ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਜਿਲਦ ਤੇਰਵੀਂ

ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਜਿਲਦ ਤੇਰਵੀਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਾਵਲੀ-ਜਿਲਦ ੧੩)

ਕਵਿ ਚੂੜਾਮਣਿ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਕ੍ਰਿਤ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

[ਰੁਤ ਚੌਥੀ ਮੁੱਕੀ, ਪੰਜਵੀਂ ਸਾਰੀ ਤੇ ਛੇਵੀਂ — ਜਾਰੀ]

ਮੰਗਲਾਂ ਦੀ ਭਾਵਾਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੀ ਟੀਕਾ

ਅਤੇ ਸ਼ੇਸ਼

ਪ੍ਰਯਾਂਵਾਂ ਤੇ ਉੱਧਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ।

ਸੰਪਾਦਿਤ :—

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾਕਟਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਕਰਤਾ 'ਕਲਗੀਧਰ ਚਮਤਕਾਰ')

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

SRI GUR PARTAP SURAJ GRANTH VOL. XIII (in Punjabi)

Kavi Churamani Bhai Santokh Singh
Editor : Bhai Vir Singh

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਲਦ ਤੇਰਵੀਂ

ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ
ਸੰਪਾਦਕ : ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

© ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

ਸਾਲ 2011

ਕਾਪੀਆਂ : 1000

ਕੀਮਤ 239.00

1120. ਭ. ਪ੍ਰ. 1582

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ
ਛਾਪਕ : ਅਰਜਨਾ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ਰਾਹੀਂ : ਕੰਟਰੋਲਰ, ਛਪਾਈ ਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੂਚੀ ਪੱਤ੍ਰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਾਵਲੀ-ਜਿਲਦ

ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅੰਸੂ	ਪੰਨਾ
ਰੁਤ ਚਉਥੀ—ਜਾਰੀ।		
ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣ ਤੇ ਜੰਗ।	੩੮	੫੩੬੩
ਬਾਹਰ ਡੇਰਾ ਕਰਨਾ।	੩੯	੫੩੬੭
ਤੋਪ ਦੇ ਗੋਲੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉ।	੪੦	੫੩੭੦
ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ।	੪੧	੫੩੭੪
ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਰਾਇ ਬਿਸਾਲੀ ਮੇਲ।	੪੨	੫੩੭੮
ਜੰਗ।	੪੩	੫੩੮੩
ਘਮਸਾਨ। ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਸ਼ਹਾਦਤ।	੪੪	੫੩੮੬
ਵਿਜੈ ਲੈਕੇ ਬਿਸਾਲੀ ਪੁੱਜਣਾ।	੪੫	੫੩੯੦
ਬਿਸਾਲੀ ਡੇਰਾ। ਜੰਗ।	੪੬	੫੩੯੪
ਭਬੋਰ ਦੇ ਰਾਣੇ ਨਾਲ ਮੇਲ।	੪੭	੫੩੯੭
ਕਲਮੋਟ ਨੂੰ ਘੇਰਨਾ।	੪੮	੫੪੦੧
ਵਾਪਸ ਅਨੰਦਪੁਰ ਆਉਣਾ।	੪੯	੫੪੦੫
ਭੀਮ ਚੰਦ ਮੇਲ। ਦੰਭ ਭੇਟ।	੫੦	੫੪੦੯
ਖੰਡਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਉਪਦੇਸ਼।	੫੧	੫੪੧੨
ਰੁਤ ਪੰਜਵੀਂ।		
ਮੰਗਲ। ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਜੀ।	੧	੫੪੧੭
ਭਾਈ ਜਗਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਰਧਾਲੂ।	੨	੫੪੨੨
ਧੰਮਾ ਦੂਤ ਹੋਕੇ ਰਿਹਾ। ਘੋੜੇ ਚੋਰੇ।	੩	੫੪੨੬
ਰਵਾਲਸਰ ਦਾ ਮੇਲਾ।	੪	੫੪੩੦
ਰਾਜਨਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ। ਚੰਬਜਾਲੀ।	੫	੫੪੩੪
ਮਾਲਵੀਹ ਪਰਬਤ ਤੇ ਮੇਲ।	੬	੫੪੪੧
ਨਾਗਾਂ ਜੱਛਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਾਯਾ।	੭	੫੪੪੪
ਮੰਡੀ ਪਤੀ ਪਾਸ ਡੇਰਾ।	੮	੫੪੪੯
ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਨਾ ਲਿਆ।	੯	੫੪੫੪
ਕਵੀਜਨ ਸੰਬਾਦ।	੧੦	੫੪੫੯
ਭਾ: ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਢਾਲ ਪ੍ਰੀਖਯਾ।	੧੧	੫੪੬੮
ਹਰਿਗੁਪਾਲ। ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ।	੧੨	੫੪੭੨
ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ ਉਜੈਨੀ।	੧੩	੫੪੭੭
ਅਰਦਾਸਾਂ।	੧੪	੫੪੮੧
ਅਰਦਾਸਾਂ—ਜਾਰੀ।	੧੫	੫੪੯੩
ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਰ। ਸ਼ਨਾਨ ਫਲ। ਭਵਿੱਖਤ।	੧੬	੫੫੦੨
ਭਵਿੱਖਤ। ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।	੧੭	੫੫੦੯
ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਨਿਰਣਯ।	੧੮	੫੫੧੬
ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਸਚਖੰਡ ਗਮਨ।	੧੯	੫੫੨੩
ਪਾਰਧੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਮਰਦ।	੨੦	੫੫੨੭
ਸੈਨਾ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਵਾਯਾ।	੨੧	੫੫੩੧
ਖਜ਼ਾਨਾ ਸਤਲੁਜ ਪ੍ਰਵਾਹ।	੨੨	੫੫੩੫
ਫਕੀਰ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਭੇਟਾ ਲਜਾਯਾ।	੨੩	੫੫੪੦
ਕਵੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰ।	੨੪	੫੫੪੬
ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰ। ਕਲਿ ਵਰਤਾਰਾ।	੨੫	੫੫੫੩
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਯ, ਚੰਦਨ ਕਵੀ।	੨੬	੫੫੬੩
ਸੁਖਮਨੀ ਤੇ ਜਪ ਮਹਿਮਾਂ।	੨੭	੫੫੬੮
ਜਪੁਜੀ ਮਹਾਤਮ।	੨੮	੫੫੭੫
ਤੰਬਾਕੂ। ਕੇਸ਼।	੨੯	੫੫੮੫
ਮਦਨ ਮਾਥ। ਰਾਮ ਦੱਤ ਕ੍ਰਿਗ:।	੩੦	੫੫੯੨
ਇਕ ਮਾਈ ਪਾਸੋਂ ਦੁੱਧ ਪੀਤਾ। ਧਨ ਦੇਵਾਂਗੇ ਮਰਵਾਵਾਂਗੇ।	੩੧	੫੫੯੮
ਸੈਦਾ ਬੇਗ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ।	੩੨	੫੬੦੩
ਦਿਜ ਨਾਰੀ ਪਠਾਨ ਨੇ ਖੋਹੀ।	੩੩	੫੬੦੭
ਦਿਜ ਨੂੰ ਨਾਰੀ ਦਿਵਾਈ। ਸਿਰ ਸੌਦਕ।	੩੪	੫੬੧੧
ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਜੰਗ ਹਿਤ ਤਯਾਰੀ।	੩੫	੫੬੧੫
ਜੰਗ। ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਮਾਨ ਗਵਾਯਾ।	੩੬	੫੬੧੯
'ਖਾਲਸਾ' ਦੇ ਅਰਥ। ਭਵਿੱਖਤ।	੩੭	੫੬੨੨
ਪਾਹੁਲ ਭੇਦ। ਰਹਿਤ। ਬ੍ਰਹਮਣ ਲੱਛਣ।	੩੮	੫੬੨੯

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅੰਸੂ	ਪੰਨਾ
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਖੀਰ ਮਾਸ ਭੁਗਾਏ। ਬ੍ਰਹਮਣ ਲੱਛਣ।	੩੯	੫੬੩੪
ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ। ਸਾਲ ਪੱਤ੍ਰ। ਜੋਧਾ ਤ੍ਰੈ ਪ੍ਰਕਾਰ।	੪੦	੫੬੪੫
ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਕਰਮ ਨਿਰਣਯ।	੪੧	੫੬੪੯
ਆਤਮ ਵਿਚਾਰ।	੪੨	੫੬੫੫
ਆਤਮ ਵਿਚਾਰ—ਜਾਰੀ।	੪੩	੫੬੬੧
ਜੋਗ ਵਰਣਨ।	੪੪	੫੬੬੮
ਵੇਦਾਂਤ ਵਿਚਾਰ।	੪੫	੫੬੭੫
ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਸਾਧਨ।	੪੬	੫੬੮੧
ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਉਪਦੇਸ਼।	੪੭	੫੬੮੬
ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ—ਜਾਰੀ।	੪੮	੫੬੯੨
ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ—ਜਾਰੀ।	੪੯	੫੬੯੯
ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ **ਗਯਾਨ** ਨਿਰਣੈ।	੫੦	੫੭੦੫
ਹਜ਼ੂਰੀ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ।	੫੧	੫੭੧੧
ਹਜ਼ੂਰੀ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ।	੫੨	੫੭੨੫
ਰੁਤ ਛੀਵੀਂ।		
ਮੰਗਲ। ਮਸੰਦਾਂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼।	੧	੫੭੩੭
ਸੈਦੇ ਖਾਂ ਜੰਗ ਕਰਨ ਆਇਆ।	੨	੫੭੪੧
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਫਕੀਰ ਹੋਗਿਆ।	੩	੫੭੪੫
ਰਮਜ਼ਾਨੇ ਮਾਰਿਆ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਖਬਰ।	੪	੫੭੪੯
ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਨੌਰੰਗੇ ਅੱਗੇ ਫਰਿਆਦ।	੫	੫੭੫੪
ਸੂਬਿਆਂ ਅਗੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ	੬	੫੭੫੮
ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਤਯਾਰੀ	੭	੫੭੬੧
ਚੜ੍ਹਾਈ।	੮	੫੭੬੫
ਜੰਗ ਆਰੰਭ।	੯	੫੭੬੯

ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅੰਸੂ	ਪੰਨਾ
ਜੰਗ ਜਾਰੀ।	੧੦	੫੭੭੪
ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦਾ ਜੰਗ।	੧੧	੫੭੭੮
ਰਾਤੀਂ ਸਲਾਹਾਂ। ਤੀਜਾ ਦਿਨ।	੧੨	੫੭੮੨
ਸੂਬਿਆਂ ਨੇ ਤੋਪ ਚਲਾਵਣੀ।	੧੩	੫੭੮੬
ਘੇਰਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤੀਰ।	੧੪	੫੭੯੦
ਤੀਰ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀ।	੧੫	੫੭੯੪
ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਤੀਂ ਹੱਲਾ।	੧੬	੫੭੯੮
ਬਾਘਨ ਤੇ ਬਿੱਜਘੋਖ ਤੋਪਾਂ।	੧੭	੫੮੦੧
ਘੇਰਾ ਜਾਰੀ। ਭਾਈ ਕਨ੍ਹੱਯਾ।	੧੮	੫੮੦੬
ਵੈਰੀ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ ਬਜ਼ਾਰੋਂ ਰਸਦ।	੧੯	੫੮੧੧
ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਕੀਤਿਆਂ ਤੁਰਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।	੨੦	੫੮੧੩
ਧਨ ਜਾਣ ਤੇ ਸੋਗ ਨਾ ਕੀਤਾ।	੨੧	੫੮੧੮
ਵੈਰੀਆਂ ਨੇ ਜਲ ਰੋਕਿਆ। ਹਿਮਾਯਤੀ ਨਾਲਾ।	੨੨	੫੮੨੨
ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਲੰਗਰ ਮਸਤਾਨੇ।	੨੩	੫੮੨੫
ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਪਾਰਸ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ।	੨੪	੫੮੨੯
ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼।	੨੫	੫੮੩੩
ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਇੱਟਾਂ ਪੱਥਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਜਾਣਕੇ ਲੁੱਟੇ।	੨੬	੫੮੩੭
ਵਕੀਲ ਦਾ ਆਉਣਾ।	੨੭	੫੮੪੧
ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਛੱਡਣ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ।	੨੮	੫੮੪੪
ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਛੱਡਣ ਹਿਤ ਕਹਿਣਾ।	੨੯	੫੮੪੮
ਬਿਦਾਵਾ ਲਿਖਾਇਆ। ਤਯਾਰੀ।	੩੦	੫੮੫੨
ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਛੱਡਣਾ।	੩੧	੫੮੫੬
ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆ ਪੈਣਾ। ਭਾ: ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਬੱਧ, ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ।	੩੨	੫੮੫੯
ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਬੱਧ, ਜੰਗ।	੩੩	੫੮੬੫
ਚਮਕੌਰ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਜੁੱਧ।	੩੪	੫੮੭੧

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

੩੯. [ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜੰਗ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਰਯੋ ਕੂਚ ਸਤਿਗੁਰ ਚਲੇ ਸੰਗ ਖਾਲਸਾ ਬੀਰ। ਬਿਜੈ ਨਾਦ ਰਣਜੀਤ ਕੋ ਸੁਨਤਿ ਅਧੀਰਜ ਭੀਰੁ[1] ॥ ੧ ॥ ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ ॥ ਤਬਿ ਕਹ੍ਯੋ ਖਾਲਸੇ ਜੋਰਿ ਹਾਥ। 'ਨ੍ਰਿਪ ਦਈ ਆਨ[2] ਪੁਰਿ ਤ੍ਯਾਗ ਨਾਥ। ਪਲਟਾ ਸੁ ਲੇਹੁ ਅਪਨਾ ਜ਼ਰੂਰ। ਲੁਟ ਗ੍ਰਾਮ ਪਾਇਂ ਉਜਰੈ ਕਹਿਲੂਰ ॥੨॥ ਸੁਖ ਸੰਗ ਅਬੈ ਕਿਮ ਬਸਨ ਦੇਹਿਂ। ਕਰਿਹੈਂ ਉਜਾਰ ਗ੍ਰਾਮਾਨਿ ਥੇਹ[3]। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸੁ ਬਾਕ ਸਤਿਗੁਰ ਬਖਾਨ। 'ਲਿਹੁ ਮਾਰ ਲੂਟ ਕਰੀਅਹਿ ਨਿਦਾਨ* ॥ ੩ ॥ ਜੋ ਲਰਨ ਆਇ ਹਨੀਐ ਤੁਰੰਗ'। ਤਬਿ ਗਯੋ ਖਾਲਸਾ ਕਰਨਿ ਜੰਗ॥ਨਿਰਮੋਹ ਨਾਮ ਜਿਹਠਾਂ ਸਥਾਨ॥ਉਤਰੇ ਸੁ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ[4] ਗੁਰ ਸੁਜਾਨ ॥੪॥ ਜਬਿ ਲੁਟ੍ਯੋ ਦੇਸ਼ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਕੇਰ। ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਸੈਨ ਪਹੁੰਚੀ ਬਡੇਰ। ਭੇਜੇ ਸਮੂਹ ਨ੍ਰਿਪ ਭੀਮਚੰਦ। ਜਿਹ ਸੰਗ ਹੰਡੂਰੀ ਭੂਪਚੰਦ[5] ॥ ੫ ॥ ਸਗਰੇ-ਗਿਰੀਸ਼ ਮਨ ਅਧਿਕ ਚਾਵ। 'ਨਹਿਂ ਦੁਰਗ ਕੋਟ ਮਾਵਾਸ ਥਾਵ[6]। ਇਹੁ ਭਈ ਬਹੁਤ ਆਛੀ ਲਖੇਹ। ਗੁਰ ਅਨੰਦਪੁਰਾ ਤਜਿ ਦੀਨਿ ਗ੍ਰੇਹ ॥ ੬ ॥ ਨਹਿਂ ਪਰਤਿ ਜ਼ੋਰ, ਹੈ ਜਤਨ ਨਾਂਹਿ। ਲਰਿ ਕਰਿ ਸੁ ਮਰੈਂ ਭਟ ਅਨਿਕ ਤਾਂਹਿ'।ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਗਰੀਸ਼ ਇਮ ਅਨੰਦ ਪਾਇ।ਪੈਦਲ ਤੁਰੰਗ ਦੀਨਸਿ ਪਠਾਇ ॥ ੭ ॥ ਜੇਤੀਕ ਸੈਨ ਬਾਈਸ ਧਾਰ। ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਾਇ ਹੱਥਯਾਰ ਧਾਰਿ। ਚਲਿ ਮਨੋ ਓਰੜੀ ਰੰਗ ਧਾਰ। ਅਨਗਨ ਤੁਰੰਗ ਖਰ ਖੜਗ ਧਾਰਿ ॥ ੮ ॥ ਗਨ ਬਜੇ ਢੋਲ ਪਟਹੇ ਨਿਸ਼ਾਨ। ਭੇਰਿਨਿ[7] ਭੁੰਕਾਰ ਤੁਰਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ। ਉਤ ਪਾਇ ਖਾਲਸੇ ਲੂਟ ਮਾਰ। ਸਭਿ ਲਏ ਪਦਾਰਥ ਕਰਿ ਉਜਾਰ ॥ ੯ ॥ ਕਹਿਲੂਰ ਦੂਣ ਮਾਹਿਂ ਧੂਮ ਧਾਮ। ਇਮ ਪਰੀ ਮਾਰ ਭਜਿ ਤਜਤਿ ਧਾਮ। ਜੋ ਅਰਹਿ ਬੇਗ ਹੀ ਮਾਰ ਲੇਤਿ। ਛੂਟੈ ਤੁਰੰਗ ਬਡ ਜੰਗ ਖੇਤ ॥ ੧੦ ॥ ਘੋਰਨਿ ਨਚਾਇ ਮੋਰਨਿ ਮਨਿੰਦ। ਕੋਰਨਿ

---

[1]ਕਾਇਰ ਧੀਰਜ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। [2]ਸਹੁੰ। [3]ਅੰਤ। [4]ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ, ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਓਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। [5]ਨਾਮ ਹੈ। [6](ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ) ਕਿਲਾ ਕੋਟ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। [7]ਭੇਰੀਆਂ ਦੀ।

*ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੈਰੀ ਨੇ ਫਰੇਬ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਣ ਕਢਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦਗੇ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਅਗੋਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਅੰਸੂ ਦੇ ਅੰਤ ਜਾਕੇ ਇਹ ਗਲ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅੰਸੂ ੪੨ ਦੇ ਅੰਕ ੬ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁ.ਰਬਿਲਾਸ ਤੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਭੀ ਇਹੋ ਗਲ ਸਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਨਾਇ[1] ਸੂਰਨਿ ਬਿਲੰਦ॥ਤੋਰਨ ਰਿਪੁਨ[1] ਫੌਰਨ ਸੁ ਅੰਗ॥ਓਰਨ ਉਭੈ[2] ਸੁ ਛੋਰਨਿ ਤੁਰੰਗ ॥੧੧॥ ਤਬਿ ਹੁਇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਲ ਦੁਊਨ। ਪ੍ਰੇਰੇ ਸਮੀਰ ਜਿਮ ਜਲਦ ਊਨ[3]। ਕਰਕਾ ਸਮੂਹ ਗੋਰੀ ਗਿਰੰਤਿ। ਬਾਰੂਦ ਅਗਨਿ ਤੜਿਤਾ ਦਿਪੰਤਿ[4]॥੧੨॥ ਇਕ ਬਾਰਿ ਛੂਟੀ ਸ਼ਲਖਾਂ ਕਰਾਲ। ਤੜਭੜ ਸੁ ਨਾਦ ਸੁਨਤੇ ਬਿਸਾਲ। ਦਿਸ਼ਿ ਦੁਹਨ ਮਾਰ ਮਾਚੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼। ਛਲਕੰਤਿ ਗਜਨ ਰਣ ਕੇ ਅਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੧੩ ॥ ਭਰਿ ਮੁਸ਼ਟ ਬਰੂਦ ਡਾਲਤਿ ਉਤਾਲ। ਗੁਲਕਾਂ ਸੁ ਡਾਲ ਠੋਕਤਿ ਬਿਸਾਲ। ਭਰਿ ਤੁਰਤ ਪਲੀਤੇ ਪਰ ਜਮਾਇ। ਤੋੜਾ ਉਭਾਰਿ ਕਲ ਪੈ ਟਿਕਾਇ॥ ੧੪ ॥ ਕਰਿ ਦਸਤਰਵਾਂ ਰਿਪੁ ਤਨ ਤਕਾਇ। ਡਾਂਭੈਂ ਸ਼ਿਤਾਬ ਨਹਿਂ ਕਰ ਡੁਲਾਇ। ਜਬਿ ਲਗਹਿ ਜਾਇ ਨਹਿਂ ਦੇਰ ਕੋਇ। ਗਿਰ ਪਰਹਿ ਭੂਮ ਨਿਜ ਪ੍ਰਾਨ ਖੋਇ॥ ੧੫ ॥ ਅਸ-ਵਾਰ ਧਵਾਇ ਹਯ ਕੋ ਸ਼ਿਤਾਬ। ਛੋਰਤਿ ਤੁਰੰਗ ਕਰ ਕਰਤਿ ਦਾਬ[5]। ਰਿਪੁ ਕੋ ਗਿਰਾਇ ਕਸਿ ਲੇਤਿ ਫੇਰ। ਪੁਨ ਕਰਤਿ ਨੇਰ ਤਤਕਾਲ ਗੋਰਿ॥ ੧੬॥ ਰੁਣਝੁਣਾ ਛੰਦ॥ ਚਲਹਿਂ ਤੁਰੰਗਾ। ਗੁਲਕਨ ਸੰਗਾ। ਲਗਿ ਲਗਿ ਅੰਗਾ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੰਗਾ। ੧੭ ॥ ਮੁਰਛਤਿ ਹੋਏ। ਧਰ ਪਰ ਸੋਏ। ਮਨਹੁ ਨਿਹਾਲੀ। ਬਰਨ ਸੁ ਲਾਲੀ[6] ॥੧੮॥ ਗਿਰ[7] ਬਹੁ ਲੋਹੂ। ਬਹੁਬਲ ਹੋਹੂ[8]। ਮੁਖ ਮੁਰਝਾਨੇ। ਹਤਿ ਹੁਇ ਪ੍ਰਾਨੇ ॥ ੧੯ ॥ ਰੁਪਿ ਰੁਪਿ ਆਗੇ। ਨਹਿਂ ਡਰਿ ਭਾਗੇ। ਚਰਨ ਜਮਾਏ। ਨਹਿੰਨ ਹਿਲਾਏ॥੨੦॥ ਤਕਿ ਤਕਿ ਗੋਰੀ। ਅਰਿ ਦਿਸ਼ਿ ਛੋਰੀ। ਉਰ ਸਿਰ ਫੋਰੀ। ਕਰ ਪਗ ਤੋਰੀ ॥ ੨੧॥ ਬਲ ਬਲ ਰੋਕੇ। ਦਲ ਖਲ ਢੋਕੇ[9]। ਖਲ ਭਲ[10] ਹੋਵਾ। ਅਤਿ ਭੈ ਜੋਵਾ ॥ ੨੨ ॥ ਰਨ ਮਹਿਂ ਮਾਰੇ। ਸੁਭਟ ਕਰਾਰੇ।ਬਡ ਬਰਿਆਰੇ[11]।ਟਾਰਤਿ ਨ ਟਾਰੇ॥੨੩॥ ਝਟਪਟ ਜੁੱਟੇ।ਕਟ ਕਟਿ ਕੁੱਟੇ[12]। ਲਪ ਪਟ ਹੁੱਟੇ[13]। ਮੁਖ ਲਗਿ ਟੁੱਟੇ ॥ ੨੪॥ ਸਟਪਟ ਧਾਏ। ਰਕਤ ਭਿਗਾਏ। ਖੜਗ ਨਚਾਏ। ਤਨ ਰਿਪੁ ਲਾਏ ॥ ੨੫ ॥ ਸਾਬਾਸ ਛੰਦ ॥ ਗਹਤਿ ਕਮਾਨਹਿਂ। ਧਨੁ ਖਰ ਬਾਨਹਿ। ਕਰਿ ਬਲ

---

[1]ਵਡੇ ਸੂਰਮੇ ਕਤਾਰਾਂ (ਆਪਣੀਆਂ, ਬਣਾਕੇ ਤੋੜਦੇ ਹਨ (ਕਤਾਰਾਂ) ਵੈਰੀ ਦੀਆਂ। [2]ਦੁਵੱਲੀਓਂ। [3]ਬੱਦਲ ਓਰੜਕੇ। [4]ਬਿਜਲੀ ਲਿਸ਼ਕਦੀ ਹੈ। [5]ਟੱਬ ਨਾਲ (ਘੋੜਾ, ਦਬਾਕੇ। [6](ਧਰਤੀ) ਮਾਨੋਂ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਨਿਹਾਲੀ। [7]ਡਿਗਿਆ। [8]ਕਮਜ਼ੋਰ। 'ਬਿਹਬਲ' ਪਾਠ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਉਕਾਈ ਨਾਲ ਬਹੁਬਲ ਪਾਠ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। [9]ਵੈਰੀ ਦੇ ਦਲ ਰੋਕੇ। [10]ਖਰਬਰਾਟ। [11]ਬਲਵਾਨ। [12]ਕਮਰ ਤੋਂ ਕਟ ਕੱਟ ਦਿਤੇ। [13]ਗੁੱਥਮਗੁੱਥਾ ਹੋਏ। (ਅ) ਚਾਹੇ ਹੁੱਟੇ ਹੋਏ ਮਨ ਫੇਰ ਬੀ ਗੁੱਥਮਗੁੱਥਾ ਹੋ ਗਏ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਾਨਹਿ। ਤਕਤ ਨਿਸ਼ਾਨਹਿਂ ॥ ੨੬ ॥ ਰਿਪੁ ਗਨ ਹਾਨਹਿਂ। ਲਗਤਿ
ਕਿਕਾਨਹਿ। ਤਜਹਿ ਸੁ ਪ੍ਰਾਨਹਿ। ਤਜਤਿ ਨ ਥਾਨਹਿ ॥੨੭॥ ਹੁਇ ਹਥ
ਵੱਥਹਿ। ਖਿਲਤਿ ਪਲੱਥਹਿ[1]। ਗਹਿ ਗਹਿ ਮੱਥਹਿ[2]। ਬਹੁ ਬਲ ਸੱਥਹਿ[3]
॥੨੮॥ ਮਿਲਿ ਲਲਕਾਰਤਿ। ਸਿਪਰ ਸੰਭਾਰਤਿ। ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ। ਕਟਿ
ਕਟਿ ਡਾਰਤਿ ॥ ੨੯ ॥ ਤੁਪਕ ਕੜਾਕਹਿਂ। ਹਤਹਿਂ ਸੁ ਤਾਕਹਿਂ[4]। ਮਿਲਿ
ਭਟ ਪ੍ਰੇਰਤਿ। ਕਿਤ ਕਿਤ ਟੇਰਤਿ ॥ ੩੦ ॥ ਹਯ ਬਰ ਫੇਰਤਿ। ਰਿਪੁ ਹਤਿ
ਗੇਰਤਿ। ਸੁਭਟ ਨਿਬੇਰਤਿ। ਰਿਸ ਦ੍ਰਿਗ ਹੇਰਤਿ[5] ॥੩੧॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਧਿਕ
ਬ੍ਰਿਧਿ ਕੋ ਕ੍ਰੁੱਧ ਕਰਿ[6] ਜੁੱਧ ਮੱਧ ਬਹੁ ਰੁੱਧਿ[7]। ਜਨੁ ਦੂਜੋ ਭਾਰਥ[8] ਭਯੋ ਲਰਤਿ
ਬੀਰ ਬੁਧਿ ਸੁਧ[9] ॥ ੩੨ ॥ ਲਲਿਤਪਦਛੰਦ ॥ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਧਰਮ ਸਿੰਘ
ਭਟ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸੰਭਾਰੇ। ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਮਿਲਿ ਕੈ ਈਸ਼ਰ
ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੩੩ ॥ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਤਜਹਿ ਸਰ ਖਰ ਗਨ ਦਯਾ ਸਿੰਘ
ਗੁਰ ਤੀਰੇ। ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਬੀਰ ਰਸ ਮਾਤਾ ਗਿਨੈ ਨ ਰਿਪੁ ਕੋ ਬੀਰੇ[10] ॥੩੪
॥ ਬਖਸ਼ਸਿੰਘ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ਸਿੰਘ ਦ੍ਵੈ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਅਸੁ ਫੇਰਾ॥ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸਭਿ
ਸਿੰਘ ਭਨੈ ਕੋ[11] ਕ੍ਰੁੱਧਤਿ ਰਿਦੈ ਘਨੇਰਾ ॥੩੫॥ਉਤ ਤੇ ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ
ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਸਪਾਲੌਰੀ। ਭੀਮਚੰਦ ਪ੍ਰੇਰੇ ਸਭਿ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦੇ ਧੀਰ ਬਿਸਾਲੀ
॥ ੩੬ ॥ ਰਾਣੇ ਗਨ ਮੀਏਂ ਜਿਨ ਸੰਗਯਾ ਮਿਲੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁਂ ਆਏ। ਸੈਨਾ
ਸਕਲ ਗਿਰੀਸ਼ਨਿ ਕੇਰੀ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਜਾ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੩੭ ॥ ਕੋਪ ਕਟੋਚੀ
ਅਰੁ ਚੰਬਯਾਲੀ ਕੁੱਲੂ ਕੈਂਠਲਵਾਲੇ।ਮਿਲ ਗੁਲੇਰੀਆ ਗੁਜਰ ਰੰਘੜ ਜਿਤ
ਕਿਤ ਆਇ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੩੮ ॥ ਗਿਨੈਂ ਗਿਰੀਸ਼ਨ ਕੇਤਿਕ ਸੰਗਯਾ ਬਾਂਇਸ
ਧਾਰਨ ਆਏ। ਬਾਜਤਿ ਢੋਲ ਬੋਲਿ ਲਲਕਾਰੇ ਟੋਲ ਟੋਲ ਹੁਇ ਧਾਏ ॥
੩੯ ॥ ਜੁਦੀ ਜੁਦੀ ਨਿਜ ਮਿਸਲ ਬੰਧਿ ਕਰਿ ਸਮੁਖ ਖਾਲਸੇ ਹੋਏ। ਬਜਨੋ
ਲੋਹ ਸੋਂ ਲੋਹ ਕਰਾਰਾ ਕੇਤਿਕ ਧਰ ਮਰਿ ਸੋਏ[12] ॥੪੦॥ਲੋਥਨ ਤੇ ਪੂਰਨ
ਥਲ ਹੋਵਾ ਕੇਤਿਕ ਪਰੇ ਕਰਾਹੈਂ[13]। ਕੇਤਿਕ ਜਲ ਜਾਚਤਿ ਦੁਖ

[1]ਭਾਵ ਹੱਥ ਪਲੱਥੇ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਖੇਲਦੇ ਹਨ। [2]ਮਲ ਸੁਟਦੇ ਹਨ। [3]ਬਹੁਤੇ ਬਲ ਨਾਲ। [4]ਤੱਕਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। [5]ਕ੍ਰੋਧ ਭਰੇ ਨੈਣਾਂ ਨਾਲ ਤੱਕਦੇ ਹਨ। [6]ਅਤਿ ਬਹੁਤਾ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ। [7]ਰੁਕ ਗਏ। [8]ਮਹਾਂ ਭਾਰਥ ਜੁੱਧ। [9]ਸੁਧ ਬੁਧ(ਭੁਲਾਕੇ)। (ਅ) ਸੁਧ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਭਾਵ ਛਲ ਵਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਨਿਰੋਲ ਬੀਰਤਾ ਦੇ ਭਾਵ ਨਾਲ। [10]ਵੈਰ ਦੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਗਿਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ [11]ਇਤਿਆਦਿਕ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ,(ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੌਣ ਕਰੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। (ਅ) (ਇਸ ਪਾਸੇ ਦੇ) ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ......। [12]ਮਰਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁੱਤੇ। [13]ਕਰਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਏ ਹੋਏ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary　　NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਰਤਿ ਬਜੀ ਬੰਦੂਕ ਮਹਾਂ ਹੈ॥੪੧॥ਕ੍ਰੋਧਤਿ ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਅਤਿਸ਼ੈ ਆਨ ਦਈ[1] ਨਿਕਸਾਏ।ਕਪਟੀ, ਦੁਸ਼ਟ, ਅਨਿਸ਼ਟੀ[2], ਕੰਟਕ[3] ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਉਥਲਾਏ॥੪੨॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧੁ ਕਾਲੀ ਤਬਿ ਕੜਕੀ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਪਾਨ ਕਰੰਤੀ। ਹੜ ਹੜ ਹਸਤਿ ਦੰਤ ਤੇ ਚਰਬਾਂਤ ਹਾਡਨਿ ਮਾਸ ਭਖੰਤੀ ॥੪੩॥ ਫਿਰੀ ਜੋਗਨੀ ਵਾਲ ਖਿਲਾਰਤਿ ਪੀ ਪੀ ਰਕਤ ਡਕਾਰੇ।ਨਾਚਤਿ ਮਿਲਿ ਧਮਾਲ ਕੋ ਘਾਲਤਿ[4] ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੈ ਪਰਵਾਰੇ[5] ॥ ੪੪ ॥ ਧੁਖਿ ਧੁਖਿ ਉਠੇ ਮਸਾਣ ਪ੍ਰਕਾਣੇ, ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਆਨੰਦੇ। ਤਾਲੀ ਬਜਹਿ ਭੁਵਾਲੀ ਲੇਤੇ ਕਾਲੀ ਮਾਲ ਬਨੰਦੇ[6] ॥ ੪੫ ॥ ਗ੍ਰਿੱਧ ਬ੍ਰਿੰਧ ਡਾਕਨ ਡਕਰਾਈ ਕਾਕ ਕੰਕ ਕੀ ਕੂਕੈਂ[7]। ਸਯਾਲ ਪੁਕਾਰਹਿ, ਸ੍ਵਾਨ ਖਾਤਿ ਪਲ[8] ਬ੍ਰਿੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਹੁਇ ਢੂਕੈਂ ॥ ੪੬ ॥ ਕਿਤਿਕ ਕਟੇ ਕਰ ਸਹਿਤ ਖੜਗ ਕੇ ਕਰੇ ਰੁੰਡ ਸਿਰ ਕਾਟੇ।ਪਗ ਜਾਨੂ ਤੇ ਕਾਟ ਕਾਟ ਕਰਿ ਸੁਭਟ ਗਿਰਨਿ ਕੋ ਡਾਂਟੇ ॥ ੪੭ ॥ ਫੂਟੇ ਮੂੰਡ ਲਗੀ ਗਨ ਗੁਲਕਾ ਜਨੋਂ ਹਾਂਡੀ ਪਟਕੰਤੀ। ਤੁੰਡ ਵਢੇ, ਕਿਹ ਫੂਟੇ ਲੋਚਨ, ਪੁੰਜ ਪੁਕਾਰ ਕਰੰਤੀ ॥ ੪੮ ॥ ਤੋਮਰ, ਸੇਲ[9], ਸੈਹਥੀ, ਸਾਂਗਨ ਖੈਂਚੇ ਖੜਗ ਮਯਾਨੈਂ।ਅਧਿਕ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਪਗ ਨ ਫਿਰੈਂ ਇਕ[10] ਕਟਿ ਕਟਿ ਪਰੈਂ ਨਿਦਾਨੈਂ ॥ ੪੯॥ਭਯੋ ਭਯੰਕਰ ਸਿੰਧੁਰ ਭਾਰੇ ਛੂਛੇ ਤੁਰੰਗ ਫਿਰੰਤੇ। ਆਯੁਧ ਤੇ ਸੰਕੀ-ਰਨੁ ਬਨੁ ਭਾ[11] ਲੋਥਨ ਪੋਥ ਕਰੰਤੇ ॥੫੦॥ ਕਹੌਂ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਜੁਟੇ ਝਟਾ-ਪਟ ਸਟਾਪਟ ਭਟ ਕਟ ਡਾਟੇ। ਲਟਪਟ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਮਿਟੇ ਨ ਅਟਕੇ[12], ਨਹਿਂ ਸਟਕੈਂ ਤਨ ਫਾਟੇ[13]॥੫੧॥ਲਰਤਿ ਲਰਤਿ ਰਵਿ ਅਸਤ ਗਯੋ ਜਬਿ ਹਟੇ ਪਹਾਰੀ ਕਾਚੇ। ਲੋਥ ਸੰਭਾਰ ਮਿਲਯੋ ਦਲ ਸਿੰਘਨਿ ਆਇ ਪਿਖੇ ਗੁਰ ਸਾਚੇ ॥ ੫੨ ॥ ਆਯੁਧ ਛੀਨ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਆਨੇ ਅਪਰ ਵਸਤੁ ਗਨ ਲੂਟੇ। ਮਾਰਿ ਉਜਾਰੇ ਗ੍ਰਾਮ ਦੂਣ ਕੇ ਅਰੇ ਅੱਗ੍ਰ ਸੋ ਕੂਟੇ ॥ ੫੩ ॥ ਲੇ ਕਰਿ ਫਤੇ ਖਾਲਸਾ ਆਯੋ ਡੇਰੇ ਸ਼ਿਬਰਿ[14] ਲਗਾਏ।ਮਨਹੁ ਕੇਹਰੀ ਮਿਲੇ ਦੂਣ ਮਹਿਂ ਸਤਿਗੁਰ ਫਤੇ ਬੁਲਾਏ ॥੫੪॥ ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਭਏ ਪਹਾਰੀ ਦੀਰਘ ਦੂਰ ਜਾਇ

[1]ਕਸਮ ਦੇਕੇ। [2]ਅਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। (ਅ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। [3]ਦੁਖਦਾਈ। [4]ਲੁਡੀ ਪਾਉਣਾ। [5](ਆਪਣੇ) ਪਰਵਾਰ (ਸਮੇਤ ਜੋਗਣੀਆਂ)। [6](ਜੋਉਂ) ਭਵਾਲੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ (ਮਾਨੋਂ) ਕਾਲੀ (ਦੇ ਉਦਾਲੇ) ਮਾਲਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। [7]ਕਾਵਾਂ ਤੇ ਕੰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੂਕਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। [8]ਮਾਸ। [9]ਸੇਲੇ। [10]ਇਕ ਪੈਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ ਭਾਵ ਜੰਮਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ। [11]ਬਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਢਕਿਆ ਗਿਆ, ਭਾਵ ਥਾਓਂ ਥਾਈਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਖਿੱਲਰੇ ਪਏ ਸਨ। [12]ਅਟਕ ਕੇ ਹਟੇ ਨਾ। [13](ਪਿਛੇ ਨਾ) ਹਟੇ ਚਾਹੇ ਤਨ ਫੁਟ ਗਏ। [14]ਖਿੱਲਰਕੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਥਲ ਹੇਰਾ।ਪਰਮ ਦੁਖੀ ਹੁਇ ਸ਼ੂਮ ਅਤਿ ਲਰਤੇ ਘਾਲਿ ਦੀਨਿ ਤਬਿ ਡੇਰਾ ॥ ੫੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਚਤੁਰਥ ਰੁਤੇ 'ਜੰਗ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੮ ।

੩੯. [ਬਾਹਰ ਡੇਰਾ ਕਰਨਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਊਚੇ ਥਲ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਡੇਰਾ ਦਿਯੋ ਲਗਾਇ। ਬਿਰਜੋ ਖਾਲਸਾ ਜਾਇ ਕਰਿ ਫਤੇ ਜੰਗ ਤੇ ਪਾਇ ॥ ੧ ॥ਚੌਪਈ॥ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਕੇ ਪਗ ਸਿਰ ਧਰਿ ਧਰਿ। ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਬਿਰਜੋ ਖਾਲਸਾ ਸ਼੍ਰਮ ਪਰਹਰਜੋ। ਕਿਨਹੁੰ ਸ਼ਨਾਨ ਸੁਚੇਤਾ ਕਰਜੋ ॥ ੨ ॥ ਘਾਇਲ ਸਾਲਪੱਤ੍ਰ ਕੋ ਪਾਇ। ਨਿਜ ਘਾਵਨ ਪਰ ਤਤਛਿਨ ਲਾਇ। ਮਿਟੀ ਪੀਰ ਮਿਲਿ ਮਾਸ ਗਯੋ ਹੈ। ਲਰਿਬੇ ਕੌ ਸਵਧਾਨ ਭਯੋ ਹੈ॥੩॥ਜੋ ਮਰਿ ਗਏ ਸੁ ਦੀਨੋ ਦਾਗ਼। ਬਸੇ ਸੁਰਗ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਬਡਭਾਗ। ਬਰਤੀ ਦੇਗ ਸਰਬ ਕੋ ਜਬੈ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤੇ ਤਬੈ ॥ ੪ ॥ ਕੇਤਿਕ ਸਿੰਘ ਅਗਾਊ ਹ੍ਵੈ ਕੈ। ਜਾਗਤਿ ਰਹੇ ਸੁਚੇਤਾ ਕੇ ਕੈ[1]। ਨਮਸਕਾਰਨੀ[2] ਤਜਾਗਤਿ ਰਹੈਂ[3]। ਜਿਨ ਕੋ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਨ੍ਰਿਪ ਡਰ ਲਹੈਂ ॥੫॥ ਉਤ ਰਾਜਨ ਬਹੁ ਸੰਕਟ ਪਾਏ। ਮਰੇ ਸਬੰਧੀ ਜਿਨ ਸਮੁਦਾਏ।ਕਿਤਕ ਰੁਦਤਿ ਹੈਂ ਡੇਰੇ ਮਾਂਹਿ। ਭ੍ਰਾਤ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਿਤ ਮਰਿਗੇ ਜਾਂਹਿ ॥੬॥ ਕਿਨ ਭੋਜਨ ਖਾਏ ਨਹਿ ਖਾਏ। ਅਧਿਕ ਸ਼ੋਕ ਜਿਨ ਬਿਖੈ ਸਮਾਏ। ਪਜਾ ਕਿ ਸੈਨਾ ਜਿਤ ਕਿਤ ਰੋਵੈ।ਜਿਨ ਕੇ ਸੰਨਬੰਧੀ ਰਣ ਸੋਵੈਂ॥੭॥ਨਿਸਾ ਭਯੰਕਰ ਤਿਨ ਕੋ ਹੋਈ। ਤੜਫਹਿਂ ਰਣ ਥਲ ਘਾਇਲ ਕੋਈ। ਨਾਂਹ ਉਠਾਵਨੇ ਪਾਏ ਸੋਇ। ਲਰਤਿ ਭਯੋ ਤਮ, ਮਿਟਿਗੇ ਦੋਇ[4] ॥ ੮ ॥ ਪਰੇ ਬਿਸੂਰਤਿ ਹੈਂ ਬਿਚ ਡੇਰੇ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੇ ਜਾਹਿਂ ਨ ਨੇਰੇ। ਕੇਤਿਕ ਕਰਹਿਂ ਪ੍ਰਬੋਧਨ ਕਾਹੂੰ[5]।–ਯਹੀ ਰੀਤਿ ਹੋਵਹਿ ਰਣ ਮਾਂਹੂੰ–॥ ੯ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਗਾਰਿ ਨਿਕਾਰਹਿਂ। 'ਇਹ ਗਿਰਰਾਜਨ ਜਰਾਂ ਉਖਾਰਹਿ। ਗੁਰ ਸਨ ਰਚਿ ਬਿਰੋਧ ਮਰਿਵਾਏ। ਅਚਲਨਿ ਕੋ ਨਰ[6] ਰਹਿਨ ਨ ਪਾਏ ॥ ੧੦ ॥ ਸਰਬ ਲਰਾਇ ਆਪ ਰਹਿ ਪਾਛੇ। ਬਿਧਵਾ ਗਿਰ ਤ੍ਰੀਯਨਿ ਕੋ ਬਾਂਛੇ[7]। ਗੁਰ ਕੇ ਕਮਤੀ ਹੋਇ ਨ ਕੋਈ।ਚਹੁੰ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਗਨ ਸਿਖ ਹੁਇ ਸੋਈ॥੧੧॥ ਲੈ ਲੈ ਪਾਹੁਲ ਜੰਗ ਮਚਾਵੈਂ। ਨਹਿਂ ਦਰਮਾਹਾ[8] ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਵੈਂ। ਕਹਾਂ ਰੀਸ ਪ੍ਰਭੁ

---

[1]ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਕੇ। [2]ਬੰਦੂਕਾਂ। [3]ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। [4]ਹਟ ਗਏ ਦੋਵੇਂ (ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਪਹਾੜੀਏ)। [5]ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ...। [6]ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦਮੀ। [7]ਪਹਾੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਿਧਵਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। [8]ਤਨਖਾਹ।

ਕੀ ਇਹ ਕਰੈ । ਨਾਹਕ ਕਰਿ ਬਿਰੋਧ ਲਰਿ ਪਰੈ ॥ ੧੨ ॥ ਪੂਜਾ ਸੈਨ ਕੌ ਕਿਯਸਿ ਬਿਨਾਸਾ।ਉਪਜਯੋ ਬੰਸ[1] ਬੰਸ ਮਹਿ ਬਾਂਸਾ" । ਇਮ ਰੋਵਤਿ ਅਰੁ ਕਰਤਿ ਬਿਲਾਪਾ । ਜਾਗਤਿ ਰਹੇ ਧਰੇ ਡਰ ਆਪਾ ॥ ੧੩ ॥ ਕੈ ਕੋ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਸੋਵਾ । ਅਪਰ ਸਕਲ ਹੂੰ ਸੰਕਟ ਜੋਵਾ। ਰਜਨੀ ਕਰੀ ਬਿਤੀਤ ਦੁਖਾਰੇ। ਬੈਠੇ ਜਾਗਤਿ ਭਈ ਸਕਾਰੇ ॥੧੪॥ ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਖਾਲਸੇ ਠਾਨੀ। ਊਚੀ ਧੁਨਿ ਤੇ ਪਠਿ ਗੁਰਬਾਨੀ । ਜਥਾ ਬਿਪਨ ਮਹਿ ਮੁਨਿ ਸਮੁਦਾਯਾ । ਬੇਦ ਘੋਖ ਕੋ ਪਠਤਿ ਉਠਾਯਾ[2] ॥ ੧੫ ॥ ਆਸਾਵਾਰ ਰਬਾਬੀ ਗਾਵੈਂ । ਮਧੁਰ ਮਿਦੰਗ ਰਬਾਬ ਬਜਾਵੈਂ । ਰਾਗ ਰਾਗਨੀ ਸੁੰਦਰ ਨਾਨਾ । ਸੁਰ ਸਰ ਬਿਖਮ ਊਚ ਲਘੁ ਜਾਨਾ[3] ॥ ੧੬ ॥ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਸਿਫਤ ਬਿਸਾਲਾ । ਸੁਖਦ ਲੋਕ ਦੈ ਸੁਨਹਿ ਰਸਾਲਾ । ਸਤਿਗੁਰ ਠਾਨੀ ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨਾ । ਬੈਠੇ ਇਕ ਆਸਨ ਕਰਿ ਧਯਾਨਾ ॥੧੭॥ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਖਾਲਸਾ ਆਇ । ਬੈਠਿ ਦਿਵਾਨ ਮਹਾਂਨ ਲਗਾਇ । ਬ੍ਰਿਤੀ ਟਿਕਾਇ ਰੰਗ ਇਕ ਰਾਤੇ । ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਚਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਿ ਮਾਤੇ ॥ ੧੮ ॥ ਦਿਵਸ ਚਢਯੋ ਗੁਰ ਨਯਨ ਉਘਾਰੇ । ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੁ ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੂਖਨਿ ਧਾਰੇ।ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਸਿੰਘਨ ਤਨ ਲਾਏ। ਗਹੇ ਤੁਪਕ ਕਟ ਕਸੀ ਸੁਹਾਏ ॥੧੯॥ 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਆਇਸੁ ਦੇਹੁ ਚਢਨਿ ਕੀ । ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੋ ਕਰਿ ਮਾਰ ਕਢਨਿ ਕੀ । ਮਾਰੇ ਕਾਲ੍ਹ[4] ਬਿਹੋਸ਼ੀ ਧਰੇ । ਲੋਥੈਂ ਪਰੇ ਘਨੇ ਰਣ ਮਰੇ ॥ ੨੦ ॥ ਆਜ ਨਿਬੇਰਹਿਂਗੀ ਭਲਿ ਭਾਂਤੀ । ਭਾਜਹਿ ਫੂਟਤਿ ਸਿਰ ਅਰੁ ਛਾਤੀ । ਬਡ ਘਮਸਾਨ ਖਾਲਸੇ ਘਾਲਾ । ਦੁਰਜਨ ਕੈ ਦਿਨ ਬਿਤਯੋ ਦੁਖਾਲਾ' ॥ ੨੧ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਬਿ ਧੀਰਜ ਦੀਨਿ । 'ਜੰਘਰ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਥਮ ਜੋ ਕੀਨਿ । ਸ਼੍ਰਮਤਿ ਹੋਹਿ ਭਟ ਸਕਲ ਤੁਰੰਗ । ਆਜ ਅਸੁਦੋ[5] ਬਨਿ ਕੈ ਅੰਗ ॥ ੨੨ ॥ ਬਹੁਰ ਜੰਗ ਕੀ ਕੀਜਹਿ ਤਯਾਰੀ । ਮਰਦਹੁ ਵੈਰ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਨ੍ਰਿਪ ਭਾਰੀ' । ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਸਿੰਘ ਟਿਕਾਏ। ਡੇਰੇ ਥਿਰੇ ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਪਾਏ ॥ ੨੩ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਉਤ ਜਾਗਤਿ ਭਯੋ । ਅਪਨਿ ਨ੍ਰਿਪਨ ਕੋ ਦਲ ਪਿਖਿ ਲਯੋ । ਸਹਿਮ ਬਿਸਾਲ ਹੋਇ ਸਭਿ ਰਹੇ । ਲਰਤਿ ਸਕਲ ਦਿਨ ਸੰਕਟ ਲਹੇ ॥੨੪॥ ਜੋ ਉਬਰੇ ਸੋ ਦੁਖੀ

---

[1](ਆਪਣੀ) ਵੰਸ਼ ਵਿਚ ਉਪਜਿਆ ਹੈ,(ਜਿਵੇਂ ਵਾਂਸਾਂ ਵਿਚ (ਖਹਿਣੇ ਵਾਲਾ) ਵਾਂਸ। [2]ਵੇਦ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਧੁਨਿ ਨੂੰ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। [3]ਉੱਚੀਆਂ,ਨੀਵੀਆਂ,ਸਰਲ ਤੇ ਵਿਖਮ ਸਾਰੇ ਛੇੜ ਜਾਣਦੇ ਹਨ [ਸਰ=ਸਰਲ]। [4]ਜੋ ਕੱਲ ਮਾਰੇ ਸੀ। [5]ਸੁਖੀ; ਭਾਵ ਅਜ ਅਰਾਮ ਕਰੋ। *ਪਾ:-ਬੰਧ।

ਬਿਸਾਲੇ। ਮਰੇ ਜੰਗ ਨਹਿ ਲੋਥ ਉਠਾਲੇ। ਘਾਇਲ ਪਰੇ ਸੈਂਕਰੇ ਐਸੇ। ਕੇਤਿਕ ਬਚੇ, ਮਰਨ ਹੁਇ ਜੈਸੇ[1] ॥੨੫॥ ਕਰੇ ਸੈਭਾਗਨਿ ਧੀਰਜ ਦੀਨੇ। ਕੇਤਿਕ ਕੋ ਧਨ ਬਖਸ਼ਨਿ ਕੀਨੇ। ਸਿਰੋਪਾਉ ਕੇਤਿਕ ਪਹਿਰਾਏ। ਬੈਠਨੋ ਮਹਾਂ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਏ ॥੨੬॥ ਪਠਿ ਨਰ ਸਗਰੇ ਨ੍ਰਿਪਤ ਹਕਾਰੇ। ਉਠਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਆਗੋ ਸਤਿਕਾਰੇ। ਮਿਲਿ ਮਸਲਤ ਕਰਿ ਕਸ਼ਟ ਸੁਨਾਏ। 'ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਕੋ ਤਜਿ ਗੁਰੁ ਆਏ ॥੨੭॥ ਹੁਤੇ ਵਹਿਰ ਭੀ ਸਿੰਘ ਸੁ ਥੋਰੇ। ਭਯੋ ਜੰਗ ਸੁਭਟਨਿ ਕਿਯ ਜੋਰੇ। ਦਲ ਬਿਸਾਲ ਹਮ ਸਗਰੇ ਢੋਵਾ। ਤਊ ਖਾਲਸਾ ਰੁਪਯੋ ਖਲੋਵਾ ॥ ੨੮ ॥ ਮਰੇ ਸੈਂਕਰੇ ਘਾਇਲ ਹੋਹਿ। ਨਹੀਂ ਪਲਾਇਨ,ਲਰਹਿ ਸੁ ਕ੍ਰੋਹਿ[2]। ਭਈ ਬਿਹਾਲ ਬਾਹਨੀ ਸਾਰੀ। ਲੂਟਿ ਕੂਟਿ ਕਰਿ ਦੂਲ ਉਜਾਰੀ॥੨੯॥ਟਰਹਿ ਜੁੱਧ ਤੇ ਨਾਹਿਨ ਲਖੀਅਤਿ। ਆਜ ਨ ਰਵੇ ਕਹਾਂ ਬਿਧਿ ਪਿਖੀਅਤਿ। ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਕਟਿ ਪਰਧਾਨ ਪਠਾਯੋ। ਤਿਸਕੋ ਲਿਖਯੋ ਪ੍ਰਥਮ ਇਮ ਆਯੋ ॥ ੩੦ ॥-ਸੀਰੰਦ ਕੋ[3] ਸੂਬਾ ਚਢਿ ਆਵੈ। ਹਮਰੀ ਕਰੈ ਸਹਾਇ ਸੁ ਧਾਵੈ[4]-। ਹੁਕਮ ਸ਼ਾਹ ਕੇ ਤਬਿ ਹੁਇ ਗਯੋ। ਅਬਿ ਲੌ ਆਵਨ ਸੋ ਨਹਿ ਭਯੋ ॥ ੩੧ ॥ ਪਠਹਿ[5] ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਜ ਕੋ ਓਰ। ਮਿਲਹਿ ਜਾਇ ਸੀਰੰਦ ਕੀ ਠੌਰ। ਜੈਸੀ ਕੈਸੀ ਸੁਧਿ ਲੇ ਆਵੈ। ਕੈ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਜਾਇ ਚਢਾਵੈ' ॥ ੩੨ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਾਨ। ਭੂਪ ਚੰਦ ਤਬਿ ਕੀਨ ਬਖਾਨ। 'ਬਿਨ ਸ਼ਾਹੁ ਕੀ ਸੈਨ ਘਨੇਰੀ[6]। ਗੁਰੁ ਨ ਹਾਰੈ, ਮੈਂ ਭਲ ਹੇਰੀ ॥ ੩੩ ॥ ਵਹਿਰ ਦੁਰਗ ਤੇ ਨਾਹਿ ਨ ਓਟਾ। ਭਯੋ ਨ ਸਿੰਘਰ ਕਲ ਕੁਛ ਖੋਟਾ। ਦਲ ਪਰ ਕਰੀ ਘਨੀ ਫਟਕਾਹਿ[7]। ਮਰੇ ਬ੍ਰਿੰਦ ਗਨ ਪਰੇ ਕਰਾਹਿ ॥ ੩੪ ॥ ਤੁਮ ਪ੍ਰਥਮੈ ਨਹਿ ਜੰਗ ਮਚਾਵਹੁ। ਪਰੇ ਰਹੋ ਸਨ-ਮੁਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਵਹੁ[8]। ਸੂਬਾ ਸਾਥਿ ਸਿਰੰਦ ਕੋ ਆਵੈ। ਤਿਹ ਸੌਂ ਮਿਲਿ ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਹਰਾਵੈਂ॥੩੫॥ਨਾਹਕ ਸੁਭਟ ਹਜਾਰਹੁ ਮਰੋ। ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੁਛ ਕਾਜ ਨ ਸਰੇ'। ਕਰਿ ਮਸਲਤ ਇਮ ਗਿਰਪਤਿ ਸਾਰੇ। ਸਚਿਵ ਪਠਾਯੋ ਬਿਨਾ ਅਵਾਰੇ ॥ ੩੬ ॥ 'ਕਿਮ ਬਿਲੰਬ ਆਵਨ ਮਹਿ ਹੋਈ। ਫਿਰੇ ਨ ਸ਼ਾਹੁ ਹੁਕਮ ਕਿਯ ਜੋਈ। ਸਭਿ ਲੇ ਭੇਦ ਪਠਾਵਹੁ ਸੁਧਿ ਕੋ। ਆਨਹੁੰ ਚਮੂੰ ਕਰੋ

[1]ਬਚੇ ਵੀ ਮੋਇਆਂ ਵਰਗੇ। [2]ਦੌੜੇ ਨਹੀਂ, ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਲੜਦੇ ਰਹੇ। [3]ਸਿਰਹਿੰਦ ਦਾ। [4]ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਵਾ ਕਰੇਗਾ। [5]ਭੇਜੀਏ। [6]ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਸੈਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। [7]ਮਾਰ, ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ। [8]ਵੇਖਦੇ ਰਹੋ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਡ ਬੁਧਿ ਕੋ ॥੩੭॥ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਭੇਟ ਪਠਾਈ । ਮੈਤ੍ਰੀ ਗਯੋ ਬਿਲੰਬ ਬਿਹਾਈ । ਨਿਜ ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਕਮਰ ਕਸਾਇ।ਠਾਂਢੇ ਕਰੇ ਅੱਗ੍ਰ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੩੮ ॥ ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਰਿਦੈ ਨ ਧੀਰਜ ਧਰੈਂ ।-ਔਚਕ ਆਇ ਸਿੰਘ ਨਹਿਂ ਪਰੈਂ-। ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰੈਂ ਤਕਰਾਈ । ਰਖੇ ਤੁਰੰਗਨ ਜ਼ੀਨ ਪਵਾਈ ॥੩੯॥ਸਨਮੁਖ ਡੇਰੇ ਦੋਇ ਦਲੋਂ ਕੇ । ਪਿਖਹਿਂ ਪਰਸਪਰ ਊਚ ਥਲੋਂ ਕੇ । ਤੰਬੂ ਸ਼ਮਿਯਾਨੇ ਗਨ ਤਾਨੇ।ਖਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਚੀਰ ਫਹਿਰਾਨੇ॥੪੦॥ ਦੁੰਦਭਿ ਢੋਲਨਿ ਪਟਹਿ ਬਜਾਵੈਂ । ਨੌਬਤ ਆਪਸ ਬਿਖੇ ਸੁਨਾਵੈਂ । ਵਧਯੋ ਵਿਰੋਧ ਅਧਿਕ ਦਲ ਦੋਊ । ਚਹਤਿ ਜੁੱਧ ਕ੍ਰੁੱਧਤਿ ਚਿਤ ਸੋਊ ॥ ੪੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਚਤੁਰਥ ਰੁਤੇ 'ਵੈਰ ਕਰਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਏਕ ਊਨ ਚਤਵਾ-ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੯ ॥

੪੦. [ਤੋਪ ਦੇ ਗੋਲੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਢਰਯੋ ਦੁਪਹਿਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰਿਕੈ ਉਠੇ ਅਰਾਮ । ਬਿਜੀਆ[1] ਮਰਚ ਇਲਾਇਚੀ ਸਰਦਾਈ ਸੁ ਬਦਾਮ* ॥੧॥ਚੌਪਈ॥ ਛੈਤ੍ਰ ਧਾਰ ਮਾਵਾ[2] ਵਡ ਕਰਯੋ । ਲਯੋ ਦਾਸ ਤੇ ਨਿਜ ਕਰ ਧਰਯੋ । ਬਹੁ ਮਾਦਿਕ[3] ਜੁਤਿ ਬਿਜੀਆ[1] ਪੀਆ । ਦੁਤਿਯ ਕਟੋਰਾ ਪੁਨ ਭਰਿ ਲੀਆ॥੨॥ਮਾਵੇ ਸੰਗ ਪਾਨ ਕਰਿ ਲਿਯੋ†। ਸੌਚ ਹੇਤ ਪੁਨ ਉਠਿਬੋ ਕਿਯੋ । ਪੁਨ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿ ਨਿਰ-ਮਲ ਨੀਰ । ਪਹਿਰੇ ਸੁੰਦਰ ਚੀਰ ਸਰੀਰ ॥ ੩ ॥ ਊਚੇ ਥਲ ਸੁਭ ਫਰਸ਼ ਕਰਾਯੋ । ਰੁਚਿਰ ਬਿਸਾਲ ਪ੍ਰਯੰਕ ਡਸਾਯੋ । ਤਿਸ ਪਰ ਥਿਰੇ ਜਾਇ ਗੋਸਾਈਂ । ਊਪਰ ਸ਼ਮਿਯਾਨਾ ਦੁਤਿ ਪਾਈ ॥ ੪ ॥ ਮੇਰਕ ਕੇਸ ਪਾਸ[4] ਤਿਸ ਕਾਲਾ । ਕੰਘਾ ਕਰਿਬੇ ਲਗੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਸੁਠ ਸੁੰਦਰ ਬੰਧੀ ਦਸਤਾਰੂ । ਊਪਰ ਜਿਗਾ ਦਿਪਤਿ ਦੁਤਿ ਚਾਰੂ ॥ ੫ ॥ ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ ਜਾਗਤਿ ਜੋਤੀ । ਕਲਗੀ ਤੁੰਗ ਅਧਿਕ ਛਬਿ ਹੋਤੀ । ਸੂਰਜ ਮੁਖੀ[5] ਲੀਏ ਕਰ ਖਰਯੋ । ਊਪਰ ਚਮਰ ਚਲਾਚਲ[6] ਢੁਰਯੋ ॥ ੬ ॥ ਬਲ ਥਲ ਬਿਖੈ ਸੁਚੇਤਾ ਕਰਿਕੈ । ਕੇਸਨ ਕੋ ਜੁਤਿ ਅਦਬ ਸੁਧਰਿਕੈ । ਬੰਧਿ ਬੰਧਿ ਕਰਿ ਸਿਰ ਪਰ ਪਾਗ । ਆਇ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਸ਼ੁਭ ਲਾਗ ॥ ੭ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿਰ ਤੇ ਨਮੇਂ।ਥਿਰਯੋ ਖਾਲਸਾ ਸਭਿ ਤਿਹ ਸਮੇਂ।ਤਾਉ ਦੇਤਿ ਮੂਛਨਿ ਪਰ ਦੋਈ[7] । ਕਰ ਤੇ ਸ਼ਮਸ ਸੁਧਾਰਤਿ ਕੋਈ ॥ ੮ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਤੇ ਆਦਿ ਪਹਾਰੀ ।

[1]ਅਫੀਮ ਦੀ ਰੋਲੀ । [2]ਅਫੀਮ । [3]ਸੁੱਖਾ । [4]ਭਾਵ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਜੂੜਾ (ਖੋਹਲ ਕੇ) । [5]ਪੱਖਾ । [6]ਚੰਚਲ । [7]ਦੋਹਾਂ ਮੁੱਛਾਂ ਤੇ (ਖਾਲਸਾ) । *ਪਾ:-ਸੁਖਧਾਮ ।

†ਦੇਖੋ ਰਾਸਿ ੪ ਅੰਸੂ ੪੪ ਅੰਕ ੧੧ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੂਕ ।

ਗੁਰੂ ਸਭਾ ਸਭਿ ਤਿਨਹੁੰ ਨਿਹਾਰੀ। ਦੂਰਬੀਨ ਕੋ ਲਾਇ ਸੁ ਤਬੈ*। ਗੁਰ ਜੁਤਿ ਪਿਖ੍ਯੋ ਖਾਲਸਾ ਸਬੈ ॥ ੯ ॥ ਏਕ ਤੁਰਕ ਤਿਨਕੇ ਢਿਗ ਖਰ੍ਯੋ। ਜਮਾਦਾਰ ਬਹੁ ਨਰ ਕੋ ਕਰ੍ਯੋ। ਸਭਿ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਸਾਥ ਤਿਨ ਕਹ੍ਯੋ 'ਗੁਰ ਕੋ ਹਤਨਿ ਸੁਗਮ ਹਮ ਲਹ੍ਯੋ ॥ ੧੦ ॥ ਇਸ ਥਲ ਤੇ ਮੈਂ ਤੋਪ ਚਲਾਵਹੁੰ। ਬੈਠੇ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਯੰਕ ਉਡਾਵਹੁੰ। ਇਲਮ[1] ਮੋਹਿ ਕੋ ਅਹੈ ਬਿਸਾਲਾ। ਤਕ ਮਾਰੌਂ ਇਤ ਖਰੋ ਸੁਖਾਲਾ ॥ ੧੧ ॥ ਬਧੌਂ ਸ਼ਿਸਤ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਓਰਾ। ਭਰ੍ਯੋ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚਹਿ ਗੋਰਾ। ਨਿਤ ਕੀ ਕਲਹਾ ਸਕਲ ਮਿਟਾਵੌਂ। ਸਭਿ ਰਾਜਨਿ ਕੋ ਸੁਖ ਉਪਜਾਵੌਂ ॥ ੧੨ ॥ ਪਾਵੌਂ ਦਰਬ ਇਨਾਮ ਘਨੇਰੋ। ਇਲਮ ਬਿਲੋਕਿ ਲੇਹਿਂ ਸਭਿ ਮੇਰੋ। ਗੁਰ ਬਿਨ ਬਹੁਰ ਲਰਹਿ ਕੋ ਨਾਹੀ। ਆਪ ਆਪ ਕੋ ਸਭਿ ਮਿਟ ਜਾਹੀ[2]' ॥ ੧੩ ॥ ਸਭਿ ਗਿਰਪਤੀ ਸੁਨਤਿ ਹਰਖਾਏ। 'ਇਹ ਤੌ ਕਾਰਜ ਸੁਗਮ ਬਨਾਏ'। ਭੀਮਚੰਦ ਤਿਹ ਸੰਗ ਉਚਾਰਾ। 'ਮੁਝ ਤੇ ਧਨ ਲਿਹੁ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰਾ ॥ ੧੪ ॥ ਏਕ ਗ੍ਰਾਮ ਪੁਨ ਦੇਹੁੰ ਇਨਾਮ। ਨਿਤ ਗੁਜ਼ਰਾਨ ਹੋਹਿ ਤੁਝ ਧਾਮ'। ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ ਕਹੈ। 'ਗੁਰੂ ਹਤੇ ਸਗਰੇ ਸੁਖ ਲਹੈਂ ॥ ੧੫ ॥ ਸਭਿ ਗਿਰਪਤਿ ਦੇ ਹੈਂ ਸਿਰੁਪਾਉ। ਹੋਤਿ ਤਰੀਫ ਜਗਤ ਸਭਿ ਥਾਂਉ। ਅਬਿ ਤੌ ਭਈ ਅਬੇਰ ਬਿਤ੍ਯੋ ਦਿਨ। ਆਨਹੁ ਤੋਪ ਕਰਹੁ ਥਿਰ ਥਲ ਮਨ[3] ॥ ੧੬ ॥ ਇਸੀ ਸਮੈਂ ਬੈਠੇਂਗੇ ਕਾਲੀ। ਤੁੰਗ ਸਥੰਡਲ ਪਰ ਮੁਦ ਨਾਲੀ। ਰਾਖਹੁ ਤੋਪ ਤਯਾਰ ਥਿਰ ਕਰਿ ਕੈ। ਗੋਰਾ ਅਰੁ ਬਰੂਦ ਸੰਗ ਭਰਿਕੈ ॥ ੧੭ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਅਵਾਜ਼ ਕਰਹੁ ਨਹਿ ਕੋਈ। ਸੁਨਿਕੈ[4] ਸਨਮੁਖ ਥਿਰੈ ਨ ਕੋਈ। ਰਾਖਹੁ ਜੋਰਿ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਸੰਗ[5]। ਔਚਕ ਛੋਰਿ[6] ਕਰਹੁ ਗੁਰ ਭੰਗ ॥ ੧੮ ॥ ਫਤੇ ਸੁਗਮ ਪੈ ਹੈਂ ਗਿਰ ਰਾਜੇ। ਪੂਰਨ ਹੋਹਿ ਸਰਬ ਕੇ ਕਾਜੇ'। ਇਮ ਗਿਨਤ੍ਯੋ ਸੰਧਯਾ ਹੁਇ ਗਈ। ਸਰਬ ਸਭਾ ਉਠਿ ਨਿਜ ਥਲ ਗਈ ॥ ੧੯ ॥ ਨਿਸ ਮਹਿ ਜਤਨ ਕਰਤਿ ਖਲ ਰਹੇ। ਆਨੀ ਤੋਪ ਬਿਸਾਲ ਜੁ ਅਹੇ। ਖਰੀ ਕਰੀ ਬਿਧਿ ਖਰੀ ਸਥਾਨ[7]। ਬ੍ਰਿੰਦ ਨਰਨ ਮਿਲਿ ਕੈ ਕਰਿ ਤਾਨ[8] ॥ ੨੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਤਿਸ ਥਲ ਥਿਰ ਕੇ।

[1](ਗੋਲੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ) ਵਿੱਦਯਾ। [2](ਫੇਰ) ਸਾਰੇ ਆਪੇ ਆਪ ਹੋਕੇ ਹਟ ਜਾਣਗੇ। ਭਾਵ ਸਿੱਖ ਸੈਨਾ ਖਿੰਡ ਫੁਟ ਜਾਏਗੀ। [3](ਜਿਸ) ਥਾਵੇਂ ਮਨ (ਚਾਹੇ) ਤੋਪ ਖੜੀ ਕਰ ਲਓ। (ਅ) ਥੜ੍ਹੇ ਦਾ ਥਾਉਂ ਪੱਕਾ ਕਰ ਲਓ [ਮੰਨ=ਥੜ੍ਹਾ। ਥਲ=ਥਾਉਂ। ਥਿਰ=ਪੱਕਾ]। [4](ਮਤਾਂ) ਸੁਣਕੇ....। [5]ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਕੇ ਰੱਖੋ। [6]ਚਲਾਕੇ ਤੋਪ। [7]ਉਸ ਥਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। [8]ਜ਼ੋਰ ਕਰਕੇ।

*ਦੂਰਬੀਨ ੧੬੫੭ ਬਿ: ਦੇ ਲਗਪਗ ਈਜਾਦ ਹੋਈ ਤੇ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਚੋਖਾ ਪਾ ਗਈ ਸੀ, ਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੰਮਤ ੧੭੫੭ ਲਗ ਪਗ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚੌਂਕੀ ਸੋਦਰ ਕੀ ਸੁਨਿ ਕਰਿਕੈ।ਉਠਿਕੈ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਵਰ ਕੋ ਆਏ।ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੀਨੇ ਮਨ ਭਾਏ ॥੨੧॥ ਸਰਬ ਖਾਲਸੇ ਅਚਯੋ ਅਹਾਰਾ। ਨਿਸਾ ਪਰੀ ਤੇ ਸੁਪਤਿ ਸੁਖਾਰਾ। ਸੁਪਨੇ ਭੀ ਨਹਿ ਕੇਹਰਿ ਤ੍ਰਾਸਾ[1]। ਤਥਾ ਨ੍ਰਿਭੈ, ਰਿਪੁ ਚਹਤਿ ਬਿਨਾਸ਼ਾ ॥੨੨॥ ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ ਤੇ ਗੁਰਬਾਨੀ। ਇਕ ਮਨ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਬਦਨ ਬਖਾਨੀ। ਜਥਾ ਬਿੱਪ੍ਰ ਬਰ ਬੇਦ ਪਠੰਤੇ। ਹਿਤ ਪਰਲੋਕ ਹੋਨਿ ਸੁਖਵੰਤੇ ॥ ੨੩ ॥ ਕਰਹਿ ਸ਼ਨਾਨ ਨੀਰ ਨਿਰਮਲ ਮੈਂ। ਹੋਤ ਸ਼ਬਦ ਕੀ ਧੁਨਿ ਸਭਿ ਦਲ ਮੈਂ। ਗਾਇਂ ਰਬਾਬੀ ਆਸਾਵਾਰ।ਜਿਸ ਥਲ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਬਾਰ॥੨੪॥ਕਰਹਿ ਅਵਾਜ਼ ਨਕੀਬ ਉਚਾਰਨ। ਭਾਟ ਕਬਿੱਤ ਪਢਹਿ ਜਸੁ ਕਾਰਨ। ਬਜਹਿ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਰਬਾਬ ਸਤਾਰ। ਰਾਗ ਰਾਗਨੀ ਮੰਗਲ ਚਾਰੁ ॥ ੨੫ ॥ ਭਯੋ ਤਿਹਾਵਲ ਤਬਿ ਸਮੁਦਾਇ। ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਦੀਨਸਿ ਬਰਤਾਇ। ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਗੁਰ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। ਆਨਿ ਖਾਲਸਾ ਚਹੁਦਿਸ਼ਿ ਥਿਰੇ ॥੨੬॥ ਹੋਤਿ ਬਾਰਤਾਲਾਪ ਅਨੇਕ। ਸੁਨਹਿ ਕਹਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕ। ਤੁਜਾਰ ਸਿੰਘ ਭੇ ਚਢਿਬੇ ਹੇਤੁ। ਗਹੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਨ ਭਲੇ ਸੁਚੇਤ ॥੨੭॥ ਪਿਖਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਬਰਜਨ ਕਰੇ। 'ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ! ਧੀਰਜ ਧਰੇ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਮਾਰਨ ਇਨ ਬਨੇ। ਜਗ ਮਹਿ ਦ੍ਵੈਖੀ ਤੁਮਰੇ ਘਨੇ ॥੨੮॥ ਥਿਰੇ 'ਰਹੋ ਅਬਿ ਅਪਨੇ ਡੇਰੇ। ਦੁਸ਼ਟਨ ਕਾਲ ਹੋਨਿ ਢਿਗ ਨੇਰੇ'। ਤਿਸ ਦਿਨ ਭੀ ਗੁਰ ਸਿੰਘ ਟਿਕਾਏ।ਨਹੀਂ ਲਰਨ ਕੇ ਹੇਤੁ ਪਠਾਏ॥੨੯॥ ਦੇਗ਼ ਦਈ ਬਰਤਾਇ ਸਭਿਨਿ ਕੌ।ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਭਏ ਤਬਿ ਖਾਇ ਅਸਨ ਕੋ। ਕਰਯੋ ਦੁਪਹਿਰੇ ਬਿਖੈ ਅਰਾਮ। ਪੌਢੇ ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰਯੰਕ ਅਭਿਰਾਮ ॥ ੩੦ ॥ ਤ੍ਰਿਤੀ ਪਹਿਰ ਮਹਿ ਜਾਗਤਿ ਭਏ। ਤਿਮ ਹੀ ਦੋਨਹੁ ਮਾਦਿਕ ਲਏ।ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਠਾਨਿ ਬਿਧਿ ਸੰਗਿ। ਗਮਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਥਾਨ ਉਤੰਗ ॥੩੧॥ ਤਹਾਂ ਫਰਸ਼ ਪਰਯੰਕ ਡਸਾਏ। ਬੈਠੇ ਜਾਇ ਭਯੋ ਮਨ ਭਾਏ[2]। ਸੁਧਿ ਸੁਨਿਕੈ ਤਤਛਿਨ ਇਕ ਆਯੋ[3]। ਸਕਲ ਭੇਵ ਤਿਨ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥੩੨॥ 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਇਹਾਂ ਨ ਬੈਠਨ ਕਰੀਐ। ਤੁਰਨ ਹੀ ਥਲ ਅਨਤ ਸਿਧਰੀਐ। ਏਕ ਦੁਸ਼ਟ ਲੇ ਪਚ ਹਜ਼ਾਰ। ਤੋਪ ਬਿਸਾਲ ਰਖੀ ਕਰਿ ਤਯਾਰ ॥੩੩॥ ਸ਼ਿਸਤ ਬਨਾਵਤਿ ਦਿਨ ਮਹਿ ਰਹਯੋ। ਰਾਵਰਿ ਹਤਨ ਹੇਤੁ ਚਿਤ ਚਹਯੋ।

---

[1]ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਡਰ। [2](ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ) ਮਨ ਭਾਂਵਦੀ (ਗੱਲ) ਹੋਈ। [3](ਵੈਰੀ ਦਲ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਸੂੰਹੀਆ) ਆਇਆ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦਾਗਾ ਸਭਿਨਿ ਇਮ ਰਚ੍ਯੋ ਬਨਾਇ।ਔਰਕ ਗੋਰਾ ਹਤੈਂ ਟਿਕਾਇ' ॥੩੪॥ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕਹ੍ਯੋ 'ਤ੍ਰਾਸ ਅਬਿ ਧਰਿਹੈਂ । ਤ੍ਯਾਗਹਿ ਨਿਜ ਬਲ ਕੋ ਚਲਿ ਪਰ ਹੈਂ । ਉਚਿਤ ਨ ਹਮ ਕੋ ਐਸੀ ਬਾਤਿ । ਦੁਸ਼ਮਨ ਸੋਂ ਰਣ ਹੈ[1] ਦਿਨ ਰਾਤ ॥੩੫॥ ਕਹਾਂ ਕਹਾਂ ਹਮ ਦੁਰਤੇ ਫਿਰਹਿਂ । ਦੇਖਹਿ ਦੁਰਜਨ ਆਨੰਦ ਧਰਹਿਂ । ਬੈਠਿ ਲਖਹੁ ਕਰਤਾਰ ਤਮਾਸ਼ੇ । ਹੁਇ ਹੈ ਦੋਖੀ ਕੇਰ ਬਿਨਾਸ਼ੇ' ॥ ੩੬ ॥ ਕੰਘਾ ਕਰਨਿ ਲਗੇ ਗੁਰ ਥਿਰੇ । ਪੁਨ ਦਸਤਾਰ ਬੰਧਬੋ ਕਰੇ । ਕਲਗ਼ੀ ਜਿਗਾ ਸੁਧਾਰਿ ਬਨਾਏ । ਸਿਰ ਪਰ ਸੇਵਕ ਚਮਰ ਢੁਲਾਏ ॥੩੭॥ ਦੁਸ਼ਟ ਪਲੀਤਾ ਤੋਪਹਿ ਦਾਗੇ । ਇਕ ਸਿਖ ਖਰੋ ਹੁਤੋ ਗੁਰ ਆਗੇ । ਤਿਸ ਕੋ ਲਗ੍ਯੋ ਆਨਿ ਕਰਿ ਗੋਰਾ । ਬਡੇ ਬੇਗ ਤੇ ਸ਼ੂੰਕਤਿ ਘੋਰਾ ॥ ੩੮ ॥ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜਿ ਗਯੋ[2] । ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਜ ਕਰ ਧਨੁ ਲਯੋ । ਤਰਗਸ ਤੇ ਕਾਢ੍ਯੋ ਸਰ ਤੀਛਨ । ਖਪੁਰਾ ਆਧੁੰਤ[3] ਸੇਧ੍ਯੋ ਭੀਛਨ ॥੩੯॥ ਖੈਂਚਿ ਕਾਨ ਲੌ ਤੁਰਤ ਚਲਾਯੋ । ਅਹਿ ਸਮ ਸ਼ੂੰਕਤਿ ਬੇਗ ਸਿਧਾਯੋ । ਦੂਤੀ ਹਤਨ ਕੋ ਤੋਪ ਕਸੀਤਾ । ਸ਼ਿਸਤ ਬਾਂਧ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਤਕੀਤਾ ॥ ੪੦ ॥ ਤਬਿ ਹੀ ਲਗ੍ਯੋ ਭਾਲ ਮਹਿ ਜਾਈ । ਗਿਰ੍ਯੋ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿਂ ਗਿਰਦੀ ਖਾਈ[4] । ਦੂਸਰ ਖਪਰਾ ਔਰ ਨਿਕਾਰਾ । ਧਨੁ ਮੈਂ ਜੋਰ੍ਯੋ ਤੁਰਤ ਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥੪੧॥ ਭ੍ਰਾਤਾ ਹੁਤੋ ਤੁਰਕ ਕੋ ਔਰ । ਲਗ੍ਯੋ ਰਿਦੇ ਗਿਰਿਗਾ ਤਿਸ ਠੌਰ । ਜਬਿ ਦੋਨਹੁੰ ਤੁਰਨ ਮਰਿ ਗਏ । ਦੇਖਤਿ ਲੋਕ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰਿ ਧਏ[5] ॥੪੨॥ ਸੂਨੀ ਤੋਪ ਖਰੀ ਇਕ ਰਹੀ । ਅਪਰ ਸਮੀਪ ਰਹ੍ਯੋ ਕੋ ਨਹੀਂ । ਭੀਮਚੰਦ ਕੇ ਢਿਗ ਸਭਿ ਰਾਜੇ । ਕਰਹਿਂ ਬਾਤ 'ਇਹ ਬਨ੍ਯੋਂ ਸੁ ਕਾਜੇ[6] ! ॥੪੩॥ ਲਗੈ ਤੋਪ ਕੋ ਗੋਰਾ ਜਬੈ । ਮਰੈ ਗੁਰੂ ਭਾਜਹਿਂ ਸਿਖ ਸਭੈ' । ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਨਰ ਧਾਵਤਿ ਭਏ । 'ਸਰ ਲਗਿ ਤੁਰਕ ਮਰੇ' ਕਹਿ ਦਏ ॥ ੪੪ ॥ 'ਇਕ ਗੋਰਾ ਇਨ ਪ੍ਰਥਮ ਚਲਾਯੋ । ਤਬਿ ਹੀ ਬਾਨ ਆਨਿ ਲਗਿ[7] ਘਾਯੋ । ਦੁਤਿਯੋ ਲਗ੍ਯੋ ਭ੍ਰਾਤ ਤਿਸ ਮਰ੍ਯੋ । ਪਿਖਿ ਭਾਜੇ ਸਭਿ ਉਰ ਡਰ ਧਰ੍ਯੋ' ॥ ੪੫ ॥ ਕਿਤਿਕ ਸਮੇਂ ਗਿਰਈਸ਼ਨ ਟਾਰੇ[8] । ਬਹੁਰ ਤੋਪ ਢਿਗ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰੇ । ਬਿਸਮੇ ਮਤਿਹਾਰੀ ਸਭਿਹੂੰਨਿ । ਪਰਖੇ ਬਾਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਤੂਨ[9] ॥ ੪੬ ॥ ਆਇ ਕੋਸ ਲਗਿ[10] ਬੇਗ ਸੁ ਬਾਨਾ । ਹਤ੍ਯੋ ਬਹੁਰ ਨਰ ਭਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ[11] । ਤਬਿ ਦੋਨਹੁੰ ਕੀ ਕਬਰ

[1]ਨਾਲ ਜੰਗ ਹੈ । [2]ਓਹ ਸਿਖ । [3]ਚੌੜੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ ਤੀਰ । [4]ਭਵਾਟਣੀ ਖਾਕੇ । [5]ਦੌੜ ਗਏ । [6]ਚੰਗੀ ਗਲ ਹੋਈ ਹੈ ! । [7]ਆ ਲੱਗਾ । [8]ਸਮਾ ਬਿਤਾਕੇ । [9]ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭੱਥੇ ਦੇ ਬਾਣ ਪਰਖ ਲਏ । [10]ਕੋਹ ਤਕ । [11]ਮੱਥੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਰਕੇ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਖਟਾਈ। ਤਿਸ ਹੀ ਥਲ ਸੋ ਦੀਏ ਦਬਾਈ ॥ ੪੭ ॥ 'ਸਨਾਹੀ ਟਿੱਬੀ' ਨਾਮ ਸੁ ਥਾਨ। ਚਿੰਨ੍ਹ ਤਹਾਂ ਅਬਿ ਲਗਿ ਹੈ ਜਾਨ। ਦੋਨਹੁੰ ਕਬਰਾਂ ਪਰੀ ਦਿਖਾਵਤਿ। ਜਿਨ ਦੇਖੇ ਸੋ ਆਨਿ ਬਤਾਵਤਿ[1] ॥੪੮॥ ਇਤ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋ ਸਿਖ ਸਿਸਕਾਰਾ। ਸੋ ਭੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਬਿ ਲਗੋਂ ਨਿਹਾਰਾ। ਜਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਬੈਠੇ ਸੋ ਭੀ ਥਾਨ। ਬਿਦਤਿ ਅਹੈ ਸਿਖ ਪਿਖਹੁ ਸੁਜਾਨ ॥ ੪੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਸਾ ਭਈ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਵਰ ਮਹਿ ਆਨਿ ਬਿਰਾਜੇ ਥਾਨ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿਕੈ ਭਲੇ ਪੌਢੇ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨ ॥੫੦॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਚਤੁਰਥ ਰੁੱਤੇ 'ਤੋਪ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚਾਲੀਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੪੦ ॥

੪੧. [ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਸੇ ਬਸਤਿ ਨਿਰਮੋਹ[2]। ਕਬਿ ਕਬਿ ਚਢਿਕੈ ਖਾਲਸਾ ਰਿਪੁ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਹਿ[3] ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਹੁਕਮ ਸੀਰਿੰਦ ਮੈਂ ਆਯੋ। ਤਬਿ ਵਜ਼ੀਰਖਾਂ ਸਭਿ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ। 'ਗਿਰਨ ਬਿਖੈ ਗੁਰ ਧੂਮ ਉਠਾਰੀ। ਤਾਂਹਿ ਤੁਮ ਜਾਹੁ ਲੇਹੁ ਦਲ ਭਾਰੀ ॥੨॥ ਮਿਲਹਿ ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਮੇਲਨਿ ਕਰੋ। ਨਾਂਹਿ ਤ ਸਨਮੁਖ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਲਰੋ'। ਸੁਨਿ ਸਿਰੰਦ ਕੋ ਸੂਬਾ ਤਬੈ। ਤਯਾਰੀ ਕਰੀ ਚਢਨਿ ਕੀ ਸਬੈ ॥ ੩ ॥ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੇ ਚਮੂੰ ਸਕੇਲਿ। ਗਜ ਬਾਜਨਿ ਪਰ ਜ਼ੀਨਨਿ ਮੇਲਿ। ਲਾਖਹੁੰ ਸੁਭਟ ਜੋਰ ਕਰਿ[4] ਚਢ੍ਯੋ। ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਯੋ ਬੀਰ ਰਸ ਬਢ੍ਯੋ ॥੪॥ ਚਲੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੈਂਕਰੇ ਆਗੇ। ਬਾਦਿਤ[5] ਬਜਨ ਸੈਂਕਰੇ ਲਾਗੇ। ਮਨਹੁ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਉਮਡ ਕਰਿ ਚਾਲਾ। ਪੈਦਲ ਪਸਰੇ ਜਹਿ ਜਲ ਜਾਲਾ[6] ॥ ੫ ॥ ਨੱਕ੍ਰ ਮਤੰਗ, ਮੱਛ ਬਡ ਘੋਰੇ[7]। ਬੜਵਾ ਅਗਨਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਹੁੰਓਰੇ। ਤੁੰਮਲ ਬਡੇ ਤਰੰਗ ਉਠੰਤੇ[8]। ਬਾਦ ਨਾਦ ਬਡ ਜਨੋਂ ਗਰਜੰਤੇ[9] ॥ ੬ ॥ ਕਰਤਿ ਮਜਲ ਪਰ ਮਜਲ ਸਿਧਾਏ। ਰੋਪੜ ਬਿਖੈ ਤਬਹਿ ਚਲਿ ਆਏ। ਖਬਰ ਗਈ ਗਿਰਪਤਿ ਕੇ ਪਾਸੀ। ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਭੀ ਸੁਨਿ ਦਲ ਰਾਸੀ[10] ॥੭॥ ਰਣ ਬਡ ਕੀ ਤਯਾਰੀ ਬਹੁ ਕੀਨਿ। ਗੁਲਕਾ ਅਰੁ ਬਰੂਦ ਸੋ ਲੀਨਿ। ਉਤ ਤੇ ਸਗਲ ਗਿਰੀਸ਼ੁਰ[11] ਆਏ। ਇਤ ਤੇ ਤੁਰਕ

---

[1] ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਆਣੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ (ਮੈਨੂੰ)। [2] ਨਿਰਮੋਹ ਬਸਤੀ ਵਿਚ। [3] ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [4] ਜੋੜਕੇ। [5] ਵਾਜੇ। [6] ਜਿੱਥੇ ਪੈਦਲ ਫੈਲਾ ਹੈ ਉਹ ਮਾਨੋ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਜਲ ਪਸਾਰਿਆ ਹੈ। [7] ਹਾਥੀ ਮਾਨੋ ਤੰਦੂਏ ਹਨ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਰੂਪੀ ਵਡੇ ਮੱਛ ਹਨ। [8] ਫੌਜੀ ਦਸਤੇ ਮਾਨੋ ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ। [9] ਵਾਜਿਆਂ ਦੀ ਅਵਾਜ ਮਾਨੋਂ (ਸਮੁੰਦਰ) ਗੱਜਦਾ ਹੈ। [10] ਸਾਰੇ ਦਲਾਂ ਦੀ (ਖਬਰ) ਸੁਣ ਲਈ। [11] ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਗਨ ਰਿਪੁ ਧਾਏ ॥ ੮ ॥ ਭਯੋ ਭੇੜ ਗਾੜ੍ਹੋ ਸੰਗ੍ਰਾਮੂ। ਕੇਤਿਕ ਗਿਨੀਅਹਿ ਬੀਰਨ ਨਾਮੂ।ਭ੍ਰਮਚੰਦ ਸੁਨਿ ਸੈਨ ਬਿਲੰਦ।ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਡੂਰਿ ਅਨੰਦ॥੯॥ 'ਅਬਿ ਗੁਰ ਕਹਾਂ ਜਾਇ ਥਿਰ ਰਹੈ। ਦੁਰਗ ਨ ਕੋਟ ਮਵਾਸਾ ਲਹੈਂ[1]। ਚਹੁੰ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਘੇਰਹਿਂ ਗਹਿ ਲੈਹੈਂ। ਨਾਂਹਿ ਤ ਬੀਚ ਕਟਾ ਕਰਿ ਦੇ ਹੈਂ ॥੧੦॥ ਦੀਰਘ ਲਸ਼ਕਰ ਤੁਰਕਨਿ ਕੇਰਾ। ਚਹਹਿਂ ਹਕਾਰਹਿਂ ਅਪਰ ਘਨੇਰਾ[2]। ਇਤ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਓਰੜਿ ਹਮ ਪਰੈਂ। ਉਤ ਤੇ ਸ਼ਾਹੁ ਚਮੂੰ ਬਡ ਲਰੈ'॥੧੧॥ ਇਕ ਸ਼ਤ[3] ਭਟ ਦੇ ਕਰ ਤਿਸ ਨਾਲ[4]। ਅਪਰ ਸਚਿਵ ਭੇਜ੍ਯੋ ਤਤਕਾਲ। 'ਆਛੇ ਮਗ ਕੋ ਲਸ਼ਕਰ ਲ੍ਯਾਵਹੁ। ਸੂਬੇ ਸਾਥ ਸਲਾਮ ਅਲਾਵਹੁ'॥੧੨॥ ਸਕਲ ਬਾਰਤਾ ਦਿਹੁ ਸਮੁਝਾਇ। 'ਪੁਰਿ ਤੇ ਵਹਿਰ ਗੁਰੂ ਇਕ ਥਾਂਇ। ਗਹਿਨ ਸੁਖੇਨ ਤਾਂਹਿ ਕੋ ਜਾਨਹੁ। ਲਰਿਬੇ ਜਤਨ ਬਡੋ ਨਹਿ ਠਾਨਹੁ ॥ ੧੩ ॥ ਇਤ ਤੇ ਹਮ ਆਵਹਿ ਦਲ ਮੇਲਿ[5]। ਉਤ ਤੇ ਆਪ ਘਾਲੀਅਹਿ ਹੇਲ'। ਦੇ ਖ਼ਾਵਿੰਦ[6] ਕੋ ਦਰਬ ਪਠਾਯੋ। ਤੂਰਨ ਸਚਿਵ ਤੁਰਕ ਪਹਿ ਆਯੋ ॥ ੧੪ ॥ ਘਾਤ ਅਨੇਕ ਬਤਾਵਤਿ ਲ੍ਯਾਇ। ਦਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭ੍ਯਾ ਸਮੁਦਾਇ। ਇਕ ਦਿਸ਼ਿ ਤੁਰਕ ਘਾਲਿ ਘਮਸਾਨਾ। ਦਿਸ਼ਿ ਦੂਸਰ ਦਲ ਅਚਲ[7] ਮਹਾਨਾ ॥ ੧੫ ॥ ਬਾਜਨਿ ਲਗੀ ਬੰਦੂਕ ਬਡੇਰੀ। ਰੁਪਯੋ ਖਾਲਸਾ ਕਰੇ ਦਿਲੇਰੀ। ਦੁਹਿ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਲਸ਼ਕਰ ਬਡ ਆਯੋ। ਤਊ ਨ ਤ੍ਰਾਸ ਕਛੂ ਮਨ ਭਾਯੋ ॥ ੧੬ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਝੁੰਡਨ ਮਹਿਂ ਕੇਹਰ ਮੱਤੇ[8]। ਨਿਭੈ ਤਥਾ ਰਸਬੀਰ ਸੁ ਰੱਤੇ। ਸੰਗਤਿ ਦੀਪਮਾਲ ਕੇ ਮੇਲੇ। ਹਿਤ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਭਈ ਸਕੇਲੇ ॥੧੭॥ ਤਿਨ ਮਹੁਂ ਹੁਤੇ ਜੁ ਆਯੁਧਧਾਰੀ। ਸੁਨਿ 'ਗੁਰ ਸੰਗ ਹੋਹਿ ਰਣ ਭਾਰੀ'। ਦਰਸ਼ਨ ਪਰਸਤਿ ਪਾਵਨ ਹੋਏ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸੋ ਅੱਗ੍ਰ ਖਰੋਏ ॥ ੧੮ ॥ 'ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਖਿ ਕਰਿਕੈ ਸੰਗ੍ਰਾਮੂ। ਗਮਨੈਂ ਬਹੁਰ ਆਪਣੇ ਧਾਮੂ[9]।ਤੁਰਕਨ ਲਸ਼ਕਰ ਆਵਤਿ ਸੁਨ੍ਯੋ'। ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹ੍ਵੈ ਭਨ੍ਯੋ ॥੧੯॥ 'ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਰਨ ਕੋ ਧਰਮ ਇਹੀ ਹੈ। ਰਿਪੁਨਿ ਹਤਨਿ ਤਿਨ ਔਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਸਭਿ ਕਿਛ ਵਰ ਪਾਵਹੁ।ਜਸੁ ਜੀਵਤਿ, ਮ੍ਰਿਤੁ ਸੁਰ ਪੁਰਿ ਜਾਵਹੁ ॥ ੨੦ ॥ ਮੈਂ ਵਾਲੀ ਦੁਹੁਂ ਲੋਕਨ ਮਾਂਹੀ। ਹਨਹੁ ਰਿਪੁਨਿ ਕੌ

[1](ਜਿੱਥੇ) ਆਕੀ ਹੋ ਰਹਿਣਗੇ। [2]ਜਿੰਨਾ ਹੋਰ ਚਾਹੀਏ ਬਹੁਤਾ ਦੂਲਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। [3]ਇਕ ਸੌ। [4]ਭਾਵ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨਾਲ। [5]ਜੋੜਕੇ, ਕੱਠਾ ਕਰਕੇ। [6]ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਲਈ। [7]ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਾ। [8]ਮਸਤੇ। [9]ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਜਾਵਾਂਗੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਿਟੀਅਹਿ ਨਾਂਹੀ'। ਸੋ ਭਟ ਅਰਹਿ ਅਗਾਰੀ ਹੋਇ। ਕਰੀ ਮੋਰਚੇ ਬੰਦੀ ਸੋਇ[1] ॥ ੨੧ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਅੱਗੂ ਨਹਿ ਜਾਵਹੁ। ਜ੍ਵਾਲਾਬਮਨੀ ਥਿਰੇ ਚਲਾਵਹੁ। ਦੁਸ਼ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਨ ਹੁਇ ਸਕਹੀਂ[2]। ਅੱਗ ਵਧਹਿ ਹਤਿ ਤੁਪਕਨ ਤਕਿਹੀਂ[3]' ॥੨੨॥ ਦੂਰ ਦੂਰ ਲਗਿ ਸਭਿ ਚਹੂੰ ਓਰੇ। ਕਰੇ ਮੋਰਚੇ ਸਿੰਘਰ ਘੋਰੇ[4]। ਭਰਿ ਭਰਿ ਰਾਖੇ[5] ਮਾਰਤਿ ਐਸੇ। ਬਾਛੜ ਕਰਿਕਾ ਪਰਤੀ ਜੈਸੇ[6]। ੨੩ ॥ ਗਿਰਹਿ ਤੁਰੰਗਮ ਅਰੁ ਅਸਵਾਰ। ਰੁਪੇ ਸੂਰਮੇ ਪੰਰੇ ਸੁਮਾਰ[7]। ਦੋਨਹੁੰ ਦਿਸ਼ਾ ਓਰੜੇ ਆਵੈਂ। ਜਨੁ ਘਨ ਘਟਾ ਚੜੀ ਗਰਜਾਵੈਂ ॥ ੨੪ ॥ ਪੜਹਿ ਤੁਵੰਗਨ ਕੇ ਕੜਕਾਰ। ਹੇਲ ਘਾਲਿ ਅਰਿ ਪਰੇ ਜੁਝਾਰ[8]। ਨ੍ਰਿਭੈ ਹੋਇ ਢਿਗ ਢੂਕੈਂ ਜਨੇ ਜਨੇਂ। ਗੁਲਕਾ ਕੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਹੁਇਂ ਤਨੇਂ ਤਨੇਂ ॥ ੨੫ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਚਾਂਪ ਕਠੋਰ ਸੰਭਾਰੇ। ਖਪਰੇ ਤੀਛਨ ਤੀਛਨ ਮਾਰੇ। ਬੀਂਧਤਿ ਸੁਭਟ ਪਵੰਗਮ ਗਾਤ[9]। ਇਕ ਦ੍ਵੈ ਤ੍ਰੈ ਚਤੁਰਥ ਪਰ ਜਾਤਿ ॥ ੨੬ ॥ ਦਰਿ ਦਰਿ ਪੜਤਿ ਪਰੇ ਤੜਫੜਤ। ਲਰਿ ਲਰਿ ਭਿੜਤਿ ਕੜਾਕੜ ਛੁਟਤਿ[10]। ਸੜਸੜ[11] ਗੁਲਕਾਂ ਚਲਿਚਲਿਫੋੜਤਿ। ਲਗਿ ਲਗਿ ਭਟ ਗਨ ਕਰ ਪਗ ਤੋੜਤਿ ॥ ੨੭ ॥ ਤੁਰਕਨਿ ਕੇ ਲਸ਼ਕਰ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ। ਸਰਿ ਪਰਹਾਰਤਿ ਬੀਧਤਿ ਅਰਿ ਉਰ[12]। ਗਿਰਹਿ ਇਕੱਤ੍ਰ ਲਗਹਿ ਇਕ ਬਾਨ। ਪਰਹਿ ਪਾਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਹੁ ਹਾਨਿ ॥ ੨੮ ॥ ਜਥਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕੋ ਪਰਵਾਰਾ। ਜਥਾ ਖੇਤ ਕੇ ਚਹੁੰ ਦਿਸ਼ਿ ਬਾਰਾ। ਜਿਮ ਕਰ ਕੇ ਕੰਕਨ ਚਹੁੰ ਫੇਰੇ[13]। ਤਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਪਾਯੋ ਘੇਰੇ ॥ ੨੯ ॥ ਥਿਰੇ ਮੋਰਚੇ ਸਿੰਘ ਸੁ ਗਾਢੇ। ਸਲਖੈਂ ਛੋਰਤਿ ਹੁਇ ਹੁਇ ਠਾਂਢੇ। ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਮੋਰਹਿ ਅਰੀ। ਨੇਰ ਨ ਹੋਨਿ ਦੇਤਿ, ਬ੍ਰਤ ਧਰੀ[14] ॥ ੩੦ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਜਮ ਕੋ ਭਿ ਨ ਤ੍ਰਾਸਾ। ਰੁਪਯੋ ਖਾਲਸਾ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਬਿਨਾਸ਼ਾ। ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਸਤਿ-

---

[1](ਪਹਿਲੇ , ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੋਰਚੇ ਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਓਹ ਸੂਰਮੇਂ ਅਗੇ ਹੋਕੇ ਅੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, (ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ)। [2]ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ। [3]ਜੇ ਅਗੇ ਵਧਣ ਤਾਂ ਤੱਕ ਕੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਮਾਰੋ। [4]ਭਯਾਨਕ ਘੇਰਾ ਲਈ। [5]ਭਰੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਦੁਛਾੜ। [6]ਜਿਵੇਂ ਗੜਿਆਂ ਦੀ ਵਾਛੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। [7]ਸੂਰਮੇ ਜੰਮੇ ਖੜੇ ਹਨ ਚਾਹੇ ਮਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। (ਅ) (ਜੀਉਂਦੇ) ਸੂਰਮੇਂ ਅੜੇ ਖੜੇ ਹਨ (ਜੋ) ਜ਼ਖਮੀ (ਹੋਏ ਹਨ ਸੋ) ਡਿਗ ਪਏ ਹਨ। (ੲ)-ਸੂਰਮੇ ਅੜ ਰਹੇ ਹਨ (ਚਾਹੇ) ਚੰਗੀ ਮਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। [8]ਸੂਰਮੇ ਵੈਰੀ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਆ ਪਏ। [9]ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ। [10]ਕੜਾਕਾੜ ਛੱਡਦੇ ਹਨ (ਗੋਲੀਆਂ)। [11]ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ। [12]ਵੈਰੀ ਦੇ ਕਲੇਜੇ। [13]ਜਿਵੇਂ ਕੰਗਨ ਹੱਥ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [14](ਐਸਾ) ਨੇਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ)।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਰ ਤੇ ਦੂਰ। ਰਾਖੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਜੋ ਬਡ ਕੂਰ[1] ॥ ੩੧ ॥ ਨਰਾਜਛੰਦ ॥ ਗੁਰੂ ਸਪੂਤ ਪੂਤ[2] ਚੀਤ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤਸਿੰਘ ਜੀ। ਕੁਦੰਡ ਲੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਛੋਡਿਬਾਨ[3] ਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ[4] । ਸੜਾਸੜੀ ਪ੍ਰਹਾਰਿਕੈ ਬਿਹੰਡ ਤੁੰਡ ਫੋੜਿਕੈ। ਕਰੇ ਜੁ ਹੇਲ ਆਵਤੇ ਸ਼ਿਤਾਬ ਦੀਨਿ ਮੋੜਿਕੈ ॥ ੩੨ ॥ ਨਿਖੰਗ ਤੇ ਖਤੰਗ ਏਕ ਸੰਗ ਹੀ ਨਿਕਾਰਿਕੈ[5]।ਧਰਾਧਰੇ ਸਮੂਹ ਫੇਰ ਲੇਤਿ ਹੈਂ ਸੰਭਾਰਿਕੈ[6]।ਸੁ ਬੈਠਿ ਬੀਰ ਆਸਨੈ ਸਰਾਸਨੈ[7] ਸੁ ਧਾਰਿਕੈ। ਸੁ ਤਾਨਿ ਬਾਨ ਕਾਨ ਲੌ ਅਨੇਕ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਮਾਰਿਕੈ ॥ ੩੩ ॥ ਉਡੰਤਿ ਜਾਤਿ ਬੇਗ ਤੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹ੍ਵੈ ਲਗੰਤਿ ਹੀ[8]। ਤੁਰੰਗ* ਅੰਗ ਭੰਗਿ ਕੈ ਸੁ ਪਾਰ ਕੋ ਪਰੰਤ ਹੀ[9]। ਸਰੀਰ ਬੀਧ ਬੀਰ ਕੇ ਨ ਨੀਰ ਫੇਰ ਜਾਚਿਤੇ। ਅਤੰਕ ਤੇ ਸਸ਼ੰਕ ਕੈ ਨਿਸੰਗ ਜੰਗ ਮਾਚਤੇ[10]॥੩੪॥ ਵਜ਼ੀਰਖਾਨ† ਸੈਨਕੋ ਦਲੇਰ ਹ੍ਵੈ ਪਰੇਰਤੋ।'ਕਹਾਂ ਥਿਰੰਤਿ ਤ੍ਰਾਸ ਤੇ, ਸਮੂਹ ਕਨਾ ਨਿਬੇਰਤੋ[11] ? ਮਰੇ ਜੁ ਹੇਲ ਘਾਲਤੇ, ਬਚੇ ਸਮੀਪ ਢੂਕਿਯੇ[12]। ਗੁਰੂ ਗਹੰਨ ਕੀਜਿਯੇ, ਉਠੇ ਨ ਕਯੋਂ ਹੂੰ ਰੁਕਿਯੇ[13] ॥੩੫॥ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖੈਂਚਿ ਮਯਾਨ ਤੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਬੀਚ ਹੂਜਿਯੇ। ਪ੍ਰਹਾਰ ਸਾਂਗ ਸੈਹਥੀਨ, ਨੇਜ ਚੋਕ ਦੀਜਿਯੇ[14]। ਤੁਫੰਗ ਏਕ ਸੰਗ ਤ੍ਯਾਗਿ[15] ਸਿੰਘ ਮਾਰ ਲੀਜਿਯੇ। ਅਕੇਲ ਫੇਰ ਕਹਾ ਕਰੈ[16], ਨ ਤ੍ਰਾਸ ਚਿੱਤ ਕੀਜਿਯੇ' ॥੩੬॥ ਸੁਨੇ ਵਜੀਦਖਾਨ† ਤੇ ਸੁ ਏਕ ਤਾਨ ਹੋਇਕੈ। ਅਗਾਇ ਪਾਇ ਰੋਪਤੇ ਸੁ ਕੋਪ ਤ੍ਰਾਸ ਖੋਇਕੈ[17]। ਬਿਸਾਲ ਹੇਲ ਘਾਲਿਓ ਚਲਾਇ ਆਯੁਧਾਨ ਕੋ। ਪੁਕਾਰ 'ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ' ਹਾਥ ਧਾਰਿਕੈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੋ ॥ ੩੭ ॥ ਛੁਟੀ ਤੁਫੰਗ ਏਕ ਸੰਗ ਚਾਰਿ ਓਰ ਓਰੜੇ। ਸਮੀਪ ਢੂਕ ਢੂਕਤੇ, ਨ ਧੀਰ ਧਾਰਿ ਥੋਰੜੇ। ਪਦਾਤਿ ਕੈ ਸਊਰ

[1] ਕਰੜੇ। [2] ਪਵਿਤ੍ਰ। [3] ਤੀਰ ਛੱਡੇ। [4] ਸ਼ੇਰ ਵਤ ਧੀਰਜ ਧਾਰਕੇ। [5] ਇਕੋ ਵੇਰ ਹੀ ਕੱਢਕੇ। [6] ਧਰਤੀ ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਫੇਰ ਸੰਭਾਲਕੇ (ਚਲਾਉਣ ਲਈ) ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [7] ਧਨੁਖ। [8] ਵੇਗ ਨਾਲ ਉਡਦੇ ਜਾਂਦੇ (ਤੀਰ ਲਗਦਿਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਪਾਠ 'ਲਗੰਤ ਹੀ' ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਕਲਮ ਉਕਾਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ; ਪਾਠ 'ਲਗੰਤਹੀ' ਚਾਹੀਏ। [9] ਪਾਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [10] ਜੋ ਨਿਸ਼ੰਗ ਹੋਕੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਚ ਰਹੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਨਾਲ ਸ਼ੰਕਾ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤਾ। [11] (ਕੀਹ) ਸਾਰੇ ਨਿਵੇੜ ਦਿਤੇ ਹਨ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ)। [12] ਹੱਲਾ ਕਰਦੇ ਜੋ ਮਰੇ (ਸੋ ਮਰ ਗਏ) ਜੋ ਬਚੇ ਸੋ ਨੇੜੇ ਹੋਕੇ ਢੁਕੋ ਭਾਵ ਅੱਗੇ ਵਧੋ। [13] ਉਠੋ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਨਾ ਰੁਕੋ। (ਅ) ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੜੋ ਕਿ ਫੇਰ ਉਠ ਨਾ ਸਕੇ। (ੲ) ਜੇ ਗੁਰੂ ਉਠ ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਰੁਕ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ। [14] ਨੇਜ਼ੇ ਦੀ ਚੋਭ ਦਿਓ। [15] ਇਕੋ ਵੇਰੀ ਚਲਾਕੇ [16] ਅਕੱਲਾ (ਗੁਰੂ) ਫਿਰ ਕੀ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। [17] ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਤੇ ਡਰ ਗਵਾਕੇ ਅੱਗੇ ਪੈਰ ਜਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। *ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ 'ਤੁਰੰਗ' ਜਾਪਦਾ ਹੈ। †ਕਵਿ ਜੀ ਬਹੁਤੀ ਥਾਈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਵਜੀਦ ਖਾਨ ਬੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਠੀਕ ਨਾਮ—ਵਜ਼ੀਰਖਾਨ—ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਾਲ ਹੂਲ ਝੂਰ ਭੇਲਤੇ[1]। ਧਕੇਲ ਸੇਲ ਠੇਲਤੇ, ਸਕੇਲਿ ਗੇਲ ਪੇਲਤੇ[2] ॥੩੮॥ ਪਰਯੋ ਸੁ ਜੋਰ ਖਾਲਸੇ[3] ਗੁਰੂ ਸੰਭਾਲਿ ਬਾਨ ਕੋ। ਚਲਾਇ ਦੀਨਿ ਸੈਂਕਰੇ ਕਰੇ ਸੁ ਬੀਰ ਹਾਨ ਕੋ। ਧਵਾਇ ਅੱਗ੍ਰ ਆਵਤੇ ਨਿਸ਼ੰਕ ਤੀਰ ਖਾਵਤੇ। ਗਿਰੇ ਸੁ ਜੰਗ ਖੇਤ ਮੈਂ ਕਹੂੰ ਨ ਜਾਨ ਪਾਵਤੇ॥੩੯॥ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਿਲੰਦ ਕੋਪ ਧਾਰਿਓ। ਪ੍ਰਹਾਰ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਾਨ ਕੇ ਸਮੂਹ ਬੀਰ ਮਾਰਿਓ। ਪਰੇ ਤੁਰੰਗ ਸੈਂਕਰੇ ਸਊਰ ਹੇਠ ਊਪਰੇ। ਬਿਸਾਲ ਸ਼੍ਰੋਣ ਚਾਲਿਓ ਬਹ੍ਯੋ ਪ੍ਰਵਾਹ ਝੂ ਪਰੇ ॥੪੦॥ ਭਈ ਸੁ ਲੋਥ ਪੱਥਨਾ ਬੰਦੂਕ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਾਜਿਆਂ[4]। ਸੁ ਹੇਲ ਝਾਲਿ ਖਾਲਸਾ[5] ਨ ਏਕ ਪੈਰ ਭਾਜਿਆ। ਹਜ਼ਾਰਹੂੰ ਪ੍ਰਹਾਰਕੈ ਥਿਰੇ ਸੁ ਮੋਰਚਾਨ ਮੈਂ। ਪ੍ਰਹਾਰਿਯੋ ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਹਾਰਿ ਨਾ ਰਹੇ ਗੁਮਾਨ ਮੈਂ[6] ॥੪੧॥ ਮਚ੍ਯੋ ਘਮੰਡ[7] ਦਾਰੁਨਾ ਕਹਾਂ ਲਗੇ ਸੁਨਾਈਯੇ। ਰਹੇ ਲਗਾਇ ਓਜ ਮੂਢ ਨਾ ਕਛੂ ਬਸਾਈਯੇ[8]। ਪ੍ਰਬਾਜ ਸਾਰ ਸਾਰ ਸੰਗ ਡੇਢ ਜਾਮ ਬੀਤਿਯੋ[9]। ਹਜ਼ਾਰਹੂੰ ਖਪਾਇ ਬੀਰ ਭਾ ਹੰਕਾਰ ਰੀਤਿਯੋ[10] ॥੪੨॥ ਅਥਯੋ ਸਿਧਾਇ ਮਾਰਤੰਡ ਬਾਰਨੀ ਦਿਸ਼ਾਨ ਕੋ[11]। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੰਦ ਹੋਤਿ ਭਾ ਅੰਧੇਰ ਮੋਂ ਭਯਾਨਕੋ[12]। ਮਿਟੇ ਸੁ ਆਪ ਆਪ ਕੋ ਹਟੇ ਪ੍ਰਬੀਰ ਹੂਟਿਕੈ[13]। ਗੁਰੂ ਬਿਸਾਲ ਸੂਰਮਾ ਰਹ੍ਯੋ ਮਵਾਸ ਜੂਟਿਕੈ[14] ॥੪੩॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਡੇਰਾ ਕੀਨਸਿ ਦਲ ਸਕਲ ਸੁਮਤਿ ਅੰਗ ਲਰਿ ਜੰਗ[15]। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੇ ਕਰਨ ਹਿਤ ਉਤਰੇ ਬੀਰ ਸੁਸੰਗ[16] ॥੪੪॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਚਤੁਰਥ ਰੁਤੇ '[illegible]' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਚਤਵਾਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੪੧॥

੪੨. [ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣਾ। ਰਾਇ ਬਿਸਾਲੀ ਮੇਲ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਭਯੋ ਖੇਤ ਦਾਰੁਨ ਮਹਾਂ, ਲੋਥ ਸੰਕੀਰਣ ਜਾਲ[17]। ਕੂਕੈਂ ਜੰਬੁਕ

---

[1]ਪਿਆਦੇ ਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੁਲਕੇ ਹੱਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਮਿਲਕੇ ਸਾਰੇ। [2]ਸੇਲਿਆਂ ਦੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ (ਅੱਗੇ ਆਇਆਂ) ਨੂੰ ਠੇਲਦੇ ਰੋਕਦੇ ਤੇ) ਕੋਣੇ ਦੇਕੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਦਬਾਉਂਦੇ ਹਨ। [3]ਖਾਲਸੇ ਉਤੇ। [4]ਵੱਜੀਆਂ ਭਾਵ ਚਲੀਆਂ। [5]ਹੱਲੇ ਨੂੰ ਝੱਲਿਆ ਖਾਲਸੇ ਨੇ। [6]ਜਦੋਂ ਮਾਰ ਪਈ ਬੁੱਧੀ ਹਾਰ ਗਈ ਗੁਮਾਨ ਜ਼ਰਾ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ 'ਪਹਾਰੀਏ' ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਾੜੀਏ ਹਾਰ ਸਮਝਕੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਨਾ ਰਹੇ। [7]ਜੰਗ। [8]ਵੱਸ ਨਾ ਚੱਲਿਆ। [9]ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਜਦਿਆਂ ਡੇਢ ਪਹਿਰ ਬੀਤ ਗਿਆ। [ਪ੍ਰ=ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਰਸਪਰ। ਬਾਜ=ਵੱਜਿਆ]। [10]ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋਏ (ਵੈਰੀ)। [11]ਪਸ਼ਚਮ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ [ਸੰਸ:, ਵਾਰੁਣੀ]। [12]ਭਯਾਨਕ ਅੰਧੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। [13]ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਸੂਰਮੇਂ ਥੱਕ ਕੇ ਹਟ ਗਏ। [ਸੰ:, ਪ੍ਰਬੀਰ= ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੂਰਮੇਂ]। [14]ਜੁੱਟਕੇ। [15]ਲੜਦਿਆਂ ਜੰਗ ਵਿਚ। [16]ਸੰਗੀਆਂ ਸਣੇ। [17]ਸਾਰੀਆਂ (ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ) ਲੋਥਾਂ ਰਲੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਨਿਕੈ ਕੂਕਰ ਕੂਕਿ ਬਿਸਾਲ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਨਿਜਗਣ ਕੇ ਗਣ[1] ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ। ਬਿਚਰੇ ਰੁੱਦ੍ਰ ਰੁੱਦ੍ਰ ਕਰਿ ਅੰਗ[2] । ਬ੍ਰਿੰਦ ਜੋਗਨੀ ਪੀਵਤਿ ਸ਼੍ਰੋਣ। ਬੋਲ ਭਯੰਕਰ ਸੁਨਿਯਤਿ ਸ਼੍ਰੋਣ ॥੨॥ ਪਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁਂ ਹਯ ਹਥਯਾਰ। ਨਹਿ ਘਾਯਲ ਕੀ ਕਰੀ ਸੰਭਾਰ। ਤਿਸ ਛਿਨ ਜੀਵਤਿ ਭੀ ਮਰਿ ਜਾਇ। ਬਨ ਕੇ ਜੀਵ ਮਾਸ ਭਖਿ ਲਏ ॥੩॥ ਪਰੀ ਮਾਰ ਤੁਰਕਨਿ ਪਰ ਗਾਢੀ। ਮਹਾਂ ਸੋਗ ਜੁਤਿ ਪੀਰਾ ਬਾਢੀ। ਰਹਨੋ ਵਜੀਦਖਾਨ ਚਿਤ ਚਿਤਵੰਤਿ।–ਇਹ ਮਮ ਲਸ਼ਕਰ ਪਰ ਕਹਾ ਬਿਤਵੰਤਿ[3] ॥੪॥ਜਾਨੀ ਗਈ ਨ ਕਛੁ ਬੁਧਿ ਮਨ ਤੇ–। ਛੁਟਯੋ ਪਾਇ ਪਰਾਜੈ ਰਨ ਤੇ ।–ਸਿੰਘ ਅਲਪ ਹੀ ਹਤੇ ਨ ਜਾਇ। ਰਹੇ ਮਵਾਸੀ ਬਡ ਬਲ ਕਿਯੇ ॥ ੫ ॥ ਕੋਟ ਦੁਰਗ ਕੀ ਓਟ ਨ ਕੋਈ। ਬੀਚ ਮਦਾਨ ਮੋਰਚੋ ਹੋਈ। ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁਂ ਬੀਰ ਤੁਰੰਗ। ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਰਹਿ ਘਾਇਲ ਜੰਗ[4]–॥੬॥ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਰਹਯੋ।ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਹਿ ਮੂਰਖ ਲਹਯੋ। ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀ ਗਯੋ। ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ ਲਹਯੋ॥੭॥ ਮਿਲੇ ਜਾਇ ਝੁਕਿ ਕਰੀ ਸਲਾਮੁ। ਭਾਖਯੋ ਗੁਰ ਅਹਿਵਾਲ ਤਮਾਮੁ।'ਮਹਾਂ ਸੂਰਮਾ ਅਤਿ ਧਨੁ ਧਾਰੀ। ਹਮ ਨਿਤ ਕਰਤਿ ਰਹੇ ਰਣ ਭਾਰੀ॥੮॥ ਕਾਢਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਬਾਹਰ ਲਯਾਏ*।ਅਬਿ ਗਹਿ ਲੈ ਹੈਂ ਜਾਨਿ ਨ ਪਾਏ।ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਸਮੀਪ ਪਹੁੰਚਾਵੈ। ਤਬਿ ਨਚਿੰਤ ਹ੍ਵੈ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਵੈਂ' ॥ ੯ ॥ ਕਹਯੋ ਵਜੀਦਖਾਨ ਨ੍ਰਿਪ ਸੰਗ। 'ਭਯੋ ਆਜ ਭੀ ਦੀਰਘ ਜੰਗ। ਤੁਮ ਤਨ ਦੇ ਕਰਿ ਲਰਹਿ ਨ ਕੋਈ। ਅਪਨਿ ਚਮੂੰ ਮੈਂ ਸਗਰੀ ਢੋਈ ॥ ੧੦ ॥ ਮਰੇ ਸੈਂਕਰੇ ਸੁਭਟ ਤੁਰੰਗ। ਪਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁਂ ਘਾਯਲ ਅੰਗ।ਬੈਠਿ ਮੋਰਚਨਿ ਮਾਰ ਮਚਾਈ। ਹਮ ਮਦਾਨ ਸਨਮੁਖ ਬਹੁ ਘਾਈ[5] ॥ ੧੧ ॥ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੋ ਪਾਵਹਿਂ ਜੰਗ। ਸੰਭਾਰਹਿ ਮ੍ਰਿਤੁ ਘਾਯਲ ਅੰਗ। ਪਰਸੋਂ ਦੋਇ ਜੋਰ ਬਹੁ ਲਰੈਂ। ਘੇਰਿ ਚੁਗਿਰਦੇ ਗਹਿਬੋ ਕਰੈਂ' ॥ ੧੨ ॥ ਬੋਲਯੋ ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ। 'ਰਾਵਰਿ ਕਹੀ ਬਾਰਤਾ ਰੂਰੀ। ਤੁਮ ਮਾਲਿਕ ਹਮਰੇ ਅਬਿ ਆਏ। ਸਰਬ ਸੁਧਾਰਹੁ ਕਾਜ ਸੁਹਾਏ'॥੧੩॥ਪੁਨ ਵਜੀਦਖਾਂ ਨ੍ਰਿ ਬਚਨਿ ਕਰੋ। 'ਗੁਰ ਬਿਰੋਧ

[1]ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਗਣਾਂ ਨੂੰ। [2]ਰੁੱਦ੍ਰ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਭਯਾਨਕ ਬਣਾਕੇ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ। [3]ਕੀ ਬੀਤਦੀ ਹੈ ? [4]ਜੰਗ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਇਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ। [5]ਬਹੁਤੇ ਮਾਰੇ।
*ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਦੇਕੇ ਬਾਹਰ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਢੂੰਬ ਤੇ ਮਨੋਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਗਿਆ। ਹੱਲਾ ਰਾਜਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਿਓਟੇ ਹੋ ਗਏ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਮਾਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਇਹ ਗਲ ਬੀ ਸਾਫ ਹੋ ਗਈ

। ਕਿਹ ਕਾਰਨ ਪਰੇਬਹੁਰ ਨ ਮੇਲ ਤੁਮਾਰੋ ਹੋਵਾ। ਚਿਰ ਤੇ ਲਰਹਿ ਅਬਹਿ ਲਗਿ ਜੋਵਾ'।੧੪।ਸੁਨਿਕੈ ਭੀਮਚੰਦ ਬਚ ਭਾਖਾ'ਕਹਹਿ ਕਹਾਂ, ਹਮ ਗੁਰ ਅਭਿਲਾਖਾ[1]।ਸਭਿ ਇਕ ਸਮੇਂ ਮਿਲੇ ਤਿਨ ਜਾਈ[2]।ਪਿਖਨਿ ਕਹਤਿ ਦੇਵੀ ਬਿਦਤਾਈ॥੧੫॥ਥਿਰੇ ਸਮੀਪ ਜਬਹਿ ਸਮੁਦਾਯਾ। ਦੇਖਤਿ ਹਮ ਕੋ ਏਵ ਅਲਾਯਾ।–ਸਿੱਖ ਬਨਹੁ ਲੇ ਪਾਹੁਲ ਮੇਰੀ।ਕੇਸ ਕਾਛ ਰਖਿ ਰਹਤਿ ਬਡੇਰੀ ॥ ੧੬॥ ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਸੰਗ ਮੋਰ ਬਿਰੁੱਧਾ। ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਕਰੈਂ ਬਹੁ ਜੁੱਧਾ। ਤੇਗ਼ਬਹਾਦਰ ਪਿਤਾ ਹਮਾਰਾ।ਚਵਗੱਤੇ ਨਾਹਕ ਗਹਿ ਮਾਰਾ॥੧੭॥ਸੋਪਲਟਾ ਤਿਸ ਤੇ ਹਮ ਲੇਨੋ*। ਦੇਸ਼ਨਿ ਲੂਟਿ ਉਜਾਰ ਸੁ ਦੇਨੋ।ਲਵਪੁਰਿ ਤੇ ਪੂਰਬ ਲਰਿ ਲੇਹੈਂ। ਸੋ ਸਭਿ ਰਾਜ ਤੁਮਹਿ ਕੋ ਦੇਹੈਂ–* ॥ ੧੮ ॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਹਮ ਕੋ ਬਹੁ ਕਹਯੋ। ਸੁਨਿਕੈ ਇਹੁ ਕੁਮੰਤ ਚਿਤ ਲਹਯੋ। ਖੈਰ ਖ੍ਵਾਹ ਹਮ ਹਜ਼ਰਤ ਕੇਰੇ। ਇਹ ਤਿਨ ਸੋਚਹਿ[3] ਜੰਗ ਬਡੇਰੇ ॥ ੧੯ ॥ ਕਹਿ ਬਹੁ ਰਹਯੋ ਨ ਤਬਿ ਹਮ ਮਾਨੀ।ਚਲਿ ਆਏ ਅਪਨੀ ਰਜਧਾਨੀ। ਇਹੁ ਕਾਰਨ ਹੈ ਲਰਿਬੇ ਕੇਰਾ। ਅਪਰ ਨਹੀਂ ਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ ਝੇਰਾ॥ ੨੦ ॥ ਅਬਿ ਆਏ ਤੁਮ ਭਲੀ ਸੁ ਹੋਈ। ਜਿਮ ਉਚਰਹੁ ਹਮ ਕਰਿਹੈਂ ਸੋਈ। ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਗ਼ੁਲਾਮ ਹਮ ਜਾਨੋ। ਕਰਨਿ ਬਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹਮ ਮਾਨੋ ॥ ੨੧ ॥ ਅਬਿ ਕੇ ਲਰਹੁ ਲਾਇ ਬਲ ਸਾਰੇ। ਚਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰੇ। ਫਤੇ ਕਰਹਿੰਗੇ ਗਨ ਕੋ ਗਹਿ ਕੈ। ਹੁਇ ਹੈ ਸੁਜਸੁ, ਕਹੈ ਜਗ ਲਹਿ ਕੈ[4]† ॥੨੨॥ ਏਵ ਪਰਸਪਰ ਮਸਲਤ ਧਰਿਕੈ। ਉਠੇ ਸਲਾਮ ਤੁਰਕ ਕੋ ਕਰਿਕੈ।ਡੇਰੇ ਜਾਇ ਸੁ ਸੁਪਤੇ ਰਾਤਿ।ਉਠੇ ਬਹੁਰ ਜਬਿ ਹੋਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ॥ ੨੩ ॥ ਸਤੱਦ੍ਰਵ ਪਾਰ ਸੁ ਪੁਰੀ ਬਿਸਾਲੀ[5]। ਤਹਾਂ ਰਾਵ ਇਕ ਸੁਮਤਿ ਬਿਸਾਲੀ[6]। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਸੰਗ ਅਧਿਕ ਬਖੇਰਾ। 'ਭੀਮਚੰਦ ਬਡ ਠਾਨਯੋ ਬੈਰਾ ॥੨੪॥ ਪ੍ਰਥਮ ਲਰਯੋ ਹਾਰਯੋ ਮਤਿਮੰਦਾ।ਦਿਯੋ ਮਰਾਇ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦਾ।ਜਮਤੁੱਲਾ ਭਾਊ ਮਰਿਵਾਯੋ। ਅਪਰ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਭਟ ਗਿਰਵਾਯੋ[7] ॥ ੨੫ ॥ ਮੂਰਖ ਕੋ ਬਸਿ ਚਲਯੋ ਨ

---

[1]ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ। [2]ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਕੇ ਮਿਲੇ ਸਾਂ। [3]ਤਿਸ (ਨੌਰੰਗੇ) ਨਾਲ। [4]ਦੇਖਕੇ ਜਗਤ ਕਹੇਗਾ। [5]ਨਾਮ ਪੁਰੀ ਦਾ। [6]ਬੜੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਸੀ। [7]ਮਰਵਾਏ।

*ਇਹ ਰਾਜੇ ਉਸਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਬਣਾ ਬਣਾਕੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਚਿਪ ਚੜ੍ਹੇ।

†ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਗੁਫਤਗੂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਿਰਾਉ ਦਾ ਕਮਾਲ, ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਵਿੱਚ ਹੀਣੀ ਦਸ਼ਾ ਤੇ ਖਾਨਾ ਜੰਗੀ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਆਪੇ ਸਫੁੱਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੋਈ। ਬਹੁਰੋ ਕਰੀ ਕੁਮਤਿ ਬਡ ਜੋਈ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਰਨ ਧਰਮ ਕੋ ਤ੍ਯਾਗਾ। ਨਿਰਬਲ ਦੀਨ ਰੰਕ ਮਗ ਲਾਗਾ[1] ॥ ੨੬ ॥ ਰਾਜਾ ਅਪਰ ਕੌਨ ਇਮ ਕਰੈ।ਧਰਮ ਛੋਰਿ ਲੱਜਾ ਪਰਹਰੈ। ਤਸਕਰ ਸਮਸਰ ਪਠਿ ਕਰਿ ਪੰਮਾ। ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰ ਕੁਕੰਮਾ[2] ॥ ੨੭ ॥ ਆਨ ਧੇਨੁ ਕੀ ਦੀਨੀ ਜਾਇ। ਨਹਿ ਰਾਜਨਿ ਤੇ ਲੱਜਸਾ ਪਾਇ। ਗੁਰੂ ਬੀਰ ਬਰ ਲੀਨਿ ਸੁ ਮਾਨਾ।ਤਜਕੈ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਧੀਰ ਨਿਧਾਨ ॥ ੨੮ ॥ ਧਰਮ ਧੁਰੰਧਰ ਜਿਮ ਕਰਿ ਗਏ। ਅਪਰ ਕੌਨ ਮਾਨਹਿ ਇਮ ਦਏ[3]। ਬਹੁਰ ਨ ਟਰਯੋ ਮੂਢ ਮਤਿਮੰਦਾ। ਕਰੇ ਅਵਾਹਨ ਤੁਰਕ ਬਿਲੰਦਾ॥ ੨੯ ॥ ਬੈਠੇ ਵਹਿਰ ਦੁਰਗ ਨਹਿੰ ਕੋਟ। ਹਿਤ ਲਰਿਬੇ ਕੁਛ ਕਰੀ ਨ ਓਟ'। ਨਿਜ ਪਰਧਾਨ ਸੰਗ ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ। 'ਹਮ ਚਢਿ ਆਨਹਿ ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ॥੩੦॥ ਸਾਹਿਬ ਕਰਾਮਾਤ ਸੰਗ ਬੈਰ। ਇਨਕੇ ਬੰਸ ਹੋਇ ਨਹਿ ਖ਼ੈਰ। ਦੁਖ ਪਾਵਹਿੰਗੇ ਪਰਿ ਹੈਂ ਨਰਕ। ਕਰਹਿ ਕੁਕਰਮ ਹੋਇ ਹੈਂ ਗ਼ਾਰਕ' ॥ ੩੧ ॥ ਤ੍ਯਾਰੀ ਕਰਤਿ ਅਰੂਢਯੋ ਰਾਵ। ਦਰਸ਼ਨ ਪਰਸਨ ਕੋ ਉਰ ਚਾਵ। ਜਿਤਿਕ ਸੈਨ ਅਪਨੀ ਲੇ ਸਾਥ। ਆਨਿ ਮਿਲਯੋ ਜਹਿ ਬੈਠੇ ਨਾਥ॥੩੨॥ਪਦ ਅਰਬਿੰਦਨ ਪਰ ਸਿਰ ਧਰ੍ਯੋ। ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਬਿਨਤੀ ਬਾਕ ਉਚਰ੍ਯੋ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਚਲਹੁ ਸੰਗ ਅਬਿ ਮੇਰੇ। ਰਿਦੇ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਚੇਰੇ ॥ ੩੩ ॥ ਨਿਜ ਪਾਵਨ ਕਰਿ ਕਰੀਅਹਿ ਪਾਵਨ। ਜਿਨ ਤੇ ਹੋਇ ਸਦਨ ਮਮ ਪਾਵਨ। ਨਗਰ ਬਿਸਾਲੀ ਅਪਨੋ ਜਾਨਹੁ। ਰਹਹੁ ਨਿਕੇਤਿ ਬਾਸ ਕੋ ਠਾਨਹੁ ॥੩੪॥ ਸਿੰਧ ਮੇਖਲਾ ਅਵਨੀ ਸਾਰੀ। ਮਹਾਰਾਜ! ਪ੍ਰਭੁ ਅਹੈ ਤੁਮਾਰੀ। ਭੀਮਚੰਦ ਆਦਿਕ ਗਨ ਰਾਜੇ। ਮੂਢਮਤੀ ਸਭਿ ਕਰਹਿ ਕੁਕਾਜੇ ॥ ੩੫ ॥ ਇਨ ਕੇ ਹੋਇ ਗਏ ਮੁਖ ਕਾਰੇ। ਉਤਰੇ ਨਹੀਂ ਕਲੰਕ, ਪਖਾਰੇ[4]। ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਅਧਿਕ ਸ੍ਯਾਮਤਾ ਲਾਗੀ। ਸਕਲ ਕਲੰਕਤਿ ਕੁਲ ਕਿਯ ਆਗੀ॥ ੩੬ ॥ ਅਨਿਕ ਉਪਾਵਨਿ ਤੇ ਨਹਿ ਜੈ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਕੋ ਨਿਤ ਹੀ ਪਛੁਤੈ ਹੈਂ। ਜਮਨਾ, ਗੰਗਾ, ਗਯਾ, ਬਨਾਰਸ। ਤਹਾਂ ਨ ਮਿਟਹਿ ਇਨਹੁੰ ਮੁਖ ਕਾਰਸ ॥ ੩੭ ॥ ਜਾਇ ਹਿਮਾਚਲ ਬਦਰੀਨਾਥ। ਤਹਿੰ ਭੀ ਮਿਟਹਿ ਨ, ਰਹਿ ਮੁਖ

[1]ਨਿਤਾਣੇ ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਕੰਗਾਲਾਂ ਦੇ ਰਾਹੇ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ (ਆਟੇ ਦੀ ਗਊ ਵਾਲੀ ਗਲ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ)। [2]ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਕੁਕਾਜ ਕੀਤਾ। [3](ਸਹੁੰਆਂ) ਦਿੱਤੀਆਂ। [4]ਧੋਤਿਆਂ ਕਲੰਕ ਨਹੀਂ ਉਤਰੇਗਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਥ। ਤੀਰਥ ਜਿਤਿਕ ਸਮੁੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਹੈਂ। ਬਿਮਲ ਨ ਕਹੂੰ, ਸਦਾ ਇਨ ਧਿਕ ਹੈਂ[1] ॥ ੩੮ ॥ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕੀ ਧੁਜਾ ਭਏ ਹੋ। ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਥਿਏ ਹੋ। ਸਰਬ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਦੀਪਕ ਦੀਪ[2]। ਤੁਮਰੀ ਸਮਸਰ ਕੌ ਅਵਨੀਪ? ॥੩੯॥ ਰਾਮਚੰਦ ਜੈਸੇ ਤੁਮ ਬਾਨਾ। ਹੋ ਅਤਿਰਥੀ ਸੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਮਾਨਾ। ਜਿਮ ਗਿਰਵਰ ਪਰ ਜੁਤਿ ਪਰਵਾਰਾ[3]। ਜਰਾਸਿੰਧ ਦਲ ਲੈ ਪਰਵਾਰਾ[4] ॥ ੪੦ ॥ ਲਖਨਿ ਬਿਖੈ ਆਵਤਿ ਬਿਧਿ ਸੋਏ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਚੰਦ ਕੇ ਤਨ ਤੁਮ ਹੋਏ। ਨਰ ਲੀਲਾ ਕੇ ਬਨਿ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਉਪਕਾਰੀ ॥ ੪੧ ॥ ਨਾਂਹਿ ਤ ਲਾਖਹੁੰ ਦਲ ਬਹੁ ਭਾਰੇ। ਮਰਹਿ ਛਿਨਕ ਮਹਿਂ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ। ਨਹਿਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਇਹ ਲਖਹਿ ਤੁਹਾਰੋ। ਪਰਹਿਂ ਨਰਕ ਮਹਿਂ ਲਹਿ ਦੁਖ ਭਾਰੋ ॥੪੨॥ ਅਪਨੋ ਨਗਰ ਜਾਨ ਕਰਿ ਧਾਮੂ। ਰਚਨ ਜੰਗ ਤੇ ਕਰਹੁ ਅਰਾਮੂ'। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਤਿਸ ਬੈਨ। ਕਰਨੋ ਬਿਲੋਕਨ ਕਰੁਨਾ ਨੈਨ ॥੪੩॥ 'ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਤਪਯੋ ਤਪ ਜਬੈ। ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਭੀ ਕੀਨਸਿ ਤਬੈ। ਤਿਸਕੋ ਫਲ ਤੋਕਹੁ ਹੁਇ ਆਯੋ। ਚਾਹਤਿ ਬੰਧਨ ਅਪਨਿ ਗਵਾਯੋ ॥ ੪੪ ॥ ਉਪਜੀ ਸੁਮਤਿ ਆਨ ਇਸ ਸਮੈਂ। ਨ੍ਰਿਭੈ ਹੋਇ ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਨਿਮੈਂ[5]। ਸਭਿ ਕੇ ਸੰਗ ਹਮਾਰ ਬਖੇਰਾ। ਬਿਨ ਬਿਚਾਰ ਆਯੋ[6] ਇਸ ਬੇਰਾ ॥ ੪੫ ॥ ਹੈ ਜੇ ਕਰਿ ਇਮ ਭਾਉ ਤੁਮਾਰੇ। ਗਮਨਹਿ ਨਗਰ ਬਿਸਾਲਿ ਮਝਾਰੇ। ਤੂੰ ਚਲਿ ਪ੍ਰਥਮ ਅਪਨਿ ਘਰਿ ਮਾਂਹੀ। ਹਤਿਬੇ ਰਿਪੁ ਹਮ ਮਿਟਹਿ ਸੁ ਨਾਂਹੀ ॥ ੪੬ ॥ ਕਰਹਿਂ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਕੋਰਿ ਸਿੰਘਾਰਨਿ। ਆਵਹਿੰਗੇ ਰਚਿ ਕੇ ਰਣ ਦਾਰੁਨ। ਤੁਰਕਨਿ ਅਰੁ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਗੁਮਾਨ। ਕਰੌਂ ਹਾਨ ਘਾਲਉਂ ਘਮਸਾਨ ॥ ੪੭ ॥ ਰਾਜ ਤੇਜ ਇਨ ਕੁਲ ਤੇ ਖੋਵੌਂ। ਕੁਮਤਿ ਕੁਕਰਮੀ ਪਾਪੀ ਜੋਵੌਂ। ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਹਮ ਰਚਿ ਦੀਨ। ਸਨੈ ਸਨੈ ਸਭਿ ਲੈ ਹੈ ਛੀਨ ॥ ੪੮ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਾਲਕਾ ਕੀ ਬਹੁ ਅਹੈ। ਅਵਲੋਕਤਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਕੋ ਦਹੈ। ਰਚਹੁ ਰਾਵ, ਹਮ ਆਇਂ ਪਿਛੇਰੇ। ਘਾਲਹਿ ਤੋਹਿ ਨਗਰ ਮਹਿਂ ਡੇਰੇ' ॥੪੯॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਚਤੁਰਥ ਰੁਤੇ 'ਬਿਸਾਲੀ ਰਾਜ ਮਿਲਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਦੋਇ ਚੱਤ੍ਵਾਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੨ ॥

---

[1](ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ) ਕਿਤੇ ਬੀ ਉੱਜਲਾ ਨਹੀਂ (ਹੋਵੇਗਾ) ਸਦਾ ਧਿਕਾਰ ਰਹੇਗੀ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰ)। [2]ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। (ਅ) ਸਰਬ ਸ਼ਿਰੋਮਣ ਦੀਪ (=ਜੰਬੂ ਦੀਪ) ਦੇ ਆਪ ਦੀਪਕ ਹੋ। [3]ਪਹਾੜ ਪਰ ਪਰਵਾਰ ਸਹਿਤ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ)। [4]ਘੇਰ ਲਿਆ। [5]ਨਿਵਿਆਂ ਹੈਂ। [6](ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਪਨੇ ਲਈ ਫਲ) ਬਿਚਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਆਏ ਹੋ।

੪੩. [ਜੰਗ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਹੁਰ ਬਿਸਾਲੀ ਰਾਵ* ਕਹਿ 'ਰਣ ਤੁਮ ਕਰੋ ਬਿਸਾਲ। ਬਿਨਾ ਲਰੇ ਹੀ ਚਢਿ ਚਲਹੁ ਅਪਨਿ ਸਮਾਜ ਸੰਭਾਲਿ ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਭੀਮ ਚੰਦ ਆਦਿਕ ਗਨ ਰਾਜੇ। ਇਨਹੁਂ ਕਰੇ ਬਡ ਪਾਪਨਿ ਕਾਜੇ[1]। ਤਿਸੀ ਪਾਪ ਤੇ ਇਹ ਖਪਿ ਜੈ ਹੈਂ। ਨਹੀਂ ਕੁਸ਼ਲ ਕੇ ਸਹਿਤ ਫਿਰੈ ਹੈਂ ॥੨॥ ਤੁਰਕ ਆਪ ਹੀ ਗਮਨਹਿ ਪਾਛੇ[2]। ਕਰੌਂ ਪ੍ਰਭੁ ਜੰਗ ਆਪ ਅਬਿ ਬਾਂਛੇ'। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਧੀਰ। ਕਹਯੋ 'ਚਲਹੁ ਲੇ ਸੰਗ ਬਹੀਰ[3]' ॥ ੩ ॥ ਹਮ ਇਸ ਤੁਰਕ ਸੰਗ ਕਰਿ ਜੰਗ। ਭੂਪ ਗੁਮਾਨ ਕਰਹਿ ਸਭਿ ਭੰਗ। ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਰਨ ਬਿਖੈ ਬਿਖੇਰੌਂ। ਤੋਲ ਲਰਾਈ[4] ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਹੇਰੌਂ ॥ ੪॥ ਨਾਂਹਿਤ ਬਾਦੀ ਤੁਰਕ ਮਹਾਨੇ।–ਬਿਨਾ ਲਰੇ ਮਿਟਿਗੇ–ਮਨ ਜਾਨੈਂ'।ਕਹਿਬਹੁ ਰਹਯੋ ਰਾਵ ਤਿਸ ਬਾਰੀ। ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਕਹੀ ਬਾਤ ਉਰ ਧਾਰੀ ॥੫॥ ਲਏ ਬਿਹੀਰ ਸੰਗ ਕੋ ਚਾਲਾ। ਨਗਰ ਬਿਸਾਲੀ ਧੀਰ ਬਿਸਾਲਾ। ਲੈ ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਬਿ ਤਟ ਦਰੀਆਉ। ਕੁਛ ਬਿਹੀਰ ਕੋ ਪਾਰ ਲੰਘਾਉ॥੬॥ਬਜਵਾਯਹੁ ਰਣਜੀਤਨਗਾਰਾ। ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਹੋਯਸਿ ਤਯਾਰਾ। ਪਾਇ ਦੁਗੁਲਕਾ ਜ੍ਵਾਲਾਬਮਣੀ। ਕਰੀ ਤਯਾਰ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਮਦ ਸ਼ਮਣੀ[5]† ॥ ੭ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਖੱਚਰ ਤੀਰਨਿ ਕੇਰੀ। ਰਖੀ ਸੰਗ ਸੋ ਲਾਦਿ ਘਨੇਰੀ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਬੀਰ। ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਧੀਰ ॥੮॥ ਇਨ ਕੋ ਜੁਤਿ ਅਸਵਾਰ ਹਜ਼ਾਰ। ਕਰੋ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋ ਲਾਰ।ਸਾਹਿਬਚੰਦ ਮਹਾਂ ਬਲਿ ਜੋਧਾ। ਰਿਪੁ ਮਾਰਨਿ

---

[1]ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਕੰਮ। [2]ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਜਾਣਗੇ। [3]ਇੱਥੇ ਵਹੀਰ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਜਨਤਾ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਾਸੀ, ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ। [4]ਲੜਾਈ ਦਾ ਤੋਲ। [5]ਵੈਰੀ ਦਾ ਮਦ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ।

*ਸਾਨੂੰ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੇ ਪਤਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਸਲਾਹੀ ਚੰਦ ਸੀ। ਤਵਾ: ਖਾ: ਨੇ ਨਾਮ ਧਰਮਪਾਲ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਰਾਜਾ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਅੱਲ ਹੋਸੀ। ਇਸ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਭ ਰਾਜੇ ਕੇਸ਼ਾਧਾਰੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਥਾਨ ਉੱਥੇ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਾਓ ਹੁਣ ਤਕ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਟਿਕੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਟਿਕਾਣਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਦੇ ਟਿਕਾ ਰਾਮ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੀ ਸਾਖ ਭਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਨਵੀਨ ਅਕਾਲੀ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੈ ਭੀਤ ਕਰ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਅਚਰਜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹੁਣ ਬੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮੌਜੂਦ ਹੋਵੇ।

†ਪਾ:–ਦਮਣੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੌ ਬਰਧਸਿ[1] ਕ੍ਰੂੰਧਾ ॥ ੯ ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੇ ਹੈਂ। ਨਮਸਕਾਰਨੀ ਹਾਥ ਧਰੇ ਹੈਂ। [2]ਰਹੈ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਮ ਆਗੈ[3]। ਦੁਸ਼ਮਨ ਰੀਜਹਿ ਜੰਗ ਸੁ ਜਾਗੈ[4]॥੧੦॥ਸਾਹਿਬਚੰਦ ਪਿਛਾਰੀ ਰਹੇ। ਹਤਹਿ ਦੁਸ਼ਟ ਜਬਿ ਆਵਤਿ ਲਹੈ। ਅਪਰ ਖਾਲਸਾ ਸੰਗ ਹਮਾਰੇ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਗਮਨਹਿ ਪਰਵਾਰੇ[5] ॥੧੧॥ਇਮ ਜਬਿ ਕੂਚ ਗੁਰੂਕੋ ਜਾਨਾ॥ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਉਮਡੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਮਹਾਨਾ। ਭੂਮ ਅਕਾਸ਼ ਏਕਹੁਇ ਗਯੋ।ਅੰਧ ਧੁੰਧ ਇਕ ਸਮ ਤਬਿ ਭਯੋ॥ ੧੨॥ ਉਡੀ ਧੂਲ ਸੂਰਜ ਤਬਿ ਛਾਯੋ। ਉਮਡੇ ਚਲਿਕੈ ਜਲਨਿਧਿ ਧਾਯੋ[6]।ਦੁੰਦਭਿਢੋਲ ਪਟਹਿ ਸ਼ਰਨਾਈ। ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਬਾਜ ਉਠੇ ਸਮੁਦਾਈ॥੧੩॥ਇਕ ਹੀ ਬਾਰ ਤੜਾਭੜ ਹੋਈ। ਭੁਰਜੇ ਧਾਨ ਭਾਠ ਜਿਮ ਕੋਈ॥ਇਕ ਇਕ ਵਾਰ ਖਾਲਸੇ ਕੀਨਿ।ਦੁਇ ਦੁਇ ਕਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਤੇ ਹੀਨ॥੧੪॥ਲਗਹਿ ਦੁਗਾੜਾ[7] ਛੇਦਸਰੀਰ। ਦੜਦੜ ਪੜਹਿਂ ਧਰਾਪਰ ਬੀਰ।ਤੋੜਾ ਮੋੜਿ ਕਲਾ ਪਰ ਜਰੈ। ਛੱਭੈਂ ਪਲੀਤੇ ਤਬਿ ਛੁਟਿ ਪਰੈਂ ॥ ੧੫ ॥ ਘਾਲਨੋ ਘੇਰਾ ਤੁਰਕ ਪਹਾਰੀ। ਬਾਮ ਦਾਹਿਨੇ ਅੱਗ੍ਰ ਪਿਛਾਰੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੇ ਬਾਨਾ।ਹਤਹਿ ਰਿਪੁਨਿ ਤਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤਾਨਾ[8] ॥ ੧੬ ॥ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆਦਿਕ ਸਿੰਘ। ਬਿਚਰੇ ਰਣ ਜਿਮ ਮ੍ਰਿਗ ਪਰ ਸਿੰਘ। ਆਗੈ ਲਰਤਿ ਭਯੋ ਕਰਿ ਜੋਰ। ਘਾਲਿ ਘਨੋ ਘਮਸਾਨੈਂ ਘੋਰ ॥ ੧੭ ॥ ਰਿਪੁਨਿ ਧਕਾਵਤਿ ਚਲਤਿ ਅਗਾਰੀ। ਦਰਕਤਿ ਜਾਤੇ ਗਿਰੇ ਸੁਮਾਰੀ[9]। ਬਾਮ ਦਾਹਿਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪ। ਦੁਸ਼ਟਨ ਹਨਹਿਂ ਐਂਚਿ ਦ੍ਰਿੜ ਚਾਪ॥੧੮॥ ਬਾਮ ਹਾਥ ਤੇ ਕਬਹੁ ਚਲਾਵੈਂ। ਕਬਹੂੰ ਦਹਿਨੇ ਰਿਪੁਨਿ ਤਕਾਵੈਂ। ਜਿਤ ਦਿਸ਼ਿ ਦੇਖੈਂ ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਜੋਰ।ਤਿਸ ਕਰ ਗਹਿਕੈ[10] ਛੋਰਹਿ ਘੋਰ ॥ ੧੯ ॥ ਛੂਕੈਂ ਖਪਰੇ ਸਰਪ ਸਮਾਨਾ। ਇਕ ਦੁਇ ਤ੍ਰੈ ਚਹੁ ਬੇਧਤਿ ਬਾਨਾ। ਸੂਕੇ ਨਿਕਸਹਿ[11] ਪਾਰ ਪਰੇਭਾ। ਹਯ ਭਟ ਬ੍ਰਿੰਦਨ ਕੋ ਉਥਲੇਤਾ ॥ ੨੦ ॥ ਪਾਛੇ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਜੁਝਾਰਾ। ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ ਕਰਹਿ ਸੁਮਾਰਾ[12]। ਜਿਸਕੋ ਲਗਹਿ ਨ ਜਾਵਹਿ ਪਾਨੀ। ਗਿਰੈ ਤੁਰੰਗ[13] ਹੁਇ ਪ੍ਰਾਨਨਿ

[1]ਵਧਿਆ। [2]ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ:—। [3]ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਰਹਿਣ। [4]ਜਾਂਦ ਜੰਗ ਹੋ ਪਿਆਂ ਤੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰੇ। (ਅ) ਜੰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇਖੇ। [5]ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ। [6]ਮਾਨੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਧਾਇਆ ਹੈ। [7]ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਕੱਠੀਆਂ। [8](ਪੂਰਾ) ਤਾਣ ਲਾਕੇ ਬਾਣ ਸਿੰਧਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਤਨ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। [9](ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਸੋ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ(ਐਸਿਆਂ ਨੂੰ)ਦਰੜਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਅ) (ਧਕਾਂਵਦਿਆਂ) ਜੋ ਡਿੱਗਦੇ ਹਨ ਸੋ ਦਰੜੀਕੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [10]ਉਸੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਕੇ। [11]ਤੀਰ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। [12]ਮਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। [13]ਘੋੜੇ ਤੋਂ।

ਹਾਨੀ ॥ ੨੧ ॥ ਪਿਖਿ ਸਿਰੰਦ ਸੂਬਾ ਅਭਿਮਾਨੀ। ਬਿਸਮਨੋ ਖਾਂ ਵਜੀਦ
ਮਤਿ ਹਾਨੀ।–ਜੰਗ ਭਯੰਕੁਰ ਬਡ ਘਮਸਾਨਾ। ਪ੍ਰਥਮ ਨ ਦੇਖਯੋ ਅਸ
ਕਿਸ ਥਾਨਾ–॥ ੨੨ ॥ ਸਘਰੋ ਲਸ਼ਕਰ ਪ੍ਰੇਰਨ ਕਰਯੋ। 'ਲਰਹੁ ਅੱਗੂ ਹ੍ਵੈ
ਕਯੋਂ ਮਨ ਡਰਯੋ? ਦਗੀ ਤੋਪ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਦਲ ਤੇ। ਮਾਰਤਿ ਤੁਰਕਨਿ
ਕੋ ਦਲਮਲਤੇ ॥੨੩॥ ਢੁਕਹਿ ਹੇਲ ਘਾਲ ਜੁਤਿ ਜ਼ੋਰ। ਗੁਲਕਾ ਲਗਤਿ
ਦੇਤਿ ਮੁਖ ਤੋਰਿ। ਗੁਜਰ ਰੰਘਰ ਆਦਿ ਗਵਾਰੇ। ਪੈਦਲ ਢੁਕੀ ਆਨਿ
ਹਜ਼ਾਰੇ ॥੨੪ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਪ੍ਰੇਰੀ ਨਿਜ ਸੈਨਾ। ਮਰਿ ਮਰਿ ਗਿਰਹਿ ਨਿਹਾ-
ਰਹਿ ਨੈਨਾ। ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ ਕ੍ਰੋਧਾ। ਲੇ ਲੇ ਸਾਥ ਅਪਨੇ ਜੋਧਾ ॥੨੫॥
ਵਧਿਕੇ ਚਹਿ ਪਹੁੰਚਯੋ ਦਲ ਨੇਰੇ। ਗੁਲਕਾ ਬਾਨ ਖਾਇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ।
ਠਰਕ ਰਹਹਿ ਨਹਿ ਚਰਨ ਉਠਾਵਹਿ। ਤਹਿ ਥਿਰ ਹੋਇ ਰੌਰ ਕੌ
ਪਾਵਹਿ ॥ ੨੬ ॥ ਜਥਾ ਸ਼ੇਰ ਕੋ ਤੋਰ ਨ ਹੋਵੈ। ਤਥਾ ਭੁਯੰਕੁਰ ਸਿੰਘਨ
ਜੋਵੈ। ਰਣ ਕੇ ਪਿਖਤਿ ਬੀਰਤਾ ਹਾਲੀ। ਨਹਿ ਪਿਖੀਅਤਿ ਕਿਸ ਧੀਰ
ਬਿਸਾਲੀ॥੨੭॥ਸਨੇ ਸਨੇ ਗਮਨੇ ਗੁਰ ਸਾਥੈਂ। ਅਰਹਿ ਜੁ ਅੱਗੂ ਧਕੇਲਤਿ
ਧਾਵੈਂ। ਚਹੂੰ ਓਰ ਰੌਰਾ ਬਹੁ ਮਾਚੇ। ਨਿਕਟ ਨ ਹੋਹਿ .ਸਬਹਿ ਗੁਰ ਸਾਚੇ[1]
॥੨੮॥ਗੁਲਕਾ ਸਰ ਬਰਖਹਿ ਇਕਸਾਰ। ਅਸ ਕੋ ਬੀਰ ਰਹੈ ਧ੍ਰਿਤ ਧਾਰਿ।
ਘੇਰਯੋ ਜਾਇ ਗੁਰੂ[2] ਚਹੁੰ ਓਰੇ। ਅਸ ਉਪਮਾ ਹੋਵਤਿ ਤਿਸ ਠੌਰੇ ॥ ੨੯ ॥
[3]ਗੁਰ ਦਲ ਚੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਿਲੰਦੇ। ਚਲੇ ਜਾਹਿ ਰਿਪੁ ਤਾਰਨਿ ਬ੍ਰਿੰਦੇ[3]।
ਸਿੰਘਨ ਦਲ ਜਿਮ ਮੰਦਰ ਪਰਬਤ[4]। ਮਥਨ ਸਮੇਂ ਸੁਰਅਸੁਰ ਸੁ ਜਿਤ
ਕਿਤ[5]॥੩੦॥ਰੋਕ ਰਹੇ ਸੋ ਰੁਕਤਿ ਨ ਕੈਸੇ। ਚਿਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀ ਪਤਿ[6]
ਜੈਸੇ।ਹਤਿ ਰਾਵਨ[7] ਜਿਮ ਲੰਕਾ ਨਗਰੀ। ਤਿਮ ਸੈਨਾ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਸਗਰੀ
॥੩੧॥ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਲ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ ਕਰ ਘੇਰਾ। ਸੋ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਹੈ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਫੇਰਾ।
ਰਾਮਚੰਦ ਸਮ ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ੋਭਾ। ਲਛਮਨ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੋਭਾ ॥੩੨॥
ਜਰਾਸੰਧ ਕੀ ਸੈਨ ਚੁਫੇਰੇ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਲੀ[8] ਜਿਮ ਲੀਨਸਿ ਘੇਰੇ। ਜਾਦਵ-
ਦਲ ਜੁਤਿ ਜਿਮ ਚਲਿ ਜਾਵੈਂ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤਿਮ ਛਬਿ ਪਾਵੈਂ॥੩੩॥

---

[1]ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। [2]ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ। [3]ਗੁਰੂ ਕਾ ਦਲ ਚੰਦ ਵਾਂਗੂ ਵਡੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਰੂਪੀ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿਚੋਂ ਟੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਉਪਮਾਂ ਦੇਂਦੇ ਹਨ:–। [4]ਮੰਦ੍ਰਾਚਲ ਪਰਬਤ ਵਤ। [5]ਰਿੜਕਣ ਵੇਲੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੈਤਾਂ ਵਾਂਗ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ (ਹਨ ਪਹਾੜੀਏ ਤੇ ਤੁਰਕ)। [6]ਵਿਸ਼ਨੂੰ। [7]ਰਾਵਣ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵੇਲੇ। [8]ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੁਰਕਨਿ ਲਸ਼ਕਰ ਗਿਰਪਤਿ ਕੇਰਾ। ਜਨੁ ਉਮਡੇ ਘਨ ਪਾਯਹੁ ਘੇਰਾ।
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੂਰਜ ਕੋ ਰੋਕੈਂ[1]। ਕਿਰਨੈ ਬਾਨ ਧਸੈਂ ਜੁਤਿ ਫੋਕੈਂ[2]॥ ੩੪॥
ਚੰਦ ਸਹਾਇਕ ਜਿਮ ਚਲਿ ਆਵੈ। ਤਿਮ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਪਮਾ ਪਾਵੈ।
ਉਡਗਨਿ ਕੇ ਸਮ ਸਿੰਘ ਘਨੇਰੇ। ਨਭ ਮਹਿ ਚਲੇ ਜਾਹਿ ਤਿਮ ਹੇਰੇ
॥ ੩੫ ॥ ਸਿਮਟੀ ਤੜਿਤਾ[3] ਜਨੁ ਇਕ ਥਾਇੰ। ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਮੇਘ ਘਿਰੇ
ਸਮੁਦਾਇ[4]। ਨਭ ਮਹਿਂ ਚਲਹਿ ਜਾਹਿ ਤਿਸ ਬੇਰੇ। ਤਿਮ ਘੇਰੇ ਮਹਿਂ ਗੁਰੂ
ਸੁ ਹੇਰੇ॥੩੬॥ਦੇਖਯੋ ਸੰਘਰ ਅਤਿਸ਼ੈ ਮਾਚੋ। ਉਰ ਅਨੰਦ ਰਾਚੇ ਗੁਰ ਸਾਚੇ।
ਸੂਰਨਿ ਕੇ ਮੁਖ ਉਘਰਤਿ ਲਾਲੀ। ਹਤਹਿਂ ਰਿਪੁਨ ਧਰਿ ਧੀਰ ਬਿਸਾਲੀ
॥ ੩੭ ॥ ਜੋਗਨਿ ਗਨ ਮਾਰਤਿ ਕਿਲਕਾਰੀ। ਨਾਚਤਿ ਪ੍ਰੇਤ ਬਜਾਵਤਿ
ਤਾਰੀ। ਭਰਿ ਭਰਿ ਖੱਪਰ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਕੇਰੇ। ਪੀ ਪੀ ਲੇਤਿ ਡਕਾਰ ਬਡੇਰੇ
॥੩੮॥ਗ੍ਰਿੱਧ ਇੱਧ ਆਮਿਖ ਕਉ ਖਾਇ।ਜੰਬੁਕ ਮਨ ਮਹਿ ਰਹੈਂ ਅਘਾਇ।
ਦਾਰੁਣ ਖੇਤ ਬਿਦਾਰਣ ਜੋਏ[5]। ਗਮਨੇ ਸੁਰਗ ਬਿਦਾ ਰਣ ਹੋਏ[6] ॥੩੯॥
ਸੂਰ ਬਰੇ ਹੂਰਨ ਮੁਖ ਰੂਰੇ। ਤਊ ਨਾ ਜਾਤਿ ਮਹਾਂ ਰਿਸ ਪੂਰੇ[7]।ਲੋਥ ਸੰਕੀ-
ਰਣ ਬਨ ਸਭਿ ਹੋਵਾ[8]। ਬਿਥਰਯੋ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਜਹਿ ਕਹਿ ਹੋਵਾ ॥ ੪੦ ॥ ਕਹੌਂ
ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਰਣ ਘਮਸਾਨਾ। ਪਰੇ ਦੁਸ਼ਟ ਲਾਯਹੁ ਬਡ ਤਾਨਾ। ਕਛੁ
ਬਸਿ ਚਲਯੋ ਨ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹਾਰੇ। ਪਹੁੰਚੇ ਸਤੱਦ੍ਰਵ ਕੇਰ ਕਿਨਾਰੇ ॥ ੪੧ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਚਤੁਰਥ ਰੁਤੇ 'ਜੰਗ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤੀਨ ਚਤਵਾ-
ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੩ ॥

੪੪. [ਘਮਸਾਨ। ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ]

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਤੱਦ੍ਰਵ ਸਲਿਤਾ ਕੇ ਨਿਕਟ ਪਰਯੋ ਜੰਗ ਕੋ ਜੋਰ। ਬਰਖਾ ਸ਼ਸ-
ਤ੍ਰਨ ਕੀ ਪਰੈ ਗੋਰਾ ਗੋਰੀ ਘੋਰ ॥੧॥ ਰਸਾਵਲਛੰਦ ॥ ਰਿਸੇ ਬੀਰ ਜੂਟੇ। ਰਿਦੇ
ਸੀਸ ਫੂਟੇ। ਤੁਫੰਗੈਂ ਤੜਾਕੈਂ। ਸੁ ਗੋਰੀ ਸੜਾਕੈਂ ॥੨॥ ਚਲੈਂ ਤੀਰ ਤੀਖੇ।
ਬਿਖੀਰੰ ਸਰੀਖੇ[9]। ਕਰੇ ਪੁੰਜ ਹੇਲਾ। ਮਹਾਂ ਰੌਰ ਮੇਲਾ ॥ ੩ ॥ ਹਲਾ ਹੱਲ

[1]ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰੂਪੀ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। [2]ਬਾਗੜ ਮਾਨੋ ਤੀਰਾਂ ਰੂਪੀ ਕਿਰਨਾਂ ਧਸਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ (ਵੈਰੀ ਰੂਪ ਬਦਲਾਂ ਵਿਚ) [ਫੋਕ=ਬਾਗੜ]। [3]ਬਿਜਲੀ। [4]ਸਮੂਹ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਘੇਰੀ ਹੋਈ (ਬਿਜਲੀ)। [5]ਜੋ ਭਿਆਨਕ ਰਣ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਨਾਸ਼ ਹੋਏ (ਉਹ)। [6]ਰਣ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਕੇ ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਗਏ। [7]ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਭਰੇ ਸੂਰਮਿਆਂ (ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੇ) ਹੂਰਾਂ ਵਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਤਦ ਬੀ ਸੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਭਾਵ ਲੜਨ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਦੇਹ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਬੀ ਮੱਠਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। [8]ਸਾਰਾ ਬਨ ਲੋਥਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। [9]ਸੱਪਾਂ ਵਰਗੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਚੀ। ਲਹੂ ਧੂਲ ਰਾਚੀ। ਭਈ ਲੋਥ ਪੋਥੇ। ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਾਨ ਥੋਥੇ ॥ ੪ ॥ ਸੁ ਨੈਨਾ ਉਘਾਰੇ। ਪਰੇ ਸੂਰ ਮਾਰੇ। ਤਬੈ ਭੀਮਚੰਦੰ। ਬਿਲੋਕੈ ਸੁ ਬ੍ਰਿੰਦੰ ॥ ੫ ॥–'ਬਡੀ ਸੈਨ–ਜਾਨੀ।–ਨਹੀ ਨੀਯਰਾਨੀ[1]। ਹਿਲੇ ਸਿੰਘ ਨਾਂਹੀ। ਰਹੇ ਧੀਰ ਮਾਂਹੀ–॥ ੬ ॥ ਬੁਲ੍ਯੋ ਭੂਪਚੰਦੇ। 'ਸੁਨੋ ਹੋਸ਼ਵੰਦੇ! ਚਮੂੰ ਸ਼ਾਹ ਭਾਰੀ। ਹਮੋ ਨੇ ਹਕਾਰੀ ॥੭॥ ਦੂਰੇ ਕੋਟ ਨਾਂਹੀ। [2]ਮਦਾਨੈ ਕਿ ਮਾਂਹੀ। ਰਹੇ ਗੋ ਕਰਾਰਾ। ਗੁਰੂ ਜੋ ਨ ਹਾਰਾ[3] ॥੮॥ ਕਹੌਂ ਫੇਰ ਕੈਸੇ। ਤਜੈ ਧੀਰ, ਵੈਸੇ[4]। ਅਬੈ ਜੋ ਨ ਮਾਰਾ। ਗਹ੍ਯੋ ਕੈ ਨ ਭਾਰਾ[5] ॥੯॥ ਪੁਨੈ ਕੌਨ ਮਾਰੇ। ਕਿਸੂ ਤੇ ਨ ਹਾਰੇ। ਮਹਾਂ ਧੀਰ ਧਾਰੇ। ਹਮੂ ਕੋ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੧੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਗਮਨੌਂ ਸੂਬੇ ਨਿਕਟ ਅਬਿ ਕਰੇ ਚਮੂੰ ਕੋ ਜ਼ੋਰ। ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਘੇਰਿਯੇ ਗਹਿ ਲੀਜੈ ਇਸ ਠੌਰ ॥ ੧੧ ॥ ਲਲਿਤਪਦਛੰਦ ॥ ਬਹੁਰੋ ਘਾਤਿ ਹਾਥ ਨਹਿ ਆਵੈ ਹੁਇ ਮਵਾਸ ਕਿਸ ਥਾਨਾ। ਸ਼ਾਹੁ ਹੁਕਮ ਭੀ ਪਕਰਨਿ ਕੇਰਾ ਨਾਂਹਿ ਤ ਕਰਿ ਦਿਹੁ ਹਾਨਾ ॥੧੨॥ ਹੋਇ ਨ ਐਸੀ ਪਾਰ ਉਤਰ ਕਰਿ ਘਨੀ ਮਚਾਵੈ ਮਾਰਾ। ਆਗਾ ਘੇਰਿ ਹੇਲ ਕੋ ਘਾਲਹੁ ਪਕਰ ਲੇਹੁ ਇਸ ਬਾਰਾ' ॥ ੧੩ ॥ ਗਮਨਯੋਂ ਤਬਿ ਵਜੀਦ ਖਾਂ ਪਾਸੀ ਸਗਰੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ। ਕਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰਨ[6] ਚਮੂੰ ਘਨੀ ਤਬਿ ਚਹੁੰ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਉਮਡਾਈ ॥ ੧੪ ॥ ਆਪ ਵਜੀਦ ਖਾਨ ਭੀ ਸਰਕ੍ਯੋਂ[6], ਢੁਕੇ ਨਰੇਸ਼ ਪਹਾਰੀ। ਗੂਜਰ ਰੰਘਰ ਤੁਰਕ ਗਿਨਹਿ ਕੋ, ਕਰਹਿਂ ਧਕੇਲ ਅਗਾਰੀ ॥ ੧੫ ॥ ਮਹਾਂ ਧੂਮ ਮਾਚੀ ਤਿਸ ਥਲ ਮਹਿ ਢੁਕੇ ਆਨਿ ਤਬਿ ਨੇਰੇ। ਸਾਹਿਬਚੰਦ ਜੂਥਪਤਿ[7] ਗੁਰ ਕੋ, ਕ੍ਰੁੱਧਤਿ ਜੁੱਧ ਬਡੇਰੇ ॥ ੧੬ ॥ ਸਿਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਐਂਚਿ ਕਰਿ ਮਚਾਨੋ ਅਰਨੋ ਅੱਗ੍ਰ ਬਡ ਜੋਧਾ। ਸੰਗ ਸੈਂਕਰੇ ਔਰ ਸੂਰਮਾ ਆਵਤਿ ਦਲ ਕੋ ਰੋਧਾ[8] ॥ ੧੭ ॥ ਧਸਨੋ ਕਟਕ[9] ਮਹਿਂ, ਝਟਕ ਕਾਟਤੋ ਚਲੇ ਖੜਗ ਭਟ ਅੰਗੀ[10]। ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਿ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਗਨ ਤੁੰਡ ਪੰਡੁ ਭੇ ਰੰਗੀ[11] ॥੧੮॥ ਭਯੋ ਪ੍ਰਚੰਡ ਘਮੰਡ ਘਨੇਰਾ ਪਰੇ ਕਿਤਿਕ ਕਰ ਕਾਟੇ[12]। ਖੰਡਨ ਕਰਿ ਭੁਜਦੰਡ ਕਿਨਹੁੰ ਕੇ

---

[1] (ਪਹਾੜੀਆਂ) ਜਾਣਿਆਂ (ਕਿ ਸਾਡੀ) ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਬੀ (ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ) ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਢੁਕ ਸਕੀ। [2] ਜੋ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਬੀ ਤਕੜਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾ ਹਾਰਿਆ ਤਾਂ.....। [4] ਫਿਰ ਕਹੋ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੀਰਜ ਛੱਡੇਗਾ, ਵੈਸੇ (ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਲੇ ਨੇੜੇ ਮੱਲ ਲੈਣਾ)। [5] ਭਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਕਰਕੇ ਨਾ ਫੜੇ ਗਏ। (ਅ: (ਜੇ) ਭਾਵੇਂ (ਗੁਰੂ ਨੂੰ) ਨਾ ਫੜ ਲਿਆ। [5] ਵੰਗਾਰੀ। [6] ਟੁਰਿਆ। [7] ਸੈਨਾਪਤੀ। [8] ਰੋਕਿਆ। [9] ਸੈਨਾਂ। [10] ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ...। [11] ਮੂੰਹ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਹੋ ਗਏ। [12] ਹੱਥ ਕੱਟੇ ਹੋਏ।

ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਸਾਟੇ[1] ॥ ੧੯ ॥ ਝਟਪਟ ਕਟੇ, ਨ ਸਟਕੇ[2] ਸਟਪਟ ਕਟ ਤੇ ਕਟਿ ਕਟਿ ਗੇਰੇ। ਪਗ ਕਾਟੇ, ਕਿਹ ਜੰਘ ਕਟੀ, ਜੁਗ ਜਾਨੂ[3] ਕਾਟਿ ਨਿਬੇਰੇ ॥ ੨੦ ॥ ਉਰੂ[4] ਕਟੇ, ਫਾਟੀ ਕਿਸ ਛਾਤੀ, ਪ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਖੜਗ ਕਿਨਖਾਏ[5]। ਰਿਪੁ ਕੇ ਵਾਰ ਸਿਪਰ ਪਰ ਲੈ ਕੈ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਉਥਲਾਏ॥੨੧॥ ਕਰਾਚੋਲ ਸ਼ੋਣਤ ਸੋਂ ਲਿਪਟੇ ਚਮਕਤਿ ਹੈ ਹੈ ਲਾਲੈ। ਲਹਿਲਹਾਤਿ ਜਨੁ ਜਮ ਕੀ ਜੀਹਾ ਚਰਿਬੇ ਪਾਨ ਗੁਲਾਲੈ[6] ॥ ੨੨ ॥ ਪਰੇ ਕਰਾਹੈਂ ਘਾਵ ਮਹਾਂ ਹੈਂ ਦਰਦੇ ਉਠਿ ਨ ਸਕੰਤੇ। ਯੌਂ ਬੀਰਨ ਘਾਲ੍ਯੋ ਘਮਸਾਨਾ ਘੂਮਤਿ ਘਾਵ ਲਗੰਤੇ ॥ ੨੩ ॥ ਰਕਤ ਬਹੰਨੇ, ਪਟ ਰੰਗ ਰਾਚ੍ਯੋ ਸਭਿ, ਧਰੇ ਲਾਲ ਜਨੁ ਬਾਗੇ[7]। ਮਨਹੁੰ ਅਧੂਮ ਅਗਨਿ ਹੈ ਦੀਖਤਿ ਗਿਰੇ ਲਰਤਿ ਹੁਇ ਆਗੇ॥੨੪॥ ਸਾਹਿਬਚੰਦ ਅਧਿਕ ਉਤਸਾਹਾ ਰਿਪੁ ਦਲ ਆਵਤਿ ਦੇਖਾ। ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ ਖੜਗ ਪਰਹਾਰਹਿ ਤੁਰਕ ਬਿਲੋਕਿ ਬਿਸ਼ੇਖਾ ॥ ੨੫ ॥ ਪੁਨ ਪਹਾੜੀਏ ਓਰੜ ਆਏ ਘਿਰ੍ਯੋ ਬੀਰ ਬਰ ਜੋਧਾ। ਖਾਇ ਘਾਵ ਤਨ ਰੁਧਰੋ ਮਹਾਂ ਭਟ ਪਲ ਪਲ ਬਾਧ੍ਯੋ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥੨੬॥ ਬਹੁਤਨਿ ਘੇਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੇ, ਕਟੇ ਅੰਗ ਭੀ ਮਾਰੈ[8]। ਜਬਿ ਲੌ ਗਿਰ੍ਯੋ ਨ ਅਵਨੀ ਊਪਰ ਤਬਿ ਲੌ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰੈ ॥ ੨੭ ॥ ਰੁਧਰੋ ਚਹੂੰ ਦਿਸ਼ਿ ਕਹਿ ਲਗ ਕਾਟਹਿ ਬਹੁ ਬੀਰਨ ਮਿਲਿ ਮਾਰ੍ਯੋ। ਚੰਦ ਮੁਖੀ ਹੂਰਨ ਲੈ ਤਤਛਿਨ ਬਰ ਬਿਮਾਨ ਮਹਿ ਡਾਰ੍ਯੋ ॥ ੨੮॥ ਦੌਰਿ ਸੁਭਟ ਇਕ ਗੁਰ ਤਟ ਪਹੁੰਚ੍ਯੋ ਸੁਧ ਸੁਨਾਇ ਤਿਨਿ ਸਾਰੀ। 'ਸਾਹਿਬਚੰਦ ਘਿਰ੍ਯੋ ਅਰਿ ਗਨ ਮਹਿ ਬਹੁ ਕਰਵਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ॥ ੨੯ ॥ ਜੀਵਤਿ ਰਹ੍ਯੋ ਤ ਜਾਇ ਨਿਕਾਸਹੁ ਮਰ੍ਯੋ ਲੋਥ ਤਿਹ ਲੀਜੈ। ਨਹੀਂ ਚਲ੍ਯੋ ਬਸ ਸਿੰਘਨ ਕੇਰਾ ਸੈਨਾ ਬਡੀ ਲਖੀਜੈ'॥੩੦॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਰ ਸੋਂ ਕਹਿ ਭੇਜਾ 'ਕਹੁ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਾਂਈ। ਸਲਿਤਾ ਤਟ ਲਗਿ ਤਕਰੇ ਰਹੀਅਹਿ ਰਿਪੁ ਰਖਿ ਦੂਰ ਹਟਾਈ ॥੩੧॥ ਹਮ ਕਰਿ ਜੋਰ ਲੋਥ ਕਹੁ ਆਨਹਿੰ, ਸੰਸੈ ਕਰੋ ਨ ਕੋਈ। ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਭਟ ਸਗਰੇ ਹਤਹੁ ਤੁਰਕ ਰਿਪੁ ਜੋਈ' ॥ ੩੨ ॥ ਇਮ ਕਲਗੀਧਰ ਕਹਿ ਉਰ ਕ੍ਰੋਧੇ ਲੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸੰਗਾ। ਅਪਰ ਸਿੰਘ ਭੀ ਗਮਨੇ ਗੁਰ ਸਿਉਂ ਕਸੀ

---

[1]ਮੁੱਟੇ। [2]ਨਹੀਂ ਹਟੇ। [3]ਦੋਵੇਂ ਗੋਡੇ। [4]ਪੱਟ। [5]ਪਿੱਠ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਕਿਸੇ ਖਾਧੀ। [6]ਲਾਲ ਪਾਨ ਚੱਬਕੇ। [7]ਪੁਸ਼ਾਕੇ। [8]ਭਾਵੇਂ ਅੰਗ ਕਟੀਜ ਰਹੇ ਹਨ ਫੇਰ ਬੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ (ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ)।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੁਗੁਲਕ ਤੁਫੰਗਾਂ[1] ॥੩੩॥ ਲੋਥ ਪਰੀ ਗਨ ਤੁਰਕਨ ਦਲ ਮਹਿ ਢਿਗ ਹੁਇ ਬਾਨ ਚਲਾਏ। ਤੁਪਕਨਿ ਸ਼ਲਖ ਛੁਟੀ ਇਕਬਾਰੀ ਹਤੇ ਗਿਰੇ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੩੪ ॥ ਖਾਲਸੈ ਹੇਲ ਪ੍ਰਭੁ ਤਿਸ ਬਲ ਪਰਿ ਲਸ਼ਕਰ ਭੈ ਥਿਰਧਾਯੋ। ਜਥਾ ਕੇਹਰੀ ਸਨਮੁਖ ਆਵਹਿ ਤਿਮ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਦਰਸਾਯੋ ॥੩੫॥ ਤੀਰਨਿ[2] ਬੀਧੇ ਬਹੁ ਬਹੁ ਬੀਰਨ ਧੀਰਜ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਤੋਰਾ। ਖਰੇ ਰਹਨਿ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਹੋਈ ਤਤਛਿਨ ਹੀ ਮੁਖ ਮੋਰਾ ॥ ੩੬ ॥ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਸਿੰਘ ਪੁਕਾਰੇ ਬ੍ਰਿੰਦ ਤੁਰਕ ਸੰਘਾਰੇ। ਜੀਵਤਿ ਜੋ ਪਿਖਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਘਨੇਰੇ ਭਾਗਨਿ ਕੋ ਪਗ ਧਾਰੇ ॥ ੩੭ ॥ ਓਰੜ ਪਰਯੋ ਖਾਲਸਾ ਤਿਤ ਕੋ ਗੁਰ ਕਹਿ ਤਿਨਹਿ ਹਟਾਏ। ਚਮਕੇ ਖੜਗ ਬ੍ਰਿੰਦ ਹੀ ਹਾਥਨਿ ਪਹੁੰਚਤਿ ਨਿਕਟ ਚਲਾਏ ॥ ੩੮ ॥ ਤੁਰਕ ਪਹਾਰੀ ਭਏ ਪਲਾਇਨ ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਿੰ ਲਗਿ ਜਾਈ। ਸਾਹਿਬਚੰਦ ਮਰਯੋ ਜਹਿ ਮਾਰਤਿ ਤਤਛਿਨ ਲੋਥ ਉਠਾਈ ॥੩੯॥ ਪਿਖਿ ਵਜੀਦਖਾਂ ਭਾਜਯੋ ਲਸ਼ਕਰ ਗਾਰ ਨਿਕਾਰਤਿ ਫੇਰੇ। 'ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਥਿਰ ਰਹਯੋ ਨ ਕੈਸੇ ਕਹੌਂ ਨ ਅਲਪ ਰਿਪ ਹੇਰੇ' ॥੪੦॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ॥ ਲਈ ਲੋਥ ਚਾਲੇ। ਨਦੀ ਤੀਰ ਜਾਲੇ। ਮਚਯੋ ਜੁਧ ਭਾਰੀ। ਮਿਲੇ ਹੈਂ ਪਹਾਰੀ ॥੪੧॥ ਵਜੀਦੰ ਪਠਾਨਾ। ਦਲੰ ਫੇਰਿ ਆਨਾ। ਸਬੈ ਆਇ ਰਾਜੇ। ਬਡੀ ਲਾਜ ਲਾਜੇ[3] ॥ ੪੨ ॥ ਨਹੀਂ ਲੋਥ ਰਾਖੀ। 'ਧਿਕੰ' ਆਪ ਭਾਖੀ। ਚਪੈ[4] ਚੋਪ ਹੀਨਾ। ਨਹੀਂ ਧੀਰ ਲੀਨਾ ॥੪੩॥ ਖਰੇ ਸਿੰਘ ਹੇਰੈਂ। ਸੁ ਗੋਰੀਨ ਗੇਰੈਂ। ਮਨੋ ਮੇਘ ਵੁੱਠੋਂ[5]। ਸੁ ਓਰਾਨ ਵੁੱਠੇ[6] ॥ ੪੪ ॥ ਕ੍ਰਿਖੀ ਸੇ ਪਹਾਰੀ। ਗਿਰੰਤੇ ਅਗਾਰੀ। ਮਹਾਂ ਸਾਰ ਬਾਜਾ। ਤਬੈ ਕੈ ਨ ਭਾਜਾ ॥ ੪੫ ॥ ਹਥਾਵੱਥ ਹੋਏ। ਲਰੈਂ ਬੀਰ ਦੋਏ। ਫਿਰੈਂ ਛੂਛ ਘੋਰੇ। ਜ਼ਰੀ ਚੀਨ ਬੋਰੇ ॥੪੬॥ ਕਹੂੰ ਬਾਜ[7] ਮਾਰੇ। ਕਹੂੰ ਸ੍ਵਾਰ ਛਾਰੇ। ਕਹੂੰ ਘਾਇ ਘਾਲੇ। ਭਜੰਤੇ ਬਿਹਾਲੇ ॥ ੪੭॥ ਕਹੂੰ ਮਾਰਿ ਨੇਜੇ। ਜਮੰਧਾਮ ਭੇਜੇ। ਕਿਨੈ ਸਾਂਗ ਮਾਰੀ। ਭਈ ਫੋਰਿ ਪਾਰੀ॥੪੮॥ ਕਰਾ-ਚੋਲ ਕੋਈ। ਹਤੇ ਕੀਨਿ ਦੋਈ[8]। ਕਿਸੂ ਕੇ ਤਮਾਚੇ। ਹਤੇ ਧੂਲ ਰਾਚੇ ॥ ੪੯ ॥ ਗੁਰੂ ਕੇਰ ਤੀਰੰ। ਬਿਧੇ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬੀਰੰ। ਪਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਖੋਏ। ਬਡੀ ਨੀਂਦ ਸੋਏ ॥ ੫੦ ॥ ਚਲੀ ਪੁੰਜ ਗੋਰੀ। ਮਰੇ ਦੌਨ ਓਰੀ। ਕਰਾਰੇ ਪ੍ਰਹਾਰਾ। ਕਿਨ੍ਹੂ ਪੇਟ ਫਾਰਾ ॥ ੫੧ ॥ ਬਜੇ ਰਾਗ ਮਾਰੂ। ਲਰੰਤੇ ਜੁਝਾਰੂ। ਮਹਾਂ ਫਾਗ[9] ਖਲੈਂ।

[1]ਦੁਨਾਲੀ ਬੰਦੂਕਾਂ। [2]ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ। [3]ਲੱਜਾ ਨਾਲ ਲਜਾਇਮਾਨ ਹੋਏ। [4]ਛਿੱਥਿਆ। [5]ਮਾਨੋਂ ਬਦਲ ਵਰਖਦੇ ਹਨ। [6]ਗੜੇ ਵਰਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। [7]ਘੋੜੇ। [8]ਮਾਰਕੇ ਦੋ ਕਰ ਦਿੱਤੇ (ਟੋਟੇ)। [9]ਹੋਲੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਿਲੈਂ ਪੈ ਧਕੇਲੈਂ ॥ ੫੨ ॥ ਸਿਰਖੰਡੀਛੰਦ ॥ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੜਕਤਿ ਕਾਲੀ ਆਮਿਖ ਭੱਖਣਾ। ਧੂੜ ਉਤੰਗ ਬਿਸਾਲੀ ਸੂਰਜ ਛਪਿ ਗਯੋ। ਚਮੂੰ ਭਈ ਬਿਕਰਾਲੀ ਮੁਖ ਪਰ ਖੇਹ ਤੇ। ਲੋਹੂ ਕਪਟ ਕਰਾਲੀ ਆਂਤ੍ਰੈ ਗਿਰਪਰੀ ॥ ੫੩ ॥ ਕੂਕਾਂ ਜੰਬੁਕ ਕੂਕੀ, ਸ੍ਵਾਨ ਪੁਕਾਰਤੇ। ਗਿੱਝਾਂ ਉਡ ਉਡਿ ਢੂਕੀ, ਕਾਕਨਿ, ਕੰਕ ਸੇ[1]ਗਿਲਕਾਂ ਚਲਿ ਚਲਿ ਸ੍ਰੂਕੀ ਉਰ ਸਿਰ ਫੋੜਤੀ। ਜੀ-ਵਨ ਆਸ਼ਾ ਚੂਕੀ ਭੜਥੂ ਘੱਤਣਾ॥੫੪॥ਜਿਰਹਿਂ ਸੰਜੋਵਾਂ ਟੂਟੀ ਗਰ ਤੇਗਿਰ ਪਰੀ।ਲਰਤਨੈਂ ਚਮੂੰ ਨਿਖੁਟੀ ਹੁਟੀ ਓਜ ਤੇ। ਛਾਤੀ ਅਖੀਆਂ ਫੂਟੀ ਲਗਿ ਲਗਿ ਗੋਰੀਆਂ।ਬਹੁਤੀ ਬਾਛਰ ਸੂਟੀ[2] ਕਸਿ ਕਸ ਤੁਪਕ ਕੋ ॥ ੫੫ ॥ ਕਹਿਂ ਲਗਿ ਕਥੌਂ ਲਰਾਈ ਭਾਰਥ ਜਨੁ ਭਯੋ।ਮਿਟੇ ਨ ਭਟ, ਬਰਿਆਈ[3] ਕਟਿ ਕਟਿ ਕਾਟਿਤੇ। ਲੋਥਨਿ ਅਵਿਨੀ ਛਾਈ ਜੋ ਰਛ ਖੇਤ ਕੀ[4]। ਘਾਇਲ ਹ੍ਵੈ ਸਮੁਦਾਈ ਭਾਗੇ ਕੇਤਿਨੇ ॥੫੬॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਚਤੁਰਥ ਰੁਤੇ 'ਸਾਹਿਬਚੰਦ ਬੱਧ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚਾਰਚੱਤ੍ਵਾਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੪ ॥

੪੫. [ਬਿਜੈ ਲੋਕੋ ਬਿਸਾਲੀ ਪਹੁੰਚਣਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਅੰਧ ਧੁੰਧ ਬਹੁ ਧੂਮ[5] ਤੇ ਰਵੀ ਧੂਲ ਅਸਮਾਨ। ਧੂਮ ਪਰੀ[6] ਬਹੁ ਬੀਰ ਕੀ, ਮਾਨੀ ਸਭਿ ਨੇ ਆਨਿ ॥ ੧॥ਨਵਨਾਮਕਛੰਦ। ਤੜਭੜ ਤੁਪਕਨ। ਤਜਿ ਤਜਿ ਅਰਿ ਹਨਿ। ਖੜਗਨਿ ਹਤਿ ਹਤਿ। ਮਰਤਿ ਸੁ ਜਿਤ ਕਿਤੁ ॥੨॥ ਸਤੁਦ੍ਰਵ ਤਟ ਪਰ। ਅਟਿਕ ਸੁਭਟ ਬਰ[7]। ਰੁਪਿ ਰੁਪਿ ਲਰਿ ਕਰਿ। ਮਿਟਤਿ ਨ ਪ੍ਰਾਣ ਧਰਿ[8]॥੩॥ਗੁਰ ਸੁਤ ਸਰ ਖਰ[9]ਕਰਖੰਤ[10] ਧਨੁ ਧਰਿ[11]। ਬਲ ਬਡ ਭਰਿ ਭਰਿ। ਤਜਤਿ ਤੁਰਤ ਧਰਿ[12] ॥ ੪ ॥ ਸਰਪਨ ਸਮਸਰ। ਫੁੰਕਰਤਿ ਅਰਿ ਪਰ[13]।ਬਿਧਿ ਬਿਧਿ ਗਿਰ ਧਰ।ਰਕਤ ਸੁ ਭਰਿ ਭਰਿ[14]॥੫॥ ਭਟਪਰਿ ਮਹਿਮਹਿ[15]।ਪੁਨ ਸਰ ਗਹਿ ਗਹਿ।ਰਿਪੁ ਤਨ ਲਹਿ ਲਹਿ।'ਖਤ ਰਹੁ' ਕਹਿ ਕਹਿ ॥ ੬ ॥ ਰਿਸ ਉਰ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਧਰ ਧਰਿ ਧਰ ਧਰਿ[16]।

---

[1]ਕਾਉਂ ਤੇ ਚਿੱਟੀਆਂ ਚੀਲਾਂ। [2]ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਾਛੜ ਸੁੱਟੀ। [3]ਜ਼ੋਰੋ ਜ਼ੋਰੀ। [4]ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ 'ਰਣ ਖੇਤ ਕੀ' ਜਾਪਦਾ ਹੈ; ਅਰਥ—ਰਣ ਭੂਮਕਾ ਦੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਥਾਂ ਨਾਲ ਛਾ ਗਈ। [5]ਧੂੰਏਂ ਨਾਲ। [6]ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਹੋਈ। [7]ਅਟਕੇ (ਸਾਰੇ) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੂਰਮੇਂ। [8]ਭਾਵ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਪ੍ਰਾਣ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹਟਦੇ ਨਹੀਂ। [9]ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ। [10]ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ [ਆਕਰਖਤ]। [11]ਧਨੁਖ ਫੜਕੇ। [12]ਤੁਰਤ ਕਨਕੇ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। [13]ਵੈਰੀ ਉਤੇ ਫੁੰਕਾਰ ਕੇ ਜਾ ਲਗਦੇ ਹਨ। [14]ਵਿੰਨ੍ਹ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰਦੇ ਹਨ ਲਹੂ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ। [15](ਇਉਂ) ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਸੂਰਮੇ ਪੈਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [16]ਧਰਤੀ (ਉਤੇ) ਧੜ (ਹੀ) ਧੜ ਧਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਿ ਅਰਿ ਅਰਿ ਹਰਿ[1]ਸ੍ਰੂਕਤਿ ਸਰ ਖਰ॥੭॥ਚੰਚਲਾ ਛੰਦ ॥ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਨੰਦ ਮੈਂ ਬਿਲੰਦ ਹੋਇ।ਸਿੰਘ ਪੁੰਜ ਸੰਗ ਬਾਕ ਬੋਲਤੇ ਪ੍ਰਕੋਪ ਜੋਇ। 'ਮਾਰੀਏ ਤੁਰੰਗ ਕੋ ਜੁ ਅੱਗ੍ਰ ਆਨਿ ਕੀਨਿ ਢੋਇ। ਪੰਥ ਕੋ ਛੁਟਾਇ ਲੇਹੁ ਮੋਰ ਲੇਹੁ ਮਾਰ ਸੋਇ' ॥ ੮ ॥ ਟਾਖਿਯੋ ਨਦੀ ਉਰਾਰਿ ਸੂਰ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਜੇ ਸਮੂਹ। ਪਾਰਿ ਹੈ ਉਲੰਘਨੋ ਹਟਾਇ ਬੈਰਿਯਾਨਿ ਹੂਹ[2]। ਪਾਛ ਰੋਖਿ ਆਪਨੇ ਨਿਵਾਰਿਯੇ ਤੁਰੰਗ ਮਾਰਿ'। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰਿ, ਸ਼੍ਰੋਨ ਸੁਧ ਸਿੰਘ ਕੋਪ ਧਾਰਿ[3] ॥ ੯ ॥ ਆਦਿ ਜੋ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਯੁਧਾਨ ਮਾਰਿ ਸੌਰਿ।ਸ਼ੀਘ ਹੀ ਪਹੂਚਿਕੈ ਗਏ ਤਹਾਂ ਪ੍ਰਹੇਲਡਾਰ[4]। 'ਜਾਨ ਨਾਂਹਿ ਦੀਜੀਏ ਹਨੀਜੀਏ' ਉਚਾਰਿ ਊਚ। 'ਬਾਨ ਮਾਰਿ ਤੀਛਨਾ ਜਿ ਭੀਛਨਾ ਲਰੰਤਿ ਮੂਚ[5]'॥੧੦॥ ਲਲਿਤਪਦਛੰਦ॥ ਪਿਖਿ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਮਨੇ ਆਗੇ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਰਿਸ ਧਾਰੀ। ਆਲਮਸਿੰਘ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚਯੋ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਅਗਾਰੀ॥੧੧॥ਬਖਸ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਜਗ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਸੁ ਕ੍ਰੋਧਾ। ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਉਮਡਯੋ ਬਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੋਧਾ ॥ ੧੨ ॥ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ ਗਰਜਯੋ ਅਜਬ ਸਿੰਘ ਤਤਕਾਲਾ। ਗਯੋ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਤਹਾਂ ਕੋ ਸੰਤ- ਸਿੰਘ ਰਿਪੁ ਕਾਲਾ ॥ ੧੩ ॥ ਅਨਿਕ ਸਿੰਘ ਭੁਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਤਹਿ ਮਹਾਂ- ਸਿੰਘ ਹਯ ਪ੍ਰੇਰਾ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਧਾਏ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਰਸ ਹੇਰਾ ॥ ੧੪ ॥ ਕਹਿ ਲਗਿ ਗਿਨੌਂ ਸੁਭਟ ਬਰ ਗੁਰ ਕੇ ਗਏ ਹਟਾਵਨਿ ਆਗੇ। ਚਮੂੰ ਮਲੇਛਨ ਰੋਕਤਿ ਉਤ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸੁ ਬਰਜਨ ਲਾਗੇ ॥ ੧੫ ॥ ਦੋਨਹੁੰ ਕੇ ਭਟ ਭੇੜ[6] ਭਯੰਕਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪੁੰਜ ਬਰਖਾਏ। ਹਥਾਵੱਥ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਗਥ ਜੁੱਥ[7] ਮਥਹਿ[8] ਮਾਰ ਉਲਟਾਏ ॥੧੬॥ ਹਲੀ ਚਮੂੰ ਅਵਲੋਕਿ[9] ਵਜੀਦੇ ਜਬੰਦਾਰ ਪਠਿ ਔਰੇ। ਤਿਤ ਕੋ ਜਾਇ[10] ਤੁਰੰਗਮ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਰੋਕ ਲਿਏ ਤਿਸ ਠੌਰੇ ॥ ੧੭ ॥ ਖਪਰੇ ਤੀਛਨ ਭੀਛਨ ਸਤਿਗੁਰ ਐਂਚਿ ਐਂਚਿ ਗਨ ਮਾਰੇ। ਹਯ ਸਮੇਤ ਰਣ ਖੇਤ ਰਹਯੋ ਸੋ ਸੰਗੀ ਕਿਤਿਕ ਸੰਘਾਰੇ ॥੧੮॥ ਉਤ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੋਰੇ ਆਗਾ ਬਿਨ ਰਿਪੁ ਕੀਨੋ। ਜੋ ਪਹੁੰਚਹਿ ਰੋਕਨ ਤਿਤ ਦਿਸ਼ਿ ਕੋ, ਹੋਇ ਸੁ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਹੀਨੋ॥੧੯॥ਲੂਝ ਰਹੇ ਬਹੁ ਜੂਝ ਪਰੇ[12]

[1]ਅੜਨੇ ਵਾਲੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੜਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। [2]ਲੜਕੇ ਮਾਰ ਲਓ। [3]ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ। [4]ਰੰਨੀ ਸੁਣਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਕੇ। [5]ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ। [6]ਜੋ ਲਗਦਿਆਂ ਹਿੱਗ ਪੇਣ[ਮੁਚ=ਤਿਆਗਣਾ।ਫਿਰਣਾਂ]।[7]ਮੁਕਾਬਲਾ। [8]ਹੱਥਮਗੱਥਾ।[9]ਮਲ ਸਿੱਟਦੇ ਹਨ। [10](ਆਪਣੀ) ਸੈਨਾ ਹੱਲ ਖੜੋਤੀ ਵੇਖਕੇ। [11]ਉਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਜਾਇਕੇ (ਜਬੇਦਾਰ ਨੇ)। [12]ਲੜਕੇ ਬਹੁਤੇ ਮਰ ਗਏ।

ਗਜ਼ਨ, ਤਹਾਂ ਨ ਠਹਿਰਨ ਦੀਨੋ। ਸਨੈਸਨੈ ਸਲਿਤਾਜਲ ਪਾਰਹਿ ਲਰਤਿ ਪਯਾਨੋ ਕੀਨੋ॥੨੦॥ਰਿਸ ਕੌ ਧਰਿ ਧਰਿ ਬਲ ਕੌ ਕਰਿ ਛਰਿ ਰੋਕਨਿ ਫਿਰ ਫਿਰ ਚਾਹੈਂ[1]।ਪਹੁੰਚੇ ਨਹੀਂ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਤੇ ਮਰਿ ਮਰਿ ਗਿਰੇ ਤਹਾਂ ਹੈਂ ॥ ੨੧॥ਠਹਿਰ ਨ ਦੇਤਿ ਸਰਨਿ ਕੀ ਬਰਖਾ ਤੀਨ ਚਾਰ ਬਿਧ ਜਾਈ[2]। ਬਿਨ ਮਾਰੇ ਕੋ ਛੂਛ ਨ ਚਾਲਹਿ[3] ਹਯ ਭਟ ਮਰਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੨੨ ॥ ਆਗੈ ਗੁਰ ਸੁਤ,ਮੱਧ ਗੁਰੂ ਥਿਤ, ਪਾਛੈ ਸਿੰਘ ਜੁਝਾਰੇ।ਕਰੇ ਕਦਨ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਅਨਗਨ ਹੀ ਲੋਥ ਲੋਥ ਪਰ ਡਾਰੇ ॥੨੩॥ ਭਸਤ੍ਰਨਿ ਬਲ ਤੇ ਦੂਰ ਰਖੇ ਰਿਪੁ ਸਲਿਤਾ ਤਰੀ ਸੁਖੈਨਾ।ਪਾਰ ਗੁਰੂ ਜੁਤਿ ਸਿੰਘਨਿ ਸਭਿ ਦਲ, ਉਰੇ ਮਲੇਛੀ ਸੈਨਾ ॥ ੨੪ ॥ ਸਲਿਤਾ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨ ਚਾਹਤਿ ਪਰੈ ਤੀਰ ਅਰੁ ਗੋਰੀ। ਮਰੇ ਕਿਤਿਕ ਬਹਿ ਗਏ ਬੀਚ ਹੀ ਥਿਰਹਿ ਉਰਾਰਹਿ ਓਰੀ ॥ ੨੫ ॥ ਰਿਸ ਕੋ ਕਰਤਿ ਦੰਤ ਕੌ ਚਰਬਤਿ ਬਸ ਨਹਿ ਕਛੂ ਬਸਾਵੈ। ਗਰਜਹਿ ਤੋਪ ਟੋਲ ਕਹੁ ਮਾਰਹਿ ਖਰੇ ਹੋਨਿ ਨਹਿ ਪਾਵੈਂ ॥੨੬॥ ਭੀਮਚੰਦ ਆਦਿਕ ਸਭਿ ਰਾਜੇ ਮਿਲੇ ਵਜੀਦ ਪਠਾਨਾ।'ਅਬਿ ਤੌ ਪਾਰ ਪਰੇ ਇਕ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ, ਹਤਹਿ ਤੁਪਕ ਅਰੁ ਬਾਨਾ ॥ ੨੭ ॥ ਨਾਹਕ ਸੈਨ ਨਹੀਂ ਹਨਵਾਵਹੁ[4] ਗੁਰੂ ਸੂਰਮਾ ਭਾਰੀ। ਹਮ ਕੋ ਕਹਤਿ ਹੁਤੇ ਕਹਾ ਹੋਯੋ ਅਬਿ ਤੁਮ ਲੇਹੁ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ੨੮ ॥ ਚਮੂੰ ਅਲਪ ਹੈ ਚਾਕਰ ਨਾਂਹਿਨ, ਲਾਖਹੁਂ ਸੰਗ ਲਰੈਤਾ[5]। ਗਹਿਬੇ ਮਹਿ ਤੜਿਤਾ ਨਹਿ ਆਵਹਿ[6], ਤਿਮ ਗੁਰ ਬੀਰ ਦਿਖਤਾ ॥ ੨੯ ॥ ਕਰਹੁ ਸੰਭਾ-ਲਨ ਘਾਇਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਘਾਲਯੋ ਦੂਰ ਸੁ ਡੇਰਾ। ਹਮਰੇ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਗੁਰ ਥਿਰ ਅਬਿ ਨਦੀ ਤੀਰ ਪਰ ਹੇਰਾ' ॥੩੦॥ ਬਿਸਮਯੋ ਤਬਿ ਵਜੀਦਖਾਂ ਬੋਲਯੋ 'ਅਚਰਜ ਕੀਨ ਗਯੋ ਹੈ'[7]। ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸਮ ਰੁਕਯੋ ਨ ਕਿਮਹੂ ਮਾਰਤਿ ਪਾਰ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ੩੧ ॥ ਪੁੰਜ ਸੁਭਟ ਕੇ ਖੇਤ ਪਰਯੋ ਪਿਖਿ ਪੁਗੀ ਨ ਚਿਤ ਕੀ ਬਾਂਛੈ। ਪਕਰਯੋ ਗਯੋ ਨ ਭਯੋ ਸੰਘਾਰਨਿ, ਬਿਜੈ ਲੇਤਿ ਗੁਰ ਚਾਛੈ[8]॥੩੨॥ ਰਿਦੈ ਬਿਸੂਰਤਿ ਮੂਰਖ ਮਿਲਿਕੈ ਮਹਿਮਾ ਤੇ ਅਨਜਾਨੇ। ਤਜਿ ਸਲਿਤਾ ਤਟ ਦੂਰ ਪਿਛੇ ਹਟ ਡੇਰਾ ਪਾਇ ਸਥਾਨੇ ॥੩੩॥–ਗੁਰ ਕੀ ਤੋਪ ਨ ਗੋਰਾ ਪਹੁੰਚਹਿ[9]–ਕੋਸਕ ਤਜਿ ਕਰਿ ਆਇ। ਕਰਿ ਤਕਰਾਈ ਅਨਿਕ

---

[1]ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਪਹਾੜੀਏ)। [2]ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [3]ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ (ਬਾਨ)। [4]ਮਰਵਾਓ। [5]ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ (ਗੁਰੂ) ਲੜਦਾ ਹੈ। [6](ਜਿਵੇਂ) ਬਿਜਲੀ ਫੜੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। [7]ਕਰ ਗਏ ਹਨ। [8]ਸਗੋਂ ਜੋ ਲੰਘੇ (ਪਾਰ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਲੇ ਗਏ। [9]ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਤੋਪ ਦਾ ਗੋਲਾ ਨਾ ਆ ਪੁਜੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਿਧਿਨਿ ਕੀ ਥਿਰ ਸੁਰੰਭਿ ਸਮੁਦਾਏ॥੩੪॥ਜਾਗ੍ਰਤ ਰਹੇ–ਨ ਆਇ ਪਰੈ ਗੁਰ–ਕਸਿ ਤੁਰੰਗ ਧਰਿ ਹਾਥੈਂ। ਮਰਹਿ ਅਨਿਕ ਕੋ ਕਰਹਿ ਸੰਭਾਰਨ¹? ਪਰੇ ਮਿਲੇ ਰਜ ਸਾਥੈਂ ॥ ੩੫ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਕਰ ਬੰਦਿ ਬਿਨੈ ਕਹਿ ਦੇ ਬਹੁ ਦਰਬ ਉਤੰਗ। ਅਪਰ ਅਜਾਇਬ ਵਸਤੂ ਦੇ ਕਰਿ ਇਕ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਮਤੰਗ ॥ ੩੬ ॥ 'ਆਨਿ ਬਚਾਯਹੁ ਭਏ ਸਹਾਇਕ ਨਤੁ ਗੁਰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਰੈਂ²। ਅਬਿ ਬਸਿਬੋ ਹੁਇ ਸੈਲ ਬਿਖੈ ਹਮ ਗੁਰੂ ਭਯੋ ਜਬਿ ਪਾਰੈ'॥੩੭॥ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਰੁਖ਼ਸਦ ਕੀਨਸਿ 'ਪੁਰਿ ਸਿਰੰਦ ਅਬਿ ਜਾਵੈਂ। ਹਮ ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਨਿਤ ਗ਼ੁਲਾਮ ਹੈਂ ਭੀਰ ਪਰੇ ਤਬਿ ਆਵੈਂ ॥ ੩੮ ॥ ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ ਹਮ ਨਿਜ ਘਰਮਹਿ ਜੈ ਹੈਂ,ਮਿਟੀ ਲਰਾਈ'।ਸਕਲ ਸੈਲਪਤਿ ਸੁਬੇ ਸਨ ਮਿਲਿ ਪਹੁੰਚੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਾਈ ॥ ੩੯ ॥ ਰੁਦਨ ਪੀਟਬੋ ਸ਼ੋਕ ਮਹਾਨਾ ਗਿਰ ਗਨ ਘਰ ਘਰ ਹੋਵਾ। ਕਿਸ ਕੋ ਸੁਤ, ਪਿਤ, ਭ੍ਰਾਤਾ, ਪਤਿ ਹਤਿ ਅਪਨਿ ਸੰਬੰਧਨਿ ਜੋਵਾ ॥੪੦॥ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਗਾਰਿ ਨਿਕਾਰਹਿ ਪੂਜਾ ਸੁਭਟ ਮਰਿਵਾਏ।ਸਾਹਿਬ ਕਰਾਮਾਤਿ ਸੰਗ ਭਿਰਿਕੈ ਕਨਾ ਲੀਨਸਿ ਦੁਖ ਪਾਏ' ॥੪੧॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਮਹਾਰਾਜ ਤਟਪਰਲੇ ਸੁਖ ਸੋਂ ਕਰਿਬਿਸਰਾਮਾ।ਘਾਇਲ ਸਕਲ ਸੰਭਾਰਨਿ ਕੀਨੇ ਅਰੋ ਕੀਨਿ ਰਣ ਕਾਮਾ॥ ੪੨ ॥ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਿੰਘ ਸਭਿ ਦਾਹ ਕਰਾਏ ਪਹੁੰਚਾਏ ਸੁਰਲੋਕਾ। ਸਾਲਪੱਤ੍ਰ ਘਾਯਲ ਪਰ ਲਾਏ ਪੀਰ ਮਿਟੀ, ਨਹਿ ਸ਼ੋਕਾ ॥ ੪੩ ॥ ਡੇਰਾ ਕਰਿ ਅਰਾਮ ਭਟ ਸਗਰੇ ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭਿ ਕੀਨਾ। ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤਮ ਛੀਨਾ ॥ ੪੪ ॥ ਰਾਵ ਬਿਸਾਲੀ ਕੋ ਤਬਿ ਆਯਹੁ ਚਰਨ ਸਰੋਜਨ ਬੰਦੇ। ਕਰਹਿ ਬਾਰਤਾ ਸੰਘਰ ਕੇਰੀ ਹੋਵਤਿ ਰਿਦੈ ਅਨੰਦੇ ॥ ੪੫ ॥ 'ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭੁ ! ਕਰਤਾ ਸਮਸਰ ਆਨ ਨ ਕੋਈ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਹੰਕਾਰ ਨਿਕੰਦਾ ਤੁਰਕਨਿ ਕੀ ਪਤ ਖੋਈ॥੪੬॥ ਪਾਰ ਸਥਾਨ ਖੇਤ ਰਣ ਮਾਂਹੀ ਸੰਕੀਰਨ³ ਨਰ ਘੋਰਾ⁴। ਜਿਤ ਕਿਤ ਮਰੇ ਪਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਵੈਂ,ਕੂਕੈਂ ਜੰਬੁਕ ਘੋਰਾ⁵॥੪੭॥ ਗ੍ਰਿੱਧ ਫਿਰੈਂ ਤਹਿ ਭਈ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ, ਸ੍ਵਾਨ ਪਕਾਰਤਿ ਬ੍ਰਿੰਦਾ। ਕਈ ਦਿਵਸ ਲੌਂ ਖਾਇ ਅਘਾਵਹਿ ਥੁਰਕੋ ਨ ਪਰਨੋ ਬਿਲੰਦਾ⁶ ॥ ੪੮ ॥ ਮੁਝ ਕੋ ਜਾਨ ਆਪਨੋਂ ਚੇਰਾ,ਨਗਰਚਲਹੁ ਦ੍ਰਿਗ ਹੇਰੋ।ਚਰਨ ਸਰੋਜਨ ਪਾਇ ਨਿਕੇਤਹਿਂ

¹ਕੌਣ ਸੰਭਾਲੇ। ²ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰੂਹੂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੇਸੋਂ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਸੀ। ³ਖਿੰਡੇ ਪਏ। ⁴ਆਦਮੀ ਤੇ ਘੋੜੇ। ⁵ਭਿਆਨਕ। ⁶ਢੂੜਾ ਪਿਆ ਹੈ ਢੂੰਡਿਆ ਨਹੀਂ (ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਮਾਸ)।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਾਵਨ ਕੀਜਹਿ ਮੇਰੋ ॥ ੪੯ ॥ ਵਸਤੁ ਦਾਸ ਕੀ ਘਰ ਤੇ ਆਦਿਕ ਸਭਿ ਅਪਨੀ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਨੋਂ।ਰਹਹੁ ਸੁ ਬਰਤਹੁ ਕਰੁਨਾ ਕਰਿਕੈ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਸੁਖ ਠਾਨੋ'॥੫੦॥ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਪੇਖਿ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਜ਼ੀਨ ਪਵਾਇ ਕਰਾਯੋ ਦੁੰਦਭਿ ਦੀਰਘ ਨਾਦ ਉਠਾਲਾ ॥ ੫੧ ॥ ਕਰਨੋ ਕੂਚ ਪ੍ਰਭੂ ਰਾਵ ਸੰਗ ਲੇ ਬਾਤਹਿਂ ਕਰਤਿ ਪਯਾਨੇ। ਦੇਖਿ ਸਰੂਪ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹਿਂ ਹੋਵਤਿ, ਰਹੇ ਬਿਰਾਜ ਮਹਾਨੇ[1] ॥ ੫੨ ॥ ਆਨਿ ਉਤਾਰੇ ਅਨਿਕ ਭਾਉ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਮਹਿਂ ਮਨ ਲਾਯੋ। ਬਾਂਛਤਿ ਵਸਤੁ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਦੇ ਕਰਿ ਰਿਦੇ ਅਧਿਕ ਹਰਖਾਯੋ ॥ ੫੩ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਬ ਖਾਲਸਾ ਰਾਵ ਭਾਵ ਕੋ ਹੇਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਨਿਕਟ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਠਾਨਤਿ 'ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਾਗ ਬਡੇਰੇ' ॥ ੫੪ ॥ ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਸਭਿਹੂੰ ਸੁਖ ਭਾ ਬਾਂਛਤਿ ਵਸਤੁ ਪੁਚਾਈ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਅਧਿਕ ਅਨੰਦੇ ਗੁਰ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਾਈ ॥ ੫੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਚਤੁਰਥ ਰੁਤੇ 'ਬਿਸਾਲੀ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੰਚ ਚਤਵਾਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੫॥

੪੬. [ਬਿਸਾਲੀ ਡੇਰਾ। ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਜੰਗ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਸੇ ਬਿਸਾਲੀ ਨਗਰ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ। ਆਇ ਰਾਵ ਬੰਦਨ ਕਰੀ ਸੇਵੈ ਜਿਤਿਕ ਸਮਾਜ ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬੈਠੇ ਨਿਕਟ ਬਾਕ ਗੁਰ[2] ਸੁਨੇ। ਭਾਗ ਆਪਨੇ ਦੀਰਘ ਗਨੇ। ਸਗਲ ਖਾਲਸੇ ਲਗਹਿ ਦਿਵਾਨ।ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਥਿਤ ਹੁਇਂ ਆਨਿ ॥ ੨ ॥ ਬੋਲਯੋ ਰਾਵ 'ਸੈਲਪਤਿ ਅੰਧੇ। ਰਾਵਰਿ ਸਾਥ ਬੈਰ ਬਡ ਬੰਧੇ।ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਖੋਇ ਜਿਨ ਲੀਨੋ।ਮਹਾਂ ਕੁਕਾਜ ਆਪਨੋ ਕੀਨੋ ॥੩ ॥ ਅਪਜਸੁ ਜਗ ਮਹਿਂ ਬਹੁ ਬਿਸਤਾਰਾ। ਬਾਰਿ ਅਨੇਕ ਲਰਤਿ ਰਨ ਹਾਰਾ।ਸੁਨਹਿ ਸ਼੍ਰੋਣ ਮਨ ਜੋ ਕਰਤੂਤ। ਕਹੈ ਗਿਰੇਸ਼ੁਨਿ ਬਿਖੈ ਕਪੂਤ॥੪॥ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਤੁਰਕਾਨਿ ਅਗਾਰੀ।ਨਿੰਮ੍ਰੀ ਹੋਤਿ ਦੇਤਿ ਧਨ ਭਾਰੀ। ਹਾਰਯੋ ਧਰਮ ਹਿੰਦੂਆਨਿ ਕੇਰਾ। ਬਨਹਿ ਦੀਨ ਬੋਲਤਿ—ਮੈਂ ਚੇਰਾ—॥੫॥ ਆਨਕਾਨਿ ਜੋ ਰਾਖਤਿ ਰਾਜਾ[3]।ਕੋ ਇਮ ਕਰਹਿ ਜੁ ਕੀਨਿ ਕਕਾਜਾ।ਧਿਕ ਧਿਕ ਬਾਰ ਬਾਰਿ ਇਸ ਕਹੈਂ। ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗ ਬਿਰੋਧੀ ਲਹੈਂ ॥ ੬ ॥ ਰਾਜ ਤੇਜ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਬਲ ਤਯਾਗਾ।ਮਹਾਂ ਰੰਕਤਾ ਕੇ ਮਗ ਲਾਗਾ।ਤਸਕਰ ਸਮ-ਸਰ ਕਰਿਕੈ ਧੰਮਾਂ। ਚੂਨ ਧੇਨੁ ਲੇ ਗਯੋ ਕੁਕੰਮਾ[4] ॥ ੭ ॥ ਕਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ

[1] ਭਾਵ (ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ) ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। [ਵਿਰਾਜਨਾ=ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇਣਾ]। [2] ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ। [3] ਆਨ ਤੇ ਕਾਣ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਜੇ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ। [4] ਕੁਕਰਮੀ।

ਆਨ[1] ਕੋ ਦੀਨਾ ਬਿਰਕ[2] ਬਨਿ ਪ੍ਰਪੰਚ[3] ਅਸ ਕੀਨਾ। ਮਹਾਂ ਪਰਾਜਯ[4] ਕੋ ਇਹ ਲੱਛਣ। ਹਸਹਿ ਧਿਕਾਰਹਿਂ ਸਕਲ ਬਿਚੱਛਨ ॥ ੮ ॥ ਤੁਮ ਕੋ ਪੰਨਗ ਸੁਜਸੁ ਬਿਸਤਾਰਾ। ਮਾਨ ਆਨ[5] ਬਡ ਧਰਮ ਦਿਖਾਰਾ। ਗਾਵਰਿ ਬਿਨਾ ਕੌਨ ਅਬਿ ਕਰੈ। ਰਿਪੁ ਕੇ ਕਹੇ ਆਨ ਕੋ ਧਰੈ[6] ॥ ੯ ॥ ਅਪਨੋ ਨਗਰ ਬਿਸਾਲ ਬਸੰਤਾ[7]। ਨਿਕਸੇ ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਤਜਾਗਿ ਤੁਰੰਤਾ'। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਕਹਯੋ[8]। ਕਰਨੋ ਕੁਕਰਮ ਸਭਿਨਿ ਹੂੰ ਲਹਯੋ ॥੧੦ ॥ ਬਡੇ ਪੁਰਖ ਕੂਰੇ ਕਰਿ ਮਾਰਤਿ। ਤਾਵਤ ਅਧਿਕ ਛਿਮਾ ਕਰਿ ਡਾਰਤਿ। ਮਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਸੁਖ ਸੋਂ ਨਹਿਂ ਬਸੈ। ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਸਿਰ ਪਰ ਲਸੈ[9] ॥ ੧੧ ॥ ਜੇਕਰਿ ਸ਼ਰਣ ਪਰਤਿ ਸੋ ਆਇ। ਰਾਜ ਤੇਜ ਪਰਤਾਪ ਅਧਿਕਾਇ। ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਖੀ ਨਿਤ ਰਹਤਿ। ਸਕਲ ਜਗਤ ਮਹਿਂ ਜਸੁ ਕੋ ਲਹਤਿ' ॥੧੨॥ ਬੋਲੇ ਕਲਗੀਧਰ ਮੁਸਕਾਵਤਿ। 'ਇਹ ਨਿਰਭਾਗ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਪਾਵਤਿ। ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਹਮ ਉਪਜਾਯੋ। ਰਾਜ ਤੇਜ ਨਿਤ ਵਧਹਿ ਸਵਾਯੋ ॥੧੩॥ ਸਕਲ ਸੈਲਪਤਿ ਕੋ ਦੁਖਦਾਈ। ਤ੍ਰਸਤਿ ਹੋਇ ਪਰਿ ਹੈਂ ਸ਼ਰਨਾਈਂ[9]। ਛੀਨਹਿ ਦੇਸ਼ ਕਿ ਲੈਹੈਂ ਦੰਡ। ਜੇਕਰਿ ਲਰਹਿ ਹੋਇਂ ਖੰਡ ਖੰਡ ॥੧੪॥ ਕੇਤਿਕ ਬਰਖਨ ਮਹਿਂ ਇਕ ਸਿੱਖਨ[10]। ਪਰਹਿ ਸਭਿਨਿ ਪਰ, ਕਥਾ ਭਵਿੱਖਨ। ਤੁਰਕਨ ਸਹਿਤ ਸੈਲਪਤਿ ਸਾਰੇ। ਕੋ ਕੋ ਬਚਹਿ, ਜਾਂਹਿ ਤਬਿ ਮਾਰੇ ॥ ੧੫ ॥ ਦੇਸ਼ ਉਜਾਰਹਿ ਧੂਮ ਉਠਾਵਹਿ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਸਭਿਨਿ ਤ੍ਰਸਾਵਹਿ। ਅਬਿ ਤੇ ਹਮ ਨੇ ਖੇਲ ਪਸਾਰੀ। ਸੀਖਹਿ ਪੰਥ ਕਰਣ ਰਣ ਭਾਰੀ[11] ॥੧੬॥ ਸ਼ਰਣ ਪਰਹਿ ਨਿਤ ਹੋਹਿ ਉਬਾਰਣ[12]। ਨਾਹਿ ਤ ਸਹਿਤ ਬੰਸ ਹੁਇ ਮਾਰਣ। ਏਕ ਸਹੰਸ[13] ਕੋਸ ਜਿਨ[14] ਰਾਜ। ਚੱਕ੍ਰਵਰਤਿ ਕੋ ਸਿਰ ਪਰ ਤਾਜ ॥ ੧੭ ॥ ਹਮ ਤਿਸ ਕੀ ਜਰ ਕਰਹਿ ਉਖਾਰਣ। ਰਾਜ ਤੇਜ ਬਿਨਸੈ ਬਡ ਦਾਰੁਨ। ਸੈਲਪਤੀ ਗਿਨਤੀ ਕਿਸ ਬਿਖੈ। ਅਬਿ ਤੇ ਪੰਥ ਲਰਨ ਹੀ ਸਿਖੈ' ॥ ੧੮ ॥ ਇਮ ਸੁਨਿ ਰਾਵ ਹਰਖ ਚਿਤ ਭਯੋ। ਬੈਠਿ ਕਿਤਿਕ ਚਿਰ ਘਰ ਉਠਿ ਗਯੋ। ਰਿਦੈ ਸਰਾਹਤਿ—ਗੁਰ ਬਡ ਤੇਜਾ। ਕੋ ਇਨਕੇ ਸਮ ਮਹਾਂ ਮਜੇਜ[15]—॥੧੯॥

---

[1]ਰਸਮ। [2]ਠੱਗ। [3]ਫਰੇਬ। [4]ਹਾਰ। [5]ਮ੍ਰਯਾਦ। [6]ਵੈਰੀ ਦੇ ਕਹਿਆਂ ਸਹੁੰ ਨੂੰ ਕੌਣ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। [7]ਭਾਰੀ ਵਸਦਾ ਸੀ। [8]ਚਮਕੇਗਾ। [9]ਡਰਕੇ ਸ਼ਰਣੀ ਪੈਣਗੇ। [10]ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ। [11]ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਕਰਨਾ। [12]ਸ਼ਰਨ ਪਏ ਬਚਣਗੇ। [13]ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ। [14]ਭਾਵ ਨੁਰੰਗੇ ਦਾ। [15]ਉਚੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲਾ, ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਾਲਾ। (ਅ) ਮਿਜ਼ਾਜ=ਖ੍ਹੁ, ਸੁਭਾਵ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ 'ਮਿਜ਼ਾਜ' ਕਦੇ ਹੰਕਾਰੀ ਤੇ ਕਦੇ ਉੱਚ ਸੁਰਤੇ ਲਈ ਬੀ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚਾਵਰ ਚੂਨ ਪਹਿਤ ਘ੍ਰਿਤ ਆਛੇ। ਪਹੁੰਚਾਵਤਿ ਜੇਤਿਕ ਹੁਇ ਬਾਂਛੇ।ਤ੍ਰਿਣ ਕਾਸ਼ਟ ਕੀ ਸਗਰੀ ਸੇਵਾ। ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੇਤੁ ਗੁਰਦੇਵਾ॥ ੨੦ ॥ ਦ੍ਵਿ ਤ੍ਰੈ ਬਾਸੁਰ ਜਬਹਿ ਬਿਤਾਏ। ਪੁਨ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵਾਏ[1]।ਕਰਿ ਅਖੇਰ ਕੌ ਵਹਿਰ ਬਹਾਨਾ।ਭਏ ਅਰੂਢਨਿ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨਾ॥੨੧ ॥ ਉਤਰ ਉਦਾਰ ਨਦੀ ਤੇ ਆਏ। ਬਿਚਰਤਿ ਬਨ ਕੇਤਿਕ ਮ੍ਰਿਗ ਘਾਏ। ਤੁਰਕ ਪਰਾਜੈ ਪਾਇ ਬਿਸਾਲਾ। ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਤਿ ਪੁਰਿ ਚਾਲਾ[2] ॥ ੨੨ ॥–ਸੁਭਟ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਕਰਿ ਮਰਿਵਾਵਨ[3]।ਨਹਿਂ ਗੁਰ ਗਹਨੋ ਗਯੋ ਕੋ ਘਾਵਨ[4]। ਚਮੂੰ ਮਾਰਿ[5] ਨਦ ਪਾਰਿ ਉਤਰਿਗ। ਏਕ ਸੰਬੰਧੀ ਤੁਰਕ ਸੁ ਮਰਿਗ–॥ ੨੩॥ ਇਮ ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਗਯੋ ਸਿਰੰਦ। ਪਾਇ ਨਮੋਸ਼ੀ ਸ਼ੋਕ ਬਿਲੰਦ। ਭੀਮਚੰਦ ਕੇ ਭਟ ਸਮੁਦਾਈ। ਉਤਰੇ ਕਿਤ ਕਿਤ ਹਿਤ ਤਕਰਾਈ ॥ ੨੪ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਜਤਿ ਨਗਾਰਾ। ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਤੁਰਤ ਕਰਤਿ ਭੇ ਤਯਾਰਾ। ਗਯੋ ਖਾਲਸਾ ਜਿਤ ਸੋ ਜੋਇ[6]। ਦੋਨਹੁੰ ਦਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਇ॥ ੨੫ ॥ ਚਲੀ ਤੁਫੰਗੈਂ ਗੁਲਕਾ ਸੰਗ।ਕਰੇ ਪਹਾਰੀ ਅੰਗਨ ਭੰਗ।ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਨਹਿਂ ਤਿਸ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਗਏ। ਕਿਤਿਕ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚੇ ਰਨ ਭਏ ॥੨੬॥ ਹਯ ਧਵਾਇ ਕਰਿ ਤਾਕਤਿ ਮਾਰੈਂ। ਦਯ ਗਿਰ ਪਰਹਿ ਨ ਬਹੁਰ ਸੰਭਾਰੈਂ। ਕੇਤਿਕ ਚਿਰ ਲੌ ਅਰੇ ਪਹਾਰੀ। ਉਮਡੇ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ਬਲਿ ਭਾਰੀ॥ ੨੭ ॥ ਹੇਲਾ ਘਾਲਿ ਪਰੇ ਇਕ ਬਾਰੇ।ਉਚ ਪੁਕਾਰਤਿ 'ਮਾਰਹੁ ਮਾਰੇ'।ਬੀਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਤਿਨ ਕੇ ਜਾਇ। ਦੀਰਘ ਤੋਮਰ ਹਤੇ ਰਿਸਾਇ॥ ੨੮॥ ਖੜਗ ਨਿਕਾਸਿ ਬਿਨਾਸ਼ਨਿ ਕਰੇ। ਭਜੇ ਗਿਰੰਨ ਨਰ ਡਰ ਉਰ ਧਰੇ। ਤਿਨ ਮਹੁੰ ਕੇਤਿਕ ਮਾਰਿ ਗਿਰਾਏ। ਅਪਰ ਪ੍ਰਾਨ ਪ੍ਰਿਯ ਕਰਤਿ[7] ਪਲਾਏ॥ ੨੯ ॥ ਲੂਟ ਕੂਟ ਲੀਨਸਿ ਤਿਨ ਡੇਰਾ। ਹਯ ਆਯੁਧ ਆਦਿਕ ਜੋ ਹੇਰਾ। ਕੇਤਿਕ ਗ੍ਰਾਮ ਮਾਰ ਕਰਿ ਫਿਰੇ। ਆਇ ਮਿਲੇ ਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ॥੩੦॥ ਮਿਲਯੋ ਖਾਲਸਾ ਬਹੁ ਗਰਜਾਵੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਫਤੇ ਬੁਲਾਵੈ। ਕਰਤਿ ਅਖੇਰ ਪ੍ਰਭੁ ਹਟਿ ਆਏ। ਸਲਿਤਾ ਉਤਰਿ ਸਿਵਰ ਦਰਸਾਏ॥ ੩੧ ॥ ਤਜੇ ਤੁਰੰਗਮ ਕਿਯ ਬਿਸਰਾਮੂ। ਡਰੇ ਸਕਲ ਹੀ ਗਿਰ ਕੇ ਗ੍ਰਾਮੂ। ਲੇ ਲੇ ਭਾਜਰ[8] ਦੂਰ ਸਿਧਾਏ। ਬਸੇ ਅਨਤ

[1]ਵਜਾਇਆ। [2]ਏਹ ਹਿਰ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। [3]ਭਾਵ, ਮੈਂ ਮਰਵਾ ਲਏ। [4]ਮਾਰਨਾਂ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ ਗੁਰੂ ਫੜਿਆ ਬੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। [5](ਸਾਡੀ) ਫੌਜ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ। [6]ਜਿਧਰ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਉਹ ਵੇਖੇ ਉਧਰ ਨੂੰ ਗਏ। [7]ਪ੍ਰਾਣ ਪਿਆਰੇ ਕਰਕੇ। [8]ਭਾਵ ਭਾਜੜ ਪੈ ਗਈ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਬਲ ਬਾਮ ਕਿ ਦਾਏਂ[1] ॥੩੨॥ ਬਿਗਰਨੋ ਦਰਬ ਮਾਮਲਾ[2] ਜਬੈ। ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਚਿਤ ਦੁਖਿ ਤਬੈ। ਬਸ ਨ ਬਸਾਇ ਬਿਸੂਰਤਿ ਭਾਰੀ। ਗੁਰ ਬਿਰੋਧ ਤੇ ਅਧਿਕ ਬਿਗਾਰੀ ॥੩੩॥ ਇਤ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਤ ਕਰਤਿ ਬਿਲਾਸਾ। ਚਢੇ ਅਖੇਰ ਨਿਹਾਰਿ ਤਮਾਸ਼ਾ[3]। ਸੰਗਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਤਹਿਂ ਜਾਵੈ।ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਿੰਘ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਆਵੈਂ ॥੩੪॥ ਦਰਬ ਵਸਤੁ ਗਨ ਹਯ ਹੱਥਯਾਰ। ਲਗਹਿ ਅਕੋਰਨਿ ਕੇ ਅੰਬਾਰ। ਅਧਿਕ ਤਿਹਾਵਲ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਹੋਵੈ। ਬ੍ਰਿੰਦ ਇਕੱਤ੍ਰ ਦਰਸ ਕੋ ਜੋਵੈਂ ॥ ੩੫ ॥ ਚਢਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਹਯ ਵਹਿਰ ਸਿਧਾਵਹਿਂ। ਹਿਤ ਅਖੇਰ ਸਲਿਤਾ ਲੰਘ ਆਵਹਿ। ਬਾਜਤਿ ਬਡ ਰਣਜੀਤ ਦਮਾਮਾ। ਸੁਨਿ ਖਲਭਲ ਹੁਇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਧਾਮਾ॥੩੬॥ਦੂਰ ਦੂਰ ਲਗਿ ਜਾਹਿਂ ਅਖੇਰ। ਸੁਨਿ ਕੋ ਆਇ ਸਕੈ ਨ ਅਗੇਰ। ਇਤ ਉਤ ਤੁਰਤ ਕਹੂ ਰਿਪੁ ਦੂਰੈਂ। ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਡੇਰੇ ਕਹੁ ਮੁਰੈਂ॥੩੭॥ ਤਬਿ ਨਿਚਿੰਤ ਹੁਇ ਥਿਰ ਨਿਜ ਥਾਨ। ਦੇਸ਼ ਸੈਲ ਕੋ[4] ਤ੍ਰਾਸ ਮਹਾਨ।—ਔਰਕ ਸਿੰਘ ਆਇ ਨਹਿ ਪਰੈਂ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਹਤਿ ਕਰਿ ਫਿਰ ਫਿਰੈਂ—॥੩੮॥ ਯਾਂਤੇ ਨਿਸਦਿਨ ਬਨਿ ਸਵਧਾਨ। ਕਸ਼ਟ ਪ੍ਰਜਾ ਰਾਜਾ ਬਹੁ ਮਾਨਿ।ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਮੂਰਖ ਮਤਿਮੰਦ। ਰਹਤਿ ਰਿਦੇ ਹੁਇ ਸੰਧਿ ਅਨੰਦ ॥੩੯॥—ਗੁਰ ਕੋ ਬਿਗਰਨੋ ਕਾਜ ਨ ਰਾਈ। ਬਨਹਿਂ ਸਿੰਘ ਦੇਸ਼ਨਿ ਸਮੁਦਾਈ।ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਭੇਟ ਸੰਗਤਾਂ ਲ੍ਯਾਵੈਂ। ਆਦਿ ਵਿਲਾਇਤ ਕੇ ਨਰ ਆਵੈਂ॥੪੦॥ਹਮਰੀ ਚਮੂੰ ਖਪੀ ਲਰਿ ਸਾਰੀ।ਖਰਚ ਹੋਗਾਮੇ ਪਰ[5] ਧਨ ਭਾਰੀ।ਆਦਿ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਅਛੇਰੇ।ਸਚਿਵ ਸੰਬੰਧੀ ਮਰੇ ਘਨੇਰੇ॥੪੧॥ ਅਪਜਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਭਯੋ ਬਿਸਾਲਾ—। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਝੂਰਹਿ ਗਿਰਪਾਲਾ। ਲਰਨਹੇਤੁ ਉੱਦੋਗ[6] ਨ ਕਰੈਂ।ਰਨ ਕੋ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਡਰਿ ਧਰੈਂ॥੪੨॥

ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਚਤੁਰਥ ਰੁਤੇ 'ਅਖੇਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਖਸ਼ਟ ਚਤਵਾਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ॥ ੪੬ ।

੪੭. [ਬਿਭੌਰ ਦੇ ਰਾਣੇ ਨਾਲ ਮੇਲ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਵਾਰਪਾਰ ਦਰੀਆਉ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੈਂ ਅਖੇਰ। ਚਢੈਂ ਜਬੈ ਛਿਤ ਬਿਚਰਤੇ ਊਚ ਨੀਚ ਥਲ ਹੇਰਿ॥ ੧॥ ਚੌਪਈ॥ ਏਕ ਦਿਵਸ ਚਢਿ ਗੁਰੂ ਪਯਾਨੇ। ਪੁਰਿ ਭੰਭੌਰ* ਬਸਹਿ ਜਿਸ ਥਾਨੇ। ਸੰਗ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਦਲ ਭਾਰੀ। ਬਜਤਿ ਜਾਤਿ ਰਣਜੀਤ ਅਗਾਰੀ॥ ੨॥ ਤਹਿਂ ਕੇ ਰਾਵ ਸੁਨੀ ਧੁਨਿ ਜਬੈ।ਹਰਖਤਿ ਹੋਇ ਅਰੂਢਯੋ ਤਬੈ।ਨਿਜ ਪਰਧਾਨ ਲਏ ਕੁਛ ਸੰਗ।ਦੰਨਿ

[1] ਸੱਜੇ ਕਿ ਖੱਬੇ। [2] ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਰੁਪੱਯਾ। [3] ਸ਼ਿਕਾਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। [4] ਪਹਾੜੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ। [5] ਜੰਗ ਉਤੇ। [6] ਉਦਮ। * ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—ਭੰਭੌਰ, ਬਿਭੌਰ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੇਤੁ ਕਰਿ ਤ੍ਯਾਰ ਤੁਰੰਗ ॥੩॥ ਨਿਕਸਿ ਨਗਰ ਤੇ ਬਾਹਿਰ ਆਯੋ। ਜਿਤ ਧੁਨਿ ਸੁਨੀ ਤਿਤੈ ਕੋ ਧਾਯੋ। ਪ੍ਰਥਮ ਸਚਿਵ ਕੋ ਨਿਕਟ ਪਠਾਇ। ਆਪ ਗਯੋ ਚੂਰਨ ਤਬਿ ਧਾਇ ॥੪॥ ਦੇਖਤਿ ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਆਯੋ। ਚਰਨ ਸਰੋਜਨ ਕੋ ਲਪਟਾਯੋ।'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਇਤ ਆਏ। ਮੋਹਿ ਆਪਨੈਂ ਲੀਨ ਬਨਾਏ ॥ ੫ ॥ ਮੈਂ ਅਤਿ ਮੰਦ ਨ ਮਹਿੰਮਾ ਜਾਨੀ। ਨਹੀਂ ਸ਼ਰਨ ਪਕਰੀ ਸੁਖ ਖਾਨੀ। ਚਲਹੁ ਨਗਰ ਕਰਿ ਪਾਵਨ ਪਾਵਨ[1]। ਸਗਰੇ ਮੰਦਿਰ ਕਰੀਅਹਿ ਪਾਵਨ' ॥ ੬ ॥ ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਜਬਿ ਕੀਨਿ ਬਿਨੈਤੀ। ਢਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤਜਿ ਔਰੈ ਗਿਨਤੀ। 'ਜੇ ਕਰਿ ਤੁਵ ਉਰ ਭਾਉ ਬਿਸਾਲੇ। ਚਲਹੁ ਬਿਲੋਕਹਿੰਗੇ ਗ੍ਰਿਹ ਚਾਲੇ' ॥ ੭ ॥ ਦੇਕਰਿ ਭੇਟ ਅਗਾਰੀ ਹੋਵਾ। ਸਨੈ ਸਨੈ ਚਲਿ ਮਾਰਗ ਜੋਵਾ।ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਮਹਿਂ ਪ੍ਰਭੁ ਆਨਿ ਉਤਾਰੇ।ਸੇਵਾ ਕੀਨੀ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੇ ॥ ੮ ॥ ਭੱਖਯ, ਭੋਜ, ਲੇਹਯ ਅਰੁ ਚੋਸਾ। ਕਰਿ ਤਯਾਰ ਬਡਿ ਥਾਰ ਪਰੋਸਾ। ਚੌਕੀ ਚਾਰੁ ਬਿਸਾਲ ਡਸਾਇ। ਤਿਸ ਪਰ ਸਜਨੀ ਬਿਸਦ ਬਿਛਾਇ[2] ॥੯॥ ਤਾ ਪਰ ਬਿਨਤੀ ਭਾਖਿ ਬਿਠਾਏ। ਦੂਸਰ ਚੌਕੀ ਅੱਗ੍ਰ ਟਿਕਾਏ।ਤਿਸ ਪਰ ਥਾਰ ਪਰੋਸਿ ਧਰਯੋ ਹੈ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਢਿਗ ਆਪ ਖਰਯੋ ਹੈ ॥ ੧੦॥ ਦਾਸ ਅਨੇਕ ਸੇਵ ਪਰ ਲਾਏ। ਲੇ ਕਰਿ ਬਿਜਨਾ ਆਪ ਝੁਲਾਏ। ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਪੁਨ ਬਰਤਾਯੋ। ਸ੍ਵਾਦਲ ਭੋਜਨ ਕਰਹਿ ਅਘਾਯੋ ॥ ੧੧ ॥ ਸੀਤਲ ਪਾਨੀ ਪਾਨ ਕਰਾਇ। ਗੁਰ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਬਹੁ ਭਾਇ। ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਸੌਧ[3] ਉਚੇਰਾ। ਤਹਾਂ ਪ੍ਰਯੰਕ ਡਸਾਇ ਬਡੇਰਾ ॥ ੧੨॥ "ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਬਿਸਦ ਬਰ ਛਾਦਿ ਬਿਛੌਨਾ। ਸੇਜਬੰਦ ਬੰਧੇ[4], ਬਿਚ ਭੌਨਾ। ਹਿਤ ਅਰਾਮ ਗੁਰ ਕੋ ਲੇ ਗਯੋ[5]। ਪੌਢੇ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਖ ਕੋ ਲਹਯੋ ॥੧੩॥ ਸਕਲ ਹਯਨਿ ਕੋ ਤ੍ਰਿਣ ਅਰੁ ਦਾਨਾ।ਕਰਯੋ ਤ੍ਰਿਪਤ ਜੁਤਿ ਸੇਵ ਮਹਾਂਨਾ। ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ। ਜਾਗੇ ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੁਇ ਆਈ ॥੧੪॥ ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਠਾਨਿ ਕਰਿ ਆਛੇ। ਬਹੁਰ ਅਰੂਢਨਿ ਕੋ ਚਿਤ ਬਾਂਛੇ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬੋਲਯੋ ਰਾਉ। 'ਇਤ ਹੀ ਰਹੀਅਹਿ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਊ ॥ ੧੫ ॥ ਅਪਨੋ ਨਗਰ ਸਗਰ ਹੀ ਜਾਨਹੁ। ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਮਹਿ

---

[1]ਚਰਨ ਪਾਕੇ। [2]ਚਿਟੀ ਜੋਸ਼ਨੀ ਵਿਛਾਈ। [3]ਚੂਨੇਗਚ [ਸੰਸ; ਸੌਧ=ਮਹਲ। ਚਿੱਟੇ ਚੂਨੇ ਦਾ ਬਣਿਆ]। [4]ਕੂਲੇ ਚਿੱਟੇ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਵਿਛੌਣੇ ਨਾਲ (ਪਲੰਘ) ਢੱਕਿਆ ਭਾਵ ਵਿਛਾਇਆ ਤੇ ਸੇਜਬੰਦ ਦਿੱਤੇ। [5](ਅਤੇ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਖ ਠਾਨਹੁ। ਡੇਰਾ ਜੇਤਿਕ ਰਹਯੋ ਪਿਛਾਰੀ। ਬਸਨ ਹੇਤਿ ਇਤ ਲੇਹੁ ਹਕਾਰੀ ॥੧੬॥ ਥਿਰਹੁ ਇਹਾਂ ਮੁਝ ਕਰਹੁ ਨਿਹਾਲ। ਬਨਯੋ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਅਸ ਕਾਲ'। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਬਿਨਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਭਾਉ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਦੀਰਘ ਧਰਿ ਧਰਿ ॥ ੧੭ ॥ ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਮਹਿਂ ਗੁਰ ਲਏ ਟਿਕਾਇ। ਸੇਵਾ ਕਰਤਿ ਧਰਤਿ ਚਿਤ ਚਾਇ। ਦ੍ਵੈ ਅਸਵਾਰ ਚਢਾਇ ਪਠਾਏ। ਜਾਇ ਬਿਸਾ-ਲੀ ਰਾਵ ਸੁਨਾਏ ॥੧੮॥ 'ਤਿਸ ਪੁਰ ਡੇਰਾ ਰਾਵ ਰਖਾਯੋ।ਨਿਜ ਬਿਹੀਰ ਭੀ ਤਹਾਂ ਬੁਲਾਯੋ। ਬਹੁਤ ਬਿਨੈ ਕਰਿ ਕਹਿ ਗੁਰ ਰਾਖੇ। ਆਵਨ ਦੀਏ ਨ, ਆਵਨ ਕਾਂਖੇ"[1]॥੧੯॥ਰਾਵ ਬਿਸਾਲੀ ਕੋ ਸੁਨਿ ਤਬੈ। ਸੰਗ ਬਿਹੀਰ ਲੀਨਿ ਜੋ ਸਬੈ। ਚਢਿ ਕਰਿ ਆਪ ਸਾਥ ਹੀ ਗਯੋ। ਪੁਰੀ ਬਿਭੌਰ ਸੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ ॥ ੨੦ ॥ ਭਯੋ ਇਕੱਤ੍ਰ ਸਕਲ ਗੁਰ ਡੇਰਾ। ਮਿਲਯੋ ਜਾਇ ਚਰਨਾਂਬੁਜ ਹੇਰਾ। ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਕਰਿ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ। 'ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਮਰੀ ਰਜਧਾਨੀ ॥ ੨੧ ॥ ਨਹੀਂ ਬਿਸਾਲੀ ਮਹਿਂ ਕਿਮ ਰਹੇ।ਮੋ ਮਹਿ ਦੋਸ਼ ਕਿ ਰਾਵਰ ਲਹੇ[2]? ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤਿ ਨ ਮੈਂ ਤ੍ਰਿਪਤਾਯੋ। ਸੇਵ ਕਰਨ ਤੇ ਮਨ ਨ ਹਟਾਯੋ ॥ ੨੨ ॥ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਇਤ ਥਿਰ ਰਹੇ?'। ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਕਲਗੀਧਰ ਕਹੇ। 'ਔਚਕ ਰਾਵ ਮਿਲਯੋ ਬਨ ਬਿਚਰਤਿ। ਬਿਨਤੀ ਕਰਤਿ ਭਯੋ ਧਰਿ ਹਿਤ ਚਿਤ ॥ ੨੩ ॥ ਆਨਿ ਆਪਨੇ ਸਦਨ ਉਤਾਰੇ। ਬਹੁਰ ਚਢਨ ਹਿਤ ਕੀਨਸਿ ਤਯਾਰੇ। ਅਧਿਕ ਭਾਉ ਤੇ ਰਾਖਿ ਟਿਕਾਏ। ਤੋ ਪਰ ਖੁਸ਼ੀ ਅਹੇ ਅਧਿਕਾਏ ॥੨੪॥ ਸੁਖ ਸੋਂ ਭੋਗਹੁ ਰਾਜ ਸਮਾਜਾ।ਕਰਹੁ ਤਿਹਾਵਲ ਅਗਹਿ ਜੁ ਕਾਜਾ। ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਧਰਹੁ ਮਮ ਧਯਾਨਾ। ਹੋਹਿ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰ ਮਹਾਨਾ ॥ ੨੫ ॥ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਜ਼ੋਰ ਜੇ ਤੁਮ ਪਰ ਕਰੈ। ਹੇਤੁ ਸਹਾਇ ਖਾਲਸਾ ਚਰੈ। ਕਰਿ ਦੀਜਹਿ ਸੁਧਿ ਸੁਨ ਤਿਹ ਧਾਵੈ। ਅਨਿਕ ਰਿਪੁਨਿ[3] ਤੇ ਹਾਥ ਬਚਾਵੈ' ॥੨੬॥ ਇਮ ਧੀਰਜ ਦੇ ਰਾਵ ਪਠਾਯਹੁ। ਪਦ ਅਰਬਿੰਦਨ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯਹੁ। ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ।ਗਯੋ ਆਪਨੇ ਘਰ ਹਰਖਾਈ ॥੨੭॥ ਸਤਿਗੁਰ ਤਹਾਂ ਬਸੇ ਸੁਖ ਪਾਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਏ। ਊਚੇ ਥਲ ਪਰ ਥਿਰੇ ਨਿਹਾਰੇ। ਦੇਸ਼ ਮਹਾਂ ਰਮਨੀਕ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ੨੮ ॥ ਨਿਕਟ ਖਾਲਸਾ ਗਨ ਪੁਰਿ*ਰਾਊ[4]।ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਬੋਲੇ ਚਿਤ ਚਾਊ। 'ਸੁੰਦਰ

---

[1]ਆਵਨ ਦੀ ਚਾਹ ਸੀ (ਪਰ ਰਾਜੇ ਨੇ)ਆਉਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ। [2]ਕੀ ਦੋਸ਼ ਆਪ ਜੀਨੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ? [3]ਵੈਰੀਆਂ ਤੋਂ। [4]ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਪੁਰੀ ਦਾ ਰਾਜਾ। *ਪਾ:—ਪੁਨ।

ਸੈਲ[1] ਸੈਲ[2] ਕੋ ਲਾਯਕ। ਮਨਹੁ ਹਿਮਾਲੇ ਕੀ ਦੁਤਿ ਦਾਯਕ ॥ ੨੯ ॥ ਕਿਧੌਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਰੁੱਦ੍ਰ[3] ਕੋ ਥਾਨਾ।ਉਪਜਾਵਤਿ ਉਰ ਅਨੰਦ ਮਹਾਨਾ। ਪੰਡ-ਪੁੱਤ੍ਰ[4] ਇਤ ਫਿਰ ਕਰਿ ਬਨ ਮੈਂ। ਤਪਤ ਸਥਲ ਕੋ ਲਖਿ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈਂ॥ ੩੦ ॥ ਕਿਤਿਕ ਸਮਾ ਬਸਿ ਇਹਾਂ ਬਿਤਾਏ। ਗਿਰ ਤਰੁਵਰੁ ਪਿਖਿ ਕੈ ਹਰਖਾਏ। ਪੂਰਬ ਸਤਿਜੁਗ ਮਹਿ ਬਿਧਿ[5] ਆਯੋ। ਬਿਰਜੋ ਇਹਾਂ ਦੀਰਘ ਤਪਤਾਯੋ ॥ ੩੧ ॥ ਨਾਮ ਕਲੇਸਰ[6] ਬ੍ਰਹਮੇ ਧਰਯੋ। ਇਤ ਉਤ ਬਿਚਰਤਿ ਆਨੰਦ ਕਰਯੋ। ਯਾਂਤੇ ਪਾਵਨ ਇਹ ਅਸਥਾਨਾ। ਪਰਮ ਮੁਨੀ ਤਪ ਤਪੇ ਮਹਾਨਾ ॥ ੩੨ ॥ ਫਲ ਮੂਲਨਿ ਤੇ ਸੁਖ ਕੋ ਪਾਏ। ਗਿਰਵਰ ਸ਼ੋਭਾ ਪਿਖਿ ਬਿਰਮਾਏ। ਅਧਿਕ ਤਪੇ ਤਪ ਮਨ ਕੋ ਰੋਕਿ। ਮਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਕਮਲਾਸਨ[7] ਲੋਕ[7] ॥ ੩੩ ॥ ਇੱਤਸਾਦਿਕ ਸਨਿਕੈ ਗੁਰ ਬਰਨਾ। ਕਰਹਿ ਨਿਹਾਰਨਿ ਗਿਰਵਰ ਰਚਨਾ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ!ਉਚਰਤਿ ਹੋ ਤੁਮ ਜੈਸੇ।ਪਿਖੀਯਤਿ ਤਰੁਵਰੁ ਗਿਰਵਰ ਤੈਸੇ ॥ ੩੪ ॥ ਮਨ ਕੋ ਮੋਦ ਉਪਾਵਨ ਹਾਰੇ। ਕਯੋਂ ਨਹਿ ਬਿਰਮਹਿ ਆਇ ਨਿਹਾਰੇ[8]। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਸੈਲ ਸਰਾਹਾ।ਬਸੇ ਤਹਾਂ ਮਨ ਆਨੰਦ ਪਾਹਾ ॥ ੩੫ ॥ ਮ੍ਰਿਗੀਆ[9] ਕਰਤੇ ਬਿਚਰੈਂ ਕਬੈ। ਸਿੰਘ ਅਰੂਢਹਿ ਸੰਗੀ ਸਬੈ। ਕਬਹੂੰ ਗੁਰ ਨੰਦਨ ਚਢਿ ਜਾਵੈਂ। ਸੈਲ ਕਰਹਿ ਜੇਤਿਕ ਮਨ ਭਾਵੈ ॥ ੩੬ ॥ ਉਚ ਨੀਚ ਥਲ ਬਿਖਮ ਕਿ ਸਮ ਹੈਂ।ਬਹੁ ਰਮਣੀਕ ਸੁਗਮ ਦੁਰਗਮ ਹੈਂ।ਚਲਤਿ ਬੇਗ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਵਾਹੈਂ[10]। ਬਿਨਾ ਧੂਲ ਬਨ ਮਗ ਅਵਗਾਹੈਂ[11] ॥ ੩੭ ॥ ਕੁਸਮਤ ਬਨ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਬਿਲੋਕੈਂ। ਮਘਨੋ ਅਧਿਕ ਸੁਗੰਧੀ ਰੋਕੈਂ। ਜਹਿਂ ਲਗਿ ਇੱਛਹਿਂ ਬਿਚਰਤਿ ਆਵੈ[12]। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਸ ਦਯੋਸ ਬਿਤਾਵੈਂ ॥ ੩੮ ॥ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨ ਬਿਦਤ ਮਹਾਨ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਸੇ ਜਾਇ ਤਿਸ ਥਾਨ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੀ। ਆਵਹਿ ਦਰਸ਼ਨ ਇੱਛਾਧਾਰੀ ॥ ੩੯ ॥ ਪੂਰਬ ਦੱਛਨ ਪਸ਼ਚਮ ਕੇਰੇ। ਲੈ ਲੈ ਕਰਿ ਉਪਹਾਰ ਘਨੇਰੇ।ਪਰੇ ਬਿਹੀਰ ਚਲੇ ਬਹੁ ਆਵੈਂ। ਗੁਰਬਾਨੀ ਪਠਿ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਧਯਾਵੈਂ ॥ ੪੦ ॥ ਕੇਤਿਕ ਸੰਗਤਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਧਾਰੀ। ਬਨ ਸੁਚੇਤ ਆਵਤਿ ਬਲ ਭਾਰੀ। ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੋ ਦਬਾਇ ਜੋ

[1]ਪਹਾੜ। [2]ਸੈਰ। [3]ਸ਼ਿਵ। [4]ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ। [5]ਬ੍ਰਹਮਾ। [6]ਭੁਛੇਰ ਦੇ ਇਕ ਪਹਾੜ ਦਾ ਨਾਮ। [7]ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਪੁਰੀ। [8]ਜੋ ਆਕੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਲਲਚੇ। [9]ਸ਼ਿਕਾਰ। [10]ਨਿਰਮਲ ਨਾਲੇ ਤ੍ਰਿੱਖੇ ਚਲਦੇ ਹਨ [ਵਾਹਾ=ਨਾਲਾ]। (ਅ) ਨਿਰਮਲ ਹਵਾ ਜੋਰ ਦੀ ਵਗਦੀ ਹੈ। [ਵਾਹ=ਵਾਯੂ]। [11]ਫਿਰਦੇ ਹਨ। [12]ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰੈਂ। ਬਲੀ ਪਿਖਿ ਕੋ ਨੇਰ ਨ ਕਰੈ ॥ ੪੧॥ ਕੇਤਿਕ ਬਿਨ ਆਯੁਧ ਗਨ ਮਿਲੈਂ। ਗੁਰੂ ਆਸਰੇ ਬਲ ਕਰਿ ਚਲੈਂ। ਕਾਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਇਕਠੀ ਧਰੈਂ। ਆਵਹਿ ਆਪ ਤ ਲਆਵਨ ਕਰੈਂ ॥ ੪੨ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਸਰਾਮੇ*। ਅਚਲ ਸਥਾਨ[1] ਸੈਲ ਅਭਿਰਾਮੇ। ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਸੁਖ ਕੋ ਪਾਇ। ਰਣ ਕੋ ਸਿਮਰਹਿ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਇ ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਚਤੁਰਥ ਰੁਤੇ 'ਗੁਰ ਬਿਸ੍ਰਾਮ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਪਤ ਚਤਵਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੭॥

੪੮. [ਕਲਮੋਟ ਨੂੰ ਘੇਰਨਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹੈ ਖਾਲਸਾ 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਨ ਰਣ ਦਿਵਸ ਬਿਤੀਤਿ। ਸੁਖ ਸੋਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਸੁਪਤਿ ਹੁਇ, ਆਛੀ ਲਗਹਿ ਨ ਰੀਤਿ' ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬਿਕਸੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਯੋ। 'ਘਨੋ ਜੰਗ ਤੁਮਰੇ ਕਰ ਪਾਯੋ। ਅਵਨੀ ਪੂਰਨ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਤੁਮਾਰੇ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਹਨਿ ਬਨਹੁ ਸੁਖਾਰੇ ॥੨॥ ਜੋ ਇੱਛਹੁ ਅਬਿ[2] ਭੀ ਹੁਇ ਰਹੈ[3]। ਕੰਟਕ ਦੁਸ਼ਟ ਹਤਨ ਨਿਰਬਹੈ[4]'। ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ੁਭ ਥਾਨ। ਤਬਿ ਲੌ ਸੰਗਤਿ ਪਹੁੰਚੀ ਆਨਿ ॥੩॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋ ਦਰਸ ਅਵਿ-ਲੋਕਾ। ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ 'ਹਮੈ ਬਹੁ ਸ਼ੋਕਾ। ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਰਾਵਰਿ ਹੇਤੁ। ਕਰੀ ਬਟੋਰਨਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ਨਿਕੇਤ ॥ ੪ ॥ ਆਵਤਿ ਲੀਏ ਗ੍ਰਾਮ ਕਲਮੋਟਾ[5]। ਬਸੈਂ ਗਵਾਰ ਕਰਮ ਜਿਨ ਖੋਟਾ। ਰਾਵਰ ਕੀ ਬਹੁ ਦਈ ਦੁਹਾਈ। ਨਹਿ ਮਾਨੇ ਛੀਨੇ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੫ ॥ ਗੁਜਰ ਰੰਘਰ ਪੁੰਜ ਮਿਲੇ ਹੈਂ। ਆਵਤਿ ਮਾਰਗ ਰੋਕ ਖਲੇ ਹੈਂ। ਵਸਤੁ ਆਪ ਕੀ ਲਾਯਕ ਜੋਈ। ਲਈ ਖਸੋਰ, ਘਰੇ ਗਏ ਤੋਈ' ॥੬॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਕੋਪ ਬਿਸਾਲਾ। ਫਰਕੇ ਅਧਰ ਬਿਲੋਚਨ ਲਾਲਾ। ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਧੀਰਜ ਤਬਿ ਦੀਨਾ। 'ਤੁਮਰੀ ਅਰਪੀ ਹਮ ਨੇ ਲੀਨਿ ॥੭॥ ਚਿੰਤਾ ਕਰਹੁ ਨ ਉਰ ਪਛੁਤਾਵਹੁ। ਬੈਠਹੁ ਮਨਹੁ ਕਾਮਨਾ ਪਾਵਹੁ'। ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਜੋਰਿ ਕਰ ਕਹਾ। 'ਕੰਟਕ ਦੁਸ਼ਟ ਤਹਾਂ ਕੇ ਮਹਾਂ ॥੮॥ ਤਜਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਜਬਿ ਚਲਿ ਆਏ। ਕੇਤਿਕ ਸਿੰਘ ਉਤੈ ਕੋ ਧਾਏ। ਰੋਕਨੋ ਚਹਤਿ ਰੁਕੇ ਨਹਿ ਕੋਇ। ਛਲ ਕਰਿ ਘੇਰਿ ਲਿਯੋ ਬਿਚ ਦੋਇ ॥੯॥ ਤਿਨ ਕੇ ਸੀਸ ਕਾਟ ਕਰਿ ਗੇਰੇ। ਨਹੀਂ ਤ੍ਰਾਸ ਮਾਨਹਿ ਕਿਸ ਕੇਰੇ। ਅਸ ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਕੋ ਹ੍ਵੈ ਨ ਸਜਾਇ। ਕਰਹਿ ਬਿਗਾਰ ਰਹੈਂ ਗਰਬਾਇ ॥ ੧੦ ॥

[1]ਪਹਾੜੀ ਥਾਉਂ। [2]ਹੁਣ। [3]ਸੋ ਹੁਣ ਭੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਰਹੇਗਾ। [4]ਵੈਰੀਆਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬੀਤੇਗੀ। [5]ਨਾਮ ਹੈ ਪਿੰਡ ਦਾ। *ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਕਾਂਤ ਜਾ ਬੈਠਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜਿਸ ਟਿਕਾਣੇ ਬੈਠਕੇ ਚੌਪਈ ਰਚੀ ਸੋ ਥਾਂ ਡਰੋਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੱਸੀਦਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਰ ਘਰ ਸੋਂ ਬਹੁ ਰਚ੍ਯੋ ਬਿਰੁੱਧਾ। ਚਹਿਯਤਿ ਹਤੇ 'ਕ੍ਰੁੱਧ ਕਰਿ ਜੁੱਧਾ'। ਸੁਨਿ
ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਰਿਸ ਭਈ ਘਨੇਰੀ। ਜਲਤ ਅਗਨਿ ਅਹੁਤੀ ਜਨੁ ਗੇਰੀ ॥ ੧੧॥
ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੰਗ ਉਚਾਰੀ। 'ਰਹਤਿ ਖਾਲਸਾ ਕਰਿਯਹਿ ਤਯਾਰੀ'।
ਜੰਗ ਸਮਾਜ ਤਬਹਿ ਬਰਤਾਯੋ। ਜਾਮਨਿ[1] ਬਿਤੀ ਭੋਰ ਹੁਇ ਆਯੋ॥ ੧੨॥
ਹੁਕਮ ਕਰ੍ਯੋ ਪ੍ਰਭੁ 'ਬਜਹਿ ਨਗਾਰਾ। ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਚਢਹਿ ਸ਼ਿਕਾਰਾ'।
ਪਰੇ ਤੁਰੰਗਨਿ ਪਰ ਬਰ ਜ਼ੀਨ। ਪੂਰਬ ਪ੍ਰਭੁ ਅਰੂਢਨਿ ਕੀਨ ॥ ੧੩॥
ਪਰੀ ਦੁਰੌਬ ਖਾਲਸਾ ਚਢ੍ਯੋ। ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਸਹਿਤ ਬੀਰ ਰਸ ਬਢ੍ਯੋ। ਕ੍ਰੁੱਧਤਿ
ਪ੍ਰਭੁ ਕਰਯੋ ਪ੍ਰਸਥਾਨਾ। ਥਰਹਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੰਪ[2] ਮਹਾਨਾ ॥ ੧੪॥ ਸੈਯਾ॥
ਬਾਦ੍ਰ ਸਮਾਨ ਸੁ ਬੇਗ ਕੋ ਧਾਰਿ ਚਲੇ ਗੁਰ ਮਾਰਗ ਮੈਂ ਸਹਿਸਾਈ। ਦੁੰਦਭਿ
ਨਾਦ ਸੁਨ੍ਯੋ ਜਹਿਂ ਲੌ ਸਭਿ ਕੰਪ ਉਠੀ ਗਨ ਲੋਕ ਲੁਕਾਈ। -ਕੌਨ ਪੈ
ਕੋਪ ਕਰ੍ਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਧਾਵਤਿ, ਕੌਨ ਕੀ ਮ੍ਰਿੱਤੁ ਅਬੈ ਨਿਯਰਾਈ ? ਕੋ ਨਹਿਂ
ਚਾਹਤਿ ਆਪ ਕੋ ਜੀਵਨ[3] ਕੀਨਿ ਬਿਗਾਰੁ ਨਹੀਂ ਸੁਧ ਪਾਈ ?-॥ ੧੫॥
ਜਾਤਿ ਸੁ ਮਾਰਗ ਛੋਰਿ ਤੁਰੰਗਨ ਧਾਕ ਪਰੀ ਗਿਰ ਦੇਸ਼ ਮਝਾਰੀ। 'ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੁਪ੍ਯੋ, ਮਤਿ ਹੀਨ[4]! ਕਹੋ ਕਿਨ ਕੀਨ ਬਿਗਾਰੀ'। ਭਾਜਤਿ
ਏਕ ਮਹਾਂ ਉਰ ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਏਕ ਦੁਰੈਂ ਨਹਿ ਦੇਹਿ ਦਿਖਾਰੀ। ਤੇਜ ਧਰੈਂ ਬਲ
ਭੂਰ ਭਰੈਂ ਇਮ ਜਾਤਿ ਭਲੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਅਸਵਾਰੀ ॥ ੧੬॥ ਬਾਜਤਿ ਦੀਹ
ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਯਾਨਤਿ ਛੋਰਿ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੋ ਚੀਰ ਦਯੋ[5]। ਯੋਂ ਫਰਰੇ ਫਹਿਰਾਵਤਿ
ਹੈਂ ਜਨੁ ਪੌਨ ਲਗੇ ਘਨ ਜਾਤਿ ਧਯੋ। ਤੁਰਨ ਆਇ ਉਲੰਘਿ ਨਦੀ
ਕਹੁ ਪੈਂਡ ਬਡੋ ਕਲਮੋਟ ਲਯੋ[6]। ਔਚਕ ਹੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਿਨ ਪੈ, ਗਿਰ ਪੈ
ਚਢਿ ਦੇਖਨਿ ਦੁਰਗ ਕਿਯੋ ॥ ੧੭॥ ਯੌਂ ਉਮਡ੍ਯੋ ਦਲ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੋ
ਵਾਰ ਨ ਪਾਰ ਸੁ ਮਾਰਨ ਧਾਯੋ। ਆਇਸੁ ਦੀਨਿ ਪ੍ਰਭੂ ਰਿਸ ਕੀਨਿ 'ਲਿਜੈ
ਸਭਿ ਛੀਨ ਵਥੂ ਸਮੁਦਾਯੋ'। ਸ਼੍ਰੋਨ ਬਿਖੈ ਸੁਨਿ ਸਿੰਘ ਰਿਸੇ ਮਨ ਧਾਇ
ਪਰੇ ਗਨ ਰੌਰ ਉਠਾਯੋ। ਘੇਰ ਲੀਓ ਕਲਮੋਟ ਕੋ ਕੋਟ, ਚਲੀ ਬਹੁ ਚੋਟਨਿ
ਓਟਕੋ ਪਾਯੋ[7]॥੧੮॥ ਧਾਮਨਿ ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਭਏ, ਬਹੁ ਤ੍ਰਾਸ਼ ਦਏ ਖਲ ਭਾਜ
ਗਏ। ਕੇਤਿਕ ਹਾਥ ਤੁਰੰਗਨਿ ਲੇ ਕਸਿ ਮਾਰਤਿ ਸਿੰਘਨ ਤਾਕਿ ਲਏ।

---

[1]ਰਾਤ। [2]ਕੰਬੀ। [3]ਆਪਣੇ ਜੀਵਣੇ ਨੂੰ। [4]ਹੇ ਬਾਵਰਿਓ। [5]ਖੰਡੇ ਦਾ ਫਰੇਰਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ। [6]ਬੜ ਪੈਂਡਾ ਕਲਮੋਟ ਦਾ (ਮੁਕਾ) ਲਿਆ। [7]ਭਾਵ ਚੋਟਾਂ ਪਈਆਂ (ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵੱਜੇ) ਤਾਂ ਓਹਲੇ ਹੋ ਗਏ। (ਅ) ਚੰਗੀ ਮਾਰ ਪਈ ਓਟ ਪਾਕੇ ਘਰੀਂ ਜਾ ਵੜੇ।

ਉਰ ਅਵਾਸਨ ਹੋਇ ਮਵਾਸ ਚਲਾਇ ਬੰਦੂਕਨਿ ਘਾਇ ਘਏ। ਤੌ ਅਵਿ-
ਲੋਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨਖੈਂਚਿਕੈ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਗਵਾਰ ਸੁ ਮਾਰਿ ਦਿਏ ॥੧੯॥ ਹੋਨਿ ਲਗੇ
ਕਠੋਅ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਠਹਿਰਹਿੰ ਨਹਿ ਪੈਰ ਮਹਾਂ ਡਰਪਾਇ।ਕੇਤਿਕ ਸਾਮੁਹਿ
ਹੋਇ ਮਰੇ ਰਨ, ਕੇਤਿਕ ਕਾਤੁਰ ਹੋਇ ਪਲਾਏ। ਮਾਰ ਪਰੀ ਦੁਰਜਾਨ ਕੇ
ਊਪਰ ਘਾਇਲ ਹ੍ਵੈ ਧਰਿ ਪੈ ਤਰਫਾਏ। ਕੋ ਕਰ ਜੋਰਿ ਨਿਹੋਰਤਿ ਹੈਂ, ਮੁਖ
ਮੋਰਤਿ ਹੈਂ ਨ ਘਨੇ ਰਿਪੁ ਘਾਏ ॥੨੦॥ ਕੇਤਿਕ ਮਾਰਿ ਤੁਫੰਗਨਿ ਅੰਗਨ
ਰੰਗ ਸੁਰੰਗ ਕਰੇ ਤਤਕਾਲਾ। ਕੇਚਿਤ ਕੇ ਤਨ ਮਾਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨਿ ਗੇਰ
ਲਿਯੋ ਕਰਿ ਘਾਵ ਕਰਾਲਾ।ਧਾਮ ਉਤੰਗਨ ਕੋ ਤਜਿ ਕੈ ਭਜਿਕੈ ਸਭਿ ਕੋਟ
ਕੋ ਓਟ ਸੰਭਾਲਾ।ਬਾਹਰ ਜੇਤਿਕ ਜ਼ਾਹਰ ਥੇ ਸਭਿ ਮਾਰ ਲਿਯੋ ਬਡਿ ਆਹ-
ਰ ਨਾਲਾ ॥੨੧॥ ਲੂਟ ਲੀਏ, ਅਰੁ ਕੂਟ ਦਿਏ, ਅਰਿ ਫੂਟ ਗਏ ਸਿਰ,
ਛੂਟਸਿ ਪ੍ਰਾਨਾ।ਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਧਾਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰੇ, ਤਿਨ ਤ੍ਰੀਯਨਿ ਦੇ ਕਰਿ ਤ੍ਰਾਸ
ਮਹਾਨਾ।ਬਾਹਰ ਦੂਰ ਨਿਕਾਰ ਦਈ ਸਿਰ ਪੀਟਤਿ ਹੈਂ ਕਿਸ ਜਾਇਂ ਸਥਾ-
ਨਾ*। ਦ੍ਯੋਸ ਬਿਤਯੋ ਦਿਨਨਾਥ ਅਥਯੋ ਤਮ ਪੁੰਜ ਭਯੋ ਭਯ ਦਾਯਕ
ਨਾਨਾ॥੨੨॥ਘੋਰਉਲੂਕ ਸੁ ਬੋਲਿ ਉਠੇ ਗਨ ਜੰਬੁਕ ਆਨਿ ਪੁਕਾਰ ਕਰੀ।
ਕੂਕਰ ਕੂਕਤਿ ਮਾਸ ਅਘਾਵਤਿ ਰੌਰ ਪਰਯੋ ਬਹੁ ਤਾਂਹਿ ਘਰੀ। ਦੁਰਗ
ਮਵਾਸ ਗਵਾਰਨਿ ਕੀਨਿ ਤੁਫੰਗਨ ਕੀ ਤਿਨ ਮਾਰ ਧਰੀ। ਸਿੰਘ ਬਰੇ ਬਿਚ
ਧਾਮਨਕੇ ਚਹਿ ਨੋਰ ਕਰਯੋ ਹਤਿ ਲੇਹਿ ਅਰੀ॥੨੩॥ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਥਿਰੇ ਜਹਿ, ਸਿੰਘ ਗਏ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨੈਂ।ਆਇਸੁ ਆਪ ਉਚਾਰਹੁ ਸ੍ਰੀ
ਪ੍ਰਭੁ!ਹੇਲ ਕੋ ਘਾਲਿ ਅਬੈ ਰਿਪੁ ਹਾਨੈਂ। ਕੋਟ ਮਹਿ ਕੂਦ ਕਰਹਿ ਕਟਿਯਾ
ਨਹਿ ਛੋਰਹਿਗੇ ਇਕ ਭੀ ਜੁਤਿ ਪ੍ਰਾਨਹਿ।ਸਿੰਘਰਹੇਰੁਪ,ਢੂਕ ਚਲੇ ਢਿਗ
ਆਪ ਕੇ ਬਾਕ ਕੀ ਦੇਰ ਪਛਾਨੈ ॥ ੨੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਧੀਰਜ ਦੀਨ ਪ੍ਰਬੀਨ
'ਕਰੇ ਰਿਪੁ ਦੀਨ ਬਰੇ ਗੜਜਾਈ'।ਰਾਤਿ ਮੈਂ ਕੋਪ ਨ ਬਾਦ ਕਰੋਂ ਥਿਰਤਾ

'ਕੋਈ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਮਿੰਨਤ ਕਰਦੇ ਹਨ,(ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ) ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ (ਐਉਂ
ਦੇ)ਬਹੁਤੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨਹੀਂ ਮਾਰੇ ਭਾਵ ਸ਼ਰਨ ਮੰਨਕੇ ਬਹੁਤੇ ਬਚਗਏ।'ਉੱਦਮ ਨਾਲ।'ਨੇੜੇ ਢੁਕ
ਚੱਲੇ ਹਨ।'ਵੈਰੀ ਦੀਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤੇ ਓਹ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿੱਚਜਾਵੜੇਹਨ।'ਬਿਅਰਥ ਨ੍ਹੋਧਨਾਕਰੋ।
*ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਣਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੇ ਹੱਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਘਮ-
ਸਾਣ ਵਿੱਚ ਏਹ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਪਿਸਨਗੇ। ਤ੍ਰਾਸ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐਵੇਂ
ਘਰ ਛਡਕੇ ਕੌਣ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਹ ਤ੍ਰਾਸਦੇਕੇ ਕੱਢਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਖਾਲਸੇ
ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਲਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜੰਗਵਿੱਚ ਬੀ ਇਸਤ੍ਰੀਬੱਚੇ ਤੇ ਭੁੱਲਕੇ ਬੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾ ਚੱਲ ਜਾਵੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗਹਿ ਬੈਠਿ ਰਹੇ ਸਮੁਦਾਈ। ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਫਤੇ ਕਰਿਯੋ ਸਭਿ ਹ੍ਵੈ ਇਹੁ ਨਾਸ਼, ਨ ਜਾਹਿ ਪਲਾਈ।ਮੁਢਨਿ ਸੰਗਤਿ ਛੀਨ ਲਈ ਤਿਸ ਕੋ ਪਲਟਾ ਹਮ ਲੇਂ ਅਬਿ ਪਾਈ' ॥ ੨੫ ॥ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਫੇਰ ਕਹੱਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਂ ਕਰ ਜੋਰੇ। 'ਰਾਤ ਹੀ ਮਹਿ ਰਿਪੁ ਘਾਤਨਿ ਦੇਹੁ[1] ਨਿਪਾਤ ਕਰੈਂ ਛਿਨ ਮੈਂ ਸਭਿ ਟੋਰੈ[2]। ਭਾਜ ਨ ਜਾਹਿ, ਕਿ ਆਇ ਸਹਾਇਕ, ਕੈ ਕਰਿ ਘਾਤਿ ਨ ਜਾਵਹਿ ਛੋਰੈ[3]ਹ੍ਵੈ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਿਘਨ ਘਨੇ ਅਬਿ ਹੇਲ ਕੈ ਘਾਲਨਿ ਦੇਹੁ ਸੁ ਜੋਰੈ[4]' ॥੨੬॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸਿੰਘਨਿ ਕੋ ਕਹਿ:- 'ਧੀਰਜ,ਨਾਂਹਿ ਕਰੋ ਸਹਿਸਾਈ[5]।ਚਾਰਹੁੰ ਓਰਨਿ ਘੇਰਨ ਘੇਰਿ ਸਜੋਰਹਿ ਰਾਖਹੁ ਕੀ ਤਕਰਾਈ[6]।ਕਾਲ ਪੁਜਯੋ ਇਨ, ਜਾਤਿ ਨਹੀਂ ਕਿਤ, ਕੋ ਇਕ ਘਾਤਿ ਸੁ ਹਾਥ ਨ ਆਈ[7]। ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਕਰੈ ਸਭਿ ਘਾਤਿ, ਰਹੋ ਸਵ-ਧਾਨ ਇਹੀ ਭਲਿਆਈ' ॥ ੨੭ ॥ ਆਇਸੁ ਮਾਨਿ ਸੁਜਾਨ ਗੁਰੂ ਭਟ ਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਧਾਮ ਅਰਾਮ ਕਰਯੋ। ਚਾਰ ਹੂੰ ਓਰਨਿ ਘੇਰ ਰਖਯੋ ਗਢ ਤੀਰ ਤੁਫੰਗਨ ਹਾਥ ਧਰਯੋ।ਅੰਤਰ ਤੇ ਗੁਲਕਾਂ ਗਨ ਮਾਰਤਿ ਜਾਤਿ ਹੈਂ ਬਾਦ ਨ ਕੋਇ ਮਰਯੋ। ਰਾਖਤਿ ਦੇ ਕਰ ਆਪ ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਨ ਘਾਵ ਸਭੈ ਦਲ ਪੁੰਜ ਫਿਰਯੋ ॥੨੮ ॥ ਕੰਟਕ[8] ਸੰਕਟ ਪਾਇ ਘਨੇ ਗਢ ਬੀਚ ਘਿਰੇ ਭ੍ਰਪਾਵਤਿ ਹੈਂ। ਜੀਵਨ ਕੀ ਨਹਿ ਆਸ ਧਰੈਂ,ਲੁਟ ਧਾਮ ਗਏ ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਹੈਂ।ਕੀਨ ਕੁਕਾਜ ਮਹਾਂ ਗੁਰ ਕੋ ਤਿਸ ਕੋ ਫਲ ਸੋ ਦਿਖਰਾਵਤਿ ਹੈਂ। ਤੀਰ ਚਲਾਵਤਿ ਬਾਦ ਸੁ ਜਾਵਤਿ ਤਯੋਂ ਗੁਲਕਾ ਬਰ ਖਾਵਤਿ ਹੈਂ ॥ ੨੯ ॥ ਮੰਚ ਬਿਛਾਇ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਯ ਪੌਢਨਿ ਏਕ ਤਰੋਵਰ[9] ਕੇਤਰ ਹੋਏ।ਸਿੰਘ ਪਹੀਸਕ ਪਾਸ ਥਿਰੇ ਗਹਿ ਆਯੁਧ ਕੋ ਸਵਧਾਨ ਖਰੋਏ। ਔਰ ਸਭੈ ਭਟ ਘੇਰ ਰਹੇ ਗਢ, ਏਕ ਸੁਚੇਤ ਖਰੇ, ਇਕ ਸੋਏ।ਯਾ ਬਿਧਿ ਜਾਮਨਿ ਕੀਨ ਬਿਤਾਵਨਿ ਚਾਰ ਘਟੀ ਅਰਣੋਦਯ ਜੋਏ ॥ ੩੦ ॥ ਸਿੰਘਨ ਮਹਿ ਭਰਿ ਫੂਕ ਬਜਾਵਤਿ ਬਾਜ ਉਠਯੋ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਸੁ ਫਤੇ ਕਹਿ ਹੋਤਿ ਭਯੋ ਉਤਸਾਹ ਉਦਾਰਾ।ਪੁੰਜ ਤੁਫੰਗਨਿ ਕੇਰ ਤੜਾਕਨ ਅੰਤਰ ਛੋਰਤਿ ਹੈਂ ਭਰ ਧਾਰਾ। ਹੋਇ ਸੁਚੇਤ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰੈਂ ਕਿਨ ਕੇਸ ਸੁਧਾਰ ਬੰਧੀ ਦਸ-

[1]ਮਾਰਨ ਦਿਓ। [2]ਨੱਠਕੇ। [3]ਕੋਈ ਦਾਉ ਕਰਕੇ (ਕਿਲਾ) ਛੋੜ ਨਾ ਜਾਵੇ। [4]ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ। [5]ਧੀਰਜ ਕਰੋ, ਕਾਹਲੀ ਨਾ ਕਰੋ। [6]ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਤਕੜਾਈ ਕਰਕੇ ਰੋਕੋ। [7]ਕੋਈ ਵੀ ਦਾਉ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। [8]ਵੈਰੀ। [9]ਇਹ ਬ੍ਰਿਛ (ਪਿੱਪਲ) ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਤਾਰਾ ॥੩੧॥ ਤਮ ਮੋਹਿ ਕਿ ਪੂਖਨ ਪੂਖਨ ਪੇਖਿ ਕਹਯੋ ਭਵ ਭੂਖਨ[1] 'ਹ੍ਵੈ ਸਵਧਾਨਾ। ਗਢਿ ਪੈ ਅਬਿ ਹੇਲ ਕਰੌ ਮਿਲਿ ਕੈ ਚਢਿ ਊਪਰ ਬੀਰ ਬਰੌ ਰਿਪੁ ਹਾਨਾ। ਕਰਿ ਕਾਰਜ ਲੇਹੁ ਸਬੇਰ ਅਬੇਰ[2] ਨਿਬੇਰਹੁ ਜੰਗ ਪਰੈ ਘਮ-ਸਾਨਾ'। ਸੁਨਿਕੈ ਸਭਿ ਸਿੰਘ ਫਿਰੇ ਚਹੁੰ ਓਰਨਿ ਘਾਲਨਿ ਜ਼ੋਰ ਸੁ ਸ਼ੋਰ ਮਹਾਨਾ ॥੩੨॥ ਫੌਜ ਕਰੀ ਫਿਰ ਢੂਕ ਗਏ ਚਹੁ ਓਰਨਿ ਤੇ ਲਲਕਾਰ ਪਰੇ। ਪਾਸ ਗਏ, ਨਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਭਏ, ਗੜ੍ਹ ਭੀਤਨ ਲੌ[3] ਅਬਿ ਜਾਇ ਅਰੇ। ਹਾਥ ਕਰੇ ਗਹਿ ਢਾਹਨਿ ਲਾਗਯੋ, ਰੌਰ ਕੋ ਸ਼ੋਰ ਬਿਸਾਲ ਕਰੇ। ਫੇਰ ਫਿਰੇ ਅਲਬਾਲ ਪਰੇ ਬਲ ਭੂਰ ਧਰੇ ਚਹਿ ਭੀਤ ਚਰੇ[4] ॥੩੩॥ ਯੌਂ ਚਹੂੰ ਓਰ ਪਰੀ ਜਬਿ ਧੂੰਮ ਮਿਲੇ ਗੜ੍ਹ ਭੀਤ ਕੇ ਸੰਗ ਸੁ ਜਾਈ। ਅੰਤਰ ਸ਼ੋਰ ਨਿਰੰਤਰ ਕੋ ਕਰਿ, ਹਾਰ ਪਰੇ ਤੁਪਕਾਨ ਚਲਾਈ। ਜਾਨਤਿ ਭੇ-ਚਢਿ ਹੈਂ ਗੜ੍ਹ ਪੈ ਨਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚੈਂ, ਕਤਲਾਮ ਕਰਾਈ-ਹੋਇ ਅਧੀਰਜ ਬੀਰਜ[5] ਕੋ ਤਜਿ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰੇ ਸੋ ਪਰੇ ਘਿਘਿਆਈ ॥੩੪॥ ਚੀਰ ਗਵਾਰਨਿ ਫੇਰਨਿ ਕੀਨਿ[6] ਭਨੈਂ ਬਿਨਤੀ ਗੁਰ ਕੀ ਸੁ ਦੁਹਾਈ। 'ਪ੍ਰਾਨ ਬਚੈਂ, ਇਹ ਦਾਨ ਕਰੋ ਪ੍ਰਭੁ! ਆਨ ਨ ਬਾਂਛਤਿ ਹੈਂ ਵਥੁ ਕਾਈ। ਭੂਲ ਗਏ ਬਖਸ਼ੋ ਹਮ ਕੋ ਨਹਿ ਜੀਵਤਿ ਫੇਰ ਕਰੈਂ ਖੁਟਿਆਈ। ਆਪ ਦਇਆ ਨਿਧਿ ਸੂਰ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਕੌਨ ਰਹੇ ਤੁਮਰੀ ਸਮਤਾਈ' ॥ ੩੫ ॥ ਦੀਨ ਭਏ ਬਿਨਤੀ ਜਬਿ ਕੀਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁਨੀ ਕਰੁਨਾ ਹੁਇ ਆਈ। ਜੀਵਤਿ ਤ੍ਯਾਗ ਨਿਕਾਰ ਲਏ ਸਭਿ ਆਯੁਧ ਛੀਨ, ਕਹੀ ਪਕਰਾਈ। ਧਾਮ ਸਭੈ ਗੜ੍ਹ ਭੀਤ ਤਬੈ ਢਹਿਵਾਇ ਦਿਯੋ ਤਿਨ ਤੇ ਬਲ ਲਾਈ। ਬਾਨ ਸਮਾਨ ਮਦਾਨ ਕਿਯੋ ਤਹਿ, ਮਾਨਹੁ ਨਾਂਹਿ ਬਸੇ ਇਸ ਥਾਂਈਂ[8] ॥੩੬॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਲਮੋਟ ਕੋ ਪਲਰਾ ਤਿਨ ਤੇ ਲੀਨ। ਸੁਰ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਦਸਮ ਗੁਰ ਸਭਿ ਜਗ ਮਹਿ ਜਸੁ ਕੀਨ ॥ ੩੭ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਚਤੁਰਥ ਰੁਤੇ 'ਕਲਮੋਟ ਮਾਰਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ ਚਤੁਰਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੪੮॥

੪੯. [ਵਾਪਸ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਆਏ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਰਯੋ ਥੇਹ ਕਲਮੋਟ ਕੋ ਦਈ ਸਜ਼ਾਇ ਬਿਸਾਲ। ਤਿਸ ਦਿਨ ਤੇ ਸੰਗਤਿ ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਰਹੀ ਸਭਿ ਕਾਲ ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਕਿਤ ਤੇ ਆਇ ਕਿਸੂ ਮਗ ਜਾਵੈਂ। ਬਾਕ ਕਠੋਰ ਭਿ ਨਹੀਂ ਅਲਾਵੈਂ। ਗੁਰ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰਹਿ ਉਰ

[1] ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭੂਖਣ ਤੇ ਮੋਹ (ਰੂਪੀ) ਅੰਧੇਰੇ ਦੇ ਸੂਰਜ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਨੇ ਸੂਰਜ ਵੇਖਕੇ ਕਹਿਆ। [2] ਛੇਤੇ। ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੁਵੇਰੇ ਹੀ ਕਾਰਜ ਕਰ ਲੋ [ਅ:-ਬੇਰ=ਦੇਰੀ ਬਿਨਾਂ]। [3] ਕੰਧਾਂ ਤੱਕ। [4] ਕੰਧਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ। [5] ਬਲ। [6] (ਹਾਰ ਦਾ) ਪੱਲੂ ਫੇਰਿਆ। [8] ਮਾਨੋ ਇਸ ਥਾਵੇਂ (ਕਦੇ) ਵੱਸੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਭਾਰੀ। ਦੇਖਿ ਲੇਹੁ ਕਲਮੋਟ ਉਜਾਰੀ* ॥੨॥ ਰਾਜੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਪੁਰਿ
ਮਹਿ ਥਿਰੇ। ਕਛੁ ਬਿਰੋਧ ਕੋ ਜ਼ਿਕਰ ਨ ਕਰੇ। ਦਰਬ ਖਰਚ ਹੋਯਸਿ
ਬਹੁਤੇਰਾ। ਦਧੇ ਤੁਰਕ ਅਰ ਭਟਨਿ ਘਨੇਰਾ॥੩॥ਸੰਗ ਸਮਾਜ ਅਪਰ ਜੋ
ਨਾਨਾ। ਤਿਨ ਪਰ ਹੋਯਹੁ ਖਰਚ ਮਹਾਨਾ॥ਸਨਬੰਧੀ ਅਰੁ ਸੁਭਟ ਸੰਘਾਰੇ।
ਉਜਰਯੋ ਦੇਸ਼ ਉਪੱਦ੍ਰਵ ਭਾਰੇ ॥ ੪ ॥ ਸਭਿ ਹੀ ਰੀਤਿ ਭਯੋ ਨੁਕਸਾਨ।
ਬਧਯੋ ਸ਼ੋਕ ਅਰੁ ਦੁਖੀ ਮਹਾਨ। ਆਪ ਆਪਨੇ ਪੁਰਿ ਥਿਰ ਰਹੇ। ਗੁਰ ਕੀ
ਬਾਤ ਨ ਕੈਸੇ ਕਹੇਂ ॥ ੫ ॥ ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਰੋ ਕਲਮੋਟ। ਕਿਸਹੁੰ ਨ
ਚਿਤਵਯੋ ਗੁਰ ਸੰਗ ਖੋਟ॥ਇਕ ਮੁਕਾਮ ਕੀਨਸਿ ਤਿਸ ਥਾਨਾ॥ਬੈਠੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ
ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ ॥੬॥ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਢਿਗ ਥਿਰੇ। ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ
ਬਿਨਤੀ ਕਰੇ। 'ਨਿਕਸੇ ਜਬਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਛੋਰਿ। ਗਮਨੇ[1] ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਰ ਕੀ
ਓਰ'॥੭॥ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਾਕ ਏਵ ਫੁਰਮਾਯੋ[2]। ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਸ਼੍ਰੋਨ ਸੁਨਾਯੋ।
—ਹਮਰੋ ਸਦਨ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ॥ਇਸ ਕੋ ਕਿਮ ਛੋਰਹਿਂ ਕਬਿ ਨਾਹੀਂ—॥
੮॥ਸੋ ਅਬਿ ਬਾਕ ਸੰਭਾਲਨਿ ਕਰੋ। ਚਲਨ ਚਾਹਿ ਉਰ ਪੁਰਿ ਨਿਜ ਧਰੋ।
ਸਰਬ ਗਿਰੇਸ਼ੁਰ ਲਰਿ ਪਰ ਹਾਰੇ। ਆਪ ਆਪਨੇ ਨਗਰ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੯ ॥
ਰਣ ਉੱਦਯੋਗ ਤਯਾਗ ਸਭਿ ਦੀਨਾ। ਜਨੁ ਉਤਸਾਹ ਛੀਨ ਕਿਨ ਲੀਨਾ।
ਅਬਿ ਹਟਿ ਕਹਾਂ ਬਿਛੋਰਾ† ਸਿਧਾਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਅਪਨਿ ਸੰਭਾਰੇ'
॥੧੦॥ ਸਕਲ ਖਾਲਸੇ ਤੇ ਸੁਨਿ ਬਾਨੀ। ਜਾਨੀ ਮਨ ਕੀ ਚਾਹਿ ਮਹਾਨੀ।
ਦੇਨਿ ਅਨੰਦ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੇਰਾ। ਮਾਨੀ ਬਾਤ ਪ੍ਰਭੂ[3] ਇਸ ਬੇਰਾ ॥੧੧॥
ਪਾਛਲ ਡੇਰਾ ਕਹਿ ਅਨਵਾਯੋ। ਸੁਨਿ ਸੁਧਿ ਸ਼੍ਰੋਨ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਆਯੋ।
ਸਕਲ ਬਿਹੀਰ ਮਿਲਯੋ ਇਕ ਥਾਂਏ। ਸੁਪਤ ਜਥਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਏ
॥ ੧੨ ॥ ਦਿਵਸ ਆਗਲੇ ਕੀਨਸਿ ਤਯਾਰੀ। ਭਯੋ ਦਮਾਮਾ ਜਿਸ ਧੁਨਿ
ਭਾਰੀ। ਜੀਨ ਪਵੰਗਮ ਪਰ[4] ਸਭਿ ਪਾਏ। ਆਯੁਧ ਆਦਿ ਤੁਰੰਗ ਉਠਾਏ
॥੧੩॥ਕਮਰ ਕਸਾ ਕਰਿ ਹੁਇ ਸਵਧਾਨਾ॥ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਬੀਰ ਮਹਾਨਾ।
ਖੜਗ ਨਿਖੰਗ ਅੰਗ ਸੰਗ ਲਾਇ। ਚਾਂਪ ਆਪ ਪ੍ਰਭੁ ਹਾਥ ਉਠਾਇ॥੧੪॥
ਦਲ ਬਿਦਾਰ[5] ਸੁੰਦਰ ਬਡ ਘੋਰਾ। ਚੰਚਲ ਮਹਾਂ ਭਰਯੋ ਤਨ ਜ਼ੋਰਾ।

---

[1]ਜਦੋਂ (ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਕੇ)ਪਰਾਈ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵੱਲ ਤੁਰੇ ਸੀ ਭਾਵ ਦੂਸਰੇ ਇਲਾਕੇ ਗਏ ਸਾਓ। [2]ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ। [3]ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ। [4]ਘੋੜਿਆਂ ਉਤੇ। [5]ਦਲ ਨਾਸ਼ਕ। (ਅ) ਨਾਮ ਘੋੜੇ ਦਾ
ਪਿੰਡ ਜੋ ਮੁੜਕੇ ਵੱਸਿਆ 'ਖੇੜਾ ਕਲਮੋਟ' ਅਜੇ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੀ ਹੈ। †ਪਾ:—ਕਿ ਛੋਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੁਇ ਅਰੂਢਿ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ । ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਤੇ ਸ਼ਬਦ ਮਹਾਨੇ ॥ ੧੫ ॥ ਚਲਯੋ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਛਾਰੀ[1] । ਮਿਲਹਿਂ ਭੇਟ ਦੇ ਪ੍ਰਭੁ ਅਗਾਰੀ[2] । ਬਿਨੈ ਕਰੈਂ 'ਹਮ ਪੂਜਾ ਤੁਮਾਰੀ । ਅਪਨੇ ਜਾਨਿ ਕਰਹੁ ਰਖਵਾਰੀ' ॥ ੧੬ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਦੇ ਧੀਰਜ ਚਲਿ ਪਰੈਂ।ਕੇਤਿਕ ਦੌਰ ਦੌਰ ਨਰ ਦੁਰੈਂ । ਸਕੈਂ ਨ ਸਨਮੁਖ ਹਇ ਡਰ ਲਾਜੈਂ । ਕੇਤਿਕ ਦੁਸ਼ਟ ਸੁਨਤਿ ਧੁਨਿ ਭਾਜੈਂ ॥੧੭॥ ਜੋ ਬੇਮੁਖ ਹੈਂ ਗ੍ਰਾਮ ਪਛਾਨੈਂ[3] । ਲੂਟੈਂ ਕੂਟਹਿਂ ਸਿੱਖ ਪਯਾਨੈਂ[4] । ਸ਼੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੋ ਚਲਿ ਆਏ । ਪਿਤਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਥਮ ਦਰਸਾਏ ॥ ੧੮ ॥ ਉਤਰਿ ਜੋਰਿ ਕਰ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ । ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਫਿਰ ਕਰਿ ਦੀਨਿ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਇ । ਮਧੁਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਬਹੁਤ ਬਰਤਾਇ ॥੧੯॥ ਬਹੁਰੋ ਸਦਨ ਆਪਨੇ ਗਏ । ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਨਾਨਾ ਮੰਗਲ ਭਏ।ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਾਨ ਖਾਲਸਾ ਥਿਰਯੋ। ਹਯਨਿ ਲਗਾਵਨਿ ਗਨ ਕੋ ਕਰਯੋ ॥ ੨੦ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਬਸੇ ਨਰ ਸਭਿ ਚਲਿ ਆਏ । ਧਰਿ ਉਪਹਾਰ ਪਗਨਿ ਲਪਟਾਏ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ । ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਧੀਰਜ ਦਈ ਮਹਾਨੀ ॥ ੨੧ ॥ ਪ੍ਰਥਕ ਪ੍ਰਥਕ ਕੀ ਕੁਸ਼ਲ ਪੂਛਿ ਤਬਿ । ਹਰਖਤਿ ਕਰੇ ਨਗਰ ਕੇ ਜਨ ਸਭਿ । ਹੁਕਮ ਕਰਯੋ 'ਪੁਰਿ ਕੇ ਨਰ ਜੋਈ । ਉਜਰਿ ਗਏ ਆਨਹੁ ਸਭਿ ਤੋਈ ॥ ੨੨ ॥ ਅਪਰ ਬਾਨੀਏਂ ਆਦਿ ਜਿ ਆਵਹਿਂ।ਬਸਹਿਂ ਸਦਨ ਤਿਨ ਕੇ ਬਨਵਾਵਹਿਂ। ਬਾਂਛਤਿ ਵਸਤੁ ਲੇਂ ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ।ਬਸਹਿਂ ਆਨਿ ਕਰਿ ਪੁਰਿ ਅਬਿ ਨਰ ਤੇ' ॥੨੩॥ਇਮ ਕਹਿ ਸਕਲ ਹਕਾਰਨਿ ਕਰੇ । ਅਧਿਕ ਬਸਾਵਨ ਬਾਂਛਾ ਧਰੇ। ਜਹਿਂ ਕਹਿਂ ਤੇ ਕਹਿ ਜਨ ਅਨਵਾਏ। ਸਨਮਾਨਹਿਂ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਬਸਾਏ॥ ੨੪॥ ਆਵਨਿ ਲਗੇ ਸੈਂਕਰੇ ਲੋਕ । ਪ੍ਰਭੁ ਦੇ ਧਨ ਬਨਵਾਏ ਓਕ[5] । ਦੁਇ ਛਾਤਨ ਕੇ ਕਿਸ ਕੀ ਤੀਨ । ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ ਸੁਹਾਵਨ ਕੀਨਿ ॥ ੨੫ ॥ ਲਗੇ ਅਨਿਕ ਕਾਰੀਗਰ ਆਨਿ । ਰਚਹਿ ਹਵੇਲੀ ਪੌਰ ਮਹਾਨ । ਨਾਨਾ ਰੀਤਿ ਨਿਕੇਤਨਿ ਪੰਗਤਿ । ਹਰਖਤਿ ਆਨਿ ਬਸੀ ਗਨ ਸੰਗਤਿ ॥ ੨੬ ॥ ਬਿੱਪ੍ਰ ਬਸੇ ਖਟ ਕਰਮੀ ਆਇ । ਬਿਦਯਾਧ੍ਯੈਨ ਅਧਿਕ ਧਰਮਰਾਇ[6] । ਸੀਲ ਸੰਤੋਖੀ ਦਯਾ ਸੁਭਾਉ । ਗੁਰ ਕੇ ਨਗਰ ਬਸੇ ਸਮੁਦਾਉ ॥ ੨੭ ॥ ਖੱਤ੍ਰੀ

---

[1]ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ । [2]ਅੱਗੋਂ ਭੇਟ ਦੇਕੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । [3]ਜੋ ਬੇਮੁਖ ਹੋਏ (ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਪਿੰਡ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ । [4]ਚਲਦੇ ਹਨ (ਸਿੱਖ)। [5]ਘਰ । [6]ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਧਰਮੀ । [ਸੰਸ:, ਵਿਦ੍ਯਾ+ਅਧ੍ਯਯਨ=ਪੜ੍ਹਨਾ]।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੇਤਿਕ ਆਨਿ ਰਹੇ ਹੈਂ।ਜਿਨ ਗੁਰ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਉ ਲਹੇ ਹੈਂ। ਬੈਸ਼ ਬਨਜ ਕੇ ਕਰਤਾ ਆਏ। ਕਰੀ ਦੁਕਾਨ ਬਜ਼ਾਰ ਸੁਹਾਏ ॥ ੨੮ ॥ ਹੋਨਿ ਲਗੇ ਬਿਵਹਾਰ ਬਡੇਰੇ। ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਲ੍ਯਾਇ ਘਨੇਰੇ। ਮਿਹਨਤਿ[1] ਅਧਿਕ ਨਗਰ ਮਹਿ ਪਾਏਂ। ਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਕਰਨਹਾਰ ਗਨ ਆਏ ॥ ੨੯ ॥ ਸਕਲ ਜਾਤਿ ਸ਼ੂਦਰ ਕੀ ਰਹੀ। ਕਰਹਿ ਮਜੂਰੀ ਧਨ ਗਨ ਲਹੀ। ਗੁਨੀ ਪੁਰਖ ਆਛੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰੀ।ਕਦਰ ਸ਼ਿਨਾਸ ਜਾਨਿ ਗੁਰ ਭਰੀ[3] ॥੩੦॥ ਪਰਿ ਮਹਿ ਬਸੇ ਚਲੀ ਸਭਿ ਕਾਰਾਕੇ ਕਰਿ[4] ਲੇ ਪਹੁੰਚਤਿ ਦਰਬਾਰ। ਧਨ ਇਨਾਮ ਕੋ ਪਾਵਨ ਕਰੈਂ। ਆਛੀ ਕਰਨ ਚਾਤੁਰੀ ਧਰੈਂ ॥ ੩੧ ॥ ਕਾਰੀਗਰ ਸੋਂ ਪ੍ਰਭੁ ਉਚਾਰ। 'ਰੁਚਿਰ ਦੁਕਾਨ ਬਨਾਇ ਬਜ਼ਾਰ। ਚਾਰੁ ਪ੍ਰਤੋਲੀ[5] ਰਚੀਐ ਜਿਤ ਕਿਤ। ਬਸਹਿ ਸੁਖੀ ਨਰ ਗਨ ਧਰਿ ਹਿਤ ਚਿਤ' ॥ ੩੨ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਹੁਕਮ ਰਚਨੇ ਸਭਿ ਸੁੰਦਰ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਰੁਚਿਰ ਪੌਰ ਕੇ ਮੰਦਿਰ। ਜਨੁ ਬਿਸ਼ਕਰਮਾ ਆਨਿ ਬਨਾਏ। ਪੰਕਤਿ ਸਦਨ ਬਜ਼ਾਰ ਸੁਹਾਏ ॥੩੩॥ ਸੁੰਦਰ ਗਰੀ ਕਰੀ ਇਕਸਾਰੀ[6]। ਬਿਚਰਤਿ ਹਰਖਤਿ ਚਿਤ ਨਰ ਨਾਰੀ। ਚਹੁੰ-ਦਿਸ਼ਿ ਮਹਿ ਉਪਬਨ ਲਗਵਾਏ। ਤਰੁਵਰੁ ਸਰਬ ਜਾਤਿ ਕੇ ਲਾਏ ॥੩੪॥ ਨਾਨਾ ਬਰਨ ਲਗੀ ਫੁਲਵਾਰੀ। ਬਿਕਸਤਿ ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਰਚਿ ਕ੍ਯਾਰੀ। ਬੀਚ ਸਥੰਭਲ ਕਰੇ ਚੁਕੌਨ।ਨਿਕਟ ਨਿਕਟ ਤਰੁਵਰੁ ਬਡ ਜੌਨ[7] ॥੩੫॥ ਆਤੂ,ਦਾੜਮ[8],ਕਦਲੀ[9] ਖਰੋਸੇਉ[10], ਰਸਾਲ[11], ਜਿ ਸੁਾਦਿਲ ਖਰੋਤੁਰਬ ਮਧੁਰ ਫਲ ਜਿਨ ਕੇ ਬ੍ਰਿੰਦ। ਇਕ ਲਘੁ ਹੈਂ ਇਕ ਹੋਤਿ ਬਿਲੰਦ ॥ ੩੬ ॥ ਆਦਿ ਅੰਗੂਰ ਲਤਾ[12] ਲਗਵਾਈ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਪੰਕਤਿ ਖਰੀ ਸੁਹਾਈ। ਬੋਲਤਿ ਗਨ ਬਿਹੰਗ ਬਹੁ ਜਾਤੀ। ਕੋਕਿਲ[13] ਕੀਰ[14] ਮੋਰ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ ॥ ੩੭॥ਪਾਰਾਵਤ[15]ਰਕਵਨ[16]ਕੇ ਨਾਦਿ। ਜਿਨ ਕੇ ਸੁਨੇ ਹੋਇ ਅਹਿਲਾਦਿ। ਥੋਰੇ ਦਿਵਸਨਿ ਰਚਨਾ ਘਨੀ। ਪ੍ਰਭੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਬਨੀ ॥ ੩੮ ॥ ਪੁੰਜ ਕਵੀ ਗੁਰ ਢਿਗ ਪੁਨ ਆਏ। ਕਰਹਿ ਕਬਿੱਤਨਿ ਅਧਿਕ ਰਿਝਾਏ। ਮੌਜ ਦਰਬ ਕੀ ਪਾਇ ਬਡੇਰੀ। ਕੀਰਤਿ ਜਹਿਂ ਕਹਿਂ ਬਿਥਰਿ ਘਨੇਰੀ ॥

[1]ਮਜੂਰੀ। [2]ਚੰਗੇ ਕਾਰੀਗਰ। [3]ਭਲੀ ਕਦਰ ਸ਼ਿਨਾਸੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਣਕੇ (ਅ) ਕਦਰ ਸ਼ਿਨਾਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ (ਕਦਰਜੋਗ) ਜਾਣਕੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੋਲ) ਭਰੀ। [4]ਕੋਈ (ਬਾਹਰੋਂ ਚੀਜ਼) ਕਰਕੇ (ਭਾਵ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਚੀਜ਼ਾਂ) ਲੈਕੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। [5]ਚੌੜੀ ਸੜਕ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਹੋਕੇ ਲੰਘੇ। [ਸੰਸ:, ਪ੍ਰਤੋਲੀ]। [6]ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ। [7]ਜੋੜਕੇ। [8]ਅਨਾਰ। [9]ਕੇਲੇ। [10]ਸੇਬ। [11]ਅੰਬ। [12]ਵੇਲਾਂ। [13]ਕੋਇਲਾਂ। [14]ਤੋਤੇ। [15]ਕਬੂਤਰ [ਸੰਸ:, ਪਾਰਾਪਤ,ਪਾਰਾਵਤ]। [16]ਆਵਾਜ਼ਾਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

੩੯ ॥ ਜੇ ਜੇ ਬਸੇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਆਇ। ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਤੇ ਸੁਖ ਬਹੁ ਪਾਇ। ਪੁੰਜ ਖਾਲਸਾ ਉਤਰਯੋ ਰਹੈ। ਸੇਵਹਿ ਗੁਰੂ ਸੁ ਰਸ ਕੋ ਲਹੈ॥ ੪੦ ॥ ਗੁਰ-ਮਤਿ ਧਰਿ ਧਰਿ ਹੁਇ ਉਰ ਗਯਾਨੀ। ਰਾਖਹਿਂ ਰਹਤਿ ਪਠਹਿਂ ਗੁਰਬਾਨੀ। ਪਾਹੁਲ ਆਨਿ ਪੁੰਜ ਸਿਖ ਲੇਵੈਂ। ਰੀਤਿ ਜਗਤ ਦੁਰਮਤਿ ਤਜਿ ਦੇਵੈਂ[1] ॥੪੧॥ ਲਗਹਿ ਦਿਵਾਨ ਬਿਰਾਜੈਂ ਬੀਰ। ਦਰਸਹਿਂ ਆਨਿ ਊਚ ਅਰੁ ਨੀਚ। ਅਰ-ਪਹਿਂ ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਲਯਾਇ। ਹਯ ਹੱਥਯਾਰ ਦਰਬ ਸਮੁਦਾਇ॥ ੪੨॥ ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੁਖਨਿ ਬਹੁ ਮੁਲ ਕੇਰੇ। ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਕੇ ਨਰ ਹੇਰੇ। ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕਰਿ ਬਿਸਰਾਮੂ। ਬਿਰਮਾਵਹਿਂ ਹੇਰਤਿ ਅਭਿਰਾਮੂ ॥ ੪੩ ॥

ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਚਤੁਰਥ ਰੁੱਤੇ 'ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਆਗਮਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਊਨ ਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੪੯॥

੫੦. [ਭੀਮਚੰਦ ਦਾ ਮੇਲ। ਨਾਰਦ ਨੇ ਖੰਡ ਭੇਟ ਕਰਨੇ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਕਲ ਸੈਲਪਤਿ ਥਿਰ ਰਹੇ ਨਿਜ ਰਜਧਾਨੀ ਜਾਇ। ਆਨ ਮਾਨਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਉਰ ਹੰਕਾਰ ਬਿਲਾਇ॥੧॥ਚੌਪਈ॥ ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਹੁਇ ਤੂਸ਼ਨਿ ਥਿਰੇ। ਭੀਮਚੰਦ ਨਰ ਪਠਵਨਿ ਕਰੇ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਭੂਲਯੋ ਮੈਂ ਬਖਸ਼ੀਜੈ। ਨਿਜ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਬਿਰਦ ਲਖਿ ਲੀਜੈ ॥ ੨ ॥ ਹਮ ਨੇ ਅਪਨੋ ਸਗਲ ਬਿਗਾਰਾ[2]। ਭਯੋ ਬਿਰੋਧ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਭਾਰਾ। ਅਬਿ ਮੈਂ ਸ਼ਰਨ ਪਰਯੋ ਬਲ ਹਾਰੀ[3]। ਗੌਰਵ ਮਹਿਮਾ ਜਾਨਿ ਤਿਹਾਰੀ ॥੩॥ ਗਨ ਰਾਜੇ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਮੋਹੀ। ਜਿਸ ਤੇ ਰਾਵਰਿ ਸੋਂ ਰਨ ਹੋਹੀ[4]। ਕਹੇ ਅਪਰ ਕੇ ਬਿਗਰਤਿ ਰਹਯੋ। ਅਬਿ ਮੈਂ ਸ਼ਰਨਿ, ਮਹਾਤਮ[7] ਲਹਯੋ[5] ॥੪॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਲਿਖਿ ਬਿਨੈ ਬਡੇਰੀ। ਗੁਰ ਢਿਗ ਪਠੀ 'ਛਿਮਹੁ ਮਤਿ ਮੇਰੀ'। ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾਗਦ ਪਠਵਾਯੋ। ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ ਬਾਕ ਅਲਾਯੋ ॥ ੫ ॥ 'ਅਬਿ ਤੌ ਭਯੋ ਨਿੰਮ੍ਰ ਤਜਿ ਗਰਬਾ। ਖੋਇ ਦਰਬ ਅਰੁ ਜਸੁ ਜਗ ਸਰਬਾ। ਸ਼ਰਨਿ ਪਰਯੋ ਚਾਹਤਿ ਹੁਇ ਹਿਤ ਮੈਂ[6]। ਲਖਯੋ ਮਹਾਤਮ ਮੈਂ ਕਛੁ ਚਿਤ ਮੈਂ ॥੬॥ ਉਚਿਤ ਸੰਧਿ ਜੋ ਜਾਨਹੁ ਤਾਂਹੀ। ਲਿਹੁ ਮਿਲਾਇ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ! ਪਗ ਪਾਂਹੀ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਜੋ ਮਾਨੀ ਆਨ[8]। ਅਪਰ ਜਿ ਗਿਰਪਤਿ ਕੇਤਿਕ ਮਾਨ[9] ॥੭॥ ਬੇਮੁਖ ਹੋਇ

[1]ਜਗਤ ਵਿਚ ਦੁਰਮਤੀ ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। [2]ਵਿਗਾੜਿਆ ਹੈ। [3]ਬਲ ਹਾਰਕੇ। [4]ਹੋਇਆ ਸੀ। [5]ਲਖ ਲਿਆ ਹੈ। [6]ਸ਼ਰਨ ਪਿਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਹ,ਹਿਤ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਹੈ। [7]ਮਹਾਤਮ ਵਾਲੇ; ਮਹਾਤਮਮਯ] ਪਰ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ—ਮਹਾਤਮ ਕੋ—ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਉਕਾਈ ਹੈ। [8]ਜੋ ਆਣ ਮੰਨ ਲਈ। [9]ਹੋਰ (ਬੀ) ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਰਾਜੇ ਮੰਨ ਜਾਣਗੇ (ਆਨ)। (ਅ) (ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਕਿੰਨਾਕੁ ਮਾਣ ਹੈ, (ਆਪ ਉਹਬੀ ਅਧੀਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ)।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਰ ਬਹੁ ਖਾਈ। ਸ਼ਰਨ ਪਰੇ ਉਰ ਮਹਿਂ ਪਛੁਤਾਈ।ਮੇਲਹੁ ਆਪ ਉਚਿਤ ਹੈ ਬਾਤੀ। ਜੇ ਅਧੀਨ ਇਮ ਬਡੇ ਅਰਾਤੀ[1]॥੮॥ ਸੁਨਿ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। 'ਪ੍ਰਥਮ ਕੁਕਰਮ ਤਿਨਹੁਂ ਹੀ ਠਾਨਾ। ਅਬਿ ਜੇ ਮਿਲਹਿ ਨਹੀਂ ਅਪਮਾਨੈ[2]। ਤਜੈ ਬਿਰੋਧ ਗੁਰਨਿ ਕੋ ਮਾਨੈ ॥੯॥ ਹਮ ਹੁਇਂ ਤਥਾ ਜਥਾ ਸੋ ਹੋਇ। ਮਿਲਹਿ ਮਿਲਾਵਹਿਂ ਅੰਤਰ ਖੋਇ[3]। ਰਿਸ ਬਸਿ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਲਰਿਬੋ ਚਾਹਾ। ਤਿਮ ਹੀ ਮਿਲੇ ਮੇਲ ਰਣ ਮਾਂਹਾ[4]'॥੧੦॥ਦਯੋ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲਿਖ-ਵਾਇ। ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਬਾਕ ਹਿਤ ਕੇ ਜਿਸ ਭਾਇ। ਦੂਤ ਗਯੋ ਲੇਕਰਿ ਢਿਗ ਜਬੈ। ਖੋਲਿ ਪਠਾਇ,ਜਾਨਿ ਹਿਤ ਸਬੈ[5] ॥੧੧॥ ਹਰਖਤਿ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਕੋਪ ਮਿਟਾਯੋ। ਪੁਨ ਪੀਮਾ ਪਰਧਾਨ ਪਠਾਯੋ। ਮੇਲ ਕਰਯੋ ਬਾਤਨਿ ਕੇ ਸਾਥ। ਭਯੋ ਸ਼ੁੱਧ ਮਨ ਪੁਨ ਗਿਰਨਾਥ ॥ ੧੨ ॥ ਆਵਾਜਾਈ ਸਚਿਵਨਿ ਕੇਰੀ। ਕਰਤਿ ਰਹਯੋ ਦੇ ਭੇਟ ਬਡੇਰੀ। ਅਪਰ ਹੈਂਡੂਰੀ ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ। ਮੰਤ੍ਰੀ ਪਠਹਿਂ ਪਰਹਿ ਜਬਿ ਕਾਰੇ ॥ ੧੩ ॥ ਕਿਸ ਗਿਰਪਤਿ ਕੇ ਭਾਵ ਬਿਸਾਲਾ। ਕੇਚਿਤ ਕਰਹਿਂ ਅਲਪ ਹਿਤਵਾਲਾ[6]।ਇਸ ਬਿਧਿ ਰਸ ਹੋਯੋ ਗਿਰ ਰਾਜਨ। ਕਰਹਿਂ ਸੁਧਾਰਨਿ ਅਪਨੇ ਕਾਜਨਿ॥ ੧੪॥ ਕਬਿ ਕਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਚਢਹਿਂ ਅਖੇਰ।ਬਿਚਰਹਿਂ ਕਾਨਨ ਇਤ ਉਤ ਹੇਰਿ। ਸੰਗ ਖਾਲਸਾ ਹ੍ਵੈ ਸਮੁਦਾਇ। ਤੀਰ ਗੋਰੀਆਂ ਵਹਿਰ ਚਲਾਇ ॥ ੧੫ ॥ ਨਿਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ਹ੍ਵੈ ਅੱਭ੍ਯਾਸਾ। ਪਰਚਹਿਂ ਰਹਹਿਂ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਪਾਸਾ।ਗਾਣੇ ਰਾਇ ਮਿਲੇ ਸਮੁਦਾਇ। ਜੋ ਸੈਲਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਬਸਾਇਂ[7] ॥੧੬॥ ਸਭਿਹਿਨਿ ਆਨ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਮਾਨੀ। ਮਾਨੈਂ ਜੋ ਨ,ਮਿਟੈ ਰਜਧਾਨੀ[8]। ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਕੋ ਅਰਪੰਤੇ। ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਹੇਰਿ ਪਠੰਤੇ॥੧੭॥ਆਛੇ ਫਲ ਗਨ ਤੋਰਿ ਬਟੋਰਿ[9]।ਡਾਲੀ ਪਠਹਿਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਓਰ। ਕੋ ਸੂਖਮ ਚਾਵਰ ਪਹੁਂਚਾਵੈ। ਕੋ ਬਹੁ ਮੋਲੇ ਬਸਤੁ ਪਠਾਵੈਂ ॥੧੮॥ ਜਿਸ ਬਿਲੋਕਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰੈਂ ਅਨੰਦ।ਐਸੀ ਵਸਤੁ ਪਠਾਇਂ ਬਿਲੰਦ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੁ ਦਿਵਾਨ ਮਝਾਰੀ। ਨਾਰਦ ਸਾਧ ਰੂਪ ਨਿਜ ਧਾਰੀ ॥ ੧੯ ॥ ਸੁੰਦਰ ਪੰਖ ਬਿਹੰਗਮ ਕੇਰੇ। ਧਰੇ ਉਪਾਇਨ ਆਨਿ

---

[1]ਵੱਡਾ ਵੈਰੀ ਭੀ ਐਉਂ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [2]ਹੁਣ ਜੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਨਿਰਾਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। [3]ਜੇ ਮਿਲੇਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀ ਮਿਲਾ ਲਵਾਂਗੇ ਫਰਕ ਹਟਾਕੇ। [4]ਓਵੇਂ ਹੀ (ਅਸੀਂ) ਰਣ ਵਿਚ (ਉਸਨੂੰ) ਮਿਲੇ। [5]ਖੋਲਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਸਾਰੀ ਅਪਣੇ ਹਿਤ ਦੀ ਜਾਣੀ। [6](ਕਈਕ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹਿਤ ਵਾਲਾ ਭਾਵ) ਕਰਦੇ ਹਨ। [7]ਵਸਦੇ ਹਨ। [8]ਰਾਜਧਾਨੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [9]ਤੋੜਕੇ ਤੇ ਕੱਠੇ ਕਰਕੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਗੇਰੇ। ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ ਦਰਸ ਕਰਿ ਬੈਸਾ। ਦੇਖਿ ਨ ਤ੍ਰਿਪਤਹਿ ਬਹੁ ਛੁਧਿ ਜੈਸਾ ॥੨੦॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਦਰ ਬੈਠਾਯੋ। ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਦਨ ਅਲਾਯੋ। 'ਪੰਖ ਆਨਿਬੇ ਹੇਤੁ ਕਸਾਲਾ[1]। ਕਰੌਂ ਰਿਖਿਦੇਵ! ਆਪ ਤੁਮ ਝਾਲਾ? ॥੨੧॥ ਤੁਮਰੋ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ ਬਹੁ ਪਾਵਨ।ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਬਿ ਕਰਹੁ ਦਿਖਾਵਨ।ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੇਤ ਧਰ ਫਿਰੋ। ਸੁਰ ਮੁਨਿਜਨ ਕੋ ਪਾਵਨ ਕਰੋ' ॥੨੨॥ ਸੁਨਿ ਮੁਨਿ ਨਾਰਦ ਪਰਮ ਬਿਸ਼ਾਰਦ[2]। ਉੱਤਰ ਹੇਤੁ ਬਖਾਨੀ ਸਾਰਦ[3]। 'ਸ੍ਰੀ ਅਸਕੇਤੁ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਿਯ ਪਰਮ[4]। ਧਰਨੋ ਰੂਪ ਗੁਰ ਰਾਖਨਿ ਧਰਮ ॥੨੩॥ ਤੀਨ ਤਾਪ ਖਾਪਨਿ ਸ਼ੁਭ ਦਰਸ਼ਨ। ਆਇ ਸੁਰਗ ਤੇ ਹਰਖਤਿ ਪਰਸਨ[5]। ਰਿਕਤ ਪਾਨ[6] ਨਹਿ ਆਵਤਿ ਆਛੇ। ਯਾਂਤੇ ਭੇਟ ਲਯਾਇਬੋ ਬਾਂਛੇ ॥੨੪॥ ਬਹੁਰ ਬਿਚਾਰਨੋ ਜੋ ਹੁਇ ਪਯਾਰੀ। ਐਸੀ ਵਸਤੁ ਲੇਉਂ ਕਰ ਧਾਰੀ। ਕਰਨਿ ਜੰਗ ਅੱਭਯਾਸ ਬਡੇਰਾ। ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਨਿ ਕਰਿ ਮੈਂ ਹੇਰਾ ॥੨੫॥ ਯਾਂਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਕੀ ਬਹੁ ਚਾਹੁ। ਬਿੱਦਯਾ ਚਾਪ ਅਧਿਕ ਸਭਿ ਮਾਂਹੂ।ਯਾਂਤੇ ਤੁਮਰੇ ਸਰਨਿ ਕਰਨਿ ਕੌਂ[7]।ਮੈਂ ਆਨੇ ਸ਼ੁਭ ਬੀਨ ਪਰਨਿ ਕੌ[8]* ॥੨੬॥ ਅਪਨੇ ਬਾਨ ਸੰਗ ਲਗਵਾਓ। ਬਹੁਰ ਚਾਪ ਮੈਂ ਸੰਧਿ ਚਲਾਓ। ਹੇਰਹੁ ਬੇਗ ਹੋਇ ਹੈ ਐਸੇ। ਉਡਿ ਕਰਿ ਜਾਇਂ ਬਿਹੰਗਮ ਜੈਸੇ ॥੨੭॥ ਜੇਤਿਕ ਹੋਤਿ ਰਹੇ ਅਵਤਾਰਾ।ਪਹੁੰਚਿ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰਾ[9]। ਰਾਮਚੰਦ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਿਹਾਰੇ। ਸੁੰਦਰ ਨਰ ਸਰੀਰ ਬਹੁ ਧਾਰੇ ॥੨੮॥ ਅਬਿ ਰਾਵਰ ਕੋ ਰੂਪ ਛਬੀਲਾ। ਕਰਤੇ ਰਹਹੁ ਮਾਨਵੀ ਲੀਲਾ। ਦੇਖਤਿ ਹੀ ਮਨ ਹੋਤਿ ਸਨੇਹੂ। ਸਰਬ ਜੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਫਲ ਦੇਹੂ॥੨੯॥ ਕਹੌਂ ਕਹਾਂ ਰਾਵਰ ਕੀ ਸ਼ੋਭਾ। ਦੁਸ਼ਮਨ ਭੀ ਦੇਖਤਿ ਮਨ ਲੋਭਾ। ਖੜਗ ਨਿਖੰਗ ਅੰਗ ਕੇ ਸੰਗਾ। ਸ਼ੋਭਤਿ ਕਲਗ਼ੀ ਸੀਸ ਉਤੰਗਾ॥੩੦॥ ਤੁਮ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਅਨੰਦੇ। ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਦੁਤਿ ਦਿਪਹਿ ਬਿਲੰਦੇ। ਸੁੰਦਰ ਅਪਰ ਬਿਲੋਕਨਿ ਕੇਰੀ।ਨਹਿ ਬਾਂਛਾ ਰਹਿ ਤੁਮ ਕੋ ਹੇਰੀ[10]' ॥੩੧॥ ਸੂਰ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਪੰਥ ਚਲਾਯੋ। ਰਚਨੋ ਸਭਿਨਿ ਕੌ ਜੁੱਧ ਸਿਖਾਯੋ। ਜਿਸ ਮਹਿਂ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸਿ-

[1]ਪੰਛ ਲਿਆਵਣ ਦੀ ਖੇਚਲ। [2]ਚਤੁਰ। [3]ਬਾਣੀ। [4]ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ (ਆਪ) ਪਰਮ ਪ੍ਰਿਅ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋ। [5]ਸੁਰਗ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਅਨੰਦ ਨਾਲ (ਚਰਨ) ਪਰਸਨ। [6]ਖਾਲੀ ਹੱਥ। [7]ਬਾਣਾਂ ਨਾਲ (ਜੋੜਨ) ਲਈ। [8]ਪੰਛ ਹੁਣਕੇ। [9](ਮੈਂ) ਦੇਖਿਆ ਹੈ। [10]ਆਪਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਚਾਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।

*ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਗਲੇ ਅੰਸੂ ਵਿਚ ਆਵੇਗਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਤਾ ਮੋਹੀ।ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਦਾਰੁਣ ਮਨ ਮਹਿ ਹੋਹੀ[1] ॥੩੨॥ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੁਰ ਗਾਦੀ ਧੰਨ। ਜਿਨ ਕੀ ਸਮਤਾ ਕਰਹਿ ਨ ਅੰਨ। ਰੂਪ ਮਹਿਦ ਮਹੀ-ਧਾਨ ਤੁਮਾਰਾ। ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਜਿਸ ਬੇਦ ਉਚਾਰਾ ॥ ੩੩ ॥ ਸਰਬ ਸੁਰਾਸੁਰ ਸ਼ਾਰਦ ਸ਼ੇਖ। ਅੰਤ ਨ ਪਾਇ ਸਕਹਿ ਅਵਿਰੇਖ। ਨਿਜ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਰੂਪ ਤੁਮ ਧਾਰਾ। ਪਗ ਪਤਾਲ ਜੋ ਧਰੈ ਪਸਾਰਾ[2] ॥੩੪॥ ਸਾਗਰ ਉਦਰ[3], ਨਸਾ ਨਦ ਨਾਰੇ[4]।ਲੋਚਨ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਉਦਾਰੇ। ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ ਪ੍ਰਭੁ ਸੀਸੁ ਬਨਾਯੋ। ਜਹਿਂ ਕਹਿਂ ਏਕੋ ਰੂਪ ਸੁਹਾਯੋ' ॥ ੩੫ ॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਜਬਿ ਨਾਰਦ ਕਹ੍ਯੋ। ਬਰਜਤਿ ਗੁਰੂ[5] 'ਤੁਮ ਸਭਿ ਕਿਛ ਲਹ੍ਯੋ। ਅਹੋ ਦੇਵਰਿਖਿ! ਨਿਤ ਸਰਬੱਗਯ। ਸਭਿ ਤੇ ਦੀਰਘ ਅਹੋ ਤਤੱਗਯ' ॥ ੩੬ ॥ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਹਿ ਕਰਿ ਆਪਸ ਮਾਂਹੀ। ਭਏ ਅਨੰਦਤਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਤਾਂਹੀ[6]।ਕਰੀ ਪਰਸਪਰ ਨਮੋ ਸਿਧਾਰਾ। ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ ਕੋ ਮੁਨੀ ਪਧਾਰਾ ॥ ੩੭ ॥ ਦੇਖਤਿ ਸਭਿ ਕੇ ਅੰਤਰਧਯਾਨਾ। ਸਿੱਧ ਸਮਾਨ ਖ਼ਾਲਸੇ ਜਾਨਾ। ਪਾਛੇ ਪੂਛਨਿ ਕੀਨੇ ਸਬੈ। ਭੇਵ ਬਤਾਯੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਬੈ ॥ ੩੮ ॥ 'ਕਮਲਾਸਨ ਕੋ ਨੰਦਨ[7] ਨਾਰਦ। ਅਹੈ ਦੇਵਰਿਖਿ ਪਰਮ ਬਿਸ਼ਾਰਦ[8]'। ਇਮ ਕਹਿ ਪੰਖ ਆਪ ਕਰ ਲਏ। ਏਕ ਸਿੰਘ ਸੋਂ ਇਮ ਕਹਿ ਦਏ ॥ ੩੯ ॥ 'ਲੇ ਗਮਨਹੁ ਕਾਰੀਗਰ ਤੀਰ। ਬੈਠਿ ਨਿਕਟ ਲਗਵਾਵਹੁ ਤੀਰ। ਇਨ ਕੋ ਤ੍ਯਾਗਿ ਦੂਰ ਨਹਿਂ ਜਾਵਹੁ। ਦੇਖਤਿ ਦ੍ਰਿਗਨ[9] ਬਾਨ ਬਨਵਾਵਹੁ' ॥ ੪੦ ॥ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇ ਲੇ ਕਰਿ ਤਬਿ ਗਯੋ।ਨਿਕਟ ਬੈਠਿ ਬਨਵਾਵਤਿ ਭਯੋ। ਦੀਰਘ ਪੰਖ ਸੁ ਦੀਰਘ ਬਾਨਾ। ਕਰੇ ਤਯਾਰ ਸੋ ਰੁਚਿਰ ਮਹਾਨਾ ॥ ੪੧ ॥ ਆਛੇ ਸਰ ਬਨਾਇ ਲੇ ਆਯੋ। ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਦੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ। ਆਪ ਹਾਥ ਮਹਿਂ ਧਰਿ ਕਰਿ ਹੇਰੇ। ਸਰਬ ਥੂਲ ਖਪਰੇ ਸੁ ਬਡੇਰੇ ॥ ੪੨ ॥ ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਚਤੁਰਥ ਰੁਤੇ 'ਨਾਰਦ ਜੀ ਮਿਲਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੰਚਾਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੫੦ ॥

੫੧. [ਖੰਡਾਂ ਦੁਵਾਰਾ ਉਪਦੇਸ਼]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਥਿਰਯੋ ਖਾਲਸਾ ਪਾਸ ਗਨ ਹੁਕਮ ਕਰਯੋ ਮਹਾਰਾਜ। 'ਦੂਰ ਦੂਰ ਲਗਿ ਖਰੇ ਰਹੁ* ਬਾਨ ਖੋਜਿਬੇ ਕਾਜ' ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਿੰਘ

[1]ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ ਵੇਖ ਵੇਖ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਆਉਂਦੀ ਹੈ:—। [2]ਪਤਾਲ ਜੋ ਹੇਠ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਆਪਦੇ) ਚਰਨ ਹਨ। [3]ਸਮੁੰਦਰ ਪੇਟ ਹੈ। [4]ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ ਨਾੜੀਆਂ ਹਨ। [5](ਹੋਰ ਕਹਿਣੋ) ਰੋਕਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਰੋਕਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹੋਰ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੇ। [6]ਤਿਸ ਨਾਰਦ ਨੂੰ। [7]ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ। [8]ਚਤੁਰ। [9]ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਦਿਆਂ। *ਪਾ:—ਹੋਇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧਾਇ ਕਰਿ ਗਏ। ਖਰੇ ਸੈਂਕਰੇ ਹੋਵਤਿ ਭਏ। ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਿ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਕੋ ਕਰਿਕੈ। ਚਾਂਪ ਕਠੋਰ ਆਪ ਕਰ ਧਰਿਕੈ ॥੨॥ ਖੈਂਚ੍ਯੋ ਬਾਨ ਸੰਧਿਕੈ ਬਲ ਤੇ। ਸਕਲ ਬਿਲੋਕਤਿ ਹੈਂ ਤਿਸ ਚਲਿਤੇ। ਕਹ੍ਯੋ ਗੁਰੂ 'ਦੇਖਹੁ ਨਭ ਜੈ ਹੈ[1]। ਤਾਖਹੁ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤਰੇ ਉਤਰੈ ਹੈ?' ॥ ੩ ॥ ਛੋਰ੍ਯੋ ਜਬੈ, ਮਹਾਂ ਧੁਨਿ ਹੋਈ। ਗਰਜਿ ਸੁਨੀ ਸਭਿ, ਗਮਨ੍ਯੋ ਸੋਈ।ਰਹੇ ਦੇਖਤੇ ਦ੍ਰਿਗਨ ਲਗਾਇ। ਗਯੋ ਉਤੰਗ ਨ ਪਰੈ ਦਿਖਾਇ ॥ ੪ ॥ ਬਹੁਰ ਦੂਸਰੋ ਤਯਾਗਨਿ ਕੀਨ। ਤੀਸਰ ਚਾਂਪ ਐਂਚਿ ਤਬਿ ਦੀਨ। ਤਿਮ ਹੀ ਚੌਥੋ ਦਿਯੋ ਚਲਾਇ। ਬਹੁਰ ਪੰਚਮੋ ਗਾਜਤਿ ਜਾਇ ॥੫॥ ਸਭ ਸੋਂ ਕਹਿ ਕਹਿ ਤਯਾਗਨ ਕਰੈਂ। ਊਪਰ ਦੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਹਿਂ ਪਰੈਂ। ਦੇਖਤਿ ਰਹੇ ਖਰੇ ਸਭਿ ਹੋਇ।–ਆਵਹਿ ਤੀਰ[2]–ਪ੍ਰਤੀਖਹਿ ਸੋਇ ॥ ੬ ॥ ਬੀਤ੍ਯੋ ਜਾਮ ਰਹੇ ਤਹਿਂ ਠਾਂਢੇ। ਹਟਿ ਨਹਿ ਆਏ, ਅਚਰਜ ਬਾਢੇ। ਪੁਨ ਸਭਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਕਟ ਪਹੂਚੇ।'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਦੇਖਿ ਰਹੇ ਹਮ ਊਚੇ ॥੭॥ ਗਏ ਗਗਨ ਮਹਿਂ ਫਿਰੇ ਨ ਫੇਰੇ[3]। ਦੂਰਿ ਦੂਰਿ ਥਿਰੁ ਹੁਇ ਤਿਹ ਹੇਰੇ। ਤਰੇ ਧਰਾ ਪਰ ਸੋ ਨਹਿਂ ਆਏ। ਜੇ ਆਵਤਿ ਦਿਖੀਅਹਿ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੮ ॥ ਗਰਜਤਿ ਪੁਨ ਕੋ ਮੇਘ ਸਮਾਨਾ। ਸੋ ਹਮ ਸੁਨਤਿ ਰਹੇ ਥਿਰ ਕਾਨਾ। ਗਏ ਦੂਰ ਪੁਨ ਸੁਨੀ ਨ ਸੋਈ। ਸਭਿ ਕੀ ਮਤਿ ਬਿਸਮਤ ਪਿਖਿ ਹੋਈ' ॥ ੯॥ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕਹ੍ਯੋ 'ਨ ਊਪਰ ਕੋ ਹੈ[4]। ਗਗਨ ਪੁਲਾੜ ਪਰ੍ਯੋ ਸਭਿ ਓਹੈ[5]। ਥਿਰ ਹ੍ਵੈਬੇ ਕੋ ਥਾਨ ਨ ਕੋਈ। ਗਹੇ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਕਿਤ ਗੇ ਸੋਈ ॥ ੧੦ ॥ ਨੀਕੇ ਦੇਖਿ ਖੋਜਨਾ ਕਰੀਅਹਿ। ਬਾਨ ਅਜਾਇਬ ਲਖਾਉ, ਨ ਟਰੀਅਹਿ। ਕਹਾਂ ਗਏ ਕੈ ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ? ਬਾਨ ਬਿਕੀਮਤ ਦਏ ਚਲਾਇ' ॥੧੧॥ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਨਿਕੈਂ ਸਿਖ ਕਹੈਂ। 'ਹਮ ਨਹਿ ਭੇਵ ਤਿਨੋਂ ਕੋ ਲਹੈਂ। ਕੁਦਰਤ ਕੇ ਮਾਲਿਕ ਗੁਰ ਪੂਰੇ। ਕੌਨ ਲਖਹਿ ਚਲਿੱਤ੍ਰ ਸੁ ਰੂਰੇ ॥੧੨॥ ਜਾਨਹੁ ਆਪ ਸਰਬ ਕੀ ਗਤੀ। ਪਕਰੇ ਕਿਧੌਂ ਥਿਰੇ ਜਿਤ ਕਿਤੀ। ਦੇਖਤਿ ਰਹੇ ਗਗਨ ਦਿਸ਼ਿ ਸਾਰੇ। ਪਿਖਿ ਚਲਤੇ ਪੁਨ ਨਹੀਂ ਨਿਹਾਰੇ॥੧੩॥ ਰਹੇ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਜਾਮ ਬਿਤਾਯੋ। ਤਿਨ ਆਗਮਨ ਨਹੀਂ ਲਖਿ ਪਾਯੋ'। ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਮੰਦ ਮੰਦ। ਕਹਤਿ

[1]ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਂਵਦਾ ਹੈ (ਬਾਣ)। [2]ਤੀਰ ਆਵੇਗਾ। [3](ਬਾਣ) ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮੁੜੇ। [4]ਉਪਰ ਕੋਈ (ਥਾਉਂ) ਨਹੀਂ ਹੈ (ਜਿੱਥੇ ਬਾਣ ਅਟਕ ਰਹੇ)। (ਅ) ਉਪਰ ਕੋਈ (ਬਾਣ) ਨਹੀਂ। [5]ਓਹ (ਸਾਹਮਣੇ) ਸਾਰਾ ਅਕਾਸ਼ ਖਾਲੀ ਪਿਆ ਹੈ।

ਭੁਏ, ਤੁਮ ਸੁਮਤਿ ਬਿਲੰਦ ॥ ੧੪ ॥ ਸਗਰੇ ਕਰੀਅਹਿ ਭਲੇ ਬਿਚਾਰਨ । ਸਰ ਆਗਮਨ[1] ਨ ਭਾ ਕਿਸੁ ਕਾਰਨ ? ਗਏ ਗਹੇ ਕੈ ਕਿਤਹੁੰ ਸਿਧਾਰੇ ? ਜਿਸਤੇ ਆਵਤਿ ਨਹੀਂ ਨਿਹਾਰੇ' ॥੧੫॥ ਤਬਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਖਾਲਸਾ ਕਹੈ । 'ਰਾਵਰ ਸਕਲ ਸਬਲ ਗਤਿ ਲਹੈਂ।ਦਾਸਨ ਕੌ ਸਰ ਗਤੀ[2] ਬਖਾਨੋ!–ਜਿਮ ਕਿਤ ਅਟਕੇ–ਪ੍ਰਭੁ ! ਸੁ ਜਾਨੋ'॥੧੬॥ ਲਾਲਸ ਲਖੀ ਖਾਲਸੇ ਕੇਰੀ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਉਚਰਤਿ ਭੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ । 'ਇਹ ਤੁਮ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿਖਾਯੋ । ਦਾਸ਼ਟਾਂਤ[3] ਅਬਿ ਸੁਨਹੁ ਸੁਹਾਯੋ*॥੧੭॥ਪਰ ਹੁਮਾਉ[4] ਸੰਗ ਲਾਗਯੋ ਕਾਨ। ਹਮ ਧਨੁ ਜੋਰਿ ਤਜਯੋ ਬਰ ਬਾਨ । ਸੋ ਖਗ ਅਪਨੇ ਦੇਸ਼ ਮਝਾਰਾ । ਲੇ ਗਮਨਯੋ ਸਰ, ਤਰੈ ਨ ਡਾਰਾ ॥ ੧੮ ॥ ਤਿਮ ਗੁਰਬਾਨੀ ਕੇ ਸੰਗ ਲਾਗਾ । ਪਠਤਿ ਸੁਨਾਤਿ ਜੋ ਕਰਿ ਅਨੁਰਾਗਾ । ਸੋ ਬਾਨੀ ਪਾਠਕ ਲੇ ਜਾਇ । ਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਕੇ ਰਿਦਾ ਸੁਹਾਇ[5] ॥ ੧੯ ॥ ਨਿਜ ਸੰਗੀ ਤਹਿ ਕਰਹਿ ਪੁਚਾਵਨ । ਜਹਾਂ ਬਹੁਰ ਨਹੀਂ ਆਵਨ ਜਾਵਨ[6] । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਨ ਦੇਤਿ ਮਿਲਾਇ। ਬਡਿ ਅਨੰਦ ਮਹਿਂ ਰਹੇ ਸਮਾਇ ॥੨੦॥ ਪੰਖੀ ਗੁਰੂ, ਸੁ ਪੰਖ ਸ਼ਬਦ ਗਨ[7]। ਸਿਖ ਸਰ ਸੰਗ ਲਗੇ ਜਿਸ ਕੇ ਮਨ[8] । ਜਨਮ ਮਰਨ ਜੁਗ ਰਾਗ ਰੁ ਦ੍ਵੈਸ਼ । ਹਰਖ ਸੋਗ ਕੋ ਜਹਾਂ ਨ ਲੇਸ਼ ॥ ੨੧ ॥ ਗੁਰ ਪੰਖੀ ਕੋ ਬਾਸਾ ਤਹਾਂ । ਇਕ ਰਸ ਅਨੰਦ ਉਦਧਿ ਨਿਤ ਜਹਾਂ । ਜਹਿ ਪਰਿਣਾਮ[9] ਨ ਹੋਤਿ ਕਦਾਈ । ਤਹਿਂ ਸਿਖ ਸਰ ਕੋ[10] ਦੇਤਿ ਪੁਚਾਈ ॥ ੨੨ ॥ ਤਥਾ ਅਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸੁਨੀਜੈ । ਜਿਸ ਕੋ ਜਾਨਿ ਨਾਮ ਰਸ ਪੀਜੈ।ਨਾਮ ਪੰਖ, ਨਾਮੀ ਸੁ ਬਿਹੰਗ[11]। ਜੋ ਜੱਗਸਾਸੀ ਲਾਗਯੋ ਸੰਗ ॥ ੨੩ ॥ ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤ ਲਗਿ ਤ੍ਯਾਗਯੋ ਨਾਂਹੀ । ਲਾਗਯੋ ਰਹਯੋ ਨਾਮ ਰਸ ਮਾਂਹੀ। ਪੰਖ ਨਾਮ ਲੇ ਸਰ ਜੱਗਸਾਸੀ[12] । ਜਾਇ ਮਿਲਾਵਤਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਸੀ ॥੨੪॥ ਜਹਿਂ ਨਾਮੀ ਕੋ ਦੇਸ਼ ਸੁਹਾਵਨ । ਤਹਾਂ

[1]ਤੀਰਾਂ ਦਾ (ਹੇਠਾਂ) ਆਵਨਾ। [2]ਬਾਣਾਂ ਦੀ ਗਤੀ। [3]ਜਿਸ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਘਟਦਾ ਹੈ। [4]ਇਕ ਪੰਛੀ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੰਘਣ ਨਾਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। [5](ਉਸ) ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਸੁਹਾਵਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ। [6]ਭਾਵ ਬਾਣੀ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀ ਨੂੰ ਅਮਰ ਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਯਥਾ—ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ॥ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਉਪਜੀ ਸਾਚਿ ਸਮਾਣੀ। [7]ਸਾਰੇ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੇ) ਸ਼ਬਦ ਖੰਭ ਹਨ। [8]ਸਿੱਖ ਤੀਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨਾਲ (ਗੁਰੂ ਕੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰੂਪੀ ਖੰਭ) ਲਗੇ ਹਨ। [9]ਭਾਵ ਇਕ ਰਸ ਹਾਲਤ ਰਹੇ ਜਿੱਥੇ [ਸੰਸ:, ਪਰਿਣਾਮ=ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੋਣਾ, ਬਦਲੀ]। [10]ਸਿੱਖ ਰੂਪੀ ਤੀਰ ਨੂੰ। [11]ਪੰਛੀ ਹੈ। [12]ਜੱਗਸਾਸੀ ਰੂਪ ਬਾਣ ਨੂੰ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਖੰਭ।

*ਪਾ:—ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ ਸਰਬ ਸੁਹਾਯੋ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਹਿ ਬਿਨ ਬਿਲਮ ਪ੍ਰਭਾਵਨ । ਯਾਂਤੇ ਰਟਹੁ ਸਦਾ ਗੁਰਬਾਨੀ । ਜਗਤ ਉਧਾਰਨਿ ਪਰਖ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ॥ ੨੫ ॥ ਊਠਤਿ ਬੈਠਤਿ ਥਿਤ ਕੈ ਚਾਲੇ । ਪਠਹੁ ਸ਼ਬਦ ਨਿਤ ਰਹਹੁ ਸੁਖਾਲੇ । ਬਹੁਰ ਨ ਹੋਇ ਜਗਤ ਮਹਿ ਫੇਰਾ। ਕਰਹਿ ਉਬਾਰਨਿ ਗੁਰੂ ਬਡੇਰਾ ॥ ੨੬ ॥ ਤਿਮ ਹੀ ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰੀਜੈ। ਇਕ ਭੀ ਸ੍ਵਾਸ ਨ ਬਿਰਥਾ ਲੀਜੈ।ਮਨ ਜਿਹਵਾ ਕੇ ਸੰਗ ਮਿਲਾਇ।ਰਾਖਹਿੰ ਨਿਸ ਦਿਨ ਮਹਿ ਸੁਖਦਾਇ ॥ ੨੭ ॥ ਤਿਸ ਕੌ ਅੰਤ ਸਮਾ ਜਬਿ ਆਵੈ । ਨਾਮੀ ਹਿਤ ਸਹਾਇਤਾ ਧਾਵੈ। ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਕੇ ਬੰਧਨ ਸਾਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਤੁਰਤ ਨਿਰਵਾਰੇ ॥ ੨੮ ॥ ਨਿਕਟ ਆਪਨੇ ਜਨ ਕਰਿ ਰਾਖੇ । ਜਿਸ ਪਦ ਕੋ ਜੋਗੀ ਅਭਿਲਾਖੇ । ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਤੇ ਸਾਧਹਿ ਜੋਗ। ਹੋਹਿ ਸਪੂਰਨ, ਤਨ ਬਿਨ ਰੋਗ॥੨੯॥–ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਵਾਰ ਮਹਿੰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਟਿਕਾਵੈ।ਜੁਗਤ ਜੋਗ ਕੇ ਰਸ ਕੋ ਪਾਵੈ–।ਸੋ ਅਬਿ ਕਲੀਕਾਲ ਮਹਿ ਨਾਂਹੀ।ਯਾਂਤੇ ਰਮਹੁ ਨਾਮ ਰਸ ਮਾਂਹੀ॥੩੦॥ਰਹਿਤ ਵਹਿਰ ਤਨ ਕੀ ਸਭਿ ਧਰੈ।ਜਿਮ ਗੁਰ ਭਨਨੈ ਨ ਤਿਸ ਤੇ ਟਰੈ। ਅੰਤਰ ਵ੍ਰਿਤੀ ਨਾਮ ਲਿਵਲਾਵੈ । ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਕੋ ਰਿਦੈ ਬਸਾਵੈ॥ ੩੧॥ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਕਰਤਾਰਾ । ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਉਦਾਰਾ । ਦੀਨ ਬੰਧੁ ਪ੍ਰਿਯ ਸਿੱਖਨ ਕੇਰਾ।ਪ੍ਰਭੁ ਹਰਿ ਬਯਾਪਕ ਜਹਿ ਕਹਿ ਹੇਰਾ॥੩੨॥ ਅੱਚੁ-ਤ[੧], ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ, ਗੁਨਖਾਨੀ।ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲ,ਪਰਮ ਸੁਖਦਾਨੀ। ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰੰਕਾਰ,ਨਿਰਕਾਲ[੪]।ਨਿਰਗੁਨ ਸਰਗੁਨ ਰੂਪ ਬਿਸਾਲ॥੩੩॥ਪ੍ਰਭੁ ਸੰਭੂ[੫], ਨਿਰਭਉ, ਸਭਿ ਸੁਾਮੀ। ਮਧੁਸੂਦਨ ਨਿਤ ਅੰਤਰਜਾਮੀ। ਜਗਜੀਵਨ, ਜਗ ਰਚਨਬਿਧਾਤਾ।ਨਾਰਾਇਣ,ਨਰਪਤਿ,ਜਗ ਦਾਤਾ॥੩੪॥ਦੁਸ਼ਟਨ ਗੰਜਨ, ਜਨ ਮਨ ਰੰਜਨ।ਕਰਤਾਪੁਰਖ,ਅਨੰਤ, ਅਭੰਜਨ।ਸੱਤਿਰੂਪ,ਜੋਤਿਨ ਕੀ ਜੋਤਿ।ਜਿਹ ਸੱਤਾ ਤੇ ਜਗਤ ਉਦੋਤਿ॥੩੫॥ਪਰਮਾਤਮ, ਨਰਹਰਿ, ਅਬਿ-ਨਾਸ਼ੀ । ਰੂਪ ਨ ਰੰਗ ਨ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਸੀ । ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ, ਪਾਵਨ, ਦੁਖ-ਹਾਰੀ । ਮੋਹਿਦ ਮਨੋਹਰ, ਆਨੰਦਕਾਰੀ ॥ ੩੬ ॥ ਪਦਮਾਪਤ, ਮਾਧਵ, ਗੋਬਿੰਦ।ਵਾਹਿਗੁਰੂ,ਸਤਿਗੁਰੂ,ਮੁਕੰਦ। ਖਲ ਦਲ ਹਰਤਾ, ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰੀ। ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਗੋਬਿੰਦ, ਮੁਰਾਰੀ॥ ੩੭ ॥ ਗਨ ਜਨਾਰਦਨ, ਭਿੱਖੁਕ ਸੈਨਾ[੬] । ਕਲਮਲ ਹਰਤਾ, ਪੰਕਜ ਨੈਨਾ। ਜੋਗੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਧਯਾਨ ਬਸੈਧਾ।

[illegible] । ਸਿਰ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਚੋਟੀ ਵਿਚ [illegible] ਮੋਰੀ [illegible] ਹੈ [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] ।
[illegible] ਜਦ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਆਵਣੇ ਪਰ ਤੇ (ਭਿੱਖੁਕ=) ਭੇਖਧਾਰੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਨਾ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਯਾਮ ਰੂਪ, ਆਨੂਪ ਸੁਹੈਯਾ* ॥ ੩੮ ॥ ਖੜਗਕੇਤੁ ਅਸਕੇਤੁ ਨਿਰੰਜਨ।
ਭਗਤਨਿ ਪ੍ਰਿਯ ਭਵ ਭਯਾਨ ਪ੍ਰਭੰਜਨ[੧] । ਮਹਾਂਕਾਲ ਬਡ ਉੱਗ੍ਰ ਸਰੂਪੰ।
ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ ਭੂਪ ਗਨ ਭੂਪੰ॥ ੩੯ ॥ ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਜਿਹ ਨਾਮ ਅਪਾਰਾ ।
ਕਰਿ ਬਿਸਤਾਰ ਨ ਪਈਅਤਿ ਪਾਰਾ। ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਿ ਲੇਨਿ ਰਸ
ਰਸਨਾ[੨] । ਸਦਾ ਸੁਖੇਨ ਪਰਹਿ ਜਮ ਬਸ ਨਾ[੩] ॥ ੪੦ ॥ ਜੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਹਿ
ਮਾਨੁ ਸੋ ਆਛੇ[੪] । ਤਿਸ ਮਹਿਂ ਰਹੁ ਹਰਖਤਿ ਸੁਖ ਬਾਂਛੇ। ਤਨੁ ਹੈਂਤਾ ਕੋ
ਤ੍ਯਾਗਨ ਕਰੀਅਹਿ। ਪ੍ਰਭੁ ਰਜ਼ਾਇ ਹਰਖ ਅਨੁਸਰੀਅਹਿ' ॥ ੪੧ ॥
ਤੀਨਹੁ ਸਾਧਨ[੫] ਕੇਵਲ ਕੇਰੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਦਏ ਬਤਾਇ ਬਡੇਰੇ। ਭਾਣਾ
ਮਾਨਨਿ, ਹੈਂਤਾ ਤ੍ਯਾਗਨਿ । ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਨਿ ਲਿਵਲਾਗਨਿ ॥ ੪੨॥
ਇਹੀ ਪਰਮਪਦ ਕੋ ਪਹੁੰਚਾਵੈਂ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਿਨਹੁ ਪਰ ਸੋ ਚਲਿ ਜਾਵੈਂ ।
ਵਹਿਰ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਅੱਭ੍ਯਾਸ।ਪਾਪੀ ਦੁਸ਼ਟਨ ਕਰਨ ਬਿਨਾਸ਼ ॥੪੩॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੀ ਪਰਮ ਬਖਸ਼ੀਸ਼। ਜਗ ਕੇ ਸੁਖ ਮਿਲਿਬੋ ਜਗਦੀਸ਼[੬]।
ਬਡੇ ਭਾਗ ਜਾਗਹਿਂ ਜਿਨ ਕੇਰੇ। ਚਲੈਂ ਸੁ ਮਾਰਗ ਇਸੀ ਅਛੇਰੇ ॥ ੪੪ ॥
ਜਿਮ ਅਰਜਨ ਸੰਗ ਭਾਖੀ ਗੀਤਾ। 'ਕਰਮ ਫਲਨ ਤੇ ਰਹਹੁ ਅਤੀਤਾ'।
ਧਰਮ ਧਰਨਿ ਆਯੁਧ[੭] ਕੋ ਕਰੀਯਹਿ। ਅਪਨੋ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਬਿਚਰੀਯਹਿ'
॥ ੪੫ ॥ ਤਥਾ ਖਾਲਸੇ ਪ੍ਰਤਿ ਉਪਦੇਸ਼। 'ਸੱਤਿਨਾਮ ਕੋ ਭਜਨ ਹਮੇਸ਼।
ਬਹਿਰ ਕਰਮ ਰਣ ਕਰਨ ਮਹਾਨੇ। ਕਰਹੁ ਸਦਾ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸੁਖ ਠਾਨੇ'
॥੪੬॥ ਕਰੇ ਸ਼ੁੱਧ, ਮਨ ਕੀ ਤਜਿ ਮੈਲ[੮]। ਗਮਨੇ ਸੰਤ ਭਗਤ ਜਿਸ ਗੈਲ।
ਸਕਲ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਗੁਰ ਦਯੋ[੧੦]।ਜਿਨ ਕੇ ਭਾਗ ਬਡੇ ਤਿਨ ਲਹਯੋ ॥ ੪੭॥

ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਕੀ ਕਥਾ। ਕੀਨ ਬਨਾਵਨਿ ਮਮ ਮਤਿ ਜਥਾ।
ਚਤੁਰਥ ਰੁਤ ਪੂਰੀ ਕਰਿ ਤਥਾ। ਲੀਨੋ ਸਾਰ ਜਥਾ ਘ੍ਰਿਤ ਮਥਾ॥੪੮॥ਦਸ
ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਨ ਕੇ ਸੁਭ ਚਰਨਾਧਰ ਕਰਿ ਧਯਾਨ ਬਿਘਨ ਕਿਯਹਰਨ।ਅਭਿ-
ਲਾਖਾ ਨਿਜ ਪੂਰਨ ਕਰੀ। ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੀ ਮਤਿ ਕਛੁ ਨਹਿਂ ਅਰੀ[੧੧] ॥੪੯॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਚਤੁਰਥ ਰੁਤੇ [illegible] ਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੫੧ ॥

ਚਉਥੀ ਰੁਤ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ

[illegible]

ਰੁਤਿ ਪੰਜਵੀਂ ਚੱਲੀ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਅਥ ਪੰਚਮ ਰੁਤ ਕਥਨੰ ॥

੧. ਅੰਸੂ। [ਮੰਗਲ। ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਆਗਮਨ।]

੧. ਸੰਤ ਮੰਗਲ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਗ੍ਯਾਨੀ ਧ੍ਯਾਨੀ ਸਕਲ ਜਨ ਸਿਮਰੈਂ ਨਾਮ ਬਿਅੰਤ।
ਜਿਨ ਜਾਨ੍ਯੋ ਬੁਧਿ ਸੁੱਛ ਤੇਂ ਪਰੇ ਪਾਰ ਭਵ ਸੰਤ ॥ ੧ ॥
ਅਸ ਪਰਮਾਤਮ ਸੰਤ ਗਨ ਸਦਾ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ।
ਕਰਹੁ ਗ੍ਰੰਥ ਪੂਰਨ ਸਰਬ ਬੰਦੋਂ ਦ੍ਵੈ ਕਰ ਬੰਦਿ॥ ੨ ॥

{ ਬੁਧਿ ਸੁੱਛ=ਮਲ ਰਹਿਤ ਬੁੱਧੀ, ਆਤਮ ਵਿਵੇਕੀ ਬੁਧੀ।
ਬਿਅੰਤ=ਬਿਅੰਤ ਦਾ। ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ। }

ਅਰਥ—ਸਾਰੇ ਸਜਣ (ਕੀ) ਗਿਆਨੀ (ਕੀ) ਧਿਆਨੀ, ਬਿਅੰਤ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ) ਸਿਮਰਦੇ ਹਨ। (ਸਿਮਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਤਮ ਵਿਵੇਕੀ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ (ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ) ਜਾਣ (ਭਾਵ ਲਖ) ਲਿਆ ਹੈ (ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ) ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ।

ਸਦਾ ਸੱਤ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਜੋ ਐਸੇ ਸਮੂਹ ਸੰਤ ਹਨ (ਮੈਂ) ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਦਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ (ਤੇ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ) ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ (ਨਿਰਵਿਘਨ) ਪੂਰਨ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ।

੨. 'ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤ' ਮਿਟ੍ਯਾਦਾ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਸ੍ਵੈਯਾ॥ਜਿਹ ਪਾਰ ਨ ਪਾਵਤਿਹੈ ਚਤੁਰਾਨਨ ਆਨਪੰਚਾਨਨ ਗ੍ਯਾਨਗਤੀ।
ਖਟ ਆਨਨ ਭ੍ਰਾਤ ਗਜਾਨਨ ਗਾਵਤਿ ਵਾਧਿ ਸਦਾ ਕਮਤੀ ਨ ਰਤੀ।
ਉਚਰੇਤਿ ਹਜ਼ਾਰ ਹੀ ਆਨਨ ਤੇ ਤਿਸ ਤੇ ਕਹੁ ਦੀਰਘੁ ਕਾਹਿ ਮਤੀ ?
ਕਰ ਬੇਨਵਤੀ* ਸ਼ੁਭ ਦੇਹੁ ਮਤੀ ਬਿਘਨਾਨਿ ਹਤੀ ਭਜਿ ਸਾਰਸੁਤੀ ॥ ੩॥

[ਚਤੁਰਾਨਨ=ਬ੍ਰਹਮਾ। ਪੰਚਾਨਨ=ਸ਼ਿਵਜੀ। ਗ੍ਯਾਨਗਤੀ=(ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ) ਗ੍ਯਾਨ ਦੀ ਗਤੀ ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ। (ਅ) (ਗ੍ਯਾਨ+]

---

*ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ—ਬੀਣਵਤੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਨੁ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ—ਮੁਰਲੀ ਤੇ ਸਰੱਸ੍ਵਤੀ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ 'ਬੀਣ' ਤੇ ਏਦੇ 'ਣ' ਨੂੰ ਐਂਕੁੜ ਬੀ ਨਹੀਂ। ਜੋਗੀ ਜੋ 'ਕਿੰਗ' ਵਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਂਸ ਦੀ ਡੰਡੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬੇਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ:—ਹਥਿ ਕਰਿ ਤੰਤੁ ਬਜਾਵੈ ਜੋਗੀ ਥੋਥਰ ਵਾਜੈ ਬੇਨ। ਬੇਣੁਮਤੀ ਨਾਮ ਇਕ ਨਦੀ ਦਾ ਬੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਗਤੀ) ਗ੍ਯਾਨ ਦੀ ਅਪਹੁੰਚਤਾ ਭਾਵ ਜਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਗ੍ਯਾਨ ਦੀ ।
ਖਟਾਨਨ ਭ੍ਰਾਤ ਗਜਾਨਨ=ਕਾਰਤਕੇਯ ਦਾ ਭਾਈ ਗਣੇਸ਼ । (ਅ) ਕਾਰਤਕੇਯ
ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਭਿਰਾ ਗਣੇਸ਼ । ਰਤੀ ਕਮਤੀ ਨ=ਥੋੜੀ ਭੀ
ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ । ਹਜ਼ਾਰ ਹੀ ਆਨਨ ਤੇ=ਹਜ਼ਾਰ
ਹੀ ਮੁਖ ਤੇ (ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ) । ਦੀਰਘ ਕਾਹਿ ਮਤੀ=ਤਿਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ
ਕਿਸ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਹੈ ? ਕਰ ਏਨਵਤੀ=ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀਣਾ
ਵਾਲੀ । (ਅ) (ਮੈਂ) ਏਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਅਰਥ—ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਅਰ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬੀ ਜਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਾਰਤਕੇਯ ਦਾ ਭਾਈ ਗਣੇਸ਼ ਵੀ (ਜਿਸ ਨੂੰ) ਸਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਰਤੀ ਭਰ ਘੱਟ (ਗਾਇਨ) ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । (ਤੇ) ਹਜ਼ਾਰ ਹੀ ਮੁਖ ਤੋਂ (ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਨੂੰ) ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ (ਭਲਾ) ਦੱਸੋ ਖਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਸ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਵੱਡੀ ਹੈ ? ਐਸੀ (ਕਵੀਆਂ ਦੇ) ਬਿਘਨਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਰੱਸੁਤੀ ਨੂੰ,(ਜਿਸਦੇ) ਹਥ ਵਿਚ ਵੀਣਾਂ ਹੈ ਮੈਂ ਭਜਦਾ ਹੋਇਆ (ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ) ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੁਭ ਮਤਿ ਦਿਓ (ਕਿ ਗੁਰੂ ਜਸ ਵਰਣਨ ਕਰਾਂ) ।

ਹੋਰ ਅਰਥ—ਜਿਸ (ਪਰਮਾਤਮਾ) ਦਾ ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ, ਫਿਰ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਜਿਸ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ, ਕਾਰਤਕੇਯ ਤੇ ਗਣੇਸ਼ ਜਿਸ ਦਾ (ਜਸ) ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ (ਪਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਦੇ) ਰਤੀ ਭਰ ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, (ਅਤੇ) ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ (ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਆਪਣੇ) ਹਜ਼ਾਰ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਜਿਸ ਦੇ (ਨਾਮ) ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬੀਣਾ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਜਦੀ ਹੈ, (ਹੇ ਐਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ !) ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੁਭਮਤੀ ਦਿਓ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਘਨ ਦੂਰ ਕਰੋ ।

੩. ਇਸ਼੍ਟ ਗੁਰੂ—ਦਸੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਕਬਿੱਤ ॥ ਵੇਦ ਬੇਦਿ ਨਿਰਾਕਾਰ ਜਾਂਕੋ ਕਹੈਂ ਖੇਦ ਬਿਨ ਸੋਊ ਹ੍ਵੈ ਆਕਾਰਿ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਨੰਦ ਮੈ । ਅੰਗਦ, ਅਮਰਦਾਸ, ਰਾਮਦਾਸ, ਅਰ-
ਜਨ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ ਭਏ ਸੋਊ ਸੁਖਕੰਦ ਮੈ । ਗੁਰੁ ਹਰਿਰਾਇ
ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਤੇਗ ਕੇ ਬਹਾਦਰ ਬਿਸ਼ਾਰਦ ਮੁਕੰਦ ਮੈ।
ਸ੍ਰੀ ਗਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌ ਪਦਾਰਬਿੰਦ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਬੰਦੋਂ ਬ੍ਰਿੰਦ ਦੁੰਦ
ਹਰਿ ਦੁੰਦ ਹਾਥ ਬੰਦ ਮੈਂ ॥ ੪ ॥

ਬੇਦ=ਵੇਦ । ਬੇਦਿ=ਵਿਚਾਰਕੇ । ਨਿਰਾਕਾਰ=ਅਕਾਰ ਰਹਿਤ ।
ਆਕਾਰਿ=ਸਰੂਪ ਵਿਚ । ਅਨੰਦ ਮੈ=ਆਨੰਦਮਯ=ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ।
ਸੁਖਕੰਦ ਮੈ=ਸੁਖਕੰਦਮਯ=ਸੁਖਦਾਈ ਸਰੂਪ । (ਅ) ਮੇਰੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ।

| ਪਰਮ ਜੋਤਿ=ਮਹਾਨ ਜੋਤਿ । ਬਿਸ਼ਾਰਦ=ਚਤੁਰ ।
| ਬਿਸ਼ਾਰਦ ਮੁਕੰਦ ਮੈਂ=ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਿਚ ਚਤੁਰ । ਦ੍ਵੰਦ=ਦੁੱਖ (ਅ) ਦੋਵੇਂ । |

ਅਰਥ—ਵੇਦ ਵਿਚਾਰਕੇ ਜਿਸ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਨੂੰ ਨਿਰਾਕਾਰ ਤੇ ਭੇਦ ਬਿਨ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਉਹੀ (ਨਿਰ ਆਕਾਰ) ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ, (ਫੇਰ ਗੁਰੂ) ਅੰਗਦ, ਅਮਰਦਾਸ, ਰਾਮਦਾਸ, (ਗੁਰੂ) ਅਰਜਨ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਉਸੇ ਦੇ ਸੁਖਦਾਈ ਰੂਪ ਹੋਏ, (ਫਿਰ ਉਹੀ) ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ, ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ (ਬਣੀ ਤੇ ਫਿਰ ਓਹੀ) ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਿਚ ਚਤੁਰ (ਗੁਰੂ) ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਦੇ (ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਈ); (ਫਿਰ ਉਹੀ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੋਤ ਆਈ), (ਉਨ੍ਹਾਂ) ਤੱਕ ਸਮੂਹ ਦੁੰਦਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਹਾਰੇ ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਵਲਾਂ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੀ ਕਥਾ ਸ੍ਰੋਤਨ ਕੋ ਸੁਖਦਾਇ ॥
ਰੁਤਿ ਰਚਿ ਕਰਿ ਅਬਿ ਪੰਚਮੀ ਨੀਕੇ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਇ ॥ ੫ ॥

ਅਰਥ—ਹੁਣ ਸ੍ਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਪੰਜਵੀਂ ਰੁਤ ਵਿਚ ਰਚਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ।

ਚੌਪਈ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਸਮੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੂ । ਰਚਯੋ ਪੰਥ ਦੇ ਰਣ ਉਤਸਾਹੂ । ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਸੰਗਤਿ ਆਵੈ।ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਕੋਰਨਿ ਲਯਾਵੈ॥੬॥ਗੁਰ ਕੀ ਸੰਗਤ ਸੁਨਿ ਕਰ ਸਾਰੇ । ਨਹਿ ਬਿਖਾਦ ਕੋ ਦੇਤਿ ਨਿਹਾਰੇ[1]।ਜਬਿ ਕੀ ਮਾਰ ਲਈ ਕਲਮੋਟ । ਤਬਿ ਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਬਡੇ ਕੈ ਛੋਟ ॥੭॥ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਸੋਂ ਦ੍ਵੈਖ ਨ ਕਰਤੇ।ਜਹਿ ਕਿਤ ਚਾਹਤਿ ਤਹਾਂ ਉਤਰਿਤੇ । ਸਗਰੇ ਤ੍ਰਾਸ ਪਾਇ ਹਟਿ ਰਹੇ । ਕੋਮਲ ਬਾਕ ਬਿਲੋਕਤਿ ਕਹੇ[2] ॥੮॥ 'ਜੋਧਾ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਬਲਿ ਭਾਰਾ । ਗੁਰੂ ਮਰੈਲਾ[3]' ਕਰੈਂ ਉਚਾਰਾ। 'ਕੋ ਸਮਰਥ ਤਿਹ ਸੰਗਤ ਛੇਰੇ'। ਜੋ ਛੇਰੇ ਨਿਜ ਜੀਵ ਨਿਬੇਰੇ[4] ॥੯॥ ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਸਾਲੇ। ਤ੍ਰਾਸ ਧਰਹਿੰ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇ ਸਭਿ ਕਾਲੇ। ਪਸ਼ਚਮ ਦਿਸ਼ ਤੇ ਸੰਗਤ ਆਈ । ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਅਧਿਕ ਧਨ ਲਯਾਈ ॥੧੦॥ ਆਨਿ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਘਾਲਯੋ ਡੇਰਾ । ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ ਸੂਰਜ ਹੇਰਾ । ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਠਾਨਿ ਕਰਿ ਸਾਰੇ । ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿਬੇ ਹੇਤੁ ਉਚਾਰੇ[5]* ॥੧੧॥ ਸਭਾ ਸਥਾਨ ਗੁਰੂ ਚਲਿ ਆਏ । ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਜੁਤਿ ਅਧਿਕ ਸੁਹਾਏ । ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ ਖਾਲਸੇ ਕੇਰਾ । ਆਯੁਧ

[1]ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਸੁਣਕੇ ਕੋਈ ਦੁਖ ਦੇਂਦਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦਾ । [2](ਸੰਗਤ ਨੂੰ) ਦੇਖਕੇ ਕੋਮਲ ਵਾਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । [3]ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਮਾਰ ਨ ਖਾਵੇ, ਸਗੋਂ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕੇ । ਇਹ ਨਾਮ ਦੇਰ ਚਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । [4]ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਾਵੇ । [5]ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । *ਪਾ:—ਉਦਾਰੇ ।

ਧਰਿ ਧਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਹੇਰਾ ॥ ੧੨ ॥ ਗਯੋ ਮੇਵੜਾ ਸੰਗਤਿ ਪਾਸ। 'ਦਰ-
ਸ਼ਨ ਕਰਹੁ ਚਲਹੁ ਜਿਹ ਪਾਸ'। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਭਏ ਤਯਾਰ ਹਰਖਾਏ।
ਚਲੇ ਭੇਟ ਲੇ ਕਰਿ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੧੩ ॥ ਸੰਗਤ ਮਹਿ ਇਕ ਖੱਤ੍ਰੀ ਆਯੋ।
ਕੰਨਯਾ ਗੁਰ ਅਰਪਨਿ ਹਿਤ ਲ੍ਯਾਯੋ। ਰਾਵਾ ਗੋਤ ਬਸਹਿ ਰਵਤਾਸ[1]।
ਡੋਰੇ ਮਹਿਂ ਬਿਠਾਇ ਤਨੁਜਾ ਸੁ[2] ॥ ੧੪ ॥ ਸਭਾ ਸਥਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁਹਾਏ।
ਸਕਲ ਆਇ ਤਹਿਂ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ।ਅਰਪਿ ਅਟਪਿ ਕਰਿ ਅਨਿਕ ਅਕੋਰ।
ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਬੰਦਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ॥ ੧੫ ॥ ਰਾਵਾ ਖੱਤ੍ਰੀ ਸਿਖ ਕਰ ਬੰਦਿ।
ਠਾਂਢੋ ਆਗੇ ਭਯੋ ਮੁਕੰਦ। 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ! ਮੈਂ ਹੌਂ ਸ਼ਰਣਿ ਤੁਹਾਰੀ। ਗਹ੍ਯੋ
ਆਸਰਾ ਰਾਵਰਿ ਭਾਰੀ ॥ ੧੬ ॥ ਨਿਜ ਕੰਨਯਾ ਮੈਂ ਲੇ ਕਰਿ ਆਯੋ। ਗੁਰ
ਦਾਸੀ ਕਰਿਬੇ ਲਲਚਾਯੋ।ਚਿਰੰਕਾਲ ਕੋ ਮੈਂ ਉਰ ਧਾਰਾ। ਇਹੀ ਮਨੋਰਥ
ਫਲਹਿ ਉਦਾਰਾ ॥ ੧੭ ॥ ਸੇਵਹਿ ਸੇਵ ਆਪ ਕੀ ਸਦਾ। ਕਰਹਿ ਕ੍ਰਿਤਾ-
ਰਥ ਕੁਲ ਕੋ ਤਦਾ। ਮਨਹੁ ਕਾਮਨਾ ਪੁਰਹੁ ਗੁਸਾਈਂ! ਬਾਂਛਤਿ ਸਿੱਖ
ਆਪ ਤੇ ਪਾਈਂ[3]' ॥ ੧੮ ॥ ਇਮ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਿਖ ਕੇਰੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ
ਤੇ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ। 'ਜਬਿ ਕੀ ਹਮ ਦੇਵੀ ਬਿਦਤਾਈ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ੍ਯੋ
ਕਾਲਕਾ ਮਾਈ ॥੧੯॥ ਤਬਿ ਕੋ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਕਰਨ ਹਮ ਛੋਰਾ। ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ
ਮਹਿ ਨਿਤ ਮਨ ਜੋਰਾ। ਯਾਂਤੇ ਬਨੈ ਨਹੀਂ ਇਹ ਬਾਤ। ਛਪ੍ਯੋ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ
ਨ ਸਭਿ ਬੱਖ੍ਯਾਤ' ॥ ੨੦ ॥ ਇਹ ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਕੈ ਬਹੁ ਦੁਚਿਤਾਈ[4]।
ਕਠਨ ਬਨੀ ਬਿਧਿ ਕਿਮ ਬਨਿਆਈ। ਨੀਚੇ ਮੁਖ ਕਰਿ ਥਿਰ੍ਯੋ ਅਗਾਰੀ।
ਜੋਰੇ ਹਾਥ ਕਸ਼ਟ ਉਰ ਭਾਰੀ ॥੨੧॥ ਕਿਤਿਕ ਸਮੇਂ ਲੌ ਕੀਨ ਬਿਚਾਰਾ।ਪੁਨ
ਬਿਨਤੀ ਕੇ ਸਹਿਤ ਉਚਾਰਾ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਸੁਨੀਅਹਿ, ਬਹੁ ਬਿਪ੍ਰੀਤ[5]। ਮੁਝ
ਕੋ ਭਈ, ਦੇਤਿ ਦੁਖ ਚੀਤ' ॥ ੨੨ ॥ ਜਬਿ ਤੇ ਮੈਂ ਉਰ ਮੈਂ ਇਮ ਧਰੀ।
ਕੰਨਯਾ ਗੁਰ ਕੋ ਅਰਪਨ ਕਰੀ। ਤਬਿ ਕੀ ਮਾਤਾ ਸਮ ਸਭਿ ਕੇਰੀ।ਮਨ ਸੁ
ਭਾਵਨਾ* ਕੀਨਿ ਬਡੇਰੀ[6] ॥੨੩॥ ਜਿਸੀ ਦੇਸ਼ ਮਹਿ ਮੋਹਿ ਅਵਾਸਾ। ਸਭਿਨਿ
ਬਿਖੈ ਇਮ ਭਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ। ਕੇਤਿਕ ਬਰਸ ਭਏ ਮੁਖ ਕਹਿਤੇ। ਲਯਾਵਨ
ਹੇਤ ਰਹੇ ਨਿਤ ਚਹਿਤੇ ॥ ੨੪ ॥ ਅਬਿ ਮਮ ਘਰ ਮੈਂ ਰਹੈ ਕੁਮਾਰੀ।

[1]ਰੁਹਤਾਸ, ਨਾਮ ਹੈ ਨਗਰ ਦਾ ਜੋ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਣਾਏ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜਿਹਲਮ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਹੈ। [2]ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ। [3]ਚਿੱਤ ਦੀ ਚਾਹੀ (ਮੁਰਾਦ) ਸਿੱਖ ਆਪ ਤੋਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। [4]ਦੁਬਿਧਾ, ਚਿੰਤਾ। [5](ਜੋ ਬਿਪ੍ਰੀਤ ਕਿ) ਚਿਤ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। [6]ਤੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਰਧਾ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰੀ ਹੈ।

*ਪਾ:-ਸ਼ਿਛਾਵਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary　　NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੋ ਕਰਿ ਸਕਹਿ ਨ ਅੰਗੀਕਾਰੀ। ਮਾਤਾ ਕੇ ਸਮ ਰਾਖਹਿਂ ਭਾਊ। ਬੰਦਨ ਠਾਨਹਿਂ ਹੋਤਿ ਅਗਾਊ ॥੨੫॥ ਜਬਿ ਕੋ ਨਾਮ ਤੁਮਾਰੋ ਲਯੋ। ਤਬਿ ਕੋ ਹੀ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਿਦਤਯੋ। ਜੇ ਮਮ ਘਰ ਮਹਿਂ ਬਿਰਹਿ ਕੁਮਾਰੀ। ਸਭਿ ਕੋ ਹੁਇ ਕਲੇਸ਼ ਤਬਿ ਭਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥ ਯਾਤੇ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਉਰ ਧਰੀਯਹਿ। ਅੰਗੀਕਾਰ ਸੁਤਾ ਮਮ ਕਰੀਅਹਿ। ਤਜਨੋ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਤੌ ਭੀ ਰਹਿ ਪਾਸ।ਸੇਵ ਕਰਨ ਕੀ ਜਿਹ ਉਰ ਆਸ॥ ੨੭॥ਭਾਉ ਰਿਦੇ ਕਾ ਪਰਖਹੁ, ਸੁਾਮੀ! ਘਟਿ ਘਟਿ ਕੇ ਤੁਮ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।ਮਮ ਮਨ ਅਰੁ ਕੰਨਯਾ ਮਨ ਕੇਰ।ਦੇਖਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਵਾਹ ਬਡੇਰ ॥ ੨੮ ॥ ਕਰੁਨਾ ਕਰਹੁ ਸੇਵ ਨਿਜ ਲਾਵਹੁ। ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਚਿਤ ਹਰਖਾਵਹੁ। ਤਿਸੀ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਸਿਖ ਪਰਵਾਰੇ[1]। ਪਹੁੰਚੇ[2] ਇਹੀ ਕਾਮਨਾ ਧਾਰੇ॥੨੯॥ ਗੁਨ ਗਾਵਤਿ ਰਾਵਰ ਕੇ ਆਏ।ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਉ ਧਰਤਿ ਅਧਿਕਾਏ[3]'। ਇਮ ਕਰ ਜੋਰਿ ਕਹੀ ਬਹੁ ਬਿਨਤੀ। ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਜਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਗਿਨਤੀ ॥ ੩੦ ॥ ਸੰਗਤਿ ਕਰੀ ਬਿਲੋਕਨ ਠਾਂਢੀ।– ਪੂਰਹਿ ਆਸ ਇਨ ਮਨ ਰੁਚਿ ਬਾਢੀ–। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸਕਾਇ ਬਖਾਨਾ। 'ਪੂਰਹ ਕਾਮਨਾ ਸਕਲ ਸਥਾਨਾ'॥੩੧॥ਰਹੈ ਕੁਆਰੇ ਡੋਰਾ ਨਾਮੂ*।ਕਰਹਿ ਸੇਵ ਬਾਸਹੁ ਹਮ ਧਾਮੂ'। ਸੰਗਤਿ ਸਹਿਤ ਸਿੱਖ ਸੋ ਰਾਵਾ। ਸੁਨਯੋਂ ਬਾਕ ਜਬਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਗਾਵਾ ॥੩੨॥ ਹਰਖਤਿ ਭਏ ਮਨਹੁੰ ਨਿਧਿ† ਪਾਈ। ਤਬਿ ਕੰਨਯਾ ਗੁਰ ਸਦਨ ਪੁਚਾਈ। ਗੁਜਰੀ ਮਾਤ ਰਹੈ ਘਰ ਜਾਂਹਿ। ਕਰੀ ਬਿਠਾਵਨ ਲੇ ਕਰਿ ਤਾਂਹਿ॥੩੩॥ ਸਾਹਿਬਦੇਵਿ ਨਾਮ ਜਿਸ ਕੇਰਾ।ਮਸਤਕ ਟੇਕਿ ਸਾਸ ਕੇ ਪੈਰਾ। ਨੰਮ੍ਰਿ ਹੋਇਕੈ ਬੈਠੀ ਪਾਸ। ਗੁਜਰੀ ਆਸ਼ਿਖ ਕਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੩੪ ॥ ਸੰਗਤਿ ਰਹੀ ਪਾਂਚ ਦਿਨ ਔਰ। ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਪਹੁੰਚੀ ਨਿਜ ਠੌਰ। ਪੀਛੇ ਸਾਹਿਬਦੇਵੀ ਰਹੀ। ਰਿਦੈ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਕੀਨਸਿ ਅਹੀ ॥ ੩੫॥–ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਹਿ ਤ ਭੋਜਨ ਪਾਵੈ। ਨਤੁ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਛੁਧਿਤਿ ਬਿਤਾਵੈ‡–। ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਲੋਕਿ ਨੇਮ ਜਿਨ ਕੀਨਾ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸਭਿ

---

[1]ਪਰਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ। [2]ਆਏ ਹਨ। [3](ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ) ਸਭ ਥਾਈਂ (ਹੁਹਾਡੀਆਂ) ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਹੋਣ। *ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਵਿਆਹਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਦੇਖੋ ਸਫਾ ੨੬੧੬ ਰਾਸ ੫ ਅੰਸੂ ੨੭ ਅੰਕ ੪੬ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੂਕ। 'ਕੁਆਰੇ ਡੋਰਾ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਜੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੰਵਾਰੇ ਰਹੇ। ਸੋ ਇਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰਕ ਵਿਵਾਹ ਨਹੀਂ ਗਿਣਨਾ ਚਾਹੀਏ। †ਪਾ:–ਸਿਧਿ। ‡ਪਾ:–ਬਿਹਾਵੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਿਧਿ ਚੀਨਾ ॥੩੬॥ ਤਿਸੀ ਹੇਤ ਕਰਿਕੈ ਇਕ ਬਾਰ। ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਤਿ ਸੁ ਕਰੁਨਾ ਧਾਰ। ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਜੇ ਨਹਿਂ ਹੋਇ। ਤਿਸ ਦਿਨ ਖਾਇ ਅਹਾਰ ਨ ਸੋਇ ॥ ੩੭ ॥ ਇਹੀ ਨੇਮ ਕਰਿ ਸਮਾ ਬਿਤਾਯੋ। ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਦਰਸ ਦਿਖਾਯੋ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਮਸਤਕ ਟੇਕਾ। 'ਕਹਾ ਮਨਸਾ?' ਕਹਿਂ ਜਲਧ ਬਿਬੇਕਾ[1] ॥੩੮॥ ਨੈਮਿ ਸਲਾਜ ਤਰੇ ਕਰਿ ਨੈਨ। ਬਿਨਤੀ ਸਹਿਤ ਕਹਤਿ ਮੁਖ ਬੈਨ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਇਕ ਸੁਤ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖੈ। ਅਪਰ ਬਾਸ਼ਨਾ ਕੋਇ ਨ ਰਾਖੈ ॥ ੩੯ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪ ਕੀ ਤੇ ਮੈਂ ਪਾਊਂ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਨਮ ਅਪਨ ਸੁਫਲਾਊਂ। ਜਥਾ ਅਹੈਂ ਮਮ ਸਪਤਨਿ ਕੇਰੇ। ਚਹੌਂ ਤਥਾ ਮਨ ਆਪਨ ਹੇਰੇ' ॥ ੪੦ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਯੋ। 'ਭਲੋ ਮਨੋ-ਰਥ ਰਿਦੇ ਉਠਾਯੋ। ਕਹਾਂ ਮਨੋਰਥ ਇਕ ਸੁਤ ਕੇਰੋ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਖਾਲਸਾ ਹੋਯਸਿ ਤੇਰੋ ॥ ੪੧ ॥ ਲਾਖਹੁਂ ਕੋ ਇਹੁ ਗਣਤ ਨ ਆਵੈ। ਜਗ ਮੈਂ ਥਿਰ ਨਿਤ, ਜਨਮ ਸੁ ਪਾਵੈਂ[2]। ਸਕਲ ਸਿੰਘ ਅਪਨੇ ਸੁਤ ਜਾਨੋ। ਸੁਜਸੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਧਾਇ ਮਹਾਨੋ ॥ ੪੨ ॥ ਪੁੱਤ੍ਰ ਖਾਲਸਾ ਤੇਰੋ ਭਯੋ। ਗੋਦ ਪਾਇ ਤੁਝ ਹਮ ਨੇ ਦਯੋ। ਮਹਿਦ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਮੇਤ ਨਿਹਾਰਹੁ। ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦੇ ਧਾਰਹੁ' ॥ ੪੩ ॥ ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਭਈ ਅਨੰਦ। ਮਾਨਨੋ ਬਾਕ ਹਾਥ ਕਰਿ ਬੰਦ। ਮਸ-ਤਕ ਟੇਕਤਿ ਨਿਜ ਘਰ ਗਈ। ਸੰਤਤਿ ਜਾਨਿ ਹਰਖ ਨਿਜ* ਭਈ ॥੪੪॥

ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮਰੁਤੇ 'ਸਾਹਿਬਦੇਵੀਕੋ ਡੇਰਾਆਵਨ' ਪ੍ਰਸੰਗਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਥਮੋ ਅੰਸੂ ॥੧॥

੨. [ਭਾਈ ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੇਵਕ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਕ ਸਿਖ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂ ਪਗ ਸੇਵ ਕਰੈ ਦਿਨ ਰੈਨ। ਪੱਖਾ ਗਹਿ ਕਰਿ ਬਾਉ ਕੋ ਝੋਲਤਿ ਦੇਖਤਿ ਨੈਨ ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਨਾਮ ਜਗਾ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹੈਂ। ਚਰਨ ਪਖਾਰਹਿ ਕਰ ਮਹਿਂ ਗਹੈਂ। ਚਾਂਪੀ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਰ ਧਰਿਕੈ। ਪਨਹੀ ਝਾਰਹਿ ਧਰਹਿ ਸੁਧਰਿਕੈ ॥ ੨ ॥ ਅਪਰ ਜਿ ਖਿਜਮਤ ਦਾਰ ਨਿਹਾਰੈਂ। ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਈਰਖਾ ਧਾਰੈਂ[3]। [4]ਕਟਕ ਬਾਕ" ਬਹੁ ਬਾਰ ਕਹੰਤੇ। ਜਥਿ ਗੁਰ ਤੇ ਕਿਤ ਦੂਰ ਲਹੰਤੇ ॥ ੩ ॥ ਨਿਕਟ ਰਹਿਨ ਗੁਰ ਕੋ ਨਹਿ ਸਹੈਂ। ਮਨਹੁ ਸ਼ਰੀਕ ਆਪਨੋ ਲਹੈਂ। ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਕਛੁ ਮਨ ਨਹਿ ਧਰੈ। ਪ੍ਰੇਮ ਅਧਿਕ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰੈ ॥ ੪ ॥ ਬਹੁਤਾ ਨਹਿਂ ਬੋਲੈ ਕਿਹ ਸਾਥ। ਏਕ ਪਰਾਇਨ ਸੇਵਾ ਨਾਥ[5]। ਕਮਲ ਬਿਲੋਚਨ ਕੋ ਬਿਕਸਾਵੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਸੂਰਜ

[1]ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ। [2]ਭਾਵ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇਗਾ। [3]ਭਾਵ ਉਸ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। [4]ਕੌੜੇ ਵਾਕ। [5]ਮਾਲਕ ਦੀ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਆਸਰੇ ਰਹੇ। *ਪਾ:—ਚਿਤ।

ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਵੈ ॥੫॥ ਜਬਿ ਦੇਖੈ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸਸਿ ਓਰਾ। ਲੋਚਨ ਕਰੈ ਚਕੋ-
ਰਨ ਜੋਰਾ। ਉਰ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੁਰੂ ਭੀ* ਜਾਨੈਂ। ਯਥਾ ਭਗਤਿ ਕੋ ਬਿਸ਼ਨੁ
ਪਛਾਨੈ ॥੬॥ ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪੌਢਤਿ ਭਏ। ਦਾਸਨਿ ਲਖਯੋ ਸੁਪਤਿ
ਹ੍ਵੈ ਗਏ। ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਕੋ ਨਿਠੁਰ ਬਖਾਨੈਂ—'ਜਬਿ ਕਬਿ ਸੇਵ ਅੱਗ੍ਰ ਹੁਇ
ਠਾਨੈ[1] ॥ ੭ ॥ ਸੇਵਕ ਅਪਰ ਜਿ ਕਰਹਿ ਨਿਕਾਸਨਿ[2]। ਆਗੈ ਤੂੰ ਹੋਵਤਿ
ਸਭਿ ਦਾਸਨਿ[3]। ਤੇਰੇ ਸਮ ਕੇਤਿਕ ਬਨਿ ਆਗੈ[4]। ਛੋਰਿ ਟਹਿਲ ਕੋ ਨਿਜ
ਘਰ ਭਾਗੇ ॥ ੮ ॥ ਅਬਿ ਤੇਰੀ ਬਾਰੀ ਦਿਖਿ[5] ਕੈਸੇ। ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵ ਕਮਾ-
ਵਹਿ ਜੈਸੇ'। ਸੁਨਿਕੈ ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਨਹਿ ਭਾਖਾ।ਪ੍ਰੇਮ ਧਰੇ ਸੇਵਾ ਅਭਿਲਾਖਾ
॥ ੯ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜਾਗੌਤਿ† ਤੂਸ਼ਨਿ ਸੁਨੈ[6]। ਬਿਨਾ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਸੌ ਗਿਨੈਂ।
ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਇ ਉਠੇ ਲਖਿ ਪ੍ਰਾਤਿ।ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿ ਸੋ ਬਾਤ॥੧੦॥
ਬੈਠਿ ਦਿਵਾਨ ਮਝਾਰ ਹਕਾਰਾ। ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੰਗ ਉਚਾਰਾ। 'ਤੋ ਕਹੁ
ਨਿਸਾ ਬਿਖੈ ਗਨ ਦਾਸ। ਕਹਤਿ ਹੁਤੇ ਕਯਾ ? ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੧੧ ॥
ਗਿਰਾ ਕਠੋਰ ਸੁਨਾਈ ਪਰਤਿ। ਕੌਨ ਤੋਹਿ ਸਨ ਮਤਸਰ ਧਰਤਿ ?'
ਸੁਨਿਕੈ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਤਿਨ ਆਖਾ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੂ ! ਮੁਝ ਕੋ ਕਿਹੁ‡ ਨਹਿ ਭਾਖਾ
॥੧੨॥ ਕਸੈਂ ਮਤਸਰ ਕਿਨ ਕਰਨੀ ਅਹੈ[7]। ਮਮ ਉਰ ਚਾਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤਵ§
ਲਹੈ[8]।ਇਸ ਮਹਿ ਸਾਂਝ ਕਿਸੇ ਕੀ ਨਾਂਹਿਨ।ਅਪਰ ਰਿਦੈ ਮਮ ਕੋ ਕਬਿ ਚਾਹ
ਨ'॥੧੩॥ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੁਨਿ ਬਚ ਸਾਰੇ। ਸਗਰੇ ਖਿਜਮਤਦਾਰ ਹਕਾਰੇ।
ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਇ ਦਿਵਾਨ ਮਝਾਰੀ। ਮੰਗਵਾਇਵ ਬਾਸਨ ਭਰਿ ਬਾਰੀ[9]
॥੧੪॥ਇਕ ਪਥਰੀ ਇਕ ਦਯੋ ਪਤਾਸਾ।ਆਇਸੁ ਦੀਨਸਿ ਦਾਸ ਜਿ ਪਾਸਾ।
'ਇਨ ਦੋਇਨ ਕੋ ਜਲ ਮਹਿ ਧਰਿਯਹਿ। ਏਕ ਜਾਮ ਲੌ ਇਨਹੁਂ ਨਿਹਰਿ-
ਯਹਿ'॥੧੫॥ਬਾਸਨ ਮਹਿਂ ਦੋਨਹੁ ਤਬਿ() ਪਾਏ। ਅਪਰ ਖਯਾਲ ਮਹਿ ਪੁਨ
ਬਿਰਮਾਏ। ਏਕ ਪਹਿਰ ਬੀਤਯੋ ਤਬਿ ਚਹਯੋ। ਦਾਸਨ ਸਾਥ ਬਾਕ ਅਸ
ਕਹਯੋ॥੧੬॥'ਪਥਰੀ ਅਪਰ ਪਤਾਸਾ ਜੋਊ।ਨੀਰ ਨਿਕਾਸਿ ਆਨੀਐ ਦੋਊ'।
ਪਾਨੀ ਬਿਖੈ ਪਾਨ ਜਬਿ ਡਾਰਾ।ਪਾਹਨ ਕੋ ਤਤਕਾਲ ਨਿਕਾਰਾ॥੧੭॥ਢਰਯੋ[10]

---

[1]ਕਰਦਾ ਹੈ। [2]ਕੱਢ ਦੇਣ। [3]ਦਾਸਾਂ ਤੋਂ ! [4]ਤੇਰੇ ਜਹੇ ਕਈ ਅੱਗੇ ਬਣੇ। [5]ਦੇਖੀਏ। [6]ਜਾਗਦੇ ਸਨ, ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ। [7]ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਉਂ ਈਰਖਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। [8]ਮੇਰੇ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਆਪਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਲੈਣ ਦੀ ਚਾਹ ਹੈ। [9]ਪਾਣੀ ਦਾ ਭਰਿਆ ਭਾਂਡਾ। [10]ਘੁਲਿਆ।

*ਪਾ:—ਹੀ। †ਪਾ:—ਜਾਗ੍ਰਤ। ‡ਪਾ:—ਕੁਛ। §ਪਾ:—ਤੁਮ। ()ਪਾ:—ਤਿਨ।

ਪਤਾਸਾ ਪਾਨੀ ਹੋਵਾ। ਤਿਸੁ ਅਕਾਰ ਕੋ ਨਾਂਹਿਨ ਜੋਵਾ। ਇਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿਖਾਇ ਸਭਿਨਿ ਕੋਬਿਦਤਿ ਕਰਨ ਕੋ[1] ਕਹ੍ਯੋ ਬਚਨ ਕੋ ॥੧੮॥ 'ਕੋਮਲ ਮਧੁਰ ਪਤਾਸਾ ਜੋਇ। ਮਿਲਿ ਜਲ ਸੰਗ ਏਕ ਰਸ ਹੋਇ। ਹੁਤੋ ਕਠੋਰ ਜੁ ਪਾਥਰ ਬਿਰਸ।ਤਿਸਕੇ ਅੰਤਰ ਨੀਰ ਨ ਪਰਸ॥੧੯॥ਤਿਮ ਜਾਨੋ ਇਹੁ ਦਾਸ ਹਮਾਰੇ। ਸੁਨਹੁਂ ਖਾਲਸਾ ਕਰਿ ਨਿਰਧਾਰੇ।ਸਦਾ ਸਮੀਪ ਹਮਾਰੇ ਰਹੇ। ਏਕ ਨਹੀਂ ਗੁਨ ਮਨ ਮੈਂ ਲਹੇ॥੨੦॥ਦੂਰ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਸਿਖ ਚਲ ਆਵਤਿ।ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਧਰਿ ਭਾਉ ਸਮਾਵਤਿ। ਸਾਕਤ ਦਾਦਰ ਜਲ ਮਹਿ ਬਾਸਾ। ਗੁਰ ਗੁਨ ਕਮਲ[2] ਸਾਰ ਨਹਿ ਤਾਸਾ॥੨੧॥ਅਵਗੁਨ ਜੋ ਸਿਬਾਲ ਕੇ ਗ੍ਰਾਹੀ[3]।ਗਿਆਨ ਅਨੰਦ ਸਮ ਗੰਧ ਨ ਪਾਹੀ[4]।ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਅਲਿ ਨਿਕਟ ਨ ਰਹੈ[5]।ਖੋਜਿ ਖੋਜਿ ਗੁਰ ਕਮਲ ਜਿ ਲਹੈਂ[6] ॥ ੨੨ ॥ ਤਾਤਕਾਲ ਰਸ ਲੇ ਸੁਖ ਪਾਵੈਂ। ਸਾਰ ਗ੍ਰਹੀਨ ਅਸਾਰ ਲਖਾਵੈਂ[7]। ਸਾਕਤ ਬਾਇਸ, ਸੰਤ ਮਰਾਲ। ਸੰਗ ਰਹੇ ਭੀ ਅਪਨੀ ਚਾਲ[8]॥੨੩॥ਚੀਚੜ ਜੋਂਕ ਲਗੀਂ ਥਨ ਮਾਂਹੀ।ਰੁਧਰ ਪਾਨ,ਪੈ ਗੁਨ ਲਖਿ ਨਾਂਹੀ[9]। ਇੱਤਆਦਿਕ ਕਹਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ। ਤਾੜਨ ਕਰੇ ਦਾਸ ਤਿਸ ਬਾਰਾ ॥ ੨੪ ॥ 'ਸਿਖ ਸ਼ਰਧਾਲੁ ਬਿਸਾਲ ਕਿ ਨਾਲ[10]। ਕਰਤਿ ਮੂਢ ਮਤਿ ਮਤਸਰ ਜਾਲ। ਜੇ ਕਰ ਹਮਨੇ ਪੁਨ ਪਹਿਚਾਨੇ। ਤੁਮ ਕੋ ਦੇਇ ਸਜ਼ਾਇ ਮਹਾਨੇ' ॥ ੨੫ ॥ ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਕੋ ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਇ। ਸਨਮਾਨ੍ਯੋ ਕੋਮਲ ਬਚ ਗਾਇ।ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰ ਤਬਿ ਸਭਿ ਦਾਸ। ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਪਗ ਪੰਕਜ ਪਾਸ ॥ ੨੬ ॥ ਬਖ਼ਸ਼ਾਵਨ ਔਗੁਨ ਸਭਿ ਕਰੈਂ। ਗੁਰ ਕੋ ਬਾਕ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਧਰੈਂ।ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੱਖ੍ਯਾ ਦਿਖਰਾਈ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰ ਗੋਸਾਈਂ ॥ ੨੭ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਕਪਟੀ ਮਤਿਮੰਦ। ਲਰਤਿ ਮਰਤਿ ਦੁਖ ਪਾਇ ਬਿਲੰਦ। ਵਾਹਿਰ ਮੇਲ ਕੀ ਬਾਤ ਬਨਾਈ। ਅੰਤਰਗਤੀ ਵਿਰੋਧ ਉਠਾਈ

[1](ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ) ਖੁਹਲਕੇ ਦੱਸਣ ਲਈ। [2]ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਰੂਪੀ ਕਵਲ ਦੀ। [3]ਅਵਗੁਣਾਂ ਰੂਪੀ ਸ਼ਾਲਿ (ਜਿਵਾਲ) ਦੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [4]ਭਾਵ, ਜਿਵੇਂ ਡੱਡੂ ਕਮਲ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦਾ ਤਿਵੇਂ ਸਾਕਤ ਗਿਆਨ ਅਨੰਦ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦਾ। ਮਾਝ ਮਃ ੧ ਵਿਚ ਦੇ 'ਬਿਮਲ ਮਝਾਰ' ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਇੱਥੇ ਕਥਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। [5]ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਰੂਪੀ ਭੌਰੇ (ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ) ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। [6]ਖੋਜ ਖੋਜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪੀ ਕਵਲ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। [7]ਸਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਤੇ ਸੰਸਾਰ) ਨੂੰ ਅਸਾਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। [8](ਕਾਂ, ਹੰਸ ਭਾਵੇਂ) ਨਾਲੋ ਨਾਲ ਭਾਵ ਇਕੱਠੇ ਵੀ ਰਹਿਣ (ਪਰ ਫਿਰ) ਬੀ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। [9]ਪਰ ਦੁੱਧ ਦਾ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁੱਧ ਦੀ ਸਾਰ ਵੱਛਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। [10]ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਦੇ ਨਾਲ।

॥ ੨੮ ॥* ਨਿਜ ਮੰਤ੍ਰਿਨ ਕੋ ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਇ। ਮਸਲਤ ਕੀਨੀ ਮਿਲਿ ਸਮੁਦਾਇ।'ਅਬਿ ਤੌ ਸ਼ਾਂਤਿ ਬਖੇਰਾ ਭਯੋ।ਤਉ ਪੰਥ ਦੇਖਉ ਬਿਰਧਯੋ॥੨੯॥ ਲਰਨ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਬਨਹਿ ਨ ਕੋਈ।ਸੁਭਟ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਮਾਰਤਿ ਸੋਈ। ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਹੋਵਹਿ ਖਰਚ ਬਿਸਾਲ। ਰਾਖਹੁ ਸੰਧਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਾਲ॥੩੦॥ਜਬਹਿ ਦਾਵ ਕੁਛ ਲਗਹਿ ਹਮਾਰੇ। ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਤੇ ਦੇਹਿਂ ਨਿਕਾਰੇ। ਸ਼ਾਮ[1] ਉਪਾਇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਇਹ ਕਹੈਂ। ਜੇ ਨ ਬਨੈ ਤੌ ਦੂਜੇ[2] ਗਹੈਂ ॥ ੩੧ ॥ ਰਾਜ-ਨੀਤ ਕਰਨੀ ਬਨਿ ਆਵੈ।ਸਿਧਿ ਕਰੇ ਕਾਰਜ ਹੁਇ ਜਾਵੈ। ਗੁਰ ਢਿਗ ਰਹੈ ਵਕੀਲ ਹਮਾਰੋ। ਲੇਹਿ ਭੇਤ ਸਭਿ ਕਰਿ ਨਿਰਧਾਰੋ॥੩੨॥ ਇਕ ਤੌ ਸਿੰਘ ਕਰੈਂ ਨੁਕਸਾਨ। ਬਰਜਤਿ ਰਹੈ ਹੋਹਿ ਤਿਸ ਥਾਨ[3]।ਚਤਰ ਸੁਮਤਿ ਮਹਿੰ[4] ਜੋ ਮਿਲਿ ਜਾਇ। ਅਸ ਨਰ ਭੇਜਹਿ ਮਤੋ ਪਕਾਇ' ॥੩੩॥ ਅਪਨੇ ਸਚਿ-ਵਨ ਮਹਿ ਤੇ ਬੀਨ।ਪੈਮਾ ਮਾਚੜ[5]† ਲਖਯੋ ਪ੍ਰਬੀਨ। ਤਿਸ ਕੋ ਸਭਿ ਗਾਥਾ ਸਮੁਝਾਈ। 'ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਕਟ ਰਹਹੁ ਤਹਿਂ ਜਾਈ ॥ ੩੪ ॥ ਦਾਵ ਘਾਤ ਸਭਿ ਮਤਿ ਮਹਿ ਧਰੋ। ਹਮ ਪੈ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਪਠਵਨ ਕਰੋ। ਜਬਿ ਜਾਨ-ਹਿਗੇ[6] ਸਰ ਹੈ ਕਾਰ।ਤਬਿ ਹੀ ਪੁਰਿ ਤੇ ਦੇਹਿਂ ਨਿਕਾਰ'॥੩੫॥ਇੱਤਿਆਦਿਕ ਬਹੁ ਕਪਟ ਸਿਖਾਯੋ। ਕਛੁ ਅਕੋਰ ਦੇ ਚਹਤਿ ਪਠਾਯੋ। ਸੁੰਦਰ ਚੰਚਲ ਬਲੀ ਤੁਰੰਗ। ਡਾਰਿ ਜ਼ੀਨ ਜ਼ਰਿ ਕਸਿ ਕੇ ਸੰਗ[7] ॥ ੩੬ ॥ ਜੁਗ ਬੰਦੂਕ ਅਜਾਇਬ ਆਈ। ਸੋ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹੇਤ ਪਠਾਈ:–'ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਬਿਨਤੀ ਬਹੁ ਕਰਿਕੇ। ਮਹਾਂ ਸੁਮੱਤਿ ਤੇ ਰਹੁ ਢਿਗ ਗੁਰ ਕੇ'॥ ੩੭ ॥ ਬਹੁ ਸਿੱਖ੍ਯਾ ਕੋ ਦੀਨਿ, ਪਠਾਯੋ। ਚੜ੍ਹਿ ਪੈਮਾ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਆਯੋ। ਉਤਰਯੋ ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ। ਪੂਰਬ ਸੁਧ ਪਠਿ ਦ੍ਵਾਰੇ ਤਾਂਹੀ ॥ ੩੮॥ ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਨਿਕੈ ਕਰਿਵਾਯਹੁ ਡੇਰਾ।ਹਿਤ ਸੇਵਾ ਨਰ ਪਠਿ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।ਰਾਜਨੀਤਿ ਜਗ ਮਹਿ ਥਿਰ ਜੈਸੇ। ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਬਰਤੈਂ ਸਭਿ ਤੈਸੇ ॥ ੩੯॥ [8]'ਰਹਿਨ ਹੇਤ ਢਿਗ ਸਦਾ ਤੁਮਾਰੇ। ਭੇਜਯੋ ਭੀਮਚੰਦ ਹਿਤ ਧਾਰੇ। ਹਿਤ ਰਾਵਰ ਕੇ ਪਠੀ ਉਪਾ-

[1]ਮੇਲ੍ਹ। [2]ਦੂਜੇ (ਉਪਾਵ)। [3](ਸਾਡਾ ਵਕੀਲ) ਰੋਕਦਾ ਰਹੇਗਾ ਤਿੱਥੇ ਰਹਿਕੇ। [4]ਸੁਮਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੀਨ (ਵਕੀਲ) ਜੋ ਮਿਲੇ। [5]ਮਚਲਾ, ਜ਼ਿੱਦੀ। (ਅ) ਮਾਚੇ ਤੋੜ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਮਾਚੜ, ਅਫੀਮੀ। (ੲ) ਨਿਰਲੱਜ। [6](ਅਸੀਂ) ਜਾਣਾਂਗੇ। [7]ਜ਼ਰੀ ਨਾਲ ਕੱਸੀ ਹੋਈ। [8]ਪੈਮਾ ਬੋਲਿਆ:–

*ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੩੯ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ। †ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਪਾਠ ਮਾਚੜ ਹੈ ਛਾਪੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ਪਾਚੜ ਹੈਸੀ। ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਭੀ ਪਾਠ ਮਾਚੜ ਹੈ। ਮਾਚੇ ਤੋੜ ਵਡੇ ਅਫੀਮੀ ਨੂੰ ਕਹਿਦੇ ਹਨ। ਉਸੇ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਮਾਚੜ ਹੈ। ਪਾਚੜ ਬਹੁਤਾ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧਨਾਪਰਸਨ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਮ ਪਾਯਨ[1]॥੪੦॥ ਨਿਜ ਆਗਵਨ ਹੇਤ ਸਭਿ ਭਨਿਯੋ। ਗੁਰ ਪਰਵਾਰ ਸਭਾ ਜੁਤਿ ਸੁਨਿਯੋ॥ਉਤਰ ਪਰਯੋ ਸੋ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ। ਪ੍ਰਾਤਿ ਭਈ ਬਹੁਰੋ ਦਿਖਰਾਈ[2] ॥ ੪੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਦਾਸਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਦੁਤੀਓ ਅੰਸੂ ॥ ੨ ॥

੩. [ਪੰਮਾ ਮਾਹਰ ਦੂਤ ਹੋਕੇ ਗਿਆ। ਘੋੜੇ ਦੇਖੇ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਾ ਲਗਾਇ ਕਰਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ਖਾਲਸਾ ਆਇ। ਸੋਢੀ ਬੇਦੀ ਬ੍ਰਿੰਦ ਢਿਗ ਸ਼ੋਭਤਿ ਜਿਉਂ ਸੁਰਰਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਪੰਮਾ ਮਾਹਰ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰਾ।ਲਏ ਅਕੋਰਨ ਆਵਨਿ ਧਾਰਾ। ਖਰੇ ਤੁਰੰਗ[3] ਖਰੇ ਕਰਿ ਆਗੇ।ਤੁਪਕ ਧਰੀ ਦ੍ਵੈ ਦੇਖਨਿ ਲਾਗੇ॥੨॥ਕਰਿ ਜੋਰਤਿ ਠਾਨਤਿ ਭਾ ਨਮੋ। ਬੈਠਯੋ ਨਿਕਟ ਸਫਲ ਤਿਹ ਸਮੋ। 'ਭੀਮਚੰਦ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀਨਸਿ ਬਿਨਤੀ। ਕਰੀ ਸੰਧਿ ਤੁਮ ਸੋਂ ਤਜਿ ਗਿਨਤੀ॥੩॥ਜਾਨਤਿ ਭਾ ਚਿਤ ਹਹੁ ਗੁਰਸਾਚੇ। ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਨ ਮਹਿ ਜਿਸ ਚਿਤ ਰਾਚੇ'।ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਅਸ ਬੈਨ। ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਸ ਦਿਸ਼ਿ ਕਰਿ ਨੈਨ ॥ ੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ॥ 'ਪੰਮਾ ਵਜ਼ੀਰ। ਆਖਰ ਬਿਪੀਰ[4]। ਬਾਮਨ ਕਾ ਬੋਲ। ਸਮਝ ਬਿਨ ਸੋਲ[5]*। ਰਾਜਪੂਤ ਕੀ ਜਾਤ। ਨ ਮੀਤ ਸਾਧੂ ਨ ਤਾਤਿ ਮਾਤਿ[6]† ॥ ਹੋਰ ॥ ਜੇ ਰਤੁ ਲਗੈ ਕਪੜੈ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤੁ ॥ ਜੋ ਰਤੁ ਪੀਵਹਿ ਮਾਣਸਾ ਤਿਨ ਕਿਉ ਨਿਰਮਲੁ ਚੀਤੁ'‡ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਰਕਤਿ ਗੁਰ ਕੇ ਬਾਕ ਸੁਨੇ ਜਬਿ। ਹੇਤ ਹਟਾਵਨਿ ਪੰਮਾ ਕਹਿ ਤਬਿ।'ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ! ਕੋ ਕਰਹਿ ਕੁਕਰਨੀ। ਫਿਰ ਪਛੁਤਾਇ ਪਰੇ ਜੋ ਸ਼ਰ-

[1](ਆਪ ਦੇ) ਕਮਲਾਂ ਵਰਗੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਨਾ (ਕਰਿਦੇ ਸਨ) ਭਾਵ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਸਨ। [2]ਫਿਰ ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਦਿਖਾਈ ਦਿਤੀ। (ਅ) (ਭਿਟਾ) ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ। [3]ਦੋਗਾ ਘੋੜਾ। [4]ਅੰਤ ਨੂੰ ਬੇਪੀਰਾ (ਨਿਕਲੇਗਾ)। [5]ਟੰਬ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ (ਦੁਖਦਾਈ) ਹੈ ਪਰ ਬਿਸਮਝਿਆਂ ਨੂੰ। [ਸੰਸ:, ਸੋਲ=ਟੰਬਾ]। (ਅ) ਸੋਲਾਂ (ਆਨੇ) ਬੇ ਸਮਝੀ ਦਾ ਹੈ(ਇਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਬਚਨ)। [6]ਨਾ ਸਾਧੂ ਦੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਦੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਹੈ।

*ਪਾ:- ਸਮਝ ਬਿਨਮੋਲ। †ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਰਾਜ ਕਰਣਹਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਖਾਤਰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸਾਧੂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਲਿਹਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਅਖੌਤ ਹੈ 'ਰਾਜ ਪਿਆਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਵੀਰ ਦੁਪਰਿਆਦੇ'। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜੋ ਪਹਾੜੀਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਵਲੋਂ ਦਗੇ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਲ ਸੈਨਤ ਹੈ। ਇਹੋ ਭਾਵ ਅਗਲੇ ਵਾਕ (ਅੰਗ ੧੦) ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੇ ਕਈ ਵੇਰ ਜੰਮਣ ਵਾਲੇ ਮਾਰੇ ਹਨ, ਏਹ ਲੋਕ ਪਾਲਣਹਾਰਿਆਂ ਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਿੱਤ੍ਰਾਂ ਤੱਕ ਨੂੰ ਬੀ ਮਾਰਣੋ ਨਹੀਂ ਟਲਦੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਣਾ ਇਹ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਪੰਮਾ ਬੀ ਦਗੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਘੱਲਣ ਵਾਲੇ ਬੀ ਕਪਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

‡ਇਹ ਸਲੋਕ ਮਾਝ ਰਾਗ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੀ ॥ ੫ ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਤ੍ਯਾਗਨਿ ਨਹਿਂ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਏਵ ਆਪ ਸਮ ਗੁਰੂ ਅਲਾਵੈ[1]। ਅਪਰ ਸਿੱਖ ਸੋਢੀ ਗਨ ਪਾਸ। ਸੁਨਿ ਦੁਇ ਦਿਸ਼ ਤੇ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੬ ॥ 'ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ ਹੀ ਬਿਧਿ ਅਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਾਵਰ ਅਬਿ ਕਹੈਂ।ਤਊ ਦੇਖੀਅਹਿ ਆਪ ਬਿਚਾਰ। ਨਿਤ ਹੀ ਕਰਨ ਜੰਗ ਬਲ ਧਾਰਿ॥੭॥ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਹੋਤਿ ਸਮੁਦਾਈ।ਯਾਂਤੇ ਭਲੀ ਨ ਨੀਤ ਲਰਾਈ[2]। ਕਰਨੀ ਸੰਧਿ[3] ਅਹੈ ਅਬਿ ਨੀਕੀ। ਇਮ ਇੱਛਾ ਹੈ ਸਭਿ ਕੇ ਜੀ ਕੀ ॥ ੮॥ ਜੁੱਧ ਬਿਸਾਲ ਭੁਏ ਬਹੁਤੇਰੇ। ਲਰਤਿ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਸੁਭਟ ਨਿਬੇਰੇ। ਇਮ ਸੁਨਿਕੈ ਸਭਿ ਤੇ ਗੁਨਖਾਨੀ।ਕਰਤਿ ਸੁਨਾਵਨਿ ਏਲੇਬਾਨੀ॥੯॥ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ॥ 'ਅਧਿਕ ਭੁਲਾ ਰਜਪੂਤਿ ਕੁਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੰਮਨਾ ਸ਼ਤਰੁ[4]। ਪਾਲਨਹਾਰਿਆਂ ਮਾਰਿਕੈ ਪੂਤਿ ਮੀਤ ਸਿਰ ਕਤਰ[5] ॥੧੦॥ ਭਲਾ ਨ ਹੋਇ ਪਹਾੜੀਆ ਸਮੁਝਿ ਬਿਸਾਹੀ ਲੇਯ[6]। ਆਇ ਭੀੜ ਸਾਧੂ ਬਨੈਂ ਦਗ਼ਾ ਬਾਪ ਕੋ ਦੇਯ[7] ॥ ੧੧ ॥ 'ਘਰਿ ਮੈਂ ਅੰਨ ਦੁਧ ਭਾਤ ਬਹੁ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਵਨ ਮਾਝ। ਕਰੋ ਮੀਤ ਤਬਿ ਪਰਬਤੀ ਸਮੇ ਕਾਮ ਕੇ ਬਾਝ[8]॥੧੨॥ ਬਾਤ ਕਰੈਂ ਅਤਿ* ਮੋਹਿ ਕੀ ਅੰਤਰ ਦੁਬਿਧਾ ਪੂਰ[9]।ਲੈਣੇ ਸਿਉਂ ਖਾਣੇ ਭੁਲਾ ਬਿਪਤਾ ਦਿਖਿ ਰਹਿ ਦੂਰ[10]॥੧੩॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਨੋ ਸਭਾ ਸਭਿ ਏਵ ਪਹਾਰੀ। ਕਰਹਿਂ ਦਗਾ ਨਿਜ ਬਾਪ ਸੰਗਾਰੀ। ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਕਹਾਂ ਸੁਧ ਹੋਇ। ਕਟੂ ਤੂੰਬੀ ਕਬਿ ਮਧੁਰ ਨ ਜੋਇ॥੧੪॥ਸ੍ਵਾਨ ਪੂਛ ਕਬਿ ਹੋਇ ਨ ਸੂਧੀ। ਜੋ ਨਲਕੀ ਮਹਿ ਰਾਖਹਿਂ ਰੁਧੀ[11]।ਜਿਸ ਕਿਸ ਕੋ ਜਿਮ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ। ਕਬਹੂ ਨ ਬਿਨਸੈ

[1]ਆਪ ਵਰਗੇ ਗੁਰੂ ਇੰਞ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [2]ਨਿੱਤ ਦੀ ਲੜਾਈ। [3]ਸੁਲਹ। [4]ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦਾ ਕੁਲ ਭਾਵਾ ਮਾੜਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋਹੜੇ ਜੰਮਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ [ਅਤਿਭਲਾ, ਵੱਕ੍ਰੋਕਤੀ ਹੈ]। [5]ਪਾਲਣਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਮਿੱਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਸਿਰ (ਤਕ) ਕਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। [6]ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਲੋਂ ਭਲਾ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਸਮਝਕੇ ਕਰੋ। [7](ਆਪਣੇ ਤੇ) ਭੀੜ ਆ ਬਣੇ ਤਾਂ ਸਾਧ (ਤੱਕ) ਬਣਕੇ ਬੀ (ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣਿਆਂ ਤੇ ਆ ਬਣੇ ਤਾਂ) ਪਿਉ ਨੂੰ ਬੀ ਦਗ਼ਾ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [8](ਜੇ ਆਪਣੇ) ਘਰ ਵਿਚ ਅੰਨ ਦੁਧ ਭਤ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਦੇਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਹਾੜੀਏ ਨੂੰ ਮਿੱਤ੍ਰ ਬਣਾ ਲਓ; ਪਰ ਜਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੰਮ ਪਏਗਾ ਪਹਾੜੀਆ ਬਾਂਝ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾਂਗ ਨਿਕੰਮਾ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਉਹੀ ਲੋਕੋਕਤੀ ਹੈ 'ਪਹਾੜੀਏ ਮਿਤ ਕਿਸ ਕੇ ਭਤ ਖਾਇਆ ਔ ਖਿਸਕੇ'। [9]ਪਿਆਰ-ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਦੁਬਿਧਾ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। [10]ਲੈਣ ਖਾਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਭਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ,ਪਰ ਵਿਪਤਾ ਵੇਖਕੇ ਪਰੇ ਹਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [11]ਭਾਵੇਂ ਨਲਕੀ ਵਿਚ ਪਾਕੇ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖੀਏ।

*ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ 'ਅਤਿ' ਹੈ, ਹੋਰਥੇ 'ਅਥ' ਤੇ 'ਅਬ' ਬੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰੈ ਉਪਾਇ ॥ ੧੫ ॥ ਹਮ ਕਸਾ ਕਹੈਂ ਸਕਲ ਤੁਮ ਜਾਨੈ। ਪਰ ਇਹ ਬਾਤ ਭਲੀ ਨਹਿ ਮਾਨੈਂ'। ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਤੇ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤਬਿ ਕਹ੍ਯੋ। 'ਅਬਿ ਤੌ ਮੇਲ ਅਛੇਰੋ ਲਹ੍ਯੋ'॥੧੬॥ ਸਾਹਿਬ ਪੁਨ ਤੂਸ਼ਨਿ ਕਰਿ ਰਹੇ। ਸਭਿ ਕੀ ਮਤਿ ਲਖ ਕਸੋਹੁ ਨ ਕਹੇ[1]। ਪੈਮਾ ਰਹਨ ਲਗ੍ਯੋ ਗੁਰ ਪਾਸ। ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕੀ ਬੁਧਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥੧੭॥ ਨਿਤ ਹਜ਼ੂਰ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੈ।ਸਕਲ ਭੇਦ ਕੋ ਨਿਜ ਮਤਿ ਧਰੈ।ਸੁਮਤਿਵੰਤ ਬਹੁ ਚਤੁਰ ਸਿਆਨਾ। ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਸਭਿਨਿ ਸੰਗ ਹਿਤ ਠਾਨਾ ॥ ੧੮ ॥ ਗੁਰ ਭੀ ਲਗੇ ਵਿਸਾਹੁ ਕਰਨ ਕੌ*। ਬੋਲਹਿਂ ਤਿਹ ਸੋਂ,ਹੇਤ ਧਰਨ ਕੌ[2]।ਗੁਰ ਢਿਗ ਬਿਨੈ ਭਨੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕੀ। ਮਨ ਮਹਿਂ ਖੋਟ ਕਪਟ ਕਰਿ ਸੁਧ ਕੀ[3]॥੧੯॥ਭੀਮਚੰਦ ਢਿਗ ਲਿਖਿ ਪਠਾਵੈ[4]। ਨਿਤਿ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਬਰਤਨਿ ਜਿਮ ਆਵੈ। 'ਅਬਿ ਮੇਰੇ ਬਸ ਮੈਂ ਗੁਰ ਹੋਏ। ਬੋਲੈਂ ਮਧੁਰ ਸੁ ਆਦਰ ਜੋਏ[5]' ॥ ੨੦ ॥ ਅਨਿਕ ਬਾਤ ਮੈਂ ਕਹੌਂ ਕਰਾਵੌਂ। ਕੇਤਿਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਸੁਧਰਾਵੌਂ'। ਪਢਿ ਪਢਿ ਭੀਮਚੰਦ ਹਰਖਾਵੈ। 'ਆਛੀ ਭਈ ਜੁ ਗੁਰ ਬਸ ਆਵੈ' ॥ ੨੧ ॥ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਸਮ ਬਨਿ ਕਰਿ ਪੈਮਾ। ਬਿਨਤੀ ਕਰਹਿ ਸੁਧਾਰਹਿ ਕੈਮਾ। ਜਿਮ ਪ੍ਰਭੁ ਹਰਖਤਿ ਤਿਮ ਹੀ ਕਹੈ। ਤਿਮ ਹੀ ਕਾਰ ਕਰਨ ਚਿਤ ਚਹੈ ॥ ੨੨ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਲਿਖਿ ਭੇਜੀ ਸੁਧ ਐਸੋ।'ਗੁਰ ਕੇ ਹਯ ਕੋਤਲ ਬਲ ਹੈਸੋ[6]।ਤਸਕਰ ਪਠਹੁ ਲੇਹੁ ਕਢਵਾਇ'। ਸਰਬ ਭੇਤ ਕੋ ਦਿਯੋ ਜਨਾਇ ॥੨੩॥ ਗਿਰਪਤਿ ਭੀਮਚੰਦ ਸੁਧਾ ਪਾਏ। ਭੇਵ ਜਨਾਯੋ ਚੋਰ ਪਠਾਏ।ਨਿਸਾ ਅੰਧੇਰੀ ਮਹਿ ਸੋ ਲਾਗੇ।ਲੇ ਕਰਿ ਗਮਨੇ ਮੂਢ ਅਭਾਗੇ ॥ ੨੪ ॥ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਦੀਨੇ ਤਬਿ ਜਾਇ। ਦੇਖਤਿ ਚਪਲ ਰਹ੍ਯੋ ਹਰਿਖਾਇ। ਪੁਨ ਪੈਮਾ ਗੁਰ ਕੇਰ ਖਜ਼ਾਨਾ। ਕਰਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਮਹਿ ਧਰਿ ਜਿਸ ਥਾਨਾ[7]॥੨੫॥ਜਿਤਿਕ ਸ਼ੁਮਾਰ[8]ਸਰਬ ਹੀ ਲਹੈ।ਤਸਕਰ ਕਰਮ ਸਾਧੁ ਬਨਿ ਰਹੈ।ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਭਿ ਜਾਨੈਂ।ਤਊ ਨ ਮੁਖਿ ਤੇ ਬਿਦਤ ਬਖਾਨੈਂ ॥ ੨੬ ॥ ਅਪਰ ਖਾਲਸਾ ਸੋਢੀ ਆਦਿ। ਸਭਿ ਸੋਂ ਪੈਮਾ ਕਰਿ

[1]ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ। [2]ਇਤਬਾਰ। [3]ਜਦੋਂ (ਪੈਮੇ ਨਾਲ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ) ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਉਹ (ਅੱਗੋਂ) ਪਿਆਰ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। [4]ਕਪਟ ਕਰਕੇ ਖਬਰ (ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੂੰ) ਕਰਦਾ ਹੈ। [5]ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਤੱਕਦੇ ਹਨ। [6]ਗੁਰੂ ਕੀ ਖਾਸ ਸਵਾਰੀ ਦੇ ਘੋੜੇ ਬੜੇ ਤਕੜੇ ਹਨ। [7]ਜਿੱਥੇ ਧਰਦੇ ਸਨ (ਖਜ਼ਾਨਾ)। [8]ਗਿਣਤੀ।

*ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਉਪਰ ਬੇਵਸਾਹੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਵਾਂਗੂ ਹੁਣ ਤਾਅਨੇ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। †ਪਾਸ—ਮੁਖ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਬਾਦਿ । ਲਿਯੋ ਰਿਝਾਇ ਲਖੈ ਹਿਤ ਸਾਚਾ। ਕਨਕ ਕਲਸ ਜਿਮ ਬਿਚ ਬਿਖ ਰਾਖਾ[1]॥੨੭॥ਜਿਮ ਬਕ ਬਿਸਦ ਬਰਨ ਕੌ ਧਾਰੀ[2]।ਧਯਾਨ ਪਰਾਇਨ ਰਹਿ ਇਕਸਾਰੀ । ਅੰਤਰ ਮਹਾਂ ਮਨੋਰਥ ਖੋਟਾ। ਤਿਮ ਧੀਮਾ ਗੁਰ ਢਿਗ ਪ੍ਰਤਿਮੋਟਾ[3] ॥ ੨੮ ॥ ਸਕਲ ਕਾਰਦਾਰਨਿ ਕੋ ਹੇਰੈ । ਜਮਾ ਪਛਾਨਹਿ ਅਲਪ ਬਡੇਰੈ[4] । ਦਰਬ ਆਮਦਨ ਬਰਖ ਜਿਤੇਕ । ਅਰੁ ਜੋ ਖਰਚਹਿ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕ ॥੨੯॥ ਜਮਾ ਅੰਨਾਦਿ ਆਦਿ ਕੀ ਜੇਤੀ[5]। ਸਿਤਾ[6] ਸਨੇਹ[7] ਘ੍ਰਿੱਤ[8] ਕੀ ਕੇਤੀ। ਗੁਲਕਾ ਅਰ ਬਾਰੂਦ ਜਿ ਤਯਾਰੀ । ਸਦਾ ਸਮੀਪ ਜਿ ਆਯੁਧਧਾਰੀ ॥੩੦॥ ਚਾਕਰ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕਿਤੇਕ। ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਸਿੰਘ ਜਿਤੇਕ। ਗੁਰੂ ਗ਼ਰੀਬਨਿਵਾਜ ਸਮਾਜਾਲੇ ਸਭਿ ਭੇਤ ਲਿਖੇ ਨਿਜ ਰਾਜਾ॥ ੩੧ ॥ ਏਕ ਬਾਰ ਲਿਖਿ ਖਬਰ ਪਠਾਈ। ਤੁਰਕਾਨੇ ਕੀ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਾਈ[9] । 'ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਹੁਇ ਜੰਗ' ਸੁਨਾਯੋ। 'ਅਪਨੀ ਦਿਸ਼ ਤੇ ਨੇਹ ਜਨਾਯੋ'[10] ॥ ੩੨ ॥ ਭੀਮ ਚੰਦ ਢਿਗ ਲਿਖਯੋ ਪਠਾਈ। 'ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਸੋਂ ਤੁਰਕ ਲਰਾਈ'। ਹਿਤ ਸਹਾਇ ਕੇ ਸੈਨ ਮੰਗਾਇ। ਅਨੰਦਪੁਰੇ ਕੇ ਢਿਗ ਉਤਰਾਇ[11] ।੩੩॥ਕਰਨੈ ਦਿਖਾਵਾ ਕਪਟ ਪ੍ਰਬੀਨ। [12]'ਰਣ ਮਹਿ ਕਰਹਿਂ ਗੁਰੂ ਬਲ ਹੀਨ। ਸਮੈਂ ਕਾਮ ਕੇ ਟਰਹਿਂ, ਨ ਲਰਹਿਂ[13] । ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਕੋ ਹੌਰਾ ਕਰਹਿਂ' ॥ ੩੪ ॥ ਨਹਿਂ ਮੂਰਖ ਮਤਿ ਮਹਿਮਾ ਜਾਨਹਿ। ਛਲ ਇੱਤਯਾਦਿ ਅਨਿਕ[*]ਬਿਧਿ ਠਾਨਹਿ। ਤੁਰਕ ਸੈਨ ਟਰਿ ਕੈ ਹਟਿ ਗਈ। ਗਿਰਪਤਿ ਦਲ ਕੋ ਰੁਖਸਦ ਦਈ ॥੩੫ ॥ ਅਪਨੋ ਆਪਾ ਕਰਹਿ ਜਨਾਵਨਿ। 'ਹਮ ਹੈਂ ਦਾਸ ਆਪ ਕੇ ਪਾਵਨ'।ਸਿੱਖੀਧਰ ਸਮ ਨੰਮ੍ਰੀ ਹੋਇ[14] । ਜਥਾ ਪਾਰਧੀ-

---

[1]ਸੋਨੇ ਦੇ ਘੜੇ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਬਿਖ ਰੱਖੀ ਹੋਵੇ। [2]ਬਗਲੇ ਵਰਗਾ ਉੱਜਲ ਰੰਗ ਧਾਰਕੇ । [3]ਬੁਧੀ ਦਾ ਖੋਟਾ। ਮੋਟਾ ਅੰਦਰੋਂ ਪੋਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਖੋਟਾ। (ਅ) ਮੂਰਖ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦ੍ਰੋਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੂਰਖ ਹੈ,(ਇ) ਮੋਠਾ=ਮੁੱਠਣ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ। [4]ਆਮਦਨ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਥੋੜੀ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤੀ। [5]ਅੰਨ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀ ਜਮਾਂ ਆਦਿਕ। [6]ਖੰਡ। [7]ਤੇਲ। [8]ਘਿਉ। [9]ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਘੱਲ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਗੁਰਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ। [10]ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ (ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ) ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਹੋਏਗਾ, ਪਰ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਹਿਤ ਜਣਾਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ। [11]ਭਾਵ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਤੁਰਕ ਚੜ੍ਹਾਏ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਰਾਜੇ ਦੀ ਫੌਜ ਮੰਗਾ ਧਰੀ। ਮਤਲਬ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਹਿਤ ਦੱਸਣਾ ਸੀ। [12](ਪਰ ਦਿਲੋਂ ਇਹ ਨੀਅਤ ਸੀ ਕਿ)। [13]ਟਲ ਜਾਵਾਂਗੇ ਲੜਾਂਗੇ ਨਹੀਂ। [14]ਭਾਵ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ (ਸਿੱਖਾਂ) ਵਾਂਙੂ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਕਰ ਕਰ ਦੱਸਦਾ ਸੀ। [*]ਪਾਃ—ਕਰਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੀਤੀ ਸੋਇ[1] ॥੩੬॥ *ਏਕ ਦਿਵਸ ਕਹਿਕੈ ਬਹੁ ਬਾਰੀ[2]।—ਚਢਹਿ ਵਹਿਰ—ਕੀ ਮਸਲਤ ਧਾਰੀ। 'ਕਰਹੁ ਅਖੇਰ ਫਿਰਹੁ ਬਨ ਹੇਰਹੁ। ਜਹਾਂ ਕੋਲ[3] ਪਾੜ੍ਹੇ ਮ੍ਰਿਗ ਸ਼ੇਰਹੁ' ॥੩੭॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੀਨਿ ਚਢਾਇਓ। ਸੰਗ ਖਾਲਸਾ ਭਟ ਸਮੁਦਾਈ।ਬਨ ਮਹਿਂ ਬਿਚਰਤਿ ਇਤ ਉਤਿ ਹੇਰੇ। ਇਮ ਲੇ ਗਮਨਸੈਂ ਦੂਰ ਬਡੇਰੇ ॥ ੩੮ ॥ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਪਠਿਓ 'ਆਏ ਇਤ ਸਾਹਿਬ। ਗਿਰਪਤਿ ਭੇਜਹੁ ਅਪਨ ਮੁਸਾਹਿਬ'। ਭੀਮ ਚੰਦ ਭਟ ਬੀਨ ਬੀਨ ਕਰਿ। ਹੁਤੇ ਸਮੀਪੀ ਪਠੇ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਧਰਿ ॥ ੩੯ ॥ ਇਤ ਤੇ ਗੁਰ ਪਹੁੰਚੇ ਜਬਿ ਦੂਰ। ਆਨਿ ਮਿਲੇ ਤਤਕਾਲ ਹਜੂਰ। ਨਮੋ ਠਾਨਿ ਸਨਮਾਨ ਕਰੰਤੇ। ਕਰਨਿ ਅਖੇਰ ਸੁਬਲ ਦਿਖਰੰਤੇ ॥ ੪੦ ॥ ਪਹੁੰਚੇ ਬਡ ਅਰੰਨ[4] ਮਹਿ ਜਾਏ। ਤਹਿਂ ਤੇ ਨਿਕਸਿ ਸ਼ੇਰਿ ਦੁਇ ਆਏ। ਰਜਪੂਤਨ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰੇ।'ਖਰੇ ਆਪ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰਹੁ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੪੧ ॥ ਕਰਾਚੋਲ ਸੋਂ ਜੰਗ ਹਮਾਰਾ। ਇਨ ਤੇ ਮਰਹਿਂ ਕਿ ਲੈਹੈਂ ਮਾਰਾ'। ਬਲ ਦਿਖਾਇ ਚਹਿਂ ਪ੍ਰਭੁ ਰਿਝਾਏ। ਦ੍ਵੈ ਰਜਪੂਤਿ ਸਮੁਖ ਹੁਇ ਧਾਏ ॥ ੪੨ ॥ ਸ਼ੇਰਨਿ ਕੋ ਸਹਿ ਸਿਪਰ ਅਗਾਰੇ[5]। ਅਪਨੇ ਖੜਗ ਓਜ ਕਰਿ ਮਾਰੇ। ਘਾਤ ਕਰੇ ਗਿਰ ਭੂਮੀ ਪਰੇ। ਪਿਖਿ ਗੁਰ ਉਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਧਰੇ ॥ ੪੩ ॥ ਬਖਸ਼ੇ ਸਿਰੋਪਾਉ ਅਰੁ ਧਨ ਕੋ। ਉਤਰੇ ਵਹਿਰ ਦੇਖਿ ਸ਼ੁਭ ਥਨ ਕੋ। ਮਹਾਂਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਯਾਰ ਕਰਿਵਾਏ। ਅਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਅਰੁ ਭਟ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੪੪ ॥ ਰਾਜਪੂਤਿ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਗਏ ॥ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਚਢਿ ਕਰਿ ਪੁਰਿ ਮਹਿਂ ਅਏ। ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਕਿਯ ਬਿਸਰਾਮੂ। ਸੰਕਟ ਮਿਟਹਿਂ ਲਿਯੇ ਜਿਨਿ ਨਾਮੂ ॥ ੪੫ ॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਪੰਮੇ ਕੋ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਤੀਓ ਅੰਸੂ ॥ ੩ ॥

੪. [ਰਵਾਲਸਰ ਦਾ ਮੇਲਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੰਮਾ ਰਹੈ, ਕਪਟ ਰਖੇ ਚਿਤ ਮਾਂਹਿ। ਸਿਖ ਸਮ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਕਰਹਿ ਜਨਾਵਨ ਪਾਹਿ[6] ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਲਗਹਿ ਦਿਵਾਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ। ਬੈਠਹਿ ਆਨਿ ਸਨੇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗਨਿ ਬਾਤ ਚਲਾਵਹਿ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਸਮੁਝਾਵਹਿ ॥ ੨ ॥ 'ਰਾਜਨਿ ਕੋ ਨਿਜ ਪਾਸ ਹਕਾਰਹੁ। ਕਰਹੁ ਮਿਲਾਵਨਿ ਬਾਤ ਉਚਾਰਹੁ। ਕਿਵਾ[7] ਆਪ

[1]ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੀ ਗੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਬਾਣ ਮਾਰਨ ਵੇਲੇ ਨਿਉਂਦਾ ਹੈ। [2]ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਕਹਿਕੇ। [3]ਸੂਰ। [4]ਬਨ। [5]ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਢਾਲਾਂ ਤੇ ਸਹਾਰ ਕੇ। [6]ਪਾਸ ਰਹਿਕੇ। [7]ਅਥਵਾ।

*ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੪੦ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary　　NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਖੇਰ ਸਿਧਾਰਹੁ। ਚਾਰ ਪਾਂਚ ਦਿਨ ਵਹਿਤ ਗੁਜ਼ਾਰਹੁ ॥ ੩ ॥ ਤਹਾਂ ਮੇਲ ਰਾਜਨਿ ਕੌ ਹੋਇ। ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਚਿਤ ਅਭਿਲਾਖੀ ਜੋਇ[1]। ਬਿਨਾ ਮਿਲੇ ਤੇ ਮਿਟੈ ਨ ਅੰਤਰ[2]। ਦ੍ਵੈਸ਼ ਬਿਨਾਸਹੁ ਆਪ ਨਿਰੰਤਰ ॥ ੪ ॥ ਮਿਲਹੁ, ਅਖੇਰ ਚਲਹੁ ਇਕ ਸਾਥ। ਸਭਿਨਿ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਵਹੁ ਨਾਥ ! ਤੁਮਰੇ ਪਦ ਅਰ-ਬਿੰਦ ਸੁ ਪ੍ਰੇਮ। ਸਭਿ ਗਿਰਪਤ ਤੁਮ ਤੇ ਚਹਿ ਛੇਮ' ॥੫॥ ਇਤਨੇ ਮੈਂ ਰੁਵਾਲ-ਸਰ ਮੇਲਾ। ਆਵਤਿ ਭਾ ਨਰ ਪੁੰਜ ਸਕੇਲਾ। ਤਬਿ ਪੰਮਾ ਲਖਿ ਅਵਸਰ ਭਲੋ। ਕਹੈ 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਲੇ ਚਲੋ ॥੬॥ ਤੁਮਰੋ ਜਬਿ ਸੁਨਿ ਹੈਂ ਆਗਵਨੁ। ਸਗਲ ਸੈਲਪਤਿ ਤਜਾਗੈਂ ਭਵਨੁ। ਮਿਸ ਮੇਲੇ ਕੇ ਸਭਿ ਚਲਿ ਆਵਹਿ। ਰਾਵਰਿ ਪਦ ਸਰੋਜ ਲਪਟਾਵਹਿਂ ॥੭॥ ਸਿੱਖੀ ਧਰਹਿ ਆਪ ਕੀ ਸਾਰੇ। ਨਿਜ ਗੁਰ ਕਰਹਿਂ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰੇ। ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਕੋ ਅਰਪਾਵੈਂ। ਰਾਵਰਕੀ ਕੀਰਤਿ ਬਿਰਧਾਵੈਂ' ॥੮॥ ਇਹ ਮਸਲਤ ਸੁਨਿ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦੇ। ਕਹੈਂ: 'ਪ੍ਰਭੂ! ਤਹਿ ਨਰ ਹੁਇਂ ਬ੍ਰਿੰਦੇ। ਤੀਰਥ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿਂ ਭਾਰੀ। ਗਿਰਵਰ ਤਰਤੇ ਬਾਰਿ ਮਝਾਰੀ[3] ॥੯॥ ਅਚਰਜ ਹੇਰਨਿ ਕੋ ਚਹਿਂ ਸਾਰੇ। ਤਰੁਵਰੁ ਦਲ ਸਮ ਗਿਰਵਰ ਤਾਰੇ[4]'। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਚਲਿ ਆਈ। 'ਚਲਹੁ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੋ ਦੇਹੁ ਦਿਖਾਈ ॥ ੧੦ ॥ ਸੁਨਤਿ ਰਹੇ ਕਬਿ ਕੇ ਬਿਸਮਾਏ[5]। ਅਰੁ ਤੀਰਥ ਮਹਿਮਾ ਅਧਿਕਾਏ। ਬ੍ਰਿਧ ਬਯ ਮੇਰੀ ਬਹੁਰ ਨ ਆਸਾ। ਕਰਹਿਂ ਸ਼ਨਾਨ ਦਾਨ ਤਟ ਤਾਸ[6]' ॥ ੧੧ ॥ ਪੁਨ ਉਠਿ ਜਦ ਮੰਦਰ ਮਹਿਂ ਗਏ। ਤਹਿ ਜੀਤੋ ਸੁੰਦਰੀ ਸੁਨਿ ਲਏ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਤਿਨ ਭੀ ਤਬਿ ਕਹਯੋ 'ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਤੀਰਥ ਹਮ ਨਹਿ ਲਹਯੋ[7]' ॥੧੨॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਇਕ ਬਾਰ ਦਿਖਾ-ਵਹੁ। ਜਹਿ ਗਿਰ ਤਰਹਿਂ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਵਹੁ*'। ਬਹੁਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ

---

[1]ਜੋ (ਰਾਜੇ ਆਪਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ) ਨਿਤਪ੍ਰਤੀ ਅਭਿਲਾਖੀ ਹਨ। [2]ਫਰਕ। [3]ਪੱਥਰ ਤਰਦੇ ਹਨ ਜਲ ਵਿੱਚ। [4]ਬ੍ਰਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪੱਥਰ (ਪਹਾੜ) ਤਰਦੇ ਹਨ। [5]ਹੈਰਾਨ ਹੋਕੇ ਕਦੋ ਦੇ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। [6]ਤਿਸ ਦੇ ਕੰਢੇ। [7]ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।

*ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਤੇ ਸੁਪਤਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਤਰਦੇ ਵੇਖਣ ਦਾ ਖਯਾਲ ਤਾਂ ਆਇਆ ਹੋਵੇ ਪਰ ਗੁਰੂ 'ਤੀਰਥ' ਦੇ ਪਾਸ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲਿਆਨ ਹਿਤ ਤੀਰਥ ਸ਼ਨਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਜੀ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਜਨਾਂ ਆਪ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਜਦ ਪਹਿਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਬੀ ਇਹੋ ਹਨ:—'ਗੁਰ ਤੀਰਥੁ ਗੁਰੁ ਪਾਰਜਾਤੁ' ਪੁਨਾ:— 'ਤੀਰਥ ਨਾਵਣ ਜਾਉ ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ॥ ਤੀਰਥੁ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਹੈ ॥ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਸਾਚਾ ਥਾਨੁ ਤੀਰਥੁ ਦਸ ਪੁਰਬ ਸਦਾ ਦਸਾਹਰਾ' ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਾਖਾ। 'ਹਮਰੇ ਚਿਤ ਮਹਿ ਬੀ ਅਭਿਲਾਖਾ'॥੧੩॥ਛਲ ਪੰਮੇ ਕੋ ਸਭਿ ਗੁਰ ਜਾਨੈਂ। ਜਿਮ ਰਾਜਨਿ ਸੰਗ ਮੇਲ ਬਖਾਨੈਂ। ਤਊ ਸਰਬ ਚਾਹਤਿ ਪਰਵਾਰਾ। ਮਿਲਯੋ ਖਾਲਸਾ ਚਲਨ ਉਚਾਰਾ[1] ॥੧੪॥ ਸਭਿ ਕੋ ਸੰਮਤਿ[2] ਲਖਿ ਕਰਿ ਸੁਾਮੀ। ਛਾਨੀ ਬਾਤ ਨ ਕਛੂ ਬਖਾਨੀ[3]। ਕਹਿ ਕਰ ਤਬਿ ਤਯਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ। ਸਭਾ ਸਰਬ ਮਹਿ ਥਿਰੇ ਗੁਸਾਈਂ ॥ ੧੫ ॥ ਏਕ ਹੁਤੋ ਹਯ ਕੋ ਘੁਰਵਾਰ[4]। ਨਾਮ ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਜਾਤਿ ਚਮਾਰ। ਤਿਸ ਮਹਿਂ ਸ਼ਕਤਿ ਹੁਤੀ, ਸਭਿ ਜਾਨੀ[5]। ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਨ ਬੋਲਯੋ ਬਾਨੀ ॥ ੧੬ ॥ ਬਚਨ:-'ਕਰੈਗਾ ਸੁ ਭਰੈਗਾ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਕੀ ਕਟੈਗਾ[6]। ਸੇਵਕ ਤੇ ਕਾਜ ਸਰੈਗਾ। ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੋਖੀ ਮਰੈਗਾ' ॥ ੧੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਸਿੰਘਨ ਜਬਿ ਸੁਨਯੋ। ਰਿਸ ਉਰ ਧਰਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤਬਿ ਭਨਯੋ।'ਇਹ ਕਯਾ ਬੋਲਤਿ ਬਾਉ ਦੁਆਈ'। ਨੀਠ ਨੀਠ ਮਸਲਤ ਠਹਿਰਾਈ ॥ ੧੮ ॥ ਬਿਘਨ ਕਰਨ ਕੋ ਕਰਹਿ ਜਨਾਵਨ। ਤੀਰਥ ਚਹੈ ਸ਼ਨਾਨ ਹਟਾਵਨ'। ਸੁਨਿਕੈ ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਮੁਸਕਾਯੋ। ਧਰਿ ਤੂਸ਼ਨ ਕੋ ਕੁਛ ਨ ਅਲਾਯੋ॥੧੯॥ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਯੋ।'ਸੇਵਕ ਹਯ ਕੋ ਸਾਚ ਅਲਾਯੋ[7]। ਜਿਸ ਅਸੁ ਪਰ ਚਢਤੇ ਗੁਰਦੇਵਾ। ਦ੍ਵਾਦਸ਼ ਮਾਸ ਕਰੀ ਇਨ ਸੇਵਾ ॥੨੦ ॥ ਜੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋਇ ਕਰਿ ਉਰ ਕੋ। ਸੇਵਹਿ ਭਲੇ ਤੁਰੰਗ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ। ਤਥਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਧੇਨੂੰ[8]। ਸੋ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋ ਕਰਿ ਹੈ ਲੇਨੂ ॥੨੧ ॥ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਕੇਰ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ। ਤਿਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਹੋਇ ਬੱਖਯਾਤ। ਸਭਿ ਕਿਛ ਜਾਨਿ ਲੀਨ ਇਨ ਰਿਦੇ'। ਸੇਵਕ ਸੰਗ ਬਖਾਨਯੋਂ ਤਦੇ ॥੨੨॥ ਬਚਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਾ॥ 'ਘੋੜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਾਰ। ਹੋਵੇਗੀ ਸੋ ਜਰ।ਗੁਰੂ ਕਾ ਘਰ। ਰਾਖਾ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰ।ਸਿਖਾ! ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ।ਚੁੰਪ ਕਾ ਸਮਾ ਸਰ'[10]॥੧॥ਚੌਪਈ॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਯਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ।ਸਭਿਨਿ ਤੁਰੰਗਨ ਜ਼ੀਨ ਸਜਾਈ।ਕੰਚਨ ਸਾਜ ਸੰਗ ਸ਼ਿੰਗਾਰੇ। ਕੋਤਲ ਪੰਚ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਯਾਰੇ ॥ ੨੩ ॥ ਨਿਖਲ ਖਾਲਸਾ ਲਾਲਸ ਕਰੇ[11]। ਭਏ ਸਨੱਧਬੱਧ ਮੁਦ ਧਰੇ। ਡੋਰੇ ਚਲੇ ਤੀਨ ਗੁਰ ਮਹਿਲਾ। ਗੁਜਰੀ

[1]ਭਾਵ ਪਰਵਾਰ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਚਲਣ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। [2]ਇਕੋ ਰਾਇ ਵਾਲੇ। [3]ਗੁੱਝੀ ਗੱਲ ਕੁਛ ਨਾ ਕਹੀ। [4]ਸਾਈਸ। [5]ਉਸਨੇ (ਭਵਿੱਖਤ) ਜਾਣ ਲਈ। [6]ਕੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰੇਗਾ। [7]ਵਾਹਦੁਵਾਹ, ਬੇਥਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ। [7]ਘੋੜੇ ਦੇ ਚਾਕ ਨੇ ਸੱਚੀ ਗਲ ਆਖੀ ਹੈ। [8]ਜਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਗਊ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ। ਸੋ ਸਾਖੀ ਮੂਜਬ ਏਹ ਅਰਥ ਠੀਕ ਹੈ। [10]ਚੁਪ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। [11]ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਮੇਲੇ ਜਾਣ ਨੂੰ)।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚੜ੍ਹੀ ਪਾਲਕੀ ਪਹਿਲਾ* ॥ ੨੪ ॥ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਤੇ ਚਢਤਿ ਸਿਧਾਰੇ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਲੈ ਸੰਗ ਚਾਰੇ।ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਕੋ ਵਾਰ ਨ ਪਾਰੇ।ਚਢ੍ਯੋ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ॥੨੫॥ ਮਾਰਗ ਬਿਖਮ ਗਿਰਨਿ ਕੋ ਜੋਊ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਉਲੰਘਤਿ ਸਭਿ ਕੋਊ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਆਗਵਨੁ।ਪਹੁੰਚੀ ਸੁਧਿ ਸਭਿ ਗਿਰਪਤਿ ਭਵਨੁ ॥ ੨੬ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਚਢੇ ਸਕਲ ਤਤਕਾਲਾ। ਸਿਰੀ ਨਗਰੀਏ ਅਰੁ ਚੈਂਬਿਆਲਾ[੧]। ਚਢਿ ਨਦੂਨੀਏ† ਨ੍ਰਿਪ ਬਘਿਆਲੇ। ਅਪਰ ਮੰਡੈਲ[੨] ਚਮੂੰ ਲੇ ਨਾਲੇ॥੨੭॥ਹੁਤੋ ਕਾਮਗੜੀਆ[੩]ਜੁ ਸਿਧਾਰਾ।ਨਾਮਧਮੰਡ ਚੰਦ ਭਟ ਭਾਰਾ।ਭੀਮਚੰਦ ਗਿਰਨਾਥ ਕਲੂਰੇ।ਭੂਪਚੰਦ ਚਢਿਚਲ੍ਯੋ ਹੰਡੂਰੇ ॥੨੮॥ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਸਪਾਲਿ ਪਧਾਰਾ। ਚਢੇ ਬਸੰਹਰੀ[੪] ਆਨੰਦਧਾਰਾ।ਕੁੱਲੂ ਕੈਂਠਲ ਤੇ ਚਲਿ ਆਏ। ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਗਿਰਪਤਿ ਚਢਿ ਧਾਏ ॥੨੯॥ ਲਰੇ ਬਿਸਾਲ ਜਿ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰ ਸਾਥ।ਦੇਖੇ ਬਡੇ ਜੰਗ ਮਹਿ ਹਾਥ[੫]।ਤਿਸ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਹੇਰਨ ਹੇਤਿ।ਬਡ ਜੋਧਾ ਅਤਿ ਰਥੀ ਸੁਚੇਤ[੬]॥੩੦॥ਧਰਿ ਧਰਿ ਉਰ ਦੀਰਘ ਅਭਿਲਾਖਾ। ਗਏ ਅਖਿਲ ਸੈਲਨਿ ਮਗ ਨਾਖਾ[੭]।ਤੀਰਥ ਥਲ ਰੁਵਾਲਸਰ ਆਯੋ। ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਭੁ ਡੇਰਾ ਤਹਿ ਪਾਯੋ॥੩੧॥ਤਿਨ ਪਾਛੇ ਰਾਜੇ ਸਭਿ ਆਏ। ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਥਲ ਜਿਤ ਚਿਤ ਭਾਏ। ਸਭਿਹਿਨਿ ਸਿਵਰ ਕਰਯੋ ਹਰਿਖਾਏ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਸੁਪਤਿ ਸੁਥਾਏ॥ ੩੨॥ ਅਗਲੀ ਭਈ ਜਬਹਿ ਭੁਨਸਾਰਾ। ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਸਕਲ ਤਨ ਧਾਰਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਢਿਗ ਸਭਿ ਕੇ ਨਰ ਆਏ। 'ਗਿਰਪਤਿ ਚਾਹਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ' ॥੩੩॥ ਪੰਮਾ ਫਿਰੈ ਬੀਚ ਇਤ ਉਤ ਮੈਂ। ਚਹੈ ਪ੍ਰਭਾਵ[੮] ਦਿਖਾਵਨਿ ਚਿਤ ਮੈਂ। ਤਬਿ ਸਾਹਿਬ ਇਮ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। 'ਕਰਹੁ ਮਖਮਲੀ ਫਰਸ਼ ਮਹਾਨਾ ॥੩੪॥ ਸਭਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸੁਧਾਰੋ ਸਾਰੋ।ਥਿਰੈਂ ਆਨਿ ਜਹਿ ਮਨੁਜ ਹਜ਼ਾਰੋ'।ਸੁਨਿ ਦਾਸਨਿ ਤਤਕਾਲ ਸੁਧਾਰੂ। ਤਨ੍ਯੋ ਬਿਤਾਨ ਚੌਕਨੋ ਚਾਰੂ ॥ ੩੫ ॥ ਮੁਕਤਾ ਝਾਲਰ ਜ਼ਰੀ ਪਰੋਏ। ਰੇਸ਼ਮ ਡੋਰੈਂ ਕਸਿਬੋ ਹੋਏ। ਬ੍ਰਿੰਦ ਦਰਬ ਲਾਗੇ ਬਨਵਾਯੋ। ਰਵਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਬਹੁ ਚਮਕਾਯੋ ॥ ੩੬ ॥ ਫਰਸ਼ ਬਿਸਾਲ ਦੂਰ ਲਗ ਕੀਨਾ। ਆਇ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਥਮ ਅਸੀਨਾ। ਸਗਰੇ ਸਨਧਬੱਧ ਭਟ ਭਾਰੇ। ਸ਼ੋਭਤਿ

---

[੧]ਚੰਬੇ ਵਾਲਾ। [੨]ਮੰਡੀ ਦੇ। [੩]ਕਾਮਗੜ੍ਹ ਦਾ ਰਾਜਾ। [੪]ਇਕ ਰਿਆਸਤ ਹੈ ਸ਼ਿਮਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ। [੫]ਚੰਗੇ ਹੱਥ ਜੰਗ ਵਿਚ ਵੇਖੇ ਸਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ)। [੬]ਗੁਰੂ ਜੀ। [੭]ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਲੰਘਕੇ। [੮](ਆਪਣਾ) ਪ੍ਰਭਾਉ, ਪ੍ਰਤਾਪ।

*ਪਾ:-ਬਹਿਲਾ। †ਪਾ:-ਮਦੂਣੀਏ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਮ ਕੇਹਰਿ ਬਲਿ ਭਾਰੇ ॥੩੭॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜਾਏ। ਜਾਮਾ ਬਹੁ ਸੂਖਮ ਛਬਿ ਪਾਏ। ਮੁਸ਼ਟ ਹੇਮ ਕੀ ਜੜਤਿ ਸੁ ਹੀਰੇ। ਸੁੰਦਰ ਕੋਰ ਕਰੀ ਬਰ ਚੀਰੇ॥ ੩੮ ॥ ਪਾਇ ਪੁਲਾਦੀ ਗਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ। ਸਾਯੁਧ ਭਏ[1] ਦਿਪਹਿਂ ਸਮ ਸ਼ੇਰ[2]। ਸਿਰ ਸੁੰਦਰ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ। ਦਮਕਤਿ ਰਤਨ ਜਿਗਾ ਛਬਿ ਪਾਈ ॥ ੩੯ ॥ ਝੂਲਤਿ ਕਲਗ਼ੀ ਮੋਦ ਬਧਾਵਤਿ। ਮੁਕਤਾ ਸੂੱਛਨਿ ਗੁੱਛ ਸੁਹਾਵਤਿ। ਤਰਗਸ ਜਟਤਿ ਗਰੇ ਗਹਿ ਪਾਯੋ।ਖਰ ਤੀਰਨਿ ਸੋਂ ਭਰਯੋ ਸੁਹਾਯੋ॥ ੪੦ ॥ ਚਾਂਪ ਕਠੋਰ ਹਾਥ ਮਹਿ ਲੀਨਿ। ਗੋਸ਼ੇ[3] ਜੁਗ ਕੰਚਨ ਕੇ ਕੀਨਿ। ਡਸਾਯੋ[4] ਪ੍ਰਯੰਕ ਫਰਸ਼ ਪਰ ਚਾਰੂ। ਸੇਜਬੰਦ ਗੁੰਫੇ ਦਿਸ਼ ਚਾਰੂ[5] ॥ ੪੧ ॥ ਬਿਸਦ ਬਿਛੌਨਾ ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਤਿ। ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਅਧਿਕ ਮਨੁ-ਹਰਤਾ ਜੋਹਤਿ[6]।ਤਿਸ ਪਰ ਥਿਰੇ ਆਨ ਗੁਨਖਾਨੀ।ਹੇਰਿ ਉਠੇ ਸਭਿ ਹਿਤ ਸਨਮਾਨੀ ॥ ੪੨ ॥ ਚਮਰ ਚਾਰੁ ਢੁਰਤੇ ਚਹੁੰਫੇਰੇ। ਮਨਹੁਂ ਹੰਸ ਝੁਕ ਮੁਕਤਾ ਹੇਰੇ[7]।ਡਰਤਿ ਨ ਗਹੈ ਫੇਰ ਉਡ ਜਾਹੀਂ[8]। ਬਾਰਬਾਰ ਤਿਨ ਪਿਖਹਿ ਭ੍ਰਮਾਹੀਂ[9]॥੪੩॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਭਿ ਸਭਾ ਲਗਾਇ। ਜਨੁ ਸੁਰ ਗਨ ਮਹਿ ਥਿਰ ਸੁਰਰਾਇ। ਕਿਧੌਂ ਕੁਬੇਰ ਮਹਾਂ ਛਬਿ ਪਾਵੈ। ਰਾਮਚੰਦ ਕੈ ਸਭਾ ਸੁਹਾਵੈਂ ॥੪੪॥ ਜਿਮ ਜਾਦਵ ਮਹਿਂ ਗੋਵਿੰਦ ਚੰਦ[10]। ਤਿਮ ਸਿੱਖਨ ਮਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ। ਕੰਚਨ ਲਸ਼ਟ ਧਰੇ ਥਿਰ ਆਗੇ[11]। ਸਭਿ ਗੁਰ* ਰੂਪ ਪਿਖਹਿਂ ਅਨੁਰਾਗੇ ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁੱਤੇ 'ਰੁਵਾਲ ਸਰ ਜਾਵਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚਤੁਰਥੋ ਅੰਸੂ ॥ ੪ ॥

੫. [ਰਵਾਲਸਰ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ। ਓਂਬਨਾਲ ਕੁਮਾਰੀ]।

ਦੋਹਰਾ॥ਸੈਲਪਤੀ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸਕਲ ਚਮੂ ਸੰਗ ਸਮੁਦਾਇ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗ਼ੀ-ਧਰ ਕੇ ਨਿਕਟ ਆਏ ਉਰ ਹਰਿਖਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਭੇਟ ਅਗਾਰੀ ਧਰੇ। ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਬੰਦਨਾ ਕਰੇ। ਕੰਚਨ ਜ਼ੀਨ ਤੁਰੰਗ ਸ਼ਿੰਗਾਰੇ। ਖਰੇ ਕਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਗਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ਧਨੁਖ ਤੁਪਕ ਅਰੁ ਸਿਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ।ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਮੋਲ ਮਹਾਨ।ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਸਭਿ ਅੰਗ ਲਗਾਏ।

[1]ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ। [2]ਸ਼ੇਰ ਵਤ। [3]ਧਨੁਖ ਦੇ ਕੋਣੇ। [4]ਵਿਛਾਇਆ। [5]ਚਹੁੰ ਪਾਸੀਂ। [6]ਕੂਲਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। [7]ਮਾਨੋਂ ਹੰਸ ਝੁਕਕੇ ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। [8]ਡਰਦਾ (ਮੋਤੀਆਂ) ਨੂੰ ਫੜਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਅ. ਡਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਲੈਣ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [9]ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਵੇਖਕੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। [10]ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦ। [11]ਚੋਬਦਾਰ ਅੱਗੇ ਖੜੇ ਹਨ। *ਪਾ:—ਸਤਿਗੁਰ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬੈਠੇ ਨਿਕਟ ਪ੍ਰਭੂ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੩ ॥ ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਸੁੰਦਰ ਗੁਰ ਸੂਰਤਿ। ਮਾਨਹੁਂ ਦਿਪਹਿ ਕਾਮ ਕੀ ਮੂਰਤਿ। ਕੈ ਸਮੇਟ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸਾਰੀ। ਧਰਯੋ ਸਰੀਰ ਆਨਿ ਦੁਤਿ ਭਾਰੀ[1] ॥ ੪ ॥ ਆਦਿ ਸੁਰਤਾ ਗੁਨ ਸਮੁਦਾਏ। ਇਕ ਥਲ ਮੈਂ ਬਿਧਿ ਰਚੇ ਟਿਕਾਏ। ਮਨਹੁਂ ਰੂਪ[2] ਨਿਜ ਧਰਯੋ ਸਰੂਪਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਦਿਪਹਿਂ ਅਨੂਪਾ॥੫॥ਤਿਸ ਛਿਨ ਜਿਨ ਜਿਨ ਦੇਖਨਿ ਕੀਨੇ। ਇਕ ਸਮ ਸਭਿ ਕੇ ਮਨ ਹਰਿ ਲੀਨੇ। ਚਿਰੰਕਾਲ ਕੇ ਚਾਹਤਿ ਚਿਤ ਮੈਂ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਯੋ ਭੁਏ ਸਭਿ ਹਿਤ ਮੈਂ ॥੬॥ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਭੁ ਸਭਿ ਕੋ ਬੂਝੇ। ਉੱਤਰ ਦਯੋ ਅਨੰਦ ਅਰੂਝੇ[3]। ਅਪਰ ਬਾਰਤਾ ਬਹੁਤ ਚਲਾਈ। ਬਚਨ ਸੁਨਨਿ ਕੌ ਬਹੁ ਲਲਚਾਈ॥੭॥ ਭੀਮਚੰਦ ਤੇ ਆਦਿਕ ਰਾਜੇ। ਭੂਪਚੰਦ ਬਹੁ ਸੰਗ ਸਮਾਜੇ। ਛੋਟੇ ਬਡੇ ਸੈਲਪਤਿ ਹੇਰਿ।ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਬਾਕ ਅਨੰਦ ਬਡੇਰੇ ॥੮॥ ਜਿਨਹੁ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹੀ[4] ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਯੋ। ਸੁ* ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਬਾਕ ਅਲਾਯੋ। 'ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਗੁਨ ਜਿਮ ਸੁਨੇ। ਕਹਤਿ ਹੁਤੇ ਜਿਮ ਸੁੰਦਰ ਘਨੇ ॥੯॥ ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਕੇ ਆਜ ਨਿਹਾਰੇ।ਦਰਸ਼ਨ[5] ਸਫਲੇ ਜਨਮ ਹਮਾਰੇ'। ਰਾਜਪੂਤ ਅਰੁ ਸਭਿ ਗਿਰਪਾਲ। ਕਹੈਂ ਸਕਲ 'ਹਮ ਭੁਏ ਨਿਹਾਲ ॥੧੦॥ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੇ ਤਖਤਿ ਸੁਹਾਯੋ। ਤੀਨ ਲੋਕ ਪਤਿ ਤਨ ਧਰਿ ਆਯੋ'।ਬਹੁਤ ਸਮੈ ਲਗ ਬੈਠੇ ਰਹੇ।ਉਠਿ ਗਮਨੇ ਕੋਇ ਨ ਚਿਤ ਚਹੇ[6] ॥੧੧॥ ਦੇਖਨਿ ਕੇ ਲਾਲਚ ਅਨੁਰਾਗੇ।ਬਾਕ ਸੁਨਨਿ ਹਿਤ ਬਾਤਨਿ ਲਾਗੇ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਗੁਰ ਕੋ ਜਸੁ ਕਹੈਂ। 'ਹਮ ਰਾਵਰ ਕੇ ਸਿਖ ਹੀ ਅਹੈਂ ॥ ੧੨ ॥ ਕਰੁਨਾ ਕਰਤਿ ਰਹਹੁ ਲਖਿ ਦਾਸ। ਤੁਮ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਨਹਿਂ ਜਮ ਪਾਸ। ਅਪਨੇ ਜਾਨਿ ਸਿਮਰਤੇ ਰਹੋ। ਪੂਰਬ ਦੋਸ਼ੁ ਨਹੀਂ ਅਬਿ ਲਹੋ[7]' ॥੧੩॥ ਹਮ ਹੈਂ ਅਲਪ ਬਿਗਾਰਨ ਹਾਰੇ। ਤੁਮ ਸਮਰਥ ਹੋ ਬਖਸ਼ਨਹਾਰੇ'। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਬਿਨੈ ਘਨੇਰੀ। ਨੀਠ,ਨੀਠ ਉਠਿ ਕਰਿ ਤਿਸਬੇਰੀ ॥ ੧੪॥ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋ ਜਨਾਇ ਸਨੇਹੂ।ਗਮਨੇ ਡੇਰਨਿ ਬਿਖੈ ਅਛੇਹੂ[8]।ਪੁਨ ਸਗਰੇ ਰਾਜਨ ਕੀ ਰਾਨੀ।ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਚਿਤ ਚਹਤਿ ਮਹਾਨੀ ॥੧੫॥ ਬੂਝਿ ਬੂਝਿ ਰਾਜਨ ਕੇ ਸੰਗਾ।ਆਈ ਦੇਖਨਿ ਧਰੇ ਉਮੰਗਾ।ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਨਿਜ

[1]ਭਾਵ ਸਾਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੇ ਮਾਨੋ ਕੱਠੇ ਹੋਕੇ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਹੈ। [2]ਮਾਨੋਂ ਰੂਪ ਭਾਵ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੇ। [3]ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆਂ ਨੇ। [4](ਅਜੇ) ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ। [5]ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ। [6]ਜਾਣ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। [7]ਭਾਵ ਭੁਲਾ ਦਿਓ। [8]ਸਾਰੇ। *ਪਾ:-ਸ੍ਰੇ।

ਧਰੀ ਉਪਾਇਨ । ਪਰਸੇ ਆਨਿ ਕਮਲ ਸਮ ਪਾਇਨ ॥੧੬॥ ਪੂਰਨ ਚੰਦ ਬਦਨ ਕੀ ਓਰਾ।ਸਭਿ ਰਾਨੀ ਦ੍ਰਿਗ ਕੀਨ ਚਕੋਰਾ।ਗੁਰ ਸਰੂਪ ਸੂਰਜ ਸਮ ਭਾਸੇ । ਕਮਲ ਬਿਲੋਚਨ ਸਭਿਨਿ ਬਿਕਾਸੇ ॥ ੧੭ ॥ ਏਕ ਬਾਰ ਤਨ ਕੀ ਸੁਧਿ ਭੂਲੀ । ਪਿਖਿ ਸਰੂਪ ਸਭਿ ਰਾਨਿਨਿ ਝੂਲੀ[1] । ਕਹੈਂ ਪਰਸਪਰ 'ਹੇ ਅਲਿ[2]! ਜਾਨ।ਸੁੰਦਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁਨਯੋ ਹਮ ਕਾਨ ॥੧੮॥ ਜਿਨ ਕਉ ਪਿਖਿ ਬਿਰਮਾਹਿ ਨਰ ਨਾਰੀ । ਬੀਚ ਪੁਰਾਨਨ ਕਥਾ ਉਚਾਰੀ । ਸੋ ਇਨ ਸਮ ਹ੍ਵੈਗੋ ਕੈ ਨਾਂਹਿਨ । ਕਾਮ ਕਹਾਂ ਸਮ ਤਨ ਭਾ ਦਾਹਨਿ[3] ॥ ੧੯ ॥ ਲਾਜ ਜਹਾਜ ਨਯਨ ਅਨਿਯਾਰੇ[4] । ਖੰਜਨ ਕੰਜਨ ਕੌਨ ਬਿਚਾਰੇ[5] । ਧੰਨ ਤ੍ਰੀਆ ਬਡਭਾਗੀ ਸੋਈ । ਇਨ ਸੋਂ ਹਸਿ ਬੋਲਤਿ ਹੈ ਜੋਈ ॥ ੨੦ ॥ ਸੁਨਤਿ ਰਹੀ ਹਮ ਸਦਹੀ ਸ਼੍ਰੋਨ । ਗੁਰ ਸਮ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਕਿਤ ਲੋਨ[6] । ਰਹੀ ਸਿਹਾਵਤਿ ਹੇਰਨਿ ਕਾਰਨ[7] । ਬਡੇ ਭਾਗ ਕਿਯ ਆਜ ਨਿਹਾਰਨਿ' ॥੨੧॥ ਗੁਰ ਸਰੂਪ ਬਡ ਜਾਲ ਫਸੀ ਹੈਂ[8] । ਮ੍ਰਿਗੀ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਨਿਕਸੀ ਹੈਂ । ਇਕ ਟਕ ਦੇਖਿ, ਨ ਪਲਕ ਮਿਲਾਵਹਿ । 'ਹੇ ਸਖਿ! ਕਹਾਂ ਦਰਸ ਪੁਨ ਪਾਵਹਿ' ॥ ੨੨ ॥ ਭਈ ਬਿਬਸ ਠਹਿਰੀ ਚਿਰ ਕਾਲ । ਤਿਨ ਮਾਂਹਿ ਹੁਤੀ ਜਿ ਬਿਰਧਾ ਬਾਲ[9] । ਸਭਿ ਰਾਨਿਨਿ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਜਾਨਿ।ਉਠੀ ਗੁਰੂ ਪਗ ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ ॥੨੩॥ ਨੀਠ ਨੀਠ ਉਠਿ ਗਵਨੀ ਸਾਰੀ । ਬੰਧੀ ਲਾਜ ਸੁਕਚਤੇ ਨਾਰੀ[10] । ਜਬਿ ਸਭਿ ਗਈ ਕਥਤਿ ਗੁਨ ਗਨ ਕੋ[11] । ਚਲੀ ਹਾਰ ਕਰਿ ਜਨੁ ਨਿਜ ਮਨ ਕੋ ॥ ੨੪ ॥ ਸੈਲਪਤੀ ਚੰਬਯਾਲ ਕੁਮਾਰੀ । ਨਹਿ ਬਯਾਹੀ ਸੋ ਹੁਤੀ ਕੁਮਾਰੀ । ਹੁਤੀ ਚਿੱਤ੍ਰਨੀ* ਚਿੱਤ੍ਰ ਸਰੂਪਾ† । ਕਵਿਤਾ ਕਰਤੀ ਗੁਨਨਿ ਅਨੂਪਾ ॥ ੨੫ ॥ ਸੁਨਤਿ ਹੁਤੀ ਗੁਰ ਰਚੀ ਸੁ ਬਾਨੀ । ਛੰਦ ਸਵੈਯੇ ਆਦਿ ਮਹਾਨੀ । ਪਢਿ ਪਢਿ ਹਰਖਤਿ ਰਿਦੇ ਘਨੇਰੀ।ਰਸ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਅਧਿਕ ਜਹਿਂ

---

[1] ਸਭ ਰਾਣੀਆਂ ਝੂੰਮ ਪਈਆਂ । [2] ਹੇ ਸਖੀ । [3] ਕਾਮ ਨੇ ਕੀ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਾ ਹੈ (ਉਸਦਾ ਤਾਂ) ਸਰੀਰ ਸਾੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ) । [4] ਅਣੀਆਲੇ ਨੈਣ ਲੱਜਾ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਹਨ । [5] ਮਮੋਲੇ ਤੇ ਕਵਲ ਵਿਚਾਰੇ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੈਣਾਂ ਅਗੇ) ਕੌਣ ਹਨ । [6] ਸੁੰਦਰ । [7] ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿਕਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਾਂ । [8] ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ ਵੱਡੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸੀਆਂ । [9] ਬਿਰਧ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ । [10] ਲਾਜ ਨਾਲ ਬੱਧੀਆਂ ਸੁਕਚਕੇ ਨਾਰੀਆਂ । [11] ਸਮੂਹ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ।

*ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਸਰੀ । ਡੀਲ ਡੋਲ ਵਿਚਲੇ ਮੇਲ ਦੀ, ਨੈਣ ਕਮਲ ਵਰਗੇ ਨੱਕ ਤਿਲਫੁਲ ਜੇਹਾ । ਕਵਿਤਾ ਨ੍ਰਿਤ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਰੁਚੀ ਉਸ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਆਦਿ ।

†ਪਾঃ—ਚਤੁਰ ਸਰੂਪਾ ।

ਹੇਰੀ[1] ॥ ੨੬ ॥ ਮਨ ਮਹਿ ਐਸੇ ਚਿਤਵਤਿ ਰਹੀ ।–[2]ਬਾਨੀ ਰਸਵਤਿ ਗੁਰ ਬਹੁ ਕਹੀ । ਨਈ,ਬਰੀਕ,ਕਰੀ ਰਸ ਘਨੋ।ਰੌਦ੍ਰ, ਸ਼ਿੰਗਾਰ, ਬਿਦਤਿ ਕਰਿ ਮਨੋਂ[3] ॥੨੭॥ ਅਧਿਕ ਸਨੇਹ ਸੰਗ ਸੋ ਪਢੋ।ਦਰਸ ਕਰਨ ਕੀ ਬਾਂਛਾ ਬਢੋ। ਪਿਤ ਸੋਂ ਪੂਛਿ ਲਿਖੀ ਤਿਨ ਪਾਤੀ । ਨਿਜ ਅਧੀਨਤਾ ਕਰਿ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ ॥੨੮॥ਸ੍ਰੀਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਹੁਤ ਬਡਾਈ।ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਦਾਸੀ ਹਾਥ ਪਠਾਈ। ਆਨਿ ਦਈ ਸਭਿ ਕਹਿ ਕਰਿ ਗਾਥਾ । ਬਾਚੀ ਤਬਹਿ ਖੋਲਿ ਜਗਨਾਥਾ ॥ ੨੯ ॥ ਬਚਨ:–'ਸਾਰਾ, ਪਉਨਾ, ਦੂਜਾ ਗਉਨਾ ? ਨਰ ਨਾਰੀ ਬੇ ਦੋਨੋ ਭਉਨਾ।ਕੁਛ ਖਾਧਾ,ਕੁਛ ਲੈਕੇ ਸਉਨਾ।ਉੱਤਰਦੇਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਉਨਾ[4] ?' ॥ ੩੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਮ ਪਾਤੀ ਪਢਿ ਦੇਖਿ ਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਚਤੁਰ ਬਿਸਾਲ । ਕਾਗਦ ਪਰ ਉੱਤਰ ਲਿਖਨੋ ਪਠਿ ਦੀਨੋ ਤਤਕਾਲ ॥੩੧॥ '[5]ਜਾਨੋ ਸਾਰਾ ਦੇਵ ਦੇਹਿ, ਪਉਨਾ ਮਾਨਸ ਦੇਹਿ।ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਜੀ ਕਰੀ ਗਵਨ, ਨਰਨਾਰੀ ਲਗ ਹੁਏ ਖੇਹ ॥ ੩੨ ॥ ਉਭੈ ਲੋਕ ਭਉਂਦਾ ਫਿਰੈ, ਕੁਛ ਖਾਧਾ ਖਰਚ ਜ ਮਾਲ । ਪੂਲੈ ਭਈ ਸਉਨਾ ਹੂਆ, ਉੱਤਰ ਤੁਮਰਾ ਬਾਲ[6] !' ॥ ੩੩ ॥

---

[1]ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਰਸ (ਬੱਧਾ ਹੋਯਾ ਬਹੁਤ) ਦੇਖਿਆ ਸੀ (ਉਸ ਨੇ) । [2]ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਸੀਲੀ ਬਾਣੀ ਬਹੁਤੀ ਕਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਨਵੀਨ ਹੈ ਬਰੀਕ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਰਚੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਰੌਦ੍ਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ (ਆਦਿ ਰਸ) ਮਾਨੋਂ ਪਰਤੱਖ ਕਰ (ਦਿਖਾਏ) ਹਨ । [3]ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਉੱਤਰ ਤੋਂ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇਗਾ । [4]'ਦੇਵ ਤਨ' ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੈ, ਤੇ 'ਮਨੁੱਖ ਤਨ' ਪੌਣਾ ਹੈ, (ਹੁਣ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਭਟਕਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਪਉਣਾਂ ਭਟਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਪਉਣਾ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਦੂਜਾ ਕੌਣ ਹੋਇਆ, ਦੂਜਾ ਦੁਬਿਧਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਵਨ ਕਰਕੇ ਨਰ ਤੇ ਨਾਰੀ ਖੇਹ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । (ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ) ਕੁਛ ਮਾਲ ਖਾ ਖਰਚਕੇ (ਦੁਬਿਧਾ ਕਾਰਨ ਸਭ ਕੋਈ) ਦੋਹਾਂ ਜਹਾਨਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ । (ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ , ਸਉਨਾ ਪੱਲੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, (ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਟਕ ਹੀ ਭਟਕ ਹੈ ।) ਹੇ ਕਾਕੀ ਤੇਰਾ ਇਹ ਉੱਤਰ ਹੈ । (ਅ) ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਵ ਇਹ ਬੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:–ਦੇਹੀ ਵਿਚ ਜੋ 'ਦੇਵ' (ਰੂਪ ਹੈ ਉਹ) ਸਾਰਾ (ਮੁਕੰ-ਮਲ) ਹੈ, (ਅਤੇ;ਦੇਹਿ ਵਿਚ ਜੋ 'ਮਨੱਸ' ,ਮਨ ਯਾ ਲਿੰਗ ਸ਼ਰੀਰ) ਹੈ ਸੋ ਪਉਂਣਾ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਵ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਹੈ)। 'ਦੂਜੀ' ਯਾ ਦੂਜਾ (ਅਰਥਾਤ) ਪਉਣਾ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਦੁਬਿਧਾ (ਵਿਚ ਪੈਕੇ ਗਵਨ ਕਰਦਾ ਅਰਥਾਤ ਨਰ ਨਾਰੀ) ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਹੈ (ਤੇ ਅੰਤ ਏਹ ਦੋਇ ਰੂਪ) ਨਰ ਤੇ ਨਾਰੀ ਖੇਹ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । (ਜੋ ਮਨੱਸ ਹੈ ਉਹ) ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਭਉਂਦਾ ਫਿਰਦਾ, ਜਮਾਂ ਮਾਲ ਨੂੰ (ਅਰਥਾਤ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਨੂੰ) ਖਾਂਦਾ ਖਰਚਦਾ (ਭਟਕਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ) ਪੂਲ਼ੀ ਹੋਈ ਤਦੋਂ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਕੀ ਇਹ ਤੇਰਾ ਉੱਤਰ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚੌਪਈ॥ ਸੋ ਦਾਸੀ ਲੇ ਤਤਛਿਨ ਆਈ। ਰਾਜਸੁਤਾ ਗਹਿ* ਪਢਿ ਹਰਿ-ਖਾਈ। ਦਰਸ਼ਨ ਪਯਾਸ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਲਾਗੀ। ਉੱਤਰ ਪਢਿ ਦੂਨੀ ਮਨ ਜਾਗੀ॥੩੪॥ਨਿਜ ਪਿਤ ਸੰਗ ਬੂਝਿ ਕਰਿ ਆਈ। ਪਹੁੰਚਿ ਗੁਰੂ ਤਟ ਗ੍ਰੀਵ ਨਿਵਾਈ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਜਬਿ ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ। ਹੁਤੀ ਕਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਪਾਨ ॥੩੫॥ ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਕੀ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਰ ਧਰਿ। ਥਾਪੀ ਧਨੁਖ ਸਾਥ ਤਿਸ ਦੇ ਕਰਿ। ਬਹੁਰ ਹਾਥ ਮਹਿ ਲੀਨਿ ਉਠਾਈ। ਹਿਤ ਬੂਝਨ ਤਿਨ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ ॥੩੬॥ 'ਮਮ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਰ ਅਪਨੋ ਹਾਥ।ਕਯੋਂ ਨ ਧਰਯੋ ਅਬਿ ਹੇ ਗੁਰਨਾਥ! ਅਧਿਕ ਭਾਵਨਾ ਤੁਮ ਮੈਂ ਮੇਰੀ। ਜਾਨਹੁੰ ਕਯੋਂ ਨ ਆਪਨੀ ਚੇਰੀ' ॥੩੭॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਹੇਤ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਪ੍ਰਥਮ ਤੁਰਕਨੀ ਕੋ ਤਨ ਪਾਯੋ। ਬੇਗਮ ਭਈ ਨੁਰੰਗੇ ਕੇਰੀ। ਦੇਹਿ ਅਪਾਵਨ ਹੁਤੀ ਬਡੇਰੀ ॥੩੮॥ਜਮਨਾ ਘਾਟ ਜਹਾਂ ਬਿਸਰਾਂਤਾ[1]।ਤਹਾਂ ਪਰਬ ਦਿਨ ਭਈ ਸਨਾਤਾ[2]। ਸੋ ਤਜਿ ਦੇਹਿ ਹਿੰਦੁ ਤਨ ਪਾਯੋ। ਪਰਬ ਸ਼ਨਾਨ ਤਾਂਹਿ ਫਲ ਦਾਯੋ ॥੩੯॥ਅਬਿ ਲੌ ਸੁੱਧਿ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਹੋਈ†।ਹੁਤੀ ਤੁਰਕਨੀ ਸਮੁਝੀ ਸੋਈ[3]।ਯਾ ਤੇ ਹਮ ਅਬਿ ਹਾਥ ਨ ਛੁਹਾਯੋ।ਧਨੁਖ ਆਪਨੋ ਤੁਵ ਤਨ ਲਾਯੋ॥੪੦॥ਹਮ ਮਹਿ ਕਰੀ ਭਾਵਨਾ ਜੋਇ। ਇਸ ਕੋ ਫਲ ਹੈ ਸੁਨੀਐ ਸੋਇ। ਜੰਗਲ ਦੇਸ਼ ਦਮਦਮਾ ਥਾਨੁ। ਤਹਿ ਡੱਲਾ ਬੈਰਾੜ ਮਹਾਨੁ ॥ ੧੪ ॥ ਇਹਿ‡ ਤਨ ਤਜਹਿ ਥੋਰ ਦਿਨ ਮਾਂਹੀ। ਤਿਸੀ ਦੇਸ਼ ਮਹਿ ਜਨਮਹਿ ਜਾਹੀ। ਸਿੱਖ ਹਮਾਰੋ ਡੱਲਾ ਨਾਇ। ਤਿਸ ਕੋ ਬਨਹਿ ਕਬੀਲਾ[4] ਜਾਇ ॥ ੪੨ ॥ '[5]ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਨੀ ਤਹਿ ਸਮੁਦਾਇ। ਸੇਵਾ ਕਰਿਹੈਂ ਤੂੰ ਚਿਤ ਲਾਇ'।ਤਾਂਬ ਤੇਰੋ ਹਮ ਕਰਹਿ ਉਧਾਰਿ। ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਹਿ ਆਇ ਤੁਵ ਦ੍ਵਾਰ' ॥ ੪੩ ॥ ਇਮ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਕਰੀ ਗੁਰ ਜਬੈ। ਬਿਸਮੈ ਭਈ ਬਹੁਰ ਸੁਨਿ ਤਬੈ। ਬਾਰ ਬਾਰ

[1]ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਦਾ ਇਕ ਘਾਟ ਹੈ ਮਥੁਰਾ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕੰਸ ਮਾਰਕੇ ਟਿਕੇ ਸਨ। [2]ਭਾਵ ਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੂੰ। [3](ਤੂੰ) ਤੁਰਕਨੀ ਸੈਂ (ਤੈਨੂੰ ਅਸਾਂ) ਓਹੀ (ਤੁਰਕਣੀ) ਸਮਝਿਆ ਹੈ। [4]ਇਸਤ੍ਰੀ। [5]ਸਮੂਹ ਸਿਖ ਤੇ ਸਿੱਖਣੀਆਂ ਦੀ ਤਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰੇਂਗੀ ਤੂੰ ਚਿੱਤ ਲਾਕੇ।

*ਪਾ.-ਤਬਿ।

†ਇਹ ਹਾਸੇ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਸੈ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਖੇਪਕਾਰਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਦੀ ਘਾੜਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਕੇ ਉਸੇ ਜਨਮ ਦੇ ਤੁਰਕਾਂ (ਇਬਰਾਹੀਮ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗਿਆਂ) ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਨਮ ਪਲਟ ਜਾਵੇ ਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਸੁਧ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਇਹ ਕੀਕੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਨਮ ਪਲਟ ਜਾਣ ਤੇ ਜ਼ਾਤ ਦੀ ਅਛੁੱਪੀ ਰਹਿਣੀ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।

‡ਪਾ:-ਇਤ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬੰਦਨ ਕਹੁ ਕਰੈ।ਲਖਿ ਤ੍ਰਿਲੋਕਪਤਿ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰੈ ॥੪੪॥ ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਪਾਇ। ਗਈ ਰਿਦੇ ਗੁਰ ਰੂਪ ਬਸਾਇ। ਬਰਤ ਨੇਮ ਸੰਜਮ ਮੈਂ ਰਹੀ।ਅਪਨੋ ਬਯਾਹੁ ਕਰਾਯੋ ਨਹੀਂ॥੪੫॥ਗੁਰ ਗੁਰ ਸਿਮਰਤਿ ਕੌਤਿਕ ਦਿਨ ਮੈਂ। ਤਨਕੋ ਤਯਾਗਿ ਮਰੀ ਤਤਛਿਨ ਮੈਂ। ਦੇਸ਼ ਮਾਲਵੇ ਜਨਮੀ ਜਾਇ। ਡੱਲੇ ਸੰਗੁ ਬਯਾਹ ਕਰਿਵਾਇ ॥ ੪੬ ॥ ਗੁਰ ਜੋ ਕਹਯੋ ਸਕਲ ਹੀ ਭਯੋ*।ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਸਿਵਰ ਤਹਾਂ ਹੀ ਕਿਯੋ।ਪਰਬਤਬਾਸੀ ਜੇ ਨਰ ਨਾਰੀ,

*ਰਵਾਲਸਰ ਜਾਣ ਦਾ ਸੰਮਤ ੧੭੫੮ ਬਿ: (ਇਤਿਹਾਸ, ਕ੍ਰਿਤ ਸ: ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ) ਹੈ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਆਖਰੀ ਜੁੱਧ ੧੭੬੧ ਬਿ: ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਡੱਲੇ ਪਾਸ ੧੭੬੨ ਦੇ ਕੱਤਕ ਵਿਚ ਅੱਪੜੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਬੀਬੀ ਚੰਬਿਆਲੀ (ਪਦਮਾ) ਮਰ ਬੀ ਗਈ,ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਜੰਮ ਬੀ ਪਈ, ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਉਮਰਾ ਨੂੰ ਬੀ ਅੱਪੜ ਪਈ, ਤੇ ਡੱਲੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਬੀ ਗਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬੀ ਕਰ ਲਈ। ਇਸਥਾਂ ਤੋਂ ਵਧ੍ਰੇ ਕੁ ਮਗਰੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਟੁਰ ਬੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਹੁਣ ਵੀਚਾਰ ਦੀ ਬਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚਹੁੰ ਵਰਿਹਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ੧੬ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਕੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ? ਇਹੋ ਵਿਰੋਧ ਸਪਸ਼ਟ ਦੱਸ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਸਾਖੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਏਥੇ ਭੋਲੇ ਭਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪੜਚੋਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਤੇ ਮੈ ਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਮਾਨ ਨਾਲ ਥਾਪੜਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਭਰਮੀ ਦਿਮਾਗ ਤੋਂ ਜੋ ਫੁਰਿਆ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਮਿ: ਮੈਕਾਲਫ ਨੇ ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਪਸਿੰਦ ਨਾ ਕਰਕੇ ਇਕ ਕਾਰਨ ਕੋਲੋਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦ ਚੰਬਿਆਲੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹਥ ਨਾਲ ਥਾਪੜਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ, ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਉੱਤ੍ਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ ਦੇ ਸਿਵਾ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਹੱਥਨਾਲ ਨਹੀਂ ਛੁਹਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਮੌਤਜਾ ਤੇ ਮਹਾਨ ਉੱਚੀ ਇਖਲਾਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਥਾਪੜੇ ਨਰ ਨਾਰੀ ਸਭ ਨੂੰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨਾਮ ਰਸ ਨਾਲ ਭੁਲ੍ਹ ਭੁਲ੍ਹ ਪੈਂਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਛੁਹ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਪਾਰਸ ਛੁਹ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹੋ ਲਿਖੀ ਹੈ 'ਜਿਨਿ ਮਾਣਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਕੀਏ ਕਰਤ ਨ ਲਾਗੀ ਵਾਰ'। ਪੁਨਾ:—'ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਹਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਪਾਰਸੁ ਜੋ ਲਾਗੈ ਸੋ ਫਲੁ ਪਾਵੈਗੋ' ॥ ਪੁਨਾ:—'ਜਾਕੇ ਦੇਖਤ ਦੁਆਰੇ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹੀ ਨਿਵਾਰੈ' ਪੁਨਾ:—'ਪਰਸਤ ਚਰਨ ਗਤਿ ਨਿਰਮਲ ਰੀਤਿ' ॥ ਤਥਾ:—'ਪਰਸਤ ਪੈਰ ਸਿਧਤ ਤੇ ਸੁਆਮੀ' ਉਸ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਛੋਹ ਦਾ ਕੀ ਡਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਕਾਰਨ ਬੀ ਕਲਪਤਿ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਧਨੁਖ ਨਾਲ ਥਾਪੜਾ ਦੇਣਾ ਇਕ ਦੋਜ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਅਰਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀਰਰਸੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤਿਰਸੀ ਭਾਵ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕੋ ਕਮਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤਿਰਸ ਤੇ ਬੀਰਰਸ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਕਮਾਨ ਵਿਚੋਂ ਜਾਨ ਹਰਨ

(ਬਾਕੀ ਫੁਟ ਨੋਟ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਦੇਖੋ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਹਿ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰੀ ॥੪੭॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਰਾਜਨ ਮੇਲ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੰਚਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੫ ॥

(ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੂਕ)

ਤੀਰ ਨਿਕਲਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਆਤਮ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰੂਹਾਨੀ ਕਰ-ਨਾਟ ਬੀ ਮੈਂ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਉਹੋ ਬਿੱਲੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚੂਹਿਆਂ ਲਈ 'ਮੌਤ' ਅਰਥ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਮੂੰਹ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ 'ਪਿਆਰ' ਅਰਥ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਧਨੁਖ ਮਰਨਾਊ ਤੀਰ ਛੋੜਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਧਨੁਖ ਜੀਵਾਲਨਹਾਰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਛੂਹ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਦੀ ਹੱਡਬੀਤੀ ਤੇ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੀ ਉਗਾਹੀ ਲਈ ਦੇਖੋ ਕਲਗੀਧਰ ਚਮਤਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਬੰਦਾ ਮਿਲਾਪ' ਦਾ ਸਫਾ ੯੦੧ (ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ) ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਨੋਟ ਜੋ ਐਉਂ ਹੈ:—

ਭਾਈ ਪ੍ਰਭੂਦਿਆਲ ਜੀ ਪਿਸ਼ੌਰ ਵਿਚ ਇਕ ਬੈਰਿਸਟਰ ਸੇ ਜੋ ਐਬਟਾਬਾਦ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਟੇਕਾਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿਖ ਸੇ। ਆਪ ਦੱਸਦੇ ਸੇ ਕਿ ਓਹ ਜਦ ਚਿਲਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਗਏ ਤਾਂ ਇਕ ਸੁਹਣਾ ਜਿਹਾ ਪਠਾਣ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਇਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਨੌਕਰ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਇਕ ਸਮਾਚਾਰ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਐਉਂ ਸੀ ਕਿ—"ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਕੇ ਉਠੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ: ਕੋਈ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਲੱਭੋ ਜਿਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਪ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਹੁਕਮ ਹੋਣ ਪਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤਲਾਸ਼ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ। ਅੰਤ ਇਕ ਬਿਰਧ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਲੱਭਾ ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ ੧੧੫ ਬਰਸ ਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੀਨਸ ਵਿਚ ਬਹਾਕੇ ਲਿਆਏ। ਜਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪਤਲਾ ਤੇ ਲੰਮਾ ਸੀ, ਪਰ ਬਲਕਾਰ ਬਿਅੰਤ ਸੀ, ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਤੇਜ ਅਝੱਲ ਸੀ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਸੀ ਤਾਕਤ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੱਥਾ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਟਿਕੇ ਕਿ ਸਿਰ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਛੁਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਕ ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੀ ਲਹਿਰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਦੌੜ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਕਰਨਾਟ ਕੋਈ ਅਜੇਹੀ ਛਿੜਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਛੋਹੇ ਹਾਂ ਬਿਜਲੀ ਜਾਂ ਕਰਨਾਟਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਆਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਇਹ ਨਿੱਤ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੱਡ ਬੀਤਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਜਲ ਪੂਰਤ ਹੋ ਗਿਆ।" ਪ੍ਰਭੂਦਿਆਲ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਉਹ ਪਠਾਣ ਬੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਬ ਵਿਚ ਨੈਣ ਭਰ ਆਇਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ "ਕਿ ਮੇਰਾ ਬਾਬਾ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਹਾਲ ਬੀ ਇਉਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।" ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਇਹ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੀ, ਹੱਡ ਵਰਤੀ ਉਗਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ 'ਛੁਹ' ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਅਸਾਂ ਤੱਕ ਅੱਪੜੀ ਹੈ।

੬. [ਮਾਲਵੀਹ ਪਰਬਤ ਤੇ ਸੈਲ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਕਲ ਸੈਲਪਤਿ ਮੇਲ ਕਰਿ ਤੀਰਥ ਮੇਲੇ ਮਾਂਹਿ। ਦਾਨ ਮਹਾਂਨ ਸ਼ਨਾਨ ਤਨ ਬਹੁਤ ਠਾਨਿ ਚਿਤ ਲਾਹਿ[1]* ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ॥ ਕੰਚਨ ਜ਼ੀਨ ਤੁਰੰਗ ਸ਼ਿੰਗਾਰੇ। ਕਿਨਹੂੰ ਮਤੰਗ ਦਿਯੇ ਮੁਲ ਭਾਰੇ। ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਰੁ ਦਰਬ ਬਿਸਾਲਾ। ਨ੍ਰਿਪਨਿ ਦਾਨ ਦੇ[2] ਬਹੁ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੨॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੇਲਾ ਬਾਸੁਰ ਤੀਨ।ਮੁਦਤਿ ਭਏ ਨਾਰੀ ਨਰ ਪੀਨ[3]। ਰੁਖਸਦ ਹੇਤ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਏ। ਸਭਿ ਕੋ ਸਿਰੋਪਾਉ ਪਹਿਰਾਏ† ॥ ੩ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋ ਨਿਕੇਤ ਸਿਧਾਰੇ। ਮਗ ਮਹਿ ਗੁਰ ਕੋ ਸੁਜਸ ਉਚਾਰੇ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਨਗਰ ਪਹੂਚੇ ਜਾਈ। ਪੂਰੀ ਕਾਮਨਾ ਪਿਖਿ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ੪ ॥ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਤਹਿੰ ਰਹੇ ਪਿਛਾਰੀ। ਮੱਜਨ ਠਾਨਹਿ ਤੀਰਥ ਬਾਰੀ[4]। ਵਹਿਰ ਅਖੇਰ ਕਰਹਿੰ ਬਨ ਮਾਂਹੀ।ਸੈਲਨਿ ਸੈਲ ਕਰਹਿੰ ਅਵਗਾਹੀ॥੫॥ ਜਾਤਿ ਅਨੇਕ[5] ਤਰੋਵਰੁ ਠਾਂਢੇ।ਦਲ ਫਲ ਸੰਕਲ[6] ਛਾਯਾ ਗਾਢੇ।ਚਢਿਕਰਿ ਦੂਰ ਸੁਚੇਤਾ ਕਰਿਹੀਂ। ਨਏ ਸਬਲ ਸੈਲਨਪਰ ਫਿਰਿਹੀਂ॥੬॥‡ਇਕਦਿਨ ਦੂਰ ਗਏ ਜਗਸ੍ਵਾਮੀ। ਸੈਲ §ਬਿਲੋਕਤਿ ਊਰਧ ਗਾਮੀ[7]। ਮਾਲਵੀਹ ਪਰਬਤ ਕੋ ਨਾਮੂ। ਸ਼ਿਖਰ ਚਲੇ ਤਿਸ ਲਖਿ ਅਭਿਰਾਮੂ ॥੭ ॥ ਸਰਬ ਸੰਗ ਤੇ ਬਰਜਿ ਹਟਾਏ। 'ਥਿਰੋ ਰਹੋ ਨਤੁ ਸਿਵਰ ਸਿਧਾਏ[8]'। ਪੰਚ ਸਿੰਘ ਨਿਜ ਸਾਥ ਮਿਲਾਇ। ਤਿਨ ਕੋ ਨਾਮ ਸੁਨਹੁ ਹਰਖਾਇ ॥ ੮ ॥ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ। ਊਦੇ ਸਿੰਘ ਜੋਧਾ ਬਲ ਖਾਨੀ। ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਚਰਨ ਸੋਂ ਚਾਲੇ। ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਮਿਲਾਇ ਸੁ ਨਾਲੇ ॥ ੯ ॥ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਤੁਰੰਗ ਸੰਭਾਰੇ। ਪੰਚਹੁ ਗਮਨੇ ਗੁਰੂ ਪਿਛਾਰੇ। ਦਾਸਨਿ ਕੇ ਦੇ ਤੁਰੰਗ ਹਟਾਏ[9]। ਤੂਰਨ ਪਾਇਨ ਸਾਥ ਸਿਧਾਏ ॥ ੧੦ ॥ ਤੁੰਗ ਸਬਲ ਚਢਿਕੈ ਗੁਰ ਖਰੇ। ਚਾਰੋਂ ਦਿਸ਼ਾ ਬਿਲੋਕਨ ਕਰੇ। ਤਹਿੰ ਇਕ ਬਿਚਰਤਿ ਹੁਤੋ ਗੰਧੀਲਾ[10]। ਕਰਯੋ ਨਿਹਾਰਨ ਰੂਪ

[1]ਚਿਤ ਵਿਚ ਲਾਹਾ (ਸਮਝਕੇ)। [2]ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਦਾਨ ਦਿਤਾ। [3]ਸਾਰੇ। (ਅ) ਬਹੁਤ। [4]ਜਲ ਵਿਚ। [5]ਅਨੇਕ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ। [6]ਪੱਤੇ ਤੇ ਫਲਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰਨ। [7]ਉਚੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ। [8]ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਓ। [9]ਮੋੜ ਦਿਤੇ। [10]ਇਕ ਜੰਗਲੀ ਜ਼ਾਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰੋਂ ਪੈਰੋਂ ਨੰਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵਡਿਆਂ ਦਾ ਗਿਆ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪਹਿਨਾਂਗੇ। (ਅ) ਗਧੇ ਹੱਕਣ ਵਾਲਾ। (ੲ) ਗ਼ਰੀਬ, ਕੰਗਾਲ। (ਸ) ਗਿਆਨੀ ਗੰਧ੍ਰਬ ਅਰਥ ਬੀ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

*ਪਾ:—ਚਾਹਿ। †ਪਾ:—ਸਿਰੋਪਾਉ ਹਰਖਾਏ।

‡ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੪੧ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ। §ਪਾ:—ਸਬਲ।

ਛਬੀਲਾ॥੧੧॥ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਕਰਤਿ ਚਰਨਨਿ ਪਰ ਪਰਯੋ*।ਹਾਥ ਜੋਰਿਸਨਮੁਖਿ ਪੁਨ ਖਰਯੋ। ਦੇਖਤਿ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਕਹਿ ਬਾਨੀ। 'ਕਹਾਂ ਜਾਨਿ ਤੈਂ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ ? ॥੧੨॥ ਕੋ ਹੈਂ ? ਕਹਾਂ ਬਾਸ ? ਸਚੁ ਭਾਖੋ। ਆਇ ਕਹਾਂ ? ਕਤਿ ਗਮਨ ਭਿਲਾਖੋ¹?' ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਭਨਯੋਂ ਬਾਕ ਮੁਸਕਾਈ। 'ਕਯੋਂ ਨ ਪਛਾਨਤਿ ਹੋ ਸੁਖਦਾਈ ! ॥੧੩॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ! ਸੁਨੀਏਂ ਮਮ ਗਾਥਾ। ਪ੍ਰਥਮ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤਕਹੌਂ ਤੁਮ ਸਾਥਾ।ਮੈਂ ਰੇਵਾ ਕਾ ਨੰਦਨ ਪਯਾਰੋ²। ਜਗ ਰੇਵਾਲ ਨਾਮ ਮੁਝ ਡਾਰੋ³ ॥੧੪॥ਇਮ ਮਾਤਾ ਭਾਖਯੋ ਉਪਦੇਸ਼ੂ।–ਹੇ ਸੁਤ ਤਪ ਕੋ ਤਪਹੁ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੂ। ਜਗਤ ਬਿਖੈ ਜੇਤੀ ਵਡਿਆਈ। ਜਿਨ ਕਿਨਿ ਤਪ ਕੋ ਤਪ ਕਰਿ ਪਾਈ॥੧੫॥ਤਪ ਤੇ ਕਛੁ ਦੁਲਭ ਜਗਨਾਂਹੀ।ਅਤਿ ਤੇ ਅਤਿ ਸ਼ਕਤੀ ਤਪੁ ਮਾਂਹੀ। ਬਿਸ਼ਨੁ ਆਦਿ ਜੋ ਬਡਹੁ ਬਡੇਰੇ। ਤਪ ਮਹਿ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਤਿ ਨਿਤ ਹੇਰੇ॥ ੧੬॥ ਮਹਾਂ ਦੇਵ ਕੋ ਨੇਮ ਸਦੀਵਾ। ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਤਪ ਮਹਿ ਥਿਰ ਥੀਵਾ। ਕਮਲਾਸਨ ਜਬਿ ਉਤਪਤਿ ਭਯੋ। ਬੈਠਯੋ ਕਮਲ ਕਮਲ ਨਿਪਜਯੋ⁴॥੧੭॥ ਤਬਿ ਅਕਾਸ਼ਬਾਨੀ ਸਮੁਝਾਯੋ। 'ਤਪ ਬਿਨ ਬਲ ਨਹਿ ਕਿਨਹੂੰ ਪਾਯੋ। ਸ਼ਕਤਿ ਬਿਸਾਲ ਚਹੈਂ ਜੋ ਪਾਈ। ਤਪੁ ਕਰੀਯਹਿ ਚਿਰ ਲਗ ਸਮੁਦਾਈ'॥੧੮॥ਸੁਨਿ ਤਪੁ ਅਤਿਸ਼ੈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੀਨਾ। ਜਗ ਸਿਰਜਨ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲੀਨਿ। ਸੁਰ ਨਰ ਮਹਿ ਏ ਤੀਨ ਬਡੇਰੇ⁵। ਤਪੁ ਕੋ ਤਪਹਿ ਮਹਾਤਮ ਹੇਰੇ॥੧੯॥ਅਪਰਨ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਕਹੁ ਕਹਾਂ।ਯਾਂਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰ !ਕਰਹੁ ਤਪ ਮਹਾਂ–। ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ ਤੇ ਅਸ ਉਪਦੇਸ਼ੂ। ਤਪ ਕੋ ਤਾਪਤਿ ਰਹਯੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੂ॥੨੦॥ ਥਿਰ ਹੁਇ ਉੱਤਰ ਖੰਡ ਸਥਾਏ⁶। ਤਪ ਕਰਤੇ ਜੁਗ ਤੀਨ ਬਿਤਾਏ। ਤਬਿ ਕਮਲਾਸਨ⁷ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਯੋ।ਆਗੇ ਥਿਰ ਹੁਇ ਦਰਸ ਦਿਖਾਯੋ॥ ੨੧॥ ਬਿਬਧ ਬਿਧਿਨਿ ਮੈਂ ਉਸਤਤਿ ਕੀਨਿ। ਚਰਨ ਕਮਲ ਪਰ ਸਿਰ ਧਰਿ ਦੀਨਿ। ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਿਧਿ' ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ।–ਅਹੋ ਨਾਗ ਨੰਦਨ⁸ ! ਸੁਨਿ ਕਾਨਾ॥੨੨॥ ਤਪ ਤੈਂ ਸਾਧਨ ਕੀਨ ਘਨੇਰੇ। ਬਰ ਚਾਹੋ ਜਿਮ ਹ੍ਵੈ ਉਰ ਤੇਰੇ–।ਸੁਨਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇ ਜੁਗ ਕਰ ਜੋਰੇ।ਜਾਚਯੋ ਜਥਾ ਮਨੋ-

---

¹ਕਿੱਥੇ ਜਾਣ ਦੀ ਚਾਹ ਹੈ ?। ²ਰੇਵਾ ਦਾ ਮੈਂ ਪਿਆਰਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹਾਂ। ³ਜਗਤ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਰੇਵਾਲ ਪਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ⁴ਕਮਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਕੇ ਕਮਲ ਤੇ ਬੈਠਿਆ। ⁵ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਵਡੇ ਹਨ। ⁶ਦੇਖੋ ਅਗੇ ਅੰਕ ੨੯। ⁷ਬ੍ਰਹਮਾ। ⁸ਹੇ ਨਾਗ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ।

*ਪਾ:–ਸਿਰ ਧਰਯੋ।

ਰਥ ਮੇਰੋ॥੨੩॥–ਅਧਿਕ ਬਿਭੂਤਿ ਰਾਜਸੀ ਪਾਊਂ । ਨਿਜ ਬਰ ਦੀਜੈ ਰਾਜ ਕਮਾਊਂ–।–ਇਮ ਹੀ ਹੋਇ–ਬਿਰੰਚਿ[1] ਉਚਾਰਾ । ਬਿਸ੍ਵਕਰਮਾ ਤਤਕਾਲ ਹਕਾਰਾ ॥੨੪॥ ਮੰਡਪ ਨਗਰ ਕਰਾਵਨਿ ਕਰਿਯੋ।ਅਬਿ ਮੰਡੀ ਜਹਿਂ ਨਾਮ ਉਚਰਿਯੋ । ਤਿਸ ਕੋ ਮੋਹਿ ਬਨਾਯੋ ਰਾਜਾ।ਅਧਿਕ ਬ੍ਰਿਧਾਯੋ ਰਾਜ ਸਮਾਜਾ ॥ ੨੫ ॥ ਜੀਤੇ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ ਬਿਸਾਲੇ । ਕਰਯੋ ਰਾਜ ਮੈਂ ਬਹੁ ਬਲ ਨਾਲੇ । ਤ੍ਰੇਸ਼ਠ ਜੁਗ ਬੀਤੇ ਇਸ ਰੀਤਿ । ਭੋਗਤਿ ਅਨੰਦ ਰਿਪੁਨਿ ਕਹੁ ਜੀਤ ॥ ੨੬ ॥ ਤਬਿ ਜੱਛਨ ਸੋਂ ਰਨ ਮਮ ਪਰਿਯੋ । ਹਤੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਸਨਮੁਖ ਲਰਿਯੋ।ਬਜਯੋ ਲੋਹ ਸੋਂ ਲੋਹ ਕਰਾਰਾ।ਮਚਯੋ ਮਹਾਂ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਅਖਾਰਾ॥੨੭॥ ਜੱਛਨ ਲੱਛਨਿ[2] ਘਾਲਯੋ ਹੇਲਾ।ਕਰਯੋ ਧਕੇਲਨ ਰੇਲ ਰੁ ਪੇਲਾ । ਬਹੁਤਨਿ ਮਿਲਿ ਮੁਝ ਕੋ ਬਧ ਕੀਨੋ । ਰਾਜ ਸਕਲ ਮੇਰੋ ਤਬਿ ਛੀਨੋ ॥੨੮ ॥ ਜਹਿ ਪੂਰਬ ਮੈਂ ਤਪ ਬਹੁ ਤਾਪਾ । ਬਿਧਿ ਬਰ ਤੇ ਤੀਰਥ ਇਹ[3] ਥਾਪਾ । ਲਘੁ ਗਿਰਵਰ ਤਰੁਵਰੁ ਦਲਸਮਸਰ[4]।ਤਰਤਿਫਿਰਤਿਹੇਰਤਿ[5] ਸਭਿਜਲਪਰ* ॥ ੨੯ ॥ ਨਿਹਕਲੰਕ ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਵਤਿ[6] । ਬਾਸ ਕਰੌਂ ਮੈਂ ਇਸ ਥਲ ਤਾਵਤਿ । ਕਰੁਨਾਂ ਕਰਿ ਅਬਿ ਤੁਮ ਚਲਿ ਆਏ।ਅਪਨੋ ਦਰਸ਼ਨ ਰੁਚਿਰ ਦਿਖਾਏ॥੩੦॥ਨਰ ਅਵਤਾਰਆਪ ਤੁਮਅਹੋ[7]।ਸਕਲ ਸ਼ਕਤਿਧਰਰਿਪੁਗਨ ਦਹੋ।ਮੈਂ ਅਬਿਪਰਯੋ ਆਪ ਕੀ ਸ਼ਰਨੀ।ਚਹੌਂ ਨਿਖਲ ਬਿਪਤਾ।ਨਿਜ ਹਰਨੀ ॥੩੧॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਬਨੌ ਸਹਾਇ।ਦਾਸ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਲੇਹੁ ਬਚਾਇ। ਜਿਤਿਕ ਸੁਰਾਸੁਰ ਜਗ ਸਮੁਦਾਏ । ਤੁਮ ਨਿਜ ਆਗਯਾ ਬਿਖੈ ਚਲਾਏ ॥ ੩੨ ॥ ਜੋ ਨਹਿ ਮਾਨੈ ਸੋ ਤੁਮ ਮਾਰਾ । ਸਭਿ ਪਰ ਹੁਕਮ ਆਪ ਕੋ ਭਾਰਾ।ਜੱਛਨ ਕੋ ਬਲ ਤੇ ਸਮੁਝਾਵੋ।ਬਧਿਓ ਬੈਰ ਬਿਸਾਲ ਮਿਟਾਵੋ॥੩੩ ॥ ਇਮ ਰੁਆਲ† ਕੀ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਿਕੈ । ਸ਼ਰਨਿ ਪਰਯੋ ਅਪਨੀ ਮਨ ਗੁਨਿ ਕੈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਧਨੁਖ ਸੰਭਾਰਾ । ਤਾਨਯੋ ਪਾਨ ਤਾਨ ਤੇ ਭਾਰਾ[8] ॥

[1]ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੇ । [2]ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਜੱਛਾਂ ਨੇ । [3]ਇਹ ਤੀਰਥ (ਰਵਾਲਸਰ) । [4]ਛੋਟੇ ਪਹਾੜ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਤ। [5]ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। [6]ਨਿਹਕਲੰਕ ਅਵਤਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦ ਤਕ। [7]ਨਰ ਰੂਪ ਵਿਚ (ਆਪ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ) ਅਵਤਾਰ ਹੋ। [8]ਬੜੇ ਬਲ ਨਾਲ।

*ਘਾਸ ਫੂਸ ਲੱਕੜਾਂ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਪਰ ਮਿੱਟੀ ਪੱਥਰ ਕੱਠੇ ਹੋਕੇ ਤਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਛੋਟੇ ਬ੍ਰਿਛ ਬੀ ਹੋ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਹੇਠਾਂ ਬੱਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਡਲ ਝੀਲ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਨਾਵਟੀ ਖੇਤ ਬਨਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਖੇਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

†ਇਸ ਤੋਂ ਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਰੁਆਲਸਰ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

॥੩੪॥ ਗਹੀ ਜੋਹ ਜਬਿ ਕਾਨ ਲਗਾਈ । ਚਾਂਪ ਨਾਦ ਬਡ ਭਯੋ ਤਦਾਈ । ਤਿਨ ਤੇ ਗਨ ਪਰਬਤ ਅਰੜਾਏ[1]ਭਏ ਹਲਾਚਲ ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਏ॥੩੫॥ ਸਭਿ ਤੇ[2] ਤਬਿ ਅਵਾਜ਼ ਇਮ ਆਈ।'ਰਾਖ ਲੇਹੁ ਹਮ ਤੁਮ ਸ਼ਰਨਾਈ'। ਇਤਨੇ ਬਿਖੈ ਪੁਰਖ ਇਕ ਆਯੋ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਯੋ ॥ ੩੬॥ਤਨ ਮਹਿ ਰੋਮ ਜਟਾ ਸਮ ਜਾਂਹੀ।ਮ੍ਰਿਗ ਕੋ ਚਰਮ ਓਢਿ ਕਰਿ ਤਾਂਹੀ[3]। ਲਾਲ ਬਿਲੋਚਨ ਅੰਗ ਬਡੇਰੇ । ਮੁਖ ਪਰ ਸ਼ਮਸ ਆਇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ[4] ॥ ੩੭॥ ਸਮੁਖ ਖਰੋ ਹੁਇ ਬੰਦਨ ਠਾਂਨੀ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੋਲਯੋ ਇਮ ਬਾਨੀ । 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਅਬਿ ਨਹਿ ਸਮਾ ਤੁਮਾਰਾ । ਇਤ ਆਵਨ ਕੋ ਲੇਹੁ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੩੮॥ ਅਬਿ ਤੁਮ ਗਮਨਹੁ ਆਪਨ ਡੇਰੇ।ਚਿਰਿਕਾਲ ਪੁਨ ਕਰੀਅਹਿ ਫੇਰੋ[5] ॥ ਜਬਿ ਫੈਲੈਗੋ ਪੰਥ ਬਿਸਾਲਾ । ਰਚਯੋ ਖਾਲਸਾ ਜੋ ਸ਼ੁਭ ਚਾਲਾ[*] ॥ ੩੯॥ ਤਬਿ ਤੁਮ ਜੰਙਨ ਕੇ ਹੁਇ ਨੇਰੇ । ਕਰਨੋ ਭਲੇ ਆਨਿ ਕਰਿ ਡੇਰੇ । ਮੇਰੋ ਸਰਦਾਰ ਜਛ ਨਾਮੂ । ਨਾਗਨ ਸੰਗ ਸਦਾ ਸੰਗ੍ਰਾਮੂ ॥੪੦ ॥ ਕਰਤਿ ਰਹੇ ਜਛ ਮਾਰਨ ਮਰਨੋ । ਬਿਜੈ ਪਰਾਜੈ ਹੁਇ ਨਿਤ ਲਰਨੋ । ਕਰਹੁ ਨ ਪੱਖ ਆਪ ਕਿਸ ਕੇਰੇ । ਸਭਿ ਕੇ ਸਾਂਝੇ ਸਦਾ ਬਡੇਰੇ॥੪੧॥ਜਬਿ ਤੁਮ ਐਹੋ ਧਾਮ ਹਮਾਰੇ[6] । ਡੇਰਾ ਕਰਹਹੁ ਲੈ ਦਲ ਭਾਰੇ । ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦਲ ਹਮ ਤਬਿ ਦੈ ਹੈਂ। ਪੰਥ ਤੁਮਾਰੇ ਬਿਖੇ ਮਿਲੈ ਹੈਂ ॥੪੨॥ਸਗਰੇ ਕਾਰਜ ਭਲੇ ਸੁਧਾਰੈਂ।ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਪੰਥ ਕੇ ਸਭਿ ਨਿਰਵਾਰੈਂ । ਲਖਹੁ ਭਵਿੱਖਤ ਏਵ ਬ੍ਰਿਤੰਤ । ਹਮਰੇ ਹੋ ਅਲੰਬ ਭਗਵੰਤਿ' ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਰਵਾਲਸਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਖਸ਼ਟਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੬ ॥

੭. [ਮਾਲਵੀਹ ਉੱਤੇ ਨਾਗਾਂ ਤੇ ਜੱਛਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਾਇਆ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਗਨ ਜੱਛਨ ਕੇ ਜੂਥਪਤਿ[7] ਜਬਹਿ ਕਹਯੋ ਇਸ ਭਾਂਤਿ । ਸ੍ਰੀ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਸੁਨਿ ਸਕਲ ਬੋਲੇ ਬਚ ਬੱਖਯਾਤ ॥੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਮਹਾਂ ਬੀਰ ਰਸ ਬਿਖੈ ਭਿਗੋਵਾ । ਛਿਮਾ ਕਰਨ ਆਸ਼ੈ ਜਿਸ ਜੋਵਾ।ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਗ ਭਰਪੂਰਾ । ਬਿਜੈ ਸਹਿਤ ਬੋਲੇ ਬਚ ਰੂਰਾ ॥੨॥ 'ਜਗ ਮੰਹਿ ਤੁਰਕਨ ਸੈਨਾ ਅਨਗਨ । ਸਪਤਹੁੰ ਅੰਗ ਸਹਿਤ ਅਤਿ ਦੁਰਜਨ[8] । ਜਿਨ ਤੇ ਕਹੀ

---

[1]ਗੱਜੇ । [2]ਸਭ(ਪਰਬਤਾਂ)ਵਿੱਚੋਂ । [3]ਤਿਸ ਨੇ । [4]ਹੁਣੇ ਆ ਰਹੀ ਸੀ । (ਅ) ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਇਆ [5]ਭਾਵ: ਮੁੜਕੇ ਆਉਣਾ । [6]ਜਦ ਇੱਥੇ ਡੇਰਾ ਪਾਓਗੇ । [7]ਜਥੇਦਾਰ । [8](ਤੁਰਕ) ਦੁਰਜਨ (ਰਾਜ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਦੇ) ਸਤਾਂ ਅੰਗਾਂ (ਖਜ਼ਾਨਾ, ਫੌਜ, ਕਿਲ੍ਹੇ ਆਦਿ) ਵਾਲੇ ਹਨ । [*]ਧਾਰ—ਚਾਲਾ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਵਾਸਿ ਨ ਰਹਨੈ। ਸਭਿ ਤੇ ਦੰਡ ਓਜ ਤੇ ਲਹਨੈ ॥੩॥ ਦੀਨ ਦਾਸ ਤਿਨ ਕੇ ਬਨਿ ਰਾਊ[1]। ਹੁਕਮ ਕਰਹਿਂ ਇਨ ਪਰ ਮਨ ਭਾਊ। ਜਗ ਮਹਿਂ ਭਯੋ ਅਸ਼ੱਤ੍ਰ[2] ਪ੍ਰਤਾਪੂ। ਹੁਤੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਕੀਨੇ ਸਭਿ ਖਾਪੂ ॥੪॥ ਤਿਨ ਤੁਰਕਨਿ ਅਨਗਨ ਕੌ ਮਾਰੌਂ। ਇਕ ਸਰ ਸੰਗ ਭਸਮ ਕਰਿ ਡਾਰੌਂ। ਸਾਧੁਧ ਏਕ ਰਹਨ ਨਹਿਂ ਪਾਵੈ। ਛੁਟਯੋ ਬਾਨ ਇਕ ਸਾਥ ਖਪਾਵੈਂ ॥੫॥ ਤਊ ਸਮਾ ਹਮ ਕਲੂ ਬਿਚਾਰਾ। ਬਹੁਰ ਦੇਹਿ ਮਾਨੁਖ ਕੌ ਧਾਰਾ। ਰਹਨ ਭਲੋ ਇਨ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਨਹਿਂ ਚਹੀਯਤ ਮਿਰਜਾਦ ਬਿਗਾਰੀ ॥ ੬ ॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਖਪਾਵੈਂ। ਤੁਰਕ ਨਗਾਰਬੰਦ ਨਹਿ ਪਾਵੈਂ[3]। ਸੁਨਿ ਰੇਵਾਲ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਨੀ। ਭਰੀ ਬੀਰਰਸ ਆਪ ਬਖਾਨੀ ॥ ੭ ॥ 'ਅਨੀਕਨੀ[4]' ਲੇ ਸੰਗ ਕਰੋਰ। ਪਹੁਚੌਂ ਆਇ ਆਪ ਕੀ ਓਰ। ਸੈਨ ਭਯਾਨਕ ਬਨਹਿਂ ਭੁਜੰਗੀ। ਸੁਨਹੁ ਪਿਤਾ ਜੀ ਹੁਇ ਇਕ ਰੰਗੀ ॥੮॥ ਜਬਹਿ ਸਮਾ ਪਹੁੰਚੈਗੋ ਆਈ। ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਸਨ ਤਬਿ ਕਰੌਂ ਲਰਾਈ। ਜੀਤੌਂ ਰੰਧ੍ਰਬ ਦੇਸ਼ ਬਿਸਾਲਾ। ਨਾਸੈ ਖਾਲਸਾ ਕਿ... ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥੯॥ ਗਰਦਬ ਕਰੌਂ[5] ਤੁਰਕ ਮੈਧਾਰ[6]। ਨਹੀਂ ਰਹਿਨ ਪਾ... ਤਿਸ ਬਾਰ। ਬਰਖ ਪਚਾਸ ਰਾਨਤਾ ਕਰੌਂ[7]। ਸਾਗਰ ਲਗ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜ... ਧਰੌਂ ॥ ੧੦॥ ਜੋ ਕਪੀਸ਼ ਰੰਧ੍ਰਬ[8] ਕੀ ਸੰਤਤਿ। ਛਿਮੀ ਦਬਾਇ ਲੇਯਗੀ ਸੰਤਤਿ। ਧਰਹਿ ਮਲੇਛ ਭਾਵ ਜੋ ਤਨ ਮੈਂ। ਸਭਿਨਿ ਪਲਾਇ ਦੇਯ ਹੌਂ ਰਨ ਮੈਂ ॥ ੧੧ ॥ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਰਾਖਿ ਦਿਖਾਵੌਂ। ਤੇਜ ਬਿਲੰਦ ਜਗਤ ਬਿਦਤਾਵੌਂ। ਕਰੌਂ ਬਯਾਹ ਲੇ ਮਦਨਾ ਨਾਰੀ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਪਾਵੌਂ ਦ੍ਵੈ ਬਲ ਭਾਰੀ ॥੧੨॥ ਜਬਿ ਵਹਿ ਰਾਜ ਸਾਜ ਪਰ ਐਹੈਂ। ਤਬਿ ਸਰੀਰ ਆਪਨ ਤਜਿ ਦੇਹੌਂ[10]। ਮੁਝ ਪੀਛੇ ਬਡ ਹੋਇ ਲਰਾਈ। ਖੰਡਨ ਕਰੈਂ ਪੂਜਾ ਸਮੁਦਾਈ[11] ॥੧੩॥ ਬਿਕ

---

[1] ਰਾਜੇ ਦੀਨ ਹੋਕੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਸ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। [2] ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। [3] ਨਗਾਰਬੰਦ ਨਾ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਤੁਰਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ, ਜਿਸ ਅੱਗੇ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜ ਸਕੇ। [4] ਫੌਜ, ਅਨੀਕਨੀ ਕਰੋੜ-ਕਰੋੜ ਫੌਜ। (ਅ) ਉਂਜ ਅਕ੍ਸ਼ੌਹਣੀ ਯਾ ਸਾਰੀ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਅਨੀਕਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿਚ ੨੧੮੭ ਹਾਥੀ, ੨੧੮੭ ਰਥ, ੬੫੬੧ ਘੋੜੇ ਤੇ ੧੦੯੩੫ ਪੈਦਲ ਹੋਣ। [5] ਭਾਵ ਪਰੀਵਰਤਨ ਕਰਾਂਗਾ। (ਅ) ਗਰਦ ਵਿਚ ਰੁਲਾਵਾਂਗਾ। [6] ਮਾਰਕੇ। [7] ਭਾਵ ਰਾਜ ਕਰੂੰਗਾ। [8] ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਗਿਆਨੀ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਇਹੋ ਹੀ ਅਰਥ ਸਰ ਸ: ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ [ਦੇਖੋ 'ਸਾਖੀ ਬੁਕ' ਦਾ ਸਫ਼ਾ ੮੧]। [9] ਨਾਸ। [10] ਮੈਂ ਤਿਆਗ ਦਿਆਂਗਾ। [11] ਸਾਰੀ ਪਰਜਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨਗੇ।

ਸੁਤ ਕੋ ਹੁਇ ਰਾਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੂ। ਦੇਸ਼ ਕਾਮਗਰ[1] ਲਗੋਂ ਅਸ਼ੇਸ਼ੂ। ਦਿੱਲੀ ਤੀਰਥ ਬਡੋ ਪ੍ਰਯਾਗੂ[2]। ਜਹਿਂ ਲਗ ਪੂਰਬ ਕੇਰ ਵਿਭਾਗੂ[3] ॥੧੪॥ ਸਭਿ ਕੋ ਰਾਜ ਕਰੈ ਮਮ ਨੰਦ। ਸੁਜਸ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧਾਇ ਬਿਲੰਦ। ਸਿੰਧ ਮਹਾਂ ਨਦ ਬਹਤਿ ਝਨਾਊ[4]। ਰਾਵੀ ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਲਗੋ ਪ੍ਰਭਾਊ[5] ॥ ੧੫ ॥ ਦੁਤੀਏ ਨੰਦਨ ਕੋ ਹੁਇ ਰਾਜ। ਵਧਹਿ ਬਿਭੂਤਿ ਬਿਸਾਲ ਸਮਾਜ। ਪੁਰਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸੁ ਪਸ਼ਚਮ ਦਿਸ਼ ਕੇ। ਸਭਿ ਮਹਿਂ ਰਾਜ ਹੋਇ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ॥ ੧੬ ॥ ਵਰਨ ਆਲਮੀ ਕਰੈ ਉਚਾਰਾ[6]। ਇਮ ਕਹਿ ਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰਾ। ਸਰਦਧਾਰ ਬਿਨਤੀ ਕਹਿ ਐਸੀ। 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ! ਮੁਝ ਕੋ ਆਗਯਾ ਕੈਸੀ? ॥੧੭॥ਮਹਾ-ਰਾਜ ਧਨਪਤ ਅਲਿਕੇਸ਼[7]। ਤਿਸ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੀਅਹਿ ਕੁਛ ਸੰਦੇਸ। ਤਿਸ ਕੋ ਪਠਨੋ[8] ਆਪ ਢਿਗ ਆਯੋ। ਜਿਮ ਭਾਖਨੋ ਮੈਂ ਆਨਿ* ਸੁਨਾਯੋ ॥੧੮॥ ਤੁਮ ਜਿਮ ਕਹੋ ਸੁਨਾਵਨ ਕਰਿਹੂੰ। ਸਕਲ ਜੱਛ ਰਾਵਰਿ ਅਨੁਸਰਹੂੰ। ਨਤੁ ਮੈਂ ਗਮਨੌਂ ਸੰਗ ਤੁਮਾਰੇ। ਚਲਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕਰਹੁ ਉਚਾਰੇ'॥੧੯॥ ਸੁਨਿਕੈ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ। 'ਸਰਦਧਾਰ! ਅਬਿ ਹਟਹੁ ਪਿਛਾਰੇ। ਕਹਹੁ ਕੁਬੇਰ ਸੰਗ ਸੰਦੇਸ਼। ਕਰਿ[9] ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਜੰਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥੨੦॥ ਪੁਨ ਚਮਕੌਰ ਕਰਹਿ ਘਮਸਾਨਾ। ਬਹੁਰ ਮੁਕਤਿਸਰ ਕਰਿ ਅਰਿ ਹਾਨਾ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਸਥਾਪਨ ਕਰਿਕੈ। ਬਹੁ ਤੁਰਕਨਿ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਨਿਕਰਿਕੈ॥੨੧॥ ਪੰਥ ਤੁਰਕ ਕੋ ਅਧਿਕ ਵਿਰੋਧ। ਕਰੌਂ ਖਪਾਵਨ ਨੀਕੇ ਸੋਧਿ। ਅਵਰੰਗ ਜੋ ਮੁਹੰਮਦੀ ਭਾਰੀ।ਤਿਸ ਬਿਨਾਸ਼ਿਕੈ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ॥੨੨॥ ਪੁਨ ਹਮ ਦੱਖਣ ਕੋ ਚਢਿ ਜੈ ਹੈਂ। ਤਹਾਂ ਪਹੁੰਚ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧੈ ਹੈਂ'। ਪੁਨ ਰਿਵਾਲ ਸੰਗ ਕਹ੍ਯੋ ਗੁਸਾਈਂ। 'ਅਬਿ ਬਿਰੋਧ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਮਿਟਾਈ ॥ ੨੩ ॥ ਚਿਰੰਕਾਲ ਕਰਿ ਚੁਕੇ ਲਰਾਈ। ਦਿਸ਼ ਦੋਨਹੁੰ ਤਿਮਾਂ ਹੀ ਬਨਿ ਆਈ। ਸਮਾ ਪਾਇ ਨਿਜ ਲੀਜੋ ਰਾਜੂ। ਭੋਗਹੁ ਐਸ਼੍ਵਰਜ ਰਾਜ ਸਮਾਜੂ ॥ ੨੪ ॥ ਨਾਹਕ ਰਣ ਰਚਿ ਵਸਹੁ ਕਲੇਸ਼ੂ।ਦਿਸ਼ਿ ਦੋਨਹੁੰ ਤਜਿ ਦ੍ਵੈਸ਼ ਅਸ਼ੇਸ਼ੂ'। ਇਮ ਹੀ ਸਰਦ-ਧਾਰ ਸਮੁਝਾਯੋ। ਕਹਿ ਰਿਵਾਲ ਤਿਹ ਸੰਗ ਮਿਲਾਯੋ ॥ ੨੫ ॥ [10]'ਕਹੋ

---

[1]ਨਾਮ ਦੇਸ਼। [2]ਇਲਾਹਾਬਾਦ। [3]ਪੂਰਬ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। [4]ਜਿਥੇ ਮਹਾਂਨਦ ਸਿੰਧ ਤੇ ਝਨਾਉ ਵਹਿੰਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਬਿਹਥ=ਜੇਹਲਮ। [5]ਤਕ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੋਵੇਗਾ (ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਾ)। [6](ਉਹ ਆਪਣਾ) ਵਰਣ ਆਲਮੀ ਕਹਾਵੇਗਾ। [7]ਕੁਬੇਰ (ਜੋ ਹੈ)। [8]ਤਿਸ ਦਾ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ। [9](ਅਸੀਂ) ਕਰਕੇ। [10]ਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

*ਪਾ:—ਆਖਿ। †ਪਾ:—ਇਮ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੁਬੇਰ ਸੰਗ ਸਮੁਝਾਇ।ਨਾਗਨ ਸਾਥ ਬਿਰੋਧ ਮਿਟਾਇ। ਹਮਰੇ ਕਹੇ ਸੰਧਿ ਕਰਿ ਲੀਜੈ। ਨਾਹਕ ਸੰਘਰ ਨਾਹਿ ਕਰੀਜੈ' ॥੨੬॥ ਸੁਨਿ ਰਿਵਾਲ ਪੁਨ ਉਚਰਨਿ ਕੀਨ। 'ਮੈਂ ਤੁਮਰੋ ਬਚ ਸਿਰ ਧਰਿ ਲੀਨ। ਪ੍ਰਥਮ ਬਖੇਰਾ ਮੈਂ ਨਹਿਂ ਕਰੌਂ। ਜੌਂ ਹੰਕਾਰੇ ਤੋ ਨਹਿਂ ਟਰੌਂ' ॥੨੭॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹ੍ਯੋ 'ਹਮਾਰੋ ਬੈਨ। ਦਿਢ ਕੁਬੇਰ ਮਾਨਹਿ ਚਿਤ ਚੈਨ[1]। ਜਿਮ ਤੈਂ ਕਹੀ ਹਮਾਰੀ ਮਾਨੈਂ। ਤੁਝ ਤੇ ਦਸਗੁਨ ਸੋ[2] ਮਨਮਾਨੈ' ॥੨੮॥ ਇਮ ਕਹਿ ਦੋਨੋ ਸੰਗ ਮਿਲਾਇ। ਤਬਿ ਰਿਵਾਲ ਉਰ ਬਹੁ ਹਰਿਖਾਇ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਗਾਥ ਸੁਨਾਈ। ਇਕ ਸੰਮਤ ਅਪਦਾ ਤੁਮ ਪਾਈ[3]* ॥ ੨੯ ॥ ਅਨਿਕ ਬਿਧਨ ਕੇ ਉਠਹਿ ਕਲੇਸ਼ੂ। ਬਿਪਤਾ ਤੁਮ ਕੋ ਪਰਹਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੂ। ਤਬਿ ਮੈਂ ਮਿਲੌਂ ਆਇ ਇਕ ਬਾਰੀ। ਤਿਸ ਕੋ ਕਾਰਨ ਕਰੌਂ ਉਚਾਰੀ ॥ ੩੦ ॥ ਗਾਇੱਤ੍ਰੀ ਸਭਿ ਬੇਦਨ ਮਾਤਾ। ਤਿਸ ਕੇ ਰਿਦੈ ਕੋਪ ਉਪਹਾਤਾ[4]† ।–ਮੇਰੋ ਕਰ੍ਯੋ ਗੁਰੂ ਅਪਮਾਨਾ। ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨ ਨਹਿਂ ਠਾਨਾ‡ ॥੩੧॥ ਨਹੀਂ ਪੰਥ ਮੈਂ ਦਿਯ ਉਪਦੇਸ਼ੂ। ਮੋਹਿ ਬਿਸਾਰਨੋ ਰਿਦੇ[5] ਅਸ਼ੇਸ਼ੂ। ਸਰਬ ਮ੍ਰਿਯਾਦ ਸਥਾਪਨ ਕੀਨਿ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਧਰਿ [illegible] ਪ੍ਰਬੀਨ ॥੩੨॥ ਏਕ ਮੋਹਿ ਕਉ ਰਿਦੈ ਬਿਸਾਰਾ–। ਯਾਂਤੇ ਰਿਸ ਕਰਿ ਸ੍ਰਾਪ ਉਚਾਰਾ§ ।–ਭੋਗਹੁ ਬਿਪਤਾ ਸੰਮਤ ਏਕੂ–। ਇਹ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕੂ ! ॥ ੩੩ ॥–ਪਾਹੁਲ ਦਈ ਪੰਥ ਉਪਜਾਇ। ਆਪ ਲਈ ਪਾਹੁਲ ਹਰਿਖਾਇ। ਮੇਰੇ ਬਿਨਾ ਕੀਨਿ ਸਭਿ ਕਾਰਾ–। ਯੌਂ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਕੋਪ ਉਚਾਰਾ ॥ ੩੪ ॥ ਯਾਂਤੇ ਤੁਮ ਸੁਚੇਤ ਨਿਤ ਰਹੀਯਹਿ। ਸ੍ਰਾਪ ਗਾਇੱਤ੍ਰੀ ਕੋ ਉਰ ਲਹੀਯਹਿ।ਸਮੇ ਸਮੇ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਿ ਮਿਲੈ ਹੌਂ। ਤੁਮਰੇ ਬਾਕ ਸੁਨੌਂ, ਉਚਰੈ ਹੌਂ[6]¶ ॥ ੩੫ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਿ ਕੈ ਸੰਬਾਦਾ। ਦੋਨੋ ਹਟੇ ਰਿਦੇ ਅਹਿਲਾਦਾ। ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿਕੈ। ਗਏ ਆਪਨੇ ਥਾਨ ਸਿਧਰਿਕੈ॥੩੬॥ਸਰਦਧਾਰ ਜਹ ਅਲਕਾ ਪੁਰੀ[7]।ਮਿਲਿ ਕੁਬੇਰ ਕੋ[illegible]

[1]ਕੁਬੇਰ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ ਮੰਨੇਗਾ। [2]ਭਾਵ ਕੁਬੇਰ। [3]ਇਕ ਸਾਲ ਆਪ ਨੇ ਅਪਦਾ ਪਾਵਣੀ ਹੈ। [4]ਉਪਜਿਆ। [5]ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਰਿਦੇ ਵਿੱਚੋਂ। [6]ਸੁਣਾਂਗਾ ਤੇ ਉਚਰਾਂਗਾ। [7]ਕੁਬੇਰ ਦੀ ਪੁਰੀ (ਗਿਆ)। *ਪਾ:–ਇਸ। †ਪਾ:–ਉਪਰਾਤਾ, ਉਮਹਾਤਾ। ‡ਪਾ:–ਮਾਨਾ।

§ਇਹ ਖਿਆਲ ਬੀ ਕਿਸੇ ਗੁੱਸੇ ਖਾਧੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਖੇਪਕਾਰ ਦਾ ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਲੈਕੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਪੜਚੋਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਅਰ ਉਪਨਿਖਦ ਅਰ ਸਾਰੇ ਉੱਚੇ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਖਿਆਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਅੱਧੀ ਅੱਧੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ। ਜਪਜੀ ਦਾ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ। ¶ਪਾ:–ਸੌਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਭਿ ਸੁਧ ਕਰੀ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸੰਦੇਸ ਸੁਨਾਏ। ਸੁਨਿ ਧਨਪਤਿ[1] ਮਨ ਮਹਿ ਹਰਖਾਏ ॥ ੩੭ ॥ ਬੈਰ ਭਾਵ ਨਾਗਨ ਸੰਗ ਛੋਰਾ। ਮਿਲੇ ਮੇਲ ਹਿਤ ਕਰਿ ਜੁਗ ਓਰਾ[2]।ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਹਿੰ ਭਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗਾ*। ਸਤਿਗੁਰ ਪੰਚ ਸਿੰਘ ਲੇ ਸੰਗਾ ॥੩੮॥ ਪਰਬਤ ਪਰ ਤੇ ਉਤਰਤਿ ਭਏ।ਸਿਵਰ ਆਪਨੇ ਆਵਨ ਕਏ। ਚਾਰਹੁੰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਹਰਖੇ। ਮੇਲਾ ਹੇਰਤਿ ਤੀਰਥ ਪਰਖੇ। ੩੯ ॥

---

[1]ਕੁਬੇਰ। [2]ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ।

*ਇਹ ਕਥਾ ਪੌਰਾਣਕ ਤ੍ਰੀਕੇ ਦੀ ਹੈ, ਜੱਛ ਤੇ ਨਾਗ ਕੁਛ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਤੇ ਕੁਛ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣਾ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਰਲਦੀਂ ਗਲ ਬਾਤ ਆਈ ਹੈ। ਜੱਛ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਨਾਗ ਕੱਸਜਪ ਦੀ ਉਲਾਦ ਕੱਦ੍ਰੂ ਤੋਂ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। 'ਰਵਾਲ' ਨਾਗਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਜੱਛਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਥਾ ਵਿਚੋਂ ਅਸਲੀਅਤ ਲੱਭਣੀ ਕਠਨ ਹੈ, ਜਦ ਤਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੋਜ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਾ ਮਿਲਣ। ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੇਵਾਲ ਜੋ ਕੈਦ੍ਰਾ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਾਗਵੰਸ਼ੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਗਵੰਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ 'ਸ਼ਾਕਾ ਕੁਲ' ਦੀ ਨਾਗ ਜ਼ਾਤੀ ਤੋਂ ਹੈ, ਜੋ ਹਿਮਾਲਯ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਇਹ ਹਿੰਦ ਦੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਆਕੇ ਰਾਜੇ ਹੋਏ। ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਰਿਹਾ। ਬਿੱਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਸਦੀ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਦੇਵ ਨਾਗ' 'ਰਣਪਤਿ ਨਾਗ' ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਦੇ ਕਿਲੇ ਦੇ ਸ਼ਿਲਾ ਲੇਖ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸਮੁਦ੍ਰ ਗੁਪਤ' ਨੇ 'ਰਣਪਤਿ ਨਾਗ' ਤੇ ਫਤਹ ਪਾਈ। ਗੋਯਾ 'ਗੁਪਤ' ਕੁਲ ਨੇ 'ਨਾਗ' ਕੁਲ ਜਿੱਤੀ। ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵੇਲੇ ਟੇਕਸਿਲਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬੀ 'ਨਾਗ' ਵੰਸ਼ੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੈਰ ਆਰੀਆ ਕੁਲ ਦੇ ਰਾਜਾ ਪਰੂਰਵਸ ਨਾਲ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਨਾਗ ਸਿਕੰਦਰ ਨਾਲ ਰਲਕੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨਾਗ ਜ਼ਾਤੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਚਿਨ੍ਹ ਧਾਰਦੇ ਤੇ ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਬੀ ਸਨ, ਇਹ ਪੂਜਾ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਟੇਕਸਿਲਾ ਵਿਚ ਤੱਕੀ ਸੀ। ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਤਕ ਅਪਣੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਨਾਗ ਭਾਸ਼ਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਨਾਗ ਤੇ ਨਾਗਾ ਜ਼ਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਵਾਲ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਨਾਗ ਜ਼ਾਤੀ ਦੇ ਰਾਜਾ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੱਛ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਰੀਆ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਵਤਾ ਮੰਨਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋ ਆਰੀਆ ਕੁਲ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਯਾ ਜੱਖ ਤੇ ਜੱਛ ਪਾਠ ਦੱਛ ਦੀ ਥਾਂ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਭੁਲ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਚਰਜ ਨਹੀਂ ਜੱਛ ਯਾ ਦੱਛ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਆਰੀਆ ਕੁਲ ਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਆਰੀਆ ਕੁਲ ਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਵੈਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਜੰਗ ਜੁੱਧ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਕਸਰ ਕਥਾ ਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਅਨੇਕਾਂ ਜੁੱਧਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜਪੂਤ (ਜੋ ਖਤ੍ਰੀ ਤੇ

(ਬਾਕੀ ਨੋਟ ਦਾ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਦੇਖੋ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਕੀਨਿ ਸ਼ਨਾਨ। ਕੀਨਾਸ ਕੰਚਨ ਕੋ ਬਹੁ ਦਾਨ। ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੂਖਨ ਜੀਤੋ ਆਦਿ। ਦੇ ਕਰਿ ਗੁਰ ਮਹਿਲਾ ਅਹਿਲਾਦ ॥੪੦॥ ਸਰਬ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦ ਕਰੰਤੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਉਰ ਪਰਖੰਤੇ। ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਿਰਮੋ ਤਹਿ ਡੇਰਾ।ਦੇਸ਼ ਗਿਰਿਨ ਕੋ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਹੇਰਾ॥੪੧॥ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਿ ਕੂਚ ਪਧਾਰੇ। ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਹੋਯਹੁ ਤਯਾਰੇ। ਬਾਜਿ ਉਠਯੋ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ। ਗਿਰਵਰ ਕੇ ਮਗ ਪ੍ਰਭੂ ਪਧਾਰਾ ॥੪੨॥ ਚਢੀ ਪਾਲਕੀ ਗੁਜਰੀ ਚਲੀ। ਸਨੈ ਸਨੈ ਗਿਰ ਮਗ ਬਿਧਿ ਭਲੀ। ਤੀਨਹੁੰ ਗੁਰ ਮਹਿਲਾ ਚਢਿ ਡੋਰੇ। ਗਮਨ ਕੀਨ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਓਰੇ ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਰਿਵਾਲ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਪਤਮੋਂ ਅੰਸੂ ॥ ੭ ॥

੮. [ਮੰਡੀ ਪਤੀ ਪਾਸ ਡੇਰਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਮੰਡੀਪਤਿ ਮਹਿਪਾਲ ਕੋ ਸੁਧ ਕੀਨੀ ਕਿਨ[1] ਆਇ। 'ਅਬਿ ਲੌ ਗੁਰ ਡੇਰਾ ਤਹਾਂ ਚਮੂੰ ਸੰਗ ਸਮੁਦਾਇ' ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰੀ[2] ।–ਗੁਰ ਆਨੌਂ ਇਸ ਪੰਥ ਮਝਾਰੀ। ਮਿਲੌਂ ਜਾਇ ਤਹਿੰ ਨਿਜ ਸੰਗ ਲਯਾਊਂ। ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਡੇਰਾ ਉਤਰਾਊਂ ॥ ੨॥ ਸੇਵਾ ਕਰੌਂ ਪ੍ਰੀਤ ਕੋ ਧਰਿ ਕੈ। ਦੀਨਦੁਨੀ ਸੁਖ ਪੈ ਹੌਂ ਕਰਿ ਕੈ[3]। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ ਤੇ ਜਿਮ ਬਾਕ ਬਖਾਨੈਂ। ਹੋਇ ਸੁ ਨਿਸ਼ਚੈ ਸਭਿ ਜਗ ਜਾਨੈ–॥੩॥ ਕਰਿ ਇੱਤਯਾਦਿ

[1]ਕਿਸੇ ਨੇ। [2]ਮੰਡੀਪਤੀ ਨੇ। [3](ਸੇਵਾ) ਕਰਕੇ।

[ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਟੂਕ ਦੀ ਬਾਕੀ]

ਆਰੀਆ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਨਾਗ ਜਾਤੀਆਂ ਤੋਂ ਰਾਜ ਖੁਹਕੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਮਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਐਉਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਣ ਗਏ। ਇਹ ਜੁੱਧ ਜੰਗ ਇਸਸਮੇਂ ਤਕ ਬੀ ਰਹੇ ਹਨ,ਸੋ ਇਹ ਕੋਈ ਉਸਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਭੁੱਲੀਆਂ ਰੁਕੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂਹੇਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਆਸ ਇਹ ਬੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਵਾਲਸਰ ਤੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸੀ ਚਾਹੇ ਨਾਗ ਵੰਸ਼ਜ ਰਾਜੇ ਥੋੜੇ ਸਨ ਪਰ ਪ੍ਰਜਾ ਵਿਚ ਅਨਆਰਯਾ ਕੁਲ ਬਹੁਤੇਰੀ ਸੀ। ਸੋ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ, ਫੇਰ ਆਪ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਇਤਫਾਕ ਕਰਾਇਆ। ਅਚਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਬਾਹੂ ਬਲ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਉਂਤ ਇੱਥੇ ਬਣੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਜੇ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਜੋ ਹੋਣਹਾਰਾਂ ਇੱਥੇ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ, ਓਹ ਆਖੇਪ-ਕਾਰਾਂ ਨੇ ਐਸੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਿਆਸ ਦੁੜਾਕੇ ਲੋਕੀ ਭਾਵ ਕੱਢਦੇ ਹਨ। ਅਸਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਹੋਣਹਾਰਾਂ ਸਨ ਬੀ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਸਨ ਤਾਂ ਆਖੇਪਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕੀਹ ਕੁਛ ਬਣਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ।

ਕਾਮਨਾ ਚਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਨਿ ਕੋ ਆਨੰਦ ਬਢੀ। ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਚਮੂੰ
ਨਿਜ ਕੇਰੀ। ਕੇਤਿਕ ਦੂਰ ਗਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰੀ॥ ੪॥ ਆਵਤਿ ਗੁਰੂ
ਅਗਾਰੀ ਚਲੇ। ਹਰਖਤਿ ਹੋਇ ਪੰਥ ਮੋਂ ਮਿਲੇ। ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗਮ ਤੇ ਢਿਗ
ਗਇਊ। ਚਰਨ ਸਰੋਜ ਬੰਦਨਾ ਕਇਊ ॥੫॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪੁਨ ਬਿਨਤੀ
ਭਨੀ।'ਮੈਂ ਜਬਿ ਰਾਵਰ ਕੀ ਸੁਧਿ ਸੁਨੀ।ਇਸ ਮਗ ਲਯਾਵਨ ਹੇਤ ਸਿਧਾਰਾ।
ਤੁਮ ਪੁਰਬ ਹੀ ਇਤ ਪਗ ਧਾਰਾ ॥ ੬ ॥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਭਿ ਕੇ ਜਾਨਨਿ-
ਹਾਰੇ। ਜਨ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰੇ। ਮਮ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਪਾਵਨ ਕਰਿ
ਪਾਵਨ[1]। ਪਾਵਨ ਕਰੌਂ[2] ਸਰਬ ਹੀ ਬਾਵਨਿ' ॥੭॥ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕਹਯੋ 'ਇਸੀ
ਮਗ ਆਏ। ਤਵ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਉਤਰਹਿਂ ਅਬਿ ਜਾਏ। ਚਢਹੁ ਤੁਰੰਗਮ ਪਰ
ਚਲਿ ਆਗੇ। ਹਮ ਆਵਹਿ ਤੁਝ ਪਾਛੇ ਲਾਗੇ' ॥੮॥ਸੁਨਿ ਗਿਰਪਤਿ ਕਹਿ
'ਚਲੌਂ ਪਿਛਾਰੀ।ਹੁਜੈ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ।ਆਪ ਅਗਾਰੀ।ਰਾਵਰ ਕੋ ਡੇਰਾ ਕਰਿਵਾਵੌਂ।
ਪੁਨ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਸਦਨ ਸਿਧਾਵੌਂ' ॥੯॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸੰਗ ਤੁਰੰਗਮ ਕੀਨ।
ਚਲਤਿ ਪੰਥ ਕਹਿ ਸੁਨਤਿ[3] ਪ੍ਰਬੀਨ। ਦਿਵਸ ਢਰਯੋ ਚਾਲਤਿ ਮਗ ਜਬੈ।
ਸਰਿਤਾ ਤੀਰ ਪਹੂਚੇ ਤਬੈ ॥ ੧੦॥ ਉਤਰੇ ਤਟ ਪਰ ਲੈਬੇ ਅਮਲ*। ਧਰੇ
ਧਰਾ ਪਗ ਜੁਗ ਪਗ ਕਮਲ। ਦਾਸ ਆਇ ਸ਼ੁਭ ਫਰਸ਼ ਵਿਛਾਵਾ। ਤਬਿ
ਸੁੱਖਾ ਤਤਕਾਲ ਬਨਾਵਾ॥ ੧੧ ॥ ਉਤਰਯੋ ਗਿਰਪਤਿ ਚਮੂ ਸਮੇਤ। ਸ਼੍ਰੀ
ਪ੍ਰਭੁ ਨਿਕਟ ਹੋਇ ਸਹਿ ਚੇਤ[4]। ਥਾਨ ਥਾਨ ਤਟ[5] ਸਿੰਘ ਥਿਰੇ ਹੈਂ। ਭੰਗ
ਅਫੀਮਾਂ ਖਾਨ ਕਰੇ ਹੈਂ* ॥ ੧੨ ॥ ਦੌਨਹੁੰ ਮਾਦਿਕ[6] ਗੁਰ ਛਕਿ ਲੀਨੇ।
ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਸਭਿਨਿ ਤਨ ਕੀਨੇ। ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਤਬਿ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ।
ਊਪਰ ਬੰਧਿ ਜਿਗਾ ਦਮਕਾਈ॥ ੧੩ ॥ ਝਪਝੁਲਤਿ ਕਲਗੀ ਬਰ ਤੁੰਗ[7]।
ਲਗੇ ਜਵਾਹਰ ਜਗਮਗ ਰੰਗ। ਆਇ ਖਾਲਸਾ ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ। ਹੇਰਤਿ
ਸਰਿਤਾ ਸੁੰਦਰ ਪਾਨ[8] ॥ ੧੪॥ ਮੰਡੀਪਤਿ ਬੈਠਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਸ। ਤਿਸ ਛਿਨ
ਬੋਲੇ ਬਾਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। 'ਮੰਦ ਮੰਦ ਚਲਿ ਨੀਰ ਗੰਭੀਰ। ਸੁੰਦਰ ਸ਼ੋਭਤਿ ਹੈਂ
ਜੁਗ ਤੀਰ[9] ॥ ੧੫ ॥ ਇਕ ਘਟ ਲੇ ਜਲ ਪਰ ਧਰਿ ਆਵਹੁ†। ਹਤਹੁ

[1]ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਪਾਉਣਾ ਕਰਕੇ। [2]ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰੋ। [3]ਰਾਹ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [4]ਨੇੜੇ ਤੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋਕੇ। [5]ਪਾਸ। [6]ਦੋਵੇਂ ਅਮਲ। (ਅ) ਦੋ ਮਾਵੇ। [7]ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਉੱਚੀ ਕਲਗੀ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਕ ਤਾਰਾਂ ਦਾ ਹਿਲਾਉ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। [8]ਜਲ। [9]ਦੋਵੇਂ ਕੰਢੇ। *ਦੇਖੋ ਰੁਤ ੨ ਅੰਸੂ ੪੪ ਅੰਕ ੨੦ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੂਕ। †ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘੜਾ ਕਿਸੇ ਧਾਤੂ ਦਾ ਸੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤੁਪਕ ਚਲਾਵਹੁ' । ਹੁਕਮ ਖਾਲਸੇ ਪਰ ਇਮ ਭਯੋ। ਏਕ ਸਿੰਘ ਘਟ ਲੈ ਤਬਿ ਗਯੋ॥੧੬॥ਜਿਤ ਤੇ ਜਲ ਆਵਤ ਤਹਿ ਧਰਿਓ।ਸੂਧੋ ਘਟਾ ਨੀਰ ਪਰ ਤਰਿਓ । ਸਕਲ ਸਿੰਘ ਲੈ ਜ੍ਵਾਲਾ ਥਮਣੀਂ[1] । ਛੋਰੀ ਗਨ ਗੋਰੀ ਅਰਿਦਮਣੀਂ[2] ॥੧੭॥ ਰਹੇ ਚਲਾਇ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤੇਰੇ । ਇਕ ਨ ਲਗੀ ਘਟ ਕੇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ । ਛੋਰਿ ਛੋਰਿ ਉਰ ਮਹਿ ਬਿਸਮਾਏ ।–ਇਹ ਕਸਾ ਭਯੋ ਨ ਜਾਨੀ ਜਾਏ–॥੧੮॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰ ਤੁਪਕ ਉਠਾਈ । ਦੇ ਗਿਰਪਤਿ ਕੌ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ । 'ਤੂੰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਗੋਰੀ ਇਸ ਮਾਂਹੀ । ਹਤਿਬੇ ਬਿਨਾ ਲੱਛ ਰਹਿ ਨਾਹੀਂ[3]' ॥ ੧੯॥ ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਗੁਰ ਪਗ ਕਰਿ ਨਮੋ । ਮੰਡੀ ਪਤਿ ਲੇ ਕਰਿ ਤਿਹ ਸਮੋ । ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ਘਟ ਉਲਟਯੋ।ਸੂਧੇ ਤੇ ਮੂਧਾ ਕਰਿ ਦਯੋ ॥੨੦॥ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਿਲੋਕਿ ਗੁਸਾਈਂ।ਮੰਡੀ ਪਤਿ ਸੋਂ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ।'ਰਿਦੇ ਕਾਮਨਾ ਜੋ ਤੁਵ ਹੋਈ । ਜਾਚਿ ਲੇਹੁ ਹਮ ਪੁਰਵਹਿ ਸੋਈ ॥ ੨੧ ॥ ਹਤਨੋ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੇਰਿ ਪ੍ਰਸੰਨ[4]।ਗੋਰੀ ਮਾਰਿ ਸਕਨੋ ਨਹਿਂ ਅੰਨ' । ਸੁਨਿ ਗਿਰਪਤਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਤਾਈ । 'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਮੁਝ ਕੋ ਚਾਹ ਨ ਕਾਈ॥੨੨॥ ਦੁਧ ਪੂਤਿ ਧਨ ਧਾਮ ਘਨੇਰੇ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪ ਕੀ ਤੇ ਘਰ ਮੇਰੇ । ਕਹਾਂ ਜਾਚਨਾ ਕਰੌਂ[5] ਗੁਸਾਈਂ । ਪ੍ਰਥਮ ਕਰੀ ਪੂਰਨ ਸਮੁਦਾਈ'॥੨੩॥ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਭਨਯੋ ਪ੍ਰਭੂ ਕਹੁ ਮਾਂਗ। ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਦੇਰ ਨਹਿ ਲਾਗ। ਰਿਸ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹਿ ਨਿਫਲ ਹਮਾਰੀ[6] । ਧਾਤੋ ਦਯੋ ਚਹੈਂ, ਉਰਧਾਰੀ[7]' ॥ ੨੪ ॥ ਤਬਿ ਮੰਡੀ ਪਤ ਹਰਖ ਉਚਾਰਾ । 'ਬਹੁ ਪੁਸ਼ਤਨਿ ਲਗ ਰਾਜ ਹਮਾਰਾ । ਰਹੈ ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਜਾਚਨ ਕਰੌਂ । ਇਹ ਇੱਛਾ ਇਕ ਉਰ ਮਹਿ ਧਰੌਂ ॥ ੨੫ ॥ ਉਪਜਹਿ ਪੰਥ ਸਮੂਹ ਤੁਮਾਰੇ[8] । ਕਰਹਿ ਰਾਜ ਛੀਨਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਸਾਰੇ'।ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਤ-ਕਾਲ ਉਚਾਰਾ । 'ਜੋ ਛੀਨਹਿਂਗੋ ਰਾਜ ਤੁਮਾਰਾ ॥ ੨੬ ॥ ਇਸ ਘਟ ਸਮ ਮੂਧਾ ਘਰ ਹੋਵੈ । ਜੋ ਛੀਨਹਿ ਇਤ ਆਇ ਨ ਜੋਵੈ[9]' । ਸੁਨਿ ਭੂਪਤਿ ਕੀਨਸਿ ਪਗ ਨਮੋ । ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਚਾਲੇ ਤਿਹ ਸਮੋ ॥੨੭॥ਸਲਿਤਾਉਲੰ-

---

[1]ਬੰਦੂਕਾਂ । [2]ਵੈਰੀ ਨਾਸ਼ਕ । [3]ਫੁੰਡੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਾ ਰਹੇ । [4]ਦੇਖਕੇ (ਅਸੀਂ) ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਹਾਂ । [5]ਕਾਹਦੀ ਮੰਗ ਕਰਾਂ । [6]ਰਿਸ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ (ਦੋਵੇਂ) ਸਾਡੀਆਂ ਨਿਫਲ ਨਹੀਂ ਹਨ । [7]ਤੂੰ (ਜੋ ਚਾਹੇਂ) ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਾਰ ਲੈ । [8]ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਉਪਜੇਗਾ । [9](ਉਹ ਫਿਰ) ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਘਤਿ ਮੰਡੀ ਆਏ। ਉਤਰਯੋ ਸਿਵਰ ਆਨਿ ਸਮੁਦਾਏ। ਸਰਬ ਰੀਤ ਕੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕਿਯ ਸੇਵਾ। ਕਰੇ ਰਿਝਾਵਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵਾ ॥ ੨੮ ॥ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰਭੁ ਤਹਾਂ ਟਿਕਾਏ। ਸੇਵਹਿ ਭੂਪਤਿ ਕਰਿ ਬਹੁ ਭਾਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਹਿਤ ਅਖੇਰ ਲੇ ਗਯੋ। ਸੰਗ ਨ੍ਰਿਪ ਹੁਇ ਬਨ ਬਿਚਰਯੋ॥੨੯॥ ਗੜ੍ਹ ਕਮਲਾਹ* ਨਿਕਟ ਚਲਿ ਗਏ। ਮਹਾਂ ਮਵਾਸੀ ਥਲ ਦਿਖਰਏ। ਤਿਸ ਕੇ ਨਿਕਟ ਸਿਵਰ ਕਰਿ ਦਯੋ। ਇਕ ਗਢ ਗੁਰੂ ਤਹਾਂ ਰਚਿ ਲਯੋ ॥੩੦॥ ਬੈਠੇ,ਬਚਨ ਭਯੋ ਗੁਰ ਕੇਰੋ। 'ਇਸ ਥਲ ਪੰਥ ਆਇ ਜਬਿ ਮੇਰੋ। ਤਬਿ ਕਮਲਾਹ ਮਵਾਸੀ ਲੈ ਹੈਂ[1]। ਰਾਜ ਆਪਨਾ ਇਹਾਂ ਟਿਕੈ ਹੈਂ'॥੩੧॥ ਸੁਨਿ ਮੰਡੀ ਪਤਿ ਕਥਾ ਬਖਾਨੀ।"ਸਭਿ ਤੇ ਰਹਿਯੋ ਮਵਾਸ ਮਹਾਂਨੀ। ਪ੍ਰਥਮ ਸਿਕੰਦਰ ਇਸ ਥਲ ਆਯੋ। ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਾਹਤਿ ਇਸੈ ਛੁਟਾਯੋ ॥ ੩੨ ॥ ਕਰਿ ਬਹੁ ਜਤਨ ਗਯੋ ਸੋ ਹਾਰਾ। ਤਿਸ ਢਿਗ ਅਫਲਾਤੂਨ[2] ਉਚਾਰਾ†।ਜਿਸਕੇ ਸਮ ਬੁਧਿ ਕਿਸ ਕੀ ਨਾਂਹੀ। ਅਦਭੁਤਿ ਮਤਿ ਅਤਿ ਥੀ ਤਿਸ ਪਾਹੀ ॥ ੩੩ ॥ ਤਿਸ ਨੇ ਪਰਬਤ ਕੀ ਨਸ ਜਾਨੀ[3]। ਟੰਕ ਦਈ[4] ਤਬਿ ਨਿਖੁਟਯੋ[5]ਪਾਨੀ। ਅੰਤਰ ਨ੍ਰਿਪ ਜਪ ਸੁਰਪਤਿ ਕੇਰਾ[6]। ਭਯੋ ਪ੍ਰਸੰਨ[7] ਆਇ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੩੪ ॥ ਇਕ ਪਥਰੀ ਘਨ ਜੁਤਿ ਕਰਿ ਦੀਨ[8]। ਸੋ ਸੰਪਟ ਮਹਿ[9] ਪਾਵਨ ਕੀਨ। ਪੈਸਾ ਭਰ ਘਨ ਕੇਰ ਅਕਾਰਾ[10]। ਜਬਿ ਖੋਲਹਿ ਤਬਿ ਕਰਿ ਬਿਸਤਾਰਾ[11] ॥੩੫॥ ਇਸ ਗਿਰ[12] ਸਮ ਹੁਇ ਕਰਿ ਬਰਸਾਵੈ‡। ਅਧਿਕ ਨੀਰ

---

[1]ਕਮਲਾਹ ਆਕੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਲੈ ਲਵੇਗਾ (ਖਾਲਸਾ)। [2]ਅਫਲਾਤੂਨ ਨੇ। [3]ਨਾੜੀ ਜਾਣੀ। [4]ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ [ਸੰਸ:, ਟੰਕਣ]। (ਅ) ਕੱਟ ਦਿਤੀ। [5]ਮੁੱਕ ਗਿਆ। [6]ਅੰਦਰ ਰਾਜਾ ਨੇ ਇੰਦਰ ਦਾ ਜਪ ਕੀਤਾ। [7](ਇੰਦਰ) ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। [8]ਬਦਲੀ ਵਰਗੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। [9]ਡੱਬੇ। [10]ਪੈਸਾ ਭਰ ਆਕਾਰ ਸੀ ਬੱਦਲ ਦਾ। [11](ਪੱਥਰੀ) ਫੈਲ ਜਾਵੇ। [12](ਕਮਲਾਹ) ਦੇ ਪਹਾੜ ਜਿੱਡੀ।

*ਕਮਲਾਹ ਗੜ੍ਹ ਨਾਮੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਜੋ ਹੁਣ ਮੰਡੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹੈ।

†ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ਹਮਲਾ ੩੨੭ ਸੰਨ (ਈਸਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਫਲਾਤੂਨ (ਪਲੇਟੋ) ਜੀ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ੩੪੭ (ਸੰਨ ਈਃ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ)ਦੇ ਲਗ ਪਗ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਦੁਇ ਜਣੇ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਰਵਾਇਤ ਮੰਡੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਇੱਥੇ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਨ ੩੫੬ (ਈਸਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ) ਤੇ ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ਚਲਾਣਾ ਸੰਨ ੩੨੩ (ਈਃ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ) ਹੈ। ਅਫਲਾਤੂਨ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਨ ੪੨੭ (ਈਃ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ) ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਗਮਨ ੩੪੭ (ਈਃ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ) ਹੈ।

‡ਪਾঃ—ਬਰਖਾਵੈ। ਪੁਨਾঃ—ਬਰਪਾਵੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੀਨਸਿ ਮਨ ਭਾਵੋ।ਜਬਿ ਸੰਪਟ ਮਹਿੰ ਪਥਰੀ ਧਰੈ। ਲਘ ਹੁਇ ਸੰਪੁਟ ਮਹਿਂ ਘਨ, ਥਰੈ ॥ ੩੬ ॥ ਜਬਿ ਚਾਹਹਿ ਤਬਿ ਲੇਹਿ ਨਿਕਾਰੀ। ਬਰਖਾਵੈ ਬਰਖਾ ਬਰ ਬਾਰੀ। ਹੇਰਿ ਸਕੰਦਰ ਏਵ ਮਵਾਸ। ਤਜਾਗ ਦਈ ਗਢ ਲੈਬੇ ਆਸ ॥ ੩੭ ॥ ਗਾਧੋ ਅਪਰ ਬਲ ਰਹਯੋ ਮਵਾਸ। ਅਪਰ ਕੌਨ ਲੈਬੇ ਕਰਿ ਆਸ'।ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਸਮਾ ਅਸ ਹੋਇ। ਆਨਿ ਖਾਲਸਾ ਤੋਰਹਿ ਸੋਇ' ॥ ੩੮ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਬਸੇ ਦੁਰਗ ਰਚਿ ਤਹਾਂ। ਨਾਮ ਗੁਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹਾ। ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰਭੁ ਤਹਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਕਰਿ ਅਸੁਵਾਰੇ ॥ ੩੯ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਕੌ ਚਲਿ ਆਏ। ਸੰਗ ਖਾਲਸਾ ਰਚਿ ਸਮੁਦਾਏ। ਕਵੀ ਕਹੈ ਜੋ ਗੁਰ ਬਰ ਦੀਨੋ। ਸੋ ਹਮ ਨੇ ਅਵਿਲੋਕਨ ਕੀਨੋ ॥ ੪੦ ॥ ਜਿਸ ਭੂਪਤਿ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਲੀਨਿ[1]। ਤੱਤਕਾਲ ਤਿਸ ਕੋ ਫਲ ਦੀਨ। ਪਿਤ ਸੁਤ ਦੋਨੋਂ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੋ ਪਾਇ। ਤਿਨ ਕੌ ਸਦਨ ਦਿਯੋ ਉਲਟਾਇ ॥ ੪੧॥ਮ੍ਰਿਧਾ ਘਰਿ ਹਮ ਆਂਖਨ ਦੇਖਾ।ਅਪਰ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਪ ਥਿਰਯੋ ਵਿਸ਼ੇਖਾ*। ਗੁਰ ਕੋ ਬਾਕ ਨਿਫਲ ਕਿਮ ਜਾਇ। ਗਢ ਕਮਲਾਹ ਖਾਲਸੇ ਪਾਇ ॥੪੨॥ ਗੁਰ ਬਚ ਸਫਲ ਜਨਾਵਨ ਕਾਰਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭੀ ਕਰਯੋ ਉਚਾਰਨ। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੋਤਾ ਰਸ ਪੂਰਨ ਕਥਾ। ਭਈ ਜਥਾ ਪਾਵਨ ਕਹਿ ਤਥਾ ॥ ੪੩ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਮੰਡੀ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟਮੋਂ ਅੰਸੂ ॥ ੮ ॥

---

[1]ਜਿਸ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇ ਨੇਂ ਮੰਡੀ ਲਈ।

*ਏਜ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਤਕ ਮੰਡੀ ਤੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ੧੮੩੯ ਈ: ਵਿਚ 'ਵਿਜਨੇ' (G. T. VIGNE) ਨਾਮ ਦੇ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਨੇ,ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ ਮੰਡੀ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਅਫਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵੜੇ ਕਿ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ੧੮੪੦ ਵਿਚ ਕੰਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਜਨਰਲ ਵਨਤੂਰਾ ਨੇ ਮੰਡੀ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਰਾਜਾ ਬਲਬੀਰ ਸੈਨ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਘੱਲਿਆ। ਪਰੰਤੂ ਥੋੜੇ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੰਡੀ ਵਾਪਸ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੰਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਾਪ ਬੇਟਾ ਉਤੋੜਲੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। 'ਅਪਰ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਪ' ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੰਵਰ ਜੀ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਮਗਰੋਂ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ।

੯. [ਮਹਾਂਦਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਨਾ ਲਿਆ]।

ਦੋਹਰਾ॥ *ਕ੍ਰਮਕ੍ਰਮ ਪੰਥਉਲੰਘਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰੀ ਆਇ। ਕਰਤੇ ਬਾਸ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਗ ਤ ਆਵੈ ਜਾਇ॥ ੧॥ ਚੌਪਈ॥ ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਕੋ ਅਰਪਾਵੈਂ।ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇ ਪਾਵੈਂ।ਦੇਸ਼ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਨਿਖੁਟਤਿ ਨਾਂਹੀ।

*ਇਥੋਂ ਹੁਣ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ਪਦਵੀਂ ਸਾਖੀ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

†ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਸਫਰ ਦੀ ਖੋਜ ਭਾਈ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਈਕਲ ਯਾਤ੍ਰੂ) ਨੇ ਉਨ੍ਹੀਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਕੇ ਆਪ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾ: ਸਮਾਚਾਰ ਵਿਚ ਛਪਵਾਈ ਸੀ। ਉਹ ਸੰਖੇਪ ਮਾਤ੍ਰ ਇਉਂ ਹੈ:-ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਟੁਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਨੂੰ ੫ ਮੀਲ ਤੇ ਕਸਟੋਰ ਡੇਰੇ ਕੀਤੇ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਿਆਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਏਥੇ ਇਕ ਥੜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਚਲਕੇ ਦਿਵਾੜੇ ਪੱਤਣੋਂ ਪਾਰ ਹੋਏ। ਇਥੇ ਹੁਣ ਨਵਾਂ ਲੋਹੇ ਦਾ ਪੁਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਟਿਕਾਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇਥੋਂ ਮੀਲ ਕੁ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਅਜੇ ਦੱਸੀਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਆਪ ੧੩ ਮੀਲ ਤੇ ਸੁਕੇਤ ਪੁਜੇ, ਏਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਜੀਤ ਸੈਨ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਇਆ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਇਥੋਂ ੧੨ ਮੀਲ ਚੱਲ ਕੇ ਰਵਾਲਸਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਪੂਰਬਲੇ ਪਾਸੇ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਥੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਸੁਲਹ ਦੇ ਸੰਧ ਹੋਏ। ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਬਾਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਥੋਂ ਟੁਰਕੇ ਮੰਡੀ ਦੇ ਰਾਜਾ ਸਿਧ ਸੈਨ ਦੀ ਬਿਨੈ ਕਰਨ ਤੇ ਮੰਡੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਿਧ ਸੈਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਾਉ ਕੀਤਾ। ਮੰਡੀ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੇ ਪਾਲਕੀ ਆਪ ਚਾਈ ਤੇ ਪਾਲਕੀ ਦਾ ਡੰਡਾ ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ ਉਚਾ ਰਿਹਾ। ਮੰਡੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਸਿਧ ਸੈਨ ਨੇ ਬਣਵਾਏ। ਇਕ ਪਲਸ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਟਿਕੇ ਸਨ, ਦੂਸਰਾ ਹਬਲੀ ਵਿਚ 'ਗੁਰੂ ਕੋਟ' ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਹਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਵਲੋਂ ਕੁਛ ਮਾਫੀ, ਕੁਛ ਨਕਦੀ ਤੇ ਲੂਣ ਆਦਿ ਹੁਣ ਤਕ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਤੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਆਦਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੇ ਸਾਮਾਨ ਹੈਨ। ਮੰਡੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਚ ਬੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਵੇਰ ਗਿਆ। ਗੋਰਾਰੇ ਦੀ ਧਾਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮੀਲ ਤੇ ਇਕ ਚਸ਼ਮਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਮੰਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਾਲਾ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਚਸ਼ਮਾ ਟੁਰ ਪਿਆ। ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਟੁਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਰੂ ਕੋਟ ਅੱਪੜੇ ਜੋ ੧੬ ਮੀਲ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਰਾਜਾ ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ। ਦੋ ਦਿਨ ਠਹਿਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲੋਦੇ ਪਿੰਡੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸਿਕੰਦਰੋ ਦੀ ਧਾਰ ਲੰਘਕੇ ੭ ਮੀਲ ਤੇ ਜਾਕੇ ਪੰਡੋਵਾਲ ਠਹਿਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਲੋਟ ਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਡੇਰਾ ਪਿਪਲ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਜੋ ਅਜੇ ਹੈ ਤੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਥੜਾ ਬੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਥੋਂ ਟੁਰਕੇ ਆਪ ਤਲਵਾੜਾ, ਮਟੀਅਲ, ਸਾਊ, ਤੋਂ ਬੰਧਾ ਘਾਟ ਦੀ ਧਾਰ ਲੰਘ ਕੋਟਲ ਆਏ। ਇਥੋਂ ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ ਹੋਕੇ ਕਹਲੋਰ ਪਿੰਡ ਡੇਰਾ ਕੀਤੇ ਜੋ ਖਲੋਟ ਤੋਂ ੩੧ ਮੀਲ ਹੈ। ਪਿਪਲ ਜਿਸ ਹੇਠ ਆਪ ਟਿਕੇ ਸਨ ਅਜੇ ਹੈ। ਲੋਕੀਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬੀ ਆਏ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਚਲਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਟੌਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅਨੰਦਪੁਰ ਜੀ ਅੱਪੜੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਿਲਹਿਂ ਸਿੱਖ ਗਨ ਖਾਲਸ ਮਾਂਹੀ ॥ ੨ ॥ ਖੰਡੇ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਕੋ ਧਾਰਹਿਂ। ਸ਼ਸਤ੍ਰਿਨ ਕੋ ਅੱਭ੍ਯਾਸ ਬਿਚਾਰਹਿਂ। ਗੁਰ ਬਾਨੀ ਕਹੁ ਪੜ੍ਹਹਿਂ ਪੜ੍ਹਾਵਹਿਂ। ਗੁਰ ਜਸ ਕੋ ਨਿਤ ਸੁਨਹਿਂ ਸੁਨਾਵਹਿਂ ॥ ੩ ॥ ਸਥਿਰ[1] ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਪਹਿ* ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਿਂ। ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਰਸ ਨਿਮਗਨ ਥੇ ਮਨ ਮਹਿਂ†। ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਤਿ ਅਸ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। 'ਨੰਦਲਾਲ ਜੁਤਿ ਸੁਮਤਿ ਸੁਜਾਨਾ ॥੪॥ ਜੋ ਬੂਝਨਿ ਚਾਹਹਿ ਕੁਛ ਬਾਤ। ਸੋ ਇਹ ਕਹਹਿ ਭਲੇ ਬੱਖ੍ਯਾਤਿ[2]'। ਬ੍ਰਿੰਦ ਲਿਖਾਰੀ ਕਰੇ ਇਕੱਤ੍ਰ। ਨਿਤ ਬਾਨੀ ਕਉ ਲਿਖਹਿਂ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ॥ ੫ ॥ ਜੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਚਾਰ ਲਿਖਾਰੀ[3]। ਕਵੀ ਸਕੇਲੇ ਜਿਨ ਮਤਿ ਭਾਰੀ।ਕਰਹਿਂ ਕਬਿੱਤ ਸੁਨਾ-ਵਹਿਂ ਗੁਰ ਕੋ। ਉਪਜਾਵਹਿਂ ਬਹੁ ਆਨੰਦ ਉਰ ਕੋ ॥ ੬ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਦੇਵੀ ਬਿਦਤਾਈ।ਪੁਨ ਪਾਹੁਲ ਦੇ ਲਈ[4] ਗੁਸਾਈਂ।ਕੇਸ ਰਖਾਵਨਿ ਕੀਨ ਸਭਿਨਿ ਕੋ। ਕਛ ਪਹਿਰਾਇ ਧਰਸੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ॥ ੭ ॥ ਸੰਗਤ ਚਾਰਹੁੰ ਬਰਨਨਿ ਕੇਰੀ।ਗੁਰ ਤੇ ਮੁਖ ਮੋਰੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ।ਬੇਮੁਖ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਬਾਤ ਬਨਾਵੈਂ। ਨਹੀਂ ਦਰਸ ਕਰਿਬੇ ਕਹੁ ਆਵੈਂ ॥ ੮ ॥ 'ਅਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਉਰ ਖ਼ਿਰਰ[5] ਭਯੋ ਹੈ। ਕਰਮ ਅਜੋਗ ਬਿਸਾਲ ਕਯੋ ਹੈ। ਸਭ ਕੇ ਗਰੇ ਜੰਞੂ ਉਤਰਾਏ। ਝਾਰਨ ਪਰ ਡਾਰੇ ਪਹਿਰਾਏ[6] ॥੯॥ਸੁਨਿ ਇਕ ਦਿਨ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰਾ। 'ਗੁਰ ਕੀ ਸੰਗਤ ਝਾਰ ਉਦਾਰਾ[7]'। ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਹੋਏ। ਬੰਧੇ ਜਾਤਿ ਸ਼੍ਰਿੰਖਲਾ ਜੋਏ[8] ॥੧੦॥ ਇਕ ਦਿਨ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਕਿਯ ਦਾਨ। ਲੋਹਾ ਮਾਂਹ ਸਨੇਹ[9] ਮਹਾਨ। ਸੌ ਸੌ ਮਣ ਇਹ ਵਸਤੁ ਤੀਨ। ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੀਨ ॥ ੧੧ ॥ 'ਬਾਂਟ ਦੇਹੁ ਉੱਤਮ ਦਿਜ ਗਨ ਕੋ'। ਗਏ ਦਾਸ ਲੇ ਮਾਨਿ ਬਚਨ ਕੋ। ਵਹਿਰ ਦਯੋ ਜਬਿ, ਲੇਂ ਦਿਜ ਨਾਂਹਿ[10]।ਕਹਿ

---

[1](ਗੁਰੂ ਜੀ) ਸਥਿਰ ਸਨ। [2]ਸੋ ਇਹ (ਸੁਮਤੀਵਾਨ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ) ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਲਕੇ ਦੱਸਣਗੇ। [3]ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਾਰ ਲਿਖਾਰੀ ਜੋ ਖਾਸ ਸਨ। [4]ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਲਈ। [5]ਹੱਠ। (ਅ) ਖ਼ਿਰਰ (ਖ਼ਿਰਾਰਾ) ਜਾਦੂ, ਕਮਲਾਪਨਾ[6](ਗਲੇ) ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ (ਉਤਰਵਾਕੇ)ਝਾੜਾਂ ਤੇ ਪਾਏ। (ਅ) ਮਾਨੋਂ ਝਾੜਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾਏ। [7]ਭਾਵ ਝਾੜ ਝਾੜ ਵਿਚ ਯਾ ਝਾੜਾਂ ਵਾਂਙੂ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇਗੀ। (ਅ) ਝਾੜ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਮਾਲਵਾ ਬੀ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [8](ਪਰ ਜੋ) ਜ਼ਾਤੀ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਬੱਧੇ ਪਏ ਹਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਹੋਏ (ਹੋ ਮੁੱਕੇ ਹਨ)। (ਅ) ਜਾਤੀ ਵਿਚ ਬੱਧੇ ਪਏ ਸਿਖ ਜੋ ਹਨ ਸੋ ਤਾਂ ਝਾੜਾਂ ਵਾਂਙੂ ਹੀ ਹਨ ਭਾਵ ਨਿਕੰਮੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲੇ ਤੇ ਝਾੜਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾ ਲਏ ਜੰਞੂ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ। [9]ਤੇਲ। [10]ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੈਣ ਨਾ।

*ਪਾ:-ਮਹਿ। †ਪਾ:-ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਸਨਿ ਮਗਨ ਥੇ ਮਨ ਮਹਿਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਦਾਸੀ ਤਬਿ ਗੁਰ ਪਾਹਿ ॥੧੨॥ 'ਦ੍ਵਿਜਬਰ ਲੇਤਿ ਨਹੀਂ, ਦੇ ਰਹੇ'।ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਬਚ ਕਹੇ। 'ਕਯੋਂ ਨਹਿ ਲੇਤਿ ? ਕਹੇ ਕੋ ਕਹਾਂ[1] ?' ਉਰ ਭੈ ਧਰਿ ਅਰਦਾਸੀ ਮਹਾਂ ॥੧੩॥ ਸੁਨਤਿ ਅਰਜ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰੀ। 'ਤੁਮ ਹੀ ਜਾਨੋ ਗਤੀ ਤੁਮਾਰੀ। ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ ! ਅਵਰ ਨ ਜਾਨੈ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨਾਂਹਿ ਨ ਛਾਨੈ' ॥੧੪॥ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਬੈਠਯੋ ਤਬਿ ਪਾਸੀ। ਜਾਨਯੋਂ ਡਰਨੈ ਕਹੈ ਅਰਦਾਸੀ[2]। ਤਿਸ ਨੇ ਕਹਿਯੋ ਸੁ 'ਦ੍ਵਿਜਨ ਉਚਾਰੀ[3]:—ਅਬਿ ਗੁਰ ਰਹੇ ਨਹੀਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ॥੧੫॥ ਖੱਤ੍ਰੀ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਲਾਹਿ ਜਨੇਊ—। ਇਮ ਹੀ ਕਹਿ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਜੇਊ।—ਭਏ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਹਰ ਅਬੈ—। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬੋਲਤਿ ਹੈਂ ਸਭੈ' ॥੧੬॥ ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ। 'ਕਰਹੁ ਮਾਂਹੁ ਕੇ ਭੁੱਲੇ ਸਾਰੇ। ਕੜੇ ਅੰਗੂਠੀ ਮਣਕੇ ਮਾਲਾ। ਲਿਹੁ ਕਰਵਾਇ ਲੋਹ ਤੇ ਜਾਲਾ' ॥੧੭॥ ਸ਼ਯਾਮਸਿੰਘ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਲੇ ਗਯੋ। ਤੂਰਨ ਸਕਲ ਕਰਾਵਤਿ ਭਯੋ। ਸਮਾਂ ਜਬੈ ਪਢਿਬੇ[4]ਰਹਿਰਾਸ। ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ ॥ ੧੮ ॥ ਤਬਿ ਲੇ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚਯੋ ਕਰਿਵਾਇ। ਧਰਿ ਦਿਵਾਨ ਮਹਿਂ ਗੁਰ ਅਗਵਾਇ।ਦੇਖਿ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਪ੍ਰਭੁ ਤਿਸ ਬਾਰੀ। ਦ੍ਵੈ ਤੁਕ ਕੋ ਨਿਜ ਬਦਨ ਉਚਾਰੀ ॥੧੯ ॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ:—

ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ ਤੁਸਿ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ ਪਸਾਉ ॥ ਤੁਧੁ ਜੇਵਡੁ ਦਾਤਾ ਤੂ ਜਾਣੋਈ ਸਭਸੈ ਦੇ ਲੈਸਹਿ ਜਿੰਦੁ[5] ਕਵਾਉ ॥੧॥

ਚੌਪਈ ॥ ਇਮ ਪਢਿਕੇ ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਾ। 'ਬਿਚ ਦਿਵਾਨ ਕੇ ਬੈਠਹੁ ਸਾਰਾ'। ਉਠਿ ਤਬਿ ਸ਼ਯਾਮ ਸਿੰਘ ਵਰਤਾਏ।ਦੋਇ ਕੜੇ ਇਕ ਛਾਪ ਸੁਹਾਏ ॥੨੦॥ ਦੋਇ ਚੱਕ੍ਰ ਜੰਜੀਰੀ ਦੀਨ। ਏਕ ਕਰਦ ਪੰਚ ਭੁੱਲੇ ਲੀਨ।ਸਕਲ ਖਾਲਸੇ ਅੰਗੀਕਾਰੇ[6]। ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਉਰ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ 'ਖਾਲਸ ਗੁਰ, ਗੁਰ ਖਾਲਸਾ ਹੁਇ ਹੈ ਮਹਿਦ ਮਹਾਨ। ਤਾਣ ਨਿਤਾਣੇ ਨਰਨ ਕੋ ਹੋਇ ਨਿਬਾਹੇ ਬਾਨ॥੨੨॥ਚੌਪਈ॥ ਜਗ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੈਂ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਰਾਹੀ[7]।ਲੇਹਿ ਕੁਦਾਨ ਬਿਚਾਰੈਂ ਨਾਂਹੀ। ਤਿਨ ਗੁਰ ਛੋਡਾ, ਸੋ ਗੁਰ[8]ਛੋਡੇ।

---

[1]ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ? [2]ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਅਰਦਾਸੀਆ ਡਰਦਾ ਹੋਇਆ (ਝਕਦਾ) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। [3]ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [4]ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਆਇਆ। [5]ਜਿੰਦ ਤੇ ਸਰੀਰ। (ਅ) ਕਵਾਉ=ਵਚਨ, ਹੁਕਮ। [6]ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਤੇ। [7]ਜਗਤ ਦਾ ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ [ਸੰਸ: ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਰਹ=ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ]। [8]ਗੁਰੂ ਨੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੌੜਾਂ ਤੇ ਹੁਇ ਗੌੜ ਸੁ ਰੋੜੇ[1] ॥ ੨੩ ॥ ਸਕਲ ਸਨੌੜੀ ਭਏ ਵ੍ਰਹੁੜੀ[2]। ਜੋ ਗੁਰ ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਹੈਂ ਕੂੜੀ। ਹੋਇ ਕਾਨ ਕੁਬਜ ਸਭਿ ਮਾਥਰ[3]। ਕਰਹਿ ਉਠਾਵਨ ਸਿਖ ਇਨ ਸਾਥਰ[4] ॥੨੪॥ ਦੇਖਿ ਕੋਪ ਗੁਰ ਕੇ ਉਰ ਬਾਢੌ। ਕਰ ਜੋਰਿ ਪਰੋਹਤ ਠਾਂਢੇ। 'ਬਖਸ਼ਹੁ ਮਹਾਰਾਜ ਹਮ ਖਰੇ'। ਤਿਸਹਿ ਦੇਖਿ ਕਹਿ ਕਰੁਨਾ ਢਰੇ ॥ ੨੫॥ ਬਚਨ। 'ਸਾਰਸੁਤ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਜੁਗਤ[5]। ਰਹੋ ਕਾਹੂ ਭੇਖ[6]। ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਦਰਵੇਸ਼[7]। ਤੁਮਰਾ ਹੈ ਬੰਸ। ਸਿੰਭਲ ਪੁਰ ਬੰਸ[8]। ਬਿਸ਼ਨੁ ਜਸ ਕੁਲ ਤੁਮਾਰੀ[9]। ਪਰਜਾ ਕੀ ਰਖਵਾਰੀ[10]। ਨਿਹਕਲੰਕ ਹੋਵੈ[11]। ਕੁਲ ਸਫਲ ਸੋ ਹੈ[12]॥੧॥

ਚੌਪਈ॥ ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਸੋਢੀ ਜੋ ਅਹੈਂ। ਸੋ ਕਰਿ ਜੋਰਿ ਬਿਨਤੀ ਕਹੈਂ। 'ਹਮ ਕੋ ਬਖਸ਼ਹੁ ਰਿਸ ਨਿਰਵਾਰਾ'। ਤਬਿ ਸ੍ਰੀਮੁਖ ਤੇ ਤਿਨਹੁੰ ਉਚਾਰਾ ॥ ੨੬ ॥ ਬਚਨ। 'ਸੋਢੀ ਕੁਰਿਆਈ। ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਭਾਈ। ਬਧਹੁ ਕੁਲ ਤਾਂਹਿ ਕਾ। [13]ਮਮ ਪੰਥ ਕੇ ਨਾਹਿਕਾ। ਮਾਨਹਿ ਸੁਖ ਸਮਾਨ। ਬਸੀਅਹੁ ਮਮ ਧਾਮ[13]' ॥ ੨ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ਖੱਤ੍ਰੀ ਸੂਪ ਸੁਨਰੌਂ ਸਮੁਦਾਏ। ਧਰਿ ਕਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਏ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਖਰੇ। ਕਹੈਂ 'ਆਨਿ ਹਮ ਸ਼ਰਣੀ ਪਰੇ' ॥੨੭॥ ਪਿਖਿ ਤਿਨ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਚ ਕਹ੍ਯੋ। 'ਮੇਰ ਪੰਥ ਦਯਾਨਿਧਿ ਲਹ੍ਯੋ। ਤਿਸ ਕੇ ਰਹੋ ਅਧੀਨ ਹਮੇਸ਼ੂ। ਤੌ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ ਸਕਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੂ ॥੨੯॥ ਰਚਹਿ ਬਿਰੋਧ ਦੁਖੀ ਹ੍ਵੈ ਸੋਇ। ਪੁਨ ਪਛੁਤਾਵਹਿ ਸ਼ਰਨੀ ਹੋਇ। ਸਭਿ ਜਗ ਕਾਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ। ਲੇਵੈ ਖਾਲਸੇ ਸਕਲ

---

[1]ਭਾਵ ਗੌੜ (ਫਤਕ ਦੇ) ਰੋੜਿਆਂ ਵਾਂਙ (ਨਿਕੰਮੇ) ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਸੌ ਸਾਖੀ ਮੂਜਬ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ, ਗੌੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੌੜ ਰੋੜੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਅਰਥ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਥਵਾ ਗੌੜਾਂ ਤੋਂ ਗੋੜ (ਗੋਲ ਮੋਲ) ਰੋੜੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। [2]ਸੋਢੀ ਹੋਣੇ ਵ੍ਰਹੜ [ਵ੍ਰਹੜ=ਮੂਰਖ, ਬੁੱਢੇ। ਅ:, ਵ੍ਰਹੜ=ਸਭ, ਭਾਵ ਨੀਵੇਂ]। (ਅ) ਸਨੌੜੀ ਤੋਂ ਸਨੌਢ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੀ ਮੁਰਾਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅੱਗੇ ਚਲਕੇ ਸੋਢੀ ਹੱਥ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। [3]ਕਾਨ ਕੁਬਜ ਤੇ ਮਾਥੁਰ ਦੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਤਾਂ। (ਅ) ਕਿਤੇ ਪਾਠ 'ਪਾਥਰ' ਬੀ ਸੁਣਿਆਂ ਹੈ। [4]ਸਿੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੱਥਰ ਫੂਕ ਦੇਣਗੇ। ਭਾਵ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। (ਅ) ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਫੂਕਣਗੇ ਭਾਵ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਅਰਥ ਵਿਚ 'ਸਿਖਇਨ' ਇਹ ਪਾਠ ਚੰਗਾ ਰਹੇਗਾ। [5]ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਰਹਿਣਗੇ। [6]ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਭੇਸ ਵਿਚ ਰਹੋ। [7]ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਫਕੀਰ (ਯਾਚਕ) ਹੋਕੇ ਰਹੋਗੇ। [8]ਨਾਮ-ਪੁਰੀ ਦਾ, ਉਥੋਂ ਵੰਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ। [9]ਬਿਸ਼ਨ ਜਸ ਨਾਮੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੁਹਾਡੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਹੋਊਗਾ। [10]ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ। [11]ਨਿਹਕਲੰਕ ਅਵਤਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। [12]ਕੁਲ ਨਿਹਾਲ ਹੋਵੇਗੀ। [13]ਜੋ ਸੋਢੀ ਮੇਰੇ ਨਾਹਿ ਦੇ (ਕੀਤੇ) ਪੰਥ ਨੂੰ ਸੋਹੇ ਤੁੱਲ ਸਮਝੇਗਾ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਧਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ [ਨਾਹਿ=ਮਾਲਕ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ]।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਿਧਾਰੀ ॥੨੯॥ ਬਚਨ। ਅੰਬੀਰੀ। ਵਜ਼ੀਰੀ। ਫਕੀਰੀ। ਤਤਬੀਰੀ[੧]। ਜ਼ਹੀਰੀ[੨]
ਅਕਲਗੀਰੀ[੩]। ਦਾਨ ਕੀ ਦਹੀਰੀ[੪]। ਬੰਦੂਕ ਤਰਗਸ਼ ਗੀਰੀ[੫] ॥ ੩ ॥

ਚੌਪਈ॥ਰਾਜ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਦਾਤ ਬਡਾਈ[੬]।ਉਦੇਸਿੰਘ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਪਾਈ। ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਮਾਨਸਿੰਘ ਜਾਨਾ।ਦਾਨਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘਪ੍ਰਮਾਨ॥੩੦॥ਜਿਮੀਦਾਰਏ ਗੋਤ ਬਿਸਾਲਾ।ਬਖਸ਼ਨੋ ਰਾਜ ਬਨੈਂ ਮਹਿਪਾਲਾ[੭]।ਇਮ ਕਹਿਤੇ ਉਠਿ ਮੰਦਰ ਬਰੇ।ਆਇ ਅਜੀਤੋ ਹੇਰਨਿ ਕਰੇ॥੩੧॥ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪਦਪੰਕਜ ਲਾਗੀ।ਭਈ ਦੀਨ ਬੋਲੀ ਵਡਭਾਗੀ। 'ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬੇਟੇ ਕਹਾ ਕਹਿ ਹੈਂ। ਸਿਖ ਸਰਦਾਰੀ ਲੇ ਬਲ ਧਰਿ ਹੈਂ'॥੩੨॥ਹੇਰਿ ਅਜੀਤੋ ਦਿਸ਼ ਮੁਸਕਾਏ। ਕਹਯੋ ਭਵਿੱਖਤਿ ਗਤਿ ਸਮੁਝਾਏ। 'ਤੁਮ ਸੱਚਾ ਘਰਿ ਅਚਲ' ਸਿਧਾਲੋ।ਜਹਾਂ ਕਲੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਕਾਲੇ ॥ ੩੩ ॥ ਤੋਹਿ ਕੁਟੰਬ ਭਾਗ ਮਹਿਂ ਭਾਰੀ[੮]। ਦਈ ਅਰਸ਼ ਕੀ[੯] ਬਰ ਸਰਦਾਰੀ। ਜਿਸ ਥਲ ਬਨਿ ਹੈ ਬਾਸ ਹਮਾਰਾ। ਤਹਾਂ ਬਾਸ ਤੁਵ ਜੁਤਿ ਪਰਵਾਰਾ ॥ ੩੪ ॥ ਜੇਤਿਕ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਭਾਰੀ। ਸੋ ਸਭਿ ਤੁਮਰੇ ਆਗਯਾ ਕਾਰੀ। ਨਿਤ ਮਾਨਹਿ ਬੰਦਨ ਕੋ ਠਾਨਹਿ। ਗੁਰ ਉਪਕਾਰ ਅਪਨ ਪਰ ਜਾਨਹਿ ॥ ੩੫ ॥ ਅਵਨੀ ਪਰ ਜਸੁ ਕਰਹਿ ਬਿਸਾਲਾ। ਗੁਰ ਕੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਖਾਲਸਾ ਜਾਲਾ।ਬਡੀ ਘਾਲ ਘਾਲੀ ਵਥੁ ਪਾਈ[੧੦]। ਨਿਤ ਮਹਿਮਾ ਮਹਿ ਮਹਿਂ ਬਹੁ ਛਾਈ' ॥ ੩੬ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਥਿਰ ਭਏ ਗੁਸਾਈਂ। ਲੋਚਨ ਮੂੰਦਿ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਈ। ਸਤਿ, ਚੇਤਨ, ਆਨੰਦ, ਮਝਾਰੀ।ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਮਹਿਂ ਬ੍ਰਿਤਿ ਥਿਰ ਧਾਰੀ ॥੩੭॥ ਦੇਖਿ ਕੰਤ ਕੋ ਮੁਖ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ। ਭਈ ਅਜੀਤੋ ਸੀਤਲ ਛਾਤੀ। ਮਾਨਯੋਂ ਬਚਨ ਜਥਾ ਫੁਰਮਾਯੋ।ਹਾਥਜੋਰਿ ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ ॥ ੩੮ ॥ ਗਈ ਆਪਨੇ ਥਾਨ ਮਝਾਰੀ। ਨਹਿ ਕਿਸ ਕੇ ਢਿਗ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੀ।ਪਤਿ ਆਸ਼ੈ ਲਖਿ ਰਿਦੇ ਛਪਾਯੋ।ਰਹਿ ਅਨੁਸਾਰ ਤਥਾ ਮਨ ਭਾਯੋ ॥ ੩੯ ॥ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਿਸਾਲੇ। ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਹਤਿ ਕਲਮਲ ਕਾਲੇ[੧੧]। ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕਰਿ ਬੰਦਨ*।ਖੇਦਨ

---

[੧]ਜੁਗਤੀ, ਨਿਪੁੰਨਤਾ। [੨]ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹ ਹੋਣਾ, ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਬਲ: [ਅ:, ਜ਼ਹੀਰ=ਪੁਸ਼ਤੇ ਪਨਾਹ]। (ਅ) ਪੂਜਯ ਹੋਣਾ [ਜ਼ਹਾਰ=ਨਮਸਕਾਰ]। [੩]ਦਾਨਾਈ। [੪]ਦਾਤਾ ਹੋਣਾ। [੫]ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਹੋਣਾ। [੬]ਰਾਜ ਸਾਜ ਤੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਪੁਣੇ ਦੀ ਦਾਤ ਵਡਾਈ। [੭]ਭਾਵ ਅਚਲ ਸਚ ਖੰਡ। [੮]ਭਾਰੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਕੁਟੰਬ। [੯]ਸਚਖੰਡ ਦੀ। [੧੦]ਖਾਲਸੇ ਨੇ। [੧੧]ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਕਾਲੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ।

*ਪਾ:-ਬੰਦ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰੌਂ ਚਰਨ ਅਰਬਿੰਦਨਿ* ॥ ੪੦ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਦਾਨ ਦੇਣ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਨੌਮੋਂ ਅੰਸੂ ॥ ੯ ॥

੧੦. [ਕਵੀਜਨ ਸੰਬਾਦ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ †ਏਕ ਬਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੈਠੇ ਅਪਨੇ ਭਾਇ[1]।ਕਥਾ ਭਈ ਤਹਿਂ ਪਾਂਡਵਨਿ ਪੰਡਤ ਭਾਰਤ ਆਇ[2] ॥ ੧॥ ਤਹਿਂ ਪਾਛੇ ਚਰਚਾ ਭਈ 'ਮਰਕੈ ਨ ਆਵੈ ਕੋਇ[3]। ਕਹਾ ਜਾਨੈ ਕਹਾ ਹੋਇ ਤਹਿਂ ਹੈ ਵਾ ਨਾਂਹੀ ਹੋਇ[4]'॥੨॥ ਤਬਿ ਬੋਲੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ'ਕਰਨੀ ਕਮਲ‡ ਜਮਾਲ[5]।ਸਿੱਖ ਸਿਦਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਡੇ[6] ਤਿਨ ਕੋ ਭਲੋ ਹਵਾਲ[7]'॥੩॥ ਸੈਨਾਪਤਿ ਕਵਿਤਾ ਕਹੈ[8] 'ਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਪਾਰ। ਕਰੇ ਭਲੀ ਵਾ ਬੁਰੀ ਨਿਤ ਸਤਿਗੁਰ ਲੇਇ§ ਸਵਾਰ' ॥ ੪ ॥ ਉਦੇਰਾਇ ਕਵਿ ਇਉਂ ਕਹੈ 'ਜੈਸੀ ਕਾਹੂ ਘਾਲ। ਤੈਸਾ ਫਲ ਦ੍ਰੁਮ ਹੋਇਗਾ ਜੈਸਾ ਬੀਜ ਬਿਸਾਲ'॥੫॥ ਰਾਵਲ[9] ਬੋਲੇ 'ਜੀਵ ਕੋ ਈਸੁਰ ਅੰਸ਼ ਨਿਹਾਰ[10]।ਨਹੀਂ ਦੰਡ ਅਪਨੀ ਸੁਰਤਿ ਬਿਚਰੈ ਲੋਭ ਪਸਾਰ[11]' ॥੬॥ ਅੱਲੂ ਬੋਲੈ 'ਦੇਹਿ ਜੜ੍ਹ, ਪੰਚ ਤੱਤ ਛੁਟਿ ਜਾਹਿ।ਬੁੱਧ ਪ੍ਰਾਨ ਤਕ ਆਹਿ¶ ਜੜ ਚੇਤਨ ਆਪੇ ਆਹਿ[12]'॥੭॥[13]ਮੱਧੂ ਬੋਲੇ 'ਜੋ ਸਹੀ ਚੇਤਨ ਪਰਮ ਸਰੂਪ।

---

[1]ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ, ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ। [2]ਪੰਡਤ ਨੇ ਆਕੇ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਕੀਤੀ। [3]ਮਰਿਆ ਮੁੜਕੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਂਵਦਾ (ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ)। [4]ਕੋਈ (ਰੂਪ ਬਣਿਆਂ) ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। [5]ਕਰਨੀ (ਰੂਪੀ) ਕਵਲ ਸੁੰਦਰ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿੜਿਆ ਹੈ)। [6]ਸਿਦਕੀ ਤੇ ਵਡੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖ (ਜੋ ਹਨ)। [7](ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ) ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [8]ਕਵਿਤਾ (ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਕਵੀ) ਸੈਨਾਪਤ ਤਦੋਂ ਕਹਿਣ ਲਗਾ। [9]ਨਾਮ ਕਵੀ ਦਾ ਹੈ। [10]ਜੀਵ ਨੂੰ ਈਸ਼ਰ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਜਾਣ। [11](ਇਸ) ਲੋਭ ਦੇ ਪਸਾਰੇ (ਜਗਤ) ਵਿਚ (ਜੋ) ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ (ਦੇ ਮੰਡਲ) ਵਿਚ ਵਿਚਰੇ (ਉਸ ਨੂੰ) ਦੰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਅ) ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੰਡ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਪਸਾਰੇ ਦੇ ਲੋਭ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੰਡ ਹੈ। (ੲ) ਜੇ 'ਪਸਾਰ' ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਠ 'ਬਿਸਾਰ' ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਭਾਈ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਨੇ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਅੰਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੰਡ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ। [12]ਅੱਲੂ ਬੋਲਆ 'ਦੇਹ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤਕ (ਬੀ ਸਾਰੇ) ਜੜ੍ਹ ਹਨ, ਚੇਤਨਤਾ (ਵਿਚੋਂ) ਆਪੇ ਹੀ (ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਪੈਂਦਾ) ਹੋਈ ਸੀ; ਸੋ (ਮਰਨ ਨਾਲ) ਪੰਜ ਤੱਤ ਛੁੱਟ ਜਾਣਗੇ ਅਰਥਾਤ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ (ਬਾਕੀ ਕੁਛ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ)'। (ਅ) 'ਦੇਹ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਬੁੱਧੀ ਤੱਕ (ਸਾਰੇ) ਜੜ੍ਹ ਹਨ, (ਮਰਨ ਨਾਲ) ਪੰਜ ਤੱਤ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਚੇਤਨ ਆਪੇ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਹ ਅਲੱਗ ਆਪੇ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ'। [13]ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਪ੍ਰਯਾਯ ੧। *ਪਾ:-ਅਰਬਿੰਦ। †ਇਹ ਅਗਲੀ ਲਗਪਗ ਸਾਰੀ ਇਬਾਰਤ ੬੩ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਹੈ। ‡ਪਾ:-ਕਰਮ। §ਪਾ:-ਲੇਤਿ। ¶ਪਾ:-ਆਇ।

ਨਾ ਮਾਰੈ ਮਰਤਾ ਨਹੀਂ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨ ਅਨੂਪ ॥ ੮॥ ਅਗਨਿ ਅਗਨਿ ਜਿਮ ਸੀਤ ਸੀਤ ਘ੍ਰਿਤ ਘ੍ਰਿਤ ਪਾਨੀ ਵਾਰ। ਭਰਮਹਾਰ ਦੇਖਹੁ ਕਵਿਤ* ਦੂਜਾ ਕਹਾਂ ਵਿਚਾਰ"[੧] ॥ ੯ ॥ ਚੰਦਾ 'ਚੰਦ ਚਕੋਰ ਜਯੋਂ ਬਾਲ ਮਾਇ ਕੀ ਰੀਤਿ। ਤਯੋਂ ਗਤਿ ਈਸ਼ੁਰ ਜੀਵ ਕੀ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ਮੀਤ"[੨] ॥ ੧੦॥ ਬੱਲੂ 'ਬਿਸ਼ਨੁ ਫਕੀਰ ਕੀ ਬੋਲੀ ਸੁਨੈ ਨ ਕੋਇ। ਤਯੋਂ ਈਸ਼ੁਰ ਅਰੁ ਜੀਵ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਜੀਅ ਮੈਂ ਹੋਇ"[੩]॥੧੧॥ ਲੱਖਾ 'ਲਖ ਮਣ ਬੋਝ ਜਿਹ ਸੋਈ ਮਰਤਾ ਭਾਰ। ਹਸਤੇ ਹਲਕੇ ਲੋਗੁ ਸਭਿ, ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਇਉਂ ਧਾਰਿ"[੪] ॥੧੨॥ ਈਸ਼ੁਰ ਕਹਿ 'ਸਾਧਹੁ ਸੁਨਹੁ ਤੀਨ ਕਾਲ ਇਹ ਨਾਂਹਿ।ਜੋ ਦੀਸੈ†ਸੋ ਅੱਗਤਾ ਨਹਿ ਸੰਸੈ ਯਾਂ ਮਾਂਹਿ"[੫] ॥੧੩॥[੬]ਸੁਖੀਆ 'ਸੁਪਨੈ ਏਕ ਨਰ ਕਲਪੈ ਰੂਪ ਅਨੇਕ। ਤੈਸੇ

---

[੧]ਮਧੂ ਬੋਲਿਆ 'ਜਦ ਕਿ ਪਰਮ ਸਰੂਪ ਚੇਤਨ ਹੀ ਸਹੀ (ਅਬਿਨਾਸ਼) ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਨਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਉਸ ਦੇ ਤੁੱਲ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ, (ਅਤੇ ਜਦ) ਅੱਗ ਵਿਚ ਅੱਗ, ਬਰਫ ਵਿਚ ਬਰਫ, ਘਿਉ ਵਿਚ ਘਿਉ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਵਾਂਙੂ (ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਏਕਤਾ ਹੈ ਤਾਂ) ਹੇ ਕਵੀ ਜਨੋਂ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿ ਦੂਜਾ ਕੌਣ ਹੈ (ਜਿਸ ਦੀ) ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ,ਅਥਵਾ ਫਿਰ ਭ੍ਰਮਣੇ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੈ। (ਅਭੇਦ ਭਾਵ ਇੱਕੋ ਚੇਤਨ ਅਖੰਡ ਹੈ ਦੂਜਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੇ ਦੰਡ ਆਦਿ ਕਿਸਨੇ ਕਿਸਨੂੰ ਦੇਣੇ ਹਨ)। [੨]ਚੰਦ (ਕਵੀ ਬੋਲਿਆ) ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ ਦੀ ਚਕੋਰ ਨਾਲ (ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ਤੇ ਜੋ) ਰੀਤੀ (ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ) ਮਾਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਗਤੀ (ਪ੍ਰੇਮ ਸੰਬੰਧ ਵਾਲੀ) ਈਸ਼ੁਰ ਤੇ ਜੀਵ ਦੀ ਹੈ। (ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ) ਮਿੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਣੀ (ਈਸ਼ੁਰ ਨਾਲ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਭਾਵ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਭਗਤ ਜਨ ਹੀ) ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਸਦਗਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। [੩]ਦੁਬਿਧਾ ਜੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਤਾਂ) ਜਿਵੇਂ 'ਵਿਬਨੂੰ' ਤੇ 'ਉਪਾਸਕ' (ਦੀ) ਤਿਵੇਂ ਜੀਵ ਤੇ ਈਸ਼ੁਰ (ਦੀ ਬੋਲੀ ਸੁਣੀਂਦੀ ਹੈ, ਦੁਬਿਧਾ ਮਨ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਭੇਦ ਦੀ) ਬੋਲੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈ ਦੇਂਦੀ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਜਨ 'ਉਪਾਸਜ ਉਪਾਸਕ' ਤੇ ਵੇਦਾਂਤੀ 'ਜੀਵ ਤੇ ਈਸ਼ੁਰ' ਦੀ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਹਨ, ਦੁਬਿਧਾ ਅੰਦਰੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਕ ਹੀ ਇਕ ਹੈ। (ਅ) ਬਲੂ ਵੈਸ਼ਨਵ ਫਕੀਰ ਦੀ ਬੋਲੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਕੋਈ ਸਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਤਦ ਤਕ ਜੀਵ ਤੇ ਈਸ਼ੁਰ ਦੀ ਦੁਬਿਧਾ ਜੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੁਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਦੁਬਿਧਾ' ਦੂਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਏ। [੪]ਲੱਖੇ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ 'ਜਿਸ ਦੇ (ਸਿਰ ਤੇ) ਲੱਖ ਮਣ ਬੋਝ ਹੋਵੇ ਉਹੋ ਭਾਰ ਹੇਠ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਹਲਕੇ ਲੋਕ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਭਾਰ ਨਹੀਂ) ਹੱਸਦੇ ਹਨ (ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਨ) ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਪ ਪੁੰਨ (ਦੇ ਬੋਝ ਤੇ ਹਲਕਾਪਨ) ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਓ'। [੫]ਈਸ਼ਰ ਨੇ ਕਿਹਾ 'ਹੇ ਸਾਧੋ ਸੁਣੋ, ਇਹ (ਜਗਤ) ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ (ਸੰਸਾਰ) ਦਿੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ, ਇਸ (ਗਲ ਵਿਚ) ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ'। ਮੁਰਾਦ ਇਹ ਕਿ ਅਗਿਆਨ ਦੂਰ ਕਰੋ ਫਿਰ ਜਗਤ ਹੈ ਨਹੀਂ। [੬]ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ੧। *ਪਾ:-ਕਬਿਨ। †ਪਾ:-ਸੀਸੇ।

ਈਸੁਰ ਚਿੱਤ ਤੇ ਉਪਜੈ, ਨਿਪਜ ਬਿਬੇਕ[੧]" ॥ ੧੪॥ [੨]ਧਰਮ ਸਿੰਘ "ਨਿਜ ਧਰਮ ਹੈ ਅਪਨੋ ਇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਧਾਨ। ਆਨ ਧਰਮ ਸਕਲੋ ਨਿਫਲ, ਯਾਂ ਮੈਂ ਬੇਦ ਪ੍ਰਮਾਨ[੨]" ॥ ੧੫ ॥ 'ਤ੍ਯਾਗ ਮੂਲ ਹੈ' ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ 'ਵਿਖੈ ਭੋਗ ਤੇ ਦੂਰ। ਧ੍ਯਾਨ ਧਰੈ ਇਹ ਪਰਮ ਧਨ ਸਤਿਗੁਰ ਪਦ ਕੀ ਧੂਰ[੩]"॥੧੬॥[੪]"ਮਾਲਾ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਪ ਕੀ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਕੀ ਜਾਨ। ਜਾਤੇ ਕੋ ਅੱਭਿਆਸ ਹੈ ਚਤੁਰ ਵਰਗ ਕੋ ਸਾਨ[੪]? ॥੧੭॥ ਅਨਹਦ ਸਾਧਨ ਜੋਗ ਕੋ ਸਮਤ ਧ੍ਯਾਨ ਇਕ ਆਂਕ[੫]"। ਸੁਨਿ ਸੰਬਾਦ ਇਹ ਸਭਿਨ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਉਚਰੇ ਬਾਕ:—॥੧੮॥

[੧]ਸੁਖੀਆ ਬੋਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਇਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਚਿੰਤਨ (ਫੁਰਨੇ) ਤੋਂ (ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ ਵਾਲਾ ਜਗਤ) ਉਪਜਦਾ ਹੈ (ਤੇ) ਗਯਾਨ ਹੋਣ (ਨਾਲ) ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਜਾਗਣ ਨਾਲ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਜਗਤ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਟੂਕ—ਸੁਖੀਆ ਦਾ ਅਰਥ ਕਵੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਥਾਂ 'ਇਕ ਸੁਖੀਆ ਨਰ' ਬੀ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਸੁਖੀ ਸੌਂਤਾ ਹੋਇਆ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ 'ਅਨੇਕ' ਰੂਪ ਕਲਪ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਐਉਂ ਅਰਥ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਇਹ ਦੋਹਾ ਭੀ ਈਸ਼ਰ ਕਵੀ ਦੀ ਉਕਤੀ ਹੋ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਹੁਣ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾ ਪਰ ਕਵੀ ਜੀ ਕਹਿਣਗੇ। [੨]ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ:— ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਨਣਾ ਇਹੀ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹਨ, ਇਸ ਵਿਚ ਵੇਦ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ (ਮੌਜੂਦ ਹੈ)। (ਅ) ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦਾ (ਦੱਸਿਆ) ਧਰਮ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਲਿਆਨ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਦੇ (ਦੱਸੇ) ਧਰਮ ਸਭ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹਨ, ਲੇਖਕ ਜੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਗੀਤਾ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਅਧਯਾਯ ਦੇ ਸ਼ਲੋਕ ੩੫ ਵਿਚ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। [੩]ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ:—'ਸਭ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਤਿਆਗ ਹੈ ਜੋ ਵਿਖੇ ਭੋਗਾਂ (ਵਿਚ ਲਗਿਆਂ) ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਵਿਖੇ ਭੋਗਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਕੇ ਤਿਆਗ (ਬ੍ਰਿਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨਾ ਦਾ) ਮੂਲ ਹੈ (ਇਉਂ ਵਿਰਾਗ ਕਰਕੇ) ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਇਹ ਪਰਮ ਧਨ ਹੈ (ਇਉਂ ਕਰਕੇ ਫਿਰ) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ (ਬਣਿਆ ਰਹੇ)। ਭਾਵ ਵੈਰਾਗ ਧਿਆਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵਾ।[੪](ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ) ਸਤਿਗੁਰ (ਨਾਮ) ਦੀ ਜਪ ਮਾਲਾ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਨ (ਪ੍ਰਿਯਵਸਤ) ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ (ਵਡਾ ਕਿਹੜਾ ਅਭ੍ਯਾਸ ਹੈ ਜੋ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥਾਂ (ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖ) ਸੰਯੁਕਤ ਹੈ। [ਸੰਸ., ਚਤੁਰ ਵਰਗ=ਚਹੁੰ ਦਾ ਇਕੱਠ, ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖ, ਦੇਖੋ ਰਾਸ ਸੱਤਵੀਂ ਅੰਸੂ ੩ ਅੰਕ ੪੪-੬] (ਅ) ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਲਾ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਜਪ ਦੀ ਹੀ ਜਾਣੋ। [੫]"ਅਤੇ ਇਕ ਰਸ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇਹੋ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਏਹੋ ਧਿਆਨ ਹੈ ਜੋ ਸਮ੍ਯਕ (ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਤੁਲਵੀਂ ਅਵਸਥਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਂ) ਇਹੋ ਇਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਿੱਧਾਂਤ ਹੈ। ਅਨਹਦ=ਜਿਸਦੀ ਸੀਮਾ ਨ ਹੋਵੇ, ਇਕ ਰਸ, ਅਨੰਤ। ਸਮਤ=ਸਮੱਤ੍ਵ=ਤੁੱਲ। ਭਾਵ, ਹਿਰਦ ਦੀ ਹੇਠਾਂ ਉਤਾਂਹ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ। ਆਂਕ=ਅੰਕ =ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਿੱਧਾਂਤ। ਯਥਾ ਤੁਲਸੀ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:-ਏਕਹਿ ਆਂਕ ਇਹੈ ਮਨ ਮਾਂਹੀ]।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

"[1]ਤੀਨ ਪੁਰਖ ਪਰ ਬੇਦ ਬਾਕ ਚੌਥੇਨਹਿਅਧਿਕਾਰ।ਮੁਕਤਿ ਮੁਮੁੱਖੂ ਵਿਖਯ ਕੌਪਾਮਰਚੌਥੇ ਧਾਰ"॥੧੯॥[2]ਨਿਜਸਰੂਪਕੋ ਸਮੁਝਿਕੈਮੁਕਤੀ*ਛੁਟਕਯਾਨ। ਮੈਂ ਕੋ,ਕੋ ਸੰਸਾਰ ਇਹ, ਮੁਮੁੱਖੂ ਖੋਜਨਿ ਥਾਨ"॥੨੦॥"[3]ਵਿਖਈ ਵਿਧਿ ਸਭਿ ਬੇਦਕਰਿ ਤਜਾਗੇ ਸਕਲ ਨਿਖੇਧ।ਵਿਖੈਭੋਗ ਵਾਂਛਾ ਅਧਿਕ ਸਮਝਤਿਸੁਨਿ ਕਰਿ ਭੇਦ" ॥੨੧॥ "[4]ਵਿਖੈ ਭੋਗ ਨਹਿ ਤਜਿਸਕੈ ਵਿਧਕਰਤੋ ਅਲਸਾਇ। ਨਹਿ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾਮ ਬਿਨੁ ਪਾਮਰੁ ਧੁਮ ਵਿਹਾਇ"† ॥੨੨॥"[5]ਲਗੀ ਜਾਹਿ ਕੋ ਭਾਵਨਾ ਸੂਝਾ ਮਰਨਾ ਆਜ। ਗਯਾਨ ਸਮਝ ਆਪਾ ਲਖਯੋ ਭੇਟਯੋ ਗੁਰੂ ਸਮਾਜ"॥ ੨੩॥"[6]ਜੈਸੀਜੈਸੀ ਵਾਸ਼ਨਾ‡ਤੈਸਾ ਚਿੱਤ ਤਰੰਗ।ਜਾਂਤੇ ਸਕਲੇਸੁਖੀ ਹ੍ਵੈ ਬਿਖੈ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਰੰਗ"॥੨੪॥"[7]ਪੂਰਨ§ਗੁਰਤੇ ਪੂਰਨੈ ਪੂਰਨ ਘਟੈਨਅੰਗ। ਮੁਕਤ ਜੁਗਤਿ ਬਪੁਰੀ ਕਹਾਂ ਐਸਾ ਗੂੜਾ ਰੰਗੁ" ॥੨੫॥ "[8]ਪਵਨ ਤੱਤ ਸਭਿ

---

[1]ਤਿੰਨਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਪਰ ਵੇਦ ਦਾ ਵਾਕ (ਤੁਰਦਾ) ਹੈ, ਚੌਥੇ (ਉਤੇ ਵੇਦ ਦਾ ਕੋਈ) ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਓਹ ਚਾਰ ਕੌਣ ਹਨ?)(ਉਤਰ—)ਮੁਕਤ,ਮੁਮੁੱਖੂ (=ਜਗਿਆਸੂ),ਵਿਸ਼ਈ ਤੇ ਪਾਮਰ। (ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਕਤ ਉਤੇ ਵੇਦ ਵਾਕ ਨਹੀਂ ਟੁਰਦਾ)। [2]ਮੁਕਤਿ (ਪੁਰਖ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ) ਅਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ(ਸਾਰੇ ਬੰਧਨਾ ਤੋਂ) ਛੁੱਟ ਚੁਕਾ ਹੈ [ਦੇਖੋ ਅਗੇ ਅੰਕ ੨੫]। ਮੁਮੁੱਖੂ ਉਹ ਹੈ ਜੋ 'ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਹੈ' (ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਅਪਣੇ) ਥਾਨ (ਸਰੂਪ ਦੀ) ਖੋਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। (ਅ) 'ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ, ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਹੈ' ਇਨ੍ਹਾਂ (ਗੱਲਾਂ ਦੀ) ਖੋਜ ਵਿਚ ਜੋ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਮੁਮੁੱਖੂ ਹੈ। [3]ਵਿਖਈ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਵੇਦ (ਵਿਚੋਂ ਵਿਹਤ ਅਵਿਹਤ ਦਾ) ਫਰਕ ਸੁਣਦਾ ਤੇ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਹਤ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਖੇਧੀ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਤਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਖੈ ਭੋਗ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾ ਪ੍ਰਬਲ (ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ)। [4]ਪਾਮਰ (ਉਹ ਹੈ ਜੋ) ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, (ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਦੱਸੇ) ਵਿਹਤ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਆਲਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਾਮਨਾ (ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਆਰਥ) ਬਿਨਾ (ਕਦੇ) ਉਪਾਸਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, (ਉਸ) ਪਾਮਰ ਦੀ (ਉਮਰਾ) ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਬੀਤ ਰਹੀ ਹੈ। (ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਦੱਸਣਗੇ। [5]ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਮਰਨੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਆਵੇ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਲੱਗ ਪਵੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਤੇ ਗਜਾਨ ਦੀ ਸਮਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਲਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। [6]ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਜਿਸ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹੇ (ਉਸ ਦੇ) ਚਿੱਤ ਦੇ ਤਰੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।ਪਰ (ਤਰੰਗਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ) ਜਿਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੁਖੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। [7](ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਰੰਗ) ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ (ਲਗਦਾ ਤੇ ਜਗਿਆਸ ਨੂੰ) ਪੂਰਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਫਿਰ) ਪੂਰਨ (ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਉਸ ਨਾਲ) ਅੰਗ (ਪ੍ਰੇਮ) ਘਟਦਾ ਨਹੀਂ। (ਉਹ ਪਰਸਪਰ ਲਗਾ) ਪ੍ਰੇਮ ਐਸਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਗਤੀਆਂ(ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ) ਮੁਕਤੀਆਂ ਉਸਦੇ ਅਗੇ ਤੁਛ ਹਨ। (ਅ)ਮੁਕਤੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਕੌਣਵਿਚਾਰੀਆਂਹਨ। [8]ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਯਾਯਦੇਖੋਅਗਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਅੰਕ ੧।

*ਪਾਃ—ਮਛਲੀ। †ਪਾਃ—ਵਿਆਇ। ‡ਪਾਃ—ਭਾਵਨਾ। §ਪਾਃ—ਪੂਰੇ।

ਭਿੰਨ ਜਬਿ ਮਰਨਾ ਕਹਿਤੇ ਮੂੜ੍ਹ।ਫਿਰ ਸੰਜੋਗੀ ਸੁਪਨ ਜਿਮ ਗਾਡੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਗਾੜ੍ਹ[1] ॥ ੨੬ ॥ [2]ਵਾਸ਼ਨ ਖੈ ਮਨ ਨਾਸ਼ ਹ੍ਵੈ ਨਿਤ ਅਭ੍ਯਾਸ ਵਿਚਾਰ*। ਇਸਤੇ ਕਟੀਏ ਜਨਮ ਮਰਨ ਅਪਰ ਉਪਾਵ ਨ ਸਾਰ[2]॥੨੭॥[3]ਸਭਿਉਪਾਵ ਸਮ,ਦਮ,ਚਰਜ,ਜੋਗ, ਜੱਗਜ, ਤਪ, ਦਾਨ। ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਬਿਨੁ ਬਿਫਲ ਹੈ ਬਾਂਝ ਸੁਵਨ ਸਮ ਮਾਨ[3]† ॥ ੨੮ ॥ ਸੈਯਾ ॥ ਕੈਤ ‡ਕੇ ਕਾਰਨ[4] ਬ੍ਯਾਹ ਰਚ੍ਯੋ ਨਰ ਬ੍ਰਿੰਦ ਕੋ ਸਾਜਿ ਜਨੇਤ ਮੰਗਾਈ। ਦੇਵ ਕੋ ਪੂਜਨ, ਬੰਧ ਸੁ ਬੰਧਨ[5] ਔ ਬੁਧਿ ਪੰਡਤ ਲੀਨ ਬੁਲਾਈ।ਸ਼ੋਕ ਤਜੇ ਸ਼ੁਭ ਭਾਮਨਿ[6]ਗਾਵਤਿ ਮੰਗਲ ਗੀਤ ਸੁ ਵਾਦਿਨ ਛਾਈ[7]।ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਾਧਨ ਆਤਮ ਕਾਰਨ, ਨਾਂਹਿ ਲਖ੍ਯੋ ਤਿਹ ਕੌਨ ਸਹਾਈ[8]? ॥ ੨੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭਲੋ ਜਨਮ ਭਲ ਕੁਲ ਨਗਰ[9]ਭਲੋ ਗੁਣੀ ਸੋ ਕੱਬ।ਸਮੁਝਿ ਆਪ ਜਗਜਾਲ ਬਚ ਏਕ ਮੇਕ ਲਖਿ ਰੱਬ[9] ॥੩੦॥ ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਯਾਨ ਚਰਚਾ ਸਦਾ ਹੋਤਿ ਨਿਕਟਿ ਗੁਰਦ੍ਯਾਲੁ।ਸੁਨੈਂ

---

[1]ਪੌਣ (ਆਦਿਕ) ਤੱਤ ਜਦ ਸਾਰੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਮਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, (ਪਰੰਤੂ ਮਰਨਾ ਤਾਂ ਐਉਂ ਹੈ) ਜਿਵੇਂ ਸੁਪਨੇ (ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮਨ ਵਿਚ ਗਡੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਸੁਪਨਾਵੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਸੰਜੋਗੀ ਕਰ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ) ਗੁਪਤ ਗਡੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾ (ਮੋਏ ਹੋਏ ਨੂੰ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਮੁੜ ਸੰਜੋਗੀ ਕਰ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵ ਮੁੜ ਜਨਮ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ। (ਅ) ਉਹ (ਪ੍ਰਾਣੀ) ਫਿਰ ਸੰਜੋਗੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਪਤ ਗਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ (ਜੀਉਂਦੇ) ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ (ਜਾਗ੍ਰਤ ਦੀਆਂ ਸੰਚੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਆ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ)। [2](ਨਾਮ ਦੇ ਨਿੱਤ) ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦਾ ਖੈ ਤੇ ਮਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ (ਸਾਧਨ) ਨਾਲ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੱਟੀਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਉਪਾਵ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਅ) ਮਨ ਦਾ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਦਾ ਖੈ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਨਿਤ ਅਭਿਆਸ ਹੋਵੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਟੀਦਾ ਹੈ ਹੋਰ, ਉਪਾਵ ਇਸ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। [3]ਸਾਰੇ ਉਪਾਵ ਸਮ, ਦਮ, ਬ੍ਰਹਮ ਚਰਜ, ਜੱਗ, ਜੋਗ, ਤਪ, ਦਾਨ, ਸਤਿਸੰਗਤ ਬਿਨਾਂ ਨਿਸਫਲ ਮੰਨੋ, ਬਾਂਝ ਇਸਤ੍ਰੀ (ਜਿਵੇਂ) ਪੁੱਤ੍ਰ (ਬਿਨਾਂ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੈ)। [4]ਲਾੜੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ। [5]ਗਾਨਾ ਵੰਨ੍ਹਣਾ। (ਅ) ਸਾਕ ਤੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸਾਕ। [6]ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। [7]ਸੁ ਉਹ ਦਿਨ (ਰੰਗਾ) ਛਾਇਆ। (ਅ) ਵਾਜੇ ਵੱਜੇ। [8]ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਤਮਾ ਵਾਸਤੇ (ਅਨੇਕਾਂ) ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ ਬੀ (ਆਤਮਾ ਨੂੰ) ਨਾ ਲਖਿਆ ਤਿਸਦੀ ਕੌਣ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? [9]ਓਹੋ ਕਵੀ ਭਲਾ ਗੁਣੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪੇ ਨੂੰ ਸਮਝਕੇ ਜਗਤ ਜਾਲ ਤੋਂ ਬਚੇ ਤੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਇਕ ਮੇਕ (ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰਵਿਆ ਹੋਇਆ) ਲਖੇ।

*ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ:—ਵਾਸ਼ਨਾ ਖਯ ਅਰ ਮਨੋ ਨਾਸ ਹੋਇ ਅਭਿਆਸ ਬਿਚਾਰ।

†ਪਾ:—ਆਨ। ‡ਪਾ:—ਸਤਿ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਿਖ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਧ੍ਯਾਨ ਜੁਤਿ*ਭਵਭਯ ਮਿਟਹਿ ਸਮਾਲ[੧]॥੩੧॥ਚੌਪਈ॥†ਇਕ
ਦਿਨ ਗੁਰ ਸਮੀਪ ਸੁਖਦਾਈ।ਗੁਨੀ ਪੁਰਖ ਚਰਚਾ ਸੁਚਲਾਈ।'ਸਾਚੇ ਪਾਤ-
ਸ਼ਾਹੁ ਇਕ ਸੰਸਾ। ਦੇ ਉੱਤਰ ਕੋ ਕਰਹੁ ਬਿਧੁੰਸਾ[੨]॥੩੨॥ ਇਕ ਨਰ ਮੂਰਤਿ
ਭਲੀ ਬਨਾਇ।ਪੂਜਤਿ ਹੈ ਨੀਕੇ ਚਿਤ ਲਾਇ।ਇਕ ਧ੍ਯਾਵਤਿ ਹੈ ਮੁਖ ਮਨ
ਮਾਂਹੀ[੩]।ਦ੍ਵੈ ਮਹਿਂ ਭਲੋ ਕੌਨ,ਕੋ ਨਾਂਹੀ[੪]?' ॥੩੩॥ ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਤਬਿ ਸਾਹਿਬ
ਸਾਚੇ।"ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾ ਲਿਖੀਅਤਿ ਹੈਂ ਕਾਚੇ।ਮਨ ਕਾ ਚਉਕਾ ਸਤ ਕਾ ਭਾਇ।
ਮੂਰਤ ਨਕਲੀ,ਅਸਲੀ ਨਾਇ"[੫] ॥੩੪॥ ਕਰਨੀ ਕਰਮ ਪੂਰਬ ਪਰਤੀਤ[੬]।
ਧਰਤਿ ਧ੍ਯਾਨ ਜਮ ਕੀ ਹਤਿ‡ ਭੀਤਿ[੭]। ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਸਿਮਰਨ ਹੈ ਸੁਖ ਸਾਰ।
ਕਹਾ ਮੂਰਤਿ ਮਹਿ?ਲਖਹੁ ਅਸਾਰ॥੩੫॥ਸ੍ਵੈਯਾ॥ਧ੍ਯਾਨ ਧਰੈ ਜਿਹ ਕਾਰਨ
ਸਾਧਕ ਸੋ ਜਗਨਾਸਹਿ-ਮੋਖ ਪਛਾਨੋਂ[੮]§। ਕਾਮਨਾ ਪੁੰਜ ਬਿਨਾਸ਼ ਕਰੇ
ਹਿਯ,ਸੋ ਤੁਮ ਸਾਧਿਕ ਅਮਲ ਸਿਰਾਨੋ[੯]। ਮੂਰਤਿ ਸੂਰਤਿ ਬੰਧ ਧਰੀ ਜਿਨ
ਮੂੜ੍ਹਨ ਕੀ ਪਰਤੀਤ ਬਖਾਨੋ[੧੦]। ਮੇਰੋ ਸੁਈ ਜਨ ਸਿੱਖ ਸੁਸ਼ੀਲ ਹੈ ਧ੍ਯਾਨ
ਅਕਾਲ ਕੇ ਬੀਚ ਸਮਾਨੋ॥੩੬॥ਦੋਹਰਾ॥ ਅਧਿਕ ਧ੍ਯਾਨ ਹਰਿਨਾਮ ਨਿਤ,

[੧]ਸਿਖ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਰਚਾ) ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਹਨ (ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ) ਅਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਭਉਜਲ (ਦੇ ਕਸ਼ਟ) ਮਿਟਦੇ ਹਨ[ਸਮਾਲ=ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ, ਅਮਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ]। [੨]ਨਾਸ਼ ਕਰੋ (ਸੰਸਾ)। [੩]ਮੂੰਹ ਤੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸਿਮਰਦੇ ਹਨ। [੪]ਦੁਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਭਲਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ। [੫](ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ) ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਕੱਚੇ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ, ਮਨ ਦਾ ਚੌਂਕਾ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ (ਭਾਵ ਮਨ ਸਾਫ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਿਚ) ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਵੇ। ਮੂਰਤਿ (ਪੂਜਣੀ) ਨਕਲੀ (ਕੰਮ) ਹੈ, ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਨਾਮ (ਜਪਣਾ) ਹੈ। (ਅ) ਅਸਲੀ (ਗੱਲ) ਨਾਮ ਹੈ (ਨਾਮ ਜਪਦਿਆਂ) ਮਨ ਤੇ ਚਉਕਸਤਾਈ ਰੱਖੇ ਤੇ ਸੱਚ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ ਤੇ ਮੂਰਤ ਪੂਜਣੀ ਨਕਲੀ ਕੰਮ ਹੈ। [੬]ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨੇ ਯੋਗ ਕੰਮ ਸਿਦਕ ਹੈ। (ਅ) ਪਹਿਲੇ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰੇ ਫੇਰ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ) ਪ੍ਰਤੀਤ ਧਾਰੇ। [੭]ਡਰ ਦੂਰ ਕਰੇ। [੮]ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਸਾਧਿਕ ਧਿਆਨ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਪਛਾਣ ਲਓ। [੯]ਜੋ ਰਿਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਾਸ਼ ਕਰੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਮਨਾਂ ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਉੱਜਲ ਤੇ ਸੀਤਲ ਸਾਧਕ ਜਾਣੋ। (ਅ) ਅਮਲ=ਕਰਮ। ਸਿਰਾਨੋ=ਬੀਤ ਗਿਆ। ਭਾਵ ਉਸ ਲਈ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਮੁਕ ਗਈ। [੧੦]ਮੂਰਤਾਂ ਸੂਰਤਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੇ (ਪ੍ਰਤੀਤ) ਬੰਨ੍ਹ ਰਖੀ ਹੈ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਨੂੰ ਮੂਰਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਮੂਰਤਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੇ ਸੁਰਤ (ਯਾ ਪ੍ਰੀਤ) ਬੰਨ੍ਹ ਰਖੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂਰਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸੂਰਤ=ਸੁਰਤ। ਸੁ+ਰਤਿ=ਚੰਗੀ ਪ੍ਰੀਤ।

*ਪਾ:-ਗਿਆਨ ਸ਼ੁਭ। †ਇਹ ਸਤਾਹਠਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ ਲਗ ਪਗ ਉਥੋਂ ਦਾ ਹੀ ਉਤਾਰਾ ਹੈ।
‡ਪਾ:-ਖਈ। §ਪਾ:-ਧਯਾਨ ਧਰੈ ਜਿਹਕਾ ਨਰ ਸਾਧਕ ਸੋ ਜਗਨਾਸੀ ਮੋਖ ਪਛਾਨੋ।

ਬਾਨੀ ਬਿਨੈ ਸੁਸ਼ੀਲ[1]। ਸ਼ਸਤਰ ਸੂਰਾ[2] ਦਯਾਵਾਨ ਤਾਂ ਸਮ ਔਰ ਨ ਸ਼ੀਲ[3] ॥੩੭॥ ਏਕ ਸਮ੍ਹਾਲੈ ਨਾਮ ਕੋ, ਏਕ ਕਰੰਤਾ ਧ੍ਯਾਨ। ਏਕ ਕਰੰਤਾ ਸਿਲਾ ਪੂਜ ਤੀਨੋ ਭਗਤਿ ਪਛਾਨੁ ॥੩੮॥ਨਾਮ ਜਪਤਿ ਹੈ ਹਰਿ ਭਗਤ[4],ਧ੍ਯਾਨ ਧਰੈ ਸੁਖ ਗ੍ਯਾਨ[5]॥ਸਿਲਾ ਪੂਜਤੇ ਤਾਮਸੀ ਤੀਨੋ ਭਗਤ ਸੁਜਾਨਿ[6] ।੩੯॥ ਹਮਰੋ ਮਤਿ ਹੈ ਭਜਨ ਕੋ ਧ੍ਯਾਨ ਜੁਗਤ ਰਹਿਰਾਸ[7]।ਕਰਨੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕਰੀ ਵਰਤੀ ਗੁਰ ਕੁਲ ਭਾਸ[8] ॥੪੦॥ ਕਲਜੁਗ ਧਰਮ ਹਰਿ ਨਾਮ ਅਤਿ[9] ਜਾਂਹਿ ਭਜੇ ਭਵ ਪਾਰ[10]। ਸੋ ਕਰਨੀ ਭਰਨੀ ਰਹਿਤ[11] ਸਿੱਖਨ ਕਰੀ ਸਮਾਰ[12] ॥੪੧॥[13] ਸਕਲ ਮੁਲਕ ਕੋ ਮੇਲੀਏ ਦਲਿ ਕੈ ਤੁਰਕਨ ਪੀਰ। ਹਮਰੋ ਆਵਨ ਭੂਮ ਪਰ ਸਮਝੋ ਸਿੱਖ ਤਤਬੀਰ[14]॥੪੨॥ਬਾਨਾ ਕੇਸ, ਮੂੰਡਾ ਤੁਰਕ, ਕਾਛ ਹਮਾਰਾ ਬਿਰਦ[15]। ਤੰਬਾ ਫਾਰਾ ਬਾਂਗ ਹਨ ਤੁਰਕ ਨ ਛੋਰੋ ਗਿਰਦ[16]॥੪੩॥ਸੂਰ ਖਾਇਸੋ ਖਾਲਸਾ ਸੂਰਮਰਦਨੀਸਿੱਖ[17]।ਗੁਰ ਕਾ ਸਿਖ ਸੁ ਮਾਨੀਐ ਸਦਾ ਸਮਾਲੈ ਭਿੱਖ[18]॥੪੪॥ਕਾਲਬੂਰਾ,ਅਰ ਬੂਰਾ ਸੀਤ, ਬੂਰੀ

---

[1]ਬਾਣੀ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲੀ ਤੇ (ਸ਼ੀਲ=) ਮਿੱਠੀ ਹੈ। [2]ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਸੂਰਮਾ। [3]ਉਸ ਵਰਗਾ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। [4]ਹਰੀ ਭਗਤ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ। [5]ਜੋ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [6](ਪੱਥਰ ਪੂਜਕ) ਤਾਮਸੀ (ਭਗਤ ਹੈ) ਹੈਨ ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਭਗਤ, ਜਾਣ ਲਓ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਫਰਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ)। [7]ਸਾਡਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਭਜਨ ਕਰੇ ਧਿਆਨ ਸਹਿਤ ਹੋਕੇ ਤੇ ਰਹਿਣੀ ਰਹੇ। [8]ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਰਨੀ ਕੀਤੀ ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਕੁਲ ਵਿਚ ਵਰਤ ਗਈ (ਭਾਵੇਂ ਹ ਕਿ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਤੇ ਉਸੇ ਦਾ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਜਗਤ ਤੇ)ਹੋਇਆ। [9](ਸਭ ਤੋਂ) ਵਡਾ ਹੈ। [10]ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਈਦਾ ਹੈ। [11]ਲੇਖੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। [12]ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ ਹੈ। [13]ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਮੇਲੀਏ (ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਤੇ) ਤੁਰਕਾਂ (ਤੋਂ ਮਿਲ ਰਹੀ) ਪੀੜਾ ਦੂਰ ਕਰੀਏ ਅਥਵਾ ਪੀੜਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦਲ ਸੁੱਟੀਏ, (ਇਸ ਲਈ ਹੋਇਆ ਹੈ) ਸਾਡਾ ਆਉਣਾ ਧਰਤੀ ਪਰ; ਹੇ ਸਿੱਖੋ ਸਮਝੋ (ਇਸ ਦੇ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ) ਤੌਲ:— [14]ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਬਾਣਾ (ਧਾਰਨ ਕਰੋ), ਮੁੰਨੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਤੁਰਕ (ਸਮਝੋ), ਕੱਛ ਪਹਿਨਣੀ ਸਾਡਾ ਧਰਮ (ਜਾਣੋਂ)। [15]ਤੰਬੇ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਤੇ ਬਾਂਗ (ਤੁਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ) ਹਨ, ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਗਿਰਦੇ ਨਾ ਫਿਰੋ [ਫਾਰਾ=ਪਹਿਰਾਵਾ]। (ਅ) ਗਿਆਨੀ ਐਉਂ ਭੀ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੰਬੇ ਫਾੜਨੇ ਬਾਂਗਾਂ ਦੂਰ ਕਰਨੀਆਂ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ। (ੲ, ਸ੍ਰ: ਮ: ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਐਉਂ ਲਾਇਆ ਹੈ:—ਤੰਬਾ ਤੁਰਕ ਪਹਿਨਦੇ ਤੇ ਗਊਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਐਸੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੋ। [16]ਜੋ ਸੂਰ ਖਾਵੇ ਸੋਈ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਜੋ ਸੂਰ ਮਾਰ ਲਵੇ ਸੋਈ ਸਿੱਖ ਹੈ। (ਅ) ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੂਰਮਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਲ ਸਿੱਟਣ ਵਾਲਾ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹੀ ਸਿੱਖ ਹੈ। [17]ਜੋ ਸਦਾ (ਭੇਖ=) ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸੰਭਾਲਨਾ (ਸਹੈਤਾ)ਕਰੇ। (ਅ)ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਭਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰਾਂਡ[੧] ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ।ਬੁਰੀ ਬਡਾਈ ਆਪਨੀ,ਬੁਰੀ ਅਮਾਨੀ ਰੀਤ[੨]॥੪੫॥ ਬੁਰਾ
ਕਰਜ,ਅਤਿਬੁਰੀਪ੍ਰੀਤ[੩],ਸਭਿ ਸੌਂ ਭੇਦ ਨ ਦੇਯ[੪]।ਯਾ ਬਿਧਿ ਬਰਤੇ ਜਗਤ
ਮੈਂ ਇਸ਼ਟ ਘਟੀ*ਨਹਿ ਲੇਯ[੫]॥੪੬॥[੬]ਬੈਦ ਨ ਕੀਜੈ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ,ਬੈਰੀਕਰੈ ਨ
ਬੈਦ।ਜੋਤਿਸ਼ ਬਹੁਤਾ ਸੁਨੈ ਨਹਿ ਪੂਛਿ ਨ ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਕੈਦ[੭]॥੪੭॥ ਕਾਇਰ
ਸਲਾਹੀ ਭਾਰਜਾ ਕਾਰਜ ਫੋਕਾ ਹੋਇ[੮]।ਪੂਛੇ ਬਿਨ ਕਾਰਜ ਬੁਰਾ, ਬੁਰਾ ਪੂਛੇ
ਨਹਿਗੋਇ[੯]॥੪੮॥ਥੋਰਾ ਖਾਇ ਘਰ ਮੈਂ ਸੁਖੀਲੋਭਤਿਆਗੇ ਜੋਇ[੧੦]।ਧਨਕੋ,
ਮਨਕੋ,ਸੁਪਨਕੋਅਪਨੈਕਰੈਨ ਗੋਇ[੧੧]॥੪੯॥ਸਲਲ ਸੇਵੀਐ[੧੨]ਪ੍ਰਾਤਿਉਠਿ,
ਸੀਤ ਮਾਂਝ ਤਪ ਆਗ[੧੩]।ਜਰੀ ਭੂਖ ਭੁਗਤੀ ਭਖੈ[੧੪]ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਘਰਕਾਸਾਗ[੧੫]
॥੫੦॥ਪਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ,ਪਰਘੋੜਕਾ,ਪਰਨਾਰੀ,ਪਰਗੇਹ[੧੬]। ਪਰਧਨ,ਪਰਮਨ,
ਦੇਸ਼ਪਰਇਸਕੋਕਹਾਸਨੇਹ[੧੭]॥੫੧॥[੧੮]ਧਰਨੀ,ਧੇਨੁ,ਸੁਵਰਨ, ਅਸ੍ਵ,ਨਾਰੀ,
ਮੰਦਰ, ਪਾਠ। ਇਹੀ ਦਾਨ ਸਭਿ ਦਾਨ ਸਿਰ ਅੰਨ ਸਭਿਨਿ ਤੇ ਸਾਠ[੧੮]॥
੫੨॥ ਨਾਮ ਜਪਤ ਸਭਿ ਪਾਠ ਤੇ[੧੯] ਅੰਨ ਦਾਨ ਸਭਿ ਦਾਨ।ਸਭਿ ਜੂਨੀ ਤੇ
ਅਧਿਕ ਨਰ,ਕਹਯੋ ਸਿੱਖ ਸੁਰਗਯਾਨ[੨੦]॥੫੩॥ਮੇਘ ਸਰਬਕੋ ਆਸਰਾਸਭਿ
ਕੋ ਰਾਖੀਛਤ੍ਰ[੨੧]।ਘਰਕੀ ਰਾਖੀਨਾਰਿਜਯੋਂ,ਅੰਤ ਰੱਖਯਹਰਿ ਮਿੱਤ੍ਰ[੨੨]॥੫੪॥

---

[੧]ਵੇਸਵਾ। [੨]ਅਮਾਨਤ ਰੱਖ ਲੈਣੀ। (ਅ) ਅ+ਮਾਨ=ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਸਹਿਣਾ। [੩]ਬਹੁਤੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨੀ ਬੁਰੀ। [੪]ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਦ ਨਾ ਦੇਵੇ (ਆਪਣਾ)। [੫](ਆਪਣੇ) ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਾ ਵੇਖੇ। (ਅ) ਮੁਬਾਰਕ ਘੜੀਆਂ ਨਾ ਪਿਆ ਉਡੀਕੇ। (ੲ) ਜੇ ਪਾਠ ਘਟੀ ਦੀ ਥਾਵੇਂ 'ਘਣੇ' ਠੀਕ ਸਮਝੀਏ ਤਾਂ—ਬਹੁਤੇ ਯਾਰ ਨ ਬਣਾਵੇ। [੬]ਵੈਦ ਨਾਲ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾਈ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵੈਦ ਨੂੰ ਵੈਰੀ ਬਣਾਵੇ। [੭]ਗ੍ਰਿਹ ਦੀ ਕੈਦ (ਸਾੜ੍ਹਸਤੀ) ਕਦੇ ਨਾ ਪੁੱਛੇ। [੮]ਜਿਸ ਦਾ ਸਲਾਹੀ ਕਾਇਰ ਅਥਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋਵੇ ਉਹਦਾ ਕੰਮ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [੯](ਸਿਆਣੇ ਤੋਂ) ਪੁੱਛੇ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਓਹ ਭੀ ਬੁਰਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁੱਛਿਆਂ ਸਲਾਹ ਨਾ ਦੱਸੇ। [੧੦]ਜੋ ਲੋਭ ਤਿਆਗੇ ਉਹ ਥੋੜਾ ਖਾ ਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁਖੀ ਰਹੇਗਾ। [੧੧]ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸੇ। [੧੨]ਭਾਵ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ। [੧੩]ਸਿਆਲੇ ਵਿਚ (ਪਾਣੀ) ਗਰਮ ਕਰ ਲਵੇ। [੧੪]ਭੁੱਖ ਲਗੀ ਤਾਂ ਭੋਜਨ ਖਾਵੇ (ਬਿਨਾਂ ਭੁੱਖ ਦੇ ਨਾ ਖਾਵੇ)। [੧੫]ਘਰ ਦੇ (ਰਿੱਧੇ) ਸਾਗ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ (ਜਾਣੇ)। [੧੬]ਪਰਾਇਆ ਘਰ। [੧੭]ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ (ਕਰਨੀ) ਹੋਈ। [੧੮]ਧਰਤੀ, ਗਊ, ਸੋਨਾ, ਘੋੜਾ, ਲੜਕੀ, ਮੰਦਰ ਤੇ ਪੋਥੀ ਅਥਵਾ ਸੰਥਾਦਾਨ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦਾਨ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਦਾਨ (ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ) ਹਨ, ਪਰ ਅੰਨ ਦਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਯਾ ਸੱਠ ਗੁਣਾਂ ਵਧੀਕ ਹੈ। [੧੯]ਸਾਰੇ ਪਾਠਾਂ (ਯਾ ਪੜ੍ਹਨ) ਤੋਂ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤੇ। [੨੦]ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਗਿਆਨੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ (ਅਧਿਕ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ) ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। (ਅ) ਹੇ ਸਿਖ! ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਗਯਾਨੀਆਂ ਨੇ ਐਉਂ ਕਿਹਾ ਹੈ:— [੨੧]ਛਤ੍ਰਪਤੀ ਭਾਵ ਰਾਜਾ। [੨੨]ਤਿਵੇਂ ਅੰਤ ਦਾ ਰਾਖਾ ਹਰੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਹੈ।

*ਪਾ:—ਘਣੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬੁਰਾ ਮਰਣ ਜੀਵਨ ਬੁਰਾ ਕਰਣੀ ਬਿਨ ਕਿਹਿ ਕਾਮ[1]। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੀਣ ਛੱਤ੍ਰੀ ਬੁਰਾ, ਅਣਪੜ੍ਹ ਦ੍ਵਿਜ ਬੇਗਾਨ[2] ॥੫੫॥ ਬਿੱਪ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਬੁਰਾ, ਬੁਰਾ ਬਿੱਪ੍ਰ ਮਮ ਸਿੰਘ। ਵੈਸ਼ ਪੜ੍ਹਾ ਸਭਿ ਤੇ ਬੁਰਾ ਛੱਤ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਸਿੰਘ[3]* ॥੫੬॥ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਪੜ੍ਹੈ ਬੇਦ ਬਾਕ੍ਯ, ਤ੍ਯਾਗੀ ਧਾਰੈ ਨਾਰਿ[4]†। ਸਿੱਖ ਜੁ ਤ੍ਯਾਗੈ ਸਿਦਕ ਕੋ ਕ੍ਯਾ ਤਿਨ ਕੋ ਇਤਬਾਰ ॥੫੭॥ ਮੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ਕਾ ਬੁਰਾ ਸੰਗ[5], ਪ੍ਰੇਤ ਸੇਵਨੀ ਨਾਰਿ[6]। ਬੁਰਾ ਬਾਲ ਸੁਰਾ ਪੀਤਾ‡ ਰਹੀਏ ਆਪ ਸੰਭਾਰ[7] ॥੫੮॥ ਬਹੁਤਾ ਖਾਣਾ, ਬਾਤ ਬਹੁ, ਬਹੁਤਾ ਅਮਲ ਸੁ ਤ੍ਯਾਗ[8]। ਮੇਰਾ ਹੁਇ ਸੁ ਮਾਨਿ ਸਚ[9] ਰਹਿਨੀ ਰਹਿ ਨਿਤ ਲਾਗ ॥੫੯॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼। ਸੁਨਹਿ ਆਨਿ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲੈ ਦਰਸਤਿ ਹਤਹਿੰ ਕਲੇਸ਼ ॥੬੦॥ ਲੇ ਪਾਹੁਲ ਗੁਰ ਪਾਸ ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿੰਘ ਧਰਿ ਕੇਸ। ਪਹਿਰਹਿ ਕਛ ਆਯੁਧ ਧਰੈਂ ਸਿਮਰੈਂ ਨਾਮ ਹਮੇਸ਼ ॥੬੧॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਸਿੱਖਨ ਉਪਦੇਸ਼' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਦਸ਼ਮੋ ਅੰਸੂ ॥੧੦॥

---

[1]ਕਰਨੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸ ਕੰਮ ਹੈ ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ, ਦੋਵੇਂ ਬੁਰੇ ਹਨ। [2]ਨਿਕੰਮਾ, ਬੇਫੈਦਾ। [3]ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਪੂਜਣ ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਬੁਰਾ। [4]ਤਿਆਗੀ ਹੋਕੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਕਰ ਲਵੇ। [5]ਮੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ (ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ) ਦਾ ਸੰਗ ਬੁਰਾ। [6]ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਾਰੀ। [7]ਗਭਰੂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਬੁਰਾ ਉਸ ਤੋਂ ਬਚਕੇ ਰਹੋ। [8]ਬਹੁਤ ਖਾਣਾ ਬਹੁਤ ਬੋਲਣ ਦਾ ਅਮਲ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਮੂਲੋਂ ਤਿਆਗੋ। (ਅ) ਬਹੁਤ ਖਾਣਾ, ਬਹੁਤ ਬੋਲਣਾ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਤਿਆਗ ਕਰੇ। [9](ਏਹ ਵਾਰਤਾ) ਸੱਚੀ ਮੰਨੋ।

*ਪਾ:—ਦੇਵੀ ਸਿੰਘ।

†ਅੰਗ ੫੬ ਤੇ ੫੭ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਤਰ ਵਿਚ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਗੁਰਮਤ ਤੇ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਗਲਾਂ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮਗਰੋਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋਧਾ ਹੋਏ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪ ਬਣਾਏ, ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੀ ਜੋਧਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਯੁਧਾਂ ਵਿਚ ਬੀ ਦਯਾਰਾਮ ਆਦਿ ਕਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋਧੇ ਹੋਏ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੋਏ। ਵੈਸ਼ ਬੀ ਬੜੇ ਹੋਏ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੰਘ ਹੋਏ ਤੇ ਦੇਵੀ ਦੀ ਸਿੰਘ ਸਜੇ ਤੇ ਦੇਵੀ ਉਪਾਸਕ ਬੀ ਸਿੰਘ ਸਜੇ। ਕਾਂਸ਼ੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਿੰਘ ਆਪ ਘੱਲੇ, ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਵਿਚ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਘੁਨਾਥ ਦਾਸ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹਾਓ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੂਦਰ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ ਉਹ ਦਿਨ ਆਵੇਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਸ਼ੂਦਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਕਰਨਗੇ, ਜੋ ਗਲ ਕਿ ਅੱਜ ਖੂਬ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਨੇਕਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ।

‡ਪਾ:—ਮੂਰਾ ਪਿਤਾ, ਮੂਰਾ ਪਿਤਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

੧੧. [ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਢਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਯਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਕ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋ ਪੂਰਬ ਤੇ ਚਲਿ ਆਇ। ਲਾਲਸਿੰਘ ਤਿਸ ਨਾਮ ਹੈ ਕਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਚਾਇ ।੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਕਰਿ ਅਰਪਿ ਅਕੋਰ। ਬੰਦਨ ਕਰੀ ਹਾਥ ਜੁਗ ਜੋਰਿ। ਬੈਠ੍ਯੋ ਸਭਾ ਮਾਂਹਿ ਗੁਰ ਆਗੈ। ਹੁਤੋ ਸਿਪਰ[1] ਸਿੰਘ ਦੇਖਨਿ ਲਾਗੇ॥੨॥ ਗਹਿ ਗਹਿ ਪਾਨਨ ਬਿਖੈ ਸਰਾਹੈਂ। 'ਆਛੀ ਆਛੀ' ਸਭਿਨਿ ਕਹਾਹੈਂ[2]। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚਲਾਇ ਪ੍ਰਭੂ ਤਬਿ ਦੇਖੀ। ਕਹ੍ਯੋਂ 'ਸਮਾਨ ਅਹੈ ਅਵਰੇਖੀ[3]॥੩॥ ਜੋ ਸ਼ੁਭ ਹੈ ਤਿਸ ਲਗ ਕਰਿ ਗੋਰੀ[4]। ਪਾਰ ਨ ਪਰੈ ਫੋਰਿ ਕਰਿ ਮੋਰੀ[5]। ਇਸ ਮਹਿਂ ਗੁਲਕਾ ਹੋਵਹਿ ਪਾਰ[6]। ਕਹਾਂ ਸਰਾਹੈਂ ਸਿਪਰ ਉਦਾਰ" ॥੪॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਲਾਲਸਿੰਘ ਨਹਿ ਜਰੀ। ਗਰਬਤਿ ਬੋਲ੍ਯੋ ਬਚ ਤਿਸ ਘਰੀ। 'ਮੋਰ ਸਿਪਰ ਕੋ ਚਰੇਮ ਕਠੋਨ[7]। ਗੋਰੀ ਕਹਾਂ ਸਕਹਿ ਇਸ ਭੈਨਿ॥੫॥ਲਗਹਿ ਤੜਕ ਕੈ ਗਿਰਹਿ ਸੁ ਪਾਛੈ। ਧਾਤੋ ਬਹੁ ਧਨ ਤੇ ਲਈ ਆਛੈ'। ਸੁਨਿ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਪੁਨ ਸਮੁਝਾਇ। 'ਇਹ ਗੋਰੀ ਹੈ ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ॥੬॥ਤਹਾਂ ਨਿਵਾਰਨ ਕਰਿ ਹੈ ਕੌਨ[8] ਜਹਾਂ ਲਗਤਿ ਫੋਰਤਿ ਬਲ ਤੌਨ[9]*। ਇਸ ਆਗੇ ਨਹਿ ਕਿਸ ਕੀ ਅਟਕ। ਲਾਗੀ ਰਹੈ ਨ ਪੁਨ ਕਿਮ ਹਟਕ[11]" ॥੭॥ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤਿਨਿ ਮਹਿ ਚਪਿ ਕਰਿ[12]। ਕਹਤਿ ਭਯੋ ਪੁਨ ਚਿਤ ਮਹਿ ਹਠ ਧਰਿ। 'ਜ੍ਵਾਲਾਬਮਨੀ ਕਯੋਂ ਨ ਮੰਗਾਵਹੁ। ਪਰਖਿ ਲੇਹੁ ਅਬਿ ਕਹਿ ਚਲਿਵਾਵਹੁ[13] ॥੮॥ ਮੋਰ ਸਿਪਰ ਕੋ ਭਿਦੈ ਨ ਗੋਰੀ। ਲਗਿ ਕੈ ਗਿਰੈ, ਨ ਕਰਿ ਹੈ ਮੋਰੀ'। ਲਖ੍ਯੋ ਗੁਰੂ–ਸਿਖ ਨੇ ਹਠ ਧਾਰਾ–। 'ਸੋਦਰ ਸਮਾ' ਭਾਖਿਕੈ ਟਾਰਾ† ॥ ੯ ॥ 'ਪ੍ਰਾਤ ਹੋਤਿ ਹਮ ਪਰਖਨਿ ਕਰੈਂ। ਤੁਪਕ ਹਤਹਿਂ ਹੇਰਹਿਂ ਕਿਮ ਅਰੈ[14]'। ਇਮ ਹੁਇ ਜ਼ਿਕਰ ਧਰੀ ਪੁਨ ਮੌਨ। ਸੁਨਿ ਰਹਿਰਾਸ ਗਏ ਸਭਿ ਭੌਨ ॥ ੧੦ ॥ ਲਾਲ

[1]ਢਾਲ ਸੀ (ਤਿਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੋਲ)। [2]ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [3]ਸਾਮਾਨ੍ਯ ਜਿਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। [4]ਜੋ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਲਗਕੇ। [5]ਫੋੜਕੇ ਮੋਰੀ ਕਰਕੇ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦੀ। [6]ਪਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਗੋਲੀ ਲੱਗਕੇ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। [7](ਫਿਰ) ਬਹੁਤਾ ਕੀ ਸਲਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਢਾਲ ਨੂੰ। [8]ਸਖਤ ਹੈ। [9](ਜਦੋਂ ਗੋਲੀ ਲੱਗੇ) ਤਿਸ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪਰੇ ਹਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? [10]ਜਿੱਥੇ ਲਗਦੀ ਹੈ ਸੋਈ ਥਾਂ ਪਾੜ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। [11]ਲੱਗੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਫਿਰ ਕਿਥੇ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਦੀ ਹੈ। [12]ਖਿਝਕੇ। [13]ਹੁਣ ਕਹਿਕੇ ਚਲਵਾ ਕੇ ਪਰਖ ਲਵੋ। (ਅ) ਅਬਕਹਿ=ਹੁਣੇ ਹੀ। [14]ਵੇਖਾਂਗੇ (ਅੱਗੋਂ) ਕਿਵੇਂ ਅੜਦੀ ਹੈ। *ਪਾ:–ਕੌਨ। †ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀ ਕਿਤਨੀ ਪਕਿਆਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਸਿੰਘ ਝੋਰੇ ਮਹਿਂ ਜਾਇ। ਸਮਝ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਬਹੁ ਪਛੁਤਾਇ।–ਮੂਰਖ ਪਨੈ ਕੌਨ ਮੈਂ ਲਯੋ। ਗੁਰ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਬੋਲਤਿ ਗਯੋ ॥੧੧॥ ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤ ਹਤਿ ਹੈਂ ਜਬਿ ਗੋਰੀ। ਸਿਪਰ ਫੋਰਿ ਕਰਿ ਡਾਰੈਂ ਮੋਰੀ*। ਲਯੋ ਬਿਗਾਰ ਆਪਨੋ ਕਾਜਾ। ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਰਖੈ ਮਮ ਲਾਜਾ–॥੧੨॥ਲਯਾਇ ਤਿਹਾਵਲ ਕਰਿ ਬਹੁ ਗਿਨਤੀ। ਮੁਖ ਤੇ ਸਿੰਘਨਿ ਸੋਂ ਕਹਿ ਬਿਨਤੀ। 'ਪੰਚ ਸਿੰਘ ਕੌ ਦੇਉਂ ਅਹਾਰਾ। ਪ੍ਰਾਤ ਮੋਹਿ ਰਾਖਹੁ ਸਚਿਆਰਾ' ॥ ੧੩ ॥ ਖਰੇ ਹੋਇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈ। 'ਸਤਿਗੁਰ ਰਖੈ ਸਿੱਖ ਵਡਿਆਈ'। ਨਿਸ ਮਹਿਂ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਤ ਚੋਰੀ ਗੁਰ ਤੌਂ[1]। ਪ੍ਰਭੁ ਅਰਾਧਹਿ ਨਿਸ਼ਚਾ ਉਰ ਤੈਂ॥੧੪॥ ਪ੍ਰਾਤਿ ਭਏ ਗੁਰ ਸਭਾ ਲਗਾਇ। ਲੇ ਕਰਿ ਸਿਪਰ ਗਯੋ ਤਿਸ ਥਾਇਂ। ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਹਿਂ[2] ਤੁਪਕ ਮੰਗਾਈ। ਸਿਪਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਧਰਿ ਅਗਵਾਈ ॥ ੧੫ ॥ ਆਲਮਸਿੰਘ ਸੰਗ ਪ੍ਰਭੁ ਕਹਯੋ।'ਹਤਹੁ ਤੁਫੰਗ ਨਿਸ਼ਾਨਹੁ ਲਹਯੋ'ਹੁਕਮ ਸਾਥ ਉਠਿ ਤੁਪਕ ਚਲਾਈ। ਗੋਰੀ ਨਹੀਂ ਲਗੀ ਬਿਚ ਜਾਈ[3] ॥ ੧੬ ॥ ਕਸਿ ਬਰੂਦ ਸੈਂ ਫੇਰ ਪ੍ਰਹਾਰੀ। ਨਾਂਹਿਨ ਲਾਗੀ ਸਿਪਰ ਮਝਾਰੀ। ਬਿਸਮ ਰਹਯੋ–ਅਬਿ ਕਹਾ ਇਹੁ ਭਯੋ।ਨਿਕਟ ਨਿਸ਼ਾਨਾ[4] ਬਚ ਕਰਿ ਗਯੋ–॥੧੭॥ ਤ੍ਰਿਤੀ ਬਾਰ ਤਬਿ ਕਰਿਕੈ ਤਯਾਰੀ। ਤਾਕਿ ਸ਼ਿਸਤ ਕੋ ਭਲੇ ਪ੍ਰਹਾਰੀ। ਸੋ ਨਹਿਂ ਲਗੀ ਹੇਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਰਿਸੇ। ਤੁਪਕ ਗਹੀ ਅਪਨੇ ਕਰ ਬਿਸੇ[5]॥੧੮॥ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਜਬੈ†। ਲਾਲਸਿੰਘ ਕੀ ਕ੍ਰਿਤ ਲਖਿ ਤਬੈ[6]।–ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਮਹਿ ਕਰਯੋ ਕਰਾਹੂ। ਫਿਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਇਸਿ ਤਾਹੂ ॥ ੧੯ ॥ ਯਾਂਤੇ ਲਗਤਿ ਨਹੀਂ ਬਿਚ ਗੋਰੀ।ਲੀਨ ਹਿਮਾਇਤ[7] ਮੁਝ ਤੇ ਚੋਰੀ–।ਰਿਸ ਕਰਿ ਹਾਥ ਬੰਦੂਕ ਸੰਭਾਰੀ। ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸਾਥ ਉਚਾਰੀ ॥੨੦॥ 'ਲਿਹੁ ਕਰਿ ਅਬੈ ਹਿਮਾਇਤ ਔਰ[8]। ਦੇਖਿ! ਸਿਪਰ ਫੋਰੌਂ ਇਸ ਠੌਰ'। ਰਿਸ ਜੁਤਿ ਸੁਨੀ ਲਖੀ–ਅਬਿ ਮਾਰੈਂ। ਨਹੀਂ ਬਚਹਿ ਗੁਲਕਾ ਹੁਇ ਪਾਰੇ–॥੨੧॥ਦੌਰ ਸਿੰਘ ਪਾਇਨ ਪਰ ਪਰਯੋ। 'ਛਿਮਹੁ ਨਾਥ ਮੈਂ ਸਠ ਹਠ ਧਰਯੋ। ਫੇਰ ਦੇਹੁ ਤੁਮ ਅਵਨੀ ਸਾਰੀ। ਸਿਪਰ ਬਾਪੁਰੀ ਕਹਾਂ ਅਗਾਰੀ' ॥ ੨੨ ॥ ਪਿਖਿ ਗੁਰ

---

[1]ਇਹ ਕ੍ਰਿਤ (ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਆਦਿ ਦੀ) ਰਾਤੀਂ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ। [2]ਤਿੱਥੇ ਹੀ। [3](ਢਾਲ ਦੇ ਵਿੱਚ) ਨਾ ਲੱਗੀ। [4]ਨੇੜੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੀ। [5]ਹੱਥ ਵਿੱਚ। [6]ਸਮਝ ਲੀਤੀ। [7]ਮਦਦ (ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ)। [8]ਹੋਰ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਾ ਲੈ।

*ਪਾ:–ਰੋਰੀ। †ਪਾ:–ਤਬੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭੁਨਨੋ ਭਯੋ ਵਿਚ ਅਤਿ[੧]।ਰਾਤੋਰਾਤ ਕਰੇ ਗੁਰਮਤੋ। ਲਏਤਿਹਾਵਲ ਫਿਰਯੋ ਫਕਾਵਤਿ। ਬਹੁ ਸੁੱਖਾਂ ਸੁਖਿ[੨] ਸਿਪਰ ਬਚਾਵਤਿ ॥੨੩॥ਜੇਤਿਕ ਜੋਰ ਔਰ ਲਿਹੁ ਲਾਇ। ਔਰੈਂ ਸਿਪਰ ਨ ਬਚਹਿ ਕਦਾਇ'।ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਕਰ ਜੋਰੇ। 'ਮੋਰੋ ਕਹਿਨ ਭਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਔਰੇ[੩]॥੨੪॥ ਗਾਵਰਿ ਕਰ ਤੇ ਛੂਟਹਿ ਤੁਫੰਗਾ। ਅਚਲ ਸੁਮੇਰੁ ਤੁਰਤ ਕਰਿ ਭੰਗਾ। ਅਬਿ ਓਰਕ ਨਹਿ ਕਰਹੁ ਗੁਸਾਈਂ। ਸੇਵਕ ਲਾਜ ਰਖਨਿ ਬਨਿ ਆਈ'॥੨੫॥ਸੁਨਿਕੈ ਬਿਕਸ ਪਰੇ ਗੁਰਨਾਥ। ਕਹ੍ਯੋ 'ਉਠਾਇ ਸਿਪਰ ਲਿਹੁ ਹਾਥ। ਚਹਿਯਹਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਕੋਰਿ ਭਰੋਸਾ। ਹਤੀਯਹਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਜੁੱਧ ਸਰੋਸਾ[੪] ॥ ੨੬ ॥ ਆਯੁਧ ਆਛੋ ਹੀ ਚਹਿ ਪਾਸ।ਜਿਸ ਤੇ ਆਪ ਬਚੈਹਿ ਰਿਪੁ ਨਾਸ਼'। ਸਿਪਰ ਉਠਾਇ ਸਿੰਘ ਕਰਿ ਨਮੋ।ਬੈਠੇ ਸਕਲ ਸਭਾ ਤਿਹ ਸਮੇ ॥੨੭॥ ਜੰਗਲ[੫] ਬਿਖੈ ਕਪੂਰਾ ਜਾਟ। ਕੇਤਿਕ ਗ੍ਰਾਮਨ ਕੋ ਪਤਿ ਰਾਂਠ[੬]। ਇਕ ਸੌ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ[੭] ਧਨ ਦੇਕੈ।ਚੰਚਲ ਬਲੀ ਤੁਰੰਗਮ ਲੈਕੈ ॥੨੮॥ ਸੋ ਹਜੂਰ ਮਹਿ ਦਯੋ ਪੁਚਾਈ। ਦੇਖ੍ਯੋ ਬਹੁ ਬਲ ਸੋਂ* ਚਪਲਾਈ[੮]। ਅਪਨੇ ਚੜ੍ਹਿਬੇ ਹੇਤ ਬੰਧਾਯੋ। 'ਦਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਤਿਸ ਨਾਮ[੯] ਬਤਾਯੋ ॥ ੨੯ ॥ ਟਹਿਲ ਕਰਾਵਨ ਹੇਤ-ਤਬੇਲੇ। ਥਾਪਯੋ ਸੇਵਤਿ ਦਾਸ ਸੁਹੇਲੇ। †ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਚਢੇ ਅਖੇਰ। ਬਨ ਮਹਿ ਬਿਚਰੇ ਜਿਤ ਕਿਤਿ ਹੇਰਿ ॥ ੩੦ ॥ ਫਿਰਿ ਕਰਿ ਚਲਿ ਆਏ ਜਿਸ ਕਾਲਾ। ਦੱਖਣ ਨਗਰ ਉਜੈਨ ਬਿਸਾਲਾ। ਤਹਿ ਤੇ ਕਿਤਿਕ ਸਾਧ ਚਲਿ ਆਏ। ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿਕੈ ਸਮੁਦਾਏ ॥੩੧॥ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਕਾਮਨਾ ਧਾਰੇ। ਤਿਸ ਹੀ ਛਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਿਹਾਰੇ। ਮ੍ਰਿਗ ਖਗ ਮਾਰ ਕਿਤਿਕ ਲੈ ਆਏ। ਚੋਖੀ[੧੦] ਬਾਜ ਦੇਤਿ ਬਿਗਸਾਏ ॥੩੨॥ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਕੁਮਾਰਾ[੧੧]।ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੁਤੋ ਸਹਿਤ ਸੁਤਦਾਰਾ।ਰਹਿਤ ਬਿਸਨੋ ਜਿਸ ਕੀ ਅਹੋ। ਮਦਰਾ ਮਾਸ ਤਰਕਤੋ ਰਹੋ ॥੩੩॥ ਜਾਤਿ ਬਾਣੀਆ, ਗੁਰ ਜਬਿ ਦੇਖੇ[੧੨]।

[੧](ਆਪਣੇ ਹਠ ਤੇ) ਅਤਿ ਪੱਕਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। [੨]ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖਕੇ। [੩]ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ (ਦੀ ਗੋਲੀ ਬਾਬਤ ਸੀ ਆਪਦੀ ਗੋਲੀ ਬਾਬਤ ਨਹੀਂ ਸੀ)। [੪]ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ। [੫]ਮਾਲਵੇ। [੬]ਰਾਜਾ [ਸੰਸ:, ਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ=ਰਾਜਾ। ਰਾਠ=ਰਾਜਾ]। [੭]ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ। [੮]ਬਹੁਤ ਬਲੀ ਤੇ ਚੰਚਲਤਾ ਵਾਲਾ। [੯]'ਦੋਜ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ' ਨਾਮ ਘੋੜੇ ਦਾ। [੧੦]ਬਾਜ਼ ਨੂੰ ਮੁਰੇ ਮਾਸ ਦੀ ਥੋੜੀ ਥੋੜੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦੇਣੀ। [੧੧]ਸੇਠ ਦਾ ਲੜਕਾ। [੧੨](ਉਸ) ਬਾਣੀਏਂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਨੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ (ਇਸ ਹਾਲ) ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ।

*ਪਾ:—ਦੇਖ੍ਯੋ ਸੋ ਬਲ ਸੋਂ। ਦੇਖ੍ਯੋ ਮੈ ਬਲ ਕਰ।

†ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੭੩ ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਲਪਤੋ ਰਿਦੇ ਕ੍ਰਿਆ ਅਵਰੇਖੇ[1] ।–ਇਹ ਕੈਸੇ ਗੁਰ ਜਿਨ ਹਿਤ ਆਏ ? ਕੋਸ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਮਗ ਉਲੰਘਾਏ॥੩੪॥ ਕ੍ਰਿਆ ਜਿਨਹੁੰ ਕੀ ਮਹਾਂ ਕੁਚਾਲੀ। ਹਿੰਸਾ ਕਰਤਿ ਦਯਾ ਉਰ ਖਾਲੀ। ਪੰਛੀ ਹਤਿ ਕਰਿ ਬਾਜ਼ ਅਚਾਵੈਂ। ਬਨ ਮਹਿ ਬਿਚਰਤਿ ਮ੍ਰਿਗ ਗਨ ਘਾਵੈਂ–॥ ੩੫ ॥ ਮਨ ਮਹਿ ਗਿਨਤੀ ਗਨੈ ਅਨੇਕ। ਸਭਿ ਜਾਨੀ ਗੁਰ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕ। ਤਬਿ ਸਭਿ ਮਹਿ ਗੁਰ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ। "ਪ੍ਰਿਥਮ ਚੋਰ ਇਨ ਖਗ ਤਨ ਪਾਯੋ ॥੩੬॥ ਤਬਹਿ ਬਾਜ ਰਾਜੇ ਕੀ ਦੇਹਿ[2] । ਇਕ ਦਿਨ ਤਸਕਰ ਪਕਰ੍ਯੋ ਏਹ। ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਤਬਿ ਨਾਮ ਹਮਾਰਾ। ਕਰਤਿ ਹੁਤੇ ਤਪ ਬਿਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥੩੭॥ ਵਸਤੁ ਚੁਰਾਈ ਤੇ ਨਟਿ ਗਯੋ[3] । ਰਾਜੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਬੂਝਨਿ ਕਯੋ। ਨਹਿਂ ਮਾਨੀ ਤਬਿ ਸਪਥ[4] ਦਿਵਾਈ। ਕੂਰੀ ਆਨ[4] ਹਮਾਰੀ ਖਾਈ ॥੩੮॥ ਹੁਤੋ ਭੂਪ ਸੋ ਸਿੱਖ ਹਮਾਰਾ। ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰਤੋ ਭਾਉ ਉਦਾਰਾ।ਸਪਥ ਹਮਾਰੀ ਸੁਨਿਕੈ ਰਾਊ। ਕਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਰਾਖਿ ਉਰ ਭਾਊ*॥੩੯॥ ਲਾਖਹੁੰ ਬਰਸ ਬੀਤ ਕਰਿ ਗਏ। ਦੋਨਹੁੰ ਜਨਮ ਧਰਤਿ ਅਬਿ ਭਏ। ਝੂਠੀ ਸਪਥ ਕਰੀ ਕੋ ਪਾਪ।ਖਗ ਤਨ ਧਰਿਕੈ ਭੋਗਯੋ ਆਪ॥ ੪੦ ॥ ਯਾਂਤੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਸਭਿ ਸੁਨੀਏ। ਸਾਚੀ ਝੂਠੀ ਸਪਥ ਨ ਭਨੀਏ।ਇਏ ਖਗ ਭੋਗਤਿ ਨਰਕ ਉਦਾਰ। ਬਹੁਰੋ ਇਸ ਕੋ ਹੋਤਿ ਉਧਾਰ ॥੪੧॥ ਅਬਿ ਹਮ ਨੇ ਫਲ ਪਾਪ ਭੁਗਾਯੋ। ਅਪਰ ਕਲੇਸ਼ਨ ਤੇ ਛੁਟਵਾਯੋ। ਕੂਰੀ ਸਪਥ ਕਰਹਿ ਨਰ ਜੋਇ। ਜਨਮ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਧਰਿ ਛਰਿ ਸੋਇ ॥ ੪੨ ॥ ਜਨਮ ਕਰੋਰਹੁੰ ਭੋਗੈ ਨਰਕ। ਸਦਾ ਕਲੇਸ਼ਨਿ ਮਹਿ ਰਹਿ ਛਰਕ। ਸਪਥ ਖਾਇ ਸੋ ਸਿੱਖ ਨ ਮੇਰਾ। ਤਸਕਰ ਹ੍ਵੈ ਲਹਿ ਕਸ਼ਟ ਬਡੇਰਾ[5] ॥ ੪੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥–ਸਪਥ ਨ ਕਰਿ ਗੁਰ ਸਾਚ ਪਰ† ਝੂਠਾ ਟਿਕੈ ਨ ਪਾਇ[6] ।ਸਾਚਾ ਜੋਨੀ ਪਰ ਭੁਗੈ ਕੂਰੇ ਕੈਸਾ ਥਾਇ[7] ॥੪੪॥ ਬਦਲਾ ਦੇਵੈਂ[8] ਪਾਪ ਕਾ, ਮੰਦਾ ਕਰਹੁ ਨ ਕੋਇ। ਹੁਇ ਹੈ ਭਾਗੀ ਪਾਪ ਕੋ ਜੋ ਗੁਰ ਜਾਮਨ ਹੋਇ ॥ ੪੫ ॥ ਕਰਹੁ ਨ ਗੁਰ ਕੀ ਸਪਥ ਕਬਿ ਕੈਸਹੁੰ ਬਨਹਿ

[1]ਦੇਖਕੇ। [2]ਤਦੋਂ ਬਾਜ਼ ਰਾਜੇ ਦੀ ਦੇਹ (ਵਿਚ ਸੀ)। [3]ਮੁੱਕਰ ਗਿਆ। [4]ਸਹੁੰ। [5](ਜੋ) ਚੋਰ ਬਣੇਗਾ ਤਾਂ ਬੜਾ ਕਸ਼ਟ ਪਾਏਗਾ। [6]ਝੂਠੀ ਗਲ ਪਰ ਭੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਨਾ ਖਾਹੁ (ਕਿਉਂਕਿ) ਝੂਠ ਪਰ ਸਹੁੰ ਖਾਕੇ ਪੈਰ ਕਿੱਥੇ ਲੱਗਣਗੇ, ਭਾਵ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। [7]ਝੂਠੀ ਸਹੁੰ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਜੂਨੀਆਂ (ਵਿਚ) ਪੈਕੇ (ਦੁੱਖ) ਭੋਗੇਗਾ ਤੇ ਝੂਠੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਥਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਣਾ, ਭਾਵ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਸੀ। [8]ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। *ਪਾ:–ਪਰਭਾਊ।

†ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ:–ਸਹੁੰ ਨ ਕਰੀਏ ਸਾਚ ਪਰ।

ਜਰੁਗਕਬਿ ਸਾਚੀ ਭੀ ਨਹਿ ਕਰੋ ਨਰਕ ਪਰੈ ਨਰ ਕੂਰ' ॥ ੪੬ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਸਿੱਖਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਇਕਾਦਸ਼ਮੋ ਅੰਸੂ॥੧੧॥

੧੨. [ਹਰਿ ਗੁਪਾਲ ਉੱਜੈਨੀ, ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮਜਰੀਆ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹਤਿ ਹੁਤੇ ਗੁਰ ਬਾਰਤਾ ਤਬਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੋ ਬਾਰ। ਸੂਪਕਾਰ ਲ੍ਯਾਯੋ ਤਹਾਂ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਹਾਰ ॥੧॥ਚੌਪਈ॥ ਸੁਤ ਬਨੀਏ ਕੋ ਸਿਖ ਤਹਿਂ ਖਰੋ। ਪਿਖਿ ਤਬਿ ਰਿਦੇ ਮਨੋਰਥ ਕਰੋ।–ਨਹਿ ਗੁਰ ਢਿਗ ਤੇ ਦੇਹਿ ਅਹਾਰਾ'। ਆਮਿਖ ਆਦਿਕ ਜਾਂਹਿ ਮਝਾਰਾ–॥੨॥ ਤਿਹ ਮਨ ਕੀ ਸਤਿ-ਗੁਰੂ ਪਛਾਨੀ। ਸੂਪਕਾਰ ਕੇ ਸੰਗ ਬਖਾਨੀ। 'ਸੁਧ ਚੌਂਕੇ ਮਹਿ ਭੋਜਨ ਜਹਾਂ। ਇਸ ਸਿਖ ਕੋ ਅਚਵਾਵਹੁ ਤਹਾਂ' ॥੩॥ ਸੁਨਿ ਬਨੀਏਂ ਕੇ ਚਿਤ ਭਈ ਸ਼ਾਂਤੀ। ਰਿਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਆਇ ਭਲਿਭਾਂਤੀ। ਭੋਜਨ ਅਚਯੋ ਜਾਇ ਕਰਿ ਜਬੈ। ਬੀਤਯੋ ਦਿਵਸ ਭਈ ਨਿਸ ਤਬੈ ॥੪॥ ਸੁਪਤਿ' ਬਿਚਾਰਤਿ ਗਿਨਤੀ ਨਾਨਾ। ਤਰਕਤਿ ਗੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਮਹਾਨਾ।–ਪ੍ਰਿਥਮ ਪਿਤਾ ਮੇਰੋ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਗੁਰੂ ਬਨਾਯੋ ॥ ੫ ॥ ਜੀਵ ਘਾਤ ਆਮਿਖ ਕੋ ਖਾਵੈ। ਦਯਾ ਆਦਿ ਗੁਨ ਨਹੀਂ ਕਮਾਵੈ। ਜੈਸੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਿਖੈ ਉਚਾਰੀ। ਤ੍ਯਾਗਨਿ ਮਦ,ਹਿੰਸਾ,ਪਰਨਾਰੀ॥੬॥ਜੁਪ ਆਦਿ ਕੇ ਨੇਰ ਨ ਜਾਵੈ। ਸਾਧ ਧਰਮ ਐਸੇ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਸੋ ਗੁਰ ਬਿਖੈ ਨ ਪੇਖਤਿ ਕੋਈ*। ਸਿਤ ਕਰਮ

¹ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਭੋਜਨ ਨਾ ਦੇਣ। ²ਨੀਂਦਰ ਵਿਚ ਭਾਵ ਉਪਲਾਰਿਆ ਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਤ੍ਰਕਹੁ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਜਿੱਧਰ ਰੁਖ਼ ਪੈ ਜਾਵੇ ਉਸਦੇ ਅਸਥ ਵਿਅਸਥ ਵੱਧ ਘੱਟ ਖਿਆਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਇਸਨੇ ਅਣਹੋਏ ਖਿਆਲ ਦੇਖੇ। ਇਹ ਹਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸੌਂ ਜਾਣ ਤੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਣ ਵੇਰ ਜਾਗ ਕੇ ਅਲਸਾਏ ਮਨ ਐਵਾਂ ਸੋਚਣ ਵੇਰ ਸੌਂ ਜਾਣ ਦੀ ਹੈ।

*ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਬਣੀਆ ਇਨਾ ਘਬਰਾਇਆਕਿ ਨੀਂਦ ਉਪਲਾਏ ਦੀਆਂ ਬਿਰਲੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਸਰਬ ਗੁਣ ਸੰਪੰਨ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਹੁਣ ਗੁਣ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦਾ। ਜੋ ਅਵਗੁਣ ਉਹ ਵਹਿਮ ਵਿਚ ਚਿਤਵ ਰਿਹਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਵਿਵਰਜਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣੀ ਸਪਸ਼ਟ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤਾਂ ਦੁਖੀ ਪਰਜਾ ਲਈ ਤੇ ਖੁੱਸੀ ਹੋ ਗਏ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬੀਰ ਰਸ ਭਰਨ ਲਈ ਪਕੜੇ ਸਨ, ਬਾਜ਼ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਮਾਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਜ਼ਾਮ ਤੋਲਣਾ ਆਪ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਜਾਤ ਦਾ ਬਨੀਆਂ ਤੇ ਮਾਸ ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਰਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਚਿਤਵਨੀ ਉਸ ਦੇ ਬਹੁਰਾ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਅਟਪਟੀ ਹੈ। ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਦਾ ਬੀ ਹੈ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਤਰਜਮਾਂ ਦਿਖਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੇ ਬਿੱਪ੍ਰਿ ਸੋਈ॥੭॥ਦਰਬ ਪੰਚ ਸੈ ਮੈਂ ਅਬਿ ਆਨਾ। ਕਿਮ ਅਰਪੌਂ ਮੈਂ ਜੋਗ ਨ ਜਾਨਾ¹ । ਰੀਤਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗੁਰ ਮਹਿ ਨਾਂਹੀ । ਹਿੰਸਾ ਨਿਰਦਯਤਾ ਜਿਨ ਮਾਂਹੀ ॥੮ ॥ ਗਮਨੌਂ ਹੋਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜਿਸ ਥੇਰੀ । ਸਿੱਖੀ ਲੇਹੁੰ ਬੈਸ਼ਨੋ ਕੇਰੀ । ਮਦ ਆਮਿਖ ਕੋ ਬਰਜਨ ਤਹਾਂ । ਭਲੀ ਬਾਰਤਾ ਪੱਧਤਿ ਜਹਾਂ ॥੯॥ ਦਏ ਰਜਤਪਣ ਸੌ ਮਮ ਬਾਪ । ਇਨ ਕੌ ਗੁਰ ਕਰਿ ਸਿਖ ਭੁ ਆਪ । ਦਰਬ ਪੰਚ ਸੈ ਲੈ ਇਹ ਮੋਰ² । ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਮੈਂ ਦੇਤੋ ਔਰ ॥ ੧੦ ॥ ਕਹਾਂ ਕਰੌਂ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨ ਪਾਯੋ । ਕ੍ਰਿਯਾ ਧਰਮ ਸ਼ੁਭ ਜਾਂਹਿ ਕਮਾਯੋ³–। ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਠਾਨਤਿ ਦੁਚਿਤਾਈ । ਸਰਬ ਸਰਬਰੀ ਤਬਹਿ ਬਿਤਾਈ ॥ ੧੧ ॥ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਗਯੋ । ਮਸਤਕ ਟੇਕਤਿ ਪਗ ਪਰ ਭਯੋ। ਬੈਠਯੋ ਸਮੁਖ ਔਰ ਸਮੁਦਾਈ । ਦ੍ਵੈ ਬੋਤਲ ਪ੍ਰਭੁ ਤਬਿ ਮੰਗਵਾਈ* ॥ ੧੨ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ

¹ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ²ਮੇਰੇ। ³ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਜਿਸਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਾਏ ਹੋਣ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ।

*ਸਿੱਖ ਦੇ ਅਟਪਟੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਬੋਤਲਾਂ ਮੰਗਵਾਈਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਬਣੀਏ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਇਹੋ ਪਿਆ । ਇਸ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਫਜ਼ ਬੋਤਲ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਹਸਤਾਖੇਪ ਬਹੁਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਦ 'ਬੋਤਲ' ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਲਫ਼ਜ਼ 'ਬਾਟਲ' (Bottle) ਤੋਂ ਵਿਗੜਕੇ ਬਣਿਆਂ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੋਤਲ ਲਫਜ਼ ਆਮ ਪ੍ਰਚਿਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਤਦੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪਾਉਣਦਾ ਬਾਸਨ 'ਸੁਰਾਹੀ' ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜੈਸੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਇਹੋ ਲਫਜ਼ ਵਰਤਕੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜਥਾ:–'ਸੂਲ ਸੁਰਾਹੀ ਖੰਜਰ ਪਿਆਲਾ' । ਇਸ ਪਦ 'ਬੋਤਲ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਖੇਪਾਂ ਵਾਲੀ ਸੈ ਸਾਖੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਲਫਜ਼ ਬੋਤਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਸਮਾਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਢੁਕਦਾ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਇਕ ੧੮੧੭ ਈ: ਦੀ ਛਪੀ 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ' ਬੋਲੀ ਦੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਪਲੇਟੂਨ (ਯਾ ਬਟੈਲੀਅਨ) ਜੋ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪਲਟਨ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈਕੇ ਪ੍ਰਚਿਰਤ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ ਆਇਆ ਹੈ ਪਰ ਬੋਤਲ ਲਫਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਬੋਤਲ ਲਫਜ਼ ਤਦੋਂ (੧੮੧੭ ਈ: ਤਕ ਪਰਚਿਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਦ ਇਹੋ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਦੂਣੇ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਰਕੇ ਛਾਪੀ ਗਈ, ਉਸ ਵਿਚ ਬੀ ਪਦ ਬੋਤਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ । ਇਸ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਅੰਤ ਪਰ ਇਕ ਇੰਡੈਕਸ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਪਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਇੰਡੈਕਸ ਵਿਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਲਫਜ਼ 'ਬਾਟਲ' ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਬੋਤਲ' ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਇਸੇ ਤੱਤਕਰੇ ਵਿਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪਦ ਬਟੈਲੀਅਨ ਤੇ ਪਲੇਟੂਨ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਪਦ 'ਪਲਟਨ' ਦਿਤਾ ਹੈ । ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਤਦੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਵਿਗੜਕੇ ਬਣਿਆ 'ਪਲਟਨ' ਲਫਜ਼ ਤਾਂ ਆਮ ਪ੍ਰਚਿਰਤ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਪਦ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

(ਬਾਕੀ ਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹੇਠ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਮ ਬਾਕ ਅਲਾਯੋ। ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਕੋ ਭਲੇ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਸਭਿ ਸਿਖਹੁ ਸੁਨੀਅਹਿ ਚਿਤ ਲਾਈ। ਮਨ ਕੇ ਸ੍ਵਾਦ ਜਿਤਿਕ ਸਮੁਦਾਈ'[੧]॥੧੩॥ ਥਿਰੇ ਨਿਕਟ ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਸੋਈ[੨]। 'ਸ੍ਵਾਦ ਸਕਲ ਜਿਹਵਾ ਕੇ ਹੋਈ'। 'ਸ੍ਵਾਦ ਕਰਮ ਕੇ' ਕੇਚਿਤ ਕਹੈਂ[੩]। ਕੇਚਿਤ ਕਹੈਂ 'ਜੀਵ ਕੇ ਅਹੈਂ' ॥ ੧੪ ॥ ਭ੍ਰਾਖੈ ਕੋ 'ਸੁਭਾਵ-ਕੇ ਹੋਇ'। ਕੋ ਕਹਿ 'ਧਰਮ ਦੇਹਿ[੪] ਕੇ ਜੋਇ'। ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਬਨੀਆਂ ਸਿਖ ਕਹੈ। 'ਸ੍ਵਾਦ ਸਿਦਕ ਜੀਵਹਿ ਕੋ ਅਹੈ'[੫] ॥੧੫॥ ਤਿਸ ਤੇ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕਹਿ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।'ਪਿਤਾ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ ਸੁ ਤੇਰਾ। ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਾ ਸਿਖ ਸਿਦਕੀ ਸੋਇ। ਕਹੁ ਤਿਸ ਸੰਗ ਮਿਲਿਨਿ ਜਬਿ ਹੋਇ[੬]॥੧੬॥ ਦੋਹਰਾ ॥-ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਜੁ ਭ੍ਰਾਵ ਕਾ[੭] ਦਯੋ ਸੁ ਤੇਰੇ ਪਾਸ।ਤਿਸ ਕੋ ਲੀਨੋ ਹਮ ਅਬੈ ਕਰਹੁ ਨ ਕੈਸੇ ਆਸ-' ॥ ੧੭ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਸੁਨਿ ਕਾਨ ਬਖਾਨਾ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਮੈਂ ਕੁਛ ਸਮਝ ਨ ਜਾਨਾ। ਮੈਂ ਭੀ ਸਿਖ ਹੌਂ ਰਾਵਰ ਕੇਰਾ।ਸਮੁਝਾਵਨਿ ਕੀਜੈ ਪੁਨ ਫੇਰਾ' ॥੧੮॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸ-ਕਾਏ।ਤਰਕ ਕਰਤਿ ਬੋਲੇ ਸਮੁਝਾਏ। 'ਹਮਰੀ ਸਿੱਖੀ ਤੈਂ ਕਬਿ ਪਾਈ?। ਦਾਸ ਬੈਸ਼ਨੋ ਕਾ ਤੁਮ ਭਾਈ[੮] ॥ ੧੯ ॥ ਕ੍ਰਿਯਾਵਾਨ[੯] ਕੋ ਪੋਜਨਿ ਕਰੀਏ। ਤਿਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਰਿਦੇ ਨਿਜ ਧਰੀਏ।ਜੋ ਹਮ ਨੇ ਅਬਿ ਦੀਨ ਸੁਨੇਹਾ।ਸਮਝੈ ਤੇਰੋ ਪਿਤ ਹੈ ਜੇਹਾ[੧੦]' ॥ ੨੦ ॥ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਬਨੀਆ ਤਤਕਾਲਾ। ਪਦ ਅਰਬਿੰਦਨਿ ਪਰ ਧਰਿ ਭਾਲਾ। 'ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੁ। ਰਖਹੁ ਰਖਹੁ ਨਿਜ ਚਰਨਨਿ ਮਾਹੂ ॥ ੨੧ ॥ ਨਹਿਂ ਛੋਰਹੁ ਮੂਰਖ ਮਨ ਮੇਰਾ। ਮਹਿਮਾ ਮੈਂ ਨ ਲਖੀ ਤਿਸ ਬੇਰਾ'। ਪੀਠ ਠੋਕਿ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹ੍ਯੋ।

---

[੧]ਸਾਰੇ ਸੁਆਦ ਮਨ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਹਨ। [੨]ਜੋ (ਸਿੱਖ) ਕੋਲ ਖੜੇ ਸਨ ਓਹ)ਬੋਲੇ। [੩]ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਵਾਦ ਕਰਮ ਦੇ ਹਨ। [੪]ਦੇਹੀ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈਨ। [੫]ਜੀਵ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਦਕ ਦਾ ਸੁਆਦ ਹੈ। [੬]ਤਿਸ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮਿਲੇਂਗਾ ਤਿਉਂ ਕਹੀਂ। [੭]ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਵਾਕ(ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵ)। [੮]ਹੇ ਭਾਈ ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੈਸ਼ਨੋ ਦਾ ਦਾਸ ਹੈਂ। [੯]ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ। [੧੦]ਜੈਸਾ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ) ਹੈ ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਸਮਝੇਗਾ।

*ਟੂਕ [ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੂਕ]

ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਪਰ 'ਬੋਤਲ' ਪਦ ਪ੍ਰਚਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਪਦ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ। ਸੋ ਸਹੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸੰਨ ੧੮੧੭ ਈ: ਅਰਥਾਤ ੧੮੭੪ ਬਿ: ਵਿਚ ਤੇ ਫੇਰ ਮਗਰੋਂ ਤੱਕ ਪਦ ਬੋਤਲ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਬੀ ਆਮ ਪ੍ਰਚਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ। ਤੇ ਜੋ ਲੇਖਕ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਓਹ ਸੰਮਤ ੧੭੮੧ ਜਾ ੧੭੯੧ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਪਰ ੧੮੭੪ ਬਿ: ਤੋਂ ਫੇਰ ਮਗਰੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਆਖੇਪਕਾਂ ਦੇ ਹਸਤਾਂਖੇਪ ਹੋਣ ਦਾ ਬੀ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਹਮਰੇ ਹਰਖ ਦੇਖ ਨਹਿ ਰਹ੍ਯੋ॥੨੨॥ਅਬਿ ਤੂੰ ਬਖਸ਼੍ਯੋ ਉਠ ਪਗ ਛੋਰਿ'। ਸੁਨਿ ਬੈਠ੍ਯੋ ਲਖਿ ਅਪਨੋ ਖੋਟ[1]।ਪੁਨ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਬਸ੍ਯੋ ਮਹੀਨਾ।ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤਿ ਰਹ੍ਯੋ ਸੁਖ ਲੀਨਾ ॥ ੨੩ ॥ ਚਲਨ ਲਗ੍ਯੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗੁਰ ਦਯੋ। 'ਆਪ ਖਾਉ ਘਰ ਦਿਹੁ ਜੋ ਲਹ੍ਯੋ'। ਬਖਸ਼੍ਯੋ ਸੁਰਬਲੋਹ ਕੋ ਕੜਾ। ਤੋਲੇ ਚਾਰ ਤੋਲ ਕੋ ਘੜਾ ॥੨੪॥ 'ਰਿਦੇ ਕਾਮਨਾ ਜਬਿ ਕਬਿ ਹੋਇ। ਇਸ ਕੋ ਪੂਜਹੁ ਪੂਰਵਹਿ ਸੋਇ'।ਲੈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ।ਦਰਬ ਪੰਜ ਸੈ ਦਯੋ ਚੜ੍ਹਾਇ॥੨੫॥*ਰੁਖ਼ਸਦ ਹੁਇ ਗੁਰ ਤੇ ਚਲਿ ਪਰਿਯੋ।ਮਾਰਗ ਮੈਂ ਬਿਚਾਰ ਚਿਤ ਕਰਿਯੋ—ਖਟ ਸੈ ਧਨ ਗੁਰ ਕੋ ਹਮ ਦਯੋ।ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਲੋਹ ਕੜਾ ਹਮ ਲਯੋ॥੨੬॥ਭ੍ਰਾਇ ਲੈਨ[2] ਕੋ ਕਹ੍ਯੋ ਸਨੇਹਾ—। ਗਮਨਤਿ ਬਨੀਆ ਸੋਚਤਿ ਏਹਾ। ਪਹੁੰਚ੍ਯੋ ਜਹਾਂ ਗ੍ਰਾਮ ਚਮਕੌਰ। ਚਲ੍ਯੋ ਜਾਤ ਆਗੇ ਤਿਸ ਠੌਰ ॥ ੨੭ ॥ ਧ੍ਯਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਜਰੀਆ[3] ਰਾਹੀ। ਮਿਲ੍ਯੋ ਬਿਲੋਕਤਿ ਬੂਝਤਿ ਤਾਹੀ। 'ਕਿਤ ਤੇ ਆਯੋ' ਸਿੱਖਾ ਕੌਨ ! ਕਿਤ ਕੋ ਜਾਤ,ਕੌਨ ਪੁਰਿ ਭੌਨ? ॥੨੮॥ਸਮੈਂ ਅਹਾਰ ਕਰਨ ਕੋ ਜਾਨਿ।ਅਹੋ ਤਯਾਰ ਕਰਿ ਲੀਜੈ ਖਾਨ।ਪੁਨ ਜਿਤ ਚਾਂਹਹੁ ਤਹਾਂ ਪਯਾਨਹੁ। ਅਪਨੀ ਬਾਰਤਾ ਸਕਲ ਬਖਾਨਹੁ'॥੨੯॥ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਸੁਨਿ ਬਾਕ ਅਲਾਯੋ। 'ਗੁਰ ਕੋ ਸਿੱਖ ਦਰਸ ਹਿਤ ਆਯੋ। ਦੱਖਣ ਮਹਿਂ ਉਜੈਨ ਪੁਰਿ ਬਾਸੀ।ਇਤੀ ਦੂਰ ਤੇ ਆਯੋ ਪਾਸੀ[4]॥੩੦॥ਕਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਮੈਂ ਦਈ ਅਕੋਰ। ਬੰਦੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨ ਕਰ ਜੋਰਿ। ਤਊ ਨ ਖੁਸ਼ੀ ਭਯੋ ਮਨ ਮੇਰੋ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਿਖੈ ਗੁਰ ਆਛ ਨ ਹੇਰੋ ॥੩੧॥ ਰੁਖਸਦ ਬਿਖੈ[5] ਨਹੀਂ ਕਛ ਦਯੋ'। ਸੁਨਤਿ ਧ੍ਯਾਨ ਸਿੰਘ ਬੂਝਤਿ ਭਯੋ। 'ਕਹਹੁ ਕਹਾਂ ਬਚ ਕਹ੍ਯੋ ਗੁਸਾਈਂ[6]। ਤੁਮ ਕੋ ਦਯੋ[7] ਸੁ ਦੇਹੁ ਬਤਾਈ' ॥ ੩੨ ॥ ਹਰਿ ਗੁਪਾਲ ਤਬਿ ਕਹ੍ਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਧ੍ਯਾਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਸਿਖ ਕੇ ਸੰਗ। 'ਪ੍ਰਥਮ ਬਾਪ ਮੇਰੋ ਸਿਖ ਹੋਯੋ। ਸੈ ਧਨ ਦੇ ਕਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਜੋਯੋ॥੩੩॥ਦਯੋ ਪੰਚ ਸ਼ੈ ਮੈਂ ਅਬਿ ਆਨਿ। ਰਹ੍ਯੋ ਮਾਸ ਲਗ ਦਰਸ਼ਨ ਠਾਨਿ। ਮੋਰ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼। ਇਤੋ ਦੂਰ ਭੇਜ੍ਯੋ ਪਰਦੇਸ਼॥ ੩੪ ॥ ਖਟ ਸੈ ਦਰਬ ਗੁਰੂ ਨੇ

---

[1]ਖੋਟ। [2]ਸੌ ਸਾਖੀ ਮੂਜਬ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਚਾਹੀਏ 'ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਬਚਨ' ਜਥਾ:—'ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਖਸ਼ੀਸ ਦੀਆ ਕੜਾ, ਅਤੇ ਬਚਨ ਭ੍ਰੋਇਣ ਕਾ'। [3]ਮਾਜਰੀ ਪਿੰਡ ਦਾ। [4](ਗੁਰੂ ਜੀ) ਪਾਸ। [5]ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ। [6]ਦੱਸ ਖਾਂ ਕੀਹ ਬਚਨ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। [7]ਜੋ ਵਸਤ ਤੈਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

*ਇਥੋਂ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੭੪ ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲੀਨ। ਬਚਨ ਭਾਉ ਕਾ ਇਕ ਅੰਬਿ ਦੀਨ। ਗਿਨਤਿ ਗਟੀ ਇੱਤਨਾਦਿ ਬਤਾਵਤਿ। ਚਲਯੋ ਜਾਤ ਘਰ ਕੋ ਪਛੁਤਾਵਤਿ' ॥ ੩੫ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਉਰ ਜਾਨਾ।–ਗੁਰ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਹੀਨ ਮਹਾਨਾ–। 'ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਾ! ਤੂੰ ਹੈਂ ਮਮ ਭਾਈ। ਘਰ ਕੌ ਚਲਿ ਅਹਾਰ ਲਿਹੁ ਖਾਈ॥੩੬ ॥ਮਤ ਪਛੁਤਾਵ ਕਰਹੁ ਮਨ ਮਾਂਹੀ'। ਇਮ ਕਹਿ ਲੇ ਗਮਨਯੋ ਸੰਗ ਤਾਂਹੀ। ਆਛੀ ਥਾਂਇ ਬਿਠਾਇਸ ਜਬੈ। ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਦੋਨਹੁੰ ਤਬੈ ॥੩੭ ॥ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਅਹਾਰ ਅਚਾਯੋ। ਕਹਿ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਘਰ ਠਹਿਰਾਯੋ। ਸੁਪਤ ਜਥਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ। ਭਈ ਪ੍ਰਾਤ ਚਲਿਬੋ ਚਿਤ ਭਾਈ ॥ ੩੮ ॥ ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਭਾਖਯੋ ਤਿਸ ਬੈਰੀ।'ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਾ! ਜੇ ਮਰਜ਼ੀ ਤੇਰੀ।ਗੁਰ ਕੋ ਬਚਨ ਹਮੈ ਦੇ ਜਾਇ। ਖਟ ਸੈ ਧਨ ਅਪਨੋ ਲਿਹੁ ਪਾਇ ॥ ੩੯ ॥ ਦੋਹਰਾ[1] ॥–ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਕਾ ਸਤ ਵਣਜ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਕਾ ਭਾਉ[2]। ਦਗਾ ਸਿੱਖ ਮਮ ਨਾ ਕਰੇ ਪਾਨੀ ਅੰਨ ਭੁਗਾਉ[3]–॥੪੦॥ਜੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਗੁਰਵਾਕ ਪਰ ਤੌ ਤੂੰ ਘਰ ਲੇ ਜਾਇ[4]। ਜੋ ਭੁੱਖਾ ਤੂੰ ਦਾਮ ਕਾ ਲੀਜੈ ਅਪਨੋ ਪਾਇ[5]' ॥ ੪੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬਨੀਆ ਸਿਖ ਬੋਲਯੋ ਹਰਖਾਵਤਿ। 'ਧਨ ਕੀ ਮਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਮੁਹਿ ਭਾਵਤਿ। ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਭਾਵਤਿ ਨਾਂਹੀ। ਦੇਹੁ ਦਰਬ ਲੀਜਹਿ ਨਿਜ ਪਾਹੀ[6]' ॥ ੪੨ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਲਲਚਾਯੋ।ਜਹਿਂ ਕਹਿਂ ਤੇ ਧਨ ਜਯੋਂ ਕਯੋਂ ਲਯਾਯੋ। ਸਦਨ ਬਿਭੂਖਨ ਤਰਨੀ ਬਾਲਾ[7]। ਗਿਰਵੀ ਸਗਰੇ ਧਰਿ ਤਤਕਾਲਾ[8] ॥ ੪੩॥ ਆਨਯੋਂ ਖਟ ਸੈ ਦਰਬ ਬਟੋਰਿ।ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਕੋ ਦੇ ਕਰ ਜੋਰਿ[9]।ਪੰਚ ਰਜਤਪਣ ਦਏ ਸਵਾਇ[10]। 'ਧਨ ਕੌ ਬਯਾਜ ਲੇਹੁ ਸੁਖ ਪਾਇ' ॥ ੪੪ ॥ ਬਨੀਏਂ ਲੇ ਧਨ ਮਨ ਹਰਿਖਾਯੋ।ਨਹਿ ਜਾਨਤਿ ਜੜ੍ਹ[11] ਸਕਲ ਗਵਾਯੋ।–ਧਯਾਨਸਿੰਘ ਹਾਰਯੋ–ਉਰ ਜਾਨੈ[12]।ਅਪਨਆਪ ਕੋ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨੈ[13]॥੪੫॥

[1]ਇਹ ਗੁਰੂ ਵਚਨ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। [2]ਸਿੱਖ ਦਾ ਸਿੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਵਣਜ ਸੱਚ ਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦੇ। [3]ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਭਾਵ ਭੋਜਨ ਛਕਾਵੇ। [4]ਜੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ (ਗੁਰੂ ਕਾ ਵਚਨ ਅਪਨੇ) ਘਰ ਲੈਜਾਹ। [5]ਅਪਣਾ (ਧਨ) ਲੇ ਲਓ। [6]ਬਚਨ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਤੂੰ ਅਪਣੇ ਪਾਸ ਲੇ ਲੈ। [7]ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬੱਚੀ ਦੇ ਗਹਿਣੇ। [8]ਸਾਰੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗਿਰੋ ਰੱਖਕੇ। [9]ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। [10]ਵੱਧ। [11]ਮੂਰਖ। [12]ਬਨੀਆਂ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਾਰਿਆ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। [13]ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਤਰ ਪਛਾਣਕੇ (ਇਹ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:–)।

–ਕਹਾਂ ਬਚਨ ਮੂਰਖ ਨੇ ਲਯੋ[੧]।ਸਭਿ ਕਿਛ ਬੇਚਿ ਦਰਬ ਮੁਹਿ ਦਯੋ[੨]।ਗਯੋ ਹੁਤੋ ਜਸੋਂ ਪੂਰਬ ਮੇਰੋ[੩]। ਇਸ ਨੇ ਸਭਿ ਕਿਛ ਕੀਨ ਨਿਬੇਰੋ[੪] ॥ ੪੬ ॥ ਅਬਿ ਮੈਂ ਜੀਤਿ ਲਈ ਸਭਿ ਬਾਜੀ–। ਇਕ ਨਿਸ ਬਸ੍ਯੋ ਔਰ ਹ੍ਵੈ ਰਾਜੀ[੫]। ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤੇ ਪੰਥ ਪਧਾਰਾ। ਜਾਨਤਿ ਧ੍ਯਾਨ ਸਿੰਘ ਕੋ ਹਾਰਾ ॥ ੪੭ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਸਿੱਖਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਦ੍ਵਾਦਸ਼ਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੧੨ ॥

੧੩. [ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ ਉਜੈਨੀ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ *ਪੰਥ ਚਲ੍ਯੋ ਤਬਿ ਬਾਨੀਆ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਜਿਸ ਨਾਇ।ਗੁਰ ਤੇ ਲਯੋ ਕਰਾਹ ਕਹੁ ਬੰਧਿ ਗਾਂਠ ਮਹਿ ਜਾਇ॥੧॥ਇਕਦਿਨ ਖੋਲ੍ਯੋ ਦੇਖਿਕੈ ਜੋ ਕਰਾਹੁ ਸੋ ਮਾਸ[੬]। ਦੇਖਤਿ ਹੀ ਲੱਜਾ ਕਰੀ ਧਰੀ ਬੰਧਿ ਗਠਤਾਸ[੭] ॥੨॥ ਪਿਤਾ ਆਪਨੇ ਪਰ ਖਿਝ੍ਯੋ–ਭਲੋ ਬਤਾਯੋ ਦੇਵ। ਮਾਸ ਖਾਇ ਬਿਨਸੈ ਧਰਮ ਕਹਾ ਕੀਨਾ ਸਤ† ਸੇਵ[੮]–॥ ੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਕੋ ਮਗ ਗਮਨਨੌਂ ਗਯੋ।ਇਕ ਨਗਰਬਡ ਆਵਤਿ ਭਯੋ।ਤਹਾਂ ਦੇਖਿ ਕੀਨਸਿ ਬਿਉਹਾਰ। ਮੁਕਤਾ ਪੰਨਾ ਪਰਖਿ ਉਦਾਰ॥੪॥ਕਰਿ ਖਰੀਦ ਪੁਨ ਆਗੇ ਚਾਲਾ। ਪੁਨ ਪੁਰਿ ਪਾਲੀ‡ ਆਇ ਬਿਸਾਲਾ। ਤਿਸ ਮਹਿ ਬੇਚ ਦਿਯੋ ਸੋ ਰਤਨ। ਪਾਯੋ ਲਾਭ ਮਹਾਂ ਕਰਿ ਜਤਨ ॥ ੫ ॥ ਜਮਾ ਕੀਨ ਧਨ ਤੀਨ ਹਜ਼ਾਰਾ।ਨਿਜ ਘਰਿ ਪਹੁੰਚ੍ਯੋ ਕਰਿ ਬਿਉਹਾਰਾ।ਪਿਤ ਸਿਉਂ ਮਿਲ੍ਯੋ ਜਾਇ ਸੁਖ ਪਾਯੋ। 'ਦਰਸ੍ਯੋ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ' ਬਤਾਯੋ ॥ ੬ ॥ ਸਰਬ ਦਰਬ ਕਰ ਗਰਬ ਦਿਖਾਯੋ[੯]। 'ਕਰ੍ਯੋ ਬਣਜ ਮੈਂ ਮਗ ਮਹਿ ਲਗਾਯੋ'। ਨਿਜ ਸੁਤ ਪਿਖ੍ਯੋ§ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ। ਬੂਝ੍ਯੋ ਸਭਿ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਤਿਸ ਪਾਸ ॥ ੭ ॥ 'ਕਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਲੇ ਪਤਿਯਾਰਾ[੧੦] ? ਕਹਾਂ[੧੧] ਮੇਲ ਭਾ ਕਹਾਂ ਉਚਾਰਾ[੧੨] ?' ਹਰਿ ਗੁਪਾਲ ਤਬਿ ਖੋਲ੍ਯੋ ਪਾਲੇ। ਦਯੋ ਪਿਤਾ ਕੇ ਹਾਥ ਸੰਭਾਲੇ ॥ ੮ ॥

---

[੧]ਮੂਰਖ (ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ) ਨੇ ਬਚਨ (ਖਰੀਦਕੇ) ਕੀਹ ਲੀਤਾ ਹੈ। [੨](ਘਰ ਦਾ) ਸਭ ਕੁਛ ਵੇਚਕੇ ਧਨ ਸਾਰਾ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ। [੩]ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲੋਂ ਗਵਾਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ (ਧਨ)। [੪]ਤਿਵੇਂ ਇਸ ਨੇ (ਆਪਣਾ) ਸਭ ਕੁਛ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। [੫]ਇਕ ਰਾਤ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਕੇ ਹੋਰ ਰਿਹਾ। [੬]ਕੜਾਹ ਮਾਸ (ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ)। [੭]ਹੰਢ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਤਿਸਦੀ (ਆਪਣੇ ਪਾਸ) ਰੱਖੀ। [੮]ਕੀਹ ਸਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ (ਪਿਤਾ ਨੇ)। (ਅ) ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਸਤ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸੇਵਿਆ ਹੈ (ਪਿਤਾ ਨੇ ?)। [੯]ਸਾਰਾ ਧਨ ਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਇਆ (ਪਿਤਾ ਨੂੰ)। [੧੦]ਪ੍ਰਤੀਤਿਆ। [੧੧]ਕੀਕੂੰ। [੧੨]ਕੀ ਬਚਨ ਹੋਏ।

*ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੭੫ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ। †ਪਾ:–ਤਿਹ।

‡ਪਾਲੀ ਇਕ ਨਗਰ ਹੈ ਜੋਧਪੁਰ ਤੋਂ ਔਗੇ ਤੇ ਉਜੈਨ ਤੋਂ ਦੋ ਢਾਈ ਸੌ ਮੀਲ ਉਰੇ ਹੈ।

§ਪਾ:–ਲਖ੍ਯੋ।

ਲੇ ਜੁਤਿ ਭਾਉ[1] ਬਿਸ਼੍ਵੰਭਰਦਾਸ। ਧਰਿ ਸਿਰ ਦ੍ਰਿਗ ਪਰ ਹਰਖ ਮਹਾਂ ਸੁ ਸੰਗ
ਕਰਾਹ ਨਿਹਾਰਨਿ ਕੀਨਾ। ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ ਕੋ ਬੰਟਿ ਸੁ ਦੀਨਾ ॥ ੯॥ ਜਬਿ
ਬੰਟ੍ਯੋ ਅਰ ਖਾਯੋ ਸਬੈ। ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਬਿਸਮਾਯੋ ਤਬੈ। ਕਹ੍ਯੋ ਅਚੰਭਾ
ਪਿਤ ਕੇ ਸੰਗ। ਜਿਮ ਗੁਰ ਕੋ ਅਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸੰਗ[2] ॥ ੧੦ ॥ 'ਮਗ ਮਹਿਂ
ਪਿਖ੍ਯੋ ਮਾਸ ਢਿਗ ਜੋਇ[3]। ਅਬਹਿ ਕਰਾਹੁ ਪਿਖ੍ਯੋ ਮੈਂ ਸੋਇ[4]'। 'ਬੇਚ੍ਯੋ ਗੁਰ
ਕੋ ਬਾਕ' ਸੁਨਾਯੋ। 'ਅਧਿਕ ਬਟੋਰਿ ਦਰੱਬ ਕੋ ਲ੍ਯਾਯੋ' ॥੧੧॥ਦੋਹਰਾ॥ਪਿਤਾ
ਧੁਨ੍ਯੋ ਸਿਰ ਯੋਂ ਕਹ੍ਯੋ 'ਸੁਤ ! ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਸਾਚਾਤ ਕੋ ਭੇਜਾ ਲਾਭ ਹਿਤ
ਤੂੰ ਲੇ ਆਯੋ ਕਾਚ ॥੧੨ ॥ ਭਲੀ ਨ ਕੀਨੀ' ਪਿਤ* ਕਹ੍ਯੋ 'ਦੇਖ੍ਯੋ ਪਰਚ
ਨਯਨ[5]। ਹਿਯਾ ਮਲਿਨ[6]† ਪਰਤੀਤ ਨਹਿ, ਕ੍ਯਾ ਕਰਿ ਹੈਂ ਗੁਰ ਬਯਨ[7]'
॥੧੩॥ਚੌਪਈ॥ਸੁਨਿ ਕੁਕਰਮ ਤਿਹ ਮਾਤ ਦੁਖਾਰੀ। 'ਸੁਤ! ਕ੍ਯੋਂ ਭਾ ਗੁਰਬਚ
ਬਿਵਪਾਰੀ[8]? ਕ੍ਯੋਂ ਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਭਈ ਉਰ ਤੇਰੇ ? ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਪਿਤਾ ਤਵ
ਹੇਰੇ[9]' ॥੧੪ ॥ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਤੇ। ਭਏ ਛੁਭਿਤ[10] ਚਿਤ
ਬਹੁ ਰਿਸ ਰਾਤੇ। ਕੋਛਿ ਭਯੋ 'ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨ ਹੋਯੋ। ਹ੍ਰਿਦਯਾ ਬਿਖੈ ਗੁਰ ਆਨ
ਨ ਜੋਯੋ ॥੧੫॥ ਬਾਕ ਭਾਉ ਕੋ ਬੇਚ੍ਯੋ ਯਾਂ ਤੇ। ਖਟ ਸੈ ਦਰਬ ਲਿਯੋ ਸਿਖ
ਤਾਂਤੇ। ਆਵਤਿ ਰਤਨ ਵਿਹਾਝੇ ਖਰੇ। ਪੁਨ ਇਕ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਵੇਚਨ ਕਰੇ ॥
੧੬॥ਤੀਨ ਹਜ਼ਾਰ ਨਵੇ ਜੁਤਿ ਪਾਏ। ਇਮ ਧਨ ਤੇ ਧਨ ਲਿਯੋ ਵਧਾਏ।
ਤੂੰ ਸਹੰਸੁ ਤੇ ਸਭਿ ਕਿਛ ਸਰੇ। ਕਾਰਜ ਕੌਨ ਬਾਕ ਸੋ ਕਰੇ ? ॥੧੭॥ ਧਨ
ਬਿਨ ਨਰ ਜਿਮ ਸਰ ਜਲ ਹੀਨਾ। ਪਰ ਬਿਨ ਪੰਛੀ ਹ੍ਵੈ ਦੁਖ ਖੀਨ[11]‡। ਧਨ
ਸਮੇਤ ਨਰ ਬਿਸ਼ਨੁ ਸਮਾਨਾ। ਰਹੇ ਸੁ ਕਰੈ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਨਾ[12]' ॥੧੮ ॥ ਸੁਨਿ
ਕੈ ਭਨਤਿ ਬਿਸ਼੍ਵੰਭਰਦਾਸ। 'ਹੇ ਸੁਤ ! ਕੂਰੇ ਧਨ ਹ੍ਵੈ ਨਾਸ਼। ਕਹਾਂ ਦਰਬ
ਕੋ ਉਰ ਹੰਕਾਰ। ਜਿਸ ਕੋ ਬਿਨਸਤਿ ਲਗੈ ਨ ਬਾਰ ॥੧੯॥ ਸਾਚਾ ਸਤਿ-
ਨਾਰ ਪੂਰਨ ਮੇਰਾ। ਤੈਂ ਦੁਰਾਸ ਧਰਿ ਉਰ ਮੈਂ ਹੇਰਾ[13]। ਬੁਧਿ ਉਤਾਵਲੀ ਹੈ ਬਹੁ
ਤੇਰੀ। ਮਤਿ ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇਰੀ ॥ ੨੦ ॥ ਜੋ ਕਰਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸੰਗ

[1]ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ। [2]ਰਸਤੇ ਦਾ ਹਾਲ। [3]ਵੇਖਿਆ (ਮੈਂਟੇ) ਪਾਸ ਮਾਸ ਸੀ। [4]ਓਹੀ (ਮਾਸ)।
[5]ਕਰਾਮਾਤ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਕੇ ਵੀ। [6]ਹਿਰਦਾ ਤੇਰਾ ਮਲੀਨ ਹੈ। [7]ਫੇਰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਕੀ ਕਰਦੇ।
[8]ਭਾਵ ਗੁਰ ਬਚਨ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ। [9]ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ (ਉਹ ਗੁਰੂ) ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਪਰਖੇ ਹਨ।
[10]ਦੁਖੀ। [11]ਦੁਖੀ ਤੇ ਨਿਤਾਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਚਾਹੀਏ 'ਦੁਖਿਪੀਨ'=ਬਹੁਤਾ ਦੁਖੀ।
[12]ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। [13]ਤੈਂ ਖੋਟੀ ਆਸ ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖਿਆ ਹੈ (ਗੁਰਾਂ

*ਪਾ:—ਸੁਤ। †ਪਾ:—ਮਹਿ। ‡ਪਾ:—ਪੀਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚਲੈਂ। ਸਰਲ ਰਿਦਾ ਕਰਿ ਗੁਰ ਸੰਗ ਮਿਲੈਂ। ਤੌ ਬਿੱਸ੍ਰਾਮ ਪਾਇ ਤਨ ਤੇਰਾ।ਚਾਰ ਦਿਵਸ ਜੀਵਨ ਜਗ ਕੇਰਾ॥੨੧॥ਧਨ ਕੋ ਦੇਖਿ ਕਹਾਂ ਤੂੰ ਭੂਲਾ। ਖੋਯੋ ਸਕਲ ਬਯਾਜ ਸਨ ਮੂਲਾ[1]। ਇਤ੍ਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਕਹਿ ਸਮੁਝਾਯੋ। ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਕਯੋਂਹੂੰ ਨ ਮਨ ਲ੍ਯਾਯੋ ॥ ੨੨ ॥ ਗੁਰ ਸ਼ਰਧਾ ਹਰਿ ਭਾਉ ਬਿਹੀਨਾ।ਉਪਦੇਸ਼ ਨ ਠਹਿਰਾਵਨ ਕੀਨਾ[2]। ਕਰੀ ਮੌਨ ਪਿਤ ਜਾਨੀ ਮਨ ਮਹਿਂ।–ਪਰਹਿ ਆਪਦਾ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਮਹਿਂ–॥੨੩॥ ਨਿਜ ਪਤਨੀ ਜੁਤਿ ਬਹੁ ਬਿਲਖਾਵੈ[3]। ਕਛੂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਰ ਬਸ ਨ ਬਸਾਵੈ। ਲਗਯੋ ਬਣਜ ਕੋ ਹਰਿ-ਗੋਪਾਲ। ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਹੋਯਹੁ ਦਰਬ ਬਿਸਾਲ ॥ ੨੪ ॥ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰ ਬਣਜ ਕਮਾਏ। ਗਰਬਯੋ ਦੀਰਘ ਉਰ ਹਰਖਾਏ।ਭੂਲ ਗਯੋ ਮੂਰਖ ਅਭਿ-ਮਾਨੀ। ਗਤਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਨਾਂਹਿਨ ਜਾਨੀ॥੨੫॥ਪੁਨ ਧਨ ਛੀਨ ਹੋਨਿ ਕੋ ਲਾਗਾ। ਤਬਿ ਗੁਰ ਦਿਸ਼ ਕੋ ਮਨ ਅਨੁਰਾਗਾ। ਪਰਯੋ ਪਿਤਾ ਕੇ ਪਗ ਪਰ ਜਾਈ। 'ਰਾਖਿ! ਰਾਖਿ! ਚਲਿ ਗੁਰ ਸ਼ਰਨਾਈ' ॥੨੬॥ ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ ਇਕਠੋ ਹੁਇ ਗਯੋ। ਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ ਚਲਿਬੋ ਕਿਯੋ।ਕ੍ਰਮ ਕ੍ਰਮ ਪੰਥ ਉਲੰਘਨ ਕੋ ਕਰਿ। ਆਏ ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਜਰੀਏ ਘਰ ॥ ੨੭ ॥ ਸਹਿਤ ਕੁਟੰਬ ਬਿਸ਼੍ਵੰਭਰਦਾਸ। ਮਿਲਯੋ ਭਾਉ ਧਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਸਿਵਰ ਕਰਾਇ ਅਹਾਰ ਅਚ੍ਵਾਇਵ। ਪੁਨ ਚਰਚਾ ਸਤਿਗੁਰਨਿ ਚਲਾਇਵ ॥੨੮॥ 'ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ! ਸੁਨੀਅਹਿ ਚਿਤ ਲਾਈ। ਹਿਤਕਾਰੀ ਤੂੰ ਮਮ ਗੁਰਭਾਈ। ਸੁਤ ਤੇ ਬਚਨ ਭਾਇ ਕਾ ਲੀਨ[4]। ਬਿਦਤ ਸਦਨ ਪਹੁਚਯੋ ਤਬਿ ਕੀਨਿ[5] ॥ ੨੯ ॥ ਅਬਿ ਮੇਰੀ ਕਹੁ ਕਯਾ ਹੁਇ ਗਤੀ? ਸੁਤ[6] ਬਿਨ ਸ਼ਰਧਾ ਜਿਸ ਲਘੁਮਤੀ। ਅਬਿ ਤੁਵ ਹਾਥ ਅਹੈ ਨਿਸਤਾਰਾ। ਕਰਹੁ ਦੀਨ ਪਰ ਬਹੁ ਉਪਕਾਰਾ ॥ ੩੦ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਜਿਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਇ ਜਾਵੈਂ। ਸੋ ਉਪਾਵ ਤੁਝ ਤੇ ਬਨਿ ਆਵੈ'। ਸੁਨਤਿ ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਤਬਹਿ ਬਖਾਨਾ। 'ਮੈਂ ਭੀ ਤੁਮ ਸੰਗ ਕਰੌਂ ਪਯਾਨਾ' ॥ ੩੧ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸੁਪਤਿ ਬਿਤੀ ਜਬਿ ਰਾਤੀ। ਭਏ ਤਯਾਰ ਗਮਨੇ ਮਗ ਪ੍ਰਾਤੀ। ਚਲਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਆਇ।ਜਹਿਂ ਸੋਹੈਂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਾਇ[7] ॥ ੩੨ ॥ ਸਗਰੇ ਧਾਇ ਪਰੇ ਗੁਰ ਚਰਨ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਬਖ਼ਸ਼ਿੰਦ

[1]ਮੂਲ ਸਹਿਤ ਬਿਆਜ। [2](ਪਿਤਾ ਦਾ) ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ ਨਾ (ਦਿਲ ਵਿਚ) ਠਹਿਰਾਇਆ। [3]ਅਫ਼ਸੋਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। [4](ਤੂੰ) ਲਿਆ ਹੈ (ਮੁੱਲ) ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਬਚਨ। [5](ਜਦ) ਇਹ ਘਰ ਪੁੱਜਾ ਤਦ ਇਸਨੇ (ਮੇਰੇ ਪਾਸ) ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ (ਭਾਵ, ਦੱਸਿਆ)। [6]ਜਿਸਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸ਼ਰਧਾ ਹੀਨ ਤੇ ਤੁੱਛ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। [7]ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰਾਖੀਅਹਿ ਸ਼ਰਨ'। ਅਵਲੋਕਤਿ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਹਸੇ। ਮਹਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਗ ਰਸੇ[1] ॥੩੩॥ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਪਾਸ। ਅਪਰ ਬਾਤ ਨਹਿ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਡੇਰਾ ਕਰਿ ਉਤਰੇ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹਿ। ਨਿਤ ਦਰਸ਼ਨ ਬਾਂਛਤਿ ਚਿਤ ਚਾਹਿ ॥੩੪॥ ਭੋਜਨ ਕਰਤਿ ਦੇਗ਼ ਤੇ ਲੈਕੇ। ਬਾਸੁਰ ਤੀਨ ਬਿਤਾਵਨ ਕੈਕੇ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਮੇਤ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ। ਆਯੋ ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਗੁਰ ਪਾਸ ॥ ੩੫ ॥ ਆਗੈ ਖਰੋ ਭਯੋ ਕਰ ਬੰਦਿ। 'ਬਖਸ਼ਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਠਾਨਿ ਬਖਸ਼ਿੰਦ! ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ ਪੂਰਨ! ਬੀਰਜ ਭਲਾ। ਬ੍ਰਿੱਛ ਡਾਲ ਸੁਧਾ ਨਹਿ ਚਲਾ[2] ॥ ੩੬ ॥ ਹਮ ਮੂਰਖ ਖੋਟੇ ਮਨ ਕਾਮੀ। ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਕਿਰਪਨ ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ। ਨਾਮ ਗ਼ੁਲਾਮ ਨ ਕਰਹਿਂ ਗ਼ੁਲਾਮੀ। ਤਊ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਆਪ ਹਹੁ ਸੁਆਮੀ ॥੩੭॥ ਬਿਰਦ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਤੁਮਾਰਾ। ਨਾਮ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਸੁਖ ਸਾਰਾ[3]। ਅਧਮ ਉਧਾਰਨ ਸਦਾ ਸੁਭਾਊ। ਪਿਖਹੁ ਦਾਸ ਕੋ ਦੋਸ਼ ਨ ਕਾਊ[4] ॥੩੮॥ ਬ੍ਰਿੱਛ ਡਾਲ ਸੁਧਾ ਅਬਿ ਕਰੀਯਹਿ। ਮੋ ਪਰ ਕਰੁਨਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਿਹਰੀਯਹਿ'। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਪੰਕਜ ਬਿਕਸਾਏ। ਪੂਰਬ ਬਿਤਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਤਾਏ ॥੩੯॥ 'ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਿੱਧਨ ਸੰਗ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਤੋਰ ਪਿਤਾਮਾ ਕੇ ਘਰ। 'ਨਾਨੂ' ਨਾਮ ਪਿਖੇ ਗੁਰ ਆਏ। ਅਨਿਕ ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਸੇਵ ਰਿਝਾਏ ॥੪੦॥ ਚਲਿਬੇ ਤ੍ਯਾਰ ਭਏ ਜਿਹ ਸਮੇਂ। ਪੂਛੇ ਕੁਛ ਸੈਸ ਪਗ ਨਮੋ[5]। ਹਸ ਕਰਿ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕਹਿ ਬਾਤਾ—ਜਬਿ ਤੂੰ ਔਰਹਿ ਧਰਿਹੈਂ ਗਾਤ ॥੪੧॥ ਦਸਮਾ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਹਮਾਰਾ। ਤਬਿ ਤੁਮ ਬੂਝਹੁ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਾ—। ਸੋ ਤੂੰ ਇਹ ਤਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ। ਦਸਮ ਸਰੀਰ ਇਹੀ ਹਮ ਭਯੋ ॥੪੨॥ ਬਚਨ ਦਰਬ ਸੋ ਧਰਯੋ ਅਮਾਨ[6]। ਚਹੇ ਸੋ ਪਚਾਰੇ ਪੂਛ ਪਛਾਨ[7]। ਤੁਮ ਨਾਨੂ ਸੋ ਹਮ ਗੁਰ ਤੋਰੇ। ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਿਲਨਿ ਤੇ ਮੇਲ ਬਡੇਰੇ[8] ॥੪੩॥ ਮਿਲਿਬੋ ਭਾਣਾ ਹੁਤੋ ਹਮਾਰਾ[9]। ਨਹੀਂ ਦੋਸ਼ ਤਵ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਝਾਰਾ'। ਸੁਨਤਿ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ ਅਚੰਭਾ। ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਕਰਿ ਕਹਤਿ ਅਦੰਭਾ ॥੪੪॥ 'ਧਨਨ ਸਿੰਘ ਗਤ

---

[1] ਅਤੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਮੇਹਰਾਂ ਨਾਲ ਡੁੱਲ੍ਹ ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। [2] (ਜਿਵੇਂ) ਬ੍ਰਿਛ ਦਾ ਬੀਜ ਤਾਂ ਭਲਾ ਸੀ ਪਰ ਡਾਲ ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ ਤੁਰੀ, (ਤਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭਲੇ ਬੀਜ ਦੀ ਵਿੰਗੀ ਡਾਲ ਹੈ। [3] ਸਾਰ ਸੁਖ ਦਾ (ਦਾਤਾ ਹੈ)। [4] ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ। [5] ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕੁੱਛ ਸੈਸਾ ਪੁੱਛਿਆ। [6] (ਓਦੋਂ ਦਾ) ਬਚਨ (ਰੂਪੀ) ਧਨ ਅਮਾਨਤ ਧਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, [7] ਪੁੱਛ ਪੁਛਾ ਲੈ। (ਅ) ਸਮਝਕੇ ਪੁਛ। [8] ਪਹਿਲੋਂ ਮਿਲਣ ਤੇ ਹੀ (ਓਦੋਂ ਦਾ) ਵਡਾ ਮੇਲ ਹੈ। [9] ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਮਿਲਣਾ (ਇਹ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਹੀ) ਭਾਣਾ ਸੀ।

ਵਨਜ ਸੁਚਾਲਾ[1]। ਭਈ ਸੰਪਦਾ ਸਕਲ ਬਿਸਾਲਾ।ਬਚਨ ਸਿਦਕ ਕੋ ਸੁਤ ਮਮ ਦੀਨਾ।ਅਬਿ ਚਾਹਤਿ ਹੌਂ ਸੋ ਮਮ[2] ਲੀਨਾ'॥੪੫॥ ਗੁਰੂ ਕਹ੍ਯੋ* 'ਹਮ ਦੀਨੋ ਤੋਹਿ।ਬਿਨਾ ਤੋਟ† ਜਿਸ ਤੇ ਧਨ ਹੋਹਿ। ਖਾਵਹੁ ਖਰਚ ਕਰਹੁ ਮਨ ਭਾਯਾ।ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਵਧੈ ਸਵਾਯਾ॥੪੬॥ਤਊ ਜਾਨਿ ਜਹਿਂ ਨੇਤ ਬਿਸਾਲੇ[3]। ਗਰਜ ਗਰਜ ਘਨ ਬਹੁ ਜਲ ਡਾਲੇ। ਤੂੰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਕ ਸਮ ਹੀ ਜਾਨਾ[4]। ਤੁਵ ਸੁਤ ਸ਼ਰਧਾ ਹੀਨ ਮਹਾਨਾ ॥੪੭॥ ਸੇਵ ਭਾਵਨਾ ਤੁਵ ਮਹਿ ਜੈਸੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਹਿਂ ਪ੍ਰਾਤਿ ਉਠਿ ਤੈਸੇ[5]'। ਇਮ ਕਹਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਮੰਦਰ ਗਏ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਬਿਤਏ ॥ ੪੮ ॥ ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤ੍ਰੈਦਸ਼ਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੧੩ ॥

੧੪. [ਅਰਦਾਸ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਆਏ ਸਭਾ ਮਹਿਂ ਸਿੱਖਨਿ ਸ਼੍ਰੇਯ ਕਰੰਤਿ।ਸਿੱਖ ਬਨੀਆਂ ਤਬਿ ਨਮੋ ਕਰਿ ਥਿਰ੍ਯੋ ਨਿਕਟ ਭਗਵੰਤ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਗੁਰ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਬਖਾਨੇ। 'ਕਹੁ ਸਿੱਖਾ ਇੱਛਾ ਕਯਾ ਠਾਨੇ ? ਹਮ ਪਗ ਕੋ ਨਿਰਮਿਲ[6] ਸਿਖ ਅਹੈਂ। ਦਿਸ਼ ਦੱਖਨ ਮਹਿ ਇਕ ਤੂੰ ਰਹੈਂ ॥ ੨॥ ਦੱਖਣ ਥਿਥੈ ਸਿੱਖ ਹਹਿਂ ਥੋਰੇ। ਤੁਮ ਸਮਸਰ ਤਹਿ ਕੋਇ ਨ ਔਰੇ'। ਤਬਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ। ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਇਮ ਕਰਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੩ ॥ 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਦਾਰਿਦ ਭਾ ਘਰ ਮੋਰੇ। ਸਕਲ ਪਦਾਰਥ ਹਤਿ ਭਏ ਥੋਰੇ[7]। ਪੂਰਬ ਕਰਹੁ ਸੰਪਦਾ ਭਾਰੀ[8]।ਪੀਛੇ ਪੂਛੌਂ ਮਮਤਾ ਟਾਰੀ[9]'॥੪॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਸਕਾਏ। 'ਵਧਹਿ ਸੰਪਦਾ' ਤਥਾ ਬਤਾਏ। 'ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿ ਘਰ ਜੈਹੋ ਜਬਿਹੂੰ। ਕਰਹੁ ਕਰਾਹੁ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸੁ ਤਬਿਹੂੰ ॥ ੫ ॥ ਊਪਰ ਛਾਦ ਬਸਤ੍ਰ ਕੋ ਦੀਜੈ। ਪਾਠ ਅਨੰਦ ਤੀਨ ਕਰਿ ਲੀਜੈ। ਪ੍ਰਥਮ ਪਢਹੁ ਜਪ ਬੈਠਹੁ ਪਾਸ। ਸਤਿਗੁਰ ਹਿਤ ਦਿਹੁ ਪੰਚ ਗਿਰਾਸ[10]॥੬॥ਪੰਚ ਸਿੱਖ ਕੋ ਕਰਹੁ ਅਚਾਵਨ[11]। ਤਨ ਮਨ ਤੇ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਚਿਤ ਪਾਵਨ। ਰਹਤਿ ਅਰਦਾਸ ਭੇਵ ਜੋ ਜਾਨੈ।

[1]ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਣਜ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਹਣੀ ਤੁਰ ਪਈ। [2]ਮੈਂ। [3]ਜਿੱਥੇ ਨੇਤ (ਭਾਵੀ ਪ੍ਰਬਲ) ਹੋਵੇ। [4]ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮੀ (ਅਸਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ) ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਜਾਣਿਆਂ ਹੈ। [5]ਸਵੇਰੇ ਉੱਠਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਿਵੇਂ ਹੀ (ਪੂਰਨ) ਕਰਨਗੇ। [6]ਭਾਵ ਸ਼ੁੱਧ ਰਿਦੇ ਵਾਲਾ। [7]ਨਾਸ਼ ਹੋਕੇ ਥੋੜੇ ਹੋ ਗਏ। [8]ਪਹਿਲੇ (ਮੇਰੀ) ਦੌਲਤ ਭਾਰੀ ਕਰੋ। [9]ਫਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਮਮਤਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਪੁੱਛਾਂਗਾ। [10]ਭਾਵ ਭੋਗ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਥੌਲ ਵਿਚ ਪੰਜ ਛਾਂਦੇ ਪਾਓ। [11]ਪੰਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲਾਓ ਮੁਰਾਦ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। *ਪਾ:-ਕਹਤਿ। †ਤਾ:-ਤੋਰ।

ਕਲਾ ਕਰਿ ਹੈ ਤਬਿ ਮੰਤ੍ਰ ਮਹਾਨੈ[੧] ॥੭॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਰਹਿਤ ਅਰਦਾਸ ਜਿ ਜਾਨੀਐ ਕਲਾ ਕਰਿ ਹੈ ਤਬਿ ਮੰਤ। ਜਪ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਰ ਸਿੱਧਤਾ ਸਿਖ ਅਰਦਾਸ ਸਿਧਿ ਮੰਤ[੨] ॥੮॥ ਸਿੱਖ ਵਨਜ ਗੁਰ ਧਰਮ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਵੈ ਲਾਭ[੩]। ਬੋਲਿ ਬੁਲਾਵੈ ਸੰਗਤੀ ਦੇ ਕਰਾਹਕੀ ਸਾਂਭ[੪]॥੯॥ ਸੁਨਿ ਬੋਲ੍ਯੋ ਸਿਖ 'ਗੁਰੂ ਜੀ! ਦੇਸ਼ ਹਮਾਰਾ ਕਠਨ। ਸਭਿ ਅਰਦਾਸ ਕੇ ਭੇਵ ਕਹੁ ਜਨੋਂ ਸਿੱਖਨਿ ਸੁਖ ਸਦਨ'[੫]॥੧੦॥ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੇ 'ਸਿੱਖ ਸੁਨਿ ! ਕਰੌ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ। ਹੁਇ ਨ ਆਇ ਜੋ ਸਿੱਖ ਤੇ ਗੁੜ ਦਾਨਾ ਫਲ ਆਦਿ[੬]॥੧੧॥ ਸੁਚ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸਭਿ ਦਿਵਸ ਮੈਂ ਮੰਤ ਸਾਧ ਮੁਖ ਜਾਪ[੭]। ਨਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਕਾਜ ਸਰਿ[੮] ਸੁਨ ਅਰਦਾਸ ਕਲਾਪ[੯]*॥੧੨॥ [੧੦]ਧਰਮਬੀਜ[੧੧], ਆਖੰਡ ਬ੍ਰਿਧਿ[੧੨] ਸਫਲ ਪੂਰ ਇਹ ਤੀਨ[੧੩]। ਕਸ਼ਟ ਹਰੈ[੧੪] ਬੇਲੀ ਫਲੈ[੧੫] ਗੁਰ ਪੂਜਕ[੧੬] ਸਿਸ

---

[੧]ਭਾਵ (ਵੱਡੇ) ਵੱਡੇ ਮੰਤ੍ਰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਮਹਾਨ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। [੨]ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ (ਪਾਠ) ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਦੇਣ ਜੋਗ ਹਨ। [੩](ਗੁਰੂ ਕਾ) ਸਿੱਖ (ਜਾਂ) ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ (ਲੈਕੇ) ਧਰਮ ਦਾ ਵਣਜ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਤਿਸਨੂੰ) ਲਾਭ ਦੇਣਗੇ। [੪]ਜਦ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ ਤਦ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਭੇਜੇ (ਸਭ ਨੂੰ) ਕੜਾਹ ਦਾ ਹਾਂਦਾ ਦੇਵੇ ਪੰਜਾਬੀ, ਸਾਂਭ=ਸੰਭਾਲਾ। ਵਿਆਹਾਂ ਵਿਚ ਜਦ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਮਿਠਾਈ ਆਦਿ ਘੱਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਿਉਂਦਾ ਲੈਣਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ]। (ਅ) ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਵਰਤਾਵੇ। [੫]ਜੈਸੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸੁਖ ਹੋਵੇ। [੬]ਜੇ (ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ) ਨਾ ਬਣ ਸੱਕੇ ਸਿੱਖ ਤੋਂ ਤਾਂ ਗੁੜ, ਦਾਣਾ, ਫਲ ਆਦਿ। [੭]ਮਿਤ ਸਾਧ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਰਹਿਕੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮੁਖੋਂ ਜਾਪ (ਜਪਦਾ ਰਹੇ)। (ਅ) ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਪ ਜਪਾਵੇ। [੮]ਕੰਮ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। [੯]ਸਮੂਹ, ਸਾਰੀਆਂ [ਸੰਸਃ, ਕਲਾਪ=ਸਮੂਹ]। [੧੦]ਇਹਨੋਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਟੁਰੀਆਂ ਹੈ ਨਤੀ ਵਾਰ। [੧੧](ਪਹਿਲੀ ਅਰਦਾਸ—) ਧਰਮ ਅਨਕੂਲ ਬੀਰਜ ਦਾਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿਃ ਵਿਵਾਹਿਤਾ ਸ੍ਰਤੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਮਿਲ ਹੀ ਧਰਮ ਅਨਕੂਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤਾਨ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਰੀ ਪਸ਼ੂ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾ ਵਰਤੇ ਪਰ ਸ਼ੁਭ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧ ਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਤਾਨ ਭਲੀ ਉਪਜਦੀ ਹੈ। [੧੨](ਦੂਜੀ ਅਰਦਾਸ—) (ਗਰਭ ਹੋਏ ਤੇ) ਨਿਰਵਿਘਨ ਵਧਣ ਲਈ (ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ)। [੧੩](ਤੀਜੀ ਅਰਦਾਸ—) ਪੂਰਨ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਭਾਵ ਗਰਭ ਪੂਰਿਆਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹੇ। ਏਹ ਤਿੰਨ ਹੋਈਆਂ। [੧੪]ਚਉਥੀ—(ਪ੍ਰਸੂਤ ਪੀੜਾ ਦੇ) ਕਸ਼ਟ ਹਰਨ ਲਈ। [੧੫]ਪੰਜਵੀਂ—ਔਲਾਦ (ਸੁਖ ਪੂਰਬਕ) ਜੰਮਣ ਤੇ ਜੀਵਣੇ ਲਈ [ਵੇਲ ਫਲਨਾ=ਔਲਾਦ ਜੰਮਣੀ]। [੧੬]ਛੇਵੀਂ—ਗੁਰੂ ਪੂਜਾ ਵੇਲੇ ਅਰਥਾਤ ਜੰਮੇ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਜੋ ਕੰਨ ਵਿਚ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸੁਣਾਈਦਾ ਹੈ। *ਪਾਃ—ਕੋ ਲਾਪ=ਦਾ ਕਥਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੀਨ[੧]॥੧੩॥ਅਬਹਿ ਕਹੌਂ ਅਰਦਾਸ ਮੈਂ ਜਿਮ ਸ਼੍ਰੀਮੁਖ ਕਹਿਦੀਨ।[੨]ਦਿਵਦ
ਬੈਦ ਕੁਛ ਗਿਨਤ ਨਹਿਂ,ਸਪਤਿ ਪ੍ਰਥਮ ਕੋ ਚੀਨ॥੧੪॥[੩]ਆਠੈਂ ਭੈ ਜੈ ਪੀਨ[੪]।
ਭੁਗ ਬਸਤ੍ਰਨਿ ਮਹਿਂ ਗੁਰ ਸੋ ਸਦੀਨ॥੧੫॥[੫]ਖੁਲਾਵੈ ਬਾਲਕ ਤੁਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ
ਦਸਮੀ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ।[੬]ਤੀਨ ਗਰਭ ਪਰਸੂਤ ਕੀ ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਰ ਘਰ
ਗਾਸ॥੧੬॥[੭]ਬੈਠਨਿ ਮੈਂ, ਪਰਸਾਦਿ ਮੈਂ, ਪਹਿਰਨ ਮੈਂ, ਹੁਇ ਰੋਗ।ਖੇਲਨ
ਮੈਂ ਜੀਵ ਮੇਲਿ ਕਰਿ, ਸਥਿਰ ਮੈਂ, ਕਹੋ ਅਰੋਗ॥੧੭॥[੮]ਪੜ੍ਹਤੇ ਰਸਨਾ ਦੇਤ
ਗੁਰ, ਪਾਹੁਲ ਗੁਰ ਘਰ ਮੇਲ[੯]ਭਈ ਚਤੁਰਦਸ ਪ੍ਰਥਮ ਕੀ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ[੧੦]

---

[੧]ਸੱਤਵੀਂ–ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੀਨੇ ਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਅਰਥਾਤ ਜਦ ਛਾਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਥੱਣੀ ਬਣ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। [੨]ਦਿਵਦਾਬੈਦੀ (ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਦੀ ਦਰੁਸਤੀ ਦੀ) ਗਿਣਤੀ ਨਾ ਕਰਨੀ। ਸਤ ਪਹਿਲੇ (ਮੈਂ ਕਹਿ ਆਯਾ ਹਾਂ ਓਹ) ਸਮਝ ਲੈਣੀਆਂ। [੩]ਅੱਠਵੀਂ–(ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਦੇ) ਪਿਲਾਉਣ ਵੇਲੇ (ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਬੱਚਾ) ਤਕੜਾ ਹੋਵੇ। [੪](ਨੌਵੀਂ) –ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ (ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ) ਦਾ ਬਸਤਰ (ਜੋ) ਵਾਧੂ (ਹੋਵੇ) ਦੇਣ ਲਗਿਆਂ, ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਦਿਨ ਮਗਰੋਂ ਬੱਚੇ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚੋਲਾ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਤਦੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਦੇ ਵਰਤੇ ਹੋਏ ਰੁਮਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੇ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਉ ਵਜੋਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮੁਰਾਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਕਾਰ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਨੌਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਹੈ। [੫]ਦਸਵੀਂ–ਬੱਚੇ ਨੂੰ (ਜਦੋਂ ਅੰਨ) ਖੁਲਾਵੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਕਿ ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇ, (ਇਹ) ਦੱਸਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਭਾਵ ਦੁੱਧ ਛੁਡਾਉਣ ਤੇ ਅੰਨ ਮੂੰਹ ਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੈ। [੬]ਜਾਰ੍ਹਵੀਂ–(ਪਿਛਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗਿਣਕੇ ਜਾਰ੍ਹਵੀਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ) ਤਿੰਨ ਗਰਭ ਦੀਆਂ (ਕਹਿ ਆਏ ਹਾਂ, ਧਰਮ ਬੀਜ, ਆਦਿਕ ਬ੍ਰਿਧਿ, ਸਫਲ ਪੂਰ) (ਇਕ) ਪ੍ਰਸੂਤ ਦੀ (ਕਹਿ ਆਏ ਹਾਂ ਤੇ) ਛੇ (ਹੋਰ ਦੱਸ ਆਏ ਹਾਂ,) ਜਾਰਵੀਂ ਗੁਰੂ ਘਰ (ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਕਰੇ) ਅਰਥਾਤ ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਉਣ ਜਾਣ ਤਦੋਂ। [ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਅਰਥ ਦੇਖੋ ਛੇ ਹੈ ਤੇ ਗਾਸ ਹੈ ਗਜਾਰਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ=ਜਾਰ੍ਹਵੀਂ। (ਅ) ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਰ ਘਰ ਗਾਸ ਦਾ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਜਾਣਾ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। [੭]ਬਾਰਵੀਂ–(ਬੱਚੇ ਦੇ) ਬੈਠਣ, ਰੋਟੀ ਖਾਣ, ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣ ਹੋਰਨਾਂ ਜੀਵਾਂ (ਭਾਵ ਬੱਚਿਆਂ) ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਖੇਲਣ ਅਤੇ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕਰਣੀ (ਕਿ ਬੱਚਾ ਸਦਾ) ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਅਰੋਗ ਰਹੇ [ਸਥਿਰ ਮੈਂ=ਟਿਕਣ ਯਾ ਸੌਣ ਵੇਲੇ]। [੮]ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ–ਪੜ੍ਹਨਾ (ਆਰੰਭ ਕਰਨ) ਵੇਲੇ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇਤੇ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ। [੯]ਚੌਦ੍ਹਵੀਂ–ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਾਹੁਲ ਮਿਲਣ ਵੇਲੇ ਭਾਵ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵੇਲੇ (ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ)। [੧੦]ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਚੌਦਾਂ ਸੁਖਦਾਈ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਨੀਆਂ (ਇਹ) ਹੋਈਆਂ (ਸੋ ਸਿੱਖ) ਕਰੇ।

*ਅੰਕ ੧੪ ਵਿੱਚ ਦੋਹ ਸੱਤ ਅਰਦਾਸਾਂ ਗਿਣੀਆਂ ਹਨ, ਏਹ ਗਿਣਤੀ ਛੋੜ ਕੇ ਕਈ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਹੋਰ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਗ਼ਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਹੇਲ॥੧੮॥ਸ੍ਰੀਮੁਖਵਾਕ*॥[1]ਪੰਦ੍ਰਵੀ॥ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰ ਸੇਲ । ਬਾਜੀ ਪੀਠ ਸਿੰਘ ਅਚਲਮੇਲ[1] ॥ ੧੯ ॥ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ । ਮ੍ਰਿਗ ਦੁਸ਼ਟ ਮੇਲ । ਹੁਇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਪੇਲ[2] ॥੨੦॥ ਸਤਾਰਵੀਂ । ਤਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ । ਦੁਖ ਦੂਰ ਸੁਖ ਆਦਿ[3] ॥੨੧॥ ਅਠਾ-ਰਵੀਂ।ਆਗਿਆ ਕਾ ਸੰਜੋਗ। ਵਧੈ ਕਾਯਾਂ ਘਟੈ ਰੋਗੁ[4]†॥੨੨॥ਉਨੀਸਵੀਂ । ਮਿਲੈ ਮੰਤ । ਸਤਿਗੁਰ ਮਹੰਤ[5] ॥ ੨੩ ॥ ਬੀਸਵੀਂ । ਹੋਇ ਕਾਜ ਪੂਰ । ਸਤਿਗੁਰ ਹਜ਼ੂਰ[6]॥ ੨੪ ॥ ਇਕੀਸਵੀਂ । ਗੁਰ ਮੇਲੀ ਦਾਸੀ । ਪਾਈਏ ਸੁਖ ਪ੍ਰਗਾਸੀ[7] ॥੨੫॥ ਬਾਈਸਵੀਂ । ਰਾਖਾ ਮੇਰਾ ਸਿਦਕ । ਪੂਰੀ ਗੁਰ ਭਗਤਿ[8] ॥੨੬ ॥ ਤੇਈਸਵੀਂ । ਚੋਰੀ ਕਾ ਧੰਧਾ‡ । ਗੁਰੁ ਰਾਖੇ ਘਰ ਧੰਧਾ[9]§ ॥ ੨੭ ॥ ਚੌਬੀਸਵੀਂ । ਰਾਜਾ ਕਾ ਮਿਲਾਪ । ਸਹਾਈ ਗੁਰ ਆਪ[10] ॥੨੮॥ਪੱਚੀਸਵੀਂ ।

---

[1]ਪੰਦ੍ਰਵੀਂ–ਨੇਜ਼ਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਚਲ ਹੋਕੇ ਡਟੇ ਰਹਿਣ ਦੀ(ਅਰਦਾਸ)ਭਾਵ ਨੇਜ਼ਾ ਬਾਜ਼ੀ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦੀ। [2]ਸ਼ੇਰ ਬਘਿਆੜ ਆਦ ਦੇ ਮਿਲਨ ਪਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਮਾਰਨ ਵੇਲੇ। [ਦੁਸ਼ਟ ਮਿਰਗ=ਬਘਿਆੜ, ਸ਼ੇਰ ਆਦੀ ਹਿੰਸਕ ਪਸ਼ੂ]। [3]ਸਤਾਰਵੀਂ–ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਣ, ਸੁਖ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ । [ਆਦਿ=ਆਦਿ ਹੋਣ, ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ, ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣ ਵੇਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ। ਰਹਿਤ ਨਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:–ਤਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਹਿ ਮੁਖ ਮੈਂ ਪਾਵੈ]। [4]ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ–(ਬੀਮਾਰੀ ਵੇਲੇ ਇਹ ਜਾਣੇ ਕਿ ਦੇਹੀ ਨਾਲ ਦੁੱਖ) ਦਾ ਸੰਜੋਗ (ਗੁਰੂ ਕੀ) ਆਗਿਆ ਹੈ (ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਰੋਗ ਮੇਰਾ ਮਿਟੇ ਤੇ ਸ਼ਰੀਰ (ਨਰੋਆ ਹੋਕੇ) ਵਾਧੇ ਪਵੇ । [5]ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ–(ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼-ਕਲ ਗੱਲ ਦੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ) ਹੇ ਪੂਜਯ ਸਤਿਗੁਰ ਆਪਦਾ ਮਸ਼ਵਰਾ (=ਸਲਾਹ ਮੈਨੂੰ) ਮਿਲੇ । (ਅ) ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਗੁਰ ਦੀਖਯਾ ਮਿਲੇ ਲਾਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਕਿਉਂ ਕਿ ੧੪ਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਆ ਗਈ ਹੈ । [6]ਵੀਹਵੀਂ–ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ (ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਕਿ ਮੇਰਾ) ਕਾਰਜ ਪੂਰਨ ਹੋਵੇ । (ਇਹ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਕੰਮ ਕਾਜ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ) । [7]ਇਕੀਵੀਂ–(ਹੇ) ਗੁਰੂ ਮੇਲਣੀ (ਐਸੀ) ਦਾਸੀ ਕਿ ਜਿਸਤੋਂ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟਤਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ । ਇਹ ਵਹੁਟੀ ਦੀ ਢੂੰਡ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ । [8]ਬਾਈਵੀਂ–(ਹੇ) ਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਸਿਦਕ ਦਾ ਰਾਖਾ (ਆਪ ਹੋਵੀਂ) (ਜੋ ਮੇਰੀ) ਭਗਤੀ ਪੂਰਨ ਹੋਵੇ । (ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਮਨ ਡੋਲਨ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੈ) । [9]ਤੇਈਵੀਂ–(ਜਦੋਂ) ਚੋਰੀ (ਚਕਾਰੀ) ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਵੇ (ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਕਿ) ਹੇ ਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਵਲੇਵਾਂ ਕਰ ਲੈਣਾ । [ਧੰਧਾ=ਰੌਲਾ । ਧੰਧਾ=ਵਲੇਵਾਂ] । [10]ਚਉਵੀਵੀਂ–ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਿਲਾਪ (ਵੇਲੇ ਭਾਵ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ ਪੈਣ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਕਿ) ਹੇ ਗੁਰੂ ਆਪ ਸਹਾਈ ਹੋਵੀਂ ।

*੧੬੧੨ ਤੇ ੧੬੧੭ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ 'ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ' ਪਾਠ ਹੈ ਤੇ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ । †ਪਾ:–ਆਗ ਕਾ ਸਿੰਜੋਗ, ਵਧੇ ਕਾਜਾਂ ਘਟੇ ਸੋਗ ॥ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਇਹ ਪਾਠ ਹੈ । ‡ਪਾ:–ਅੰਧਾ । §ਪਾ:–ਬੰਧਾ ।

ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਵੈ ਮੇਖ। ਦੁਰਭਿੱਖ ਵੇਮੁਖ ਗਹੀ ਨਿਮੇਖ[੧]॥੨੯॥ ਛਬੀਸਵੀਂ। ਧਰਮ ਕਾ ਡੰਡ।ਤਨਖੀ ਬਖਸ਼ੀਆ ਦੂਖਨਿ ਬਿਹੰਡ[੨]॥੩੦॥ਸਤਾਈਸਵੀਂ। ਮਾਰਗ ਕੀ ਭੂਲ। ਬਖਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਰਲੂਲ[੩]॥੩੧॥ਅਠਾਈਸਵੀਂ । ਚੂਕ ਸਭਿ ਜਾਇ। ਪਿਤਰਨਿ ਸੁਖ ਭਾਇ[੪] ॥ ੩੨ ॥ ਉਨੱਤੀਸਵੀਂ। ਮਨ ਥਿਰ ਵੱਸ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਖਸ਼[੫] ॥ ੩੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭੁਖ ਪਯਾਸ ਸਗਰੀ ਟਰੀ* ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੀ ਪਾਇ[੬]।ਤੀਸ ਕਹੀ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰ[੭],ਸੁਨੈ ਸਿੱਖ ਚਿਤ ਲਾਇ॥੩੪॥ †ਸੁਨੈ ‡ਸਿੱਖ ਚਰਨੀ ਲਗਾ ਗੁਰੂ ਕਹੈਂ ਹੁਲਸਾਇ[੮]। 'ਜੋੜੀ ਅਚਲ ਬਰ ਨਾਰ ਕੀ ਕਹੌਂ ਸਿੱਖ ਸਮੁਝਾਇ[੯]॥੩੫॥ [੧੦]ਹੀਲਾ ਨਸਿ ਹੈ§ ਬਹਾਲਬਨਿਹੈ ਅੰਨ ਪੱਥ ਪਚ ਜਾਇ। ਦੁਸ਼ਟ ਖਪੈ ਸਾਯਾ ਭਗੈ ਪਰੈ ਸ਼ਹੀਦੀ ਧਾਇ[੧੦] ॥

---

[੧]ਪੱਚੀਵੀਂ—(ਜੇ) ਕਾਲ (ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ) ਨਿਮਖ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਵਿਮੁਖਤਾ ਆ ਫੜੇ (ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ) ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੀਂਹ ਪਾਓ, ਭਾਵ ਜੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਘਬਰਾਵੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਦੇਵੇ ਭਾਣਾ ਮੰਨੇ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ। [੨]ਛੱਬੀਵੀਂ—(ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਭੁੱਲ ਹੋਣ ਪਰ) ਧਰਮ ਦੇ ਦੰਡ (ਪਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ ਤਾਂ) ਤਨਖਾਹ ਬਖਸ਼ਾਵੇ (ਉਸ ਭੁੱਲ ਦਾ) ਦੂਸ਼ਨ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ (ਤਨਖਾਹ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਸੋਧਕੇ ਹੀ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ਸੋ ਛੱਬੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਤਨਖਾਹ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਦੀ ਹੈ । [੩]ਸਤਾਈਵੀਂ— ਪਰਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ) ਹੇ ਨੂਰਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ ਲਈਂ । (ਅ) ਕੁਰਾਹੇ ਪੈਣੋਂ ਬਖਸ਼ ਲੈਣਾ ਹੇ ਗੁਰੂ ਨੂਰਦੇ ਜੀ ! [੪]ਅਠਾਈਵੀਂ—ਪਿਤਰਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਵਾਸਤੇ (ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ) ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭੁੱਲ ਸਭ ਦੂਰ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਵਡਕਿਆਂ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਯਾ ਭੋਗ ਆਦਿ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ। [੫](ਜੇ ਮਨ ਮੰਦ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਏ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ) ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਮੇਰਾ) ਮਨ ਥਿਰ ਹੋ ਵੱਸ ਰਹੇ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। [੬]ਤ੍ਰੀਹਵੀਂ—(ਵਿਹਾਰ ਬ੍ਰਿਧੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ) ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਸਾਰੀ ਟਲੀ ਰਹੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੋ ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਪਾਓ (ਕਾਮਯਾਬੀ ਬਖਸ਼ੋ)। [੭]ਤੀਹ ਅਰ-ਦਾਸਾਂ (ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖੀਆਂ। [੮]ਗੁਰੂ ਜੀ (ਹੋਰ ਅਰਦਾਸਾਂ ਅੱਗੇ) ਅਨੰਦ ਹੋਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [੯](ਇਕੱਤੀਹਵੀਂ—ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਰਤਾ ਦੀ ਜੋੜੀ ਅਟੱਲ ਰਹੇ ਹੇ ਸਿੱਖ ਤੈਨੂੰ ਸਮਝਾਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। [੧੦]ਬੱਤੀਵੀਂ ਤੇ ਤੇਤੀਵੀਂ:—(ਜੇ ਦਿੱਸਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਵੈਰੀ ਸਤਾਵੇ ਯਾ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਇਆ ਤੈਨੂੰ ਆ ਪਵੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰ) ਦੁਸ਼ਟ ਖਪ ਜਾਏਗਾ, ਸਾਇਆ ਨੱਸ ਜਾਏਗਾ (ਗ਼ੈਬ ਤੋਂ) ਸ਼ਹੀਦੀ (ਫੌਜਾਂ) ਧਾਕੇ (ਤੇਰੀ ਮਦਦ ਨੂੰ ਆਉਣ-ਗੀਆਂ) (ਤੇਰਾ) ਦੁੱਖ ਨਸ ਜਾਏਗਾ ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ ਅੰਨ ਜਲ ਤੈਨੂੰ ਪਚ ਜਾਏਗਾ ਭਾਵ ਅਰੋਗ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ। [ਸੰਸ:—ਪਾਥਸ=ਜਲ] (ਇਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਅਰਥ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਦਾ ਅੰਕ ੧) *ਪਾ:—ਗਈ। †ਇਥੋਂ ਤੋਂ ਸਾਖੀ ਦੀ ੭੬ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਚਲੀ ਹੈ।

‡ਪਾ:—ਕਹੋ। §ਪਾ:—ਨਸੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

੩੬॥ ਚੌਤੀ ਸੋਵੈ* ਸੁਖਾਧੀਸ਼ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿ ਲੇਹਿ[2]। ਪੈਂਤੀ ਗੁਰ ਪਸਾਰਾ ਕਰੈ ਵਧੈ ਪਸੂ ਕੀ ਵੇਹਿ[3] ॥ ੩੭ ॥ ਛੱਤੀ ਅਰਦਾਸ ਹੁਇ ਭਾਵਨਾ ਅੰਤ੍ਰ ਭਾਵ ਫਲ ਦੇਸ਼[4]।ਸੈਂਤੀ ਵੇਲ ਬਾਗਫਲੇ ਅਫਲ† ਸਫਲ ਵਹਿ ਸ਼ੇਸ਼[5] ॥੩੮॥ ਅਠਤੀਸਵੀਂ। ਮਨਮੁਖ ਉਠੈ ਸਨਮੁਖ ਝੁਕੈਂ ਨਵੇਂ ਗ੍ਰੇਹਿ ਆਰੰਭ[6]। ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉਣਤਾਲੀ ਅਚਲ ਬਸ ਸਿੰਘ ਵਸਤ ਅਭਿੰਭ[7] ॥ ੩੯ ॥ ਚਾਲੀ- ਸਮੀ। ਖੇਤੀ ਪਰ। ਮਾਤਾ ਕੌ ਅਮਾਨ। ਵਾਧੈ ਕਾ ਅਸਾਨ[8] ॥ ੪੦ ॥ ਇਕਤਾਲੀ। ਕੂਆ ਅਖੰਡ। ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮੰਡ[9] ॥੪੧॥ ਬਿਆਲੀ ॥ ਵੇਤੇ ਰਿੱਧਿ ਬ੍ਰਿੱਧਿ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਭਿ ਸਿੱਧਿ[10] ॥ ੪੨॥ ਤੇਤਾਲੀ। ਸਤਿਗੁਰ

---

[1]ਅੰਕ ੩੫, ੩੬ ਦਾ ਐਉਂ ਬੀ ਅਰਥ ਲਗਦਾ ਹੈ:-ਹੇ ਵਰ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਅਚਲ ਜੋੜੀ! (ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ) ਸਮਝਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ (ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੀਮਾਰੀ ਆਵੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ) ਦੁੱਖ ਨੱਸ ਜਾਏਗਾ, ਅਰੋਗ ਹੋ ਜਾਓਗੇ, ਅੰਨ ਜਲ ਪਚ ਜਾਏਗਾ, (ਇਹ ੩੧ਵੀਂ ਹੋਈ), (੩੨ਵੀਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੈਰੀ ਆ ਘੇਰਨ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਫਿਰ) ਦੁਸ਼ਟ ਖਪ ਜਾਣਗੇ। (੩੩ਵੀਂ ਅਰ- ਦਾਸ ਧਾਵਾ ਪੈਣ ਤੇ ਕਰੋ) ਧਾਵਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏਗੀ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ) ਸ਼ਹੀਦੀ ਸੈਨਾ ਧਾਵਾ ਆ ਪਏਗੀ। [2]ਚੌਤੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਕਰ ਲਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਦੂਜੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੋਵਾਂ ਭਾਵ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਸਵਾਂ। [3]ਪੈਂਤੀਵੀਂ-(ਇਹ ਹੈ ਕਿ) ਗੁਰੂ ਵਾਧਾ ਕਰੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਗੂ ਵਧੇ। [ਪੰ:, ਵਿਊਕਣਾ-ਪ੍ਰਸੂਤ ਹੋਣਾ]। [4]ਛਤੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਸ਼ਰਧਾ ਲਈ ਹੋਵੇ (ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੋ ਮੇਰੇ) ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਦੇਸ਼(ਅੰਤਹ ਕਰਣ) ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਵੇ। [5]ਸੈਂਤੀਵੀਂ-ਬਾਗ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਵੇਲਾਂ (ਤੇ ਬਿਖ ਜੋ) ਅਫਲ ਹਨ ਫਲ ਪੈਣ (ਤੇ ਜੋ) ਫਲ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਓਹ ਬਹੁਤਾ (ਫਲਨ)। [ਵਹਿ=ਉਹ। ਸ਼ੇਸ਼= ਬਹੁਤਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਵਹਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ]। [6]ਅਠੱਤੀਵੀਂ-ਨਵੇਂ ਘਰ ਅਰੰਭ ਵੇਲੇ (ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਕਿ ਜੋ) ਮਨਮੁਖ ਹੋਕੇ (ਮੇਰੇ) ਸਾਹਮਣੇ ਉਠੇ ਸੋ ਸਨਮੁਖ ਹੋਕੇ ਅਰਥਾਤ ਮੇਰੇ ਅਨਕੂਲ ਹੋਕੇ ਮੇਰੇ ਅਗੇ ਝੁਕ ਜਾਵੇ। [7]ਉਣਤਾਲੀਵੀਂ- (ਅਰਦਾਸ ਨਵੇਂ ਘਰ ਵਿਚ) ਪ੍ਰਵੇਸ਼ (ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਰੇ ਕਿ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਚਲ ਹੋਵੇ ਤੇ (ਘਰ ਵਿਚ) ਵਸਤੂਆਂ ਬਹੁਤ ਹੋਣ [ਸੰਸ:, ਅਭਿੰਭਾਰ=ਬਹੁਤ]। [8]ਚਾਲੀਸਵੀਂ-(ਅਰਦਾਸ) ਖੇਤੀ ਪਰਥਾਇ (ਕਦੇ ਜਦੋਂ ਬੀਜੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੋ ਧਰਤੀ) ਮਾਤਾ ਪਾਸ (ਬੀਜ) ਅਮਾਨਤ ਧਰਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਸੁਖੈਨ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇ। [ਫ਼ਾ:, ਆਸਾਨ=ਸੌਖਾ]। [9]ਇਕਤਾਲੀਵੀਂ- (ਖੂਹ ਦੇ ਜਲ ਦੀ ਅਟੁੱਟਤਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਖੂਹ ਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕਰੇ) ਹੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ (ਮੇਰਾ) ਖੂਹ ਅਖੰਡ (ਜਲ ਵਾਲਾ) ਹੋਵੇ। [10]ਬਿਤਾਲੀ-(ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬੋਹਲ) ਵੰਡੇ (ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ) ਹੇ ਸਭ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਦਾਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ (ਮੇਰੀ) ਰਿਧਿ ਵਧੇ। ਭਾਵ ਢੇਰੀ ਬਰਕਤ ਪਵੇ।　　*ਪਾ:-ਚੌਤੀਸ।　　†ਪਾ:-ਅਟਲ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary　　NamdhariElibrary@gmail.com

ਟੇਕ ਰਾਖ । ਦਿਖਾਵੈ ਸਿਦਕ ਸਾਖ[1] ॥ ੪੩ ॥ ਚੌਤਾਲੀ । ਗੁਪਤਿ ਕਾਮ । ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਫਲ ਜਾਨ[2] ॥੪੪॥ ਪੈਂਤਾਲੀ । ਬਾਹਰ ਈਤ ਊਤ ਧਾਵੈ । ਜਾਹਰ ਪ੍ਰਦੇਸ ਜਾਵੈ[3] ॥ ੪੫ ॥ ਛਿਆਲਵੀਂ । ਘਰ ਫੂਟ ਮੈਂ । ਘਰ ਸਭਿ ਬਿਹਾਲ । ਭਗਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ[4] ॥੪੬॥ ਸੈਂਤਾਲੀ । ਖਜ਼ਾਨੇ ਆਕਰਖ ਟੇਕ । ਰਾਖਾ ਤੂੰਹੀ ਏਕ[5] ॥੪੭॥ ਅਠਤਾਲੀ । ਰੋਗੁ ਜੁਰੇ । ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਾਂਤ।ਸਿਖ ਕੋ ਅਨਾਗਤ[6] ॥੪੮॥ [7]ਉਣੰਜਾ । ਮਿਲੇ ਵਿਛੁਰੇ ਕੋ । ਆਵੈ ਗੁਰ ਜਾਲਮ।

---

[1]ਤਿਰਤਾਲੀਵੀਂ—(ਜੇ ਵਿਹਾਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਕਿ) ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੋ ਮੇਰੀ ਸਾਖ (ਵਿਹਾਰਕ ਅਥਰੇ ਦੀ ਟੇਕ ਰਖ ਦਿਖਾਉਣੀ (ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮੈਨੂੰ) ਸਿਦਕ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ। (ਅ) ਸਾਖ (ਉਗਾਹੀ ਭਰਨ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ) ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੋ ਮੇਰੇ ਸਿਦਕ ਦੀ ਟੇਕ ਰੱਖ ਦਿਖਾਓ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਗਾਹੀ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਸਚ ਤੋਂ ਨਾਂ ਥਿੜਕਾਂ। [2]ਚੌਤਾਲਵੀਂ—(ਕੋਈ) ਗੁਪਤ ਕੰਮ (ਆ ਪਵੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ) ਹੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਸਫਲੇ ਹੋ ਜਾਣ। (ਅ) ਮੇਰੇ ਗੁਪਤ ਕੰਮ ਜੋ ਹੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ! ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਸਫਲ ਹੋਣ। [3]ਪੈਂਤਾਲੀਵੀਂ—(ਘਰੋਂ) ਬਾਹਰ ਇਧਰ ਉਧਰ ਕਿਤੇ ਸਹਿਸੁਭਾ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਖੁੱਲਮਖੁੱਲਾ ਜਾਣਾ ਪਵੇ (ਤਾਂ ਬੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ)। (ਅ) ਜ਼ਾਹਰ ਤੋਂ ਇਹ ਮੁਰਾਦ ਬੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਗਟਤਾਈ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਪਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲੇ। [4]ਛਿਤਾਲੀਵੀਂ—ਘਰ ਵਿਚ ਫੂਟ ਪਰਥਾਇ (ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ) (ਕਿ ਹੇ ਦਾਤਾ !) ਸਾਰਾ ਘਰ ਬੇਹਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਭਗਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਹੋ (ਸੇਵਕ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ)। (ਅ) ਭਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ਕਰੋ। [5]ਸੈਂਤਾਲਵੀਂ—ਖਜ਼ਾਨਾ (ਆਕਰਖ=) ਕੱਢਣ ਲਗਿਆਂ ਤੇ ਟਿਕਾਉ (ਰੱਖਣ) ਲਗਿਆਂ (ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ) ਤੂੰਹੇਂ ਇਕੋ ਹੀ ਰਾਖਾ ਹੈਂ। [ਆਕਰਖ=ਖਿੱਚਣਾ, ਕੱਢਣਾ। ਟੇਕ=ਟਿਕਾਉਣਾ]। (ਅ) ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ—ਖਜ਼ਾਨੇ ਆਂਕ ਰਖ ਟੇਕ=ਖਜ਼ਾਨੇ ਗਿਣਕੇ ਰੱਖਣ ਲਗਿਆਂ (ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ) ਇਕ (ਤੇਰੀ) ਟੇਕ ਹੈ ਤੂੰਹੇਂ ਰਾਖਾ ਹੈਂ। [6]ਅਠਤਾਲੀਵੀਂ—ਜਦ ਵਬਾ ਪੈ ਜਾਵੇ (ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਹੇ ਗੁਰੋ) ਸਿੱਖ ਪਾਸ ਇਹ ਨਾ ਅੱਪੜੇ (ਤੇ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਇਹ) ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਵੇ [ਰੋਗ ਜੁਰੇ=ਰੋਗ ਜੁੜ ਕੇ ਆਵੇ ਭਾਵ ਵਬਾ ਪਵੇ। ਅਨਾਗਤ=ਅਣ+ਆਗਤ=ਭਾਵ ਹੈ ਨਾ ਆਵੇ]। [7]ਉਣੰਜਵੀਂ—(ਇਹ ਗਲ) ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ (ਕਿ ਆਪ ਵਿਛੁੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਲਦੇ ਹੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਕਿ) ਜ਼ਾਲਮ (ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨਾਲ) ਵਿਛੁੜਿਆ (ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਮੁੜ ਘਰ) ਆਵੇ (ਤੇ ਮੈਨੂੰ) (ਮਿਲੇ। ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕੈਦ ਪਿਆਂ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਲਈ ਹੈ)। (ਅ) ਪਰ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਆਵੈ ਘਰ ਬਾਲਮ=ਅਰਥ—ਵਿਛੁੜੇ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ (ਹੇ ਗੁਰੋ) ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਘਰ ਆਵੇ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ (ਕਿ ਵਿਛੁੜਿਆਂ ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਭੂ) ਅਥਵਾ ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਜਗ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। (ੲ) ਜਦੋਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਵਿਛੜੇ ਤਦ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੋ (ਜ਼ਾਲਮ=) ਡਾਢਾ ਵਿਛੋੜਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਾਰਾ ਆਲਮ ਜਾਣਦਾ ਹੈ (ਉਸ ਵਿਖੇ ਸਹਾਈ ਹੋਣਾ)।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਨੈ ਸਭਿ ਆਲਮ ॥ ੪੯ ॥ ਪੰਚਾਸ । ਸ਼ਾਦੀ ਕੀ। ਖੁਲਾ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ । ਇੱਛਾ ਬਿਹਾਰ[1] ॥੫੦॥ ਇਕ ਪੰਚਾਸ । ਬਾਜ ਜੰਗ। ਗੁਰ ਬਖਸ਼ੀ ਅਸੰਗ[2] ॥ ੫੧ ॥ ਬਵੰਜਾ । ਗੁਰ ਦੀਨਾ ਗਨੇਸ਼ । ਸੁਫਲਾ ਕਾਮ ਮਾਨੈ ਆਦੇਸ਼[3] ॥ ੫੨॥ਤ੍ਰਿਪੰਜਾ । ਚਿਤ ਥੰਭਨ ਮੈਂ।ਦਰੀਆਉ ਬੇਗ ਪ੍ਰਵਾਹੁ । ਮਨ ਅਸਾਹੁ[4]॥ ੫੩ ॥ ਚੁਰੰਜਾ । ਅੱਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ । ਹਿਰਦਾ ਸੁਖ ਸਾਰ[5] ॥ ੫੪ ॥ ਪਚਵੰਜਾ।ਬਿਆਹ ਕੀ ਕ੍ਰਿਤ ਮੈਂ।ਆਰੰਭ ਤਵ ਕ੍ਰਿਪਾਲ।ਸਿੱਖ ਕੋ ਨਿਹਾਲ[6]॥ ੫੫ ॥ ਛਿਪੰਜਾ । ਬੰਧਨ ਮੈਂ । ਅੰਧਾ ਹੂਆ ਵਿਰੋਧ । ਸਿੱਖ ਕੋ, ਸੋਧ[7] ॥

---

[1]ਪੰਜਾਹਵੀਂ—ਵਿਵਾਹ ਦੀ (ਅਰਦਾਸ, ਅਰਥਾਤ) ਵਿਵਾਹ (ਰਚਾਉਣ) ਦੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਹੇ ਗੁਰੋ ਆਪਦੀ) ਇੱਛਾ (ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਵਾਹ ਦਾ) ਬਿਹਾਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇ । ਮੁਰਾਦ ਗੁਰੂ ਮਿਰਜਾਦਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹ ਹੋਵੇ । [2]ਇਕਵੰਜਵੀਂ—(ਘੋੜੇ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ) ਗੁਰੋ ਐਸਾ ਜੰਗੀ ਘੋੜਾ ਬਖਸ਼ੋ ਕਿ ਅਟਕ ਵਟਕ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ [ਅ+ਸੰਗ=ਸੰਗੇ ਨਾ, ਭਾਵ ਅੜੀ ਨਾ ਕਰੇ] । (ਅ) ਹੇ ਗੁਰੋ ਜੰਗ ਬਾਜੀ (ਜੰਗੀ ਤਾਕਤ ਐਸੀ) ਬਖਸ਼ੋ ਕਿ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ (ਫਤੇ ਹੋਵੇ) । [3]ਬਵੰਜਵੀਂ—(ਹਾਥੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਹੇ) ਗੁਰੋ ਆਪ ਨੇ ਹਾਥੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, (ਇਸ ਪਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਜਿਸ) ਕੰਮ (ਜਾਵਾਂ) ਸੁਫਲਾ ਹੋਵੇ (ਤੇ ਇਹ ਹਾਥੀ) ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨੇ ; ਅਥਵਾ ਲੋਕੀ ਮੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਨ । [ਗਨੇਸ਼=ਗਨੇਸ਼ ਦਾ ਸਿਰ ਹਾਥੀ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਬੋਲੇ ਵਿਚ ਗਨੇਸ਼ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਆਦੇਸ਼=ਹੁਕਮ, ਨਮਸਕਾਰ] । [4]ਤ੍ਰਿਵੰਜਵੀਂ—(ਖਿੰਡੇ ਚਿਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸ । ਹੇ ਗੁਰੋ) ਮਨ ਦਰਿਆਉ ਦੇ ਪਰਵਾਹ (ਵਾਂਗੂੰ) ਵੇਗਵਾਨ ਹੈ (ਇਸ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ) ਥੰਮੋ [ਅਸਾਹੁ=ਜੋ ਸਾਹ ਨ ਲਏ ਭਾਵ ਇਕਤਾਰ ਟੁਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਵੇਗਵਾਨ । (ਅ) ਅਸਾਧ । (ੲ) ਅਸਾ+ਹ=ਅਸਾਡਾ । ਯਥਾ 'ਅਉਗਣ ਸਭਿ ਅਸਾਹ'] । [5]ਚੁਰੰਜਵੀਂ—(ਘੋੜੀ ਦਾ ਵਛੇਰਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਹੇ ਗੁਰੋ) ਵਛੇਰਾ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸੁਖਦਾਈ ਹੋਵੇ । [ਸੰ:, ਅਸ਼੍ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ । ਅਸੁਨੀ=ਘੋੜੀ ਦੇ (ਕੁਮਾਰ=) ਪੁੱਤ੍ਰ । 'ਸੰਗਜਾ' ਸੂਰਜ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਸੀ, ਜੋ ਘੋੜੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ ਇਸ ਤੋਂ ਜੰਮੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਅਸ਼੍ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਹੈ (ਦੇਖੋ:—ਨਿਰੁਕਤ ਦੈਵਤ ਕਾਂਡ); ਇਸ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸਈ ਬੋਲੇ ਵਿਚ ਵਛੇਰੇ ਨੂੰ ਅਸ਼੍ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ] । [6]ਪਚਵੰਜਵੀਂ—ਵਿਆਹ ਰਚਾਉਣ ਵੇਲੇ (ਦੀ ਅਰਦਾਸ) ਹੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ (ਗੁਰੋ) ਤੇਰਾ (ਕਰਾਇਆ) ਕਾਰਜ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਾਂ (ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਾ) । [7]ਛਿਵੰਜਵੀਂ—ਬੰਧਨ (ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਰਦਾਸ:—ਹੇ ਗੁਰੋ) ਵਿਰੋਧੀ ਨੇ (ਬਲ ਆਦਿ ਮਦ ਵਿਚ) ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋਕੇ (ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬੰਧਨ ਪਾਏ ਹਨ) ਆਪ ਉਧਾਰ ਕਰੋ । ਅਥਵਾ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਢੂੰਡ ਕੇ ਆਪ ਲੈ ਆਓ [ਸੋਧਣਾ=ਢੂੰਡਣਾ] । (ਅ) ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਦਾਸ—(ਹੇ ਗੁਰੋ) ਵਿਰੋਧੀ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ (ਦੁਖ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਧੋ) । [ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਬੋਲਾ ਹੈ ਸੋਧੋ=ਠੀਕ ਕਰੋ] ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

੫੬॥ ਸਤਵੰਜਾ। ਮੋਹਨੀ ਮੈਂ। ਦੇਖਤਿ ਖੁਸ਼ਾਲ। ਸਿੱਖ ਕਾਰਜ ਸੰਭਾਲ[1] ॥੫੭॥ ਅਠਵੰਜਾ। ਕੀਰਤਨ ਕੀ। ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਉਚਾਰ। ਨਾਮ ਫਲ ਸੁਣ ਹੋ ਉਧਾਰ[2]*॥੫੮॥ਉਣਾਹਠ। ਬਿਘਨ ਹਟਾਵਨ ਮੈਂ। ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਉਮੰਡ। ਬਿਰੋਧੀ ਰੁਕੈ ਬਿਹੰਡ[3]॥੫੯॥ਸਾਠਮੀ। ਸਾਧ ਮਿਲਨਿ ਮੈਂ ਮਨ ਹੋਵੈ ਅਧੀਨ। ਸਾਧ ਮਿਲੇ ਫਲ ਪੀਨ[4] ॥੬੦॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਾਠ ਅਰਦਾਸਾ ਮੰਗਲੀ ਦੀਨ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਸਿੱਖ। ਤੋਹਿ ਭਾਵ ਜੈਸੋ ਫਲਯੋ ਐਸਾ ਸਿੱਖ ਨ ਦਿੱਖ[5] ॥ ੬੧॥ †ਇਕਾਹਠਮੀ। ਮਨ ਸਾਲ ਹੋਇ ਮੋਰ। ਤੁਮ ਰਾਖੋ ਜਗ ਝੇਰੁ[6] ॥ ੬੨॥ ਬਾਹਠੀ। ਗੁਰ ਪਗ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਠਹਿਰੇ ਮਨ ਧਿਆਨ[7]॥੬੩॥ਤ੍ਰੇਹਠੀ। ਤਰਣ ਕੀ ਤਰਣਾਇ। ਸਤਿਗੁਰ ਸਹਾਇ[8]॥੬੪॥ ਚੌਸਠੀ। [9]ਚਾਕਰ ਧਾਰਣੇ। ਮਨ

[1]ਸਤਵੰਜਵੀਂ—(ਜਿਸ ਗੋਚਰਾ ਕੰਮ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਅਪਣੇ ਤੇ) ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਲੈਣ ਨਮਿੱਤ (ਇਉਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ:—ਹੇ ਗੁਰੋ! (ਓਹ) ਦੇਖਦਾ ਹੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇ (ਤੇ ਤੇਰੇ) ਸਿੱਖ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸੰਵਾਰ ਦੇਵੇ। [2]ਅਠਵੰਜਵੀਂ—(ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ:—) (ਹੇ ਗੁਰੋ) ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਦਾ ਫਲ ਲੱਗੇ ਨਾਮ (ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤੇ) ਉੱਧਾਰ ਅਰਥਾਤ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋਵੇ [ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਉਚਾਰ=ਉਹ ਜੋ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਗੁਰਬਾਣੀ]। [3]ਉਣਾਹਠਵੀਂ—(ਵਿਘਨਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ:—ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੋ) ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਉਮਡ ਕੇ ਪੈਣ (ਐਉਂ ਕਿ ਮੇਰਾ) ਵਿਰੋਧੀ ਮੇਰਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੁਕ ਜਾਵੇ। (ਅ) ਵਿਰੋਧੀ ਰੁਕ ਜਾਣ (ਤੇ ਵਿਘਨ) ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ। [4]ਸੱਠਵੀਂ—ਸਾਧੂ ਦੇ ਮਿਲਨ ਲਈ (ਅਰਦਾਸ, ਹੇ ਗੁਰੋ ਮੇਰਾ) ਮਨ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਧੂ ਮਿਲੇ, ਤੇ ਪੂਰਨ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸੇ ਵਿੱਚ ਕਹੀਦਾ ਹੈ:— ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਮੇਲ ਸਾਧ ਦਾ ਸੰਗ ਸੇਈ ਪਿਆਰੇ ਮੇਲੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲਿਆਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਆਵੇ। [5]ਸੱਠ ਮੰਗਲਮਈ ਅਰਦਾਸਾਂ ਹੇ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ ਜੈਸਾ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਫਲਿਆ ਹੈ ਐਸਾ ਸਿੱਖ (ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ) ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਅਥਵਾ ਜੈਸਾ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਫਲਿਆ ਹੈ (ਸਿੱਖਨ ਦਿਖ) ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। [6]ਇਕਾਹਠਵੀਂ—(ਜਗਤ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸ:—ਹੇ ਗੁਰੋ) ਮੇਰਾ ਮਨ (ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ) ਸਿੱਧਾ ਰਹੇ (ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ) ਜਗਤ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਤੋਂ ਰੱਖ ਲਵੋ। [7]ਬਾਹਠਵੀਂ—(ਗੁਰ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਹੇ ਗੁਰੋ ਮੇਰਾ ਮਨ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਪਾਵੇ [ਸੰਸ:, ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ=ਅਰਾਮ, ਸੁਖ]। [8]ਤ੍ਰੇਹਠਵੀਂ—ਜੁਆਨ ਦੀ ਜੁਆਨੀ (ਨੂੰ ਭੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਰਦਾਸ:—ਹੇ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ (ਸਦਾ) ਸਹਾਈ ਰਹੋ, ਭਾਵ ਕੁਕਰਮ ਤੋਂ ਬਚਾਓ। [9]ਚਉਠਵੀਂ—(ਨੌਕਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਅਰਦਾਸ:—) ਨੌਕਰ ਰੱਖਣ ਵੇਲੇ ਕਹੇ:—ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮੇਰਾ ਮਨ ਮੋਮਵਤ (ਨਰਮ ਹੋਵੇ) ਭਾਵ ਮੈਥੋਂ ਨੌਕਰ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨਾ ਹੋਵੇ। (ਅ) ਆਪ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਦੀ (ਅਰਦਾਸ) (ਹੇ ਗੁਰੋ) ਮੇਰਾ ਮਨ ਮੋਮਵਤ (ਨਰਮ ਰਹੇ ਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪੂਰਾ ਉਤਰਾਂ (ਕਦੇ ਕੱਸਾ ਨਾ ਨਿਕਲਾਂ) ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲਕ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਤੁਰਾਂ।

*ਪਾ:—ਅਧਾਰ। †ਇਥੋਂ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ 22ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਚੱਲੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੈਣਾ।ਪੂਰਾ ਦਿਨਰੈਣ॥੬੫॥ਪੈਂਸਠੀ।ਅਮਾਨ ਸਰਾਇ। ਸਤਿਗੁਰ ਸਹਾਇ[1]॥ ੬੬॥ਛਿਆਸਠੀ।ਅਮਲ ਸੁਖਦਾਇ।ਤਨ ਸੁਖ ਛਾਇ[2]॥੬੭॥ਸਤਾਹਠੀ। ਮੈਠਰ। ਗੁਰੂ ਕਰੇ ਸੇਠਰ[3]॥੬੮॥ਅਠਾਹਠੀ। ਮੋਦੀਖਾਨੇ*ਮੈਂ। [4]ਮੁਲਕ ਮਾਲਕ।ਸੁਖ

[1]ਪਹਿਠਵੀਂ–(ਅਮਾਨਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ) ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ! ਅਪਣੀ ਸਹਾਯਤਾ ਨਾਲ ਅਮਾਨਤ (ਰੱਖਣ) ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਸਚਿਆਰ ਰੱਖਣਾ। [2]ਛਿਆਹਠਵੀਂ–(ਸ਼ੁਭ ਅਮਲਾਂ ਲਈ ਅਰਦਾਸ:–ਹੇ ਗੁਰੋ) ਐਸੇ ਸੁਖਦਾਈ ਕੰਮ ਕਰਵਾਓ ਕਿ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿਚ ਸੁਖ ਛਾਇਆ ਰਹੇ [ਅ:, ਅਮਲ=ਕੰਮ]। (ਅ) (ਹੇ ਗੁਰੋ) ਐਸਾ ਸੁਖਦਾਈ ਅਮਲ (ਨਸ਼ਾ) ਲਗਾਓ ਕਿ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸੁਖ ਛਾਇਆ ਰਹੇ। ਭਾਵ 'ਨਾਮ ਅਮਲ' ਤੋਂ ਹੈ। ਯਥਾ 'ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਅਮਲ ਹਰਿ ਲਾਇ' ਪੁਨ: 'ਰਾਮ ਰਸਾਇਣਿ ਜੋ ਰਤੇ ਨਾਨਕ ਸਚ ਅਮਲੀ।' (ੲ) ਸੁੱਖੇ ਆਦਿਕ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਐਉਂ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਮਲ ਐਸਾ ਸੁਖਦਾਈ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸੁਖ ਛਾਵੇ। ਪਰ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਅਮਲ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਨਿਰੋਲ ਸੁਖਦਾਈ ਹੋਵੇ। [3]ਸਤਾਹਠਵੀਂ–(ਗ਼ਰੀਬ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਬਣਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸ:–ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਮੈਂ) ਗ਼ਰੀਬ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅਮੀਰ ਬਣਾਓ। [ਮੈਠਰ=ਹਾਜਤਾਂ ਦਾ ਘਾਹੀ ਭਾਵ ਗ਼ਰੀਬ। ਸੇਠਰ=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ, ਧਨੀ, ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ]। (ਅ) ਗੁਰੂ ਸਾਡੇ ਕਮਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਠਿਆਂ ਕਰ ਦੇਵੇ। [4]ਅਠਾਹਠਵੀਂ–ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ (ਕਾਰਦਾਰ ਬਣਨ ਵੇਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ:–) ਮੁਲਕ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨਾਲ (ਮੇਰੇ) ਸੁਖ ਦੇ ਤਅੱਲਕ (ਸੰਬੰਧ) ਰਹਿਣ।

*ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸੂ: ਵਿੱਚ ਸਿਰਨਾਮੇ ਪਹਿਲੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਪਹਿਲੇ ਹਨ ਕਿਤੇ ਪਿੱਛੇ। ਅੰਕ ੬੭ ਤੋਂ ੭੩ ਤੱਕ ਸੌ ਸਾਖੀ ਨੇ ਸਿਰਨਾਮੇ ਮਗਰੋਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਏਥੇ ਬੀ ਪਹਿਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸਾਂ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੂਜਬ ਅਰਥ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਸੌ ਸਾਖੀ ਮੂਜਬ ਅਰਥ ਵਧੇਰੇ ਢੁਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਐਉਂ[1] ਲੱਗਦੇ ਹਨ:–ਮੈਠਰ, ਗੁਰੂ ਕਰੇ ਸੇਠਰ ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਮੈ=ਕਿ ਮੈਂ (ਮੈਠਰ=) ਢਿੱਲਾ ਮੱਠਾ ਹਾਂ ਆਪ ਨੇ ਮੋਦੀ ਖਾਨਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਮੈਨੂੰ (ਸੇਠਰ=) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬੀ ਬਨਾਇਓ ਭਾਵ ਇਸ ਕੰਮਦੀ ਯੋਗਤਾ ਬਖਸ਼ੋ। (ਇਹ ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਵੇਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ) ।੬੭। ਮੁਲਖ ਮਾਲਕ ਸੁਖ ਕਾ ਤਾਲਕ ਦਿਵਾਨ ਮੈ=ਦਿਵਾਨਗੀ (ਮਿਲਨ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ) ਮੁਲਕ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸੁਖ ਦਾ ਤਅੱਲਕ ਨਿਭੇ ॥ ੬੮ ॥ ਸਿਦਕ ਸਾਬਤ ਭਾਵ ਆਗਤ ਧਿਆਨ ਮੈਂ=ਧਿਆਨ (ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ) ਕਰੇ ਮੇਰਾ ਸਿਦਕ ਸਾਬਤ ਰਹੇ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। [ਆਗਤ=ਆਵੇ]॥੬੯॥ ਅਗਨ ਸੂਰ ਵਪੁ ਮੇਰਾ ਪੂਰ ਸਤਰਵੇਂ ਲੜਾਈ ਮੈਂ=ਸਤਰਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਲੜਾਈ ਵੇਲੇ ਕਰੇ ਕਿ ਅਗਨੀ ਤੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਤੇਜ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਭਰ ਜਾਵੇ ॥ ੭੦ ॥ ਸੁਖ ਮਾਠ ਦਿਨ ਰੈਨ ਆਠ ਨਿਤ ਮੈਂ=ਹਰ ਰੋਜ ਦੀ-(ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਹੋਵੇ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੋ ਮੇਰੇ) ਦਿਨ ਰੈਨ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਸੁਖ ਨਾਲ ਬੀਤਣ ॥੭੧॥ ਪਾਲਕੀ ਪਾਲ ਸਿਖ ਸਦਾ ਸੁਖਾਲ=(ਹੇ ਗੁਰੋ) ਪਾਲਕੀ ਕਿ ਸੁਖਪਾਲ ਵਿਚ (ਚੜ੍ਹਕੇ ਤੇਰਾ ਸਿਖ) ਸਦਾ ਸੁਖਾਲਾ ਰਹੇ ॥ ੭੨ ॥ ਪਾਪ ਪੀਲ ਤਰਕ ਤੇਲ ਪੀੜਨ ਮੈ=ਪੀੜਾ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਹੇ ਗੁਰੋ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਪੀੜ ਸੁਟੇ (ਤੇ ਸਿੱਖ) ਤੇਲ (ਆਦਿ ਦੇਣੇ) ਦੂਰ ਕਰੇ ॥ ੭੩ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾ ਤਾਲਕ ॥੬੯॥ ਉਨ੍ਹੱਤ੍ਰੀ। ਦਿਵਾਨਮੈਂ।ਸਿਦਕ ਸਾਬਤ। ਭਾਵ ਆਗਤ¹॥
੭੦॥ਸੱਤ੍ਰੀ॥ਧਿਆਨਮੈਂ।ਅਗਨਿਸੂਰ।ਵਪੁਮੇਰਾਪੂਰ²॥੭੧॥ਇਕੱਤ੍ਰੀ। ਲਰਾਈ
ਮੈਂ।ਸੁਖਸਾਠ*। ਦਿਨ ਰਾਤ੍ਰ† ਆਠ ਦਿਨ ਮੈਂ‡ ॥੭੨॥ ਬਹੱਤ੍ਰੀ। ਪਾਲਕੀ
ਪਾਲ।ਸਿੱਖ ਸਦਾ ਸੁਖਾਲ⁴॥੭੩॥ਤਿਹੱਤ੍ਰੀ॥ਪਾਪ ਪੇਲ।ਤਰਕ ਤੇਲ, ਪੀੜਨ
ਮਹਿ⁵॥੭੪॥ ਚੁਹੱਤ੍ਰੀ। ਬਰਨ ਕਾ ਆਗਮ। ਅਤੁਲ ਜਲ ਰਾਗਮੰ⁶ ॥੭੫॥
ਪਚੱਤ੍ਰੀ। ਸਿਰ ਮੁਕਟ ਕੀ ਲਾਜ। ਬਿਰਦ ਤਵ ਸਾਜ⁷ ॥ ੭੬॥ ਛਿਹੱਤ੍ਰੀ§

¹ਉਨ੍ਹੱਤਰਵੀਂ—ਦੀਵਾਨ (ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਨ ਵੇਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ) (ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਅੰਦਰੋਂ ਮੇਰਾ) ਸਿਦਕ ਸਾਬਤ ਰਹੇ ਤੇ (ਬਾਹਰੋਂ) ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਤੇ ਆਦਰ (ਬਣੇ) [ਭਾਵ=ਭਾਉ, ਸਤਿਕਾਰ। ਆਗਤ=ਆਗਤ ਭਾਗਤ, ਆਦਰ]। ²ਸੱਤਰਵੀਂ—(ਧਯਾਨ ਜੋੜਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੇ ਗੁਰੋ) ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਅਗਨੀ ਤੇ ਸੂਰਜ (ਸਮ ਤੇਜ ਨਾਲ) ਭਰਪੂਰ ਕਰੋ। ³ਇਕੱਤ੍ਰਵੀਂ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵੇਲੇ (ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ) ਹੇ ਗੁਰੋ ਦਿਨ ਰਾਤ ਅੱਠੇ (ਪਹਿਰ) ਸੁਖ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰਖੋ। [ਸਾਂਠ=ਜੋੜਨਾ, ਦੇਖੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋਸ਼]। ⁴ਬਹੱਤਰਵੀਂ—(ਪਾਲਕੀ ਚੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ:—ਹੇ ਗੁਰੋ) ਪਾਲਕੀ ਕਿ ਸੁਖਪਾਲ (ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਸਿੱਖ) ਸਦਾ ਸੁਖਾਲਾ ਰਹੇ। ⁵ਤਿਹੱਤਰਵੀਂ—ਗ੍ਰੇਹ ਪੀੜਾ ਵੇਲੇ (ਅਰਥਾਤ ਜਦ ਜਯੋਤਸ਼ੀ) ਕਹਿਣ ਕਿ ਤੁਸਾਡੀ ਪੀੜਾ ਅਨਿਸ਼੍ਟ ਗ੍ਰੇਹ ਕਰਕੇ ਹੈ ਤਾਂ ਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਪੂਜਾ ਲਈ) ਤੇਲ (ਮਾਂਹ ਆਦਿ ਦੇਣੇ) ਤਰਕ ਕਰੇ (ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੋ ਆਪ ਮੇਟੋ) ਅਨਿਸ਼੍ਟ ਗ੍ਰੇਹ ਨੂੰ ਟਾਲ ਦਿਓ। [ਪਾਪ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਪਾਪ ਗ੍ਰੇਹ ਦੀ ਹੈ। ਪਾਪ ਗ੍ਰੇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਨਿਸ਼੍ਟ ਗ੍ਰੇਹ ਨੂੰ, ਕ੍ਰੂਰ ਗ੍ਰੇਹ ਨੂੰ। ਉਹ ਗ੍ਰੇਹ ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਦੁਖ ਪੀੜਾ ਆਈ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪੇਲ, ਪੇਲਨਾ=ਧੱਕੇਲਨਾ, ਦਬਾਉਣਾ, ਟਾਲਣਾ; ਤਰਕ=ਦੂਰ ਕਰਨਾ, ਤਿਆਗਣਾ। ਪੀੜਨ=ਪੀੜਾ, ਭਾਵ ਗ੍ਰੇਹ ਪੀੜਾ]। ⁶ਚੁਹੱਤਰਵੀਂ—(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਥਾਈਂ ਦਰਯਾਵਾਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਸਿਲਾਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਸਿਲਾਬ ਨਾਲ ਖੇਤੀਆਂ ਫਸਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜਦ ਰੁਤ ਆਵੇ ਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਚੜ੍ਹਨ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਹੇ ਗੁਰੋ) ਵਰੁਣ (ਆਪ) ਆਵੇ, (ਸਾਡੀਆਂ) ਜੂਹਾਂ ਵਿਚ ਅਤੁੱਲ ਜਲ ਚੜ੍ਹੇ, [ਵਰੁਣ=ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਦੇਉਤਾ: ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ ਤੋਂ। ਰਾਗ਼ਮ ਫਾਰਸੀ ਪਦ ਹੈ, ਰਾਗ਼=ਸਬਜ਼ਾ ਜ਼ਾਰ, ਮਰਗੁਜ਼ਾਰ, ਜੂਹ। ਰਾਗ਼+ਮੰ=ਜੂਹਾਂ ਵਿਚ]। ⁷ਪੰਜੱਤਰਵੀਂ—(ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ, ਹੇ ਗੁਰੋ) ਸਿਰ (ਪਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਕੇਸਾਂ ਰੂਪੀ) ਮੁਕਟ ਦੀ ਲਾਜ ਆਪ ਨੂੰ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ (ਬਾਣੇ) ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਨਿਬਾਹ ਦਿਓ। (ਅ) ਮੁਕਟ ਦਾ ਅਰਥ ਪਗ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਗਦੀ ਨਸ਼ੀਨੀ ਵੇਲੇ ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਧਾਰਨ ਵੇਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਬੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

*ਪਾ:—ਸਾਰ। †ਪਾ:—ਰੈਣ। ‡ਪਾ:—ਨਿਤ ਮੈਂ।

§ਏਥੇ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ੭੫ ਅੰਗ ਹੈ ਤੇ ਅੰਗ ੭੬ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਅੱਗੇ ਚਲਕੇ ੨੬ ਅਰਦਾਸਾਂ ਹੋਰ ਆਉਣਗੀਆਂ ਤੇ ਜੋੜ ੧੦੧ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਏਥੇ 'ਛਿਹੱਤ੍ਰੀ' ਪਦ ਗਲਤ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ੨੬ ਅਰਦਾਸਾਂ ਦਾ ਅਰੰਭ ਅਗਲੇ ਅੰਸੂ ਦੇ ਅੰਕ ੧੯ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ

[ਬਾਕੀ ਟੂਕ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹੇਠ [illegible]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਿੱਖ ਸਖਾ, ਸੁਤ ਸਿੱਖ ਮਮ, ਸਿੱਖ ਹਮਾਰਾ ਧਯਾਨ। ਸੇਵੈ ਸਿਖ ਨਿਜ ਰੂਪ ਕੌ ਸਿੱਖ ਸੁਖਾਂ ਕੀ ਖਾਨ॥੭੭॥ ਸੁਨੌ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਕੌਡੀਆਂ ਨਿੱਤ ਗੁਰੂ ਹਿਤ ਧਾਰਯਧਨ ਹੋਵੈ ਬਖਸ਼ਾ ਸਕਲ ਸੁਖ ਸੰਪਤਿ ਰਤਿ ਗਾਂਰ॥੭੮॥ ਮੇਰੀ ਸਿੱਖਯਾ ਜਾਨਿਕੈ ਨਰ ਨਾਰੀ ਹਿਯ ਚੇਤਿ। ਬਾਨੀ ਗੁਰ ਸੁਰਕੀ* ਰਹਤਿ, ਗਹਿਨੀ ਰਹੈ ਸੁਚੇਤ॥ ੭੯॥ ਜਾਮ ਨਹਾਈਏ† ਨਾਮ ਧਿਆਈਏ‡ ਘਰ ਕੀ ਕੀਜੈ ਕਾਰ। ਥੋੜਾ ਬੋਲ, ਸਾਚਾ ਰੋਲ, ਇਕ ਮਨ, ਸੰਕਟ ਹਾਰ॥ ੮੦ ॥ ਮਨ ਕਾ ਮਾਰਨ ਸੁਗਮ ਹੈ ਤਨ ਕੋ ਬਾਂਧੇ ਆਦਿ। ਸੁੱਧ ਬਿਹਾਰੀ ਕਾਰ ਗੁਰ ਦੇਖ ਛੋਡੀਏ ਬਾਦ॥ ੮੧ ॥ ਮਾਲ ਲਾਲ ਅਰੁ ਸਾਲ

ਸਿੱਖ ਹੀ ਸਖਾ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਹੀ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਚ ਹੀ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸੇਂਵਦਾ ਹੈ (ਸੋ ਮੇਰੇ) ਨਿਜ ਰੂਪ ਨੂੰ ਸੇਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਬਿਸ਼ੰਭਰ! ਸੁਣੋ (ਜੋ ਸਿੱਖ) ਪੰਜ ਕਉਡੀਆਂ ਰੋਜ਼ ਗੁਰਾਂ ਹਿਤ (ਰੱਖਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ) ਤਿਸਨੂੰ ਧਨ ਬਹੁਤਾ ਬਖਸ਼ੀਵੇਗਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਸੰਪਦਾ (ਉਸ ਨੂੰ) ਮਿਲਨਗੇ(ਤੇ ਉਹ ਗੁਰਾਂ ਦੀ) ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਰਹੇਗਾ। (ਅ) ਸੁਖ ਸੰਪਦਾ ਵਿਚ ਰਚਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਬੀ (ਨਰ ਨਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸਿਖਿਆ) ਦਿਓ। ਮੇਰੀ ਇਸ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝਕੇ ਨਰ ਨਾਰੀਆਂ (ਸੱਭੇ) ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਯਾਦ ਰੱਖੇ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ (ਗਾਵੇ), ਦੇਵਤਿਆਂ (ਵਰਗਾ) ਆਚਰਨ ਰੱਖੇ ਤੇ ਰਹਿਤ ਮਿਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਸੁਚੇਤ ਰਹੇ। ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਨਹਾਈਏ, ਨਾਮ ਧਿਆਈਏ, ਤੇ (ਦਿਨੇ) ਘਰ ਦੀ ਕਾਰ ਕਰੀਏ, ਥੋੜਾ ਬੋਲੀਏ, ਸੱਚ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੀਏ, ਮਨ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉ ਵਿਚ ਰੱਖੀਏ (ਏਹ ਸਾਧਨ) ਸੰਕਟ ਹਰਨ ਹਾਰਾ ਹੈ। [ਰੋਲ=ਢੂੰਡਕੇ ਕੱਠੇ ਕਰਨਾ]। ਮਨ ਦਾ ਮਾਰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੈ (ਜੇ) ਪਹਿਲੋਂ ਤਨ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਵੇ, ਸੁੱਧ ਵਿਹਾਰ ਵਾਲੇ ਬਣੇ ਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰ (ਦੇਵੇ), ਦੂਸ਼ਣ (ਛਾਂਟਣੇ ਤੇ) ਝਗੜੇ ਕਰਨੇ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। (ਅ) ਮਾਰ ਨ ਸੁਗਮ=ਮਨ ਦਾ ਮਾਰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਹਰ ਇਕ) ਸਿੱਖ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੋ ਮਾਲਾਂ, ਤੇ ਲਾਲਾਂ (ਜਵਾਹਰਾਤਾਂ) ਤੇ ਦੁਸ਼ਾਲਿਆਂ ਵਿਚ (ਰਹਿੰਦਿਆਂ) ਅਥਵਾ ਟੁੱਟੀ ਜੁੱਤੀ ਨਾਲ ਤੁਰਨਾ ਪਵੇ (ਹਰ ਹਾਲੇ) ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਦਕ ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ (ਮੇਰੇ)ਪਾਸ ਰਹੇ। [ਲਾਲ=ਜਵਾਹਰਾਤ। (ਅ) ਪੁੱਤ੍ਰ। ਸ਼ਾਲ=ਦੁਸ਼ਾਲੇ, (ਅ) ਘਰ। ਵਾ=ਅਥਵਾ। ਖਾਲ=ਖੱਲ, ਜੁੱਤੀ, (ਅ) ਊਠ, [ਵਾ:, ਖ਼ਾਲ=ਕਾਲਾ ਊਠ।] ਚਾਲ=ਜੋ ਚੱਲ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ। ਚਾਲ=ਚੱਲਣਾ, ਪੈਦਲ ਤੁਰਨਾ]।

*ਪਾ:-ਗੁਰ ਕੀ। †ਪਾ:-ਨਹਾਈ। ‡ਪਾ:-ਧਿਆਈ।

-੭੨ (ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਟੂਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਹੈ। ਕਈ ਗਿਆਨੀ ੭੬ ਨੂੰ ਏਥੇ ਦਰੁਸਤ ਮੰਨਕੇ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ੨੫ ਗਿਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਗਲੇ ਅੰਸੂ ਦੇ ਅੰਕ ੨੭ ਵਿਚ ਆਏ ਪਦ 'ਛੱਬੀ' ਨੂੰ 'ਛਬੀ' ਪੜ੍ਹਕੇ ਛਬੀ ਯਾ ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਛੰਦ ਦੀ ਚਾਲ ਓਥੇ ਪਾਠ 'ਛੱਬੀ' ਹੀ ਦਰੁਸਤ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਖਾਲ ਚਾਲ ਵਾਚਾਲ । ਸਿਦਕ ਗੁਰੂ ਕਾ ਐਨ ਵਿਗੁ ਇਹੀ ਸਿੱਖ ਕਾ ਸੂਲ[੧]॥੯੨॥ [੨]ਐਂਡਾ ਕੈਂਡਾ ਬੈਨੜਾ ਕੰਨਸਾ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇ । ਵੇਮੁਖ ਇਨ ਸਭਿ ਤੇ ਬਚਹੁ ਫੂਲ ਸਿਪਦਾ ਆਇ ॥ ੯੩ ॥ [੩]ਨਾਰੀ ਕੀ ਮਾਨੈ ਨਹੀਂ ਬਾਲ ਨ ਕਰੰਡਾ ਮੀਤ । ਡੋਲੈ ਨਹਿ ਮਨ ਜੁੱਧ ਮਹਿ ਨਿਰਦੁਖ ਕਰਨੀ ਰੀਤ ॥ ੯੪ ॥ [੪]ਸਿਖ ਕੀਆ ਤਬਿ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲੀ ਦੇਯ । ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ ਵਾਕ ਸੁਨਿ ਸਿੱਖ ਕਹੈਂ ਗਾ ਸ਼੍ਰੇਯ ॥੯੫*॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਅਰਦਾਸ ਭੇਦ' ਕਥਨੰ ਨਾਮ ਚਤੁਰਦਸ਼ਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੧੪ ॥

੧੫. [ਅਰਦਾਸਾਂ—ਜਾਰੀ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਸਿਖ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਿਤਾ ਬਿਸ਼ੰਭਰਦਾਸ[੫] । ਹਾਥਜੋਰਿ ਬੂਝਨ ਲਗਯੋ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਾਸ॥੧॥ †[੬]"ਜੇ ਨਹਿ ਸਿਖ ਬਹਾਲ ਹੁਇ,

[੧]ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਯਾਯ ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਅੰਕ ੬ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ । [੨]ਆਕੜਿਆ ਹੋਇਆ (ਹੰਕਾਰੀ), ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਗੱਪੀ, ਕੰਨਿਆਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ (ਮਾਰਨ ਯਾ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਤੋਂ) ਬੇਮੁਖ ਹੋਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋ (ਤੁਹਾਡੀ) ਸਿਪਦਾ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੋਏਗੀ । [ਐਂਡਾ=ਐਂਠ ਵਾਲਾ, ਆਕੜ ਵਾਲਾ । ਕੈਂਡਾ=ਕਠੋਰ, ਕੰਡੇ ਵਤ ਚੁਭਣ ਵਾਲਾ । ਬੈਨੜਾ=ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ । ਬੈਂਡੜਾ=ਵਿੰਗਾ, ਹਰ ਗੱਲੇ ਪੁੱਠਾ ਪੈਣ ਵਾਲਾ । (ਅ) ਕੈਂਡਾ ਬੈਨੜਾ=ਕਠੋਰ ਵਾਕ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ] । [੩]ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਆਖੇ ਨਾ ਲੱਗੇ ਤੇ ਬਾਲ ਨੂੰ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਾ ਬਣਾਵੇ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜੁੱਧ ਵਿੱਚ ਡੁਲਾਵੇ ਨਾਂ ਤੇ ਕਰਨੀ ਦੀ ਰੀਤੀ ਨਿਰਦੂਖਣ ਰੱਖੇ । ਮੁਰਾਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਬੁਧੀ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਰੱਖਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅੱਗੇ ਸੌਂਤ ਬਚਨੀਆਂ ਨਾਂ ਬਣੇ ਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਧਾਰੇ ਕਿ ਵੱਡਾ ਹੋਕੇ ਨਿਭੇਗਾ । [ਕਰਨੀ ਦੀ ਰੀਤਿ=ਵਰਤੋਂ । ਬਾਲ=ਬੱਚਾ, ਮੂਰਖ] । [੪](ਕਵਿ ਸੋਕਤੀ ਹੈ:—) ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਦੇਕੇ ਹਰਗੁਪਾਲ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੀਤਾ (ਕੋਲ ਬੈਠੇ) ਸਿੱਖ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਵਾਕ ਸੁਣਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ (ਇਹ ਹੁਣ) ਕਲਿਆਣ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ [ਗਾ=ਗਿਆ, ਪਹੁੰਚਾ । ਸ਼੍ਰੇਯ=ਕਲਯਾਣ] (ਅ) (ਹੁਣ ਅਗਲੇ ਅੰਸੂ ਵਿਚ) ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਜੋ) ਵਾਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਕਲਯਾਣ ਬਾਬਤ ਆਖੇਗਾ ਸੋ ਸੁਣ:— । [ਕਹੈਂਗਾ ਸ਼੍ਰੇਯ=ਕਲਯਾਣ ਬਾਬਤ ਕਹੇਗਾ] । [੫]ਤੇ (ਉਸਦਾ) ਪਿਤਾ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ । [੬]ਜੇ ਸਿੱਖ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ (ਸਿੰਘ ਨਾ ਸਜ ਸੱਕੇ) ਹੋਵੇ ਸਿਦਕੀ ਤੇ ਆਪ ਦਾ ਮੇਲ ਬੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ (ਜੋ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਲੈ ਲਵੇ) ਤਾਂ ਇਹ ਖੇਲ (ਜੁਗਤ) ਦੱਸੋ ਕਿ ਸਿੱਖ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਕਿਵੇਂ ਲਵੇ ? ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਾਹੁਲ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੁਣ ਆਪ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿਦਕੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਨ ਸਕੇ, ਆਪ ਪਾਸ ਪੁੱਜ ਨਾ ਸਕੇ ਉਹ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਕੈਸੇ ਲਵੇ । [ਬਹਾਲ=ਪੂਰੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ, ਮਤਲਬ ਹੈ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘ] ।

*ਇਸ ਅੰਸੂ ਦੇ ਅੰਕ ਅੱਡ ਅੱਡ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ । ਪਰ ਏਥੇ ਅਸਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ।

†ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ਇਹ ੭੮ ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੁਵੈ ਨ ਸਿਦਕੀ ਮੇਲ। ਕੈਸੇ ਪਾਹੁਲ ਚਰਨ ਕੀ ਸਿੱਖ ਬਤਾਵਹੁ ਖੇਲ[੧]?' ॥੨॥ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲਿ ਸੁਨਾਇਓ 'ਸੁਨਹੁ ਬਿਸੰਭਰ ਰੀਤਿ। ਬਚ[*] ਬਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੋਵਨਾ ਮੋ ਪਦ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ[੨] ॥ ੩ ॥ [੩]ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰ ਏਕ ਸਮ ਜਨੈਂ ਜਾਨੈਂ ਜੋ ਮੋਰ। ਇਕਦਸ਼ਮੋ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਬਾਨੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਰਿ[੩]॥ ੪ ॥ ਧੋਇ ਰੁਮਾਲ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਪਾਹੁਲ ਲੇਵੈ ਦੇਇ[੪]। ਸਿਦਕ ਸਮਾਲੈ[੫] ਕਰਿ ਕੜਾਹ ਬਾਂਟੇ ਅਬਿਤੀ ਲੇਇ ॥ ੫ ॥ ਨਾਮ ਧਰੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੇ ਤੁਕ ਗਿਆਰਵੇਂ ਮਾਨ[੬]। ਪੱਤ ਸਿਰੇ ਅੱਖਰ ਧਰੇ ਪੁਨ ਪੁਨ ਧਰੇ ਸੁਜਾਨ[੭] ॥੬॥ [੮]'ਆਸ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਖ ਕਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਕੀਨ। ਬੋਲ ਗਰੀਬੀ ਸਿੱਖ ਕਰਿ ਕੈਨਨਾਂ ਦੇਇ ਮਸਕੀਨ[੮] ॥ ੭ ॥ ਜਗ ਛੋਡੈ ਖੰਡੇ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਸਿੱਖਾਂ ਸਾਰ[੯]। ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇ ਹੋਇ ਜਿਸ ਚਰਨਨ ਕੀ ਨਹਿ ਧਾਰ[੧੦] ॥੮॥ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲੀ ਖੰਡ ਦੇ, ਸਿਖ ਕਾ ਨਾਤਾ ਮਾਨ। ਜਹਾਂ ਨ ਹੋਵੈ ਤਹਿ ਕਰਹੁ ਵੈ ਤੋ ਆਪਨੀ ਸ਼ਾਨ[੧੧] ॥੯॥ ਅਧਰ ਦਸਨ ਮਹਿ ਭੇਦ ਨਹਿ ਭੇਦ ਨ ਪਿਤ ਅਰ

[੧]ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੇ ਅੰਕ ੬ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ। [੨]ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤੀ ਰਖੇ। [੩]ਜੋ ਮੇਰੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਦਸਾਂ ਗੁਰ ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੁਲ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਨੂੰ ਗਿਆਰਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਾਣਨ। [੪](ਅਦੀਖਜਤ)ਲਵੇ ਤੇ (ਦੀਖਜਤ) ਦੇਵੇ। [੫](ਪਾਹੁਲ ਲੈਕੇ ਫਿਰ) ਭਰੋਸਾ ਸੰਭਾਲਕੇ ਰੱਖੇ। [੬]ਗਯਾਰਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਦੀ ਕਹੀ ਤੁਕ ਤੋਂ (ਉਸ ਪਾਹੁਲ ਧਾਰੀ ਦਾ) ਨਾਮ ਧਰੇ। [੭]ਪੱਤ੍ਰੇ ਦੇ ਸਿਰੇ ਦੇ (ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਹਿਲਾ) ਅੱਖਰ (ਲੈਕੇ) ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਨਾਮ ਰੱਖੇ ਸੁਜਾਨ (ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ)। ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਜੇ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਤਾਂ। ਜਾਂ ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਅੱਖਰ ਲੈਕੇ ਫਿਰ ਬਹੁਤੇ ਨਾਮ ਉਸ ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਗਿਣੇ ਜਾਣ (ਤੇ ਕੁਲ ਵਿੱਚ ਦੇ ਅਗਲੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ) ਨਾਮ ਰੱਖੇ। [੮](ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ (ਦਾ ਧਾਰਣੀ) ਸਿੱਖ ਜਦ) ਸੰਸਾਰਿਕ ਕਾਰਜ ਕਰੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਸ ਤੇ ਕਰੇ ਭਾਵ ਗੁਰਮਤ ਕਰੇ। ਧੀ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ (ਸਹੀ) ਕਰਕੇ (ਚਾਹੇ) ਗ੍ਰੀਬ ਹੋਵੇ (ਤੇ ਗ੍ਰੀਬ ਨੂੰ ਬੀ ਦੇਕੇ) ਬਚਨ ਹਲੀਮੀ ਦਾ ਕਰੇ। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਪਾਹੁਲੀ ਸਿੱਖ ਕੰਨਿਆਂ ਪਾਹੁਲੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਦੇਵੇ, ਅਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਗ੍ਰੀਬੀ ਅਮੀਰੀ ਨਾ ਪਰਖੇ ਪਰ ਦੀਖਜਤ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖੇ ਤੇ ਹਲੀਮੀ ਵਿਚ ਵਰਤੇ। [੯]ਜਗਤ ਰੀਤੀਆਂ ਛਡਕੇ ਹੇ ਸਿੱਖਾ ਅੱਵਲ ਤਾਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਲੈ ਲਵੇ (ਨਹੀਂ ਤਾਂ) ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਲਵੇ, (ਅ) ਜਗ ਛੋਡੈ=ਜਗਤ (ਦੇ ਸਾਕ ਅੰਗ) ਛੱਡੇ ਭਾਵ ਪਾਹੁਲ ਪਿੱਛੋਂ ਜੇ ਸਾਕ ਤਯਾਗਣੇ ਪੈਣ ਤਾਂ ਤਯਾਗੇ। [੧੦]ਜਿਸ ਨੇ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਵੇ ਓਹ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਨਾਂ ਲਵੇ। [੧੧](ਪਰ) ਚਰਨ ਪਾਹੁਲੀ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ (ਬੇਸ਼ੱਕ) ਛਕਾ ਦੇਵੇ, ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ (ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ) ਮੰਨੇ, ਜਿੱਥੇ (ਦੋਹਾਂ ਪਾਹੁਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਾ ਛਕੀ) ਹੋਵੇ ਓਥੇ (ਜਿਸਦਾ ਅਭਿਲਾਖੀ ਜਗਯਾਸੂ ਹੋਵੇ ਉਹ ਪਾਹੁਲ ਦੇਕੇ) ਸਿੱਖ ਕਰ ਲਓ, (ਉਹ ਸਿੱਖ ਫਿਰ) ਆਪਣੇ ਤੁਲ (ਸਿੱਖ ਜਾਣੋ)। *ਪਾ:—ਬਚਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਵਨ। ਤਨੌਂ ਸਿੱਖਯਾ ਕੀ ਏਕਤਾ ਪਾਹੁਲ ਭੇਨ ਨ ਭਵਨ[੧] ॥੧੦॥ [੨]ਬਡੇ ਲਘੁ ਕੋ ਭੇਦ ਨਹਿਂ ਸਿੱਖਯਾ ਲੇਵੈ ਸਿੱਖ। ਬਰਨ ਜਾਤ ਕੋ ਦੂਰ ਧਰਿ ਐਸੇ ਸਿੱਖ ਸੁਲੱਖੈ[੩]॥੧੧॥ਦੇਵੈ ਲੇਵੈ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਿ,ਖਾਵੈ ਕਰਜ ਦੁਵਾਇ*। ਸਿੱਖੀ ਪਦ ਜੋ ਦਗ਼ਾ ਕਰਿ ਠੌਰ ਨ ਕਤਹੂੰ ਪਾਇ[੪] ॥੧੨॥ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਮ ਕੀ,ਨਾਮ ਜਪ: ਨਾਮ ਰਮੈ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਨ[੫]। ਨਾਮ ਉਪਦੇਸੈ ਨਾਮ ਸੁਖ ਸਖਾ ਸਾਚਲਾ ਨਾਮ[੬] ॥੧੩॥ ਜੀਵਨ ਜਾਕਾ ਧਰਮ ਹਿਤ ਚਲਨਾ ਗੁਰ ਕੀ ਰੀਤ।ਭੋਜਨ ਜਾਕਾ ਦੇਹ ਹਿਤ, ਰਹੈ ਵੈਰਾਗੀ ਮੀਤ[੭] ॥੧੪॥ ਜਨੌਂ ਰਾਹੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜਾਇ ਨਿਤ ਮਾਰਗ ਕੀ ਆਸ[੮]। ਤਿਉਂ ਆਤਮ ਹਿਤ ਆਚਰੈ ਰਹੀਏ ਚਿੱਤ ਉਦਾਸ[੯] ॥੧੫॥ ਸੁਨੌ ਸਖਾ! ਚਿਤ ਲਾਇਕੈ ਚਲਨੇ ਕੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ[੧੦]। ਮੋਹਿ ਤੁੋਹਿ ਸਭਿ ਚਲੈਂਗੇ, ਚਲਨ ਨ ਕੋਈ ਰੀਤ[੧੧] ॥੧੬॥ ਇਹ ਬੈਰਾਗ ਹਿਤ

---

[੧](ਹੁਣ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਵਡਿਆਈ, ਛੁਟਿਆਈ, ਜਾਤ ਜਨਮ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਾ ਰਹੇ) ਜਿਵੇਂ ਹੋਠਾਂ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ, ਪਿਤਾ ਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਯਾ ਦੀ ਏਕਤਾ ਹੈ ਤੇ ਪਾਹੁਲ ਦਾ ਭੇਦ ਬੀ ਨਹੀਂ।[੨](ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ) ਵੱਡੇ ਛੋਟੇ ਦਾ(ਅਮੀਰੀ ਗ਼ਰੀਬੀ ਕਰਕੇ) ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ, ਵਰਣ ਤੇ ਜਾਤ (ਦੇ ਫਰਕ) ਨੂੰ (ਬੀ) ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਓ, ਜੋ ਸਿੱਖਯਾ ਤੇ (ਦੀਖਯਾ=ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੈ) ਲਵੇ ਸੋ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਐਸੇ ਸਿੱਖ (ਸੁਲੱਖਯ=ਪੂਰੇ ਲੱਛਣਾਂ ਵਾਲੇ=) ਆਦਰਸ਼ਕ ਸਿੱਖ ਹੈਨ। (ਅ) ਸੁਲੱਖਣੇ ਸਿੱਖ ਹਨ। (ੲ) ਐਸੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਮਝੋ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਫਰਕ ਜਾਤ ਜਨਮ ਅਮੀਰੀ ਗ਼ਰੀਬੀ ਦਾ ਹੈ ਉਹ ਫਰਕ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਸਗੋਂ ਪਿਤਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੀ ਏਕਤਾ ਯਾ ਇੱਕ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ 'ਅੰਗ ਅੰਗੀ' ਭਾਵ ਦੀ ਏਕਤਾ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇ। [੩]ਦੇਣ ਲੈਣ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਕਰੇ। ਜੇ ਕਰਜ਼ ਲੈਕੇ ਖਾਵੇ ਤਾਂ(ਮੁੜਕੇ) ਅਦਾ ਕਰੇ। ਅਸਲ ਪਾਠ'ਕਰਜ ਦੁਵਾਇ' ਹੀ ਹੈ। ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਸੂ:ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਪਾਠ ਹੈ 'ਕਰੈ ਦੁਵਾਇ' ਪਰ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠ 'ਕਰਜ ਦੁਵਾਇ' ਠੀਕ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਪਦ ਤੇ (ਖਲੋਤਾ ਹੋਇਆ) ਦਗ਼ਾ ਕਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਠੌਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। [੫]ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਰਮੇ ਯਾ ਰਚ ਜਾਵੇ, ਯਥਾ:—ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਾਨਿ ਬਸਤੁ ਹੈ। [੬]ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ,ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਸੁਖ ਮਾਣੇ,ਸੱਚਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ।[੭]ਜਿਸਦਾ ਜੀਵਨ ਧਰਮ ਲਈ ਹੈ, ਤੇ ਚਲਨ ਜਿਸਦਾ ਗੁਰੂ ਰੀਤੀ ਪਰ ਹੈ, ਜੋ ਭੋਜਨ(ਭੋਗਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪਰ) ਦੇਹ (ਰਖਯਾ) ਲਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਜੋ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਮਿਤ੍ਰ! [੮]ਉਸਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਸਫਰ ਦੀ ਤਾਂਘ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। [੯]ਤਿਵੇਂ ਆਤਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਵਿਚਰੀਏ (ਯਾ, ਕਰਮ ਕਰੇ) ਤੇ ਚਿੱਤੋਂ ਉਦਾਸ ਰਹੀਏ। [੧੦]ਚਲਣ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਰੱਖੋ। [੧੧]ਚਲਣ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ ਸਭ ਚੱਲਣਗੇ। [ਸੰਸ:, ਰਿਕ੍ਤ। ਹਿੰ:, ਰੀਤਾ=ਸੱਖਣਾ]। *ਪਾ:—ਕਰੈ ਦੁਵਾਇ।

ਕਹਿਨ ਹੈ ਨਹਿਂ ਆਵਨ ਨਹਿਂ ਜਾਇ[1] । [2]ਅਪਨੀ ਵਾਸ਼ਨ ਆਪ ਮਹਿ ਸਮ ਸੁਪਨੇ ਮਿਲਿ ਜਾਇ ॥੧੭॥ ਆਦਿ ਅੰਤ ਜਿਉਂ ਨੀਂਦ ਮਹਿ ਆਤਮ ਜਾਨੋ ਭਾਇ[2] । ਇਹੀ ਜੋਗ ਕੀ ਰੀਤਿ ਹੈ ਮੈਂ ਤੁਹਿ ਕਹੀ ਬਨਾਇ[3] ॥੧੮॥ ਪੰਚ ਅਰਦਾਸਾਂ ਜੋਗ ਕੀ ਸੋਹੰ ਹੰਸਾ ਹੇਤ[4] । ਕੁੰਡਲੀ ਪ੍ਰਾਣ ਅਪਾਨ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਖੇ ਚੇਤ[5] ॥ ੧੯ ॥ ਅਨਹਦ ਉਠੈ ਝੁਣਕਾਰ ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮ ਚਿਤਾਰ[6] । ਗੁਹਜ ਧਿਆਨ ਗੁਰ ਗਯਾਨ ਮੈਂ ਚੌਥੀ ਲੀਜੈ ਧਾਰ[7] ॥੨੦॥ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਹਾਥ ਗੁਰ ਪੰਜਵੀਂ ਇਹ ਅਰਦਾਸ[8] । ਪੂਰਨ ਪੂਰੀ

---

[1]ਇਹ (ਗਲ) ਵੈਰਾਗ (ਕਰਾਉਣ) ਲਈ ਕਹੀਦੀ ਹੈ, (ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਾਂ) ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ । [2](ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਤੇ) ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਙੂ ਅਪਣੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਅਪਣੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ ਨੀਂਦ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੀ, ਨੀਂਦ ਖੁਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਜਗਤ ਰੂਪੀ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਆਦਿ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਆਤਮਾ ਹੀ ਜਾਣੋ । (ਅ) ਨੀਂਦਰ ਵਿਚ (ਉਪਜੀਆਂ) ਸੁਪਨੇ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਂ (ਜਾਗ ਪੈਣ ਨਾਲ) ਆਪੇ ਅਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਵਿੱਦਯਾ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਦੇ) ਆਦਿ ਅੰਤ ਵਿਚ (ਇਕੋ) ਆਤਮ ਭਾਵ ਹੀ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਜਾਗ੍ਰਤ ਵਿਚ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਦ ਨੀਂਦ ਆਈ ਤਾਂ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਗਈ, ਜਦ ਫੇਰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਆਈ ਤਾਂ ਓਹ ਰਚਨਾ ਹੈ ਨਹੀਂ । ਤਿਵੇਂ ਅਵਿਦਯਾ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਵਾਸ਼ਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਭਾਸੀਆਂ, ਜਦ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਆਈ ਤਾਂ ਓਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਵਿਦਯਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਈਆਂ । [3]ਪਹਿਲੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੀਤਿ ਦੱਸੀ ਸੀ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯੋਗ ਦੀ ਰੀਤੀ ਭੀ ਇਹੋ ਹੈ । ਅੱਗੇ ਜੋਗ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਹਿਣਗੇ । [4]ਪੰਜ ਜੋਗ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਹਨ । (ਪਹਿਲੀ ਹੈ) ਸੋਹੰ ਹੰਸਾ (ਦੇ ਜਾਪ) ਲਈ । [ਸੋਹੰ ਹੰਸਾ=ਉਹ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਹ ਹਾਂ] । [5](ਦੂਜੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਕਿ ਹੇ) ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ! ਪ੍ਰਾਣ ਅਪਾਨ (ਦੇ ਅਭ੍ਯਾਸ ਦੇ ਵਿਘਨਾਂ ਤੋਂ) ਰੱਖਯਾ ਕਰੋ ਤੇ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗ ਪਵੇ । [ਚੇਤ= ਜਾਗ ਪਵੇ] । [6](ਤੀਜੀ ਅਰਦਾਸ:—ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ !) ਜਦੋਂ ਅਨਹਦ ਦੀ ਝੁਨਕਾਰ ਉਠੇ (ਤਾਂ ਭੀ ਮੈਂ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰਹਾਂ । ਸੂਚਨਾ—ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਘੂੰ ਘੂੰ ਲਈ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਕੰਨ ਮੁੰਦਣ ਨਾਲ ਸੁਣਾਈ ਪਈ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਯਤਨ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ? ਇਹ ਤਾਂ ਕੁੰਡਲੀ ਦੇ (ਸੁਲਝਨ) ਮਗਰੋਂ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ । [ਦੇਖੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋਸ਼ ਖਾਲਸਾ ਟ੍ਰੈ: ਸੁ: ਵਾਲਾ ਪਦ 'ਅਨਹਦ' ਤੇ 'ਸ਼ਬਦ' ੬. ੭] । [7]ਚੌਥੀ (ਅਰਦਾਸ ਇਹ) ਕਰੀਏ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੋ ਗੁਪਤ ਧਯਾਨ ਤੇ ਗੁਪਤ ਗਿਆਨ (ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪ ਸਹਾਈ ਹੋਵੋ) । ਸੂਚਨਾ—ਗੁਹਯ ਤੋਂ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਪਤ ਤੋਂ ਗੁਪਤ ਹੈ । [8]ਪੰਜਵੀਂ (ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ) ਹੇ ਗੁਰੋ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਕਰ ਦਿਓ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਾਇਗੋ ਛਿਵੀਂ ਛਦਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼[1] ॥੨੧॥ ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼ਰਨੀ ਆਇ ਪਰ ਸਤਿ-ਗੁਰ ਪੂਰੀ ਪਾਇ[2]। ਅੱਠਵੀਂ ਮਾਲਾ ਫੇਰੀਏ ਸਾਸ ਸਾਸ ਗੁਰ ਧਯਾਇ[3] ॥ ੨੨ ॥ ਨਾਵੀਂ ਨਿਤ ਗੁਰ ਸੇਵਨੋ ਨਰਕ ਨਿਵਾਰਨਿ ਜੋਗੁ[4]। ਦਸਮੀ ਦਗਧ ਨ ਹੋਇਯੋ ਸ਼ਾਂਤਿ ਯੋਗ ਮੈਂ ਹੋਗੁ[5] ॥੨੩॥ ਸਿੱਖਾ ਭਰਮ ਨ ਕੀਜੀਏ

---

[1](ਛਿਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਕਰੇ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਾਯਾ ਦੇ) ਛਲ (ਮੇਰੇ ਤੇ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੀ ਰੱਖੇ। (ਇਸ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ) ਪ੍ਰਭੂ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਪੂਰੀ ਪਾਏਗਾ। ਭਾਵ, ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਗਯਾਨ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਭੀ ਭਾਵੇਂ ਗਯਾਨ ਮੁੜ ਅਗਯਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਕੁਸੰਗ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਨਾ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਗਯਾਨ ਸਿਥਲਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਏਸ ਸਿਥਲਤਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਹੱਥ ਪੂਰੀ ਪਾਵੇ, ਗਯਾਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਹੋਵੇ। ਮਾਯਾ ਕਿਸੇ ਛਲ ਨਾਲ ਗਯਾਨ ਸਿਥਲਤਾ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਸੂਚਨਾ—ਗਯਾਨੀ ਗਯਾਨ ਪਾਕੇ ਸਫਲ ਗਯਾਨੀ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਭਗਤੀ ਦੀ ਵਰਤਣ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਕਰਤੱਵਯ ਰੱਖੇ, ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਓਹ ਅਰਦਾਸਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਜੋ ਗਯਾਨੀ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਜੱਗਯਾਸੂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। [2]ਸੱਤਵੀਂ, ਪੂਰੀ (ਗਯਾਨ ਅਵਸਥਾ) ਪਾਕੇ (ਬੀ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪਏ ਰਹਿਣ (ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ)। (ਅ) (ਹੇ ਸਿੱਖ! ਗ੍ਰਿਹਸਥ ਗਯਾਨੀ ਹੋਕੇ ਬੀ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨੀ ਆਕੇ ਪਉ (ਤੇ ਨਿਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕਿ ਮੇਰੀ) ਪੂਰੀ ਪਾਉ, ਭਾਵ ਗਯਾਨ ਸਫਲਤਾ ਬਖਸ਼ੋ। (ੲ) ਜੱਗਯਾਸੂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਲਉ ਤੇ ਪੂਰੀ ਪਾਉ। [3]('ਗਯਾਨੀ ਹੋਕੇ ਭੀ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਯਾਸ' ਨਾ ਛੋੜੇ ਇਸ ਲਈ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਅੱਠਵੀਂ (ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਕਰੇ ਕਿ) ਮੈਂ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਰੂਪੀ ਮਾਲਾ ਫੇਰਾਂ। (ਅ) ਭਾਵ ਸ਼ਰਨ ਆਯਾ ਜਗਯਾਸੂ ਹੁਣ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਤੇ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਨਾਮ ਜਪੇ ਤੇ (ਜੇ ਆਲਸ ਪਵੇ ਤਾਂ) ਮਾਲਾ ਫੇਰਕੇ ਨਾਮ ਜਪੇ। [4]ਨਾਵੀਂ (ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ) ਨਰਕ ਨਿਵਾ-ਰਣ ਜੋਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਮੈਂ ਸੇਵਾਂ ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਗਯਾਨੀ ਬੀ ਨਾਮ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਟੇਕ ਧਾਰੇ ਤੇ ਨਿਜ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਭਾਵ ਵਿਚ ਰੱਖੇ, ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਬੁੱਢਾ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਆਦਿਕਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। [5]ਦਸਵੀਂ (ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਕਰੇ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੋ) (ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਆ ਰਹੀ ਈਰਖਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਆਦਿ ਅਗਨੀ) ਨਾਲ (ਮੈਂ) ਦਗਧ ਨਾਂ ਹੋਵਾਂ, (ਮੈਂ ਅੰਦਰੋਂ ਆਪ ਨਾਲ) ਜੁੜਿਆ ਰਹਾਂ (ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਮੇਰੀ) ਸ਼ਾਂਤਿ ਦੀ ਹੋਵੇ। ਭਾਵ—ਸਫਲ ਗਯਾਨੀ—ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹ—ਦੇ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦ ਜਗਤ ਜਲੰਦੇ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੇਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਕਈ ਅਗਨੀਆਂ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਵਾਦ ਗਿਆਨੀ ਆਦਿਕ ਈਰਖਾ ਦੇ ਚੰਗਿਆੜੇ ਸੁੱਟਣਗੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਸੇਕ ਲੈਕੇ ਆਉਣਗੇ ਤਦ ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਈਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਦ੍ਵੈਖੀਆਂ ਆਦਿਕਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਲੋੜੀਏ, ਇਸ ਦਾਤ ਲਈ ਗੁਰੂ ਮੂਹਰੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ।

ਬੁੱਧਿ ਰਾਖੀਏ ਠੌਰ[1]। ਰਾਖਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖ ਕਾ ਜਸੇਂ ਅਚਾਰ ਹਿਤ ਔਰ[2] ॥ ੨੪ ॥ ਬਾਲੀ ਬਿਹਾਏ ਗੁਰੂ ਢਿਗ[3], ਤੌਰੇ ਗੁਰੂ ਨਿਬਾਹ[4]। ਬਚਨ ਮਾਨ ਹਿਤ ਪੰਦ੍ਰਵੀਂ[5], ਦੀਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਹ[6] ॥ ੨੫ ॥ ਮਾਨਦੇਇ[7], ਕੁਲਕੀ ਰਹੈ[8], ਬਨੈਂ ਸੰਬੰਧੀ ਮੈਤ[9]। ਬ੍ਰਿੱਤ ਨਿਵੈ[10] ਥਿਤ ਸ਼ੁੱਧ ਗ੍ਰਿਹ[11], ਇਹੀ ਖੂਬ ਕਲਕੰਤ[12]

[1](ਯਾਰਵੀਂ–)ਹੇ ਸਿਖ ! (ਕਦੇ) ਭਰਮ ਨਾਂ ਕਰੀਏ (ਪਰ ਜੇ ਕਦੇ ਮਤ ਭਰਮ ਵਿਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੋ) ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ (ਆਪਣੀ) ਟੇਕ ਤੇ ਰੱਖੀਏ। [2](ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ) ਜਿਵੇਂ (ਔਰ=) ਇਤਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹਿਤ ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵਯ ਉਤੇ ਹੈ, (ਤਿਵੇਂ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰੀ ਟੇਕ ਆਪਣੀ ਕਰਨੀ ਕਰਤੂਤ ਤੇ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਆਪ ਰੱਖਯਕ ਹੋ, (ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ)। (ਅ) 'ਔਰ' ਦਾ ਅਰਥ 'ਰਾਈ' ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਅਰਥ ਲਗੇਗਾ:– ਜਿਵੇਂ ਰਾਈ ਅਚਾਰ ਦੀ ਹਿਤ ਨਾਲ ਰੱਖਯਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀਓ ਸਿਖ ਦੇ ਰਾਖੇ ਬਣੋ। [3](ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਅਰਦਾਸ–) ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਙੂ ਗੁਰੂ ਸਮੀਪ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮੇਰੀ ਉਮਰਾ ਬੀਤੇ, ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ–'ਪਾਇਓ ਬਾਲ ਬੁਧਿ ਸੁਖੁ'। (ਅ) ਕਿਤੇ ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ਹੈ 'ਬਲੀ ਬਹਾਏ ਗੁਰ ਬਿਨ' ਤਾਂ ਅਰਥ ਐਉਂ ਲੱਗੇਗਾ–(ਦੇਵੀ ਦੇਉਤਿਆਂ ਨੂੰ) ਬਲੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ (ਬਿਨ=) ਬਿਨਤੀ ਕਰੇ। (ੲ) ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ (ਹੋਰ ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ)ਭੇਟਾ ਦੇਣੀਆਂ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। [4]ਚਉਧਵੀਂ–ਹੇ ਗੁਰੋ ਮੇਰਾ ਨਿਬਾਹ ਤੇਰੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਨਾਂ ਕਰੋ। [5]ਪੰਦ੍ਰਵੀਂ–(ਅਰਦਾਸ:–ਹੇ ਗੁਰੋ)ਆਪ ਦੇ ਬਚਨ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਹੀ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਵੇ। [6]ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ– ਆਪ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਾਹ (ਅਰਥਾਤ ਸਿੱਖੀ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਮੈਂ) ਨਿੰਮ੍ਰੀ ਭੂਤ ਹੋਵਾਂ [ਦੀਨ=ਦੀਨ ਹੋਵਾਂ] (ਇਹ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਹੈ ਦਿਲ ਦੀ ਅੱਗੇ ਆਵੇਗੀ ਦੇਖੋ ੨੦ਵੀਂ ਅਰਦਾਸ)। [7]ਸਤਾਰ੍ਹਵੀਂ– ਹੇ ਗੁਰੋ (ਆਪ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਵਿਚ) ਮਾਣ ਦਿਓ। [8](ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ)–(ਹੇ ਗੁਰੋ) ਕੁਲ ਵਿਚ ਮੇਰੀ (ਆਬਰੋ) ਬਣੀ ਰਹੇ। (ਅ) ਮੇਰੀ ਕੁਲ ਦੀ ਆਬਰੋ ਬਣੀ ਰਹੇ। [9](ਉਨੀਵੀਂ)–ਮੇਰੇ ਸੰਬੰਧੀ ਮਿੱਤ ਬਣ ਜਾਵਣ, ਭਾਵ ਗੁਰਮੁਖ ਬਣ ਜਾਣ। (ਅ) ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਮੇਰੇ ਸੰਬੰਧੀ ਬਣ ਜਾਣ। [10](ਵੀਹਵੀਂ)–(ਹੇ ਗੁਰੋ ਮੇਰੀ) ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਿਉਂ ਜਾਵੇ ਭਾਵ ਦਿਲ ਵਿਚ ਗਰੀਬੀ ਵੱਸੇ। [11](ਇੱਕੀਵੀਂ)–ਸ਼ੁੱਧ ਘਰ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਇਸਥਿਤੀ ਹੋਵੇ। ਭਾਵ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮਲ ਤੇ ਵਿਖੇਪ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। (ਅ) ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸ਼ੁਧੀ ਟਿਕੀ ਰਹੇ। ਭਾਵ ਮੇਰਾ ਘਰ ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ (ਬਾਣੀ ਨਾਮ) ਨਾਲ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਰਹੇ। [12](ਬਾਈਵੀਂ)–(ਹੇ ਗੁਰੋ) ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗੇ, ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਇਲਾਹੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹੀ ਪਿਆਰੀ ਲੱਗੇ। [ਇਹੀ=ਇਸੀ ਲੋਕ ਵਿਚ, ਜਥਾ:–ਇਹਾਮੁਤ੍ਰ=ਲੋਕ ਤੇ ਪਰਲੋਕ। ਕਲ=ਸੁੰਦਰਤਾ। ਕੰਤ=ਪਤੀ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਖੂਬ=ਚੰਗਾ]। (ਅ) (ਇਹੀ=) ਜੋ ਪਿੱਛੇ ਕਹੀ ਹੈ ਬ੍ਰਿਤੀ ਖੂਬ ਕਲਕੇ, ਭਾਵ ਬ੍ਰਿਤੀ ਜੱਧ ਸਮੇਂ ਖੂਬ ਕਲਕੇ=ਗਰਮ ਹੋਵੇ, ਬੀਰ ਰਸੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗੇ ਹੁਣ ਬੀਰ ਰਸੀ ਅਰਦਾਸਾਂ ਚੱਲਣੀਆਂ ਹਨ। (ੲ) (ਇਹੀ=) ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ (ਖੂਬ=) ਵਿਕਾਰ ਹੀਨ ਹੋਕੇ (ਕਲਕੰਤ=) ਚਮਕੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

॥ ੨੬ ॥ ਤੇਈ ਤਰਗਸ ਗੁਰੂ ਕਾ[1] ਚੌਵੀ ਕਟਾਰੀ ਸਿੱਧ[2]। ਪਚਵੀਂ ਪਤ ਸਿਉਂ ਗੁਰੂ ਥਿਰ[3]* ਛੱਬੀ ਗੁਰ ਢਿਗ ਬ੍ਰਿੱਧ[4] ॥ ੨੭ ॥ †ਇਕ ਸੌ ਇਕ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿ, ਸੌ ਬਰਸਾਂ ਕੇ ਦੋਖ। ਗੁਰੂ ਗਵਾਵੇ ਸਿਖ ਕੋ[5], ਪਾਵੈ ਗੁਰ ਪਦ ਮੋਖ[6] ॥੨੮॥† ਸੋ ਅਰਦਾਸੀਆ ਜੋਗ ਹੈ ਤਾਂਕੇ[7] ਪੂਜੇ ਪਾਇ। ਸਿੱਖ ਸੁਖੀ ਸੋ ਹੋਇਗਾ ਸੌ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਇ ॥ ੨੯ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਹਿਤ ਦਸਵੰਧ ਦੇਇ ਸਿੱਖੀ ਜੁਗਤ ਰਹਾਇ[8]। ਨ੍ਹਾਨ[9] ਦਾਨ ਸਤਿਨਾਮ ਮਹਿ ਬਰਤੇ‡ ਬੈਸ ਬਿਤਾਇ॥੩੦॥ਪਰਨਾਰੀ ਧਨ ਛੋਡਿ ਕੈ ਨਿਸ਼ਚਾ ਗੁਰ ਪਦ ਸ਼ਰਨਿ। ਬਾਨੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਪੜ੍ਹੈ ਕਾਟੈ ਜਨਮਾ ਮਰਨ ॥ ੩੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ §ਭੱਦਨ ਨਾਮ ਸਿੱਖ ਨਹਿ ਕਰੈ[10]। ਮੂਏ ਬੰਧੁ ਨਹਿ ਰੋਦਨ ਧਰੈ[11]। ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਤੇ ਆਪਿ ਬਚਾਇ[12]। ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ[13] ਸ਼ੁਭ ਮਾਰਗ ਪਾਇ॥ ੩੨ ॥ ਫਲ ਨ ਬੇਚੀਏ ਅੰਨ ਬਪਾਰ[14]। ਤ੍ਰਿਣ, ਕਾਸ਼ਟ, ਅਰ ਚਾਮ ਨਿਵਾਰ[15]¶। ਕਰਜ

---

[1]ਤੇਈਵੀਂ (ਅਰਦਾਸ ਤੀਰ ਤਰਕਸ਼ ਪਹਿਨਣ ਵੇਲੇ) ਹੇ ਗੁਰੋ (ਮੈਂ) ਤਰਕਸ਼ (ਪਹਿਰਿਆ ਹੈ) (ਇਹ) ਗੁਰੂ ਕਾ (ਸਮਝ ਕੇ ਪਰਮੁਆਰਥ ਵਿੱਚ ਵਰਤਾਂ)। [2]ਚਉਵੀਵੀਂ—(ਮੈਂ) ਕਟਾਰੀ (ਪਹਿਰੀ ਹੈ) ਇਹ (ਆਪਦੀ ਆਗਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ) ਸਿੱਧੀ (ਪ੍ਰਾਪਤ) ਕਰੇ)। [3]ਪੱਚੀਵੀਂ (ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਹੋਵੇ ਕਿ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਪਤ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਰਹਾਂ। [4]ਛੱਬੀਵੀਂ—(ਇਹ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ) (ਹੇ) ਗੁਰੋ (ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ) ਸਮੀਪ ਹੋਣ ਦੀ (ਬ੍ਰਿਧੀ=) ਵਡਿਆਈ ਬਖਸ਼ੋ ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਰ ਤਿਆਗ ਉਪ੍ਰੰਤ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋਵੇ।[5](ਪਿੱਛੇ ਆਈਆਂ ੨੫ ਤੇ ਏਥੇ ਆਈਆ ੨੬ ਜੋੜ) ੧੦੧ ਜੋ ਕਰੇਗਾ ਅਰਦਾਸਾਂ ਉਸ ਸਿਖ ਦੇ ਸੌ ਬਰਸਾਂ ਦੇ ਦੂਸ਼ਣ ਗੁਰੂ ਦੂਰ ਕਰੇਗਾ। [6](ਤੇ ਉਹ ਸਿੱਖ) ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਮੁਕਤ ਪਾਵੇਗਾ ਭਾਵ ਸਾਮੀਪ ਮੁਕਤੀ। [7]ਤਿਸ (ਅਰਦਾਸੀਏ ਦੇ)। [8]ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰਹਿਤ ਵਿੱਚ ਰਹੇ। [9]ਇਸ਼ਨਾਨ। [10]ਜੋ ਸਿੱਖ ਨਾਮ ਹੈ ਓਹ ਭਦਨ ਨਾ ਕਰੇ। [11]ਸਬੰਧੀ ਦੇ ਮੋਇਆਂ ਨਾਂ ਰੋਵੇ। [12]ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਵੇ। [13](ਆਪਣੇ) ਸਾਰੇ ਕੁਟੰਬ ਨੂੰ। [14]ਨਾ ਫਲ ਵੇਚੇ ਨਾ ਅੰਨ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰੇ। [15](...ਦਾ ਵਪਾਰ ਬੀ) ਨਾ ਕਰੇ।

*ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ :—ਘਰ। †ਲਿਖਤੀ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਏਥੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤੁਕ ਹੈ:—ਜਬ ਉਤਰੇ ਤਬ ਸਿੱਖ ਘਰ, ਦਸਵੰਧੀ ਗਤਿ ਪਾਇ। ਅਰਥਾਤ (ਸਾਮੀਪ ਮੁਕਤੀ ਵਾਲਾ ਐਸਾ ਸਿੱਖ ਜੇ ਸੰਸਾਰ ਉਪਕਾਰ ਹਿਤ ਕਦੇ ਜਗਤ ਵਿੱਚ) ਉਤਰੇਗਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲਏਗਾ ਤੇ ਫੇਰ ਦਸਾਂ ਸਰੂਪਾਂ ਵਿਚ (ਅਭੇਦ ਰੂਪ=ਸਾਯੁਜ) ਮੁਕਤੀ ਪਾਏਗਾ।

‡ਕਰਤੇ। §ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੭੯ ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

¶ਇਹ ਖਿਆਲ ਲੇਖਕ ਯਾ ਆਖੇਪਕਾਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇ ਦੇ ਪਾਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਫਲਾਂ ਦੇ ਬਾਗ ਬਪਾਰ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲਗਦੇ, ਸਗੋਂ ਬਨਾਂ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਖੂਹਾਂ ਤੇ ਲੱਗੇ ਬ੍ਰਿਛਾਂ

[ਬਾਕੀ ਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹੇਠ]

ਨ ਦੇਈ ਨੀਚ ਚੰਡਾਲ। ਵੇਸ਼ਵਾ ਨਾਰੀ ਰਿਨ ਨਹਿ ਸਾਲ[1] ॥੨੩॥ ਕਾਹੂ ਸਿਉਂ ਝਗਰਾ ਨਹਿੰ ਮਾਂਡੋ[2]। ਰਹਤ ਆਪਨੀ ਮੂਲ ਨ ਛਾਡੋ। ਦੁਰਜਨ ਸੇਤੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨ ਕਰੋ। ਹਿਰਦੇ ਰੋਸ ਕਾਮ ਪਰਹਰੋ[3] ॥੨੪॥ ਚਹੁੰ ਮਾਰਗ[4] ਮਹਿ ਬੈਠੈ ਨਾਂਹਿ। ਟੂਟਾ ਬਾਸਨ ਮੰਜੀ ਲਾਹਿ[5]। ਉਰਧ ਸ੍ਵਾਸ, ਧੋਇ ਆਧਾ ਪਾਇ[6]। ਦਾਂਤਨਿ ਸੋਂ ਨਖ ਦੇਤਿ ਰਿਤਾਇ[7] ॥੨੫॥ ਖਾਵਤਿ ਬੇਰ ਹਸੈ ਬਕ-ਬਾਦ[8]। ਭੋਜਨ ਪੀਛੇ ਪੇਟ ਜੁ ਥਾਪ[9]। ਰੋਵੈ ਹਸੈ ਨ ਕਬਿ ਗੁਰ ਆਗੈ। ਲ-ਖਮੀ ਨਾਸ਼ ਦਰਿੱਦ੍ਰੀ ਪਾਗੈ[10] ॥੨੬॥ ਮਗ ਮੈਂ ਸਯਨ, ਰਾਹ ਮੈਂ ਭੋਜ[11]। ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਨਹਿ ਮਗ ਮੈਂ ਰੋਜ[12]। ਗਾਇ ਬਿੱਪ੍ਰ ਕੋ ਪਾਇ ਨ ਛੁਵੈ। ਅੰਨ ਭੁਗਤ ਕੀ ਨਿੰਦ ਨ ਕੁਵੈ[13] ॥੨੭॥ ਰਹੈ ਇਕਾਂਤ ਬੈਠਿਕਰਿ ਧਯਾਨਾ[14]। ਹਿਰਦੈ ਗਨੈ ਨ ਚਿਤਵਤਿ ਨਾਨਾ[15]। ਪਾਂਬਰ, ਨਾਰੀ ਪਰ ਕੀ ਬੁਰੀ[16]। ਰਾਜਦੂਤ ਕੀ ਮੈਤ੍ਰੀ

[1] ਵੇਸ਼ਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ (ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਯਾ ਉਸਤੋਂ ਲੈਣਾ) ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ। (ਅ) ਵੇਸ਼ਵਾ ਨਾਲ ਨਾਰੀ ਭਾਵ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਕਰਨਾ (ਛਾਉਣਾ) ਚੰਗਾ ਹੈ। [2] ਨਾ ਕਰੇ। [3] ਕ੍ਰੋਧ ਕਾਮ (ਆਦਿ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ) ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰੇ। [4] ਚੁਰਸਤੇ। [5] ਟੁੱਟਾ ਭਾਂਡਾ ਤੇ ਟੁੱਟੀ ਮੰਜੀ ਲਾਹ ਦੇਵੇ (ਵਰਤੇ ਨਾ)। [6] (ਨਾ ਸ਼ੁਕਰੀ ਨਾਲ) ਹਾਹੁਕੇ ਲੈਣੇ ਤੇ (ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ, ਘਰ ਵੜਦਿਆਂ ਤੇ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਅੱਧੇ ਪੈਰ ਧੋਣੇ (ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਧੋਵੇ)। [7] ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਨਹੁੰ ਦੇਤਰਣੇ ਭਾਵ ਕੱਟਣੇ। [8] ਖਾਵਣ ਵੇਲੇ ਹੱਸਣਾ ਤੇ ਬਕਵਾਸ ਕਰਨਾ। [9] ਪੇਟ ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਨਾ ਭਾਵ ਪੇਟ ਵਜਾਉਣਾ। [10] (ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕਰੇਗਾ) ਉਸਦਾ ਧਨ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਊ ਤੇ ਉਹ ਕੰਗਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। [11] ਰਾਹ ਵਿਚ ਸੌਣਾ ਤੇ ਰਸਤੇ (ਟੁਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ) ਖਾਣਾ ਨਾ ਕਰੇ। [12] ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਨਾ ਸੁਟੇ [ਵਾ:, ਰੋਜ਼=ਰੋਟੇ, ਸੋਟੇ] (ਅ) ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਤੇ ਆਮ ਥਾਂਈਂ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਨਾ ਕਰੇ [ਰੋਜ਼:, ਰੋਜ਼=ਦਿਨ, ਪ੍ਰਗਟ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼]। ਇੱਥੇ ਭਾਵ ਹੈ ਪ੍ਰਗਟ ਥਾਵਾਂ ਆਮ ਥਾਵਾਂ ਜੋ ਖਲਕਤ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। [13] ਜੋ ਅੰਨ ਖਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ਉਸ ਅੰਨ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਨਾ ਕਰੇ। [14] ਇਕਾਂਤ ਬੈਠਕੇ ਧਿਆਨ ਕਰੇ। [15] ਬਹੁਤੀਆਂ ਚਿੰਤਾਂ ਨਾ ਕਰੇ। [16] ਬਦਚਲਨ (ਆਦਮੀ), ਪ੍ਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੁਰੇ ਹਨ [ਪਾਂਬਰ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ ਲਈ ਦੇਖੋ ਰੁ: ੫ ਅੰਸੂ ੧੦ ਅੰ: ੨੨]।

[ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੂਕ]

ਦੇ ਫਲ ਸਭ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਤੇ ਬਾਹਪ੍ਰਸਥੀਆਂ ਲਈ ਇਵੇਂ ਕਰਕੇ ਨਿਯਤ ਹੁੰਦੇ ਸੇ। ਕਣਕ ਘਾਸ ਦੇ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਇਸਦੇ ਮਹਿੰਗੇ ਹੋਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਖਲਕਤ ਦਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਨ ਦਾ ਸੂਚਕ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਚੰਮ ਦੇ ਬਪਾਰ ਵਿਚ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਤੇ ਕਈ ਵੇਰ ਉਦੇਮ ਉਪਜਦਾ ਸੀ। ਲਕੜੀ ਤੇ ਘਾਹ ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਸੇ ਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਜੋ ਸਿਰ ਤੇ ਚਾਈ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਪੰਡ ਘਾਹ ਯਾ ਲਕੜਾਂ ਦੀ ਲੈ ਆਵੇ ਤਾਂ ਬਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਗੁੱਸੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ, ਤਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਖਲਕਤ ਦਾ ਦੋਖੀ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਛੂਰੀ[1] ॥੩੮॥ ਸਕਲ ਰਾਤਿ ਜਾਗਤਿ ਨਹਿ ਰਹੈ।ਮੈਥੁਨ ਬਹੁਤ ਬਾਰ ਨਹਿ ਗਹੈ। ਸਿਥਲ ਦੂਤ ਅਨੱਭਨਾਸੀ ਸਿੱਖ[2]।ਕਾਚਾ ਸੂਕਾ ਤਜਾਗੈ ਆਮਿਖ[3] ॥ ੩੯॥ਪਰ ਕੀ ਰਮਣੀ ਨਾਰੀ ਛੋਰਿ। ਜੋ ਅਪਨੀ ਇੰਦ੍ਰੀ ਹੈ ਠੌਰ।ਦੰਭ ਨਾਸ-ਤਕੀ ਮਤਸਰ ਤਜੈ[4]।ਅਸੂਆ,ਨਿੰਦਾ, ਚਿੰਤ ਨ ਭਜੈ[5] ॥੪੦॥ਖਗ ਤਰੁਵਰੁ ਜੁਗ ਬਾਸ ਨਿਹਾਰੈ[6]।ਰੈਨ ਦਿਨਾ ਨਿਜ ਤੱਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰੈ।ਹਿਯ ਵਿਰਾਗ ਲਖਿ ਜਗਤ ਅਸਾਰਾ[7]।ਦੇਹ ਪ੍ਰਾਨ ਗੁਨ ਆਤਮ ਨਜਾਰਾ[8]॥੪੧॥ਸੁਨਿ ਕਰਿਸ਼ਾਸ-ਤ੍ਰਨ ਗਰਬਗਵਾਵੈ[9]।ਕਾਹੂ ਵਸਤ ਸੋਂ ਨੇਹੁ ਨ ਲਾਵੈ।ਧੀਰਜ ਸੋਂ ਵਿਵਹਾਰ[10] ਘਟਾਵੈ। ਸਹਿਜ ਸਹਿਜ ਸਭਿ ਸੋਂ ਛੁਟਕਾਵੈ॥੪੨॥ਦੀਸੈ ਕੁਧੀ ਸੁਮਤਿ ਕਾ ਬੋਧਕ[11]।ਪ੍ਰਾਨ ਅਪਾਨ ਕੀ ਗਤਿ ਕਾ ਸੋਧਕ[12]। ਬਡੀ ਬੇਰ[13] ਭੋਜਨ ਨਹਿ ਖਾਇ। ਮਾਨ ਬਡਾਈ ਅਪਨ ਨ ਗਾਇ॥ ੪੩ ॥ ਕੁਸਤ ਕੁਭੋਜ ਸੁਨਾਰੀ ਸ਼ੋਭਾ[14]।ਇਨ ਕੋ ਤਜੈ ਨ ਧਰਿ ਉਰ ਲੋਭਾ। ਖਲ ਕੀ, ਮਲ ਕੀ, ਨਟਕੀ ਪੰਗਤ[15]।ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਾਵੈ ਸਾਧੁ ਸੰਗਤਿ ॥੪੪॥ ਦੇਵ ਭਵਨ ਮਹਿ ਚਿਰ ਨਹਿ ਰਹੈ[16]।ਕਰਨੀ ਭੇਦ ਨ ਕਿਹਸੋਂ ਕਹੈ[17] । ਸਮਤਾ[18]।ਨਿੱਤ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਹੇਰੈ। ਨਜਾਇ ਸਮੈ ਕੁਛ ਪੱਛ ਨ ਟੇਰੈ[19]॥੪੫॥ਭੋਗਨਕੀ ਕੀਰਤਿ ਨਹਿ ਕੀਜੈ[20]। ਖਾਨ ਪਾਨ ਮਹਿ ਥਿਤ ਮਨ ਛੀਜੈ[21]।ਸੁਧਾਹਾਰ,ਬਿਹਾਰ ਜੁ ਸੂਧਾ[22]।ਕਰਤਿ ਰਹੈ ਸਿਖ ਘਰ ਧਨ ਰੂਧਾ[23] ॥੪੬॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਰਹਿਤ ਸਿੱਖੀ' ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੰਚਦਸ਼ਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੧੫ ॥

---

[1]ਰਾਜੇ ਦੇ ਸੁਹੀਏ ਦੀ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਛੁਰੀ ਵਤ ਹੈ। [2]ਆਲਸੀ ਦੂਤ ਤੇ ਅਨ ਅੱਭਜਾਸੀ ਸਿੱਖ। [3]ਕੱਚਾ ਤੇ ਸੁੱਕਾ ਮਾਸ(ਦੋ ਸੌਂਕੇ)ਤਿਆਗੇ। [4]ਦੰਭ ਤੇ ਨਾਸਤਕਤਾ ਤੇ ਈਰਖਾ ਨੂੰ ਛੱਡੋ। [5]ਦੂਸ਼ਣ ਆਰੋਪਣੇ, ਨਿੰਦਿਆ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੇ। [6]ਜਗਤ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਪਰ ਪੰਛੀ ਵਤ ਜਾਣੇ। [7]ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਰਾਗ (ਰੱਖਕੇ) ਜਗਤ ਨੂੰ ਅਸਾਰ ਜਾਣੇ। [8]ਦੇਹ, ਪ੍ਰਾਣ ਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਜਾਣੇ। [9]ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਹੰਕਾਰ ਗਵਾਵੇ। [10]ਭਾਵ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਜਗਤ ਦੇ ਜੰਜਾਲ। [11]ਜੋ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਖੋਟੀ ਦਿੱਸੇ ਸੁਮਤ ਦਾ ਜਾਣਨਹਾਰ ਬਣੇ। (ਅ) ਜੋ ਖੋਟੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਦਿੱਸੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਮਤੀ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੋਵੇ। [12]ਭਾਵ ਸਵਾਸਾਂ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪੇ। [13]ਬਹੁਤੀ ਵੇਰ। [14]ਖੋਟਾ ਹੱਠ, ਖੋਟੇ ਭੋਜਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਨਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ [15]ਮੂਰਖ ਦੀ, ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦੀ ਨਟ ਦੀ ਸੁਹਬਤ (ਛੱਡੋ)। [16]ਪੂਜਾ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਨਾ ਰਹੇ। [17](ਆਪਣੀ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ) ਕਰਨੀ ਦਾ ਭੇਦ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਹੇ। [18]ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ। [19]ਪੱਖ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾ ਕਰੇ। [20]ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਨਾ ਕਰੇ। [21]ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਥਿਤ ਕਰੇ ਭਾਵ ਰੱਬ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਰਖੇ। [22]ਆਹਾਰ ਸ਼ੁਧ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਵੀ ਸ਼ੁੱਧ ਰਖੇ। [23]ਜੋ ਸਿੱਖ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਧਨ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਰਹੇਗਾ।

੧੬. [ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਰ। ਸ਼ਨਾਨ ਫਲ। ਭਵਿੱਖਤ]।

ਦੋਹਰਾ॥*ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਪਰ ਦੀਨਾ ਸਭਿ ਘਰਿ ਬੇਚਿ[੧]।ਪਾਸ ਹੀ ਬੈਠਾ ਪੂਛਿਆ 'ਕਹੁ ਸਿੱਖਾ ਤੂੰ ਚੇਤ[੨]'॥੧॥ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਿ ਬੋਲਾ ਬਚਨ ਰਸਾਲ। 'ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਦ੍ਰਿੜ ਭਈ ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ[੩]' ॥੨॥ ਜਾਂ ਦਿਨ[੪]ਸੌਦਾ ਹਮ ਕਿਯਾ ਸੁਨੀਏ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਦਯਾਲ। ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਬੇਚਤਿ ਭਯੋ ਮੋ ਕੋ ਕਿਯੋ ਨਿਹਾਲ ॥ ੩ ॥ ਚੌਪਈ॥ ਸਪਤਿ ਦਿਵਸ ਪੀਛੇ ਮੈਂ ਗਯੋ।ਖੇਤ ਬਿਖੈ ਹਲ ਜੋਰਤਿ ਭਯੋ। ਕਾਢਯੋ ਬਾਹਤਿ ਜਬਿ ਸੀਆਰ[੫]। ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮੁਝ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ॥ ੪ ॥ ਹਿਰਦੇ ਹਰਖਯੋ ਲੀਨ ਖਜ਼ਾਨਾ। ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਪਰ ਮਨ ਠਹਿਰਾਨਾ। ਘਰਿ ਮੈਂ ਆਇ ਕਰਾਹ ਗੁਰ ਦੀਨਾ। ਭੋਜਨ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤਿੱਥਨਿ ਕੀਨਾ ॥ ੫ ॥† ਗੁਰ ਦਸੌਂਧ ਗੁਰ ਕੇ ਘਰਿ ਆਨਾ। ਗੁਰ ਸਨਮੁਖ ਧਨ ਕੀਨ ਬਿਛਾਨਾ।‡ਤੁਮਰੀ ਵਸਤੁ ਕਹੋ ਸੋ ਕਰੌਂ।ਖਰਚੌਂ ਕੈ ਕਿਹਠਾਂ ਧਨ ਧਰੌਂ§॥੬॥ਸੌਦਾ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਇਹ ਆਯੋ। ਗੁਰ ਦਸੌਂਧ ਮੈਂ ਆਨਿ ਚੜ੍ਹਾਯੋ‡। ਮਸਤਕ ਟੇਕਿ ਗਯੋ ਮੈਂ ਤਬੈ। ਉਚਿਤ ਕਰਮ ਮੈਂ ਧਨ ਦਿਯ ਸਬੈ[੬]‡ ॥੭॥ ਭਲੋ ਭਯੋ ਇਹ ਸਿਖ[੭] ਹੈ ਸਨਮੁਖ।

---

[੧]ਵੇਚ ਦਿਤਾ ਸੀ (ਬਚਨ ਖਰੀਦਣ ਵੇਲੇ)। [੨]ਚਿਤ ਦੀ ਗਲ ਦੱਸ। [੩]ਜਦੋਂ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੋਏ ਤਦੋਂ ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਈ ਸੀ। [੪](ਪਰ)ਜਿਸ ਦਿਨ। [੫]ਵਾਹੁੰਦਿਆਂ ਜਦ ਸਿਆੜ ਕੱਢਿਆ। [੬]ਯੋਗ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ (ਬਾਕੀ ਦਾ) ਸਾਰਾ ਧਨ ਦੇ ਦਿਤਾ। [੭]ਭਾਵ ਹਰਗੁਪਾਲ।

*ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੮੦ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

†ਪਾਃ–ਬਿੱਪ੍ਰ। ‡ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਏਥੇ ਸਿੱਧੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਪਾਠ ਤੋਂ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਐਉਂ ਹੈ:–ਗੁਰ ਕੀ ਦਸਵੰਧ ਗੁਰ ਗ੍ਰਿਹ ਆਨੀ। ਗੁਰ ਸਨਮੁਖ ਧਨ ਕੀਨ ਵਿਛਾਨੀ। 'ਤੁਮਰੀ ਵਸਤ ਕਹੋ ਸੋ ਕਰਾਂ'। ਤੁਮ ਗੁਰ ਆਪਣੀ ਰਸਨ ਉਚਰਾ। 'ਤੁਮਰਾ ਸੌਦਾ ਨਫਾ ਇਹ ਆਵਾ।ਗੁਰ ਦਸਵੰਧ ਤੁਹਿ ਦੀਨ ਚੜ੍ਹਾਵਾ।' ਮਸਤਕ ਟੇਕ ਗਇਆ ਮੈਂ ਤਬ ਹੀ। ਉਚਿਤ ਕਰਮ ਧਨ ਸੋ ਤਬ ਕਰਿ ਹੀ। ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਇਉਂ ਹੈ:–ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਸਵੰਧ ਮੈਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਇਹ ਦੇਕੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਬੀ ਮੈਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਖਿਆ–ਹੇ ਗੁਰੋ ਏਹ ਤੁਹਾਡੀ ਵਸਤੂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਹੋ ਇਸ ਨਾਲ ਕਰਾਂ। ਹੇ ਗੁਰੋ ਤੁਸਾਂ ਤਦੋਂ ਅਪਣੀ ਰਸਨਾਂ ਤੋਂ ਉਚਾਰਿਆ ਸੀ 'ਕਿ ਇਹ ਧਨ ਤੇਰੇ (ਗੁਪਾਲ ਨਾਲ ਕੀਤੇ) ਸੌਦੇ ਦਾ ਨਫਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਸਵੰਧ ਤੂੰ ਚੜ੍ਹਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ'। (ਸੋ ਮੈਂ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਬਾਕੀ ਧਨ ਲੈਕੇ) ਆਪ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਕੇ ਤਦੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਧਨ ਨਾਲ ਮੁਨਾਸਬ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

§ਪਾਃ–ਖਰਚੌਂ ਕੈ ਕਿਹ ਰਾਖਨ ਧਰੌਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼ਰਨੀ ਤੁਮਰੀ ਆਯੋ ਗੁਰਮੁਖ'। ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹ੍ਯੋ*। 'ਧ੍ਯਾਨ ਸਿੰਘ! ਸਿਖ ਸਿਦਕੀ ਲਹ੍ਯੋ'[1]* ॥੮॥ਦੋਹਰਾ॥ ਚੁਕ ਮੁਕ ਸਿਖ, ਚੁਕ ਦੁਖ, ਬਿਸ਼ਨੁ ਥਾਨ ਤੁਹਿ ਲੀਨ[2]। ਗਿਰਾ ਪਰਾ ਸਨਮੁਖ ਖਰਾ ਨਾ ਟੂਟਾ ਨਾ ਹੀਨ[3]॥੯॥[4]ਸਹਜਧਾਰੀਆ ਆਦਿ ਸਿਖ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੀ ਛਾਪ। ਖੰਡੇ ਪਾਹੁਲ ਹਤਨ ਕੌ ਤੁਰਕਨਿ ਸਿੰਘਨਿ ਥਾਪ[5] ॥੧੦॥ਚੌਪਈ॥ ਸਿਦਕੀ ਸਿਖ ਹੋਂਦ ਤੂੰ ਮੇਰਾ। ਮੋ ਚਰਨਨ ਮਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਘਨੇਰਾ'।ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਮੁਖਿ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਾ[5] 'ਧ੍ਯਾਨ ਸਿੰਘ ਤੂੰ ਸਿੱਖ ਹਮਾਰਾ ॥੧੧॥ ਜੋ ਚਿਤ ਇੱਛਾ ਜਾਚਹੁ ਪਯਾਰੇ ! ਸਿਦਕ ਚਰਨ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਉਦਾਰੇ[6]'। ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਾਨਾ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਸਿੱਖ ਬਖਾਨਾ॥੧੨॥'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਬਹੁ ਚਿੰਤਾ ਮਨ ਮੇਰੇ[7]:—। ਅਬਿ ਤੁਮ ਬਖਸ਼ਹੁ ਅਪਨ ਅਗੇਰੇ[8]। ਅਬਹਿ ਸਿੱਖ ਮੁਰਝਾਵਤਿ ਐਸੇ[9]। ਪੀਛੇ ਸਿਦਕ ਹੋਇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕੈਸੇ ? ॥੧੩॥ ਇਸ ਹਿਤ ਜਾਚੌਂ ਆਪ ਅਗਾਰੇ। ਦਿਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਕੌ ਸਿਦਕ ਉਦਾਰੇ'। ਹਸ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤਬੈ ਬਖਾਨਾ। 'ਧ੍ਯਾਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ ਆਗਲ ਭਾਨਾ[10]' ॥ ੧੪ ॥ [11]ਸਿੰਧ ਲਸਨ ਮੁਕਤਾ ਅਰੁਹੀਰਾ।ਕਮੀ ਠੌਰ ਮਹਿਂ ਮੋਲ ਗਹੀਰਾ।ਤਯੋਂ ਪਾਛੈ ਸਿਖ ਸਿਦਕੀ ਮੇਰੇ। ਲਾਖਹੁੰ ਹੋਵਹਿਂ ਵਧਹਿਂ ਵਧੇਰੇ॥ ੧੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਹਮਰੀ ਤਨ ਕੀ ਸੂਰ ਗਤਿ ਅਸਤ ਗਤਿ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਧੂਕ ਉਠਤਿ ਜਗ ਮਹਿ ਲਸਤਿ

[1]ਹੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਤੈਨੂੰ) ਅਸਾਂ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। [2](ਇਸ ਸਿੱਖ ਦੀ) ਭੁੱਲ ਮੁਕ ਗਈ ਹੈ ਦੁੱਖ ਚੁਕ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ(ਵਚਨ ਲੈਣ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਨੂ ਥਾਨ=) ਬੈਕੁੰਠ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। [3](ਕਿਉਂਕਿ) ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੋਕੇ (ਚਰਨੀ) ਜੋ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਹੁਣ ਟੁੱਟਾ ਤੇ ਹੀਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। [4]ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਹਿਜਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਛਾਪ 'ਸਿੱਖ' ਰੱਖੀ (ਪਰ ਹੁਣ ਅਸਾਂ) ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਕੇ (ਉਹਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਛਾਪ) ਸਿੰਘ ਥਾਪੀ ਹੈ ਤੇ ਓਹ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਗੇ। [5]ਕਿਹਾ (ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ)। [6](ਸਾਡੇ) ਚਰਨਾਂ ਉਤੇ ਸਿਦਕ ਦਾ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਬੜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। [7]ਅਗੋ ਹੁਣ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। [8]ਹੁਣ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ (ਜੇ ਕੋਈ ਸਿਦਕ ਤੋਂ ਡੋਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ (ਸਿਦਕ) ਬਖਸ਼ਦੇ ਹੋ। [9](ਜੇ ਫੇਰ ਬੀ) ਅਜੇ (ਹਰਗੁਪਾਲ) ਵਰਗੇ ਸਿੱਖ ਮੁਰਝਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਡੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [10]ਅਗੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਗਾਣਾ। [11]ਪ੍ਰਜਾਜ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ਦੇ ਅੰਕ ੧ ਵਿਚ ਵੇਖੋ।

*ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਏਥੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ 'ਤੁਹਿ ਲੀਨ' ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਠ 'ਤਹਿ ਲੀਨ' ਹੈ।-ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਅਜੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ:—ਸਿੱਖ ਦੀ ਭੁੱਲ ਮੁੱਕ ਗਈ ਹੈ ਦੁੱਖ ਚੁਕ ਗਿਆ ਇਸ ਨੇ ਬੈਕੁੰਠ ਲਿਆ ਹੈ, ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੀ ਛਾਪ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਖੰਡੇ ਪਾਹੁਲ (ਛਾਪ) ਆਪ ਦੇ ਹੁਣ ਦੇਰੀ ਹੈ।

ਤਿਉਂ ਸਿੰਘੀ ਮਮ ਆਇ' ॥ ੧੬॥ ਸਿਦਕ ਦੀਆ ਵਿਭੂਤਾ ਦਈ ਵਿੱਦਯਾ ਦੀਨੀ ਪੂਰ। ਰਟਤਿ ਸਿੰਘ ਮਮ ਤੇਜ ਵਧਿ ਬੈਠਤਿ ਮਤ ਹੋ ਮੂਰ ॥ ੧੭॥

*ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਰ ਮੰਗਣ ਵੇਲੇ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਪਾਠ ਵਿਚੋਂ 'ਸਾਂਝ' ਪਦ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅਰਥ ਗਲੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ:— 'ਮਾਂਗਾ ਵਰ ਤਬ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਚਿੰਤਾ ਮੇ ਮਨ ਮਾਂਝ। ਤੁਮਹਿ ਆਗੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਪੀਛੈ ਛਾਵਤ ਸਾਂਝ'। ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਿੱਖ ਦਾ ਸਿਦਕ ਆਪ ਦੇ ਬੈਠਿਆਂ ਡੋਲਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਸਿਦਕ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ, ਆਪ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਤਾਂ ਖ਼ਤਰਾ ਸੰਧਿਆ ਪੈ ਜਾਣ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ਨਾ, ਜੀਕੂੰ ਕਹੀਦਾ ਹੈ 'ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਪੈ ਜਾਏਗੀ'। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ 'ਹਸ ਕਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਤਬ ਕਹਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਬਾਤ। ਸਿੰਧ ਲਸਨ ਹੀਰਾ ਮੁਕਤ ਕਮੀ ਠੌਰ ਕਹੂੰ ਜਾਤ। ਹਮਰੀ ਤਨ ਕੀ ਸੂਰਗਤਿ ਅਸਤ੍ਰਿ ਰਾਤਿ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਘ੍ਰਕ ਉਠਤ ਜਗ ਮਹਿ ਲਸਤ ਤਿਉ ਸਿੰਘੀ ਮਮ ਆਇ'। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ:—'ਤਜੌਂ ਪਾਛੇ'......ਤੋਂ......'ਦਪਹਿ ਵਧੇਰੇ' ਵਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸੋ ਅਰਥ ਸਰਲ ਇਹ ਬਣਿਆ ਕਿ ਹੱਸ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ (ਅਥਵਾ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ)ਗਲ ਸੁਣ, ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਦੇ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਤੇ ਲਸਨੀਏ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਗਿਆਂ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਭਾਵ ਸਾਗਰ ਦੇ ਪਾਸ ਹੁੰਦਿਆਂ ਰਤਨ ਰਤਨ ਹਨ ਕੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੂਰ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜੌਹਰੀਆਂ ਤੇ ਧਨੀਆਂ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਛ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਉਹ ਕੱਚ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਦ ਬੀ ਰਤਨ ਹਨ ਸਗੋਂ ਦੂਰ ਜਾਕੇ ਵਧੇਰੇ ਕੀਮਤੀ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਹਨ. ਸਿਦਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਰਤਨ ਭਾਵ ਪਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਸਦਾ ਰਤਨ ਰਹਿਣਗੇ। ਦੂਸਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤਨ ਦੀ ਗਤੀ ਸੂਰਜ ਵਤ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤਾਰੇ ਅਸਤ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦ ਰਾਤ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ (ਇਉਂ ਤਾਰੇ) ਉਠਦੇ (ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ) ਜਾਗੇ ਹਨ ਤੇ ਸੋਹਣੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਚਮਕਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਦੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਸਮੁੰਦਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ ਸਿੱਖ ਰਤਨ ਹਨ ਦੂਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੂਰਜ ਹਨ, ਸਿਖ ਤਾਰੇ ਹਨ। ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਵਿੱਥ ਪੈਕੇ ਰਤਨ ਰਤਨ ਹਨ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਮੁੱਲ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸੂਰਜ ਦੇ ਉਹਲੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਤਾਰੇ ਉਵੇਂ ਹੀ ਹਨ ਤੇ ਰੌਸ਼ਨ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਵਧੇਰੇ ਚਮਕਦੇ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਹਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਤੇਜ ਕਰਕੇ ਮਾਤ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ, ਮਗਰੋਂ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਹੀ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਚਮਕਣਗੇ। ਅੱਗੇ ਫਿਰ ਸਿਦਕ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਮਝਾਕੇ ਫਿਰ ਉਸਦੀ ਅਰਦਾਸ ਮੰਨਕੇ ਵਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। *(ਮੈਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ) ਸਿਦਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਵਿਭੂਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ (ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ) ਵਿਦਿਆ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ (ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਗਰੋਂ) ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਿੰਘ ਮੇਰਾ (ਨਾਮ) ਰਟਣਗੇ (ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ) ਤੇਜ ਵਧੇਗਾ ਤੇ ਮੂਰਖ ਬੀ ਸੁਮਤਿਵਾਨ ਹੋਕੇ ਬੈਠਣਗੇ [ਮੂਰ=ਮੂਲ, ਜੜ੍ਹ, ਮੂਰਖ]।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਸੂਰ ਹੂਰ ਸਭਿ ਕੂਰ ਤਜਿ ਦੂਰ ਦੂਰ ਭ੍ਰੂ ਬਨ ਮਾਂਹਿ। ਰਾਜ ਬਾਜ ਗਜ ਸਾਜ ਸਭਿ ਸਿਦਕ ਦੀਆ ਮਮ ਪਾਹਿ'[1]॥੧੮॥ ਚੌਪਈ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕਰਿ ਜਗ ਸ੍ਵਾਮੀ। ਮੰਦਰ ਗਮਨੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਗੁਜਾਰੀ। ਆਇ ਪ੍ਰਾਤਿ ਪੁਨ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ॥੧੯॥ *ਬੈਠੇ ਕਰਿਕੈ ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨਾ। ਆਇ ਖਾਲਸਾ ਲਗ੍ਯੋ ਦਿਵਾਨਾ। ਮਾਘ ਮਾਸ ਤਬਿ ਸੀਤ ਮਹਾਨੇ। ਨਰ ਨਾਰੀ ਬਹੁ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸ਼ਨਾਨੇ॥੨੦॥ ਤਬਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਾ। 'ਮਾਘ ਮਾਸ ਅਰੁ ਕਾਤਿਕ ਸਾਰਾ। ਨਰ ਨਾਰੀ ਗਨ ਪ੍ਰਾਤੀਂ[2] ਜਾਗਹਿ। ਸੀਤ ਨੀਰ ਸੋਂ ਮੱਜਨ ਲਾਗਹਿ॥੨੧॥ ਅਪਰ ਮਾਸ ਕੇ ਦਿਵਸਨਿ ਮਾਂਹੀ। ਜਿਸ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਲੋਕ ਨਹਾਹੀਂ[3]। ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਇਨ ਬਾਤ। ਕਿਮ ਹੋਵਤਿ ਬਰਨਹੁ ਬੱਖ੍ਯਾਤ' ॥੨੨॥ ਸੁਨਿ ਸਿਖਨਿ ਕੇ ਐਸੇ ਬੈਨ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲੇ ਸੁਖ ਐਨ। 'ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਸਭਿ ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ। ਕਨਾ ਇਸ ਕੀ ਗਤਿ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ ॥ ੨੩ ॥

ਛੰਦ ॥ ਮਤਲਬ ਕੀ ਕਰਾ ਪ੍ਰੀਤ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਦੀ[4]। ਦੂਧ ਦੇਤਿ ਜਾ ਧੇਨੁ ਦੇਵਤਾ ਮਿਹਰਦੀ[5]। ਪੂਜਾ ਦੇਵੇ ਦੇਵ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਹੋ ਸ਼ਹਿਰਦੀ[6]। ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣੰਦੀ ਨਾਰਿ ਘਰ ਭੀਤਰ ਭਾਂਵਦੀ। ਦਾਨ ਦੇਯ ਜਜਮਾਨ ਦ੍ਵਿਜ ਗਲ ਕਹਿ ਭਾਂਵਦੀ[7]। ਮਾਲਕ ਦੇਵੇ ਖਾਨ ਤਾ ਚਾਕਰੇਂ ਚਾਂਦਨੀ[8]†। ਹੋ ਮਟੂ ਹੋਵੇ ਪੁਰਖ ਨਾਰਿ ਦਿਲ ਮਾਂਦਲੀ‡[9]। ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਰੀਤ ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਨ ਭਾਂਵਦੀ§। ਸਿੱਖੋ ! ਸੱਭੀ

[1]ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਬਣਨਗੇ ਉਹ ਹੌਲੇ (ਕਾਇਰ) ਹਨ ਤਾਂ ਸੂਰਮੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ; ਕੂੜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੂੜ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਜਾਏਗਾ (ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ) ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਙੂ ਚਮਕਣਗੇ [ਪੰਜਾ:, ਹੂਰ=ਹੌਲੇ; ਕਾਇਰ। ਫਾ:, ਦੁਰ=ਮੋਤੀ]। (ਅ) ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਤੇ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਭੂਮੀ (ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਦੇ) ਕੂੜੇ (ਦਾਵੇ) ਛੋੜਕੇ ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕ ਲੁਕ (ਕੇ ਦਿਨ ਕੱਟਣਗੇ)। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ (ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ) ਰਾਜ ਘੋੜੇ, ਹਾਥੀ, ਸਾਰੇ ਸਾਮਾਨ ਤੇ ਸਿਦਕ ਦਿਤਾ ਹੈ। [2]ਸੁਵੇਰੇ ਹੀ। [3]ਨ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। [4]ਮਤਲਬ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਚਿਰ ਤਕ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਦੀ। [5]ਜੇ ਗਾਂ ਦੁੱਧ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਦੇਵਤਾ ਮਿਹਰ ਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਗਊ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਹਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। [6]ਜੇ ਦੇਵ (ਮੁਰਾਦਾਂ) ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। [7]ਜੇ ਜਜਮਾਨ ਦ੍ਵਿਜ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਦ੍ਵਿਜ ਨੂੰ ਉਸ ਜਜਮਾਨ ਦੀ ਗਲ ਕਹੀ ਭਾਂਵਦੀ ਹੈ। (ਅ) ਦ੍ਵਿਜ ਜਜਮਾਨ ਨੂੰ ਮਨ ਭਾਂਵਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। [8]ਨੌਕਰ ਚਾਂਦਨੀ ਵਾਙੂ ਖਿੜਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। [9]ਤਾਂ ਨਾਰੀ ਦਾ ਦਿਲ ਉਦਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

*ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੮੧ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ। †ਪਾ:-ਤਾਨ ਦੀ=ਤਣ ਦਿਹੀ।

‡ਪਾ:-ਮਾਨਦੀ। §ਪਾਠ ਸੌ ਸਾਖੀ:-ਆਂਵਦੀ।

ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰੀਤ ਸਦਾ ਹੀ ਭਾਂਵਦੀ। ਭਾਈ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਸੁਨੋ ਸਭਿ ਕਾਮਦੀ[੧]। ਨਿੱਤ ਜੱਗੁ ਫਲ ਦਾਨ ਹੋਤਿ ਸਿਦਕ ਗੁਰਧਾਮ ਦੀ[੨]। ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਦਾ ਹੀ ਭਾਂਵਦੀ[੩]। ਅਸ੍ਵਮੇਧ ਗੋਮੇਧ ਘਟੀ* ਘਟ ਜਾਂਵਦੀ[੪]। ਤੀਜੀ ਅਗਨ-ਹੋਤ੍ਰਸਟੋਮ ਜੋਤ ਮਾਂਵਦੀ[੫]। ਸੁਰਨ ਚਾਂਦੀ ਦੁਧ ਤਾਂਬਾ ਦੇਇ ਸਾਮਦੀ[੬]। ਰਸਮ ਦੇਖ ਜਲ ਦਾਨ ਪਾਪ ਹਨ ਜਾਮਦੀ[੭]। ਹੋਇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਯਾਂ ਨ੍ਹਾਇ ਦੁਪਹਿਰ ਜੋ[੮]। ਤੀਜੈ ਮਲੇਛ ਸ਼ਨਾਨ ਚਤੁਰਥੇ ਕਹਿਰ ਜੋ[੯]। ਰਾਤ ਰਾਖਸੀ[੧੦] ਨ੍ਹਾਇ ਅਰਧ ਹੁਇ ਪਾਤਕੀ[੧੧]। ਹਿੰਸਾ ਸਭਿ ਕੀ ਪਾਪ ਜਲ੍ਹ ਕਾਲ ਨ ਸ਼ਾਂਤਕੀ[੧੨]। ਇਹੀ ਨੇਮ ਕੀ ਰੀਤਿ ਨ੍ਹਾਇ ਭਜਿ ਨਾਮਨੋ[੧੩]। ਹੂਆ ਜਗਤ ਤੇ ਪਾਰ ਸੋਊ ਬ੍ਰਤ ਰਾਮ ਕੋ[੧੪]। ਹੋਰ ਕਪਟ ਕੀ ਰੀਤਿ ਜੋ ਆਲ ਜੰਜਾਲ ਕੀ[੧੫]। [੧੬]ਅਰਧੇ ਕੁੰਜੀ ਜਾਲਨਿ

---

[੧]ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਓ ਸੁਨੋ ਸਹਿਕਾਮਤਾ ਦੀ ਗੱਲ। (ਅ) ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਕਾਮਨਾ ਦੀ (ਬੱਧੀ ਹੋਈ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ)। (ੲ) ਹੇ ਭਾਈ! ਸਭ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਣੋ। [੨]ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸਿਦਕ ਵਿਚ ਜੋ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ (ਉਸ ਨੂੰ) ਨਿੱਤ ਜੱਗ ਦਾ ਫਲ ਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਟਾਯਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ (ਉਹ ਤਾਂ ਨਿਰੰਤਰ ਸਿਮਰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੰਤਰ ਮੇਲ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ। (ਅ) ਨਿੱਤ ਜੱਗ ਤੇ ਨਿਤ ਦਾਨ ਦਾ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [੩](ਗੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ) ਪਹਿਰ ਰਾਤ (ਰਹਿੰਦੀ) ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਦਾ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। [੪](ਅਗੋਂ ਫੇਰ ਹਰ) ਘੜੀ ਘਟਦੀ ਜਾਂਦਿਆਂ (ਨ੍ਹਾਉਣਾ ਫਲ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਘੜੀ ਘਟੇ ਤੇ ਨ੍ਹਾਉਣਾ) ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ (ਦੋ ਘੜੀ ਘਟੇ ਤੇ) ਗੋਮੇਧ (ਤੁੱਲ ਫਲ ਦਾਤਾ ਹੈ)। [੫](ਤੀਜੀ ਘੜੀ ਘਟੇ ਤੇ ਨ੍ਹਾਤਿਆਂ) ਜਯੋਤਿਸ਼ੋਮ ਅਗਨਹੋਤ੍ਰੀ ਦੇ ਤੁੱਲ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਯੋਤਿਸ਼ੋਮ ਇਕ ਜੱਗ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ)। [੬](ਚੌਥੀ ਦੇ ਘਟਿਆਂ) ਸੋਨੇ (ਦਾਨ ਦਾ), (ਪੰਜਵੀਂ ਦੇ ਘਟਿਆਂ) ਚਾਂਦੀ (ਦਾਨ ਦਾ) (ਛੇਵੀਂ ਦੇ ਘਟਿਆਂ) ਦੁੱਧ (ਦਾਨ ਦਾ ਤੇ (ਸੱਤਵੀਂ ਦੇ ਘਟਿਆਂ) ਤਾਂਬੇ (ਦਾਨ ਦੇ) ਸਮਾਨ ਹੈ। [੭](ਅੱਠਵੀਂ ਘਟਿਆਂ ਤੇ ਅਰਥਾਤ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ) ਕਿਰਨਾਂ ਵੇਖਕੇ (ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ) ਜਲ ਦਾਨ ਦੇ ਫਲ ਤੁੱਲ ਹੈ (ਜਿਸ ਨਾਲ) ਪਾਪ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। [੮]ਜੋ ਦੁਪਹਿਰੇ ਨ੍ਹਾਵੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਕਾਯਾਂ ਹੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। [੯]ਤੀਜੇ (ਪਹਿਰ) ਸ਼ਨਾਨ ਮਲੇਛ ਸ਼ਨਾਨ ਹੈ ਤੇ ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ (ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ) ਕਹਿਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਤਮੋਗੁਣੀ ਕੰਮ ਹੈ। [੧੦](ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰ) ਰਾਤ ਨ੍ਹਾਉਣਾ ਰਾਖਸ਼ੀ ਸ਼ਨਾਨ ਹੈ। [੧੧]ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨ੍ਹਾਤਿਆਂ ਪਾਪੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [੧੨](ਜਲ ਵਾਸੀ) ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ (ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ) ਪਾਪ ਹੈ। (ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ) ਜਲ ਸ਼ਾਂਤਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ (ਛੇੜਨ ਦਾ) ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। [੧੩]ਨੇਮ ਦੀ ਰੀਤੀ ਇਹੀ ਧਾਰੇ ਕਿ ਨਾਮ ਭਜਨ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ। [੧੪](ਜਿਸ ਨੇ) ਰਾਮ (ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ) ਦਾ ਸੱਚਾ ਬ੍ਰਤ ਧਾਰਿਆ ਹੈ ਉਹੋ ਜਗਤ ਤੇ ਪਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। [੧੫]ਹੋਰ ਰੀਤਾਂ ਜੋ ਘਰ ਦੇ ਜੰਜਾਲ (ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ) ਕਪਟ ਦੀਆਂ (ਰੀਤਾਂ ਹਨ)। [੧੬]ਪ੍ਰਸੰਗ ਇੱਥੇ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ਤੇ ਅੰਕ ੧।

*ਇਹ ਪਾਠ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸੂ: ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਥਾਈਂ ਪਾਠ 'ਘਟੇ' ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਮ ਸੰਭਾਲ ਕੀ[1] । ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਬ੍ਰਿਤ ਰਹਿ ਸੱਚੁ ਕੀ[2]। ਸੱਥਾ ਜਗੁ ਬਿਹੁਹਾਰ[3] ਤਜੇ ਸਭਿ ਕੱਚੁ ਕੀ । ਭਾਈ ਜਗ ਤਰਨਾ ਹੈ ਸੁਗਮ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵਿਸ਼ਨ ਕਾ[4] । ਰਹੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਮਹਿ ਧਯਾਨ, ਦਾਸ ਨਹਿ ਸਿਸਨ ਕਾ[5] । ਏਹਾ ਜੁਗਤ ਵਰਤਨੀ ਅਲੱਗ ਵਰਤਨਾ[6] । ਇਹੀ ਜਗਤ ਕਾ ਮੇਲ ਪਰ ਕਾ ਦਿਲ ਪਰਚਨਾ[7] । ਜਿਉ ਚੌਪੜ, ਸ਼ਤਰੰਜ, ਗੰਜਫਾ[8], ਰਾਮਏਕ[9] । ਲਾਭ ਨਾਹਿ ਕੁਛ ਰੰਚ ਤਿਉਂ ਹੀ ਇਹ ਮਨ ਕੇ ਸ਼ੌਕ ।੧।

ਚੌਪਈ॥*ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਫੋਕੇ ਕਾਮ॥[10]ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੈ ਸਿਮਰੈ ਸੱਤਿਨਾਮ॥ਮੇਲ ਸਕਲ ਕੌ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਨੋ॥ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਕੋਰਿ ਨਿਦਾਨੋ[11]॥੨੪॥ਸ੍ਵੈਯਾ॥ਜਾ ਤਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਵਾਹ ਬਹੈ ਸੁਖ ਸੋ ਨਰ ਪਾਵਨ ਬੇਦ ਉਚਾਰੈ[12]।ਕੰਚਨ ਕੱਸਪ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾ ਖਪ ਨਰਹਰਿ ਸੁਤ ਹਿਤ ਕੇ ਵਪੁ ਧਾਰੈ[13] । ਸਿੱਧ ਅਠਾਰਹਿ ਜਾਂਹਿ ਅਧੀਨ ਹੈਂ ਸਹਸ੍ਰ ਭੁਜਾ ਦਿਜ ਸੁਨ†ਬਿਡਾਰੈ[14]। ਬੇਦ ਉਚਾਰਤਿ:- ਵਿਸ਼੍ਰਵਾ ਪੁੱਤ੍ਰ[15] ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾ ਸੁਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰੈ ॥੨੫॥ ਪੁਲਕਤਿ ਗਾਤ ਅਨਾਹਦ ਬਾਤ[16] ਸੁ ਭੂਲ ਨ ਆਨ ਕਹੂ ਚੇਤਹੁ ਪ੍ਰਾਨੀ[17] ।ਤੇਰੇਹੀਭੀਤਰ ਓਧਜ[18]ਮਾਖਨ ਸਿਲਕੋ ਅੰਤਰ ਪਾਵਕਭਾਨੀ[19]। ਏਕ ਹੀ ਭਾਸਤਿ ਸ਼ਾਂਤਿ

[1](ਜੋ) ਅਰਘੇ (ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਦੇਂਦੇ ਭਾਵ ਡੁਹਲਦੇ ਹਨ) ਕੁੰਭੀ ਜਾਲ (ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ) ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਿੱਥੇ । [2]ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ । [3]ਵਿਹਾਰ ਸਚਾਈ ਨਾਲ ਕਰੇ । [4]ਭਾਈ ਜੱਗ ਤਰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੈ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ (ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ) ਤਮਾਸ਼ਾ ਸਮਝੇ । [5]ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਧਿਆਨ (ਸਾਈਂ ਵਿਚ ਲਗਾ) ਰਹੇ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਦਾਸ ਨਾ ਬਣੇ । [6](ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ) ਅਲੱਗ ਵਰਤਣਾ । [7]ਜਗਤ ਦਾ ਮੇਲ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੈ (ਕਿ ਇਕ) ਪਲ ਮਾਤ੍ਰ ਦਿਲ ਦਾ ਪਰਚਾਵਾ ਹੈ । (ਅ) ਇਕ ਦੂਏ ਦਾ ਦਿਲ ਪਰਚਾਵਾ ਹੈ । [8]ਛਿਆਨਵੇਂ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਤਾਸ਼ ਇਸ ਦੇ ੧੨, ੧੨ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ੮ ਰੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । [9]ਇਕ ੧੨ ਟਾਹਣ ਦੀ ਖੇਲ ਵਾਂਙੂ ੮੧ ਟਾਹਣ ਦੀ ਖੇਲ ਜੋ ਠੀਕਰੀਆਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਖੇਲਦੇ ਹਨ । [10](ਤੱਤ......) । [11]ਸਭ ਦਾ ਅੰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । [12]ਵੇਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਨਰ ਸੁਖੀ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਹਿੰਦਾ ਹੈ । [13]ਹਿਰਨਕਸ਼ਪ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾਂ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ (ਤੇ ਉਸੇ ਦੇ) ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇ ਹਿਤ (ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਹਰੀ ਨੇ) ਨਰਸਿੰਘ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ । [14](ਉਸ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ) ਸਹੱਸ੍ਰ ਬਾਹੂ ਨੂੰ ਦਿਜ ਸੁਤ (ਜਮਦਗਨੀ ਨਾਮੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ) ਪਰਸਰਾਮ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ (ਕਿਉਂਕਿ ਸਹੱਸ੍ਰ ਬਾਹੂ ਨੇ ਇਕ ਗਾਂ ਬਦਲੇ ਜਮਦਗਨੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਸੀ) । [15]ਰਾਵਣ । [16]ਇਕ ਰਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁਲਕਾਵਲੀ ਆ ਜਾਵੇ (ਐਸਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਵੇ) । [17]ਭੁੱਲਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੇ ਪ੍ਰਾਣੀਓ ਨਾ ਚੇਤੋ । [18]ਦੁੱਧ [ਸੰਸ:, ਉਧਸ੍ਯ, ਉਦਸਜ—ਜੋ ਥਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਵੇ ਸੋ ਦੁੱਧ । ਡਿੰਗਲ ਭਾ:—ਊਧਸ] । [19]ਜਿਵੇਂ ਦੁਧ ਵਿਚ ਮੱਖਣ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪੱਥਰ ਵਿਚ(ਛਪੀ—) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਅੱਗ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਤੇਰੇ ਹੀ ਅੰਦਰ (ਉਹ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਹੈ) ।

*ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ਇਹ ੯੨ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ । †ਪਾਠ ਸੌ ਸਾਖੀ—ਸੁਤ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੋ ਰਾਖਤਿ ਤਨੌਂ[1] ਤੁਹਿ ਅੰਤਰ ਚੇਤਨ ਮਾਨੀ* । ਜਾਂ ਲਗੁ ਨੇਹ ਕੀ ਪਾਲ ਟੁਟੀ ਨਹਿ ਸੱਤਿ ਸਰੂਪ ਸਨੇਹਿ ਸਮਾਨੀ[2] ॥੨੬॥ਦੋਹਰਾ॥ਸੱਤਿ ਰੂਪ ਪਰ-ਮਾਤਮਾ ਸਭਿ ਘਟਿ ਰਹ੍ਯੋ ਬਿਆਪ । ਜਿਨ ਜਾਨਾ ਤਾਂਕੋ ਅਨੰਦ ਔਰ ਨ ਜਾਨਤਿ ਆਪ[3]॥੨੭॥ਸੱਤਿ,ਸੂੰਨਿ,ਚੇਤਨ,ਅਮਲ,ਸ੍ਵੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼,ਅਬਿਨਾਸ਼। ਆਤਮ ਰਾਮ ਸੁਛੰਦ ਨਿਤ ਜਾਨਤਿ ਪੂਰਨ ਆਸ[4] ॥ ੨੮ ॥ ਸਸੇ ਸ੍ਰਿੰਗ ਜਿਉਂ ਜਗੁ ਦਿਖਹਿ ਬੰਧਯਾ ਸੁਤ ਕਾ ਭਾਸ[5]।ਗਗਨ ਸੁਮਨ, ਬਾਰੂ ਸ੍ਰਿਗਾਪ ਤਨੌਂ ਝੂਠਾ ਆਭਾਸ[6]†॥੨੯॥ਸੁਨਹੁ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ ਸਿਖ ! ਪੂਰਹਿ ਆਸਾ ਜਾਨ[7]।ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੁਹਿ ਮਿਟਹਿਗੋ ਅਸ਼ਟ ਜਨਮ ਧਰਿ ਆਨ[8]॥੩੦॥ ਤਬਿ ਪੂਛ੍ਯੋ ਸਿਖ ਸੋਚਕੇ 'ਕਹੀਏ ਜਾਮਾ ਮੋਰ[9] । ਸਿੱਖੀ ਮਾਂਗੌਂ ਗੁਰੂ ਢਿਗੁ ਰਹੌਂ ਦਾਸ ਨਿਤ ਤੋਰ[10]' ॥ ੩੧ ॥ 'ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰੌ ਸਦਾ' ਸਤਿਗੁਰ ਕਹ੍ਯੋ ਸੁਨਾਇ[11]।ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸੁਖ ਪਾਇ[11]॥੩੨ ॥ ਰਾਮਦਾਸ ਅਰਜਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਹਰਿਰਾਇ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੁਤਿ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਰਾਇ ॥ ੩੩ ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਸੁਤ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਕੀਨ'। ਅਪਰ ਭਵਿੱਖਤ ਬਾਰਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਬਤਾਇ ਸੁ ਦੀਨਿ ॥ ੩੪ ॥ 'ਦਯਾਸਿੰਘ ਤੇ ਆਦਿ ਸਿਖ ਦਿਜਬਰ ਕੋਸ਼ੇ ਦਾਸ। ਧਰਹਿੰ ਪੰਥ ਮਹਿ ਜਨਮ ਪੁਨ ਕਰਿ ਹੈਂ ਰਾਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥੩੫॥ ਚੌਪਈ॥ਜੋ ਜੋ ਗੁਰ ਢਿਗ ਘਾਲਹਿ ਘਾਲਾ[12]।ਤੇ ਸਭਿ ਜਨਮ ਧਰਹਿੰ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। ਅਵਿਤਰਿ ਹੈਂ[13]

---

[1]ਪੱਥਰ ਤੇ ਅੱਗ ਇਕੋ ਰੂਪ ਭਾਸਦੇ ਹਨ ਤੇ (ਅੱਗ ਉਥੇ) ਸ਼ਾਂਤੀ ਰੂਪ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਦਾਹ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤਿਵੇਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਚੇਤਨ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। [ਮਾਨੀ=ਮਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ]। [2]ਜਦ ਤਕ ਕਿ (ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੋਹ ਦੀ ਪਾਲ ਨਹੀਂ ਟੁਟਦੀ ਓਦੋਂ ਤੱਕ ਸੱਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਤੇਰੀ ਸਮਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। [3]ਹੋਰਨਾਂ-ਨੂੰ ਨਹੀਂ (ਅਨੰਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ) ਆਪੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ । [4]ਜੋ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। [5]ਜਿਵੇਂ ਸਹੇ ਦੇ ਸਿੰਗਾਂ ਦਾ ਤੇ ਬਾਂਝ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਾ ਆਭਾਸ ਝੂਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਇਹ ਦੀਸਣਹਾਰਾ ਜਗਤ ਹੈ। [6]ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਫੁੱਲ ਤੇ ਰੇਤੇ ਵਿੱਚ ਚਿਕਨਤਾ ਜਿਵੇਂ ਝੂਠੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਇਸ ਜਗਤ ਦਾ ਆਭਾਸ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਝੂਠੀ ਹੈ। [7]ਜਾਣ ਲੈ ਆਸ਼ਾ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। [8]ਅੱਠ ਜਨਮ ਹੋਰ ਧਾਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। [9](ਅਗਲੇ) ਜਨਮ ਮੇਰੇ ਦੱਸੋ। [10]ਨਿੱਤ ਤੇਰਾ ਦਾਸ ਰਹਾਂ। [11]ਜੀ ਤੋਂ ਸੁਖ ਪਾਵੇਂਗਾ। [12]ਕਮਾਈ ਕਰਨਗੇ। [13] ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਗੇ।

*ਪਾਠ ਸੈ ਸਾ:—ਪ੍ਰਾਨੀ।　　†ਪਾ:—ਅੱਭਯਾਸ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary　　NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਬਿ ਭਗਤ ਅਠਾਰਾਂ। ਛੀਨੈਂ ਰਾਜ ਸਭਿਨਿ ਤੇ ਸਾਰਾ ॥ ੩੬ ॥ ਆਇ ਮੋਨ[1] ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਵਧੈਂ। ਪੂਰਬ ਦੇਸ਼ ਅਧਿਕ ਹੀ ਸਧੈਂ[2]।ਤੇਜ ਕਿਤਿਕ ਸਿੰਘਨਿ ਪਰ ਛਾਵੈ। ਅਰਹਿ ਪੰਥ ਸੋਂ ਪੁਨ ਘਟਿ ਜਾਵੈ॥੩੭॥ਪਰਬਤ ਮੈਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੁਇ ਜਾਇ[3]।ਲੇਹਿ ਖਾਲਸਾ ਦਰਬ ਦਬਾਇ। ਜੋ ਅਬਿ ਹਮਰੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਪਹਾਰੀ। ਸੈਲਨਿ ਤੇ ਜਰ ਦੇਹਿ ਉਖਾਰੀ[4] ॥ ੩੮ ॥ ਕਾਂਗੜੇਸ਼ ਭੂਪਤਿ ਕੇ ਨੰਦ। ਕਰੇਂ ਨਿਕਾਸਨ ਸਿੰਘ ਬਿਲੰਦ। ਸੋ ਗੰਗਾ ਬਿਚ ਤਜਾਗੇ ਪ੍ਰਾਨ। ਸ਼ਿਵ ਕੋ ਸੇਵਕ ਦਾਨਿ ਮਹਾਨ[5] ॥ ੩੯ ॥ ਪੁਨ ਸਿੰਘਨ ਮੈਂ ਸੋ ਜਨਮੈ ਹੈ। ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਜ ਕਰੈ ਬਿਦਤੈ ਹੈ'। ਕਹਿ ਕਵਿ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸੁਨਹੁ ਅਸ਼ੇਖਾ! ਮਰਜੋ ਗੰਗ ਪਰ ਹਮਹੁੰ ਪਰੇਖਾ[6] ॥ ੪੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਾਮ ਤਾਂਹਿ ਅਨਰੁਧ ਸਸੀ[7] ਅਬਿ ਤਜਾਗੀ ਤਿਨ ਦੇਹ*। ਹੋਹਿ ਭਵਿੱਖਤ ਮੈਂ ਜਨਮ ਕਾਂਸ਼ੀ ਜੋ ਕਰਿ ਲੇਹਿ ॥ ੪੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਰਹਿਤ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਖੋੜਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥੧੬॥

੧੭. [ਭਵਿੱਖਤ†। ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ 'ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ‡ ਖਾਲਸਾ ਰਹੈ ਮਵਾਸ[8] ਨ ਕੋਇ। ਕਰੈ ਨੌਕਰੀ ਮੋਹਿ[9] ਜੋ ਜੀਵਾ§ਪਾਵੈ ਸੋਇ॥ ੧ ॥ਚੌਪਈ॥ ਤੁਰਕ ਡੋਗਰੇ ਗਿਲਜੇ ਬ੍ਰਿੰਦ। ਸਭਿ ਚਾਕਰ ਹੁਇ ਪੰਥ ਬਿਲੰਦ[10]। ਜੰਬੁਕ ਨਗਰ[11] ਭੂਪ ਹ੍ਵੈ ਭਲੇ। ਰਾਜ ਕਰਹਿੰਗੇ ਸਿੰਘਨਿ ਮਿਲੇ¶॥੨॥ਤੀਨ ਹਜ਼ਾਰ ਕੋਸ ਕੇ ਅੰਦਰ। ਫਿਰੈ ਖਾਲਸਾ ਪਾਵੈ ਫੁੰਦਰ[12]। ਕਿਸਹੂ ਦੇਸ਼ ਦਾਮ ਲੇ ਭੇਟ[13]। ਕਾਹੂ ਲਜਾਵਹਿ ਰਾਜ ਸਮੇਟ[14] ।੩॥ਸੁਨਹੁ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ ਸੁਜਾਨ। ਏਵ ਬਿਚਾਰਹੁ ਅਨਦ ਮਹਾਨ। ਪਹੁੰਚਹੁ ਨਿਜ ਘਰ ਤੂੰ ਮਮ ਸਿੱਖ। ਹੋਵੈਗੀ ਸੁਧਿ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ[15] ॥ ੪ ॥ ਕਾਰਜ ਸਕਲ ਸਪੂਰਨ ਹੋਵੈਂ। ਦੁਖ ਅਰੁ ਦਾਰਿਦ ਘਰ ਤੇ

---

[1]ਮੋਨੀ। ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਫਟੰਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। [2]ਸਾਧਣਗੇ। [3](ਖਾਲਸਾ) ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। [4]ਉਖਾੜ ਦੇਵੇਗਾ (ਖਾਲਸਾ)। [5]ਮਹਾਂ ਦਾਨੀ ਹੋਵੇਗਾ। [6]ਅਸਾਂ ਆਪ ਡਿੱਠਾ ਹੈ। [7]ਅਨੁਰੁਧ ਚੰਦ ਸੀ। [8]ਆਕੀ। [9]ਮੇਰੀ ਵਾ ਮੇਰੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ। [10]ਉੱਚੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ [11]ਜੰਮੂ ਨਗਰ ਦਾ। [12]ਰੌਲਾ। [13]ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਖਿਰਾਜ ਲਵੇਗਾ (ਖਾਲਸਾ)। [14]ਭਾਵ ਕਈ ਰਿਆਸਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਲਵੇਗਾ (ਖਾਲਸਾ)। [15]ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇਂਗਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਆਵੇਗੀ।

*ਕਵਿ ਜੀ ਆਪਣੀ ਨਿਜ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ।

†ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੮੨ ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੀ ਓਲੋਰਹੀ ਹੈ। ‡ਪਾ:-ਰਾਜ ਕਰੇ ਸਬ।

§ਪਾ:-ਜੀਵਕਾ। ¶ਇਥੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਖੇਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਕਰਾਏ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਖੋਵੈ।ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ। ਉਠੇ ਸਭਾ ਤੇ ਦੇ ਬਰ ਰੂਰੇ॥੫॥ ਸਰਬ ਆਪਨੇ ਡੇਰੇ ਗਏ।*ਮੋਹਿ[1] ਸੰਗ ਇਮ ਭਾਖਤਿ ਭਏ। 'ਸੁਨਿ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ! ਇਹ ਬਾਤ। ਰਾਤ ਬਿਤੀਤਹਿ ਹੁਇ ਜਬਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ॥ ੬ ॥ ਗਮਨਹੁ ਸਿੱਖ ਉਜੈਨੀ ਪਾਸ[2]। ਆਨਹੁ ਸੰਗ੍ਰ ਬਿਸ਼ੰਭਰਦਾਸ'। ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ[3] ਆਦਿ ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੋਤੇ[3]! ਮੰਦਰ ਮਹਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਨ ਹੋਤੇ॥੭॥ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਮੈਂ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਮੁਰਿਯੋ। ਨਿਜ ਥਲ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੋ ਕਰਿਯੋ। ਸੁਪਤ ਜਥਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ। ਜਾਗੇ ਜਬਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ† ਹੁਇ ਆਈ॥੮॥ਚਾਰ ਘਟੀ ਜਬਿ ਦਿਨਹੂੰ ਚਰਿਯੋ।ਸਿੱਖ ਉਜੈਨੀ[4] ਲ੍ਯਾਵਨ ਕਰਿਯੋ। ਸਭਿ ਤ੍ਰਿਯ ਲੇ ਅਰੁ ਸੁਤ ਕੋ ਸਾਥ।ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਹਿਂ ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਨਾਥ॥ ੯ ॥ ਭੇਟ ਰਜਤਪਣ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨੀ[5]। ਧਰੇ ਹਜ਼ਾਰ, ਬੰਦਨਾ ਠਾਨੀ। ਸੁਤ ਜੁਤਿ ਲੇ ਗੁਰ ਖੁਸ਼ੀ ਘਨੇਰੀ। ਰੁਖਸਦ ਹੋਨਿ ਲਗਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ੧੦ ॥ ਤਿਸ ਕੀ ਜੁਵਤੀ[6] ਅੰਤਰ ਗਈ। ਗੁਰ ਮਹਿਲਾ ਕੋ ਦਰਸਤਿ ਭਈ। ਦਰਬ ਉਪਾਇਨ ਧਰਿ ਕਰਿ ਆਗੀ। ਸ਼ਰਧਾ ਜੁਤਿ ਪਦ ਪੰਕਜ ਲਾਗੀ॥੧੧॥ਚਲਨਿ ਸਮੈਂ ਸਤਿ-ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਈ। ਨਾਮ ਮਦਨਵੰਤੀ ਹਰਖਾਈ। ਚਰਨਿ ਕਮਲ ਪਰ ਨਿਜ ਸਿਰ ਧਰਯੋ। ਅੱਸ਼੍ਰਨਿ ਕੋ ਜਲ ਊਪਰ[7] ਪਰਯੋ ॥ ੧੨ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਰਹੇ ਹਟਾਇ ਪਿਛੇਰੇ। ਤਊ ਧਰ੍ਯੋ ਸਿਰ ਹੋਇ ਅਗੇਰੇ। ਪਗ ਪਰ ਅੱਸ਼੍ਰ ਪਿਖਿ‡ ਹਸ ਕਹ੍ਯੋ। 'ਕ੍ਯੋਂ ਤੁਵ ਚਿਤ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਬਹ੍ਯੋ॥੧੩॥ਗੁਰਘਰ ਦੇਤਿ ਲੇਤਿ ਨਹਿ ਜੋਵੈ[8]।ਤੁਵ ਸੁਤ ਦਾਸ ਹਮਾਰੋ ਹੋਵੈ।ਅਪਰ ਜਨਮ ਮਹਿਂ ਇਮ ਬਨ ਜਾਇ[9]। ਅਬਿ ਦੀਨੋ ਤੁਹਿ ਨਿਸ਼ਚੈ ਪਾਇ[10] ॥ ੧੪ ॥ ਸਾਬਤ ਹੋਵਾ[11] ਭਲੇ ਪਛਾਨ। ਗੋਰਖ ਜਾਨੈ ਕੈ ਤੂੰ ਜਾਨ[12]'।ਸੁਨਤਿ ਮਦਨਵੰਤੀ ਤਬਿ ਕਹ੍ਯੋ। 'ਮੋਹ ਨ ਹੋਇ[13] ਇਹੀ ਮੈਂ ਚਹ੍ਯੋ'॥ ੧੫ ॥ ਗੁਰੂ ਕਹੈਂ:—

---

[1]ਭਾਵ ਭਾਈ ਰਾਮਕੁਇਰ ਜੀ ਪ੍ਰਤਿ। [2]ਭਾਵ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ ਪਾਸ। [3]ਭਾਈ ਰਾਮਕੁਇਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਆਦਿ ਲੈਕੇ ਸ਼੍ਰੋਤਿਓ ਸੁਣੋ:—। [4]ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ। [5]ਸ਼ਾਹ-ਜਹਾਨੀ ਰੁਪੱਯਾਂ ਦੀ। [6]ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। [7](ਚਰਨਾਂ) ਉਪਰ। [8]ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ:—ਗੁਰੂ ਕਾ ਘਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਲੈਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਹੋ ਭਾਵ ਤੁਕ ਦਾ ਹੈ। [9]ਇਹ (ਬਾਰਤਾ) ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ ਭਾਵ ਤੇਰੀ ਸੰਤਾਨ ਸਿੰਘ ਹੋਵੇਗੀ)। [10]ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਲੈ। [11](ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ) ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ। [12](ਗੋਰਖ=) ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤੂੰ ਜਾਣੇਂਗੀ। [13]ਮੈਨੂੰ ਮੋਹ ਨਾ (ਕਦੇ) ਵ੍ਯਾਪੇ।

*ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੮੩ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

†ਪਾ:—ਪ੍ਰਾਤੀ। ‡ਪਾ:—ਦੇਖ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਹੁਸ਼ਨਾਕ[੧] ਉਦਾਰੀ ! ਤੂੰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਾਰੀ। ਪੁਨ ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਸੁਤ ਕੋ ਰਹੈਂ। ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਬਿਖੈ ਨਹਿ ਲਹੈਂ ॥ ੧੬ ॥ ਜਾਮਾ ਜਾਨਹੁ ਤ੍ਰੀਮਤੁ ਕੇਰਾ[੨]। ਅਹੈ ਸੁਭਾਵ ਪੁਰਖ ਕੋ ਤੇਰਾ[੩]'।ਸੁਨਤਿ ਮਦਨਵੰਤੀ ਹਰਿ-ਖਾਨੀ। ਸਮੁਝਿ ਵਾਰਤਾ ਮੁਖ ਮੁਸਕਾਨੀ॥ ੧੭ ॥ ਹੁਤੀ ਮੋਦਨੀ ਦੂਸਰਿ ਦਾਰਾ।ਪਹੁੰਚਿ ਨਿਕਟ ਪਗ ਪਰ ਸਿਰ ਧਾਰਾ। ਤਬਿ ਸਤਿਗਰ ਤੂਸ਼ਨ ਹੁਇ ਰਹੇ। ਸਿਰ ਕੋ ਧੁਨਨੈਂ ਬਾਕ ਨਹਿ ਕਹੇ ॥ ੧੮॥ ਧੁਤਿ ਪਰਿਵਾਰ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ। ਰੁਖ਼ਸਦ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ। ਮਸਤਕ ਟੇਕਤਿ ਕੀਨ ਪਯਾਨ॥ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ ਉਜੈਨ ਪੁਰਿ ਜਾਨ॥੧੯॥ ਸਤਿਗੁਰ ਹਸੇ ਤਿਨਹੁੰ ਕੇ ਪਾਛੇ। ਮੈਂ ਢਿਗ ਖਰੋ ਖੁਸ਼ੀ ਪਿਖਿ ਆਛੇ। ਬੂਝਨਿ ਕਰਤਿ ਭਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰਾ। 'ਕਹਾਂ ਹੁਕਮ ਹੈ ਰਾਵਰ ਕੇਰਾ ?' ॥ ੨੦ ॥ ਸੁਨਿ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ। 'ਨਾਮ ਮਦਨਵੰਤੀ ਜੋ ਦਾਰਾ।ਜਬਿ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਤਨ ਤੇਰਾ[੪]। ਤੁਵ ਸਿਖਣੀ ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੨੧ ॥ ਹੁਇ ਦੋਨੋ ਢਿਗ ਰਾਜ ਬਿਸਾਲਾ।ਤਹਿਂ ਲਗ ਕਰਹੁ ਜਹਾਂ ਲਗ ਜ੍ਵਾਲਾ[੬]। ਜਗ ਮਹਿਂ ਜੀਵਨ ਹੁਇ ਤੁਵ ਥੌਰਾ। ਸਿੱਧ ਮਨੋਰਥ ਬਨਿ ਹੈ ਤੋਰਾ ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਨਹੁ ਨੰਗਰਾ ! ਗਯੋ ਹਕਾਰਨਿ। ਤਹਾਂ ਲੁਭਾਯੋ[੭] ਕਰੀ ਨਿਹਾਰਨਿ।-ਮੋਕਹੁ ਨਹਿਂ ਬਖਸ਼ੀ ਗੁਰ ਏਹ-।ਕਰਨੋ ਮਨੋਰਥ ਦੇਖਤਿ ਦੇਹ ॥੨੩॥ ਭੂਲਨੋ ਕਹਾਂ ਬਿਲੋਕਤਿ ਐਸੇ[੮]। ਅਬਿ ਹਮ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀ ਤੁਹਿ ਤੈਸੇ। ਦੁਤੀ ਸਿੱਖਣੀ ਰਜ ਜੁਤਿ ਓਹੀ। ਹਮਰੇ ਚਰਨ ਸੰਗ ਸੋ ਛੋਹੀ ॥ ੨੪ ॥ ਯਾਂਤੇ ਹਮ ਨਹਿ ਆਦਰ ਦੀਨਾ। ਬਾਕ ਨ ਕਛੂ ਉਚਾਰਨਿ ਕੀਨਾ।ਮੁਸਲੀ ਬੇਸਨਾ*ਬਨਿ ਹੈ ਸੋਇ। ਨੇਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਇਮ ਹੋਇ ॥ ੨੫ ॥ ਹਮਰੋ ਸਿਦਕ ਭਾਵ ਕਰਿ ਆਈ। ਇਸ ਕੋ ਫਲ ਪੈ ਹੈ ਬਡਿਆਈ। ਕੇਸ਼ੋ ਦਾਸ ਜਬੈ ਤਨ ਧਰੇ। ਰਣ ਸਿੰਘ[੯] ਨਾਮ ਰਾਜ ਬਡ ਕਰੇ ॥ ੨੬ ॥ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੈਗੋ ਸੋਇ। ਮਰਿ ਕਰਿ ਪੁਨ

[੧]ਹੋਸ਼ ਵਾਲੀ। ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਪਾਠ 'ਉਸ ਨਿਕੇ' ਨੂੰ ਉਸ਼ਨਾਕ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨਿਕੇ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਓਥੇ ਰਾਮਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਪੰਜ ਸਤ ਸਤਰਾਂ ਬਾਦ 'ਲੜਕੇ' ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। [੨](ਹੁਣ) ਜਾਣ ਤੇਰਾ ਜਾਮਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਹੈ। [੩]ਭਾਵ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ। [੪]ਜਦੋਂ (ਹੇ) ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ (ਹੋਰ) ਤਨ ਤੇਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। (ਅ) ਜਦੋਂ ਤੇਰਾ ਤਨ ਫੇਰ ਗੁਰ-ਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ (ਬਣੇਗਾ)। [੫]ਹੋਵੇਗਾ। [੬]ਜ੍ਵਾਲਾਮੁਖੀ ਤੱਕ। [੭](ਤੂੰ) ਲੁਭਾ ਗਿਆ। [੮]ਦੇਖਕੇ ਭੁੱਲਕੇ (ਤੂੰ) ਐਉਂ ਕਿਹਾ ਸੀ। (ਅ) ਐਉਂ ਵੇਖਕੇ ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਭੁੱਲ (ਭਰਮ) ਗਿਆ ? [੯]ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ।

*ਪਾਠ ਸੌ ਸਾਖੀ–ਮੁਸਲੀ ਵੇਸਿਆ ਹੋਗ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਿੰਦਵਾਨੀ ਹੋਇ। ਰਾਜਪੂਤਨੀ ਜਨਮੈਂ ਫੇਰ। ਅਬਿ ਬਖਸ਼ੀ ਕੇਸ਼ੋ ਕੌ ਹੇਰਿ[1]॥੨੭॥ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਸੁਾਮੀ।ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤਿ ਅੰਤਰ-ਜਾਮੀ। ਪੁਨ ਮੁਝ ਕੋ ਬਰਜਨੋ 'ਬਸ ਕਰਹੁ। ਅਪਰ ਨ ਬੂਝਹੁ ਤੂਸ਼ਨਿ ਧਰਹੁ ॥ ੨੮ ॥ ਔਰ ਖਯਾਲ ਕੋ ਬੇਲਾ ਭਯੋ'। ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਮੈਂ ਸੁਨਿ ਲਯੋ। ਧਰੀ ਮੋਨ ਨਹਿਂ ਕਛੂ ਉਚਾਰਾ। ਕੌਤਿਕ ਚਿਰ ਥਿਰ ਸਭਾ ਮਝਾਰਾ ॥੨੯॥ ਉਠਿ ਕਰਿ ਪੁਨ ਮੰਦਰ ਕੌ ਗਏ। ਤਿਸ ਦਿਨ ਵਹਿਰ ਨ ਆਵਤਿ ਭਏ। ਰਹੇ ਆਪਨੇ ਸਦਨ ਮਝਾਰਾ। ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਸੋ ਅਚਨੋ ਅਹਾਰਾ॥੩੦॥ਕਹਿ ਕਵਿ ਹਮ ਜੋ ਪਿਖਯੋ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ।ਸੁਨਯੋ[2]ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਭਾਂਤ। ਸਦਾ ਕੁਇਰ ਭਈ ਤਿਸ ਕੀ ਨਾਰੀ।ਸੋ ਹਮ ਨੇ ਨਿਜ ਨਯਨ ਨਿਹਾਰੀ॥੩੧॥ਭਈ ਦੂਸਰੀ ਬੇਸਯਾ ਤਬੈ।ਬ੍ਯਾਹੀ ਰਣ ਸਿੰਘ ਜਾਨੀ ਸਬੈ। ਗੁਰ ਕੇ ਬਾਕ ਸੁਫਲ ਹੁਇ ਗਏ। ਸੋ ਤ੍ਰਿਯ ਹੋਰੀ ਤਨ ਧਰਿ ਲਏ* ॥੩੨॥

---

[1]ਕੇਸ਼ੋ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਬਖਸ਼ੀ। [2]ਜਿਵੇਂ ਸੁਣਿਆਂ ਸੀ।

*ਜੈ ਸਿੰਘ ਕਨ੍ਹੱਯਾ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਵਟਾਲੇ ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਆਦਿ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਸਿੱਖ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਸਾਹਿਬ ਰਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਨਾਮ ਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਸੈ ਸਾਖੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਨ੍ਹੱਯੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਰਾਮ ਕੌਰ ਦਾ ਤਨ ਪਲਟਿਆ ਲਿਆ-ਨਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਸਦਾ ਕੌਰ ਨੂੰ ਮਦਨਵੰਤੀ ਦਾ ਅਉਤਾਰ ਜਾਤਾ ਹੈ; ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਕ ਧੀ ਸੀ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਹੋ ਦਾਸ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੰਨਕੇ ਮੋਰਾਂ ਕੰਜਰੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਯਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਖੀ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਸਮਝੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸੇ ਸਾਖੀ ਦੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਉੱਕਾ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ। ਤੇ ਫੇਰੀ ਇਸ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦਸਮ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦੋਂ ਸਾਹਿਬ ਰਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿੱਕਾ, ਲੜਕਾ ਤੇ ਨੀਂਗਰ ਅਖਵਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਤਨਾਂ ਬੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਰਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਉਮਰ ਵਿਚ ਥੋੜਾ ਹੀ ਛੋਟੇ ਯਾ ਹਮ ਉਮਰ ਸਨ। ਇੰਨੇ ਛੋਟੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੀਂਗਰ, ਲੜਕਾ ਤੇ ਨਿੱਕਿਆ ਸੱਦਦੇ। ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ੧੭੩੨ ਵਿਚ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਗ ਪਗ ਆਰਬਲਾ ੯-੧੦ ਬਰਸ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਦੀ ਲਿਖਤ ਮੂਜਬ ਭਾਈ ਰਾਮਕੁਇਰ ਜੀ ਤਦੋਂ ੩ ਬਰਸ ਦੇ ਸਨ (ਵੇਖੋ ਰੁਤ ੧ ਅੰਸੂ ੫ ਅੰਕ ੫)। ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਵਾਰਤਾ ਸੰਮਤ ੧੭੫੮ ਵਿਚ ਦੀ ਹੈ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਉਮਰਾ ੩੫ ਬਰਸ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਰਾਮਕੁਇਰ ਜੀ ੨੯ ਬਰਸ ਦੇ ਸੋ 'ਨੀਂਗਰ' 'ਨਿੱਕੇ' ਤੇ 'ਲੜਕੇ' ਨਹੀਂ ਸੇ।

(ਬਾਕੀ ਟੂਕ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਦੇਖੋ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

*ਇਕ ਦਿਨ ਕਰਿਵਾਵਨਿ ਹਿਤ ਸ੍ਰਾਧਾ। ਕਰੋ ਇਕੱਠੇ ਪੰਡਿਤ ਪਾਂਧਾ।

*ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ਇਹ ੭੨ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

(ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਟੂਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦੂਸਰੇ, ਸਾਹਿਬ ਰਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਬੀਤ ਰਾਗ ਗਿਆਨੀ ਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਸੇ, ਇਹ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਵੇਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਖੀ ਪਿੱਛੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਪਰ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਰਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਏ ਸੇ। ਗਿਆਨੀ ਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਦਾ ਪੁਨਰ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬੀ ਸਾਫ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਸ ਸਾਖੀ ਦਾ ਘੜਨਹਾਰਾ ਨਾਂ ਤਾਂ ਰਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰਾ ਦਾ ਜਾਣੂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਜਾਣੂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੀਤਰਾਗ ਤੇ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਅਲੇਪਤਾ ਦਾ ਜਾਣੂ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਕਾਮ ਫੁਰਨੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ਹੀ ੬੯ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਮਰਨੇ ਬਾਦ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਣੇ ਦਾ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:—ਤੁਮ ਸ਼ੇਰੋ ਰਤਿਨਾਦ। ਅੰਤਕਾਲ ਮਮ ਦਰਸ ਹੋਇ, ਤੁਮ ਥਿਤ ਮਮ ਪਦ ਆਦਿ। ਅਰਥਾਤ—ਹੇ ਰਾਮਕੁਇਰ ਤੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਅੰਤਕਾਲ ਮੇਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਤੇਰਾ ਚੇਤਨ ਮੇਟੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਐਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

ਕਹ੍ਯੋ ਸਬਦ ਮਿ ਜੋ ਤੱਤ ਸਾਰ। ਸੋ ਤੁਵ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਅਹੈ ਉਦਾਰ। ਅੰਤਕਾਲ ਜਬਿ
ਹੋਵਹਿ ਤੋਰਾ। ਤਬਹਿ ਸਮੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁਇ ਮੋਰਾ ॥ ੩੨ ॥ ਮੋਹਿ ਚਰਨ ਕੇ ਸਿਖ ਮੁਖਿ
ਅਰੈਂ। ਮਮ ਸਮੀਪਤਾ ਸਦ ਹੀ ਲਹੈਂ। ਨਿਸ ਦਿਨ ਮਨ ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿ ਲਾਵਹੁ।
ਨਹੀਂ ਬਿਕਾਰ ਫੁਰਨ ਕੋ ਪਾਵਹੁ ॥ ੩੩ ॥ [ਰੁਤ ੫ ਅੰਸੂ ੧੯

ਇਥੇ ਤੁਣ ਕਵੀ ਜੀ ਆਪ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ 'ਨਹੀਂ ਬਿਕਾਰ ਫੁਰਨ ਕੋ ਪਾਵਹੁ' ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਕਾਰ ਕਦੇ ਫੁਹਿਆ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜਿਸ ਨੇ 'ਨਿਸ ਦਿਨ ਮਨ ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿ ਲਾਵਹੁ' ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਕਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਨ ਪਰਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਫੁਰਨੇ ਵਿਚ ਗਿਆ ਅਣਹੋਣੀ ਬਾਤ ਹੈ ਤੇ ਵਦਤੋਵਯਾਘਾਤ ਹੈ, ਫਿਰ ਐਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਦੇ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਬੀ ਕਹਿਣਾ ਅਸੰਗਤਿ ਹੈ। ਫਿਰ ਦੇਖੋ ਕਵਿ ਜੀ ਆਪ ਸਾਹਿਬ ਰਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਬਾਬਤ ਰੁਤ ੪ ਅੰਸੂ ੩੭ ਵਿਚ ਜੋ ਲਿਖ ਆਏ ਹਨ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਸਾਹਿਬ ਰਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:—

ਅਸ ਪੁਰਸੋਤਮ ਸੰਤ ਸੁਚਾਲੀ। ਪਿਖਹੁ ਨਿਸੰਸੇ ਹੋਵਤਿ ਕਾਲੀ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿਕੇ
ਅਘਹੁ ਅਹਾਰਾ। ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਭਾਵ ਉਦਾਰਾ ॥ ੧੦ ॥ ਐਸਨ ਕਹੁ ਰਚਿਕੇ
ਕਰਤਾਰਾ। ਲਖਹਿ ਸਫਲ ਸਿਰਜਨ ਜਗ ਸਾਰਾ। ਸ਼ੇਖ ਸਾਰਦਾ ਬੇਦ ਬਿਰੰਚ।
ਕਹ ਨ ਸਕਹਿ ਜਿਹ ਮਹਿੰਮਾ ਰੰਚ ॥ ੧੧ ॥ ਸਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਇਕ ਰਸ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤਿ।
ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਅਵਿਦਾਂਤਿ। ਮਨਹੁ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਹੋਵਹੁ। ਨਿਹਸੰਸੇ ਦਰਸ਼ਨ
ਕਹੁ ਜੋਵਹੁ ॥ ੧੨ ॥

[ਬਾਕੀ ਟੂਕ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹੇਠ]

ਧਰਮ ਸ਼ਾਂਤਿ ਕੋ ਭਯੋ ਸਮਾਜਾ। ਕਰਤਿ ਅਨੇਕ ਮਿਲੇ ਨਰ ਬਾਜਾ

'ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਹੈ:—ਸ੍ਰਾਪ ਦੀ ਧਰਮ ਸ਼ਾਂਤਿ ਕਰੀ।

[illegible] [ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੂਕ]

ਪੁਨਾ—ਜਨੁ ਦੀਪਕ ਤੇ ਦੀਪ ਜਗਾਏ। ਕਰਨ ਅਸਮਤਾ ਮਹਿ ਵਿਧਤਾਯੇ।
ਸਿੱਖਨ ਮੁੱਖਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰ ਕੋਰੈ। ਜਿਨ ਕੀ ਸਮਤਾ ਅਪਰ ਨ ਹੋਰੈ ॥ ੧੨ ॥

ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਇਆ, ਆਪ ਪੱਖਾ ਝੱਲਿਆ ਤੇ ਰਾਇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹੈ:—

ਮੰਦ ਮੰਦ ਕਰ ਪੰਖ ਝੁਲਾਵਾ। ਧਰੇ ਭਾਵ ਭੋਜਨ ਅਚਵਾਵਾ ॥ ੪੦ ॥
ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਮਨ ਜਾਨੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤਿ ਭਾਉ ਬਹੁ ਠਾਨੇ ॥

ਇਥੋਂ ਪੁਨ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਰਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਨਿਰਵਿਕਾਰ, ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਨਾਮਰਸੀਏ, ਬੀਤਰਾਗ ਤੇ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਸਿੱਖ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਐਸਾ ਫੁਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਨਾਂ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਸਾਖੀ ਆਖੇਪਕ ਹੈ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੋਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਵਹੁਟੀ ਦੱਸਣਾ ਭੀ ਜੋ ਸੱਚ ਮੁਚ ਮੋਰਾਂ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਆਖੇਪਕਾਰ ਦਾ ਲਿਖਣਾ ਇਸ ਯਤਨ ਲਈ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਤੇ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਵਿਆਹ ਲੈਣ ਦਾ ਦੂਸ਼ਣ ਲਗਾਂਦਾ ਸੀ ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰ ਜਾਵੇ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ ਜੀ ਐਸੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਜੋ ਆਦਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਤੋਂ ਕਦੀਮ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਾਂ ਨਾਲ ਭੂਸ਼ਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਿਤਨਾ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕੀਹ ਕਸੂਰ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪਤਿਤ ਹੋਈਆਂ? ਮਦਨਕੌਰ ਤਾਂ ਮੋਹ ਦਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਤੋਂ ਦਾਨ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਬੀਤਰਾਗਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਤੇ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ਬਣਨਾ ਤੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੀਨ ਰਹਿਣਾ, ਇਹ ਵਰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰਾਪ? ਫਿਰ ਦੇਖੋ ਫੁਰਨਾ ਤਾਂ ਕਾਮ ਦਾ ਰਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਫੁਰਿਆ ਤੇ ਮਦਨਕੌਰ ਨੂੰ 'ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰੰਨੇ' ਦਾ ਅਸ਼ਲੀਲ ਵਾਕ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ। ਫਿਰ ਕਦੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੂ ਬੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬੇਟੀਆਂ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਐਸੇ ਵਾਕ ਆਖਣ; ਫਿਰ ਰਜੋਗੁਣਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਰਕਣੀ ਤੇ ਵੇਸਵਾ ਹੋਣ ਦਾ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰੂਰ ਸ੍ਰਾਪ ਮਿਲੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਭਰਮੀ ਵਹਿਮੀ ਲੇਖਕ ਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਫੁਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਖ਼ਲਾਕ ਦੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਤਾ ਕਿਸੇ ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਨੂੰ ਵੇਸਵਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸ੍ਰਾਪ ਦੇਣ, ਇਹ ਤ੍ਰਿੰਨ ਕਾਲ ਅਣਹੋਣੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਤੋਂ ਸਹੀਹਨ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਖੀ ਉੱਕੀ ਨਿਰਮੂਲ ਹੈ। ਤੇ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਟੋਹ ਲਾਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਹੋਈ ਸਮਝੀ ਹੈ ਉਹ ਭੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਰੁੱਧ ਬਾਤ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਠੀਕ ਮਦਨਕੌਰ ਹੀ ਸਦਾ ਕੌਰ ਬਣੀ ਦੂਸਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਠੀਕ ਮੋਰਾਂ ਹੀ ਬਣੀ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਹੈ,

(ਬਾਕੀ ਟੂਕ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਅੰਤ ਪੁਰ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

॥੩੩॥ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨਸਿ ਦਾਨ ਮਹਾਨਾ। ਸਿਹਜਾ ਚਾਰੁ ਬਿਛੌਨੇ ਨਾਨਾ। ਜ਼ੇਵਰ ਬ੍ਰਿੰਦ ਦਏ ਮਰਦਾਨੇ। ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ ਜਬਰ ਜ਼ਨਾਨੇ॥੩੪॥ਕੰਚਨ ਜ਼ੀਨ ਤੁਰੰਗ ਸ਼ਿੰਗਾਰੇ। ਉੱਤਮ ਧੇਨੁ ਸਮਾਜ ਸਵਾਰੇ। ਦਿਜ ਧਰਮੱਗਯ ਬਿਸਾਲ ਅਚਾਰੀ। ਪੰਡਿਤ ਜੋ ਜਾਨਤਿ ਬਿਧਿ ਸਾਰੀ ॥ ੩੫ ॥ ਬੈਠੇ ਬਹੁਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ। ਕਰਤਿ ਪਰਸਪਰ ਬਾਦ[1] ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਨੰਦਰਾਮ ਪੰਡਤ ਬੁਧਿਵੰਤਾ। ਸਭਿ ਮੈਂ ਕਹਯੋ ਸ਼੍ਰਾਧ ਬਿਰਤੰਤਾ॥ ੩੬ ॥ 'ਪਿੱਤ੍ਰਨਿ ਕੌ ਨਹਿਂ ਪਹੁੰਚਤਿ ਕਬੈ। ਜਿਮ ਜਗ ਬਿਖੈ ਕਰਤਿ ਨਰ ਸਬੈ'। ਨੰਦਰਾਮ ਕੇ ਬਾਕ ਸੁਨੇ ਜਬਿ। ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭਿ ਬਿਖੈ ਕਹਯੋ ਤਬਿ॥੩੭॥'ਮਿਲਿ ਕੈ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਿ ਆਦਿ। ਨਿਰਨੈ ਕਾਰਨ ਕਰਯੋ ਸੰਬਾਦ[2]'। ਗੁਰ ਆਇਸੁ ਤੇ ਬੋਲਤਿ ਭਏ। ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਿ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਨ ਬਹੁ ਦਏ ॥੩੮॥ ਤਬਿ ਮਲ ਮਾਸ[3] ਨਿਖੇਧੈ ਕਯੋ। ਸ਼ੁੱਧ ਪੱਛ ਕੌ ਨਿਸ਼ਚੈ ਭਯੋ[4]।ਤਬੈ ਸਿੱਖ ਢਿਗ ਸੁਨਤੇ ਰਹੇ। ਪੁਨ ਸਭਿ ਦਿਜ ਸੌਂ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੇ ॥ ੩੯ ॥ 'ਜਿਮ ਨਿਰਵਾਦ ਭਯੋ ਸੰਬਾਦ[5]।ਕਰਹੁ ਬਿਦਿਤ ਆਛੀ ਬਿਧਿ ਆਦਿ[6]। ਜਿਸ ਤੇ ਪਿੱਤ੍ਰਨ ਕੋ ਪਹੁੰ-

[1]ਚਰਚਾ। [2]ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਆਦਿਕਾਂ ਦਵਾਰਾ ਨਿਰਨੇ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਲਕੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। [3]ਤਿਥੀਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਹਰ ਸਾਲ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਕੁ ਦਿਨ ਘਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਬਰਸ ਬਾਦ ਤਿਥੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਰਕ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਤ੍ਰੈ ਬਰਖ ਬਾਦ ੧ ਮਹੀਨਾ ਵਧਾਕੇ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 'ਮਲ ਮਾਸ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜੋ ਜੁੱਟ ਮਹੀਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਸੰਗ੍ਰਾਂਦ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਸੰਗ੍ਰਾਂਦ ਵਾਲਾ 'ਮਹਾਂ ਸ਼ੁੱਧ' ਕਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਮਹੀਨਾ 'ਮਲਮਾਸ'। ਉਂਞ ਮਲਮਾਸ ਮਹੀਨੇ ਬੀ ਤ੍ਰੈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ:—ਭਾਨੂੰ ਲੰਘਿਤ, ਕਸ਼ਯ ਤੇ ਮਲਮਾਸ। ਤੁਕ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾਧ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪੱਖ ਵਿਚ ਵਿਹਤ ਤੇ ਮਲਮਾਸ ਵਿਚ ਅਵਿਹਤ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੋਇਆ। [4]ਭਾਵ ਸ਼੍ਰਾਧ ਸ਼ੁੱਧ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। [5]ਸੰਬਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਜੋ ਨਿਰਵਿਵਾਦ (ਸਿਧਾਂਤ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। [6]ਖੋਹਲਕੇ ਵਿਧੀ ਆਦਿਕ।

[illegible] ਕੋ ਜੀ ਕਾਰੀ ਦੂਰ।

ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਖੀ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਘੜੀ ਤੇ ਪਾਈ ਗਈ ਤੇ ਇਹੋ ਗੱਲ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰਣਤਾ ਦੱਸਕੇ ਫੈਲਾਈ ਗਈ, ਸੋਈ ਗੱਲ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਬਿਨ ਪੜਤਾਲੇ ਸੋ ਸਾਖੀ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ 'ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ' ਨਾਮਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਮੰਨਕੇ 'ਨਿਜ ਨਯਨ [illegible]' ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਪਰੀ ਖੋਜ ਪੜਤਾਲ ਦਾ ਅਵਸਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੀਤਿ। ਸੋ ਅਬਿ ਨਿਰਨੈ ਕਰਹੁ ਮਤੰਤ*’ ॥੪੦॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ ‘ਸ੍ਰਾਧ ਬਿਧਿ ਨਿਰਨੈ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਪਤਦਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੧੭ ॥

੧੮. [ਸ੍ਰਾਧ ਨਿਰਨੈ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਜਬਿ ਇਮ ਕਹੀ ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਿੱਪ੍ਰ[੧]। ਬੋਲੇ ਇਕ ਮਤ ਹੋਇ ਕੈ ਗੁਰ ਸਮੀਪ ਤੇ ਛਿੱਪ੍ਰ[੨] ॥੧॥ ਚੌਪਈ॥ ‘ਬਿੱਪ੍ਰ ਨਿਮੰਤ੍ਰਨਿ ਨਿਸ ਕੋ ਕਰੈ[੩]। ਸ੍ਰਾਧ ਬਿਧੀ ਦੋਪਹਿਰੇ ਢਰੈ[੪]। ਉਚਿਤ ਬਿੱਪ੍ਰ ਕੋ ਨਿਜ ਘਰ ਆਨੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਰਾਹੀ, ਲੇ ਨ ਕੁਦਾਨੈ[੫] ॥੨॥ ਮੂਰਤਿ ਛਾਯਾ ਦਾਨ ਨ ਲੇਹਿ[੬]। ਅੰਗ ਹੀਨ ਕੁਲਹੀਨ ਨ ਜੇਹਿ[੭]। ਮਹਾਂਦਾਨ[੮] ਕੋ ਹੋਇ ਨ ਗ੍ਰਾਹੀ। ਤੁਲਾ ਦਾਨ ਪਰ ਤ੍ਰਿਯ ਨਹਿ ਚਾਹੀ[੯] ॥ ੩ ॥ ਪਾਤਕ ਸੂਤਕ ਤੁਲਾ ਨ ਦਾਨ[੧੦]। ਤ੍ਯਾ-ਗਹਿ ਜੁਵਤੀ ਭੋਗੀ ਆਨ[੧੧]। ਚੋਰ ਨ ਛਲੀਆ ਦੂਤ[੧੨] ਨ ਹੋਇ। ਛੱਤ੍ਰੀ ਕਰਮ ਨ ਧਾਰਹਿ ਜੋਇ[੧੩] ॥੪॥ ਤਕਰੀ ਧਰੈ ਨ ਕੁਦ੍ਰਬ ਭੋਗੀ[੧੪]। ਗ੍ਰਹਨ ਦਾਨ ਕੋ ਲੇਇ ਨ[੧੫] ਰੋਗੀ†। ਅਜ, ਗਜ, ਤੁਰੰਗ ਦਾਨ[੧੬] ਲੈ ਨਾਂਹੀ। ਅੰਤ ਅਵਸਥਾ ਦਾਨ ਨ ਚਾਹੀ[੧੭] ॥੫॥ ਗਨਕ ਨ ਵੈਦ ਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ[੧੮]। ਸੁਰ

---

[੧]ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੁਣਕੇ ਬੋਲੇ। [੨]ਛੇਤੀ। [੩]ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਨਿਉਤਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੇਵੇ। [੪]ਦੁਪਹਿਰ ਢਲਦਿਆਂ ਕਰੇ। [੫]ਵਿਧਿ ਪੂਰਬਕ ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਹੋਵੇ ਪਰ ਕੁਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। [੬]ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਛਾਇਆ ਦਾ ਦਾਨ ਨਾ ਲਵੇ (ਭਾਵ ਛਾਯਾ ਪਾਤ੍ਰ ਦਾ ਦਾਨ ਨਾ ਲਵੇ)। [੭]...ਨੂੰ ਨਾ ਖੁਆਵੇ (ਅ) ਕੋਹੜਾ। [੮]ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਹਾਥੀ, ਰਥ, ਕੰਨਿਆਂ, ਸੋਨੇ ਦੀ ਗਾਂ ਜਾ ਘੋੜਿ ਆਦਿ ਦਾ ਦਾਨ। [੯]ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਸਦੇ ਤੋਲ ਵਿਚ ਧਨ ਲੈਣ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। [੧੦]ਪਾਤਕ ਸੂਤਕ ਤੇ ਤੁਲਾ ਦਾ ਦਾਨ ਨਾ ਲਵੇ। [੧੧]ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ ਛੱਡਕੇ ਦੂਜੀਆਂ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ (ਯੋਗ ਨਹੀਂ)। [੧੨]ਸੂੰਹੀਆਂ। [੧੩]ਛੱਤ੍ਰੀ ਕਰਮ ਜੋ (ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। [੧੪]ਤੱਕੜੀ ਨਾ ਤੋਲੇ ਤੇ ਕੁਦ੍ਰਬ ਨਾ ਖਾਵੇ। [ਕੁਦ੍ਰਬ=ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ]। [੧੫]ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। [੧੬]ਬਕਰੀ, ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ ਦਾ ਦਾਨ। [੧੭]ਭਾਵ ਮਰਨਾਊ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਦਾਨ ਨਾ ਲਵੇ। [੧੮](ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਨਾ ਹੀ ਜੋਤਸ਼ੀ ਹੋਵੇ ਨਾ ਵੈਦ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਹੋਵੇ।

*ਇਹ ਸਾਖੀ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਮੁੜਕੇ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਮਲਮਾਸ ਆਦਿਕ ਭਰਮ ਤੇ ਰਸਮੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਸ਼੍ਰਾਧ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕਿਸ ਖੂਬੀ ਨਾਲ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਹੀਨੇ ਦਿਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ:—‘ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਮੂਰਤ ਭਲੇ’। ਜਿਸ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਦਾਨ ਦੀਓ ਇਨ ਹੀ ਕੋ ਭਲੋ’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੜ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਕੀਹ ਸੱਦਣਾ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਰਸਮੀ ਸ਼੍ਰਾਧ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਉਂ ਕਰਣਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਾਹਨੂੰ ਕਰਾਉਣਾ ਸੀ।

†ਪਾ:—ਸੋਗੀ, ਪੁਨ:—ਭੋਗੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਿਹੀਨ ਰਹਿ ਜੇਵ ਉਤਾਰੀ[1] । ਸਕਲ ਅੰਨ ਭੁਗਤਾ ਤੇ ਹੀਨਾ[2] । ਕਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿ[3] ਬ੍ਰਹਮਗਯਾਨ ਨ ਚੀਨਾ॥੬॥ਬਹੁਤ ਪਾਨ ਗ੍ਰਹਣੀ ਨਹਿ ਹੋਇ[4] । ਲਾਗ ਵ੍ਯਾਹ ਕੋ ਲੇਯ ਨ ਜੋਇ । ਕਰਿਕੈ ਜਾਪ ਮੋਲ ਤੇ ਦੇਯ ਨ[5] । ਰੰਡਾ ਮੁੰਡਾ ਮੁੰਡਤਿ ਜੋ ਨ[6]॥੭॥ਜਟਲ ਸ਼੍ਰਾਧ ਕੋ ਹੋਇ ਨ ਤ੍ਯਾਗੀ[7] । ਸੰਨਯਾਸੀ ਅਨਪਢਿਤ ਬਿਰਾਗੀ[8] । [9]ਛੱਤ੍ਰੀ ਬੈਸ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਕੀ ਨਾਰੀ । ਬਕਬਾਦੀ ਹੋਇ ਨ ਬਿਭਚਾਰੀ[9] ॥ ੮ ॥ ਧਰਮਧੁਜੀ ਨ ਅਮਲ ਕੋ ਖਾਵੈ[10] । ਨੀਲੋ ਰਕਤ ਨ ਬਸਤ੍ਰ ਹੰਢਾਵੈ । ਪੁਰਿ ਕੋ ਪਾਂਧਾ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਹੋਇ ਨ । ਨੀਚ ਮਲੇਛ ਦਾਨ ਲੇ ਜੋਇ ਨ ॥ ੯ ॥ ਖੇਤੀ ਕਰੈ ਨ ਗਾਡੀ ਬਾਹੈ । ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਦੋਸ਼ ਨ ਜਿਸ ਮਾਂਹੇ । ਉਚਿਤ ਸ਼੍ਰਾਧ ਕੇ ਦਿਜਬਰ ਸੋਇ।ਇਨ ਦੋਸ਼ਨਿ ਤੇ ਨਯੋਤੇ ਜੋਇ[11] ॥੧੦॥ਤਿਨ ਕੇ ਪਿੱਤ੍ਰ ਜਾਤਿ ਹੈਂ ਖਾਲੀ।ਦੇ ਕਰਿ ਸ੍ਰਾਪ ਆਪਦਾ ਘਾਲੀ[12] । ਸਕਲ ਸਭਾ ਸੁਨਿ ਜਬਿ ਇਮ ਲਹਯੋ।ਸ੍ਰੀਮੁਖ ਤੇ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਕਹਯੋ॥੧੧॥ 'ਸੁਨਹੁ ਸਕਲ ਨਰ! ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਜੁ ਬਿਧਿ ਹੈ।ਸੋ ਬਹੁ ਦੂਰ, ਹੋਤਿ ਨਹਿ ਸਿਧਿ ਹੈ । ਬਿਰਲਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੋ ਅਹੈ । ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂ ਕੋ ਲਹੈ[13] ॥ ੧੨ ॥ ਤੀਰਥ ਪਰ ਸ਼ਰਾਧ ਕਰਿਵਾਵੈ । ਕਿਧੌਂ ਅਥਿਤ ਕੇ ਮੁਖ ਮਹਿ ਪਾਵੈ । ਇਨ ਦ੍ਵੈ ਬਿਧਿ ਹ੍ਵੈ ਪਿਤਰ ਉਧਾਰਾ । ਕਰੈਂ ਸ਼੍ਰਾਧ ਇਮ ਅੰਗੀਕਾਰਾ[14]* ॥ ੧੩ ॥ ਪੰਡਤ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਹੁਰ ਗੁਰ ਬੂਝੇ[15] 'ਸੂਤਕ ਗ੍ਰਹਣ ਬਿਧੀ ਜਿਨ ਸੁਝੇ[16]† ?

[1]ਸੁਚ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜੇਂਵ੍ਹ ਲੱਥਾ ਹੋਸ । [2]ਸਭ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੰਨ ਖਾਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਜੋ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾ ਖਾਵੇ । [3]ਜੋ ਨਿੱਤ ਨਮਿੱਤ ਕਰਮ ਨਾ ਕਰੇ । [4]ਬਹੁਤੇ ਵਿਵਾਹ ਭੀ ਨਾ ਕੀਤੇ ਹੋਣ ਜਿਸ ਨੇ । [5]ਭਾਵ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜਾਪ ਦਾ ਮੁੱਲ ਲਵੇ ਉਹ ਬੀ ਨਾ ਲਓ । [6]ਜੋ ਰੰਡਾ, ਬਾਲਕ ਤੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨਿਆਂ ਹੋਵੇ,(ਉਹ ਬੀ)ਨਾਂ ਲਓ । [7]ਜਟਾਂ ਵਾਲਾ ਤੇ ਸ੍ਰਾਧ ਦਾ ਤਿਆਗੀ(ਜੋ ਹੋਵੇ ਉਹ ਬੀ) ਨਾ ਲਓ । [8]ਅਨਪੜ੍ਹ ਸੰਨਿਆਸੀ ਤੇ ਬੈਰਾਗੀ (ਬੀ ਨਾ ਲਓ) । [9]ਛੱਤ੍ਰੀ, ਵੈਸ਼, ਸ਼ੂਦ੍ਰ, ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਬਕਵਾਸੀ ਤੇ ਵਿਭਚਾਰੀ (ਸ੍ਰਾਧ) ਦੇ (ਅਧਿਕਾਰੀ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ । [10]ਨਾਂ ਹੀ ਪਖੰਡੀ ਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਜੋ ਨਸ਼ਾ ਖਾਂਦਾ ਹੋਵੇ । [11]ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਉਂਦਾ ਦੇਊ । [12]ਸ੍ਰਾਪ ਦੇਕੇ ਆਪਦਾ ਪਾਕੇ ਖਾਲੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇਹਨ। [13]ਕਿਥੋਂ ਕੋਈ ਲੱਭੇ। [14](ਪਿੱਤ੍ਰ)ਇਵੇਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸ੍ਰਾਧ। [15]ਸਾਰੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। [16]ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਤਕ ਤੇ ਗ੍ਰਹਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੈ,ਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਕੂੰ(ਵਿਧੀ)ਲਿਖੀ ਹੈ,ਦੱਸੋ। *ਪਿੱਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਐਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਨਾਸਹਿ ਪਿਤਰੀ ਹੋਇ ਉਧਾਰੋ॥"ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਰਸਮੀ ਸ੍ਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਪਿਤਰ ਉਧਾਰ ਗੁਰਮਤ ਵਿਹਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਪਿਤ੍ਰਾਂ ਲਈ ਪਾਠ,ਜੋੜ,ਕੀਰਤਨ,ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਕੇ ਸੁਖਦਾਈ ਹਨ ਤੇ ਦਾਨ ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਕਦੇ ਮਨ੍ਹੇ ਨਹੀਂ । †ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ 'ਸਭੋ ਸੂਤਕੁ ਭਰਮੁ ਹੈ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਡ ਸੂਤਕ ਦੀ ਵਿਧੀ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ?ਇਹ ਬੀ ਮੈਂ ਸਾਖੀ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਹੀ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਿ ਬਿਖੈ ਲਿਖੇ ਕਿਮ ਕਹੌ? ਨਿਰਨੈ ਕਰਯੋ ਮੁਨੀ ਗਨ ਲਹੌ[1]॥੧੪॥ ਪੰਡਤ ਹਿਮਾਦ੍ਰੀ ਦੇਵਰਾਜ ਤਹਿਂ। ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਆਸ਼ੈ ਕੋ ਲਹਿ। "[2]ਇਕ ਮਾਸ ਕੀ ਕਥਾ ਪੁਰਾਣ। ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਕਰੀ ਬਖਾਨ[2] ॥ ੧੫ ॥ ਮੈਂ[3] ਭੀ ਸੁਨੀ ਬਿਸਰ ਅਬਿ ਗਈ। ਯਾਂਤੇ ਨਹੀਂ ਕਹੌਂ ਜਿਮ ਭਈ। ਅਰੁ ਕਹਿਬੇ ਕੋ ਅਰਥ ਨ ਕੋਈ[4]। ਗੁਰੂ ਕਥਾ ਸੁਨੀਏ ਜਿਮ ਹੋਈ ॥੧੬॥ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆਦਿ। ਬੋਲੇ ਕਥਾ ਸੁਨਤਿ ਅਹਿਲਾਦ। 'ਭਾਈ ਜੀ! ਤੁਮ ਕੌ ਸਭਿ ਗਯਾਤਾ। ਜੇਤਿਕ ਨਿਰਨਾ ਉਰ ਬੱਖ੍ਯਾਤਾ॥੧੭॥ ਗੁਰ ਢਿਗ ਕੋ ਨਿਰਨਾ ਜੁ ਬਿਸਾਲ। ਕਹਹੁ ਅਲਪ ਭੀ[5] ਤੁਮ ਇਸ ਕਾਲ। ਨਤੁ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਸੁਨਹਿਂਗੇ ਕਹਾਂ। ਜੇ ਕਰਿ ਤੁਮ ਅਬਿ ਨਾਂਹਿਨ ਕਹਾ' ॥ ੧੮ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਰਾਮਕੁਵਰ ਤਬਿ ਕਹ੍ਯੋ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਮੁਖ ਤੇ ਜਿਮ ਸੁਨਿ ਲਹ੍ਯੋ*। 'ਦਿਜ ਕੋ ਦਸ ਦਿਨ ਸੂਤਕ ਹੋਇ। ਛਤ੍ਰੀ ਕੋ ਦ੍ਵਾਦਸ਼[6] ਲਖਿ ਸੋਇ ॥੧੯॥ ਦਿਵਸ ਪੰਚ ਦਸ਼ ਬੈਸ਼ ਪਛਾਨ। ਸਦਨ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਕੇ ਤੀਸ ਬਖਾਨ। ਦੂਧ ਧੇਨੁ ਕੋ ਦਸ ਦਿਨ ਜੋਇ। ਮਹਿਖੀ ਕੋ ਦ੍ਵਾਦਸ਼ ਲਖਿ ਸੋਇ ॥ ੨੦ ॥ ਸ਼੍ਰਾਧ ਨ ਜੱਗ ਕਰਹੁ ਤਿਹ ਸੰਗਾ। ਜੋ ਖਾਵੈ ਰੋਗੀ ਹੁਇ ਅੰਗਾ। ਸੂਤਕ ਤੇ ਪਾਤਕ[7] ਸਭਿ ਮਿਟੈ। ਪਾਤਕ ਤੇ ਸੂਤਕ ਨਹਿ ਹਟੈ ॥੨੧॥ ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ ਸਦਨ ਰਹੇਯ[8]। ਤਬਿ ਲੌ ਦਾਨ ਦੋਸ਼ ਨਹਿ ਲੇਯ। ਜੌ ਲੇਵੈ ਬੰਦਰ ਤਨ

---

[1]ਹਿਮਾਲੇ ਦਾ (ਅ) ਹਿਮਾਦ੍ਰਿ ਨਾਮੇ ਪੰਡਿਤ ਦੇ ਰਚਿਤ 'ਚਤੁਰ ਵਰਗ ਚਿੰਤਾਮਣਿ' ਨਾਮੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਜੋ ਪੰਡਿਤ ਹੋਵੇ ਸੋ ਹਿਮਾਦ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇਵਰਾਜ ਸੀ। (ੲ) ਸੁਮੇਰ ਦਾ। [2]ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਕਥਾ ਪੁਰਾਣ ਦੀ ਹੋਈ (ਜਿਸ ਵਿਚ) ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੀ (ਗਲ) ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ। [3]ਭਾਵ ਭਾਈ ਰਾਮਕੁਇਰ ਜੀ। [4]ਲੋੜ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਥਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸਿੱਧੀ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। [5]ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਕਹੋ। [6]ਬਾਰਾਂ (ਦਿਨ)। [7]ਸੂਤਕ=ਜੰਮੇ ਦੀ ਛੂਹ। ਪਾਤਕ=ਮਰੇ ਦੀ ਛੋਹ। [8](ਜਦ ਤਕ) ਘਰ ਰਹੇ।

*ਅੰਕ ੧੫ ਵਿਚ ਕਹਿ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਹਿਮਾਦ੍ਰੀ ਦੇਵਰਾਜ ਨੇ ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ ਆਪ ਗਯਾਤਾ ਹੋ ਸੁਣਾਓ। ਹੁਣ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਹਿਮਾਦ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੋਂ ਅਸਾਂ ਐਉਂ ਸੁਣਿਆਂ ਸੀ, ਪਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਐਉਂ ਸੁਣਿਆਂ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੂਤਕ ਸੁਨਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਭੀ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਜੋ ਚੇਤਾ ਖੁੰਝ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਨਾਵਟ ਕਰਨਵਿਚ ਚੇਤਾ ਖੁੰਝ ਜਾਣਾਮਾਮੂਲੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਇਬਾਰਤ ਹੈ:—"ਬੋਲ ਵਾਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਸਵੀਂ।"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary   NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਾਵੈ। ਦਾਨ ਦੇਯ ਸੋ ਨਰਕ ਸਿਧਾਵੈ*॥੨੨॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਗ੍ਰਹਨ ਜੁ ਖਸਾਹੀ ਅਸ਼ਟਕਾ ਰੋਗੀ ਦੇਵੈ ਤਯਾਗ[1]। ਅੰਤ ਦਾਨ ਕ੍ਰਿਆ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੀ ਕਰੈ ਸੂਤਕੀ ਰਾਗ[2] ॥੨੩॥ ਤੀਰਥ ਜਾਵੈ ਸ਼੍ਰਾਧ ਬਿਧਿ ਅਰ ਜੋ ਕਰੈ ਨ ਦਾਨ[3] ਰਾਖਸ਼ ਹੁਇ ਚੰਡਾਲ ਘਰ ਭੋਗੈ ਦੀਆ ਆਨ[4]॥੨੪॥[5]ਗ੍ਰਹਨਆਦਿ ਗੰਗਾ ਸਲਲ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਨਮ ਜਬਿ ਹੋਇ। ਬਯਾਹ ਸਮੇਂ ਨੰਦੀ ਕਰੈ ਦੋਖ ਸ਼ੰਕ ਦੇ ਧੋਇ[5]॥੨੫॥[6]ਆਪਦਾ ਬਿਪਦ ਬਿਦੇਸ਼ ਮਹਿ ਅਨਸੁਨ ਦੋਖ ਨ ਹੋਇ।ਸ਼ੁੱਧਿ ਕਰਮ ਬਿੱਪ੍ਰ ਨ ਕਰੈ ਸਕਲ ਦੋਸ਼ ਲੇ ਸੋਇ[6]॥੨੬॥ਲੋਭੀ ਬਿੱਪ੍ਰ ਜੁ ਪਾਤਕੀ ਲੋਭੀ ਸਾਕ ਰੁ ਸਿੱਖ[7]ਭੋਗੈ ਨਰਕ ਪਿਸ਼ਾਚ ਹੁਇ ਇਹੀ ਬੇਦਕਹਿ ਰਿੱਖਿ[8] ॥੨੭॥ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਸਭਿ ਜਾਤਿ ਕਾ ਪੰਦ੍ਰਾ ਦਿਨ ਕੀ ਮਾਨ[9]†॥ਪਿੱਤ੍ਰ ਦਿਵਸ ਪਛ ਏਕ ਕਰ ਸੋ ਮਮ ਨਿਕਟੀ ਜਾਨ[10]‡॥੨੮॥ਭਲਾ ਬਹੁਤ ਅਨਪੜ੍ਹ ਜੁ ਨਰ ਵਾ ਗਯਾਨੀ ਨਿਰਲੋਭ[11]।ਪੜ੍ਹਿਆ ਪਾਪੀ ਨਾਰਕੀਜੋਲੋਭੀਬਹੁ ਖੋਭ[12] ॥੨੯॥ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਨਿਰਨੈ ਭਯੋ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨ ਮਾਂਹਿ। ਨਿਜ ਸਿੱਖਨਿ ਪਹਿ§ਗੁਰ ਕਹੀ[13] ਸਭਿਹੂੰ ਬੈਠੇ ਪਾਹਿ ॥ ੩੦ ॥ ¶ਕਹਿ ਕਰਿ ਮੰਦਰ ਮੇਂ

---

[1]ਗ੍ਰਹਣ ਦਾ, ਖਸਾਹ ਦਾ, ਅਸ਼ਟ (ਜੋਗਣੀ) ਦਾ ਤੇ ਰੋਗੀ ਦਾ ਦਾਨ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ। [2](ਮਰਨਹਾਰੇ ਦੇ)ਅੰਤਲੇ ਦਾਨ ਦਾ,ਮੋਏ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਦੇ (ਦਾਨ)ਦਾ ਤੇ ਸੂਤਕ ਦੇ ਦਾਨ ਦਾ ਜੋ ਲਾਲਚ ਕਰੇਗਾ। [3]ਜੋ ਤੀਰਥ ਤੇ ਤਾਂ ਜਾਵੇ ਤੇ ਬਿਧਿ ਸੰਯੁਕਤ ਸ਼੍ਰਾਧ ਤੇ ਦਾਨ ਨਾ ਕਰੇ (ਸੋ[4])। [4]ਤੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਖਾਏਗਾ। [5]ਗ੍ਰਹਣ ਆਦਿ (ਸਮੇਂ) ਗੰਗਾ ਜਲ ਵਿੱਚ (ਨ੍ਹਾਵੇ ਤੇ) ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਨਮ ਜਦ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨੰਦੀ ਮੁਖ ਕਰੇ ਤਾਂ ਦੋਖ ਤੇ ਸ਼ੰਕ ਧੋਤੇ ਜਾਣਗੇ। [ਨੰਦੀ ਮੁਖ=ਵਿਵਾਹ, ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਨਮ, ਗ੍ਰਿਹੀ ਆਦਿ ਮੰਗਲ ਸਮਿਆਂ ਤੇ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰਾਧ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਂਦੀਮੁਖ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ]। [6]ਆਪਤ ਕਾਲ ਵਿੱਚ, ਵਿਪਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਏ ਹੋਇਆਂ ਨਾ ਸੁਨਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, (ਪਰ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ) ਸ਼ੁੱਧ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਾਹਮਨ (ਲੋੜੀਂਦਾ) ਕਰਮ ਨਾਂ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੂਸ਼ਣ ਲੈ ਲਵੇਗਾ। [7]ਲੋਭੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਲੋਭੀ ਸਾਕ ਤੇ ਲੋਭੀ ਸਿੱਖ ਪਾਪੀ ਹਨ। [8]ਰਿਖੀ ਤੇ ਬੇਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [9]ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸੂਤਕ ਮੰਨੇ। [10](ਸਾਰੇ) ਪਿਤ੍ਰ ਪੱਖ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਕਰੇ (ਸ਼ਰਾਧ) ਉਹ ਮੇਰਾ ਨਿਕਟੀ ਜਾਣੋ। [11]ਜੋ ਨਰ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੈ ਚਾਹੇ ਗਿਆਨੀ ਹੈ ਜੇ ਨਿਰਲੋਭ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਭਲਾ ਹੈ। [12]ਪੜ੍ਹਿਆ ਲੋਭੀ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਾ ਨਾਰਕੀ ਹੈ। [13]ਭਾਵ ਸਿੱਖਯਾ। *ਏਹ ਵਹਿਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ। ਹਾਂ ਸਦਾਈ ਤੇ ਸੁੱਚਤਾ ਦਾ ਤਯਾਗ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। †ਕਿਸ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਆਖੇਪਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਵੈਸ਼ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਪਿੱਛੇ ਅੰਕ ੨੦। ‡ਸੂਤਕ ਤੇ ਮਿਰਤਕ ਦੇ ਸ਼੍ਰਾਧ ਆਦਿ ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ ਵਿਹਤ ਨਹੀਂ। ਕੀਰਤਨ ਪਾਠ ਅਰਦਾਸੇ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਆਦਿ ਸਦਾ ਵਿਹਤ ਹਨ।

§ਪਾਠ:-ਪਹਿ। ¶ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੬੮ ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

ਗਏ ਥਿਰੇ ਸੇਜ ਪਰ ਜਾਇ। ਤਬਿ ਗੁਰ ਮਹਿਲਾ ਦੀਰਘਾ[1] ਜੀਤੋ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਇ ॥ ੩੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਪਹੁੰਚੀ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਪਾਸ। ਜਿਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਬ੍ਰਿੰਦ ਕੀ ਆਸ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਪਦ ਬੰਦਨ ਕਰੀ। ਭਨਤਿ ਬਿਨੈ ਕਰ ਜੋਰਿ ਹੁਇ ਖਰੀ ॥ ੩੨ ॥ ਕਮਲ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ ਗੁਰ ਹੇਰੀ। ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ। 'ਘਰ ਵਾਲਨੇ ਮਨ ਮਤਾ ਤੁਹਾਰਾ[2]। ਕਿਸ ਬਿਧ ਕੇ ਹੈਂ[3]? ਕਰੋ ਉਚਾਰਾ ॥ ੩੩ ॥ ਕਹਿਬੇ ਉਚਿਤ ਹੋਇ ਕਛੁ ਕਹੋ। ਜਥਾ ਕਾਮਨਾ ਤੈਸੇ ਲਹੋ'। ਸੁਨਿ ਅਧੀਨ ਹੁਇ ਜੀਤੋ ਤਬੈ। ਮਨ ਕੋ ਮਤਾ ਭਨਤਿ ਭੀ ਸਬੈ ॥ ੩੪ ॥ 'ਜਗ ਗੁਰ! ਮੈਂ ਹੌਂ ਤੁਮਰੇ ਗ੍ਰੇਹ। ਹਮ ਭੀ ਅਹੈਂ ਮਾਨੁਖੀ ਦੇਹ। ਕਹਾਂ ਭੁਧੇ ਜੋ ਸ੍ਰੀਮਤ ਜਾਮਾ। ਬੀਤੀ ਬੈਸ ਆਪ ਕੇ ਧਾਮਾ ॥ ੩੫ ॥ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹਿੰ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਹੁ। ਤੁਮ ਹੀ ਗੁਰ ਸਭਿ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ਹੁ। ਨਿਜ ਪ੍ਰਿਯ ਸਿੱਖਨਿ ਜਿਮ ਸਮੁਝਾਵਹੁ। ਤਿਮ ਮੋਕਉ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜਾਵਹੁ ॥ ੩੬ ॥ ਨਿਤ ਹੀ ਚਿਤ ਕੀ ਚਾਹ ਬਖਾਨੀ। ਮਨ ਥਿਰਤਾ ਲਹਿ ਜਿਮ ਨਿਜ ਥਾਨੀ'। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਨ ਪਤਨੀ ਬਾਤ। ਬੋਲੇ ਜੋਗ ਰੀਤਿ ਬੱਖਯਾਤ ॥ ੩੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ 'ਮਨ ਤੇ ਸਭਿ ਸਾਧਨ ਬਨੇ ਮਨ ਲਗ ਸਭਿ ਉਪਦੇਸ਼[4]। ਮਨੂਆ ਪਲਟੈ ਗਯਾਨ ਹੁਇ ਮਨ ਲਾਗੇ ਰਤਿ ਸ਼ੇਸ਼[5] ॥ ੩੮ ॥ ਮੁਖ ਰੁਧੈ ਲਖਿ ਸ੍ਵਾਸ ਕੌ ਬ੍ਰਿਤਿ ਅੰਤਰ ਮੁਖ ਦੇਇ[6]। ਇਹੇ ਰੀਤਿ ਕਰਨਾਦ ਰਤਿ ਮਨੂਆ ਮ੍ਰਿਗ ਸੁਖ ਲੇਇ[7] ॥ ੩੯ ॥ ਨੈਨ ਲਗੇ ਬੈਨਨਿ ਲਗੇ ਸ੍ਰਵਨ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਮੱਧ। ਉਪ੍ਰਤ ਮਨੂਆ ਬਿਖੈ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਨੰਦ ਸੁਖ ਸੁੱਧ[8] ॥ ੪੦ ॥ ਜਿਹਬਾ ਤਾਲੂ ਮੱਧ ਦੇ ਨੈਨ ਲਗਾਵੈ ਨਾਕ[9]। ਪਹਿਲਾਂ ਐਸੇ ਸੇਵੀਐ ਸਤਿਗੁਰ ਪਦ ਮਨ ਭਾਕ[10] ॥ ੪੧ ॥

[1]ਵੱਡੇ ਮਹਿਲ। [2]ਮਨ ਦਾ ਮਤਾ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀਹ ਹੈ। [3]ਜੋ ਕਹੀ ਹੈ। [4]ਮਨ ਤਕ ਸਭ ਸਾਧਨ ਤੇ ਮਨ ਤਕ ਹੀ ਸਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਨ। [5]ਜਦ ਮਨ (ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ) ਪਲਟਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਮਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼(ਕਰਕੇ) ਲਗਦੀ ਹੈ(ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ)। (ਅ)ਮਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗਦੀ ਹੈ ਸ਼ੇਸ਼(=ਬ੍ਰਹਮ) ਵਿਚ। [6]ਮੂੰਹ ਰੋਕੇ (ਮੋਨ ਕਰੇ) ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖੇ (ਕਿ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਆ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂ) ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਅੰਤਰਮੁਖ ਕਰੇ। [7]ਇਹ ਰੀਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਰੂਪੀ ਮ੍ਰਿਗ (ਦ੍ਰੁਤ=) ਛੇਤੀ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਅ) ਜੇ ਪਾਠ 'ਨਾਦ ਰਤਿ' ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸੋ ਸਮਝੀ ਨੇ ਇਹੋ ਪਦ 'ਰਤਿ ਨਾਦ' ਕਹਿਕੇ ਫੇਰ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਟੀਕਾ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਅਗਲੇ ਅੰਸੂ ਦੇ ਅੰਕ ੩੧-੩੨-੩੩ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। [8]ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਮਨ ਦੇ ਉਪ੍ਰਾਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਸੁਖ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। [9]ਨੱਕ ਦੀ ਕੋਠੀ ਯਾ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨੱਕ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ। (ਇਹ ਹਠ ਯੋਗ ਦੀ ਖੇਚਰੀ ਮੁੱਦ੍ਰਾ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਹਠ ਯੋਗ ਪ੍ਰ: ੩੦ ਤੋਂ ੩੫)। [10]ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਧ [ਦੇਖੋ ਗੀਤਾ ੬.੩੦, ਜਿਥੇ ਪਦ ਭਾਕ ਵਰਤਿਆ ਹੈ]।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਭਿ ਠਹਿਰਾਵੈ ਸ੍ਵਾਸ ਜਬ ਬ੍ਰਿੱਤਿ ਥੰਭਾਵੈ ਅੰਤਿ[1]। ਬਹੀ ਬਾਸਨਾ ਰੋਕੀਏ ਤੀਨ ਮਾਸ ਲਗ ਸੰਤ[2]॥੪੨॥ [3]ਚੌਥ ਮਾਸ ਥਿਤ ਪਾਇਕੈ ਨਾਮ ਵਸਤੁ ਜੋ ਦੇਖਿ। ਸੋਈ ਅੰਗ ਆਪਨ ਲਖੈ ਇਹੀ ਜੁਗੀਸ਼ਰ ਪੇਖਿ ॥ ੪੩ ॥ ਤੀਬਰ ਬਾਸ਼ਨਾ ਦੂਰ ਕਰਿ ਜਿਉਂ ਜਲ ਮਕਰੀ ਧਾਇ[4]। ਐਸੀ ਸਾਧੈ ਸਾਧਨਾ ਮਨੂਆ ਬ੍ਰਿੱਤ ਬਿਲਾਇ[5] ॥੪੪॥ ਪੰਚ ਭੂਤ[6], ਭੂ[7], ਬਾਰਿ[8], ਹਰਿ[9], ਬਾਯੂ, ਗਗਨ[10] ਸਥੂਲ[11]। ਗੰਧ, ਰਸ, ਰੂਪ, ਸਪਰਸ[12], ਧੁਨਿ[13] ਸੂਖਮ ਕ੍ਰਮ ਇਹ ਮੂਲ[14] ॥ ੪੫ ॥ ਪ੍ਰਾਨ, ਅਪਾਨ, ਸਮਾਨ, ਤ੍ਰੈ ਪੁਨ ਬਿਆਨ, ਉੱਦਾਨ[15]। ਉਰ[16], ਪਾਯੂ[17], ਰਿਦ[18], ਸੰਧ[19]* ਲਖਿ ਨਾਭੀ

---

[1]ਜਦੋਂ ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਠਹਿਰਾਵੇ (ਤਦੋਂ) ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਅੰਤਰਮੁਖ ਠਹਿਰਾਵੇ। [2]ਹੇ ਸੰਤ ਜੀ! ਜਦ ਤ੍ਰੈ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕੀਏ ਤਾਂ......) [3]ਚੌਥੇ ਮਹੀਨੇ ਟਿਕਾਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨਾਮ (ਰੂਪੀ) ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਲਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ (ਨਾਮ ਵਿਚ) ਆਪਣੇ (ਅੰਗ= ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਥਵਾ) ਅੰਗ ਅੰਗ ਵਿਚ ਲਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਵਡੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਲਖਿਆ ਹੈ। (ਅ) ਕਈ ਸਿਆਣੇ ਵੇਦਾਂਤ ਪੱਖ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਐਉਂ ਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:-ਚੌਥੇ ਮਹੀਨੇ (ਮਨ ਦੇ) ਟਿਕ ਗਿਆਂ ਜੋ ਵਸਤੂ (ਬਾਹਰ) ਦੇਖੀਦੀ ਹੈ (ਸੋ) ਨਾਮ (ਰੂਪ, ਭਾਵ ਮਿਥਿਆ) ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹੋ (ਸਾਧਕ ਫਿਰ) ਆਪਣੇ (ਅੰਗ=) ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਲਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। [4]ਤ੍ਰਿਖੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਜਲ ਉਤੇ ਮਕੜੀ ਵਾਂਗੂੰ ਦੌੜਦੀਆਂ ਹਨ ਦੂਰ ਕਰੇ। (ਅ) ਤੀਬਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੂਰ ਕਰੇ, ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਲ ਐਉਂ ਚਲੇ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜਲ ਤੇ ਮਕਰੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। [ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਮਕਰੀ=ਮਾਕਰ ਮੱਖੀ][ਪੰਜਾ:, ਜਲਮਕੜੀ=ਜਲ ਤੇ ਦੌੜਨ ਵਾਲਾ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਜੰਤੂ]। [5]ਮਨ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤਨਾਂ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ। [6]ਪੰਜ ਤੱਤ। [7]ਪ੍ਰਿਥਵੀ। [8]ਜਲ। [9]ਅਗਨੀ। [10]ਅਕਾਸ਼। [11](ਇਹ ਪੰਜੇ) ਸਥੂਲ ਹਨ। [12]ਛੂਹ। [13]ਸ਼ਬਦ। [14]ਇਹ ਸੂਖਮ ਤੱਤ (ਦੂਜੇ ਪੰਜਾਂ) ਦਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਮੂਲ ਹਨ। [15](ਇਹ ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ)। [16]ਹਿਰਦਾ। [17]ਗੁਦਾ। [18]ਨਾਭਿ। [19]ਕੰਠ।

*ਸੌ ਸਾਖੀ ਨੇ ਨਾਭਿ ਦੀ ਥਾਂ ਪਦ 'ਹਿਰਦਾ' ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਰਿਦ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸੌ ਸਾਖੀ ਨੇ 'ਕੰਠ' ਦੀ ਥਾਵੇਂ 'ਸੰਧ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਭੀ 'ਸੰਧ' ਹੀ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪਦ 'ਸੰਘ' ਸੀ, ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁਲ ਨੇ 'ਸੰਧ' ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਸ: ਪ੍ਰ: ਵਿਚ ਭੀ ਇਹੋ ਗ਼ਲਤੀ ਮੱਖੀ ਤੇ ਮੱਖੀ ਵਾਙੂ ਜਾ ਵੱਜੀ ਹੈ। ਸੰਧ ਦਾ ਅਰਥ ਕੰਠ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੇ ਉਦਾਨ ਨਾਮੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕੰਠ ਯਾ ਸੰਘ ਵਿਚ ਹਨ ਸੋ ਏਥੇ ਕ੍ਰਮ ਭੰਗ ਦੋਸ਼ ਭੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ: ਪ੍ਰ: ਪ੍ਰ: ਧਿ: ੬੦ ਅੰਕ ੫੦,੫੧ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮ ਇਹ ਹੈ:- ਪ੍ਰਾਣ, ਅਪਾਨ, ਸਮਾਨ, ਉਦਾਨ ਤੇ ਬਯਾਨ। ਇਹੀ ਕ੍ਰਮ ਵਿਚਾਰ ਚੰਦੋਦਯ ਦਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੰਚ ਸਥਾਨ* ॥੪੬॥ ਨਾਗ, ਕੱਛੂਰ, ਕ੍ਰਿੱਕਲੀ, ਦੇਵ ਦੱਤ, ਧਨ ਜੀਤ[1]।
ਉਦਗਾਰ[2], ਨੇਤ੍ਰ[3], ਛਿਕ[4], ਜੰਭਣਾ[5], ਮੁਏ ਕਪਾਲੀ ਰੀਤ[6] ॥੪੭॥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ
ਸਭ ਬਾਂਟ ਕਰਿ ਤੱਤ੍ਵਨਿ ਧਾਤੂ ਬ੍ਰਾਂਟ[7]। ਅੰਤਹਕਰਨ ਸੁ ਭਿੰਨ ਕਰਿ ਲੇਖ
ਆਤਮਾ ਸਾਟ[8]† ॥ ੪੮ ॥ ਇਹੀ ਗਯਾਨ ਇਹ ਜੋਗ ਹੈ ਇਹੀ ਭਗਤਿ ਕਾ
ਕਾਜ। ਜੱਗ ਦਾਨ ਤੀਰਥ ਤਪਨਿ ਜਾਂ ਬਿਧ ਮਨ ਕੋ ਸਾਜ[9] ॥੪੯॥ ਚੌਪਈ॥
ਦਿਨ ਕੈ ਨਿਸ ਮਹਿਂ ਅਲਪ ਅਹਾਰੀ। ਦਮ ਕੌ[10] ਸਾਧਿ ਮਨਹਿ ਸੁਧਾਰੀ।
ਮਿੱਥਿਆ ਤਨ ਧਨ ਸੁਤ ਅਰੁ ਦਾਰਾ। ਮਿੱਥਿਆ ਜਗੁ ਕੋ ਬ੍ਰਿੰਦ ਪਸਾਰਾ
॥੫੦॥ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜੋਗੁ ਬਨੈ ਅੱਭਯਾਸੀ[11]। ਬਿਨ ਅੱਭਯਾਸ ਪਰੈ ਜਮ ਫਾਸੀ।
ਰਾਜ ਜੋਗ ਇਹ ਤੋਹਿ ਬਤਾਯੋ। ਕਰਿ ਸਾਧਨ ਜੋ ਚਿਤ ਲਲਚਾਯੋ‡'

---

[1]ਇਹ ਪੰਜੇ ਉਪ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ। [2]ਡਕਾਰ। [3]ਪਲਕ ਉਘਾੜਨਾ। [4]ਨਿੱਛਣਾ। [5]ਉਬਾਸੀ। [6]ਪ੍ਰਾਣ ਮੋਇਆਂ ਤੇ (ਧਨੰਜੇ) ਕਪਾਲ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾਲ (ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ)। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਉਪ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹਨ। [7]ਤੱਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਬੀ ਵੰਡ ਦੇਵੇ। [8](ੳ) ਸਾਖੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਛਾਂਟ ਲਵੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਲਖ ਲਵੇ। (ਅ) 'ਸਾਟ' ਦਾ ਅਰਥ ਮ੍ਰੇਰਕ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। [9]ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਸਵਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [10]ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ। [11](ਪਿਛਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਦੱਸਿਆ ਨੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ) ਅਭ੍ਯਾਸੀ ਜੋਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

*ਇਹ ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੇ ਪੰਜ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਸੌ ਸਾਖੀ ਮੂਜਬ ਦਿਤਾ ਹੈ:—

ਪ੍ਰਾਣ (ਉਰ=) ਦਿਲ ਵਿਚ, ਅਪਾਨ (ਪਾਯੁ=) ਗੁਦਾ ਵਿਚ, ਸਮਾਨ (ਰਿਦ=) ਨਾਭੀ ਵਿਚ, ਬਯਾਨ (ਸਿੰਧ=) ਕੰਠ ਵਿਚ ਤੇ ਉਦਯਾਨ (ਨਾੜੀ=) ਨਾੜੀਆਂ ਵਿਚ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ ਗ਼ਲਤੀ ਹੈ, ਉਦਯਾਨ ਕੰਠ ਵਿਚ ਤੇ ਬਿਆਨ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਅਥਵਾ ਨਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਹੈਨ। ਇਹ ਦਰੁਸਤ ਹਿਸਾਬ ਕਵਿ ਜੀ ਆਪ ਨਾ: ਪ੍ਰ: ਪੂ: ਧਿ: ੬੦ ਅੰਕ ੫੦-੫੧ ਵਿਚ ਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਏਥੇ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਜੋ ਸ਼ਰਧਾ ਆਪ ਦੀ ਸੀ ਉਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗ਼ਲਤੀ ਨੂੰ ਬੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਟੀਕਾ ਕਰ ਗਏ ਹਨ, ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

†ਇਹ ਹਠ ਯੋਗ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂ: ਧਿਆ ੬੦ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

‡ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਹਠ ਯੋਗ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਵਿ ਜੀ ਕਲਿਜੁਗ ਲਈ ਨਾ ਮੁਨਾਸਬ ਦੱਸ ਆਏ ਹਨ (ਦੇਖੋ ਨਾ: ਪ੍ਰ: ਪੂ: ਧਿਆ ੪੮ ਅੰਕ ੯੧) ਤੇ ਆਪ ਇਸ ਦਾ 'ਕਸ਼ਟ ਯੋਗ' ਨਾਮ ਧਰ ਆਏ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ਹੈ:—ਅੰਕ ੩੯ ਤੋਂ ੪੭ ਤਕ ਹਠ ਯੋਗ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਕਹਿਕੇ ਅੰਕ ੪੮ ਵਿਚ ਸਾਂਖ ਤੇ ਵੇਦਾਂਤ ਦੀ ਮਿਲਤ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਅੰਕ ੫੦ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਅੱਭਯਾਸ ਗੀਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਿਸੂਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਯੋਗ ਕਿਹਾ ਹੈ।

(ਬਾਕੀ ਨੂਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹੇਠ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

॥੫੧॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਚ ਗਤਿ ਜੋਗੁ¹ । ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਲਾਗੀ ਜੋਗੁ॥
ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਬੈਠੀ ਇਕ ਥਾਨ । ਸਾਧਨ ਲਾਗੀ ਸ੍ਵਾਸ ਮਹਾਨ ॥ ੫੨ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ-ਦਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੧੮ ॥

੧੯. [ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਸੱਚਖੰਡ ਪਯਾਨ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਲਪ ਅਹਾਰਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬੈਠਹਿ² ਆਸਨ ਧਾਰਿ । ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਠਹਿਰਾਵੈ ਨਾਸਕਾ* ਮਨ ਤੇ ਬਾਸ਼ਨ ਡਾਰਿ³॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਖਸ਼ਟ ਮਹੀਨੇ ਸਾਧਨੇ ਜਬੈ । ਸਿੱਧਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਈ ਸਬੈ । ਸਾਧਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸ਼ ਮਾਸ ਬਿਤਾਏ । ਅੰਤੁਜਾਮਤਾ ਉਰ ਬਿਦਤਾਏ ॥ ੨ ॥ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਕੀ ਸਭਿ ਬਾਤ ।

¹ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦੇਣੇ (ਲਾਇਕ ਯਾ) ਵਾਲੇ । ²(ਮਾਤਾ ਜੀ) ਬੈਠਦੇ ਹਨ । ³ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ।
*ਇਹ ਗੀਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ।
(ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੂਕ)

ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਰਾਜ ਜੋਗ ਦੇ ਅਨਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਸੋ ਸਾਖੀ ਦਾ ਆਖੇਪਕਾਰ ਮੁੜ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਦੇ ਨਾਮ ਉਪਾਸਕਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਨਾਂ ਦੇ ਅੱਭਿਆਸੀ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿਸ਼੍ਰਤ ਜਿਹਾ ਢੰਗ ਸਿਖਾਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੌਕਿਆ ਕੈਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਪਰਮ ਪਾਵਨ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਵਰਜ਼ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਹੁਣ ਤਕ ਪਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਸਨ ।

ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਜੰਗ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਸਵਾਲੀਆਂ ਦੇ ਹਾਥੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਵੀ ਜੀ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਇਸ ਜੰਗ ਦਾ ਸੰਮਤ ੧੭੫੮ ਬਿः ਸਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਅੱਸੂ ੧੭੫੭ ਬਿः ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਜੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਏਥੇ ਇਹ ਸਾਖੀ ਦੇਣੀ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਿਸਾਬ ਤੋਂ ਅਨਬਨ ਪਈ ਭਾਸਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਬਾਤ ਨਿਰਸੰਸੇ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਰਮਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੇ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ । ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਖੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲੋਂ ਦੀ ਵਰਤ ਚੁੱਕੀ ਹੋਸੀ । ਹਾਂ ਜਿਸ ਹੋਣਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਚੋਲਾ ਛੋੜਿਆ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਸ ਪੈਣੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਭਿਆਸੀ ਮਨ ਲਈ ਮਾਮੂਲੀ ਬਾਤ ਸੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਕਸ਼ਟ ਯੋਗ ਆਦਿਕਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਇਉਂ ਹਨ:—

ਸ੍ਰਾਵਗ ਸੁਧ ਸਮੂਹ ਸਿਧਾਨ ਕੇ ਦੇਖ ਫਿਰਿਓ ਘਰ ਜੋਗ ਜਤੀ ਕੇ ॥ ਸੂਰ ਸੁਰਾਰਦਨ ਸੁਧ ਸੁਧਾਦਿਕ ਸੰਤ ਸਮੂਹ ਅਨੇਕ ਮਤੀ ਕੇ ॥ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਸ ਕੋ ਦੇਖਿ ਰਹਿਓ ਮਤ ਕੋਊ ਨ ਦੇਖੀਅਤ ਪ੍ਰਾਨ ਪਤੀ ਕੇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ, ਕੀ ਭਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੂੰ ਤੇ ਏਕ ਰਤੀ ਬਿਨ ਏਕ ਰਤੀ ਕੇ ॥ ੧ ॥

ਤੀਰਥ ਨਾਨ ਦਇਆ ਦਮ ਦਾਨ ਸੁ ਸੰਜਮ ਨੇਮ ਅਨੇਕ ਬਿਸੇਖੈ ॥ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ

(ਬਾਕੀ ਟੂਕ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹੇਠ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਈ ਰਿਦੈ ਮਹਿ ਸਭਿ ਬੱਖ੍ਯਾਤ । ਗੁਰ ਕੀ ਗਤਿ[1] ਜਥਿਹੂੰ ਮਨ ਜਾਨੀ ।
–ਜੋਗ ਬੀਰ ਹੁਇ ਸੰਤਤਿ ਹਾਨੀ–॥੩॥ ਅਪਰ ਬਾਰਤਾ ਸਭਿ ਬਿਦਤਾਈ।
ਇਕ ਦਿਨ ਪੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ ਆਈ । 'ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਗੁਰ
ਪੂਰਨ।ਥਪਹੁ ਉਥਾਪਹੁ ਗਾਵਰ ਤੂਰਨ॥੪॥ ਖਾਲੀ ਭਰੈ ਭਰੇ ਕਰਿ ਖਾਲੀ।
ਥਾਪਹੁ* ਨਾਸਹੁ ਰਹਹੁ ਉਤਾਲੀ । ਜਗ ਮਹਿ ਬੰਸ ਰਾਖਿਬੋ ਕਰੀਯਹਿ ।
ਪੂਰਹੁ ਆਸ ਇਹ ਆਪ ਬਿਚਰੀਯਹਿ'॥੫॥ ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਤੇ ਸੁਨਿ ਮੁਸਕਾਏ ।
'ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਤੁਵ ਲਖਿ ਪਾਏ । ਸੰਤਤਿ ਕੇ ਹਿਤ ਜੋਗ ਕਮਾਯੋ[2] ?
ਕੈ ਪਰਲੋਕ ਭਲੋ ਉਰ ਭਾਯੋ ॥ ੬ ॥ ਮੋਹ ਆਦਿ ਜੇ ਸਕਲ ਬਿਕਾਰਾ ।
ਇਨ ਤੇ ਰਹੀਯਹਿ ਬਨਿਬੋ ਨਿਆਰਾ । ਤੈਂ ਬਿੱਪ੍ਰੀਤ ਸਗਲ ਇਹ ਧਾਰੀ ।
ਕਸੋਂ ਨਹਿ ਲਖੀ ਅਰਸ਼ ਸਿਰਦਾਰੀ[3] ॥ ੭ ॥ ਸੁਤ ਸਮੇਤ ਜੋ ਪਦ ਅਬਿ-
ਨਾਸ਼ੀ । ਤਹਿ ਕੋ ਬਨੋ ਸਦਾ ਤੁਮ ਬਾਸੀ॥ਨੱਸੂਰ ਜਗਤ ਦੇਖਿ ਕਸੋਂ ਭੂਲੀ ।
ਜੋਗ ਧਰੇ ਆਨੰਦ ਬ੍ਰਿਤਿ ਝੂਲੀ[4] ॥੮॥ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਕਹੁ ਗਯਾਨ ਉਪੰਨਾ।
ਸਫਲ ਜਨਮ ਹੋਯਸਿ ਤੂੰ ਧੰਨਾ । ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿਬੋ।
ਤਨ ਤੇ ਭਿੰਨ ਆਪ ਕੋ ਲਹਿਬੋ[5]†'॥੯॥ ਸੁਨਿ ਜੀਤੋ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰੀ।

---

[1]ਗੁਰਾਂ (ਦੇ ਭਾਣੇ) ਦੀ ਗਤੀ। [2]ਕੀ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਉਲਾਦ ਵਾਸਤੇ ਯੋਗ ਕਮਾਯਾ ਹੈ ? [3]ਅਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ। [4]ਜੋਗ ਧਾਰਕੇ ਤੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਝੂਲੀ ਹੈ ਭਾਵ ਮਗਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। [5]ਜਾਣਨਾ। *ਪਾ:–ਥਪਥਹੁ †ਪਾ:–ਤੇ ਬਹਿਬੋ।

[illegible](ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੂਕ)

ਕਤੇਬ ਕੁਰਾਨ ਜ਼ਿਮੀਨ ਜ਼ਮਾਨ ਸਬਾਨ ਕੇ ਪੇਖੇ ॥ ਪਉਨ ਅਹਾਰ ਜਤੀ ਜਤ ਧਾਰ ਸਬੈ ਸੁ ਬਿਚਾਰ ਹਜਾਰਕ ਦੇਖੇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਭਜੇ ਬਿਨੁ ਭੂਪਤਿ ਏਕ ਰਤੀ ਬਿਨੁ ਏਕ ਨ ਲੇਖੇ ॥੪॥ ਜੋ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਗਿਆਨ ਹਠ ਯੋਗ ਨਾਲ ਯੋਗੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸੁਤੇ ਹੀ ਰਾਜ ਯੋਗ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਯਥਾ"ਗੁਪਤੁ ਪ੍ਰਗਟੁ ਸਭੁ ਜਾਣੀਐ ਜੇ ਮਨੁ ਰਾਖੈ ਠਾਇ" ॥ ਪੁਨ:–"ਇਹੁ ਮਨੁ ਲੈ ਜਉ ਉਨਮਨਿ ਰਹੈ ॥ ਤਉ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਕੀ ਬਾਤੈ ਕਹੈ ॥"

ਗੁਰ ਘਰ ਦਾ ਰਾਜ ਜੋਗ ਇਹ ਹੈ । ਯਥਾ:–ਥਿਰ ਥਿਰ ਚਿਤ ਥਿਰਹਾਂ ॥ ਬਨੁ ਗ੍ਰਿਹੁ ਸਮਸਰਿ ਹਾਂ ॥ ਅੰਤਰਿ ਏਕ ਪਿਰਹਾਂ ॥ ਬਾਹਰਿ ਅਨੇਕ ਧਰਿਹਾਂ ॥ ਰਾਜਨ ਜੋਗੁ ਕਰਿਹਾਂ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਲੋਗ ਅਲੋਗੀ ਰੀ ਸਖੀ ॥ [ਆਸਾਵਰੀ ਮ: ੫]

ਜਦ ਮਨ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਟਿਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਆਸ ਆਪੇ ਟਿਕਵੇਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਟਿਕਵੇਂ ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਭੀ ਮਨ ਪਰ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਯੋਗ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਤੇ ਹੀ ਹੈ। ਅੰਕ ੩੦ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਰਾਮਕੌਰ ਇਹੋ ਹਠ ਜੋਗ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸਨੂੰ ਨਿਰਵਿਕਾਰਤਾ, ਪ੍ਰੇਮ, ਤੇ ਗਯਾਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਹਠਜੋਗ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਲਦੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਮੈਂ ਸਦੀਵ ਰਾਵਰਿ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਦੇਖਿ ਜਗਤ ਦਿਸ਼ ਕੀਨਸਿ ਅਰਜ਼ੀ।
ਬਰਤਹੁ ਜਥਾ ਆਪ ਕੀ ਮਰਜ਼ੀ ॥ ੧੦ ॥ ਮੁਝ ਕੌ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਕਰੋ ਤਨ ਛੋਰੋਂ।
ਮਹਿਦ ਬਿਘਨ ਗਨ ਪਿਖਨੋ ਨ ਲੋਰੋਂ। ਪੀਛੇ ਰਹੋ ਜਥਾ ਮਨ ਭਾਯਾ।
ਅਸ ਅਪਦਾ ਮੈਂ ਪਿਖਿ ਨ ਸਕਾਯਾ[1]'॥੧੧॥ਤਬਿ ਗੁਰ ਕਹ੍ਯੋ'ਤੋਹਿ ਰਿਤ
ਜੈਸੇ। ਕਰਹੁ ਆਪ ਭਾਵਤਿ ਸ਼ੁਭ ਤੈਸੇ। ਚਾਰ ਦਿਵਸ ਜੀਵਨ ਜਗਮਾਂਹੀ।
ਨਿਜ ਨਿਜ ਵਾਰੀ ਸਭਿ ਚਲਿ ਜਾਂਹੀ॥੧੨॥ ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਚਲਨਿ ਜ਼ਰੂਰ।
ਦੁਖ ਕੈ ਸੁਖੀ*ਨੇਰ ਕੈ ਦੂਰ[2]। ਰਾਉ ਰੰਕ ਸਭਿ ਏਕ ਸਮਾਨਾ। ਉਪ-
ਜਨ ਹਾਰੇ ਬਿਨਸ ਨਿਦਾਨਾ[3]' ॥ ੧੩ ॥ ਸੁਨਤਿ ਕੰਤ ਤੇ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ।
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ੍ਯੋ ਸਥਿਰ ਹ੍ਵੈ ਥਾਨੀ। ਪਤਿ ਮੂਰਤਿ ਕੋ ਰਿਦੇ ਬਸਾਈ। ਕਰਿ
ਬਹੁ ਨਮੋ ਅਪਨਿ ਘਰ ਆਈ ॥੧੪॥ ਕਰਿ ਸ਼ਨਾਨ ਪਾਵਨ ਤਨ ਹ੍ਵੈ ਕੈ।
ਕੁਸ਼ਕੋ ਆਸਨ ਡਾਸਨਿ ਕੈ ਕੈਦਾਸੀ ਆਦਿ. ਅਪਰ ਬਹੁਨਾਰੀ।ਕਰਤਿਜਿ
ਸੇਵਾ ਰਖਤਿ ਸੁਖਾਰੀ[4] ॥ ੧੫ ॥ ਕੇਤਿਕ ਪਾਸ ਰਹਤਿ ਤਿਨ ਸਾਥ। ਨਿਜ
ਚਲਿਬੇਕੀ ਕਹਿ ਕਰਿਗਾਥ[5]।ਜੋ ਜਿਨ ਜਾਚ੍ਯੋ ਸੋਤਿਨਦੀਯੋ।ਮਨ ਭਾਵਤਿ
ਸਭਿਹੂੰ ਬਰ ਲੀਯੋ ॥੧੬॥ ਆਸਨ ਕਰਿ ਬੈਠੀ ਤਤਕਾਲਾ। ਸਾਧ੍ਯੋ ਪੂਰਬ
ਜੋਗ ਬਿਸਾਲਾ। ਤਿਸ ਅੱਭ੍ਯਾਸ ਬਲ ਤੇ ਖਿਚਿ ਸ੍ਵਾਸ। ਦਸਮ ਦ੍ਵਾਰ
ਮਹਿਂ ਕਰਿ ਤਿਹ[6] ਬਾਸ ॥ ੧੭ ॥ ਪਾਇ ਜੋਰ ਬ੍ਰਹਮਰੰਧ੍ਰ[7] ਫੋਰਾ। ਗਮਨੀ
ਗੁਰ ਪੁਰਿ ਤਨ ਕੋ ਛੋਰਾ। ਦੇਖਤਿ ਦਾਸੀ ਦੌਰਤਿ ਗਈ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ
ਕਉ ਸੁਧਿ ਦਈ॥ ੧੮ ॥ ਸੁਨਤਿ ਅਚੰਭੇ ਹੁਇ ਕਰਿ ਆਈ। ਦੇਖਿ
ਨੁਖਾ ਗਤਿ ਕੋ ਬਿਲਖਾਈ[8]। ਪੁਨ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸੁੰਦਰੀ ਤੇ ਆਦਿ। ਮਿਲੀ
ਆਇ ਕਿਯ ਰੋਦਨਿ ਨਾਦ ॥੧੯॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪਠਿ ਦਾਸ ਹਟਾਈ।
'ਕਰਹੁ ਦਾਹੁ ਇਹੁ ਸੁਰਗ ਸਿਧਾਈ'। ਸੁਨਿ ਆਇਸੁ ਤਯਾਰੀ ਕਰਿਵਾਇ।
ਕਰਿ ਸ਼ਨਾਨ ਪਟ ਨਵ ਪਹਿਰਾਇ॥ ੨੦ ॥ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਚਾਰਹੁੰ
ਸਾਥ। ਕਰੇ ਬਿਬਾਨ ਉਠਾਇਸਿ ਹਾਥ[9]। ਆਦਿ ਖਾਲਸਾ ਲੋਕ ਘਨੇਰੇ।
ਗਮਨੇ ਸੰਗ ਵਹਿਰ ਤਿਸ ਬੇਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਨਾਮ ਅਗੰਮਪੁਰਾ ਜਿਸ ਥਾਨਾ।

---

[1]ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। [2]ਭਾਵ ਛੋਟੀ ਵੱਡੀ ਆਯੂ ਵਾਲਾ। [3]ਅੰਤ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ। [4]ਸੁਖੀ ਰਖਦੀਆਂ ਸਨ (ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ)। [5]ਕਥਾ। [6]ਭਾਵ ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ। [7]ਭਾਵ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦਾ ਛੇਕ। [8]ਘਬਰਾਈ। [9]ਬਿਬਾਨ ਕਰਕੇ (ਭਾਵ ਬਣਾਕੇ) ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਉਠਾਯਾ।

*ਪਾ:—ਦੁਖੀਏ ਸੁਖੀਏ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਹਿਲੌ ਪਹੁੰਚੇ ਗੁਰੂ ਬਖਾਨਾ[1]। ਗਾਵਤਿ ਸ਼ਬਦ ਰਬਾਬੀ ਆਗੇ। ਸਿਮਰੈਂ ਨਾਮ ਸਿੱਖ ਵਡਭਾਗੇ ॥ ੨੨ ॥ ਗਨ ਚੰਦਨ ਕੀ ਚਿਖਾ ਬਨਾਈ। ਸੁਤ ਨੇ ਗਹਿ ਕਰਿ ਅਗਨਿ ਲਗਾਈ। ਤਿਲ ਜਵ ਘ੍ਰਿਤ ਪਾਇ ਸਮੁਦਾਏ। ਕਰੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਫਿਰਿ ਚਹੁੰਘਾਏ[2] ॥੨੩॥ ਅਵਲੋਕੀ ਜਬਿ ਆਧਿਕ ਜਰੀ[3]ਪ੍ਰੇਭੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕ੍ਰਿਆ ਤਬਿ ਕਰੀ। ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਨਿਕਟ ਗਏ ਚਲਿ ਫੇਰ। ਕਰਯੋ ਸ਼ਨਾਨ ਸਭਿਨਿ ਤਿਸ ਬੇਰ ॥੨੪॥ ਬਿਧਿ ਸੋਂ ਦਿਯੋ ਤਿਲਾਂਜੁਲਿ* ਤਬੈ। ਆਏ ਗੁਰ ਸਿਮਰਤਿ ਪੁਰਿ ਸਬੈ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੇ ਢਿਗ ਬੈਸੇ। ਚਲਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤਜਯੋ ਤਨ ਜੈਸੇ ॥੨੫॥ ਇਕ ਤਹਿ ਪਰਸਰਾਮ ਬੈਰਾਗੀ। ਸੁਨਿਕੈ ਜੋਗੁ ਬਾਤ ਅਨੁਰਾਗੀ[4]। 'ਬ੍ਰਹਮਰੰਧ੍ਰ ਕੋ ਫੋਰਿ ਸਿਧਾਰੀ'।ਬਿਸਮਨ ਬੂਝਨ ਹੇਤ ਉਚਾਰੀ[5] ॥ ੨੬ ॥ 'ਜਿਮ ਬਡਭਾਗਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਮੁਝ ਕਹੀਅਹਿ ਤੈਸਾ।ਥੋਰੇ ਦਿਵਸਨ ਮੈਂ ਸਿਧ ਹੋਵਾ[6]।ਬਿਦਤਿ ਦੇਹ ਤਜਾਗਨ ਮਹਿ ਜੋਵਾ[7]॥੨੭॥ਪਰਯੋ ਆਨਿ ਮੈਂ ਸ਼ਰਨਿ ਤੁਮਾਰੀ।ਉਪਦੇਸ਼ੋ ਲਖਿ ਕਰਿ ਅਧਿਕਾਰੀ'।ਭਯੋ ਦੀਨ ਕਲਗੀਧਰ ਜਾਨਾ।ਤਿਸ ਹੀ ਬਿਧਿ ਕੋ ਜੋਗ ਬਖਾਨਾ ॥੨੮॥ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਤੇ ਸਮੁਝਾਵਨ ਕਰਿਯੋ ॥ ਜਥਾ ਜੋਗੁ ਤਿਨ ਸਾਧਨ ਧਰਿਯੋ।ਸਤਿਗਤਿ[8] ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੋ ਭਯੋ। ਜੋਗ ਸਾਧ ਰਵਿ ਭੇਦਤਿ ਗਯੋ[9]†॥੨੯॥ ਭਾਖਤਿ ਰਾਮਕੁਇਰ ਕਥ[10] ਭਾਈ:-ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ ਹਿਤ ਚਿਤ ਲਾਈ।ਮੈਂ ਭੀ ਸੋ ਬਿਧਿ ਬੂਝਨ ਕੀਨੀ।ਪਰਸਰਾਮ ਸੋਂ ਜੋ ਕਹਿਦੀਨੀ ॥੩੦॥ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਲਗੀਧਰ ਮੁਸਕਾਏ।ਮੋ ਸੰਗ ਕਹਯੋ ਅਧਿਕ ਅਪਨਾ ਜੋ[11]।'ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦਾ।ਗਯਾਨ ਭਯੋ ਸੁਖ ਭੋਗ ਬਿਲੰਦ[12]॥੩੧॥ ਕਹਯੋ ਸ਼ਬਦ ਮੈਂ ਜੋ[13] ਤਤਸਾਰਾ।ਸੋ ਤੁਵ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਅਹੈ ਉਦਾਰ।ਅੰਤਕਾਲ ਜਬਿ ਹੋਵਹਿ ਤੋਰਾ। ਤਾਂਹਿ ਸਮੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁਇ ਮੋਰਾ ॥੩੨॥ ਮੋਹਿ ਚਰਨ

---

[1]ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ। [2]ਚੌਫੇਰੇ ਫਿਰਕੇ। [3]ਅੱਧੀਕੁ ਸੜ ਗਈ। [4]ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਯਾ। [5]ਅਸਚਰਜ ਹੋਕੇ ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ (ਇਹ) ਕਹੀ। [6](ਜਿਵੇਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਜੋਗ) ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। [7]ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ (ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ) ਸ੍ਰੀਰ ਤਜਾਗਣ ਤੋਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। [8]ਉੱਤਮ ਗਤੀ। [9]ਭਾਵ ਸੂਰਜ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਭੇਦ ਕੇ (ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ ਨੂੰ) ਗਿਆ। [10]ਕਥਾ। [11]ਆਪਣਾ (ਦਾਸ ਜਾਣਕੇ)। [12](ਤੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ) ਗਜਾਨ ਹੋਯਾ ਹੈ ਤੂੰ ਬੜੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ਭੋਗ। [13](ਗੁਰੂ) ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਕਹਿਆ ਹੈ।

*ਪਾ:-ਤਿਲਾਵਲਿ। ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੨ ਅੰਸੂ ੨੪ ਅੰਕ ੪੧ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੂਕ।

†ਪਾ:-ਜੋਗ ਸਾਧ ਤਬ ਦੇਹ ਤਜ ਗਇਓ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੋ ਸਿਖ ਮੁਖਿ ਅਹੈਂ। ਮਮ ਸਮੀਪਤਾ ਸਦ ਹੀ ਲਹੈਂ। ਨਿਸ ਦਿਨ ਮਨ ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿ ਲਾਯੋ। ਨਹੀਂ ਬਿਕਾਰ ਛੁਹਨਿ ਕੋ ਪਾਯੋ' ॥੩੩॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਮੁਝ ਸੋਂ ਤਬਿ ਕਹਯੋ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਅਪਨ ਪਰ ਲਹਯੋ[1]। ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਮੈਂ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ। ਪਦ ਅਰਬਿੰਦਨਿ ਸਿਰ ਧਰਿ ਦੀਨ॥੩੪॥ਸੁਨਿਯਹਿ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਲਿਖਾਰੀ। ਇਹ ਸਾਖੀ* ਗੁਰ ਆਪ ਉਚਾਰੀ। ਮੋਕਹੁ ਦੀਨੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿਕੈ। ਤੂੰ ਲਿਖਿ ਸਿੱਖਨਿ ਹੇਤ ਸੁਧਰਿਕੈ ॥ ੩੫ ॥ ਸਭਿ ਸੁਖਦਾਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਕਥਾ। ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਜਿਮ ਬਾਂਛਤਿ ਦੇ ਤਥਾ। ਅਦਭੁਤ ਲੀਲਾ ਕਰਤਿ ਗੁਸਾਈਂ। ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਜਗ ਰਹਿ ਬਿਸਮਾਈ ॥ ੩੬ ॥ ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਬਲਿ ਭਾਰੀ। ਬਰਤਹਿ ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਅੰਤਰਜਾਮੀ। ਪੁਰਵਹਿ ਸਕਲ ਕਾਮਨਾ ਸੁਾਮੀ ॥ ੩੭ ॥ ਬੈਠਿ ਸਭਾ ਮਹਿਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਤਿ।ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਚਿਤ ਬਾਂਛਤਿ ਲੇਤਿ।ਗੁਨੀ ਕਵੀਸ਼ੁਰ ਪੰਡਿਤ ਘਨੇ।ਬਰਨਹਿ ਗੁਰ ਗਾਥਾ, ਅਨ ਸੁਨੇ[2]॥੩੮॥ਕੀਰਤਿ ਕੇ ਕਲ† ਕਰਹਿਂ ਕਬਿੱਤ। ਆਨਿ ਸੁਨਾਇ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਪਵਿੱਤ। ਬਖਸ਼ਹਿ ਕੰਚਨ ਜ਼ੀਨ ਤੁਰੰਗ। ਛੇਵਰ ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ ਸੰਗ ॥ ੩੯ ॥ ਦਰਬ ਬ੍ਰਿੰਦ ਮੁਕਤਾ ਬਰ ਹੀਰੇ। ਪਸ਼ਮ ਰੇਸ਼ਮੀ ਸੂਖਮ ਚੀਰੇ[3]। ਗੁਨੀ ਇਕਾਕੀ[4] ਘਰ ਤੇ ਆਵੈਂ। ਸੈਨ ਸੇਵਕਨਿ ਸਹਿਤ ਸਿਧਾਵੈਂ[5] ॥ ੪੦ ॥ ਸਿੰਧੁ ਮੇਖਲਾ ਅਵਨੀ ਸਾਰੀ। ਕੀਰਤਿ ਪਸਰੀ ਸਸਿ ਉਜਿਆਰੀ[6]। ਅਤਿ ਉਦਾਰਤਾ ਬਰਨਹਿ ਜਹਿ ਕਹਿਂ। ਮਹਦ ਬੀਰਤਾ, ਸਮ ਨਹਿ ਮਹਿ ਮਹਿਂ ॥ ੪੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਜੀ ਪ੍ਰਲੋਕ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕਊਨਵਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੧੯ ॥

੨੦. [ਪਾਰਧੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਮਰਣ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਕਲਗੀਧਰ ਨਿਕਟ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਬ੍ਰਿੰਦ। ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਤਨ ਤਜਨ ਕੋ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸ਼ ਬਿਲੰਦ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ 'ਗੁਰ ਪਤਨੀ ਜਗ ਮਾਤਾ ਦੇਵੀ। ਬ੍ਰਹਮਰੰਧ੍ਰ ਤਜਿ ਦੇਹ ਅਭੇਵੀ[7]'। ਸਭਿ ਤੇ ਸੁਨਿਕੈ

---

[1]ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ (ਮੈਂ ਜਦੋਂ) ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਜਾਣਿਆ। [2]ਹੋਰ (ਲੋਕੀ) ਸੁਣਦੇ ਹਨ। [3]ਸੁੰਦਰ। [4]ਇਕੱਲੇ। [5]ਨੌਕਰਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਾਲੇ ਹੋਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਅਮੀਰ ਹੋਕੇ। [6]ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਤ ਉੱਜਲ। [7]ਬ੍ਰਹਮਰੰਧ੍ਰ (ਭੇਦ ਕੇ) ਦੇਹ ਛਡਕੇ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ) ਇਕ ਹੋ ਗਈ।

*ਪਾ:—ਸਾਖਾ। †ਪਾ:—ਕਵਿ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਰਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ॥*ਸ੍ਰੀਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲੇ ਤਿਸਕਾਲਾ॥੨॥ਦੋਹਰਾ॥†ਧੰਨ ਨਾਰੀ
ਧੰਨ ਭਜਨ ਹੈ ਧੰਨ ਕਲਜੁਗ ਜਗਦੀਸ਼[1]। ਮਹਾਂ ਬਿਕਾਰੀ ਜਗੁ ਤਰੇ
ਭਜਨ ਤਰਾਇ ਕੀਸ[2] ॥ ੩ ॥ ਨਾਰੀ ਦਇਆ ਅਨੰਤ ਹੈ ਜਾਂ ਜਗੁ ਭੀਤਰ
ਭਾਖਿ[3]। ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹ‡ ਕਿਧਾ ਕਰੈ ਨਾਮ ਜਪਤਿ ਮਨ ਰਾਖਿ[4] ॥ ੪ ॥
ਇਸ ਪਰ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਿ[5]ਹੈ ਦਯਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਿਮ ਕੀਨਿ। ਸੰਗਤਿ ਸੁਨੀ-
ਅਹਿ ਬਾਰਤਾ ਜਿਮ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪੀਨ ॥ ੫ ॥ਚੌਪਈ॥ ਏਕ ਪਾਰਧੀ[6] ਬਨ
ਮਹਿ ਗਯੋ। ਖਗ ਮ੍ਰਿਗ ਕੇ ਸੰਘਾਰਤਿ ਭਯੋ। ਹਿਰੀਆ ਹਤੀ ਫਸਾਵਤਿ
ਜਾਰੀ[7]। ਅਪਰ ਬਿਹੰਗਮ ਕੇਤਿਕ ਮਾਰੀ[8] ॥ ੬ ॥ ਪੰਛੀ ਮਿਲਿ ਇਤ ਉਤ
ਸਮੁਦਾਇਆ। ਨਾਦਤਿ ਬਹੁਤ ਬ੍ਰਿਲਾਪ ਸੁਨਾਯਾ। ਬਨ ਮੈਂ ਬਯਾਕੁਲ
ਪਿਖੇ ਬਿਹੰਗ। ਬੱਧਕ§ ਸੋਚਤਿ ਰਿਦੇ ਬਿਲੰਦ ॥ ੭ ॥ ਮਨ ਸੋਂ ਕਹੈ
ਦਇਆ ਉਰ ਧਰੈ[9]—ਬਨ ਮਹਿ ਤਪਸੀ ਤਪੁ ਕੋ ਕਰੈਂ। ਮਹਿਪਾਲਕ ਭੀ
ਰਾਜ ਤਜਤਿ ਹੈ। ਬਨ ਮਹਿ ਤਪੁ ਕਰਿ ਈਸ਼ ਭਜਤਿ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ਹਮ ਨਰ
ਤਨ ਹੋਇ ਅਸ ਪਾਪੀ।ਬਨ ਮਹਿ ਭੀ ਹਮ‖ਆਇ ਜਦਾਪੀ[10]। ਹਤੈਂ ਜੀਵ
ਗਨ ਮਹਾਂ ਸੰਤਾਪੀ। ਭਲੋ ਕਰਮ ਨਹਿ ਕੀਨ ਕਦਾਪੀ ॥੯॥ ਜਹਾਂ ਆਇ
ਨਰ ਜਨਮ ਸੁਧਾਰੈ। ਤਹਾਂ ਪਹੁੰਚਿ ਹਮ ਜੀਵਨਿ ਮਾਰੈਂ।ਧਿਕ ਹਮ ਜਨਮ
ਕਰਮ ਧਿਕ ਬ੍ਰਿੰਦ[11]। ਜਿਸ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਕਰਤਿ ਬਿਲੰਦ—॥ ੧੦ ॥ ਹਟਨੋ
ਤਬੈ ਉਰ ਬਿਖੈ ਬਿਚਾਰੀ।—ਬਿੱਕ੍ਰਮਜੀਤ ਅਬੈ[12] ਉਪਕਾਰੀ। ਤਿਸ ਢਿਗ
ਚਲਿ ਕਰਿ ਜਨਮ ਸੁਧਾਰੋਂ।ਸਹੋਂ ਦੰਡ ਅਘ ਭਾਰ[13]ਉਤਾਰੋਂ—॥੧੧॥ ਇਮ

[1]ਭਜਨ ਗ੍ਯਾਨ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਧੰਨ ਹੈ, ਭਜਨ ਧੰਨ ਹੈ ਕਲਜੁਗ ਧੰਨ ਹੈ ਤੇ ਜੁਗ ਦਾ ਈਸ਼੍ਵਰ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ) ਧੰਨ ਹੈ। [2](ਜਿਸ ਵਿਚ) ਜਗਤ ਦੇ ਮਹਾਂ ਵਿਕਾਰੀ ਤਰੇ ਹਨ, ਹਾਂ ਭਜਨ ਨੇ (ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਨੰਗਿਆਂ ਭਾਵ) ਗੁਣਹੀਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰਿਆ ਹੈ[ਸੰਸ:, ਕੀਸ਼—ਨੰਗੇ। ਬਾਂਦਰ]। (ਅ) ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੂੰ। [3]ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਨਾਰੀ ਵਿਚ ਦਇਆ ਬੜੀ ਹੈ। [4]ਜਿਸ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਜਾਪਣ ਵਿਚ ਮਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਕੀ ਕਰਨੇ ਹਨ। [5]ਗ੍ਯਾਨ ਕਥਾ। [6]ਸ਼ਿਕਾਰੀ। [7]ਜਾਲੀ ਵਿਚ ਫਸਾਕੇ ਹਿਰਨੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸਨ। [8]ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਪੰਛੀ ਮਾਰੇ ਸਨ। [9]ਦਿਲ ਵਿਚ ਦਯਾ ਧਾਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਹਿਆ (ਅ) ਮਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬੀ ਦਇਆ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਤਪੱਸੀ ਹੋਕੇ ਤਪ ਕਰਾਂ ਆਦਿ। [10]ਜਦੋਂ ਬੀ। [11]ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਹੈ। [12]ਹੁਣ ਹੈ। [13]ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਭਾਰ।

*ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ਇਹ ੬੯ ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ। †ਸੌ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਖੀ ਨਵੀਂ ਚੱਲੀ ਹੈ, ਨੰਬਰ ੬੯ ਹੈ। ਸੌ ਸਾਖੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ। ‡ਪਾ:—ਪਦ। §ਪਾ:—ਬੰਧਕ। ‖ਪਾ:—ਮੈਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਿਚਾਰਿ ਤਿਸ ਪੁਰਿ ਕੋ ਚਾਲਾ। ਆਗੇ ਆਵਤਿ ਹੁਤੋ ਭੁਵਾਲਾ। ਚਢ੍ਯੋ ਤੁਰੰਗ ਸੰਗ ਜਿਹ ਸੈਨਾ। ਸਮੁਖ ਪਾਰਧੀ ਦੇਖ੍ਯੋ ਨੈਨਾ॥੧੨॥ਪਾਪੀ ਜਾਨਿ ਲੀਨ ਪਕਰਾਇ॥ਬੰਧਿ ਪੰਚ ਦਿਨ ਦਯੋ ਸਜ਼ਾਇ॥ਇਕ ਦਾਸੀ ਨੇ ਮਾਰਤਿ ਦੇਖਾ। ਮਨ ਮਹਿ ਉਪਜੀ ਦਯਾ ਵਿਸ਼ੇਖਾ॥੧੩॥ ਪੁਰਖ ਬੇਖ ਧਰਿ ਆਪ ਬੰਧਾਯੋ। ਤਤਛਿਨ ਬੈਧਕ ਕੋ ਛੁਰਵਾਯੋ। ਬੀਤ ਗਯੋ ਜਬਿ ਏਕ ਮਹੀਨਾ॥ਯਾਦ ਨਰੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਉਰ ਕੀਨਾ॥੧੪॥ ਸ਼ਾਹੁ ਬਨਕ ਕੀ ਹੁਤੀ ਜੁ ਦਾਸੀ। ਤਤਛਿਨ ਗਮਨੀ[1] ਭੂਪਤਿ ਪਾਸੀ। ਧਨ ਕੁਛ ਦੇ ਮੁਕਰਾਇ ਸਿਪਾਹੀਂ[2]।ਠਾਢੀ ਭਈ ਜਾਇ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਹੀ॥੧੫॥ਦੇਖਿ ਚਿਨ੍ਹ ਰਾਜਾ ਭ੍ਰਮ ਗਯੋ। ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਕਹਿ ਬੂਝਤਿ ਭਯੋ।-ਨਾਰੀ ਕਿਧੌਂ ਪੁਰਖ ਤੂ ਅਹੈਂ? ਕਯੋਂ ਤੂੰ ਪਾਪ ਕਰਤਿ ਬਹੁ ਰਹੈਂ-॥੧੬॥ਸੁਨਿ ਬੋਲੀ-ਹੇ ਭੂਪਤਿ ਪਾਪੀ! ਮੈਂ ਬੈਧਕ ਪਾਪੀ ਸੰਤਾਪੀ॥ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਤੇਰ ਮੈਂ ਦੇਖੇ। ਮੋ ਮਨ ਅਚਰਜ ਭਯੋ ਵਿਸ਼ੇਖੇ॥੧੭॥ ਤੁਵ ਘਰ ਕੋ ਭੋਜਨ ਅਰ ਬਾਰੀ।ਖਾਵਤਿ ਹੀ ਪਲਟ੍ਯੋ ਤਨ ਨਾਰੀ।ਪੁਰਖ ਦੇਹਿ ਕਰਿ ਦੀਜੈ ਮੋਹੀ। ਨਤੁ ਮੈਂ ਮਰੌਂ ਅੱਗ੍ਰ ਅਬਿ ਤੋਹੀ-॥੧੮॥ ਸੁਨਿ ਮਹੀਪ ਮਨ ਹ੍ਵੈ ਬਿਸਮਾਨਾ। ਮਹਿਦ ਸ਼ੋਕ ਮਹਿ ਭਾ ਗ਼ਲਤਾਨਾ।-ਕਰੌਂ ਜਤਨ ਮੈਂ, ਨਹਿਂ ਤਜਿ ਪ੍ਰਾਨਾ[3]-।ਬਹੁ ਚਿੰਤਾ ਕਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਾ॥੧੯॥ਇਮ ਦੇ ਧੀਰਜ ਰਾਤਿ ਗੁਜ਼ਾਰੀ। ਉਠ੍ਯੋ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੀਨਸਿ ਤਬਿ ਤਯਾਰੀ। ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਪਰੁ ਬਨ ਮਹਿਂ ਗਯੋ। ਇਤ ਉਤ ਦੇਖਤਿ ਬਿਚਰਤਿ ਭਯੋ॥੨੦॥ ਤਹਾਂ ਪਾਰਧੀ ਬੈਠ੍ਯੋ ਸੋਇ। ਤਪ ਹਿਤ ਬੇਸ ਤਾਪਸੀ[4] ਹੋਇ॥ਮਹਿਪਤਿ ਨੇ ਅਵਿਲੋਕਿ ਅਸੀਨਾ[5]।ਜਾਨਿ ਤਪੀ ਪਦ ਬੰਦਨ ਕੀਨਾ॥੨੧॥ਹੋਇ ਅਨਿੱਛਤਿ[6] ਸੋ ਥਿਰ ਰਹ੍ਯੋ। ਮਹੀਪਤਿ ਸੋਂ ਕੁਛ ਕਹ੍ਯੋ ਨ ਲਹ੍ਯੋ। ਬਡ ਮਹਾਤਮਾ ਤਪਸੀ ਜਾਨਾ।-ਮੋਹ ਨ ਕ੍ਰੋਹ ਨ ਲੋਭ ਨ ਮਾਨਾ-॥੨੨॥ ਸਾਦਰ ਤਿਹ ਚਢਵਾਇ ਕਰਿ ਲ੍ਯਾਯੋ॥ਨਿਜ ਗਾਦੀ ਪਰ ਆਨਿ ਬਿਠਾਯੋ॥ਸਭਿ ਸਚਿਵਨ ਕੇ ਸੰਗ ਬਖਾਨਾ।-ਇਹਿ ਮਮ ਗੁਰ ਹੈ ਤਪੀ ਮਹਾਨਾ॥੨੩॥ਹਟਿ ਕੈ ਮੈਂ ਨ ਆਇ ਹੌਂ ਜਾਵਦ। ਇਸ ਆਰਮਾ ਮਹਿ ਰਹੀਓ ਤਾਵਦ-। ਨਿਜ ਨਿਜ ਬਲ ਪਰ ਸਭਿਨਿ ਟਿਕਾਇ। ਕਹਿ ਕਰਿ ਗਮਨ੍ਯੋ ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਰਾਇ

[1](ਬੱਧਕ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿਚ) ਪਹੁੰਚੀ (ਉਹ ਨਾਰੀ)। [2]ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਧਨ ਦੇਕੇ ਮੁਕਰਾ ਦਿਤਾ (ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਬੈਧਕ ਛੱਡਕੇ ਦਾਸੀ ਫੜੀ ਹੈ)। [3]ਮੈਂ ਜਤਨ ਕਰਾਂਗਾ ਤੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾ ਤਜ। [4]ਤਪੱਸ੍ਵੀ ਦੇ ਵੇਸ ਵਿਚ। [5]ਬੈਠਾ ਵੇਖਕੇ। [6]ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ ਹੋਕੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

॥੨੪॥ ਕਾਨਨ ਮਹਿਂ ਤਪ ਕਰਨੈ ਲਾਗਾ।–ਤ੍ਰੀਮਤਿ ਕਰੌਂ ਪੁਰਖ–ਕ੍ਰਿਤ ਪਾਗਾ[1]। ਤਪਸੀ ਵੰਧਕ ਬੈਠਯੋ ਰਾਜਾ। ਸਭਿ ਸੇਵਤਿ ਭੇ ਰਾਜ ਸਮਾਜਾ॥ ੨੫॥ ਗਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨਿਜ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਏ।ਸਭਿ ਸੋਂ ਮਨ ਕੋ ਮਤੋ ਬਤਾਏ। ਗਹੀ ਜੁ ਦਾਸੀ ਸੋ ਮੰਗਵਾਈ।ਰਾਜ ਕਰਨ ਪਰ* ਤੁਰਤ ਬਿਠਾਈ ॥੨੬॥ ਆਪ ਗਯੋ ਬਨ ਤਿਸੀ ਸਥਾਨਾ।ਲਾਗਯੋ ਤਪੁ ਕੋ ਤਪਨਿ ਮਹਾਨਾ।ਸਚਿਵ ਸਕਲ ਮਿਲਿ ਦਾਸੀ ਪਾਸ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕੀਨਸਿ ਅਰਦਾਸ ॥੨੭॥–ਗੁਰ ਸਥਾਨ ਬੈਠੀ ਕਰਿ ਰਾਜ[2]। ਤੁਵ ਅਨੁਸਾਰੀ ਸਰਬ ਸਮਾਜ। ਆਗਯਾ ਕਹੋ ਕਰੈਂ ਹਮ ਸੋਈ। ਬਸਿ ਬਰਤੀ[3] ਤੁਵ ਹੈ ਸਭਿ ਕੋਈ॥ ੨੮॥ ਸੁਨਿ ਦਾਸੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ।–ਪਕਰਹੁ ਜਹਿਂ ਸ਼੍ਰੀ ਬਿਸ਼ਨੁ† ਮਹਾਨਾ। ਸਚਿਵ ਸੈਨ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਨਰ ਜੋਈ। ਖੋਜਨ ਜਾਹਿਂ[4] ਸਕਲ ਮਿਲਿ ਤੇਈ॥ ੨੯॥ ਬਿਨ ਪਕਰੇ ਨਹਿ ਹਟਿ ਕਰਿ ਆਵੈਂ। ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨ ਮੈਂ ਫਿਰ ਪਾਵੈਂ–।ਸੁਨਤਿ ਹੁਕਮ ਕੋ ਜਹਿਂ ਤਹਿਂ ਧਾਏ। ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੈਂ ਬਲ ਲਾਏ॥ ੩੦॥ ਸਗਰੇ ਨੱਗ੍ਰ ਭਯੋ ਬੈਰਾਨ। ਖੋਜਹਿਂ ਜਿਤ ਕਿਤ ਬਿਸ਼ਨੁ ਸੁਜਾਨ। ਕਰਤਿ ਜਤਨ ਕੋ ਪੁਸ਼ਕਰ ਆਏ। ਏਕ ਗੁਫਾ ਦੇਖੀ ਤਿਸ ਥਾਏਂ॥ ੩੧॥ ਖੋਜਤਿ ਅੰਤਰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ। ਤਹਿਂ ਪਾਯੋ ਇਕ ਸਿੱਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੇ। ਨਮੋ ਕਰੀ ਨਿਜ ਕਾਜ ਸੁਨਾਯੋ।–ਹਾਰ ਪਰੇ ਹਮ ਬਿਸ਼ਨੁ ਨ ਪਾਯੋ॥ ੩੨॥ ਪ੍ਰਾਨ ਦਾਨ ਦਿਹੁ ਕਰਹੁ ਬਤਾਵਨਿ। ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਤੁਮ ਸੁਖ ਉਪਜਾਵਨ–। ਸੁਨਿਕੈ ਸਿਧ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਮਨ ਮਾਨੀ[5]। ਹਠ ਕਰਿ ਰਹੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੁਇ ਹਾਨੀ॥ ੩੩॥ ਦਇਆ ਕਰੀ ਸਿਧ ਲੇ ਸਭਿ ਸੰਗਾ[6]। ਚਢੇ ਜਾਇ ਗਿਰਨਾਰ[7] ਉਤੰਗਾ। ਤਿਸ ਮਹਿ ਸਿੱਧ ਰਹੈਂ ਸਮੁਦਾਯਾ। ਫੁਰੇ ਚਢੇ ਬਿਲੋਕ ਨਿਕਾਯਾ[8] ॥੩੪॥ ਇਕ ਜਗਰਾਜ[9] ਸਿੱਧ ਤਹਿਂ ਪੂਰਾ। ਮਿਲੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਤਿਸ ਜਸ ਰੂਰਾ। ਸਕਲ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨਾਵਨ ਕੀਨ। ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਰਾਜ ਤ੍ਰਿਆ ਨੇ ਲੀਨ॥੩੫॥–ਬਨਯੋ ਚਹੈ ਨਰ, ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ[10]।

---

[1]ਇਸ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਟੱਪ ਗਿਆ। [2]ਬੈਠੀ ਰਾਜ ਕਰ। [3]ਤਾਬੇ ਹੁਕਮ ਹੈਨ। [4]ਲੱਭਣ ਚਲੇ ਜਾਣ। [5]ਮਨ ਵਿਚ ਮੰਨੀ। [6]ਸਿੱਧ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ। [7]'ਗਿਰਨਾਰ' ਨਾਮੇ ਪਰਬਤ ਉਤੇ। ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਗੁਜਰਾਤ ਕਾਠੀਆਵਾੜ ਵਿਚ ਹੈ। [8]ਸਮੂਹ ਦੇਖੇ। [9]ਸਿੱਧ ਦਾ ਨਾਮ। [10](ਓਹ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਨਰ ਬਣਿਆਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਤੇ ਉਸ ਸਾਨੂੰ) ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

*ਪਾ:–ਕੋ। †ਪਾ:–ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਕਰਹੁ ਆਨਹਿ[1] ਬਿਸ਼ਨੁ ਸੁਜਾਨਾ-। ਇਸ ਕਰਿ ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਫਿਰੋ[2] ਨਹੀਂ ਬਿਸ਼ਨੁ ਕੋ ਕਤਹੂੰ ਧਰੋ[3] ॥੩੬॥ ਸੁਨਿ ਜਗਰਾਜ ਸਿੱਧ ਬਰ ਦੀਨਾ। -ਤੁਮਰੋ ਨ੍ਰਿਪ ਨਰ ਹੁਇ ਲਿਹੁ ਚੀਨਾ-। ਪੁਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਕਹਿ-ਬਿਸ਼ਨੁ ਜਿ ਚਾਹੈ ਤੌ ਹਮ ਕਹਾ ਕਹੈਂ ਤਿਸ ਪਾਹੈ-॥੩੭॥ ਇਮ ਸੁਨਿ ਸਿੱਧ ਸਾਥ ਤਬਿ ਹੋਏ। ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਨਿਕਟਿ ਗਏ ਸਭਿ ਕੋਏ। ਤਿਸ ਕੌ ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰੇ। ਸਗਲੇ ਪਹੁੰਚੇ ਪੁਰੀ ਮਝਾਰੇ ॥ ੩੮ ॥ ਦਾਸੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਪੁਰਖ ਕਰਿ ਦਯੋ। ਸਰਬ ਰਾਜ ਪਰ ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਕਿਯੋ। ਬਹੁਰ ਮਛਿੰਦਰ* ਗੋਰਖਨਾਥ। ਆਵਤਿ ਭਏ ਮੇਲ ਕਰਿ ਸਾਥ॥੩੯॥ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਬਿਠਾਯੋ। ਸੋ ਦਾਸੀ ਮੰਤ੍ਰੀ ਠਹਿਰਾਯੋ। ਕਹਯੋ-ਮਨੁੱਖ ਦੇਹਿ ਹੈ ਬਿਸ਼ਨੂੰ[4]। ਤੁਰਤ ਦਯਾ ਕੋ ਫਲ ਦਿਯ ਤਿਸ ਨੂੰ[5]-॥ ੪੦ ॥ ਜੁਗ ਕੋ ਧਰਮ ਇਹੀ ਦਿਖਰਾਯੋ। ਗੁਰੂ ਪਾਰਧੀ ਨ੍ਰਿਪ ਠਹਿਰਾਯੋ[6]। ਸਗਰੇ ਪਾਪ ਕਟੇ ਤਿਸ ਕੇਰੇ। ਯਾਂਤੇ ਸਿੱਖਹੁ ਸੁਨੋ ਭਲੇਰੇ॥੪੧॥ ਨਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਭਲੇ ਪਿਖਿ ਲਯੋ। ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ[7] ਪਾਰਧੀ ਭਯੋ। ਦਾਸੀ ਦੇਹਿ ਪੁਰਖ ਹ੍ਵੈ ਗਯੋ। ਬਹੁਰ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਮੰਤ੍ਰੀ ਠਹਿਰਯੋ ॥੪੨॥ ਭਯੋ ਦਯਾ ਕੋ ਫਲ ਤਤਕਾਲਾ। ਕਰੀ ਕਹਾਂ ਤੇ ਕਹਾਂ[8] ਬਿਸਾਲਾ। ਮਹਿਪਾਲਕ ਪਰਮਾਰਥ[9] ਕੀਨਾ। ਗਨ ਸਿੱਧਨਿ ਕੌ ਦਰਸ਼ਨ ਲੀਨਾ ॥੪੩॥ ਅੰਤ ਸਮੇ ਤਨ ਤਯਾਗਿ ਸਿਧਾਰੇ। ਬਸੇ ਬਿਸ਼ਨੁਪੁਰਿ ਮਹਿ ਪੁਨ ਸਾਰੇ†। ਇਮ ਕਲਜੁਗ ਕੋ ਧੰਨ ਬਖਾਨਾ। ਫਲ ਸਭਿ ਜੁਗ ਤੇ ਦੇਤਿ ਮਹਾਨਾ ॥ ੪੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਧੰਨ ਇਹ ਕਲਜੁਗ ਜੁਗਖਰਾ ਕਰਨੀ ਥੋਰੀ ਹੋਇ। ਔਰ ਜੁਗਨਿ ਤੇ ਅਤਿ ਭਲੋ ਪਾਰ ਉਤਾਰੇ ਸੋਇ' ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਨ੍ਰਿਪ ਬਿੱਕ੍ਰਮ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੦ ॥

੨੧. [ਸੈਨਾ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਵਾਯਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਛੁਟੀ ਮਸੰਦਨ ਤੇ ਸਕਲ ਸੰਗਤਿ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼। ਅਧਿਕ ਭਈ ਸਿੱਖੀ ਜਗਤ ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਆਪ ਕਾਰ ਸੰਗਤਿ ਲੈ ਆਵੈ। ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਵੈ। ਅਨ ਗਨ ਧਨ ਭੂਖਨ ਅਰ-

---

[1] ਫੜ ਲਿਆਓ। [2] ਫਿਰਿਆ। [3] (ਜੇ ਸਾਡਾ ਰਾਜਾ) ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੂੰ ਮੰਗੇ। [4] ਮਨੁਖਾ ਦੇਹੀ ਹੀ ਵਿਸ਼ਨੂ ਹੈ। [5] ਤਿਸ (ਇਸਤ੍ਰੀ) ਨੂੰ। [6] ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੈਧਕ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀਤਾ। [7] ਰਾਜੇ ਦਾ ਗੁਰੂ। [8] ਕੀ ਤੋਂ ਕੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। [9] ਬਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਤਪ ਕਰਨ ਰੂਪੀ ਪਰਮਾਰਥ। *ਪਾ:-ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਸੁ।

†ਅਜੇਹੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਏਹ 'ਲੋਕ ਗਾਥਾ' (Folk lore) ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਫਬਦੀਆਂ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧਰੰਤੇ।ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਸੁਭੰਤੇ ॥ ੨॥ ਜ਼ਰੀ ਬਾਦਲਾ ਕੇ ਬਡ ਥਾਨ। ਲਯਾਵਹਿਂ ਰੇਸ਼ਮੀ ਰੰਗੁ ਮਹਾਨ[1]। ਅਨਿਕ ਰੀਤਿ* ਕੇ ਮਸਰੂ[2] ਆਵੈਂ। ਪਸ਼-ਮੰਬਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲਯਾਵੈਂ॥੩॥ਖੀਨਖਾਬ ਕੇ ਥਾਨ ਘਨੇਰੇ। ਸੂਖਮ ਅੰਬਰ ਮੋਲ ਬਡੇਰੇ। ਜਿਸ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਸਤੁ ਸ਼ੁਭ ਹੋਇ। ਕਰਹਿਂ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿਖ ਆਨਹਿਂ ਸੋਇ ॥੪॥ ਧਾਤਿ ਮਿਰਯਾਦਾ ਪੂਜਾ ਕਰੈਂ। ਅਰਪਿ ਅਰਪਿ ਕਰਿ ਉਰ ਮੁਦ ਭਰੈਂ। ਵਾਸੀ ਵਾਸੀ ਕੇ ਇਕ ਬਾਹਿਂ[3]। ਸਹਿਤ[4] ਤਿਹਾਵਲ ਦੇਗ ਬਨਾਇ ॥੫॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਡੇਰੇ ਭਜਨ ਕਰੰਤੇ। ਸਿੱਖਨ ਸੋਂ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰੰਤੇ।ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਉਪਜਤਿ ਅਧਿਕ ਅਨੰਦ।ਜਿਮ ਭ੍ਰਾਤਾ ਸੰਗੁ ਭ੍ਰਾਤਾ[5] ਬ੍ਰਿੰਦ ॥੬॥ ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਧਾਰੀ। ਪੂਜਾ ਮੇਲੇ ਪਰ ਹੁਇ ਭਾਰੀ। ਇਕ ਦਿਨਿ ਸਿੰਘ ਸੁਮਤਿ ਕੇ ਧਾਰੀ।ਬੈਠਿ ਪਰਸਪਰ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ ॥੭॥ 'ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤਿ ਸੋਹਤਿ।ਦੇਖਨਿ ਕਰੇ[6] ਸਭਿਨਿ ਮਨ ਮੋਹਤਿ। ਏਕ ਬਨਹਿ ਕੰਚਨ ਕੋ ਮੰਦਰ[7]। ਜ਼ੇਬ ਜਵਾਹਰ ਬਾਹਰ ਅੰਦਰ[8] ॥ ੮ ॥ ਦਰ ਪਰ ਮੁਕਤਾ ਝਾਲਰ ਹੋਇ। ਰਚਹਿਂ ਚਤੁਰ ਕਾਰੀਗਰ ਜੋਇ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਬਹੁ ਮੋਲੇ ਚੀਰ। ਏਕ ਰੰਗ ਕੇ ਧਰੈਂ ਸਰੀਰ॥੯॥ਦਮਕਹਿਂ ਹੀਰੇ ਆਦਿ ਜਰਾਊ। ਪਹਿਰ ਬਿਭੂਖਨ ਕੋ ਸਮੁਦਾਊ। ਜਿਗਾ ਸੁ ਕਲਗੀ ਸਿਰ ਪਰ ਧਾਰੈਂ। ਗਰ ਮਹਿਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੋ ਡਾਰਹਿਂ ॥ ੧੦ ॥ ਤਰਕਸ਼ ਸਰੇ ਜਵਾਹਰ ਜਾਲ। ਬਨੀ ਚੁਗਿਰਦੇ ਮੁਕਤਾ ਮਾਲ। ਤਿਸ ਕੋ ਧਰਹਿਂ[9],ਧਨੁਖ ਲੇਂ ਹਾਥ।ਅਸ ਸ਼ੋਭਾ ਯੁਤ ਹੁਇਂ ਗੁਰ ਨਾਥ॥੧੧॥ ਕੰਚਨ ਸਦਨ ਬਿਰਾ-ਜਹਿਂ ਫੇਰੇ।ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਮ ਦਰਸ਼ਨ ਹੇਰੇਂ[10]।ਸੁੰਦਰ ਸ਼ੋਭਾ ਹੋਇ ਬਿਸਾਲ। ਨਹਿਂ ਤ੍ਰਿਪਤਹਿਂ ਹਮ ਪਿਖਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ' ॥ ੧੨ ॥ ਮਿਲੇ ਸਿੰਘ ਅਸ ਮਸਲਤਿ ਕਰਹਿਂ। ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰੇਮ ਰਿਦੇ ਬਹੁ ਧਰਹਿਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਭਿ ਕੇ ਸੁਆਮੀ। ਲਖੀ ਬਾਤ ਇਹ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥ ੧੩ ॥ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਨਿ ਹਿਤ ਨਿਜ ਦਾਸ। ਲਯੋ ਬੁਲਾਇ ਲਿਖਾਰੀ ਪਾਸ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ ਤੇ ਅਸ ਆਗਯਾ ਕਰੀ। 'ਹਰੀ ਮੋਹਿ ਸੰਗਤ ਸੁਖ ਭਰੀ[11]' ॥੧੪॥ ਲਿਖਹੁ ਹੁਕਮ-

---

[1]ਸੁਹਣੇ ਰੰਗਾਂ ਦੇ। [2]ਇਕ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕਪੜਾ ਧਾਰੀਦਾਰ [ਅ:, ਮਸ਼ਰੂਅ=ਰੇਸ਼ਮ ਤੇ ਸੂਤ ਦਾ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬਣਿਆਂ ਕਪੜਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ]। [3]ਨੱਗਰ ਨਗਰ ਦੇ ਇਕ ਥਾਂ ਹੋ ਕਰਕੇ। [4]ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ। [5]ਜਿਵੇਂ ਭਰਾ ਨੂੰ ਭਰਾ ਮਿਲੇ। [6]ਵੇਖਦਿਆਂ। [7]ਸੋਨੇ ਦਾ ਮੰਦਰ। [8]ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ। [9]ਪਹਿਰਨ। [10]ਦਿਖਾਏ। [11]ਮੇਰੀ ਸੰਗਤ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰੀ ਭਰੀ ਰਹੇ। *ਪਾ:-ਰੰਗ।

ਨਾਮੇ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ । ਲਗਾਵਹਿਂ ਸੁਇਨਾ ਕਾਰ ਅਸ਼ੇਸ਼* । ਹੇਮ ਬੰਗਲਾ ਗੁਰੂ ਬਨਾਵਹਿ । ਧਾਂਤੇ ਸਭਿ ਹੀ ਕੰਚਨ ਲਗਾਵਹਿਂ' ॥ ੧੫ ॥ ਸੁਨਤਿ ਲਿਖਾਰੀ ਲਿਖਿ ਸਮੁਦਾਏਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨ ਬਿਖੈ ਪਠਾਏ । 'ਹੁਇ ਇਕ ਬੀਸ ਰਜਤ-ਪਨ ਤੋਲਾ[੧] । ਅਸ ਕੁੰਦਨ[੨] ਆਨਹਿ ਬਹੁ ਮੋਲਾ ॥੧੬॥ ਅਸ ਨਹਿ ਹੋਇ ਤਾਂ ਲੀਜੈ ਮੋਲ[੩] । ਆਨਹੁ ਜਹਿਂ ਕਹਿ ਤੇ ਲਿਹੁ ਤੋਲ' । ਨੇਰੇ ਦੂਰ ਹੁਕਮ ਲਿਖਿ ਪਠੌ । ਖੋਲਨੈ ਕਾਗਦ ਸਿੱਖਨਿ ਪਠੌ ॥ ੧੭ ॥ ਲੈ ਲੈ ਕੰਚਨ ਕੋ ਚਲਿ ਆਏ । ਕੁੰਦਨ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ† ਜਿਨਸ ਲਿਆਏ । ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕਹਨੋ 'ਲਿਖੀਜੈ । ਜਗੰਨਾਥ[੪] ਪਰ ਹੁਕਮ ਪਠੀਜੈ' ॥੧੮॥ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਪਰ ਲਿਖਨੋ ਪਠਾਯੋ । ਹੁਕਮ ਮੇਵੜਾ ਲੇ ਕਰਿ ਧਾਯੋ । ਹੁਤੇ ਜੁ ਪਾਂਡੇ ਤਿਹ ਪਰ-ਧਾਨਾ । ਕਾਗਦ ਦਿਯੋ ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਕੇ ਪਾਨਾ ॥੧੯॥ ਪਢਿ ਸੁਨਿ ਹੁਕਮ ਸਕਲ ਬਿਸਮਾਏ ।–ਜਗੰਨਾਥ ਪਰ ਕੌਨ ਪਠਾਏ[੫] ? ਹਮ ਤੇ ਕਿਸਕੋ ਜਾਨਹਿ ਨਾਂਹੀ।ਐਸੋ ਕਉਨ ਭਯੋ ਜਗ ਮਾਂਹੀ–॥੨੦॥ਰਹਯੋ ਮੇਵੜੋ ਨਿਸ ਬਿਸਰਾਮੂ। ਲਖਹਿ–ਕਰਹਿੰਗੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾਮੂ[੬] । ਤਿਨ ਕੋ ਲਿਖਨੋ ਬਿਅਰਥ ਨ ਜਾਵੈ । ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਗੁਰ ਕਾਰ ਦਿਵਾਵੈ–॥ ੨੧ ॥ ਤਹਿਂ ਕੋ ਜੋ ਰਾਜਾ ਧਰਮਾਤਮ । ਲਖਹਿ ਸੁ ਠਾਕਰ ਬਡੋ‡ ਮਹਾਤਮ[੭] । ਭਈ ਜਾਮਨੀ ਏਕਲ ਥਿਰਿਯੋ । ਜਗੰਨਾਥ ਤਬਿ ਸ਼ਬਦ ਉਚਰਿਯੋ ॥ ੨੨ ॥ ਅਪਰ ਨ ਸੁਨਹਿ, ਸਰਬ ਪਰ ਸੋਏ[੮] । ਭੂਪਤਿ ਸੁਨਹਿ ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਜੋਏ । 'ਭੋ ਮਹਿਪਾਲਕ ! ਮਮ ਅਵਤਾਰ । ਲੀਨਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਤਨ ਧਾਰਿ ॥ ੨੩ ॥ ਰਾਖਨਿ ਹਿੰਦੁਪਨੇ ਕੀ ਲਾਜ । ਅਪਰ ਅਨੇਕ ਸੁਧਾਰਨਿ ਕਾਜ । ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਤੁਰਕੇਸ਼ ਨਿਕੇਤ । ਰਾਜ ਤੇਜ ਤਿਨ੍ਹ ਖੋਵਨਿ ਹੇਤੁ ॥ ੨੪ ॥ ਸਭਿ ਪਰ ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਕੋ ਭਯੋ । ਕੁੰਦਨ ਦੇਸ਼ ਬਦੇਸ਼ਨ ਲਯੋ । ਸੋ ਮੇਰੋ ਹੀ ਹੁਕਮ ਪਛਾਨ । ਉਰ ਸੰਦੇਹ ਨ ਆਨਹੁ ਆਨ ॥ ੨੫ ॥ ਹਮਰੀ ਦਿਸ਼ ਤੇ ਦਿਹੁ ਸੈ ਤੋਲਾ । ਕੁੰਦਨ ਜਿਨਸ[੯] ਹੋਇ ਬਹੁ ਮੋਲਾ । ਅਹੈ ਮੇਵਰਾ ਪੁਰੀ ਮਝਾਰੇ । ਤਿਸ ਕੋ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰਿ ਸਕਾਰੇ ॥ ੨੬ ॥ ਸਾਦਰ ਦੀਜਹਿ

---

[੧]ਇਕੀਸ ਰੁਪਏ ਤੋਲੇ ਵਾਲਾ । [੨]ਸ਼ੁੱਧ ਸੋਨਾ । [੩]ਜੇ ਐਸਾ (ਖਰਾ) ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੁੱਲ ਲਈ ਆਉਣਾ। [੪]ਜਗਨ ਨਾਥ । [੫]ਜਗਨ ਨਾਥ ਤੇ ਕੌਣ (ਹੁਕਮ) ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ ? । [੬]ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਜ ਸਵਾਰਨਗੇ । [੭]ਠਾਕਰਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਮਹਾਤਮ ਜਾਣਦਾ ਸੀ । [੮]ਹੋਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ (ਲੰਮੇ) ਪੈ ਕੇ ਸੁੱਤੇ ਸਨ । [੯]ਕੁੰਦਨ ਦੀ ਕਿਸਮ ।

*ਪਾ:–ਹਮੇਸ਼ । †ਪਾ:–ਸਮ ਸਭ । ‡ਪਾ:–ਮਹਾ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਮਰੀ ਦਿਸ਼ ਤੇ । ਬਿਰਥਾ ਹੁਕਮ ਫਿਰਹਿ ਨਹਿ ਜਿਸ ਤੇ[1] । ਸੁਨਿ ਮਹਿ-ਪਾਲਕ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ । ਹੋਤ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ ਲਿਯੋ ਬੁਲਾਈ ॥ ੨੭ ॥ ਸੌ ਤੋਲਾ ਕੰਚਨ ਮੰਗਵਾਇਸ । ਪਾਰਖੁ ਢਿਗ ਨੀਕੇ ਪਰਖਾਇਸਿ । ਦਿਯੋ ਤੋਲ ਕਰਿ ਲੇ ਸੋ ਆਯੋ । ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਕਟ ਆਨਿ ਅਰਪਾਯੋ ॥ ੨੮ ॥ ਭਈ ਬਾਰਤਾ ਤਿਹਠਾਂ ਜੈਸੇ । ਹੇਮ ਲੇਨਿ ਕੀ ਬਰਨੀ ਤੈਸੇ । ਸੁਨਿ ਕਲਗੀ-ਧਰ ਬਹੁ ਬਿਕਸਾਏ । ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਏ ॥ ੨੯ ॥ ਦੂਹੂੰ ਲੋਗ ਕੀ ਸਭਿ ਵਡਿਆਈ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸੀਸ ਟਿਕਾਈ । ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਹੁਕਮ ਪਠਾਏ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਜਿਨ ਮਾਨਯੋ ਹਰਖਾਏ ॥ ੩੦ ॥ ਕੰਚਨ ਮੋਲ ਲੀਨ ਪਰਖਾਏ । ਭੇਜਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ ਸੁਖ ਪਾਏ । ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਭਈ । ਪਾਪ ਤਾਪ ਸਗਰੇ ਬਿਨਸਈ ॥ ੩੧ ॥

ਮੀਆਂ ਦੌਲਾ ਬਿਚ ਗੁਜਰਾਤ । ਮਹਾਂ ਫਕੀਰ ਪੀਰ ਬਿੱਖਯਾਤ । ਆਰ-ਬਲਾ ਬਪੁ[2] ਬਿਤੀ ਬਿਸਾਲ । ਸਰਬ ਸਿੱਧਿ ਧਰਤਾ ਸਭਿ ਕਾਲ ॥ ੩੨ ॥ ਜਬਿ ਗੁਜਰਾਤ ਹੁਕਮ ਗੁਰ ਗਯੋ । ਸਿਖ ਲੋਕਨਿ ਤੇ ਤਿਨ ਸੁਨਿ ਲਯੋ । ਬਹੁਤ ਬਿਸੂਰਤ ਉਰ ਕੇ ਮਾਂਹੀ ।–ਹਮ ਪਰ ਹੁਕਮ ਲਿਖਯੋ ਗੁਰ ਨਾਂਹੀ ॥ ੩੩ ॥ ਤਨ ਮਨ ਤੇ ਮੈਂ ਹਾਂ ਸਿਖ ਗੁਰ ਕੋ । ਨਹੀਂ ਅਪਰ ਆਸ਼ਾ ਮਮ ਉਰ ਕੋ–। ਬਹੁਤ ਬਿਚਾਰਤਿ ਉਰ ਪਛੁਤਾਯੋ । ਸੌ ਤੋਲਾ ਕੰਚਨ ਸੁਭ ਲ੍ਯਾਯੋ ॥ ੩੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਦੂਰ ਪਠਾਯੋ । ਬਿਨਤੀ ਲਿਖੀ 'ਨ ਮੈਂ ਚਿਤ ਆਯੋ* । ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਮੈਂ ਸਿਮਰੌਂ ਨਾਮ । ਸਦਨ ਜੁ ਤੁਮ ਕੋ ਸਦਾ ਗ਼ੁਲਾਮ ॥ ੩੫ ॥ ਸੇਵਾ ਸਮੇ ਮੋਹਿ ਚਿਤ ਕਰੀਐ[3] । ਅਪਨੋ ਦਾਸਨ ਦਾਸ ਬਿਚਰੀਐ' । ਤਿਸ ਕੋ ਕੰਚਨ ਲੇ ਪਠਿ ਅਰਜ਼ੀ[4] । ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਅਧਿਕ ਉਰ ਗੁਰ ਜੀ ॥ ੩੬ ॥ 'ਦੌਲਾਸ਼ਾਹੁ ਸੁ ਮੌਲਾ ਪਯਾਰੋ । ਪਰਉਪਕਾਰ ਸਦਾ ਉਰ ਧਾਰੋ । ਸਭਿ ਜੀਵਨ ਕੇ ਹਿਤ ਕੋ ਕਰਤਾ । ਦੇਖਿ ਦੁਖੀਨਿ ਦਯਾ ਦਿਲ ਧਰਤਾ ॥ ੩੭ ॥ ਰਹੀ ਨਿਮਾਨੋ ਅਹੇ ਮਹਾਨੋ[5] । ਲਹਯੋ ਟਿਕਾਨੋ ਆਨੰਦ ਥਾਨੋ[6]' । ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ ਤੇ ਮਹਿਮਾ ਗਾਈ । ਨਿਜ ਭਗਤਨਿ ਕੋ ਦੇ ਵਡਿਆਈ ॥ ੩੮ ॥ ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਪ੍ਰਭੁ ਹੁਕਮ ਪਠਾਯੋ । ਸਰਬ ਥਾਨ

---

[1](ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ) । [2]ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਆਯੂ । [3]ਚੇਤੇ ਕਰੋ । [4]ਸੋਨਾ ਲੈਕੇ ਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਪਕੜਕੇ । [5]ਹੈ ਤਾਂ ਮਹਾਨ ਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਨਿਮਾਣਾ ਹੋਕੇ । [6]ਅਨੰਦ ਦੇ ਥਾਂ ਉਸ ਟਿਕਾ ਲਿਆ ਹੈ ।

*ਪਾ:–ਲਜਾਯੋ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੇ ਕੁੰਦਨ ਆਯੋ। ਪੂਰਨ ਹੋਯੋ ਏਕ ਖਜ਼ਾਨਾ। ਗਿਣਤੀ ਜਿਸ ਕੀ ਜਾਇ ਨ ਜਾਨਾ ॥੩੯॥ ਇਹ ਮਾਇਆ ਕੋ ਕੀਨ ਚਲਿੱਤ੍ਰਾ। ਨਿਜ ਸੰਗਤ ਕੋ ਕਿਯੋ ਪਵਿੱਤ੍ਰਾ। ਜਬਿ ਤੇ ਕੋਸ਼ ਵਿਖੈ ਧਰਿਵਾਯਸਿ। ਪੁਨ ਗੁਰ ਉਰ ਚੇਤਾ ਨਹਿ ਆਯਸਿ॥੪੦॥ਕੋਸ਼ ਬਿਖੈ ਕੋਸ਼ਪ ਧਰਿ ਲੀਨ। ਨਹਿ ਕਿਛ ਕੀਨ[1] ਨ ਕਿਸ ਕੋ ਦੀਨ। ਭਈ ਇਕੱਤਰ ਲੱਖਮੀ ਭਾਰੀ॥ ਨਹਿਂ ਤਿਸ ਤੇ ਕਛ ਕਾਰ ਸੁਧਾਰੀ ॥੪੧॥ ਅਚਰਜ ਲੀਲਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੈਂ ॥ ਨਹਿਂ ਕਿਸ ਕੇ ਮਨ ਜਾਨੀ ਪਰੈ।ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਬਾਕ ਜੋ ਭਯੋ। 'ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜਹਾਜ ਫਟ ਗਯੋ' ॥ ੪੨ ॥ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਉਪਜਨਿ ਕਿਯੋ। ਸੋ ਜਹਾਜ ਸਾਬਤ ਕਰਿ ਦਯੋ। ਟੂਟੇ ਫੂਟੇ ਬਹੁ ਫਟਗਏ[2]। ਤੇਜ ਪੰਥ ਕੋ ਪਿਖਿ ਇਕ ਭਏ[3] ॥੪੩॥ ਯੌਂ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ। ਮਹਾਂ ਬਿਘਨ ਤੇ ਦਾਸ ਉਧਾਰੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਖੀ ਬਹੁ ਬਿਸਤਾਰੇ[4]। ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹੈ ਬਲਿਹਾਰੇ ॥੪੪॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ "ਬਾਤਿ ਬਾਤ ਮੈਂ ਬਾਤ। ਜੋ ਸਾਧੇ ਸਿਧ ਹੋਤਿ ਤਿਸ ਨਿਸ਼ਕਲੰਕ ਜਿਮ ਧਾਤ"[5] ॥ ੪੫ ॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਕੰਚਨ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਇਕ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੧ ॥

੨੨. [ਧਨ ਸਾੜਨੇ ਤੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸਤਲੁਜ ਵਿੱਚ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਬਰਸ ਮਹਿਂ ਕੇਤਿਕ ਛਨਵੇਂ ਮਾਸ। ਆਵਹਿ ਅਰਪਹਿ ਪਾਇੰ ਫਲ ਹੋਤਿ ਬਿਸਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਧਨ ਅਨਗਨਤ ਚਲ੍ਯੋ ਨਿਤ ਆਵਹਿ। ਕੁਛ ਗਿਨਤੀ ਕਿਸ ਕੋ ਨਹਿ ਪਾਵਹਿ। ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਲੀਲ੍ਹਾ ਅਚਰਜ ਕਰਹਿ ਬਿਸਾਲਾ* ॥ ੨॥ ਦਾਸਨਿ ਸੋਂ ਇਮ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। 'ਸਕਲ ਨਿਕਾਸਹੁ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨਾ। ਆਨਿ ਆਨਿ ਕਰਿ ਧਰਹੁ ਅਗਾਰੀ।ਬਹੁਲਗੁ ਜਾਹੁ[6] ਨ ਕਰਹੁ ਅਵਾਰੀ'। ॥੩॥ ਸੁਨਿ ਆਗਯਾ ਕੋ ਕਰਤਿ ਨਿਕਾਸੇ। ਜ਼ਰੀ ਬਾਫਤਾ ਮਲਮਲ ਖਾਸੇ।

---

[1] ਭਾਵ ਨਾ ਵਰਤਿਆ। [2] ਟੁੱਟਦਿਆਂ ਟੁੱਟਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਟੁੱਟ ਗਏ। [3] ਪੰਥ ਦੇ ਤੇਜ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਹੋ ਗਏ। [4] ਗੁਰਮਤ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਬੜੀ ਫੈਲਾਈ। [5] (ਸਧਾਰਨ) ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਵਿਚ ਗੁਹਜ ਸਿੱਧਾਂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧਿਆਂ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਰੇ ਧਾਤੂ ਨੂੰ ਸਾਧਿਆਂ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਸਿੱਧ ਔਖਧੀ ਯਾ ਰਸਾਯਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ['ਨਿਸ਼ਕਲੰਕ' ਨਾਮ ਵੈਦਕ ਵਿਚ 'ਪਾਰੇ' ਦਾ ਹੈ] (ਅ) 'ਨਿਸ਼ਕਲੰਕ' ਨਾਮ ਸ਼ੁਧ ਦਾ ਬੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਸ਼ੁੱਧ ਧਾਤੂ। [ਬਾਤ=ਗਲ। ਬਾਤ=ਨ੍ਰਬਾਰਤ, ਗੁਹਜ ਸ਼ਬਦ]। [6] ਬਹੁਤੇ ਲੱਗ ਪਵੋ। *ਪਾ:-ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤ੍ਰਾਸ[1] ਬਾਦਲਾ[2] ਚਮਕਤਿ ਘਨੇ। ਖੀਨਖਾਬ ਜ਼ਰ ਬੂਟੇ ਸਨੇ[3] ॥ ੪ ॥
ਭਾਰ ਉਠਾਵਤਿ ਲੇ ਲੇ ਆਵਹਿਂ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਅੱਗ੍ਰ ਟਿਕਾਵਹਿਂ ॥
ਬਸਤ੍ਰਨਿ ਜਾਤਿ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂ।ਸਭਿ ਦੇਸ਼ਨਿ ਤੇ ਲ੍ਯਾਇ ਹਜ਼ਾਰੋਂ॥੫॥ਸੋ
ਸਗਰੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸਾਏ। ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਏ। ਅਨਿਕ
ਜਾਤਿ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਘਨੇ। ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਆਏ ਜ਼ਰਿ ਸਨੇ[4] ॥ ੬ ॥ ਜਿਨ ਕੇ
ਦੇਖਤਿ ਹੋਤਿ ਹੁਲਾਸ। ਮਨਹੁਂ ਦੋਤਿ ਕਰਿ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼[5]। ਕਾਰੀਗਰ
ਚਤੁਰਨਿ ਕੇ ਕਰੇ[6]। ਸਭਿ ਦਿਖਾਇ ਕਰਿ ਆਗੇ ਧਰੇ ॥੭॥ ਬਹੁਰ ਜੈਨ-
ਪੁਰ ਆਦਿਕ ਜੇਤੇ। ਅਨਿਕ ਉਪਾਇਨ ਪਠਵਤਿ ਤੇਤੇ। ਅਤਰ ਫੁਲੇਲ
ਬਿਸਾਲ ਤਹਾਂ ਕੇ। ਕਹਿ ਕਰਿ ਸੋ ਨਿਕਸਾਇ ਮਹਾਂ ਕੇ ॥੮॥ ਜਬਹਿ ਬ੍ਰਿੰਦ
ਕੋ ਧਰਯੋ ਅਗਾਰੀ। ਦਾਸਨ ਪ੍ਰਤਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਚਾਰੀ। 'ਅਤਰ ਫੁਲੇਲਨ
ਥਾਨ ਭਿਗੋਵਹੁ। ਤ੍ਰਾਸ ਬਾਦਲਾ ਆਦਿਕ ਜੋਵਹੁ' ॥ ੯ ॥ ਬਡੇ ਬਡੇ ਪੁਰਿ
ਤੇ ਬਹੁ ਆਏ[7]। ਕਹਿ ਕਰਿ ਅਤਰ ਫੁਲੇਲ ਭਿਗਾਏ। ਦਾਸ ਸਮੀਪੀ
ਬਿਸਮਤ ਜੋਵਤਿ। ਕਹਾ ਲੀਲਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਹੋਵਤਿ ॥੧੦॥ ਕਹਿ ਸਭਿ-
ਹਿਨਿ ਕੋ ਆਗ ਲਗਾਈ। ਜਰਿ ਬਰਿ ਭਸਮ ਭਈ ਤਿਸ ਥਾਈਂ। ਅਤਰ
ਸਮੇਤ ਫੁਕਾਏ ਥਾਨ। ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਇ ਮੋਲ ਮਹਾਨ ॥ ੧੧ ॥ ਤਿਨ ਤੇ
ਨਿਕਸਯੋ ਰਜਤ ਘਨੇਰਾ[8]।ਇਕਠੋ ਕਰਿਵਾਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।ਬਧਿ ਪੋਟਦੇ ਰੀਝ
ਸਭਿਨਿ ਕੋ[9]ਹੁਕਮ ਮੰਨਿ ਦਾਸਨਿ ਧਰਿ ਤਿਨ ਕੋ॥੧੨॥ ਵਹਿਰ ਧਰਾਇ
ਉਠੇ ਗੋਸਾਂਈ। ਨਹੀਂ ਕੋਸ਼ ਮਹਿਂ[10]ਸੌਂਪਿ ਧਰਾਈ। ਇਮ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਕਰਿ
ਸਦਨ ਮਝਾਰੇ। ਬਦਨ ਪ੍ਰਫੁਲਤਿ ਵਹਿਰ ਪਧਾਰੇ ॥੧੩॥ ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਨਦੀ
ਕਿਨਾਰੇ ਗਏ। ਦਾਸਨ ਸਾਥ ਹੁਕਮ ਅਸ ਕਏ। ਏਕ ਗਾਬ ਪਰ ਜਿਹਠਾਂ
ਪਾਨੀ। ਤਹਾਂ ਪ੍ਰਯੰਕ ਡਸਾਯਹੁ*ਆਨੀ॥੧੪॥ਤਿਸ ਪਰ ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਮਹਾ-
ਰਾਜ। ਜੋਤਿ ਬਦਨ ਪਰ ਰਹੀ ਬਿਰਾਜ।ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਤਿਸ ਥਾਨ ਲਗਾਏ।
ਜਲ ਮਹਿਂ ਏਕ ਗਰਤ ਖਨਵਾਏ ॥ ੧੫ ॥ ਬਹੁਰ ਹੁਕਮ ਬਹੁਤਨਿ

[1]ਤਿੱਲੇ ਦਾ ਕਪੜਾ [ਹਿੰਦੀ, ਤਾਸ]। [2]ਜ਼ਰਬਫਤ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕਪੜਾ ਰੇਸ਼ਮ ਤੇ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਉਣਿਆ। [3]ਜ਼ਰੀ ਦੇ ਫੁਲਿਆਂ ਸਮੇਤ। [4]ਜ਼ਰੀ ਦੇ ਨਾਲ (ਕੱਢੇ ਹੋਏ)। [5]ਬਹੁਤ ਚਾਨਣਾ। (ਅ) ਜਦ ਚਮਕਦੇ ਹਨ ਮਾਨੋਂ ਕਿਰਨਾਂ ਫੁਟਦੀਆਂ ਹਨ। [6]ਚਤੁਰ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ। [7]ਬੜੇ ਬੜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਜੋ (ਕਪੜੇ) ਆਏ ਸਨ। [8]ਬਹੁਤ ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ। [ਸੰਸ:, ਰਜਤ=ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ]। [9]ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰੀਝ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ। [10]ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ।

*ਪਾ:-ਡਸਾਵਹੁ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੋ ਦੀਨਾ। ਸਿਖ ਦਾਸਨਿ ਸੋ ਮਾਨਨਿ ਕੀਨਾ[1]। 'ਕੰਚਨ ਮਹਾਂ ਰਜਤਪਣ ਜੋਊ ॥ ਕੋਸ਼ ਬਿਖੈ ਤੇ ਆਨਹੁ ਸੋਊ' ॥੧੬॥ ਸਿੱਖ ਸੈਂਕਰੇ ਲਗੇ ਹਜ਼ਾਰੇ। ਕੰਚਨ ਪੋਟ ਬੰਧਿ ਸਿਰ ਧਾਰੇ। ਜੋ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ ਤੇ ਕਹਿ ਮੰਗਵਾਯੋ[2]। ਆਪ ਹੁਤੇ ਸੋ ਸਕਲ ਅਨਾਯੋ ॥ ੧੭ ॥ ਮਹਾਂ ਰਜਤਪਣ ਸਿਰ* ਧਰਿ ਲਯਾਵਹਿਂ[3]। ਗਰਤ ਗੁਰੂ ਆਗੈ ਤਹਿਂ ਪਾਵਹਿਂ[4]। ਘਰਿ ਸਲਿਤਾ ਲਗ ਹੋਯਹੁ ਲਾਰਾ[5]। ਇਕ ਆਵਤਿ ਇਕ ਜਾਤ ਸਿਧਾਰਾ ॥੧੮॥ ਤੋਰੇ ਆਨ ਰਜਤਪਣ ਕੇਰੇ[6]। ਬਹੁਤ ਅਸ਼ਰਫੀ ਲੇ ਲੇ ਗੇਰੇ। ਰਜਤ ਹੇਮ ਕੋ ਜਿਤੋ ਖਜ਼ਾਨਾ। ਸਿੱਖ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਸਿਰ ਧਰਿ ਆਨਾ ॥੧੯॥ ਬਹੁਰ ਹੁਕਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਖਾਨਾ। 'ਲਯਾਵਹੁ ਅਬਹਿ ਜਵਾਹਰ ਖਾਨਾ[7]'। ਲਯਾਵਨ ਲਾਗੇ ਮੁਕਤਾ ਹੀਰੇ। ਗੇਰੇ ਸਲਿਤਾ ਜਲ ਮਹਿ ਤੀਰੇ[8] ॥ ੨੦ ॥ ਕੰਚਨ ਚਾਂਦੀ ਕੇ ਬਹੁ ਬਾਸਨ। ਹੇਮ ਜਰਾਊ ਲਯਾਇ ਸੁ ਦਾਸਨਿ। ਡਾਰਤਿ ਹੈਂ ਸਭਿ ਗਰਤ ਮਝਾਰੇ। ਲੋਪ ਹੋਤਿ ਨਹਿ ਪਰਹਿਂ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਜੇਤਿਕ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਤਹਿਂ ਪਾਸ। ਕਰਹਿਂ ਕਾਰ ਜਿਮ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਪੁਨਹਿ ਸਿਲਹਖਾਨਾ[9] ਮੰਗਵਾਇਵ। ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੁਹਾਇਵ ॥੨੨॥ ਕੰਚਨ ਮੁਸ਼ਟ ਜਰਾਵ ਜਵਾਹਰ। ਖੰਡੇ ਖੜਗ ਦੁਧਾਰੇ ਜ਼ਾਹਰ। ਮੁਕਤਾ ਹੀਰੇ ਜਰੇ ਜਿ ਸੰਗ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅਨਿਕ ਨਿਖੰਗ ॥੨੩॥ ਬ੍ਰਿੰਦ ਸਰਾਸਨ ਕੀਮਤ ਮਹਾਂ। ਸਭਿ ਉਠਾਇ ਕਰਿ ਲ੍ਯਾਏ ਤਹਾਂ। ਤਬਿ ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਪਨਚ[10] ਉਤਾਰਾ। ਕਟ ਲਪੇਟ ਕਰਿ ਢਾਂਪਯੋ ਸਾਰਾ ॥ ੨੪ ॥ ਕੀਨ ਦੁਰਾਵਨ ਭਲੇ ਬਨਾਇ। ਬ੍ਰਿੰਦ ਸਰਾਸਨ ਡਾਰੇ ਆਇ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨੇ ਸੋ ਜਾਨਾ। ਨਿਕਟ ਸਿੱਖਯ ਭ੍ਰਾ ਤਬਹੁ ਬਖਾਨਾ ॥੨੫॥ 'ਕਟ ਸੋਂ ਕਹਾਂ ਲਪੇਟਨ ਕਰਿਯੋ?'। ਸੁਨਤਿ ਬਾਕ ਕੋ ਸੋ ਉਰ ਡਰਿਯੋ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕੀਨਸਿ ਬਿਨਤੀ। 'ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਠਾਨੀ ਗਿਨਤੀ ॥੨੬॥ ਮਮ ਕਮਾਨ ਕੋ ਪਨਚ ਪੁਰਾਨਾ। ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਸੰਗ ਲਰਹਿਂ ਜਿਸ ਥਾਨਾ। ਇਹ† ਜੋ ਟੂਟ ਜਾਇ ਜਿਸ ਬਾਰੀ। ਤਬਹਿ ਚਢਾ-

[1]ਉਹ (ਹੁਕਮ) ਮੰਨ ਲੀਤਾ। [2]ਕਹਿ ਕਹਿਕੇ ਮੰਗਾਯਾ ਸੀ। [3]ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਧਰ ਧਰਕੇ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। [4]ਗੁਰਾਂ ਅਗੇ ਜੋ ਟੋਆ ਸੀ ਤਿਸ ਵਿਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [5]ਘਰ ਤੋਂ ਨਦੀ ਤਕ ਇਕ ਕਤਾਰ ਬੱਝ ਗਈ (ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ)। [6]ਰੁਪੱਯਾਂ ਦੇ ਤੋੜੇ ਲਿਆਕੇ [ਤੋੜਾ—ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੇ ਦੀ ਥੈਲੀ, ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ]। [7]ਜਵਾਹਰਖਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਜਵਾਹਰ ਲਿਆਓ। [8]ਕਿਨਾਰੇ ਖੜੋਕੇ। [9]ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਘਰ। [10]ਚਿੱਲਾ।

*ਪਾ:—ਸਰ। †ਪਾ:—ਇਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਹੁ ਇਹ ਗੁਨ ਧਾਰੀ[1] ॥ ੨੭ ॥ ਰਹਤਿ ਪੰਥ ਕੀ ਨੀਤਿ ਲਗਾਈ। ਚਹੁੰ-
ਦਿਸ਼ ਬਿਖੈ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਸਮੁਦਾਈ'। ਬੋਲੇ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਅਵਤੰਸ਼। 'ਇਹੁ ਪੂਜਾ
ਕੀ ਹੈ ਸਭਿ ਅੰਸ਼ ॥ ੨੮ ॥ ਬਿਖ ਸਮਾਨ ਸਭਿ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਹੈ। ਹੀਨ
ਬੀਰਤਾ ਕਰਤੀ ਜੋ ਹੈ[2]। ਦੋਨੋ ਲੋਕਨਿ ਕਰਤਿ ਬਿਗਾਰ। ਲੇਨਹਾਰ ਕੇ ਪੁੰਨ
ਨਿਵਾਰ* ॥੨੯॥ ਜਪੁ ਤਪੁ ਐਂਚਿ ਲੇਤਿ ਇਸ ਭਾਇ। ਪੋਲਤੀਲ ਤੇ ਜਲ
ਜਿਮ ਜਾਇ[3]। ਇੱਤਆਦਿਕ ਕੋ ਕਰਹੁ ਬਿਬੇਕ[4]। ਔਗੁਨ ਇਸ ਮਹਿ
ਲਖਹੁ ਅਨੇਕ' ॥ ੩੦ ॥ ਸੁਨਤਿ ਸਿੱਖ ਸੋ ਥਰਹਰ ਕਾਂਪਾ। ਚਰਨ ਪਰਯੋ
ਬਖਸ਼ਾਵਨ ਆਪਾ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਲਗਯੋ ਅਬਿ ਰਾਵਰਿ ਸ਼ਰਨੀ। ਮਾਫ ਅਵੱਗਯਾ
ਇਹ ਮਮ ਕਰਨੀ ॥੩੧॥ ਨਾਮ ਗ਼ਰੀਬਨਿਵਾਜ ਤੁਮਾਰਾ। ਅਧਮ ਉਧਾਰਨ
ਬਿਰਦ ਤੁਮਾਰਾ'। ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨ। 'ਤਯਾਗਹੁ ਪਨਚ
ਧਰਹੁ ਇਸ ਥਾਨ ॥ ੩੨ ॥ ਵਸਤੂ ਅਪਰ ਕੋਸ਼ ਮਹਿ ਜੇਤੀ। ਪਹੁੰਚਹੁ
ਤੂਰਨ ਆਨਹੁ ਤੇਤੀ। ਕੋਸ਼ਪਤੀ ਕੇ ਸੰਗ ਉਚਾਰਨਿ[5]। ਸਭਿ ਸਥਾਨ
ਤੇ ਹੇਰਿ ਸਿਭਾਰਨਿ[6] ॥ ੩੩ ॥ ਸਭਿ ਨਿਕਾਸ ਸਿੰਘਨ ਕਰ ਦੇਹੁ[7]। ਖਰੇ ਨ
ਹੋਵਹਿ ਲਯਾਇ ਅਛੇਹੁ'। ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਬਡ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨਾ। ਕਿਸ ਤੇ ਹੋਇ
ਸਕਹਿ ਪਰਮਾਨਾ[8] ॥੩੪॥ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਢੋਵੈਂ। ਮਹਾਂ ਅਨੂਠੀ
ਵਸਤੁ ਜੋਵੈਂ। ਤੂਰਨ ਦੌਰਿ ਦੌਰਿ ਕਰਿ ਆਨਹਿ। ਕੰਚਨ ਆਯੁਧ ਰਜਤ
ਮਹਾਂਨਹਿ ॥੩੫॥ ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ ਜੋਤਿ ਜਗੇ ਤੇ। ਜਲ ਮਹਿ ਗੇਰਤਿ ਆਨਿ
ਤੁਰੇਤੇ[9]। ਐਸੋ ਕੌਨ ਹੁਕਮ ਕੋ ਹੇਰਹਿ। ਗੁਰੂ ਤਜਹਿ ਤਿਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ
ਲੇਰਹਿ[10] ॥ ੩੬ ॥ ਅਨਗਨ ਸਿੱਖ ਅਨਗਨਤੀ ਵਾਰੀ। ਅਨਗਨ ਧਨ
ਆਨਤਿ ਜਲ ਡਾਰੀ†। ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਤੇ ਦੌਰਤਿ ਜਾਂਹੀ। ਆਇ ਸ਼ੀਘ੍ਰ
ਤਹਿ ਬਿਲਮਤਿ ਨਾਂਹੀ ॥੩੭॥ ਸੰਧਯਾ ਲਗ ਢੋਵਨ ਗਨ ਕਰਿਯੋ। ਨੀਠ
ਨੀਠ ਕਰਿਤੇ ਤਬਿ ਭਰਿਯੋ। ਜਬਿ ਸਭਿ ਆਇ ਚੁਕਯੋ ਅਸਬਾਬ। ਸਭਿ
ਦਿਨ ਧਰਤੇ ਰਹੇ ਸ਼ਿਤਾਬ ॥ ੩੮ ॥ ਸਭਿ ਕੋ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਯੋ। 'ਅਬਿ
ਤੋ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥ ਆਯੋ। ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਅਬਿ ਡੇਰੇ ਚਲੋ। ਬਿਸਰਾਮਹੁ

[1] ਇਸ ਚਿੱਲੇ ਨੂੰ ਵਤਕੇ ਚੜ੍ਹਾਵਾਂਗਾ, [ਸੰਸ:, ਗੁਣ=ਚਿੱਲਾ]। [2] ਜੋ ਬੀਰਤਾ ਤੋਂ ਹੀਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। [3] ਪੋਲੀ ਤੀਲ਼ ਵਿਚ ਦੀ ਜਿਵੇਂ ਜਲ ਖਿੱਚ ਲਈਦਾ ਹੈ। [4] ਵਿਚਾਰੋ। [5] ਜਾਕੇ ਕਹੋ। [6] ਭਾਲਕੇ ਵੇਖਕੇ। [7] ਸਿੰਘਾਂ ਹੱਥੋਂ ਭੇਜੋ। [8] ਅੰਦਾਜ਼ਾ। [9] ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਲਿਆਕੇ. [10] ਗੁਰੂ (ਜਿਸ ਧਨ ਦਾ) ਤਯਾਗ ਕਰਨ (ਤੇ ਸਿੱਖ) ਉਸ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਲੇਵੇ (ਐਸਾ ਕੌਣ ਸਿੱਖ ਹੈ)।

*ਪਾ:-ਪੁਨਨਿਹਾਰਿ। †ਪਾ:-ਡਾਰੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰਮ ਦਲੌਂ[1]’ ॥ ੩੯ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਗਮਨੇ ਗੁਰ ਗੋਸਾਈਂ। ਸਿੰਘ ਸਮੂਹ ਸੰਗ ਸੁਖ ਪਾਈ। ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ ਬਿਰਾਜੇ ਆਇ।ਸਭਿ ਸਿਖ ਪਹੁੰਚੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਾਂਇ ॥ ੪੦ ॥ ਜਬਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੁਕਮ ਕੌ ਦਯੋ[2]। ਪਰਬਤ ਪਤੀ ਦੂਤ ਸੁਨਿ ਲਯੋ। ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਸੁਧ ਤਤਕਾਲ ਪਠਾਈ। ‘ਗਾਡਨੋ ਧਨ ਸਲਿਤਾ ਜਲ ਥਾਈਂ’ ॥ ੪੧ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਸ਼੍ਰੌਨ ਮੂਢ ਲਲਚਾਨੇ। ਭਏ ਤਿਮਰ ਆਏ ਤਿਸ ਥਾਨੇ। ਗਯੋ ਦੇਖਿ ਤਿਨ ਥਾਇ ਬਤਾਈ[3]। ‘ਇਹਠਾਂ ਧਰਯੋ ਕੋਸ਼ ਸਮੁਦਾਈ’ ॥੪੨॥ ਸੁਭਟ ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਕਰਿ ਠਾਂਢੇ। ਪਰਿ ਦਿਸ਼ ਕਰੇ ਲਰਨ ਹਿਤ ਗਾਢੇ। ਲਗੇ ਸੈਂਕਰੇ ਖੋਜਨਿ ਤਹਾਂ। ਨਹਿਂ ਜਾਨੈਂ ਮੂਰਖ ਹੈ ਕਹਾਂ ॥੪੩॥ ਸਭਿ ਜਾਮਨਿ ਲੌ ਖੋਜਤਿ ਰਹੇ। ਨਦੀ ਥੀਰ ਜਹਿਂ ਜਹਿਂ ਜਿਨ ਕਹੇ[4]। ‘ਇਸ ਥਲ ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਦਿਨ ਸਾਰੇ। ਤਿਨ ਆਦੀ ਸਗਰੇ ਧਨ ਡਾਰੇ’ ॥੪੪॥ ਜਾਰਿ ਮਸਾਲੈਂ ਖੋਜਤਿ ਰਹੇ। ਖਨਹਿ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਜਲ ਮਹਿ ਲਹੇ। ਹੋਤ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸੋ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗਏ। ਰਿਦੈ ਬਿਸੂਰਤਿ ਜਨੁ ਲੁਟ ਲਏ॥੪੫॥ਚਢਨੋ ਦਿਵਸ ਸਿਖ ਦੇਖਨਿ ਆਏ।ਬਹੁਤ ਸਥਾਨ ਗਰਤ ਖਨਵਾਏ[5]। ਖੋਜ[6] ਸੈਂਕਰੇ ਮਨੁਖਨਿ ਕੇਰਾ। ਇਤ ਉਤਿ ਬਿਚਰੇ ਸੋ ਸਭਿ ਹੇਰਾ ॥ ੪੬॥ ਇਮ ਅਵਿਲੋਕਿ ਗਏ ਗੁਰ ਪਾਸੀ। ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਤਟ ਕੀ ਬਾਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ।‘ਖਨੀ ਥਾਉਂ ਤਹਿਂ ਦੂਰ ਘਨੇਰੀ। ਘਨੀ ਪੈੜ[6] ਲੋਕਨਿ ਕੀ ਹੇਰੀ’ ॥੪੭॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। ‘ਹੈਂ ਪਹਾਰੀਏ ਨਰ ਅਨਜਾਨਾ। ਸਭਿ ਮਾਇਆ ਅਸਬਾਬ ਜੁ ਰਾਸੀ’। ਹਮ ਸੌਂਪਯੋ ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਕੇ ਪਾਸੀ ॥ ੪੮॥ ਧਰੀ ਧ੍ਰੋਹਰ[8] ਹਮ ਸਭਿ ਸੰਭਾਰਿ।ਰਹਿ ਚਿਰਕਾਲਹਿ ਇਸੀ ਮਝਾਰ। ਪੰਥ ਹਮਾਰੋ ਪ੍ਰਗਟਹਿ ਭਾਰੋ। ਪ੍ਰਿਥੀ ਰਾਜ ਲੇ* ਕਰਹਿ ਉਦਾਰੋ ॥ ੪੯ ॥ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖ ਜਨਮਹਿ ਬਲਿ ਭਾਰੀ। ਮਹਾਂ ਤੇਜਸੀ ਰਿਪੁਨਿ ਪ੍ਰਹਾਰੀ। ਤਿਸ ਕੇ ਹਿਤ ਹਮ ਨੇ ਇਹ ਰਾਖੀ।ਸੋ ਆਵੈ ਇਸ ਕੋ ਅਭਿਲਾਖੀ ॥੫੦॥ ਲੇਹਿ ਅਮਾਨਤ ਅਪਨੀ ਆਇ। ਪਹੁੰਚਹਿ ਸਮਾਂ ਸਕਲ ਬਨ ਜਾਇ। ਨਹੀਂ ਅਪਰ ਕੇ ਇਹ ਕਰ ਆਵੈ।ਜੇ ਕਰਿ ਜਤਨ ਅਨੇਕ ਬਨਾਵੈ’॥੫੧॥

---

[1]ਥਕਾਨ ਲਾਹੋ। [2]ਹੁਕਮ ਸਵੇਰੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (ਧਨ ਢੂੰਡਣ ਦਾ)। [3]ਜੋ ਦੇਖ ਗਿਆ ਸੀ (ਦੂਤ) ਤਿਸ ਨੇ ਥਾਂ ਦੱਸੀ। [4]ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਜਿਸ ਨੇ ਕਹਿਆ। [5]ਪੱਟੇ ਹੋਏ ਟੋਏ (ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵੇਖੇ)। [6]ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ। [7]ਸਾਰਾ ਹੀ। [8]ਅਮਾਨਤ [ਪੰਜਾ:, ਧਰੋਹਰ=ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਅਮਾਨਤ ਰੱਖੀ ਸ਼ੈ]। *ਪਾ:-ਕੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਤਨੋ ਧਨ ਗੁਰ ਸਲਿਤਾ ਡਾਰਾ। ਗੁਰ ਸਿੱਖਨ ਕਿਛੁ ਗਿਨਕੋ ਬਿਚਾਰਾ। ਨੌ ਕਰੋੜ ਨਗਦੀ ਠਹਿਰਾਯੋ। ਵਸਤੁ ਮੋਲ ਕਛੁ ਨਹਿਂ ਨ ਲਖਾਯੋ॥੫੨॥ ਕੰਚਨ ਕੀ ਕਛੁ ਗਿਨਤੀ ਨਾਂਹੀ। ਮਹਾਂ ਜਵਾਹਰ ਮੋਲ ਨ ਤਾਂਹੀ। ਗੁਰ ਘਰ ਜਹਿਂ ਲਖਮੀ ਤਹਿਂ ਰਹੈ[1]। ਤਿਸ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਕਹੁ ਕੋ ਕਹੈ॥੫੩॥ ਇਹ* ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਰੁਚਿਰ ਬਿਲਾਸ। ਪਠਨਿ ਸੁਨਨਿ ਕੋ ਕਰੌਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਸਦਾ ਬਿਅੰਤ ਅੰਤ ਜਿਸ ਨਾਂਹੀ। ਸੰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਕੌਨ ਤਿਨ ਚਾਹੀ॥੫੪॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਮੈ ਦ੍ਰੱਬਧਰਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਤ੍ਰੈਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੨੨॥

੨੩. [ਫਕੀਰ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਬੁੱਕ ਭੇਟਾ ਲਿਆਇਆ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ †ਇਕ ਬਿਰ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ ਤੇ ਗਨ ਸੰਗਤਿ ਚਲਿ ਆਇ। ਪਰੀ ਰਹੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਕਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਚਾਹਿ‡ ॥੧॥ ਚੌਪਈ॥ ਕਰੀ ਮੇਵਰੇ ਸੁਧਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ। 'ਸੰਗਤਿ ਦਰਸ ਮਨੋਰਥ ਉਰ ਕੋ। ਘਨੀ ਬਟੋਰਨ ਹ੍ਵੈ ਚਲਿ ਆਈ। ਬੀਤੇ ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਇਥਾਈ' ॥੨॥ ਸੁਨਿ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ। 'ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਾਤ ਕੋ ਸਭਿ ਕਿਛ ਤਯਾਰੀ। ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਸਥਾਨ ਪਿਛਾਰੀ§। ਕਹਿ ਦੀਜਹਿ ਜਹਿਂ ਕਹਿਂ ਨਰ ਨਾਰੀ' ॥੩॥ ਸੁਨਤਿ ਹੁਕਮ ਇਮ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ। ਉਠੇ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸੇਵਕ ਸਮੁਦਾਈ। ਅਨਿਕ ਬਰਨ ਕੇ ਕਰੇ ਬਿਛੌਨੇ। ਹੇਮ ਪ੍ਰਯੰਕ ਡਸਾਯਹੁ ਲੋਨੇ[2] ॥੪॥ ਆਸਤਰਨ ਕੇ ਸਹਿਤ ਸੁਹਾਵਤਿ। ਸੇਜਬੰਦ ਸੁੰਦਰ ਛਬਿ ਪਾਵਤਿ। ਕਟ ਸੋਂ ਕਸਿ ਨਿਖੰਗ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ। ਧਨੁ[3] ਕਰਿ ਗਹੇ ਬਨੇ ਸਮ ਸ਼ੇਰ ॥੫॥ ਆਨਿ ਬਿਰਾਜੇ ਸਭਾ ਸਥਾਨ। ਸਿੰਘ ਪੁੰਜ ਕੋ ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ।ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੁਧ ਸੰਗਤਿ ਪਾਈ। ਹੁਮ ਹੁਮਾਇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਉ ਆਈ ॥੬॥ ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਕਹੁ ਅਰਪੰਤੀ। ਬੰਦਤਿ ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਪੁਜੇਤੀ[4]। ਬਡੀ ਭੀਰ ਹੋਈ ਗੁਰ ਤੀਰ। ਰੁਤਿ ਗਰਮੀ ਕੀ ਸ੍ਵੇਦ[5] ਸਰੀਰ॥੭॥ਸਿੱਖਨਿ ਦਿਸ਼ ਤੇ ਹੁਇ ਅਰ-ਦਾਸ।ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਪੁਰਵਹਿਂ ਉਰ ਆਸ¶॥ਚਹੁੰਦਿਸ਼ ਮਨੁਜ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਖਰੇ। ਜ਼ਰੀ ਦੋਜ਼ ਬਰ ਬਿਜਨਾ ਫਿਰੇ॥੮॥ ਚਾਮਰ ਚਾਰੁ ਚਲਾਚਲ ਢੋਰਹਿਂ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨ ਕੇ ਮਨ ਗੁਰ ਚੋਰਹਿਂ[6]ਕਰਤਿ ਖੁਸ਼ੀ ਸਿੱਖਨਿ ਪਰ ਭੂਰੀ। ਜਿਸ

[1]ਭਾਵ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਘਰ ਓਥੇ ਤਾਂ ਲਖਮੀ ਵਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। [2]ਸੁੰਦਰ। [3]ਧਨੁਖ। [4]ਪੂਜਦੀ ਹੈ। [5]ਮੁੜ੍ਹਕਾ। [6]ਦੁਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

*ਪਾ:—ਇਕ। †ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ਇਹ ੭੮ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ। ‡ਪਾ:- ਕੇ ਚਾਇ। §ਪਾ:—ਅਥਾਰੀ। ¶ਪਾ:—ਅਰਦਾਸ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੇ ਸਕਲ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ॥ ੯ ॥ ਤਿਸ ਛਿਨ ਇਕ ਫਕੀਰ ਮੰਦਾਰੀ[1] । ਆਪਹੁ ਬਲ ਤੇ ਭੀਰ ਮਝਾਰੀ । ਬਿਸਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਲੇ ਫੂਲਨਿ ਮੰਜੁਲ[2]।ਭਰਿ ਕਰਿ ਦੋਨਹੁੰ ਕਰ ਕੀ ਅੰਜੁਲ ॥ ੧੦ ॥ ਪਹੁੰਚਯੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਜੂਰਿ। ਚਲਹਿ ਸ੍ਵੇਦ ਜਿਹ ਕਾਂਧਾ ਭੂਰ[3] । ਨਗਨ ਅੰਗ ਤੇ ਦੌਰਤਿ ਆਯੋ । ਬਡੀ ਭੀਰ ਚੀਰਤਿ ਨਿਕਸਾਯੋ ॥੧੧॥ ਫੂਲ ਗੁਲਾਬ ਚੰਬੇਲੀ ਕੇਰੇ । ਧਰੀ ਭੇਟ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਗੇਰੇ।ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਜਬਿ ਠਾਂਢੋ ਹੋਯੋ । ਸ੍ਵੇਦ ਸਨੇ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਜੋਯੋ॥ ੧੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲੇ ਅਵਿਲੋਕਿ। 'ਸਾਂਈਵਾਲੇ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕ ! ਇਤੋ ਕਸ਼ਟ ਕਿਉਂ ਤਨ ਕੋ ਦੀਨੋ । ਲਯਾਵਨ ਫੂਲ ਜਤਨ ਬਹੁ ਕੀਨੋ ॥ ੧੩॥ਦਰਸ਼ਨ ਤੁਮ ਸਭਿ ਸੰਤਨ ਕੇਰਾ।ਭੇਟ ਅਹੈ ਸੋ ਹਮ ਨੇ ਹੇਰਾ[4]। ਇਕ ਜਾਨਯੋ ਤਬਿ ਭੇਦ ਨ ਕੋਈ[5]। ਦੁਬਿਧਾ ਜਿਸ ਉਰ ਮਾਨਹਿ ਦੋਈ[6]' ॥ ੧੪॥ਰਿਦੇ ਅਨੰਦ ਫਕੀਰ ਮੰਦਾਰੀ। ਹਿਤ ਉੱਤਰ ਕੇ ਚਤੁਰ ਉਚਾਰੀ[7]:- 'ਦਸਤ ਜੁ ਖਾਲੀ ਰੂਹ ਸੁ ਸਯਾਹ । ਦਸਤ ਸੁ ਆਮਦ ਵੇ ਪਰਵਾਹ॥ ੧੫॥ ਅਵਾਜ਼ ਖ਼ਾਲੀ ਜਹਾਨ ਬਿਪੀਰ । ਬਦਨ ਸੁੰਨ ਕਾਫਰ ਬੇਵਜ਼ੀਰ*' ।

[
ਦਸਤ=ਹੱਥ । ਰੂਇ ਸਿਆਹ=ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਭਾਵ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ।
ਰੂਹ ਸਿਆਹ=ਆਤਮਾ ਕਾਲਾ, ਮੈਲਾ ਦਿਲ ।
ਆਮਦ=ਆਮਦਨ । ਅਵਾਜ਼=ਸੱਦ, ਵੰਗਾਰ, ਸਦਾ ।
ਬਿਪੀਰ=ਬੇ ਉਸਤਾਦਾ, ਬੇਮੁਰਸ਼ਦ ਦਾ । ਕਾਫਰ=ਜੋ ਦੀਨ ਹੱਕ ਤੇ ਨਾ ਟੁਰੇ, ਭਾਵ ਬੇਦੀਨ ।
ਵਜ਼ੀਰ=ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਭਾਰ ਵੰਡਾਉਣ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਵੇ । ਬੇ ਵਜ਼ੀਰ=ਬਿ ਮਦਦਗਾਰ । ਬੇ ਆਸ੍ਰਾ ।
ਬਦਨ ਸੁੰਨ=ਮੂੰਹ ਸੁੰਞਾ (ਅ) [ਫਾ:, ਬਦਨ =ਸਰੀਰ] ਸਰੀਰ ਸੁੰਞਾਂ ।
]

ਅਰਥ—ਜੋ ਹੱਥ ਖਾਲੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਰੂਹ ਕਾਲਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੇ ਹਥਾਂ ਵਿਚ ਆਮਦਨ ਹੈ ਉਹ ਬੇ ਪਰਵਾਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਸਦਾ ਖਾਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਬੇ ਪੀਰਾ ਹੈ, (ਭਾਵ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਦਾ ਸਤਿਕਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)। (ਬੇ ਪੀਰਾ ਜੋ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ) ਮੂੰਹ ਸੁੰਞਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬੇ ਦੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੇ ਆਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਗੁਰ ਕਾਹਿ 'ਰੂਹ ਖਾਲਸੀ ਦੀਦਹਿ । ਬਾਜ਼ੀ ਬਰੀਰ ਸਾਂਈ ਮੁਰੀਦਹਿ॥੧੬॥

[1]ਬਦੀਉੱਦੀਨ ਮਦਾਰ, ਜੋ ਕਨੌਜ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦਾ ਫਕੀਰ । [2]ਉਜ਼ਲ ਤੇ ਉੱਜਲ ਫੁੱਲ । [3]ਮੁੜ੍ਹਕਾ ਚੱਲੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ । [4](ਓਹੋ ਦਰਸ਼ਨ ਹੀ) ਸਾਡੀ ਭੇਟਾ ਹੈ, (ਸੋਈ ਦਰਸ਼ਨ) ਅਸਾਂ ਇਹ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ । [5]ਜਦ ਇਕ ਮੰਨ ਲਿਆ ਤਦ ਫੇਰ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਾਹੀਂ । [6]ਜਿਸ ਨੇ ਦੋ ਕਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੁਬਿਧਾ ਹੈ । [7]ਚਤੁਰ ਨੇ ਕਹਿਆ । (ਅ) ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਕਿਹਾ । *ਇਸ ਗੁਫਤਗੂ ਦੀ ਫਾਰਸੀ ਇਬਾਰਤ ਸਫਾ ਨਹੀਂ ।

ਖ਼ੁਦਾ ਬੰਦਾ ਬਗ਼ੈਰ ਹਵਾਇ। ਖ਼ੁਦਾਇ ਚਸ਼ਮ ਸੇ ਬੇਪਰਵਾਹਿ। ਬਦਨ ਫੁਰਮਾਨ ਖੁਲਾਸੀ ਜਹਾਨ। ਬੰਦਗੀ ਦਾਰ ਦਰਗਹਿ ਪਰਵਾਨ' ॥ ੧੭ ॥

ਰੂਹ ਖਲਾਸੀ=ਰੂਹ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦਗੀ, ਰੂਹ ਜਿਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਈ ਹੈ।
ਭਾਵ ਸਰਬ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਨਿਰਬੰਧ ਹੋਇਆ ਹੈ।
ਦੀਦਹਿ=ਦੇਖੇ ਯਾ ਦੀਦਹ ਬਾਯਦ=ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਏ। ਦਰਸ਼ਨ ਜੋਗ।
ਬਾਜ਼ੀ=ਖੇਲ, ਬਾਜ਼ੀਗਰੀ, ਬਨਾਵਟ। ਬਗੈਰ=ਬਿਨਾਂ।
ਸਾਂਈ ਮੁਰੀਦਹ=ਰਬ ਦਾ ਸਿੱਖ। ਸਾਂਈਂ ਦਾ ਸੇਵਕ।
ਖ਼ੁਦਾ ਬੰਦਾ=ਰੱਬ ਦਾ ਦਾਸ। ਹਵਾਇ=ਹਿਰਸ, ਲਾਲਚ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ।
ਚਸ਼ਮ=ਅੱਖ। ਖ਼ੁਦਾਇ ਚਸ਼ਮ=ਰੱਬ ਤੇ ਹੈ ਤੱਕ ਜਿਸ ਦੀ।
ਬਦਨ ਫੁਰਮਾਨ=ਮੂੰਹ ਦਾ ਹੁਕਮ, ਭਾਵ ਤੇਰਾ।
ਖੁਲਾਸੀ=ਬੇ ਰੋਕ, ਖੁਲ੍ਹਾ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ।
ਬੰਦਗੀਦਾਰ=ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਅਰਥ—ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ:—(ਜਿਸ ਦੀ) ਆਤਮਾ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਈ ਹੈ (ਉਹ) ਦੀਦਾਰ ਜੋਗ ਹੈ (ਭਾਵ ਉਹ ਰੂਹ ਸਿਆਹ ਨਹੀਂ)। ਸਾਂਈਂ ਦਾ ਸੇਵਕ (ਉਸ ਲੈਣ ਦੇਣ ਤੋਂ) ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਬਾਜ਼ੀਗਰੀ (ਵਾਂਙੂ ਬਨਾਵਟੀ ਗੁਰੂ ਚੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪਰਵਿਰਤ ਹੈ), (ਕਿਉਂਕਿ) ਰੱਬ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹਵਾ (ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ) ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਇਸ ਲਈ ਕਿ) ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ (ਤੱਕ) ਖੁਦਾ ਉਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਬੇਪਰਵਾਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ (ਤੇਰਾ, ਹੁਕਮ) ਜਹਾਨ ਉਪਰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਤੁਰਦਾ ਹੈ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ (ਵੀ ਉਹ) ਬੰਦਗੀ ਵਾਲਾ (ਹੀ, ਪਰਵਾਨ ਹੈ (ਚਾਹੇ ਹੱਥ ਉਸ ਦਾ ਖਾਲੀ ਹੈ ਚਾਹੇ ਆਮਦਨ ਵਾਲਾ ਹੈ)।

ਸੂਚਨਾ—ਜੇ ਫਕੀਰ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭੁੱਲ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਕੀਰ ਬਚਨ ਤੇ ਗੁਰਬਚਨ ਦੀ ਵੰਡ ਐਉਂ ਲਗਦੀ ਹੈ:—

ਫਕੀਰ ਬਚਨ	ਗੁਰ ਬਚਨ
ਦਸਤਜੁ ਖਾਲੀ ਰੂਹ ਸੁ ਸਿਆਹ	ਰੂਹ ਖਲਾਸੀ ਦੀਦਹਿ। ਬਾਜ਼ੀ ਬਗੈਰ ਸਾਂਈਂ ਮੁਰੀਦਹ।
ਦਸਤ ਜੁ ਆਮਦ ਬੇ ਪਰਵਾਹ	ਖ਼ੁਦਾ ਬੰਦਾ ਬਗ਼ੈਰ ਹਵਾਇ। ਖ਼ੁਦਾਇ ਚਸ਼ਮ ਸੇ ਬੇਪਰਵਾਹ।
ਅਗਰ ਖਾਲੀ ਜਹਾਨ ਬਿਪੀਰ	ਬਦਨ ਫੁਰਮਾਨ ਖੁਲਾਸੀ ਜਹਾਨ।
ਬਦਨ ਮੂੰਨ ਕਾਫਰ ਬੇ ਵਜ਼ੀਰ	ਬੰਦਗੀਦਾਰ ਦਰਗਹਿ ਪਰਵਾਨ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵੀਚਾਰ—ਵਾਰਤਕ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਾਣਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਜੋ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਆਇਆ ਹੈ ਸੋ ਥੋੜਾ ਹੈ, ਸਿੱਧਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਫ ਹੈ, ਉਹ ਐਉਂ ਹੈ:—

ਤਬ ਫਕੀਰ ਕਹਿਆ: ਦਸਤ ਖਾਲੀ ਹੁਈ ਸ਼ਾਹ। ਹੁਕਮ ਹੋਆ ਦਸਤ ਖਾਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਦਿਲ ਖਾਲੀ ਹੁਈ ਸ਼ਾਹ। ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਇਹ ਬਚਨ ਬਹੁਤ ਕਠਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਕੇ ਕਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹੋ ਬਚਨ ਕਵਿ ਜੀ ? ਲਗ ਪਗ ਰਖੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਭਾਵ ਉਤੇ ਦੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਹੋਰਵੇਂ ਅਰਥ ਬੀ ਲਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:—

ਫਕੀਰ ਬਚਨ:-

੧. ਜੋ ਫ਼ਕਿਰਆਂ ਪਾਸ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਆਵੇ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ (ਯਾ ਆਤਮਾ ਕਾਲੀ) ਹੈ।

੨. ਜੋ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕੁਛ ਲੈਕੇ ਆਵੇ ਸੋ ਬੇ ਪਰਵਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੩. (ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਵਾਲੇ ਦੀ) ਅਵਾਜ਼ ਖਾਲੀ ਹੈ ਉਹ ਜਹਾਂ ਵਿਚ ਬੇ ਪੀਰਾ ਹੈ।
(ਅ) ਜੋ ਫਕੀਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਕੇ ਖਾਲੀ ਮੋੜਦਾ ਹੈ ਸੋ ਬੇ ਪੀਰਾ ਹੈ।

੪. ਮੂੰਹ ਉਸ ਦਾ ਸੁੰਞਾ ਹੈ ਕਾਫਰ ਹੈ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਲਾਹੀਏ ਦੇ ਹੈ। (ਅ) (ਨਾਮ ਤੋਂ) ਸੁੰਞਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੂੰਹ-ਉਹ ਕਾਫਰ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਖਯਾ ਦਾਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੁਰਵਾਕ:—

੫. ਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ (ਤੁਸਾਂ) ਆਤਮਾ ਦੀ ਖਲਾਸੀ ਨੂੰ ਡਿੱਠਾ ਹੈ ?
(ਅ) ਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ (ਉਹ) ਜੀਵ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ ਜੋ..... ।

੬. ਜਗਤ ਰੂਪੀ ਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਰੀਰ ਹੋਕੇ ਸਾਈਂ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਹੋ। (ਅ) ਸੰਸਾਰ ਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣੇ।

੭. ਕਾਮਨਾ ਬਿਹੀਨ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ।

੮. ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ (ਪਰੀਪੂਰਨ) ਖ਼ੁਦਾ ਨੂੰ ਸੋ ਬੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ।

੯. ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੀ ਜਹਾਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। (ਅ) ਜੋ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਸੋ ਜਹਾਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

੧੦. ਬੰਦਗੀ ਵਾਲਾ ਦਰਗਹਿ ਪਰਵਾਨ ਹੈ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹੋਯੋ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼।ਬੋਲ੍ਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਉਂ ਪੁਨ ਦਰਵੇਸ਼। 'ਜ਼ਾਰਤ ਮੱਕੇ ਕੀ ਮੈਂ ਮਾਨੀ[1]। ਰੋਜ਼ ਬਿਐਬ ਆਪ ਸ਼ੁਭ ਜਾਨੀ[2] ॥ ੧੮ ॥ ਦੀਦਮ ਚਸ਼ਮ ਖੁਦਾਇ ਅਲਾਹਿ[3]। ਖੂਬ ਦਿਦਾਰ ਸੁ ਬੇ ਪਰਵਾਹ[4]। ਏਕ ਬਾਤ ਹੈਗੀ ਗੁਨਖਾਨ[5] ! ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਗੁਰ ਪੀਰ ਜਹਾਨ ॥ ੧੯ ॥ ਬੰਦਾ ਬਦਨ ਕਦਮ ਦਰ ਚੂਨਹਿ[6]।ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਬਰਤਹਿਂ ਬਹੁ ਗੁਨਹਿ[7]।ਏਕ ਦਿਵਸ ਮੈਂ ਦਰਿ ਦਰਿਆਉ। ਦੇਹਿ ਖੈਰ ਹਿਤ ਦੀਨਸਿ ਪਾਉ[8]॥੨੦॥ਗ਼ੁਸਲ ਕੁਨਦਂ

[1](ਆਪ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ) ਮੱਕੇ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। [ਫਾ:, ਜ਼ਜਾਰਤ=ਦਰਸ਼ਨ]। [2]ਅਜ (ਬੇਐਬ=) ਪੁੰਨਾਂ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਹੈ, (ਮੈਂ) ਆਪ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਹੈ। [3]ਮੈਂ ਹੇ ਖ਼ੁਦਾਇ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। [4]ਆਪ ਬੇਪਰਵਾਹ ਦਾ ਬੜਾ (ਚੰਗਾ) ਦੀਦਾਰ ਹੈ। [5]ਹੇ ਗੁਨਖਾਨ ! ਇਹ ਇਕ ਗੱਲ ਹੈ। [6]ਮੈਂ ਬੰਦਾ ਮੁਖ(ਵਿਚ ਪਾਂਵਦਾ ਹਾਂ)ਆਪਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਧੂੜੀ। [7]ਤੂੰ ਖੁਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਹੈਂ। [8]ਦਰਿਆਉ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਦੀ ਸੁਖ ਵਾਸਤੇ ਪੈਰ ਰਖਿਆ (ਸ਼ਨਾਨ ਲਈ)। [9]ਛਨਾਨ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਮੈਂ (ਜਦ) ਟੁੱਬੀ ਲਾਈ।

ਮੈਂ ਝੁਬਕ ਲਗਾਈ । ਏਕ ਪੁਰਖ ਤਬਿ ਦੀਨ ਦਿਖਾਈ । ਲੇਕਰਿ ਦੂਰ ਗਯੋ ਮੁਝ ਸੋਈ । ਮਮ ਮਨ ਭ੍ਰਮ ਖ਼ਾਬ ਸਮ ਹੋਈ[1] ॥ ੨੧ ॥ ਤਹਾਂ ਪਹੁਚਿ ਇਕ ਦੇਖੀ ਦਾਰਾ[2] । ਜਿਸ ਕੇ ਤਨ ਮਹਿ ਜੀਵ ਹਜ਼ਾਰਾ[3] । ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਸੋ ਲੇ ਗਈ । ਮਮ ਸਨਮਾਨ ਕਰਤਿ ਬਹੁ ਭਈ ॥ ੨੨ ॥ ਪੂਜਾ ਕਰਿ ਅਕੋਰ ਮੁਝ ਦੀਨਿ। ਪੁਨ ਇਕ ਪੁਰਖ ਬਿਲੋਕਨ ਕੀਨਿ । ਬਹੁ ਬਾਹੂ ਬਹੁ ਬਦਨ ਸੁਹੇਲੇ[4] । ਨਾਗ ਲਪੇਟੇ ਮਨਹੁ ਸਪੇਲੇ[5] ॥ ੨੩ ॥ ਮੋਹਿ ਸੰਗ ਬੋਲ੍ਯੋ: -ਸੁਖਸਾਈਂ[6]-।ਮੁਝ ਤੇ ਕਛੂ ਨ ਜਾਨ੍ਯੋ ਜਾਈ[7] । ਕਹ੍ਯੋ ਤਬੈ–ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪਛਾਨੋ। ਕੋ ਤੂੰ, ਕੈਸੇ ਕਰਤਿ ਬਖਾਨੋ ?–॥੨੪॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਹ੍ਯੋ ਸੰਦੇਸਾ ਰੂਰਾ[8]।–ਦਸਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਗੁਰ ਪੂਰਾ।ਤਿਨ ਢਿਗ ਪਹੁੰਚਹੁ ਕਰਹੁ ਬਤਾਵਨ । ਨਉ ਕਰੋਰ ਅਰੁ ਲਾਖ ਪਚਾਵਨਿ ॥ ੨੫ ॥ ਦਰਬ ਤੁਮਾਰੋ ਅਬਿ ਕੋ ਧਰਿਯੋ।ਮੋਹਿ ਭਾਰਜਾ ਕੇ ਢਿਗ ਪਰਿਯੋ । ਦਸ ਕਰੋਰ ਅਰ ਸੱਤਰ ਲਾਖਾ । ਦੂਤੀ ਭਾਰਜਾ ਕੇ ਢਿਗ ਰਾਖਾ ॥ ੨੬ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਦੇਹਿ ਕੋ ਧਰਨੋ ਤੁਮਾਰੋ[9]।ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਤਿਸਕੀ ਬਾਤ ? ਉਚਾਰੋ[10] । ਉਨੀ ਸਵਾ ਕਰੋਰ ਭਯੋ ਸਭਿ[11]।ਵਾਧੇ ਸਹਿਤ[12] ਲੀਜੀਐ ਸੋ ਅਬਿ ॥੨੭ । ਕੈ ਸਭਿ ਧਨ ਕੋ ਲੀਜੈ ਦੇਖ਼ਬਹਹੁ ਤੁਸੀਂ ਜਹਿ ਲੇਹੁ* ਅਸ਼ੇਸ਼[13] । ਦੇਨਦਾਰ† ਮੈਂ ਰਾਵਰਿ ਏਹੋ‡। ਜਹਿ ਸਭਿ ਚਾਹੋ ਤਹਿਤਬਲੇਹੋ–'॥੨੮॥ਹਸਕਰਿਸ਼੍ਰੀਪ੍ਰਭੁਗਿਰਾ ਅਲਾਈ। 'ਭਲਾ ਫਕੀਰ ਭਲਾ ਸੁਨਿ ਸਾਈ[14] ! ਜਾਨ ਲੀਨ ਹਮ ਸਰਬ ਸੰਦੇਸਾ । ਸਮੁਝ੍ਯੋ ਪਾਛਲ ਪ੍ਰਥਮ ਅਸ਼ੇਸ਼ਾ'॥੨੯॥ਸੁਨਿ ਫਕੀਰ ਹੁਇ ਦੀਨ ਬਖਾਨੈ। 'ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਹੁ ਸਭਾ ਹਮ ਜਾਨੈਂ । ਤਹਾਂ ਨ ਭੇਦ ਪਛਾਨ੍ਯੋ ਕੋਈ । ਇਹਾਂ ਆਪ ਭਾਖੀ ਰਖਿ ਗੋਈ[15]॥੩੦॥ਤਹਾਂ ਖ਼ਾਬ ਸਮ ਕਛੁ ਨ ਜਾਨਾ।ਕਛ.ਮੇਰੋ

[1] ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗ ਭੁਲੇਖਾ ਪਿਆ । [2] ਇਸਤ੍ਰੀ । [3] ਲੱਖ ਜੀਵ ਆਦਿ । [4] ਬਹੁਤੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਬਹੁਤੇ ਮੁਖ ਸੁਹਣੇ । [5] ਮਾਨੋ ਸਪਾਧੇ ਨੇ ਨਾਗ ਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ । [6] ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ:–ਹੇ ਸਾਈਂ ਜੀ ਸੁਖ ਹੈ ? (ਅ) ਹੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਸਾਈਂ (ਗੁਰੂ ਜੀਓ !) । [7] ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗੇ । [8] (ਉਸ ਨੇ) ਕਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਸਨੇਹਾ । [9] ਤੁਹਾਡੇ ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ । [10] ਭਾਵ ਦੱਸੋ ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । [11] ਉਨੀਂ+ਸਵਾ ਕ੍ਰੋੜ (=ਸਵਾ ਵੀਹ ਕ੍ਰੋੜ) । ਪਿੱਛੇ ਕਿਹਾ ਹਿਸਾਬ ਇਉਂ ਹੈ:–੯੫੫੦੦੦੦੦ । ੧੦੭੦੦੦੦੦੦=੨੦੨੫੦੦੦੦੦ । [12] ਭਾਵ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ । [13] ਸਾਰਾ । [14] ਹੇ ਭਲੇ ਫਕੀਰ ਸਾਈਂ ਸੁਣ (ਲਿਆ ਹੈ) ਭਲਾ । (ਅ) (ਭਲਾ ਭਲਾ=) ਬਹੁਤ ਭਲਾ, ਸੁਣ ਲਿਆ ਹੈ ਫਕੀਰ ਸਾਈਂ । [15] ਗੁਪਤ ਰੱਖਕੇ ਕਹੀ ।

*ਪਾ:–ਲਹਹੁ । †ਪਾ:–ਦੇਨਹਾਰ । ‡ਪਾ:–ਏਵੇ ।

ਬਸ ਚਲਨੋ ਨ ਸਜਾਨਾ[1] ਤੁਮ ਅਬਿ ਕਰੁਨਾ ਕਰਿ ਸਮੁਝਾਵੋ। ਕਥਾ ਬਾਤ ਏ ਸਕਲ ਬਤਾਵੋ ?' ॥ ੩੧ ॥ ਬਿਨੈ ਸੁਨੰਤਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਚਾਰੀ। 'ਪੁਰਖ ਉਦਧਿ[2], ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ[3] ਸੋ ਨਾਰੀ। ਦੂਜੀ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸੁ ਦਾਰਾ। ਤਿਨਹੁੰ ਸੁਨੇਹਾ ਤੋਹਿ ਉਚਾਰਾ ॥੩੨॥ ਸੋ ਲੇਖਾ ਹਮ ਸਮਝਹਿੰ ਸਾਰਾ। ਦਰਬ ਇਕੱਤ੍ਰ ਜੁ ਧਰਨੋ ਉਦਾਰਾ। ਸਿਖ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਕੋ ਲੈ ਹਮ ਦੇਹੀਂ[4]। ਜਥਾਇ ਪੰਥ ਜਗ ਮਹਿ ਬਿਰਧੇ ਹੈ ॥੩੩॥ ਰਾਜ ਕਰਨ ਕੀ ਲਾਇਕ ਹੋਵਹਿ। ਅਵਨੀ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੋ ਖੋਵਹਿ। ਤਿਨ ਮਾਂਹਿ ਏਕ ਸਿੱਖ ਹੈ ਭਾਰਾ। ਤਿਸ ਹੱਥੀਂ ਲੇਖਾ ਹੁਇ ਸਾਰਾ ॥ ੩੪ ॥ ਸੋ ਲੇਵੈ ਨਿਜ ਮਾਤਾ ਸਹਤਿ[5]। ਸਮੁਝਹਿੰਗੇ, ਲੇਖਾ ਹੈ ਮਹਿਤ। ਇਸੀ ਹੇਤ ਦ੍ਵੈ ਬਾਰ ਉਚਾਰਾ। ਭਲਾ ਭਲਾ ਜੀ ਜਾਨਨੋ ਸਾਰਾ ॥ ੩੫॥ ਹੈਗਾ ਸੱਚੁ ਫਕੀਰਹਿ ਸਾਂਈ[6]। ਸਭਿ ਹਮ ਸਮੁਝਨੋ ਜਥਾ ਬਤਾਈ'। ਸੁਨਤਿ ਫਕੀਰ ਝੁਕਨੋ ਕਰਿ ਨਮੋ। ਬੂਝਨਿ ਹੇਤ ਕਹਨੋ ਤਿਹ ਸਮੋ ॥ ੩੬ ॥ 'ਮੋ ਕਹੁ ਲਾਭ ਕਹਾਂ ਕਛੁ ਹੋਵਾ। ਦਰਸ਼ਨ ਰਾਵਰ ਕੋ ਬਰ ਜੋਵਾ'। ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਗੀ-ਧਰ ਤਬਿ ਮੁਸਕਾਏ। 'ਪੰਥ ਬਿਖੈ ਤੁਮ* ਉਪਜਹੁ ਆਏ ॥ ੩੭ ॥ ਤੁਮ ਭੀ ਤਪੁ ਕੋ ਫਲ ਹੁਇ ਜੇਤਾ। ਭੋਗਹੁ ਭੋਗ ਹਰਖ ਕਰਿ ਤੇਤਾ। ਕਰੋ ਰਾਜ ਕੋ ਲੇ ਕਰਿ ਧਰਨੀ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਕੀਨਸਿ ਕਰਨੀ' ॥ ੩੮ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੋ ਜਾਨਿ ਫਕੀਰ। ਪੁਨ ਬੋਲਨੋ ਜੁਤਿ ਬਿਨੈ ਗਹੀਰ। 'ਭਉਜਲ ਤੇ ਪ੍ਰਭੁ ਹਮਹਿ ਬਚਾਵੈ। ਭੋਗ ਰੋਗ ਮਹਿੰ ਨਾਹਿਨ ਪਾਵੈ ॥੩੯॥ ਸੱਚੁ ਹੱਕ ਸੋਂ ਮੋਹਿ ਮਿਲਾਵੈਂ[7]। ਜਿਸ ਤੇ ਆਵਾਗਵਨ ਮਿਟਾਵੈ'। ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮਾਲਕ ਬੋਲੇ। 'ਸਾਂਈ ਜੀ ! ਪ੍ਰਭੁ ਪੁਰ ਤੋਲੇ ॥ ੪੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭਾਣਾ ਹੈ ਇਸ ਰੀਤਿ ਕੋ ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਮਿਟੈ ਨ ਕੋਇ। ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭਿ ਕੋ ਬਾਹਰ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ ॥੪੧॥ ਤਲ ਤ੍ਰੀਮਤ ਉਪਰ ਮਰਦ ਦੋਨੋ ਕੇ ਦਰ ਸੋਇ। ਫੈਸਲ ਦੀਦਮ ਚਸ਼ਮ ਸਭਿ ਸਾਬਤ ਰਹੈ ਨ ਕੋਇ'[8] ॥ ੪੨ ॥ ਸੁਨਿ

---

[1]ਮੇਰੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵਾਹ ਨਾ ਚੱਲੀ। [2]ਓਹ ਪੁਰਖ ਸਮੁੰਦਰ ਸੀ। [3]ਸਤਲੁਜ। [4]ਸਿੱਖਾਂ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਦਿਆਂਗੇ। [5]ਮਾਤਾ (ਧਰਤੀ) ਸਮੇਤ ਆਪ ਓਹ ਲਵੇਗਾ (ਰੁਪੱਯਾ) । (ਅ) ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਵੀ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗੀ। [6]ਹੇ ਫਕੀਰ ਸਾਈਂ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ। [7]ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿ-ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਾਓ। [8](ਮੈਂ ਇਹ) ਫੈਸਲਾ (ਦਰਗਾਹ ਦਾ) ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਹੈ ਕਿ (ਤੇਰੇ ਉਪਰ) ਮਰਦ (ਰੱਬ) ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਤੇਰੇ ਤਲੇ ਤ੍ਰੀਮਤ (ਮਾਇਆ) ਹੋਵੇਗੀ ਭਾਵ ਤੂੰ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਅਲੇਪ ਰੱਬ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਵੇਂਗਾ। (ਇਸ ਹੁਕਮਦੀ ਗੱਲਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ) ਕੋਈ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ

[ਬਾਕੀ ਟੂਕ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਦੇਖੋ]

*ਪਾ:—ਤਬ।

ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਕੇ ਬਚਨ ਖੁਸ਼ੀ ਭਯੋ ਮਨ ਮਾਂਹਿ।ਜਿਤ ਇੱਛਾ ਤਿਤ ਕੋ ਗਯੋ ਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਚਾਹਿ ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਦਰਵੇਸ਼' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤ੍ਰੈ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੩ ॥

੨੪. [ਕਵੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ *ਸੁਪਤੇ† ਨਿਸ ਮਹਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਕਰਿ ਖਾਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਮਹਿ ਉਠੇ ਕੀਨੋ ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ॥੧॥ ਚੌਪਈ॥ ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕੋ ਪਹਿਰਨਿ ਕਰਿਕੈ।ਸੁੰਦਰ ਅੰਗ ਬਿਭੂਖਨ ਧਰਿਕੈ।ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਆਏ। ਚਾਮੀਕਰਿ ਪ੍ਰਯੰਕ ਜਿਸ ਥਾਏਂ ॥ ੨ ॥ ਆਸਤਰਨ ਮਖਮਲ ਕੋ ਕਸਿਯੋ। ਜਰੀ ਸਹਿਤ ਗੁੰਫਨ ਦੁਤਿ ਲਸਿਯੋ। ਤਿਸ ਪਰ ਥਿਰੇ ਬਿਸਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਆਇ ਖਾਲਸਾ ਗਨ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੩॥ ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਅਰੁ ਦੈਠਤਿ ਹੇਰੇ।ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ ਆਨਿ ਤਿਸ ਬੇਰੇ।ਹੇਮਲਸ਼ਟਕਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। ਆਗੇ ਚੋਬਦਾਰ ਤਹਿਂ ਖਰੇ॥੪॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਬਿ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। 'ਗੁਨੀ ਕਵੀਸ਼ੁਰ ਪੰਡਿਤ ਨਾਨਾ। ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਹਕਾਰਿ ਲੇ ਆਵਹੁ। ਜਹਿਂ ਜਹਿਂ ਡੇਰੇ ਤਹਾਂ ਸਿਧਾਵਹੁ' ॥੫॥ ਸੁਨਿਕੈ ਸਭਿ ਤਤਕਾਲ ਬੁਲਾਏ। ਤਿਨ ਕੇ ਦੈ ਹੌਂ ਨਾਮ ਬਤਾਏ। ਕੇਸ਼ੋਦਾਸ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੁਵਰੇਸ਼।ਦ੍ਰੋਣਪਰਬ ਜਿਨ ਕੀਨ ਅਸ਼ੇਸ਼[੧] ॥ ੬ ॥ ਗੁਨੀਆ, ਸੁਖੀਆ, ਬੱਲਭ ਆਯੋ । ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਯੋ। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਪਹੁੰਚੇ ਕੁਛ ਔਰ। ਬੇਦਤਿ ਭੈ ਸੋਢੀ ਸਿਰਮੌਰ॥੭॥ਸਾਦਰ ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ।ਸਭਿ ਪ੍ਰਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ। 'ਤੁਮ ਸਗਲੇ ਬੁਧਿਵੰਤਿ ਬਿਸਾਲੇ। ਕਰਹੁ ਬਿਚਾਰਨ ਵਿੱਦਯਾ ਜਾਲੇ॥ ੮ ॥ ਕਹਿ ਤੇ ਸੁਪਨਾ ਪਾਵਹਿ ਪ੍ਰਾਨੀ? ਕਿਮ ਨਿਸਪਤਿ ਮੈਂ ਸ਼ਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨੀ[੨]? ਕਿਮ ਗੋਡੇ ਪਰ ਪਾਗ ਰਖੰਤੇ? ਕਿਮ ਚੀਤੇ ਪਾਛੇ ਥੁਕਿਯੰਤੇ[੩]? ॥ ੯ ॥ ਚੂਨ[੪] ਪਕਾਵਨ ਜਬਿ ਹੀ ਲਾਗੇ। ਤੌਰਿ ਪਿਛੇ ਕਿਮ

---

[੧]ਜਿਸ (ਕੇਸ਼ੋਦਾਸ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੁਵਰੇਸ਼) ਨੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਦ੍ਰੋਣ ਪਰਬ ਸਾਰਾ (ਭਾਸ਼ਾ) ਕੀਤਾ ਸੀ। [੨]ਕਿਉਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਦਾਗ਼ ਹਨ? [੩]ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਉਂ ਥੁੱਕਦੇ ਹਨ। [ਖਾਲਸਈ ਬੋਲਾ:, ਚੀਤਾ ਭੁਜਾਉਣਾ=ਪੇਸ਼ਾਬ ਕਰਨਾ]। [੪]ਆਟਾ।

*ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੮੪ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ। †ਪਾ:-ਸੁਪਤਹਿ।

[ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਟੂਕ ਦੀ ਬਾਕੀ]

ਭਾਵ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰ ਸਕਦਾ। (ਅ) ਉਪਰ ਮਰਦ (ਅਕਾਸ਼) ਹੈ, ਤਲੇ ਜ਼ੁਮੀਨ (ਧਰਤੀ) ਹੈ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, (ਭਾਵ ਸਾਈਂ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਬਿਨਾ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ। ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਵਲ—ਦੁਇ ਪੁੜ ਚਕੀ ਜੋੜਿ ਕੈ ਪੀਸਣ ਆਇ ਬਹਿਠੁ ॥ ਜੋ ਦਰਿ ਰਹੇ ਸੁ ਉਬਰੇ ਨਾਨਕ ਅਜਬੁ ਡਿਠੁ ॥

(ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੋਰਤਿ ਆਗੇ[1] ? ਰੁਖ ਬਿਗੋਰ ਕਿਉਂ ਬੋਲਨ ਕਰਿ ਹੈ ? ਧਨੁ[2] ਟੰਕਾਰ ਕਰੈਂ ਕਿਉਂ ਨਰ ਹੈਂ ? ॥੧੦॥ ਕਹਹੁ ਤਮਾਕੂ ਕਿਉ ਨਹਿ ਛੁਹੈਂ ? ਕਥਾ ਦ੍ਵਾਦਸ਼ੀ ਕਿਮ ਨਹਿਂ ਕਹੈਂ ?'।ਇਮ ਸ਼੍ਰੀਸਤਿਗੁਰਤੇ ਸਭਿ ਸੁਨੈ[3]।ਕਵਿਕੁਵ-ਰੇਸ਼ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਭਨੈ॥੧੧॥ਦੋਹਰਾ ॥ 'ਖਾਇ ਸਕਲ ਰਸ* ਅੰਨ ਤੇ ਦਪਟੇ ਨਾਰੀ ਭਾਵ[4]। ਘੂਮਿ[5] ਨੀਂਦ ਪੀਛੈ ਪਰੇ† ਜੀਵ ਕਲਾ ਛੁਟ ਦਾਵ‡॥੧੨॥ ਫੁਰੇ ਸੁਪਨ ਸਭਿ ਜੰਤੁ ਕੋ ਸਾਚ ਝੂਠ ਮਨ ਬੂਝਿ[6]।ਇਤਨੀ ਜਾਨੀ ਗਯਾਨ ਤੇ, ਤਾਂ ਪਰ ਤੁਮਰੀ ਸੂਝ[7] ॥ ੧੩ ॥ [8]ਬਲਭਃ 'ਕਾਲਸ਼ ਪਾਪ ਫਲ ਗੌਤਮ ਪਤਨੀ ਪ੍ਰੀਤਾਸਸਿ ਉਠਾਇ ਰਿਖਿ ਨ੍ਹਾਨ ਕੋ ਕਾਮੀ ਬਾਸ਼ਵ ਮੀਤ[9]॥੧੪॥ ਗੁਨੀਆ:'ਜਾਨੁ ਜਾਨਵੀ ਸ਼ੁੱਧ ਠੌਰ ਵਰ ਈਸ਼[10]। ਮੀਤ ਪਾਗ ਸ਼ਰਨਾਗਤੀ ਗੋਡ ਲਾਗ ਸੁਖ ਸੀਸ[11] ॥੧੫॥ ਮੁਖੀਆ:'ਤੰਤਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਕੇ ਹੇਤ ਥੁਕ ਕੀਏ ਹਤਿ ਹੋਤਿ ਹੈ ਜਾਂਤੇ ਕੀਨਾ ਚੇਤਿ[12]॥੧੬॥ਗੁਰਦਾਸ: 'ਦਾਸ ਪਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਹੰ ਮਿਟੈ ਤੁਮ ਸ਼ਰਨ ॥ ਤਵਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਿਨ ਅਹੰਮਤੀ ਬੋਲਤ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹਰਨ[13]§' ॥ ੧੭ ॥ ਸੈਨਾਪਤਿ ਕਹਿਤਾ 'ਇਹੀ

[1](ਤਾਉਣ ਦੇ) ਅਗੋਂ ਆਟਾ ਤੋੜ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਕਿਉਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। [2]ਧਨੁਸ਼ਦਾ। [3]ਸਭ ਨੇ ਸੁਣਿਆ। [4]ਸਾਰੇ ਅੰਨ ਆਦਿ ਰਸ ਖਾਕੇ ਨਾਰੀਆਂ ਦੇ (ਸੂਖਮ)ਭਾਵ ਦਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [5]ਘੁਮਾਟ ਹੋਕੇ। ਅੰਨ ਪਚੇ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਗਾੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵਕਲਾ (ਅੰਨ ਰਸ ਦੇ) ਦਬਾ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [6]ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਜੋ ਝੂਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਚ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। [7]ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਆਪਨੂੰ ਖਬਰ ਹੈ ,ਹੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ! [8]ਬੱਲਭ (ਕਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ):–(ਚੰਦ ਦੀ) ਕਾਲੋਂ ਪਾਪ ਦਾ ਫਲ ਹੈ ਜੋ ਗੌਤਮ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕੀਤੀ ਸੀ (ਇੰਦਰ ਨੇ); ਤਦੋਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਨੇ ਵਕਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੋਕੇ ਰਿਖੀ(ਗੌਤਮ)ਨੂੰ ਨ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਉਠਾਇਆ ਕਾਮੀ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਬਣਕੇ। [10]ਗੁਨੀਆ (ਕਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ):–(ਵਰ+ ਈਸ਼=)ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਸੁੱਧ ਠੌਰ (ਭਾਵ ਜਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ) ਗੰਗਾ ਨੂੰ ਜਾਨੁ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਪੀ ਲਿਆ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ) ਜਾਨੂ (ਗੋਡੇ ਤੋਂ ਕੱਢੀ ਤਾਂਤੇ ਗੋਡਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ)। [11](ਦੂਜਾ ਕਾਰਣ) ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆਂ ਪਗ ਸਿਰ ਸਮੇਤ ਗੋਡਿਆਂ ਨੂੰ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ) ਸੁਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। [12]ਮੁਖੀਆ (ਕਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ):–ਕਿਉਂਕਿ ਥੁੱਕ ਸੁਟਿਆਂ ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਤੇ ਖਯਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕੀਤਿਆਂ ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋਈ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਤੇ ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਚਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਥੁਕ ਸੁਟਣੀ ਸਭ ਦੇ) ਚੇਤੇ ਵਿਚ ਹੈ। (ਅ) ਕੀਨਾਚੇਤ=ਚੀਤਾ ਕਰਕੇ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਕੇ। [13](ਰੁਖ ਬਿਗੋਰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਉਤਰ) ਗੁਰਦਾਸ (ਨੇ ਕਿਹਾ:–ਮੈਂ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਹਾਂ, ਆਪਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆਂ ਅਹੰਕਾਰ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਪਰ) ਜੋ ਜੀ ਤੁਸਾਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਨ ਓਹ (ਇੰਨੇ) ਹੰਕਾਰੀ (ਮੂਰਖ) ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵਿਚ) ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ ਬੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। *ਪਾ:–ਨਰ। †ਪਾ:–ਪਰੋ। ‡ਪਾ:–ਸਾਵ। §ਪਾ:–ਸਰਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਥਮ ਬਰਕਤੀ ਜਾਨ। ਗਨਪਤਿ ਆਦਿ ਮਨਾਈਯੇ ਆਦਿ ਤਵਨ ਕੀ ਕਾਨ¹"॥੧੮॥ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ'ਟਿਕਾਰ ਕੀ ਸ਼ੌਤ੍ਰਨਿ ਦਯੋ ਵੰਗਾਰ²। ਹੈ ਬਲ ਬਿੱਦਨਾ ਜਾਸਕੈ ਆਵੈ ਮਮ ਢਿਗ ਸਾਰ³"॥੧੯॥ ⁴ਕਲੂਆ:'ਤੁਰਕਨਿ ਰਾਜ ਜਬਿ ਰਹਯੋ ਭੂਮ ਪਰ ਛਾਇ। ਜੂਠ ਪਾਨ ਜਪ ਮੰਤ੍ਰ ਫਲ ਹਿੰਦੂ ਕੋ ਛਪ ਜਾਇ⁴॥੨੦॥ਸਕਲ ਪਾਪ ਜੋ ਭੂਮ ਕੇ ਹਰਿ ਪੈ ਗਏ ਫਿਰਯਾਦਿਕਲ ਮਹਿ ਤੁਮਰੀ ਮਹਿ ਹਨਨ ਹਰਿ ਕਹਿ ਸੁਤ ਕਥ ਬਾਦ⁵" ॥ ੨੧ ॥ ਨਾਨਕ ਜਾ ਤੁਮ ਦਯਾਲ ਹੁਇ ਸਕਲ ਦੋਖ ਮਿਟ ਜਾਇ। ਸੰਕਰ ਬਿਦਰ, ਦਾਰਿਦ ਬਿੱਪ੍ਰ,ਅਜਮਿਲ, ਕੁਬਜ, ਭਿਲਾਇ⁶" ॥ ੨੨॥ ਚੁੱਪ ਹੁਏ ਸਭਿ ਗੁਰ ਕਹੈਂ 'ਲੜਕੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ! ਤੂੰ ਕਯੋਂ ਬੋਲਤਿ ਨਹਿ ਅਬੈ,ਕਹਿਨ ਹੋਗ ਮਮ ਸਿੰਘ⁷" ॥ ੨੩ ॥ ਤਬਿ ਮੈਂ ਬੋਲਯੋ ਸਮੁਝਿ ਕੈ 'ਮਨ ਪਰਚਾ ਤੁਮ ਚਰਨ⁸'। 'ਜੀਭੀ ਕੇ ਕਯਾ ਬਸ ਸਹੀ? ਕਰਤਾ ਤੁਮਰੀ ਸ਼ਰਨ⁹' ॥ ੨੪ ॥ ਆਠ ਪਹਿਰ ਕੀ ਚੇਸ਼ਟਾ ਬੈਠਿ ਸਮਰਪਯੋ ਧਯਾਨ। ਨੱਥ ਹਮਾਰੀ ਕੱਥ

---

¹ਸੈਨਾਪਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ (ਆਪਣਾ ਤੋਲ ਵਿਚੋਂ) ਬਰਕਤ ਵਾਸਤੇ ਜਾਣਕੇ ਕੱਢਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਗਣਪਤ ਨੂੰ (ਹਰ ਕੰਮ ਦੇ) ਆਦਿ ਵਿਚ ਮਨਾਕੇ (ਉਸਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕਢੀਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ) ਤੋਲ ਵਿਚੋਂ (ਉਸਦਾ ਹਿੱਸਾ) ਪਹਿਲੋਂ ਕਢੀਦਾ ਹੈ। [ਕਾਨ=ਕੱਢੀਦਾ ਹੈ]। (ਅ) ਤਵਨਕੀ ਕਾਨ=ਉਸ ਕਰੋੜ ਦੇ ਵਾਸਤੇ। ²(ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ) ਟੁਣਕਾਰ ਪਹਿਲੋਂ ਤਾਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ-³ ਕਿ ਜਿਸ ਪਾਸ ਬਲ ਤੇ ਵਿਦਯਾ ਹੈ ਉਹ ਲੋਹਾ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ) ਲੈਕੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇ। ⁴ਕਲੂਆ (ਕਥੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ) ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਛਾ ਗਿਆ ਸੀ, (ਉਦੋਂ) ਜੂਠ ਪਾਨ (=ਤੰਬਾਕੂ) ਚਲੀ (ਤਾਂਕਿ) ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪਣ ਦਾ ਫਲ ਛਪ ਜਾਵੇ [ਹੁੱਕਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਜੂਠ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਨਾਮ 'ਜੂਠ ਪਾਨ' ਹੈ]। ⁵(ਦੂਸਰੀ ਸਿੰਘਣੀ ਉੱਤਰ) ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਹਰੀ ਪਾਸ ਫਰਯਾਦੀ ਹੋਏ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਮਹਿਮਾ (ਭਾਵ ਤੁਹਾਡੀ ਕਥਾ ਸਾਨੂੰ) ਮਾਰਨਹਾਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ (ਦੁਆਦਸ਼ੀ ਦੇ ਦਿਨ ਮੇਰੀ) ਕਥਾ ਸੁਣਨੀ (ਇਹ ਫਲ ਦੇਣੇ) ਕਿਹਾ ਜਾਏਗੀ, ਭਾਵ ਦੁਆਦਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਕਥਾ ਸੁਣਨ ਦਾ ਫਲ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ⁶(ਪਰ ਹੇ ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਦਿਆਲ ਹੋ ਜਾਓ ਸਾਰੇ ਦੂਸ਼ਨ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੈਸੇ ਕਿ ਸ਼ੰਕਰ ਕਰਨੀ ਬਿਦਰ ਦੇ, ਦਰਿੱਦ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ (ਸੁਦਾਮੇ) ਦੇ, ਅਜਾਮਿਲ ਦੇ, ਕੁਬਜਾਂ ਦੇ ਤੇ ਭੀਲਨੀ ਦੇ (ਪਾਪ ਤੁਸਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮਿਟ ਗਏ ਸਨ)। (ਸੂਚਨਾ—ਨਾਨਕ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਦਾ ਪਦ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ)। ⁷ਮੇਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਪਤੀ ਤੂੰ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵ ਤੂੰ ਅਗੋਂ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਕਥਾ ਕਰੇਂਗਾ। (ਅ) ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਿੰਘ ਤੂੰ ਭੀ ਕੁਛ ਕਹੁ। ⁸ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ⁹ਜੀਭ ਦੇ [illegible] ਵੱਸ ਹੈ, ਜਿਸਕੇ ਹੇ ਕਰਤਾਰ ਜੀ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਹਾਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਿ ਤੁਮਰੇ ਹਮਰਾ ਗਯਾਨ[1]'॥ ੨੫ ॥ ਸੁਨਿ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ! ਸੁਨਿ ਹਸੇ
ਤਬਿ ਹਉਂ ਕਹਿ ਕਰ ਜੋਰਿ 'ਸਭਿ ਕੋ ਉੱਤਰ ਆਪ ਹੀ ਕਹੀਏ ਸੰਗਤ
ਤੋਰ[2,3]'॥੨੬॥*ਬੋਲੇ ਪ੍ਰਭੁ ਤਬਿ ਦਯਾਲ ਹੁਇ: 'ਜਨਮ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮ ਜੀਵ।
ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਵਸ਼ਿ ਏਕਾਂਤ ਚਿਤ ਲਖੇ ਭ੍ਰਮੈ ਸੁਪਨੀਵ[4]' ॥ ੨੭ ॥ ਤਾਰਾ ਗੁਰ
ਪਤਨੀ ਭੁਗੀ ਚੰਦ ਕਾਲਖਾ ਦੇਖਿ। ਪਰਨਾਰੀ ਪਰਸਨ ਅਘੀ ਲੋਕ
ਦਿਖਾਯੋ ਲੇਖ[5] ॥ ੨੮ ॥ [6]ਰਾਮ ਲਖਨ ਮ੍ਰਿਗੀਆ ਗਏ ਵਿਛੁਰੇ ਦੋਨੋ ਭ੍ਰਾਤ।
ਨਿਸ ਗੋਡੇ ਪਗੜੀ ਧਰੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕਹਾਨੀ ਬਾਤ ॥ ੨੯ ॥ ਭਿਆਨ ਮਿਲੇ
ਪਰਚਾ ਪਗੜ ਵਰ ਦੀਨਾ ਤਬਿ ਏਹ। ਗੋਡੇ ਪਰ ਦਸਤਾਰ ਧਰਿ ਪਾਵਹਿ
ਨਿਰਦੁਖ ਦੇਹਿ॥੩੦॥[7]ਭੂਤ ਜਾਤਿ ਭੂ ਪਰ ਜਿਤੇ ਮੂੜ੍ਹ ਦੋਖ ਮਿਟਿਜਾਇ।

---

[1]ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਦੀ ਨੱਥ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ ਗਯਾਨ ਸਾਡਾ ਤੁਹਾਡਾ (ਦਿਤਾ) ਹੈ। (ਅ) ਸਾਡੀ ਨੱਥ ਆਪ ਦੇ (ਕਰ=) ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡਾ ਕਥਨ (ਆਪ ਦੇ ਬਖਸ਼ੇ) ਗਿਆਨ (ਨੂੰ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਹੈ)। [2]ਆਖਿਆ। [3]ਇਹ ਸੰਗਤ ਆਪ ਦੀ ਹੈ। [4]ਜੋਨੀਆਂ ਵਿਚ ਭ੍ਰਮਣ ਤੇ ਅਰ ਇਸ ਜਨਮ ਦੇ (ਅੰਦਰ ਦਬੇ ਸੰਸਕਾਰ) ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ (ਪਿਆਂ) ਜੀਵ ਚਿੱਤ ਦੀ ਏਕਾਂਤ ਲਖਕੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ (ਉਹ ਦਬੇ ਸੰਸਕਾਰ) ਭਖਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ-ਇਸ ਜਨਮ ਤੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਚਿਤ (ਡੂੰਘੇ ਮਨ) ਵਿਚ ਪਏ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਆਕੇ ਜੀਵ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। (ਅ) ਜੀਵ ਜਿਵੇਂ ਜਨਮ (ਲੈ ਲੈ) ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਦੇ ਵਸ ਇਕਾਂਤ ਦੇਖਕੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਭਟਕਦਾ ਲਖਦਾ ਹੈ। [5]ਗੁਰੂ (=ਬ੍ਰਿਹਸਪਤੀ) ਦੀ ਤਾਰਾ ਨਾਮੇ ਇਸਤ੍ਰੀ (ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਨੇ) ਭੋਗੀ ਸੀ (ਇਸ ਕਰਕੇ) ਚੰਦ ਵਿਚ ਕਾਲਖ ਦੇਖੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਨਾਰੀ ਦੇ ਪਰਸਨ (ਨਾਲ) ਪਾਪੀ (ਹੋਇਆ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹੁਣ) ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ (ਆਪਣੇ ਪਾਪ ਦਾ) ਲੇਖ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। [6]ਰਾਮ ਲਛਮਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਗਏ ਤੇ ਦੋਨੋਂ ਭਾਈ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਿੱਛੜ ਗਏ, ਸਵੇਰੇ (ਦੁਵੇਂ ਭਰਾ) ਮਿਲ ਪਏ (ਰਾਤ ਨੂੰ) ਪਗੜੀ ਦੇ ਪਰਚੇ (ਦੀ ਗਲ ਬਾਤ ਸੁਣਕੇ) ਇਹ ਵਰ ਤਦੋਂ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੋ ਗੋਡੇ ਪਰ ਪੱਗ ਰਖੇਗਾ ਉਹ ਆਪਣੀ ਦੇਹੀ ਨਿਰਦੁਖ ਕਰ ਲਏਗਾ। ਕਥਾ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਗ ਦੇ ਮਗਰ ਰਾਮ ਲਛਮਨ ਜੀ ਨੇ ਘੋੜਾ ਸੁੱਟਿਆ ਤਾਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਵਿਛੜ ਗਏ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਸੁਤੇ ਨਹੀਂ ਇਕ ਬਿੱਛ ਨਾਲ ਢੋ ਲਾਕੇ ਗੋਡੇ ਉਤੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਪਗ ਰੱਖਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਲਛਮਨ ਜੀ ਪੱਗ ਨੂੰ ਰਾਮ ਸਮਝਕੇ ਤੇ ਰਾਮ ਜੀ ਪਗ ਨੂੰ ਲਛਮਨ ਸਮਝਕੇ ਪੱਗ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸਵੇਰੇ ਦੋਵੇਂ ਮਿਲ ਪਏ ਤਾਂ ਪਗ ਨਾਲ ਰਾਤ ਦੇ ਪਰਚਾਵੇ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ, ਤਦੋਂ ਇਹ ਵਰ ਦਿਤਾ ਜੋ ਗੋਡੇ ਪਰ ਪਗ ਧਰੇਗਾ ਉਸ ਦੀ ਦੇਹਿ ਦੁਖ ਰਹਿਤ ਰਹੇਗੀ। [7]ਪ੍ਰਯਾਯ ਦੇਖੋ ਅੰਕ ੧ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ।

*ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੮੫ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਥੂਕ ਦਿਏ ਸੁਧਿ ਕਾਇ ਹੁਇ ਪੀਛੇ ਸਹੀ ਬਨਾਇ[੧] ॥ ੨੧ ॥ [੨]ਪਾਪ ਗੁਸੇ ਜਬਿ ਆਨਿ ਕੈ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰੈ ਬਿਧਿ ਆਨ। ਬਿਨਾ ਬੁਲਾਏ ਬੋਲੀਏ ਜਾਂ ਬਿਧਿ ਭੂਲੀ ਨ ਮਾਨਿ[੨] ॥ ੨੨ ॥ [੩]ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਰੋਟੀ ਗ੍ਰਿਹੀ ਦੇਵ ਪਿਤ੍ਰ ਹਿਤ ਦੇਨਿ। ਬੇਦ ਉਕਤਿ ਤੇ ਧਰਮਵਾਨਿ ਏਕ ਪਿਛਾੜੀ ਲੇਨਿ[੩] ॥ ੨੩ ॥ ਸਗੁਨ ਹੋਹਿ ਸਭਿ ਸੂਰਮੇ ਦੇਵ ਦਾਹਿਨੇ ਹੋਹਿ। ਰਨ ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ਸਾਮਨੇ ਕਰੈ ਟੰਕਾਰੀ ਕ੍ਰੋਹਿ[੪] ॥ ੨੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਾਹ ਕੀ ਕੰਨਯਾਂ ਹੋਈ। ਪਿਤ ਆਇਸੁ ਕੋ ਲੇ ਕਰਿ ਸੋਈ। ਚਹਿਤਿ ਕੰਤ ਕੋ ਕਰਨਿ ਨਿਹਾਰੇ[੫]। ਖੋਜਨਿ ਕਰਹਿ ਨ ਨਿਸ਼ਚੈ ਧਾਰੈ ॥੨੫॥ –ਤਪ ਬਿਸਾਲ ਕੋ ਤਾਪਤਿ ਜੋਇ। ਤੇਜ ਸਹਿਤ, ਮਮ ਪਤਿ ਹੈ ਸੋਇ–। ਖੋਜਤਿ ਰਹੀ

---

[੧]ਧਰਤੀ ਉਤੇ (ਜਿਹ=) ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਭੁਤ ਜਾਤੀ (ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਥੇ) ਪਿਸ਼ਾਬ (ਕੋਈ ਕਰ ਦਿਠੋ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰ ਬੈਠਣ ਦਾ) ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ (ਪਿਸ਼ਾਬ, ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ) ਥੁੱਕ ਦੇਵੇ ਪਿੱਛੋਂ (ਥੁੱਕ ਦੇਣ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਫਿਰ ਸਹੀ ਬਣਾਵੇ ਭਾਵ ਹੱਥ ਆਦਿਕ ਧੋਣੇ ਥੁੱਕ ਮਿਟਣ ਦੇ ਕਰੇ, ਫਿਰ ਸਰੀਰ ਸ਼ੁਧ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। [੨]ਜਦੋਂ ਪਾਪ ਆਕੇ ਗੁਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਦੀ ਬਿਧੀ ਆ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤਦੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੁਲਾਏ ਬੋਲੀ ਦਾ ਹੈ ਇਸ ਬਿਧੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਾ ਜਾਣੋਂ ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਬਿਨ ਬੁਲਾਏ ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਜੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਪਾਪ ਉਦੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਨਿਰਾਦਰ ਦੀ ਬਿਧੀ ਬਣਨ ਲਗੀ ਹੈ। [੩]ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ (ਰੋਟੀ ਪਕਾਉਣ ਦੇ) ਆਦਿ ਅੰਤ ਵਿਚ (ਦੋ ਰੋਟੀਆਂ) ਦੇਵ ਤੇ ਪਿਤ੍ਰਾਂ ਨਮਿੱਤ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਵੇਦ ਦੀ ਉਕਤੀ ਮੂਜਬ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਧਰਮਵਾਨ ਇਕ ਪਿਛਲੀ ਰੋਟੀ ਹੀ ਲੈਣ। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਤੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟੁਕੜਾ ਜੋ ਤੋੜੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੇਵ (ਭਗਵਾਨ) ਨਮਿੱਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਤੌਣ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਂਡਾ ਦੇਵ ਦਾ ਕੱਢਕੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਦੂਸਰਾ ਟੁਕੜਾ ਕੱਟਕੇ ਪੇੜਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਪਿਤਰਾਂ ਨਮਿੱਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੰਦਾ ਆਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਆਟਾ ਪਹਿਲੋਂ ਕੱਟਕੇ ਤੌਣ ਦੇ ਅੰਤ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਰੋਟੀ ਅਖੀਰ ਪੱਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਧੂ ਅਭ੍ਯਾਗਤ ਧਰਮ ਅਵਲੰਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਈਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਡਾ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਅਭ੍ਯਾਸੀ ਲਈ ਮੰਡਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਰ ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਕ ਪਿਛਲੀ ਰੋਟੀ ਜੋ ਹੈ ਧਰਮਵਾਨ ਉਹੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ ਇਹ ਵੇਦ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਈਸ਼ਰ ਨਮਿੱਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। [੪]ਜੋ ਰਣ ਵਿਚ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਭਰਕੇ (ਧਨੁਖ ਦੀ) ਟੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸੂਰਮੇਂ ਦੇ ਸਾਰੇ (ਸ਼ੁਭ) ਸ਼ਗਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੇਵ ਉਸ ਦਾ ਸਹਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਗਨ ਵੇਲੇ ਭੀ ਵਾਜੇ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੇਵ ਪੂਜਨ ਵੇਲੇ ਭੀ ਘੜਿਆਲ, ਛੈਣੇ, ਕੈਂਸੀ ਆਦਿ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਧਨਖ ਦੀ ਟੰਕਾਰ ਦੁਵੱਲੀ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ)। [੫]ਕੰਤ ਆਪ ਦੇਖਕੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਿੱਪ੍ਰ ਇਕ ਹੋਰਾ। ਜਿਨ ਤਨ ਤਾਪਯੋ ਬਹੁਤ ਬਡੇਰਾ ॥ ੩੬ ॥ ਬੇਦ ਮੰਤ੍ਰ ਹਸਤਾਮਲ ਜਾਂਹੀ। ਦ੍ਰਿੜ ਤਪੁ ਰਹੈ ਉਂਛਬ੍ਰਿਤ[1] ਮਾਂਹੀ। ਗਾਹਕ ਕ੍ਰਿਖੀ ਬਾਦ ਲੈ ਜਾਵੈ। ਬੀਨ ਬੀਨ ਦਾਨੇ ਤਹਿਂ ਲ੍ਯਾਵੈ ॥ ੩੭ ॥ ਖਾਇ ਨ੍ਰਿਬਾਹਿਨ ਕਰਹਿ ਸਰੀਰ। ਬੇਦ ਖਟਅੰਗਨ ਬਿਤ ਚਿਤ ਧੀਰ[2]। ਤਿਸ ਬਿਲੋਕਿ ਅਜਮੇਰ ਕੁਮਾਰੀ। ਤਪ ਬਿਸਾਲ ਕੀ ਨਿਧਿ ਜਿਨ ਭਾਰੀ[3]॥੩੮॥ ਬੁਧਿ ਬਲ ਤੇ ਕਰਿ ਬਿਬਿਧ ਉਪਾਇਆ। ਤਿਸੀ ਬਿੱਪ੍ਰ ਸੋਂ ਬ੍ਯਾਹ ਕਰਾ-ਇਆ। ਦਿਜਬਰ ਕੇ ਉਰ ਅਤਿ ਦ੍ਰਿੜਤਾਈ। ਮੈਥੁਨ ਕਰੇ ਧਰਮ ਬਿਨ-ਸਾਈ ॥ ੩੯ ॥ ਭ੍ਰਾਜਨੋ ਜਾਇ ਨ ਕਿਸਹੂੰ ਦੇਸ਼। ਇਨਹੁੰ ਗੰਮਤਾ ਥਾਨ ਅਸ਼ੇਸ਼[4]। ਰਹ੍ਯੋ ਬਿਚਾਰਤਿ ਬਸ ਨ ਬਸਾਯੋ। ਪਕਰਿ ਮਲੇਛਨਿ ਸਦਨ ਸੁਵਾਯੋ[5] ॥ ੪੦ ॥ ਦ੍ਵਾਰ ਕਿਵਾਰ ਅਸੰਜਤਿ ਕਰੈ। ਨਿਸਾ ਬਿਖੈ ਬਾਸੋ ਕਰਿ ਥਿਰੈ[6]। ਇਸ ਬਿਧਿ ਦਿਜ ਬੇਬਸਿ ਭਾ ਜਬੈ। ਬੇਦ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਪਠਿ ਕਰਿ ਤਬੈ ॥ ੪੧ ॥ ਕੋਟ ਲੋਹ ਕੋ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਰਚ੍ਯੋ। ਤਿਸ ਅੰਤਰ ਥਿਰ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਬਚ੍ਯੋ। ਤਬਿ ਅਜਮੇਰ ਸੁਤਾ ਅਵਲੋਕਾ। ਲੋਹ ਦੁਰਗ ਤੇ ਚਹੁੰ ਦਿਸ਼ ਰੋਕਾ ॥ ੪੨ ॥ ਕ੍ਛੁ ਨਹਿਂ ਜਤਨ ਚਲ੍ਯੋ ਬਿਤਿ ਰਾਤੀ[7]। ਖੋਲਿ ਕਿਵਾਰ ਦਏ ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਾਤੀ ॥ ੪੩ ॥ ਬਹੁਰ ਜਾਮਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜਬੈ। ਘਰਿ ਮਹਿ ਰੋਕ ਦਯੋ ਦਿਜ ਤਬੈ। ਥਿਰ ਅੰਤਰ ਸੁਪਤਨਿ ਕੇ ਕਾਲ। ਪਠਹਿ ਮੰਤ੍ਰ ਅਯਕੋਟ ਬਿਸਾਲ[8] ॥ ੪੪ ॥ ਬਿਨ ਚਿੰਤਾ ਸੁਪਤਹਿ ਸੁਖ ਪਾਵੈ। ਭਈ ਭੋਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸਾਵੈ। ਕੇਤਿਕ ਬਾਸਰ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੀਨ। ਨਰ ਨਾਰੀ ਸਭਿਹੂੰ ਸੁਨਿ ਲੀਨ ॥ ੪੫ ॥ ਤਬਿ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਾਹ ਕੇ ਪਾਸ। ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਕਤਿ ਦਿਜ ਕਰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼[9]। ਕਹ੍ਯੋ ਮਲੇਛਨਿ ਸਭਿ ਸਮੁਝਾਇ।-ਇਸ ਕੋ ਜਾਨੋ ਸੁਗਮ ਉਪਾਇ ॥ ੪੬ ॥ ਤਨਕ ਤਮਾਕੂ ਇਸੇ ਪਿਲਾਵਹੁ।-ਸਭਿ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਨਸਾਵਹੁ। ਕਿਸੂ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਰਹੈ। ਤਨਕ ਤਮਾਕੂ ਹਿੰਦੁ ਜਿ ਛੁਹੈ-॥ ੪੭ ॥ ਅਸ ਮਸਲਤ ਕਰਿਕੈ ਸਮੁਦਾਇ। ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਦਿਜ ਲੀਨ ਬੁਲਾਇ। ਸਭਿਨਿ ਮਲੇਛਨਿ

[1]ਸ਼ਾਵ ਸਿਲਾ ਚੁਗਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ (ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ)। [2]ਵੇਦ ਦੇ ਖਟ ਅੰਗ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਚਿਤ ਧੀਰਜ ਵਾਲੇ। [3]ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਜਿਸ ਨੇ ਲੱਭਿਆ ਸੀ। [4]ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹਰ ਥਾਂ ਹੈ। [5]ਮਲੇਛਾਂ ਨੇ ਪਕੜ ਕੇ ਘਰ ਸੁਲਾ ਦਿੱਤਾ। [6]ਟਿਕ ਕੇ ਵਾਸਾ ਕਰੇ। [7]ਰਾਤ ਬੀਤ ਗਈ। [8]ਲੋਹੇ ਦਾ ਕਰੜਾ ਕੋਟ (ਬਣਾ ਲਵੇ)। [9]ਦਿਜ ਦੀ ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਜ਼ਿਕਰ) ਕੀਤਾ (ਲੋਕਾਂ ਨੇ)।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਦਰ ਕੀਨਾ[1]। ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਇ ਤਪੋਧਨ ਲੀਨਾ[2] ॥ ੪੮ ॥ ਕੰਚਨ ਕੋ ਹੁੱਕਾ ਬਨਵਾਯੋ। ਦਿਜ ਦਿਖਾਇ ਗੁੜ ਸੰਗ ਮਿਲਾਯੋ। ਅਪਰ ਬਿੱਪ੍ਰ ਕੇ ਹਾਥ ਗਹਾਇ। ਤਿਸ ਕੇ ਆਗੇ ਧਰਯੋ ਬਨਾਇ ॥ ੪੯ ॥ ਰਿਖਿ ਪਿਖਿ ਕੈ ਸਭਿ ਸੰਗ ਉਚਾਰਾ।–ਮੈਂ ਨ ਕਰਹੁਂ* ਇਹ ਅੰਗੀਕਾਰਾ। ਭਲੋ ਕਿ ਬੁਰੋ ਨਹੀਂ ਸੁਧ ਕੋਈ। ਨਹੀਂ ਸਪਰਸੌਂ ਦੋਸ਼ ਜਿ ਹੋਈ–॥ ੫੦ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜੋ ਮਲੇਛ ਬੁਧਿਵੰਤੇ। ਹਿਤ ਨਿਰਦੋਖ ਕਰਨ ਉਚਰੰਤੇ।–ਸਕਲ ਸਭਾ ਕੇ ਕਨੌਂ ਨ ਨਿਹਾਰੇ। ਮਿਲਿ ਪੀਵਤਿ ਹੈਂ ਸੁਆਦਤਿ ਸਾਰੇ ॥੫੧॥ ਇਸ ਮਹਿ ਦੋਸ਼ ਕਹਾਂ ਅਵਲੋਕਾ। ਕੰਚਨ ਪਾਵਨ ਕੋ ਬਨ ਹੋਕਾ[3]। ਗੁੜ ਸਨ ਮਿਲਯੋ, ਬਿੱਪ੍ਰ ਲੇ ਆਯੋ–। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਕੈ ਬਿਰਮਾਯੋ ॥ ੫੨ ॥ ਕਹੇ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਕੀਨਸਿ ਪਾਨ। ਭਈ ਜਾਮਨੀ ਦਿਨ ਜੁ ਬਿਹਾਨ[4]। ਘਰ ਅਜਮੇਰ ਸੁਤਾ ਕੇ ਗਯੋ। ਤਥਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪਠਿ ਕਰਿ ਥਿਰ ਭਯੋ† ॥੫੩॥ ਬਨਯੋ ਨ ਕੋਟ ਮੰਤ੍ਰ ਨਹਿ ਫੁਰਯੋ। ਬਿੱਪ੍ਰ ਬਿਬਸਿ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਪੁਨ ਥਿਰਯੋ। ਮਿਲਿ ਅਜਮੇਰ ਸੁਤਾ ਨਿਜ ਅੰਗ। ਮੈਥੁਨ ਕਰਯੋ ਤਿਸੀ ਕੇ ਸੰਗ‡' ॥ ੫੪ ॥ ਜਗਤ ਜੂਠ ਮਹਿ ਦੋਸ਼ ਬਡੇਰਾ। ਕਰਯੋ ਬਤਾਵਨਿ ਪ੍ਰੰਭੁ ਤਿਸ

[1] ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਐਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:–ਪੀਰ ਮਲੇਛੀ ਦੇਖ ਕੇ ਕਰ ਆਦਰ ਬੈਠਾਇ। ਇਸੇ ਪੀਰ ਮਲੇਛੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ੨੯ ਅੰਸੂ ਦੇ ਅੰਕ ੯, ੧੫ ਤੇ ੧੭ ਵਿਚ ਆਯਾ ਹੈ। [2] ਤਪੱਸ੍ਵੀ ਨੂੰ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਲਿਆ। [3] ਹੁੱਕਾ। [4] ਬੀਤ ਗਿਆ। *ਪਾ:–ਕਰਹਿ। †ਪਾ:–ਬਿਰਮਯੋ। ‡ਇਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਰਵਾਯਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਕਠਨ ਹੈ।ਪਰ ਸ਼ੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕ 'ਮੁਈਨੁੱਦੀਨ ਚਿਸ਼ਤੀ' ਤੋਂ "ਅਜਮੇਰਸ਼ਾਹ' ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ੧੧੬੬ ਸਿਨ ਈ: ਦੇ ਲਗ ਪਗ ਹਿੰਦ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਕੇ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਅਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਨਕਾਹ ਓਥੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਰੀਫ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਹੰਤ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਦੀਨ ਵਿਚ ਆਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਹੰਤ ਦੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਣ ਬਾਬਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਰਵਾਯਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਹੋਗਈਆਂ। ਪੀਰ ਜੀ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਬੀ ਦੀਨ ਫੈਲਾਉਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਤਮਾਕੂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ੧੫੮੯ ਈ: ਵਿਚ ਪਹਿਲੋ ਪਹਿਲ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਲਗ ਪਗ ੧੬੦੫ ਈ: ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਅਕਬਰ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਹੈ। ਉੱਪਰ ਕਥੇ ਪੀਰ ਅਜਮੇਰੀ ਸਿਨ ੧ ੩੫ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਿਸਾਬ ਤਾਂ ਇਸ ਪੀਰ ਤਕ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ, ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਕਹਾਣੀ ਘੜਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਾ ਕੀ ਬਹੁ ਤੇ ਕੀ ਪਰਵਾਹ। ਇਹ ਬੀ ਹੋਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਗਰੋਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪੀਰ ਵਲ ਸੈਨਤ ਹੋਵੇ। ਪਹਿਲੇ ਪੀਰ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਪੀਰ ਅਜਮੇਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤਾਂ ਪੈ ਗਈ ਸੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬੇਰ। 'ਧਰਮ ਹਿੰਦ ਕੋ ਮੰਤ੍ਰ ਸਮੇਤ। ਕਰਮ* ਬਿਨਾਸ਼ਨਿ ਕੋ ਬਡ ਹੇਤ'[੧] ॥ ੫੫॥ਰੋਬਦਾਰ ਕਲਜੁਗ ਕੋ ਜਗਮੈਂ[੨]।ਸੌਚ ਆਦਿ ਗੁਨਨਾਸ਼ਕ ਲਗਿ ਮੈਂ[੩]। ਅਧਿਕ ਅਪਾਵਨ ਕਰਿਬੇ ਹਾਰੋ'।ਕਵਿਨਿ ਸਭਾ ਮਹਿਂ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰੋ[੪]॥੫੬॥

ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਕਵਿਜਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੨੪॥

੨੫. [ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰ। ਕਲਿ ਵਰਤਾਰਾ]।

ਦੋਹਰਾ॥ਉੱਤਰ ਅਪਰ ਜਿ ਰਹਿ ਗਏ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿਨਿ ਬਤਾਇ[੫]।ਸੁਨਿਕੈ ਜਿਨ ਕਉ[੬] ਰਿਦੇ ਮਹਿਂ ਨਿਸ਼ਰੈ ਤਤਛਿਨ ਆਇ ॥੧॥ '[੭]ਤਾਂ ਰਿਖਿ ਸ਼ੁਭ ਗੋਪਦ ਸੁਵਨ ਦੀਨਾ। ਸ੍ਰਾਪ ਬਨਾਇ ਮਰਨ ਕਾਲ ਨਭ ਸ਼ਬਦ ਹੁਇ ਗੋਕਰਨੀ ਤਜਿ ਜਾਇ' ॥ ੨ ॥ ਸਕਲ ਪਾਪ ਜੋ ਭੂਮ ਮਹਿ ਬਸੇਂ ਆਇ ਪਦ ਮਾਂਝ। ਸ੍ਰੋਤਾ ਬਕਤਾ ਕੋ ਲਗੀ ਕਬੈ ਨ ਪੂਜ ਕਰਾਂਝ' ॥੩॥ 'ਅਨੱਧਨਾਇ ਬਿੱਦਸਾ ਘ੍ਰਖੇ ਸੋ ਬਾਦੀ ਜਗ ਮਾਂਹਿ। ਦਾਰਿਦ ਆਰਬਲ ਨਾਸ਼ ਹੁਇ ਆਪਦ ਇਹੁ

[੧]ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। [੨]ਜਗਤ ਵਿਚ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਰੋਬਦਾਰ ਹੈ। [੩]ਸ਼ੌਚ ਆਦਿ ਦੇ (ਸਾਰੇ) ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਨਾਲ ਲਗਣ ਨਾਲ ਹੀ। [੪]ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ। [੫]ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸੇ। [੬]ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ। [੭]ਉਸ ਸ਼ੁਭ ਰਿਖੀ ਨੇ ਗਊ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਪੱਤ੍ਰ ਭਾਵ ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿਤਾ ਜੋ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ (ਹੋਕੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤਮਾਕੂ ਦੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ) ਸ਼ੁਭ ਕਰਨੀ ਛੱਡ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਅੰਸੂ ਵਾਲੇ ਰਿਖੀ ਦੀ ਜਦ ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਨਾਲ ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ 'ਤਾਂ ਰਿਖ ਸੁਤ......' ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਿਖੀ ਸੁਤ ਨੇ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਅੰਸੂ ਵਾਲੀ ਕਥਾ ਹੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਕਈ ਗਿਆਨੀ ਇਸ ਦੋਹੇ ਦਾ ਹੋਰ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਜਮਦਗਨੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਹੱਸ੍ਰ ਬਾਹੂ ਨੂੰ ਕਾਮਧੇਨ ਗਾਂ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਸੁਰਗਾਂ ਤੋਂ ਮਾਂਗਵੀਂ ਮੰਗਾਈ ਸੀ ਨਾ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਗਊ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉੱਡ ਚਲੀ। ਸਹੱਸ੍ਰ ਬਾਹੂ ਨੇ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ ਗਊ ਦੇ ਪੈਰੋਂ ਲਹੂ ਵੱਗਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਤਮਾਕੂ ਉਪਜਿਆ, ਸਹੱਸ੍ਰ ਬਾਹੂ ਨੇ ਜਮਦਗਨੀ ਦਾ ਸਿਰ ਕਟ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੋਈ ਕਿ ਤਮਾਕੂ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਗੋ ਕਰਨੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਏਗੀ [ਗੋ ਕਰਨੀ=ਧਰਤੀ ਤੇ ਰਹਿਕੇ ਕੀਤੀ ਸ਼ੁਭ ਕਰਨੀ ਯਾ ਵੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਕਰਨੀ]। [੮]ਭੂਮੀ ਦੇ ਜੋ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਹਨ ਉਹ ਤਮਾਕੂ ਵਿਚ ਆਕੇ ਵੱਸਣਗੇ, (ਉਸ ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ) ਵਕਤਾ (ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੋਂ) ਜੋ ਸ੍ਰੋਤਾ ਕਥਾ ਸੁਣੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗਣਗੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ (ਐਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ) ਪੂਜਾ ਕਦੇ ਨਾ ਕਰੇ। [ਪਦ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ;–ਗੋ ਪਦ ਸੁਵਨ=ਤਮਾਕੂ।] ਨੋਟ–ਅਗੇ ੨੯ ਅੰਸੂ ਵਿਚ ਇਸ ਜ਼ਿਕਰ ਦਾ ਪਤਾ ਸਕੰਧ ਸਿੰਹਤਾ ਵਿਚੋਂ ਦਿਤਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਅੰਸੂ ੨੯ ਅੰਕ ੪) ਤੇ ਸਕੰਧ ਸਿੰਹਤਾ ਵਿਚ ਐਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ;–ਦਾਤਾਰੋ ਨਰਕੰ ਯਾਂਤੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋ ਗ੍ਰਾਮ ਸੂਕਰਾ। ਅਰਥਾਤ–ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਦਾਨੀ ਨਰਕ ਨੂੰ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਹਾਰ ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੂਰ ਬਣੇਗਾ। [੯]ਵੇਖੋ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਅੰਕ ੧।

*ਪਾ:–ਕਰਨ।

ਉਹ ਆਹਿ ॥ ੪ ॥ *ਰਜ ਨਾਰੀ ਤ੍ਯਾਗਨ ਬਨੈ ਤਜੈ ਰਾਂਡ ਕਾ ਭੋਗ । ਬਿਨ ਬ੍ਯਾਹੀ, ਅਨਰੁਚ ਤ੍ਰਿਯਾ ਤ੍ਯਾਗੀ ਕੁਲ ਅਰੁ ਰੋਗ ॥ ੫ ॥ ਸੌਂਚ ਸ਼ੇਖ ਜਲ ਅਸੁੱਚ ਹੁਇ, ਨਿਗੁਰੇ ਕਰ ਅਪਵਿੱਤ । ਸ੍ਵਾਨ, ਸੂਪਰ ਜੂਠਾ, ਅਲਪ, ਘਟਿ ਬੰਧਾ, ਜਲ ਅਸਿਤ ॥੬॥ ਐਸੇ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸੁਰ ਸੰਕਰ ਮਲਿਨ ਨ ਜੋਗ । ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸੁਨਿ ਨਾਰਕ ਪਸ਼ੁ ਹਾਨ, ਕੁਲੀਨੀ ਜੋਗ ॥੭॥

ਜੋ ਛੁੱਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵਿੱਦ੍ਯਾ ਪੜ੍ਹੇਗਾ (ਭਾਵ ਹਰੀ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰੇਗਾ) ਉਹ ਜਗਤ ਵਿਚ ਖਰਾਬ-ਮਲ੍ਹ ਬਣੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਿੱਦ੍ਰ ਪਏਗਾ, ਉਸਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ । ਇਹ ਤੇ ਉਹ (ਭਾਵ ਸਾਰੀਆਂ) ਆਪਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਣਗੀਆਂ [ਅਨਅੱਧਯਾਈ=ਉਹ ਦਿਨ ਜਿਸ-ਦਿਨ ਪੜ੍ਹਨਾਂ ਵਿਵਰਜਤ ਹੈ । ਛੁੱਟੀ ਦਾ ਦਿਨ । ਸੋ ਆਮ ਕਰਕੇ ਅਸ਼ਟਮੀ, ਚੌਦਸ, ਅਮਾਵਸ ਤੇ ਪੂਰਨਮਾ ਹਨ, ਅਰ ਏਕਮ ਬੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਪਿਛੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦੁਆਦਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਥਾ ਮਨ੍ਹੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ । ਏਥੇ ਉੱਤਰ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਦਿਨ ਦੇ ਆਏ ਹਨ] । ਰਿਤੂ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ । ਜਿਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਰੁਚੀ (ਭੋਗ ਵਿਚ) ਨਾ ਹੋਵੇ । (ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਦੀ (ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਦੀ ਤੇ) ਰੋਗਣ ਭਾਵ ਬੀਮਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੀ ਤਿਆਗੇ । ਸ਼ੇਖ ਦਾ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਜਲ ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । *ਤੇ ਨਿਗੁਰੇ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ (ਪਾਣੀ ਬੀ) ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਕੁਤੇ ਤੇ ਸੂਰ੍ਹੇ ਦਾ ਜੂਠਾ, ਥੋੜਾ ਖਲੋਤਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਘੜੇ ਵਿਚ (ਬਹੁਤ ਦਿਨਾਂ ਦਾ) ਬੰਦ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮੈਲਾ (ਪਾਣੀ ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੈ) [ਅਸਿਤ=ਜੋ ਚਿੱਟਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਮੈਲਾ] । ਐਸੇ ਹੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਵੇਦ ਅਰ ਪੁਰਾਣ, ਸੰਕਰ ਵਰਨ ਤੇ ਮਲੀਨਾਂ (ਭਾਵ ਨੀਚ) ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ (ਪੜ੍ਹਨ) ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ । (ਐਸਿਆਂ ਤੋਂ) ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਨਾਰਕੀ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਹੋਵੇਗਾ (ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਹ ਕੰਮ ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ ਕਰਨ ਦਾ) ਕੁਲੀਨ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜੋਗ ਹੈ । [ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਉੱਚ ਜਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਅਭਿਮਾਨੀ ਆਖੇਪਕਾਰ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਰਹੇ] । (ਅ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਐਉਂ ਬੀ ਲਗਦੇ ਹਨ:—ਐਸੇ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਤਾ (ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤਮਾਕੂ) ਸੰਕਰ (ਵਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ) ਮਲੀਨ ਹੈ (ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਰਤਣੇ) ਜੋਗ ਨਹੀਂ । ਹੇ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਜਨੋਂ ਸੁਣੋ (ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਨਾਰਕੀ ਪਸ਼ੂ ਤੇ ਉੱਚ ਕੁਲਤਾ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਜੋ ਕਿ (ਸ੍ਰੀ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀਤ੍ਵ ਕਰਕੇ ਬੁਰੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਰਜਸ੍ਵਲਾ (ਮਨ੍ਹੇ ਹੈ) । ਵਿਧਵਾ ਰੋਗੀ, ਅਣਵਿਆਹੀ ਤੇ ਅਨਰੁਚ ਭਾਵ ਵਿਧਾਹਾ, ਕੁਆਰੀ, ਤੇ ਸਭਨੀ ਸਭ ਮਨ੍ਹੇ ਹੈ ਕੇਵਲ ਵਿਆਹੀ ਵਿਹਤ ਹੈ । ਤੇ ਜੋ ਐਸੇ ਪਾਣੀ ਪਾਣੀ-ਪਣੇ ਕਰਕੇ ਤ੍ਯਾਗਣੇ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸ਼ੇਖ ਦੀ ਅਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਕਰਕੇ, ਨਿਗੁਰੇ ਦੇ ਬੁਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ, ਕੁੱਤੇ ਸੂਰੇ ਦਾ ਜੂਠਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮੈਲਾ ਤੇ ਬੱਧਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤ੍ਯਾਗਣੇ ਜੋਗ ਹੈ । ਐਸੇ ਹੀ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣ ਤਾਂ ਸੁੱਚੇ ਹਨ ਪਰ ਦੁਆਦਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਅਨਅੱਧਯਾਈ ਦਿਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨੇ ਚਾਹੀਦੇ । ਜੋ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸੁਣਨਗੇ ਓਹ ਸੰਕਰ ਵਰਨੀ ਤੇ ਮੈਲੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਨਾਰਕੀ ਪਸ਼ੂ ਤੇ ਅਕੁਲੀਨ ਹੋਕੇ ਕਿਸੇ ਗਲ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ ।

*ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਮੁਕ ਗਏ, ਅਗੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਖ਼ਿਆਲ ਚੱਲੇ ਹਨ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੰਥ ਰਚਯੋ ਮੈਂ ਧਰਮ ਹਿਤ ਪੂਜਾ ਦਾਨ ਨ ਖਾਇ । ਲੋਭ ਬੰਧ[1] ਮਾਨਤਿ ਨਹੀਂ ਸ਼ੂਕਰ ਜੋਨੀ ਪਾਇ ॥ ੮ ॥ ਦਿਵਸ ਰੈਨ ਗੁਰ ਚਰਨ ਭਜਿ, ਕੁਲ ਕੀ ਕਰਿ ਹੈ ਕਾਰ । ਪਾਪ ਬਿਡਾਰੈ ਸਿੱਖ ਮਮ ਸਾਖੀ ਸੁਨਿ ਉਪਕਾਰ[2] ॥੯॥ ਖੰਡੇ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਜਿਨਹੁ ਸੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ਧਾਰਿ । ਕਰੈਂ ਜੀਵਕਾ ਆਪਨੀ ਪਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ॥ ੧੦ ॥ ਰਣ ਮਹਿ ਸੁਾਮੀ ਧਰਮ ਕੋ, ਪੀਠ ਨ ਰਿਪੁ ਕੋ ਦੇਹਿ[3] । ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਹਤਹਿ, ਸੁਰਪੁਰਿ ਕੋ ਜਸ ਲੇਹਿ[4]॥੧੧॥ਤਜਿ ਧੀਰਜ ਰਣ ਤੇ ਭਜਹਿ ਜਗ ਮਹਿ ਲੇ ਅਪਵਾਦ[5]।ਮਰੇ ਪਾਪ ਫਲ ਭੋਗਿ ਹੈ ਪਾਇ ਨ ਕਿਤ ਅਹਿਲਾਦ ॥ ੧੨ ॥ ਜਾਤ ਬਰਨ ਕੀ ਕਾਨ ਤਜਿ ਮਿਲਹਿ ਖਾਲਸੇ ਸੰਗ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਮਨ ਰਪ ਗੂੜ੍ਹਾ ਰੰਗੁ[6] ॥ ੧੩ ॥ ਹਮਰੋ ਹੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਸ ਜੋ ਧਾਰਹਿ ਸੁਖ ਪਾਇ । ਵਧਹਿ ਖਾਲਸਾ ਜਗਤ ਮਹਿ ਸਭਿ ਅਵਨੀ ਪਰ ਛਾਇ॥੧੪॥*ਵਧੈਂ ਪੰਥ ਪਰ ਧਰਮ ਨਹਿੰ[7] ਯਾ ਬਿਧਿ ਕਲਿ ਕਾ ਧਰਮ । ਵਰਤਹਿ ਸਕਲ ਜਹਾਨ ਮਹਿ ਵਿਰਲਾ ਜਾਨੈ ਮਰਮ ॥ ੧੫ ॥ ਕਰਤਾ ਹੁਕਮ ਹੁਇਓ ਹਮੈ ਤਬਿ ਕਲਿ ਜੋਰੇ ਹਾਥ[8] ।-ਰਾਜ ਤੁਮਾਰੋ ਥੋਰ ਹਮ ਹਮੈ ਪੰਥ ਕੇ ਸਾਥ[9] ॥ ੧੬ ॥ ਜਗੰਨਾਥ ਦੀ ਠਉਰ ਮੁਹਿ ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਮਹਿ ਰਨਛੋਰ । ਕਾਂਸ਼ੀ ਬਿਸ੍ਵਾ ਨਾਥ ਮੈਂ ਕੁਰ ਮਹਿ ਧਰਮਨਿਵੋਰ[10]॥੧੭॥ਤੈਸੇ ਤੁਮ ਮਮੁ ਰਾਖੀਯੇ ਸਕਲ ਕਰੌਂਥਾ ਕਾਜ।ਸਕਲ ਲੋਕ ਮਹਿ ਜਾਨੀਯੇਂ ਮੋਰ ਤੁਮਾਰੋ ਰਾਜ[11]-॥੧੮॥ ਤਬਿ ਹਮ ਐਸੇ ਕਹਯੋ ਤਿਹ-ਤੁਮ ਕੋ ਕਰਨੀ ਸਿੱਧ[12] ?-ਬੋਲਾ:-

[1]ਜੋ ਲੋਭ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋਕੇ । [2]ਸਿੱਖ ਮੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਣਕੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰੇ, ਉਪਕਾਰ ਕਰੇ । (ਅ) ਗੁਰ ਉਪਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣੇ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾਵੇ । [3]ਸੁਆਮੀ ਧਰਮ=ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਅੰਗ ਪਾਲਨ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਨਾ ਮੋੜੇ-ਤੇ (ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਕੇ ਲੜੇ), ਉਸਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇਕੇ ਭੱਜੇ ਨਾ । [4](ਐਥੇ) ਜਸ ਤੇ (ਅੱਗੇ) ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਲਏਗਾ । [5]ਨਿੰਦਾ । [6]ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗ (ਪ੍ਰੇਮ) ਵਿਚ ਮਨ ਰੰਗੇ । [7]ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪੰਥ (ਬਥੇਰੇ) ਵਧਣਗੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । [8]ਕਲਿਜੁਗ ਨੇ (ਤਦੋਂ) ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਸਨ । [9]ਤੁਹਾਡਾ (ਅਰਥਾਤ ਖਾਲਸੇ ਦਾ) ਰਾਜ ਮੇਰੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਲ ਰੱਖੋ । [10]ਜੈਸੇ ਜਗਨਨਾਥ ਵਿਚ (ਜਗਨ ਨਾਥ ਨੇ) ਤੇ ਰਣਛੋਰ (ਭਗਵਾਨ) ਦੁਾਰਕਾ ਵਿਚ, ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼੍ਵਰ ਨਾਥ ਤੇ ਕੁਰਛੇਤਰ ਵਿਚ ਧਰਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਠਉਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ [ਧਰਮਨਿ ਵੋਰ=ਧਰਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ]। [11]ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਮੇਂ ਆਪ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਯਾ ਹੈ । (ਅ) ਜਾਨਿਆ ਜਾਏ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜ (ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਰਿਹਾ) ਹੈ । [12]ਤੇਰੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੇਹੜੀ ਕਰਨੀ ਸਿੱਧ ਹੋਸੀ, ਭਾਵ ਕਿਸ ਕਰਨੀ ਨਾਲ ਫਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ।

*ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੮੬ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਨੀ ਨਾਂਹਿ ਕੋ ਕਰੈਂ ਨਾਮ ਕੀ ਬਿੱਧ[੧] ॥੧੯॥ ਕਲਹਿ ਕਰਾਵੈਂ ਬਾਪ ਸੁਤ ਨਾਰਿ ਪੁਰਖ ਕੋ ਜੁੱਧ। ਤ੍ਰੈਨ ਮਾਇ ਕੋ ਛੋਡਿ ਕੈ ਪਾਲੈ ਗ੍ਰੇਹਨ ਸੁੱਧ[੨] ॥੨੦॥ ਸੁਤ ਨਾਰੀ ਸਸੁਰਾ ਭਜੈ ਸਾਸੁ ਭਜੈ ਜਮਾਤ[੩]। ਦਾਸ ਭਜੈ ਭੂਪਤਿ ਜੁਵਤਿ[੪] ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਉਪਜੈ ਸ਼ਾਂਤਿ ॥੨੧॥ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਨੇਂਵਦਾ ਜੇਂਵਦੇ ਬਿੱਪ੍ਰਹਿ ਦੇਂ ਧਿਧਕਾਰ। ਉਪਕਾਰੀ ਸੁਝੇ ਨਹੀਂ[੫], ਬਹੁਤੇ ਬਧੈਂ ਬਿਕਾਰ ॥੨੨॥ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਨੇ ਨਾਰੀ ਭਲੀ, ਕੰਨਯਾਂ ਜਨਨੀ ਦੂਰ[੬]। ਸੁਤ ਸਮੁਝਾਵੇ ਬਾਪ ਕੋ, ਨੁਹਿ[੭] ਕਹਿ ਸਾਸੁ ਕੂਰ[੮] ॥੨੩॥ ਸਿਖ ਉਪਦੇਸ਼ੈ ਗੁਰੂ ਕੋ ਅੰਨ ਅਪਾਵਨ ਖਾਇੰ[੯]। ਨ੍ਹਾਣ ਤਜੈਂ ਕਾਯਾਂ ਦੁਖੀ[੧੦] ਖਾਵੈਂ ਬਹੁ ਰੁਚਿ ਭਾਇ[੧੧] ॥੨੪॥ ਪ੍ਰੀਤ ਚੋਰ ਖੁਸ਼ਮਾਤ ਬਚਨ ਉਦਰ ਭਰਨ ਕੇ ਕਾਜ[੧੨]। ਨਾਰੀ ਮਿਲਨਾ ਭੋਗ ਕਵਿ ਗ੍ਰਿਹ ਗ੍ਰਿਹ ਜਜੀਏ ਸਾਜ[੧੩] ॥੨੫॥ ਬੇਦ ਬੇਚਦੇ ਬੇਦਧਰ[੧੪] ਭੂਮਿ ਬੇਚਤੇ ਛੱਤ੍ਰਿ[੧੫]*। ਘਰ ਬੇਚੈ ਬਨੀਏ[੧੬] ਬਹੁਤ, ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਬੇਚਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ॥੨੬॥ ਭੂਖੇ ਮਰਤੇ ਕਾਮ ਬਿਨ ਭਗਵਾ ਕਰਿ ਕੈ ਭੇਖ[੧੭]। ਜਟਾ ਬੰਧਿ ਕਰਤੇ ਸੁਰਸ ਮ੍ਰਿਗਛਾਲਾ ਪਰਵੇਖ[੧੮] ॥੨੭॥ ਲੋਕਨ ਕਉ ਐਸੇ ਕਹੈਂ ਸੰਤ ਸੰਗ ਹੈ ਭਾਗ[੧੯]। ਆਪ ਨਰਕ ਅਵਰਨ ਨਰਕ ਕਰਨੀ ਬਨੈ ਨ ਲਾਗ[੨੦] ॥੨੮॥ ਲੋਕਨਿ ਕੋ ਬੰਚਨ ਕਰੈਂ ਕਥੈਂ ਗਯਾਨ ਕੀ ਬਾਤ। ਸਿਰ ਧੁਨੈ[੨੧], ਲੋਚਨ ਜਲ ਸ੍ਰਵਤ[੨੨], ਕਪਟੀ ਅਧਿਕ ਸੁਹਾਤ ॥੨੯॥ ਗਰਭ ਗਿਰਾਵੈਂ ਰੰਡ ਕਾ, ਸੁਭਗਾ ਹੋਹਿ ਨ ਗਰਭ[੨੩]। ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਸੇਵਨ ਕਰੈਂ, ਨਹਿਂ ਸਿਮਰੈਂ

---

[੧]ਨਾਮ ਦਾ ਵਾਧ ਕਰਾਂਗਾ। [੨]ਨਿਰੋਲ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਪਾਲਣਗੇ (ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਜੀਵ)। [੩]ਜਵਾਈ। [੪]ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। [੫]......ਲੱਭੇਗਾ ਨਹੀਂ। (ਅ)...... ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। [੬]ਕੰਨਿਆਂ ਜੰਮਣ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਗੇ। [੭]ਨੂੰਹ। [੮]ਸੱਸ ਝੂਠੀ ਹੈ। [੯]ਅੰਨ ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਖਾਣਗੇ। [੧੦]ਨ੍ਹਾਉਣਾ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ (ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ) ਸਰੀਰ ਦੁਖੀ ਹੈ। [੧੧]ਰੁਚੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ, (ਭਾਇ=) ਲੋਭ ਨਾਲ। [੧੨]ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਦੇ ਬਚਨ (ਕਹਿਣਗੇ) ਪੇਟ ਪਾਲਣ ਲਈ। [੧੩](ਮਰਦ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣਗੇ ਕਿ) ਕਦੋਂ (ਰਾਤ ਆਵੇ ਤੇ) ਨਾਰੀ ਦਾ ਭੋਗ ਮਿਲੇ (ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ) ਘਰ ਘਰ ਵਿਚ (ਸੰਭੋਗ) ਦੇ ਸਮਾਨ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਨਗੀਆਂ। (ਅ) ਕਵੀ ਨਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਤੇ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸ ਦੀ ਸਾਜਨਾ (ਰਚਨਾ) ਰਚਣਗੇ ਤੇ ਘਰ ਘਰ (ਇਹ ਸੋਹਿਲੇ) ਸੁਣਾਕੇ ਮੰਗਦੇ ਫਿਰਨਗੇ। [੧੪]ਬ੍ਰਹਮਣ। [੧੫]ਛੱਤ੍ਰੀ ਜ਼ਿਮੀਨ ਵੇਚਣਗੇ। [੧੬]ਵੈਸ਼। [੧੭]ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ (ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੇ ਹੋਕੇ) ਸਾਧ ਬਣਨਗੇ। [੧੮]ਜਟਾਂ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਤੇ ਮ੍ਰਿਗਛਾਲਾ ਪਹਿਨਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗ ਭੋਗਣਗੇ [ਸੰਸ:, ਪਰਿਵਿਸ਼੍ਟ=ਲਪੇਟੇ ਹੋਏ। ਰਸ=ਵਿਸ਼ੇ ਰਸ]। [੧੯]ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। [੨੦]ਸ਼ੁਭ ਕਰਨੀ ਨਾਲ ਲੱਗਣਾਂ ਹੀ ਨਾ ਬਣੇਗਾ ਭਾਵ ਛੁਹਣਗੇ ਨਹੀਂ। [੨੧]ਸਿਰ ਘੁਮਾਉਣਗੇ। [੨੨]ਭਾਵ ਅੱਥਰੂ ਕਿਰਨਗੇ। [੨੩]ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਨੂੰ ਗਰਭ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। *ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ-ਭੂਪ ਬੇਚਤੇ ਛਤ੍ਰ=ਰਾਜੇ ਛੱਤ (ਭਾਵ) ਰਾਜ ਵੇਚਣਗੇ, ਯਾ ਰਾਜੇ ਭੂਮੀ=ਜ਼ਿਮੀਨਾਂ ਵੇਚਣਗੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ॥੩੦॥ ਜਹਾਂ ਚਾਹ[੧] ਤਹਿ ਬਿਘਨ ਬਹੁ, ਬਿਨਾਂ ਚਾਹ[੨] ਹੁਇ ਕਾਮ। ਮਿੱਤ੍ਰ ਕਰੈਂ ਅਤਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰਤਾ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਮੀਤ ਕਾ ਕਾਮ[੩]-॥੩੧॥ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ -ਕਉਤਕ ਭਲੇ ਤੂੰ ਤਾ ਨਟ ਜਿਉਂ ਪੰਥ। ਨਾਮ ਦਾਨ ਹੁਇ ਪੰਥ ਮਹਿਂ, ਕਰੀਅਹੁ ਅਪਨੀ ਸੰਥ॥੩੨॥ [੫]ਤਬਿ ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰ'ਸਹੀ ਸੁਨੈ ਸੁਨਾਵ ਉਦਾਤ। ਹਮ ਹਮਰੇ ਸੰਗਤਿ ਭਗਤ ਕਹਾਂ ਤੁਮਾਰੀ ਬਾਤ[੬]-॥੩੩॥ ਕਲਜੁਗ ਬੋਲ ਸੁਨਾਇਓ-ਸੁਨੋ ਹਮਾਰੀ ਖ੍ਯਾਤ।ਕਥਾ ਸੁਨਾਵਹੁਂ ਆਦਿ ਕੀ ਮਤ ਕਰੀਅਹੁ ਬਿੱਖ੍ਯਾਤ[੭]-॥੩੪॥'ਕਲਿਨਾਮਾ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੋ ਕੋ ਦੀਨੋ ਏਹ'। ਸਤਿਗੁਰ ਆਪ ਸੁਨਾਇਆ ਸਾਚ ਸੁਨਾਵੋਂ ਤੋਹਿ[੮]॥੩੫॥ਕਲਜੁਗ ਕਹਿਤ:-ਆਦਿ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜਨਤਾ ਕੀਨ[੯]ਕਹੌਂ ਸਕਲ ਹਮ ਹੈਂ ਅਧਿਕ

---

[੧]ਸੂਬ ਕੰਮ ਦੀ ਇੱਛਾ। [੨]ਅਸੂਲ ਇੱਛਾ। [੩](ਕੰਮ ਆ ਪਏ ਤੋਂ) ਮਿੱਤ੍ਰ ਅਤਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰਤਾ ਕਰੇਗਾ, (ਪਰ ਜਦ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਆ ਪਏਗਾ ਤਾਂ ਓਹ) ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਕੰਮ ਆ ਕਰੇਗਾ ਭਾਵ: ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਨਾ ਆਏਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਵੈਰ ਕਮਾਯਾ ਸੀ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਸੁਆਰਥਵਸ ਵੈਰ ਬਨਾਵਟੀ ਆ ਕਰੇਗਾ। (ਅ) ਜਿੱਥੇ (ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਤੀਬਰ) ਇੱਛਾ ਹੋਵੇਗੀ ਓਥੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਵਿਘਨ (ਪਾਉਣੇ ਚਾਹੁਣਗੇ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਆਪਨੂੰ ਕਿਸੇ) ਕੰਮ ਦੀ ਚਾਹ ਹੋਵੇਗੀ (ਓਥੇ ਚਾਹੁਣਗੇ ਕਿ) ਬਿਨਾਂ ਵਿਘਨ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਏ। [੪]ਸੁਣਕੇ ਆਪ ਬੋਲੇ (ਤੇਰੇ) ਕਰਮ ਤਾਂ ਅਚਰਜ ਹਨ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਐਉਂ (ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ) ਜਿਵੇਂ ਨਟ ਪੰਥੀ (ਹੁੰਦਾ ਹੈ), ਤੇ ਸਾਡੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਨਾਮ ਤੇ ਦਾਨ ਨੇ (ਪ੍ਰਧਾਨ) ਹੋਣਾ ਹੈ, (ਮੇਲ ਕੀਕੂੰ ਬਣੇ ? ਤਦ ਕਲਜੁਗ ਬੋਲਿਆ, ਕਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕੇ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਨਾਲ) ਮੇਰੀ ਸਾਂਝ ਰਲਾਓ। [ਸੰਥ=ਸੰਧਿ=ਮੇਲ]। (ਅ) (ਪਿਛਲੀ ਤੁਕ ਦਾ) ਮੇਰੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਨਾਮਦਾਨ ਹੋਵੇਗਾ (ਤੂੰ ਕੋਈ ਆਪਣੀ) ਮ੍ਰਿਯਾਦਾ (ਵੱਖਰੀ ਟੋਰ) [ਸੰਸ:, ਸੰਸਥਾ=ਮ੍ਰਿਯਾਦਾ]। [੫]ਭਾਈ ਰਾਮਕੁਇਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [੬]ਤਦ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਬੋਲੇ:-ਸਚੀ ਸੁਣਨਾ ਹੈਂ ? (ਲੈ ਤੈਨੂੰ) ਉੱਚੀ ਉਚਾਰ ਕੇ ਸੁਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਭਗਤ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕੀ ਹੈ ਭਾਵ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ [ਸੰਗਤਿ=ਮਿਲੇ ਹੋਏ, ਜੁੜੇ ਹੋਏ]। [੭]ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਫੇਰ ਬੋਲਕੇ ਸੁਣਾਇਆ:-ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਗਟਤਾਈ (ਦੀ ਗੱਲ) ਸੁਣੋ ਮੈਂ ਮੁੱਢਲੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਕਰਨਾ [ਸੰਸ:, ਖ੍ਯਾਤ=ਪ੍ਰਗਟ, ਪ੍ਰਗਟਤਾਈ। ਬਿੱਖ੍ਯਾਤ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ]। [੮](ਸੁਣੋ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ! ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ) (ਹੁਣ ਰਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੋਲੇ ਕਿ ਹੇ) ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਲਿਨਾਮਾ ਤੈਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ (ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ!) ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਸੱਚੋ ਸੱਚ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। [੯]ਕਲਜੁਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਢਕਾਲ ਵਿਚ ਜਦ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੀ ਉਤਪਤੀ ਕੀਤੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੰਕਾਰੀ ਲਖਿ ਲੀਨ[1] ॥ ੩੬ ॥ ਤਬਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਮੁਝਾਯਹੁ–ਤੁਮਰਾ ਨ੍ਯਾਇ
ਸਮਾਜ[2]–। ਕਹਿ ਸਮਾਧਿ ਕਰਿ* ਮੌਨ ਹੁਇ ਚਿਤਵ੍ਯੋ ਪੁਰਖ ਜੁਰਾਜ[3] ॥
੩੭॥ਏਕ ਖਰਾ ਦੂਆ ਹੂਆ ਤੀਜਾ ਚੌਥਾ ਸੁਵਨ[4]†।ਪ੍ਰਥਮ ਜਨਮ ਕੋ ਸੌਂਪ
ਕਰਿਨੀਤਿ ਪੜ੍ਹਾਈ ਗੌਨ[5]॥੩੮॥ਬਿਧਿ ਬੂਝਹੁ–ਕ੍ਯਾਵਰਤਨੀਪੁਤ੍ਰਕਰੋਂਗ
ਜਾਇ[6]? ਸੋ ਈਹਾਂ ਕਹੁ ਮੋਹਿ ਢਿਗ ਹੁਕਮ ਰਾਜ ਮਹਿ‡ ਦਾਇ[7]–॥੩੯॥
ਸਤ ਬੋਲ੍ਯੋ ਤਬਿ–ਪੁਰਖਿ ਨੈ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਦਿਯੋ ਬਾਂਟ। ਜਿਸੈ ਦੇਸ਼ ਤਾਂਕਾ
ਲਿਖੌਂ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਕੀ ਸਾਂਟ[8] ॥ ੪੦ ॥ ਤਪਿ, ਸਤ, ਅਰੁ ਮਖ, ਅਰਚਨਾ,
ਲੋਕ ਕਰਾਊਂ ਰੋਜ[9]।ਬ੍ਰਾਹਮਣਬ੍ਰਹਮ ਪਰਾਯਣੀ ਊਚਾ ਬਨ ਬਸਿ ਜੋਜ[10]§
॥੪੧॥ਬੀਜ ਫਲਾਊ ਬੇਰ ਸੌ ਉਮਰ ਲਾਖਿ ਇਕਬਰਸ[11]।ਜੋਗ ਬਿਖੈ ਲਾਊਂ
ਨਰਨਿ ਸ਼ੁਭ ਗੁਨ ਉਪਜੈਂ ਸਰਸ[12]॥੪੨॥ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਰਮ ਛੱਤ੍ਰੀ ਕਰੈਂ,ਪੁੰਨਿ
ਬਿਹਾਰੀ ਬੈਸ[13]।ਤੀਨ ਬੇਦ ਤੀਨੋ ਬਰਨ ਸਭਿਨਿ ਲਖਾਊਂ ਐਸ[14]–॥੪੩॥
ਦੂਜਾ[15]ਬੋਲਿਓ:–ਪਿਤਾਜੀ!ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਰਮਮੁਹਿਖੂਬ[16]।ਸਭੈ ਚਲਾਊਂ ਰੀਤ[17]

[1](ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ) ਆਖੀਏ ਅਸੀਂ ਵਡੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹੰਕਾਰੀ ਜਾਣ ਲਿਆ। [2](ਹੇ ਬੇਟਿਓ!) ਤੁਹਾਡਾ (ਜਦ ਰਾਜ ਸਮਾਜ (ਹੋਵੇਗਾ ਤਦੋਂ) ਨਿਆਂ ਕਰਨਾ। [3](ਇਹ ਗਲ) ਕਹਿਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਟਿਕ ਗਿਆ ਤੇ ਯੁਵਰਾਜ(ਟਿੱਕੇ ਵਲ)ਤੱਕਿਆ[ਸ੍ਰਿ:, ਪੁਰਖ= ਬ੍ਰਹਮਾ। ਯੁਵਰਾਜ ਨੂੰ ਜੁਰਾਜ ਲਿਖਿਆ ਹੈ]। [4]ਇਕ ਖੜੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਦੂਜਾ (ਵੀ ਖੜੋ) ਗਿਆ ਫੇਰ ਤੀਜਾ ਚੌਥਾ ਪੁਤਰ (ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ)। [5]ਪਹਿਲੇ (ਜਨਮੇ ਭਾਵ ਸਤਿਜੁਗ) ਨੂੰ (ਰਾਜ) ਸੌਂਪਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੋਈ ਨੀਤੀ ਪਰ ਵੀਚਾਰ ਅਰੰਭੀ [ਗੁਨਨਾ=ਵੀਚਾਰਨਾ]। [6]ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਹੇ ਪੁੱਤਰ (ਨਿਆਂ ਦੀ) ਵਰਤੋਂ ਤੂੰ ਜਾਕੇ ਕੀਹ ਕਰੇਂਗਾ? [7]ਜੋ ਹੁਕਮ ਰਾਜ ਵਿਚ ਦੇਵੇਂਗਾ। [8]ਤਬ ਸਤਿਜੁਗ ਬੋਲਿਆ ਕਿ (ਜੋ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਕਿਸੇ) ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੁਰਖ ਨੇ (ਕੀਤਾ ਸੋ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ) ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿਆਂਗਾ। ਜਿਸ (ਦੇਸ਼ ਨੇ) ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦੇਸ ਦਾ ਲਿਖ ਲਵਾਂਗਾ (ਤੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦਾ ਸਾਂਟਾ=) ਬਦਲਾ ਦਿਆਂਗਾ। [9]ਤਪੱਸਯਾ, ਸੱਚ, ਜੱਗ, ਪੂਜਾ, (ਭਾਵੇਂ ਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮ) ਰੋਜ਼ ਕਰਵਾਵਾਂਗਾ (ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ)। [10]ਬ੍ਰਹਮਣ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਾਯਣ ਹੋਣਗੇ, ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਕੇ ਯੋਗ ਕਰਕੇ ਉੱਚੇ ਹੋਣਗੇ।(ਅ) ਊਚਾ ਬਨ ਬਸ ਜੋਜ=ਜੋਜ (ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦੀ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਵਿਚ) ਵਸਦੇ ਹੋਏ ਉੱਚੇ ਬਣਨਗੇ। (ੲ) ਬਨ ਬਸ ਜੋਜ=ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਬੇਗਾ। [11]ਇਕ ਫੇਰ ਦਾ ਬੀਜਿਆ ਸੌ ਵੇਰ ਫਲਾਵਾਂਗਾ। (ਅ) ਭਾਵ ਏਥੇ ਇਕ ਬੀਜਿਆ ਅਗਲੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਹੋਕੇ ਫਲੇਗਾ। ਉਮਰਾ ਲੱਖ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਦਿਆਂਗਾ। [12]ਬਹੁਤੇ। [13]ਵੈਸ਼ ਧਰਮ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਗੇ। [14]ਤਿੰਨਾਂ ਵਰਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨਾ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਖਾ ਦਿਆਂਗਾ। [15]ਭਾਵ ਤ੍ਰੇਤਾ। [16]ਮੇਰੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਰਮ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ। [17]ਸਭ ਨੂੰ ਮਿਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਚਲਾਵਾਂਗਾ।

*ਪਾ:–ਕਹਿ। †ਪਾ:–ਸੁਨਿ। ‡ਪਾ:–ਮੁਹਿ। §ਪਾ:–ਜੋਜ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੈਂ ਦੇਵੌਂ ਸੇਵਾ ਹੂਬ[੧] ॥੪੪॥ ਜੱਗਨ ਕਰਾਊਂ ਅਰਥ ਸਿਜ ਪਾਪ ਮਿਟਾਊਂ ਲੋਗ[੨]। ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਲਗ ਕਰਮ ਹੀ ਦਸ ਬੋਈ ਲੇ ਭੋਗ[੩] ॥ ੪੫ ॥ ਦਸ ਸਹੰਸ੍ਰ ਜੀਵੈਂ ਸਕਲ, ਪਾਪ ਡਰਨ ਸਭਿ ਆਹ[੪]। ਬਡੋ ਭ੍ਰਾਤ ਤੇ ਊਨ ਦਸ ਧਰਮ ਚਲਾਊਂ ਰਾਹ[੫]–॥੪੬॥ ਚੁੱਪ ਹੋਇ, ਤੀਜਾ ਕਹੇ–ਅਰਚਾ ਘਰ ਕੀ ਵੰਡ। ਸਹੰਸ੍ਰ ਜੀਵਨਾ, ਚਾਰ ਬੀਜ[੬], ਅਰਧ ਪੁੰਨ ਅਘ ਖੰਡ[੭] ॥ ੪੭ ॥ ਅਧਿਕ ਬਿੱਪ੍ਰ ਅਰ ਛੱਤ੍ਰਕੀ ਵਣਜ ਕਰੈ ਜਨ ਆਪ। ਰਾਜਾ ਕੋ ਗੁਰ ਮਾਨਿਕੈ ਨਜਾਇ ਕਰਾਵੈ ਆਪ[੮]–॥੪੮॥ ਚੁੱਪ ਹੁਆ ਚੁਪ ਚਤੁਰਥਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਹਿ–ਤੂੰ ਬੋਲ–। ਤਬਿ ਹਮ ਕਰਿ ਜੋਰੇ ਨੰਮ੍ਰ–ਆਵਿਸ ਤੁਮਰੀ ਕੋਲ[੯]– ॥੪੯॥ ਹਸਕਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬੋਲਿਯੋ:–ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਿਛਾਰੀ ਮੋਰ। ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੋਇ ਜੋ ਸੋ ਮੇਰੇ ਮਨ ਲੋਰ[੧੦]–॥੫੦॥–[੧੧]ਕੁਛਤੋ*ਹੌਂ ਕਹਿਨੇ ਲਗਾ ਜਨਘਰ ਪ੍ਰੰਨਰੂ

---

[੧]ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਭਾਵਨਾ ਲਾ ਦਿਆਂਗਾ [ਹੁੱਬ (=ਮੁਹੱਬਤ) ਤੋਂ ਹੂਬ]। [੨]ਧਨ ਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਜੱਗ ਕਰਵਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਵਾਂਗਾ। [੩]ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਤਕ (ਅੱਪੜਨ ਲਈ ਸ਼ੁਭ) ਕਰਮ ਹੀ ਕਰਨਗੇ, ਤੇ ਇਕ ਵੇਰ ਬੀਜਿਆ ਦਸ ਵੇਰੀਂ ਲੈਕੇ ਭੋਗਣਗੇ [ਬੋਈ=ਬੀਜਿਆ]। (ਅ) ਜੋ ਕਰਮਾਂ ਦਾ (ਬੋਈ=) ਬੀਜ ਬੀਜਣਗੇ ਉਹ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਵਿਚ ਦਸ ਹਿੱਸੇ ਵਧੇਰਾ ਭੋਗਣਗੇ। [੪]ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ (ਵਰਖ) ਸਾਰੇ (ਜੀਵ)ਜੀਵਿਆ ਕਰਨਗੇ, ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਡਰਨਗੇ। [੫]ਵਡੇ ਭਿਰਾ (ਭਾਵ ਸਤਿਜੁਗ) ਤੋਂ ਦਸ ਹਿੱਸੇ ਘੱਟ ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਹ ਚਲਾਵਾਂਗਾ। [੬](ਜਦੋਂ ਦੂਜਾ ਜੁਗ) ਚੁਪ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤੀਜਾ (=ਦੁਆਪਰ) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਘਰ ਘਰ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਵੰਡ ਦਿਆਂਗਾ ਤੇ ਆਰਬਲਾ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਹੋਸੀ (ਇਕ ਵੇਰ ਦਾ) ਬੀਜਿਆ ਚਾਰ (ਵੇਰ ਫਲੇਗਾ)। (ਅ) ਇਥੇ ਇੱਕ ਦਿੱਤਾ ਅੱਗੇ ਚੱਲਕੇ ਚੌਗੁਣਾ ਮਿਲੇਗਾ। [੭]ਅੱਧਾ ਪੁੰਨ ਤੇ ਅੱਧਾ ਪਾਪ ਦਾ ਹਿੱਸਾ (ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ)। (ਅ) ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਖੰਡਨ ਲਈ (ਜੀਵ ਦੇ ਕੀਤੇ) ਪੁੰਨ ਅੱਧੇ (ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ, ਅੱਧਿਆਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗੇਗਾ)। [੮]ਬਹੁਤ ਬ੍ਰਹਮਨ ਤੇ ਛੱਤ੍ਰੀ (ਲੋਭ ਵਸ ਹੋਏ) ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਣਗੇ, ਕੋਈ ਆਪ (ਕਰਨਗੇ ਕੋਈ) ਜਨ (=ਨੌਕਰ ਰੱਖਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਵਪਾਰ ਕਰਨਗੇ); ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਮੰਨਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਨਿਆਂ ਕਰੌਣਗੇ (ਭਾਵ ਖੇਤ ਦਾ ਜਾ ਘਰ ਦਾ ਘਰੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। [ਛੱਤ੍ਰਕੀ=ਛੱਤ੍ਰੀ ਬੰਸ ਦੇ]। [੯](ਤੀਜਾ) ਚੁੱਪ ਹੋਯਾ (ਤੇ) ਚੌਥਾ (ਭੀ) ਜੋ ਚੁਪ (ਸੀ ਉਸਨੂੰ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ:–ਤੂੰ ਬੋਲ; ਤਦ ਮੈਂ ਹਥ ਜੋੜਕੇ ਨਿਵਿਆ (ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ) ਤੁਸਾਂ ਕੋਲ (ਮੇਰੀ) ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ। [ਆਵਿਸ=ਆਦਿਸ, ਆਦੇਸ=ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ]। (ਅ) ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਆਸਰਾ ਹੋ [ਆਵਿਸ=ਆਸਰਾ ਹੋ]। [੧੦]ਹੱਸਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬੋਲਿਆ:–ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਛਲਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੈਂ, ਜੋ ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਮੇਰਾ ਮਨ (ਸੁਣਨਾ) ਲੋੜਦਾ ਹੈ। [੧੧]ਦੇਖੋ ਅਗਲਾ ਸਫਾ ਅੰਕ ੧।

*ਪਾ:–ਕਹਤੇ–ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ।

ਪਾਪ। ਬਧ ਸੌ ਬਰਖ ਦੁ ਬੀਜ ਲੇ ਕਰੈ ਸੁ ਭੋਗੈ ਆਪ[੧] ॥੫੧॥ [੨]ਬਹੁਤ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਹੁ ਬਾਸ਼ਨਾਂ ਇੱਛਨਾ ਸਿੱਛਨਾ ਸਾਰ।ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਰਾਜ ਘਰ, ਹੀਯਰਨ ਬੇਦ ਜਾਪ ਹਰਿ ਧਾਰ[੨]॥੫੨॥ [੩]ਭਗਤ ਕਰੈ ਪਾਪੀ ਤਰੈ ਨਰ ਨਾਰੀ ਦਿਜ ਸੂਦ। ਨੀਚ ਬਾਲ ਜ੍ਵਾਨੀ ਤੁਰਕ ਸੰਕਰ ਆਸਮ ਖੂਦ[੩]॥੫੩॥[੪]ਨਾਮਬਿਨਾ ਦੈਂਡੋਂ ਸਕਲ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਮਮ ਰਾਜ[੪]। [੫]ਭੂਹੇ ਦੈਨੋਂ ਗਤਰਦੇ ਜੋਨੀ ਅਰਥ ਸਮਾਜ[੫] ॥੫੪॥[੬]ਇਹ ਭਾਵੀ ਪੂਰਨ ਕਰੌ ਤਬਿ ਜਾਵੈਂਗਾ ਖੁਬ[੬]।[੭]ਏਕ ਤੁਮਾਰੇ ਦੇਂਡ ਸਹੂੰ ਅਵਰ ਨ ਜਾਨੌਂ ਦੂਬ[੭]–'॥੫੫॥*ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿ 'ਇਕ ਸਮੇ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਾ

---

[੧]ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆਂ ਮੈਂ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਪਿਆ ਕਿ ਪੁੰਨ ਤੇ ਪਾਪ (ਨੂੰ) ਜਨ (ਕਟੇਗਾ ਆਪਣੇ ਘਰ=) ਦੇਹ (ਉਪਰ ਹੀ ਕਟੇਗਾ;) ਜੋ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਆਪ ਭੋਗੇਗਾ,ਉਮਰਾ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਬੀਜੇਗਾ ਦੂਣਾ ਲਵੇਗਾ [ਕੁਣੋ=ਸੈਂਕੋਬਦਾ] (ਅ)ਜੋ ਏਥੇ ਬੀਜੇਗਾ ਅਗੇ ਫਲਕੇ ਦੂਣਾਹੋਵੇਗਾ। (ੲ) ਦੋ ਬੀਜ ਦਾ ਅਰਥ ਨਾਮ ਦਾਨ ਤੇ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਬੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। [੨](ਜਿਨ੍ਹੇ) ਵਾਸ਼ਨਾ ਬਹੁਤ (ਹੋਵੇਗੀ), ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਹੁਤੇ (ਹੋਣਗੇ),ਸਿੱਖਯਾ ਦਾ ਸਾਰ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇਗੀ ਭਾਵ ਮਨਮਤੀਏ ਹੋਣਗੇ, ਜੋ ਜੀ ਕਰੇਗਾ ਉਸਨੂੰ ਸਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਆਖਣਗੇ। ਸ਼ੂਦ੍ਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਅਹੀਰ (ਨੀਵੇਂ ਲੋਕ) ਵੇਦਾਂ ਦਾ (ਪਾਠ) ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਾਪ ਧਾਰਨ ਕਰਨਗੇ। (ਅ) ਸ਼ੂਦਰ ਰਾਜ ਕਰਨਗੇ ਘਰ (ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ) (ਰਨ=) ਜੁੱਧ ਮਚੇਗਾ ਤੇ ਵੇਦ ਉਚਾਰਨ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਧਾਰਨਾ (ਹਰਿ=) ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। (ੲ) ਇਕ ਥਾਵੇਂ 'ਹੀਯਰਨ' ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਪਾਠ ਹੈ 'ਹੀ ਅਰਨ' ਇਸ ਨਾਲ ਅਰਥ ਲਗੇਗਾ 'ਸ਼ੂਦ੍ਰ' ਰਾਜ ਕਰਨਗੇ, ਘਰ ਹੀ ਬਨ (ਹੋਣਗੇ ਤੇ) ਹਰ ਕੋਈ ਵੇਦ ਜਪ ਨੂੰ ਧਾਰੇਗਾ, ਭਾਵ ਸਤਿਜੁਗ ਵਾਂਗੂੰ ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਵੇਦ ਪਾਠ ਦੀ ਮ੍ਰਿਯਾਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ ਤੇ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਉਡ ਜਾਏਗੀ। [੩](ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ) ਜੋ ਭਗਤੀ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਤਰੇਗਾ (ਚਾਹੇ) ਪਾਪੀ ਹੋਵੇ (ਚਾਹੇ) ਨਰ (ਚਾਹੇ) ਨਾਰੀ ਹੋਵੇ,(ਚਾਹੇ) ਬ੍ਰਹਮਣ (ਚਾਹੇ) ਸ਼ੂਦ੍ਰ (ਹੋਵੇ,ਚਾਹੇ) ਨੀਚ ਹੋਵੇ, (ਤੇ ਚਾਹੇ) ਬਾਲ (ਹੋਵੇ) ਚਾਹੇ ਜੁਆਨ (ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ) ਤੁਰਕ (ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ) ਸ਼ੰਕਰ ਵਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਚਾਹੇ ਅਨਾਸ਼੍ਰਮੀ ਹੋਵੇ। ਆਸਮ ਖੂਦ=ਆਸ਼੍ਰਮ ਖੂੰਦ। [ਹਿੰਦੀ, ਖੂੰਦਨਾ=ਤੋੜਨਾ, ਕੁਚਲਨਾ। ਸੰਸ:, ਖੰਡਨ ਤੋਂ ਖੂੰਦ ਤੋੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਵਿਹੂਣਾ। ਭਾਵ ਆਸ਼੍ਰਮ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣਾ। ਅਨਾਸ਼੍ਰਮੀ]। [੪]ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਰਬੱਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੰਡ ਦਿਆਂਗਾ, ਨਰਕ ਸੁਰਗ (ਸਭ ਥਾਂ) ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ। [੫]ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ ਪਰ ਦੇ ਹੀ ਤੇਰੇ ਤੋਰਾਂਗਾ:–ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗ ਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਇਕੱਤ੍ਰਤਾ [ਸੰਸ:, ਗਤ੍ਵਰ। ਹਿੰਦੀ, ਗਤਰ=ਟੁਰਨੇ ਯੋਗ। ਤੋਰਾ]। [੬]ਇਹ ਭਾਵੀ (ਇੱਛਾ ਪੂਰਨ ਕਰੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜੌਂਕੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਾਵਾਂਗਾ। [ਫਾ:, ਖੂਬ=ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੌਂਕੋ। ਸੁਰਨਾਂ=ਭਾਵੀ ਦਾ ਏਥੇ ਭਵਿੱਖਤ ਅਰਥ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ 'ਭਾਵਨੀ' ਪਾਠ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਾ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ]। [੭]ਇਕ ਆਪ ਦਾ (ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ) ਦੰਡ ਸਹਾਂਗਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਾਂਗਾ ਭਾਵ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। [ਦੂਬ=ਦੂਸਰਾ]

*ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੮੯ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

ਕਹਤਿ ਸੁਹਾਤ।-ਸੁਨਿ ਸੁਤ! ਭੂਮੀ ਜਾਈਅਹੁ ਧਰਮ ਕਰਮ ਵਿੱਖਸਾਤ[1] ॥ ੫੬ ॥ ਸੁਨਿ ਕਲਜੁਗ! ਮੇਰੋ ਹੁਕਮ ਤੂੰ ਮਮ ਆਗਯਾਕਾਰੁ। ਸਰਬ ਮੰਤ੍ਰ ਤੁਹਿ ਰਾਜ ਰੱਦ ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਧ ਸਾਰੁ[2] ॥੫੭॥ ਔਰ ਜੁਗਨਿ ਮਹਿ ਆਸਰਾ ਬਹੁਤ ਜੋਗ ਤਪੁ ਅਰਚ। ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਪੁ ਰਸਨ ਸ੍ਵਾਸ ਕਲਿ ਮਹਿ ਕਾਰਜ ਸਰਚ[3] ॥੫੮॥ ਤੋਹਿ ਰਾਜ ਹੁਇ ਪੁੱਤ੍ਰ! ਜਥਿ, ਸਭਿ ਦੇਵਨ[4] ਦੂਰੇਂ ਵਰਜ। ਜਿਉਂ ਇੱਛਾ ਤਿਉਂ ਵਰਤੀਏ ਨਾਮ ਮਹਾਤਮ ਗਰਜ[5] ॥ ੫੯ ॥ ਭਲਾ ਤੁਮਾਰਾ ਰਾਜ ਹੁਇ ਸਕਲ ਸਿੱਧ ਹੁਇ ਵਾਚ[6]। ਥੋਰੀ ਕਰਨੀ ਫਲ ਅਧਿਕ ਤੀਨ ਰਾਖੀਓ ਸਾਚੁ[7] ॥ ੬੦ ॥ ਪਰਅੰਸ਼ੀ ਪਰਨਾਰ ਤਜਿ ਨਾਮ ਸਰਾਹੈ ਸ੍ਵਾਸ। ਹਰਿ ਭਜ, ਹਰਿ ਚਿਤ, ਹੇਤ ਹਰਿ[8], ਹਰਿ ਸਿਦਕੀ ਕੁਲ ਆਸ[9] ॥ ੬੧ ॥ ਦੇਹ ਅੰਤ ਭੀ[10] ਹਰਿ ਭਜੈ ਤਉ ਭੀ ਹੁਇ ਨਿਸਤਾਰ। ਐਸੇ ਹਰਿ ਕੋ ਨਿਤ ਭਜੈ ਭਉਜਲ ਉਤਰੈ ਪਾਰੁ॥੬੨॥ ਬ੍ਰਹਮ ਪਰਾਇਣ[11] ਹੋਇਕੈ ਤਨ ਮਨ ਅਰਪੈ ਜੋਇ। ਤਾਂਕਾ ਭੀ ਤੂੰ ਭੈ ਕਰੀਂ ਇਹੈ ਹਮਾਰੀ ਖੋਇ[12] ॥੬੩॥ ਅਪਰ ਸਕਲ ਤਜਿ ਆਸਰੋ ਏਕ ਨਾਮ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ[13]।

---

[1](ਰਾਮਕੁਇਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ (ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ) ਕਹਿਣ ਲਗੇ (ਕਿ ਸੁਣ ਰਾਮ ਕੁਇਰ !) ਇਕ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੇ (ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ) ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਬਚਨ ਕਹੇ 'ਸੁਣ ਹੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਚ ਜਾਹ ਤਾਂ ਉਥੇ (ਆਪਣੇ) ਧਰਮ ਕਰਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇਂ'। (ਅ) (ਓਥੇ ਪਿਛਲੇ ਜੁਗ ਦੇ) ਧਰਮ ਕਰਮ (ਅੱਗੇ) ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਹੋਣਗੇ। [2]ਸੁਣ ਹੇ ਕਲਿਜੁਗ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੈਂ; ਸਾਰੇ ਮੰਤ੍ਰ ਤੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮੈਂ ਰੱਦ ਦਿਆਂਗਾ; ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀ ਸਾਰ ਸਿੱਧ (ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਾਤਾ) ਹੋਵੇਗਾ। [3]ਹੋਰ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜੋਗ ਤਪ ਅਰਚਨਾ ਆਦਿ ਦਾ ਆਸਰਾ ਬਹੁਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਰਸਨਾਂ ਤੋਂ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾਂ ਤੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਾਰਜ ਸਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ [ਸਰਚ—ਸਾਰਨੇ ਵਾਲਾ]। [4]ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ। [5]ਨਾਮ ਮਹਾਤਮ ਗੱਜਕੇ (ਸੁਣਾਈਂ)। [6]ਸੋ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ—ਤੁਹਿ ਬਾਚ=ਤੇਰੇ ਬਚਨ ਜੋ ਤੂੰ ਕਹੇਂ ਹਨ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। [7]ਤਿੰਨਾਂ (ਜੁਗਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਗਲ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ) ਸੱਚ ਜਾਣ ਰਖੀਂ ਕਿ (ਨਾਮ ਦੀ) ਥੋੜੀ ਕਰਨੀ ਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਫਲ ਹੋਸੀ। (ਅ) ਤਿੰਨ ਗਲਾਂ ਸਚ ਰਖੀਂ ਜੋ ਅਗੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅੰਸ਼ ਰਹਿਤਤਾ, ਪਰ ਨਾਰ ਤੋਂ ਬਚਣਾ, ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਨਾਮ ਜਪਣਾ। [8]ਹਰਿ ਜਪਨਾ, ਹਰਿ ਸਿਮਰਨਾ ਤੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ। [9]ਹਰਿ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਤੇ ਸਭ ਆਸਾਂ (ਹਰੀ ਪਰ ਰੱਖਣੀਆਂ)। [10]ਭਾਵ ਦੇਹੀ ਦੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਬੀ ਜੇ। [11]ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਭਾਵ। [12]ਖਸਲਤ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਓਪਰੀ ਸਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਸੁਭਾਵ ਰੂਪ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਤੂੰ ਇਸ ਦਾ ਉਲੰਘਨ ਕਰੇਂਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਥੈਂਦਸੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। [13](ਜੋ ਕੋਈ ਇਕ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇਗਾ ਸੋ....।

ਤੀਨ ਲੋਕ ਕਉ ਬੇਧਿਕੈ ਜਾਇ ਸਾਜੁਜੀ ਖੇਮ[੧]॥੬੪॥ਅਪਨੀ ਨਾਰੀ,ਸੱਚ ਬ੍ਰਿਤ, ਖਾਜ ਅਖਾਜੀ ਥ੍ਰਿੱਤ[੨]। ਸੋਈ ਸੰਤ ਗੁਰੁ ਮਾਨੀਯਹੁ ਕਲੁ ਪੁੱਤ੍ਰ! ਸਤਿ ਚਿੱਤ[੩] ॥੬੫॥ ਸਤਿਜੁਗ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਬਸਹੁ, ਭੁਜਾ ਬਸਹੁ ਤ੍ਰਿਤੇਯ[੪]। ਦੁਆਪੁਰ ਬਸੀਯਹੁ ਜੰਘ[੫] ਮਮ, ਤੂੰ ਚਰਨਨ ਕੋ ਸੇਯ[੬] ॥ ੬੬ ॥ ਅੰਗ ਅੰਗ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਇਹ ਬੇਦ ਮਾਂਝ ਲਿਖਿ ਦੀਨ[੭]। ਸੋਈ ਸੋ ਸਾਰੀ ਭਲੀ ਸਕਲ ਸਮਾਲਾ ਕੀਨ[੮] ॥ ੬੭ ॥ ਅਪਨੋ ਅਪਨੋ ਰਾਜ ਕਰਿ ਤੁਮ ਆਈਅਹੁ ਮਮ ਧਾਮ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਨੀ ਕਲਪ ਲਗੋਂ[੯] ਪਾਈਅਹੁ ਆ.ਇ ਅਰਾਮ ॥੬੮॥ ਬ੍ਰਹਮ ਵਾਕ ਕਹਿ ਸੰਘਤਾ[੧੦], ਪਰਾ ਪਸੰਤੀ ਜਾਪੁ।ਮਧਮਾ, ਵੈਖਰੀ ਜਾਪ ਰਸਿ[੧੧] ਚਾਰ ਵੇਦ* ਇਸ ਥਾਪ[੧੨]॥੬੯॥ ਨਾਰਾਇਨ ਦੇਵ ਹੈ ਪਰਾ ਕਾ,ਨਰ ਪਸੰਤੀ ਇਸ਼ਟ[੧੩]ਵਾਗਦੇਵੀ[੧੪] ਮੱਧਮਾ ਬਸੈ, ਬਜਾਸ ਬੈਖਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ[੧੫] ॥ ੭੦ ॥ ਸ੍ਵਾਸ ਠਹਿਰਾਵੈ ਨਾਭਿ ਘਰ ਉਠੇ ਤਰੰਗੀ ਤੇਜ[੧੬]।

---

[੧]ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰਕੇ (ਉਲੰਘ ਕੇ) ਸਾਜੁਜ ਮੁਕਤੀ (ਪਾਵੇਗਾ) [ਸਾਜੁਜੀ ਖੇਮ;—ਸਾਜੁਜ=ਅਭੇਦ। ਕਖੇਮ=ਮੁਕਤੀ]। [੨]ਆਪਣੀ ਨਾਰ (ਤੇ ਨਿਸ਼ਚੇ), ਸੱਚ (ਦੀ) ਵੀਚਾਰ (ਜਾ ਸੱਚ ਦਾ ਵਰਤ) ਤੇ ਖਾਣੇ ਯੋਗ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਖਾਣੇ ਜੋਗ ਕੀ ਹੈ (ਇਸ ਦਾ) ਵੀਚਾਰ (ਜੋ ਧਾਰੇਗਾ)। (ਅ) ਆਪਣੀ ਨਾਰੀ ਵਿਚ ਸਤਿਬ੍ਰਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਅਖਾਜ ਦੇ ਖਾਣ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤੀ (ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਹੋਵੇ)। [੩]ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸੱਚ ਕਰਕੇ (ਧਾਰ ਲੌ)। [੪]ਤ੍ਰੇਤਾ। [੫]ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ। [੬]ਸੇਵਾ ਕਰ। [੭]ਵੇਦ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਲਿਖ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ (ਧਰਮ ਦੇ ਕਿਹੜੇ) ਅੰਗ ਨਾਲ (ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਕਿਹੜੇ) ਅੰਗ (ਕਿਸ ਜੁੱਗ ਵਿਚ) ਮੁਕਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। [੮]ਉਹੋ (ਪਿੱਛੇ ਕਹੀ ਗਲ) ਸੱਚੀ ਹੈ, ਉਹੋ ਭਲੀ ਹੈ ਸਾਰੀ ਦਾ ਸਮਾਲ੍ਹਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਤੁਸਾਂ ਸਮਾਲ੍ਹਾ ਕਰਨਾ [੯]ਤਕ। [੧੦]ਸੰਹਿਤਾ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਇਹ ਵਾਕ ਕਹੇ ਹਨ। (ਅ) ਇਹ ਵਾਕ ਬ੍ਰਹਮ ਸੰਹਿਤਾ ਵਿਚ ਕਹੇ ਹਨ। [੧੧]ਕਿ ਜਪ (ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ) ਪਰਾ, ਪਸੰਤੀ, ਮਧਮਾਂ; ਬੈਖਰੀ, (ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮ ਦੇ) ਜਾਪੁ ਦਾ ਰਸ (ਲਵੇ, ਦੇਖੋ ਜ: ਸਾ: ਭਾ: ਮਨੀ ਸਿੰਘ:—ਪਰ ਸੋਈ ਬਾਣੀ ਵਿਸੇਖ ਹੈ ਜੋ ਯਕ ਦਿਲ ਹੋਕੇ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੀਏ)। [੧੨]ਚਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਹਨ। [੧੩]ਪਰਾ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਨਾਰਾਯਣ ਤੇ ਪਸੰਤੀ ਦਾ ਦੇਵ ਨਰ ਹੈ। (ਨਰ ਨਾਰਾਯਣ ਦੋਵੇਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)। [੧੪]ਸਰਸ੍ਵਤੀ। [੧੫]ਬੈਖਰੀ ਦਾ ਇਸ਼ਟ (ਦੇਵਤਾ) ਬਜਾਸ ਹੈ। [੧੬]ਨਾਭੀ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਸ੍ਵਾਸ ਟਿਕਾਣੇ ਤਾਂ ਅਨੰਦ ਦੀ ਲਹਿਰ ਉਠਦੀ ਹੈ [ਤਰੰਗ—ਲਹਿਰ। ਤੇਜ=ਖੁਸ਼ੀ। ਸੂਚਨਾ—ਨਾਭੀ ਵਿਚ 'ਮਣਿਪੂਰ ਚੱਕ੍ਰ' ਨੂੰ ਕਈ ਵੇਰ ਅਨੰਦ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਵੀ ਜੋਗੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:—ਦੇਖੋ ਬਸੰਤ ਦੋਲੇ ਦੀ ਕੁੰਡਲਨੀ ਸਫ਼ਾ ੪੦]। (ਅ) ਨਾਭੀ ਟਿਕਾਣੇ ਸਵਾਸ ਟਿਕਾਉਣ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ। [ਉਠੇ=ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਰੰਗ=ਲਹਿਰ, ਸੰਕਲਪ। ਤੇਜ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪਾਠ ਤੇਜ਼ ਹੈ।]

*ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪਾਠ 'ਦੇਵ' ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਚਾਰ ਦੇਵਤਾ ਗਿਣੇ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ 'ਦੇਵ' ਪਾਠ ਸ਼ੁੱਧ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਮ ਭੁਜਨ ਕੀ ਜੁਗਤ ਇਹ ਮਥਰਾ[1]*ਬਖਸ਼ੀ ਮੌਜ-'॥੭੧॥ਕਹਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਸੁਨਹੁ, ਚੁਪ ਕੀਨੀ, ਕਲਿ ਰੀਮ[2] । ਇਹ ਸਾਖੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਈ ਪਰਤਿ ਸੁਨਤਿ ਸੁਖ ਸੈਮ[3]॥੭੨॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਕਲਜੁਗ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੰਚ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੫ ॥

੨੬. [ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਯ ਕਵੀ। ਦੈਦਨ ਕਵਿ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਭਾ ਸਰਬ ਕਵੀਅਨਿ ਬਿਖੈ ਇਸ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਸੰਬਾਦ । ਧੰਨਧੰਨ ਸਭਿ ਹੀ ਕਹੈਂ ਰਿਦੈ ਅਧਿਕ ਅਹਿਲਾਦ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਉਠੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮੰਦਰ ਕੋ ਗਏ। ਨਾਨਾ ਰਸ ਅਹਾਰ ਅਚਿ ਲਏ। ਪੁਨ ਪ੍ਰਯੰਕ ਪਰ ਕਰਯੋ ਅਰਾਮੂ।ਇਮ ਸੰਬਾਦ ਕਵਿਨਿ[4] ਅਭਿਰਾਮੂ॥੨॥ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਮਹਿ ਕਵਿ ਗੁਨੀ। ਆਵੈਂ ਚਲੇ ਸੁ ਕੀਰਤਿ ਸੁਨੀ। 'ਦਰਬ ਕਰੋਰਹੁ ਲਗ ਬਖਸ਼ੰਤੇ । ਜੁਗ ਲੋਕਨਿ ਕੇ ਸੁਖਨਿ ਲਭੰਤੇ'॥੩॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਾਇ ਕਵੀ ਇਕ ਆਯੋ। ਕਰਿ ਕੀਰਤ† ਕੋ ਕਵਿੱਤ ਲਿਆਯੋ । ਮਿਲ੍ਯੋ ਪ੍ਰਥਮ ਹੂ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਨਾਮੂ । ਬਹੁਰ ਸੁਨਾਇ ਸੁਜਸ ਅਭਿਰਾਮੂ ॥ ੪ ॥ ਕਬਿੱਤ—

ਜਾਂਹੀ ਓਰ ਜਾਊਂ, ਅਤਿ ਆਦਰ ਤਹਾਂ ਤੇ ਪਾਊਂ, ਤੇਰੇ ਗੁਨ ਗਨ ਕੋ ਅਗਾਊ
ਗਨੈ ਸ਼ੇਸ਼ ਜੂ[5] । ਹੀਰ ਚੀਰ ਮੁਕਤਾ ਜੋ ਦੇਤਿ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਦਾਨ ਤਿਨੈ ਦੇਖ
ਦੇਖ ਅਭਿਲਾਖਤਿ ਧਨੇਸ਼ ਜੂ[6] । ਗੁਨਨ ਮੈਂ ਗੁਨੀ ਕਵਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਚੱਜਾ ਤੇਰੋ

---

[1]ਮਥੁਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਭਜਨ ਦੀ ਇਸ ਜੁਗਤੀ ਦੀ ਮੌਜ (=ਸੁਖ) ਮੈਨੂੰ (ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਨੇ) ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। [2]ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸੁਣੋ (ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ) ਚੁਪ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਲੀ ਚਲਾ ਗਿਆ। [3]ਸੁਖ ਸੰਜੁਗਤ ਹੋਵੇਗਾ। [4]ਕਵੀਆਂ ਦਾ। [5]ਜਿਸ ਤਰਫ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਓਥੋਂ ਹੀ ਆਦਰ ਪਾਂਵਦਾ ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਗਿਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦਰਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਸਾਰੇ ਥਾਂ ਹੀ ਆਦਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨਿਮ੍ਰੀਭੂਤ ਹੋਕੇ ਹੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰਾ ਗੁਣ ਗਾਯਕ ਕਵੀ ਤਾਂ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਆਪ ਹੈ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਰ ਕਵੀ ਮਾਤ ਹੈਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਹਜ਼ਾਰ ਜੀਭ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਇਕ ਹੈ, ਉਹ ਆਦਿ ਤੋਂ ਕੀਰਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮੈਂ ਅਜ ਕਰਨ ਲਗਾ ਹਾਂ। [6]ਹੀਰੇ, ਬਸਤਰ, ਮੋਤੀ, ਜੇਹੜੇ ਆਪ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦਾਨ ਦੇਂਦੇ ਹੋ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਕੁਬੇਰ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਦਾਨ ਮਿਲੇ)।

*ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਮਥਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰ ਕਰਤਾ' ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਏਥੋਂ ਬੜਾ ਸ਼ਿਸਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਲੇਖਕ ਮਥਰਾ ਮਿਸਰ ਆਪ ਹੀ ਨਾ ਕਿਤੇ ਹੋਵੇ।

†ਪਾਃ—ਕਰਿ ਕਵਿ ਗੁਰ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਬ ਇਨੈ ਹੇਰੇ ਪ੍ਯਾਰ ਕੀਜੈ ਅਮਰੇਸ਼ ਜੂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਛੀਰ ਨਿਧਿ
ਪਾਰ ਭਈ ਕੀਰਤਿ ਤਿਹਾਰੀ ਤੁਮੈਂ ਕਹਿਕੇ ਦਿਸ ਜੂ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ॥ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਲਗੀਧਰ ਹ੍ਵੈ ਕੋਰਾਖ੍ਯੋ ਨਿਕਟ ਮਾਨ ਬਹੁ ਕੈ ਕੈ।
ਰੋਜ ਦਯੋ ਕਰਿ ਦਰਬ ਘਨੇਰਾ[1] ਇਮ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸੁਜਸ ਬਡੇਰਾ ॥
੫॥ ਕਰਣ ਪਰਬ*ਭਾਖਾ ਤਿਨ ਕੀਨੀ। ਛੰਦ ਬੰਦ ਸੁੰਦਰ ਗਤਿ ਲੀਨੀ[2]।
ਲਾਖ ਦਰਬ ਕੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪਾਈ†। ਗੁਰ ਕੀ ਕੀਰਤਿ ਮਹਿਦ ਬਨਾਈ
॥ ੬ ॥ ਹੰਸਰਾਮ ਕਵਿ ਪਰਬ ਬਨਾਯੋ*। ਦ੍ਰੋਣਪਰਬ ਕੁਵਰੇਸ਼ ਸੁਨਾਯੋ[4]।
ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਬਹੁ ਭਾਖਾ ਬਨੀ। ਮਿਲੇ ਆਨਿ ਇਸ ਹੀ ਬਿਧਿ ਗੁਨੀ॥੭ ॥
ਬਾਵਨ ਕਵਿ ਗਿਨਤੀ ਮਹਿ ਨੀਤਿ। ਰਹੈਂ ਨਿਕਟ ਹਰਖਾਵੈਂ ਚੀਤਿ।
ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਾ ਲਗਾਇ। ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਮਹਾਂ ਦੁਤਿ‡ਪਾਇ॥੮॥
ਏਕ ਕਵੀ ਚਲਿ ਕਰਿ ਤਹਿ ਆਯੋ। ਨਿਜ ਬਿੱਦ੍ਯਾ ਹੰਕਾਰ ਬਢਾਯੋ।

---

*ਹੇ ਅਮਰਾਂ (ਦੇਵਤਿਆਂ) ਦੇ ਈਸ੍ਵਰ ਜੀ! ਆਪ ਗੁਣੀਆਂ ਤੋਂ ਵਡੇ ਗੁਣੀ ਹੋ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਵੀ ਨੂੰ (ਜਦ ਇਹ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ) ਮੇਰੇ (ਗੁਣਾਂ ਦਾ) ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ (=ਉਚਾਰਨ ਵਾਲਾ) ਹੈ ਤਾਂ ਪਯਾਰ ਕਰੋਗੇ। (ਅ) ਇਸੇ ਸਤਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋਰਵੇਂ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ:-(ਆਪ ਦੇ) ਗੁਣਾਂ (ਦੇ ਗਾਇਨ ਵਿਚ ਮੈਂ) ਗੁਣੀ ਹਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਬਿ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ (ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਮ੍ਰੇਸ਼=) ਇੰਦਰ ਮੈਨੂੰ (ਆਪ ਦੀ ਕੀਰਤੀ) ਪੜ੍ਹਦੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ੲ) ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੇ ਇਸ ਥਰਣ ਵਿਚ ਆਏ ਪਦ 'ਹੇਰੇ' ਤੇ 'ਕੀਜੈ' ਨੂੰ ਸ਼ੁਧ ਵ੍ਯਾਕਰਣੀਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਾਈਏ ਤਾਂ ਐਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਇ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਘੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ:-ਹੇ ਅਮਰੇਸ਼ ਜੂ! ਗੁਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਣੀ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਇ ਕਵੀ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪੜ੍ਹਾ-ਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਜਦ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਕੇ ਘਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਦੀ ਕੀਰਤੀ ਹੁਣ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਨਿਕਲ ਗਈ ਹੈ ਆਦਿ। [2]ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਆਪਦੀ ਕੀਰਤੀ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਬੀ ਪਾਰ ਨਿਕਲ ਗਈ ਹੈ (ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ) ਸੰਦੇਸਾ ਕਹਿਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ (ਸੁਨਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ)। [1]ਭਾਵ, ਬਹੁਤਾ ਰੋਜ਼ੀਨਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। [2]ਛੰਦਾਂ ਬੰਦੀ ਨੇ ਸੁਹਣੀ ਚਾਲ ਲਈ। [4]ਕੁਵਰੇਸ਼ ਨੇ ਦ੍ਰੋਣ ਪਰਬ (ਭਾਖਾ ਕਰਕੇ) ਸੁਣਾਇਆ।

*ਹੰਸਰਾਮ ਕਵਿ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਕਰਣ ਪਰਬ' ਦਾ ਟੀਕਾ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਯਥਾ:-ਹੰਸਰਾਮ ਤਾਂ ਦਿਨ ਕਰਨੋ ਕਰਣ ਪਰਬ ਆਰੰਭ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਵੀ ਨੇ 'ਸਭਾ ਪਰਬ' ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਪਟਿਆਲਾ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਹੈ।

†ਹੰਸਰਾਮ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ੬੦ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੱਯਾ ਮੈਨੂੰ ਕਰਣ ਪਰਬ ਦਾ ਇਨਾਮ ਮਿਲਿਆ। ਯਥਾ:-ਪ੍ਰਥਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਰਾਖ ਕਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਉਦਾਰ। ਟਕਾ ਕਦੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਤਬ ਮੋਕੋ ਸਾਠ ਹਜ਼ਾਰ। ਇਹ 'ਕਰਣ ਪਰਬ' ਬੀ ਪਟਿਆਲਾ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਹੈ।

‡ਪਾ:-ਸੁਖ।

ਕੌਨ ਸਵੈਯਾ ਅਰਥ ਛੁਪਾਯੋ। ਅਭਿਲਾਖਤਿ ਗੁਰ ਤੇ ਪਰਖਾਯੋ ॥ ੯ ॥
ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ। ਬੈਠਿ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਨਿਕਟ ਬਖਾਨੀ। 'ਦੇਸ਼
ਦੇਸ਼ ਮਹਿ ਰਾਵਰਿ ਕੀਰਤਿ। ਜਿਸ ਜਿਸ ਤੇ ਸੁਨਿਯਤਿ ਬਿਸਤੀਰਤਿ
॥ ੧੦ ॥ ਸਭਿ ਬਿੱਦਯਾ ਕੇ ਗੁਨੀ ਬਖਾਨੋ। ਰਹੈਂ ਸਭਾ ਤੁਮਰੀ ਸਨਮਾਨੇ।
ਛੰਦ ਰਚਹਿ ਲਾਖਹੁੰ ਰਹਿ ਤੀਰ। ਪਰਖਹੁ ਸਭਿ ਕੇ ਗੁਨੀ ਗਹੀਰ॥੧੧ ॥
ਏਕ ਸੈਯਾ ਰਚਯੋ ਨਵੀਨਾ। ਅਰਥ ਅਜਾਇਬ ਸ਼ੁਭ ਧਰਿ ਦੀਨਾ*। ਸਭਾ
ਆਪ ਕੀ ਮਹਿਂ ਨਹਿਂ ਐਸਾ। ਜ਼ਾਹਰ ਕਹੈ ਅਰਥ ਕੋ ਜੈਸਾ' ॥੧੨ ॥ਸੁਨਿ
ਹੰਕਾਰ ਸਮੇਤ ਉਬਾਚਾ। ਬੋਲਯੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਗੁਰ ਸਾਚਾ। 'ਨਿਜ ਮੱਤਿ
ਕਰਿਕੈ ਕੀਨਸਿ ਜਥਾ।ਸਭਾ ਮਝਾਰ ਉਚਾਰਹੁ ਤਥਾ'॥੧੩॥ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਕਰਿਕੈ ਕਵਿ ਲਯਾਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਤਬੈ ਸੁਨਾਯੋ। ਸਭਾ ਬਿਖੈ
ਸਭਿਹੂੰ ਸੁਨਿ ਲਯੋ। ਸੋ ਮੈਂ ਇਹਾਂ ਪਾਠ ਲਿਖਿ ਦਯੋ:-॥ ੧੪ ॥

ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਨਵਸਾਤ ਤ੍ਰਿਯੇ ਨਵਸਾਤ ਕਿਯੇ ਨਵਸਾਤਿ ਪਿਯੇ, ਨਵਸਾਤ ਪਿਯਾਏ[1]।
ਨਵਸਾਤ ਰਚੇ, ਨਵਸਾਤ ਬਚੇ, ਨਵਸਾਤ ਪਯਾ ਪਹਿ ਦਾਯਕ ਪਾਇ[2]। ਜੀਤ ਕਲਾ
ਨਵਸਾਤਨ ਕੀ ਨਵਸਾਤਨ ਕੇ ਮੁਖ ਅੰਬਰ ਛਾਏ[3]। ਮਾਨਹੁ ਮੇਘ ਕੇ ਮੰਡਲ ਮੇਂ ਕਵਿ
ਚੰਦਨ ਚੰਦ ਕਲੇਵਰ ਛਾਏ[4] ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ॥ ਸ੍ਰੀਕਲਗੀਧਰ ਸੁਨਿ ਮੁਸ਼ਕਾਏ। ਕਹਿ ਚੰਦਨ ਕੋ ਗਰਬਗਵਾਏ।
'ਇਸ ਜੈਸਨਿ[5] ਕੋ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰਨ।ਹਮਰੇ ਘਾਹੀਕਰਹਿ ਉਚਾਰਨਿ॥੧੫॥
ਇਹ ਲਾਇਕ ਕਵਿਯਨਿ ਕੇ ਨਾਂਹੀ।ਮਿਲਿਆਪਸਮਹਿਕਰਤੇ ਘਾਹੀ।ਛੰਦ
ਸਭਾ ਹਮਰੀ ਮਹਿ ਸਰਸਤਿ[6]। ਜਿਨ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰੇ ਰਸ ਬਰਸਤਿ ॥੧੬॥
ਕਵੀਯਨਿ ਕੇ ਹਮਰੇ ਹਯ ਦਾਸ[7]। ਪਠਤਿ ਸੁਨਤਿ ਆਨਤਿ ਜਬਿ ਘਾਸ'।
ਚੰਦਨ ਕਵਿ ਗੁਰ ਕੇ ਬਚ ਸੁਨੇ। ਬੋਲਯੋ ਧਰਿ ਕਰਿ ਅਚਰਜ ਘਨੇ॥੧੭॥

---

[1]ਸੋਲਾਂ (ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ) ਤ੍ਰੀਮਤ ਨੇ ਸੋਲਾਂ (ਸ਼ਿੰਗਾਰ) ਕੀਤੇ (ਉਸਦਾ)ਸੋਲਾਂ(ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ)ਪਤੀ ਸੀ ਸੋ ਪਤੀ ਸੋਲਾਂ (ਮਹੀਨੇ ਮਗਰੋਂ ਪਰਦੇਸੋਂ) ਆਯਾ। (ਅ) ਸੋਲਾਂ 'ਰਸ ਪਿਆਏ' ਬੀ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ। [2]ਸੋਲਾਂ (ਘਰਾਂ ਵਾਲਾ ਚੌਪੜ) ਵਿਛਾਇਆ,ਸੋਲ੍ਹੀਆ (ਦਾਉ ਹਾਰ ਜਿੱਤ ਦਾ) ਬਦਿਆ। ਅਥਵਾ ਸੋਲਾਂ (ਦਾਉ ਪਾਉਣ ਦੀ) ਸ਼ਰਤ ਲਾਈ, ਪਰ ਸੋਲ੍ਹੀਆ ਦਾਉ ਪੀਆ ਦਾ ਪੈ ਗਿਆ ਭਾਵ ਪੁੱਗ ਗਿਆ। (ਅ) ਦਾਯ ਦਾ ਅਰਥ 'ਦਾਉ' ਦੇ ਥਾਂ 'ਦੇਣੇ ਯੋਗ ਧਨ' ਬੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [3]ਸੋਲਾਂ (ਨਰਦਾਂ ਵਾਲੇ ਚੌਪੜ) ਦੀ ਬਾਜੀ (ਪਤੀ ਨੇ) ਜਿੱਤ ਲਈ, ਤਾਂ ਸੋਲਾਂ ਕਲਾਂ ਵਾਲੇ ਚੰਦ ਵਰਗੀ (ਮੁਖੜੇ ਵਾਲੀ ਨੇ) ਪੱਲੇ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਕੱਜ ਲਿਆ। [ਕਲਾ—ਬਾਜ਼ੀ]। [4]ਚੰਦਨ ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨੋਂ ਬਦਲਾਂ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਚੰਦ ਦਾ ਸਰੀਰ ਛੁਪ ਗਿਆ ਹੈ। [5]ਏਹੋ ਜੇਹੇ (ਛੰਦਾਂ) ਦਾ। [6]ਰਸ ਵਾਲੇ। (ਅ) ਵਧੀਆ। [7]ਸਾਡੇ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਦਾਸ। *ਪਾ:-ਸੁਧਰੀ ਦੀਨਾ।

'ਇਕ ਯਾਹੀ ਕੋ ਲੇਹੁ ਬੁਲਾਇ । ਜੋ ਇਸ ਕੋ ਦੇ ਅਰਥ ਸੁਨਾਇ । ਜਿਸ ਤੇ ਆਵੈ ਮੋਹਿ ਪ੍ਰਤੀਤ । ਸਭਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਹੈ ਕਵਿ ਜੀਤ'' ॥ ੧੮ ॥ ਹੇਮ ਲਬਟਕਾ ਜੁਤਿ ਤਹਿ ਖਰਿਯੋ¹ । ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਨਿ, ਤਾਂਹਿ ਪਠਾਵਨਿ ਕਰਿਯੋ । 'ਆਨਹੁ ਪੈਨਾਸਿੰਘ ਹਕਾਰਿ।ਇਸ ਹੀ ਛਿਨ ਕੁਛਲਗਹਿ ਨ ਬਾਰ'॥੧੯॥ ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਕਮ ਮਾਨਿ ਸੋ ਗਯੋ । ਪੈਨਾ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਕਹਿ ਦਯੋ । ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਿਨ ਸੈ ਬੂਝਨ ਕੀਨਾ । 'ਕਿਮ ਸਿਮਰਨੋ ਮੁਝ ਕਹਹੁ ਪ੍ਰਬੀਨਾ²?'॥ ੨੦॥ ਚੋਬਦਾਰ ਤਬਿ ਕਹ੍ਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ।ਜਿਮ ਗੁਰ ਭਨਨੋ ਕਵੀ ਕੇ ਸੰਗ।ਪੈਨਾ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ ਸਭਿ ਜਾਨੀ। ਸਫਲ ਕਰੀ ਚਾਹੈ* ਗੁਰਬਾਨੀ ॥੨੧॥ ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰੇ । ਜੀਰਣ ਮੋਟ ਦੇਹਿ ਪਰ ਧਾਰੇ। ਇਕ ਖੁਰਪਾ³ ਲੇ ਕਰਿ ਜੁਤ ਜਾਰੀ⁴ । ਇਕਠੀ ਕਰਿ ਸਿਕੰਧ ਪਰ ਡਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥ ਸਭਿ ਯਾਹੀ ਕੇ ਭੇਖ ਬਨਾਯੋ । ਛਿਕ ਬਿਹੀਨ ਸਭਾ ਮਹਿ ਆਯੋ । ਗੁਰ ਪਦ ਪਦਮ ਕੀਨ ਤਬਿ ਨਮੋ । ਉਚਿਤ ਥਾਨ ਬੈਠਨੋ ਤਿਹ ਸਮੋ ॥ ੨੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਾ । 'ਇਹ ਕਵਿ ਹੈ ਮਤਿਵਾਨ ਉਦਾਰਾ । ਰਚਿ ਕਰਿ ਆਨਯੋ ਏਕ ਸਵੈਯਾ।ਅਰਥ ਬਿਚਾਰਹੁ ਦੇਹੁ ਸੁਨੈਯਾ'॥੨੪॥ਸੁਨ ਪੈਨਾਸਿੰਘ ਅਰਥ ਬਖਾਨਾ।'ਤਿਯ ਖੋੜਸ⁵ ਬਰਖਨ ਬਯਵਾਨਾ। ਤਨ ਖੋੜਸ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸੁਹਾਯੋ । †ਖੋੜਸ ਮਾਸਨ ਮਹਿ ਪਿਯ ਆਯੋ⁶ ॥੨੫॥ ਖੋੜਸ ਘਰ ਕੋ ਚੌਪਰ ਰਚਿਯੋ। ਖੋੜਸ ਦਾਵ ਲਾਇ ਸੁਖ ਮਚਿਯੋ । ਸੋਈ ਖੋੜਸ ਪਯਾਰੇ ਲਯਾਯੋ⁷ । ਖੋੜਸ ਕੀ ਬਾਜੀ ਸੋ ਪਾਯੋ⁸ ॥੨੬॥ ਖੋੜਸ ਕਲਾ ਚੰਦ ਮੁਖ ਜੋਈ⁹ । ਹਾਰ ਪਾਯ ਤ੍ਰਿਯ ਛਾਦਤਿ ਸੋਈ¹⁰ 'ਅਨਹੁ ਮੇਘ ਮਹਿ ਨਿਸਪਤਿ¹¹ ਛਾਯੋ । ਇਮ ਅੰਚਰ ਮਾਂਹਿ¹² ਮੁਖਿ ਦਰਸਾਯੋ¹³॥੨੭॥ ਸਤਿਗੁਰ ਸਹਿਤ ਸਭਾ ਸਭਿ ਸੁਨਿਯੋ । ਅਰਥ ਜਥਾਵਤਿ ਜਿਮ ਇਹ ਭਨਿਯੋ।ਸੁਨਿ ਚੰਦਨ ਕਵਿ ਤਜਿ ਹੰਕਾਰਾ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਗੁਰ ਸਾਥ ਉਚਾਰਾ ॥ ੨੮ ॥ 'ਮਹਾਰਾਜ ! ਬਲ ਨਹਿ ਬੁਧਿ ਕੇਰਾ । ਕਰਾਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਕੇਰਾ¹⁴ ।ਗਰਬ ਨ ਚਲਹਿ ਆਪ ਕੇ ਆਗੇ।

¹ਕਚੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਿਤ ਵਾਲੀ ਹੈ । ²(ਸੋ ਚੋਬਦਾਰ) ਖੜਾ ਸੀ । ³ਭਾਵ ੧ ਵੀਨ ਹੁਕੁ ਜੀ ਨੇ । ⁴ਦੇਬਾ । ⁵ਤੰਗਲ । ਜਾਲੀ । ⁶ਸੋਲਾਂ । ਨਵ ਸਾਤ (੯+7) ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ । ⁷(੧੬ਵੇਂ) ਆਇਆ । ⁸ਸੋਈ ਸੋਲ੍ਹੀਆਂ ਦਾਉ ਪਯਾਰੇ (ਪਤੀ ਨੇ) ਲਿਆਂਦਾ ਭਾਵ ਪਾ ਲਿਆ । ⁹ਚੌਪੜ ਦੀ ਬਾਜੀ ਜਿੱਤ ਲਈ । ¹⁰ਸੋਲਾਂ ਕਲਾਂ (ਸੰਪੂਰਨ) ਚੰਦ ਵਰਗੀ ਮੁੱਖ ਵਾਲੀ । ¹¹ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਹਾਰ ਪਾਕੇ ਮੂੰਹ ਢਕ ਲਿਆ । ¹²ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ । ¹³ਪੱਲੇ ਵਿਚ । ¹⁴ਮੂੰਹ ਦਿੱਸਿਆ । ¹⁵ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ(ਆਪ)ਸਾਹਿਬ ਹੋ ਤੇ ਇਹ ਆਪ ਦਾ ਡੇਰਾ ਹੈ । *ਪਾ:—ਚਾਹੇਂ । †'ਨਵਸਾਤ ਪਿਯੋ' ਦਾ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਆਯਾ।

ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਮ ਬਨਾਵਨ ਲਾਗੇ[1] ॥੨੯॥ ਤਬਿ ਕਲਗੀਧਰ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੁ ਤੋਹਿ ਬਨਾਯੋ। ਸੋ ਪਠਿ, ਇਸ ਤੇ ਅਰਥ ਕਰਾਵਹੁ। ਸੁਨਹੁ ਭਲੇ ਪੁਨ ਆਪ ਸੁਨਾਵਹੁ' ॥ ੩੦ ॥ ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿਯੋ। ਆਸ਼ੈ ਸਕਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਹਿਯੋ[2]। 'ਕਥਹੁ ਅਰਥ ਜੋ ਕਰਿ ਲਖਿ ਪਾਯੋ[3]'। ਉਨ੍ਹੈ*ਸਵੈਯਾ ਕਰਨੋ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੩੧ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥

ਮੀਨ ਮਰੈ ਜਲ ਕੇ ਪਰਸੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਮਰੈ ਪਰ ਪਾਵਕ ਪਾਏ।
ਹਾਥੀ ਮਰੈ ਮਦ ਕੇ ਪਰਸੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਮਰੈ ਤਨ ਤਾਪ ਕੇ ਆਏ।
ਤੀਯ ਮਰੈ ਪੀਯ ਕੇ ਪਰਸੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਮਰੈ ਪਰਦੇਸ਼ ਸਿਧਾਏ।
ਗੂੜ੍ਹ ਮੈਂ ਬਾਤ ਕਹੀ ਦ੍ਵਿਜਰਾਜ[4]। ਬਿਚਾਰ ਸਕੈ ਨ ਬਿਨਾਂ ਚਿਤ ਲਾਏ ॥੧॥
ਕਉਲ ਮਰੈ ਰਵਿ ਕੇ[5] ਪਰਸੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਮਰੈ ਸਸਿ ਕੀ ਛਬਿ[6] ਪਾਏ।
ਮਿਤ੍ਰ ਮਰੈ ਮਿਤ ਕੇ ਮਿਲਿਬੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਮਰੈ ਜਬਿ ਦੂਰ ਸਿਧਾਏ।
ਸਿੰਘ ਮਰੈ ਜਬਿ ਮਾਸ ਮਿਲੈ ਕਬਹੂੰ ਨ ਮਰੈ ਜਬਿ ਹਾਥ ਨ ਆਏ[7]।
ਗੂੜ੍ਹ ਮੈਂ ਬਾਤ ਕਹੀ ਦ੍ਵਿਜਰਾਜ। [8]ਬਿਚਾਰ ਸਕੈ ਨ ਬਿਨਾਂ ਚਿਤ ਲਾਏ† ॥੨॥

ਚੌਪਈ ॥ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਇ ਸੁਨਾਇ। ਚੰਦਨ ਕਵਿ ਤੇ ਅਰਥ ਨ ਆਇ। ਰਹ੍ਯੋ ਬਿਚਾਰਤਿ ਥਿਰ ਚਿਰ ਕਾਲਾ। ਪੁਨ ਲੱਜਾ ਧਰਿ ਰਹ੍ਯੋ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੩੨ ॥ ਭਯੋ ਦੀਨ ਤਬਿ ਗੁਰ ਅਗੁਵਾਈ। ਮੁਖ ਤੇ ਕਛੂ ਨ ਬੋਲ੍ਯੋ ਜਾਈ। ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਂ ਜਾਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇਰੀ। ਬਿਨਤੀ ਕਰਤਿ ਭਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥੩੩॥ 'ਜੋ[9] ਰਾਵਰ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਮੂਰਖ ਭੀ ਚਾਤੁਰ ਬਡਭਾਗੇ। ਕੌਨ ਚਹੈ ਸਮਤਾ ਤਿਨ ਕੇਰੀ। ਚਹੈ ਜੁ ਹੋਇ ਦਸ਼ਾ ਜਸ ਮੇਰੀ[10]' ॥ ੩੪। ਬੋਲ੍ਯੋ ਦੀਨ ਗਰਬ ਜਬਿ ਹਰ੍ਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੋ ਭੀ ਰਾਖਨਿ ਕਰ੍ਯੋ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਨਿਕ ਗੁਨਵੰਤੇ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਜਸ ਕੋ ਆਇ ਰਹੰਤੇ। ੩੫ ॥ ਕਰਿ ਚਰਚਾ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਪਰਚਾਵੈਂ। ਅਨਿਕ ਜੁਗਤ ਜੁਤਿ

---

[1]ਜੋ (ਆਪ ਦੇ) ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ (ਕਵਿਤਾ) ਬਣਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [2]ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰਾ ਆਸ਼ਾ ਜਾਣ ਲਿਆ। [3](ਹੇ ਚੰਦਨ !) ਜੇ ਤੂੰ ਅਰਥ ਸਮਝ ਲਵੇਂ ਤਾਂ ਕਥਨ ਕਰ ਦੇਵੀਂ। [4]ਹੇ ਚੰਦਨ ਕਵੀ ! [5]ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੁੱਪ। [6]ਚਾਂਦਨੀ—ਚੰਦ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ। [7](ਮਾਸ) ਹੱਥ ਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ। [8]ਹੇ ਦ੍ਵਿਜਰਾਜ (ਚੰਦਨ) ! [9]ਜਿਹੜੇ। [10]ਜੋ (ਸਮਤਾ ਕਰਨੀ) ਚਾਹੇਗਾ ਉਸ ਦੀ ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜੈਸੀ ਮੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। *ਪਾ:—ਦੈ ਕ। ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ।

†ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸ੍ਵੈਯਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਦ 'ਕਬਹੂੰ ਨ' ਦੇ ਅੱਗੇ ਵਿਰਾਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਨਾਲ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਯਥਾ— ਮੱਛੀ ਜਲ ਦੇ ਸਪਰਸ਼ ਨਾਲ ਮਰੇਗੀ ਕਦੇ ਨਾ, ਪਰ (ਅੱਗ=) ਸੇਕ ਪਾਕੇ ਮਰ ਜਾਏਗੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਵਿਤ ਸੁਨਾਵੈਂ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਲੇਤਿ ਮਹਾਂ ਮਨ ਭਾਈ।ਰੀਝਹਿ ਰਿਦੇ ਗੁਨਨਿ ਅਧਿਕਾਈ ॥ ੩੬ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਕਵਿਜਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਖਸ਼ਟ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ । ੨੬ ॥

੨੭. [ਸੁਖਮਨੀ ਤੇ ਜਪ ਮਹਿਮਾ]।

ਦੋਹਰਾ॥ *ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰ ਕਹਿ ਸਭਾ ਮਹਿ 'ਸ਼੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਕੀ ਰਹਿਤ। ਕਲਿ¹ ਮਹਿਮਾ ਸੁਖਮਨੀ ਬਹੁ ਜਪੁਜੀ ਮਹਿਮਾ ਮਹਿਤ ॥ ੧ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਸੇਵਨ ਤੇ ਮਿਟੈਂ ਬਿਘਨ ਕਲੁਖ ਸਮੁਦਾਇ। ਨਿੱਤ ਪਾਠ† ਚਿਤ ਪ੍ਰੀਤ ਤੇ ਅੰਤ ਭਲੀ ਗਤ ਪਾਇ' ॥੨॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਤਬਿ ਨੰਦਲਾਲ ਇਕ ਪੰਡਤ ਪਿੰਡੀ ਲਾਲ। ਦੋਨਹੁ ਬੂਝਨਿ ਲਗੇ ਸ਼ੁਭ ਮਹਿਮਾ ਜਥਾ ਬਿਸਾਲ ॥੩॥ 'ਸ਼੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਜੀ ਰਚੀ ਏ² ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜਪੁ ਕੀਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਰਨਹੁ ਅਬੈ ਜਥਾ ਮਹਾਤਮ ਪੀਨ' ॥੪॥ ਚੌਪਈ॥ ਇਤਨੇ ਬਿਖੈ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਕਹਿਯੋ। 'ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਅਚਰਜ ਲਹਿਯੋ। ਬਿਚ ਸਰਾਇ ਕੇ ਇਕ ਸਿਖ ਹੇਰਾ। ਤਿਸ ਮਹਿ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਯੋ ਪ੍ਰੇਤ ਬਡੇਰਾ' ॥੫॥ ਇਤਨੇ ਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਚਲਾਏ³। ਕਵੀ ਗੁਨੀ ਗਨ ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਏ। ਪਠਨਿ ਸੁਨਨਿ ਕੋ ਪਰਚਾ ਜੋਇ। ਜਿਨਕੇ ਸੰਗ ਕਰੈਂ ਰਸ ਸੋਇ⁴ ॥੬॥ ਬਿਧੀਚੰਦ, ਪੰਡਤ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ। ਖਾਨਚੰਦ, ਅਰੁ ਚੰਦ ਨਿਹਾਲ। ਮਾਨਦਾਸ ਬੈਰਾਗੀ ਜੇਵ। ਸੈਨਾਪਤਿ, ਪੰਡਿਤ ਸੁਖਦੇਵ ॥੭॥ ਆਲਮ ਸ਼ਾਹ‡, ਮਦਨ ਗਿਰ ਆਯੋ। ਬ੍ਰਿੱਖਾ§, ਸੁੱਖੂ, ਗੁਨੀਆ ਭਾਯੋ। ਗੁੰਨ, ਅਲੀਹੁਸੈਨ ਰੁ ਅੱਲ। ਉਦੈਰਾਵ, ਰਾਵਲ, ਕਵਿ ਬੱਲ¶ ॥੮॥ ਸੁਖੀਆ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਚੰਦਾ। ਬੱਲਭ ਕਵਿ, ਕੁਵਰੇਸ਼ ਬਿਲੰਦਾ। ਮੱਧੂ, ਲੱਖਾ, ਈਸ਼ੁਰਦਾਸ। ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ, ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਦਾਸ ॥ ੯ ॥ ਹੰਸ ਰਾਮ ਆਦਿਕ, ਕਵਿ ਔਰ[]। ਬਿੱਦਯਾਵੇਤਨਿ ਕੇ ਸਿਰਮੌਰ। ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਸਭਿ

¹ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ। ²ਭਾਵ ਸੁਖਮਨੀ। ³ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ……। ⁴ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਿਲਕੇ ਰਸ ਨਾਲ (ਚਰਚਾ) ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

*ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੯੯ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਵੇਖੋ।

†ਪਾ:—ਪਾਠ ਕਹਿ।

‡[illegible]

§ਪਾ:—ਸੇਖਾ।

¶ਪਾ:—ਉੱਦੇ ਰਾਵਲ ਹੈ ਕਵਿ ਬੱਲ।

[]ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਪਰ ਕਵੀ ਹੋਣਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਾਤ ਹੈ, [illegible]

ਟੇਕਨੇ ਮਾਥਾ । ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਦੇਖਿ ਗੁਰ ਨਾਥਾ ॥ ੧੦ ॥ ਇਨ ਪਸ਼ਚਾਤੀ ਆਇ ਸ਼ਿਤਾਬੀ । ਸੱਦੂ ਮੱਦੂ ਦੋਨ ਰਬਾਬੀ । ਕਿਰਤਨ ਕਰਨਿ ਲਗੇ ਤਬਿ ਆਏ। ਥਿਰ ਚਿਤ ਜਬਹਿ ਥਿਰੇ ਸਮੁਦਾਏ॥੧੧॥ਤਬਿ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਉੱਤਰ ਕਹ੍ਯੋ । 'ਪ੍ਰੇਤ ਲਗ੍ਯੋ ਜਿਹ ਸਿਖ ਕੋ ਲਹ੍ਯੋ[1] । ਸੋ ਨਹਿ ਪਢਤਿ ਹੈਗ ਜਪੁ ਰਸਨਾ । ਜਿਨਹੁੰ ਕੰਠ ਤਿਨ ਪਰ ਕਛੁ ਬਸ ਨਾ[2]' ॥ ੧੨ ॥ ਨਿਕਟ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰ ਬਚ ਸੁਨਿਯੋ । ਬੂਝਨਿ ਕਾਰਨ ਨੀਕੇ ਭਨਿਯੋ । 'ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰ ਸਾਚੇ! ਦਿਹੁ ਬਤਾਇ ਸੰਸੈ ਚਿਤ ਰਾਚੇ ॥੧੩॥ ਲੇਤਿ ਮੁਕਤਿ ਜਪੁ ਪਾਠਕ ਜੋਇ[3] ? ਕੈ ਸਰੀਰ ਕੀ ਰੱਛਾ ਹੋਇ ? ਇਹ ਨਿਰਨੈ ਹਮ ਪਾਵਹਿ ਜੈਸੇ । ਸਿੱਖਨ ਹੇਤ ਉਚਾਰਹੁ ਤੈਸੇ' ॥੧੪॥ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਵਨ ਕੀਨ । 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਕਿਸਹੂੰ ਕਰ ਲੀਨ[4] । ਜੋ ਅਚਿ ਲੇਹ ਅਮਰ ਹੁਇ ਜਾਇ । ਭੂਖ ਤ੍ਰਿਖਾ ਭੀ ਦੁਖ ਬਿਨਸਾਇ ॥ ੧੫ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਜਿਮ ਦੋਨੋਂ ਕਰੈ[5] ॥ ਤਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਜਪੁਜੀ ਜੁਗ[6] ਧਰੈ । ਤਨ ਕੀ ਰੱਛਾ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥ[7] । ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਕੋ ਸਦਾ ਸਕਾਰਥ'॥੧੬ ।ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਤਬਿ ਪੰਡਿਤ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ । ਬਿਨਤੀ ਕਰਤਿ ਭਯੋ ਤਿਸ ਕਾਲ । 'ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਸੁਨਿ ਮੇਰੀ

---

[1]ਪ੍ਰੇਤ ਲੱਗਾ ਹੋਯਾ ਜਿਸ ਸਿੱਖ ਦੇ (ਤੁਸੀਂ) ਵੇਖਿਆ ਹੈ । [2]ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਪੁਜੀ ਕੰਠ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਭੂਤ ਦਾ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ । [3]ਕੀ (ਜਪੁਜੀ ਪਾਠਕ) ਮੁਕਤੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ? [4](ਜੇ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਕਿਸੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੈ । [5]ਜਿਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਅਸਰ) ਕਰਦਾ ਹੈ (ਅਮਰ ਵੀ ਤੇ ਭੁੱਖ ਤ੍ਰਿਖਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਵੀ) । [6]ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ । [7]ਮੋਖ ਪਦਾਰਥ ।

*ਪਾਠ (ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੂਕ)

ਪਰ ਇਹ ਗੇਣਤੀ ਵਧਦੀ ਘਟਦੀ ਭੀ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਵੰਜਾ ਕਵੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ੪੧ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸੂਰਜ ਦੀ ਇਸੇ ਰੁਤ ਵਿਚ ਅੱਡ ਅੱਡ ਥਾਈਂ ਆਏ ਹਨ:-

ਉਦੇ ਰਾਇ, ਅੱਲੂ, ਆਸਾ ਸਿੰਘ, ਆਲਿਮ, ਅਲੀ ਹੁਸੈਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਾਇ, ਈਸ਼ਰ, ਸੁਖਾ-ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ, ਸੁੱਖੂ, ਸੁਖੀਆ, ਸੁਦਾਮਾ, ਸੈਨਾ ਪਤ, ਹੰਸ ਰਾਮ, ਕਲੂਆ, ਕੁਵਰੇਸ਼, ਖਾਨ ਚੰਦ, ਗੁਣੀਆਂ, ਗੁਰਦਾਸ, ਚੰਦਨ, ਚੰਦਾ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ, ਨਿਹਾਲ ਚੰਦ, ਨੰਦ ਲਾਲ, ਨੰਦ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡੀ ਲਾਲ, ਬੱਲਭ, ਬੱਲੂ, ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਬਿੱਖਾ, ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਲ, ਮਦਨ ਗਿਰ, ਮੱਲੂ, ਮਾਨ ਚੰਦ, ਮਾਨ ਦਾਸ, ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ, ਮੰਗਲ, ਰਾਵਲ, ਲੱਖਾ । ਬਾਕੀ ੧੧ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਹ ਹਨ:-

ਅਣੀਰਾਇ, ਕੁਸ਼ਾਮ, ਸੁੰਦਰ, ਸੋਹਨ, ਹੀਰ, ਟਹਿਕਨ, ਦਯਾ ਸਿੰਘ, ਨਾਨੂੰ, ਨਿਸ਼ਚਲ ਦਾਸ, ਰਾਮ ਚੰਦ, ਰੋਸ਼ਨ ਸਿੰਘ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਅਚਲ ਦਾਸ, ਜਮਾਲ, ਬੁਲੰਦ, ਮਥੁਰਾ, ਮੱਲੂ ਗੋਪਾਲ ਤੇ ਮਦਨ ਸਿੰਘ, ਹੋਰ ਨਾਮ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਬਾਤ। ਇਕ ਦਿਨ ਸੁਪਨੇ ਮਹਿ ਬਿੱਖ੍ਯਾਤ ॥੧੭॥ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੋ ਦਰ-ਸ਼ਨ ਕੀਨੋ। ਜਨਮ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਮੈਂ ਨਿਜ ਚੀਨੋ। ਪਰਮ ਅਰਥ੍ਹ ਜਪੁਜੀ ਕੋ ਹੋਇ। ਮੈਂ ਭੀ ਸੁਨ੍ਯੋ, ਸੁਨਾਵੌਂ ਸੋਇ ॥੧੮॥ ਕਰ੍ਯੋ ਸ਼ਲੋਕ ਸੁਨਾਵਨ ਚਹੌਂ੨। ਤਹਿ ਤੇ ਸੁਨਿ ਜੇਤਿਕ ਮੈਂ ਲਹੌਂ੩"। ਸਤਿਗੁਰ ਤਬੈ ਉਚਾਰਨ ਕੀਨ*। 'ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਪੰਡਤ ਮਤ ਪੀਨ† ॥੧੯॥ ਗੁਰ ਮਹਿ ਤੁਵ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ ਭਾਰੀ। ਸੁਨ੍ਯੋ ਜਥਾ ਅਬਿ ਕਰਹੁ ਉਚਾਰੀ'। ਸੁਨਿ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਤੇ ਦਿਜਬਰ ਤਬਿ। ਕਰ੍ਯੋ ਸੁਨਾਵਨ ਆਸ਼ੈ ਨਿਜ ਸਬਿ ॥੨੦॥

ਸਲੋਕ। 'ਹਰਿ ਸ਼ਤ੍ਰੁਨਿ ਮਮ ਗ੍ਰਿਹੇ ਦਿਵਾਰਾ ਤ੍ਰੈਹਿ ਦੁਖ ਦਾਨਿ।
ਤ੍ਰਾਹਿਮਾਂ ਦ੍ਰਸ਼ਨ ਗੁਰੈ ਸੁਪਨ ਸਲੋਕੋਕਤਿਉਕਤਵਾਨਿ੫' ॥੧॥

ਚੌਪਈ॥ ਇਮ ਪੜ੍ਹਿਓ ਪੰਡਤ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ। ਪੁਨ ਬੋਲ੍ਯੋ ਸੰਗਤ ਕੇ ਨਾਲ। 'ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਜੋਊ। ਸੁਪਨ ਬਿਖੈ ਦਰਸੇ ਤਬਿ ਦੋਊ ॥੨੧॥ ਤਹਾਂ ਸੁਨ੍ਯੋ ਸੋ ਕਰਹੁ ਸੁਨਾਵਨਿ। ਸੁਨਹੁ ਭਲੇ ਸ਼ੁਭ ਚਰਚਾ ਪਾਵਨ। ਮਹਿਮਾ ਗੁਰ ਘਰ੬ ਅਰ ਗੁਰ ਕੇਰੀ। ਕਹੈ ਕੌਨ ਜੋ ਬਡਿਹੁ ਬਡੇਰੀ ॥੨੨॥

ਸਲੋਕ। ਮੋਖੇ ਚ ਪ੍ਰਾਪ੍ਤੇ ਗੁਣੇ ਦ੍ਰਬਜ ਲਾਭੇ ਕਰਮੇ ਵਿਰਕਤੇ ਸੁਰ ਸੇਵਨੇ
ਵਾ। ਯੋਖਤ ਸੁ ਦਾਸੇ ਸਤ ਪੁੱਤ੍ਰ ਯਾਨੇ ਸੰਗ੍ਰਿਹਿ ਸੁਭਾਵੇ ਰਿਸਟੇ ਪਰਮੇ।
ਮਨੋ ਨਿਰੋਧੇ ਯੁਧਿ ਸਤ੍ਰਿ ਪ੍ਰਗ੍ਰਿਹੇ ਧਰਮੇਰ ਨੀਤੌ ਦਾਨੇ ਗੁਣਾ ਕਰੇ। ਏਤੇ ਖੁ
ਕੁਰਯਾਤਿ ਸਤਿਨਾਮ ਬਾਣਿ ਸੇ ਕਾਰਿ ਮਾਏ ਕਲਿਸ ਦਧਨ੫ ॥੨॥'

ºਗੂਢ ਅਰਥ। ²(ਸੋ) ਮੈਂ ਸ਼ਲੋਕ ਰਚਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸੁਨਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ³ਜਿਤਨਾ ਕੁ ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ⁶ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ। ⁵ਇਸ ਸ਼ਲੋਕ ਦਾ ਅਰਥ ਅਗੇ ਮੂਲ ਵਿਚ ਬੀ ਆਵੇਗਾ।ਉਥ ਦੋਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਅਸ਼ੁਧ ਹੈ। ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੀ ਟੀਕਾ ਬੀ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। ਯਥਾ—ਮੂਲ:—ਹਰ ॥ ਤ੍ਰਨੂ ਮਮ ਗ੍ਰਿਹੇ ਦਿਵਾਰਾਤ੍ਰੌ ਹਿ ਦੁ:ਖਦਾਨ੍।
ਤ੍ਰਾਹਿ ਮਾਂ ਦਰਸ਼ਯ ਗੁਰੋ! ਸੁਪ੍ਨ ਸ਼ਲੋਕੋਕ੍ਤਿ ਕੁਕ੍ਤਵਾਨ੍।

ਅਰਥ—ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਰਾਤੀ ਤੇ ਦਿਨੇ ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾਓ (ਆਪਣਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਐਉਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਸ਼ਲੋਕ ਰੂਪੀ ਬਚਨ ਕਹਿਆ।

ਮੂਲ—ਮੋਕਸ਼ੇ ਚ, ਪ੍ਰਾਪ੍ਤੇ, ਗੁਣ ਦ੍ਰਵ੍ਯ ਲਾਭੇ, ਧਰਮੇ, ਵਿਰਕ੍ਤੌ, ਸੁਰ ਸੇਵਨੇ ਵਾ।
ਯੋਸ਼ਿਤ੍ ਸੁਦਾਸੇ, ਸਤ੍ ਪੁਤ੍ਰ, ਯਾਨੇ, ਸੰਗ੍ਰਹ ,ਭਾਵੇ, ਰਿਸ਼ੇ੍ ਪ੍ਰਮੋਦੇ।
ਮਨੋ ਨਿਰੋਧੇ, ਯੁਧਜਸਤ੍ਰ, ਪ੍ਰਗ੍ਰਹੇ, ਧਰਮੇਰਨੀਤੌ, ਦਾਨੇ, ਗੁਣਾਕਰੇ।
ਏਤੇ ਖੁ ਕੁਰ੍ਯਾਤ੍ ਸਤ੍ਯਨਾਮ ਬਾਣੀਸੇਵਨਾ ਮਾਏ ਕਲਿ ਸੰਦਧਨ:।

ਅਰਥ—ਮੁਕਤੀ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਾਪ੍ਤ (ਦੀ ਰੱਖ੍ਯਾ) ਵਿਚ, ਗੁਣ ਤੇ ਧਨ ਦੇ ਲਾਭ ਵਿਚ, ਧਰਮ ਵਿਚ, ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ, ਦੇਵਤਾ ਪੂਜਨ ਕਰਨ ਵਿਚ, (ਦਾਸਾ ਭਾਵ ਵਾਲੀ ਭਾਵ) ਆਗ੍ਯਾਕਾਰ

*ਪਾ:—ਕੀਨਾ। †ਪਾ:—ਪੀਨਾ। [ਬਾਕੀ ਨੂਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹੇਠ]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚੌਪਈ॥ਸੁਨਿਕੈ ਸੰਗਤਿ ਬਹੁਰ ਸੁਨਾਯੋ।'ਸੁਪਨੇ ਮਹਿ ਸਲੋਕ ਸਿਖ ਆਯੋ। ਭਾਵ ਅਰਥ ਇਸਕੋ ਸਮੁਝਾਵੋ। ਕਹਿ ਸ੍ਰੀਮੁਖ ਤੇ ਆਪ ਸੁਨਾਵੋ'॥੨੩॥ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਉਚਰਯੋ ਨੀਕੋ।'ਜਾਨਹੁ ਪਰਮਮੰਤ੍ਰ ਜਪੁਜੀ ਕੋ'।ਅਹੈਂ ਮਾਨਸੀ ਪੰਚੀ ਅੱਛਰ'। ਬਾਂਛਤਿ ਦੇਂ' ਸਿਮਰਯੋ ਜਿਨ ਰਿਦ ਧਰਿ' ॥੨੪॥ ਤਿਸ ਕੋ ਅਰਥ ਕਰਯੋ ਗੁਰਦਯਾਲ। ਹਿਤ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਕਰਨ ਨਿਹਾਲ। 'ਬਰਨ ਪਚੀਹ ਅਜੱਪਾ ਜਪੈ'। ਕੈ ਰਸਨਾ ਰਸ ਤੇ ਮਨ ਰਪੈ' ॥੨੫॥ *ਤਿਸ ਤੇ ਦੂਖਨ,ਦੁਖੋ,ਰੁਜ ਤੀਨ'।ਬਾਤ ਪਿੱਤ ਕਫ ਕਰਤਾ ਹੀਨ'।ਮੁਕਤਿ ਜੁਗਤਿ

'ਜਪੁਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਮੰਤ੍ਰ ਸਮਝੋ। ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਾਲਾ ਐਉਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:—ਭਾਈ ਇਹ ਜਪੁਜੀ ਕਾ ਮਾਨਸੀ ਪਰਮ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ। 'ਮਾਨਸੀ=ਮਨੋਂ ਵਾਂਛਿਤ ਦੇ ਦੇਣ ਹਾਰੇ।(ਅ) ਮਨ ਨਾਲ ਜਪੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਪੰਚੀ ਅਖਰ। ੨੫ ਅਖਰ, ਭਾਵ 'ਇਕੋਂਕਾਰ' ਤੋਂ ਲੈਕੇ 'ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ' ਤਕ ੨੫ ਅੱਖਰ ਹਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ '੧ਓ' ਨੂੰ ਇਕ ਅਖਰ ਗਿਣਨਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ '੧ ਓ' ਹੈ 'ਨਿਰਾ 'ਓ'' ਨਹੀਂ। ਨਿਰਾ 'ਓ' ਤ੍ਰਿਧਾ ਮੂਰਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਕਈ ਮਤਾਂ ਵਿਚ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਭਾਵ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਕੇ ਏਕਤਾ (ਵਾਹਦਾਨੀਅਤ) ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਉਤੇ ਸੰਕੇਤ ਕਰਨ ਹਿਤ ਇਸ ਦਾ ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ '੧ ਓ' ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਓਂਕਾਰ ਪਾਠ ਅੱਗੇ ਆਵੇਗਾ ਸਭ ਜਗਾ ਮੁਰਾਦ '੧ ਓ' ਤੋਂ ਲੈਣੀ ਹੈ, ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਵਿਹਤ ਰੂਪ ਇਹੋ '੧ ਓ' ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਇਕੋਂਕਾਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ; ਦੇਖੋ ਅੰਸੂ ੨੮ ਅੰਕ ੩੪। 'ਭਾਵ (ਮਨ) ਮੰਗੀ ਮੁਰਾਦ ਦੇ ਦੇਣਹਾਰੇ ਹਨ। 'ਭਾਵ ਮਨ ਨਾਲ ਜਪੇ। 'ਯਾ ਰਸਨਾ ਨਾਲ (ਜਪੇ ਤੋਂ) ਮਨ ਰਸ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਰਹੇ। '('ਮੋਖੋ' ਦਾ ਅਰਥ ਤੁਰਿਆ) ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੂਸ਼ਨ, ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਤੇ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਗ। ਦੂਖਨ=ਮਨ ਦੇ, ਬਾਣੀ ਦੇ, ਸਰੀਰ ਦੇ। ਦੁਖ=ਆਧਿ ਬਿਆਧਿ ਉਪਾਧਿ। ਰੁਜ=ਵਾਤ ਪਿਤ ਕਫ। (ਅ) ਦੂਖਨ, ਦੁੱਖ ਤੇ ਰੁਜ ਦੇ ਤ੍ਰੈ ਚੀਜ਼ਾਂ। 'ਅਤੇ ਵਾਤ ਪਿੱਤ ਤੇ ਕਫ (ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਨੂੰ) ਹੀਨ ਕਰਨਹਾਰੇ ਹਨ (੨੫ ਅੱਖਰ)। ਸੂਚਨਾ—ਵਾਤ ਪਿਤ ਕਫ ਦਾ ਭਾਵ ਲੋਭ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਕਾਮ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ,ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਭੀ ਨੂੰ ਵਾਤ, ਕ੍ਰੋਧੀ ਨੂੰ ਪਿੱਤ ਤੇ ਕਾਮੀ ਨੂੰ ਕਫ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਯਾ ਪਿੱਤ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਕ੍ਰੋਧੀ, ਲੋਭੀ ਦਾ ਵਾਤੀ ਤੇ ਕਫੀ ਦਾ ਕਾਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਪਾਠ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤ੍ਰੈ ਦੋਖ, ਵਾਤ ਪਿੱਤ ਕਫ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਮੁਰਾਦ ਹੈ। *ਇਥੋਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਲੋਕ ਦਾ ਅਰਥ ਚਲਿਆ ਪਰ ਇਹ ਉਥੇ ਇਤੇ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਕ੍ਰਮ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

'ਪਾ:- [ਤਿਸਕੇ ਦੇਨੇ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪ।

ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਇਸਤ੍ਰੀ (ਵਿਆਹੁਣ) ਵਿੱਚ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁੱਤ੍ਰ (ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ) ਵਿਚ,ਸਫਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਵਿਚ, ਦੁਖਦਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਿਚ, ਮਨ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ, ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਅਸਤ੍ਰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਵਸੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਧਰਮ ਨੀਤੀ (=ਰਾਜ ਨੀਤੀ) ਵਿਚ, ਦਾਨ ਵਿੱਚ, ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਭਾਵ ਗੁਣ ਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਇਤਨਿਆਂ (ਸਾਰਿਆਂ) ਵਿੱਚ ਸਤਿਨਾਮ ਬਾਣੀ ਜਿਸਦੇ ਆਦਿ ਓਅੰਕਾਰ ਹੈ ਕਲਯੁਗ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੇ।

ਉੱਤਮ ਪਦ ਪਾਵੈ। ਸੁਖੀ ਹੋਇ ਨਹਿ ਅਵਗਤਿ ਜਾਵੈ ॥੨੬। ਜੇ ਭੋਜਨ ਪਰ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਨਿ। ਵਧੈ ਰਿਧਿ ਹੁਇ ਅੰਨ ਬਿਕਾਰ ਨ[1]। ਸੁਖ ਸੋਂ* ਪਚਹਿ ਨ ਰੁਜ ਉਪਜਾਵੈ।ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਹੁਇ ਦੋਖ ਮਿਟਾਵੈ[2]॥੨੭॥[3]ਦਰਬ ਲਾਭ ਮਹਿਂ, ਧਰਮ ਮਝਾਰਾ। ਬੀਰ ਉਦਾਸੀ ਕੇ ਸੁਖਕਾਰਾ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਨਾਹਨਿ, ਸੁਤ ਉਪਜੈ ਤੇ।ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨ ਕੌ ਗਮਨੇ ਤੇ॥੨੮॥ਜੁੱਧ ਚਢਨਿ ਨਹਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ। ਹੋਨਿ ਅਰੂਢਨਿ ਬਾਜੀ ਬਾਰਨ[4]। ਸੁਰ ਪੂਜਨ ਮਹਿਂ† ਮੋਹਨ ਕਰਨ[5]। ਸਿਮਰਨਿ ਕਰਿ ਹੈ ਪਚੀਹ ਬਰਨ[6]॥੨੯॥ਸਦਨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨਿ[7], ਬਾਹਰ ਜਾਨ। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਜੇ ਕਾਜ ਮਹਾਨ।ਮਸਤਕ ਨੰਮ੍ਰਿ ਕਰਹਿ ਗੁਰ ਆਗੇ। ਦ੍ਰਿੜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਿ ਸਿਮਰਨ ਲਾਗੇ ॥੩੦॥ ਦੇ ਦਸ-ਵੰਧ ਗੁਰੂ ਕੋ ਸਿੱਖ। ਕਰਨ ਕਰਾਹ ਕਰਹਿ ਸੁ ਭਵਿੱਖ[8]। ਦਾਨ ਦੇਨਿ ਲੇਨੇ ਮਹਿ ਪਾਹਿ[9]। ਅਤਿ ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਪਲਟਨ ਮਾਂਹਿ[10] ॥੩੧॥ ਭੂਤ,ਕਿ ਪ੍ਰੇਤ, ਡਾਕਨੀ ਡੀਠਿ[11]।ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਪਠਹਿ ਦਿਢ ਨੀਠ[12]।ਸੁਪਨੇ ਮਹਿ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਕਹ੍ਯੋ। ਦਿਜ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ ਸੁ ਪੰਡਿਤ ਲਹ੍ਯੋ ॥ ੩੨ ॥ ਦਸਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰ ਸਾਰੇ।ਲਿਖਵਾਏ ਸ਼੍ਰੀਬਚਨ‡ ਉਚਾਰੇ।ਆਗੇ ਲਾਗੇ ਲਿਖਨਿ ਲਿਖਾਰੇ। ਜਿਮ ਮਹਿਮਾ ਬਿਧਿ ਸਹਿਤ ਉਚਾਰੀ ॥੩੩॥ਦੋਹਰਾ॥ §ਚਲਨ

[1](‘ਪੂਰੇ’ ਦਾ ਅਰਥ:—) ਅੰਨ ਦਾ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਹੋਸੀ। [2]ਭਾਵ ਲੰਮੀ ਆਯੂ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਅਰੋਗ ਰਹੇਗਾ। [3]ਅੱਗੇ ਦੱਸੇ ਦਸਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਸਹਾਈ ਹੈ:— ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਲੋਕ ਦਾ ਭਾਵ ਅਰਥ ਹੀ ਮਾਨੋ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। [4]ਘੋੜੇ ਹਾਥੀਆਂ ਉਤੇ। [5]ਵਸੀ ਕਰਨ ਵਿਚ। [6]ਪੱਚੀਆਂ ਅਖਰਾਂ ਨੂੰ। [7]ਨਵੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ। [8]ਭਾਵ, (ਭਵਿੱਖ=) ਅੱਗੋਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੜਾਹ ਕਰਾਵਾਂਗਾ (ਐਸੀ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖੇ)। [9]ਜਪੇ। [10]ਅਤਯੰਤ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਪਲਟਨੇ ਵਿਖੇ ਭਾਵ ਆਪਣਾ ਭੈੜਾ ਸੁਭਾਵ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। [11]ਨਜ਼ਰ। [12]ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

*ਪਾ:—ਪੁਨਿ ਸੋ, ਸੁਨਿ ਸੋ। †‘੧ ਓ ਸਤਿ ਨਾਮ ... ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ’ ਮੰਤ੍ਰ ਤਾਂ ਇਕ ਅਕਾਲ ਨੂੰ ਨਿਰੂਪਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਜਪੁ ਨੇ ਇਕ ਅਕਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਤੇ ਦਸਮੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ [illegible]ਵਾ ਤੇ ਮੋਹਨ ਵਸੀਕਾਰ ਆਦਿ ਲਈ ਕਿਉਂ ਦੱਸਣਾ ਸੀ? ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਆਖੇਪਕਾਰ ਹੀ ਮੱਲੋ ਮੱਲੀ ਖਿਆਲ ਪਾ ਰਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਅੰਸੂ ੫ ਅੰਕ ੬੧ ਵਿਚ ਪਰਨਾਰੀ ਪਰ ਅੰਸ਼ ਦਾ ਤਿਆਗ ਸਿਖਲਾ ਹੀ ਆਏ ਹਨ। ਯਥਾ—ਪਰ ਅੰਸੀ ਪਰਨਾਰ ਤਜ ਨਾਮ ਸਰਾਹੈ ਸੰਵਾਸ। ਇਹ ਪਾਠ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੮੮ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਦਾ ਹੈ। ‡ਪਾ:—ਬਚਨ। §ਪਿੱਛੇ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਵਾਰਤਕ ਬਚਨ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਹੇ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਲਗੇ ਹਨ ਜੋ ਅੰਕ ੩੪, ੩੫, ੩੬ ਵਿਚ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਮੈ, ਸੰਗ੍ਰਹਿਣ ਮਹਿ[੧], ਦਾਨ ਦੇਨਿ ਔ ਲੇਨਿ। ਅਤਿ ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਪਲਟ ਮਹਿ, ਛੂਤ ਛਾਕਨੀ ਸੈਨ[੨] ॥ ੩੪ ॥ ਮਨ ਜੀਤਨ, ਰਣ ਮਹਿ ਧਰਾ[੩] ਰਾਜ ਕਾਜ ਸੁਖਦਾਹਿ[੪]। ਮਿਲਨੇ ਗਿਲਨੇ ਬੰਧੁ ਮਹਿ ਰਾਜ ਜੋਗ ਉਤ ਸਾਹਿ ॥ ੩੫ ॥ ਇਨ ਕਾਰਜ ਕੀ ਅਟਕ ਮਹਿ ਪੰਚ ਪਚੀਸਾ ਜਾਪ। ਛੱਤੀ ਅਠਤੀ ਜਾਪ ਕਰਿ ਲਾਖ ਅਰਧ ਤੇ ਲਾਖ*[੫] ॥ ੩੬ ॥ ਬਰਨ ਪੰਚ ਪੰਚੀਸ ਕੈ ਅਥਵਾ ਛੱਤੀ ਹੋਇ। ਜਪ ਹਜ਼ਾਰ ਸਮ ਵਰਣ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਹਿ ਨਰ ਜੋਇ[੬] ॥ ੩੭ ॥ ਕਰੈ ਹੋਮ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਸਕਲ ਬਿਘਨ ਦੇ ਖਾਪ। ਕਾਰਜ ਹੁਇ ਬੰਧਨ ਛੁਟੈਂ ਸ੍ਰੀਮੁਖ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ[੭] ॥ ੩੮ ॥ ਬ੍ਰਹਮਣ ਵਿਦਿਆ ਧਰਤ ਪਢੈ ਏਕ ਭਾਗ ਦੁਇ ਮੂੜ॥ ਛਤ੍ਰੀ ਤ੍ਰੈ, ਸੂਦ੍ਰ ਚਤੁਰ, ਸਾਢੇ ਤ੍ਰੈ ਵਿਸ਼ ਗੂੜ[੮]। ॥ ੩੯ ॥ ਗਿਆਨੀ, ਧਿਆਨੀ, ਜੋਗਧਰਿ[੯], ਕਰਮੀ, ਸੁੱਕ੍ਰਿਤ[੧੦] ਮੰਧ। ਉਤਨਾ ਹੀ

[੧]ਇਕੱਠ ਵਿਖੇ। (ਅ) ਛੂਤ ਰੁਨਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਨ ਵਿਖੇ। [੨]ਨੇਤ, ਨਜ਼ਰ। [੩]ਅੰਕ ੨੯ ਮੂਜਬ 'ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਸਮੇਂ' ਲੱਗਣਾ। [੪]ਸੁਖਾਂ ਵਾਸਤੇ। [੫]ਬਰਨਪੰਚ=ਪੰਜਅਖਰਾਮੰਤ੍ਰ= ੧ ਓ ਸਤਿਨਾਮ। ਪਚੀਸ=ਪੱਚੀ ਅਖਰਾ ਮੰਤ੍ਰ ਜੋ '੧ ਮੂਰਤਿ' ਤਕ ਹੈ। ਛੱਤੀ='ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤਕ ਮੰਤ੍ਰ ੩੬ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਗਿਣਿਆ ਨੇ 'ਏਤੇ' ਨੂੰ ਤ੍ਰੈ ਅੱਖਰ ਮੰਨਕੇ (ਇਸੇ ਅੰਸ੍ਰ ਦੇ ਅੰਕ ੪੫ ਦੇ ੨੯, ੩੦, ੩੧ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਸੈਂਭੰ ਦੇ ਅਖਰ 'ਸ. ਇ. ਭੰ.' ਗਿਣੇ ਹਨ) ਫਿਰ 'ਜਪੁ' ਤਕ ੩੮ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਮੰਤ੍ਰ ਲੈਕੇ ਉਹਦਾ ਲੱਖ ਜਾ ਅੱਧਾ ਲਖ ਜਪੇ ਅਥਵਾ। [੬]ਪੰਜ, ਪੰਚੀ ਜਾ ਛੱਤੀ ਅਖਰਾ (ਕੋਈ ਬੀ ਮੰਤ੍ਰ) ਹੋਵੇ ਅਖਰਾਂ ਮੂਜਬ ਉਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਜਪੇ ਭਾਵ ਪੰਜ ਅਖਰਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਵੇਰੀ, ਪੰਚੀ ਅਖਰਾ ੨੫ ਹਜ਼ਾਰ ਵੇਰੀ, ਛੱਤੀ ਅਖਰਾ ੩੬ ਹਜ਼ਾਰ ਵੇਰੀ ਪੜ੍ਹੇ। [੭]ਸੁਹਣੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ। (ਅ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਦੇ (ਉਚਾਰੇ ਹੋਏ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪ) ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ। [੮]ਭਾਵ, ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਾਂ ਜਿਨਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਓਨਾਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ ਜੈਸੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਪੰਜ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ ਅਵਿਦ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੂਣਾ, ਛੱਤ੍ਰੀ ਤੀਣਾ, ਵੈਸ਼ ਤੇ ਗੂੜ੍ਹ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਚਾਰ ਗੁਣਾ। [ਸਿਸਃ, ਗੂੜ੍ਹਜਾ, ਗੂੜ੍ਹ=ਗੁੱਝੇ ਜਨਮ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਹੈ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਜਾਤ ਦੇ ਲੋਗ, ਹਿੰਦੂ ਲਾ ਦੇ ੧੨ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ। (ਅ) ਭਾਵ, ਗੁਪਤ ਪਾਠ ਕਰੇ]। [੯]ਜੋਗੀ। [੧੦]ਸ਼ੁਭ ਕਰਮੀ। *ਪਾਃ—ਲਾਪ।

†ਕਿਸ ਚਾਤੁਰੀ ਨਾਲ ਈਸ਼੍ਵਰ ਉਪਾਸਨਾ ਵਿਖੇ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਦੀ ਵੰਡ ਮੁੜ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਰਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ 'ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ ਸਰਬ ਕੋ ਗਿਆਨੁ ॥ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਮਹਿ ਜਪੈ ਕੋਊ ਨਾਮੁ ॥ ਜੋ ਜੋ ਜਪੈ ਤਿਸਕੀ ਗਤਿ ਹੋਇ ॥' ਪੁਨਾਃ—'ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹ- ਮਣ ਸੂਦ ਵੈਸ ਉਪਦੇਸੁ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਝਾ॥' ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਪੰਚਮਗੁਰੂ ਜੀ ਅਪਨੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਦ੍ਵਿਜ ਲਾਲ ਨੂੰ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਕਿਵੇਂ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ?

ਲਿਖਿਆ ਸਹੀ ਜੋ ਗੁਰ ਸ਼ਰਧਾ ਸਿੱਧ[੧]*॥੪੦॥ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲਗ ਮੁਕਤਿ-
ਪਦ,ਪੰਚ ਗਜ਼ਾਨਕੇ ਜੋਗ[੨]। ਹਿਰਦੇ ਸ਼ੋਧਨ ਸਿਗ੍ਰਹ ਮੈਂ ਪੰਚੀ ਲਗਿ ਸੰਜੋਗ[੩]
॥ ੪੧ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਮਾਰਜਨ ਹੋਮ ਬਿਧਿ[੪] ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਸਮੁਝਾਇ[੫]।
ਮਹਾਂ ਮਹਾਤਮ ਮੰਤ੍ਰ ਇਹ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦਾਇ ॥ ੪੨ ॥

[੬]ਓਅੰਕਾਰਾਯ ਨਮਹ ॥ ੧॥ ਸਤ੍ਯਾਯ ਨਮਹ ॥ ੨ ॥ ਤਗਯਾਯ[੭] ਨਮਹ ॥੩॥ ਨਾਰਾ-
ਇਣਾਯ ਨਮਹ ॥੪॥ ਮਖਯਾਯ[੮] ਨਮਹ ॥ ੫ ॥ ਕਰਤ੍ਰੇ ਨਮਹ ॥ ੬ ॥ ਰਖਤ੍ਰੇ[੯] ਨਮਹ
॥੭॥ ਤ੍ਰਾਰਕਾਯ[੧੦]ਨਮਹ ॥ ੮ ॥ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮਾਯ ਨਮਹ ॥ ੯ ॥ ਰੁਕਮਾ ਕਰਤ੍ਰੇ[੧੧]ਨਮਹ
॥੧੦॥ ਖਾਤਮਨੇ[੧੨] ਨਮਹ ॥ ੧੧ ॥ ਨਿਰੰਜਨਾਯ ਨਮਹ ॥ ੧੨ ॥ ਰਥਾਂਗਾਤਮਨੇ[੧੩]
ਨਮਹ ॥ ੧੩ ॥ ਭੁਵਾਂਤਕਾਯ[੧੪] ਨਮਹ ॥ ੧੪ ॥ ਉੱਤਮ ਯਸਸੇ[੧੫] ਨਮਹ ॥ ੧੫ ॥
ਨਿੱਤ ਰਧਾਯ ਨਮਹ ॥ ੧੬ ॥ ਰਜਾਤਮਨੇ[੧੬] ਨਮਹ ॥ ੧੭ ॥ ਵੈਕੁੰਠਾਯਾਂ ਨਮਹ
॥ ੧੮ ॥ ਰਮਾਯ ਨਮਹ[੧੭] ॥ ੧੯ ॥ ਅਖਰਾਯ[੧੮] ਨਮਹ ॥ ੨੦ ॥ ਕਾਲਾਯ ਨਮਹ
॥ ੨੧ ॥ ਲਖਮੀਪਤਿਯਾਯ[੧੯] ਨਮਹ ॥ ੨੨ ॥ ਮੂਰਤਿ ਧਰਾਯ[੨੦] ਨਮਹ ॥ ੨੩ ॥
ਰਮਾਪਤੀਜੇ[੨੧] ਨਮਹ ॥੨੪॥ ‡ਤ੍ਰਿਲੋਕੇਸ਼ਾਯ[੨੨] ਨਮਹ ॥ ੨੫ ॥ ਅਖ੍ਯਾਯ[੨੩] ਨਮਹ
॥ ੨੬ ॥ ਜਗਦੀਸ਼ਾਯ ਨਮਹ ॥ ੨੭ ॥ ਨਿਰਾਕਾਰਾਯ ਨਮਹ ॥ ੨੮ ॥

---

[੧]ਗਜ਼ਾਨੀ, ਧਨਾਨੀ, ਜੋਗੀ, ਸੁੱਕ੍ਰਿਤਕਰਮੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਿੱਖ ਲਈ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਗੁਰੂ ਪਰ ਹੈ ਉਤਨਾ ਹੀ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਲਿਖ੍ਯਾ ਹੈ [ਸੌ ਸਾਃ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ 'ਸ੍ਰਧਾ ਸਿੱਖ' ਜੋ ਸਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰਧਾ ਸਿੱਧ=ਸ੍ਰਿਦ੍ਧੀ ਪੱਕੀ ਸ਼ੁੱਧਾ ਹੈ]। [੨]ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਕ (ਮੰਤ੍ਰ) ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਪੰਜ (ਅੱਖਰਾ '੧ ੳ ਸਤਿਨਾਮ') ਗਜ਼ਾਨ ਦੇਣ ਜੋਗ ਹੈ। [੩]ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਸ਼ੁਧੀ ਤੇ (ਸ਼ੁਭਗੁਣਾਂ)ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਵਿਚ ਪੰਜੀ (ਅੱਖਰਾਂ ਤਕ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ) ਸੰਬੰਧਹੈ। (ਅ)ਸੰਜੋਗ ਕਰੇ=ਪਾਠ ਕਰੇ। [੪]ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਮ ਦੀ ਬਿਧੀ (ਫੇਰ) ਜਲ ਉਤੇ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰਕੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਨਾ। [੫]ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈਃ-ਲਿਖ੍ਯਤੇ=ਲਿਖਦੇਹਾਂ[੬]ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਜੀ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਪਦਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਖਰ ਲੈ ਲੈਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਬਣਾਕੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੋਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੇਂ ਪਦ ਬੀ ਘੜਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕ ਹੋਮ ਦੀ ਰੀਸ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ। ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਹੋਮ ਬਾਬਤ ਕੀ ਖਯਾਲ ਹੈ, 'ਹੋਮ ਜੱਗ ਤੀਰਥ ਕੀਏ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਬਧੇ ਬਿਕਾਰ।' ਪੁਨਾ ਦੇਖੋ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰਃ ਅਧ੍ਯਾਯ ੪੮ ਅੰਕ ੫੫ ਤੋਂ ੫੭। [੭]ਤੱਤ ਗਜ਼ਾਤਾ ਨੂੰ। [੮]ਜੱਗ੍ਯ ਰੂਪ। [੯]ਰੱਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। [੧੦]ਤਾਰਨ ਹਾਰ। [੧੧]ਉੱਜਲਤਾ ਕਰਨ ਹਾਰ। (ਅ)ਸੁਰਨਰੂਪ। [੧੨]ਆਕਾਸ਼ ਰੂਪ। [੧੩]ਸਰੀਰਰੂਪੀ ਰਥ ਵਿਚ ਆਤਮ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ। [੧੪]ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। [੧੫]ਉਤਮ ਯਸ ਵਾਲੇ ਨੂੰ। [੧੬]ਤੇਜ ਰੂਪ। [੧੭]ਵ੍ਯਾਪਕ। (ਅ) ਰਮਯ=ਸੁੰਦਰਰੂਪ। [੧੮]ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ। [੧੯]ਮਾਯਾ ਦੇ ਸੁਾਮੀ। [੨੦]ਮੂਰਤ ਧਾਰੀ ਨੂੰ। [੨੧]ਲਛਮੀ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ। [੨੨]ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਦੇ ਨਾਥ ਨੂੰ। [੨੩]ਖਯ ਤੋਂ ਰਹਤ।

*ਪਾਃ-ਬ੍ਰਧਾ ਸਿਧ। †ਸੌ ਸਾਃ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈਃ-ਸ਼੍ਰਧਾ ਸਿੱਖ। ‡ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਠ ਵੈਕੁੰਠ 'ਵਵੇ' ਨਾਲ ਚਾਹੀਏ। ‡ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਮੂਜਬ 'ਤਤਾ' ਚਾਹੀਏ।

ਸਦੈਮੇਸਾਯ[1] ਨਮਹ* ॥ ੨੯ ॥ ਇਕਾਰ ਵਾਗ ਵਾਇਨੇ[2]† ਨਮਹ ॥ ੩੦ ॥
ਛੈਨਨਾਯ[3] ਨਮਹ ॥੩੧॥ ਉਕਾਰਾਯ[4] ਨਮਹ ॥ ੩੨ ॥ ਸ੍ਵਾਹਾ ਪ੍ਰਾਣ ਹੁਤੇ ਜਪੁਇਤਿ[5] ।
ਸਿੱਖ ਸੁਖਾਯ ਨਮਹ[6] ॥ ੩੩ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਅੱਖਰ ਛੱਤੀਸ ਪੰਚ ਪੁਨ ਪੱਚੀ ਤੱਤ ਸੁਜਾਨ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪੜਿ ਅੱਗ੍ਰ ਤੂੰ ਲਖਹੁ ਸਿੱਖ ਬੁਧਿਵਾਨ[7] ॥ ੪੩ ॥ ਅਰੁ ਲਿਖਿਬੇ ਮੈਂ ਬਰਨ ਅਠ, ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਾਨ ਕੇ ਮਾਂਝ[8] । ਪੱਚੀਸਭਿ ਵਿਵਹਾਰ ਮੈਂ ਛੱਤੀਸ ਲਖਿ ਗੁਨ ਸਾਂਝ[9] ॥੪੪॥ਛੱਤੀਸ ਲਾਖ ਆਹੁਤਿ ਦੇਮੁਕਤਿ[10] ਹੋਇਤਤਕਾਲ।ਜਪ ਤੇ ਆਤਮ ਸ਼ੁੱਧ ਹੁਇ ਮਾਰਜਨ ਦੂਖਨ ਟਾਲ[11]॥੪੫॥ਪ੍ਰਥਮਸਲੋਕਜਪੁਕੋਭਲੋ ਤਿਸ ਕੀ ਬਿਧਿਕਹਿ ਦੀਨ।ਆਗੇ ਸਭਿ ਪੌੜੀਨ ਕੋ ਕਹੈਂ ਸੁ ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਬੀਨ॥੪੬॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਜਪੁ ਸਲੋਕ ਮਹਾਤਮ' ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਪਤ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੭ ॥

੨੮. [ਜਪੁਜੀ ਮਹਾਤਮ]।

ਦੋਹਰਾ॥ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਪੌੜੀ ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰ। ਪਾਠਕ ਸਭਿ ਸੁਖ ਪਾਇਕੈ ਬਿਘਨ ਬਿਨਾਸੈ ਕੂਰ[12]॥੧॥ਆਸ਼ਾ ਪਰ ਦੂਜੀਪੜੈ[13]'ਆਦਿ ਸੱਚੁ'

---

[1]ਨਿੱਤਸ਼ ਈਸ਼੍ਵਰ। (ਅ) ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਰੂਪ ਧਰਦਾ ਮਾਲਕ। [2]ਇਕ ਵਾਕ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ (ਏਕੋ ਕਵਾਉ)। [3]ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ। [4]ਓਅੰਕਾਰ ਰੂਪ ਨੂੰ। [5]ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਐਉਂ ਸੀ: 'ਸ੍ਵਾਹਾ ਪ੍ਰਣਾਹੁਤੀ ਜਪ ਇਤ।'—(ਹਰ ਪਦ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਤੇ ਆਹੁਤੀ ਦੇਣ ਵੇਲੇ) ਸ੍ਵਾਹਾ (ਪਦ ਕਹੇ) ਤੇ ਅੰਤਲੀ ਆਹੁਤੀ ਦੇਣ ਵੇਲੇ 'ਜਪ' (ਏਹ ਦੋ ਅੱਖਰ ਕਹੇ) ਪਰ ਜੇ ਪਾਠ 'ਪ੍ਰਾਣ ਹੁਤੇ' ਨੂੰ ਹੀ ਸਫਲ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਐਉਂ ਅਰਥ ਲਗੇਗਾ:—ਪ੍ਰਾਣਾਹੁਤਿ=ਉਹ ਪੰਜ ਗ੍ਰਾਸ ਜੋ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਪ੍ਰਾਣਾਯਸ੍ਵਾਹਾ' 'ਅਪਾਨਾਯ ਸ੍ਵਾਹਾ', 'ਵ੍ਯਾਨਾਯ ਸ੍ਵਾਹਾ' 'ਸਮਾਨਾਯ ਸ੍ਵਾਹਾ' 'ਉਦਾਨਾਯ ਸ੍ਵਾਹਾ' ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰ ਕੇ ਖਾਧੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਹ ਫਿਰ ਹੋਮ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਜਗ ਨਾਲ ਜਾ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣਗੇ। [6]ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ (ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੀ) ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ (ਇਕ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ) ਹੈ। [7]ਹੇ ਸੁਜਾਨ (ਤੱਤ=) ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਗਲ (ਇਹ ਹੈ ਕਿ) ਪੰਜ, ਪੱਚੀ ਤੇ ੩੬ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਹੈਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪੜ੍ਹੋ। [8]ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਅੱਠ ਅੱਖਰ ਲਿਖੋ ਭਾਵ ਚਿੱਠੀ ਪੋਥੀ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ '੧ ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਲਿਖੋ; ਪਰੰਤੂ (ਜਪਣ) ਲਈ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਅਖਰਾ (ਨਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰੋ '੧ ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ'। [9](ਹੋਰ) ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੱਚੀ ਅੱਖਰਾ ਤੇ ਸਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਲਈ ੩੬ ਅੱਖਰੇ (ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ)। [10]ਮੁਕਤੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ੩੬ ਲੱਖ ਆਹੂਤੀਆਂ ਦੇਵੋ। [11]ਭਾਵ ਪਾਪੀ ਭੀ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਜਿਸਕੇ ਤਾਂ ਦੂਖਨ ਟਲਣਗੇ। [12]ਭਯਾਨਕ, ਕਰੜੇ। [13]ਆਸ਼ਾ ਪੂਰਣ ਹਿਤ ਦੂਜੀ (ਪੌੜੀ)ਪੜ੍ਹੋ।

*ਪਾ:—ਦਸਮੇਸਾਯ ਨਮਹ। †ਪਾ:—ਇਕਾਰ ਵਾਗ ਵਾਏਨੇ

ਜਿਹ ਨਾਮ। ਦੇਵ ਮੰਤ੍ਰ[1] ਅਰ ਰਲਨ ਮੈਂ, ਔਸ਼ਧਿ[2], ਰਸਾਯਨ[3], ਸ਼ਾਮ[4]*॥ ੨॥ ਬਿਪਦਾ ਕਾਰਜ ਹਾਨ ਮਹਿ 'ਗਾਵਹਿ ਕੋ'[5] ਰਹਿ ਲਾਗ॥ ਕਾਰਜ ਕਾਹੂੰ ਅਟਕ ਮਹਿ ਦੇਯ ਭੇਟ ਗੁਰ ਭਾਗ[6] ॥ ੩॥ ਨਵ ਘਰ, ਨਵ ਗੁਣ ਸੰਗ੍ਰਹੇ[7] ਚੌਥੀ ਕੋ ਕਰਿ ਧ੍ਯਾਨ। ਜਪੁ ਜਪੁ ਸਮ ਪੜ੍ਹਿ ਸਪਤ ਦਿਨ ਸਪਤਾਂ† ਭੇਟ ਧਰਿ ਮਾਨ[8]‡॥੪॥ ਉੱਦਮ ਪੰਜੇ[9], ਜੁੱਧ ਮੈਂ ਛੇਵੀਂ, ਸਪਤਮ ਬੰਧ[10] ਅਟਕੀ ਨਾਰੀ[11] ਆਠਵੀਂ, ਨਾਵੀਂ ਮੰਤ੍ਰਹਿ ਸੰਧ[12] ॥੫॥ ਦਸਵੀਂ ਦਸਦੇ ਵਨਜ ਜੋ

---

[1]ਦੇਵ ਮੰਤ੍ਰ=ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਨਿਮੰਤ੍ਰਨ=ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਨੂੰ ਆਵਾਹਨ ਲਈ। (ਅ) ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਆਰਾਧਨ ਲਈ ਵੀ ਅਰਥ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੇਵ ਮੰਤ੍ਰ ਵੀ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਲੋਕ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਅਰਥ ਢਬਦਾ ਨਹੀਂ। [2]ਦਵਾ ਵਰਤਨ ਵੇਲੇ। [3]ਰਸਾਯਨ ਬਨਾਉਣ ਲਈ। [4]ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਲਈ। [5]'ਗਾਵੈ ਕੋ' ਵਾਲੀ ਪੌੜੀ। [6]ਗੁਰੂ ਭਾਗ ਭਾਵ ਦਸਵੰਧ ਦੇਵੇ ਭੇਟਾ। (ਅ) (ਧਨ) ਭੇਟਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ (ਅਟਕ) ਭੱਜ ਜਾਵੇਗੀ। [7]ਨਵਾਂ ਘਰ (ਰਚਨ) ਲਈ ਜਾ ਨਵੇਂ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਲਈ। [8]ਜਪੇ (ਜਪ ਸਮ=ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਤੁੱਲ ਭਾਵ) ਵਾਲੀ ਵਾਰ ਸਤ ਦਿਨਾਂ (ਤਕ ਦੇਸ਼ ਤੇ) ਮੱਤ ਭੇਟਾ ਧਰਨੀਆਂ ਸਨਮਾਨ ਲਈ। [9]ਉਦਮ ਲਈ ਪੰਜਵੀਂ ਪੌੜੀ। [10]ਕਿਸੇ ਬੰਧਨ ਦੇ ਪਿਆਂ। (ਅ) ਬੰਧੂ ਦੀ ਰੱਖਯਾ ਲਈ ਸੱਤਵੀਂ। [11]ਭਾਵ ਪ੍ਰਸੂਤ ਵਿਚ ਅਟਕ ਪਿਆਂ। [12]ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਮੋੜਨ ਲਈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਰ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਨਾ ਪਵੇ। (ਅ) ਸੁਲਾਹ ਆਦਕ ਦੇ ਮਸ਼ਵਰੇ ਸਮੇਂ (ਸੰਧਿ=ਮੇਲ)। *ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਏਥੇ ਟਪਲਾ ਖਾਧਾ ਹੈ। ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ 'ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਪਰ ਅੰਕ ੧ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਪੌੜੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਗੋਯਾ ਉਸਨੇ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤਕ ੧ ਤੇ 'ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਤਕ ੨ ਪੌੜੀਆਂ ਕਲਪ ਲਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅੱਗੇ ਚੱਲਕੇ ਇਸ ਨੇ 'ਗਾਵੈ ਕੋ' ਨੂੰ ਚੌਥੀ ਪੌੜੀ ਜਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖੇ 'ਗਾਵੈ ਕੋ' ਦੀ ਪੌੜੀ ਪੰਜਵੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ 'ਗਾਵੈ ਕੋ' ਦੀ ਪੌੜੀ ਪਰ ਅੰਕ ੩ ਹੈ, ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਪਹਿਲੋਂ ਦੋ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ 'ਗਾਵੈ ਕੋ' ਤੇ ਜਾਕੇ ੧ ਦਾ ਵਾਧਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਇਸ ਨੇ ੪੦ ਗਿਣੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਅਖੀਰਲਾ ਸ਼ਲੋਕ ਪੌੜੀਆਂ ਦੀ ਗੇਣਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਪੌੜੀ ਨੂੰ 'ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬ' ਵਾਲੀ ਸਮਝ ਲਈਏ ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਪੌੜੀਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਜਾਊ, ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਹੁਣ ਗਾਵੈ ਕੋ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਤੇ 'ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਤੋਂ ਮਗਰਲੀਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਹ ਬਣੂ:—ਦੇਵ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰ ਚਲਨ ਮੈਂ 'ਸੋਚੈ ਸੋਚ ਨ' ਤੇ ਔਸ਼ਧਿ ਰਸਾਯਨ ਸ਼ਾਮ ਮੈਂ 'ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ' ਦੀ ਪੌੜੀ ਤੇ ਫਿਰ 'ਗਾਵੈ ਕੋ' ਦੀ ਪੌੜੀ ਇਹ ਆ ਜਾਣਗੇ ਬਿਪਦਾ ਕਾਰਜ, ਹਾਨ ਮਹਿ, ਕਾਰਜ ਅਟਕ, ਨਵ ਘਰ ਤੇ ਨਵ ਗੁਣ।

†ਪਾ:—ਸਾਤ। ‡ਪਾ:—ਸਾਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਾਹਨ ਲੈਬੇ ਬੀਰ[1]।ਰਜ਼ਨੇ ਕ੍ਰਿਯ ਵਿੱਕ੍ਰਯ ਵਿਖੇ[2] ਗਯਾਰਾਂ ਪੌੜੀ ਖੀਰ ॥੬॥
ਬਾਰ੍ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਕਲਪਨ ਕਰੇ ਦੁਖ ਅਰਿਸ਼ਟ ਕੋ ਨਾਸ਼[3]।ਤੇਰਾਂ ਤੇ ਸਿੱਧਨ ਭਜੇ
ਕਾਰਜ ਰਾਜਸਿ ਰਾਸ[4] ॥੭॥ ਜੰਤ੍ਰਨਿ ਮਾਹਿ[5] ਚੌਦਸ਼ ਕਹਯੋ, ਪੰਦਰਦਸ਼ੀ
ਤੇ ਭੂਤ[6]। ਖੋੜਸਿ ਤੇ ਡਾਕਨ[7] ਤਜੇ, ਸਤਦਸ ਮੋਹਨ ਕੂਤ[8] ॥੮॥
ਪੜ੍ਹਹਿ ਅਠਾਰਹਿ ਆਠਦਸ ਨਿਤ ਉਠਿ ਵਿੱਦਯਾ ਹੇਤ[9]। ਖਟ ਮਾਹੇ
ਵਿੱਦਯਾ ਵਧੇ[10] ਨਿਰਮਲ ਬੁੱਧਿ ਸੁਚੇਤ॥ ੯॥ ਉੱਨੀ ਸੁਨੀ ਜੋਗ
ਮਹਿ[11], ਬਿੰਸੀਨਾਰ ਸੰਜੋਗ[12]। ਸੰਤਤਿ ਹਿਤ[13] ਇੱਕੀਸਵੀਂ, ਮ੍ਰਿਤ ਸੁਤ
ਬਾਈ ਜੋਗੁ[14]॥੧੦॥ਤੇਈ ਰਿਧਨ ਅਖੱਟ ਮੈਂ[15],ਚੌਵੀ ਰਾਤੁਰਪ੍ਰੀਤ[16]।ਪੰਚ-
ਵਿੰਸਵੀ ਆਦਰੇ ਸਭਿ ਕੋ ਮੋਹਨਰੀਤ[17]॥੧੧॥ਛੱਬੀ ਛਲ ਮੈਂ[18], ਬਲ ਧਰੇ
ਸਪਤ ਵਿੰਸ਼ਕਾ ਜਾਪੁ[19]।ਅਠਾਵਿੰਸ ਭੌ ਦੂਰ ਕੇ ਹੋਇ ਬੰਜੂ ਸਮ ਪਾਪੁ[20]॥੧੨॥
ਵਿਖ ਪੀਵੇ ਬਿਖੀਆ ਕਟੇ ਉਨਤੀਸੇ ਕਾ ਝਾੜ[21]। ਦੂਧ ਵਧਾਵੇ ਵਚਨ ਮੈਂ
ਤੀਸ ਪੌੜੀਆਂ ਗਾੜ[22]॥੧੩॥[23]ਏਕੀ ਛੋਕੋ,ਦੋਕੀ ਭਾਗੇ ਤ੍ਰੈ,ਤੇਤੇਇਕਤਾਪ॥

---

[1]ਦਸਵੀਂ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਵਣਜ ਵਿਚ (ਜੈ=) ਕਾਮਯਾਬੀ ਤੇ ਵਾਹਨ ਦੇ ਖਰੀਦਨ ਵਿਚ। (ਅ) ਦਸਵੀਂ ਦੱਸ ਦੇਸਨ ਜਰੇ=ਦਸਵੀਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਮੰਗਣ ਲਈ ਦੱਸੀ ਹੈ। [2]ਉਸ ਖਰੀਦ ਫ੍ਰੋਖਤ ਵਿਚ ਜੋ ਚਰਕੇ ਕਰੀਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਸੌਦਾਗਰੀ। (ਅ) ਖਰੀਦ ਫ੍ਰੋਖਤ ਲਈ ਜਦ ਚਲੂ (ਭਾਵ ਤੁਰੇ)। [3]ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਕਲਪਨਾ (ਆਧਿ), ਦੁਖ (ਵਯਾਧਿ) ਤੇ ਅਰਿਸ਼ਟ (ਉਪਾਧਿ) ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੇ। [4]ਤੇਰਵੀਂ ਪੌੜੀ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਰਾਸ ਪੈਣ ਲਈ ਹੈ। [5]ਜੰਤ੍ਰ (ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ) ਯਾ ਜੰਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਰੱਖਯਾ ਲਈ। [6]ਪੰਦ੍ਰਵੀਂ ਨਾਲ ਭੂਤ (ਨੱਠੇ)। [7]ਡੈਣ। [8]ਸਤਾਰ੍ਹਵੀਂ ਮਨਮੋਹਨ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ। [9]ਅਠਾਰਾਂ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਅਠਾਰਵੀਂ। [10]ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਵਧੇਗੀ। [11]ਅਫੁਰ ਯੋਗ ਵਿਖੇ। [12]ਵੀਹਵੀਂ ਨਾਰੀ ਵਿਆਹੁਣ ਲਈ। [13]ਔਲਾਦ ਵਾਸਤੇ। [14]ਬਾਈਵੀਂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੈ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਮਰਨ ਨਾਲ ਭਾਵ ਅਠਰਾਹ ਆਦਿ ਅਸਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜੰਮਕੇ ਮਰ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ। [15]ਅਖੁੱਟ ਰਿੱਧੀਆਂ (ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਲਈ। (ਅ) ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ-ਰਿਪਨ ਅਖੁਟ=ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਨਿਖੱਟਣ ਲਈ। [16]ਸਿਆਣਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਲਾਉਣ ਵਿਚ। [17]ਆਪਣੇ ਆਦਰ ਲਈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਜਾਣ। [18](ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ) ਛਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਚਣ ਲਈ। [19]ਸਤਾਈਵੀਂ ਦਾ ਜਾਪ ਬਲ ਧਾਰਨ ਲਈ। [20]ਡਰ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੇ ਬੱਜਰ ਪਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। [21]ਜ਼ਹਿਰ ਪੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਸੱਪ (ਆਦਿ ਜੰਤੂ) ਕੱਟ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਨੱਤੀਵੀਂ ਪੌੜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਉਸ ਨੂੰ ਝਾੜ ਦੇਵੇਗਾ। (ਅ) ਝਾੜਾ ਕਰੇ ਉਨੱਤੀਵੀਂ ਦਾ। [22]ਤੀਸਵੀਂ ਪੌੜੀ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਤੇਲ ਵਿਚ ਵਧਦਾ ਤੇ ਗਾੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [23]ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਦਾ ਅੰਕ ੧।

ਨਿੱਤ ਜੁਰੀ ਚੌਤੀ ਪੜੈ ਚਾਲੀ ਚਾਲੀ 'ਜਾਪੁ'[੧]॥ ੧੪॥ [੨]ਕਰਮ ਮਾਂਝ ਦਸ ਕੋ ਪੜੈ, ਅਰਥ ਮਾਂਹਿ ਵੀਹ ਪਾਠ। ਤੀਹ ਕਾਮਨਾ ਸਿੱਧਰਤਿ, ਚਾਲੀ ਮੁਕਤ ਸੁ ਰਾਠ[੨]॥੧੫॥ ਪੈਂਤੀ ਪੰਗਤ, ਛੱਤੀ ਗੜ੍ਹ, ਸੁਰ ਕਾਜ ਸੈਂਤੀਸ[੩]। ਅਠੱਤੀ ਮਿਲਨੇ ਸਾਧ ਕੇ, ਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਪੌਰ ਅਸੀਸ[੪]॥੧੬॥ ਉਨਤਾਲੀ ਤਨ ਦੇਵ ਕੌ[੫], ਚਾਲੀ ਚਤਰਭੁਜ ਰੂਪ[੬]। ਚਾਰ ਭਾਂਤ ਜਪ ਲਿਖਿਹੁਤੇ ਭੋਜਨ ਅਖੈ ਸਰੂਪ[੭]॥੧੭॥ ਜਪ ਮਹਿਮਾ ਪੌੜੀ ਪੜੈ ਕਰਿਹੈ ਗੁਰ ਸਨ ਪ੍ਰੀਤ[੮]। ਨਿਹਚਾ

---

[੧](ਏਕੀ=) ਇਕੱਤੀਵੀਂ ਪੌੜੀ ਦੇ ਜਪ ਤੋਂ (ਛੋਲੇ=) ਕਦੇ ਲਹਿਣ ਕਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ (ਤਾਪ ਤੇ ਦੋ ਕੀ=) ਬੱਤੀਵੀਂ ਪੌੜੀ ਤੋਂ (ਲਾਗੇ ਤ੍ਰੈ=) ਤੇਈਆ ਭਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ (ਤੇਤ੍ਰੇ=) ਤੇਤੀਵੀਂ ਦੇ ਪਾਠ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ (ਤਾਪ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਤਾਪ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਚੌਤੀਵੀਂ ਪੜ੍ਹੇ। (ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਇਕ ਇਕ ਪੌੜੀ) ਚਾਲੀ ਚਾਲੀ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹੇ। [੨](ਪੌੜੀਆਂ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੱਸਦੇ ਹਨ) ਕਿ:—ਕਰਮ (ਪਰਥਾਇ ਜੋ ਪੌੜੀ ਕਹੀ ਹੈ ਉਸਦੇ) ੧੦ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹੇ, ਅਰਥ (ਧਨ ਆਦਿਕ) ਲਈ (ਜੋ ਕਹੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ) ੨੦ ਪਾਠ ਤੇ ਕਾਮਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ (ਜੋ ਕਹੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ) ੩੦ ਪਾਠ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੁਕਤੀ ਲਈ (ਜੋ ਕਹੀ ਹੈ ਉਸ ਪੌੜੀ ਦੇ) ੪੦ ਪਾਠ ਕਰੇ। (ਅ) ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ੧੦ (ਪਾਠ ਪੂਰੇ ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਕਰੇ), ਧਨ ਲਈ (੨੦ ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਤੇ), (ਤੀਹ ਕਾਮਨਾ ਸਿੱਧਰਤ=) ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਹੋਣ ਲਈ ੩੦ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ੪੦ ਪਾਠ (ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਕਰੇ)। [੩]ਪੈਂਤੀਵੀਂ ਪੌੜੀ ਭਾਈਚਾਰੇ (ਵਿਚ ਮਾਨ ਲਈ, ਤੇ) ਛੱਤੀਵੀਂ ਕਿਲਾ (ਫਤੇ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇ) ਸੈਂਤੀਵੀਂ ਦੇਵਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਲਈ। [੪]ਜਾਂ ਰਾਜਦੁਆਰੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਣ ਵੇਲੇ। (ਅ) ਰਾਜ ਦੁਆਰੇ ਟਿਕਣ ਲਈ [ਅਸੀਸ=ਟਿਕਾਣਾ]। [੫]ਦੇਵ ਰੂਪ ਹੋਣ ਲਈ। [੬]ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਰੂਪ ਹੋਣ ਲਈ। [੭]ਅਖੈ ਸਰੂਪ ਹੋਣ ਲਈ ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ (ਜਪੁਜੀ) ਸੇਵਨ ਕਰੇ:—ਜਪੇ, ਲਿਖੇ, ਹੋਮ ਕਰੇ ਤੇ ਭੋਜਨ ਦੇਵੇ ਭਾਵ ਯੱਗ ਕਰੇ। ਸੂਚਨਾ—ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਾਲਾ ਇਥੇ ਵੀ ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹੀ ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸੂਲ ਉਥੋਂ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜੇ ਉਸਦਾ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਹੋਮ ਕਰੇ, ਜਿਤਨਾ ਹੋਮ ਕਰੇ ਉਸਦਾ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਯੱਗ ਕਰੇ ਅਰਥਾਤ ਭੋਜਨ ਦੇਵੇ। ਮੰਤ੍ਰ ਲਿਖਕੇ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨੇ ਬੀ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ। (ਅ) ਚਾਰ ਭਾਂਤ ਜਪ ਤੋਂ ਜੇ ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਓਹ ਕਿੱਸਾ ਅੱਗੇ ਅੰਕ ੨੭ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ ਆਵੇਗਾ। (ੲ) 'ਭੋਜਨ ਅਖੈ ਸਰੂਪ' ਦਾ ਕਈ ਗਿਆਨੀ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ:—ਜੋ ਲਿਖਕੇ ਜਪੁਜੀ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ ਰਖੇਗਾ ਤਾਂ ਭੋਜਨ ਅਖੈ ਸਰੂਪ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। [੮]ਜਪੁਜੀ ਦੀ ਪੌੜੀਆਂ ਦੀ ਜੋ ਮਹਿਮਾ (ਅਸਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਉਸ ਕਾਰਜ ਲਈ) ਪੜ੍ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ। (ਅ) ਗਿਆਨੀ ਮਹਿਮਾਂ ਦੀ ਪੌੜੀ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਇਸ ਪੌੜੀ ਵੱਲ ਬੀ ਦਸਦੇ ਹਨ 'ਇਹ ਜੰਪੁ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਾ''

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਂਕਾ ਗੁਰਨਿ ਮੈਂ ਹੋਇ ਸਫਲ ਤਿਹ ਗੀਤ ॥ ੧੮ ॥ [1]ਇਹ ਜਪ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਸਬਿਧਿ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਮੁਖ ਮੰਤ*। ਲਿਖ੍ਯੋ ਸੁ ਕਰ ਗੁਰ ਰਾਜ ਸਤਗੁਰ ਸਨਮੁਖਿ ਸੁਖ ਸੰਤ[1] ॥੧੯ ॥ ਸਭਿ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਏ ਨਹੀਂ ਦੁਸ਼ਟ ਕੋ ਦੇਹ[2]। ਫਲਹਿਂ ਸਿੱਖ ਪਰਤੀਤ ਤੇ[3] ਬਿੱਪ੍ਰ† ਸਾਧ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ੨੦ ॥ ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਪਰਹਰੈ, ਕਲਹਿ ਈਰਖਾ ਮਾਨ। ਬੇਦ ਬਚਨ ਸਮ ਗੁਰ ਬਚਨ ਸਭਿ ਸੰਤਨ ਪਰਮਾਨ[4] ॥੨੧॥ ਸੈਯਾ॥ ਜਪੁ ਜਾਪੁ ਕਿਯੇ[5] ਅਘ ਕੋਟ ਹਰੈ, ਨਿਤ ਦਾਨ ਵਧੈ, ਬੁਧਿ‡ ਸਾਰ ਧਰੈ ਮਨ ਭਾਵ[6] ਵਧੈ ਸੁਖ ਕਾਮ ਸਧੈ[7], ਸੁਰਸਾਧਨ ਮੈਂ ਤਮ ਪੁੰਜ ਹਰੈ[8]। ਧਨ ਮੈਂ, ਤਨ ਮੈਂ, ਘਰ ਮੈਂ, ਸੁਤ ਮੈਂ, ਅਰੁ ਨਾਰਿ ਬਿਖੈ ਸਭਿ ਦੋਖ ਟਰੈ। ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ, ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਤਿਸ ਕੋ ਸਿਖ ਦੇਹਿ[9] ਸੁ ਦੋਖ ਕਰੈ§ ॥ ੨੨ ॥ ਜਿਸ ਕੀ ਬਿਧਿ ਏਹ ਕਹੀ ਗੁਰ ਪੂਰਨ[10] ਹੈ ਸਿਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਧਨ ਤੇ[11]। [12]ਸਭਿ ਪਾਠਨਿ ਗੀਤ

---

[1]ਇਹ ਜਪੁਜੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (ਦੇ) ਮੁਖੋਂ (ਉਚਰਿਆ) ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ (ਨੇ ਇਸਨੂੰ) ਵਿਧੀ ਸਣੇ (ਹੁਣ) ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰ ਰਾਜ (ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ) ਹੱਥੀਂ ਲਿਖਿਆ (ਉਸ ਤੋਂ ਫੇਰ) ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਨਮੁਖ (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ) ਨੇ (ਲਿਖਿਆ)ਸੀ।ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਦੀ ਇਕ ਸੈਂਚੀ ਆਪ ਲਿਖੀ ਸੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਉਸ ਤੋਂ ਕੀਤਾ। ਉਸਤੋਂ ਹੋਏ ਕਈ ਉਤਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਐਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—'ਜਪੁ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀਉ ਕੇ ਨਕਲ ਕਾ ਨਕਲ ਕਾ ਤਿਸ ਕੀ ਨਕਲ।' (ਇਹ ਪਾਠ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਬੀੜ ਸੰਮਤ ੧੭੩੬ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ ੪ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਵਿਚੋਂ ਹੈ)। ਜਿੰਨੀਵੀਂ ਨਕਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਨੀ ਵੇਰ 'ਨਕਲ' ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਅ) ਜੋ ਸੰਤ ਗੁਰੂ ਸਨਮੁਖ ਹੋਕੇ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੁਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। (ੲ) ਕਈ ਗਯਾਨੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਤਗੁਰ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਕੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਜੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਇਆ। [2]ਭਾਵ (ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸਿੱਧੀ ਲਈ) ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ (ਅਸਾਂ ਦੱਸੇ) ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ ਏਹ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣੇ। [3]ਸਿੱਖ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ (ਸਾਧਨ) ਫਲਨਗੇ। [4]ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। [5]ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਜਾਪ ਕੀਤਿਆਂ। [6]ਪ੍ਰੇਮ। [7]ਸੁਖ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। [8]ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਯਾ ਦੈਵੀ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਅੱਗਯਾਨ ਨਾਸ਼ ਕਰੇਗਾ। [9]ਭਾਵ ਜੋ ਸਿੱਖ ਇਹ ਵਿਧੀ ਦੱਸ ਦੇਵੇਗਾ। [10]ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਹੀ ਹੈ। [11]ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਾਧਨ ਕਰਨ ਤੇ। [12]ਏਥੇ ਅਗਲਾ ਸਫਾ ਅੰਕ ੧।

*ਪਾ:—ਸੁਖ ਮੰਤ। †ਪਾ.—ਏਥੇ ਇਕ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਪਾਠ 'ਸਿੱਧ' ਦੀ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਯਾ ਹੈ। ‡ਪਾ:—ਮਤ। §ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ:—ਨਹਿ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਜਿਹ ਤਾਹਿੰਕੋ ਦੇਇ ਸੋ ਦੋਖ ਕਰੈ।

ਖੜੰਗਨ ਤੇ ਉਪਜਨੋ ਫਲ ਕੋ ਤਤਜੋਗਨ ਤੇ।[1] ਤਿਮ ਸਾਧਨ ਸਿੱਧ ਸੁਰੀਤ ਭੁਲੀ ਬਿਧਿ ਕਾਜ ਸਰੇ ਸੁਖ ਭੋਗਨ ਤੇ।[1] ਸਭਿ ਸਿੱਧ ਕੀਏ ਗੁਰ ਭੇਟ ਦੀਏ ਇਹ ਬੀਜ* ਧਰੇ ਗੁਰ ਮੇਟਨ ਤੇ[2] ॥੨੩॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕਰੁਨਾ ਕਰੀ ਪੰਥ ਬਤਾਯੋ ਸਿੱਖ। ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਬਰਨਨ ਕਰੀ ਅਰਥ ਖ੍ਯਾਤਿ ਭ੍ਯਾ ਲਿੱਖ[3]†॥੨੪॥ [4]ਸੁਪਨਿ ਬਾਤ ਪਰਗਟ ਕਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ ਖ੍ਯਾਤ। ਇਹਾਂ ਅਰਥ ਬਿਦਤਾਇ ਸੋ ਲਿਖ੍ਯੋ ਜੁ ਸਿੱਖ ਸੁਹਾਤ[4]‡ ॥ ੨੫ ॥ ਪਾਠਕ ਪਰ ਪੂਰਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਰਜਨ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ[5]। ਦੇਖਿ, ਪੜੇ, ਦੇ ਲਿਖ, ਸੁਨੇ ਕਰਿ ਪੂਜਾ, ਗੁਰ ਜਾਪ[6] ॥ ੨੬ ॥ ਕਲਜੁਗ ਮੈਂ ਬਹੁ ਬਰਣ ਕੋ ਚਾਰ ਭਾਂਤ ਕਾ ਜਾਪ§। ਪਰਾ, ਮੱਧਮਾ, ਵੇਦ ਕਹਿ ਪੱਸ੍ਯੰਤੀ ਜਿਸ ਮਾਪ ॥ ੨੭ ॥ ਬੈਖਰੀ ਚਾਰੇ ਥਾਨ ਮਹਿ ਤਨ ਮੈਂ ਕਰਿ ਹੋ ਵਾਸ। ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤ ਮੁਖ ਮਹਿ ਵਸਹਿ

---

[1](ਜਿਵੇਂ) ਛੇ ਨਿਯਮ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਵੇਦ ਦੇ ਪਾਠ (ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਛੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ) ਜੋਗ ਕਰਨ ਤੇ ਤੱਤ ਰੂਪੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ (ਜਪੁਜੀ ਦਾ) ਸਾਧਕ ਸੁਚੇਤ ਹੋਕੇ ਵਿਧੀ ਸਹਿਤ ਭਲੀਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰਨੇ ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਾਜ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਗੀਤਾਂ ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਯਾ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਛੇ ਅੰਗਾਂ (ਦੇ ਵੀਚਾਰਕ) ਦੇ ਤੱਤ ਜੋਗ ਦੇ ਕਰਨ ਤੇ ਜੋ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [2]ਇਹ ਜੋ ਬੀਜ ਧਰੇ ਹਨ ਗੁਰੂ ਭੇਟਾ ਦਿੱਤਿਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆਂ ਸਭ ਸਿੱਧ ਕੀਤੇ (ਜਾਣ ਲਓ)। [3]ਇਸ ਤੁਕ ਦਾ ਭਾਵ ਅਗਲੀਆਂ ਦੇ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। [ਖ੍ਯਾਤ ਭਾ ਲਿੱਖ=ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਅਰਥ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ]। [4]ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ ਅਨੁਭਵ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜੋ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਬਾਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਸੇ ਦਾ ਅਰਥ ਏਥੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। [5]ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ (ਉਸ) ਪਾਠਕ ਤੇ ਪੂਰਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ ਜੋ ...। [6]ਗੁਰ ਜਾਪ=ਗੁਰੂ (ਕ੍ਰਿਤ) ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ (ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਦਾ ਹੈ ਯਥਾ:—) (੧ ਦੇਖ ਕਰ ਪੂਜਾ=) ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਪੂਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, (੨) ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, (੩) (ਪਾਠ) ਸੁਣਦਾ ਹੈ, (੪) ਲਿਖਕੇ (ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਟਕੇ) ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

*ਪਾ:—ਬੀਚ। †ਸੌ ਸ੍ਰ: ਪਾ:—ਸਿੱਖ। ‡ਅੰਸੂ ੨੭ ਦੇ ਅੰਕ ੩੫ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਕਹੀ ਤੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਲਿਖ ਲਈ। ਪਰ ਇਸ ਅੰਸੂ ੨੮ ਦੇ ਅੰਕ ੨੪ ਤੋਂ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਡਤ ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਲ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਲਿਖ ਲੈਣ ਬਾਦ ਫਿਰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਮੇਹਰ ਕਰਕੇ ਰਾਹ ਟੋਰਿਆ ਤੇ ਇਸ ਜਪ ਪਾਠ ਦੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹੇ ਉਹ ਬਿਧੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਸੋ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਅਰਥ ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਖੁਹਲਕੇ ਦੱਸੇ ਹਨ ਜੋ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਲਿਖ ਲਏ ਹਨ ਆਦ। §ਇਨਾਂ ਤੋਂ ਅਗਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਨੁਸਖਿਆਂ ਨਾਲ ਰਤਾ ਰਤਾ ਫਰਕ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਇਕੋ ਹੈ।

ਸਭਿ ਨਰ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼[੧] ॥੨੮॥ ਨਾਭੀ ਪਹਿਲੀ[੨], ਰਿਦੇ ਦੁਇ[੩], ਕੰਠ ਤ੍ਰਿਤੀ[੪], ਮੁਖ ਬੋਲ[੫]*॥ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਪਠ ਫਲ ਅਧਿਕ ਹੁਇ ਇਹੀ ਜਾਪ ਕੋ ਮੋਲ[੬] ॥੨੯॥ ਜਾਪ ਅਜਪਾ ਜਪ ਪਠਹੁ ਦਿਜਬਰ ਕੁਲ ਨੰਦ ਨੰਦ॥ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾਸ ਕੋ ਪਾਇਓ ਪਰਮਾਨੰਦ[੭] ॥੩੦॥ਚੌਪਈ॥ ਇਸ ਬਿਧਿ ਪੰਡਿਤ ਪਿੰਡੀ ਲਾਲ। ਬਿਧੀਚੰਦ, ਨੰਦ ਲਾਲ, ਗੁਪਾਲ॥ਖਾਨ ਚੰਦ, ਅਰੁ ਆਲਮਸ਼ਾਹੁ। ਸਾਧ ਮਦਨ ਗਿਰ ਸੁਨਤਿ ਉਮਾਹੂ[੮]॥੩੧॥ਦੋਹਰਾ॥ [੯]ਮਾਨਿਓ ਗੁਰ ਤੇ ਰਾਤ ਕੋ ਉਡਿਓ ਵਿਹੰਗਮ ਭਾਂਤਿ॥ਭੇਟਯੋ ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਤਹਾਂ ਪੂਛਯੋ ਪੁਨ ਕੌ ਸ਼ਾਂਤਿ ॥੩੨॥ ਤੀਨ ਵਾਰ ਗੁਰ ਇਵ ਕਹੀ 'ਇਹ ਜਪ ਰਤਨ ਅਮੋਲ॥ਜਾਂਤੇ ਮੁਝ ਕੋ ਭੇਟਿਓ-ਇਹੀ ਅੰਤ ਕੋ ਚੋਲ[੧੦]॥੩੩॥ਏਕੋ ਓਅੰਕਾਰ ਕਹੁ

[੧]ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। [੨]ਭਾਵ ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਪਰਾ। [੩]ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਮੱਧਮਾ। [੪]ਕੰਠ ਵਿਚ ਪਸੰਤੀ। [੫]ਮੂਖੋਂ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਬੈਖਰੀ। [੬]ਮੁਲ। [੭](ਫਿਰ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ) ਕਿ ਦਾਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਬੜਾ ਅਨੰਦ ਪਾਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ ਜਪ ਦਾ ਅਜਪਾ ਪਾਠ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। [ਨੰਦ ਦਾ ਨੰਦ ਹੈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕ ਨਾਮ ਹੈ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਨੰਦ ਨੰਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ]। [੮]ਕੁਝ ਚੌਪਈ ੩੧ ਵਿਚ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦੀ ਕਥਨੋਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮਦਨ ਗਿਰ ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ ਸੁਣਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। [੯]ਹੁਣ ਫੇਰ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਤ ਨੂੰ (ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ) ਜਦ ਪੰਛੀ ਵਾਂਙੂ ਉੱਡਕੇ ਗਿਆ (ਸਾਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਦੱਸੀ ਗਲ ਬਾਤ) ਗੁਰੂ (ਅਰਜਨ ਦੇਵ) ਤੋਂ (ਸੁਣਕੇ) ਮੰਨ ਲਈ। (ਅ) 'ਮਾਨਿਓ......'=ਪਿੰਡੀ ਲਾਲ ਆਦਿਕਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਲ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੰਛੀ ਵਾਂਙ ਉਡਿਆ ਸੀ:—ਕਿ ਓਥੇ ਮੈਂ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ (ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦ) ਮਿਲਿਆ ਸਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ (ਮੁੜ) ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ (ਮਰਨ ਵੇਲੇ) ਕੌਣ (ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ? ਤਾਂ) ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਉਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜਪੁ ਅਮੋਲਕ ਰਤਨ ਹੈ ਇਸੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆ ਮਿਲੇਗੋ, (ਤੇਰਾ) ਅੰਤ ਦਾ ਚੋਲਾ ਇਹੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਹ ਤੇਰਾ ਆਖਰੀ ਜਨਮ ਹੈ। (ਅ) ਅੰਤ ਕੋ ਚੋਲ=ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਇਹ (ਪਾਠ ਕਰਨਾ)।

*ਅੰਕ ੨੭ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਕ ੨੯ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿਚ ਕ੍ਰਮ ਭੰਗ ਦੂਸ਼ਣ ਹੈ, ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਧ ਵੇਰਵਾ ਐਉਂ ਹੈ:—

'ਪਰਾ ਨਾਭੌ ਤੁ ਪਸ਼ੰਤੀ ਹ੍ਰਿਦਿ ਦੇਸ਼ੇ ਪਰਿ ਕਲਪਤ:
ਮੱਧਮਾ ਕੰਠ ਦੇਸ਼ੇਚ ਵੈਖ਼ਰੀ ਰਸਨਾਗ੍ਰਤਾ।'

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਤੇ ਚਾਰ ਥਾਉਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੰਨੇ ਹਨ; ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਭਾਵ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ—ਨਾਭੀ ਤੋਂ ਉਠਣ ਵਾਲੀ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਪਰਾ' ਤੇ ਉਥੋਂ ਉੱਠਕੇ ਹ੍ਰਿਦਯ ਵਿਚ ਆਈ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਪਸੰਤੀ' ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਹ੍ਰਿਦਯ ਤੋਂ ਉਠ

[ਬਾਕੀ ਨੂਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹੇਠ]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ੍ਸੰਤਿਨਾਮਕਰਤਾਪੁਰਖਜਪਹਿ ਜਾਪ ਅਹਿਲਾਦ[1] ॥੩੪॥[2]ਜਪੇ ਜਾਪ ਤਨਤਾਪ ਖਪੁ ਆਰਬਲਾ ਵਧ ਜਾਇ। ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਜਥਾ ਉਰ ਤਥਾ ਜਾਪ ਤੇ ਪਾਇ ॥ ੩੫ ॥ ਨਾਰੀ ਸੁਤ ਕੇ ਕਾਰਨੇ ਅੱਖਰ ਜਪ ਅਰਧੈਨ[3]। ਸਕਲ ਕਾਮ ਸਾਧਨ ਸਿਧੇ[4], ਸਾਧਕਸੁਖ ਬਹੁ ਚੈਨ॥੩੬॥

[5]ਸਲੋਕ ॥ ਸ਼ੁਭੰ ਪ੍ਰਭਾਤੇ ਸ੍ਵਰਥੇ ਚ ਮੱਧਜੇ ਕਾਮੇ ਪਰਾਹਨੇ ਮੋਖਜੇਥ ਸਿਧਜੇ। ਮੋਹਨ ਪ੍ਰਦੋਖੇ ਵਸਤੇਕ ਯਾਮੇ ਰਿਪੁਦਘਾਤੇ ਰਜੰਨਜਰਧ ਬੀਤੇ। ਮੁਕਤੀ ਪਰਾਪਨੇ ਪ੍ਰਹਰੇਚ ਸ਼ੇਖੇ ਸੁਰਜੰਦਏਚ ਕਿੰਟੇਥ ਸਿੱਧਜੀ। ਇਦੰ ਫਲੰ ਵੈ ਵਿਰਚਤੰ ਦ੍ਵਿਜੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਰੰ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸ਼ਵੇ ਨਾ[6] ॥

[1]ਪਿਛੇ ਆਏ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਜਾਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੁਲੇਵਾਂ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਇਸ ਲਈ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਆਦਿ ਅੰਤ ਵਿਚ ਜਿਸ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ '੧ ਓ' ਤੇ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਹੈ ਤੇ ਵਿਚਾਲੇ 'ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ' ਆਦਿਕ ਪਾਠ ਹੈ। (ਇਸ ਸਾਰੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ) ਦਾ ਜਪ ਜੋ ਜਪੇਗਾ ਆਨੰਦ (ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਇਹ ਹੈ:—) ੧ ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਦੇਖੋ ਅੰਸੂ ੨੭ ਅੰਕ ੪੨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ। [2]ਹੁਣ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦੀ ਕਵਜੋਕਤੀ ਟੁਰਦੀ ਹੈ:—[3]ਪੁਤ੍ਰ ਨਮਿਤ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਖਰਾਂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਧਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। [-ਸੰਸ:, ਆਧਾਨ=ਗਰਭ। ਅਰਧੈਨ=ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਨਾਲ]। [4](ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ) ਸਾਧਨ ਨਾਲ ਸਭ ਕਾਮਨਾ ਸਿੱਧ ਹੋਣਗੀਆਂ। [5]ਇਸ ਸ਼ਲੋਕ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਐਉਂ ਕੁ ਦਾ ਹੈ:—

ਸ਼ੁਭੰ ਪ੍ਰਭਾਤੇ ਸ੍ਵਰਥੇਚ ਮਧਜਾਮੇ, ਕਾਮਜੇ ਪਰਾਹ੍ਨੇ ਖਲੁ ਮੋਕਸ਼ ਸਿਧ੍ਯੈ,
ਮੋਹਨ ਪ੍ਰਦੋਖੇ ਵਸ੍ਤੇਕ ਯਾਮੇ, ਰਿਪੁਦਘਾਤੇ ਹਿ ਰਜਨਜਰਧ ਵੀਤੇ,
ਮੁਕ੍ਤਿ ਪਰਾਪਨੇ ਪ੍ਰਹਰੇਚ ਸ਼ੇਖੇ, ਸੂਰਜੋਦਯੇਚ ਕਿ ਨੈਵ ਸਿਦ੍ਧਯ:,
ਇਦੰ ਫਲੰ ਵੈ ਰਚਿਤੰ ਦ੍ਵਿਜੇਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਰੰ ਹਿ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸ਼ਵੇਨ॥

ਅਰਥ—ਪ੍ਰਭਾਤ ਨੂੰ ਤਾਂ (ਜਪੁ ਪਾਠ ਵੈਸੇ ਹੀ) ਸ਼ੁਭ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਐਉਂ ਕਰੇ), ਆਪਣੇ ਸ੍ਵਾਰਥ ਲਈ ਦੁਪਹਿਰੇ, ਕਾਮਨਾ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਮੋਹਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੰਝਾਂ ਵੇਲੇ, ਕਿਸੇ (ਗੁਪਤ) ਵਸਤੂ ਲਈ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਬੀਤਿਆਂ, ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਲਈ ਅੱਧੀ ਰਾਤ, ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੋਣ ਲਈ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਬਾਕੀ ਰਹੇ ਵੇਲੇ, ਸੂਰਜ ਉਦੇ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਕੀਹ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ (ਭਾਵ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੂਰਜੋਦਯ)। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ (ਬਾਣੀ ਜਪੁਜੀ) ਦਾ ਇਹ ਫਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ ਨੇ ਰਚਿਆ ਹੈ। ['ਸ੍ਰੀ ਕੇਸ਼ਵ' ਨਾਮ 'ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ' ਜੀ ਦਾ ਹੈ ਤੇ 'ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ' ਨਾਮ ਭੀ 'ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ' ਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ 'ਸ੍ਰੀ ਕੇਸ਼ਵ' ਦਾ ਮਤਲਬ 'ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ' ਹੈ]।

(ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੂਕ)

ਕੰਠ ਆਈ ਦਾ ਨਾਮ 'ਮਧਮਾ' ਤੇ ਕੰਠ ਤੋਂ ਉੱਠ ਉਚਾਰੀ ਗਈ ਦਾ ਨਾਮ 'ਵੈਖਰੀ' ਹੈ। ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਮੂਲਾਧਾਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਭੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਬਰਨ ਜਬਿ ਸੁਨਜੋ ਸਿੱਖ ਸੁਖਦਾਇ*। ਤਾਂ ਦਿਨ ਤੇ ਘਰ ਸੁਰਪਰੀ† ਮਿਟਜੋ ਦੁਖ ਕੋ ਭਾਇ[1]॥੩੭॥ ਅਬਿ ਸੁਨੀਏ ਇਕ ਜਪ ਪੜ੍ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖ ਕੇ ਸੰਗ[2]। ਭੁਗਤ ਮੁਕਤਿ ਬਖਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਦਰਗਹਿ ਜਾਹਿ ਨਿਸੰਗ॥੩੮॥ ਸਭਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੇ ਅੰਤ ਮਹਿ ਕਹਿਂ ਦਸਮ ਪਤਸ਼ਾਹੁ। ਕਰਨੋ ਨੇਮ ਨਿਤ ਜਪ ਪੜ੍ਹੇ ਸਭਿ ਬਯ ਲਗ ਨਿਰਬਾਹੁ[3]॥੩੯॥ ਆਤਮ ਦਰਸੀ ਕੀ ਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਤਿਸ ਕੋ ਹੋਇ। ਰਹੈ ਸੰਗ ਤਿਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਇ ਸਹਾਇਕ ਸੋਇ[4]‡॥੪੦॥ ਜਿਉਂ ਧੰਨੇ ਕੀ ਧੰਨੁ ਕੋ ਠਾਕਰ ਚਾਰੇ ਨਿੱਤ। ਕਰਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਿਤ ਜਪ[5] ਪੜ੍ਹੇ ਤਿਮ ਤਿਹ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿੱਤ§॥੪੧॥¶ ਪੜ੍ਹੈ ਸੁਨੈ ਚਿਤ ਲਾਇ ਕੈ ਜੋ ਲਿਖਿ ਦੇਯ ਸਪ੍ਰੀਤ। ਮਨ ਚਿੰਤਤਿ ਫਲ ਪਾਇ ਕੈ[6] ਤਰਿ ਹੈ ਸੁਖ ਭੈ ਭੀਤ[7]॥੪੨॥ ਭੇਟਾ ਕਰਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰ ਤਬੀ ਫਲੈ ਗੁਰ ਸਿੱਖ[8]। ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਜਪ ਕੋ ਜਪੈ ਸਿੱਧ ਹੋਇ ਗੁਰਮੁੱਖ॥੪੩॥ 'ਆਦਿ

---

[1]ਭਾਵ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੂਤ ਲਗਾ ਪਿੱਛੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਨੂਰ ਨਾਲ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਦੁੱਖ ਮਿਟ ਗਿਆ। [2]ਜੋ ਕੇਵਲ ਇਕ ਜਪੁ ਪੜ੍ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹਨ। [3]ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤਕ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰੇ। [4]ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਹਾਇਕ ਪਾਏਗਾ। [5]ਜਪੁਜੀ। [6]ਮਨ ਚਿੰਤਤ ਫਲ ਪਾਵੇਗਾ। [7]ਭੈ ਭੀਤ (ਸੰਸਾਰ) ਤੋਂ ਸੁਖੇਨ ਤਰ ਜਾਏਗਾ। [8]ਤਦ ਹੀ ਫਲੇਗਾ ਗੁਰਉਪਦੇਸ਼(ਭਾਵ ਜਪੁਜੀ ਜੋ) ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ(ਜਪੁਜੀ ਦੀ) ਭੇਟਾ ਪੂਜਾ ਕਰੇ।(ਦੇਖੋ ਅੰਕ ੨੬ ਇਸੇ ਅੰਸੂ ਦਾ)। *ਪਾਃ—ਸਮੁਦਾਇ। †ਪਾਃ—ਸੁਰਗ ਮੈਂ। ‡ਪਾਃ—ਹੋਇ।

§ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਮਹਾਤਮ ਫਲ ਬਾਬਤ ਇਹ ਸੁਪਨਾ, ਤ੍ਰਿਜਲਾਲ ਦਾ ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਦੱਸਣਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਲਿਖਵਾਉਣ ਦਾ ਸੰਮਤ ਇਸ ਬਾਵੇਂ ਸੌ ਸਾਖੀ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ੧੭੩੦ ਬਿਕ੍ਰਮੀ। ਯਥਾ:—'ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮ ਰਾਇ ਕੋ ਸਤ੍ਰਹ ਸੈ ਤ੍ਰਿੰਸ, ਮਾਸ।' ਜਪ ਪਰਮਾਰਥ ਫਲ ਲਿਖਿਓ ਕਰੀ ਸਰਲਤਾ ਤਾਸ'। ਵੀਚਾਰ—੧੭੩੦ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਸੱਤ ਬਰਸ ਦੇ ਸੇ, ਅਜੇ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿੰਦੇ ਸੇ। ੧੭੩੨ ਵਿਚ ਨਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਾਕਾ ਹੋਇਆ। ੧੭੩੦ ਵਿਚ ਨਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੱਦੀ ਪਰ ਸੇ, ਨਾ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਸੀ, ਨਾ ਤ੍ਰਿਜਲਾਲ ਸੀ। [ਸਤ੍ਰਹ ਸੈ ਤ੍ਰਿੰਸ=੧੭੩੦। ਮਾਸ=ਮਾਹ=ਵਿਚ]। ਇਹੋ ਅਰਥ ਸਃ ਸਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਗਜਾਨੀ ਲਾਗਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਨਹੀਂ ਯਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਜਪੁਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗਯਾਨ ਦੀ, ਭਗਤੀ ਦੀ, ਜੁਗਨ ਦੀ ਤੇ ਬਿਲਸਵੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ, ਸ਼ਾਂਤਿ ਰਸ, ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ, ਨਿਰਮਲਤਾ ਤੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਲਯਾਨ ਦਾਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੇਕ ਨ ਕਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਹੈ। ਦਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਪੜ੍ਹਦੇ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਮਹਿਮਾ ਤੇ ਮਹਾਤਮ ਦੱਸਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਹਿਬ ਰਾਮਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਤੋਂ ਸੁਣੀ ਮਹਿਮਾਂ ਲਿਖੀ ਬੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਕੁਛ ਇਥੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਆਖੇਪ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਹੈ ਤੇ ਸੰਮਤ ਵਾਲੀ ਗਲ ਉਸ ਹਸਤਾਖੇਪ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਹੈ। ¶ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੯੦ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੋਚ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚ ਹੈ ਭੀ ਸੱਚ ਬਖਾਨ'। 'ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸੱਚ' ਇਹ ਪੌੜੀ ਪੜਹੁ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥੪੪॥ ਸਿਰੇ ਮੰਤ੍ਰ ਸਭਿ ਪੌੜੀਅਨਿ ਇਹ ਪੌੜੀ ਲਖਿ ਸਾਰ[੨]। ਅੰਤ ਸਮੇ ਚਲਿਬੇ ਗੁਰੂ ਕੀਨੋ ਇਹੀ ਉਚਾਰ[੩] ॥੪੫॥ ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ[੪] ਸਿੱਧ ਮੰਤ੍ਰ ਇਹ ਜਾਨ।ਰਾਮਕੁਇਰ ਭਾਖੈ[੫]'ਭਲੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ! ਸੁਨਿ ਕਾਨੂ॥੪੬॥ ਹਮ ਭੀ ਜਬਿ ਕਬਿ ਜਪਤਿ ਹੈਂ ਇਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਬਰ ਸਾਰ[੬]। ਗੁਰ ਧਰਿਕੈ ਅਵਤਾਰ ਕੋ ਕੀਨੋ ਜਗਤ ਉਧਾਰ ॥ ੪੭ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਚਲਿਤ ਦਿਖਾਇਆ ਦੇਹ ਧਾਰਿਕੇ ਮੀਤ ! ਸਭਿ ਦੇਖਾ[੭] ਸਤਿਗੁਰ ਚਲਿਤ ਸਿਮਰੈਂ[੮] ਅਹਿਨਿਸ ਚੀਤ ॥ ੪੮ ॥ ਏਕ ਬਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਕਲਿ ਮਾਹਿ ਲੋਗ ਕਰਹਿੰਗੇ ਜਗਤ ਮਹਿ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਨ ਚਾਹਿ ॥ ੪੯ ॥ ਏਕ ਸਮੈਂ ਮੰਤ੍ਰੀ ਬਹੁਤ ਘਰਿ ਘਰਿ ਬਾਜਹਿ ਬਾਜ[੯]। ਜਪ ਤਪ ਨਿਹਚਾ ਨਾ ਰਹੈ ਕਰਿਹੈ ਦੇਖਤ ਸਾਜ[੧੦]॥੫੦॥ਜੈਸੀ ਗੁਰ ਕੀ[੧੧] ਭਾਵਨਾ ਤੈਸੀ ਗਤਿ ਹੁਇ ਸ਼ਕਤਿ[੧੨]।ਸ਼ਰਨ ਭਜਹੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕੀ[੧੩] ਕਲਿ ਮਹਿ ਨਿਹਚੈ ਮੁਕਤਿ[੧੪]*॥੫੧॥ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪੁ ਸਗਲ ਸਰੈਂਗੇ ਕਾਮ। ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹਿਤ ਕਰਹੁ ਨਿਤ ਸਵਾਰ ਅਰਾਮ[੧੫]†' ॥੫੨॥ ਘੋੜਾ ਅਟਕਯੋ ਚਲਤਿ ਹੀ ਬਡੋ ਜੁੱਧ[੧੬] ਇਕ ਬੇਰ।ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੇ 'ਮਦਨਸਿੰਘ!‡ ਘੋਰਾ ਘਾਸ ਜੁ ਹੇਰ[੧੭]'॥੫੩॥ ਦੇਖਤਿ ਨਿਕਸਯੋ ਘਾਹ ਮਹਿ ਪਰਾ ਤਮਾਕੂ ਹੇਰ।

[੧]ਇਹ ਸਲੋਕ ਹੈ, ਪੌੜੀਆਂ 'ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ' ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। [੨]ਸਭ ਪੌੜੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿਰੇ ਵਾਲਾ ਮੰਤਰ ਤੇ ਇਹ ਪੌੜੀ (ਭਾਵ ਸਲੋਕ) ਨੂੰ ਸਾਰ ਲਖੋ। [੩]ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ (ਕਲਗੀਧਰ) ਜੀ ਨੇ ਇਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਸੀ। [੪]'੧ ਓ ਸਤਿਨਾਮ' ਤੋਂ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤਕ। [੫]ਰਾਮਕੁਇਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । [੬]'੧ ਓ' ਤੋਂ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸੱਚ' ਤਕ। [੭]ਸਾਰਾ (ਮੈਂ) ਵੇਖਿਆ ਹੈ। [੮]ਸਿਮਰਦੇ ਸਨ। [੯]ਇਕ ਸਮੇਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ (ਕੱਠੇ ਹੋਣਗੇ) ਤੇ ਘਰ ਘਰ ਵਿਚ (ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ) ਵਾਜੇ ਵੱਜਣਗੇ (ਭਾਵ) ਤੇਰਾ ਤੁਰੇਗਾ। [੧੦]ਜਪ ਤਪ ਵਿਚ ਨਿਹਚਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਦਿਖਾਲੇ ਦੇ ਬਨਾਉ ਬਨਾਉਣਗੇ। (ਅ) ਬਨਾਉਟ ਦੇਖਕੇ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ। [੧੧]ਵਿਚ। [੧੨]ਤੈਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। [੧੩]ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ। (ਅ) ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਤੋਂ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਭੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੱਛੇ ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰੀ ਲਿਖੇ ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਆਇਆ ਹੈ। [੧੪]ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਨਿਹਚੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। [੧੫]ਸਵੇਰੇ ਤੇ ਰਾਤ [ਸਵਾਰ=ਸਵੇਰ। ਅਰਾਮ=ਅਰਾਮ ਦਾ ਵੇਲਾ=ਰਾਤ]। [੧੬]ਜੰਗ ਵਿਚ। [੧੭]ਹੇ ਮਦਨ ਸਿੰਘ (ਧਾਹੀ!) ਘੋੜੇ ਦੇ (ਅੱਗੇ) ਘਾਹ ਨੂੰ ਦੇਖ।

*ਪਾ:–ਸਦਾ ਮੁਕਤਿ, ਪਰ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ 'ਨਿਹਚਾ ਮੁਕਤ' ਹੈ।

†ਪਾ:–ਸਵਾਰੇ ਰਾਮ।

‡ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ–ਬਦਨ ਸਿੰਘ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰ 'ਪਾਹੁਲੀ'[1] ਇਸ ਤੇ ਰਹੈ ਸਕੁੰਚ ॥ ੫੪ ॥ ਮੇਰੇ ਘੋਰੇ ਘਾਹ ਮਹਿ ਦੇਖਿ ਸੰਭਾਰੋ ਸਿੱਖ[2]! ਦੁਸ਼ਟ ਬੀਜ ਤੁਰਕਨ ਕਰਯੋ ਹਿੰਦੀ ਤੋਰੀ ਰਿੱਖ[3] ॥ ੫੫॥ ਹਿੰਦੂ ਹਲਕਾ ਮੁਕਤਿ ਹੈ ਤਜੈ ਦੁਸ਼ਟ ਗੁਰਵਾਕ[4] । ਜਹਾਂ ਤਮਾਕੂ ਹੋਤਿ ਹੈ ਸੋ ਖੇਤੀ ਨਾਪਾਕ[5] ॥੫੬॥ ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਜਲ ਮਹਿਮਾ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੮ ॥

੨੯. [ਤੰਬਾਕੂ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਦਨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਜਾਇ । ਬਹੁਰ ਸਭਾ ਮਹਿੰ ਥਿਰ ਭਏ ਮਿਲੇ ਸਿੱਖ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧ ॥ *ਭਲਕ[6] ਭਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਾ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਭੀਰ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਛੈ[7] ਸੁਲਤਾਨੀ† ਸਿਖ ਬੀਰ ॥ ੨ ॥ ਦੋਇ ਭ੍ਰਾਤ ਕੋ ਉਮਗਤਾ ਖੱਤ੍ਰੀ ਤਨ ਸੁਲਤਾਨ[8]† । ਪਾੜ੍ਹੇ ਸੰਗਤ ਸੁਵਨ ਦੋ[9] ਕਹੈਂ "ਤਮਾਕੁ ਕਾਨ[‡]?" ॥੩॥ ਸ੍ਰੀ ‡ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲਤਿ ਭਏ 'ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਪ੍ਰਤੀਤ। ਸਕੰਧ ਸੰਘਤਾ§ ਸ਼ਿਵ ਕਹੀ ਕਥਾ ਭਵਿੱਖਤ ਗੀਤ[10] ॥੪॥ ਸਕੰਧ ਪੁਛਾ–ਹੇ ਪਿਤਾਜੀ! ਜਗਤ ਜੁਠ ਕਨਾ ਨਿੰਦ[11] ? ਕਲਿਜੁਗ

---

[1]ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤੀਆ ਹੈ। [2]ਮੇਰੇ ਘੋੜੇ ਨੇ ਘਾਹ (ਉਗੇ) ਵਿਚੋਂ (ਹੇ) ਸਿਖੋ (ਤੰਮਾਕੂ) ਦੇਖਕੇ (ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ) ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਹੈ। [3]ਹਿੰਦੀ (ਰਿਖੀ ਦੀ) ਰਿਖ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋੜ ਦਿਤੀ, ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦੁਸ਼ਟ ਬੀਜ (ਤਮਾਕੂ) ਨੂੰ (ਪ੍ਰਚਲਤ) ਕਰਕੇ। [4]ਇਸ ਤੁਕ ਦਾ ਪਾਠ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਕਲਮ ਉਕਾਈ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਿੰਨੇ ਅਰਥ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਣਪਟੇ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ–ਹਿੰਦੂ ਹਲ ਕਾਮ ਕਰਤਿ ਹੈ ਤਜੈ ਦੁਸ਼ਟ ਗੁਰਵਾਕ–ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਹਲ (ਵਾਹੁਣ) ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰਵਾਕ ਮੰਨਕੇ ਦੁਸ਼ਟ (ਦੁਸ਼ਟ ਬੀਜ–ਭਾਵ ਤਮਾਕੂ) ਨੂੰ (ਬੀਜਣਾ) ਛੱਡ ਦੇਵੇ। ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਇਸੇ ਭਾਵ ਦੀ ਪ੍ਰਰਣਤਾਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੇਤੀ ਨਾਪਾਕ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾ–ਪਿੱਛੇ,ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਵਪਾਰ ਬੀਜਣ ਆਦਿ ਵਰਤਣ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰੇ, ਇਥੇ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਬੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। [5]ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ। [6](ਦੂਜੇ) ਸਵੇਰ। [7]ਗੁਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛਿਆ। [8]ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ (ਪ੍ਰੇਮ) ਉਮਗਿਆ, ਖੱਤ੍ਰੀ ਤਨ (ਜਨਮ) ਸੀ, ਪਰ ਮੁਲਤਾਨੀਏ ਸਨ। [9]ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਲੜਕੇ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ। (ਅ) ਸੰਗਤ ,ਨਾਮੇ ਸਿਖ ਦੇ) ਦੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਾੜ੍ਹੇ (ਜਾਤ) ਤੇ ਮੁਲਤਾਨੀਏ ਸਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਛਿਆ) ਤੰਮਾਕੂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਯਾ ਬਾਬਤ (ਕਿ ਕਿਉਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ?) [10]ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਕਹੀ ਹੈ,ਕਿ ਜੋ ਸਕੰਦ ਸੰਹਿਤਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਕੰਦ ਨਾਮ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕਾਰਤਕੇਯ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਥਾ ਕਹੀ ਗਈ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਾਠ 'ਸਕੰਦ' ਠੀਕ ਹੈ। [11]ਸਕੰਦ ਨੇ (ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੂੰ) ਪੁੱਛਿਆ ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤਮਾਕੂ ਕਿਉਂ ਨਿੰਦਨ ਯੋਗ ਹੈ ?

*ਇਥੋਂ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੯੧ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਚੱਲੀ।

†ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਃ ਹੈ 'ਮੁਲਤਾਨੀ', ਤੇ 'ਮੁਲਤਾਨ' ਜੋ ਸਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

‡ਪਾਃ–ਤਬ।

§ਸੌ ਸਾਃ ਦਾ ਪਾਠ 'ਸਕੰਦ ਸੰਘਿਤਾ' ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੈਸੇ ਵਰਤੀਓ,ਇਹੁ ਕਿਨ ਕੀਨ ਮੁਨਿੰਦ[1]-? ॥੫॥ ਸ਼ਿਵ ਕਹਿਨਾ–ਸੁਨ
ਪੁਤ੍ਰਿ ਹਿਤ[2] ਜਾਂਕੀ ਚਰਚਾ ਆਹਿ[3]।ਅਘ ਮਰਖਣ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧਮਨ ਛੁਹੇ ਰੀਂਗ
ਜਲ ਨਾਇ[4] ॥ ੬ ॥ ਖਾਵਤਿ ਜਪੁ ਤਪੁ ਨਾਸ਼ ਹੁਇ, ਮੰਤ੍ਰ ਭ੍ਰਿਸਟ[5]
ਕਿਧੋ ਪਾਨ[6]। ਖੇਤੀ ਮਗਹਰ ਸਮ ਜਿਮੀ ਸੁੱਧ ਬਰਖ ਤੇ ਜਾਨ[7]॥੭॥ਕਥਾ
ਸੁਨੋ: ਸਤਿਜੁਗ ਨਹੀਂ, ਤ੍ਰੇਤਾ ਨਹਿ ਜੁਗ ਦੂਜ[8]। ਨੇਮ ਨਾਥ ਨ੍ਰਿਪ ਪੰਡ
ਕੁਲ ਪੂਜਾ ਦੁਖਾਇ ਅਕੂਜ[9] ॥ ੮ ॥ ਪੂਜਾ ਵਾਰ[10] ਟੂਟੀ ਜਬੈ ਦੁਖਤਿ
ਭਏ ਸਭਿ ਲੋਗੁ।ਪੀਰ ਮਲੇਛ ਪਸ਼ਚਮ ਤਪੈ[11] ਤਾਂ ਪਹਿ ਗਏ ਸਸੋਗੁ[12]॥੯॥
ਤਿਨ ਮੇਲੇ ਬੁਰਕਾਨ ਨ੍ਰਿਪ ਬਡਾ ਮਲੇਛਨਿ ਰਾਜ[13]।ਤਾਂਕੇ ਘਰ ਅਜਮੇਰ
ਸੁਤਸੰਗੀ ਪੂਜਾਸਮਾਜ[14]॥੧੦॥[15]ਮੁਨੀ ਰੂਪ ਦਿਖਿ ਦੇਸ਼ ਮਨੁ ਗਯੋ ਸੁਪੁਸ਼-
ਕਰ ਮਾਝ। ਸ਼ਿਵਬਨ ਗਹਿਬਰ ਗ੍ਵਾਲ ਅਜ ਪਾਇ* ਖੋਜ ਇਕ ਸਾਂਝ[15]†
॥ ੧੧ ॥ [16]ਤਿਨ ਕਹਿਆ: ਸੁਨਿ ਸਾਧ ਜੀ ਮੁਹਿ ਜਲ ਪਾਤ੍ਰ ਸੁ ਰੋਇ।

---

[1]ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤ ਗਿਆ (ਹੈ ਇਹ ਤਮਾਕੂ) ਤੇ ਕਿਸ ਮੁਨੀ ਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ? [2]ਪਿਆਰੇ। (ਅ) ਹਿਤ ਨਾਲ ਸੁਣ। [3]ਜਿਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਭਾਵ ਤਮਾਕੂ। [4]ਤਮਾਕੂ (ਖਾਇ ਕੀਤਿਆਂ) ਮਨ ਦੀ ਸੁਧੀ ਅੰਘ ਮਰਖਨ ਪਾਠ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤਮਾਕੂ ਛੁਹਿਆਂ ਰੀਂਗਾ ਜਲ ਨਾਲ ਨ੍ਹਾਤਿਆਂ (ਸ਼ਰੀਰ) ਸੁਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। [ਅਘ ਮਰਖਣ=ਰਿਗਵੇਦ ਦਾ ਇਕ ਮੰਤ੍ਰ ਜੋ ਜਲ ਹਥ ਵਿਚ ਲੈਕੇ ਨਾਸਾਂ ਨੂੰ ਛੁਹਾਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਲ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਨਾਲ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋਏ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਸੰ:, ਅਘ+ਮਰ੍ਖਣ]। [5]ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [6]ਪੀਣ ਨਾਲ। [7](ਜਿੱਥੇ ਬੀਜਿਆ ਜਾਵੇ) ਉਹ ਖੇਤੀ ਹਰੰਬਾ ਧਰਤੀ ਸਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਵਰ੍ਹੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ਅ) ਬਰਖਤੇ=ਮੀਂਹ ਵੱਸਣ ਨਾਲ। [8]ਭਾਵ ਤਿਨਾਂ ਜੁੱਗਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। [9]ਨੇਮ ਨਾਥ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਉਸਨੇ ਪੂਜਾ ਦੁਖਾਈ। [10]ਪੂਜਾ ਦੀ ਵਾੜ (ਨਿਆਂ ਰੂਪੀ)। [11]ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਮਲੇਛਾਂ ਦਾ ਪੀਰ ਤਪ ਕਰਦਾ ਸੀ। [12]ਉਦਾਸ ਹੋਏ ਹੋਏ ਲੋਕੀ ਉਸ ਪਾਸ ਗਏ। [13]ਉਸਨੇ ਮਲੇਛਾਂ ਦੇ ਵਡੇ ਰਾਜੇ ਬੁਰਕਾਨ ਨਾਲ ਮੇਲਿਆ (ਪੂਜਾ ਨੂੰ)। [14]ਉਸਦੇ ਘਰ ਅਜਮੇਰ ਨਾਮੇ ਪੁੱਤਰ ਸੀ (ਜਿਸ ਨੂੰ) ਸਾਰੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਸੰਗੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ (ਬੁਰਕਾਨ ਨੇ)। ਭਾਵ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਟੋਰਿਆ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦੇਵੇ। [15]ਸੁ (ਅਜਮੇਰ) ਮਨੂ ਦੇ ਦੇਸ਼ (ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼) ਵਿਚ ਪੁਸ਼ਕਰ (ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ) ਇਕ ਮੁਨੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆ। (ਉਥੇ ਇਕ) ਘਨਾ (ਜੰਗਲ ਸੀ) ਸ਼ਿਵਬਨ (ਨਾਮੇ, ਜਿੱਥੇ ਜਾਕੇ ਅਜਮੇਰ) ਬਕਰੀਆਂ ਦਾ ਗੁਆਲਾ ਬਣ ਗਿਆ, (ਬਕਰੀਆਂ ਬਨ ਵਿਚ ਚਾਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ) ਇਕ ਸ਼ਾਮਾਂ ਵੇਲੇ (ਉਸ ਮੁਨੀ ਦਾ) ਖੋਜ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਪਾਸ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। [16]ਪ੍ਰਯਾਯ ਲਈ ਦੇਖੋ ਅਗਲਾ ਸਫਾ ਅੰਕ ੧।

*ਪਾ:–ਘਾਹਿ। †ਪਾ:–ਸਾਜ।

ਪ੍ਰਗਟਨੋ ਨਰ ਮਹਿ ਕਹਿ ਉਠਨੋਂ ਮਾਂਗ,ਧਰਨ ਜਸੁ ਹੋਇ[1]॥੧੨॥[2]ਲੇ ਤਾਂਕੇ ਤੁਪ ਕਰਤਬੋ ਇਕ ਦਿਨ ਤਹਿ ਅਜਮੇਰ। ਪੁਰਖ ਵਾਜ ਗੋ ਮੇਧ ਕਯੋ ਔਖਧ ਦੇ ਸਿਧ ਤੋਰ[2] ॥ ੧੩ ॥ [3]ਪਸ਼ਚਮ ਗੋਮੇਧੀ ਧਰਨ ਸਿੱਧ ਖਾਲ ਤੇ ਲ੍ਯਾਇ।ਇਹਾਂ ਆਇ ਪਰਗਟ ਕਿਯੋ ਵਧੀ ਮਲੇਛੀ ਦਾਇ[3]॥੧੪॥[4]ਅਜਾ-ਪਾਲ ਰਾਜਾ ਭਯੋ ਤਾਕੀ ਬੇਟੀ ਸੁੰਠ। ਮੁਨਿ ਸੁਤ ਜੀਤਾ ਪਾਨ ਤੇ ਪੂਛੀ ਪੀਰ ਸਮੁੰਠ[4] ॥੧੫॥ ਗਊਮੇਧ ਕੇ ਕੁੰਡ ਤੇ ਉਪਜੀ ਪਾਪਨਿ ਪਾਤਿ। [5]ਜਪ ਤਪੁ

[1]ਤਿਨ੍ਹ (ਭਾਵ ਅਜਮੇਰ ਨੇ) ਕਿਹਾ ਹੇ ਸਾਧੂ ਜੀ ਸੁਣੋ (ਬੇਨਤੀ) ਮੈਨੂੰ ਆਪਦਾ ਜਲ ਪਾਤ੍ਰ ਵਿਚ (ਮੈਂ ਉਸ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁੱਧ) ਚੋ ਦਿਆਂ। (ਭਾਵੇਂਹ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਨੇ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆ ਲਈ ਜਿਸ ਪਰ ਮੁਨੀ ਰੀਝ ਪਿਆ)। ਉਹ ਨਰ (ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਮੇਰ ਤੋਂ ਉਹਲੇ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ) ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲ ਉਠਿਆ, ਤੂੰ ਕੁਝ ਮੰਗ, (ਅਜਮੇਰ ਬੋਲਿਆ:—) ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਪਦਾ ਜਸ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਧਰਤੀ ਦਾ ਰਾਜ ਮੰਗਿਆ। [2]ਮੁਨੀ ਨੇ ਵਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਵਰ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਹੀ ਤਪ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ,ਉਥੇ (ਤਪ ਕਰਦੇ) ਅਜਮੇਰ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ (ਉਸ) ਪੁਰਖ ਭਾਵ ਮੁਨੀ ਨੇ ਵਾਜ ਦਿਤੀ: (ਕਿ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ) ਗੋਮੇਧ ਜਗ ਕੀਤਾ ਸੀ (ਓਥੇ ਇਕ) ਔਖਧੀ (ਪੈਦਾ) ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ (ਮਨੋਰਥ ਦੀ) ਸਿੱਧੀ ਦੇਵੇਗੀ। [3](ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਅਜਮੇਰ) ਪੱਛਮ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ (ਉਥੋਂ) ਗੋਮੇਧੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਸਿੱਧ (ਅਉਖਧੀ ਭਾਵ ਤਮਾਕੂ) ਉਠਾਂ ਤੇ (ਲੱਦਕੇ ਲੈ ਆਇਆ), ਇਥੇ ਆਕੇ (ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਅਉਖਧੀ ਨੂੰ) ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਦਾਉ ਨਾਲ ਮਲੇਛੀ (ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਵਿਚ) ਵਧ ਗਈ। ਭਾਵ ਨੇਮਨਾਥ ਰਾਜਾ ਤੇ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਜਾ ਤਮਾਕੂ ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਏ, ਬਲ ਬੁੱਧਿ ਧੈਰਜ ਘਟ ਗਿਆ ਤੇ ਅਜਮੇਰ ਤੇ ਉਸਦੇ ਮਲੇਛਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਸਾਂਭ ਲਿਆ। ਸੂਚਨਾ—ਭਾਵ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਗੋਮੇਧ ਜੱਗ ਕਰਨਾ ਮਨ੍ਹੇ ਹੈ,ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਗੋਮੇਧ ਕੁੰਡ ਤੋਂ ਤਮਾਕੂ ਉਗਿਆ ਖੜਾ ਸੀ। ਭਾਵ ਗੋ ਹੱਤਯਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਐਸੀ ਪਾਪ ਦੀ ਇਕ ਬੂਟੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। [ਪੁਰਖ ਦਾ ਅਰਥ 'ਸ਼ਿਵ ਜੀ' ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਸ਼ਿਵਦੇਲੋ' ।ਖਾਲ=ਉਠ]। [4]ਐਉਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦਾ ਚਰਵਾਹਾ (ਅਜਮੇਰ) ਰਾਜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਰਾਜਾ ਅਜਮੇਰ ਦੇ ਘਰ ਸੁੰਦਰ ਬੇਟੀ ਹੋਈ (ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਤਪੱਸ੍ਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਕਥਾ ਪਿੱਛੇ ਅੰਸੂ ੨੪ ਅੰਕ ੩.—੫੪ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਤਪੀ ਲੱਭਾ ਜਿਸਨੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ। ਬਦੋਬਦੀ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਤਪੀ ਰਾਤ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੋਟ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਉਦਾਲੇ ਬਣਾ ਲਵੇ, ਅਜਮੇਰ ਸੁਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ) ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਪੀਰ ਤੋਂ (ਵਿਧੀ) ਪੁੱਛੀ, (ਉਸ ਨੇ ਤਮਾਕੂ ਪਿਲਾਉਣਾ ਦੱਸਿਆ ਜਿਸਦੇ) ਪੀ ਲੈਣ ਨਾਲ ਮੁਨਿ ਦਾ ਸੁਤ (ਉਹ ਤਪੀ ਜੋ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੋਟ ਉਸਾਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ) ਜਿੱਤਿਆ ਗਿਆ। [5]ਗਊ ਮੇਧ ਦੇ ਕੁੰਡ ਤੋਂ ਪਾਪਣ ਪੱਤੀ (ਤਮਾਕੂ ਦੀ) ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਇਹ ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਦਾਹ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫਲ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬ੍ਰਤ ਸੰਜਮ ਦਹੈ ਤੀਰਥ ਫਲ ਸਭਿ ਖਾਤਿ[1]॥੧੬॥ਗੋ ਹੱਤਿਆ ਸਮ ਜਗਤ ਜੂਠ ਪੀਰ*ਅਜਮੇਰ ਲਿਆਇ।ਹਿੰਦ ਦੇਸ਼ ਫੈਲਤਿ ਸਹੀ ਕਲਿ ਕੀ ਐਸੀ ਬਾਇ[2] ॥ ੧੭ ॥ [3]ਪੋਤੇਥੋਮ ਅਰੁ ਕਰਨ ਤੇ ਹੋਇ ਤਮਾਕੂ ਨਿੰਦ। ਮਨ ਮੁਰਝਾ ਸ੍ਵੈ ਇਸ਼ਟ ਤੇ ਤਾਂਤੇ ਤਜਿ ਪੁਤਿੰਦ"! ॥੧੮॥ [4]ਜਾਂ ਦਿਨ ਆਇਆ ਬੀਜ ਤਿਸ ਤਿਆਗੀ ਭੂ ਸੁਰ ਪਿਤਰ। ਸੋਈ ਦਿਜ ਕੇਸ਼ਵ ਕਹਯੋ ਸਾਚੀ ਤਿਆਗੀ ਮਿੱਤ੍ਰ—॥੧੯ ॥[5]ਤਾਂਤੇ ਹਮ ਛੋਰਯੋ ਸੁਨਯੋ ਕਹਯੋ ਸੰਗਤੀ ਬਰਜਿ। ਕਥਾ ਇਹੀ ਬਰਨਨ ਕਰੀ ਦੋਖ ਕਲੰਕੀ ਖਰਜ" ॥ ੨੦ ॥ †ਸੁਨੋ ਸਿਖ ਮਮ ਰਹਿਤ ਜੋ ਤਜਹੁ ਤਮਾਕੂ ਸੰਗ। ਮਰਨ ਮਰੇ ਤੋ ਅਤਿ ਭਲੋ ਜਗਤ ਜੂਠ ਨਹਿ ਅੰਗਿ[6]॥੨੧॥ਤਨਕ ਤਮਾਕੂ ਸੇਵੀਏ ਦੇਵ ਪਿੱਤ੍ਰ ਤਜਿ ਜਾਇ। ਪਾਨੀ ਤਾਂਕੇ ਹਾਥ ਕੋ ਮਦਰਾ[7] ਸਮ ਅਘ ਦਾਇ[8] ॥ ੨੨ ॥ ਮਦਰਾ[9] ਦਹਿਤਾ ਸਪਤਿ ਕੁਲ ਭੰਗੁ ਦਹੈਤਨਏਕ[10]।ਸ਼ਤ[11] ਕੁਲ ਦਹਿਤਾ ਜਗਤ ਜੂਠ[12] ਨਿੰਦਾ ਦਹੈ ਅਨੇਕ॥੨੩॥ ਤਜੈ ਤਮਾਕੂ ਮਨੁਖ ਕਲਿ[13]ਉਧਰਿਆ ਦਰ ਪਰਵਾਨ[14]। ਪੂਰੀ ਪਰੀ ਤਿਸ ਭਾਵਨਾ ਸਫਲ ਕਮਾਈ ਮਾਨਿ ॥

---

[1]ਏਥੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋਹੇ ਦਾ ਅੰਕ ੫ ਦਾ ਪ੍ਰਯਾਯ । [2]ਗਊ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਤੁੱਲ (ਇਹ) ਤਮਾਕੂ ਹੈ ਜੋ ਅਜਮੇਰਸ਼ਾਹ ਲਿਆਇਆ; ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਵਾਉ ਸਭ ਨੂੰ ਐਸੀ ਵਗ ਗਈ ਕਿ (ਫਿਰ) ਹਿੰਦ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ (ਇਹ) ਫੈਲ ਗਈ । [3]ਥੋਮ ਦੀ ਗੰਢੀ ਅਰ ਤਮਾਕੂ (ਗਾਂ ਦੇ) ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਹੋਏ ਹਨ (ਇਸ ਕਰਕੇ) ਨਿੰਦਨੀਯ ਹਨ। (ਅ) ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਰ ਤੇ ਪੋਟਿਆਂ ਤੋਂ ਥੋਮ। [ਪੋਤੇ=ਪੋਟੇ,](ਇਸਦੇ ਵਰਤਣ ਨਾਲ)ਮਨ ਮੁਰਝਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਤੋਂ ਤਾਂਤੇ ਹੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਤਰ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ। (ਗ਼ਾਰ ਸ਼ਿਵ ਅਪਣੇ ਪੁਤਰ ਸਕੰਦ ਨੂੰ ਇਹ ਕੁਛ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ)।

ਸੂਚਨਾ—[illegible]

[4]ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ (ਹਿੰਦ ਵਿਚ) ਤਿਸ (ਤਮਾਕੂ) ਦਾ ਬੀਜ ਆਇਆ ਹੈ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੇ (ਇਹ)ਧਰਤੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਕੇਸ਼ਵ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਬੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਚੀ ਸੱਚੀ ਹੈ (ਇਸਦੇ) ਤਿਆਗੀ ਬਣੋ ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਜੀ। [5]ਤਾਂ ਤੇ ਅਸਾਂ ਨੇ ਕਹਿਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਰਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, (ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਾਡਾ ਇਹ ਹੁਕਮ) ਸੁਣਿਆ ਹੈ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਮਾਕੂ) ਛੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਥਾ ਪਿਛੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਦੋਖੀ ਤੇ ਕਲੰਕੀ ਜਾਣਕੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। [6]ਅੰਗ ਨਾ ਲਾਵੇ, ਛੋਹੇ ਨਾ। [7]ਸ਼ਰਾਬ। [8]ਪਾਪਦਾਇਕ। [9]ਸ਼ਰਾਬ।/[10]ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭੰਗ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾੜ ਸੁਟਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁੱਖਾ ਛਕਣ ਵਾਲਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿਤਨਾ ਅਨਿਆਯ ਹੈ। [11]ਸੌ। [12]ਤਮਾਕੂ। [13]ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਜੋ ਤਮਾਕੂ ਛੱਡੇ। [14](ਸਾਈਂ) ਦਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਕੇ ਉਧਰ ਗਿਆ ਸਮਝੋ। *ਅਜਮੇਰ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ 'ਸ਼ਾਹ' ਤੇ ਤਪੱਸਯਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ 'ਪੀਰ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ। †ਸਾਖੀ ੯੨ਵੀਂ ਚੱਲੀ।

੨੪ ॥ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਖਾਜਿ ਧਾਕੋ ਕਹੈਂ[1], ਕਹੈ ਅਪੇਯਾ ਮੱਦ[2]। ਨਿੰਦਾ ਕਹਿ ਇਹ ਨੀਚਨੀ[3] ਪੁਰਖ ਕੁਸੰਗੁ ਕੁਬੁੱਧਿ[4] ॥੨੫॥ ਘੋੜੀ ਚੜ੍ਹਨਾ ਖੱਤ੍ਰਿ ਕਾ[5], ਬਿੱਪ੍ਰ ਚੜੈ ਜੋ ਬੈਲ।ਘੋੜ ਚੜੇ ਸੰਨਯਸਤ ਜੋ[6], ਨਾਰੀ ਪੁਰਖਨ ਖੇਲ[7] ॥੨੬॥ ਪੰਡਿਤ ਇਰਖਾਵਾਨ ਜੋ, ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਪੱਛ ਮਹਿ ਬਿੱਪ੍ਰ[8]।ਰਾਜਾ ਹੁਇ ਵੱਢੀ ਲਏ, ਮਤਸਰ ਗਯਾਨੀ ਖਿੱਪ੍ਰ[9] ॥ ੨੭ ॥ ਕੰਨਯਾ ਜਾਰੀ, ਬ੍ਰਿੱਧ ਕਾਮ, ਬਹੁ ਨਾਰੀ ਪਰਸੰਗ[10]। ਬਯਾਹ ਦਾਮ ਦੈ[11],ਖਰ ਵੀਰਜ ਲੈ, ਬੈਲ ਨਿਪੁੰਸਕ ਪੰਗ[12] ॥ ੨੮ ॥ ਧੇਨੁ ਲਾਦੁ[13],ਪਰ ਬਸਤੁ ਲੈ[14],ਉਚਿਸ਼੍ਟ ਭੋਗ[15],ਕੁਲ ਰੀਤ[16]। ਜੀਵ ਜੀਵਕਾ ਅਪ ਹਰੇ ਚੁਗਲੀ ਤੋਰੇ ਪ੍ਰੀਤ[17] ॥ ੨੯ ॥ ਧਿਕ ਜੀਵਨ ਇਹ ਪਾਪ ਹੈ ਸੁਰਗ ਨ ਲਹਿ ਕਿਹ ਕਾਲ। ਸਿਦਕ ਛੋਰਿ ਗੁਰ ਬਚਨ ਹਤਿ ਦੋਖ ਅਣਗਣੇ ਭਾਲ[18] ॥ ੩੦ ॥ ਦਸ ਕਰਮਨਿ ਕੋ ਸਾਲਸੀ ਕਾਯਾਂ ਮਨ ਅਰ ਬਾਚ[19]। ਚਾਰ ਬਰਨ ਮਹਿਂ ਸਾਧ ਸੋ ਜਮ ਗ੍ਰਿਹ ਜਾਇ ਨ ਸਾਚ[20] ॥ ੩੧ ॥ ਹਿੰਸਾ, ਪਰਤ੍ਰਿਯ, ਪਰਦ੍ਰਵ, ਤੀਨ ਤਜੈ ਇਹ ਦੇਹ[21]। ਬੁਰਾ ਨ ਚਿਤਵੈ ਆਨ ਕਾ ਅਸਤ ਵਸਤੁ ਨਹਿ ਕੇਹ[22] ॥ ੩੨ ॥ ਪਰਨਾਰੀ ਚਿੰਤਾ ਤਜੈ, ਤੀਨ ਮਾਨਸੀ ਤਯਾਗ[23]।

---

[1]ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਸ (ਤਮਾਕੂ) ਨੂੰ ਨਾ ਖਾਣੇ ਜੋਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। [2]ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਣੇ ਜੋਗ ਹੈ। [3]ਚੰਡਾਲਨੀ। [4]ਜੋ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਕੁਸੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੁਰਖ ਦੁਰਮਤੀ ਹੈ। (ਅ) ਕੁਸੰਗੀ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸੰਗ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। [5]ਖੱਤ੍ਰੀ ਦਾ ਘੋੜੀ ਚੜ੍ਹਨਾ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ। ਅਥਵਾ ਗੱਡਣ ਘੋੜੀ ਤੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹੇ। [6]ਸੰਨਯਾਸੀ ਦਾ ਘੋੜੇ ਚੜ੍ਹਨਾ। [7]ਨਾਰੀ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡੇ। [8]ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋ ਸ਼ੂਦਰ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰੇ। [9]ਗਯਾਨੀ ਜੋ ਈਰਖਾ ਵਿਚ ਖਚਤ ਹੈ। [10]ਕੰਨਯਾਂ ਨਾਲ ਯਾਰੀ, ਬ੍ਰਿੱਧ (ਇਸਤ੍ਰੀ) ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ, ਬਹੁਤ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਭੋਗ। [11]ਰੁਪੱਯੇ ਦੇਕੇ ਵਿਆਹੁ। [12]ਗਧੇ ਖੱਚਰ ਉਤਪਤ ਕਰਨੀ, ਬੈਲ ਨੂੰ ਖੱਸੀ ਕਰਨਾ ਤੇ ਬੈਲ ਨੂੰ ਪੰਗਾ ਚੋਭਣਾ [ਬੈਲਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਪਰਾਣੀ ਯਾ ਡੰਡੇ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦੇ ਸਿਰੇ ਵਿਚ ਲੋਹੇ ਦੀ ਚੁੰਝ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਰ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸਦੇ ਚੋਭਿਆਂ ਬੈਲ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ]। [13]ਗਊ ਤੇ ਭਾਰ ਲੱਦਣਾ। [14]ਪਰਾਇਆ ਕਪੜਾ ਉਤੇ ਲੈਣਾ। [15]ਜੂਠਾ ਖਾਣਾ। [16](ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ) ਕੁਲਾਰੀਤ ਕਰਨੀ ਜਿਸਨੂੰ ਲੋਕਾ ਰੀਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਯਥਾ 'ਦੁਤੀਆ ਤਿਆਗੀ ਲੋਕਾ ਰੀਤਿ'। [17]ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਉਪਜੀਵਕਾ (ਰੋਜ਼ੀ) ਮਾਰੇ, ਚੁਗਲੀ ਮਾਰਕੇ (ਪ੍ਰੀਤਵਾਨਾਂ ਦੀ) ਪ੍ਰੀਤ ਤੋੜੇ। (ਅ)ਅਪਣੀ ਜੀਵਕਾ ਲਈ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ। [18]ਮੱਥੇ ਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਦੋਖ ਮਲੀਂਦੇ ਹਨ। [19]ਜੋ ਮਨ ਬਚਨ ਤੇ ਕਾਯਾਂ ਕਰਕੇ ਦਸ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਉਪੇਕਸ਼ੀ ਭਾਵ ਤਯਾਗੀ ਹੈ। [ਅ:,ਸਾਲਿਸ=ਤ੍ਰਾਕਲ, ਉਪੇਕਸ਼ਾ ਵਾਲਾ, ਅਨਯੁਕਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜੋ]। ਦਸ ਕਰਮ ਅੱਗੇ ਗਿਣਨਗੇ। [20]ਚਹੁੰ ਵਰਨਾਂ ਵਿਚ ਓਹੋ ਸਾਧੂ ਹੈ, ਸੱਚ ਜਾਣੋ ਓਹ ਜਮ ਧਾਮ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗਾ। [21]ਇਹ ਦੇਹੀ ਦੇ ਤਿੰਨ (ਕਰਮ) ਤਯਾਗੇ। [22]ਅਸੱਤ ਵਸਤੂ ਵਿਚ ਨਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰੇ। [23]ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਮਨ ਦੇ ਤਯਾਗ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰੁਖ[੧], ਅਸਤਿ[੨], ਸਾਲਾਘ ਨਹਿ[੩], ਅਰਿਤ ਮੰਦ ਤਜੁ ਵਾਗ[੪] ॥੨੩॥ ਪੀਛੇ ਭੂਲਾ ਬਖਸ਼ੀਐ, ਸਦਾ ਕਰੈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਮੂੜ੍ਹ[੫]। ਕਰਨੀ ਏ ਰਹਿਨੀ ਸਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਖਸ਼ੀ ਗੁਰੂ[੬]* ॥੨੪॥ ਨਾਮ ਜਪਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸਾਧਨਾ ਸਿੱਖ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ। ਤਰਨ ਉਪਾਵ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹੈ ਡੂਬਨ ਕਹੇ ਨ ਕੋਇ[੭] ॥ ੨੫ ॥ ਸਮਤਾ[੮] ਨਮਤਾ ਏਕਤਾ[੯], ਸਿਦਕ ਸਾਬਤੀ ਜਾਹਿ। ਸੋ ਮੇਰਾ ਨਿਤ ਮਿਲਸੋ ਮੁਹਿ ਮਨ ਤਨ ਮੁਹਿ ਤਿਸ ਆਹਿ ॥੨੬॥ [੧੦]ਮਰਨੇ ਕਾ ਸਹਿਸਾ ਨਹੀਂ ਜੀਵ ਨ ਲੀਨਾ ਨਾਮ। ਸਭੀ ਦੋਖ ਸੰਸਕਤ ਮਹਿ ਮੋਹਿ ਬਿਗਾਰਾ ਕਾਮ[੧੦] ॥੨੭॥ ਖਾਦੇ ਕੀ ਉਪਮਾ ਬੁਰੀ, ਬੁਰੀ ਖੁਸ਼ਾਮਤਿ ਨਿੱਤ[੧੧]। ਬੁਰਾ ਬਹੁਤ ਬੋਲਨ ਅਧਿਕ, ਬੁਰਾ ਪਰਬਤੀ ਮਿੱਤ ॥੨੮॥ ਨਾਮ ਨ ਛੋਰੈ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹਿਤ, ਸਿੱਖ ਸਮਾਲਾ ਹੌਂ ਹੁ[੧੨]। ਖੁੱਜਤਿ ਤਰਕ ਨ ਕੀਜੀਏ ਮੇਰੀ ਕਰੈ ਨ ਸੌਂਹੁ[੧੩] ॥੨੯॥ ਚੌਪਈ॥

---

[੧]ਕਠੋਰ ਬਚਨ ਕਹਿਣੇ। [੨]ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ। [੩]ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ [ਸਾਲਾਘ ਨਹਿ=ਉਹ ਵਾਕ ਜੋ ਸ਼ਲਾਘਾ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ ਨਿੰਦਾ ਦੇ]। [੪]ਵਾਚਲਤਾ, ਬਹੁਤਾ ਬੋਲੀ ਚਲਨਾ [ਅਰਿਤ ਮੰਦ ਵਾਗ=ਉਹ ਵਾਕ ਜਿਸਨੂੰ ਬੋਲਦਿਆਂ ਆਪ ਆਰਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਥੱਕ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਮੰਦ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਅੱਕ ਜਾਵੇ]। [੫]ਜੋ ਕਰਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭੁੱਲ ਮੰਨੇ ਉਹ ਬਖਸ਼ਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸੋ ਮੂਰਖ ਹੈ। [੬]ਸਦਾ ਰੂਪ। [੭](ਜੋ ਸਾਡਾ ਸਿੱਖ ਹੈ ਪਿਛਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਆਯਾ ਹੈ ਉਹ) ਤਰਨ ਦਾ ਇਹ ਉਪਾਉ (ਭਾਵ ਨਾਮ) ਤਾਂ ਦੱਸੇ, ਪਰ ਡੁੱਬਣ ਦਾ ਉਪਾਉ ਕੋਈ ਨਾ ਕਹੇ, ਭਾਵ ਪਾਪਮਯ ਵਾਕ ਨਾ ਕਹੇ। ਯਥਾ—ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੀਐ ਭਲਾ ਕਹੀਐ। [੮]ਭਾਵ ਸਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਣਾ। [੯]ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਤੇ ਸਰਲਤਾ [ਨਮਤਾਏਕਤਾ=ਨਮਤਾ ਅਏਕਤਾ=ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਤੇ ਸਰਲਤਾ]। [੧੦](ਜਿਸ ਨੂੰ) ਮਰਨੇ ਦਾ ਕਦੇ ਡਰ ਨਹੀਂ ਆਯਾ, ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਕਦੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, (ਸਗੋਂ) ਸਾਰੇ ਦੋਖਾਂ ਵਿਚ ਮੋਹ ਕਰਕੇ ਜੋ ਆਸ਼ਕਤ ਹੈ (ਉਸ ਨੇ ਅਪਣਾ) ਕੰਮ ਵਿਗਾੜ ਲਿਆ ਹੈ [ਸੰ:, ਸੰਸਕ੍ਤ=ਆਸ਼ਕਤ]। (ਅ) ਜਿਸਨੇ ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਮਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਸ਼ਕਤੀ ਦਾ, ਕਾਮ ਦਾ ਤੇ ਮੋਹ ਦਾ ਜਿਸਨੇ ਕੰਮ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। [੧੧]ਖਾਕੇ ਉਪਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਉਪਮਾ ਬੁਰੀ ਹੈ ਤੇ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਸਦਾ ਹੀ ਬੁਰੀ ਹੈ ਭਾਵ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀ ਤੇ ਖਾਕੇ ਉਪਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। [੧੨]ਜੋ ਨਾਮ ਨਾ ਛੱਡੇ ਤੇ ਜੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਹੈ। [੧੩]ਹੁੱਜਤਾਂ ਤੇ ਤਰਕ ਨਾ ਕਰੇ ਨਾ ਮੇਰੀ ਸਹੁੰ ਖਾਵੇ। (ਅ) 'ਖੁਜਤ ਤੁਰਕ' ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਤੁਰਕਨੀ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਨਾ ਕਰੇ', ਪਰ ੧੯੦੫ ਦੀ ਸੌ ਸਾਖੀ ਤੇ ੧੯੧੨ ਦੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਪਾਠ 'ਤਰਕ' ਹੈ, 'ਤੁਰਕ' ਨਹੀਂ ਹੈ।

*ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ:—ਕਰਨੀ ਏ ਰਹਿਨੀ ਸਿਦਕ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬਖਸੀ ਗੁਰੂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

*ਇਕ ਦਿਨ ਪਿਖਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਸੰਗਤ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਿਯ ਅਰਜ਼ੀ
'ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਇਹ ਕਹੀਐ। ਚਤੁਰ ਬਰਣ ਮੁੰਡਿਤ ਹੀ ਲਹੀਐ[1]
॥੪੦॥ ਪੂਰਬ ਤੀਨ ਜੁਗਨਿ ਕੀ ਬਾਤ। ਸੁਨੀ ਪੁਰਾਨਨ† ਮਹਿ ਬੱਖ੍ਯਾਤ।
ਸਭਿ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਹੁਤੇ ਸੁ ਕੇਸ਼[2]। ਸ਼ਮਸ[3] ਮੁਛ ਕੋ ਧਰਤਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼॥੪੧॥ ਕਿਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਭਿ ਮੁੰਡਨ ਭਏ। ਝਗਰਤਿ ਅਬਹਿ ਬਿਧਿ ਪਖ ਲਏ[4]। ਜਗ ਹੋਯਹੁ
ਸਗਰੋ ਇਕਸਾਰੇ। ਜੇ ਬੂਝਹਿ ਕਹਿ ਸ੍ਰੁਤੀ ਉਚਾਰੇ[5] ॥੪੨॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਸੁੰਦਰ
ਸਰੂਪ ਤੇ ਕਰੂਪ ਬਨ ਰੌਂਡੇ ਹੋਤਿ ਜੈਸੇ ਭੂਪ ਦੇਂਡ ਦੇਤਿ‡ ਨੈਕ ਨਾ ਸ਼ਰਮਹੀ।
ਮਲ ਮੂਤ ਬਾਸਨ ਮਲੀਨ ਤੇ ਮਲੀਨ ਮਹਾਂ, ਸਿਸਨੁ ਲਗਤਿ[6] ਉਚ ਨੀਚ ਕੇ
ਚਰਮ ਹੀ। ਪਾਕ ਮੁਖ ਮੂੰਡ ਪੈ ਨਿਪਾਕ[7] ਕੋ ਫਿਰਾਵੈਂ ਨਿਤ[8] ਆਗੇ ਕਰਿ ਦੇਤ
ਜੈਸੇ ਰਾਂਡ[9] ਕੇ ਕਰਮ ਹੀ। ਸ਼ੋਭਾ ਲੋਕ[10] ਗਤਿ ਪਰਲੋਕ ਕੀ[11] ਬਿਗਾਰੈਂ ਮੂਛ
ਮੂੰਡਨ ਕਰਾਇ ਫੇਰ ਭਾਖਤੇ ਧਰਮ ਹੀ॥੪੩॥ ਚੌਪਈ॥ ਇਹ ਕਿਮ ਹੋਇ ਕਰਹੁ
ਬਤਾਵਨ? ਆਪ ਪੰਥ ਮਹਿਂ ਕਰੇ ਰਖਾਵਨ[12]?'। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਤਿਸ
ਕਾਲ। ਕਹ੍ਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਨਾਲ ॥੪੪॥ 'ਰਾਜ ਪਾਂਡਵਨ ਕੋ ਜੈ ਭਯੋ।
ਚਿਰੰਕਾਲ ਬਹੁਰੋ ਥਿਤ ਰਹ੍ਯੋ। ਭੂਪ ਨੰਦ ਕੇ ਭੇ ਛਿਤ ਮਾਲਿਕ[13]। ਵਧ੍ਯੋ
ਰਾਜ ਬਹੁ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਘਾਲਿਕ ॥੪੫॥ ਛੀਨ ਲੀਨ ਭੂਪਤਿ ਸਮੁਦਾਈ[14]। ਫੇਰੀ
ਸਭਿ ਜਗ ਅਪਨਿ ਦੁਹਾਈ। ਚਾਰੋਂ ਬਰਨ ਚਲੇ ਅਨੁਸਾਰੇ। ਪਰਸਰਾਮ ਸਮ
ਛੱਤ੍ਰੀ ਮਾਰੇ ॥ ੪੬ ॥ ਡੇਢ ਹਜ਼ਾਰ ਬਰਸ ਤਕ ਰਾਜੁ। ਕਰਤਿ ਰਹੇ ਬਡ
ਭਯੋ§ ਸਮਾਜੁ। ਸੰਗ੍ਯਾ ਸਭਿਨਿ ਨੰਦ ਕੇ ਰਹੀ। ਏਕ ਬਿਸਾਲ ਵਧ੍ਯੋ

---

[1](ਇਸ ਜੁਗ ਵਿਚ) ਚਾਰੋਂ ਵਰਣ ਸਿਰੋਂ ਮੁੰਡੇ ਹੀ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ। [2]ਕੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। [3]ਦਾੜ੍ਹਾ। [4]ਪੱਖ ਇਨ੍ਹ ਲਏ ਹਨ। [5]ਜੇ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਏਉਂ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ। [6]ਗੰਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ (ਉਸਤਰਾ)। [7]ਭਾਵ ਉਸਤਰਾ। [8]ਐਸੇ ਨਾਪਾਕ (ਉਸਤਰੇ) ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਮੂੰਹ ਅਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਨਿੱਤ ਫਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। [9]ਵੇਸ਼ਵਾ। [10]ਜਗਤ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਤੇ। [11]ਪਰਲੋਕ ਦੀ ਮੁਕਤੀ। [12]ਭਾਵ ਕੇਸ਼। [13]ਨੰਦ ਰਾਜੇ ਦੇ (ਪੁੱਤ੍ਰ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਤਿ ਹੋਏ। [14]ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਜਿੱਤ ਲਏ।

*ਹੁਣ ਕਵਿ ਜੀ ਸੌ ਸਾ: ਦੀ ੯੩ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਦਾ ਭਾਵ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਣ ਲਗੇ ਹਨ, ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਧੀਆ ਵਾਕਫੀਅਤ ਬੀ ਵਿਚ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਜਾਣਗੇ। †ਪਾ:—ਪੁਰਾਤਨ।

‡ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮੁੰਨਣਾ ਸਿਰ ਕੱਟਣੇ ਸਮਾਨ ਦੰਡ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

§ਪਾ:—ਭੋਗ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਨ ਮਹੀ ॥੪੭॥ ਜੋ ਮਹੀਪ ਤਿਨ ਦੋਸ਼* ਨਿਕਾਰੇ। ਤਿਨ ਤੇ ਰਿਦੇ ਤ੍ਰਾਸ ਇਮ ਧਾਰੇ[੧] ।–[੨]ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਤੇ ਬਰਨੀ ਕਰਿਵਾਇ। ਮੇਰੋ ਰਾਜ ਦੇਹਿ ਬਿਨਸਾਇ[੨] ॥ ੪੮॥ ਦੂਰਿ ਦੂਰਿ ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਪ ਦਿਜ ਕਰੈਂ। ਮੋ ਤੇ ਰਾਜ ਤੇਜ ਸਭਿ ਹਰੈਂ–। ਕਰੇ ਇਕੱਤ੍ਰ ਸਚਿਵ ਨਿਜ ਸਾਰੇ। ਅਪਨੋ ਤ੍ਰਾਸ ਸੁਨਾਇ ਉਚਾਰੇ ॥੪੯॥ ਮਿਲਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਸਲਤ ਮਤਿ ਧਾਰੀ।–ਮੰਤ੍ਰ ਸਿੱਧ ਨਹਿ ਹੋਇ–ਬਿਚਾਰੀ ।–ਦਿਜਬਰ ਬਿੱਦਯਾ ਜਿਤਿਕ ਪ੍ਰਬੀਨਾ[੩] । ਸਭਿ ਕੋ ਕੀਜਹਿ ਕੇਸ਼ ਬਿਹੀਨਾ ॥੫੦॥ ਛੁਦ੍ਰ ਛਾਪ[੪] ਅਪਨੀ ਦਿਹੁ ਲਾਇ। ਮੂੰਡੇ ਸੀਸ ਮੰਤ੍ਰ ਨਿਫਲਾਇ। ਬਰਨੀ ਸਿੱਧ ਨ ਕਿਸ ਕੀ ਹੋਇ। ਅਨਿਕ ਉਪਾਇ ਕਰਹਿ ਜੋ ਕੋਇ–॥੫੧॥ ਸੁਨਿ ਮਹਿਪਤ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਭਾਈ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਤੇ ਦਿਜ ਲੀਏ ਬੁਲਾਈ। ਨਿਜ ਬਲ ਕਰਿਕੈ ਸਿਰ ਮੁੰਡਵਾਏ। ਸ਼ਮਸ ਸਮੇਤ ਕੇਸ਼ ਬਿਨਸਾਏ ॥੫੨॥ ਕਵੀਅਨਿ ਤੇ ਸ਼ਲੋਕ ਬਨਵਾਇ। ਬਹੁ ਗ੍ਰੰਥਨਿ ਮਹਿੰ ਦਏ ਲਿਖਾਇ। ਸਭਿ ਜਗ ਮੁੰਡਤਿ ਭਏ ਬਿੱਪ੍ਰ ਜਬਿ[੫] । ਇਹ ਭੀ ਧਰਮ ਬਖਾਨਤਿ ਭੇ ਤਬਿ[੬] ॥੫੩॥ ਪਠਹਿ ਸ਼ਲੋਕ ਸੁਨਾਵਨਿ ਕਰੇ। ਛੱਤ੍ਰੀ ਬੈਸ਼ਨਿ ਕੇ ਕਚ ਹਰੇ[੭] । ਸਕਲ ਲੋਕ ਹੈਂ ਪਸ਼ੂ ਸਮਾਨੇ। ਬਿੱਪ੍ਰ ਚੁਗਾਵਨਹਾਰ ਮਹਾਨੇ[੮] ॥੫੪॥ ਪਠਨਿ ਸ਼ਲੋਕ ਲਸ਼ਟਕਾ ਹਤੇਂ[੯]। ਜਿਤ ਕੋ ਚਹੈਂ ਚਲਾਵੈਂ ਤਿਤੇ। ਬਿੱਪ੍ਰਨਿ ਅਪਨੇ ਸਿਰ ਮੁੰਡ੍ਵਾਏ। ਅਪਰ ਲੋਗ ਮਗ ਇਸੋ ਚਲਾਏ ॥ ੫੫ ॥ ਜਗਤ ਜੂਠ ਕਹੁ ਅੰਗੀਕਾਰਾ । ਸੀਸ ਮੁੰਡਾਵਨਿ ਪੰਥ ਬਿਥਾਰਾ[੧੦]। ਇਨ ਦੋਨੋ ਤੇ ਕਲਿ ਕੋ ਕਾਲਾ। ਜਹਿੰ ਕਹਿੰ ਦੀਖਤਿ ਭਯੋ ਬਿਸਾਲਾ[੧੧] ॥੫੬॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁੱਤੇ 'ਸਿਰ ਮੁੰਡਾਵਨਿ ਦਿਜ ਕੋ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਉਨਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੯॥

੩੦. [ਕੇਸ਼]।

ਦੋਹਰਾ॥ [੧੨]"ਸੁਨਿ ਸੰਗਤਿ ਅਰੁ ਖਾਲਸਾ ਤਾਂਦਿਨ ਤੇ ਅਸਰੀਤਿ।ਜਗਤ ਬਿਥੈ

---

[੧](ਨੰਦ ਬੰਸ਼ ਦਾ ਉਹ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ) ਡਰ ਗਿਆ। [੨]ਕਿਤੇ ਉਹ (ਰਾਜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਮੈਂ ਖੋਹੇ ਹਨ) ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਤੋਂ ਬਰਨੀ ਕਰਵਾਕੇ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਨਾਸ਼ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣ। [੩]ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਜੇਹੜੇ ਬਿੱਪ੍ਰ ਪ੍ਰਬੀਨ ਹਨ। [੪]ਉਸਤਰਾ ਲਾ ਦਿਓ ਭਾਵ ਸਿਰ ਮੁੰਨ ਦਿਓ। (ਅ) ਛੁਦ੍ਰ ਪਨੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਜੋ ਸਿਰ ਮੁੰਡਨ ਸੀ। [੫]ਸਾਰੇ ਜਗ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਜਦ ਮੁੰਨੇ ਗਏ। [੬](ਤਦ ਸਿਰ ਮੁੰਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਇਸ (ਸਿਰ ਮੁੰਨਣ) ਨੂੰ ਵੀ ਧਰਮ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ। [੭]ਖੱਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਵੈਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬੀ ਕੇਸ਼ ਨਾਸ਼ ਕੀਤੇ। [੮]ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਨੋਂ ਵਡੇ ਚਰਵਾਹੇ ਹਨ। [੯]ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨ ਰੂਪੀ ਸੋਟਾ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਤੇ......। [੧੦]......ਦਾ ਪੰਥ ਫੈਲਾਯਾ। [੧੧]ਭਾਵ ਕਲਜੁਗ ਵਧ ਗਿਆ। [੧੨]ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। *ਪਾ:–ਭੀਨ।

ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਵਧੀ ਕਲੂ ਕੀਨ ਬਿੱਪ੍ਰੀਤ ॥ ੧॥ ਮਹਿਪਤਿ ਦੀਨੋ ਦੰਡਿ ਜੋ ਸੋ ਅਬਿ ਧਰਮ ਸਥਾਪ[੧]। ਝਗਰਤਿ ਜੁਗਤਿ ਅਨੇਕ ਤੇ ਬਨੇ ਚਹੈਂ ਸਚੁ ਆਪਿ[੨]॥੨॥ [੩]ਚੋਰ ਠਗਨਿ ਕੇ ਕਾਰਨੇ ਬੰਧਨ ਸੰਗਲ ਕੀਨ। ਵਿਧਿ ਨਿਖੇਧ ਸੁਰ ਪੁਰ ਨਰਕ ਜਗ ਲੋਗਨ ਕਹੁ ਦੀਨ*[੪] ॥੩॥ ਸੰਤ ਭਗਤ ਭਗਵੰਤਿ ਕੇ ਇਨ ਪਰ ਦੁੰਦ ਨ ਜੋਇ[੫]। ਜਥਾ ਮੁਸਾਹਿਬ ਭੂਪ ਕੇ ਨਹਿ ਅਟਕਹਿ ਕਿਤ ਕੋਇ ॥ ੪ ॥ ਜਿਨਿ ਜਾਨਿਆ ਤਿਨ ਜਾਨਿਆ ਬਹੁਤਾ ਕਿਆ ਬਕਬਾਦ[੬]। ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਤਰ ਗਿਆ ਡੂਬਾ ਬਕਹਿ ਜੁ ਬਾਦ[੭]॥੫॥ [੮]ਸਗਲ ਈਸ਼ਤਾ ਗਯਾਨ ਕੀ, ਭਗਤ ਰਾਜ ਕੀ ਮੰਡ। ਪੂਜਤਿ ਵਿਕਾਰ ਪਰਜਾ ਸਰਬ ਵਿਪੁਲ ਦੁਖ ਕ੍ਰਮ ਕੰਡ॥੬॥ ਤੀਰਥ, ਜਪੁ, ਤਪੁ, ਦੱਖਣਾ, ਨੇਮੁ, ਸੰਜਮ ਅਰ ਦਾਨ। ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਇਹ ਵੇਦ ਵਿਧ ਰਚਯੋ ਬਿਧਾਤੇ ਥਾਨ[੮] ॥ ੭॥ ਮਨ ਕੋ ਮਨ ਇੰਦ੍ਰਨਿ ਇੰਦ੍ਰ ਮਤਿ ਮੋ ਮਤਿ ਅਨੁਰਾਗ। ਈਸ਼ ਜੀਵ ਕੀ ਭੇਦਤਾ ਮੂਰਖ ਹਿਯ ਰਹਿ ਲਾਗੁ[੯] ॥੮॥ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ! ਤੂੰ ਜਾਨਿ ਅਬਿ: ਹਮਹਿ

---

[੧]ਭਾਵ ਸਿਰ ਮੁੰਨਣ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਧਰਮ ਸਥਾਪ ਲਿਆ। [੨]ਆਪ ਸੱਚੇ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। [੩]ਜਿਵੇਂ ਚੋਰਾਂ ਠੱਗਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਸੰਗਲ ਘੜੀਦੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਜਗਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ) ਵਿਧਿ ਨਿਖੇਧਿ ਤੇ ਸੁਰਗ ਨਰਕ (ਦੇ ਸੰਗਲ) ਪਾਏ ਹਨ। [੪](ਵਿਧਿ ਨਿਖੇਧ, ਸੁਵਰਗ ਨਰਕ ਆਦਿ ਦੁੰਦ=) ਜੋੜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸੰਤਾਂ ਤੇ ਭਗਵਤ ਭਗਵੰਤਾ ਦੇ ਸਿਰ। (ਅ) ਦੁੰਦ=ਦੁੱਖ। [੫]ਜਿਸ ਨੇ (ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਕਮਾਈ ਨੂੰ) ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ (ਅਸਲੀਅਤ) ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ (ਫਿਰ ਉਹ ਚੁਪ ਹੈ, ਜੋ ਬਹੁਤਾ ਬਕਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਕੀਹ ਬਣਿਆ ਭਾਵ ਨਾ ਜਾਨਣੇ ਵਾਲਾ) ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤਾ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਬਣਦਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। [੬]ਵਿਅਰਥ। [੭]ਗਯਾਨ ਦੀ (ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਸਾਰੀ ਈਸ਼੍ਵਰਤਾ ਹੈ, ਭਗਤੀ (ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇ ਬਨਾਵਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, (ਹੋਰ) ਸਾਰੀ ਪੂਜਾ ਜੋ ਵਿਕਾਰਾਂ ਸਹਿਤ ਹੈ ਉਹ ਮਹਾਨ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਹੈ, (ਐਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਰਮ) ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਹੈ (ਯਥਾ-) ਤੀਰਥ, ਜਪ, ਤਪ ਕਰਨੇ, ਦੱਖਣਾ ਦੇਣੀ, ਨੇਮ ਧਾਰਨੇ, ਸੰਜਮ ਕਰਨੇ ਤੇ ਦਾਨ ਦੇਣੇ। ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ (ਲਈ) ਇਹ ਵਿਧੀ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੇ ਵੇਦ ਵਿਚ ਰਚਕੇ ਥਾਂ(ਮਰਯਾਦਾ) ਥੰਮ੍ਹੀ ਹੈ। [ਸੰਸ:, ਈਸ਼ਤ੍ਵ=ਈਸ਼੍ਵਰਪਨਾ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਨਾਲ ਅਭੇਦਤਾ (ਅ) ਐਸ਼੍ਵਰਜ । (ੲ) ਇਕ ਸਿੱਧੀ। ਵਿਪਲ=ਬਹੁਤ। ਕ੍ਰਮ ਕੰਡ=ਕਰਮ ਕਾਂਡ। ਬਿਧਾਤਾ=ਬ੍ਰਹਮਾ। ਥਾਨ=ਟਿਕਾਣਾ, ਥਾਂ, ਮਿਰਜਾਦਾ]। [੮]ਸੋ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ 'ਈਸ਼ ਜੀਵ ਕੀ ਭੇਦਤਾ' ਇਸ ਤੋਂ ਅਰਥ ਚੰਗਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ:-ਮਨ ਨੂੰ ਮਨ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰੇ ਤੇ ਬੁੱਧਿ ਵਿਚ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਹੀ (ਸਤਯ) ਸਮਝਕੇ ਜੋ ਅਨੁਰਕਤ ਰਹਿਣਾ ਹੈ (ਸੋ ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਭੇਦਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ) ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਭੇਦਤਾ ਹੈ ਮੂਰਖਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਲਗ ਰਹੀ

[ਬਾਕੀ ਟੂਕ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪਨੇ ਦੇ ਹੇਠ]

*ਸੋ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਅਰਥ ਖੋਹਲਦਾ ਹੈ—ਚੋਰ ਠੱਗ ਕੇ ਕਾਰਨੇ ਬੰਧਨ ਸੰਗਲ ਕੀਨ। ਤਿਉਂ ਨਿਖੇਧ ਬਿਧ ਲੋਕਨ ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਬਿਧ ਦੀਨ।

ਦ੍ਵੈਤ ਨਹਿ ਦਿੱਸ[੧]। ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਫਲ ਭਾ, ਪਾਇ ਰੂਪ ਹਿਯ ਸਰਸ[੨]
॥ ੯ ॥ ਰਾਮਕੁਵਰ ਭਾਈ ਭਨੈਃ-ਪਿਖ੍ਯੋ ਆਤਮਾ ਰੂਪ। ਬਰਨ੍ਯੋ ਜਾਇ
ਨ ਜਿਹ ਕਛੁ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਅਨੂਪ ॥ ੧੦ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਨਿਹਸੰਸੈ ਭਏ[੩]
ਸ਼੍ਰੀਮੁਖ ਤੇ ਸਭਿ ਬਾਤ। ਬਹੁਰ ਉਠੇ[੪] ਦੇਖਨਿ ਲਗੇ ਹਯ ਬੇਗੀ ਸਮ ਬਾਤਿ[੫]
॥੧੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੱਖਨਿ ਉਪਦੇਸ਼ੈਂ। ਸੁਨਿ ਧਾਰਹਿ ਜੇ ਭਾਗ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੈਂ। ਵਹਿਰ ਅਖੇਰ ਬ੍ਰਿੱਤਿ ਕੋ ਕਰੈਂ। ਸੰਗ ਖਾਲਸਾ ਬਨ ਮਹਿ ਫਿਰੈ
॥ ੧੨ ॥ ਕੇਤਿਕ ਗ੍ਰਾਮ ਛੀਨ ਕਰਿ ਲੀਨੇ*। ਕੇਤਿਕ ਭੇਟ ਦੇਹਿ ਡਰ
ਭੀਨੇ। ਜੇ ਨਹਿ ਮਿਲੇ ਗਰਬ ਕੁਛ ਧਰੈਂ। ਤਿਨ ਹਿਤ ਬ੍ਰਿੰਦ ਖਾਲਸਾ ਚਰੈ
॥ ੧੩ ॥ ਕਰਹਿਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤਹਾਂ ਮਨ ਭਾਯੋ। ਭਾਜਹਿ ਤਜਹਿ ਗ੍ਰਾਮ ਡਰ
ਪਾਯੋ[੬]। ਕ੍ਰਿਖੀ ਬਢਾਇ ਪੁੰਜ ਲੇ ਆਵੈਂ। ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਤੁਰੰਗ ਸੋ ਖਾਵੈਂ॥੧੪॥
ਭੀਮਚੰਦ ਦੇਖੈ ਦੁਖ ਲਹੈ। ਲਰ ਨਹਿ ਸਕੈ ਤ੍ਰਾਸ ਮਨਿ ਲਹੈ। ਕਲਗੀਧਰ
ਰਸ ਬੀਰ ਮਝਾਰਾ। ਚਹੈਂ ਜੰਗ ਕੋ ਸਦਾ ਅਖਾਰਾ ॥ ੧੫॥ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਨਿਤ
ਲਰਨ ਸਿਖਾਵਨਿ। ਤੁਰਕਨ ਗਨ ਸਨ[੭] ਬੈਰ ਬਧਾਵਨਿ। -ਰਨ ਜੇ ਕਰਤਿ
ਰਹੈਗੋ ਪੰਥਾ। ਸਭ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਕੀ ਸੀਖਹਿ ਸੰਥਾ ॥ ੧੬ ॥ ਜੁੱਧ ਕਰਨ
ਹਥਿਆਰਨ ਮਾਰਹਿ। ਤੌ ਛਿਤ ਬਲ ਤੇ ਰਾਜ ਸੰਭਾਰਹਿ-। ਇਹ ਆਸ਼ੈ
ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਮਨ ਕੋ। ਜਿਸ ਤੇ ਚਿਤ ਚਾਹਤਿ ਨਿਤ ਰਨ ਕੋ॥੧੭॥ ਯਾਂਤੇ
ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਖੇਰਾ। ਪਰਬਤਿਪਤਿ† ਪੁੰਜਨਿ ਸਨ ਝੇਰਾ। ਤ੍ਰਾਸਤਿ
ਹੋਇ ਲਰਤਿ ਨਹਿ ਕੋਈ। ਤੁਰਕਨਿ ਕੀ ਸਹਾਇ ਚਹਿ ਸੋਈ ॥ ੧੮ ॥
ਦਰਬ ਪਠਾਵਤਿ ਰਹੇ ਬਿਸਾਲਾ। ਜਾਤ ਵਕੀਲ ਸੁਨਾਇ ਕੁਚਾਲਾ। ਅਵਰੰਗ
ਨਿਕਟ ਕਿਤੇਕ ਸਿਧਾਵੈਂ। ਕੇ ਸੂਬੇਨਿ ਸਮੀਪ ਸੁਨਾਵੈਂ॥੧੯॥ ਦਸਮੇ ਗੁਰੂ

[੧]ਦ੍ਵੈਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦੀ। (ਅ) ਦ੍ਵੈਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। [੨]ਸ੍ਵਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਦਿਲ ਰਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। (ਅ) ਸਰੂਪ ਦੇ ਅਧਿਕ (ਆਨੰਦ) ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੈ। [੩]ਨਿਰਸੰਸੇ ਹੋ ਗਏ। [੪](ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ) ਉਠੇ। [੫]ਹਯ ਬੇਗੀ ਨਾਮੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਗੇ ਜੋ ਪੌਣ ਸਮਾਨ ਤ੍ਰਿੱਖਾ ਸੀ। (ਅ) ਹਵਾ ਸਮਾਨ ਵੇਗ ਵਾਲੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਗੇ। ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ-ਸੁਭ ਭਾਤਿ ਵੀ ਹੈ। [੬]ਗ੍ਰਾਮ ਤਜਕੇ ਡਰ ਪਾਕੇ ਭੱਜ ਜਾਣ। [੭]ਨਾਲ। *ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਆਲਸੂਨ ਵਰਗੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ। ਅਕਾਰਨ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਣਾ ਮਾਰਨਾ ਮੁਰਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। †ਪਾਃ-ਪਰਬਤੇਸ।

ਨੋਟ (ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੂਕ)

ਹੈ। ਭਾਵ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮਨ, ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬੁੱਧਿ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਕ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਲਖ ਨਾ ਸਕਣਾ ਇਹ ਭੇਦ-ਬੁੱਧੀ ਹੈ। (ਅ) ਐਉਂ ਵੀ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨਃ-ਮਨ ਦਾ ਮਨ, ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦਾ ਇੰਦ੍ਰੇ, ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਬੁੱਧੀ (ਆਤਮਾ) ਨੂੰ ਜਾਣਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਤਾਰੀ ਧੂਮ[1] । ਰਾਜ ਕਰਨ ਕੋ ਛੀਨਤਿ ਭੂਮ । ਗਿਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਜਿਤੇ[2] ਗ੍ਰਾਮ ਉਜਾਰੇ । ਲੂਟਹਿ ਕੂਟਹਿ ਸਭਿ ਹਮ ਹਾਰੇ*' ॥ ੨੦॥ ਇਮ ਪੁਕਾਰ ਨਿਤ ਕਰਤੇ ਰਹੈਂ । ਗੁਰ ਸਨ ਸੰਧਿ ਬਾਰਤਾ ਕਹੈਂ[3] । ਇਮ ਹੀ ਕੌਤਿਕ ਸਮਾ ਬਿਤਾਯੋ । ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣ ਪਰਬ ਦਿਨ ਆਯੋ ॥ ੨੧ ॥ ਕੁਛਕ ਸੈਨ ਲੈ ਸਿੰਘਨਿ ਕੇਰੀ । ਭਏ ਤਯਾਰ ਚਲਿਬੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਮਾਤਾ ਤੇ ਆਦਿ । ਰੁਖ ਗੁਰ ਕੋ ਲਖਿ ਸਦਨ ਅਬਾਦ[4] ॥੨੨॥ ਗਮਨੇ ਪ੍ਰਭੁ ਅਸਵਾਰੀ ਚੜੀ[5] । ਪ੍ਰੇਰਿ ਤੁਰੰਗ ਬਾਗ ਕਰ ਫੜੀ । ਮਜ਼ਲ ਦੂਰ ਕੀ ਕਰਤਿ ਸਿਧਾਏ । ਗ੍ਰਹਣ ਬਿਖੈ ਦਿਨ ਅਲਪ ਬਿਚਾਰੇ ॥੨੩॥ ਜਿਸ ਥਲ ਮਹਿ ਤੀਰਥ ਸਮੁਦਾਏ । †ਨਗਰ ਥਨੇਸੁਰ ਮਹਿ ਚਲਿ ਆਏ । ਦੱਖਣ[6] ਦਿਸ਼ ਮਹਿ ਤੀਰਥ ਮਹਾਂ । ਡੇਰੇ ਹਿਤ ਚਾਹਤਿ ਭੇ ਤਹਾਂ ॥੨੪॥ ਉਤਰੇ ਪੁੰਜ ਤੀਰ ਨਰ ਨਾਰੀ । ਮੇਲਾ ਭਯੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕੋ ਭਾਰੀ । ਉਰੇ ਨਗਰ ਤੇ‡ ਪਰੀ ਜਮਾਤ[7] । ਜੋ ਜੋਗੀ ਜਗ ਮਹਿ ਬਿੱਖ੍ਯਾਤ ॥ ੨੫ ॥ ਮਦਨ ਨਾਥ ਸਭਿ ਬਿਖੈ ਮਹੰਤ । ਤਿਨ ਦੇਖੇ ਆਵਤਿ ਭਗਵੰਤਿ । ਆਗੇ ਹੋਇ ਮਿਲਯੋ ਤਿਸ ਬਾਰੀ । ਮੁਖ 'ਆਦੇਸ ਅਦੇਸ' ਉਚਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥ ਖਰੇ ਭਏ ਅਵਿਲੋਕਿ ਗੁਸਾਈਂ । 'ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਆਦੇਸ' ਬੁਲਾਈ§ । ਪੁਨ ਜੋਗੀ ਨੇ ਬੂਝਨਿ ਕਰੇ । 'ਬੁਰਕਾ ਸ਼ੇਰਨਿ ਕੋ ਤਨ ਧਰੇ[8] ॥੨੭॥ ਕਰਨੀ ਸਿੱਧਹੁੰ ਕੀ ਸੁਭ ਧਾਰੀ । ਤੁਮਰੀ ਅਦਭੁਤ ਬਾਤ ਬਿਹਾਰੀ' । ਤਬਿ ਕਲਗੀਧਰ ਬਹੁ ਸਨਮਾਨਾ । 'ਸੁਨਹੁ ਨਾਥ ਜੀ' ਕੀਨ ਬਖਾਨਾ ॥ ੨੮ ॥ 'ਤੁਰਕ ਗੁਫਤਾਰ ਅਧਿਕ ਜਗਮਾਂਹੀ[9] । ਦੇਸ਼ ਬਿਨਾਬਸਿ ਹੋਇਂ ਸੁ ਨਾਂਹੀ[10]' । ਕਹਿ ਜੋਗੀ:'ਚਰਚਾ ਸੁ ਚਵਾਇ[11]'¶ । ਹੁਇ ਕਬੂਲ ਸਿੱਧੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ[12] ॥ ੨੯ ॥ ਰਹਿਣੀ ਸਿੱਧ ਨਾਨਕ ਕੇ ਫਕੀਰ[13] ।

---

[1]ਧੂਮ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। [2]ਜਿੰਨੇ ਹਨ। [3](ਇਧਰ) ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। [4]ਘਰ ਹੀ ਵੱਸੇ (ਨਾਲ ਨਾ ਗਏ)। [5]ਭਾਵ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਨਾ ਗਿਆ, ਇਕੱਲੇ ਗਏ। [6]ਭਾਵ ਥਨੇਸਰ ਦੇ ਦੱਖਣ ਨੂੰ। [7](ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ) ਜਮਾਤ। [8]ਤਨ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਬੁਰਕਾ ਧਾਰਿਆ ਹੈ। [9]ਤੁਰਕਾਂ (ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ) ਗਲ ਬਾਤ ਜੱਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ (ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ)। [10](ਜ਼ੁਲਮੀ) ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। (ਅ) ਤੁਰਕ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। [11]ਸੋ ਚਰਚਾ (=ਤੁਰਕ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ, ਘਰ ਘਰ) ਕਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। [ਚਵਾਉਣਾ=ਕਹਿਣਾ]। [12]ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! (ਆਪ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਰ) ਪਰਵਾਨ ਹੋਵੇ ਤੇ (ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਰਜ ਦੀ) ਸਿੱਧੀ (ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵ)। [13](ਕਿਉਂਕਿ) ਹੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੇ ਫਕੀਰ! ਰਹਿਣੀ (ਆਪ ਦੀ ਠੀਕ) ਸਿੱਧਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ।

*ਪਾঃ—ਮਾਰੇ। †ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੯੯ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਚਲੀ। ‡ਪਾঃ—ਉਰਿ ਨੀਰ ਕੇ। §ਪਾঃ—ਬੁਲਾਈ। ¶ਪਾঃ—ਸੁਖ ਛਾਇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਖੈਰਜ ਭੇਖ ਕਾਜ ਦਸਤਗੀਰ[੧]। [੨]ਜਿਉਂ ਦਿਲ ਨੇਕੀ ਹੋਇ ਜਵਾਲ। ਕਰਣੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇਰ ਖਿਆਲ" ॥੨੦॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸੁਨਿਕੈ ਆਪਸ ਮਹੀਆ। ਰੀਝੇ ਦੁਹਿ ਦਿਸ਼ ਆਨੰਦ ਲਹੀਆ। ਬੋਲਯੋ ਨਾਥ ਬਿਨੈ ਤਿਹ ਸਾਇਤ[੩]। "[੪]ਕੁਛ ਜੋਗੀ ਕੀ ਚਹਿਯ ਹਿਮਾਯਤ? ॥੨੧॥ ਮੇਲ ਸਕਾਰਥ ਰਾਵਰ ਕੇਰਾ"। ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸ ਬੇਰਾ। 'ਫਰਕਾ ਅਮੁੰਡ ਦ੍ਵੈ ਫਰਕੱਸ[੫]। ਖਾਲਸਹ ਬਲੀ ਸੁ ਕਸੈ ਤਰਕੱਸ[੬]' ॥੨੨॥ ਸੁਨਿ ਜੋਗੀ ਨੇ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। 'ਮੋਹਿ ਦਿਖਾਵਹੁ ਛੋਰਹੁ ਬਾਨਾ[੭]। ਧਨ ਬਿੱਦ੍ਯਾ ਮਹਿਂ ਸੁਨੈਂ ਬਿਸਾਲਾ[੮]। ਯਾਂਤੇ ਚਹੌਂ ਪਿਖਨਿ ਇਸ ਕਾਲਾ' ॥੨੩॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰ ਗੁਨ ਧਰ ਧਰਿਕੈ[੯]। ਐਂਚਿ ਧਨੁਖ ਛੋਰਯੋ ਬਲ ਕਰਿਕੈ। ਕਿਲਾ ਮੁਗ਼ਲ ਕੋ ਹੁਤੋ ਸੁ ਕੋਸ। ਤਿਸ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਮਾਰਯੋ ਧ੍ਰਿਤ ਰੋਸ ॥੨੪॥ ਸ਼ਿਖਰ ਦੁਰਗ ਕੈ ਜਬਿਹੂ ਗਯੋ। ਜੋਗੀ ਦੇਖਤਿ ਬੋਲਤਿ ਭਯੋ। 'ਬਿੱਦ੍ਯਾ ਧਨੁ ਜਿਹ ਹੋਹਿ ਕਮਾਈ। ਕੋਇ ਨ ਕਰਿ ਸਕ ਹੈ ਸਮਤਾਈ ॥੨੫॥ ਤ੍ਰੇਤੇ ਮਹਿ ਰਘੁਬਰ ਕੀ ਸੁਨੀ। ਦ੍ਵਾਪੁਰ ਮਹਿ ਅਰਜਨ ਕੀ ਗੁਨੀ। ਮੋਹਿ ਭਯੋ ਅਬਿ ਦ੍ਰਿਸ਼

---

[੧](ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ) ਬਾਹਰਲਾ (ਕੇਸਾਂ ਵਾਲਾ) ਵੇਸ (ਪੂਜਾ ਦੀ) ਦਸਤਗੀਰੀ (ਮਦਦ ਵਾਸਤੇ ਹੈ)। [ਅ:, ਖ਼ੈਰਜ=ਖ਼ਾਰਜ=ਬਾਹਰ; ਬਾਹਰ ਦਾ]। [੨]ਜਦ ਕਿ (ਆਪ ਦੇ) ਦਿਲ ਵਿਚ ਨੇਕੀ ਹੈ (ਤਾਂ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ) ਜ਼ਵਾਲ ਹੋਵੇਗਾ, (ਕਿਉਂਕਿ) ਤੁਹਾਡੀ ਕਰਨੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਖ਼ਿਆਲ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ) ਹੈ। ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਸਦਾ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਮੰਗਦੀ ਹੈ। [ਅ:, ਜ਼ਵਾਲ=ਗਿਰਾਉ, ਪਤਲਤਾ, ਘਟਾਈ]। (ਅ) ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨੇਕੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਜਮਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ (ਜਿਸ ਦੇ) ਖਿਆਲ ਵਿਚ (ਨੇਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ) ਕਰਨੀ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। [ਜਮਾਲ= ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਰਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ। ਅ:, ਕੁਦਰਤ=ਕਾਦਰ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ, ਤਾਕਤ]। [੩]ਤਿਸ ਘੜੀ [ਅ:, ਸਾਇਤ]। [੪]ਕੀ ਕੁਛ ਜੋਗੀ ਦੀ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਤਾਂ ਜੋ (ਮੇਰਾ) ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਲਨਾ ਸਕਾਰਥ ਹੋ ਜਾਵੇ। [੫]ਵਿਰਕਾ (ਸਾਡਾ) ਕੇਸ਼ਾਧਾਰੀ ਹੈ (ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ) ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। [ਫਰਕਾ=ਫਿਰਕਾ। ਅਮੁੰਡ=ਮੁੰਡਣ ਰਹਿਤ, ਕੇਸ਼ਾਧਾਰੀ। ਫਰਕਸ= ਫਰਕ ਵਾਲਾ, ਵੱਖਰਾ]। (ਅ) ਦੋ (ਡੋਲੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ) ਫੜਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ (ਬੈਠਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਅਮੁੱਕ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ [ਫਾ:, ਫਰਖਸ=ਘੋੜੇ ਦੀ ਪਿੱਠ]। (ਇ) ਸਿਰ ਕੇਸ਼ਾਧਾਰੀ ਹੈ (ਇਸ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸਾ) ਦੋ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। (ਦੋ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲਾ ਉਸ ਸੂਰਮੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਰਨ ਦੇ ਚਾਉ ਨਾਲ ਝੁੱਲ੍ਹ ਝੁੱਲ੍ਹ ਪਵੇ। ਕੇਸ਼ ਧਾਰਨ ਨੂੰ ਬਲ ਵਧਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ)। [੬]ਖਾਲਸਾ (ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੱਲਾ ਹੀ) ਬਲੀ ਹੈ ਤੇ ਖੂਬ ਤੀਰ ਖਿੱਚੇਗਾ। [੭]ਤੀਰ ਚਲਾਕੇ ਦਿਖਾਓ। [੮]ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਬੜੇ (ਚਤੁਰ) ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ। [੯](ਤੀਰ) ਚਿੱਲੇ ਤੇ ਰੱਖਕੇ।

ਨਿਸ਼ਚਾ ਸੁ। ਹੁਇ ਤੁਮ ਹਾਥ ਤੁਰਕ ਗਨ ਨਾਸ਼ ॥੩੬॥ ਹਮ ਕਟਾਸ[1] ਪਰ ਕਰਿ ਹੈਂ ਬਾਸਨਿ। ਬਾਲਗੁੰਦਾਈ ਸਿਧ* ਕੇ ਆਸਨ'। ਤਹਾਂ ਪਹੁੰਚਨਾ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕ। ਰਾਖਹੁ ਭਲੇ ਫਕੀਰੀ ਟੇਕ[2] ॥ ੩੭ ॥ ਸਭਿ ਸਿੱਧਨ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਜੈ। ਸਰਬ ਦੇਸ਼ ਕੀ ਸੈਲ ਕਰੀਜੈ'। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਾਇ ਬਖਾਨਾ। 'ਸੁਨਹੁ ਨਾਥ ਜੀ! ਤਹਾਂ ਨ ਜਾਨਾ[3] ॥੩੮॥ ਹੋਯਹੁ ਹੁਕਮ ਨ ਬਾਵੇ ਕੇਰਾ[4]। ਜੋ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤੇ ਬਡਹੁੰ ਬਡੇਰਾ। ਸਦੀ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ[5] ਜਬਿਹੂੰ ਆਵੈ। ਤੁਰਕਨਿ ਰਾਜ ਤੇਜ ਬਿਨਸਾਵੈ ॥ ੩੯ ॥ ਤਬਿ ਪਹੁੰਚਹਿਗੋ ਪੰਥ ਹਮਾਰਾ। ਰਾਜ ਲੇਹਿ ਤਿਸ ਦੇਸ਼ਨਿ ਸਾਰਾ। ਤੀਰ ਗੁਦਾਵਰਿ[6] ਕੇ ਹਮ ਜੈ ਹੈਂ। ਤਹਿ ਤੇ ਪੁਨ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧੈ ਹੈਂ" ॥ ੪੦ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਿਧ ਸਗਰੇ ਹਰਖਾਏ। ਲੀਨ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀਨ ਤਿਸ ਬਾਏ[7]। ਸਭਿਹਿਨਿ ਬਹੁਰ ਅਦੇਸ ਬਖਾਨੀ। ਸਨਮਾਨਤਿ ਕਲਗੀਧਰ ਮਾਨੀ ॥ ੪੧ ॥ ਚਲੇ ਅੱਗ੍ਰ ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਆਏ। ਇਤ ਉਤ ਬਚਰੇ ਦੇਖਤਿ ਬਾਏ। ਪੁਰਿ ਬਿਲੋਕ ਕਰਿ ਗਈ ਬਜਾਰੇ। ਬਹੁਰ ਅਗਾਰੀ ਨਿਕਸਿ ਪਧਾਰੇ ॥ ੪੨ ॥ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ ਤੀਰਥ ਪਰ ਆਏ। ਸਿੰਘ ਉਤਾਰੇ ਦੂਰ ਕਿਥਾਏ। ਆਪ ਬਿਲੋਕੇ ਸੁੰਦਰ ਤੀਰ। ਮੇਲਾ ਹੋਇ ਰਹਯੋ ਬਹੁ ਭੀਰ ॥ ੪੩ ॥ ਏਕ ਅਟਾਰੀ ਅੱਟਣ ਸ਼ਾਹੁ[8]। ਉਤਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਇ ਤਿਸ ਮਾਹੂ†। ਪਸ਼ਚਮ ਦਿਸ਼ ਤੀਰਥ ਕੀ ਬਾਹੀ। ਨਿਸ ਮਹਿ ਬਾਸ ਕਰਤਿ ਭੇ ਤਾਂਹੀ ॥ ੪੪ ॥ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਪੁੰਜ ਦਿਜ ਆਏ। ਸੁਧਿ ਕੋ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਬਹੁ ਉਤਲਾਏ। ਸਭਿ ਕੋ ਦਰਬ ਇਕੱਤ੍ਰ[9] ਦੀਨੋ। ਆਪਸ ਮਹਿ ਤਿਨ ਬੰਟਨ ਕੀਨੋ‡ ॥੪੫॥ ਰਾਮਦੱਤ ਕਿੰਗਰੀਆ ਏਕ। ਜਿਸ ਕੇ ਉਰ ਕਛ ਗੁਰਨਿ ਬਿਬੇਕ। ਰਹਯੋ ਹਜ਼ੂਰ ਬਿਲੋਕਤਿ ਦਰਸ਼ਨ। ਅਭਿਲਾਖਤਿ ਕਲਿਆਨ ਅਪਨਿ ਮਨ ॥੪੬॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪਿਖਿ ਕਹਯੋ ਸੰਗ

---

[1]ਕਟਾਸ ਤੇ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਦਾ ਟਿੱਲਾ ਦੁਇ ਜਿਹਲਮ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਕਟਾਸ ਪੁਰਾਣਾ ਤੀਰਥ ਹੈ ਤੇ ਖੀਉੜੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਕਟਾਸ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਨੂੰ ਜਿਹਲਮ ਜਾਂ ਦੀਨੇ ਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਦੀਨੇ ਤੋਂ ੧੩ ਕੁ ਮੀਲ ਹੈ) ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਝੀ ਕੁ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਹੈ ਪਰ ਰਸਤਾ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਟਾਸ ਪਰ ਜੋ ਡੇਰਾ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਜੋਗੀ ਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। [2]ਸਾਡੀ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਟੇਕ ਰੱਖਣੀ। [3]ਤਿੱਥੇ ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। [4]ਬਾਵੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। [5]ਭਾਵ ਹਿਜਰੀ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ। [6]ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੇ ਕੰਢੇ। [7]ਉਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਲੀਤਾ। [8](ਕਿਸੇ ਫਕੀਰ) ਅੱਟਣ ਸ਼ਾਹ ਦੀ। [9]ਇਕੱਠਾ। *ਪਾਃ—ਈਸ਼। †ਪਾਃ—ਪਾਹੂ। ‡ਪਾਃ—ਆਪਸ ਮਹਿ ਤਿਨਹੂੰ ਬੰਟ ਲੀਨੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਹ। 'ਜਾਚਹੁ ਦਿਜ ਸਭਿ ਕੁਛ ਗੁਰ ਘਰਿ ਮਹਿ'। ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਤੇ ਵਡਭਾਗੀ। ਬੋਲਯੋ ਬਿੱਪ੍ਰ ਸ਼੍ਰੇਯ ਅਨੁਰਾਗੀ[1] ॥ ੪੭ ॥ 'ਮੈਂ ਲੋਭੀ ਨਹਿ ਲੇਵਨਿ ਕੇਰਾ। ਕਰ ਪਕਰਹੁ, ਛੋਰਹੁ ਨਹਿ ਮੇਰਾ। ਕਿਸਹੂੰ ਕੀ ਹੈ ਪਹੁੰਚ ਨ ਜਹਾਂ। ਮੋਹਿ ਦੀਨ ਕੋ ਰਾਖਹੁ ਤਹਾਂ' ॥੪੮॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ* ਕਹਯੋ 'ਸਹਿਤ ਪਰਵਾਰਾ। ਤਹਾਂ ਬੁਲਾਈਐ ਜਾ ਸੁਖ ਭਾਰਾ'[2]। ਇਮ ਕਹਿ ਘੋੜਾ ਏਕ ਕਟਾਰ। ਦਈ ਅਸ਼ਰਫੀ ਕਿਤਿਕ ਨਿਕਾਰਿ ॥੪੯॥ ਦੇ ਕਰਿ ਕਹਯੋ 'ਸਦਨ ਭਰਪੂਰ। ਗੁਰੂ ਦਿਯੋ ਕਰਿ ਤੇਰੋ ਰੂਰ'[3]। ਬਹੁਰ ਰਾਮਦੱਤ ਕੀ ਗਹਿ ਬਾਹੁ। ਤੀਰਥ ਕੇ ਤਟ ਤਟ ਚਲਿ ਜਾਹੂ ॥ ੫੦ ॥ ਬਾਯੁ ਕੋਨ[4] ਤੀਰਥ ਕੀ ਬੈਸੇ। ਦਰਸਹਿ ਲੋਕ ਦੂਜ ਸਸਿ ਜੈਸੇ[5]। ਏਕ ਸੁਦਾਗਰ ਤਬਿ ਤਹਿ ਆਇਵ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੋ ਬਾਕ ਸੁਨਾਇਵ ॥੫੧॥ 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਅਹੈ ਤੁਰੰਗ ਵਿਕਾਊ। ਅਬਿ ਲਗਿ ਨਹਿ ਲੀਨੋ ਕਿਨ ਰਾਊ। ਰਾਵਰ ਲੇਹਿ ਤੁ ਕਰੌਂ ਦਿਖਾਵਨ'। ਪਾਇ ਹੁਕਮ ਤਹਿ ਕੀਨੋ ਲਯਾਵਨ ॥੫੨॥ ਚਢਿ ਕੈ ਊਪਰ ਫੇਰ ਧਵਾਏ। ਚਾਲ ਦਿਖਾਵਨਿ ਕਰੀ ਕੁਦਾਏ। ਤੀਨ ਤੁਰੰਗਮ ਕੀਨ ਪਸੰਦ। ਚੰਚਲ ਬੇਗੀ ਬਲੀ ਬਿਲੰਦ ॥੫੩॥ ਪੁਨ ਬੈਠੇ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਏ। ਥਿਰਯੋ ਖਾਲਸਾ ਢਿਗ ਸਮੁਦਾਏ। ਮੇਲੇ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿਕੈ। ਮਹਾਂ ਲਾਭ ਕੋ ਰਿਦੈ ਬਿਚਰਿਕੈ ॥ ੫੪ ॥ -ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ ਭਾ ਆਗਵਨੂ-। ਮਿਲਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਜਵਨ ਰੁ ਕਵਨੂ[6]। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਹੇਤ ਚਲਿ ਆਏ। ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਕੋ ਭੇਟ ਲਿਆਏ† ॥੫੫॥ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਮਨੁ ਕਾਮਨ ਪਾਈ। ਸਭਿ ਦਿਨ ਥਿਰੇ ਰਹੇ ਤਿਸ ਥਾਂਈ। ਸੁੱਖਾ ਛਕਿ ਅਫੀਮ‡ ਕੋ ਫੇਰ। ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ ਤਿਸ ਬੇਰ ॥੫੬॥ ਮੋਲ ਹਯਨਿ ਕੋ ਦਰਬ ਹਜ਼ਾਰ। ਗਇਓ ਸੁਦਾਗਰ ਬੰਦਨ ਧਾਰਿ। ਤਿਸ ਨਿਸ ਬਸਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸ਼ਨਾਨੇ। ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਪ੍ਰਭੁ ਕਿਯਸਿ ਪਯਾਨੇ ॥੫੭॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ। ੩੦ ॥

੩੧. [ਇਕ ਮਾਈ ਕੋਲੋਂ ਦੁੱਧ ਪੀਤਾ। ਧਨ ਦੇਵਾਂਗੇ ਮਰਵਾਵਾਂਗੇ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਚਢੇ ਇਕਾਕੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਵਲਖੇੜੀ[7] ਗ੍ਰਾਮ। ਪਹੁੰਚੇ ਤਿਸ ਥਲ

---

[1]ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਪਿਆਰਾ। [2]ਤੈਨੂੰ ਉਥੇ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਭਾਰੀ ਸੁਖ ਹੋਵੇਗਾ। [3]ਗੁਰੂ ਨੇ ਤੇਰੀ ਭਲਿਆਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। [4]ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਦੀ ਲਾਂਭ। [5]ਜਿਵੇਂ ਦੂਜ ਦੇ ਚੰਦ ਨੂੰ। [6]ਜੇਹੜੀ ਕੇਹੜੀ। [7]ਨਾਮ ਪਿੰਡ ਦਾ।

*ਪਾ:-ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ। †ਪਾ:-ਭੇਟਨ ਕੋ ਲਜਾਏ।

‡ਦੇਖੋ ਰੁਤ ੨ ਅੰਸੂ ੪੪ ਅੰਕ ੨੦ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੂਕ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਇ ਕਰਿ ਉਤਰੇ ਹਿਤ ਬਿਸਰਾਮ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਬ੍ਰਿੱਧਾ ਨੇ ਗੁਰੂ
ਪਛਾਨੇ । ਸ਼ਰਧਾਧਿਕ[1] ਪ੍ਰਨਾਮ ਪਗ ਠਾਨੇ । ਪੁਨ ਗਹਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਹਾਥ ਕੋ
ਲੀਨੋ।ਏਕ ਜਾਮ ਜਬਿ ਬੀਤਨ ਕੀਨੋ॥੨॥ਦੇਖਤਿ ਖੋਜ ਸਿੰਘ ਚਲਿ ਆਏ।
ਸੇਵਕ ਅਰੁ ਸਮਾਜ ਸਮੁਦਾਏ। ਤਬਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬ੍ਰਿਧਾ ਕਹਿ ਮਾਈ।
'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਕੁਛ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲਿਹੁ ਖਾਈ ॥ ੩ ॥ ਬਿਨ ਬਿਲੰਬ ਤੇ ਕਰਹੁੰ
ਤਯਾਰੀ[2] । ਅਚਹੁ ਇਹਾਂ, ਪੁਨ ਕਰਿ ਅਸਵਾਰੀ'। ਦੇਖਿ ਸ਼੍ਰਧਾ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ
ਬੋਲੇ। 'ਹਾਜ਼ਰ ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹੁਇ ਸੋ ਲੇ[3]' ॥ ੪ ॥ ਸੁਨਿ ਬਿਰਧਾ ਤਤਕਾਲ
ਸਿਧਾਰੀ। ਬਾਸਨ ਦੁਗਧ ਉਠਾਯਹੁ ਭਾਰੀ। ਲੇਕਰਿ ਮਧੁਰ ਸਹਿਤ[4] ਤਹਿਂ
ਆਈ। ਧਰਯੋ ਸਰਬ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਅਗੁਵਾਈ ॥੫॥ ਜੁਤਿ ਮਿਸ਼ਟਾਨ ਸੁ ਦੁਗਧ
ਮਲਾਈ।ਸੀਤਲ ਕੀਨਸਿ ਬਾਧੁ ਭੁਲਾਈ।ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਭਰਿ ਦੀਯੋ ਕਟੋਰਾ।
ਕਰਯੋ ਪਾਨ ਰੁਚਿ ਜਿਤਿਕ,ਸੁ ਛੋਰਾ[5]॥੬॥ਪੀਛੇ ਕੀਨ ਸਭਿਨਿ ਹੀ ਪਾਨਾ।
ਪੁਨ ਸਿੰਘਨਿ ਪਿਖਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। 'ਸ਼ਰਧਾ ਘਨੀ ਪਿਖੀ ਇਸ ਮਾਈ।
ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਦੁਗਧ ਬਹੁ ਲਯਾਈ' ॥ ੭ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖਿ ਤੇ ਬੋਲੇ ਮੁਸਕਾਤ।
'ਉਦੇ ਸਿੰਘ ! ਸੁਨਿ ਇਸ ਕੀ ਬਾਤ। ਦਿਨ ਥੋਰਨਿ ਕਾਇਆਂ ਇਹ ਤਯਾ-
ਗਹਿ। ਜਟ ਸਦਨ ਜਨਮਹਿ ਬਡਭਾਗਹਿ ॥ ੮ ॥ ਤਬਿ ਇਸ ਤੇ ਇਕ
ਸਿਧ ਜਨਮੈ ਹੈ।-ਸੰਮਨ ਜਤੀ-ਨਾਮ ਤਿਸ ਹ੍ਵੈਹੈ।ਮਾਨਨੀਯ ਸਭਿਲੋਕਨਿ
ਕੇਰਾ। ਬਚਨ ਸ਼ਕਤਿ ਧਰਿ ਗੁਨਨ ਬਡੇਰਾ' ॥ ੯ ॥ ਅਚਰਜ ਉਦੇ ਸਿੰਘ
ਸੁਨਿ ਹ੍ਵੈ ਕੈ। ਬੂਝਨਿ ਕਰੇ ਅਪਨ ਹਿਤ ਪੈਕੈ[6]।'ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ!ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ
ਗਯਾਤਾ। ਜਥਾ ਬੈਦ੍ਰਿਫਲ ਕਰ ਪਰ[7] ਜਾਤਾ ॥ ੧੦ ॥ ਕਰਹੁ ਬਤਾਵਨਿ
ਕਛੁ ਗਤਿ ਮੇਰੀ।ਕਹਾਂ ਜਨਮ ਕੋ ਧਰਿ ਹੌਂ ਫੇਰੀ?'।ਪ੍ਰਿਯਸੇਵਕ ਤੇ ਸੁਨਤਿ
ਉਚਾਰੀ। 'ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਸਿਰਦਾਰੀ[8]' ॥ ੧੧ ॥ ਚਾਰ ਬਾਰ ਲੈ ਕਰਿ
ਹੁਇ ਮਾਲਿਕ। ਕਰਹਿਂ ਰਾਜ ਭਾਰੀ ਮਹਿਪਾਲਕ[9]। ਬਾਰ ਪੰਚਮੀ ਉਪ-
ਜਹਿ ਤਬੈ। ਮੌਨ ਗ਼ਾਰਕੀ[10] ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜਬੈ ॥ ੧੨ ॥ ਹੁਇ ਕਰਤਾਰ ਕੋ
ਇਮ ਹੀ ਭਾਣਾ। ਰਾਜ ਖਾਲਸਾ ਕਰਹਿ ਮਹਾਨਾ'। ਇਮ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ
ਚਢਿ ਕਰਿ ਚਲੇ। ਡੇਰਾ ਆਨਿ ਕਰਯੋ ਇਕ ਥਲੇ ॥ ੧੩ ॥ ਕ੍ਰਮ ਕ੍ਰਮ ਮਗ

[1]ਸ਼ਰਧਾ ਵਧੀ ਤੇ। [2]ਮੈਂ ਤਯਾਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। [3]ਓਹੀ ਲੈ ਆ। [4]ਮਿੱਠੇ ਸਣੇ। [5](ਬਾਕੀ) ਛੋਡ ਦਿੱਤਾ। [6]ਭਾਵ ਅਪਣੀ ਬਾਬਤ। [7]ਹੱਥ ਤੇ ਧਰੇ ਬੇਰ ਵਾਂਗੂ। [8](ਤੈਨੂੰ ਦਿੱਤੀ)। [9]ਰਾਜਾ ਯਾ ਸਰਦਾਰ ਹੋਕੇ। [10]ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਫਰੰਗੀ ਗ਼ਾਰਕੀ ਪਦ ਪਿਆ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੌਨ ਗ਼ਾਰਕੀ ਦਾ ਭਾਵ ਫਿਰੰਗੀ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਸੌ ਸਾ: ਦੇ ਟੀਕਾਕਾਰ ਬੀ ਇਹੋ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਲੰਘ ਕਰਿ ਆਏ। ਬਸਹਿ ਗ੍ਰਾਮ ਚਮਕੌਰ ਜਿਬਾਣੇ[1]। ਉਤਰ ਪਰੇ ਕਰਿਬੇ ਹਿਤ ਡੇਰਾ। ਆਇਓ ਸਕਲ ਵਹੀਰ ਪਿਛੇਰਾ ॥੧੪॥ ਸਗਲ ਤੁਰੰਗਮ ਦਏ ਲਗਾਇ। ਤ੍ਰਿਣ ਦਾਣਾ ਆਨਯੋ ਸਮੁਦਾਇ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤਹਿਂ ਕਰਿਕੈ। ਭਈ ਜਾਮਨੀ ਸੁਪਤੇ ਪਰਿਕੈ ॥੧੫॥ ਰਾਤ ਪਾਛਲੀ ਜਾਗਨਿ ਕਰੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੋ ਸਿੰਘਨਿ ਰਰੇ। ਸੱਦੂ ਮੱਦੂ[2] ਆਸਾਵਾਰ। ਕੀਰਤਨ ਕਰਤੇ ਰਾਗ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੧੬॥ ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਥਿਰੇ। ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕੋ ਪਹਿਰਨ ਕਰੇ।ਭਈ ਪ੍ਰਾਤ ਪਿਖਿ ਥਲ ਅਭਿਰਾਮ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਨਸਿ ਤਹਾਂ ਮੁਕਾਮ ॥ ੧੭ ॥ ਦਿਵਸ ਚਢੇ ਤੇ ਸਿਖ ਸਮੁਦਾਏ। ਨਮੋ ਕਰਹਿਂ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਏ। ਜਹਿਂ ਜਹਿਂ ਸੁਧ ਹੋਈ ਜਿਸ ਗਾਉਂ। ਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ* ਆਏ ਚਿਤ ਚਾਉ ॥ ੧੮ ॥ ਦੁਗਧ ਦਹੀਂ ਲੇ ਰਸਤ ਘਨੇਰੀ। ਅਰਪ ਉਪਾਇਨ ਬਹੁ ਤਿਸ ਬੇਰੀ। †ਪਸ਼ਚਮ ਦਿਸ਼ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਘਨੀ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੁਧ ਇਤ ਕੀ ਸੁਨੀ[3] ॥ ੧੯ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਸੋ ਚਲਿ ਆਈ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ ਹੁਤੇ ਅਧਿਕਾਈ। ਬਲਖ ਬੁਖਾਰਾ ਅਰੁ ਕੰਧਾਰ। ਗ਼ਜ਼ਨੀ, ਕਾਬਲ ਨਗਰ ਉਦਾਰ ॥੨੦॥ ਪੁਰੀ ਜਲਾਲਾਵਾਦ ਪਿਸ਼ੌਰ।ਸਭਿ ਪੁਰਿ ਕੇ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਇਕ ਠੌਰ।ਦਰਸ਼ਨ ਕਾਰਨ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਚਲੇ।ਆਇ ਗ੍ਰਾਮ ਚਮਕੌਰ ਸੁ ਮਿਲੇ ॥ ੨੧ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਲਗਾਇ। ਸੰਗਤਿ ਲੇ ਅਕੋਰ ਸਮੁਦਾਇ। ਅਰਪ ਅਰਪ ਕਰਿ ਪਗ ਸਿਰ ਧਰੈਂ। ਬੈਠਿ ਸਮੀਪ ਦਰਸ ਕੋ ਕਰੈਂ ॥੨੨॥ ਸਿੱਖ ਮੁਖੀ ਜੋ ਸੰਗਤ ਕੇਰੇ।ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਇਓ ਭਲੇ। ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੁਛ ਮਿਲੇ' ॥ ੨੩ ॥ 'ਠਹਿਰਹੁ' ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਾਕ ਅਲਾਵਹਿਂ। 'ਧਨ ਕੋ ਦੇਵੈਂਗੇ ਮਰਿਵਾਵੈਂ[4]‡'। ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਤੂਸ਼ਨ ਭੇ ਧਰਿ ਤ੍ਰਾਸਾ—ਕਹਾਂ ਬਾਕ ਇਹ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ— ॥ ੨੪ ॥ ਕਰਿ ਬਿਚਾਰ ਬੋਲੇ ਤਿਹ ਸਮੇ। 'ਦੇਹੁ ਹੁਕਮ ਧੰਦ ਕੋ ਹਮੈ[5]। ਅਰ ਬਖਸ਼ਹੁ ਜੀਵਨ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਸੰਗਤਿ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ॥ ੨੫ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਆਏ। ਚਾਹੈਂ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਪਾਏ। ਸਕਲ

[1]ਜਿਸ ਬਾਰੇ। [2]ਨਾਮ ਰਬਾਬੀਆਂ ਦੇ। [3]ਇਥੇ ਔਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣੀ। [4]ਧਨ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤੇ ਮਰਵਾਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਅੱਗੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇਗਾ ਦੇਖੋ ਅੰਕ ੨੮। [5](ਘਰ ਬਾਹਰਦੇ ਕੰਮ ਧੰਦੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਓ। ਦੇਖੋ ਅਗੇ ਅੰਕ ੨੯। *ਪਾ:-ਕਰਿ। †ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੭੧ ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ। ‡ਪਾ:—ਧਨ ਕੋ ਦੇ ਵੈਰੀ ਮਰਵਾਵੈਂ).

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਿਲੋਕਨਿ ਅਹੈ ਤੁਮਾਰਾ'। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ॥ ੨੬॥

ਛੰਦ॥ 'ਬਰਸੈ ਬਾਦਲ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਿ ਜਲ ਲੇਯ ਨ ਖੇਤ। ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਚੁਪਕਾ ਹੁਇ ਰਹਜੈ ਕਹਾ ਬਾਦਲ ਹੇਤ[1]। ਚੰਦਨ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹਿਤ ਬਨ ਰਹੈ ਸੁਚੇਤ[2]। ਤੀਰਥ ਪਾਪਾਂ ਦੂਰ ਹਿਤ ਕਹਾ ਨ੍ਹਾਇ ਅਚੇਤ[3]। ਗੁਰੂ ਬਿਚਾਰਾ ਕਹਾ ਕਰੈ, ਸਿਖ ਫਸਿਆ ਏਤ[4]। ਮੀਠਾ ਦੇਵੈ ਬਾਲ ਨੂੰ ਓਹ ਮਾਂਗੈ ਰੇਤ[5]। ਘੜਾ ਲੱਜ ਹਥ ਖਸਮ ਦੇ ਕਹਾ ਕੂਪ ਨ ਦੇਤਿ[6]। ਬਾਪ ਮਾਇ ਹਿਤ ਕਹਾ ਕਰੈ ਸੁਤ ਦੇਤਿ ਨ ਭੇਤ[7]। ਲੀਪਨ ਹਾਰੇ ਦੋਸ਼ ਕਹਾ ਭੀਤ ਗਿਰਈ ਰੇਤ[8]। ਅਟਕਾ ਜਲ ਤਾ ਬੰਧੀਐ ਜਾਂ ਬੰਧਨਿਕੇਤ[9]। ਧਨ ਵਡਿਆਈ ਦੇਇ ਕਿਸ ਖਰ ਧੂੜੀ ਲੇਤਿ[10]। ਭਾਣ ਵਿਚਾਰਾ ਸੀਤ ਕਿਉਂ ਜਾਂ ਝੁਲਕਾ ਦੇਤਿ[11]। ਧੰਦੇ ਅਟਕੇ ਸਿੱਖ ਸੁਣ ਪਰਵਾਰ ਸਮੇਤ[12]। ਕਾਰੀਗਰ ਖਾਤੀ[13] ਕਹਾ ਕਰੇ ਕਾਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਖੇਤ। ਨਦੀ ਬਾਰ ਕਿਉਂ ਪੀਵੀਏ ਕੁਣੀਆ ਨਾਂ ਲੇਤ[14]। ਖਾਣਾ ਕੀਕੂੰ ਪੱਕਣਾਂ ਜੇ ਅੱਗ ਨ ਨਿਕੇਤ।ਬਿਨਾ ਸਮੇਂ ਤੇ ਬੁਧ ਨਹਿੰ ਕਿਆ ਹਠ ਕਾ ਹੇਤ[15]। ਮਨ ਹੀ ਢੱਕੂ ਘੁਮਾਰ ਕਾ ਘੜਿ ਭਾਂਡੇ ਦੇਤਿ[16]। ਮੁਹ ਕਾ ਆਖਣ

---

[1]ਭਾਵ, ਜੇ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਚੁਪ ਰਹੇ ਭਾਵ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਰਖੇ ਤਾਂ ਬੱਦਲ ਦਾ ਹਿਤ (ਸ੍ਵਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਵਸਾਉਣ ਦਾ) ਕੀ ਕਰੇਗਾ। [2]ਚੰਦਨ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਬਾਂਸ ਸੁਚੇਤ ਰਹੇ (ਕਿ ਸੁਗੰਧੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ ਤਾਂ ਚੰਦਨ ਕੀ ਕਰੇ)। [ਬਨ=ਬੇਣੁ—ਵਾਂਸ]। [3]ਤੀਰਥ ਦਾ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਦਾ ਹਿਤ ਕੀ ਕਰੇ ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਚੇਤ ਰਹੇ ਭਾਵ ਗਾਫਲੀ ਕਰੇ। [4]ਇਸ ਲੋਕ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ। [5]ਭਾਵ, ਮਾਂ ਕੀ ਕਰੇ ਜੇ ਓਹ ਦੇਵੇ ਖੰਡ ਤੇ ਬਾਲ ਮੰਗੇ ਰੇਤ। [6]ਘੜਾ ਤੇ ਲੱਜ (ਤਾਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈਕੇ) ਖਸਮ (ਵਹਾਵੇ ਨਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਕਹੇਗੇ ਕਿ) ਖੂਹ (ਪਾਣੀ) ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। [7]ਜੇ ਪੁੱਤ੍ਰ (ਆਪਣੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦਾ) ਭੇਤ ਨਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਹਿਤ ਕੀਹ ਕਰੇ। [8]ਰੇਤ ਦੀ ਕੰਧ ਜੇ ਢਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ.....। [9]ਜਲ ਅਗੇ ਅਟਕਾ (ਬੰਨ੍ਹ) ਤਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀਏ ਜੇ ਘਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ (ਸਾਮੱਗ੍ਰੀ) ਹੋਵੇ ਤਾਂ। (ਅ) (ਹੜ੍ਹ ਦੇ) ਜਲ ਅਗੇ ਅਟਕ (=ਬੰਨ੍ਹ) ਤਾਂ ਪਾਵੇ ਜੇ ਘਰ ਬੰਨ੍ਹਣੇ (ਉਸਾਰਣੇ) ਹੋਣ ਤਾਂ। (ੲ) ਜੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬੰਧ (ਭਾਵ ਘੜਾ) ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਲ (ਘਰ ਵਿਚ) ਰਖ ਸਕੀਏ। [10]ਜੇ ਖੋਤੇ ਨੇ ਧੂੜੀ ਵਿਚ ਹੀ ਲੇਟਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਡਿਆਈ ਤੇ ਧਨਤਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। (ਅ) (ਉਤੇ ਲੱਦੇ) ਧਨ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਿਸ ਖੋਤੇ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਜੇ ਉਹ (ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਢੇਰ ਤੇ ਧਨ) ਨੂੰ (ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ)। (ੲ) ਪਰੰਤੂ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ 'ਖਰ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਰਖ' ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਰਥ ਐਉਂ ਹੋਊ:—ਜੇ ਧਨ ਨੂੰ ਮਿਟੀ ਵਿਚ (ਦੱਬ) ਰਖੇ ਤਾਂ ਧਨ ਵਡਿਆਈ ਕੀਕੂੰ ਦੇਵੇ ? [11]ਭੱਠ ਵਿਚਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਠਰੇ ਜੇ (ਝੁਲਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ) ਝੁਲਕਾ ਦੇਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ। [12]ਸੁਣ ਹੇ ਸਿੱਖਾ ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਰਵਾਰ ਸਣੇ ਧੰਧਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋ (ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਰੇ। [13]ਕਾਰੀਗਰ ਤ੍ਰਿਖਾਣ। [14]ਚੁਕ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾਂ। (ਅ) ਕੰਢੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। [15]ਬੁੱਧੀ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਲੱਗਕੇ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਹਠ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ (ਭਾਵ ਹਠ ਨਾਲ ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ)। [16](ਜੇ) ਘੁਮਾਰ ਦਾ ਮਨ ਹੀ ਢੱਕੂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਕੀਹ ਓਹ ਭਾਂਡੇ ਘੜ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਸੰਕਲਪ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਮਿੱਟੀ ਤੇ ਚੱਕ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਨਹੀਂ ਘੜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। (ਅ) ਭਾਵ, ਜੇ ਘੁਮਾਰ ਦਾ ਮਨ ਚੱਕ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਂਡੇ ਨਹੀਂ ਘੜ ਸਕਦਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰੀਸ ਹੈ* ਫਿਰ ਮਨ ਹੀ ਚੇਤਿ[1]। ਪਹਿਲਾ ਮੰਗੇ ਸੰਗਤੀ ਗੁਰ ਦਿਲ ਹੇਤ[2]। ਕਰਮ ਕਰਾਵਾ ਹਾਥ ਕਾ ਮੂਹ ਮਾਰਿ ਸੇਤ[3]। ਹਉਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਲਿਹਾਰਨੇ ਜਿਹ ਮਰ ਮਨ ਨੈਤ[4]॥ ੧।

ਚੌਪਈ॥ ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਹੁ ਮਨ ਨਹੀਂ ਬਿਚਾਰੀ। ਤੁਮਰੇ ਹਿਤ ਹਮ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ। ਠਹਿਰਹੁ ਮਨ ਠਹਿਰਾਵਨ ਕਹਨੋ। ਇਹ ਤੁਮ ਅਰਥ ਨ ਉਰ ਮਹਿ ਲਹਨੋ॥ ੨੭॥ ਦੇਹਿ ਮੁਕਤਿ ਧਨ ਸਤਿਗੁਰ ਭਲੇ[5]। ਇਹ ਭੀ ਅਰਥ ਨ ਮਤਿ ਮਹਿ ਮਿਲੇ।—ਮਰਵਾਵਹਿਗੋ—ਕੀਨ ਉਚਾਰੇ। ਅਰਥ[6]:— ਕਿ ਕਾਟਹਿ ਜਨਮ ਤੁਮਾਰੇ॥ ੨੮॥ ਘਰਿ ਕੋ ਹੀ ਧੰਦਾ ਤੁਮ ਚਹਿਯੋ। ਅਜਹੂੰ ਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਮ ਕੋ ਰਹਿਯੋ[7]। ਤਊ ਨ ਸਹਿੰਸਾ ਉਰ ਮਹਿ ਧਰੋ। ਬਿਲਮ ਕਛੂ[8], ਨ ਉਤਾਵਲ ਕਰੋ॥ ੨੯॥ ਪਰਚੇ ਸ਼ਬਦ ਸਾਥ ਲਿਵ-ਲੀਨ। ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਤੁਮਕੋ ਗੁਰ ਦੀਨ। ਤਾਰਹਿਗੋ ਜਗ ਸਿਦਕ ਤੁਮਾਰਾ। ਰਹਹੁ ਸੁਚੇਤ' ਸੁ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਾ॥ ੩੦॥ 'ਹਮ ਭੀ ਨਦੀ ਨ ਉਤਰਹਿ ਪਾਰ। ਬਸਿ ਹੈਂ ਆਨੰਦ ਪੁਰੀ ਉਰਾਰ। ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚਹੁੰ ਨਾਂਹਿ। ਰਹੈਂ ਉਰੇ ਕੇ ਦੇਸ਼ਨਿ ਮਾਂਹਿ॥ ੩੧॥ ॥੬੧॥

ਰਾਮਦਾਸ ਸਰ ਸੰਗਤੀ ਨਾਇ ਸਹਿ ਨਿੱਤ। ਕੈ ਜੋਜਨ ਗੁਰ ਨਗਰ ਬਸ ਹਮ ਆਵਹਿ ਮਿੱਤ[9]। ਬੈਠ ਦੁਲੀਚੇ ਚਮਰ ਢੁਲ ਸਿੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਚਿੱਤ[10]। ਸਿੱਖ ਲਾਖ ਦਸ ਇਕਠੇ ਗਜ ਬਾਜ ਸਮੇਤ। ਲੂਟ ਪਿਆਰੀ ਮੇਰਿਆਂ ਘਰ ਧਨ ਕਾ ਖੇਤ[11]। ਸਭ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮੇਲ ਲੈ ਕੇ ਕਰੋਂ ਨ ਛੇਤ[12]। ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ

---

[1]ਮੂੰਹ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਰੀਸ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਫੇਰ (ਚਲੇਗਾ ਤਾਂ ਜੇਕਰ ?) ਮਨ ਵਿਚ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ। (ਅ) ਮੂੰਹੋਂ ਕਹਿਣਾ (ਤਾਂ) ਰੀਸ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ (ਇਸ ਨੂੰ) ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸੋਚ ਲਓ। [2]ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਗਤ ਨੇ ਮੰਗਿਆ (ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦਾ) ਦਿਲ ਵਿਚ ਹਿਤ ਹੋਇਆ (ਤਦੋਂ……)। [3](ਅਪਨੇ ਹੀ) ਕਰਮ ਦਾ ਤਮਾਚਾ (ਅਪਣੇ) ਹੱਥੀਂ (ਅਪਣੇ) ਮੂੰਹ ਤੇ ਮਾਰਕੇ (ਮੂੰਹ) ਚਿੱਟਾ (ਕਰ ਲਿਆ)। [4]ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਨਿਤ ਯਾਦ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਸਦਕੇ ਹਾਂ (ਅ) ਜਿਸ ਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ… [5]ਜੋ ਧਨ ਦੇਣਾ ਕਿਹਾ ਸੀ ਸੋ ਮੁਕਤਿ ਰੂਪੀ ਧਨ ਦੇਣਾ ਕਿਹਾ ਸੀ। [6](ਉਸਦਾ ਇਹ) ਅਰਥ ਸੀ ਕਿ। [7]ਪਰ ਤੁਸਾਂ ਘਰ ਦਾ ਧੰਦਾ ਹੀ ਚਾਹਿਆ, ਅਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਕਰਮ (ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਬਾਧਕ) ਬਾਕੀ ਹੈ। [8]ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਹੈ। [9](ਤਦੋਂ ਅਸੀਂ) ਹੀ ਮਿਤ੍ਰ ਆਵਾਂਗੇ। [10]ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਗੇ। [11](ਮੇਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਧਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਾਨੋਂ) ਘਰ ਧਨ ਦਾ ਖੇਤ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ (ਧਨ) ਲੁਟਾਉਣਾ ਮੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਜੋ ਮੇਰੇ ਹੋਣਗੇ ਓਹ ਬੜੇ ਦਾਨੀ ਹੋਣਗੇ। (ਅ) 'ਮੇਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇਗਾ' ਇਹ ਅਰਥ ਲਾਉਣਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰ ਧਨ ਦਾ ਖੇਤ ਹੋਵੇਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਦੀ ਕੀਹ ਲੋੜ ਹੈ? [12]ਢਿਕਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। *ਪਾ:—ਆਖਣ ਹੀ ਸਹੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਫਿਤਕਾਰੀ ਫੇਤ[1]। ਭਾਣਾ ਮੰਨਿਆਂ ਸੀਸ ਪਰ ਹੋਇ ਜੀਵਨ ਜੇਤਿ[2]*' ॥ ੨ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਾਕ ਸੁਹਾਏ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਿਖ ਮਨ ਮਹੁ ਪਛੁਤਾਏ ।–ਗੁਰ ਕੋ ਬਾਕ ਨ ਉਚਿਤ ਹਟਾਵਨ । ਮਾਨਹਿ ਸ਼ਰਧਾ ਜੁਤਿ ਸੁਖ ਪਾਵਨ ॥੩੨॥ ਅਪਨੋ ਹਿਤ† ਮਾਨਨ ਮਹਿ[3] ਜਾਨਹਿ।ਮਹਾਂ ਅਹਿਤ ਜੋ ਮੋਰਨ ਠਾਨਹਿ[4]–।ਸਕਲ ਖਾਲਸੇ ਗੁਰ ਬਚ ਸੁਨੇ। ਦਾਤ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਲਖੀ ਨ ਗੁਨੇ[5] ॥ ੩੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਸ ਕੀਨ ਚਮਕੌਰ। ਸੰਗਤਿ ਘਨੀ ਬਸੀ ਤਿਸ ਠੌਰ। ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਮਹਿ ਸੁਧਿ ਜਬਿ ਗਈ। ਸੈਨਾਂ ਸਿੰਘਨ ਆਵਤਿ ਭਈ॥੩੪॥ ਅਪਰ ਸਮਾਜ ਘਨੋ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਜੋ ਜੋ ਚਹਿਯਹਿ ਸੋ ਮੰਗਵਾਯੋ। ਡੇਰਾ ਭਯੋ ਗੁਰੂ ਕੋ ਭਾਰੀ। ਰਾਖੇ ਦੂਤ[6] ਲਗਾਇ ਪਹਾਰੀ[7]॥ ੩੫ ॥ਚਿਤਵਤਿ ਦ੍ਵੈਸ਼ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੰਗ ।–ਸੈਨਪ ਤੁਰਕ ਕਰਹਿ ਕੋ ਜੰਗ[8]–। ਕਰਤੇ ਰਹੇ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਸਦਾ।–ਕੋ ਉਮਰਾਵ ਲਰਾਵੈਂ ਕਦਾ[9]–॥ ੩੬ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਸੰਗਤਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਦੋਇ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੨॥

੩੨. [ਸਿਦਾ ਬੇਗ ਸ਼ਰਨ ਆਯਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥‡ ਦ੍ਵੈ ਉਮਰਾਵ ਲਹੌਰ ਕੋ ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਮਗ ਜਾਤਿ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਸੁਨਿ ਬਾਤ ਕੋ ਘਾਤ ਜਾਨਿ ਭਲਿ ਭਾਂਤਿ॥੧॥ਚੌਪਈ॥ਆਦਿਕ ਭੂਪਚੰਦ§ ਹੰਡੂਰੀ।ਸਭਿ ਕੇ ਸੰਗ ਗਿਨੀ ਬਿਧਿ ਰੂਰੀ।'ਔਰਕ ਆਨਿ ਬਨੀ ਕਨੋ ਟਰੋ। ਤੁਰਕ ਲਰਾਵਹੁ ਆਪ ਨ ਲਰੋ ॥ ੨ ॥ ਕੋਤਿਕ ਦਰਬ ਦੋਉ ਉਮਰਾਉ।

[1]ਫਤਹ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫਤਹ ਕਰੇਗਾ ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ। (ਅ) ਫਿਟਕਾਰਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਫਤਹ ਕਰੇਗਾ। [2](ਉਦੇ ਸਿੰਘ) ਨੇ ਸਿਰ ਤੇ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੂਚਨਾ–'ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਮਕੌਰ ਜੰਗ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਚਮਕੌਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਮਹਾਂ ਜੁੱਧ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸੀ। (ਅ) ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਤੇ ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਉਨਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ। [3](ਬਚਨ) ਮੰਨਣ ਵਿਚ। [4]ਜੋ ਮੋੜਨਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ। [5]ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਦਾਤ ਨੂੰ ਲਖ ਲਿਆ (ਤੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ) ਨਿਰਗੁਣੇ ਹਾਂ। (ਅ) ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਦਾਤ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਸਮਝ ਨਾਂ ਸਕੇ। [6]ਸੂਹੀਏ। [7]ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ। [8]ਕੋਈ ਤੁਰਕ ਸੈਨਾ-ਪਤੀ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ) ਜੰਗ ਕਰੇ। [9]ਭਾਵ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਸਦਾ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਕੋਈ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਸੈਨਾ ਪਤੀ ਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਲੜੇ। (ਅ)''ਕਦੇ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ (ਤੁਰਕ) ਉਮਰਾਵ ਨਾਲ ਲੜਾ ਦੇਈਏ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ।

*ਪਾ:–ਚੇਤ। †ਪਾ:–ਅਪਨੇ ਹਿਤ। ‡ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੨੦ ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਭੁਲੀ।

§ਪੁਰਾਤਨ ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਪਾਠ 'ਭੂਪਚੰਦ' ਹੈ, ਮਗਰਲਿਆਂ ਤੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਹੈ। ਹੰਡੂਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਭੂਪ ਚੰਦ ਸੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਿ ਬਾਹਰ ਪਰਥਾਊਂ[੧]। ਨਹੀਂ ਦੁਰਗ ਬਡ ਲਰਿਬੇ ਕਾਰਨ।
ਥੋਰੇ ਸਿੰਘ ਧਰੇ ਹਥੀਆਰਨਿ ॥੩॥ ਆਪ ਆਪਨੇ ਅਹੈਂ ਟਿਕਾਨੇ[੨]।
ਸੋ ਨਹਿਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਹਿਂ ਤਿਸ ਥਾਨੇ[੩]। ਭੇੜ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਬਨ ਜਾਇ।
ਕੌਨ ਲਰੈ ਤੁਰਕਨਿ ਅਗਵਾਇ ॥੪॥ ਲੂਟ ਜਾਵਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਡੇਰਾ।
ਕਿਮ ਹੂੰ ਬਚੈ ਨ, ਹੁਇ ਝਟ ਝੇਰਾ। ਹਤਨੋ ਜਾਇ ਗੁਰ ਕਿਧੌਂ ਪਲਾਇ।
ਹਮਰੀ ਬਾਤ ਭਲੀ ਬਨਿ ਜਾਇ॥੫॥ਨਹਿ ਕਲਗੀਧਰ ਕਰਹਿ ਬਿਗਾਰਾ[੪]।
ਹਮਰੋ ਦੇਸ਼ ਨਿਭੈ ਹੁਇ ਸਾਰਾ'। ਇਮ ਗਿਨਿ ਸਭਿਨਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਠਾਏ।
ਮਿਲੇ ਪੰਥ ਮਹਿ ਹੁਇ ਅਗੁਵਾਏ ॥੬॥ ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਕੋ ਕਹਨੋ ਸੁਨਾਯੋ।
ਲਘੁ ਦਲ ਜੁਤਿ ਗੁਰ ਸਿਵਰ ਬਤਾਯੋ।ਮਜਲ ਮਜਲ ਪ੍ਰਤਿ ਦਰਬ ਹਜ਼ਾਰ।
ਹਮਰੋ ਕਾਰਜ ਦੇਹੁ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੭ ॥ ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਸੰਗ[੫] ਸਦਾ ਬਖੇਰਾ।
ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਿਸ ਬੇਰਾ। ਲੁਦਕ[੬] ਨਗਰ ਕੋ ਪੰਥ ਨ ਜਾਵਹੁ।
ਘਾਟ[੭] ਦੂਸਰੇ ਸੁਗਮ ਸਿਧਾਵਹੁ ॥ ੮ ॥ ਪਰਲੇ ਪਾਰ ਗ੍ਰਾਮ ਚਮਕੌਰ।
ਬੁਰਜ ਨ ਦੁਰਗ ਅਟਾ ਤਿਸ ਠੌਰ[੮]। ਥਲ ਮਦਾਨ ਮਹਿ ਉਤਰਯੋ ਡੇਰਾ[੯]।
ਪਰਹੁ ਅਚਾਨਕ ਲੀਜੈ ਘੇਰਾ' ॥ ੯ ॥ ਸੈਦਾਬੇਗ ਏਕ ਕੋ ਨਾਉਂ।
ਅਲਫਖ਼ਾਨ ਦੂਸਰ ਉਮਰਾਉ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਦੌਨ ਲੋਭ ਕੇ ਪ੍ਰੇਰੇ। ਤਿਸੀ ਪੰਥ
ਮਹਿ ਪਾਇਨ ਗੇਰੇ[੧੦]॥ ੧੦ ॥ ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਉਲੰਘਿ ਆਇ ਦਲ ਸਾਰਾ। ਸੁਨਨੋਂ
ਖਾਲਸੇ ਬਜਤਿ ਨਗਾਰਾ। ਇਤਨੇ ਮਹਿਂ ਇਕ ਨਰ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਦਲ
ਮਹਿ ਹੁਤੋ[੧੧] ਭੇਤ ਸਭਿ ਲਯਾਯੋ ॥ ੧੧ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਗੁਰ ਸਾਥ ਉਚਾਰਾ।
'ਕਿਮ ਨਚਿੰਤ ਪ੍ਰਭੁ! ਡੇਰੋ ਡਾਰਾ? ਤੁਮ ਪਰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਅਸਵਾਰ। ਦੈ
ਉਮਰਾਵ ਆਇ ਰਿਸ ਧਾਰਿ ॥ ੧੨॥ ਪ੍ਰੇਰਿ ਗਿਰੇਸ਼ੁਰ[੧੨] ਇਤ ਲੇ ਆਏ।
ਸਾਵਧਾਨ ਪ੍ਰਭੁ ਰਚਉ ਉਪਾਏ।ਮੈਂ ਰਾਵਰਿ ਸਿਖ ਸੁਨਿਕੈ ਧਾਯੋ।ਆਨਿਭੇਤ
ਗਨ ਰਿਪੁਨਿ[੧੩] ਬਤਾਯੋ'॥੧੩॥ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਾ। 'ਦਿਹੁ
ਬਜਾਇ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ। ਡਾਲਿ ਹਯਨਿ ਪਰ ਜ਼ੀਨ ਉਤਾਲੇ। ਤੁਪਕ
ਖੜਗ ਧਨੁ ਢਾਲ ਸੰਭਾਲੇ ॥੧੪॥ ਸਾਵਧਾਨ ਹ੍ਵੈ ਰੋਕਨੋ ਆਗਾ[੧੪]।ਸਿੰਘਨਿ

---

[੧]ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ (ਅਨੰਦ) ਪੁਰੋਂ ਬਾਹਰ ਪਰਾਈ ਥਾਂ ਵਿਚ ਹਨ। [੨]ਟਿਕਾਨੇ ਹਨ (ਸਿੰਘ)। [੩]ਭਾਵ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ। [੪]ਫਿਰ ਸਾਡਾ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। [੫]ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨਾਲ। [੬]ਲੁਧਿਆਣਾ। [੭]ਪੱਤਣ। [੮]ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਓਥੇ ਬੁਰਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕੋਈ ਅਟਾਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। [੯]ਮਦਾਨੇ ਥਾਂ ਉਤਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਡੇਰਾ। [੧੦]ਪੈਰ ਧਰੇ। [੧੧](ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ) ਦਲ ਵਿਚ ਸੀਗਾ। [੧੨]ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ। [੧੩]ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭੇਤ। [੧੪]ਹੋਕੇ ਅੱਗਾ ਰੋਕਿਓ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰਿਦੈ ਬੀਰ ਰਸ ਜਾਗਾ। ਦਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੋਨਹੁ ਹੋਏ। ਗੋਚਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪਰਸਪਰ ਦੋਏ[1] ॥ ੧੫ ॥ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰੀ ਇਕ ਉਮਰਾਵ। ਸੈਦਾਬੇਗ ਜਿਸੀ ਕੋ ਨਾਵ। ਤਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਸ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚਲਾਈ। ਤਤਛਿਨ ਰਿਦੇ ਸੁਮਤਿ ਹੁਇ ਆਈ ॥ ੧੬ ॥ ਜਾਗ ਪਰੇ ਪੂਰਬਲੇ ਭਾਗਾ। ਸੁਪਤਿ ਉਠਨੋ ਜਿਮ ਲਗ ਅਨੁਰਾਗਾ[2]। ਜੇਤਿਕ ਚਮੂੰ ਕਹੇ ਮੈਂ ਹੁਤੀ। ਸਭਿ ਕੀ ਅਪਨ ਸੰਗ ਕਰ ਮਤੀ[3] ॥ ੧੭ ॥ ਜੇਤਿਕ ਹੁਤੀ ਸ਼ਾਹ ਦਿਸ਼ ਕੇਰੀ। ਸਭਿ ਕੋ ਤਜਾਗ ਕੀਨ ਤਿਸ ਬੇਰੀ। ਪ੍ਰਿਥਕ ਹੋਹਿ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਵਾਯੋ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮਚਾਯੋ ॥ ੧੮ ॥ ਜਬਿ ਘਮੰਡ ਕੀ ਮਚੀ ਲਰਾਈ[4]। ਜ੍ਵਾਲਾ ਬਮਣੀ[5] ਬ੍ਰਿੰਦ ਚਲਾਈ। ਫੇਰਿ ਹਯਨਿ ਕੋ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ। ਤਥਾ ਤੁਰਕ ਸਨਮੁਖ ਹ੍ਵੈ ਮਾਰੈਂ ॥ ੧੯ ॥ ਸੁਭਟ ਤੁਰੰਗ ਅੰਗ ਲਗ ਗੋਰੀ। ਗਿਰਹਿਂ ਧਰਨ ਪਰ ਮੁਖ ਨਹਿਂ ਮੋਰੀ[6]। ਦਿਸ਼ ਦੋਇਨਿ ਤੇ ਟਿਕੀ ਲਰਾਈ। ਅਵਲੋਕਹਿਂ ਥਿਰ ਹੋਇ ਗੁਸਾਈਂ ॥ ੨੦ ॥ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਹਾਰ ਸਰਨਿ ਕੋ ਕਰੈਂ[7]। ਗਾਢੇ ਹੋਇ[8] ਖਾਲਸਾ ਲਰੈ। ਕਿਤਕਿ ਬੇਰ ਜਬਿ ਲਰਤਿ ਬਿਤਾਈ। ਸੈਦਾਬੇਗ ਚਹੈ ਸ਼ਰ-ਨਾਈ[9] ॥ ੨੧ ॥ ਤਜਿ ਤੁਰਕਨਿ ਕੇ ਦਲ ਕੋ ਸਾਥ[10]। ਮਿਲ੍ਯੋ ਖਾਲਸੇ ਸਨ ਕਹਿ ਗਾਥ[11]। 'ਜਿਮ ਤੁਮ ਗੁਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬਡੇਰੇ। ਤਥਾ ਪਿਖੀਜੈ ਮੋ ਕੋ ਚੇਰੇ ॥ ੨੨ ॥ ਜੰਗ ਜੀਤਿ ਕੈ ਮਿਲਿਹੌਂ ਫੇਰ[12]'। ਇਮ ਕਹਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਭਯੋ ਦਲੇਰ। ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਆਗੈ ਹੁਇ ਲਰਿਓ। ਗਨ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਮਾਰਨ ਕਰਿਓ ॥ ੨੩ ॥ ਅਲਫ਼ ਖ਼ਾਨ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਬਿਪ੍ਰੀਤ। –ਸਾਥੀ ਫਟਜੋ ਕਹਾਂ ਅਬਿ ਜੀਤ?–। ਸਨੇ ਸਨੇ ਨਿਜ ਸੈਨ ਹਟਾਈ। ਤਊ ਖਾਲਸਾ ਮਾਰਤਿ ਜਾਈ ॥ ੨੪ ॥ ਸੈਦਾਬੇਗ ਸਿੰਘ ਮਿਲਿ ਸਾਰੇ। ਦੂਰ ਭਜਾਵਤਿ ਲਗ ਬਹੁ ਮਾਰੇ[13]। ਲੇ ਕਰਿ ਫਤੇ ਹਟੇ ਪਸ਼ਚਾਤੀ। ਤੁਰਕ ਪੁੰਜ ਕੇ ਬਨ ਕਰਿ ਘਾਤੀ ॥ ੨੫ ॥ ਜਹਾਂ ਖਲੇ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਧੀਰ। ਉਰ ਪ੍ਰਮੋਦ ਧਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਤੀਰ। ਸੈਦਾਬੇਗ ਉਛਰਿ

---

[1]ਦੋਵੇਂ (ਦਲ) ਇਕ ਦੂਏ ਨੂੰ ਦਿੱਸ ਪਏ। [2]ਮਾਨੋਂ ਪ੍ਰੇਮ (ਅਗੇ ਹੀ) ਲਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, (ਤੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਹੁਣ) ਸੁੱਤਾ ਜਾਗ ਉਠਿਆ ਹੈ। [3]ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਪਣੇ ਨਾਲ ਰਲਾਕੇ। [4]ਜਦੋਂ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਮਚੀ। [5]ਬੰਦੂਕਾਂ। [6]ਭਾਵ ਸੂਰਮੇ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਮੋੜਦੇ। [7](ਆਪ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। [8]ਤਕੜੇ ਹੋਕੇ। [9]ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਚਾਹੇ। [10]ਦਲ ਦਾ ਸੰਗ ਤਜਕੇ। [11]ਅਪਣਾ ਹਾਲ ਕਹਿਕੇ। [12]ਮਿਲਾਂਗਾ ਫੇਰ (ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨੀ ਸੀਸ ਟਿਕਾਵਣ ਹਿਤ)। [13]ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤਕ ਭਜਾਏ ਤੇ ਮਾਰੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਾਥ ਤਰੇ। ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰੇ ॥ ੨੬ ॥ਬੋਲੇ ਪ੍ਰਭੁ, 'ਉਮਰ ਬਰ ਕਰਾਰ[੧]। ਮਿਲੇ ਸੁ ਖੂਬ ਈਨ ਤਕਰਾਰ[੨]*।ਸੈਦਾਬੇਗ ਸਮਝ ਤੂੰ ਬੇਗ[੩]। ਅਹੋ ਕੰਧਾਰੀ ਬਾਂਧਹੁ ਤੇਗ[੪]॥੨੭॥ ਪੂਰਬ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਤੁਮ ਮਿਲੇ। ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੁਤੀ ਤਬਿ ਭਲੇ† । ਤਬਿ ਹਮ ਤੋ ਸੋਂ ਇਮ ਕਹਿ ਗਏ।—ਕਬਹਿ ਬੁਲਾਵਹਿੰਗੇ ਹਿਤ ਕਿਏ[੫] ॥੨੮॥ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿਲੋਕਨ ਕਰੈਂ ਤਿਹਾਰੋ। ਤਬਿ ਪਰਖਹਿੰਗੇ ਜਥਾ ਉਚਾਰੋ—। ਪਰਚਾ ਪ੍ਰਥਮ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਕੀਆ[੬]। ਪਾਛੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਦੀਆ ॥ ੨੯ ॥—[੭]ਤੁਪਕ ਕਮਾਇਲ ਕਰਾਮਾਤ। ਚਿ ਨ ਖੈਰ ਖਿਲਸ ਜੰਨਾਤਿ'—[੮]ਏਤੀ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਜਬਿ ਕਹੀ।ਸਮਝੜੋ ਮੁਗ਼ਲ ਰਿਦੇ ਤਬਿ ਸਹੀ ॥ ੩੦ ॥ ਪਰਯੋ ਅਗਾਰੀ ਦੰਡ ਸਮਾਨ।'ਰਾਖਿ ਰਾਖਿ ਮੁਝ ਪੀਰ ਮਹਾਨ ! ਰਾਵਰਿ ਦਰਸ ਸੁਨੇ ਬਚ ਜਬੈ। ਪੂਰਬ ਸਿਮ੍ਰਤ ਭੀ[੯] ਅਬਿ ਸਬੈ ॥੩੧॥ ਭਈ ਸ਼ਕਤਿ ਮੁਝ ਬਿਖੈ ਬਿਸਾਲ। ਰਖਹੁ ਪੀਰ ਜੀ ! ਲੇਹੁ ਸੰਭਾਲ। ਜਿਤਿਕ ਪ੍ਰਥਮ ਕੀ[੯]ਬਾਤਿ ਉਬਾਚੀ। ਸਭਿ ਜਾਨੀ ਮੈਂ ਬਿਤੀ ਸੁ ਸਾਚੀ' ॥ ੩੨॥ ਦੇ ਧੀਰਜ ਤਬਿ ਪ੍ਰਭੁ ਢਿਗ ਰਾਖਾ। ਜਿਸਕੋ ਨਿਤ ਦਰਸ਼ਨ ਅਭਿਲਾਖ । ਮੁਗ਼ਲ ਪ੍ਰਮੋਦ[੧੦] ਘਨੋ ਉਰ ਪਾਯੋ। ਜੇਤਿਕ ਡੇਰਾ ਸਕਲ ਲੁਟਾਯੋ ॥੩੩॥ ਸਭਿ ਕਿਛ ਤਯਾਗਿ ਰਹਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਸ।—ਹੁਇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਖ—ਲਾਗੀ

[੧]ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਵੱਡੀ ਹੋਵੇ। [੨]ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਇਕਰਾਰ (ਮੂਜਬ) ਚੰਗੇ ਮਿਲੇ ਹੋ। [੩]ਛੇਤੀ ਸਮਝ। ਤੂੰ ਕੰਧਾਰੀ ਸੈਂ ਤੇ ਤੇਗ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੈਂ। [੫]ਕਦੀ ਫੇਰ ਸੱਦਾਂਗੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ। [੬]ਤਦੋਂ ਨਾਮ ਦਾ ਪਰਚਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਹਿਲੋਂ, ਭਾਵ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਸੀ ਤੈਨੂੰ। [੭]ਜੇ ਤੁਪਕ ਪਾਠ ਸਹੀ ਸਮਝੀਏ ਤਾਂ ਅਰਥ ਐਉਂ ਹੋਸੀ:—ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਕਮਾਈ ਯਾ ਕਮਾਲ (ਐਸਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ) ਕਰਾਮਾਤ (ਸਮਝਨ)।(ਅ)ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਕਮਾਲ ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ।(ਇਸ ਕਮਾਲ ਵਾਲੇਨੂੰ)ਕਿਹੜੀ ਨੇਕੀ ਨਹੀਂ (ਮਿਲੇਗੀ ਦੋਸਤਾਂ ਵਾਲੀ ਕਿ) ਬਹਿਸ਼ਤਾਂ ਵਾਲੀ(ਭਾਵ ਦੁਇ ਮਿਲਨਗੀਆਂ, ਦੋਸਤ ਤਾਂ ਅਸ਼ ਅਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਕਮਾਲ ਤੇ, ਤੇ ਕਮਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਸੂਰਬੀਰ ਸੁਰਗਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)।[ਫਾ:,ਚਿਨ=ਓਹ ਨਾ=ਕਿਹੜੀ ਨਹੀਂ। ਅ:, ਖ਼ੈਰ=ਨੇਕੀ।ਖਿਲਿਸ=ਸੱਚਾ ਦੋਸਤ, ਦੋਸਤੀ। ਜੰਨਾਤ=ਜੰਨਤ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ, ਸੁਰਗਾਂ]। (ੲ) ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ ਤੁਬਕ।ਅਰਥ ਫਿਰ ਐਉਂ ਬੀ ਲਗਦਾ ਹੈ:—(ਕਿ ਤਦੋਂ) ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ (ਤੁਸਾਂ ਵਿਚ)ਕਰਾਮਾਤ ਦਾ ਕਮਾਲ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਖ਼ੈਰ ਨਹੀਂ (ਸਿਵਾ ਆਪਣੀ)ਦੋਸਤੀ ਦੇ,(ਇਨਸਾਫ ਕੀਹੈ)ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤਕ (ਏਹ ਗਲ ਮੰਨਦੇ ਹਨ) [ਤੁਬਕ=ਤੁਵ+ਕ=ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ]। [੮]ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ। [੯]ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ। [੧੦]ਖੁਸ਼ੀ। *ਪਾ:—ਲੀਨ ਤਕਰਾਰ। ਪੁਨਾ:—ਮਿਲੇ ਸੁ ਖੂਬ ਤੁਮ ਈਕਰਾਰ। ਸੌ ਸਾ: ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ, ਮਿਲੇ ਖੂਬ ਈਨ ਤਕਰਾਰ। †ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ:—ਬਾਗ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਥੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਸ। ਸਗਲੇ ਤੁਰਕ ਗਏ ਜਬਿ ਦੂਰ। ਉਤਰੇ ਡੇਰੇ ਬਿਖੈ ਹਜ਼ੂਰ[1] ॥੩੪॥
ਖਾਨ ਪਾਨ ਦਾਨਾ ਤ੍ਰਿਨ ਪਾਇ। ਬਸੇ ਨਿਸਾ ਪੂਰਬ ਕੀ[2] ਥਾਇ। ਭਈ
ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਕੂਚ ਕਰਿ ਦੀਨ। ਸੈਦਾਬੇਗ ਹਕਾਰਨਿ ਕੀਨ ॥ ੩੫ ॥ ਬਖਸ਼ੇ
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੇਰ। ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਮੁਦਤਿ ਬਡੇਰ। ਚਲ੍ਯੋ ਸੰਗ
ਮਿਲਿ ਸਿੰਘਨਿ ਸਾਥ। ਗਮਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਦਿਸ਼ ਨਾਥ ॥ ੩੬ ॥ ਸਗਲੋ
ਪੰਥ ਉਲੰਘਨਿ ਕਰਿਓ। ਦੁੰਦਭਿ ਸ਼ਬਦ ਸ਼੍ਰੋਨ ਮਹਿ ਪਰਿਓ। ਪੁਰਿ ਜਨ
ਸੁਨਿਕੈ ਬਹੁ ਅਹਿਲਾਦੇ।ਨਿਕਸੇ ਚਾਰੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ॥੩੭॥ਮਿਲਿ ਮਾਨਵ
ਸਭਿ ਵਹੀਰ ਪਧਾਰੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤਿ ਬੰਦਨਾ ਧਾਰੇ। ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
ਪ੍ਰਭੁ ਸਭਿ ਪ੍ਰਤਿ ਗਾਏ। ਮਿਲੇ ਅੱਗ੍ਰ ਜੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ ॥ ੩੮ ॥ ਅਨਿਕ
ਬਿਧਿਨਿ ਕੀ ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨ। ਪਰਸਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਾਇਨਿ।
ਅੱਗ੍ਰ ਆਇ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਨਰ ਹਰਖੇ।ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਬਰੇ ਪੁਸ਼ਪ ਗਨ ਬਰਖੇ॥
੩੯ ॥ ਗਏ ਤੁਰੰਗਮ[3]* ਪੰਥ ਬਜਾਰੇ। ਸਗਰੇ ਨਰ ਬੰਦਨ ਕਹੁ ਧਾਰੇ।
ਉਤਰ ਪਰੇ ਨਿਜ ਮੰਦਰ ਗਏ। ਪ੍ਰਥਮ ਮਾਤ ਕੋ ਬੰਦਨ ਕਏ ॥ ੪੦ ॥
ਆਸ਼ਿਖ ਦੇ ਸਿਰ ਪਰ ਕਰ ਫੇਰਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਉਰ ਅਨੰਦ ਬਡੇਰਾ।ਬੈਠਨ
ਕੇ ਸਥਾਨ ਪੁਨ ਗਏ। ਰੁਚਿਰ ਪ੍ਰਯੰਕ ਡਸਾਵਨਿ ਕਏ ॥ ੪੧ ॥ ਦਿਨ
ਕੇਤਿਕ ਪੁਰਿ ਬਸੇ ਗੁਸਾਈਂ। ਸੰਗਤ ਚਲੀ ਆਇ ਸਮੁਦਾਈ। ਦਰਸ਼ਨ
ਕਰਹਿਂ ਕਾਮਨਾ ਪਾਵਹਿਂ। ਬਸਹਿਂ ਨਿਕਟ ਪੁਨ ਸਦਨ ਸਿਧਾਵਹਿਂ ॥੪੨।
ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਸੈਦਾਬੇਗ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਦ੍ਵੈ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੩੨॥

੩੩. ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਠਾਨ ਨੇ ਖੋਹੀ,।

ਦੋਹਰਾ॥ਸੈਦਬੇਗ ਤੇ ਸਭਿ ਸੁਨ੍ਯੋ ਗਿਰਈਸ਼੍ਵਰਨ[4] ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ। 'ਸੈਨ ਗੁਰੂ ਪਰ
ਦਰਬ ਦੇ ਲ੍ਯਾਏ ਲਰਨ ਪ੍ਰਯਾਤਿ[5]' ॥੧॥ਚੌਪਈ॥ ਉਦੇਸਿੰਘ ਆਲਮਸਿੰਘ
ਆਦਿ।ਸਭਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹੋਏ ਬਿਸਮਾਦਿ।–ਮੰਦ ਮਤੀ ਸਭਿ ਦੁਸ਼ਟ ਪਹਾਰੀ।
ਰਚ੍ਯੋ ਕਪਟ ਆਨ੍ਯੋ ਦਲ ਭਾਰੀ–॥੨॥ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਾ ਮਝਾਰਾ।
ਥਿਰੇ, ਖਾਲਸਾ ਆਇਹੁ ਸਾਰਾ। ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਮਹਕਮ ਸਿੰਘ ਧੀਰ।
ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ॥ ੩ ॥ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਆਏ।
ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਗੁਰ ਕੋ ਦਰਸਾਏ। ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਕਹੀ ਤਬਿ ਬਾਤ। 'ਪ੍ਰਭੁ

[1](ਤਦ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਉਤਰੇ। [2]ਪਹਿਲੇ ਜਿੱਥੇ ਉਤਰੇ ਸਨ। [3]ਭਾਵ, ਘੋੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਵਾਰ। [4]ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ। [5]ਕਿ (ਸਾਡੀ) ਸੈਨਾਂ ਨੂੰ ਦੌਲਤ ਦੇਕੇ ਗੁਰ ਜੀ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਏ ਸਨ।

*ਪਾ:–ਤੁਰਗ ਮੁਹਿਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੀ! ਗਿਰਪਤਿ ਗਤਿ ਬਿੱਖ੍ਯਾਤ[1] ॥੪॥ ਊਪਰ ਤੇ ਮਿਲਿ ਕੀਨਸ ਮੇਲਾ। ਰਾਖ੍ਯੋ ਅੰਤਰ ਕਪਟ ਦੁਹੇਲਾ। ਸੈਨ ਅਚਾਨਕ ਤੁਰਕਨਿ ਕੇਰੀ। ਲਰਿਬੇ ਹੇਤ ਆਨਿ ਕਰਿ ਗੇਰੀ[2] ॥੫॥ ਸੈਦਾਬੇਗ ਬਤਾਵਤਿ ਸਾਰ[3]। ਗਹਿਬੇ ਹਿਤ ਤੁਮਕੋ ਛਲ ਧਾਰਿ। ਰਾਵਰ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਭਾਰਾ। ਛ੍ਵੈ ਨ ਛਾਵ ਭੀ ਸਕੈਂ ਗਵਾਰਾ[4] ॥੬॥ ਦੇਕਰਿ ਦਰਬ ਤੁਰਕ ਗਨ ਆਨੇ। ਇਸੀ ਜਤਨ ਮਹਿ ਲਗੇ ਮਹਾਨੇ'। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਭੀ ਕਹ੍ਯੋ। 'ਸਿਰ ਲਗ ਬੈਰ ਇਨਹੁ ਕੋ ਲਹ੍ਯੋ ॥੭॥ ਸਤਿਗੁਰ ਛਿਮਾ ਧਰਤਿ ਹੈਂ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ। ਮੂਰਖ ਕਪਟ ਰਚੰਤਿ ਹੈਂ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ। ਲੈਨਿ ਦੈਨਿ ਇਨਕੋ ਨਹਿ ਕੋਈ। ਤਊ ਮੂਢ ਛਲ ਠਾਨਹਿ ਸੋਈ' ॥੮॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਬਾਕ ਅਲਾਇ। 'ਇਹ* ਪਲਟੋ ਸਭਿ ਲੇਹਿ ਬਨਾਇ। ਕਰੈ ਖਾਲਸਾ ਮਹਿਦ ਬਖੇਰਾ। ਦੁਹਨਿ ਬਿਖੈ ਪਾਇ ਹੈ ਫੇਰਾ ॥੯॥ ਸਮਾਂ ਪਾਇ ਇਨਕੀ ਜਰ ਜਾਇ[5]। ਰਾਜ ਖਾਲਸਾ ਕਰੈ ਬਨਾਇ। ਅਬਿ ਭੀ ਸੁਖ ਸੋਂ ਸੁਪਤਿ ਨ ਦੀਜੈ।ਕਹੀ ਦ੍ਰੁਮ ਕ੍ਰਿਖੀ ਕਰਿ ਲੀਜੈ[6] ॥੧੦॥ ਖੜਗ ਕੇਤੁ ਨਿਤ ਹਮਹੁ ਸਹਾਇਕ। ਕੋ ਗਹਿ ਸਕੈ, ਕੌਨ ਹੁਇ ਘਾਇਕ ? ਪ੍ਰਥਮ ਮੇਲ ਭੀ ਇਨਹੂੰ ਕੀਨੋ। ਬਹੁਰ ਕਪਟ ਮੂਢਨਿ ਰਿਤ ਦੀਨੋ ॥੧੧॥ ਪਲਟਾ ਲੇਹਿ ਖਾਲਸਾ ਇਨ ਤੇ। ਰਾਜ ਤੇਜ ਬਿਨ-ਸਹਿ ਨਿਤ ਹਨਤੇ[7]"। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਇਮ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। ਸੁਨਿ ਹਰਖ੍ਯੋ ਸਭਿ ਪੰਥ ਮਹਾਨਾ ॥੧੨॥-ਸਿਖ੍ਯਾ ਉਚਿਤੇ ਕਹਾਂ ਪਹਾਰੀ[8]। ਸੁਧਰਹਿ ਮੂਢ ਪਰਹਿ ਜਬਿ ਮਾਰੀ-। ਸੋ ਬਾਸੁਰ ਨਿਸ ਜੁਗਤ ਬਿਤਾਯੋ[9]। ਭਈ ਭੋਰ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਵਾਯੋ ॥੧੩॥ ਸਿੰਘਨ ਜ਼ੀਨ ਤੁਰੰਗਨਿ ਡਾਲੇ। ਕਸੀ ਕਮਰ ਗਨ ਤੁਪਕ ਉਠਾਲੇ। ਚਢ੍ਯੋ ਖਾਲਸਾ ਹੇਤ ਸ਼ਿਕਾਰਾ। ਗਏ ਦੂਰ ਲਗ ਦੂਨ ਮਝਾਰਾ ॥੧੪॥ ਸੁਨਿ ਦੁੰਦਭਿ ਧੁਨਿ ਕੋ ਚਲਿ ਆਵਹਿ। ਅਰਪਹਿ ਭੇਟਨਿ ਬਿਨੈ ਅਲਾਵਹਿ। ਤਿਸਕੋ ਤਜਾਗਹਿੰ, ਬਸਹਿ ਸੁ ਚੈਨ। ਬਚਹਿ ਪਦਾਰਥ ਸਗਰੇ ਐਨ[10] ॥੧੫॥ ਆਗੇ ਆਇ ਮਿਲਹਿ ਨਹਿ ਜੋਊ। [11]ਰਾਜਨ ਓਜ

[1]ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ (ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ) ਦੀ ਗਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। [2]ਫੇਰੀ। [3]ਸਾਰੇ (ਹਾਲ)। [4]ਪਰ ਗੰਵਾਰ ਆਪ ਦੀ ਛਾਯਾ ਨੂੰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਛੁਹ ਸਕਦੇ। [5]ਜੜ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। [6]ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਕਹੀ ਕਰ ਲਓ ॥(ਕਹੀ ਕਰਨਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਲਈ ਦੇਖੋ ਰੁ: ੪ ਅੰ: ੧-੨੬)। [7]ਮਾਰ-ਦਿਆਂ ਮਾਰਦਿਆਂ। [8]ਸਿੱਖ੍ਯਾ ਦੇ ਲਾਇਕ ਇਹ ਪਹਾੜੀਏ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ? [9]ਦਿਨ ਸਮੇਤ ਰਾਤ ਬਿਤਾਈ। [10]ਸਾਰੇ ਘਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਬਚ ਜਾਣ। [11]ਤੇ ਓਹ (ਜੇਹੜੇ) ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਹੰਕਾਰ ਕਰਨ।

*ਪਾ:-'ਇਕ'। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਬੰਦੇ ਦਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੰਕਾਰਹਿ ਓਊ। ਤਿਨ ਪਰ ਹੁਇ ਸਭਿ ਕੀ ਹਥਫੇਰ[1]। ਕਹੀ ਕਰਹਿ ਦੇਂ ਸੰਕਟ ਘੇਰ ॥ ੧੬ ॥ ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਗ੍ਰਾਮ ਉਜਾਰਹਿ। ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੋ ਹੰਕਾਰ ਨਿਵਾਰਹਿ।ਜਾਇਂ ਪੁਕਾਰੂ ਰਾਜਨਿ ਪਾਸ।ਦੀਨ ਹੋਇ ਕਰਤੇ ਅਰ-ਦਾਸ ॥ ੧੭ ॥ ਸੁਨਿ ਗਿਰਪਤਿ ਉਰ ਕੁਪਹਿਂ ਘਨੇਰਾ। ਧਰਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਲਰ ਸਕਹਿ ਨ ਫੇਰਾ।–ਭਲੇ ਸੂਰ ਨਰ[2] ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਘਾਰੇ। ਆਦਿ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਜੁਝਾਰੇ॥੧੮॥ਤਊ ਨ ਸਤਿਗੁਰ ਲਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਯੋ।ਦਲ ਤੁਰਕਨਕੋ ਅਨ-ਗਨ ਆਯੋ।ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਕੇਰਾ।ਮਿਟਨੋ ਨ ਕੈਸੇ ਸਿੰਘਨਿ ਝੇਰਾ–॥ ੧੯ ॥ ਇਕ ਦੁਇ ਮਾਸ ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਬੀਤੇ। ਰਵਹਿ ਅਖੇਰ ਖਾਲਸਾ ਨੀਤੇ।ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਕਿਤਿਕ ਉਜਾਰੇ। ਕੇਤਿਕ ਅਪਨੇ ਕਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੇ ॥੨੦॥ਖੇਤੀਬੰਟਨ ਪਰ ਸਿਖ ਰਹੇ[3]।ਢਿਗ ਢਿਗ ਗ੍ਰਾਮ ਜਿ ਗੁਰ ਪੁਰਿ ਅਹੇ। ਪਰਜਾ ਭਰਨ ਲਗੀ ਸਭਿ ਹਾਲਾ[4]। ਖੁਸ਼ੀ ਬਸਨ ਲਾਗੇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੨੧॥ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਵਧਤਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਉਚੇਰਾ।ਮਾਨਹਿ ਆਨ ਬਾਸ ਜਿਨ ਨੇਰਾ[5]। ਨਹੀਂ ਅਨੀਤਿ ਕਰਨ ਕੋ ਪਾਵੈ।ਚੋਰ ਜਾਰ ਪਕਰਯੋ ਦ੍ਰਤ[6] ਜਾਵੈ ॥ ੨੨ ॥ ਨਹਿ ਬਟਪਾਰ ਕਰਹਿ ਬਟਪਾਰੀ। ਕਰੈ ਸੁ ਪਕਰਯੋ ਜਾਇ ਦੁਖਾਰੀ। ਪਿਖਿ ਰਾਜੇ ਦੁਖ ਪਾਇਂ ਸਚਿੰਤਾ। ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਤੇਜ ਬਧੰਤਾ॥੨੩॥ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਭਗਵਾਨ। ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਸਹਿਤ ਉਚ ਥਾਨ। ਚਾਮਰ ਚਾਰੁ ਚਲਾਚਲ[7] ਫੇਰੈ। ਸਿੱਖ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਦਰਸਨ ਹੇਰੈਂ ॥੨੪॥ ਇਕ ਦਿਜ ਦੀਨ ਦੁਖੀ ਚਲਿ ਆਯੋ*। ਰੋਦਤਿ ਉਚੇ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ! ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕੀ ਧੁਜਾ! ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਦੀਰਘ ਬਲ ਭੁਜਾ ॥੨੫॥ ਸਭਿ ਥਲ ਤੇ ਮੈਂ ਹੋਇ ਨਿਰਾਸੀ। ਫਿਰ ਆਯੋ ਰਾਵਰ ਕੇ ਪਾਸੀ। ਅਤਿ ਅਨਿਆਇ ਮੋਹਿ ਸੰਗ ਕੀਨਾ। ਦੁਸ਼ਟ ਪਠਾਨ* ਗਰਬ ਦੁਖ ਦੀਨਾ' ॥ ੨੬ ॥ ਤਨਕ ਪਰੀ ਧੁਨ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਦੁਖ ਭਰੀ। ਤਬਹਿ ਦਯਾਨਿਧਿ ਆਗਯਾ ਕਰੀ। 'ਕੋ ਬੋਲਤਿ ਹੈ ਸ਼ੋਕ ਸਮੇਤਾ? ਕਿਨ ਮਾਰਯੋ ਦੇਹੀਂ[8] ਇਹ ਦੇਤਾ' ॥ ੨੭ ॥ ਚੋਬਦਾਰ ਤਬਿ ਬੂਝਨਿ ਗਯੋ। ਨਿਕਟ ਹੋਇ ਸਭਿ ਉਚਰਤਿ ਭਯੋ।ਪੁਰਿ

[1]ਭਾਵ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਮਾਰ। [2]ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਸੂਰਮੇ। [3]ਖੇਤੀ ਦੇ ਵੰਡੇਣ ਤੇ ਸਿਖ ਰਹੇ। [4]ਮਾਮਲਾ। [5]ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੇੜੇ ਵਾਸਾ ਹੈ ਆਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। [6]ਛੇਤੀ। [7]ਚੰਚਲ। [8]ਦੁਹਾਈ।

*ਤਵਾ: ਖਾ: ਨੇ ਇਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇਵ ਦਾਸ ਸਾਰਸੁਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਪਠਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਜਾਬਰਖਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਹੁਸ਼ੀਆਰ ਨਿਕਟ ਇਕ ਬਸੀ[1]। ਬਸੈ ਪਠਾਨ ਤਹਾਂ ਮਤਿ ਨਸੀ[2] ॥ ੨੮॥
ਮੈਂ ਮੁਕਲਾਇ ਬਧੂ ਕੋ ਡੋਰਾ। ਗਵਨਤਿ ਜਾਤਿ ਅਪਨ ਘਰ ਓਰਾ। ਕਰੀ
ਬਿਲੋਕਨਿ ਤਿਨ ਮਮ ਦਾਰਾ[3]। ਛੀਨ ਬਰਜੋ ਲੇ ਸਦਨ ਮਝਾਰਾ ॥ ੨੯ ॥
ਮੈਂ ਜਬਿ ਊਚੇ ਕੀਨ ਪੁਕਾਰਾ।ਨਰ ਤੇ ਗਹਿ ਵਾਧੋ ਬਹੁ ਮਾਰਾ[4]।ਤਿਸਹਿਤ ਮੈਂ
ਬਹੁਤਨਿ ਢਿਗ ਗਯੋ। ਤੁਰਕ ਜਹਾਂ ਕਹਿਂ ਧਨ ਤਿਨ ਦਯੋ[5]॥੩੦॥ਨਹੀਂ
ਫਿਰਾਦ ਲਗਨ ਕਿਤ ਦੀਨ[6]। ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਜਤਨ ਅਨਿਕ ਮੈਂ ਕੀਨ।
ਕਾਜ਼ੀ ਕੋਟਵਾਰ[7] ਢਿਗ ਫਿਰਿਯੋ। ਕਿਨਹੂੰ ਨਯਾਉਂ ਨ ਮੇਰੋ ਕਰਿਯੋ
॥ ੩੧ ॥ ਲਖਿ ਕੈ ਗੁਰ ਹਿੰਦੁਨਿ ਸਿਰਮੌਰ। ਪਰਮ ਦੁਖੀ ਆਇਓ ਇਸ
ਠੌਰ'। ਸਭਿ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਸੁਨਿਕੈ ਹਟਿ ਗਇਊ[8]। ਗੁਰੂ ਸਮੀਪ ਨਿਵੇਦਤਿ
ਭਇਊ[9] ॥੩੨॥ ਸੁਨਿ ਦਿਜ ਕੌ ਤਬਿ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਯੋ।ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਗੁਰ
ਸਨਮੁਖਿ ਆਯੋ। ਛੀਨੀ ਦਾਰਾ ਸਕਲ ਬ੍ਰਿਤੰਤਾ। ਕਰਯੋ ਸੁਨਾਵਨਿ ਪੁਨ
ਭਗਵੰਤਾ॥੩੩॥'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ! ਕੈ ਅਬਿ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਪਾਊਂ।ਨਤੁ ਮੈਂ ਦ੍ਵਾਰ ਅੱਗੂ
ਜਰ ਜਾਊਂ। ਜੀਵਨ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਅਬਿ ਮੇਰਾ। ਤੁਮ ਬਿਨ ਜਤਨ ਨਹੀਂ
ਕੋ ਹੇਰਾ'॥ ੩੪ ॥ ਸੁਨਿ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਧੀਰਜ ਦੀਨ। 'ਜਰਹੁ ਨ, ਦੁਖ
ਚਿੰਤਾ ਕਰਿ ਹੀਨ। ਕਰੈਂ ਜਤਨ ਤੁਵ ਦਾਰਾ ਹੇਤ। ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ
ਲੈ ਦੇਹਿਂ ਨਿਕੇਤ[10] ॥੩੫॥ ਤਿਸ ਛਿਨ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਿਸਾਲ[11] ਬੁਲਾਯੋ। ਸੁਨਤਿ
ਹੁਕਮ ਕੋ ਪਿਤ ਢਿਗ ਆਯੋ। ਤਰੁਨ ਅਵਸਥਾ ਜਿਸ ਤਨ ਸੋਹੈ*। ਜਨੁ
ਅਰਜਨ ਸੁਤ ਅਭਿਮੰਨੁ ਓਹੈ[12]†॥੩੬॥ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਜਿਹ ਅੰਗ ਲਗਾਏ।
ਅਧਿਕ ਸਪੂਤ[13] ਸੁੰਦਰੀ ਜਾਏ।ਸਕਲ ਕੁਟੰਬ ਮੋਦ ਕੋ ਦਾਇਕ। ਮਿੱਤ੍ਰਨਿ
ਸੁਖਦ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਗਨ ਘਾਇਕ॥੩੭॥ਚਪਲ ਬਿਲੋਚਨ ਧੁਤਿ ਬਿਸਤਾਰਾ[14]।
ਪਿਤ ਕੇ ਗੁਨ ਅਰੁ ਤਨ ਅਨੁਹਾਰਾ[15]। ਸਭਾ ਮਝਾਰ ਗੁਰੂ ਢਿਗ
ਆਯੋ। ਉਡਗਨ ਰਵਿ ਸਸਿ ਸਮ ਦਰਸਾਯੋ[16] ॥੩੮॥ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਗ

[1]ਨਾਮ ਪਿੰਡ। [2](ਨਜਾਇਜ਼, ਬੁੱਧੀ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ। [3]ਇਸਤ੍ਰੀ। [4](ਮੈਨੂੰ) ਮਾਰਿਆ। [5]ਉਸਨੇ ਤੁਰਕ (ਹਾਕਮਾਂ, ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ) ਧਨ (ਭਾਵ ਵੱਢੀ) ਦਿੱਤੀ ਹੈ। [6]ਮੇਰੀ ਫਰਯਾਦ ਕਿਤੇ ਅੱਪੜਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। [7]ਕੁਤਵਾਲ। [8](ਚੋਬਦਾਰ, ਮੁੜ ਆਇਆ। [9]ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। [10]ਘਰ ਵਾਲੀ ਤੈਨੂੰ ਲੈ ਦਿਆਂਗੇ। [11]ਭਾਵ ਸਾਹਿਬ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ। [12]ਜਿਵੇਂ ਓਹ ਅਰਜਨ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਭਿਮੰਨੂੰ (ਸੋਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸੀ)। [13]ਵਡੇ ਪੁੱਤ੍ਰ। [14]ਭਾਵ ਵਡੇ। [15]ਤੁੱਲ। [16]ਤਾਰਿਆਂ (ਰੂਪ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਸੂਰਜ (ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਤ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ। *ਪਾ:-ਮੋਹੈ। †ਪਾ:-ਮੋਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਿ ਨਮੋ। ਸਾਦਰ ਬੈਠਿ ਗਯੋ ਤਿਹ ਸਮੇ। ਸਰਬ ਸਭਾਸਦ ਬੰਦਨ ਕੀਨ। ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਦਿਸ ਮਾਨ ਸੁ ਲੀਨ[1] ॥੩੯॥ ਪਿਖਿ ਸਪੂਤ ਕੋ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। 'ਲੇਹੁ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਕਰਹੁ ਪਿਆਨਾ। ਬਲੀ ਤੁਰੰਗਮ ਪਰ ਸ਼ੁਭ ਜ਼ੀਨ। ਖਰ ਖਪਰੇ ਧਰਿ ਕੈ ਧਨੁ ਪੀਨ ॥ ੪੦ ॥ ਦਿਜ ਕੋ ਦੁਖ, ਛੀਨੀ ਖਲਦਾਰਾ[2]। ਦੋਹੀ ਦੀਨ, ਦੀਨ ਲਖਿ ਮਾਰਾ[3]। ਬਸੀ ਬਸੀ[4] ਇਕ ਤਿਸ ਮਹਿ ਬਸੇ। ਕਰਿ* ਅੱਨਯਾਇ ਖੁਸ਼ੀ ਧੁਤਿ ਹਸੇ ॥ ੪੧ ॥ ਆਨਹੁ ਦਿਜ ਕੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਸਮੇਤ[5]। ਔਚਕ ਘੇਰਹੁ ਜਾਇ ਨਿਕੇਤ। ਆਵਤਿ ਜਾਤਿ ਨ ਬਿਲਮ ਲਗਾਵਹੁ। ਗਹਿ ਦੋਨਹੁੰ ਕੋ ਤੁਰਨ ਲਯਾਵਹੁ†' ॥ ੪੨ ॥ ਪਿਤਾ ਹੁਕਮ ਕੋ ਸੁਨਿ ਪਦਬੰਦੋ।ਤੁਰਤ ਤਯਾਰ ਹੁਇ ਰਿਦੈ ਅਨੰਦੋ। ਸੌ ਅਸਵਾਰ ਸਿੰਘ ਚਢਿ ਚਾਲੇ। ਜ੍ਵਾਲਾ ਬਮਨੀ ਹਾਥ ਸੰਭਾਲੇ॥੪੩॥ ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਕੋ ਜਲ ਉਤਰੇ ਪਾਰ। ਦ੍ਵੈ ਘਟਿਕਾ ਬਾਸੁਰ ਤਿਸ ਬਾਰ। ਬਿੱਪ੍ਰ ਸੰਗ ਲੇ ਨਿਸ ਮਹਿ ਚਾਲੇ। ਗ੍ਰਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਤੇ ਨਰਹਿ ਨਿਕਾਲੇ[6] ॥ ੪੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁੱਤੇ 'ਦਿਜ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਤੀਨ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ। ੩੩ ॥

੩੪. [ਦਿਜ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਿਵਾਈ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਸੰਦੂਕ ਖੋਹਿਆ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਘੇਰੇ ਤੁਰਨ ਤੋਰ ਕਰਿ ਬਸੀ ਬਸੀ[7] ਜਿਸ ਥਾਇ। ਬਸਿ ਹੈ ਬਾਸ ਪਠਾਨ ਕੋ[8] ਦੀਨੋ ਬਿੱਪ੍ਰ ਬਤਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤੁਰਕ ਸੁਪਤ ਜਹਿ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ। ਜਾਇ ਅਚਾਨਕ ਘੇਰੋ ਪਾਇ। ਸਕਲ ਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਕੌਤਿਕ ਖਾਨ। ਦੇਖਿ ਸੈਨ ਕੋ ਭਏ ਹਿਰਾਨ ॥ ੨ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦੂਰੇ ਕੋ ਪੂਛਨ ਲਾਗੇ। ਕੋਤਿਕ ਦਾਵ ਪਾਇ ਕਰਿ ਭਾਗੇ। ਕੋਚਿਤ ਕਹਯੋ 'ਨ ਦੋਸ਼ ਹਮਾਰੇ। ਦੋਖੀ ਤਜਹੁ ਗਹੇ ਕੈ ਮਾਰੋ[9]' ॥ ੩ ॥ ਕਿਸਹੂੰ ਨ ਆਗੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਉਠਾਯਹੁ। ਗਹਯੋ ਪਠਾਨ ਸੁ ਬੰਧਿ ਚਲਾਯੋ। ਦਿਜਨੀ ਕੋ ਇਕ ਤੁਰੰਗ ਚਢਾਯੋ। ਇਹ ਕੁਰੀਤਿ ਫਲ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੪ ॥ ਗਹਿ ਦੋਨਹੁ ਕੋ, ਅਪਰ ਨ ਛੇਰਾ। ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਕਰਤਿ ਗਮਨੋ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।ਜਿਸ ਮਗ ਗਏ ਤਿਸੀ

---

[1](ਨਮਸਕਾਰਾਂ) ਮੰਨ ਲਈਆਂ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ)। [2]ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਕੇ ਮੂਰਖ ਨੇ (ਇਸ ਦੀ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਖੋਹੀ ਹੈ। [3](ਸਾਡੇ ਨਾਮ ਦੀ) ਦੁਹਾਈ ਇਸ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ (ਕਿ ਮੈਨੂੰ) ਦੀਨ ਜਾਣਕੇ ਉਸ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ (ਆਪ ਰਖਯਤ ਕਰੋ)। [4]ਬਸੀ ਨਾਮੇ ਇਕ ਬਸਤੀ ਹੈ। [5]ਲਿਆਓ (ਪਠਾਣ ਨੂੰ) ਦਿਜ ਤ੍ਰਿਯਾ ਸਣੇ। [6](ਰਸਤਾ ਦੱਸਣ ਲਈ) ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਦਮੀ ਕੱਢਕੇ ਨਾਲ ਲੈਂਦੇ ਗਏ। [7]ਬਸੀ ਨਾਮੇ ਬਸਤੀ ਸੀ ਜਿੱਥੇ। [8]ਪਠਾਣ ਦਾ ਘਰ ਜਿੱਥੇ ਵਸਦਾ ਸੀ। [9]ਜੋ ਦੋਖੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜੋ ਭਾਵੇਂ ਮਾਰੋ। *ਪਾ:-ਘਰ। †ਪਾ:-ਗਹਿ ਦੋਇਨ ਕੋ ਤੁਰਨ ਆਵਹੁ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਗ ਆਏ। ਕਿਤਿਕ ਰਹੇ ਦਿਨ ਪੁਰਿ[1] ਨਿਧਰਾਏ ॥ ੫॥ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਾ ਮਾਂਹਿ ਜਬਿ ਅਏ। ਤਬਿ ਲੇ ਦੋਨੋ ਪਹੁੰਚਤਿ ਭਏ।'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਫਤੇ'। ਸਭਿ ਕੋ ਭਯੋ ਹਰਖ ਉਰ ਅਤੇ ॥ ੬ ॥ ਦੋਨਹੁ ਕੋ ਗੁਰ ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਏ। ਆਪ ਉਤਰ ਕਰਿ ਸ੍ਰਮ[2] ਬਿਸਰਾਏ। ਦਿੰਜ ਕੀ ਦਾਰਾ ਦਿਜ ਕੋ ਦਈ। ਆਸ਼ਿਖ ਬਾਦ ਕਹਨੇ ਸੁਖ ਮਈ ॥ ੭ ॥ ਤੁਰਕ ਪਠਾਨ ਅਰਧ ਗਡਵਾਯੋ। ਤੀਰਨ ਸੋਂ ਤਿਸਕੋ ਮਰਵਾਯੋ। ਇਸ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਕੋ ਸੁਨਿ ਜਗ ਸਾਰਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜਸ ਮਹਿਦ ਉਚਾਰਾ ॥੮॥ ਜਥਾ ਚਾਂਦਨੀ ਨਿਰਮਲ ਹੋਤਿ।ਤਿਮ ਘਰ ਘਰ ਮਹਿ ਸੁਜਸ ਉਦੋਤ।ਮਨਹੁ ਮਾਲਤੀ ਫੂਲਤਿਫੂਲੀ। ਰਾਇਬੇਲ ਕੈ ਸੁੰਦਰ ਫੂਲੀ ॥੯॥ ਜਹਿ ਕਹਿ ਕੀਰਤਿ ਬਰਨਨ* ਕਰਤੇ। 'ਧੰਨਧੰਨ ਪ੍ਰਭੁ ਧੰਨ'ਉਚਰਤੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਚਢਿਬੇ ਚਹਿਯੋ। ਬਾਜੀ ਕੋ[3] ਸੇਵਕ ਸੰਗ ਕਹਿਯੋ ॥ ੧੦ ॥ 'ਜਾਟ ਕਪੂਰੇ ਤੁਰੰਗ ਪਠਾਯੋ। ਦਲ ਬਿਭਾਰ ਕੇ ਨਿਕਟ ਬੰਧਾਯੋ[4]। ਮਿਸ਼ਟ ਘ੍ਰਿਤ ਕੋ ਰਾਤਬ ਕਰਿਯੋ[5]। ਅਬਿ ਲੌ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਪ੍ਰਤਿਪਰਿਯੋ ॥ ੧੧ ॥ ਆਜ ਪਾਇ ਕਰ ਜ਼ੀਨ ਸ਼ਿੰਗਾਰੋ। ਭੂਖਨ ਕਰਨ ਹਮੇਲਾਂ ਢਾਰੋ[6]। ਕੰਚਨ ਕੇ ਜ਼ੇਵਰ[7] ਪਹਿਰਾਵੇ। ਭਲੇ ਤਯਾਰ ਕਰਿਕੈ ਲੈ ਆਵੇ' ॥ ੧੨ ॥ ਹੁਕਮ ਮਾਨਿ ਸੇਵਕ ਕਿਯ ਤਯਾਰਾ। ਅਲੰਕਾਰ' ਕੰਚਨ ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ। ਕਲਗ਼ੀ ਧਰੀ ਸੀਸ ਪਰ ਖਰੀ[8]। ਲੂਲ ਹਮੇਲ ਸਜਾਵਨ ਕਰੀ[9] ॥੧੩॥ ਤਹਿਰੂ ਡਾਲ, ਬਸਤਨੀ[10] ਲਾਲਾ। ਜੋ ਬਹੁ ਮੋਲਾ ਹੁਤੋ ਦੁਸ਼ਾਲਾ। ਤੰਗ ਰੇਸ਼ਮੀ ਐਂਚਨਿ ਕੀਨ। ਦੋਨੋ ਚਾਰੁ[11] ਰਕਾਬਨਿ ਪੀਨ[12] ॥੧੪॥ ਕ਼ਦਕਾ ਦੇ ਕਰਿ ਲਯਾਯਹੁ ਤਹਾਂ। ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਰਾ-ਜਹਿ ਬੈਠੇ ਜਹਾਂ। ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਿ ਸੁੰਦਰ ਘੋਰਾ। ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਭਯੋ ਤਨ ਜੋਰਾ ॥ ੧੫ ॥ ਉਠਿ ਕਰੁਨਾਨਿਧਿ ਤਬਿ ਚਲਿ ਆਏ। ਇਕ ਰਕਾਬ ਪਗ ਪੰਕਜ ਪਾਏ। ਗ੍ਰੀਵ ਕੇਸ ਗਹਿ ਹਯ ਕੇ ਜਬੈ। ਉਕਸੇ ਊਪਰ ਚਢਿਤੇ ਤਬੈ ॥ ੧੬ ॥ ਉਛਰਨੋ ਘੋਰਾ ਬਲ ਕੋ ਭਰਿਯੋ। ਨਹਿ ਆਸਨ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ

---

[1]ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ। [2]ਆਪ ਸਾਹਿਬ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਥਕੇਵਾ ਲਾਹੀ (ਭਾਵ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ)। [3]ਘੋੜੇ ਦੇ। [4]ਦਲ ਬਿਭਾਰ (ਨਾਮੇ) ਘੋੜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਬੱਧਾ ਹੈ। [5]ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ। [6]ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਤੇ (ਹਮੇਲ=) ਗਲੇ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਪਾਓ। [7]ਗਹਿਣੇ। [8]ਘੋੜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਉੱਚੀ ਕਲਗੀ ਲਗਾਈ। [9]ਛੱਬੇ ਤੇ ਹਮੇਲ ਪਾਕੇ ਸਜਾਵਟ ਕੀਤੀ। [ਪੰਜਾ:, ਲੂਲ=ਛੱਬਾ। ਅ:, ਲੂਲੂ=ਮੋਤੀ]। [10]ਭਾਰ ਜਾਮੇ ਉਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕਪੜਾ। [11]ਸੁੰਦਰ। [12]ਵੱਡੀਆਂ। *ਪਾ:—ਬੈਟਨ।

ਥਿਰਿਯੋ। ਅਵਨੀ ਪਰ ਤਿਸਤੇ ਥਿਰ ਖਰੇ। ਦਾਹਨ ਭੁਜਾ ਝਟਕਬੋ ਕਰੈ ॥ ੧੭ ॥ ਚਢੇ ਬਹੁਰ, ਪੀੜਾ ਕੁਛ ਭਈ। ਸੇਤ ਰੁਮਾਲ ਸੰਗ ਬੰਧਿ ਦਈ। ਪ੍ਰਿਥਮ ਤੁਰੰਗ ਤੌਰ ਕਰਿ ਚਾਲਾ। ਫੇਰਯੋ ਫੇਰ ਸਤੇਜ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੧੮ ॥ ਬਹੁ ਧਵਾਇ ਕਰਿ ਭਲੇ ਫੇਰਾਇਓ। ਪੁਨ ਜਨਨੀ ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਭੁ ਆਇਓ। ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਅੰਤਰ ਬਰੇ। ਮਾਤਾ ਨਿਕਟ ਬੈਠਿਬੋ ਕਰੇ ॥ ੧੯ ॥ ਗੁਰ ਸਪੁਤਿ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪਸਾਰੀ। ਅਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਹੇਰਤਿ ਹੈ ਬਲਿਹਾਰੀ। ਮੁਖ ਕੋ ਪਿਖਿ,ਸਕੰਧ[1] ਪੁਨ ਪੇਖਾ। ਬੰਧਯੋ ਬਸਤ੍ਰ ਸਾਥ ਅਵਰੇਖਾ ॥ ੨੦ ॥ ਹੁਇ ਸ਼ੰਕਿਤਿ ਸੁਤ ਕੋ ਪੁਨ ਕਹਯੋ। 'ਇਹ ਕਹਾ ਭਯੋ ਬਸਤ੍ਰ ਬੰਧ ਰਹਯੋ। ਅਹੈ ਕੁਸ਼ਲ ਸਭਿ ਦੇਹ ਤੁਮਾਰੇ ? ਕੋ ਕਾਰਨ ਕਹਿਯਤਿ ਨਿਰਧਾਰੇ" ॥ ੨੧ ॥ ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ ਤੇ ਕਹਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ।'ਚਢਨ ਲਗੇ ਜਬਿ ਤੁਰੰਗ ਬਿਸਾਲਾ। ਉਛਰਯੋ ਬਲ ਤੇ ਭੁਜ ਅਟਕਾਈ। ਖਾਇ ਜ਼ੋਰ ਪੁਨ ਪੀਰ ਉਠਾਈ'॥੨੨॥ ਸੁਨਿ ਸੰਕਤਿ[2] ਜਨਨੀ ਤਬਿ ਭਈ। ਬਿੰਦ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਸੰਚਨ ਕਈ। ਕਾਰਦਾਰ ਸਨ ਭਨਿ ਤਤਕਾਲਾ। ਕਰੀ ਮੰਗਾਵਨਿ, ਸੁਤ ਬੈਠਾਲਾ ॥ ੨੩ ॥ ਤੇਲ ਮਾਹਿ ਸਤਨਾਜ[3] ਅਲਾਇ। ਲੋਹਾ, ਤਿਲ, ਕੰਚਨ ਮੰਗਵਾਇ। ਗੁਰ ਸਪੁਤ ਕੇ ਅੰਗਨ ਲਾਏ। ਇਮ ਛੁਹਾਇ ਕਰਿ ਦ੍ਵਿਜਨ ਦਿਵਾਏ ॥ ੨੪ ॥ ਤਬਿ ਦ੍ਵਿਜ ਲੇਕਰਿ ਨਿਕਸਯੋ ਬਾਹਰ। ਥਿਰੇ ਪੌਰ ਪਰ ਸਿੰਘ ਸੁ ਜ਼ਾਹਰ। ਬੂਝਯੋ ਬਿੱਪ੍ਰ 'ਕਹਾਂ[4] ਇਹ ਲਯਾਯੋ?'। 'ਸਿਰ ਸਦਕਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਵਾਯੋ ॥੨੫॥ਸੋ ਬਿੱਪ੍ਰਨਿ ਕੌ ਜਨਨੀ ਦੀਨਾ।ਜਾਂਹਿ ਸਦਨ ਕੌ ਹਮ ਸਭਿ ਲੀਨ"[5]। ਜਬਿ ਸਿਰ ਸੱਦਕ ਸਿੰਘਨ ਸੁਨਿਓ। ਮਿਲਿ ਆਪਸ ਮਹਿ ਨੀਕੇ ਗੁਨਿਓ ॥੨੬॥–ਸਿਰ ਸੱਦਕ ਨਹਿ ਦੇਬੋ ਬਨੈ।ਹਮ ਸਿਖ ਗੁਰ ਕੇ ਹੈਂ ਹਿਤ ਸਨੈ।– ਇਮਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਲੀਨਿਸ ਛੀਨ।ਬਿੱਪ੍ਰ ਪੁਕਾਰ ਰਹਯੋ,ਨਹਿੰ ਦੀਨ ॥੨੭॥ ਕਰਤਿ ਪੁਕਾਰ ਮਾਤ ਢਿਗ ਆਯੋ। 'ਸਿੰਘਨ ਛੀਨਯੋ' ਸਕਲ ਸੁਨਾਯੋ। ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ ਕਰਿ ਕੋਪ ਬਿਸਾਲਾ। ਊਚੇ ਬੋਲਿ ਕਹਯੋ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੨੮ ॥ 'ਕੈਸੇ ਸਿੰਘ ਪੌਰ ਪਰ ਰਾਖੇ। ਲੇਨਿ ਦਾਨ ਪਰ ਜੋ ਅਭਿਲਾਖੇ[6]। ਆਵਨ ਜਾਨੋ ਬੰਦ ਕਰੰਤੇ। ਦ੍ਵਿਜ ਆਦਿਕ ਸਭਿ ਸੰਗ ਲਰੰਤੇ ॥ ੨੯ ॥ ਕਹੇ ਸੁਨੇ ਮਹਿਂ ਕਿਸਕੇ ਨਾਹੀਂ। ਉਚਿਤ ਅਨੁਚਿਤੇ ਲਖਿ ਨ ਸਕਾਹੀਂ'।

---

[1]ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਝਟਕਾ ਖਾ ਗਈ। [2]ਮੋਢਾ। [3]ਫ਼ਿਕਰ ਕੇ ਦੇ ਸੋ। [4]ਸੇਵਦਾਰ। [5]ਸੱਤਅਨਾਜ। [6]ਕੀਹ। [7](ਅਸੀਂ) ਲੈਕੇ ਘਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਸਾਰੇ। [8]ਦਾਨ ਲੈਣ ਪਰ ਜੋ ਇੱਛਾ ਰਖਦੇ ਹਨ।

ਊਚੇ ਬੋਲ ਮਾਤ ਕੇ ਸੁਨੇ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਭਨੇ ॥੨੦॥ 'ਮਾਤ!
ਕੋਪ ਕਿਹ ਸਨ ਅਸ ਕੀਨਾ? ਹੁਕਮ ਤੁਮਾਰੋ ਕੋ ਨਹਿ ਚੀਨਾ?[1]'
ਸੁਨਿ ਸੁਤ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹਿ ਦਯੋ 'ਤਉ ਸਿਰ ਸੌਦਕ ਬਿੱਪ੍ਰਨਿ ਲਯੋ ॥੨੧॥
ਲਏ ਜਾਤ ਸੋ ਸਿੱਖਨਿ ਛੀਨੇ। ਹੁਇ ਨਿਸੰਗ ਅਸ ਊਧਮ[2] ਕੀਨੇ'। ਸ੍ਰੀ
ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਨਿ ਬਿੱਪ੍ਰ ਬੁਲਾਯੋ। ਬੂਝਨਿ ਹੇਤ ਨਿਕਟ ਠਹਿਰਾਯੋ ॥ ੨੨ ॥
'ਕਹੁ ਦਿਜ! ਸਿੱਖਨ ਸੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਕਿਮ ਬੋਲੇ ਕਿਮ ਕੀਨ ਕੁਢੰਗ?'
'ਮਹਾਂਰਾਜ ਹਮ ਲੇ ਕਰਿ ਗਏ। ਪੌਰ ਸਥਾਨ ਪਹੁੰਚਤੇ ਭਏ ॥੨੩॥ ਬੂਝਨ
ਲਗੇ ਕਹਾਂ ਤੁਮ ਆਨਨੈਂ ?।–ਗੁਰ ਸਿਰ ਸੌਦਕ–ਹਮੈਂ ਬਖਾਨਨੈਂ। ਇਮ
ਸੁਨਿ ਸਿਰ ਤੇ ਪੋਟ ਉਤਾਰੀ। ਕਹੈਂ ਕਿ–ਇਸ ਕੇ ਹਮ ਅਧਿਕਾਰੀ॥੨੪॥
ਅਪਰ ਕਿਸੀ ਕੋ ਹਮ ਨਹਿ ਦੇਤਿ–।ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਹਿ ਲੇ ਧਰੀ ਨਿਕੇਤਿ'।
ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਜਨਨੀ ਸੰਗ ਕਹਿਯੋ। 'ਅਪਰ ਦਾਨ ਜੇਤਿਕ ਬਚ
ਰਹਿਯੋ ॥ ੨੫ ॥ ਸੋ ਇਨ ਕੋ ਦਿਹੁ, ਨਿਕਸਹੁ ਪੌਰ। ਜੋ ਬੂਝਹਿ ਸਿਖ ਪੁਨ
ਤਿਸ ਠੌਰ।ਕਹਹੁ–ਸੰਕਲਪ ਕਰਿ ਦੀਆ ਦਾਨਾ।ਸੋ ਹਮ ਲਏ ਜਾਤ ਨਿਜ
ਥਾਨ–' ॥ ੨੬ ॥ ਬਹੁਰ ਬੰਧਿ ਕੈ ਪੋਟ ਪਯਾਨੋ। ਸਿੱਖਨਿ ਬੂਝੇ ਤਬਹਿ
ਬਖਾਨੋ। 'ਕਰਿ ਸੰਕਲਪ ਦਯੋ ਗੁਰ ਦਾਨਾ।ਸੋ ਸਾਮਿਗ੍ਰੀ ਹਮ ਅਬਿ ਆਨਾ'
॥੨੭॥ ਸੁਨਤਿ ਖਾਲਸੇ ਤਬਿ ਕਹਿ ਦਯੋ। 'ਜਾਹੁ ਮਿਸਰ ਜੁ ਆਛੋ ਭਯੋ'।
ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਮਿਗ੍ਰੀ ਛੀਨੀ ਜੋਇ। ਅੰਨ ਦੇਗ-ਮਹਿ ਪਾਯੋ ਸੋਇ ॥ ੨੮ ॥
ਕੰਚਨ ਆਦਿਕ ਵਸਤੁ ਬਿਕਾਈ[3]।ਲੇ ਕਰਿ ਮੈਦਾ ਘ੍ਰਿਤ ਮਿਠਾਈ[4]।ਪੰਚਾਂ-
ਮ੍ਰਿਤ ਸਭਿ ਕੋ ਕਰਿਵਾਯੋ। ਸਕਲ ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਵਰਤਾਯੋ ॥ ੨੯ ॥ ਜਹਿਂ
ਕਹਿਂ ਭੇਜਯੋ ਸਭਿ ਕੇ ਡੇਰੇ। ਸੁਨਿਕੈ ਸੰਗਤਿ ਸੰਤ ਅਛੇਰੇ। ਭਯੋ ਪ੍ਰਮੋਦ
ਕਹੈਂ ਕਿਧ ਨੀਕੋ। ਸਿਰ ਸੌਦਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀਕੋ* ॥੪੦॥ ਬਹੁਰ ਹੋਇ
ਜਿਸ ਪਰ ਅਰਦਾਸ[5]। ਮਾਲਕ ਤਾਂਹਿ ਖਾਲਸਾ ਖਾਸ। ਜਿਸ ਕੌ ਜੋਗੀ
ਖੋਜਤਿ ਹਾਰੇ। ਪਾਇ ਨ ਸਕਹਿ ਸੁਰਾਸੁਰ ਪਾਰੇ ॥ ੪੧ ॥ ਸੋ ਸਰੂਪ ਜਗ
ਤਾਰਨ ਹੇਤਾ। ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਕੇਤਾ। ਤਿਸ ਕੌ ਦਸਮ ਰੂਪ ਅਵ-
ਤਾਰਾ।ਸਿਰ ਸੌਦਕ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਨਿ ਸੁਖਾਰਾ[6]॥੪੨॥ ਤਿਹ ਲੇ ਜਾਤਿ ਅਪਰ ਕੋ

---

[1]ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਭਾਵ ਮੰਨਿਆ। [2]ਉਪੱਦ੍ਰਵ। [3]ਦੇਗੀ। [4]ਖੰਡ। [5]ਫਿਰ ਉਹ (ਵਸਤ ਕਿ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। [6]ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮੁਖਾਲੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸਿਰਸੌਦਕ।
*ਪਾ:–ਹੀਕੋ।

ਭੌਨ[1]। ਤਬਹਿ ਖਾਲਸਾ ਹੋਵਤਿ ਕੌਨ[2]। ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਸਗਰੇ ਹਰਖਾਏ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਏ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਸਤਿਗੁਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚਤਰ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੪ ॥

੩੫. [ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ *ਇਮ ਬੀਤੇ ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਭੀਮਚੰਦ ਦੁਖ ਪਾਇ। ਪਠੇ ਦੂਤ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਢਿਗ ਅਪਨੋ ਕਸ਼ਟ ਬਤਾਇ॥ ੧॥ ਚੌਪਈ॥ 'ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਉਦਾਰਾ। ਨਿਤ ਚਾਹਤਿ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਅਪਾਰਾ। ਪੰਥ ਰਚ੍ਯੋ ਨਿਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਧਾਰੀ। ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਬਨਹਿਂ ਬਲ ਭਾਰੀ†॥ ੨॥ ਆਗੈ ਰਣ ਘਾਲੇ ਘਮਸਾਨਾ। ਮਰੇ ਬੀਰ ਲਰਿ ਲਰਿ ਕਰਿ ਜਾਨਾ[3]। ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਕੇ ਦਲ ਬਹੁ ਆਏ। ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਕਿਸ ਕੋ ਬਸ ਨ ਬਸਾਏ॥ ੩॥ ਗਹ੍ਯੋ ਨ ਗਯੋ ਨ ਮਾਰ੍ਯੋ ਗਯੋ। ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੌ ਦੁਰਗਹਿ ਭਯੋ। ਲਰਤਿ ਜੁੱਧ ਨਹਿਂ ਕਿਨਹੁਂ ਭਜਾਵਾ। ਅਰ੍ਯੋ ਰਹ੍ਯੋ ਜੇ ਕੋ ਕਰਿ ਦਾਵਾ' ॥ ੪ ॥ ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਲਿਖਿ ਸਕਲ ਹਕਾਰੇ। ਪਠੇ ਪੱਤ੍ਰ ਪਠਿ[4] ਹੁਇ ਨ੍ਰਿਪ ਤਯਾਰੇ। ਮਿੱਤ੍ਰ ਕਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਕਿ ਸਮ ਗੁਰ ਸਾਥ। ਚਲਿ ਆਏ ਇਕ ਥਲ ਗਿਰਨਾਥ॥ ੫॥ ਪ੍ਰਥਮੇ ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀ। ਭੂਪਚੰਦ ਸੈਲਪ ਹੰਡੂਰੀ। ਆਇ ਚੰਬੇਲ, ਫਤੇਪੁਰਿ ਵਾਰੋ[5]। ਨਾਮ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਬਲਿ ਭਾਰੋ॥ ੬ ॥ ਦੇਵ ਸ਼ਰਣ ਨਾਹਨ ਕੋ ਰਾਜਾ‡।ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਸਿਪਾਹ ਸਮਾਜਾ।ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਬਹੁ ਚਲਿ ਆਏ। 'ਗਿਰਪਤਿ ਹਮ ਭ੍ਰਾਤਾ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੭॥ ਹਾਨ ਲਾਭ ਮਹਿਂ

[1]ਹੋਰ ਕੋਈ ਘਰ ਲੈ ਜਾਵੇ। [2]ਤਾਂ ਫੇਰ ਖਾਲਸਾ ਕੌਣ ਹੋਯਾ। ਭਾਵ ਤ੍ਰਿਆਕਲ ਹੋ ਗਿਆ। [3]ਜਾਨਾਂ ਲੜਾ ਲੜਾਕੇ। [4]ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਪੱਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ। [5]ਵਾਲਾ।

*ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੨੧ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

†ਪਾ:-ਧਾਰੀ।

‡ਨਾਹਣ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਪਾਉਂਟੇ ਨਿਵਾਸ ਤੋਂ ਤਅੱਲਕਾਤ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅਖੀਰ ਤਕ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਆਪਣੇ ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਹਣ ਦੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਪੱਤ੍ਰ ਦੇਕੇ ਟੋਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬਸਾਓ। [ਦੇਖੋ ਰੁਤ ੬ ਅੰਸੂ ੩੨] ਜੇ ਪੱਕੀ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਓਥੇ ਕੀਕੂੰ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੱਕਾ ਸ਼ੰਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਨਾਹਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦੀ ਉਕਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੇਵਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਨਾਹਣੀਆਂ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਉਕਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੌਂਟੇ ਨਿਵਾਸ ਵੇਲੇ ਨਾਹਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ,ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰ: ੧੭੫੧ ਬਿ: ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਜੋ ਰਾਜਾ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਹਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਸੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚਹਿਯਤਿ ਮੇਲੇ'। ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਸਭਿ ਭਏ ਸਕੇਲੇ[੧]। ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਸਨਮਾਨ ਉਤਾਰੇ! ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਰਾਤਿ ਮਝਾਰੇ ॥ ੮ ॥ ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਭੀ ਭੁਨਸਾਰਾ। ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਠਾਨਿ ਹੁਇ ਤਯਾਰਾ। ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸਮੁਦਾਈ। ਭਏ ਏਕ ਥਲ ਸਭਾ ਲਗਾਈ ॥ ੯ ॥ ਮੀਏਂ, ਰਾਜੇ,ਰਾਵ ਕਿ ਰਾਨੇ। ਸਚਿਵ ਸਮੀਪੀ ਜੋ ਮਤਿ ਸਯਾਨੇ। ਬੈਠੇ ਸਭਿ ਨਿਸ਼ਚਲ ਜਬਿ ਹ੍ਵੈ ਕੈ। ਆਪਸ ਮੈਂ ਜੈਦੇਵਾ ਕੈ ਕੈ ॥ ੧੦ ॥ ਭੀਮ ਚੰਦ ਸੈਲਿੰਦ੍ਰ ਬਿਲੰਦਾ। ਭਨਯੋ 'ਸੁਨਹੁ ਤੁਮ ਸਕਲ ਗਿਰਿੰਦਾ! ਕਯੋਂ ਨ ਭਵਿੱਖਤ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੋ। ਸਿਰ ਪਰ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਬਲ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੧੧ ॥ ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਵਧਤਿ ਦੂਜ ਜਿਮ ਚੰਦ। ਦੇਖੰਤਿ ਦੇਖਤਿ ਭਯੋ ਬਿਲੰਦ। ਜਿਨਹੁ ਇਰਾਦਾ ਲੈਬੇ ਦੇਸ਼। ਲਰਨ ਮਰਨ ਕੀ ਕਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੧੨ ॥ ਹਮ ਤੁਮ ਸਭਿ ਕੋ ਇਕ ਸਮ ਜਾਨੋ। ਆਜ ਮੋਹਿ ਪੁਨ ਤੁਕਹੁ ਮਾਨੋ[੨]। ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਭੁਜ ਭਾਰੀ। ਸ਼ਾਹੁ ਆਦਿ ਤੇ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਧਾਰੀ ॥ ੧੩ ॥ ਦੇਸ਼ ਉਜਾਰਯੋ, ਛੀਨੇ ਗ੍ਰਾਮ। ਕਈ ਬੇਰ ਕੀਨੇਂ ਸੰਗ੍ਰਾਮ। ਮੁਖਿ ਸੈਨਾ ਕੇ ਮਰੇ ਹਮਾਰੇ। ਆਦਿ ਕੇਸਰੀਚੰਦ ਜੁਝਾਰੇ ॥ ੧੪ ॥ ਪੁਜਹਿ ਨ ਸਮਤਾ ਲਰਿਬੇ ਮਾਂਹਿ। ਪਰਖੇ ਕਈ ਬਾਰ ਬਲ ਜਾਂਹਿ[੩]। ਜੇ ਅਬਿ ਬੈਠਿ ਰਹਹਿ ਕਰਿ ਟਾਰਾ! ਰਾਜ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਛੀਨਹਿ ਸਾਰਾ* ॥ ੧੫ ॥ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਦਲ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਆਵੈ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਮਿਟਿ ਹਟਿ ਜਾਵੈ। ਬਾਜਤਿ ਰਹੈ ਬੰਦੂਕ ਸਦਾਈ। ਮਰਹਿਂ ਕਿ ਮਾਰਹਿ ਵਡੇ ਬੁਲਾਈ ॥ ੧੬ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਪੁਕਾਰ ਸੁਨੀ ਇਕਸਾਰੀ। ਲਰਯੋ ਆਨਿ ਲਸ਼ਕਰਿ ਤਬਿ ਭਾਰੀ। ਅਬਿ ਕੌ ਜਾਇ ਕਹਾਂ ਕਹਿ ਸ਼ਾਹੂ[੪]? ਨਿਰਬਲ ਅਧਿਕ ਲਖਹਿ ਮਨ ਮਾਂਹੂ ॥ ੧੭ ॥ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਕੀ ਸੁਨਹਿ ਪੁਕਾਰ[੫]। ਕੈ ਖਿਝ ਪਰਹਿ ਕਰਹਿ ਬੁਰਿਆਰ। ਇਕ ਸੌ ਜੇ ਗੁਰ ਕੇ ਸਿਖ ਮਰੈਂ। ਆਇ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਕੇਸਨਿ ਧਰੈਂ ॥ ੧੮ ॥ ਨਹਿਂ ਨਿਪਟਹਿਂ ਨਹਿਂ ਪਾਇਂ ਪਰਾਜੈ[੬]। ਹਾਨ ਲਾਭ ਕੋ ਲਖਹਿਂ ਨ ਕਾਜੈ। ਸੁਨਹੁ ਗਿਰੀਸ਼ਹੁ! ਕਰਹੁ ਉਪਾਇ। ਯੌਂ ਬਿਗਰਤਿ ਕਾਰਜ ਸਮੁਦਾਇ' ॥ ੧੯ ॥ ਸੁਨਤਿ ਘਮੰਡਚੰਦ ਤਬਿ ਭਾਖਾ। 'ਕੋ ਉਪਾਇ ਤੁਮ ਨੇ ਅਭਿਲਾਖਾ?

---

[੧]ਇਕੱਠੇ। [੨]ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਤੇ ਹੈ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਪਿਆ ਜਾਣੋ। [੩]ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਲ ਕਈ ਵਾਰ ਪਰਖਿਆ ਹੈ। [੪]ਔਤਕਾਂ ਜਾਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੀਹ ਆਖੀਏ? [੫]ਬਾਰ ਬਾਰ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸਾਡੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣਕੇ। [੬]ਨਾਂ ਤਾਂ ਨਿਬੜਦੇ ਹੀ ਹਨ ਤੇ ਨਾਂ ਹਾਰਦੇ ਹੀ ਹਨ। *ਪਾ:-ਛੀਨ ਹਜਾਰਾ।

ਬਿਨਾ ਲਰਨ ਤੇ ਅਪਰ ਨ ਕੋਊ । ਮਿਲੇ ਨ ਬਚਹੁ, ਛੀਨ ਲੇ ਸੋਊ ॥
੨੦॥ਪ੍ਰਥਮ ਸ਼ਾਹੁ ਢਿਗ ਬਨਹਿ ਨ ਜਾਨਾ।ਸੈਨਾ ਸੰਗਿ ਘਾਲਿ ਘਮਸਾਨਾ।
ਲਰਿਵੇ ਕਹੁ ਨ੍ਰਿਪ ਧਰਹਿ ਜਿ ਆਲਸ। ਰਾਜ ਕਰਨ ਕੀ ਧਰਹਿ
ਨ ਲਾਲਸ* ॥ ੨੧ ॥ ਰਿਪੁ ਬਸ ਹੋਹਿ ਨ ਦੰਡ ਬਿਹੀਨਾ[1] । ਵਧਹਿ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸ ਦੰਡ ਅਧੀਨਾ[2] । ਬਿਨਾਂ ਦੰਡ ਤੇ ਕਹਿ ਨ ਜਾਨਹਿ । ਪ੍ਰਜਾ
ਦੀਨ ਭੀ ਤ੍ਰਿਸਕ੍ਰਿਤ ਠਾਨਹਿ[3] ॥ ੨੨ ॥ ਜਗ ਮਹਿ ਉਰ ਕਿ ਨੀਰ
ਸਮਾਜਾ । ਦੰਡ ਦੇਨਿ ਤੇ ਸਰੇ ਸੁ ਕਾਜਾ । ਸੁਨਤਿ ਘਮੰਡਚੰਦ ਕੋ ਆਸ਼ੈ।
ਭੂਪਚੰਦ ਪੁਨ ਬਾਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੈ ॥ ੨੩ ॥ 'ਜਥਾ ਜੋਗ ਤੁਮ ਨੀਤਿ ਉਚਾਰੀ ।
ਉਚਿਤ ਨ ਮਿਟਹਿ ਮਾਨ ਕਰਿ ਹਾਰੀ[4] । ਮਰੇ ਜੁੱਧ ਮਹਿ ਬੀਰ ਘਨੇਰੇ ।
ਸਿਮਰਹਿ ਤਿਨਹੁ ਮਰਨ ਡਰ ਹੇਰੇ[5] ॥ ੨੪ ॥ ਰਾਜਨਿ ਕੋ ਇਹ ਬਾਤ
ਨ ਨੀਕੀ । ਉੱਦਮ ਕਰਨ ਬਨਤਿ ਹੈ ਠੀਕੀ । ਥੋਰੇ ਸਿੰਘ ਅਬਹਿ ਗੁਰ
ਤੀਰ । ਲਰਹੁ ਭਲੇ ਲੈ ਕਰਿ ਭਟ ਭੀਰ ॥ ੨੫ ॥ ਹਮਰੀ ਭੂਮ ਬਿਖੈ
ਨਹਿ ਫਿਰੈ । ਜੇ ਨਹਿ ਮਿਟਤਿ ਉਚਿਤ ਹਮ ਲਰੈ[6]' । ਇੱਤਯਾਦਿਕ
ਮਿਲਿ ਮਸਲਤ ਕਰੀ । ਓੜਕ[7] ਲਰਨ ਹੇਤ ਬੁਧਿ ਧਰੀ ॥ ੨੬ ॥ ਸਕਲ
ਸਮਾਜ ਤਯਾਰ ਕੋ ਕੀਨਿ । ਗੁਲਕਾਂ ਅਰ ਬਰੂਦ ਭਰਿ ਲੀਨਿ । ਸਤਿਗੁਰ
ਕੇ ਢਿਗ ਲਿਖੇ ਪਠਾਏ । 'ਅਬਿ ਲੌਂ ਟਰੇ ਰਹੇ ਗ਼ਮ ਖਾਏ' ॥ ੨੭ ॥
ਨਿਤ ਬਿਗਾਰ ਕਰਿ ਸਿੰਘ ਸਿਧਾਰੈਂ । ਲੂਟ ਕੂਟ ਕ੍ਰਿਖਿ ਮਾਨਵ ਮਾਰੈਂ ।
ਤੁਮ ਨਹਿ ਟਰੋ ਹੇਰਿ ਹਮ ਹਾਰੇ । ਅਬ ਬਾਜਹਿੰਗੇ ਲੋਹ ਕਰਾਰੇ ॥ ੨੮ ॥
ਨਾਂਹਿ ਤ ਇਤ ਕੌ ਪਾਯ ਨ ਫੇਰੇ । ਬੈਠੇ ਰਹਹੁ ਹਰਖ ਜੁਤਿ ਛੋਰੇ[8]' ।
ਸਭਾ ਮਝਾਰ ਲਿਖਯੋ ਜਬਿ ਆਯੋ।ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਸੋ ਪਢਵਾਯੋ ॥ ੨੯ ॥
'ਸਭਿ ਰਾਜੇ ਇਕਠੇ ਪੁਨ ਹੈ ਕੈ । ਸੈਨ ਸਕੇਲੀ ਧਨ ਬਹੁ ਦੈ ਕੈ ।
ਚਾਹਤਿ ਲਰਯੋ ਫੇਰ ਤੁਮ ਸੰਗ' । ਰਨ ਪ੍ਰਿਯ ਸੁਨਿਕੈ ਨ੍ਰਿਪਨਿ ਕੁਢੰਗ[9] ॥
੩੦ ॥ ਲਿਖਵਾਯਹੁ ਉੱਤਰ ਤਤਕਾਲਾ । ਗਿਰ ਦੇਸ਼ਨਿ ਕੇ ਰਾਜ[10]

[1]ਦੰਡ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ। [2](ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ) ਦੰਡ ਨਾਲ ਅਧੀਨ ਰਹੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧਦਾ ਹੈ। [3]ਦੀਨ ਪ੍ਰਜਾ ਭੀ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। [4]ਹਾਰ ਮੰਨਕੇ ਟਲੇ ਰਹੀਏ,ਇਹ ਬੀ ਜੋਗ ਨਹੀਂ। [5]ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕਰਕੇ ਜੋ ਮਰਦੇ ਵੇਖੇ ਹਨ ਡਰੇ ਰਹੀਏ। (ਅ)ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ(ਅਪਣੀ)ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਤੱਕਕੇ (ਜੇ ਹਟੇ ਰਹੀਏ ਤਾਂ)। [6]ਟਲਨ ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਫਿਰ ਲੜਨਾ ਯੋਗ ਹੈ। [7]ਅੰਤ ਨੂੰ। [8]ਭਾਵ ਸਹਾਰਾ ਕਰਕੇ ਟਲੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। [9]ਰਣ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਖੋਟ ਸੁਣਕੇ। [10]ਪਹਾੜ ਦੇ ਵਡੇ ਹੰਕਾਰੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵਲ। *ਪਾ:-ਕਰਹਿ ਜੁ ਆਲਸ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਿਸਾਲਾ। 'ਕਰਹਿ ਅਖੇਰ ਬ੍ਰਿੱਤ ਜਬਿ ਜੇ ਹੈਂ। ਕੋ ਅਰ ਪਰਹਿ ਤ ਸਿੰਘ
ਲਰੈ ਹੈਂ ॥੩੧॥ ਵਿਰਤਿ ਦੂਨ ਮਹਿ ਦੇਖ ਨ ਸਕੋ। ਨਾਹਕ ਜੰਗ ਕਰਨ
ਕੌ ਤਕੋ। ਤੌ ਇਤ ਕਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਧਾਰੈਂ[1]। ਬੈਠਿ ਰਹੈਂ, ਨਹਿ ਵਹਿਰ
ਪਧਾਰੈਂ[2]*॥੩੨॥ ਲਰਿਬੇ ਚਹੌ[3], ਖਾਲਸਾ ਲਰੈ।ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਜੁੱਧ ਮਹਿ
ਥਿਰੈ। ਚਹਹੁ ਜਿ ਤੁਮ ਇਹਠਾਂ ਨਹਿ ਦੇਰ। ਦੇਖਹੁ ਪੁਨ ਕਰਿਕੈ
ਭਟ ਭੇਰ' ॥ ੩੩ ॥ ਲਿਖਯੋ ਗੁਰੂ ਕੋ ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਾਇ। ਪਠਿਵਾਯਹੁ ਸੁਨਿ
ਸਭਿ ਗਿਰਰਾਇ। ਸੈਨ ਸਕੇਲਨਿ ਕੀਨਸਿ ਤਯਾਰੀ। ਅਬਿ ਹੁਇ ਠਾਨ[4]
ਟਰੈ ਨਹਿ ਟਾਰੀ ॥੩੪॥ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਕੇ ਬਜੇ ਨਗਾਰੇ। ਜ਼ੀਨ ਤੁਰੰਗਨਿ
ਤਤਛਿਨ ਡਾਰੇ।ਮੁਜਰਾ[5] ਸਭਿ ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਲਯੋ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਗਿਨਤੀ
ਮਹਿ ਭਯੋ॥ ੩੫ ॥ ਚੜ੍ਹਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਆਏ। ਆਯੁਧ ਗਹੇ
ਭਟਨਿ ਸਮੁਦਾਏ। ਤੋਮਰ, ਤੀਰ, ਤੁਪਕ, ਤਰਵਾਰ। ਸਿਪਰ, ਕਮਾਨ,
ਜਮਧਰ ਧਾਰ[6] ॥ ੩੬ ॥ ਚਲਿ ਥੋਰੇ[7] ਹੀ ਕੀਨਸ ਡੇਰੇ। ਸਕਲ ਸਿੰਭਾਰੇ
ਜਿਸ ਜਿਸ ਕੇਰੇ। ਸੁਧ ਸਤਿਗੁਰ ਪਹਿ ਤਤਛਿਨ ਆਈ। 'ਗਿਰਪਤਿ
ਚੜ੍ਹਿ ਆਏ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩੭ ॥ ਪਹੁੰਚੇ ਲਖਹੁ ਆਪਨੇ ਤੀਰ। ਗਹੇ
ਤੁਪਕ, ਤੋਮਰ, ਧਨੁ, ਤੀਰ'।ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਯਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ।ਗੁਲਕਾ
ਅਰੁ ਬਰੂਦ† ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩੮ ॥ ਲੇ ਲੇ ਸਿੰਘ ਧਰੈਂ ਉਤਸਾਹੂ। ਕਹੈਂ
'ਪ੍ਰਹਾਰਹੁ ਰਿਪੁ ਰਨ [illegible] ਹੁ'। ਹੁਕਮ ਦੀਨ 'ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ। ਦਿਹੁ
ਬਜਾਇ ਦਲ ਹ੍ਵੈ ਸਭਿ ਤਯਾਰਾ'॥੩੯॥ ਸਕਲ ਖਾਲਸੇ ਗਰ ਧਰਿ ਅਸੀ[8]।
ਸਿਪਰ ਸਮੇਤ‡ ਤੁਰਤ ਕਟ ਕਸੀ। ਲਰਨ ਜਿਨਹੁੰ ਕੋ ਨਿਤ ਬਿਵਹਾਰੇ।
ਭਏ ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਸਭਿ ਸਾਰੇ ॥੪੦॥ ਆਪ ਚਢੇ ਤਬਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ। ਮੱਤ
ਗਜਨਿ ਪਰ ਜਿਮ ਕੁਪ ਸਿੰਘ[9]। ਜਰਾਸੰਧ ਪਰ ਗੋਬਿੰਦ[10] ਜੈਸੇ। ਜਾਦਵ
ਸੰਗ ਖਾਲਸਾ ਤੈਸੇ[11]॥੪੧॥ਸਿੰਘਨ ਭਨਯੋ 'ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ। ਚਲੋ ਅੱਗ੍ਰ
ਹੀ ਰਣ ਕੋ ਕੀਜੈ।ਇਹਾਂ ਨ ਪਹੁੰਚੈਂ ਰਿਪੁ ਸਮੁਦਾਈ।ਵਧਿ ਆਗੇ ਹੀ ਲੇਹਿ

---

[1]ਤਾਂ ਏਥੇ ਕੇਹੜੇ ਅਸੀਂ (ਤੁਹਾਥੋਂ, ਡਰਦੇ ਹਾਂ। [2]ਕਿ (ਅੰਦਰ) ਬੈਠੇ ਰਹੀਏ, ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲੀਏ। [3]ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਲੜਨਾ ਚਾਹੋ। [4]ਜੰਗ ਦਾ ਠਾਠ। [5]ਸਲਾਮੀ ਲਈ ਭਾਵ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ। [6]ਜਮਧਰਾਂ ਧਾਰਕੇ। [7]ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਜਾਕੇ। [8]ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗੱਲ ਵਿਚ ਧਾਰੀ ਭਾਵ ਗਾਤ੍ਰੇ ਪਾਈ। [9]ਮਸਤ ਹਾਥੀਆਂ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਸ਼ੇਰ (ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ)। [10]ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ। [11]ਜਿਵੇਂ ਜਾਦਵ (ਸਨ) ਤਿਵੇਂ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਹੈ।

*ਇਥੇ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿੰਘ ਆਪੂੰ ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕੋਈ ਅੜੇ ਤਾਂ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਐਵੇਂ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜੰਗ ਨੂੰ ਓਹ ਨਾਹਕ ਮੰਗਦੇ ਹਨ।

†ਪਾ:—ਦਾਰੂ। ‡ਪਾ:—ਸਮੇਦ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਰਾਈ' ॥੪੨॥ ਦੂਰ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਕੋ ਤਜਿ ਗਏ।ਰਾਜਨਿ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਏ।ਹਿਤ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਹੋਂਹਿ ਕਰਿ ਤ੍ਯਾਰੇ।ਹਰਖ ਸਮੇਤ ਸੁਚੇਤ ਉਦਾਰੇ॥੪੩॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਰਾਜਨ ਕੋ ਰਣ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੰਚ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੩੫॥

੩੬. [ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਜੰਗ। ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਮਾਨ ਹਟਾਯਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਮਡੇ ਦਲ ਦਿਸ਼ ਦੁਹਨਿ ਤੇ ਕਰੀ ਤੁਫੰਗੈਂ ਤ੍ਯਾਰ। ਦਸਤਰਵਾਂ ਕਰ ਤਜਿ ਦਈ ਹੋਨਿ ਲਗੀ ਤਬਿ ਮਾਰ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਹਿਤ ਹੇਰਨਿ ਕੇ ਜੰਗ ਤਮਾਸ਼ਾ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਹ੍ਵੈ ਇਕ ਪਾਸਾ। ਊਚੇ ਥਲ ਪਰ ਹ੍ਵੈ ਥਿਤ ਰਹੇ। ਦੋਨਹੁਂ ਦਿਸ਼ ਕੇ ਦਲ ਕੋ ਲਹੇ[1] ॥ ੨ ॥ ਸਿੰਘ ਆਠ ਸੈ ਹੁਇ ਸਵਧਾਨੇ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਗਿਰਪਤਿ ਭਟ ਆਨੇ। ਜ੍ਵਾਲਾ ਬਮਣੀ ਕੀ ਥਿਰ ਮਾਲਾ[2]। ਛੁਟਿ ਇਕਬਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਜ੍ਵਾਲਾ ॥੩॥ ਘਟਾ ਚਮੂੰ ਮਹਿ ਤੜਿਤਾ ਜਾਗੀ। ਕਰਕਾ ਬਰਖਤਿ ਗੁਲਕਾਂ ਲਾਗੀ।ਹਯ ਕੋ ਫੇਰਿ ਤੁਫੰਗ ਚਲਾਵੈਂ। ਵਧੇ ਅੱਗ੍ਰ ਕੋ ਮਾਰ ਗਿਰਾਵੈਂ ॥ ੪ ॥ ਦੇਖਿ ਪਰਸਪਰ ਭਨਹਿਂ ਪਹਾਰੀ। 'ਇਹ ਬਿੱਦ੍ਯਾ ਸਿੱਖਨ ਮਹਿ ਭਾਰੀ'। ਹਯ ਧਵਾਇ ਪੁਨ ਹਤੈਂ ਨਿਸ਼ਾਨੇ। ਨਿਜ ਬਚਾਇ ਕਰਿ ਬਹੁਰ ਪਯਾਨੇ ॥ ੫ ॥ ਕਰਿ ਹੰਕਾਰ ਖਾਲਸਾ ਰਿਦੇ। ਉਰਝ ਪਰੇ[3] ਅੱਗ੍ਰ ਕੋ ਤਦੇ। ਭੀਮਚੰਦ ਨਿਜ ਅੰਗ ਬਚਾਏ। ਰਣ ਕੇ ਸਨ-ਮੁਖ ਸਕੈ ਨ ਆਏ ॥ ੬ ॥ ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ ਧਾਯੋ। ਦੇਵ ਸ਼ਰਨ ਕੋ ਸੰਗ ਮਿਲਾਯੋ। ਬਹੁਰ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਰਣ ਘਾਲਾ। ਛੂਟਤਿ ਗੁਲਕਾਂ ਨਾਦ ਕਰਾਲਾ॥੭॥ ਸਭਿ ਸਿਪਾਹ ਕੋ ਆਗੈ ਧਰਿਓ। ਆਪ ਭਿ ਲਰਨ ਹੇਤ ਮਨ ਕਰਿਓ। ਹੋਤਿ ਤੜਾਭੜ ਸ਼ਬਦ ਤੁਫੰਗਨਿ। ਗਿਰਹਿ ਸੂਰ ਲਾਗੀ ਜਿਨ ਅੰਗਨਿ ॥ ੮ ॥ ਰੁਧਰ ਨਿਕਸਿ ਛਿਤ ਰਕਤ ਬਿਸਾਲਾ। ਲਗੇ ਕਰਾਹਨਿ ਘਾਇਲ ਜਾਲਾ[4]। ਪੁਨ ਚੰਬੇਲ ਆਨਿ ਕਰਿ ਲਰੇ। ਆਯੁਧ ਅ ਨਕ ਪ੍ਰਹਾਰਨ ਕਰੇ ॥ ੯ ॥ ਕੱਲੂ ਕੈਂਠਲ ਕੇ ਜਸਵਾਰੀ। ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚਯੋ ਬਲਿ ਭਾਰੀ। ਇਤ ਤੇ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਅਗਾਰੇ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਗਨ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੧੦ ॥ ਤਿਸ ਛਿਨ ਭੇਜ੍ਯੋ ਨਰ ਗੋਸਾਈਂ। ਸਕਲ ਖਾਲਸੇ ਦਯੋ ਸੁਨਾਈ। 'ਵਧਹੁ ਨ ਆਗੈ ਥਿਰ ਹ੍ਵੈ ਲਰੋ। ਜ੍ਵਾਲਾ ਬਮਣੀ ਛੋਰਨ ਕਰੋ' ॥੧੧॥ ਸੁਨ੍ਯੋ ਹੁਕਮ ਕੋ ਟਿਕਿ ਟਿਕਿ ਲਰੇ। ਆਗੈ ਨਹੀਂ ਬਧੈ ਭਟ ਭਿਰੇ। ਮਿਲਿ ਪਹਾਰੀਯਨਿ ਘਾਲ੍ਯੋ ਹੇਲਾ।ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਰੌਰਹਿਂ ਮੇਲਾ ॥੧੨॥ ਦੁੰਦਭਿ ਢੋਲ ਪਟਹਿ ਬਹੁ ਬਾਜੇ। ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਸੁਨਤਿ ਭਟ ਗਾਜੇ।

---

[1]ਦੇਖਦੇ ਹਨ। [2]ਬੱਧੀ ਹੋਈ ਕਤਾਰ। [3]ਟੁੱਟਕੇ ਪਏ। [4]ਸਾਰੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਟ ਜਿਮ ਉਛਲੇ ਛਾਲ ਫਲੰਗੀ[1]। ਗਹਿ ਕੈ ਸਿਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨੰ ਨੰਗੀ ॥ ੧੩॥ ਓਰੜ ਪਰੇ ਬੀਰ ਇਕ ਬਾਰੀ। ਸਿੰਘਨਿ ਲਗ ਪਹੁੰਚੇ ਬਲਿ ਭਾਰੀ। ਸੈਲੇ ਬਰਛੇ ਆਨਿ ਚਲਾਏ। ਸਿੰਘਨਿ ਸਨਮੁਖ ਘਾਵ ਸੁ ਖਾਏ॥੧੪॥ਥਾਵ ਨ ਤਜੀ ਅਰੇ ਰਣ ਰਹੇ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਰਿਪੁ ਗਨ ਦਹੇ। ਘਾਲੀ ਹੋਲ ਝਾਲ* ਭਟ ਖਰੇ[2]। ਇਤਨੇ ਬਿਖੈ ਸਿੰਘ ਰਿਸ ਭਰੇ ॥੧੫॥ ਖੜਗ ਮਯਾਨ ਤੇ ਖੈਂਚਿ ਨਿਕਾਰੇ। ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ ਕਰਿ ਹਤੇ ਜੁਝਾਰੇ। ਜਬਿ ਦਸ ਬੀਸ ਅੱਗ੍ਰ ਕੇ ਮਾਰੇ। ਹਟੇ ਕੁਛਕ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਡਰ ਧਾਰੇ।।੧੬॥ ਦੇਖਤਿ ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਆਗੇ। ਮੁਹਰਾ ਛੋਡਿ ਪਹਾਰੀ ਭਾਗੇ[3]। ਪਰੇ ਗੈਲ ਮਹਿ[4] ਟਲੇ ਨ ਟਾਲੇ। ਖੜਕਯੋ ਖੜਗ ਕਰਾਲ ਬਿਸਾਲੇ॥ ੧੭ ॥ ਛੰਦ† ॥ ਜਬੈ ਜੁੱਧ ਜਾਗਾ। ਕਟੇ ਸੀਸ ਬਾਗਾ[5]। ਬਢੇ ਖੱਗ ਧਾਰਾ[6]। ਜਥਾ ਕਾਠ ਆਰਾ[7] ॥ ੧੮ ॥ ਗਿਰੇ ਜੁੱਧ ਸੂਰਾ। ਨ੍ਰਿਪੇ ਨੰਦ ਕੂਰਾ[8]। ਗੁਰੂ ਦੇਖਿ ਦੂਰੇ। ਭਯੋ ਜੰਗ ਭੂਰੇ ॥੧੯॥ ਕੜਾਕਾੜ ਮਾਰੀ। ਜ਼ਿਮੀ ਸ਼੍ਰੋਣ ਗਾਰੀ। ਭਜੇ ਡੋਗਰਾਨੇ[9]। ਤਜਯੋ ਖੇਤ ਬਾਨੇ॥੨੦॥ਜਬੈ ਸਿੰਘ ਧਾਏ। ਪਹਾਰੀ ਪਲਾਏ। ਤਜਯੋ ਨਾਹਿ ਗੈਲੇ। ਡਰੇ ਨਾਥ ਸੈਲੀ[10] ॥੨੧॥ ਨ ਆਗਯਾ ਗੁਸਾਈ[11]।—ਅਗਾਰੇ ਸਿਧਾਈ[12]—। ਸੁ ਬਾਤੇ ਬਿਸਾਰੀ[13]। ਨਹੀਂ ਧਯਾਨ ਕਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥ ਗੁਰ ਹੈ‡ ਬਿਚਾਰੋ[14]। —ਮਹਾਂ ਏ ਹੰਕਾਰੇ। ਬਡੀ ਜੀਤ ਪਾਏ। ਚਲੇ ਜਾਤਿ ਧਾਏ—॥ ੨੩ ॥ ਉਠੇ ਆਪ ਸ੍ਵਾਮੀ। ਚੜ੍ਹੇ ਤੇਜ ਗਾਮੀ[15]। ਹਯੇ ਰੰਗ ਨੀਲਾ[16]।ਸ਼ਿੰਗਾਰਯੋ ਛਬੀਲਾ ॥੨੪॥ ਪਰੇ ਪੰਥ ਪਾਛੇ[17]। ਬਡੀ ਚਾਲ ਗਾਛੇ[18]। ਸੁ ਤਯਾਗੀ ਲਰਾਈ।ਚਲੇ ਜਾਤਿ ਧਾਈ ॥੨੫॥ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਿੰਘ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭੇ ਕਿਤਿਕ ਗਏ ਗੁਰੂ ਰਣ

---

[1]ਛੈਲ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਸੂਰਮੇ ਨਟ ਵਾਂਙੂ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਕੇ ਉਛਲੇ। [2]ਜੋ ਹੱਲਾ (ਪਹਾੜੀਆਂ) ਕੀਤਾ ਸੋ (ਸਿੰਘ) ਸੂਰਮੇ ਝੱਲ ਖੜੋਤੇ। [3]ਪਹਾੜੀਏ ਨੱਸ ਪਏ। [4](ਸਿੱਖ) ਪਿੱਛੇ ਪਏ। [5]ਸਿਰ ਤੇ ਬਾਗਾਂ (ਵਾਲੇ ਹੋਕੇ)। (ਅ) ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਸਮੇਤ ਸਿਰ ਕੱਟੇ। [6]ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਨਾਲ ਵੱਢੇ। [7]ਜਿਵੇਂ ਆਰਾ ਕਾਠ ਨੂੰ (ਚੀਰਦਾ) ਹੈ। [8]ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਝੂਠੇ ਪੈ ਗਏ। ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ:—ਰਾਜਸੁਤ ਝੂਰਾ। (ਅ) ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਝੂਠਾ ਪੈ ਗਿਆ। [9]ਪਹਾੜੀਏ। [10]ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਡਰੇ। [11]ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ (ਇਹ) ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। [12]ਕਿ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਜਾਓ। [13](ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਆਗਯਾ ਨਹੀਂ ਸੀ) ਇਹ ਗੱਲ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਵਿਸਾਰ ਦਿਤੀ ਸੀ। [14]ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ। [15]ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਵਾਲੇ......। [16]ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ ਉਤੇ। [17]ਪਿੱਛੇ ਟੁਰ ਪਏ ਭਾਵ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਏ। [18]ਤ੍ਰਿੱਖੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਟੁਰੇ। *ਪਾ:—ਝਾਲ। †ਇਥੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਛਪੇ ਛੰਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਚਾਲ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ਦੀ ਹੈ। ‡ਪਾ:—ਸੌ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਛੋਰਿ। ਪਾਛੈ ਕਰਤਿ ਨ ਡੀਠ ਭੀ[1] ਜਾਤਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਓਰ॥੨੬॥ਚੌਪਈ॥
ਗੁਰੂ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਕੋ ਪਿਖਿ ਬਿਸਮਾਏ। ਨਹਿ ਮਾਰਨ ਕੌ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਉਠਾਏ।
ਕੇਤਿਕ ਲਰਤਿ ਪਾਛ ਕੋ ਹਟਕੇ*। ਰਨ ਕੋ ਤਜਾਗਤਿ ਇਤ ਉਤ ਸਟਕੇ
॥੨੭॥ ਤਬਿ ਪਹਾਰੀਅਨਿ ਇਨ ਗਤਿ ਜਾਨਿ। ਹਟਿ ਘਾਲਜੋ ਹੇਲਾ ਘਮ-
ਸਾਨ[2]। ਪਰੀ ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਬਹੁ ਭਾਜ[3]। ਪੀਛੇ ਭਜੇ ਤਜਾਗ ਸਭਿ ਲਾਜ
॥੨੮॥ ਘਨੀ ਪਰੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਕੀ ਮਾਰ।ਕੇਤਿਕ ਊਚੇ ਕੀਨਿ ਪੁਕਾਰ। 'ਸ੍ਰੀ
ਪ੍ਰਭੁ! ਪੰਥ ਆਪ ਕੋ ਅਹੈ। ਕਟੀਆ ਹੋਤਿ ਪਰਾਜੈ ਲਹੈ ॥੨੯॥ ਕਿਉਂ ਨ
ਸੰਭਾਰਤਿ ਹਟਿ ਪਿਛਵਾਈ? ਕੌਨ ਖਤਾ ਇਨ ਕੇ ਗਰ ਪਾਈ। ਜੇਕਰਿ
ਸਿੰਘ ਹੈਂ ਅਵਗੁਨਿਧਾਰੇ।ਤਊ ਆਪਕੇ ਜਗਤ ਉਚਾਰੇ[4] ॥ ੩੦ ॥ ਇੱਤਯਾ-
ਦਿਕ ਬੋਲਤਿ ਸਮੁਦਾਏ। ਮਿਲੇ ਆਨਿ ਕੋ ਹਯਨਿ ਧਵਾਏ। ਕਰਤਿ
ਪੁਕਾਰ ਸੁ ਆਇ ਘਨੇਰੀ। ਹਿਤ ਹੇਰਨਿ ਗੁਰ ਗ੍ਰੀਵ ਨ ਫੇਰੀ ॥੩੧॥ ਕਹੈਂ
ਬਹੁਤ 'ਪ੍ਰਭੁ ਛਿਨ ਭਰ ਥਿਰੋ। ਲਰਤਿ ਪੰਥ ਅਵਲੋਕਨਿ ਕਰੋ'। ਕਹਿ
ਜਬਿ ਰਹੇ, ਖਰੇ ਨਹਿ ਹੋਏ। ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਮਿਲਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਜੋਏ ॥ ੩੨ ॥
ਤੁਰਤ ਤੁਰੰਗ ਉਤਰਯੋ ਅਗਵਾਈ। ਐਂਚਿ ਲਕੀਰ ਦਈ ਸਹਿਸਾਈ।
ਭਾਖਯੋ'ਨੀਲਾ! ਥਿਰੋ ਇਥਾਏ[5]।ਗੁਰ ਕੀ ਆਨ ਅੱਗੂ ਨਹਿ ਜਾਏ' ॥੩੩॥
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਦਲ ਬਿਦਾਰ[6]† ਥਮ ਗਯੋ। ਪਾਇ ਅੱਗੂ ਨਹਿ ਪਾਵਤਿ ਭਯੋ।
ਤਬਿ ਗੁਰ ਮਾਰਯੋ ਏਂਡਨਿ ਜੋਰ।ਲੰਘਯੋ‡ ਲਕੀਰ ਨਹੀਂ ਕਿਮ ਘੋਰ॥੩੪॥
ਛਰੀ ਹਾਥ ਮੈਂ ਪਤਰੀ[7] ਹੁਤੀ। ਦ੍ਵੈ ਚਾਰਿਕ ਕਰਿ ਬਲ ਤੇ ਹਤੀ। ਖਾਇ
ਮਾਰ ਨਹਿ ਚਰਨ ਉਠਾਵਾ। ਫੁਰਕਤਿ ਇਤ ਉਤ ਅੱਗੂ ਨ ਜਾਵਾ ॥੩੫॥
ਜਨੋਂ ਨਹਰੀ ਕੈਟਕ[8] ਮੁਖ ਦੀਨੀ। ਨੁਕਯੋ ਤਿਸੀ ਤੈਸੀ ਬਿਧਿ ਚੀਨੀ।
ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਹਯ ਏਵ ਬਿਲੋਕਾ।ਦੇ ਕਰਿ ਆਨ ਚਲਨਿ ਤੇ ਰੋਕਾ॥੩੬॥
ਤਰੇ ਉਤਰਿ ਕਰਿ ਤਹਿਂ ਤਤਕਾਲੇ। ਕਲਗੀਧਰ ਭਾਖਯੋ ਅਸੁ ਨਾਲੇ[9]।
'ਪ੍ਰਥਮ ਜਨਮ ਤੇਰੋ ਹਮ ਜਾਨਯੋਂ। ਜਿਸਤੇ ਥਿਰਯੋ ਬਾਕ ਸਿਖ ਮਾਨਯੋ
॥ ੩੭ ॥ ਹੁਤੇ ਮਸੰਦ ਲੇਤਿ ਬਹੁ ਧਨ ਕੋ। ਰਹਯੋ ਅਚਤਿ§ ਭੋਜਨ ਤਬਿ

[1]ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਤੱਕਦੇ ਬੀ ਨਹੀਂ। [2]ਮੁੜਕੇ ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਘਮਸਾਨ ਮਚਾ ਦਿਤਾ। [3]ਹਾਰ।
[4]ਜਗਤ ਆਪਦੇ ਹੀ (ਸਿੰਘ) ਕਹੇਗਾ। [5]ਹੇ ਨੀਲੇ ਘੋੜੇ! ਏਥੇ ਠਹਿਰ ਜਾਹ। [6]ਨਾਮ ਘੋੜੇ ਦਾ।
[7]ਪਤਲੀ ਛੜੀ। [8]ਮਾਨੋਂ ਕੰੜਿਆਲਾ ਕੜਿਆਲਾ। [9]ਘੋੜੇ ਨੂੰ। *ਪਾ:—ਸਟਕੇ।
†ਪਾ:—ਦਲ ਬਿਡਾਰ। ‡ਪਾ:—ਲਖਯੋ। ਭਾਵ ਲੰਘਣ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। §ਪਾ:—ਅਚੇਤ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਨਕੋ। ਸਿੱਖਨ ਤੇ ਲੇ ਕਰਿ ਗੁਰਕਾਰਾ।ਖਾਵਤਿ ਰਹਯੋ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ' ॥
੩੮॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਜਥਾ ਅਲਾਯੋ।ਸਿਰ ਹਿਲਾਇ ਘੋਰਾ ਫੁਰਕਾਯੋ।
ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਬੈਠੇ ਤਿਸ ਥਾਨਾ।ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਊਚ ਬਖਾਨਾ॥੩੯॥
ਦੋਹਰਾ ॥ 'ਖਾਲਸ ਗੁਰੂ ਗੁਰ ਖਾਲਸਾ'[1] ਥਿਰਹੁ ਖਾਲਸਾ ਜੁੱਧ[2]। ਹਤਉ
ਰਿਪੁਨਿ ਦਲ ਕੋ ਦਲਹੁ ਪਕਰਹੁ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਕ੍ਰੁੱਧ' ॥ ੪੦ ॥ਚੌਪਈ॥ ਸੁਨਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਵਰ ਸਮ ਬੈਨਾ।ਹਟਯੋ ਖਾਲਸਾ ਰਿਸ ਕਰਿ ਨੈਨਾ।ਧਰਿ ਜ੍ਵਾਲਾ-
ਬਮਨੀ ਅਰਿ ਦਮਨੀ[3]। ਛੋਰੀ ਗੁਲਕਾਂ ਗਨ ਰਿਪੁ ਸ਼ਮਨੀ[4] ॥ ੪੧ ॥ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰ ਥਿਰ ਹ੍ਵੈ ਧਨੁਖ ਸੰਭਾਰੇ। ਸਪਤ ਬਾਨ ਐਂਚਨ ਕਰਿ ਮਾਰੇ। ਪਰੀ
ਗਗਨ ਮਹਿ ਗਾਰਵ[5] ਗੁੰਜਾਰ।ਬਿਸਮਾਨੇ ਰਿਪੁ ਸੁਨਿ ਧੁੰਕਾਰ ॥੪੨॥ ਇਕ
ਹੀ ਬਾਰ ਹਟੇ ਸਭਿ ਸਿੰਘ। ਮ੍ਰਿਗ ਬਿਲੋਕਿ ਜਿਉਂ ਭੂਖਾ ਸਿੰਘ[6]। ਅੱਗ੍ਰ ਜੁ
ਮਾਰਤਿ ਆਵਤਿ ਧਾਏ। ਕਿਤਿਕ ਹਤੇ ਕੋ ਮਾਰਿ ਹਟਾਏ ॥ ੪੩ ॥ ਤੋਮਰ,
ਸੇਲੇ, ਸਾਂਗ ਪ੍ਰਹਾਰੇ। ਸਿਪਰ ਅੱਗ੍ਰ ਕਰਿ ਕਿਸ ਖਗ ਮਾਰੇ[7]। ਗੁਰ ਬਚ ਤੇ
ਸ਼ਹੀਦ ਗਨ ਦਉਰੇ। ਪਰੇ ਹੇਲ ਕਰਿ,ਭੇ ਰਿਪੁ ਬੌਰੇ ॥ ੪੪ ॥ ਮਚੀ ਮਾਰ
ਦੀਰਘ ਇਕ ਬਾਰੀ। ਮਰਿ ਮਰਿ ਪਰਤੇ ਪਾਇ ਪਸਾਰੀ। ਜਨੁ ਮਲੰਗ
ਭੰਗਹਿ ਕੋ ਖਾਇ।ਲਿਟਹਿ ਪਰੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਸਮੁਦਾਇ॥੪੫॥ਸੁਭਟ ਤੁਰੰਗ
ਮਰਿ ਖੇਤ ਮਝਾਰਾ। ਲੋਥਨਿ ਸੋਂ ਪੂਰਨ ਥਲ ਸਾਰਾ।ਸਰਬ ਗਿਰੇਸ਼ੁਰ ਓਜ
ਲਗਾਏ। ਪਰੀ ਭਾਜ ਕਿਮ ਪਗ ਨ ਜਮਾਏ ॥ ੪੬ ॥ ਫੇਰਿ ਤੁਰੰਗ ਸਿਪਾਹ
ਹਟਾਵੈਂ।ਮ੍ਰਿਗ ਸਮ ਭਾਜੇ ਕਿਮ ਅਟਕਾਵੈਂ। ਬਜੀ ਬੰਬ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰੇ।
ਭਾਜੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਕੌਤਿਕ ਮਾਰੇ॥੪੭॥ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਹੁਇ ਪਰੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ।ਗ੍ਰਿਧ ਬ੍ਰਿੱਧ ਉਡਿ
ਗਗਨ ਮੰਝਾਰਾ। ਕਹਿਂ ਲਗ ਬਰਨੌਂ ਜੁੱਧ ਬਿਸਾਲਾ।ਭਈ ਬਿਜੈ ਸਿੰਘਨਿ
ਤਿਸ ਕਾਲਾ॥੪੮॥ਸਗਰੀ ਸੁਖ ਹੋਈ ਸਭਿ ਮਾਂਹੀ।ਘਾਇਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਤ ਜਨੋ ਕੋ
ਨਾਂਹੀ।ਚਢੇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੋ ਚਲਿ ਆਏ।ਹਟੇ ਪਹਾਰੀ ਗੇ ਨਿਜ ਥਾਂਏ॥੪੯॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਸੰਗ੍ਰਾਮ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਖਸ਼ਟ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ॥ ੩੬ ॥

੩੭. ['ਖਾਲਸਾ' ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ। ਭਵਿੱਖਤ ਵਾਕ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਗਏ ਪਹਾਰੀ ਝੁਰਤੇ ਚਲਯੋ ਨਹੀਂ ਬਸਿ ਕੋਇ। ਸੁਭਟ
ਮਰਾਏ ਸੈਂਕਰੇ ਜਗ ਮਹਿਂ ਅਪਜਸ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਪੁਨ

---

[1]ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਹੈ। [2]ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਟਿਕ (ਕੇ ਲੜੋ)। [3]ਦੁਸ਼ਮਨ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ। [4]ਰਿਪੂ ਨੂੰ ਸ਼ਮਨ (ਨਾਸ਼) ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ। [5]ਭਾਰੀ। [6]ਮ੍ਰਿਗਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਜਿਵੇਂ ਭੁਖਾ ਸ਼ੇਰ। [7]ਕਿਸੇ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਕ ਥਲ ਹੁਇ ਮਸਲਤ ਕੀਨੀ। 'ਭਲੀ ਲਰਾਈ ਕਨੈਂਹੁੰ ਨ ਚੀਨੀ[1]'। ਭੀਮਚੰਦ ਸਭਿ ਬਿਖੈ ਉਚਾਰੀ। 'ਮੈਂ ਪੂਰਬ ਹੀ ਗਿਨਤੀ ਧਾਰੀ ॥ ੨ ॥ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਜੰਗ ਨਹਿੰ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਜਿਨ ਤੇ ਜੈ ਕਨੈਂਹੁੰ ਨ[2] ਕੋ ਪਾਵੈ। ਗੁਰ ਚਲਿ ਗਏ ਭਾਗ ਕਿਛ ਪਰੀ[3]। ਠਹਿਰੇ ਬਹੁਰ ਬਾਹਨੀ ਮੁਰੀ ॥ ੩ ॥ ਪਰੀ ਮਾਰ ਐਸੀ ਕਿਛ ਆਇ। ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲ ਭਈ ਕਿਸ ਥਾਂਇ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸੰਗ ਹੁਤੀ ਸਿਪਾਹ। ਰਹੇ ਹਟਾਇ ਹਟੀ ਕਿਮ ਨਾਂਹਿ[4] ॥ ੪ ॥ ਅਬਿ ਤੁਰਕਨਿ ਕੀ ਸੈਨ ਚਢਾਵਹੁ। ਦੇਹੁ ਦਰਬ ਤੁਰਨ ਅਨਵਾਵਹੁ। ਸਭਿ ਗਿਰਪਤਿ ਕੇ ਸਚਿਵ ਸਿਧਾਵੈਂ। ਗੈਲ[5] ਆਪਨੈ ਲੈ ਕਰਿ ਆਵੈਂ' ॥ ੫॥ ਮਾਨੀ ਭੂਪ ਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ। ਭਨੀ ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਭੀ 'ਰੂਰੀ[6]'। ਤਤਛਿਨ ਦਿੱਲੀ ਸਚਿਵ ਪਠਾਏ। ਮਿਲੇ ਸੁ ਅਵਰੰਗ ਕੇ ਉਮਰਾਏ ॥ ੬ ॥ ਸਕਲ ਜ਼ਿਕਰ ਤਿਨ ਖੋਲਿ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਦਰਬ ਇਤਿਕ ਤੁਮ ਨਿਕਟ ਪਠਾਯੋ। ਪੁਨ ਕਦੀਮ ਹੈਂ ਪੂਜਾ ਤੁਮਾਰੀ। ਬਨਹੁ ਆਪ ਸਭਿ ਕੀ ਰਖਵਾਰੀ ॥ ੭ ॥ ਗੁਰ ਤੇ ਦੇ ਕਰਿ ਹਾਥ ਬਚਾਵਹੁ।ਪੁਨ ਧਨ ਪਠੈਂਅਧਿਕ ਇਤ[7] ਆਵਹੁ*'। ਇਮ ਗਿਰਪਤਿ ਬਹੁ ਸਚਿਵ ਪਠਾਏ। ਇਤ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਆਏ। ੮ ॥ ਕਰਨੋ ਕਰਾਹ ਬਹੁ ਵਜੀ ਵਧਾਈ। ਆਏ ਜੀਤ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਸਮੁ-ਦਾਈ। ਦਾਨ ਬ੍ਰਿੰਦ ਰੰਕਨਿ ਕੋ ਦੀਨੋ। ਸੁਜਸ ਪਸਾਰਨ ਜਹਿ[8] ਕਹਿ ਕੀਨੋ ॥ ੯ ॥ ਮੰਗਲ ਕਰੈ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ। ਮੰਗਲ ਮੂਲ ਗੁਰੂ ਦਾਤਾਰਾ। ਬਜਹਿਂ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਰਬਾਬ ਘਨੇਰੇ। ਗਾਵੈਂ ਸ਼ਬਦ ਸੁਖਦ ਗੁਰ ਕੇਰੇ ॥ ੧੦ ॥ ਘਾਇਲ ਸਾਲ ਪੱਤ੍ਰ ਕੋ ਲਾਏ। ਮਿਲੇ ਘਾਉ ਉਠਿ ਤੁਰਤ ਨਹਾਏ। ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਇਸ ਰੀਤ ਬਿਤੀਤੇ। ਆਇਂ ਜਾਇਂ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰੀਤੇ ॥ ੧੧ ॥

†ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਾ ਲਗਾਏ।ਬੈਠੇ ਸਿੰਘ ਆਨਿ ਸਮੁਦਾਏ।ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਸਪਾਲੀ ਆਯੋ। ਮਿਲਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ ॥੧੨॥ ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਰਜਪੂਤ ਦਰਸ ਕਰਿ। ਬੰਦਨ ਕਰੀ ਸਭਾ ਮਹਿ ਹ੍ਵੈ ਥਿਰ। ਇਨ ਤੇ ਆਦਿਕ ਅਪਨ ਬਿਗਾਨੇ[9]। ਬੈਠੇ ਸਕਲ ਸੁਨਹਿ ਬਚ ਕਾਨੇ ॥ ੧੩ ॥

[1]ਲੜਾਈ ਕਰਨੀ ਕਿਵੇਂ ਬੀ ਭਲੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ ਗਈ। (ਅ) (ਅਸਾਂ ਜੰਗ ਕਰਕੇ (ਆਪਣਾ) ਭਲਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਡਿੱਠਾ। [2]ਕਿਵੇਂ ਬੀ ਨਹੀਂ। [3]ਭਾਜੜ ਕੁਛ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪਈ ਸੀ। [4](ਸਿੰਘਾਂ ਉਤੇ) ਜ਼ੋਰ ਕੀ ਪਰ ਮੁੜੀ ਨਹੀਂ। [5]ਨਾਲ। [6]ਚੰਗੀ (ਸਲਾਹ ਹੈ)। [7]ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੀਕ। [8]ਆਪਣੇ ਤੇ ਓਪਰੇ। *ਪਾ:—ਪਾਵਹੁ। †ਇਥੋਂ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੬੦ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਚੱਲੀ।

ਸ਼੍ਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਢਿਗ ਬੈਸਾ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੂਝਤਿ ਭਾ ਐਸਾ 'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤ ਸੰਸੈ ਬਹੁ ਮੇਰੇ। ਉੱਤਰ ਕਹੋ ਆਪ ਇਸ ਬੇਰੇ ॥ ੧੪ ॥ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈਂ ਘਨੇ। ਜਹਿਂ ਕਹਿਂ ਜਗ ਮਹਿਂ ਦੂਸ਼ਟ ਸੁ ਬਨੇ। ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਹੋਯਸਿ ਥੋਰਾ। ਪੱਯਤਿ ਕਹੂੰ ਕਹੂ ਕੋ ਟੋਰਾ[1] ॥੧੫॥ ਸਕਲ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਕੋ ਹਤਿ ਕਰਿ ਕੈਸੇ। ਰਾਜ ਪਾਇ ਕਿਮ ? ਕਹੀਯਹਿ ਤੈਸੇ। ਵਧਹਿ ਤੇਜ ਕਿਮ ਲੈ ਹੈ ਧਰਨੀ ? ਠਹਿਰਹਿ ਰਾਜ ਕੌਨ ਕਰਿ ਕਰਨੀ ?॥੧੬॥ ਬਹੁਤਨਿ ਕੀ ਕ੍ਰਿਤ ਅਲਪ ਕਰੈਂ ਕਿਮ[2] ? ਬਨਹਿ ਅਲਪ ਕੀ ਬਹੁਤਨਿ ਤੇ ਤਿਮ[3]।ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਨਿ ਬਡੋ ਸਮਾਜੂ।ਤਿਨ ਰਿਪੁ ਪਰ ਕਿਮ ਠਹਿਰਹਿ ਰਾਜੂ ॥੧੭॥ ਕਹੀਯਹਿ ਪੰਥ ਸੁਨਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ! ਤੇਰਾ। ਹਾਨ ਲਾਭ ਜਾਨਹਿ ਇਸ ਬੇਰਾ'। ਵਰਤਹਿ ਵਰਤਾਰਾ[4] ਜਗ ਜਥਾ।ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਕਹਿ ਤਥਾ:- ॥ ੧੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ 'ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤੈ[4] ਜਗਤ ਸੁਨੋ ਸਿੱਖ ਚਿਤ ਲਾਇ। ਸਤਿਗੁਰ ਜੈਸੀ ਭਾਵਸੀ ਤੈਸੀ ਚਲਸੀ ਵਾਇ ॥ ੧੯ ॥ *ਖਾਇਗੋ ਖਰਚ ਲੇਇਗੋ ਲਾਲ[5]। ਸਰਕੈ ਗੋ[6] ਜੁੱਧ ਮਾਂਹਿ, ਕਰੈਗੋ ਨਿਹਾਲ॥੨੦॥ *ਖਾਰੀ ਲਗ ਲਛਮੀ ਸਿਮਟੀ ਸਗਰੀ ਆਨੋ ਸਾਰ[7]। *ਖੜੇ ਲੜੇ ਸਿਗ੍ਰਾਮ ਮਾਹਿਂ ਖਲਕ ਕਰੈਗੋ ਪਾਰ[8] ॥ ੨੧ ॥ *ਖਾਨ ਖਾਇ ਲਸ਼ਕਰ ਪਰੇ ਕਰੈ ਸਾਰ ਕਾ ਮੇਲ[9]। ਤਬੈ ਖਾਲਸਾ ਜਗੈਗੋ ਜਾਨਹੁ ਭਾਰਥ ਪੇਲ[10] ॥ ੨੨ ॥ ਖੰਜੋਗੀ ਲੰਭੋਗ ਮਹਿਂ ਸਾਰ ਸਿੰਗ੍ਰਹਨੇ ਮਾਂਝ[11]। ਸੁਨ ਧਯਾਨ ਗੁਣ ਰਸਾਨ

---

[1]ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਲੱਭਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। [2]ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਕਾਰ ਥੋੜੇ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਗੇ ? [3]ਤਿਵੇਂ (ਕੀਕੂੰ) ਬਣੇਗੀ ਥੋੜਿਆਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਬਹੁਤਿਆਂ ਉਤੇ, ਭਾਵ ਬਹੁਤਿਆਂ ਉਤੇ ਥੋੜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ (ਜੇ ਹੋ ਵੀ ਜਾਏ ਤਾਂ)ਰਹੇਗਾ ਕੀਕੂੰ ? [4]ਜੋ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤੇਗਾ। [5](ਖਾ=)ਖਾਵੇਗਾ,ਖਰਚੇਗਾ,(ਲ=) ਲਾਲਰਤਨ ਲਵੇਗਾ। [6](ਸ=)ਅੱਗੇ ਵਧੇਗਾ. [7]ਖਾਰੀ ਤੋਂ 'ਖਾ',ਲਗ ਤੋਂ 'ਲ',ਸਾਗਰ ਤੋਂ 'ਸਾ'।ਸਮੁੰਦਰ ਤਕ ਦੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਦੀ ਲਛਮੀ ਸਾਰੀ ਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਲਿਆਵੇਗਾ। (ਅ) ਸਾਰ=ਲੋਹਾ ਬਜਾਕੇ। [8]ਖੜੇ ਤੋਂ 'ਖ',ਲੜੇ ਤੋਂ 'ਲ',ਸਿਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ 'ਸਾ'।ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਡਟਕੇ ਲੜੇਗਾ,ਖਲਕਤਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰੇਗਾ। [9](ਖਾ) ਖਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਏਗਾ,(ਲ)ਲਸ਼ਕਰਾਂ ਉਤੇ ਪਏਗਾ, (ਸਾ)ਸਾਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰੇਗਾ, ਭਾਵ ਸਦਾ ਸਿੰਗਾਰੇਗਾ। [10]ਐਸਾ ਦਬਾ ਪਾਵੇਗਾ ਕਿ ਮਾਨੋਂ ਮਹਾਂ ਭਾਰਥ (ਦਾ ਜੁੱਧ) ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। [11](ਖੰ=ਖਾ ਤੋਂ) ਜੋਗ, (ਲੰ=ਲ ਤੋਂ) ਭੋਗ, (ਸਿ=ਤੋਂ ਸਾ=) ਸਾਰ ਗ੍ਰਹਣ (ਲੋਹਾ ਯਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨ)ਵਿਚ ਅਰਥਾਤ ਜੋਗ,ਭੋਗ ਤੇ ਬੀਰਰਸ ਤ੍ਰਿਹਾਂ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਮੇਲ ਕਰੇਗਾ।(ਅ)ਜੇ'ਸਾਰ'ਦਾ 'ਰਾਰਾ' ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਸਮਝੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਮਾਤ੍ਰਾ ਵੱਧ ਹੈ ਤੇ ਪਾਠ ਐਉਂ ਕਹੀਏ।

[illegible]

*ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂਵਿਚ ਪਦ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਅੱਖਰ ਅੱਖਰਦੇ ਅਰਥਕੀਤੇ ਹਨਦੇਖੋ ਅਗੇ ਅੰਕ੩੧,੩੨।

ਮਹਿੰ ਕਰੈ ਖਾਲਸਾ ਸਾਂਝ[1] ॥੨੩॥ ਖਾਦਰੁ ਲਾ ਦਰੁ ਸਾਗਰੇ ਬੀਚ ਕਰੈਗੋ ਰਾਜ[2] । ਦਿੱਲੀ ਟਿਕੈ ਨ ਰਾਜ ਸਿਖ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬਖਸ਼ੀ ਸਾਂਝ[3]॥੨੪*॥ ਮਾਲਵ[4], ਕੁਰ, ਜਾਂਗੁਲ[5], ਕਿਲੇ, ਮਾਝਾ, ਪਰਬਤ, ਅਟਕ । ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਓ ਹੰਸਪੁਰ[6], ਮਲਕ ਪੁਰੇ ਮੈਂ ਸਟਕ[7] ॥੨੫॥ ਪਿਸ਼ੌਰ, ਜਲਾਲਾ ਕਾਬਲੀ

[1](ਅਤੇ) ਅਦ੍ਵੈਰ ਸਮਾਧੀ, ਦੈਵੀ ਗੁਣ ਤੇ ਗਿਆਨ (ਸਭਨਾਂ) ਵਿਚ) ਖਾਲਸਾ ਸਾਂਝ ਕਰੇਗਾ। [2]ਖਾਦਰ (ਤੋਂ ਲੈ) ਸਿੰਧ (ਦੇਸ਼) ਤਕ (ਖਾਲਸਾ) ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ। [ਖਾਦਰ=ਤਰਾਈ, ਉਹ ਧਰਤੀ ਜਿਸ ਪਰ ਦਰਯਾ ਦਾ ਪਾਣੀ ਚੜ੍ਹਕੇ ਸੈਲਾਬ ਕਰਕੇ ਚਿਕੜਾਲੀ ਕਰ ਜਾਏ । ਭਾਵ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਦਰਯਾਵਾਂ ਦੇ ਮਿਲਕੇ ਵਹਿਣ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਦੀ ਭੋਂ ਤੇ ਸਤਲੁਜ ਸਰੱਸ੍ਵਤੀ ਜਮੁਨਾ ਦੀ ਭੋਂ,ਮੁਰਾਦ ਜੋ ਜੀਂਦ ਤੋਂ ਲੇ ਪਸ਼ੌਰ ਤਕ।ਲਾ=ਤਕ। ਦਰ ਸਾਗਰ=ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ= ਸਿੰਧ ਦੇਸ਼ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ] । ਸੂਚਨਾ—ਇਸ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਤ੍ਰੈ ਅੱਖਰਾਂ ਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—ਖਾ—ਤੋਂ ਖਾਦਰ। ਲਾ—ਤੋਂ ਲਾ ਦਰ। ਸਾ—ਤੋਂ ਸਾਗਰ। (ਅ) ਖਾਦਰ=ਮਾਲਵਾ ਮੈਨਦਾਬ ਆਦਿ ਜੀਂਦ ਇਲਾਕੇ ਤਕ। ਲਾਦਰ=ਪੰਜਾਬ ਸਤਲੁਜ ਤੋਂ ਪਸ਼ੌਰ ਤਕ। ਸਾਗਰੇ=ਸਿੰਧ ਦੇਸ਼ ਤਕ। [3](ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸਾਂਝ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਟਿਕੇਗਾ। ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸ੍ਰਦਾਰ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪੰਥ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਛੱਡ ਆਉਣ ਵਲ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। [4]ਮਾਲਵਾ। [5]ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ ਤੇ ਉਸਤੋਂ ਅਗਲਾ ਜੰਗਲ ਦੇਸ਼। [6]ਹਾਂਸੀ। [7]ਜਾਵੇਗਾ।ਹਟੇਗਾ। *ਇਕ ਛਾਪੇ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ,ਜੋ ਕੇਕਸਟਨ ਪ੍ਰੈਸ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਦੋਹਾ ਵੱਧ ਹੈ ਜੋ ਐਉਂ ਹੈ:—"ਫਿਰ ਆਵਹਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਚੜ ਪੂਰਬ ਪੱਛਮ ਕਰੈਂਗੇ ਰਾਜ। ਖਾਲਸਾ ਸਾਥ ਮਿਲਾਪ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਬਖਸ਼ੀ ਸਾਂਝ।" ਇਹ ਦੋਹਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਛਾਪੇ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਜੋ ਆਫਤਾਬ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ੧੮੯੨ ਈ: (੧੯੪੯ ਬਿ:) ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਹੈ, ਬੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਲਿਖਤੀ ਤੇ ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਸੌ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੇ ਸੌ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਟੀਕਾ (ਕ੍ਰਿਤ ਸਰ, ਸ: ਅਤਰ ਸਿੰਘ) ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦੋਹੇ ਦਾ ਟੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੋਂ ਸੋਚਿਆਂ ਇਹ ਦੋਹਾ ਆਖੇਪਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਏਵੇਂ ਸਿੰਮਤਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਦੋਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਸ਼ਾਯਦ ਕਵੀ ਜੀ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਨਾਂ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੀਕਾ ਜੁ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

-[illegible] [ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਦੀ ਬਾਕੀ]

'ਖੰ ਜੋਗੀ, ਲੇ ਭੋਗ ਮਹਿ, ਸਾ ਸੰਗ੍ਰਹਣੇ ਮਾਥ', ਤਾਂ ਅਰਥ ਬਣੇਗਾ=(ਖਾਲਸਾ) ਜੋਗ ਤੇ ਭੋਗ (ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ) ਮਿਲਕੇ (ਵਿਚਰੇਗਾ)। [ਖ,(ਖੰ=ਨਭ) ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ 'ਚਿਦਾਕਾਸ਼' । ਲੇਭੋਗ ਮਹਿੰ= ਲੰਪਟ ਤੋਂ ਲੇ 'ਭੋਗ' ਅਰਥ ਵਿਚ ਲੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਇਕੱਠ, ਮੇਲ]।

ਲੇਵੈਂਗੇ ਜਉ ਕੇਸ[੧]। ਤਬੈ ਖਾਲਸਾ ਸਿੰਧ ਦੁਰ ਦਿੱਲੀਕੇਸੁਰ ਭੇਸ[੨] ॥ ੨੬॥ [੩]ਰੂਪ ਰੰਗ ਸਭਿ ਛਿਪੈਗੀ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਵਰੰਗ। ਜੌਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਇ ਕਰਿ ਲੋਹੇ ਛੋਹ ਭੁਜੰਗ[੩] ॥ ੨੭* ॥ ਕੋਉ ਦਿਨ ਖਾਹੇ[੪] ਸਹੀ ਲਵ-ਪੁਰਿ ਅਰੁ ਕਸ਼ਮੀਰੁ। ਸਾਧੈਗਾ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਹੁਇ ਮਮ ਦਸਤੰਗੀਰ[੫] ॥੨੮॥ ਅਹੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਹੋਇ'। ਇਮ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਭਿ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਨਮੋ ਕਰੈ ਸਭਿ ਕੋਇ॥੨੯॥ਗੁਰ ਬੂਝੇ[੬] 'ਪੁਨ ਆਪ ਕੋ ਦਰ-ਸ਼ਨ ਹੋਇ ਕਿ ਨਾਂਹ ?'। ਬੋਲੇ 'ਹੈਂ ਬਨ ਖਾਲਸਾ ਵਰਤੌਂਗੋ ਸਭਿ ਮਾਂਹਿ† ॥ ੩੦ ॥ ਖਾਰੀ ਲਗ ਲੱਛਮੀ ਜਹਾਂ ਤੁੱਕਾਂ ਲਿਖੀ ਬਨਾਇ। ਤਿਨ ਕੇ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰੀਏ ਤ੍ਰੀਨ ਬਰਣ ਨਿਕਸਾਇ॥ ੩੧ ॥ ਇਕ ਖ਼ਕਾਰ ਕੋ ਲੀਜੀਏ ਬਹੁਰ ਲਕਾਰ ਸਕਾਰੁ। ਤੀਨਹੁੰ ਕੋ ਪਦ ਖਾਲਸਾ ਕੀਨੋ ਅਰਥ ਉਚਾਰੁ'‡' ॥ ੩੨ ॥ ਚੌਪਈ ॥ §ਇਮ ਕਹਿ ਤੂਸ਼ਨਿ ਭਏ ਗੁਸਾਈਂ। ਦੇਖਤ ਸਭਿ ਦਿਸ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚਲਾਈ। ਲਖਯੋ ਸੁਭਾਇ ਖਾਲਸੇ ਗੁਰ ਕੋ।

[੧]ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਹੋ ਲੈਣਗੇ। (ਅ) ਜਉਕ ਸੇ, ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ। [੨]ਤਦ ਖਾਲਸਾ ਦੂਰ ਸਿੰਧ ਤਕ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤੁੱਲ ਭੇਸ ਕਰਕੇ, ਭਾਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਠਾਠ ਨਾਲ। [ਦਿੱਲੀਕੇਸੁਰ ਭੇਸ= ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਭੇਸ਼ ਵਿਚ]। [੩](ਤੁਰਕਾਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਸਾਜ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ) ਰੂਪ ਰੰਗ ਛਪ ਜਾਣਗੇ, ਨਵੀਨ ਰੰਗ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ (ਦੀਪ=) ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਫੈਲੇਗਾ। (ਮੈਂ ਤਾਂ) ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਪਰ ਭੁਜੰਗੀਆਂ (ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ) ਲੋਹੇ ਦੀ ਛੋਹ ਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ, (ਜੋ ਸਦੋ ਜੁਧ ਕਰਨਗੇ)। ਸੂਚਨਾ — ਸੋ ਸਾਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਏਥੇ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। [੪]ਪਾ: ਸੋ ਸਾ: ਦਾ-ਖਾਏ। ਭਾਵ ਮਾਮਲਾ ਖਾਏਗਾ। [੫]ਉਹ ਖਾਲਸਾ (ਮੁਲਕ ਨੂੰ) ਸਾਧੇਗਾ ਮੇਰੀ ਉਸਨੂੰ ਦਸਤਗੀਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। [੬](ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ) ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ। [੭]'ਖਾਰੀ ਲਗ ਲਛਮੀ' ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਜਿਥੇ ਕੁ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਬਣਾਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰੋ ਤਾਂ ਤ੍ਰੈ ਅਖਰ ਨਿਕਲਣਗੇ। ਇਕ ਖਖਾ ਲਓ, ਫਿਰ ਲਲਾ, (ਤੇ) ਸਸਾ, ਤਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਪਦ ਖਾਲਸਾ ਬਣਿਆਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ। [ਪਿਛੇ ਆਏ ਅੰਕ ੨੦, ੨੧, ੨੨, ੨੩, ੨੪ ਵਿਚ ਇਹੋ ਗਲ ਮੁੜ ਮੁੜ ਆਈ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਅੰਕ ੨੧ ਵਿਚ ਦੋ ਵੇਰ ਇਹੋ ਪਦ ਆਇਆ ਹੈ]।

*ਇਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਦੋਹਾ ਕੇਕਸਟਨ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲੇ ਛਾਪੇ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਹੈ ਜੋ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਤੇ ਆਫਤਾਬ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲੇ ਛਾਪੇ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਨਾਂ ਹੀ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਖੇਪਕ ਹੈ। ਉਹ ਦੋਹਾ ਇਹ ਹੈ:—"ਪਹਿਲੇ ਮੇਰਾ ਏਕ ਸਿਖ ਕਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰਾਜ। ਪਰਜਾ ਸੁਖੀ ਰ ਸਾਹਿਬੀ ਕਰੇ ਧਰਮ ਕੇ ਕਾਜ।"

†ਏਥੇ ਸਪਸ਼ਟ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਪਣਾ ਅਵਤਾਰ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਵਰਤਣਾ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ‡ਪਾ:—ਵਿਚਾਰ। §ਇਥੋਂ ੬੧ ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਚੱਲੀ।

ਬੂਝਨੋ ਪੁਨ ਜੋ ਸੰਸੈ ਉਰ ਕੋ ॥੩੩॥'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ! ਕਿਮ ਵਰਤਹਿ ਵਰਤਾਰਾ? ਕਿਮ ਭਾਣਾ ਹੋਵੈ ਕਰਤਾਰਾ[1] ? ਸਮੈ ਕਲੂ ਕੋ ਕੋ ਕੋ ਹੋਇ? ਵਧਹਿ ਰਾਜ ਨ੍ਰਿਪ ਕਹੀਅਹਿ ਸੋਇ ॥੩੪॥ ਰਿਦੈ ਖਾਲਸੇ ਲਾਲਸ ਲਹੋ। ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੋ'। ਇਮ ਸੁਨਿ ਸਿੰਘਨਿ ਕੀ ਅਰਦਾਸ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੩੫ ॥ 'ਚਾਰ ਲੱਖ ਬੱਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰਾ। ਕਲੂ ਆਰਬਲ ਕਰੀ ਉਚਾਰਾ[2]। ਜਿਸ ਮਹਿਂ ਸੰਤ ਹੋਇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ। ਸਗਰੇ ਦੋਖ ਕਰਹਿ ਸੋ ਹਾਨੀ[3] ॥੩੬॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਲਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਕਾਰਨੇ ਉਠੇ ਪ੍ਰਾਤ ਇਕ ਬਰਖ[4]। ਨਗਰ ਦੂਰ ਹੁਇ ਦੇਖੀਐ ਤਬਿ ਦਰਸਾਵੈ ਹਰਖ[5] ॥ ੩੭ ॥ ਨਗਨ ਸ਼ਿਸ਼ਨ[6], ਬਾਤਲ ਵਪੂ[7], ਕਰ ਮੈਂ ਭੋਜਨ ਖਾਇ। ਨੀਲ ਵਸਨ[8], ਬੋਲੈ ਹਸੈ[9], ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਨਹਾਇ[10] ॥੩੮॥ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਪਾਤਕ ਗਏ, ਮਿਟੀ ਸੰਕ ਸਭਿ ਦੇਹ[11]। ਜੋ ਬੋਲੈ ਸੋ ਵਾਕ ਉਠਿ ਚਿਤਵਤਿ ਪੂਰਨ ਲੇਹਿ[12] ॥੩੯॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਜਬਿ ਪਾਂਡਵ ਹਟਿ ਗਯੋ ਸਮਾਜਾ। ਮਾਘਧ[13] ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਯ ਰਾਜਾ। ਤਿਨ ਪਸ਼ਚਾਤ ਨੰਦ ਕੇ ਰਾਜੇ[14]। ਡੇਢ ਹਜ਼ਾਰ ਸੁ ਬ੍ਰਸਗੇ ਸਮਾਜੇ ॥ ੪੦ ॥ ਪਰਸਰਾਮ ਸਮ ਸੇ ਜਗ ਹੋਇ। ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਛਾਪ[15] ਕੀਨੀ ਸਭਿ ਕੋਇ। ਜਗ ਮਹਿਂ ਦ੍ਵਿਜ ਆਦਿਕ ਜੋ ਭਏ। ਸਿਰ ਮੁਖ ਸਭਿਨਿ ਮੂੰਡਾਇ ਸੁ ਦਏ ॥ ੪੧ ॥ ਕੇਸ਼ ਦੂਰ ਸਭਿ ਇਕ ਸਮ ਕਰੇ। ਦੋਖ ਆਦਿਕ

[1]ਕਰਤਾਰ ਦਾ। [2]ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਆਰਬਲਾ ੪੩੨੦੦੦ ਕਹੀ ਹੈ। [3]ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵੱਲ ਹੈ। [4]ਇਕ ਸਾਲ ਕਲਜੁਗ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਉਠਕੇ ਟੁਰਿਆ। [5]ਨਗਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਕੇ ਡਿੱਠੋ ਸੂ ਤਾਂ ਉਹ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। [6]ਨਗਨ ਸ਼ਿਸ਼ਨ ਕਰ ਮੈਂ=ਇੰਦ੍ਰੀ ਨੰਗੀ ਹੱਥ ਵਿਚ। [7]ਭਾਵ ਵਾ ਵਾਰੋਲੇ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸੀ ਉਸਦਾ। [8]ਨੀਲੇ ਕਪੜੇ ਸਾਸੂ। [9]ਹਸ ਹਸ ਬੋਲਦਾ ਸੀ। [10]ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸਹਿਜੇ ਝੁਕ ਗਿਆ। [ਨਿਹਾਇ=ਨਿਉਂ ਕੇ, ਮੋ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ ਨਾਇ=ਨਿਉਂ ਕੇ]। [11]ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ (ਕਲਜੁਗ ਦੇ) ਪਾਪ ਮਿਟ ਗਏ, (ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਾਕ ਸੁਣਕੇ) ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਭਾਵ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ੰਕਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਟ ਗਈਆਂ। [12]ਗੁਰੂ ਕੇ ਵਾਕ (=ਬਾਣੀ) ਜੋ (ਕੋਈ ਸਵੇਰੇ) ਉੱਠਕੇ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਉਹ ਅਪਣੀਆਂ ਚਿਤਵਨੀਆਂ ਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵੇਖੇਗਾ। 'ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਊਸਰਹਿ' ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ। (ਅ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਇਉਂ ਅਰਥ ਬੀ ਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:—ਸਵੇਰੇ ਉਠਕੇ ਇਕ ਵਰ੍ਹਾ ਜੇ ਕੋਈ ਨਗਰੋਂ ਦੂਰ ਜਾਕੇ ਨਜ਼ਰ ਜੋੜੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਵੇਖੇਗਾ ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਨੰਗਾ ਆਦਿਕ ਹੈ। [13]ਮਾਘਧੀਆਂ ਨੇ। [14]ਨੰਦ ਕੁਲ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਦੇਖੋ ਅੰਸੂ ੨੯ ਅੰਕ ੪੪ ਤੋਂ ਅੱਗੇ। [15]ਮੁੰਡਨ ਕਰ ਦਿਤੇ। (ਅ) ਉਸਤਰਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਨਾਯੋ ਸਮਸਰੋ। ਰਾਜਪੂਤ ਜੇ ਦਾਸੀਨੰਦ[੧]। ਪੰਚ ਪੁਸ਼ਤ ਕਿਯ ਰਾਜ ਬਿਲੰਦ[੨] ॥ ੪੨ ॥ ਸੌਰਜ[੩], ਮੌਰਜ[੪], ਤੂਰਜ[੫] ਹੋਇ। ਬਹੁਰ ਪਠਾਨ ਰਾਜ ਲਿਯ ਸੋਇ। ਮੁਗ਼ਲ ਭਏ ਤਿਨ ਤੇ ਪਸ਼ਚਾਤੀ। ਪੂਜਾ ਭਈ ਸਭਿ ਔਰੇ ਜਾਤੀ ॥ ੪੩ ॥ ਪੁਨ ਰੌਰਾ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਪਰੇ। ਸੈਨ ਕਾਬਲੀ ਤੇ ਸਭਿ ਡਰੇ। ਦੱਛਨ ਕੇ ਦਲ[੬] ਉਮਡਹਿ ਘਨੇ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਜਗ ਕੋ ਦੁਖ ਬਨੇ ॥੪੪॥ ਤਬਹਿ ਸਿੰਘ ਗਰਜੈਂ ਬਡ* ਭਾਰੀ। ਪਰਹਿ ਜੰਗ ਸੰਗ ਸੈਨ ਕੰਧਾਰੀ।ਪੂਰਬ ਬਿਖੇ ਮੌਨ' ਵਧ ਜਾਵੈਂ।ਲਰ ਕਰਿ ਸਭਿ ਕੀ ਸਥਾ ਉਠਾਵੈਂ ॥ ੪੫ ॥ ਇਤੈ ਸਿੰਘ ਉਤ ਹੋਇ ਫਿਰੰਗੀ'। ਦਲ ਦੋਨਹੁੰ ਕੇ ਹੈਂ ਬਡ ਜੰਗੀ। ਕੇਤਿਕ ਸੰਮਤਿ ਇਮਹੁ ਬਿਤਾਵੈਂ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਮਸਲਤ ਰਾਜ ਕਮਾਵੈਂ ॥ ੪੬ ॥ ਵਧਹਿ ਖਾਲਸਾ ਲੇ ਬਡ ਰਾਜਾ। ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਤੇ ਅਧਿਕਾਇ[੮] ਸਮਾਜਾ†। ਜਿਤ ਕਿਤ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਗੁਰ ਜਪੈਂ। ਚਹੈਂ ਉਥਪਹਿ ਕਿਸ ਹੂੰ ਥਪੈਂ[੯]‡ ॥ ੪੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਘਰ ਘਰ ਉਜਰੇ ਘਰ ਘਰ ਵੱਸੇ ਘਰ ਘਰ ਰੋਵੇ ਨਾਰਿ। ਘਰ ਘਰ ਪੂਜਾ,ਘਰ ਘਮੰਡ[੧੦]§ਘਰ ਘਰ ਹੁਇ ਮਰਸਾਰ[੧੧]¶॥੪੮॥ਚੌਪਈ॥ਚਿਰੇਕਾਲ ਲੌ ਰਾਜਕਮਾਵੈਂ।ਪਾਛੇ ਪੁਨ ਮਲੇਛ ਵਧਿ ਜਾਵੈਂ।ਕਲਜੁਗ ਘੋਰ ਹੋਇ ਜਿਸ ਕਾਲ। ਨਿਹਕਲੰਕ ਤਬਿ ਤੇਜ ਬਿਸਾਲ' ॥੪੯॥ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰਸਕਲ ਸੁਨਾਯੋ।ਸੁਨਿਸਿੰਘਨਿ ਸਭਿ ਸੀਸਨਿਵਾਯੋ।

[੧]ਨੰਦ ਜੋ ਦਾਸੀ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਰਾਜਪੂਤ ਸਨ। [੨]ਪੰਜ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤਕ ਬੜਾ ਰਾਜ ਕੀਤਾ। [੩]ਸੂਰਜਬੰਸੀ, (ਅ) ਸੂਰਮੇ ਮੋਰੀਆ ਖਾਨਦਾਨ ਵਾਲੇ। [੪]ਮੋਰੀਆ ਖਾਨਦਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚੰਦ੍ਰ ਗੁਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। [੫]ਤੂਰਜ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਤੂਰਾਨੀਆਂ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਾਰਸੀ ਕੌਮ ਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਮੁਰਾਦ ਰਾਜਾ ਜੈਪਾਲ ਵੰਸ਼ਜਾਂ ਦੀ ਹੈ ਯਾ ਚੌਹਾਨ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਤੋਂ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਜ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਮੇਟਕੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। [੬]ਮਰਹਟਿਆਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ। [੭]ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼। [੮]ਵਧੇਗਾ। [੯]ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਥਾਪ ਦੇਣ ਚਾਹੇ ਉਜਾੜ ਦੇਣ। [੧੦]ਜੰਗ। [੧੧]ਮਸਾਣ। ਘਰ ਘਰ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਭੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ—ਕਿਸੇ ਘਰ ਵਿਚ। *ਪਾः—ਬਲ। †ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਕੋਕਸਟਨ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਹੋਰ ਹਨ, ਜੋ ਛਾਪੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਨੁਸਖੇ ਤੇ ਲਿਖਤੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤੁਕਾਂ ਇਹ ਹਨः—"ਜਿਤ ਕਿਤ ਲਸ਼ਕਰ ਲੇ ਮੁਖ ਧਰਿਹੈਂ ॥ ਜਿਸ ਕੋ ਚਹਿੰ ਗਾਦੀ ਪਰ ਕਰਿਹੈਂ" ਤਾਂਤੇ ਆਖੇਪਕ ਹਨ। ‡ਪਾः—ਕਹੈਂ ਉਥ ਪਹਿ ਕਿਸਹੂੰ ਥਪੈਂ। §ਪਾः—ਘਰ ਘਰ ਘਮੰਡ ॥ ¶ਇਸ ਦੇ ਅਗੇ ਕੋਕਸਟਨ ਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਛਾਪੇ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਹੋਰ ਹਨ, ਜੋ ਛਾਪੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤੁਕਾਂ ਇਹ ਹਨः—"ਘਰ ਘਰ ਦਉਲਤ ਘਰ ਘਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਘਰ ਘਰ ਮੰਗਲ ਚਾਰ। ਘਰ ਘਰ ਪੂਜਾ ਘਰ ਘਰ ਵਿੱਦਿਆ ਘਰ ਘਰ ਹੁਇ ਹੈ ਨਾਰ" ਤਾਂਤੇ ਆਖੇਪਕ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਹਿ[1] ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਭ ਕਥਾ। ਸਿਖ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੁਨਿ ਤਥਾ ॥੫੦॥ ॥ਦੋਹਰਾ॥ ਰਾਮਦਾਸ ਕੁਲ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਗੁਰ ਉਕਤੀ ਕਹਿ ਰੂਪ। ਕਹਿਤੇ ਲਗੀ ਸਮਾਧਿ ਪਦ ਲਈ ਗੁਪਤਿ* ਰਸ ਗੁੱਪ[2] ॥ ੫੧ ॥ ਕਲ ਵਰਤਾਰਾ ਪਢਿ ਸੁਨੈ ਕਲਜੁਗ ਤਾਂਕਾ ਦਾਸ।ਪਾਪ ਭਰੈ,ਭਗਤੀ ਜਰੈ,ਧੰਨ ਸਿੱਖ ਕੀ ਆਸ ॥ ੫੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਕਲੂ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਪਤ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੭ ।

੩੮. [ਪਾਹੁਲ ਭੇਦ। ਰਹਤ। ਤੁਹਮਨ ਲੱਛਣ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ †ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਬਹੁਰ ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਮਝਾਰ। ਕਰੈਂ ਰਬਾਬੀ ਕੀਰਤਨ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਰਾਮਕੁਇਰ ਨਿਜ ਤਯਾਗ ਸਮਾਧਿ। ਰਿਦੇ ਧਯਾਨ ਧਰਿ ਗੁਰੂ ਅਗਾਧ। ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਗਨ ਸਿੰਘ ਜਿ ਸ਼੍ਰੋਤਾ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਕੋ ਅਨੰਦ ਉਦੋਤਾ‡ ॥ ੨ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕਥਾ ਕਰਨ ਲਗ ਭਾਈ। ਗੁਰ ਸਿਵਕ ਕੇ ਤਨ ਮਨ ਭਾਈ। ਭਗਤਿ ਗਯਾਨ ਤੇ ਪੂਰਨ ਜੋਈ। ਸਿੱਖੀ ਰੂੰ ਵਿਰਾਗ ਮਹਿ ਭੋਈ[3]:–॥ ੩ ॥ ਸੱਦੂ ਮੱਦੂ ਦੋਨਹੁ ਭ੍ਰਾਤਾ। ਗਾਵੈਂ ਰਾਗ ਸੁਰਨਿ ਕੇ ਗਯਾਤਾ[4]। ਕਰੀ ਬਿਲਾਵਲ ਚੌਂਕੀ ਚਾਰੁ[5]। ਭੋਗ ਪਾਇ ਅਰਦਾਸ ਉਚਾਰ ॥ ੪ ॥ ਪੀਛੇ ਸਿੰਘਨ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨਿ। 'ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਪ੍ਰਬੀਨ। ਕਲ ਮਹਿ ਕਰਯੋ ਖਾਲਸਾ ਬੀਰ। ਸਭਿ ਤੇ ਉੱਤਮ ਗੁਨੀ ਗਹੀਰ ॥ ੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਰਬ ਸ਼ਿਰੋਮਣ ਖਾਲਸਾ ਰਚਯੋ ਪੰਥ ਸੁਖਦਾਇ। ਬਿਨ ਇਕ ਰੀਦੋ ਧੂਮ ਤੇ ਜਗ ਮਹਿਂ ਅਧਿਕ ਸੁਹਾਇ§ ॥੬॥ ਪੂਛੈਂ ਪਰਮ ਸੁ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਰਹਿਨੀ ਕੋ ਬਿਰਤੰਤ। ਤਿਸ ਕੋ ਦੇਵੈਂ[6], ਕਿਮ ਰਹੈਂ[7], ਕੈਸੇ ਵਰਤੈ ਸੰਤ?' ॥ ੭ ॥ ਗੁਰੂ ਕਹੈਂ 'ਸੁਨਿ ਖਾਲਸਾ! ਕੇਸ ਪਾਹੁਲੀ ਮੁਕਤਿ। ਖੰਡੇ ਕੀ ਸਭਿ ਤੇ ਭਲੀ ਕੈ ਚਰਨਨ ਕੀ ਜੁਗਤ ॥ ੮ ॥ ਜੁਗ ਜੁਗ ਮਹਿ ਹਮ ਅਵਤਰੈਂ ਅਪਨੇ ਭਗਤਨਿ ਕਾਜ। ਰਹਿਨੀ ਰਹੈ ਸੁ ਖਾਲਸਾ ਸੋ ਮੇਰੋ ਸਿਰਤਾਜ ॥ ੯ ॥ ਧਰੈ

---

[1] ਕਹਿ ਕਰਕੇ। [2] ਗੁਰ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਧ ਲਗੀ ਤੇ(ਗੁਪ=)ਲੀਨ ਹੋਕੇ ਗੁਪਤ ਰਸ ਲੀਤਾ। [3] ਮਿਲੀ ਹੋਈ। [4] ਸੁਰ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਜਾਣੂ। [5] ਬਿਲਾਵਲ ਦੀ ਚੌਂਕੀ ਜੋ ਸਵੇਰੇ ਸੱਤ ਅੱਠ ਵਜੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।ਚੌਂਕੀਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਤੱਕੋ ਰਾ: ੫ ਅੰਸੂ ੪੩ ਅੰਕ ੩੫ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੂਕ। [6] (ਦਾਨ) ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੇਵੀਏ। [7] ਕਿਸ ਰਹਿਣੀ ਵਿਚ ਰਹੀਏ। *ਸੋ ਸਾ: ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ–ਮੁਕਤਿ।

†ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ਇਹ ਬਾਹਠਵੀਂ ਸਾਖੀ ਰੂਣ ਵਲੀ ਹੈ। ‡ਪਾ:—ਆਨੰਦ ਹੋਤਾ।

§ਇਹ ਛੰਦ ਪਿੱਛੇ ਰਾਸ ੧ ਅੰਸੂ ੧ ਅੰਕ ੪੪ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ।

ਕੇਸ ਪਾਹੁਲ ਬਿਨਾ ਭੇਖੀ ਮੂਰਖ ਸਿੱਖ[੧]। ਮੇਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਤਿਸ ਪਾਪੀ ਤਜਾਗੇ ਸਿੱਖ[੨]* ॥ ੧੦ ॥ ਏਕ ਮਜ਼ਬ ਰਹਿਨਾ ਭਲਾ ਦੋ ਮੈਂ ਰਹੈ ਨ ਕੋਇ। ਮੇਰੋ ਸਿੱਖ ਕਹਾਇਕੈ ਭਰਮੈਂ[੩] ਪਾਪੀ ਸੋਇ ॥ ੧੧ ॥ ਤ੍ਰੈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਮ ਸਿੱਖ ਹੈਂ ਸਹਿਜੀ[੪], ਚਰਨੀ[੫], ਖੰਡ[੬]। ਯਾਂ ਤੇ ਕੇਸੀ ਹੋਇ ਸਿਖ ਤੀਨੋ ਕਰੈ ਬਿਹੰਡ[੭] ॥ ੧੨ ॥ਚੌਪਈ॥ ਮੇਰਾ ਸੋ ਜੋ ਰਾਖੇ ਰਹਿਤ[੮]। ਗੁਰ ਆਇਸੁ ਮਹਿ ਨਿਸ ਦਿਨ ਰਹਤਿ[੯]। ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਤੇ ਕਰੈ ਸ਼ਨਾਨਾ। ਸੁਚ ਸੰਜਮ ਸੋਂ ਹੁਇ ਸਵਧਾਨ ॥ ੧੩ ॥ ਜਪ ਆਦਿਕ ਗੁਰਬਾਨੀ ਪਾਠ। ਪਢੈ ਗੁਰਮੁਖੀ ਤਜਿ ਅਨ ਠਾਠ[੧੦]। ਸ੍ਰੁਤ ਅਰੁ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਕਨਿ ਧਾਰੈ†[੧੧]। ਔਰ ਬਨਾਵ ਸਮ ਸਗਰੀ ਟਾਰੈ[੧੨] ॥੧੪॥ ਨਹੀਂ ਪਾਰਸੀ ਅਰਬੀ ਪਢੈ‡। ਮੁਖ ਤੇ ਨਿਸ ਦਿਨ ਗੁਰ ਗੁਰ ਰਟੈ[੧੩]§। ਨਹੀਂ ਤੁਰਕ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈ। ਨਹਿ ਸੰਗਤਿ ਬੈਠਹਿ, ਨਹਿ ਖਾਵੈ ॥ ੧੫ ॥ ਚਾਕਰ ਬਨੈ ਜੀਵਕਾ ਹੇਤ[੧੪]। ਧਰੈ ਸ਼ਸਤ੍ਰ

---

[੧]ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜ਼ਰੂਰ ਛਕੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆਂ ਰਹਿਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਰਖਦਾ, ਰਹਿਤ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਪਲਟਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਇਸ ਲਈ ਕੇਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਰਹਿਤ ਪਰਸਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ। (ਅ) ਇਸ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਬੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵੇਲੇ ਦੇਖ ਮਾਤ੍ਰ ਕੇਸ ਰੱਖਕੇ ਸਿੱਖ ਰਈਸਾਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਤਲਬ ਸਾਧਣ ਲਈ ਧੋਖੇ ਦਿੱਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਈ ਭੇਖੀ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਡੋਬਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ। [੨]ਉਹ ਪਾਪੀ ਹੈ ਉਸਦਾ ਸਿੱਖ ਤਜਾਗ ਕਰਨ। [੩]ਜੋ ਭਰਮੈਂਗਾ। [੪]ਸਹਿਜਧਾਰੀ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੋ ਅਜੇ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। [੫]ਭਾਵ ਜਿਸ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਲਈ ਹੈ। [੬]ਜਿਸ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ। [੭]ਤਾਂਤੇ (ਖੰਡੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਲੇ) ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਸਿਖ ਨੇ ਤਿੰਨੇ ਸਿੱਖੀਆਂ ਪੂਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। [ਬਿ+ਹੰਡ= ਬਿਨਾਂ ਹੰਢਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਪੂਰਨ]। (ਅ) ਇਸ ਲਈ ਸਿੰਘ ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ (ਭੇਖਾਂ ਦਾ) ਤਜਾਗ ਕਰੇ।(ਇਹ ਤ੍ਰੈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅੰਕ ੨੬ ਵਿਚ ਗਿਣੀਆਂ ਹਨ:—ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਮਠਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ, ਭੇਖੀ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣਾ)। [੮]ਰਹਿਣੀ। [੯]ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। [੧੦]ਹੋਰ ਬਨਾਵਟਾਂ ਤਜਾਗੇ। [੧੧]ਵੇਦ ਅਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰੇ। [੧੨]ਹੋਰ ਬਾਣੀਆਂ ਰੋਗ ਸਮਝਕੇ ਨਾ ਧਾਰੇ। [੧੩]ਰਟੇ, ਜਪੇ। [੧੪]ਜੇ ਉਪਜੀਵਕਾ ਵਾਸਤੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇ ਤਾਂ"। *ਸੌ ਸਾ: ਪਾ:—ਭਿਖ। †ਸੌ ਸਾ: ਪਾ:—ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗੁਰਵਾਕ ਕੋ ਧਾਰੈ। ‡ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਗ਼ਾਲਬਨ, 'ਮਥਰਾ' ਲੇਖਕ ਦੇ ਖਿਆਲ ਹਨ ਜੋ ਫ਼ਾਰਸੀ ਅਰਬੀ ਤੋਂ ਹੋੜਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਨਿਜ ਪੱਖ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾ: ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਹੈ:— ਔਰ ਜਿ ਵਿਦਜਾ ਜਹਿੰ ਤਹਿੰ ਹੋਈ, ਅਖਰਨ ਤੇ ਬੀ ਲੇਵੈ ਸੋਈ। §ਇਹ ਗੁਰਮਤ ਠੀਕ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰਣ ਰਹੈ ਸੁਚੇਤ। ਕਬਹੁੰ ਨ ਠਹਿਰੈ ਲੋਭੀ ਮੀਤ[1]। ਸਿੱਖ ਪਹਾੜੀ ਕਰੈ ਨ ਪ੍ਰੀਤ॥੧੬॥ਚਾਰ ਬਰਨ ਮੈਂ ਬਰਤੈ ਐਸੇ।ਸੁਨੋ ਸਿੱਖ ਮਮ ਬਚ ਹੈਂ ਜੈਸੇ।ਬਾਹ-ਮਣਚਰਨ ਪਾਹੁਲੀ ਹੋਵੈ।ਅਥਵਾ ਸਹਿਜੇ ਸਿੱਖੀ ਜੋਵੈ॥੧੭॥ਮੇਰੋ ਸਿੱਖਆਨ ਸਭਿ ਤ੍ਯਾਗੈ[2]ਭੇਖੀ ਬਾਹਮਣ ਦਾਨ[3] ਨ ਲਾਗੈ।ਦਿਜ ਲੋਭੀ ਨਹਿ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਵੈ।ਮੇਰੋ ਹੋਇਸੁ ਮੁਖਨਹਿ ਲਾਵੈ॥੧੮॥[4]ਸਰਵਰ ਗੁਗਾ ਆਦਿਜਿ ਪੀਰ।ਦਿਜ ਦਿਜਨੀ ਸੇਵੈ ਹੁਇ ਭੀਰ।ਤਿਸਕੀ ਸੰਗਤਿ ਸਿੱਖ ਨ ਬੈਸੋ।ਦੇਨੋ ਦਾਨ ਕਹਾਂ ਫਲ ਹੈਸੋ[4]।੧੯॥ਗੁਰਗੁਰ ਸਿਖ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੈ[5]।ਤਿਸ ਦਿਜਕੋ ਦੇ ਸੋ ਦੁਖ ਭਰੈ*।ਜੋਕੋ ਮੇਰਾ ਹੋਇਨ ਸਿੱਖ[6]।ਤਿਸ ਬਾਮਣ ਕੋਦੇਇ ਨ ਭਿੱਖ[7]॥੨੦॥[8]ਦਿਜ ਬਿਨ ਕੇਸ ਜੁ ਪਾਹੁਲ ਧਾਰੈ†। ਤਿਸ ਪਾਖੰਡੀ ਦੂਰ ਨਿਵਾਰੈ[8]।ਸੁਰ ਸੰਤੋਖ ਰਹਿਤ ਕੋ ਰਾਖਣ। ਧਾਰੇ ਧਰਮ, ਸੂਤ[9]ਕਰੈਜੁਭਾਖਣ॥੨੧॥ਦੋਹਰਾ॥ [10]ਮੋਰੇਸਿੱਖਨਿਦੇਖਧਰਿਦਾਨਲੂਟਿਬੇਹੇਤ।ਧਰੈ ਕੇਸ ਰਿਖਪੰਧਤਜਿ ਕਪਟੀ ਪਾਪੀ ਕੇਤ[10] ॥੨੨॥ ਬਿੱਪ੍ਰ ਬਰਨ ਉਤਮ ਬਡਾ ਤੀਨ ਦੇਵ ਕੋ ਰੂਪ।ਪਲਟ ਮਜਬ ਪੀਰਨ ਜਜੈ[11]ਸੋ ਪਾਪੀ ਪਰੈ ਕੂਪ[12] ॥੨੩॥ [13]ਭੇਸ ਕੇਸ ਧਰਿ ਆਨ ਸਿਖ ਪੂਜਤਿ ਤੁੱਛਨ ਦੇਵ।ਤਾਂਹਿ ਨ ਪਾਨੀ ਦੀਜੀਏ, ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਸੁ ਸੇਵ[13]

[1]ਲੋਭੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਪਾਸ ਨਾ ਰਹੇ। (ਅ) ਲੋਭੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਭ ਸਕਦੀ। [2](ਬਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਯਾਗੇ।(ਅ)ਸੌਹ(ਖਾਣੀ)ਛੱਡ ਦੇਵੇ। [3]ਭੇਖੀ ਬ੍ਰਾਮਣ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਦਾਨ। [4]ਉਹ ਬਾਹਮਣ ਤੇ ਬਾਹਮਣੀ ਜੋ ਕਾਇਰ ਹੋਕੇ ਸਰਵਰ ਤੇ ਗੁੱਗੇ ਆਦਿ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸੇਂਵਦੇ ਹੋਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਾ ਬਹੇ,ਦਿੱਤਾ ਦਾਨ ਤਾਂ ਐਸਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਥੋਂ ਫਲ ਸਕਦਾ ਹੈ(ਦੇਖੋ ਅੰਕ ੨੩)। [5](ਉਹ ਬਾਹਮਣ ਜੋ)ਗੁਰੂ ਤੇ ਗੁਰਸਿਖ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ। [6]ਜੋ ਬਾਹਮਣ ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਨਾ ਹੋਵੇ। [7]ਖੈਰ ਬੀ ਨਾ ਪਾਵੇ। [8](ਉਹ) ਬਾਹਮਣ (ਜੋ ਖੰਡੇ ਦੀ) ਪਾਹੁਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੇਸ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪਖੰਡੀ ਸਮਝਕੇ ਦੂਰ ਰਖੇ, [ਧਾਰੈ ਪਦ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੈ]। [9]ਵੇਦ। [10]ਮੇਰੇ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਦਾਨ ਲੁਟਣ ਵਾਸਤੇ ਜੋ(ਸਿੱਖੀ ਦਾ)ਵੇਸ'ਕੇਸ'ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਰਿਖ ਪੰਥਿਆਂ (ਵਿਚ ਖਚਤ ਹੈ) ਉਸਨੂੰ ਤ੍ਯਾਗ ਦਿਓ ਉਹ ਕਪਟੀ ਹੈ, ਪਾਪੀ ਹੈ, ਕੇਤੂ ਵਤ ਹੈ।[ਰਿਖ ਪੰਧ=ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਟਣੇ। ਕਾਮ ਆਦਿ ਕੁਕਰਮ ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਲੰਪਟ ਹੋਵੇ (ਅ) ਰਿਖਿ ਪੰਧ=ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਆਦਿ ਦੇ ਧੰਧੇ। ਕੇਤੂ=ਸਿਰ ਵਢਿਆ ਰਾਹੂ ਨਾਮੇ ਰਾਖਸ਼।(ਅ)ਪਾਪੀ ਕੇਤੂ=ਪਾਪੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਰੋਮਣੀ]। [11]ਗੁੱਗੇ ਆਦਿ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜੇ। [ਦੇਖੋ ਅੰਕ ੧੯]। [12](ਨਰਕ)ਕੂਪ ਵਿਚ [13](ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ)ਸਿੱਖ ਕ਼ਸਾਂ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਤੁੱਛ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਜਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤਕ ਬੀ ਨਾ ਦੇਵੇ, (ਪਰ ਜੋ) ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਹੈ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ। (ਅ)ਸੈ ਸਾਃ ਦਾ ਪਾਠ 'ਆਨ ਸਿਖ' ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਹੈ 'ਆਨਰਿਖ', ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਹੋਰਨਾਂ ਰਿਖੀਆਂ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ।

*ਐਹੋ ਜਹੇ ਟਿਕਾਣੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕਈ ਪਾਠ ਵਾਧੂ ਹਨ।

†ਸੌ ਸਾਃ ਪਾਠ—ਬਾਹਮਨ ਕੇਸ ਬਿਨ ਪਾਹੁਲ ਧਾਰੈ। ਪਾਖੰਡੀ ਕੋ ਦੂਰ ਨਿਵਾਰੈ।

॥੨੪॥ [੧]'ਕੇਸਾ ਧਾਰੀ ਭੇਖੀਆ ਜੀਵਨ ਕੇ ਤਿਨ ਕਾਜ । ਧਰੇ ਕੇਸ ਚੰਡਾਲ ਸਮ ਦੇਇ ਦਾਨ ਹੁਇ ਧਾਜ'[੧] ॥ ੨੫ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਮੜ੍ਹੀ ਮਸਾਨੀ ਗੋਰ ਨ ਮਾਨੈ* । ਭੇਖੀ ਕੋ ਨਹਿ ਦੇਵੈ ਦਾਨੈ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਕੋ[੨] ਨਹਿ ਖਾਇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ । ਕਰੈ ਜਿ ਤੀਨੋ ਸਿੱਖ ਸੁ ਬਾਦ[੩] ॥ ੨੬ ॥ ਬਿਨ ਬੂਝੇ[੪] ਦੇਵਨਿ ਕੋ ਜਜੈ । ਮੈਂ ਛੋਡਾ ਸੋ ਸਿਖ ਮਮ ਤਜੈ।[੫]ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਜੁ ਤੀਰਥ ਜਾਵੈ।ਦੇਹਿ ਅਥਿਤ ਕੋ ਭੋਗ ਭੁਗਾਵੈ ॥ ੨੭ ॥ ਦੇਯ ਜੁ ਦਾਨ ਪਰਬ ਕੋ ਮਾਨਿ । ਗੁਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਸਥਾਨ[੫] । [੬]ਦੇਖੇ ਨਾਂਹਿ ਤੀਰਥਨ ਪਾਂਡੇ । ਕਰੈ ਭੇਖ ਬਨ ਆਵਹਿ ਆਂਡੇ[੬] ॥ ੨੮ ॥ [੭]ਰਹੈ ਇਕਾਂਤ ਪ੍ਰੀਤ ਜਨ ਦੂਰ । ਮਮ ਬਿਚਾਰ ਸੋਂ ਨਿਤ ਭਰਪੂਰ । ਸਿੱਖ ਭੁਗਾਵੈ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ । ਕੇਸ ਭੇਸ ਨਹਿ ਮੇਰੋ ਬ੍ਰਿੱਖ[੮] ॥੨੯॥ ਦੋਹਰਾ ॥ [੯]'ਹੁਇ ਸਕੇਸ ਕੈ ਕੇਸ ਬਿਨ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਨਿਸੰਗ । ਬਾਮਨ ਸੋਈ ਬਨਾਸ ਸਮ ਦੇਵੈ ਦਾਨ ਉਮੰਗ'[੯] ॥ ੩੦ ॥ ਕੰਨਿਆਂ ਦੇਵੈ ਸਿੱਖ ਕੋ ਲੇਵੈ ਨਹਿ ਕਛੁ ਦਾਮ । ਸੋਈ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਹੈ ਪਹੁੰਚੇ ਲੈ ਮਮ ਧਾਮ[੧੦]

[੧]ਭੇਖੀ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਡਾਲ ਸਮਾਨ ਹੈ ਉਸਨੇ ਉਪਜੀਵਕਾ ਵਾਸਤੇ ਕੇਸ ਧਾਰੇ ਹਨ (ਉਸਨੂੰ) ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਨਿਸ਼ਫਲ ਜਾਏਗਾ [ਤਿਨ=ਉਸਨੂੰ । ਧਾਜ=ਬਨਾਵਟ, ਨਿਸ਼ਫਲ । ਸ੍ਰੋ ਸਾਃ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ 'ਬਾਦ'] । [੨]ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ । [੩]ਬਿਅਰਥ ਹੈ । [੪](ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ) ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ । [੫]ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਜੋ ਤੀਰਥ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਅਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਦੇਣਾ ਚਾਹੇ ਜਾਂ ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਣਾ ਚਾਹੇ ਜਾਂ ਗੁਰ-ਪੁਰਬ ਪਰ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੇ ਓਹ ਗੁਰੂ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਦੇਵੇ । [੬](ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾਕੇ) ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਪਾਂਡਿਆਂ ਵਲ ਤੱਕੇ (ਬੀ) ਨਾਂ, ਓਹ ਭੇਖ ਕਰਕੇ ਤੇ ਦਿਖਾਵੇ ਬਣਾਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। [ਆਂਡੇ ਤੋਂ ਮਤਲਬ ਆਡਾਟੀਕਾ ਹੈ, ਦੂਜ ਦੇ ਚੰਦ ਵਰਗਾ ਤਿਲਕ ਜੋ ਵੈਰਾਗੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਵੈਸ਼ਨਵ ਇਸਨੂੰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ । ਮੁਰਾਦ ਤਿਲਕ ਆਦਿਕ ਬਨਾਵਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੈ] । [੭]ਇਕਾਂਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਵੇ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਨਿਤ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਧਯਾਨੀ ਹੋਵੇ, ਐਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਾਵੇ, (ਓਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਿਸਨੇ) ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਭੇਸ (ਮਾਤ੍ਰ) ਧਾਰਿਆ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ (ਬ੍ਰਿਛ ਤੋਂ ਉਪ-ਲਖਤ ਪੰਥ) । ਸੂਚਨਾ—ਸ੍ਰੋ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਃ—'ਬਿਖੇ' ਹੈ, ਅਰਥਃ—ਮੇਰਾ ਵੇਸ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਉਹ ਜ਼ਹਿਰ ਤੁੱਲ ਹੈ। [੮]ਸ੍ਰੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪਾਠ 'ਕੈ' ਨਹੀਂ ਹੈ । ਐਉਂ ਪਾਠ ਹੈਃ—ਕੇਸਵਾਨ ਬਿਨ ਕੇਸ ਹੋਇ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਨਿਸੰਗ । ਅਰਥਃ—ਜੋ ਮੇਰਾ (ਧਯਾਨੀ) ਹੈ ਉਹ (ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਕੇਸਾਂ ਬਿਨਾਂ ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਸੰਗ ਹੋਕੇ ਕੇਸਵਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਯਾਸ ਤੁੱਲ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਨ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਦਿਓ । ਪਿੱਛੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਅਰਥ ਸ਼ੁੱਧ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । [੧੦]ਉਹ (ਪੁੰਨ) ਲੈਕੇ ਮੇਰੇ ਧਾਮ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇਗਾ । *ਸ੍ਰੋ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ—'ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਸੀਤਲਾ ਮਾਨੈ.........' ਆਦਿ ਲਿਖਕੇ ਅਗੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:—'ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਨ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ' ਕਿ ਸੀਤਲਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

॥੩੧॥ ਸਰਵਰ ਗੁੱਗਾ* ਪੀਰ ਜੋ, ਜੋਗੀ, ਭੂਤ ਨ ਸੇਵ। ਗੁਰ ਪੂਜੈ ਸਭਿ ਕਾਮ ਮਹਿੰ ਪਹੁੰਚਹਿ ਮਮ ਘਰ ਦੇਵ॥੩੨॥ ਜਪੁ,ਅਨੰਦ,ਪਢਿ ਜਾਪ ਨਿਤ ਥੋੜਾ ਸਾਰਾ ਸਿਖ । ਰਹਿਰਾਸ, ਆਰਤੀ ਸ਼ਬਦ ਪੁਨ ਕੀਰਤਨ ਕਰੈ ਸੁ ਭਿੱਖ[1] ॥੩੩॥ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਮਿਲਿ ਬਹੈਂ ਚਰਚਾ ਕਰੈਂ ਅਪਾਰ । ਭਜਨ ਸਿਖਾਵੈਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ ਨਿਤ ਭਜਿ ਬਾਰੰ ਬਾਰ ॥ ੩੪ ॥ ਖੱਤ੍ਰੀ ਵੈਸ਼ ਕਿ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਸਿਖ ਸ਼੍ਰਾਧ ਪਿਤ੍ਰ† ਕੋ ਜਾਨਿ। ਕਰੈ ਕਰਾਵੈ ਬਿੱਪ੍ਰ ਸਿਖ ਆਨ ਬਿੱਪ੍ਰ ਨਹਿ ਮਾਨ[2] ॥੩੫॥ ਦੇਇ ਕੁਦਾਨ ਜੁ ਸਿੱਖ ਮਮ ਗ੍ਰਾਹਕ ਜਾਵੈ ਨਰਕ[3] । ਅਪਨ ਭਲਾ ਤਾਂਕੈ ਬੁਰੋ ਤਾਹੀ ਤੇ ਕਰਿ ਫਰਕ[4] ॥ ੩੬ ॥ ਗੁਰੂ ਭਰੋਸਾ, ਆਸ ਗੁਰ, ਨਹਿੰ ਕੋ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ[5] । ਗਯਾਨ, ਧਯਾਨ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਜੁਤਿ ਸਿੱਖੀ ਰੀਤਿ ਅਸ਼ੋਕ ॥੩੭॥ ਪਰ ਨਾਰੀ ਰਮਤਾ ਜੁਈ, ਪੜ੍ਹੇ ਪਾਰਸੀ ਜੀਵ‡। ਨਾ ਮੈਂ ਤਾਂਕਾ ਨਾਹਿ ਮਮ ਸਿੱਖ ਨ ਤਿਸ ਜਲ ਪੀਵ ॥ ੩੮ ॥ ਪਢੈ ਪਾਰਸੀ ਜਾਂਹਿ ਘਰ ਤਾਂਕਾ ਨਹੀਂ ਵਿਸਾਹੁ। ਤਾਂਕਾ ਛੁਹਿਆ ਨ ਖਾਈਏ ਤਜਨੋ ਧਰਮ ਕੋ ਰਾਹੁ ॥੩੯॥ ਸ਼੍ਰਾਧ ਕਰਾਈ ਬ੍ਯਾਹ ਧਨ, ਮਮ ਸਿਖ ਬਿੱਪ੍ਰ ਜਿ ਖਾਹਿ[6]। ਸੋ ਭੇਖੀ ਪਾਪੀ ਅਧਿਕ ਅਤਿਥਨਿ ਦੇਹਿ ਜੁ ਨਾਂਹਿ॥੪੦॥ ਗ੍ਰਹ ਪੂਜਾ,ਪੁਨ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਬੇਚਿ ਦਾਮ ਲੈ, ਬਿੱਪ੍ਰ[7] । ਗ੍ਰਹਣ ਦਾਨ, ਛਾਇਆ[8] ਪਸ਼ੂ[9] ਖਾਵਤਿ ਨਰਕੀ ਬਿੱਪ੍ਰ[10] ॥੪੧॥ ਗ੍ਰਹਣ ਸਮੈ ਪੂਜਾ, ਜਪੈ,ਤਰਪਣ ਹੋਮ,ਸ਼ਨਾਨ[11] । ਛੁਟੇ ਗ੍ਰਹਣ ਦੇ ਦਾਨ ਕੋ§ਸੋ ਮਮ ਸਿਖ ਸ਼ੁਭ ਜਾਨ¶ ॥੪੨ ॥ ਦਾਨ ਲੇਇ ਜੋ ਗ੍ਰਹਣ ਮੈਂ ਆਤਮ ਘਾਤੀ ਮੂੜ੍ਹ।ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਤਿਸ ਬਿੱਪ੍ਰ ਕੋ ਗੇਰੇ ਕੂਪਨ

---

[1]ਸ਼ੁਭ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਭ+ਇੱਛ)।(ਅ) ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਸੁਭਿੱਖ (=ਸੁਕਾਲ) ਕਰ ਦੇਵੇ। [2]ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਿੱਖ ਕੋਲੋਂ ਕਰਾਵੇ ਹੋਰ ਬਿੱਪ੍ਰ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੇ। [3]ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਰਕ ਜਾਊ। [4](ਦੇਣ ਵਾਲਾ) ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਲੋਕ ਵਿਚ);ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਤਮੀਜ਼ ਕਰੇ ਯਾ ਉਸ ਦਾਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੇ। [5](ਤੇ ਸਮਝੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ) ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। [6]ਐਸਾ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਸਿੱਖ ਜੋ ਖਾਵੇ ਤਾਂ। [7]ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ। [8]ਕਾਂਸਾ ਪਾਤ੍ਰ ਦਾ ਦਾਨ। [9]ਪਸ਼ੂ ਦਾਨ। [10](ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਨਾਂ ਦੇ) ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਕੋਤੀ ਨਾਰਕੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [11]ਏਹ ਗਲਾਂ ਕਰੇ। *ਸੌ ਸਾ: ਵਿਚ ਏਥੇ 'ਸੀਤਲਾ' ਪਦ ਹੈ। †ਪਿਤਰਾਂ ਲਈ ਕੀਰਤਨ ਪਾਠ ਭੋਗ ਅਖੰਡਪਾਠ ਅਰਦਾਸ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਵਿਹਤ ਹਨ,ਪਰ ਸ਼੍ਰਾਧ ਨਹੀਂ,ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੪ ਅੰਸੂ ੬੨ ਅੰਕ ੧੦ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੂਕ। ‡ਬਿਨਾਂ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹੇ ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ ਕੀਕੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸਕੇ। ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਖ਼ਯਾਲ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਲਫ਼ਜ਼ ਖਾਲਿਸਾ, ਦੀਵਾਨ ਆਦਿ ਬੀ ਫਾਰਸੀ ਤੋਂ ਆਏ ਹਨ, ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। §ਇਥੇ ਕੋ ਕਰਮ ਦ੍ਵਿਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਮੂਜਬ ਗਿਣੇ ਹਨ। ¶ਪਾ:-ਸਿਖ ਸੁਜਾਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਜ਼*॥੪੩॥ 'ਦਾਨ ਪਤਿੱਗ੍ਰਹ ਨਿਰਧਨਾ ਲੇਤਿ ਕੁਲੀਨੀ ਜੋਇ।[1]ਸਮਮਲੇਛ ਹੁਇ ਬਿੱਪ੍ਰਤਾ ਤਾਂਹਿ ਸੁਰਗ ਨਹਿ ਹੋਇ' ॥ ੪੪ ॥ ਕੰਨਿਆ ਧਨ, ਜੋ ਗ੍ਰਹਣ ਧਨ, ਦੇਵ[2] ਪੂਜ ਜੋ ਖਾਇ। ਇਹਾਂ[3] ਤਜੈਂ ਤਿਹ ਕੋ ਸਕਲ, ਭਲੀ ਨ ਗਤ ਕੋ ਪਾਇ[4]॥੪੫॥ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਗਰੀਬ ਕੀ ਪੂਜਾ ਲੇ ਅਰਦਾਸ†।ਲਿਖਿ‡ਖਾਵੈ ਝੂਠਾ ਚੁਗਲ ਸੋ ਮੇਰਾ ਨਹਿ ਦਾਸ ॥ ੪੬ ॥ ਜੋ ਲੇ ਪੂਜਾ ਦਰਬ ਕੋ ਦੇਗ ਦੇਇ ਬੰਟ ਖਾਇ[5]। ਕਰਹਿ ਨ ਮਨਮਹਿ ਲੋਭ ਕੋ, ਕਰੈ ਜੁ ਲਹੈ ਸਜ਼ਾਇ ॥ ੪੭ ॥ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸੋ ਜੋ ਲੇਇ ਨ ਦਾਨ। ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੀ ਰਖੈ ਨ ਆਨ[6] ।ਦਿਜ ਪਤਿਗ੍ਰਾਹੀ[7] ਛੁਵੈ ਨ ਅੰਗ। ਸੋ ਮੇਰਾ ਹਉਂ ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ॥ ੪੮ ॥ਦੋਹਰਾ॥ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰਿ ਕੈ ਖਾਈਏ ਇਹ ਛੱਤ੍ਰਿਨ ਕੀ ਰੀਤਿ। ਦਿਜ ਸੰਤੋਖੀ ਦਾਨ ਭਲ[8] ਖਾਵੈ ਤਜੈ ਸੁ ਮੀਤ ॥੪੯॥ ਭੇਖ ਨ ਪਯਾਰੋ ਮੋਹਿ ਕੋ, ਵਰਨ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਿਯ ਕਾਹਿ। ਰਹਿਤ ਸੁ ਪਯਾਰੀ ਮੋਹਿ ਕਉ ਸਿਦਕ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਿਯ ਆਹਿ ॥ ੫੦ ॥ ਰਹਿਨੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖ ਕੀ ਕਹੀ ਜੁ ਹਿਤ ਚਿਤ ਲਾਇ। ਪੜੈ ਸੁਨੈ ਭਗਤੀ ਲਹੈ ਮੁਕਤਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਜਾਇ' ॥ ੫੧ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਰਹਿਤ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੮ ॥

੩੯. [ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਖੀਰ ਮਾਸ ਛੁਗਾਏ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਲੱਛਣ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ §ਪ੍ਰਥਮ ਸਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ¶ਧਰਮ ਸੁ ਪ੍ਰੀਛਾ ਹੇਤ[9]। ਕਰਨੋ ਜੱਗ ਨਿਵਤਾ ਦਯੋ ਭੋਜਨ ਕਰਨੋ ਸੰਕੇਤ ॥ ੧ ॥ ਭਾਖਯੋ ਹੁਤੋ ਸੁਨਾਇਕੈ 'ਮਾਸ

---

[1]ਜੋ ਕੁਲੀਨ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਨਿਰਧਨ (ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬੀ ਪਿੱਛੇ ਕਿਹਾ) ਦਾਨ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇ ਉਸ ਦੀ ਬ੍ਰਹਮਣਤਾਈ ਮਲੇਛਤਾ ਤੁੱਲ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਤੇ ਸੁਰਗ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। [ਦਾਨ ਪਤਿਗ੍ਰਹ—ਕਰੜਾ ਦਾਨ ਜੈਸੇ ਗ੍ਰਹਣ ਸਮੇਂ ਦਾ]। [2]ਮਹਾਂ ਦੇਵ ਦਾ ਧਨ[—ਸ਼ਿਵ ਨਿਰਮਾਲਯ]। [3]ਭਾਵ ਏਥੇ। [4]ਭਾਵ ਅੱਗੇ ਸ਼ੁਭ ਗਤੀ ਨਾ ਪਾਊ। [5]ਪਰ ਜੋ ਲਵੇ ਸੋ ਵੰਡ ਖਾਵੇ ਤੇ ਦੇਗ ਚਲਾਵੇ ਭਾਵ ਲੋਭ ਨਾ ਕਰੇ। ਭਾਵ ਜੋ ਵਰਤੇ ਤੇ ਵੰਡ ਛਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਲੋਭ ਨਾ ਕਰੇ। [6]ਕਾਣ, ਈਨ। [7]ਕਰੜੇ ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ। [8]ਸੰਤੋਖੀ (ਸਿੱਖ) ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਭਲਾ ਹੈ। [9](ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ) ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਯਾ ਵਾਸਤੇ। *ਐਸੇ ਵਾਕ ਕਿ—ਅੱਗੇ ਖੂਹਾਂ ਵਿਚ। ਏਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਹੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦਾ ਭਾਵ ਬੀ ਘ੍ਰਿਣਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੈ ਅੱਖਰੀ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਏ। †ਇਕ ਸਾ: ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ 'ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਗ਼ਰੀਬੀਆ ਪੂਜਾ ਖਾਇ ਅਰਦਾਸ' ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਗ਼ਰੀਬੀ ਹੋਕੇ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਨ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਪਾਵੇ (ਅਥਵਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ) ਲਿਖਕੇ (ਵੇਚੇ)। ‡ਇਥੇ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ 'ਬਿਖ' ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਸਾ: ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ, 'ਬਿਖ ਖਾਵੈ'। ਇਹ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨਾਲ ਗਲ ਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਤਿਉ ਧਰਮਸਾਲ ਦੀ ਝਾਕ ਹੈ ਵਿਹੁ ਖੰਡੂ ਪਾਜ।' §ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੬੪ ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ। ¶ਪਾ:—ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਖਾਇ ਦਿਜ ਜੋਇ। ਸ਼ਰਧੀ ਇਕ ਦਛਨਾ ਤਿਸੈ ਲੈ ਗਮਨੈ ਘਰਿ ਸੋਇ ॥ ੨ ॥ ਖੀਰ ਖੰਡ ਕੋ ਭੁੰਗਤਾ ਏਕ ਰੁਪੱਯਾ ਪਾਇ'। ਖਾਇ ਚੁਕੇ ਬਹੁ ਲੋਭ ਕਰਿ ਮਾਸ ਅਹਾਰੀ ਆਇ ॥ ੩ ॥ 'ਖੀਰ ਅਹਾਰੀ ਮੁਹਰ ਦੈਂ ਮਾਸ ਰੁਪੱਯਾ ਦੀਨ'। ਬਾਕ ਕਹਯੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਤਬੈ 'ਧਨ ਲੋਭੀ ਧ੍ਰਮ ਹੀਨ ॥ ੪ ॥ ਇਹ ਸਾਧੁ ਜਿਨ ਲੋਭ ਨਹਿ ਧਰਮ ਕਮਾਇਓ ਸੰਤਿ। ਮਾਸ ਖਾਇ ਬਿੱਪਰ ਕਹਾਂ ਸੋ ਚੰਡਾਲ ਕਾ ਮਿੰਤ' ॥ ੫ ॥ ਪੀਛੇ ਸਤਿਗੁਰ ਇਮ ਕਹਯੋ 'ਸੁਨੋ ਸਿੱਖ! ਚਿਤ ਲਾਇ। ਸਿੱਖ ਹੋਇ ਆਮਿਖ ਭਖੈ, ਬਿੱਪ੍ਰ ਨਹੀਂ ਸੋ ਖਾਇ' ॥ ੬ ॥ ਬਚਨ ਸੁਨਯੋ ਸਭਿ* ਸੰਗਤੀ ਕਰੀ ਬੇਨਤੀ ਏਹ। 'ਜੋ ਦਿਜ ਹੁਇ ਸਿਖ ਪਾਹੁਲੀ[੧] ਤਾਕੀ ਕਰਨੀ ਕੇਹ ?' ॥ ੭ ॥ ਬਾਕ ਭਯੋ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕਾ 'ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਸਪੂਤ[੨] ! ਛੱਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਸੁ ਪਾਇਕੇ ਦਿਜ ਤੇ ਭਾ ਪੁਰਹੂਤ[੩] ॥ ੮ ॥ ਤਾਂਕੀ ਦਿਜਤਾ ਛੱਤ੍ਰਕੀ ਕਰੈ ਖੜਗ ਕੀ ਸੇਵ[੪]। ਨਿਵਤਾ ਦਾਨ ਨ ਪ੍ਰਸ ਲੈ, ਜੋ ਦੇਯਸ ਦੁਖ ਤੇਵ[੫] ॥ ੯ ॥ ਜਾਂਹੀ ਤੇ ਹਮ ਉਤਰਿਓ ਜਗ੍ਯ ਪਵੀਤ ਕੀ ਆਨ[੬]। ਮਦਰਾ ਆਮਿਖ ਛੋਰਨਾ ਇਹੀ ਬਿੱਪ੍ਰ ਕੀ ਮਾਨ[੭] ॥੧੦॥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋ ਕੈ ਬਿਧਿ† ਕਰੈ ਹਿੰਸਾ ਮਾਸੁ ਨ ਖਾਇ[੮]। ਖਾਵੈ ਜੋ ਲੁੱਚਾ ਸੁ ਦਿਜ ਸਮ ਚੰਡਾਲ ਕਹਾਇ ॥੧੧॥ ਲੋਭ ਹੀਨ ਸਮਤਾ ਧਰੈ, ਕਰੈ ਗਯਾਨ ਕੋ ਅੰਗ[੯]। ਦੇਵ ਰਿਖੀ ਸੋ ਹੋਤਿ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਬਾਕ ਅਭੰਗ ॥੧੨॥ ਜੋ ਗ੍ਰੇਹੀ[੧੦] ਜੰਗਲ ਬਸੈ ਬੇਦ ਪੜੈ ਚਿਤ ਲਾਇ। ਉਂਛ ਸਿਲਾ ਕਰਿ ਜੀਵਹੀ[੧੧] ਸੋ ਦਿਜ ਮੁਨੀ ਕਹਾਇ ॥ ੧੩ ॥ ਨਗਰ ਬਾਸ ਗ੍ਰਿਹ ਧਰਮ ਜੁਤਿ, ਨਿੰਦ ਈਰਖਾ

---

[੧]ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ। [੨]ਹੇ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤ੍ਰ! [੩](ਜਿਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ) ਛੱਤ੍ਰੀ ਧਰਮ (ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ) ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਤੋਂ (ਮਾਨੋ) ਇੰਦ੍ਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। [੪](ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ) ਪਾਕੇ ਉਸ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਪੁਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਛੱਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਧਾਰਕੇ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ। [੫]ਜੋ ਦੇਵੇਗਾ ਉਸਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਵੇਗਾ। [੬]ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸਾਂ ਜੋ ਜੰਞੂ ਦੀ ਆਨ ਸੀ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। [੭]ਐਸੇ (ਖਾਲਸਾ ਸਜੇ) ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਇਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਪਣਾ ਮੰਨੋ। [੮]ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਿਧੀ ਕਰਮ ਕਰੇ, ਨਾ ਹਿੰਸਾ ਕਰੇ ਨਾ ਮਾਸ ਖਾਵੇ। (ਅ) ਬ੍ਰਾਹਮਣ (ਸਿੰਘ ਜੋ) ਹੋਵੇ ਸੋ ਕੀ ਬਿਧ=) ਕੇਹ ਬਿਧੀ ਕਰੇ ? (ਅਗੇ ਉੱਤਰ ਹੈ)। [੯]ਲੋਭ ਹੀਨ ਹੋਵੇ, ਸਮਤਾ ਧਰੇ ਗਯਾਨ ਨੂੰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਾਰੇ। [੧੦]ਗ੍ਰਹਸਤੀ। [੧੧]ਸਿਲਾ ਚੁਗਕੇ ਜੀਵਕਾ ਕਰੇ [ਸੰਸ:, ਉਂਛ ਸ਼ਿਲ]। *ਪਾ:—ਸ੍ਰੁਤਿ।

†ਸੋ ਸਾ: ਦਾ ਪਾਠ 'ਬਿਧਿ' ਹੈ ਪਰ ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ 'ਬਧ' ਬੀ ਹੈ ਕਿ ਹੱਥੀਂ ਮਾਰੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਨੂੰ। ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਅਰਥ ਇਹੋ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭੋਰ[1]। ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਹੈ ਬਿੱਪ੍ਰ ਬਰ ਐਸੇ ਜਾਨਹੁ ਮੋਰ[2] ॥੧੪॥ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਤੇ ਛੱਤ੍ਰੀ ਭਯੋ ਹੱਟੀ ਤੇ ਹੈ ਬੈਸ[3]। ਕਸਬਦਾਰ ਹੁਇ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਸੋ ਦਿਜ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ਭੇਸ[4] ॥ ੧੫ ॥ [5]ਗਾਇ ਨਿਰਤ ਤੇ ਬਿੱਪ੍ਰ ਨਟ, ਚੁਗਲ ਸੁ ਦੂਤ ਮਲੇਛ[5]। ਖਟ ਕਰਮਨਿ ਤੇ ਹੀਨ ਦਿਜ ਅਘੀ ਸੁ ਬਰਤੇ ਸ੍ਰੇਛ[6] ॥ ੧੬ ॥ ਭੱਖਾ-ਭੱਖ ਸਮਝੈ ਨਹੀਂ ਮੱਦ[7] ਮਾਂਸ ਪਰ ਨਾਰ। ਸੋ ਚੰਡਾਲ, ਤਿਹ ਤ੍ਯਾਗ ਕਰਿ ਮੇਰੋ ਸਿਖ ਨ ਨਿਹਾਰ* ॥ ੧੭ ॥ ਆਪ ਲੇਯ ਲੋਭੀ ਬਡਾ ਅਵਰਨ ਪਿਖਿ ਘੁਰਰਾਇ[8]। ਸੋ ਮੰਜਾਰ ਦਿਜ[9] ਜਾਨੀਓਂ ਤਾਂਹਿ ਨ ਦੇਵੈ ਭਾਇ[10]† ॥੧੮॥ ਪਾਧਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਬ੍ਯਾਹ ਧਨ ਦਖਨਾ ਲੇਇ ਪ੍ਰਯੋਗ[11] ਕਸਬੀ ਬਿੱਪ੍ਰ ਸੁ ਪਾਪ ਘਰ ਤ੍ਰਹਿ ਦਾਤਾ ਅਘ ਭੋਗ[12] ॥ ੧੯ ॥ ਬਿੱਪ੍ਰ ਪਢੈ, ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਭਜੈ ਨਿੰਦਾ ਉਸਤਤਿ ਤ੍ਯਾਗ। ਕਰੈ ਸੁਭਾਵਕ ਕਰਮ ਕੋ ਸੋ ਪਾਤਰ ਸ਼ੁਭ ਦਾਗ[13] ॥ ੨੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬਿੱਪ੍ਰ ਹੋਇ ਕੈ ਏਕੋ ਬ੍ਯਾਹ। ਬਿੱਪ੍ਰ ਬਰਨ ਕੇ ਬ੍ਯਾਹਨ ਬ੍ਯਾਹ[14]। ਬ੍ਯਾਹ ਕਰਾਈ ਲੇਇ ਨ ਦਾਨ। ਆਨ ਦੇਵ ਕੀ ਕਰੈ ਨ ਕਾਨ ॥੨੧॥ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਤਾਗਾ[15] ਬਿਧ ਕਰਿ ਬੇਦ। ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਦਾਨ ਨਧਾਰੈ ਭੇਦ[16]। ਭੋਜਨ ਦਾਨ ਕੁਦਾਨ ਸੁ ਤ੍ਯਾਗੀ[17]। ਸੋ ਦਿਜਬਰ ਪੂਜਤਿ ਬਡਭਾਗੀ ॥੨੨॥ ਗ੍ਰਹਨ[18] ਨ ਲੇਵੈ, ਤੁਲਾ ਨ ਮੂਰਤਿ ਛਾਯਾ[19], ਮ੍ਰਿਤਕ, ਜਨਮ ਕ੍ਰਿ‡

---

[1]ਜੋ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। [2]ਮੇਰਾ (ਸਿੱਧਾਂਤ) ਜਾਣੋ। [3]ਵੈਸ਼। [4]ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੇ ਸੋ ਛੱਤ੍ਰੀ ਜੋ ਹੱਟੀ ਤੇ ਬਹੇ ਵੈਸ਼, ਜੋ ਕਾਰੀਗਰੀ ਦੇ (ਧਨ ਲੈਣਾ ਦੇ) ਕੰਮ ਕਰੇ ਸੋ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਹੈ ਉਸਦਾ ਵੇਸ ਮਾਤ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੈ। [5]ਜੋ ਗਾਵੇ ਨਾਚ ਕਰੇ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਟ ਹੈ, ਤੇ ਜੋ ਜਾਸੂਸੀ ਤੇ ਚੁਗਲੀ ਕਰੇ ਸੋ ਮਲੇਛ ਹੈ। (ਅ) ਜੋ ਗਾਵੇ, ਨੱਚੇ, ਤਮਾਸ਼ਾ ਕਰੇ, ਜੋ ਜਾਸੂਸੀ ਤੇ ਚੁਗਲੀ ਕਰੇ ਸੋ ਮਲੇਛ ਹੈ। [6]ਖਟ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਹੀਨ, ਮ੍ਲੇਛਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਾਪੀ ਹੈ। [7]ਸ਼ਰਾਬ। [8]ਘੁਰਕੇ। ਭ ਚ ਘੂਰੇ। [9]ਬਿੱਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ। [10]ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ। [11]ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਦੀ (ਦੱਖਣਾਂ ਦਾ) ਧਨ ਜੋ ਪਾਧਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲਵੇਗਾ....। [12]ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਸਬੀ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਤਿਸਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪਾਪਾਂ (ਦਾ ਫਲ) ਭੋਗੇਗਾ। [13]ਸ਼ੁਭ ਬਾਣੀ ਵਾਲਾ ਪਾਤ੍ਰ ਹੈ ਦਾਨ ਦਾ। (ਅ) ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ। [14]ਵਿਆਹ ਪਰ ਵਿਆਹ ਨ ਕਰੇ ਭਾਵ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰੇ। (ਅ) ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਜਾਤਿ (ਦੀ ਤੀਵੀਂ) ਵਿਆਹੇ (ਹੋਰ ਜਾਤ ਦੀ) ਨਾ ਵਿਆਹੇ। [15]ਜੰਞੂ। [16]ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਕਰੇ ਭਾਵ ਇਹ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਦਾਨ ਨਾ ਮੰਗੇ। [17]ਧਨ ਕੁਧਾਨ ਦਾ ਭੋਜਨ ਛੱਡੇ। [18]ਗ੍ਰਹਣ ਲਗੇ ਵਿਚ ਦਾਨ। [19]ਛਾਯਾ ਪਾਤ੍ਰ।

*ਪਾ:—ਮੇਰੋ ਸਿਖ ਨਿਹਾਰ। ਪਰ ਪ੍ਰ: ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਪਾਠ—'ਮੇਰੋ ਸਿਖ ਨ ਨਿਹਾਰ' ਹੈ।

†ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਦੇ ਲੱਛਣ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ੧੧ਵੇਂ ਸਕੰਧ ਵਿਚੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

‡ਪਾ: ਸੋ ਸਾਖੀ ਦਾ—ਗ੍ਰਹਿ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੁਰਗਤਿ[1] । ਬਿਨ ਮਾਂਗੇ ਪਢਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ । ਦੇਵ ਦੈਂਤ ਭੋਗੀ ਸੁਰ ਗਯਾਨਿ[2] ॥੨੩॥ ਲੇਵੈ ਦੇਵੈ ਮੋਹ ਨ ਕਰੈ । ਸੋ ਦਿਜ ਸਕਲ ਜਗਤ ਤੇ ਪਰੈ।ਤਿਨਕੇ ਪਾਇ ਪਰੇ ਹੁਇ ਤੇਜ[3] । ਦੇਵ ਗਿਆਨੀ ਕਰਮ ਧਰੇਜ[4] ॥੨੪॥ ਮੈਂ ਜੋ ਪੰਥ ਕਰਯੋ ਤਿਸ ਕਾਰਨ* । ਨਹਿਂ ਤੌ ਮੇਰੋ ਜਨਮ ਅਕਾਰਨ । ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਬੈਰਾਗੀ ਰਹੈ । ਆਜ ਕਾਲ ਕਰਿ ਕਾਲ ਨਿਗ਼ਾ ਹੈ[5] ॥੨੫॥ ਸ੍ਵਾਮੀ-ਧਰਮ ਸਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ । ਧਰਮਪਾਲ ਸ਼ੁਭ ਤਸਤਾ ਭਾਲੈ । ਸਮੈਂ ਸਮੈਂ ਸਿਰ ਭੁਜਨ ਸੇਵ । ਜੜਤਾ[6] ਤਜਿ ਬਾਨੀ ਗੁਰ ਗੇਵ[7] ॥੨੬॥ ਸੁਨਹੁ ਸਿੱਖ ਮਮਤਾ ਨਹਿ ਕਰਨੀ।ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਸੇਵਾ ਧਰਨੀ।ਨੀਚ ਸੰਗ ਨਹਿ ਕੀਜੈ ਮਿੱਤ੍ਰ । ਬਰਨ ਹਾਰ ਕਾ ਝੂਠ ਚਰਿੱਤ੍ਰ[8] ॥੨੭॥ ਜੋ ਮੇਰਾ ਸ਼ੁਭ ਸਿੱਖ ਕਹਾਵੈ । ਪਾਹੁਲ ਲੇ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਮਾਵੈ । ਪਿਛਲੇ ਅਘ ਸਭਿ ਜਾਇ ਬਿਲਾਇ । ਗੁਰਸ਼ਰਨੀ ਜਬਿ ਹੀ ਪਰਿ ਜਾਇ॥੨੮॥ ਅਸੁਰ ਭੂਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਤਜੈ । ਪਾਹਨ ਕੀ ਪੂਜਾ ਨਹਿ ਜਜੈ । ਪਾਹਨ ਪੂਜਾ ਕਲਿਕਾ ਭਾਉ[9] । ਮੜ੍ਹੀ ਮਸਾਨੀ ਝੂਠ ਸੁਆਉ[10] ॥੨੯॥ ਛਿੱਭ ਕਰਹਿ ਮੂੰਦਹਿ ਜੋ ਨਾਕ । ਜਪਨੀ ਫੇਰੈ ਬਡਾ ਨਪਾਕ[11] । ਜਿਨਕੇ ਭਾਉ ਨ ਅੰਤਰ ਫੁਰਾ[12] । ਕਿਉਂ ਮੂਰਖ ਤੀਰਥ ਭ੍ਰਮਿ ਫਿਰਾ ॥੩੦॥ ਕੀਰਤਨ ਭਜਨ ਗੰਗ ਜਲ ਧਾਰ[13] । ਸੋਈ ਮੁਕਤਿ ਜੁ ਭਜੈ ਮੁਰਾਰੁ । ਇਮ ਸਿੱਖਨਿ ਸੋਂ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਸੰਗ । ਕਰਯੋ ਸੁਨਾਵਨ ਚਿਤ ਹਿਤ ਸੰਗ ॥੩੧॥ ਦੋਹਰਾ ॥ †ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਹੁਇ ਅਵਤਰੈ ਕੂੜੇ ਕਰਸੀ ਰਾਸ[14] । ਸਿੱਖ ਹਮਾਰੇ ਅਮਰ ਸਦ ਤਿਨ ਕੀ ਕਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼[15] ॥੩੨॥ ਏਕ ਬੇਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਕਲਿ ਮਹਿ ਸਿੱਖੀ ਮੋਰ।ਧਰਮ ਕਮਾਵੈ ਬਹੁ ਸੋ ਸਿਦਕ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਖੋਰ[16] ॥੩੩॥ ਭੰਗਾਣੀ ਕੈ ਖੇਤ ਮਹਿ

[1](ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸ਼ਾਂ ਤੋਂ) ਦੂਰ ਰਹੇ।(ਅ) ਕਾਜਾ ਪਾਤ੍ਰ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੜੇ ਕਠਨ ਦਾਨ ਹਨ [ਸੰ:, ਦੁਰੱਤਮਾਂ=ਕਠਨ ਸਾਧਨ] [2]ਜੋ ਰਬ ਦੇਵੇ ਸੋ ਖਾਵੇ ਉਹ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਤੇ ਗਯਾਨੀ ਹੈ। [3]ਤੇਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [4]ਉਹ ਵਿੱਦਵਾਨ ਗਯਾਨੀ ਹੈ ਤੇ (ਸ਼ੁਭ) ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨ ਹਾਰ ਹੈ। [5](ਇਹ ਸਮਝੋ ਕਿ)ਕਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ। [6]ਨਿੰਦ੍ਰਾ, ਆਲਸ। [7]ਗਾਵੇ। [8]ਬਰਨਹਾਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਝੂਠਾ ਹੈ। [9]ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਯਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। [10]ਝੂਠੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹਨ। [11]ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ। [12]ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਫੁਰਿਆ, [13]ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਭਜਨ ਇਹੀ ਗੰਗਾਦੀ ਜਲ ਧਾਰਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ 'ਗੰਗਾ ਜਲ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮ'। [14](ਮਜ਼ਹਬਾਂ) ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੂੜਾ ਕਰੇਗਾ (ਅ) ਕੂੜਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਸ ਕਰੇਗਾ ਭਾਵ ਸੋਧੇਗਾ। [15]ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੇਗਾ। [16]ਪ੍ਰਾਲੀ ਭਾਵ ਤੁੱਛ।

*ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਦੇ ਲਛਨ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਦੇਖੋ ਇਸੇ ਅੰਸੂ ਦਾ ਅੰਕ ੭, ੮. ।

†ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੬੫ ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੂਝੇ ਸਿਖ ਬਹੁ ਤਾਂਹਿ। ਸੁਖ ਹੋਗੋ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਮਾਖੋਵਾਲ¹ ਕਿ ਮਾਂਹਿ ॥ ੩੪॥ ²ਬਹੁਰੋ ਜੁੱਧ ਨਾਦੌਣ ਮਹਿ ਕਰੈ ਪਹਾਰੀ ਤ੍ਰਾਸ। ³ਆਵੈ ਤੁਰਕ ਲਹੌਰ ਤੇ ਨੁਰੰਗ ਗੁਲਾਮੀ ਪਾਸ⁴ ॥ ੩੫ ॥ ਰਜੀ ਛੂਟੇ ਆਪ ਮਹਿ ਮਰਹੀ ਤੁਰਕ ਸਕਬਾਡ⁵। ਹਮੈਂ ਬਡਾਈ ਹਾਥ ਦੇ ਸੋ ਮਾਰੇ ਕਰਤਾਰ॥੩੬॥ ⁶ਲਖਨਉਰੂਤੀ ਕੋ ਗ੍ਰਾਮ ਪੁਰਿ ਹੁਇ ਜੁੱਧ ਸਭਿ ਸੁੱਧ। ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਕੀ ਫੌਜ ਚਢਿ ਮਾਰੇ ਤੁਰਕਨਿ ਬ੍ਰਿੱਧ⁷ ॥੩੭॥ ਬਡੋ ਜੁੱਧ ਕਰਿ ਖਾਲਸਾ ਜੀਤੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਉਦਾਰ। ਜੀਤ ਖਾਲਸਾ† ਕੁਲ ਨਾਸ਼ ਕਰਿ ਸੀਸ ਦਿਏ ਧਰਮਕਾਰ⁸ ॥ ੩੮ ॥ ਅਬਿ ਭੀ ਮਲੇਛੀ ਬਹੁ ਵਧੀ ਸਿੰਘ ਖਪਾਵੈਂ ਬੀਰ। ਮੇਰੀ ਸਿੱਖਯਾ ਸੱਤਿ ਲਖਿ⁹ ਨਾਂਹਿ ਭੁਲਾਵਹੁ ਧੀਰ¹⁰ ! ॥ ੩੯ ॥ ਸਿੱਖ ਹਮਾਰੇ ਹੋਹਿੰਗੇ‡ ਘਰਿ ਘਰਿ ਹੁਇਗਾ ਰਾਜ। ਤਾਂ ਪੀਛੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਮਮ¹ ਧਰੇ ਪੰਥ ਕੀ ਲਾਜ ॥ ੪੦ ॥ ਬਹੁਤ ਬਰਖ ਬੀਤਹਿ ਲਖਹਿ ਸਭਿ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਭੂਪ²। ਤੇਜਵਾਨ ਰਾਜੇ ਅਧਿਕ ਹੁਵੈਂ ਖਾਲਸਾ ਰੂਪ³ ॥੪੧॥ਫਿਰ ਪੀਛੇ ਬਹੁ ਦਿਨੋ ਤੇ ਰਾਜ ਖਾਲਸਾ ਠਹਿਰ⁴। ਪਸ਼ਚਮ ਜੀਤੇ ਪਰਬਤੀ ਪੁਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸੁ ਸ਼ਹਿਰ⁵ ॥੪੨॥

¹ਜਿਥਾਂ ਦੇ ਰਣ ਖੇਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਸਿੰਘ ਓਥੇ ਹੀ ਲੜਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਨ (ਉਥੋਂ ਅਗੇ ਆਣ ਕਿਰ) ਮਾਖੋਵਾਲ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਹੋਗੇ। ²(ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ) ਨਦੌਣ ਵਿਚ ਜੁੱਧ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਾੜੀਏ ਰਾਜੇ ਅਲਫ ਖਾਂ ਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਕਾਂਗੜੇ ਤੇ ਸਿੰਧੂ ਦੇ ਪਹਾੜੀਏ ਨੱਠ ਗਏ, ³(ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਤੁਰਕ ਆਏ ⁴ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਮੁਰਾਦ ਹੁਸੈਨੀ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਹੈ। ⁵ਭਾਵ ਹੁਸੈਨੀ। ⁶ਲਖਨਉਰੂਤੀ ਕੋ-ਗ੍ਰਾਮਪੁਰ ਦਾ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ 'ਲਖਨੌ ਤਾਰਾ ਪੁਰ' ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੋ ਪਿੰਡ ਹਨ ਲਾਗ ਲਾਗ, ਅਨੰਦਪੁਰੋਂ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਨੂੰ ਦੋ ਚਾਲੀ ਕੋਹ ਪਰੇ, ਜਿੱਥੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਸੀ 'ਤਾਰਾ ਗੜ੍ਹ' ਨਾਮੇ, ਸੋ ਮਿਸਮਾਰ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਇਹ 'ਲਖਨੌ' ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਇਕ ਮੰਦਰ ਬਾਵਲੀ ਤੇ ਬਾਗ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਲਵਾਏ ਹੋਏ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਭੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ 'ਤਾਰਾ ਗੜ੍ਹ' ਹੈ, ਜੋ ਰਯਾਸਤ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਲਖਨਉਰੂਤੀ' ਤੋਂ 'ਲਖਨੌ' ਮੁਰਾਦ ਹੋਵੇ ਤੇ 'ਗ੍ਰਾਮ ਪੁਰ' ਤੋਂ 'ਅਗਮ ਪੁਰਾ' ਮੁਰਾਦ ਹੋਵੇ। ਅਗਮ ਪੁਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੋਲਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਨ। ⁷ਸੀਤ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਪਾਪੀ (ਵੈਰੀ) ਸਾਰੇ ਨਾਸ਼ ਕੀਤੇ, ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਸੀਸ ਦਿੱਤੇ। ⁸ਸੱਚ ਜਾਣੋ। ⁹ਹੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨੋ! ¹ਇਕ ਸਿਖ ਤੋਂ ਭਾਵ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ²ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ³ਹੋਰ ਰਾਜੇ ਤੇਜਵਾਨ ਹੋਣਗੇ ਖਾਲਸਾ ਰੂਪ ਵਾਲੇ। ਰਾਜਾ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕਾਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ⁴ਟਿਕੇਗਾ। ⁵ਪਸ਼ਚਮ ਭਾਵ ਸਰਹੱਦ, ਪਹਾੜ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਗੇ। *ਸ੍ਰੋ ਸਾ: ਦਾ ਪਾਠ ਭੀ ਇਹੋ ਹੈ। †ਪਾ:—ਜਿਤ ਖਾਲਸਾ। ਸ੍ਰੋ ਸਾ: ਪਾ:—ਜੀਤਾ ਖਾਲਸ, ਕੁਲ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਸੀਸ ਦੀਏ ਧਰਮਕਾਰ। ‡ਪਾ:—ਹੋਹਿੰਗੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੁਕਮੀ ਸਿਖ ਅਰ* ਪਰਬਤੀ ਕਰੈ ਖਾਲਸਾ ਦ੍ਰੋਹ¹ । ਮਾਰ ਮਾਰ ਕਰਿ ਮਰੈਗੋ ਜਸੋਂ ਓਲੇ ਕੋ ਬੋਹ² ॥ ੪੩.॥ ਜਿਉਂ ਹੀਰਾ ਨੂਤਨ ਮੁਕਤਿ ਲਸੈ ਦੀਪ ਕੀ ਕ੍ਰਾਂਤ³ । "ਕੂਟ ਅਰਥ ਸਿੱਖਨਿ ਵਰਜ ਆਪ ਆਪ ਮੈਂ ਸ਼ਾਂਤ"⁴ ॥ ੪੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਭਾਖੈ ਰਾਮਕੁਇਰ ਕਥ ਭਾਈ । ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੂਟ⁵† ਜਥਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਗਾਈ । ਮੈਂ ਤਬਿ ਭਾਖਨੋ ਪੰਥ ਮਝਾਰੀ । 'ਹੋਇ ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਅਵ-

¹ਮੇਰੇ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਸਿਖ ਹੁਕਮ (ਹਾਸਲ) ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਵੈਰ ਕਰੇਗਾ । [ਸੰ:, ਦ੍ਰੋਹ= ਪਰਾਏ ਦਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਨਾ, ਵੈਰ] । ²ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਗੜੇ ਦੇ ਢੇਰ ਵਾਂਗੂ ਮਰੇਗਾ (ਖਾਲਸਾ) । ³ਦੀਵੇ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਸਮ । ⁴'ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੂਟ ਦਾ ਅਰਥ ਪੁੱਛੋ ਨਾ' ਇਹ ਵਰਜਿਆ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹੋ । ਅੰਕ ੪੫ ਵਿਚ ਇਸੇ ਕੂਟ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੂਟ ਕਿਹਾ ਹੈ । ⁵ਦੁਬਾਰਤ । ਜਿਸ ਵਾਕ ਵਿਚ ਤੁੱਖਿਆ ਅਰਥ ਜੋ ਪਦ ਅਰਥ ਕਰਨ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸਮਝ ਨਾ ਪੈ ਸਕੇ । *ਨ੍ਹੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ 'ਅਰ' ਪਾਠ ਨਹੀਂ, ਐਉਂ ਹੈ:—ਪਰਬਤੀ ਹੁਕਮੀ ਸਿੱਖ ਮਮ ਕਰੈ ਖਾਲਸਾ ਦ੍ਰੋਹ—ਇਕ ਪਰਬਤੀ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਗਾ ਉਸ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਦ੍ਰੋਹ ਕਰੇਗਾ । †ਅਰਥ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ ? ਕਿ ਪਹਾੜੀਏ ਹੁਕਮ ਹਾਸਲ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਦ੍ਰੋਹ ਕਰੇਗਾ, ਤਦੋਂ ਨਵੇਂ ਮੋਤੀ ਵਾਂਗੂ ਹੀਰਾ ਚਮਕੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲਾਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਪਰਬਤੀ ਸਿੱਖਾਂ (ਡੋਗਰਿਆਂ) ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣਦਾ ਖਾਲਸਾ ਆਪੇ ਵਿਚ ਲੜ ਮਰੇਗਾ ਤਦੋਂ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ (ਰਾਜਾ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰੇ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ) ਚਮਕੇਗਾ, ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ (ਮ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਖਤ ਤੇ) ।

ਇਥੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਜਾਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਕਨਿੰਘਮ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜੰਮੂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੁਕਮ ਹਾਸਲੀ ਸਿਖ ਲੋਗਾਂ ਵਿਚ ਨਫਰਤ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ (ਦੇਖੋ, ਸਫਾ ੧੨੨, ਐਡਿ: ੧) । ਇਹੋ ਗਲ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅੰਕ ੧੭ (ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸੂ: ਅੰਕ ੪੩ ਉਪਰਲੇ) ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਹੈ । ਸ: ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇਵਲ ਦੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤੋਪ-ਖਾਨੇ ਦੇ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਤੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ ਗਾਰਡਨਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਡੋਗਰਾ ਤ੍ਰਿਕੜੀ, ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਚੇਤ ਸਿੰਘ, ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਉਂਦੇ ਸੀ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਜ ਦੇ ਅਸਲੀ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾਣੇ ਲਗਾਕੇ ਵਜ਼ੀਰ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਠਾਉਣ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ।" ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ ਗਾਰਡਨਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੇਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਕੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਉਹ ਆਪ ਐਉਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ:—

Being as I was, the commandant of Raja Dhyan Singh's artillery and high in his confidence. I was closely connected with the events which I am about to describe.

[Memoirs of Colonel Alexander Gardner.

ਅਰਥਾਤ—ਚੂੰਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤੋਪਖਾਨੇ ਦਾ ਕਮਾਂਡਾਨ ਸਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬੜਾ ਇਤਬਾਰੀ ਸਾਂ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਵਾਕਿਆਤ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਨਿਕਟਵਰਤੀ (ਜਾਣੂ) ਸਾਂ ।

(ਬਾਕੀ ਦੂਜੇ ਵੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹੇਠ)

ਤ੍ਯਾਰੀ*॥੪੫॥ਇਤਨੀ ਕਹਿ ਕਰਿ ਬੋਲੀ ਨਾਹੀ।ਧਰਹੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿਲੋਕਨਿ

*ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ:—'ਇਸਕੂਟ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮੇਂ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਅਵਤਾਰੀ ਕਾਮੇ ਹੋਵੈਂਗੇ।'

[illegible] [ਪਿਛਲੇ ਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੂਕ]

ਉਹ ਛੋਤ ਅਲੀ: ਗਾਰਡਨਰ ਐਉਂ ਦੱਸਦਾ ਹੈ:—

The dream was that Hira Singh the heir of their family, or at least the most promising of its rising generation, might eventually succeed to the throne of Ranjit Singh Those to be swept away were the male members of the Maharaja's family, and all those ministers, advisers, and chiefs who would not join the Dogra party

ਅਰਥਾਤ:—'ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਟੱਬਰ ਦਾ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉੱਚੀ ਉਠ ਰਹੀ ਨਸਲ ਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਹੋਣਹਾਰ 'ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ' ਆਖਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਨੀ (ਯਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾਣੇ ਲਾਕੇ ਰਸਤਾ ਸਾਫ ਕਰਨਾ) ਸੀ, ਉਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਮਰਦ ਮੈਂਬਰ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ) ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਸਨ ਜੋ ਡੋਗਰਾ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ।' ਰਾਜਾ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਹ ਖਿਆਲ ਇੱਥਾ ਪਰਪੱਕ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਸਤੀ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਆਖਰੀ ਇੱਛਾ ਇਹੋ ਕਹੀ ਕਿ 'ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੀਸ ਤੇ ਸਲਤਨਤ ਦਾ ਤਾਜ ਧਰ ਦਿਓ' ਜਾਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਐਸਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਕੇ ਸਤੀ ਹੋ ਗਈ [ਵੇਖੋ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਥਿਆ ਸਫਾ ੯੨, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤਰਜਮਾ]।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਡੋਗਰਿਆਂ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਵਧਦੇ ਹੁਕਮ ਦਖਲ ਨਾਲ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਤੌਖਲਾ ਤੇ ਘ੍ਰਿਣਾ ਸੀ। ਡੋਗਰਿਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸਫਾ ਕਰਕੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਤਖਤ ਤੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਿਠਾਉਣ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਮੁਖਾਲਫ ਭਾਵ ਨੂੰ ਠੱਲ ਪਾਉਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਵਾਕ ਭਵਿੱਖਤ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਤਾ ਦੇਕੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਮੁਖਾਲਫਤ ਨੂੰ ਠੰਢਾ ਕਰਨਾ ਬੀ ਇਕ ਵਸੀਲਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਾਕ ਆਪ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਸਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੁਛ ਸਾਲ ਪਹਿਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖਤ ਬਣਾਕੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਕੁਛ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਕੂਟ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖੀ ਕਿ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਵੱਧ ਕਰਨ ਯਾ ਹੇਰ ਫੇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਰਹੇ ਤੇ ਪਹਿਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾ ਸਮਝਣ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਕੂਟ ਖੁਹਲਕੇ ਇਹੋ ਅਰਥ ਸਮਝਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਇਹ ਘਾੜਤਾਂ ਇਸ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਮਹਾ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੮੯੪ ਤੋਂ ਅਤੇ ਮਹਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ੧੮੯੬ ਤੇ 'ਮ: ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ' ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਸਰ ਸ: ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਪਦ 'ਹੀਰੇ' ਦਾ ਭਾਵ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰਾ ਤੇ ਦੀਪ ਦਾ ਭਾਵ 'ਮ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ' ਸਮਝਿਆ ਹੈ।

ਇਕ ਹੋਰ ਖਿਆਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅੰਕ ੧੪ ਵਿਚ ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਮਿਥਨਾ' ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸੂ: ਦੇ ਅੰਕ ੪੩ ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ [illegible] ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਸਲ ਬਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਰਾਤੀਏ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਸੇ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਨ੍ਹੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਦੱਸਦੇ

[illegible]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਂਹੀ । ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਤਬਿ ਹੇਰਿ । ਚਾਰ ਘਰੀ ਮਹਿ ਬੋਲੇ ਫੇਰ ॥੪੬॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ ਤੇ ਮੁਸਕਾਇ ਕਹਿ ਕਰੁਨਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਿਹਾਰਿ । 'ਆਲਮ ਸਿੰਘ ! ਰੰਘਰ ਬਡਾ ਤੂੰ ਹਮ ਪਿਖਯੋ ਬਿਚਾਰ' ॥ ੪੭ ॥ ਕਹਿ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਜੋਰਿ ਕਰ 'ਮੈਂ ਸਿਖ ਰਾਵਰ ਕੇਰ । ਜਾਨਹੁ ਆਪਨੋ ਦਾਸ ਮੁਝ ਰਖੋਂ ਭਰੋਸ ਬਡੇਰ' ॥ ੪੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਕਹਯੋ 'ਲੋਹ ਕੋ ਕਾਟਹਿ ਲੋਹਾ ;

ਨੋਟ [ਪਿਛਲੇ ੨੬ ਦਾ ਬਾਕੀ ਨੋਟ]

ਰਹੇ ਤੇ ਇਸ ਥਾਵੇਂ ਪਤਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਹੇਠੀ ਹੈ । ਕਦੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਕੋਹੜੇ ਵਾਕ ਕਦੀ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ? ਇਹ ਥੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੂਟ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਭਾਵ ਵਿਚ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਫਿਰ ਸਾਖੀ ੯੭ ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਹੀਰਾ' ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਖਤ ਤੇ ਬਹਾਲਣ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿੱਥੋਂ ਤਕ ਸੋਤਾਂ ਵਿਚ ਘਾੜਤਾਂ ਘੜੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਕਨਿੰਘਮ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:—

Golab Singh the eldest of three sons claimed that his grandfather was the brother of the well known Ranjeet Deo, but the family was perhaps illegitimate and had become improverished and Golab Singh took service as a horseman in a band commanded by Jamadar Khosbai Singh.

[Page. 189, Ed 1.

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਰਾਜਾ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ (ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਸਰਦਾਰ) ਖੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਆਕੇ ਅਸਵਾਰ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਣਜੀਤ ਦੇਵ (ਜੰਮੂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਜੇ) ਦੇ ਭਿਰਾ ਦਾ ਪੋਤਾ ਦੱਸਦਾ ਸੀ । ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖਾਨਦਾਨ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬਲਵਾਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜੈਸਾ ਜੋਲ: ਗਾਰਡਨਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾਹੌਰ ਤਖਤ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਂਭ ਲੈਣ ਦੇ ਸੁਪਨ ਵੇਖਣ ਲਗ ਗਿਆ । ਦੋਹਨਾਂ ਜਤਨਾਂ ਵਿਚ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਗਲ ਦੀਆਂ ਘਾੜਤਾਂ ਘੜੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਇਕ ਵਸੀਲਾ ਸਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਹੋਰ ਮੋਹਰ ਲਗ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਇਹ ਹੈ:— (ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ੯੭ ਅੰਕ ੧੩ ਤੋਂ) ਜਿਥੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੰਮੂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਦੇਉ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਰਤਨ ਦੇਉ ਜੋ ਕਹਿਲੂਰੀ ਦਾ ਦੁਹਿਤਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਪਾਸ ਸਤ ਬਰਸ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਰਿਝਾਕੇ ਖੜਗ, ਕਟਾਰ, ਬਰਛੀ, ਤੁਪਕ, ਲਹੌਰੀ ਕਮਾਨ ਆਦਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਾਏ ਤੇ ਇਹ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ:—'ਤੁਮਰੇ ਬੰਸ ਆਇਆ ਹੀ ਜਾਨੋ, ਮੋਕੋ ਤੁਝ ਮੈਂ ਭੇਦ ਨ ਭਾਨੋ' । ਫੇਰ ਇਸੇ ਰਤਨ ਦੇਉ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਮਿਲਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, 'ਤੇਰੇ ਬੰਸ ਆਵੇਂਗਾ ਤਾ ਦਿਨ । ਸਮਤ੍ਰ ਸਾਹਿਬੋ ਤੇਰੇ ਮਰਕਿਨ' । ਗੋਯਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਰਤਨ ਦੇਉ ਤੇਰੇ ਬੰਸ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਰਣਜੀਤ ਦੇਉ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਾਕ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਉਹਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦੱਸਕੇ ਪਿੱਛੇ ਕਹੇ (ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ) ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਦੱਸਣ ਦਾ ਜਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਵਕਤ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨਾ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖਤ ਵਾਕ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ (ਸਾਖੀ ੬੫ ਮੂਜਬ) ਬਲਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਯਾ (ਸਾਖੀ ੯੭ ਮੂਜਬ) ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ।

ਰੰਘੜ ਕੋ ਰੰਘੜ ਹਤਿ ਰੋਹਾ। ਜਨਮ ਫੇਰ ਰੰਘੜ ਘਰ ਧਰੇ। ਰਾਜੀ ਸਭਿ ਮੌਜੂਦ ਤੁਵ ਕਰੇ¹ ॥ ੪੯ ॥ ਦਿਯੋ ਰਾਜ ਤੋਕਹੁ ਹਮ ਸਾਰਾ। ਸਿੱਖੀ ਅਰਧ ਦਈ ਹਿਤ ਧਾਰਾ*²। ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਬੰਦਿ ਕਰ ਦੋਇ। ਕਹ੍ਯੋ ਕਿ 'ਦਰਸ਼ਨ ਭੀ ਤੁਮ ਹੋਇ' ॥ ੫੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹ੍ਯੋ ਗੁਰੂ 'ਹਮ ਭੀ ਰਖਹਿ ਹਿਦੇ ਭਾਵਨੀ ਸੋਇ'। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚਿਬੇ ਰਾਮ ਸਰੋਵਰ ਜੋਇ ॥੫੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬੇਰ ਗ੍ਯਾਰਵੀਂ ਹਮ ਚਲਿ ਆਵਹਿਂ। ਜਿਸ ਤੇ ਕੋਇ ਨ ਹਮ ਲਖਿ ਪਾਵਹਿਂ†‡। ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਖੇਤੀ ਮੇਰੀ। ਕਰੌਂ ਸੰਭਾਲਨਿ ਮੈਂ ਤਿਸ ਬੇਰੀ§ ॥ ੫੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਵਧਹਿ ਰਾਜ ਫਿਤ ਸਿੰਘ ਗਨ ਉੱਮਤ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸ। ਠੇਡੇ ਖਾਵੈ ਖਾਲਸਾ ਮੋਹਿ ਸੰਭਾਲੈ ਸਾਸ³ ॥੫੩॥ ਉਤਰੋਂਗਾ ਮੈਂ

¹ਤੇਰੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ। ²ਭਾਵ ਮੁੜਕੇ ਆਉਣ ਦੀ। ³ਸ੍ਵਾਸ ਸ੍ਵਾਸ। *ਰਾਇਕੋਟ ਦੇ ਰੰਘੜਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਵਲ ਨਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸ: ਫੇਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬੀ ਮੁਰਾਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਬੁਰਾ ਕਰੜਾ ਸੀ। †ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ—ਹਮ ਬਪੁ ਲੁਕਾਵਹਿਂ। ‡ਪਾ:—ਜਿਸ ਕੋਈ ਨਾਹਿਨ ਲਖ ਪਾਵਹਿ। ਪੁਨਃ ਜਿਸ ਤੇ ਕੋ ਨਾਹਿਨ ਲਖਿ ਪਾਵਹਿ। ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ— ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਣ ਸਕੇ। ਮੁਰਾਦ ਹੋਈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਛਾਣ ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਨੇਮ ਬੱਧਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣ ਸਕਣਾ। ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਬੀ 'ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ' ਵੱਨੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗੇ ਅੰਕ ੫੪ ਵਿਚ ਗੁੜ ਚੂੜ ਮੁੜ ਤ੍ਰੇਏ ਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਮਰ ਜਾਣ ਦਾ ਪਤਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਗੁੜ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ-ਦਾਨੇ ਮ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ, ਚੂੜ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਮ: ਫੇਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਤੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨੌ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਮਗਰੋਂ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਇਆ ਦੱਸਣ ਲਈ ਇਹ ਭਵਿੱਖਤ ਵਾਕ ਸੋਨੇ ਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ।

§ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆਉਣ ਬਾਬਤ ਅਰਥਾਤ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗ੍ਯਾਰਵੇਂ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਬਾਬਤ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਕ ਹਨ, ਤੇ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਜਿੰਨੇ ਵਾਕ ਲਿਖੇ ਹਨ ਓਥੋਂ ਹੀ ਲੈਕੇ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਠੀਕ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਨਮੂਨਾ ਹੇਠਾਂ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਠਕ ਆਪ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧਾਂ ਤੋਂ ਆਪੇ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਵਾਕ ਜੋ ਆਪੋ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਰੋਧ ਦੱਸਦੇ ਹੋਣ, ਕਦੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਬਹੁਤੇ ਟੀਕਾ ਟਿੱਪਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(੧) ਸੌ:ਸਾਖੀ ੭੮—ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰ ਏਕ ਸਮ ਜਿਉ ਜਾਨੇ ਜੋ ਮੋਰ। ਏਕ ਦਸਾ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿ ਭਾ ਹੋਰ। ਧੋਇ ਰੁਮਾਲ ਤਬ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਪਾਹਿਲ ਹੋਵੇ ਦੇਇ।

ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਸੂ:ਰੁ:੫ਅੰ: ੧੫—ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰ ਏਕ ਸਮ ਜਿਉਂ

੧੧ਵਾਂ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸੀ ਹੈਨ।

ਅਰਥਾਤ-੧੧ਵਾਂ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੈਨ।

[illegible]

ਤਬੀ ਦਿਨ ਜਾ ਦਿਨ ਮੁਕਤੇ ਸਿੰਘ। ਭੂਰ ਗੁਰ ਅਰ ਮੂਰ ਨ੍ਰਿਪ ਜਾਇ

ਜਾਨੈਂ ਜੋ ਮੇਰ। ਇਕਾਦਸ਼ਮੇ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ
ਜੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਰਿ ॥੪॥ ਧੋਇ
ਰੁਮਾਲ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਪਾਹੁਲ ਲੇਵੇਦੇਇ।

(੨) ਸੌ ਸਾਃ ਦੀ ਸਾਖੀ ੬੦ਃ—ਬਚਨ ਹੂਆ ਖਾਲਸੇ ਮੈਂ ਹੈਂ ਅਵਤਰੌਂਗਾ।

ਗੁਃ ਪ੍ਰਃ ਸੂਃ, ਰੁਃ ੫ ਅਂਃ ੩੭ਃ—ਬੋਲੇ 'ਹਉਂ ਬਨ ਖਾਲਿਸਾ ਵਰਤੌਂਗੋ ਸਭ ਮਾਂਹਿ' ॥ ੩੦ ॥

ਅਰਥਾਤ—ਮੈਂ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਵਰਤਾਂਗਾ। ਖਾਲਸਾ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨਾ।

(੩) ਸੌ ਸਾਃ ਦੀ ਸਾਖੀ ੯੭ਃ-ਤੁਮਰੇ ਵੰਸ ਆਇਆ ਹੀ ਜਾਨੋ। ਅਂਃ ੧੭
ਤੇਰੇ ਵੰਸ ਆਵੌਂਗਾ ਤਾ ਲਿਕ। ਅਂਃ ੨੪

ਇਹ ਸਾਖੀ ਗੁਃ ਪ੍ਰਃ ਸੂਃ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਅਰਥਾਤ—ਜੰਮੂ ਦੇ ਡੋਗਰੇ ਰਜਪੂਤ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਅਵਤਰਾਂਗਾ।

(੪) ਸੌ ਸਾਃ ਦੀ ੭੦ਵੀਂ ਸਾਖੀਃ—ਤਾਂ ਹੱਸਕੇ ਬੋਲੇ, ਅਗ੍ਯਾਤ ਮੂਰਤਿ ਹਮਾਰੀ ਉਤਰੇਗੀ।

ਸੌ ਸਾਃ ਦੀ ਸਾਖੀ ੬੫ਃ—ਬਚਨ ਹੋਇਆਃ—ਹਮ ਭੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਾਮ ਸਰ ਕੀ ਭਾਵਨੀ ਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਤਰਾਂਗੇ ਗੁਜਰਵੀਂ ਫੇਰ ਅਪਨੀ ਖੇਤੀ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸਿਮਾਲਣ, ਕੋਈ ਨ ਜਾਣ ਸਕੇਗਾ।

ਗੁਃ ਪ੍ਰਃ ਸੂਃ, ਰੁਃ ੫ ਅਂਃ ੩੯ਃ—ਕਹਜੋ ਗੁਰੂ 'ਹਮ ਭੀ ਰਖਹਿਂ ਹਿਦੇ
ਭਾਵਨੀ ਸੋਇ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਪਹੁੰਚਿਬੇ ਰਾਮ ਸਰੋਵਰ ਜੋਇ ॥ ੫੧ ॥
ਫੇਰ ਗੁਜਰਵੀਂ ਹਮ ਚਲਿ ਆਵਹਿ।
ਜਿਸਤੇ ਕੋਇ ਨ ਹਮ ਲਖਿ ਪਾਵਹਿ।
ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਖੇਤੀ ਮੇਰੀ। ਕਰੌਂ
ਸੰਭਾਲਨ ਮੈਂ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ੫੨ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਠਿਕਾਣਾ ਹੋਸੀ ਪਰ ਪਤਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਲਗਸੀ।

ਨਤੀਜਾ—ਸੋ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿਦ ਕਰਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾਊ ਕਿ ਇਹ ਹੈ ੧੧ਵਾਂ ਰੂਪ, ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਨਣੇ ਯੋਗ ਨਾ ਰਹੂ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਯਾਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸਕਣਾ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(੫) ਸੌ ਸਾਃ ਦੀ ਸਾਖੀ ੭੧ਵੀਂਃ—ਰਾਮਦਾਸ ਸਰ ਸੰਗਤੀ
ਨਾਵੇ ਸਰਿ ਨਿੱਤ। ਫੇ

੧. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ,

ਖਪੈਂ ਰੋ ਪਿੰਘ¹ ॥੫੪॥ ਸਭੈ ਸਿਰੰਦੀ² ਨਾਸ਼ ਹੁਇ ਕੁਲ ਮੇਰੀ ਹੁਇ ਨਾਸ਼³। ਜਿਉਂ ਜਾਦਵ ਲੈ ਗੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਾਟੌਂ ਕੁਲ ਜਿਮ ਘਾਸ⁴ ॥ ੫੫ ॥ ਪੰਰ

¹ਕ੍ਰੂਰ ਮੂਰਖ ਤੇ ਕਪਟੀ ਰਾਜੇ (ਜੰਗ ਵਿਚ) ਪਿੰਗਲੇ (ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਕੇ) ਖਪ ਜਾਣਗੇ। ²ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਵਾਸੀ ਤੁਰਕ। ³ਮੇਰੀ ਕੁਲ ਬੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ⁴ਜਿਵੇਂ ਜਾਦਵਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ (ਪ੍ਰਭਾਸ ਤੇ) ਕੁਲ ਨੂੰ ਘਾਹ (ਨਾਲ ਲੜਾ ਲੜਾ ਕੇ) ਕਟਵਾ ਦਿਤਾ। (ਅ) ਤਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕੱਟਾਂਗਾ।

[illegible] (ਜਿਸਦੀ ਓਹੋ ਹੀ ਕਮੀ ਹੂੰ।)

ਜੋਜਨ ਗੁਰ ਨਗਰ ਬਸ ਹਮ ਆਵੈਂ ਮਿੱਤ। ਬੈਠ ਦੁਲੀਚੇ ਚਮਰ ਝੁਲ ਸਿਖ ਦਰਸ਼ਨ ਚਿਤ। ਸਿੰਘ ਲਾਖ ਪੰਜ ਏਕਠੇ ਗਜ ਬਾਜ ਸਮੇਤ।

ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸੂ:,ਰੁ: ੫,ਅੰਸੂ ੩੧:— ੩੧—ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿਨ ਤੁਕਾਂ ਇਹੋ ਹਨ, ਚੌਥੀ ਹੈ:— ਸਿੰਘ ਲਾਖ ਦਸ ਏਕਠੇ ਗਜ ਬਾਜ ਸਮੇਤ।

ਆਕੇ ਕਲੀਚਾ ਵਿਛਾਕੇ ਚੌਰ ਝੁਲਦੇ ਹੇਠ ਬੈਠਾਂਗੇ, ਪੰਜ ਲੱਖ ਯਾ ਦਸ ਲੱਖ ਸਿੱਖ ਘੋੜੇ ਹਾਥੀਆਂ ਸਣੇ ਨਾਲ ਹੋਸਨ।

੨. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਦੋਂ ਬੀ ਜੋਜਨ=੨੪ ਕੋਹਾਂ ਯਾ ੩੨ ਮੀਲਾਂ ਵਿਚ ਹੋਸੀ। ਵੀਚਾਰ—ਅਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ੩੨ ਮੀਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕੋਈ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਅਜੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਆਕੇ ਚਮਰ ਹੇਠ ਦੁਲੀਚੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ੫ ਯਾ ਦਸ ਲੱਖ ਗਜ ਬਾਜ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਹੋਣ।

(੬) ਸੌ ਸਾ: ਦੀ ਸਾਖੀ ੮੨:—ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਜਨਮ ਧਰ ਉੱਨੀ ਸੈ ਕੇ ਮਾਂਝ।

ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸੂਰਜ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਖੀ ਲਿਖਦਿਆਂ ਇਹ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮਗਰੋਂ ਪਾਈ ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ੧੯੦੦ ਵਿਚ ਕਵਿ ਜੀ ਆਪ ਜੀਉਂਦੇ ਸਨ।

[illegible]

ਵੀਚਾਰ—੧੯੦੦ ਸੰਮਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪਤੇ ਬੀ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਜਿਵੇਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਆਦਿ।

ਇਹ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸੂ: ਦੀ ਇਸੇ ਰੁਤ ਦੇ ਵਾਦਤੋਂਦਸ ਘਾਤ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਤਰਜਮੇ ਹਨ ਵਰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾ: ਪ੍ਰ: ਤੋਂ ਲੈਕੇ ੧੨ ਰਾਸਾਂ ਤੱਕ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖਤ ਜਾਮਿਆਂ ਬਾਬਤ ਬਚਨ ਆਏ ਹਨ ਤਾਂ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਦਸ ਜਾਮੇ ਹੀ ਦੱਸੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਦਾ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁ:ਨਾ:ਪ੍ਰ: ਵਿਖੇ ਭਾ: ਮੂਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਸਮੇਂ ਜਾਮੇਂ ਇਸਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਬੀ ਦਸਵੇਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਾਮੇਂ ਵਿਚ ਆਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਧਾਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਜਿੱਥੇ ਮੰਗਲ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਨਾ:ਪ੍ਰ: ਵਿਚ ਹਨ ਅਧਯਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ,ਓਥੇ ੧੦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ੧੧ਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਬੀ ਜ਼ਿਕਰ ੧੨ਵੇਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਮੇਂ ਦਾ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਿਖ ਸਰਦਾਰ¹ ਮਮ ਕੀਨੋ ਕੂਟ ਬਖਾਨ²। ਇਨ ਕੋ ਅਰਥ ਨ ਬੂਝੀਓ³ ਮਮ ਹਮ ਸੁਤ ਕਾ ਆਨ** ॥੫੬॥ ਇਤਨੀ ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਉਠੇ ਪਰਚੇ ਪਿਖਿਨਿ ਤੁਰੰਗ। ਗਿਨੇ⁴ ਤਬੇਲੇ ਮਹਿ ਸਕਲ ਖੁਸ਼ੀ ਭਏ ਮੁਦ ਸੰਗ ॥ ੫੭ ॥ ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਲੰਗਰ ਗਏ ਛੱਕਨ ਛਕਾਇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਲੋਟੇ ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਯੰਕ ਪਰ ਸਿੰਘ ਧਰੇ ਅਹਿਲਾਦ ॥੫੮॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਡੇਰੇ ਖਾਲਸਾ ਗਯੋ ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਪਾਇ।ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀ ਗੁਰਨਿ ਕੇ ਪਾਇ॥੫੯॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁੱਤੇ 'ਭਵਿੱਖਤ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਊਨ-ਚੱਤ੍ਵਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੯ ॥

੪੦.[ਸਿੰਗਤ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ। ਸਾਲ ਪੱਤ੍ਰ। ਜੋਧਾ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਰ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ †ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਮਹਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਾਇ। ਥਿਰਕੇ ਖਾਲਸਾ ਚਹੁੰ ਦਿਸ਼ਨਿ ਯਥਾ ਕੁਬੇਰ ਸੁਹਾਇ॥੧॥ਚੌਪਈ॥ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਤਾਵਤਿ। ਜਿਨ ਤੇ⁵ ਜਨਮ ਮਰਣ ਛੁਟਿ ਜਾਵਤਿ।'ਭ੍ਰਾਤਾ ਸਿੱਖਹੁ⁶! ਹਿਤ ਕੀ ਸੁਨਹੁ। ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਤ ਭਨਹੁ ॥ ੨ ॥ ਜਿਨ ਤੇ⁷ ਪਾਇ ਪਰਮ ਸੁਖ ਥਿਰਹੁ। ਲਖ ਚਉਰਾਸੀ ਜੂਨ ਨ ਫਿਰਹੁ। ਬਡੇ ਭਾਗ ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਪਾਯੋ। ਹਾਨ ਲਾਭ ਜਿਸ ਮੈਂ ਦਰਸਾਯੋ॥੩॥ਮਹਾਂ ਰਤਨ⁸ ਕੋ ਪਾਇ ਨ ਖੋਵਹੁ। ਰਹਿਨ ਸਥਿਰ ਨਹਿ⁹ ਨੀਕੇ ਜੋਵਹੁ। ਸਿਮਰਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਤਿਨਾਮੁ। ਲਾਹਾ ਨਰ ਤਨ ਕੋ ਅਭਿਰਾਮੁ' ॥ ੪ ॥ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਹਤਿ ਹੁਤੇ ਜਿਹ ਸਮੇਂ। ਇਕ ਸਿਖਨੀ ਆਈ ਕਿਯ ਨਮੇਂ¹⁰।ਥਿਰ ਸਮੀਪ ਹੁਇ ਲਾਗੀ ਰੋਵਨਿ। ਅੰਸ਼ੁਪਾਤ ਤੇ ਬਸਤ੍ਰ ਭਿਗੋਵਨਿ ॥ ੫ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਬਿ ਬੂਝਨ ਕਰੇ। 'ਕਿਉਂ ਬਿਰਲਾਪਤਿ ਕਯਾ ਦੁਖ ਭਰੀ?' ਪੁਨ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਨਿ ਲਾਗੀ।'ਸੁਨਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਦੁਖ ਪਾਗੀ॥ ੬॥

¹ਸਰਦਾਰ (ਹੋਣਗੇ)। ²ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਹੀ ਹੈ। ³(ਤੁਸਾਨੂੰ)ਮੇਰੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਹੈ। ⁴(ਘੋੜੇ) ਗਿਣੇ। ⁵ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ) ਨਾਲ। ⁶ਹੇ ਭਾਈ ਸਿੱਖੋ। ⁷ਜਿਸ (ਸਿਮਰਨ) ਤੋਂ। ⁸ਭਾਵ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ। ⁹ਏਥੇ ਰਹਿਣਾ ਸਦਾ ਨਹੀਂ। ¹⁰ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। *ਅਪਨੀ ਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਦੇਕੇ ਵਾਕ ਕਰਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਤੇ ਉੱਚਿਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ। ਏਹ ਗੁਰਵਾਕ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਹ ਘੜੇ ਹੋਏ ਲਫਜ਼ ਹਨ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਲਿਖੇ ਨੋਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਸਿਖ ਸਰਦਾਰ ਮੁਤਲਕ ਜਮਾਦਾਰ ਖੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕਾਂ ਵਰਗੇ ਡੋਗਰਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੱਖੀ ਸਰਦਾਰਾਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਜਾ: ੭ ਵਿਚ ਮ: ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਆਉਣ ਪਰ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰੇ ਕਰਦਾ ਹੈ।

†ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੬੬ ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਮ ਭੁਰਤਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ ਆਯੋ। ਇਤ ਮਰਿ ਗਯੋ ਅਧਿਕ ਦੁਖ ਪਾਯੋ। ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਕਲਾ ਕਰੌਂ। ਮੈਂ ਪਰਦੇਸ਼ਨਿ ਅਬਿ ਕਿਤ ਫਿਰੌਂ ॥੭॥ ਨਗਰ ਜਲਾਲਾਵਾਦ ਸੁ ਦੂਰ। ਵਿਧਵਾ ਭਈ ਪਰਯੋ ਦੁਖ ਭੂਰ। ਅਬਿ ਮੇਰਾ ਕੋਇ ਨ ਇਸ ਦੇਸ਼। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਪਰਯੋ ਕਲੇਸ਼' ॥੮॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਹੁਆ ਬਰਨ ਤਬਿ 'ਸੰਗਤੀ![1] ਆਯੁਧ ਬਾਂਧਹੁ ਨਿੱਤ'। ਸੁਨਿਆਂ ਮੰਨਿਆਂ ਬਾਕ ਤਿਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੰਗਤੀ ਮਿੱਤ[2] ॥੯॥ ਲਰਤੀ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੁਨਿ ਪਿਖਿ ਸਤਿਗੁਰ ਦਯਾਲ। ਵਾਰ ਭਗੌਤੀ ਪਠਨ ਕਰਿ, ਸੰਗਤਿ ਤੁਰਕਨਿ ਸਾਲ[3] ॥੧੦॥ ਸਿੰਘ ਬਡਾਈ ਕਰਤਿ ਆਪ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕਰੈਂ ਬਹੁ ਜੁੱਧ[4]। ਤੁਰਕਨਿ ਸੈਂ ਵਧਤਾ ਗਯਾ ਸਭਿ ਸੰਗਤ ਕੋ ਕ੍ਰੁੱਧ॥ ੧੧। ਵਧਤੀ ਹੋਵੈ ਮਰੈ ਮਾਰ ਕਰੈ ਪਯਾਨਾ ਨਾਕ[5]। ਬਢ੍ਯੋ ਹੌਸਲੋ ਜਗਤ ਕੋ ਹੋਵਤਿ ਸਿਖ ਗੁਰ ਵਾਕ[6]॥੧੨॥ਪ੍ਰੀਤੋ ਪ੍ਰੀਤਾ ਮੀਤੋ ਮੀਤਾ ਲਗੇ ਹੋਨਿ ਤਬਿ ਲੋਗ[7]। ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਬਿਦਤੈਂ ਦੁਰੈਂ[8], ਕਹੂੰ ਹਰਖ ਕਹੂੰ ਸੋਗ ॥੧੩॥ ਨਾਮ ਜਪੈਂ ਉਰ ਸਿਦਕ ਗੁਰ ਹੋਵੈ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਕੇ ਪਾਇਨ ਪਰੈਂ ਮੇਟੈਂ ਜਗਤ ਬਿਖਾਦ ॥੧੪॥ ਸਾਲਪੱਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਨਿ ਦੇਤਿ ਅਨਾਇ। ਜ਼ਖਮ ਮਿਟੇ ਘਾਇਲ ਖਰੋਂ[9] ਇਹ ਬਿਧਿ ਦਈ ਬਤਾਇ ॥ ੧੫ ॥ ਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਰੁਰਮ ਕਾ ਆਯੋ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ[10]। ਤਿਨ ਘਰ ਇਲਮੀ ਤਬਕ ਕੋ ਤਾਲਬ ਕੀਨ ਖ਼ਿਤਾਬ[11] ॥ ੧੬ ॥ ਬਿੱਦਨਾ ਤਿਸ ਕੇ ਸਦਨ ਇਹ[12], ਬੀਤੇ ਬਰਖ

[1]ਹੇ ਸੰਗਤ! [2]ਸੰਗਤ ਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਮਿੱਤ੍ਰਾਂ ਵਾਂਗ ਦੇਖੇ ਭਾਵ ਧਾਰੇ। [3]ਪਾਠ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸੰਗਤ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਲਦੀ ਹੈ। [4]ਸਿੱਖ ਅਪਣੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਬਡਾਈ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਜੋ ਸਿਖ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਜੁੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਉਸ) ਸਿੱਖ ਦੀ ਵਡਿਆਈ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਆਪ ਕਰਦੇ ਹਨ। [5]ਜਿੱਥੇ (ਤੁਰਕਾਂ ਵਲੋਂ) ਵਧੀਕੀ ਹੋਵੇ, (ਸਿੱਖ) ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਜਾ ਪੈਣ, (ਯਾ ਜਿੱਤ ਲੈਣ ਯਾ) ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣ। [ਪਿਆਨਾ-ਨਾਕ=ਸੁਰਗ ਜਾਣਾ, ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ]। [6]ਗੁਰਵਾਕ (ਮੰਨਕੇ) ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਲਗ ਪਏ। [7]ਦੋਸਤ ਤੋਂ ਦੋਸਤ ਮਿੱਤ੍ਰ ਤੋਂ ਮਿੱਤ੍ਰ ਲੋਕੀ (ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ) (ਸਿੱਖ) ਹੋਣ ਲਗੇ। [8]ਭਲੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਬੁਰੇ ਲੁਕਣ ਲੱਗ ਪਏ। [9]ਬਹੁਤ ਘਾਇਲਾਂ (ਦਾ ਬੀ)। [10]ਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ (ਨਾਮੇ ਇਕ ਹਕੀਮ ਰੁਰਮ) ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ। [11]ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਚਕਿਤਸਾ ਦਾ ਇਲਮ ਸੀ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੰਗਣ ਵਾਸਤੇ) ਤਾਲਬ (=ਵਿਦਯਾਰਥੀਆਂ) ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। [ਅ:, ਤਿੱਬ=ਚਕਿਤਸਾ, [illegible]। 'ਇਲਮਿ ਤੱਬ' ਨੂੰ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਇਲਮੀ ਤਬਕ ਲਿਖ੍ਯਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਤਾਲਿਬ=ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ]। [12]ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਹ ਵਿਦਨਾ (ਸਾਲਪੱਤ੍ਰ) ਦੀ ਹੈਸੀ।

ਪਭਾਸ। ਲੁਦਕ ਨਗਰ ਮਹਿ ਬਾਸ ਹੈ, ਸੱਤ ਵਸਤ ਚਹਿ ਤਾਸ[੨] ॥੧੭॥ [੩]ਰਹੀ ਬਰਖ ਬਯ ਮਿਲ੍ਯੋ ਤਬਿ ਸਰਰੁਵਾਲ ਕੇ ਸਾਥ।ਬਰਖ ਰਹ੍ਯੋ ਮਰਨੇ ਸਮੈ ਦੀਨਸ ਬਿੱਦਜਾ ਪਾਥ[੪] ॥੧੮॥ *ਤਹਿਂ ਤੇ ਬਿੱਦਜਾ ਗੁਰੂ ਘਰਿ ਸਾਲ-ਪੌਤ੍ਰ ਕੀ ਆਇ। ਕੈਸੋ ਘਾਇਲ ਵਡੋ ਹੁਇ ਲਰੋ ਤਾਂਹਿ ਸੁਖ ਪਾਇ† ॥੧੯॥ ਸਿਖਣੀ ਮਸਤਕ ਟੇਕਿ ਕੈ ਪਾਇ ਕਾਮਨਾ ਜਾਹਿ। ਗਈ ਆਪਨੇ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਸਪਤਿ ,ਰਹੀ ਗੁਰ ਸਾਹ ॥ ੨੦ ॥ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ਹੀਂ ਸੁਖ ਸਾਧਨ ਕੋ ਮੁੱਖ[੫]। ਸੁਗਮ ਪਾਇ ਕੱਲਯਾਣ ਕੋ ਕਰਹਿਂ ਨਿਵਾਰਨ ਦੁੱਖ[੬] ॥੨੧॥ਸੂਖਮ ਮਤ ਨਹਿਂ ਪੱਢਨ ਮਹਿਂ ਤਿਮਹੀ ਬ੍ਰਿਦਨ ਮਝਾਰ।ਕਰਨ ਜੰਗ ਤਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੈਂ[੭]ਸੁਰ ਪੁਰਿ ਬਸਹਿ ਜੁਝਾਰ॥੨੨॥[੮]ਪੀਠ ਦੇਨਿ ਕਰਿ ਪੂਨ ਪ੍ਰਿਯ ਕਾਤੁਰ ਸੁਭ ਮਤਿ ਹੀਨ। ਆਪ ਪਲਾਵੈ ਅਪਰ ਕੋ ਧੀਰਜ ਕਰਤਾ ਛੀਨ[੯] ॥੨੩॥ ਬਹੁ ਪਾਪਨਿ ਫਲ ਭੋਗਤਾ ਪਰੈ ਨਰਕ ਮਹਿ ਸੋਇ। ਪਾਇ ਲਾਜ ਨਿਜ ਭਾਜਕੈ ਧਰਮ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ਹੋਇ[੧੦] ॥੨੪॥ ਜੰਗ ਵਿਖੈ ਨਹਿ ਸੰਗ ਲਿਹੁ ਸੰਗ ਜਿ ਰਹੇ ਪਿਛਾਰ[੧੧]। ਯੋਧਾ ਅੱਗ੍ਰ ਵਧੈ ਅਧਿਕ ਨਿਰਭੈ ਧੀਰਜ ਧਾਰਿ॥੨੫॥ਉੱਤਮ ਮੱਧਮ ਅਧਮ ਹੈਂ ਜੋਧਾਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ।[੧੨]ਅਭਯਾ-ਸੈ ਬਸਤ੍ਰਨਿ ਹਤਨਿ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਬਾਰੰਬਾਰ ॥ ੨੬ ॥ ਟਿਕੇ ਜੰਗ ਲਰਤਾ ਰਹੈ, ਬਾਮ ਦਾਹਨੇ ਹੋਇ। [੧੩]ਸਨਮੁਖ ਹਤੇ ਕਿ ਹੇਲ ਮਹਿਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਬਿਨਾਸ਼ੈ ਸੋਇ[੧੪] ॥ ੨੭ ॥ [੧੫]ਟਿਕੇ ਜੰਗ ਮਹਿ ਅੱਗ੍ਰ ਵਧਿ ਮਾਰਹਿ ਰਿਪੁ ਕੋ ਧਾਇ।

[੧]ਉਹ ਲੁਧਿਆਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ੫੦ ਵਰ੍ਹੇ ਰਿਹਾ। [੨](ਪਰ) ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਤ ਵਸਤੂ—(ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।[੩]ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਇਕ ਸਾਲ ਰਹਿ ਗਈ ਤਾਂ ਓਹ ਰਵਾਲਸਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਆ ਮਿਲਿਆ। ਵਰ੍ਹਾ ਦਿਨ ਓਹ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ) ਰਿਹਾ, ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਉਸਨੇ ਇਸ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਪਰੰਤੂ ਕਵਿ ਜੀ ਰਵਾਲ ਸਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਜੁਧਾਂ ਵਿਚ ਸਾਲ-ਪੌਤ੍ਰ ਦੇ ਵਰਤੀਣ ਦਾ ਪਤਾ ਦੇ ਆਏ ਹਨ ਦੇਖੋ ਰੁਤ ੪ ਦੇ ਅੰਸੂ ੧੬ ਅੰਕ ੨੬ ਤੇ ਅੰਸੂ ੧੯ ਦੇ ਅੰਕ ੮ ਤੇ ੧੦। [੪]ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਸੁਖ ਦੇ। [੫](ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ)ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਕਲ੍ਯਾਣ ਸੌਖੇ ਪਾ ਲੈਣ। [੬]ਪ੍ਰਾਣ ਪਿਆਰੇ ਕਰਕੇ ਪਿੱਠ ਦੇਵੇ ਉਹ ਜੋ ਕਾਇਰ ਸ਼ੁਭ ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹਨ, ਆਪ ਭੱਜ ਉਠਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਧੀਰਜ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। [੭]ਆਪ ਭੱਜਕੇ (ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ) ਲਾਜ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਧਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ। [੮]ਜੋ ਸਿੰਘ ਭੱਜਕੇ ਪਿਛੇ ਰਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾ ਲਓ। [੯]ਅਧਮ ਦੇ ਲੱਛਣ ਦੱਸੇ। [੧੦]ਸਨਮੁਖ ਆਏ ਨੂੰ ਯਾ ਹੱਲੇ ਵਿਚ ਜੋ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰੇ। [੧੧]ਮੱਧਮ ਦੇ ਲੱਛਣ ਦੱਸੇ। *ਏ ਸਾਖੀ ਬੀ ੬੬ ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.ਅੱਗੇ ਕਵਿਉਕਤੀ ਚੱਲੀ ਹੈ। †ਸਾਲ ਪੌਤ੍ਰ ਮਾਤ੍ਰ ਲਾਇਕ ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਵਰਤਦੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੋਂ ਬੀ ਸੇ, ਪਰ ਸਾਲ ਪੌਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਲਾਇਕ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੱਧਮ ਜੋਧਾ ਜਾਨੀਏ ਪਰ ਦਲ ਦੇਇ ਚਲਾਇ[1]॥੨੮॥ [2]ਭਾਜਨੇ ਪਰ ਦਲ ਦੇਖਿਕੈ ਦੇ ਧ੍ਰਿਤ ਸਭਿਨਿ ਹਟਾਇ[3]। ਫਿਰੈ ਆਪ ਰਿਪੁ ਸਮੁਖ ਹਤਿ ਉੱਤਮ ਲਖਹੁ ਸੁਭਾਇ ॥੨੯॥ ਦਲ ਪਲਾਇ ਧਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਟਿਕਹਿ ਨ ਪਾਇ ਜਮਾਇ[4]। ਦੁਸ਼ਤਰ ਤਿਨਹੁੰ ਬਹੋਰਨਾ ਜਿਮ ਜਲ ਹੜ ਕੋ ਜਾਇ ॥੩੦॥ ਮ੍ਰਿਗ ਗਨ ਥੋਭੈਂ ਨ ਭਾਜਤੇ ਤਿਮ ਪਲਾਇਬੋ ਜੰਗ[5]। ਤਬਿ ਧੀਰਜ ਧਰਿ ਹੁਇ ਖਰੋ ਜਿਮ ਰਣ ਥੰਭ ਨਿਸੰਗ ॥ ੩੧ ॥ ਕਰਹਿ ਵਾਰ ਤਬਿ ਆਪਨੇ,ਰਿਪੁਤੇ ਸਹਿਕੈ ਅੰਗ।ਖਰੇ ਕਰੇ ਭਟ ਸੰਗ ਕੇ ਰੋਕਹਿ ਸ਼ਤ੍ਰੁਨਜੰਗ[6] ॥ ੩੨ ॥ ਭੁਏ ਪਲਾਇਨ ਬੀਰ ਜੇ ਜੋ ਰੋਕਹਿ ਧਰਿ ਧੀਰ*। ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਅਸੁਮੇਧ ਕੋ ਉੱਤਮ ਸੂਰ ਅਭੀਰ[7] ॥ ੩੩ ॥ ਸੁਭਟਨਿ ਤੇ ਪਰਵਾਰਿਓ[8] ਮਾਰਹਿ ਸਹਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰ। ਪਹੁੰਚੇ ਅਛੈ ਸੁ ਲੋਕ[9] ਮਹਿ ਤਨ ਕਲੰਕ ਸਭਿ ਛਾਰਿ॥੩੪॥ ਕਹੈ ਕਲੀਵ ਨ ਬਾਕ ਕੋ[10], ਬਨਾਕੁਲ ਹੋਇ ਨ ਜੋਇ।ਅਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕੋ ਨਹਿ ਗਨਹਿ ਮਾਰਨ ਮਹਿ ਰਿਸ ਹੋਇ† ॥ ੩੫ ॥ ਮਰਨ ਬਿਖੈ ਨਿਸ਼ਚੇ ਜਿਸੈ ਰਣ ਪ੍ਰਿਧ ਧੀਰ ਸਮੇਤ। ਪਯਾਰੇ ਕਰੈ ਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕੋ ਲਰੈ ਧਰਮ ਕੇ ਹੇਤ ॥ ੩੬ ॥ ਚਮੂ ਬਯੂਹ ਕੇ ਅੱਗ੍ਰ ਮੈਂ[11] ਠਹਿਰਾਵੈ ਬਰ ਬੀਰ। ਹੁਇ ਜੋਧਾ ਇਕ ਜੋਰ ਕੇ ਬਿਰਤੇ‡ ਭਜੈ ਨ ਭੀਰੁ[12]॥੩੭॥ ਮੁਖਲੱਛਨ ਇਹ ਜੀਤ ਕੇ, ਹਿਯੇ ਹਰਖ ਭਟ ਹੋਇ[13]। ਹਤੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਕੇ ਜੰਗ ਮਹਿ ਧਹੇ ਰਹੈ ਸਭਿ ਕੋਇ ॥ ੩੮ ॥ [14]ਬਾਯੁ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟਿ, ਰਵਿ ਪਿਸ਼ਟ ਪਰ, ਘਨ ਭੀ ਹੁਇ ਪਸ਼ਚਾਤ। ਪੀਛੇ ਬੋਲ ਬਿਹੰਗ ਹੁਇ ਲਖੈ ਜੀਤ ਕੀ ਬਾਤ ॥੩੯॥ ਬਧ ਬਾਕੀ ਜਾਵਦ ਅਹੈ ਮਰੈ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਥਾਂਇ। ਪੁਰ ਆਰਬਲ ਹੋਨਿ ਤੇ ਬਚਹਿ ਨ ਕੋਟ ਉਪਾਇ ॥੪੦॥ ਇਮ ਲਖਿ ਕੈ ਧੀਰਜ ਧਰੈ ਪਰ ਦਲ ਕਰੈ ਬ੍ਰਿਨਾਸ਼। ਜੀਤੇ§ ਧਨੁ ਜਸੁ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਮਰੇ ਸੁਰਗ ਮਹਿ ਬਾਸ ॥੪੧॥ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਮਹਿ

[1]ਵੈਰੀ ਦਲ ਨੂੰ ਭਜਾ ਦੇਵੇ। [2]ਉੱਤਮ ਦੇ ਲੱਛਣ ਭੱਲੇ। [3]ਧੀਰਜ ਦੇਕੇ ਭਜਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋੜ ਲਵੇ। [4]ਸਦੋਂ ਫੌਜ ਡਰਕੇ ਉਠ ਭੱਜੇ ਤੇ ਪੈਰ ਜਮਾਕੇ ਟਿਕ ਨਾ ਸਕੇ। [5]ਜੰਗ ਵਿਚੋਂ ਨੱਸਣਾ (ਐਸਾ)ਹੈ। [6]ਨਾਲਦੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਖੜੇ ਰਖੇ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਰੋਕੇ। [7]ਨਿਰਭੈ ਬਹਾਦਰ। [8]ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ। [9]ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ ਲੋਕ।(ਅਛੈ) ਚੰਗੇ ਲੋਕ ਵਿਚ। [10]ਕਾਇਰ ਵਾਕ ਜੋ ਨਾਂ ਕਹੇ। [11]ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਠਾਠ ਅੱਗੇ। [12]ਇਕ ਜੋੜ ਦੇ ਜੋਧੇ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਾਇਰ ਹੋਕੇ ਕੋਈ ਨਾਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। [13]ਸੂਰਮੇ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਤਸਾਹ ਹੋਵੇ। [14]ਇਥੋਂ ਜੋ ਦੇ ਸ਼ਗਨ ਹੋਣੇ।

*ਪਾ:—ਜੋ ਰੋਕਹਿ ਧਰ ਧੀਰ। †ਪਾ:—ਮਾਰਨ ਮਰਹਿ ਸੁ ਹੋਇ।

‡ਪਾ:—ਭੈ। §ਪਾ:—ਜੈ ਤੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary　　NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਨਿਤ ਲੇ ਸਾਰ ਸੰਭਾਲ। ਨਿਰਮਲ ਕਰਿ ਧਰਿ ਕਰ ਬਿਖੈ[੧], ਅਰਪਹਿ ਪੁਸ਼ਪਨਿ ਮਾਲ ॥੪੨॥ ਧੂਪ ਧੁਪਾਇ, ਚੰਦਨ ਚਰਚਿ[੨], ਸੌਰਭ[੩] ਅਰਪਿ* ਚਢਾਇ। ਧਾਰੈ ਆਦਰ ਸਹਿਤ ਭਟ ਰਾਖੈ ਅੰਗ ਲਗਾਇ॥੪੩॥ [੪]ਪ੍ਰਥਮ ਟਿਕਾਵਹਿ ਹਾਥ ਨਿਜ ਅਨਿਕ ਗੁਲੇਲੇ ਮਾਰਿ[੫]।ਪੁਨ ਧਨੁ ਖੈਂਚਨਿ ਕੇ ਬਿਖੈ[੬] ਨਿਤ ਹੀ ਜਤਨ ਸੰਭਾਰਿ॥ ੪੪ ॥ ਹਾਥ ਸਿਕੰਧੈ ਸਮ ਕਰੈ ਨਿਸ਼ਚਲ ਨੈਨ ਸਮੇਤ[੭]। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮੁਸ਼ਟ ਤੇ ਲੱਛ ਕੋ ਢਾਦਹਿ ਇਕਤ੍ਰਾ ਲੇਤ[੮] ॥ ੪੫ ॥ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ[੯], ਮੁਸ਼ਟ[੧੦], ਮਨ, ਲੱਛ[੧੧] ਜਬਿ ਇਕ ਸੰਗਤ ਕੋ ਪਾਇ[੧੨]।ਨਹਿਚੂਕਹਿ ਸੋ ਹਤਨਿਤੇ[੧੩] ਇਮ ਅੱਭਯਾਸ ਕਮਾਇ॥੪੬॥ਬਾਮ ਮੁਸ਼ਟ ਧਨੁ ਪਰ ਟਿਕੀ[੧੪] ਤਥਾ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਾਥ। ਬਲ ਪਰ[੧੫] ਨਿਹਚਲ ਹੋਤਿ ਹੈ ਨਹਿੰ ਡੋਲਹਿ ਪੁਨ ਹਾਥ॥੪੭॥ [੧੬]ਦੀਦਮਾਨ, ਮਨ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ, ਲੱਛ ਮੱਖੀ ਜੁਤ ਸਭਿ ਸੋਇ।ਪੰਚਹੁ ਜੋ ਇਕ ਸੂਤ ਹ੍ਵੈ ਹਤਨੋ ਬਚੈ ਨਹਿੰ ਕੋਇ[੧੬] ॥ ੪੮ ॥ ਨਿਤ ਅੱਭਯਾਸਹਿ, ਕਰ ਟਿਕਹਿ ਮਿਲਯੋ ਰਹੈ ਤਿਨ ਸੰਗ। ਸੋ ਆਯੁਧ ਭਟ ਹਾਥ ਕੋ ਕਯੋਂ ਨ ਕਾਜ ਦੇ ਜੰਗ ॥ ੪੯ ॥ ਸਿਰ ਤਰ ਰਖਹਿ ਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕੋ ਅਦਬ ਸਹਿਤ ਧਰਿ ਪਾਸ। ਅੰਗ ਸੰਗ ਲਾਯੋ ਰਹੈ ਕਰਹੁ ਨ ਰਿਪੁ ਬਿਸਵਾਸ' ॥ ੫੦ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅੱਭਯਾਸ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚਤ੍ਵਾਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੦ ॥

੪੧. [ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਕਰਮ ਨਿਰਣਯ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਬੈਠਹਿਂ ਸਿੰਘ ਢਿਗ ਰਹਿਣੀ ਰਹਤਿ ਬਤਾਇ। ਭਗਤ ਗਯਾਨ ਕੀ ਬਾਰਤਾ ਸੁਨਹਿ ਸਦਾ ਚਿਤ ਲਾਇ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥

---

[੧](ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨੂੰ) ਨਿਰਮਲ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪਕੜੇ। (ਅ) ਨਿਰਮਲ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨੂੰ)। [੨]ਛਿੜਕੇ। [੩]ਸੁਗੰਧੀ। [੪]ਧਨੁਖ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਵੱਲ ਦੱਸਿਆ। [੫]ਗੁਲੇਲੇ ਮਾਰ ਮਾਰਕੇ ਹੱਥ ਟਿਕਾਵੇ (ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਮਾਰਨ ਤੇ)। [੬]ਕਮਾਨ ਖਿੱਚਣ ਵਿਚ। [੭]ਹੱਥ ਮੋਢੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕਰਕੇ ਨੈਣਾਂ ਸਣੇ ਟਿਕਾਵੇ। [੮]ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਨਜ਼ਰ ਨੂੰ ਮੱਠ ਦੀ ਸੇਧ ਤੇ ਦੇਖਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨਾਲ ਐਸੀ ਏਕਤਾ (ਸਿਧਾਈ) ਕਰੇ ਕਿ ਲੱਛ ਮੁੱਠ ਦੇ ਐਨ ਉਹਲੇ ਪਵੇ। [੯]ਨਜ਼ਰ। [੧੦]ਮੁੱਠ। [੧੧]ਨਿਸ਼ਾਨਾ। [੧੨]ਇਕ ਸੇਧ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ। [੧੩]ਫੁੰਡਣ ਤੋਂ। [੧੪]ਧਨੁਖ ਬੰਦੂਕ ਚੱਲੀ ਹੈ। [੧੫]ਬਲ ਨਾਲ। [੧੬]ਦੀਦਮਾਨ (=ਛੇਕ) ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਸੇਧ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਮਨ (ਅੰਦਰੋਂ ਦੇਖਣਹਾਰਾ), ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ (ਨਜ਼ਰ), ਨਿਸ਼ਾਨਾ (=ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਹੈ), ਮੱਖੀ (ਜੋ ਬੰਦੂਕ ਉਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ), ਜੇ ਏਹ ਪੰਜੇ ਇਕ ਸੇਧ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ (ਬੰਦੂਕ) ਚਲਾਈ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ। [ਮੱਖੀ=ਬੰਦੂਕ ਉਤੇ ਸੇਧ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਲਾਇਆ ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨ। ਦੀਦਮਾਨ=ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਸ਼ਿਸਤ ਲੈਣ ਦਾ ਛੇਕ]।

*ਪਾ:-ਆਪ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਭਿ ਸਿੱਖਨ ਬੂਝੇ ਕਰ ਜੋਰਿ। 'ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਰਮ ਬੰਧ ਪਰ ਘੋਰ[੧]। ਤਿਨ ਕੌ[੨]
ਨਿਰਨਾ ਕਰਹੁ ਸੁਨਾਵਨ। ਜਿਸ ਕੋ ਜਾਨਹਿ ਕਰਹਿ ਬਚਾਵਨ[੩]' ॥ ੨ ॥
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਉਚਾਰਾ। 'ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਮਮ ਰੂਪ ਉਦਾਰਾ।
ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜੇਤਿਕ ਰੁਚਿ ਹੋਇ। ਉੱਤਰ ਕਹੈ ਸਕਲ ਹੀ ਸੋਇ[੪]' ॥੩॥
ਇਮ ਕਹਿਕੈ ਗੁਰ ਅੰਤਰ ਗਏ। ਅਪਰ ਸਰਬ ਤਹਿਂ ਬੈਠਤਿ ਭਏ।
ਨਿਰਨੈ ਕਰਨ ਬਿਖੈ ਚਿਤ ਦਯੋ। ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਬੋਲਤਿ ਭਯੋ:-॥੪॥
'ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਸਰਬੱਗਯ। ਹਮ ਤਿਨ ਅੱਗ੍ਰ ਕਹਾਂ ਅਲਪੱਗਯ॥ ਤਿਮ
ਬੋਲੌਂ ਮੈਂ ਜਥਾ ਬੁਲਾਵੈਂ। ਨਰ ਪੁਤਲੀ ਕੋ ਜਥਾ ਨਚਾਵੈਂ ॥੫॥ ਸੋਊ ਨਿਜ
ਮੁਖ ਬੋਲਿ ਸੁਨਾਵਹਿਂ। ਲੋਕ ਲਖਹਿਂ ਪੁਤਲੀ ਸੁ ਅਲਾਵਹਿ। ਪੂਰਬ
ਸਿਨਹ ਕਰਮ ਕੀ ਗਾਥਾ। ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਹੁਇ ਜਿਨ ਫਲ ਸਾਥਾ॥੬॥ ਤੀਨ
ਬਿਧਿਨਿ ਕੇ ਕਰਮ ਪਛਾਨ। ਸੰਚਤਿ, ਪਰਾਲਬਧ, ਕਿਰੇਮਾਨ[੫]। ਤਰਕਸ਼
ਅੰਤਹਕਰਨ ਮਝਾਰ[੬]। ਤ੍ਰੈ ਬਿਧਿ ਬਾਣ ਸਿ ਬਸਿਬੇਹਾਰ[੭] ॥ ੭ ॥ ਚੇਤਨ
ਆਤਮ ਛਾਯਾ ਜੋਇ[੮]। ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਤਿ ਅੰਤਹਕਰਣ ਹੋਇ[੯]। ਅਰੁ
ਅੱਗਯਾਨ ਅੰਸ ਕੇ ਸਹਿਤ[੧੦]। ਤਿਸ ਮਹਿਂ ਕਰਮ ਬੀਜ ਗਨ ਰਹਤਿ[੧੧] ॥
੮॥ ਅੰਤਹਕਰਨ ਆਪ ਜੜ ਅਹੈ। ਜਬਿ ਲੌ ਸੱਤਾ ਚਿੱਤਨ ਨ ਲਹੈ[੧੨]। ਤਬਿ ਲੌ
ਕਰਮ ਧਰਣ ਸਮਰਥ ਨਾਂਹਿ[੧੩]। ਚੇਤਨ ਛਾਇਆ ਤੇ ਸਮਰਥ ਲਹਿ[੧੪]।
॥੯॥ ਅੰਤਹਕਰਣ ਅਹੈ ਮਨ ਜੋਇ[੧੫]। ਜਬਿ ਅੱਗਯਾਨ ਸਮੇਤ ਹੋਇ। ਤਬਿ
ਸਮਰੱਥ ਕਰਮ ਧਰਿ ਸਾਰੇ[੧੬]। ਬਿਨ ਅੱਗਯਾਨ ਕਰਮ ਨਹਿਂ ਧਾਰੇ ॥ ੧੦ ॥
ਦੋਹਰਾ ॥ ਅੰਤਹਕਰਣ, ਅੱਗਯਾਨ ਦ੍ਵੈ, ਚੇਤਨ ਆਤਮ ਤੀਨ। ਹੈ

---

[੧]ਪ੍ਰਾਣੀ ਭਿਆਨਕ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ। [੨]ਭਾਵ ਕਰਮਾਂ ਦਾ। [੩]ਜਿਸ (ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ) ਦੇ ਜਾਣਨ ਤੇ (ਪ੍ਰਾਣੀ ਆਪਣੇ ਆਤਮਾ) ਨੂੰ ਬਚਾਵਣਾ ਕਰੇ। [੪]ਸੋਇ=ਦਯਾ ਸਿੰਘ। [੫]ਕ੍ਰਿਯਾ ਮਾਣ। [੬]ਅੰਤਹਕਰਨ ਰੂਪੀ ਭੱਥੇ ਵਿਚ। [੭]ਤਿੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਬਾਣ ਵਸਦੇ ਹਨ। [੮]ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ ਦੀ ਜੋ ਛਾਯਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਆਭਾਸ (=ਅਕਸ)। [੯](ਦੂਸਰਾ) ਤਿਸ ਆਭਾਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਤ ਅੰਤਹਕਰਣ ਹੈ। [੧੦](ਤੀਸਰੇ) ਅੱਗਯਾਨ ਅੰਸ਼ ਦੇ ਸਮੇਤ। [੧੧]ਇਨ੍ਹਾਂ (ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਸਮੁਦਾਇ) ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। [੧੨]ਜਦ ਤਕ (ਅੰਤਹਕਰਣ) ਚੇਤਨ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। [੧੩]ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਿਚ (ਅੰਤਹਕਰਣ) ਤਦੋਂ ਤਕ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ। [੧੪](ਅੰਤਹਕਰਨ) ਚੇਤਨ ਦੇ ਆਭਾਸ (ਅਕਸ) ਪੈਣ ਨਾਲ ਸਮਰਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਕਰਮ ਧਾਰਨ ਦੀ)। [੧੫]ਮਨ ਜੋ ਅੰਤਹਕਰਣ ਹੈ। [੧੬]ਤਦ ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਮਰੱਥ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਕੱਤ੍ਰ ਧਾਰਹਿ ਕਰਮ,ਧਰੈ ਨ ਹ੍ਵੈ ਇਕ ਹੀਨ[1]॥੧੧॥ਚੌਪਈ॥ਇਸਕੋ ਕਹੌਂ ਸਹਤ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ। ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ! ਹੈ ਜਿਸ ਭ੍ਰਾਂਤਿ:—ਸਤਿਗੁਣ ਰੂਪ ਮ੍ਰਿੱਤਕਾ ਆਹਿ[2]।ਅੰਤਹਕਰਣ ਪਿੰਡ ਹੈ ਤਾਂਹਿ[3]॥੧੨॥ਆਤਮਚੇਤਨ ਰੂਪ ਅਕਾਸ਼[4]। ਅਰੁ ਅੱਗਯਾਨ ਰੂਪ ਜਲ ਰਾਸ[5]। ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਪਿੰਡ ਮਿਲੈ ਜਲ ਸੰਗ। ਤਬਿ ਘਟ ਰੂਪ ਬਨਹਿ ਸਰਬੰਗ[6] ॥ ੧੩ ॥ ਅੰਤਰ ਲਏ ਗਗਨ ਕੋ ਹੋਇ[7]। ਕਰਮ ਅਨਾਜ ਧਰੇ ਤਬਿ ਸੋਇ[8]। ਤੀਨਹੁੰ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਘਟਾ ਸੁਧਾਰੈ[9]। ਸਮਰਥ ਹੋਇ ਪਦਾਰਥ ਧਾਰੈ[10] ॥੧੪॥ਤੀਨਹੁ ਨਿਜ ਨਿਜ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਨਯਾਰੇ। ਧਰਨ ਪਦਾਰਥ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਧਾਰੈ[11]। ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ ਆਤਮ ਜੋਇ। ਕਰਮ ਧਰੈ[12] ਸਮਰਥ ਨਹਿ ਸੋਇ॥੧੫॥ਕੇਵਲ ਅੰਤਹਿ-ਕਰਣ ਨ ਧਾਰੈ।ਤਿਮ ਅੱਗਯਾਨ ਨ ਧਰਹਿ,ਨਿਵਾਰੈ[13]।ਤੀਨਹੁੰ ਕੋ ਸੰਜੋਗ ਜਬਿ ਹੋਇ। ਕਰਮ ਧਰਨਿ ਸਮਰਥ ਹੈਂ ਸੋਇ ॥ ੧੬ ॥ ਅੰਤਹਿਕਰਣ ਰੂਪ ਤਰਕਸ਼ ਮਾਂਹਿ।ਕਰਮ ਬਾਣ ਬਾਸ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਲਹਿ[14]।ਜੋ ਤਰਕਸ਼ਤੇ ਤੀਰ ਨਿਕਾਰਾ। ਜੋਇ ਧਨੁਖ ਛੁਟਿ ਚਲਯੋ ਅਗਾਰਾ॥੧੭॥ਅਪਨੋ ਬੇਗਸੁ ਸਭਿ ਹੀ ਕਰਿਕੈ।ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੋਤਿ ਰਹੀ ਧਰ ਧਾਰਕੈ[15]।ਪਰਾਰਬਧ ਹੈ ਤਾਂਕੋ ਨਾਮ।ਏਵਲ ਸਭਿ ਕੋਹੋਇ ਵਿਰਾਮ[16]॥੧੮॥[17]ਫਿਰ ਤਰਕਸ਼ ਮਾਹਿਜੇਤਿਕ ਬਾਨ[18]।ਤਿਨ ਕੋ ਸੰਚਿਤ ਨਾਮ ਬਖਾਨ।[19]ਧਨੁਸ਼ ਜੋਹ ਸੋਂ ਜੋਰਯੋ ਜੋਇ[20]। ਨਾਮ ਸੁ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ ਤਿਸ ਹੋਇ॥੧੯॥ ਜਿਨ ਕਰਮਨਿ ਕੋ ਦਿਯੋ ਸਰੀਰ। ਪਰਾਰਬਧ ਸੋ ਜਾਨਹੁ ਧੀਰ! ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਕੇ ਕਰੇ ਇਕੱਤ੍ਰ।ਸੋ ਸੰਚਿਤ ਹੈਂ ਨਾਮ ਬਚਿੱਤ੍ਰ[21]॥੨੦॥ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੋਤਿ ਨਿਤ ਜੁਤਿਅਭਿਮਾਨ।ਕ੍ਰਿਯਮਾਨਏ

---

[1]ਇਕ ਜੇ ਨਾ ਹੋਵੇ(ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਰਮ) ਨਹੀਂ ਧਾਰ ਸਕਦਾ।[2]ਸਤੋਗੁਣ ਰੂਪੀ (ਮਾਨੋ) ਚਿਕ ਮਿੱਟੀ ਹੈ। [3](ਮਿੱਟੀ) ਦਾ ਪਿੰਡ (ਢੇਲਾ) ਹੈ। [4]ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਅਕਾਸ਼ ਹੈ। [5]ਸਾਰਾ ਅੱਗਯਾਨ ਜਲ ਰੂਪੀ ਹੈ। [6]ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। [7]ਘੜਾ ਹੋਕੇ ਅੰਦਰ ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। [8]ਕਰਮਾਂ ਰੂਪੀ ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਤਦ ਉਹ (ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੀ) ਘੜਾ ਧਾਰਦਾ ਹੈ। [9]ਘੜਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। [10](ਤਦ ਘੜਾ) ਪਦਾਰਥ ਧਾਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [11]ਪਦਾਰਥ ਧਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। [12]ਕਰਮ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਿਚ। [13]ਜੁਦਾ ਹੋਕੇ। [14]ਪਰਾਰਬਧ ਕਰਮ ਤੁਰਿਆ। [15]ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਡਿੱਗਕੇ ਨਿਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [16]ਫਲ ਦੇਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [17]ਸੰਚਿਤ ਰੂਪਿਆ:— [18]ਜਿਤਨੇ ਬਾਣ ਟਿਕੇ ਪਏ ਹਨ। [19]ਕ੍ਰਿਯਮਾਣ ਰੂਪ:— [20]ਜੋ ਧਨੁਸ਼ ਦੇ ਚਿੱਲੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। [21]ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਚਿਤ ਹੈ ਤੇ ਓਹ (ਬਚਿੱਤ੍ਰ=) ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਨ ਸੁਜਾਨ[1]। ਕਿਰੇਮਾਨ ਜੋ*ਕਹ੍ਯੋ ਬਨਾਇ। ਤ੍ਰੈ ਸੰਗ੍ਯਾ ਇਸਕੀ ਹੁਇ ਜਾਇ[2]॥੨੧॥ਪ੍ਰਥਮ ਅਵਸਥਾ ਮਹਿ 'ਕਿਰੇਮਾਨ'।ਦੁਤੀਏ ਮਹਿ 'ਸੰਚਤਿ' ਇਹ ਜਾਨ। ਤ੍ਰਿਤੀ ਅਵਸਥਾ ਜਬਿ ਹੀ ਪਾਇ। 'ਪਰਾਰਬਧ' ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੁਇ ਜਾਇ ॥ ੨੨॥ ਜਿਮ ਇਕ ਕਾਲ ਭਵਿੱਖਤ[3] ਹੋਇ। ਬਹੁਰੋ ਬਰਤ-ਮਾਨ[4] ਹੈ ਸੋਇ। ਸੋਈ ਕਾਲ ਭੂਤ[5] ਹ੍ਵੈ ਜਾਇ। ਲਖਹੁ ਖਾਲਸਾ ਤਿਸ ਹੀ ਭਾਇ॥ ੨੩॥ ਪਰਾਰਬਧ ਕੇ ਫਲ ਹੈਂ ਤੀਨ। ਜਾਤਿ[6], ਆਰਬਲ[7] ਭੋਗ[8], ਸੁ ਚੀਨ[9]। [10]ਸੁਰ ਨਰ ਆਦਿ ਚਰਾਚਰ ਦੇਹਿ[11]। ਉੱਤਮ ਮੱਧਮ ਅਧਮ ਅਛੇਹ[12] ॥ ੨੪ ॥ ਸਭਿ ਕੇ ਵਿਖੇ ਹੋਤਿ ਹੈ ਨਾਨਾ[13] । ਇਹ ਜਾਨਹੁ ਫਲ ਜਾਤਿ ਬਖਾਨਾ[14]। [15]ਨਿਮਖ ਆਦਿ ਹੁਇ ਜੀਵਨ ਜੇਤਿਕ[16]। ਆਰਬਲਾ ਫਲ ਜਾਨਹੁ ਤੇਤਿਕ[17] ॥ ੨੫॥ [18]ਦੁਖ ਸੁਖ, ਕੋ ਜੋ ਅਨੁਭਵ ਰੂਪ। ਬ੍ਰਿੱਧ ਕਿਧੋਂ ਲਘੁ ਕਰਨ ਅਨੂਪ। ਇਸ ਕੋ ਨਾਮ ਭੋਗ ਬੁਧਿ ਕਹੈਂ[19]।ਚੌਦਹਿ ਲੋਕ ਬਿਖੈ ਜਨ ਲਹੈ ॥੨੬॥ ਦ੍ਵੈ ਜਿ ਕਰਮ ਸੰਚਿਤ ਕਿਰੇਮਾਨ। ਆਤਮ ਗ੍ਯਾਨੀ ਕੇ ਹੁਇ ਹਾਨ। ਜਿਮ ਤਰਕਸ਼ ਮਹਿ ਸਰ ਸੁ ਮਿਟਾਇ[20]।ਧਰਯੋ ਪਨਚ ਪਰ ਸੋਪਿ ਹਟਾਇ[21] ॥੨੭॥ [22]ਪਰਾਰਬਧ ਜੋ ਛੁਟ੍ਯੋ ਸੁ ਬਾਨ।ਤਿਸਕੋ ਕਰ ਨ ਸਕੈ ਕੋ ਹਾਨਿ।ਅੱਗ੍ਯ ਤੱਗ੍ਯ[23]ਕੇ ਇਕ ਸਮ ਹੋਇ। ਪਰਾਰਬਧ ਫਲ ਦੇ ਸਮ ਦੋਇ[24]॥੨੯॥ਦੋਹਰਾ॥ਸੰਚਿਤ ਗ੍ਯਾਨ

---

[1]ਜਿਹੜੇ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾਲ(ਕਿ ਮੈਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ)ਕਰਮ ਰੋਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਇਹ ਕਿਰੇਮਾਨ ਕਰਮ ਜਾਣੋ। [2]ਇਸੇ(ਕਿਰੇਮਾਨ) ਦੇ ਹੀ ਤ੍ਰੈ ਨਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [3]ਆਉਣ ਵਾਲਾ। [4]ਹੁਣ ਦਾ ਸਮਾਂ। [5]ਬੀਤ ਗਿਆ ਸਮਾ। [6]ਜਾਤੀ। [7]ਉਮਰ। [8]ਭੋਗ। ਦੇਖੋ ਹੇਠਾਂ ਅੰਕ ੧੯। [9]ਜਾਣੋ। [10]ਹੁਣ ਜਾਤੀ ਤੁਰੀ। [11]ਜੜ ਜੰਗਮ ਦੇ ਸਰੀਰ। [12]ਜੋ ਹੈਨ।(ਅ)ਇਕ ਰਸ। [13]ਭਾਵ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ। [14]ਜਾਤੀ ਰੂਪ ਫਲ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। [15]ਹੁਣ ਆਰਬਲਾ ਚੱਲੀ। [16]ਨਿਮਖ ਆਦਿਕ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। [17]ਉਸ ਸਾਰੀ ਨੂੰ ਆਰਬਲਾ ਜਾਣੋ(ਜੋ ਪਰਾਰਬਧ ਦਾ ਇਕ) ਫਲ ਹੈ। [18]ਹੁਣ ਭੋਗ ਤੁਰਿਆ। [19]ਦੁਖ, ਸੁਖ ਦਾ ਸਰੂਪ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ, ਵਡਾਈ ਛੁਟਾਈ, ਸੁੰਦਰਤਾਈ(ਜਾ ਕੋਝਾ ਪਨ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ)।ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਬੁਧੀਵਾਨ ਭੋਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਬਹੁਤ ਜਾਂ ਥੋੜਾ ਜਾਂ ਦਰਮਯਾਨਾ (ਅਨੁਭਵਕਰਨਾ)ਹੈ।[ਅਨ ਉਪ=ਜਿਸਨੂੰ ਨਯੂਨ ਯਾ ਉਚ ਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਸੋ ਦਰਮਯਾਨਾ]। [20]ਜਿਵੇਂ ਭੱਥੇ ਵਿਚ ਪਏ ਤੀਰ ਚਲਾਉਣੋਂ ਟੋਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। [21]ਭਾਵ ਜੋ ਤੀਰ ਚਿੱਲੇ ਪਰ ਧਰਿਆ ਹੈ ਉਹ ਭੀ ਚਲਾਉਣੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [22]ਪਰ ਪਰਾਰਬਧ ਛੁਟੇ ਹੋਏ ਬਾਣ (ਵਾਂਙੂ ਹੈ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਟਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। [23]ਅੱਗਯਾਨੀ ਤੇ ਗਯਾਨੀ। [24]ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਫਲ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਪਰਾਰਬਧ। *ਪਾ:-ਸੋ।

ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੋਂ ਗਯਾਨੀ ਕਰਹਿ ਬਿਨਾਸ[੧]। ਜਿਮ ਅਨਾਜ ਮੰਦਰ ਸਹਤ ਦਾਹੈ ਅਗਨਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼[੨] ॥ ੨੯ ॥ ਮੰਦਰ ਸਹਤ ਅਨਾਜ ਕੇ ਜਬਿ ਭਾ ਜਲਿ ਕੈ ਛਾਰ[੩]। ਅੰਕੁਰ ਕੋ ਨ ਸਮ੍ਰੱਥ ਪੁਨ[੪] ਜਾਨੋ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ੩੦ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ[੫] ਸੋ ਅੰਤਹ ਕਰਣ[੬]। ਗਯਾਨ ਅਗਨਿ ਤੇ ਕਰੈ ਪ੍ਰਹਰਣ[੭] ॥ ਬਹੁਰ ਜਨਮ ਦਾਇਕ ਨਹਿਂ ਸੋਇ। [੮]ਜਲੇ ਅਨਾਜ ਅੰਕੂਰ ਨ ਹੋਇ ॥ ੩੧ ॥ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨਾਸ਼[੯] ਇਸ ਭਾਂਤ। ਚਿਤਸਤਿ ਹੋਇ ਜਾਤਿ ਸਭਿ ਸ਼ਾਂਤਿ[੧੦]।ਚਿਤ ਸਤਿਕੋ ਅਬਿ ਅਰਥ ਬਖਾਨੋ[੧੧]। ਅੰਤਹਕਰਣ[੧੨] ਰੂਪ ਅਸ ਜਾਨੋ ॥੩੨॥ [੧੩]ਜਿਸ ਤੇ ਦਰਸ ਅਸੰਮਕ ਪਿਖੈ[੧੪]। ਆਤਮ ਬੁੱਧਿ ਅਨਾਤਮ ਬਿਖੈ[੧੫]। ਜਗਤ ਅਸੱਤਿ ਬਿਖੈ ਸਤਿ ਬੁੱਧ। ਆਤਮ ਸੱਤਿ ਅਸੱਤਿ ਕੀ ਸੁੱਧ[੧੬] ॥ ੩੩ ॥ ਨਾਮ ਇਸੀ ਕੋ ਮਨ ਪਹਿਚਾਨ। ਜਬਿ ਹੈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਆਤਮ ਗਯਾਨ। ਤਬਿ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੋ ਭਾਵ ਬਿਨਾਸੈ। ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ ਸੁ ਪਦਾ-ਰਥ ਭਾਸੈ[੧੭] ॥ ੩੪ ॥ ਜਬਿ ਚਿਤ ਸੱਤਿ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੋ ਭਯੋ।ਤਬਿ ਸੰਚਤ ਜੁਤਿ[੧੮] ਮਨ ਜਲਿ ਗਯੋ। ਜਿਮ ਮੰਦਰ ਜੁਤਿ ਜਲਯੋ ਅਨਾਜ। ਪੁਨ ਅੰਕੁਰ ਨਹੀਂ ਉਪਰਾਜ[੧੯]॥੩੫॥ ਕਿਰੈਮਾਨ ਜੋਕਰਨ ਕਰਾਹੀਂ[੨੦]। ਗਯਾਨੀ ਕੇ ਉਪਜਤਿ ਸੋ ਨਾਂਹੀ। [੨੧]ਪਰਾਰਬਧ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਆ ਜੁ ਠਾਨਿ[੨੨]। ਹੋਤਿ ਅਨਾਤਮ ਜੁਤਿ ਅਭਿਮਾਨ[੨੩]॥੩੬॥ਵਹੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੋਵੈ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ[੨੪]। ਜਾਤਿ

---

[੧]ਸੰਚਤ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਗਯਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਗਯਾਨੀ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। [੨]ਜਿਵੇਂ ਅੱਗ ਬਾਲਕੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਅਨਾਜ ਮੰਦਰ ਸਣੇ ਸਾੜ ਲਈਦਾ ਹੈ। [੩]ਬਲ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋਇਆ [੪]ਭਾਵ ਮੁੜ ਫੁੱਟਣ ਨੂੰ ਅੰਗੂਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਮਰਥ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। [੫](ਅਨਾਜ ਸਮਾਨ) ਸੰਚਤਕਰਮ [੬](ਤੇ ਮੰਦਰ ਸਮਾਨ) ਅੰਤਹਕਰਣ [੭]ਨਾਸ਼ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। [੮](ਜਿਵੇਂ) ਸੜਿਆ ਅਨਾਜ ਉਗਦਾ ਨਹੀਂ। [੯]ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [੧੦]ਚਿੱਤ ਸੱਤਿ ਸਰੂਪ ਹੋਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [੧੧]ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। [੧੨]ਭਾਵ ਮਨ ਤੋਂ ਹੈ। [੧੩]ਹੁਣ ਮਨ ਦਾ ਰੂਪ ਦੱਸਣ ਲਗੇ ਹਨ:— [੧੪]ਜਿਸ (ਮਨ) ਕਰਕੇ ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀਦਾ [ਅਸਮਜਕ=ਅਯਥਾਰਥ। [੧੫]ਅਨਾਤਮ ਵਿਚ ਆਤਮ ਬੁੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। [੧੬]ਆਤਮਾ ਸੱਤਿ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਅਸੱਤਿ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। [੧੭]ਭਾਵ ਆਤਮਾ ਆਤਮਾ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਨਾਤਮਾ ਅਨਾਤਮਾ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ। [੧੮]ਸੰਚਿਤ ਕਰਮਾਂ ਸਮੇਤ। [੧੯]ਉਗਦਾ ਨਹੀਂ। [੨੦]ਕ੍ਰਿਯਮਾਣ ਓਹ ਕਰਮ ਹਨ ਜੋ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ (ਹੋਸ਼)। [੨੧]ਨਾ ਉਪਜਣ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। [੨੨]ਪਰਾਰਬਧ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। [੨੩]ਉਹ ਅਨਾਤਮ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਸੰਯੁਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾਲ। [੨੪]ਉਹੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕ੍ਰਿਯਮਾਣ ਕਰਮ ਬਨ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਉਹ ਕਰਮ ਜੋ ਅਸੀਂ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਸੰਯੁਕਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੂਨੰਮਤਿ ਅਪਰ ਬਿਧਾਨ[1]। ਸੋਈ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੀਨ ਅਭਿਮਾਨ[2]। ਉਪਜੈ ਨਹੀਂ ਕਦਾਚਿਤ ਜਾਨ[3]॥੩੭॥ [4]ਪਰਾਰਬਧ ਤੇ ਹੁਇ ਕਿਰਮਾਨ। ਭੋਜਨ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਯਾ ਜਿਮ ਠਾਨਿ[5]। ਪਰਾਰਬਧ ਕੋ ਰੂਪਹਿ ਸੋਇ[6]। ਭੋਜਨ ਕਰੇ ਪੁਸ਼ਟਤਾ ਜੋਇ[7] ॥ ੩੮ ॥ ਸੋ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ ਰੂਪ ਪਹਿਚਾਨ[8]। ਦੇਹਿ ਸਰੁਜ ਸੋ ਪੁਸ਼ਟ ਨ ਜਾਨ[9]। ਜੋ ਅਰੋਗ ਸੋ ਪੁਸ਼ਟ ਬਡੇਰੀ[10]। ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੁਗਤਿ ਲਿਹੁ ਹੇਰੀ[11]॥ ੩੯ ॥ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਜੁਤਿ ਤਨ ਅਭਿਮਾਨ। ਸੋਇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ ਉਪਜਨਵਾਨ[12]। ਤਨ ਅਭਿਮਾਨ ਨ ਗਯਾਨੀ ਧਰੈ। ਯਾਂਤੇ ਨਹੀਂ ਬੰਧ ਕੋ ਕਰੈ[13] ॥ ੪੦ ॥ ਕਰਮ ਮਾਲ[14]ਸਭਿ ਕੇ ਗਰ ਪਰੀ। ਤਨ ਹੰਤਾ ਤ੍ਯਾਗੇ ਤਿਨ ਹਰੀ[15]। ਬਿਨਾ ਤ੍ਯਾਗ ਤੇ ਅਨਿਕ ਕਲੇਸ਼। ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਕਸ਼ਟ ਅਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੪੧ ॥ ਯਾਂਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਬਹੁ ਬਾਰ। ਬਰਨਨ ਕੀਨੋ ਗ੍ਰੰਥ ਮਝਾਰ[16]। 'ਹਉ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਹਉ ਵਿਚਿ ਗਇਆ। ਹਉ ਵਿਚਿ ਜੰਮਿਆ ਹਉ ਵਿਚਿ ਮੂਆ' ॥ ੪੨ ॥ ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਕਛ ਗਿਨੇ ਨ ਜਾਹਿ। ਕਹ੍ਯੋ ਦੇਹਿ ਹੰਤਾ ਕਰਿ ਨਾਂਹਿ[17]। ਤਨ ਹੰਤਾ ਮਹਿ ਸਭਿ ਉਤਪਾਤ[18]। ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪੁਨ ਪੁਨ ਪਛੁਤਾਤ॥ ੪੩ ॥ ਜਨਮ ਅਸੰਖ ਇਸੀ ਤੇ ਧਰੈ।

---

[1]ਓਹੀ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ ਹੋਰ ਰੂਪ ਬਦਲਦੇ ਜਾਂਦੇਹਨ,ਭਾਵ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ ਹੀ ਸੰਚਿਤ ਤੇ ਪਰਾਰਬਧ ਬਣਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [2]ਸੋ (ਗਯਾਨੀ) ਅਭਿਮਾਨ ਹੀਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। [3]ਉਸਦੇ ਤਾਂ (ਕਰਮ) ਕਦਾਚਿਤ ਉਪਜਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। [4]ਹੁਣ ਪਰਾਰਬਧ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ ਕਰਮ (ਜਿਵੇਂ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। [5]ਭੋਜਨ ਰੂਪੀ ਕ੍ਰਿਯਾ (ਜਿਵੇਂ) ਕਰੀਦੀ ਹੈ। [6]ਉਹ ਪਰਾਰਬਧ ਦਾ ਰੂਪ ਸਮਝੋ। [7]ਭੋਜਨ ਕੀਤਿਆਂ ਜੋ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। [8]ਸੋ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ ਦਾ ਰੂਪ ਪਛਾਣ ਲਓ। [9]ਜੇ ਦੇਹ ਬੀਮਾਰ ਹੈ ਸੋ (ਭੋਜਨ ਖਾਕੇ) ਪੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। [10]ਜੇ ਅਰੋਗ ਹੈ ਉਹ (ਦੇਹ) ਪੁਸ਼ਟ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। [11]ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁਗਤਿ ਸਮਝ ਲਓ। ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਰੋਟੀ ਖਾਣਾ ਇਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਸਮਝੋ ਕਿ ਪਰਾਰਬਧ ਹੈ, ਇਸ ਕ੍ਰਿਯਾ ਤੋਂ ਸਰੀਰ ਪੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਉਹੋ ਪਰਾਰਬਧ ਕ੍ਰਿਯਮਾਣ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਰੋਗੀ ਭੋਜਨ ਖਾਏ ਤਾਂ ਪੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਿਵੇਂ ਗਯਾਨੀ ਦੇ ਪਰਾਰਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਯਮਾਣ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਅਰਥਾਤ ਉਸਦੇ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। [12]ਜੋ ਕ੍ਰਿਯਾ ਤਨ ਅਭਿਮਾਨ ਸਹਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹੋ ਕ੍ਰਿਯਾ ਉਗਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਭਾਵ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। [13]ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਮ ਉਸ (ਗਯਾਨੀ) ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ। [14]ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ। [15]ਜਿਨ ਤਨ ਹੰਤਾ ਤ੍ਯਾਗੀ ਉਸਨੇ ਉਹ ਮਾਲਾ ਲਾਹ ਸੁੱਟੀ ਹੈ। [16]ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਵਿੱਚ। [17]ਕਿਹਾ ਹੈ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਨੇ) ਕਿ ਦੇਹ ਹੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। [18]ਸਾਰੇ ਉਪੱਦ੍ਰਵ ਤਨ ਹੰਤਾ (ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ) ਵਿਚ ਹਨ।

ਅੱਪ੍ਰਮਾਨ[1] ਸੰਕਟ ਤੇ ਮਰੈ। ਮਮਤਾ ਆਦਿ ਬਿਕਾਰ ਅਨੇਕ। ਤਨ ਹੰਤਾ ਜਨਤੀ ਅਬਿਬੇਕ[2] ॥੪੪॥ ਜਿਸ ਜਨ ਪਰ ਹੋਵੈ ਗੁਰ ਕਰੁਨਾ। ਤਨ ਹੰਤਾ ਕੌ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਹਰਨਾ। ਤੱਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਮ ਲਿਵਲਾਵੈ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ ਤੇ ਛੁਟਿ ਜਾਵੈ' ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਕਰਮ ਨਿਰਨੈ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਇਕ ਚੱਤ੍ਰਾਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੧ ॥

੪੨. [ਆਤਮ ਵਿਚਾਰ]।

ਚੌਪਈ॥ ਪੁਨ ਸਿੱਖਨ ਬੂਝਨਿ ਕਰਨੋ 'ਕਹੋ ਰੂਪ ਅੱਗਯਾਨ[1] ਮਾਯਾ ,ਬਹੁਰ ਅਬਿੱਦਿਆ[3], ਬੰਧਨ[4], ਮੋਖ[5] ਬਖਾਨਿ ॥੧॥ਚੌਪਈ॥ ਜਾਗ੍ਰਤ[6], ਸੁਪਨ[7], ਸਖੋਪਤਿ[8]ਤੀਨ ।ਏਹ ਅਵਸਥਾ ਕਹੋ ਪ੍ਰਬੀਨ।।ਮੂਰਛਾ ਰੂਪ[9], ਸਮਾਧਿ[10] ਕਹੀਜੈ।ਤੁਰੀਆਵਸਥਾ[11]ਰੂਪ ਭਨੀਜੈ ॥੨॥ ਇਕ ਸਾਖੀ[12]ਅਰੁ ਜੀਵ[13] ਜਿ ਹੋਇ।ਜਸ ਇਨ ਰੂਪ ਬਖਾਨਹੁ ਸੋਇ।ਪੁਨਹੁ ਬ੍ਰਹਮ[14]*ਨਿਰਨੈ ਕਰਿ ਲਹੋ।ਪੰਚ ਕੋਸ਼[15]ਕੋ ਰੂਪ ਸੁ ਕਹੋ' ॥੩॥ ਪੰਦ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਨੇ ਸਭਿ ਕਾਨ। ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰਤਿ ਬਖਾਨ। 'ਜਿਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਧਰੈਂ। ਸੁਨਿਕੈ ਦ੍ਰਿਢ ਨਿਸ਼ਚੈ ਸੋ ਕਰੈ ॥ ੪ ॥ ਸੁਨੀਅਹਿ ਸਭਿ ਕੋ ਰੂਪ ਬਖਾਨੌਂ। ਗੁਰ ਕਰੁਨਾ ਤੇ ਮੈਂ ਜਿਮ ਜਾਨੌਂ। ਜਿਸ ਜਾਨੇ ਅਰ ਨਿਰਨੈ ਕਰੈ। ਜਗ ਸਾਗਰ ਤੇ ਸੋ ਨਰ ਤਰੈ ॥ ੫ ॥ ਸੈਯਾ ਛੰਦ॥ 'ਬਿਨ ਅਕਾਰ, ਬਿਨ ਜਨਮ, ਅਨਾਦੀ ਰਹਿ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਮਾਂਹਿ। ਨਾਮ ਅੱਗਯਾਨ[3],ਲਿਏ ਖਟ ਸੰਗਯਾ ਇਕ ਚਿਤੰਨ ਵ੍ਯਾਪਕ[1]ਵਿਚ ਤਾਂਹਿ[4]।ਚੇਤਨ[2],ਸੋ ਸਬੰਧ ਈਸ਼ੁਰ-ਤਾ[3], ਚਤੁਰਥ ਸੰਗਯਾ ਜੀਵ। ਜਿ ਆਹਿ। ਈਸ਼ੁਰ ਜੀਵ ਵਿਭਾਗ[5] ਪੰਚਮੋ ਚਿਦਾ ਭਾਸ[6] ਖ਼ਸ਼ਟਮ ਲਖਿ ਵਾਹਿ ॥ ੬ ॥ ਜਿਸ ਅੱਗਯਾਨ ਬਿਖੈ ਇਹ ਖਟ ਹੈਂ ਸੂਖਮ ਭੂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁਇ ਨਾਂਹਿ[6]। ਜਿਮ ਬਟਬੀਜ ਬਿਖੈ ਜਟ, ਤੁਕ[7],ਦਲ[8],ਸ਼ਾਖਾ[9],ਕਾਂਡ[10], ਸਹਤਿ ਫਲ ਆਹਿ। ਤਿਸਹੀ ਕੋ–ਅੱਬਯਾ-ਕ੍ਰਿਤ ਕਹੀਯਹਿ ਪੁਨ 'ਅੱਬਯਕਤ' ਨਾਮ ਭੀ ਤਾਂਹਿ। ਸਾਮਯ ਅਵਸਥਾ[11]

[1]ਬਹੁਤੇ। [2]ਤਨ ਹੰਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ ਅਗਯਾਨ ਤੋਂ, ਭਾਵ ਅਬਿਬੇਕ ਤੋਂ ਤਨ ਹੰਤਾ, ਤਨ ਹੰਤਾ ਤੋਂ ਮਮਤਾ, ਮਮਤਾ ਤੋਂ ਵਿਕਾਰ। [3]ਅਗਯਾਨ ਦੇ ਲੱਛਣ ਦੱਸੇ।([4]ਪਿਛੇ ਕਹੇ ਦਾ) ਨਾਮ ਅਗਯਾਨ ਹੈ। [5](ਇਸ ਅਗਯਾਨ ਦੇ ਕਾਰਨ) ਛੇ ਸੰਗਯਾ (ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਯਥਾ–) ਵਯਾਪਕ ਚੈਤੰਨ ਇਕ। [6]ਭਾਵ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਦੇ ਨਹੀਂ। [7]ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੇ ਛਿੱਲ। [8]ਪੱਤੇ। [9]ਟਾਹਣੀਆਂ। [10]ਟਾਹਣੇ। [11]ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਤ ਰਜ ਤਮ ਤ੍ਰੈਏ ਗੁਣ ਬ੍ਰਾਬਰ ਹੋਕੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ।[ਸੰਸ: ਸਾਮਯਾਵਸਥਾ]। *ਪਾ:–ਪੁਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ।

ਪ੍ਰਥਮ ਇਹੀ ਹੈ ਬੇਦਨ ਆਦਿ ਸੰਤ*ਸਭਿ ਪ੍ਰਾਹਿ[1] ॥੭॥ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤਮਕਾ[2] ਸਾਮ੍ਯ ਅਵਸਥਾ ਚੇਤਨ ਭਾਸ ਸਹਿਤ ਪਹਿਚਾਨ। ਹੋਇ ਵਿਕਾਰ ਅਵਸਥਾ ਤਿਸਕੀ ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਬਨ ਤੈ ਗੁਨਵਾਨ । [3]ਸਤ,ਰਜ,ਤਮ ਗੁਣ ਸ਼ੁੱਧਾਸ਼ੁੱਧ ਇਹ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੁਤਿ ਲਿਏ ਪ੍ਰਧਾਨ। ਸੁਨਹੁ ਸਿੱਖ ਸੋ 'ਮਾਯਾ' ਲਖੀਅਹਿ[4], ਸਮੁਝਿ ਰਿਦੇ ਸਭਿ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨ ॥ ੮ ॥ ਸਾਮ੍ਯ ਅਵਸਥਾ ਚਿਦਾਭਾਸ ਲੇ ਭਈ ਬਿਕਾਰਾਵਸਥਾ ਸੋਇ। [5]ਸ਼ੁਧ ਸੱਤ੍ਵ ਲੇ ਮਾਇਆ ਜਿਮ ਭੀ ਮਲਿਨ ਸੱਤ੍ਵ ਮੁਖ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਜੋਇ।ਤਿਸ ਕੋ ਲਏ 'ਅਵਿੱਦ੍ਯਾ' ਜਾਨਹੁ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਨਾਸ਼ੀ ਹੋਇ[6] । [7]ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਬਿਰਤਿ ਜਬਿ ਉਪਜੀ ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ ਦ੍ਵੈਤ ਨ ਕੋਇ॥੯॥ਦੋਹਰਾ॥[8]ਬਿਰਤ ਅਖੰਡਾਕਾਰ ਅਸ 'ਵਿੱਦ੍ਯਾ' ਨਾਮ ਸੁਜਾਨ[8] । ਕਾਰਣ ਕਾਰਜ ਭੇਦ ਤੇ ਦੁਬਿਧਾ ਹਾਨ ਅੱਗ੍ਯਾਨ[9] ॥ ੧੦ ॥ ਚੌਪਈ॥ [10]ਤਨ ਇੰਦ੍ਰੀ, ਮਨ, ਪ੍ਰਾਣ, ਅਨਾਤਮ[11] । ਇਸ ਸੰਘਾਤ ਵਿਖੇ ਬੁਧਿ ਆਤਮ[12] । 'ਬੰਧਨ' ਇਹੀ, ਸਦਾ ਦੁਖ ਕਾਰਣ।ਅਹੰ ਦੇਹ,ਲਖਿ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਣ[13] ॥੧੧॥ ਦੋਹਰਾ ॥ [14]ਅੱਭ੍ਯਾਸੇ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਮਿਟਹਿ ਦੇਹਿ ਅਭਿਮਾਨ। ਸਤ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਮਯ 'ਮੁਕਤਿ' ਸੁਜਾਨ ਸੁਜਾਨ॥੧੨॥ ਸੈਯਾ॥ [15]ਅੱਧ੍ਯਾਤਮ ਗੋ ਰੂਪ ਚਤੁਰਦਸ, ਇਤੇ† ਬਿਖਯ ਅਧਭੂਤ ਸੁਜਾਨ । ਇਨਹੁੰ ਦੇਵ ਅਧਿਦੇਵ

---

[1]ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । [2]ਤ੍ਰੈ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਾਲੀ । [3](੨. ਮਾਯਾ ਤੁਰੀ) ਸਤ, ਰਜ, ਤਮ ਤ੍ਰੈਏ ਗੁਣ ਨਾਲ ਲਏ ਹੋਏ (ਆਪਣੇ) ਸ਼ੁਧ ਸ਼ੁਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਿਦਾਭਾਸ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। [4]ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਯਾ ਸਮਝੋ। [5](੩. ਅਵਿੱਦ੍ਯਾ ਤੁਰੀ) ਸਤ੍ਵ ਆਦਿ ਦੇ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਮਲਿਨਤਾ ਮੁਖ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਜਾਣੋ। ਉਹ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। [6](ਹੁਣ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਹਿਣਗੇ ਜੋ ਅਵਿੱਦ੍ਯਾ ਨਾਸ਼ਕ ਹੈ)। [7]ਅੰਤਹਕਰਨ ਵਿਚ ਜਦੋਂ 'ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ' ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਉਪਜ ਪਈ ਫਿਰ ਦ੍ਵੈਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। [8]ਐਸੀ ਅਖੰਡਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਦ੍ਯਾ ਜਾਣੋ। [9]ਇਸ ਵਿਦ੍ਯਾ ਨਾਲ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੱਗ੍ਯਾਨ—ਕਾਰਣ ਤੇ ਕਾਰਜ—ਰੂਪ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [10](ਹੁਣ ਬੰਧਨ ਦਾ ਰੂਪ ਦੱਸਿਆ)। [11]ਇਹ ਅਨਾਤਮਾ ਹਨ। [12]ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੁਦਾਇ ਵਿਚ ਜੋ ਆਤਮਾ ਬੁੱਧੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਮਝਣਾ ਹੈ। [13]ਦੇਹ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਲਖਕੇ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ (ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਹ ਹਾਂ)। [14](ਹੁਣ ੫. ਮੁਕਤ ਤੁਰੀ)। [15](੬. ਜਾਗ੍ਰਤ ਚਲੀ)। ਪ੍ਰਕਰਣ ਲਈ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ਤੇ ਅੰਕ ੧. *ਪਾ:—ਆਦਿ ਅੰਤ। †ਪਾ:—ਇਨਕੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚਤੁਰਦਸ, ਬਯਾਲੀ* ਫੁਰਹਿਂ ਭਾਵ ਬਿਦਮਾਨ। ਸੁਖਪਤਿ ਸੁਪਨ ਅਭਾਵ, ਫੁਰੈਂਗਨ ਮੂਰਤਿ ਬਯਸ਼੍ਟਿਸਮਸ਼੍ਟਿ ਪਛਾਨ[੧]। ਫੁਰੈ ਸਰਬਸਾਖੀ ਮਹਿ 'ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਵਿਸ਼੍ਵ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕੀ' ਲਿਹੁ ਮਾਨਿ[੨] ॥ ੧੩ ॥ [੩]ਥੂਲ ਸਰੀਰ ਨ ਥੂਲ ਵਿਖਯਨਹਿਂ ਸੁਖਪਤਿਕੋ ਅਭਾਵ ਜਿਸਮਾਂਹਿ[੪]। [੫]ਜੋ ਚੌਦਹਿ ਅੱਧਯਾਤਮਾਦਿ ਕੀ ਰਹਤਿ ਸਮੱਗ੍ਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਜਾਂਹਿ। ਅਵਿੱਦਯਾ ਮਯ ਸੂਖਮ ਵਿਵਹਾਰ ਜੁ ਫੁਰੈ ਅਮੂਰਤਿਸਾਖੀ ਮਾਂਹਿ। 'ਤੈਜਸਅਭਿਮਾਨੀਕੀ' ਜਾਨਹੁ 'ਸੁਪਨਾਵਸਥਾ' ਕਹੀਯੈ ਤਾਂਹਿ[੬]॥੧੪॥[੮]ਸਮੱਗ੍ਰ ਵਾਸ਼ਨਾਮਯ ਜੁ ਅਮੂਰਤਿ ਸਰਵ ਅਵਿੱਦਯਾ ਕੋ ਵਿਵਹਾਰ। ਕਾਰਣ ਦੇਹ ਅਵਿੱਦਯਾ ਮਹਿ ਏ ਭਏ ਲੀਨ ਸੂਖਮਤਾ ਸਾਰ। ਸਾਖੀ ਗਯਾਨ ਰਹਯੋ ਸਨ[੭] ਮਾਤ੍ਰ 'ਪ੍ਰਾਗ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕੀ' ਨਿਰਧਾਰ। ਇਹ 'ਸੁਖਪਤੀ ਅਵਸਥਾ' ਲਖਿ ਸਿਖ[੮] ਤੀਨਹੁੰ ਭਨੀ ਭਲੇ ਉਰ ਧਾਰਿ ॥ ੧੫ ॥ [੯]ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਮਹਿ ਕਿਸ ਕਾਰਣ ਤੇ ਕਿਤ ਲਗਹਿ ਚੋਟ ਜਹਿ

---

[੧]ਚੌਦਾਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮੁਦਾਯ ਨੂੰ ਅਧਯਾਤਮ (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ), ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਬੀ ਇਤਨੇ (ਭਾਵ ੧੪) ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਅਧਭੂਤ' ਜਾਣੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਬੀ ੧੪ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਅਧਿਦੈਵ' ਜਾਣੋ (ਜਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਹ) ੪੨ ਪਰਤੱਖ ਫੁਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਖੋਪਤੀ ਤੇ ਸੁਪਨ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਯਸ਼ਟੀ ਤੇ ਸਮਸ਼ਟੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਸਫੁਰਨ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ [ਬਯਸ਼ਟਿ =ਪ੍ਰੀਤ ਏਕਤਾ, ਵੱਖੋ ਵੱਖਤਾ। ਸਮਸ਼ਟਿ=ਸਮੁਦਾਇ, ਸਮੂਹ]। [੨]ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸਫੁਰਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼੍ਵ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਆਖਦੇ ਹਨ [ਸਾਖੀ=ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾ, ਅੰਦਰਲਾ, ਨਿਰਲੇਪ ਦੇਖਣਹਾਰ। ਵਿਸ਼ਵ ਅਭਿਮਾਨੀ=ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੋਕੇ ਵਿਸ਼ਵ (ਜਗਤ ਨੂੰ) ਜੋ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਸ਼੍ਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਗਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ]। [੩](੭ ਸੁਪਨ ਚਲਿਆ:=) [੪]ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਨਾ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਨਾ ਸਥੂਲ ਵਿਸ਼ੇ ਸਫੁਰਨ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਸਖੋਪਤੀ ਦਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਭਾਵ ਹੈ। [੫]ਜੋ ਪਿਛੇ ੧੪ ਅਧਯਾਤਮ ਆਦਿਕ (ਭਾਵ ੪੨) ਕਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੀਆ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਓਥੇ ਜੋ 'ਸਾਖੀ' ਨੂੰ ਅਵਿੱਦਯਾ ਮਈ ਸੂਖਮ ਅਮੂਰਤ ਵਿਵਹਾਰ ਫੁਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਕਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਤੈਜਸ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੀ ਜਾਣੋ। [੬](੮. ਸਖੋਪਤੀ ਤੁਰੀ)। [੭]ਸੱਤਯ। [੮]ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਰੂਪ ਜੋ ਅਮੂਰਤ ਵਿਵਹਾਰ ਹੈ ਤੇ ਅਵਿੱਦਯਾ ਦਾ ਸਰਬ ਵਿਵਹਾਰ ਹੈ, (ਇਹ) ਕਾਰਨਦੇਹ ਰੂਪੀ ਅਵਿੱਦਯਾ ਵਿਚ ਸੂਖਮ ਹੋਕੇ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰਾ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਸਤਯ ਮਾਤ੍ਰ ਦਾ ਗਯਾਨ ਸਾਖੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਉਸਨੂੰ 'ਸਖੋਪਤੀ' ਅਵਸਥਾ ਲਖ ਹੇ ਸਿੱਖ, ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਗ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੀ ਹੈ। [੯](੯. ਮੂਰਛਾ ਚੱਲੀ)। *ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਦੇਖੋ ਅੰਸੂ ੪੪, ਅੰਕ ੧੨ ਤੋਂ ੧੫।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਰਮ ਸਥਾਨ। ਕਿਧੌਂ ਰੋਗ, ਕੈ ਅਪਰ ਹੇਤ ਹੁਇ, ਜੌ ਲੌ ਰਹੈ ਅਚੇਤ ਮਹਾਨ[1]। ਤੌਲੌਂ ਸਾਖੀ ਕੋਰ ਅਵਾਂਤਰ ਵਿੱਸ਼੍ਵ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕੋ ਪਹਿਚਾਨ[2]। ਕਹੈਂ 'ਮੂਰਛਾ' ਕੋ ਸਰੂਪ ਇਹ, ਜਾਵਦ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਨ ਕੋ ਹਾਨ[3] ॥ ੧੬ ॥ [4]ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਗਯਾਤਾ ਗਯਾਨ ਗੇਯ ਜਹਿਂ ਭਾਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਕੋ ਲੀਨ। ਤਿਹ 'ਸਮਾਧਿ ਸਵਿਕਲਪ' ਕਹਤਿ ਹੈਂ, ਜਹਿਂ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਵਿਕਲਪ ਵਿਹੀਨ। ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ 'ਸਮੇਤ ਸਮਾਧੀ ਨਿਰਵਿਕਲਪ' ਤਿਹ ਕੋ ਮਨ ਚੀਨ[5]। ਵਿੱਸ਼੍ਵ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕੀ ਸਾਖੀ ਮਹਿਂ ਦੁਇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਕਹੈਂ ਪ੍ਰਬੀਨ[6] ॥ ੧੭ ॥ [7]ਸਮਾਧਿ, ਮੂਰਛਾ, ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ, ਸਭਿਨਿ ਪਕਾਸ਼ੈ ਭਾਵਾਭਾਵ। ਨਿਜ ਅਨਸ੍ਯੂਤ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿਂ ਦੇਖੈ, ਹਉਂ ਹੀ ਪਿਖਨਹਾਰ ਉਰ ਲਯਾਵ। ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਥੂਲ ਬਿਰਤਿ ਸੋਂ ਮਿਲਿਕੈ ਸੁਪਨੇ ਸੂਖਮ ਬਿਰਤਿ ਮਿਲਾਵ। ਬਿਰਤਿ ਅਵਿੱਦਯਾ ਸੁਖਪਤਿ ਮਹਿਂ ਮਿਲਿ ਪਿਖਹਿ ਜੁ 'ਤੁਰੀਯਾਵਸਥਾ' ਗਾਵ[8] ॥ ੧੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਰਵਿਕਲਪਤਾ ਤੇ ਰਹਤਿ ਸਭਿ ਮਹਿਂ ਮੋਹਿ ਸਰੂਪ[9]। ਤੁਰੀਯਾਵਸਥਾ ਜਾਨੀਏ ਤੁਰੀਯਾ ਤੱਤ ਅਨੂਪ[10] ॥ ੧੯ ॥ ਸੈਯਾ ਛੰਦ ॥ [11]ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਆਦਿ ਸਮਾਧਿ ਅੰਤ ਲੌ ਤ੍ਰਿਧਾਭਿਮਾਨੀ ਮਲਿਨ ਸੁ 'ਜੀਵ[12]'। ਤੁਰੀਯਾ

---

[1](ਗਲ ਕਿ) ਜਦ ਤਕ ਬਹੁਤ ਬੇਹੋਸ਼ ਰਹੇ। [2]ਤਦ ਤਕ ਸਾਖੀ ਦੇ ਵਿਚ (ਇਹ ਸਫੁਰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ) ਇਸਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਬੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਹੈ। [3]ਭਾਵ ਜਦ ਤਕ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ। [4](੧੦. ਸਮਾਧੀ ਦੂਰੀ)। [5]ਜਿੱਥੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਅਰਥਾਤ ਗ੍ਯਾਤਾ ਗਿਆਨ ਗੇਯ ਭਾਸ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਪਰ) ਜਿੱਥੇ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਵਿਕਲਪ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀ ਮਨ ਵਿਚ ਸਮਝ ਲੈ। [6]ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼੍ਵ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਬੀਨ। [7](੧੧. ਤੁਰੀਆ ਥੱਲੀ)। [8]ਮੂਰਛਾ, ਸਮਾਧੀ, ਤ੍ਰੈ ਅਵਸਥਾ, ਜਾਗ੍ਰਤ, ਸੁਪਨ, ਸਖੋਪਤਿ, ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਨਾ ਹੋਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖੇ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ (ਸਭ ਦਾ) ਦੇਖਣਹਾਰ ਹਾਂ, ਜਾਗ੍ਰਤ ਵਿਚ ਸਥੂਲ ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ, ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਸੂਖਮ ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ, ਸਖੋਪਤੀ ਵਿਚ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ, (ਸਭ ਨੂੰ) ਜੋ ਦੇਖੇ, ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [9]ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਹੈ। [10]ਇਹ ਤੁਰੀਆ (ਅਵਸਥਾ ਜਾਣੋਂ, ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ) ਬੇਮਿਸਾਲ ਤੱਤ (ਜਥਾਰਥ) ਹੈ। [11](੧੨. ੧੩, ਜੀਵ ਤੇ ਸਾਖੀ ਦੂਰੇ)। [12]ਜਾਗ੍ਰਤ ਤੋਂ ਆਦਿ ਲੈਕੇ ਸਮਾਧੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ (ਸਰੀਰਾਂ) ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਜੀਵ ਹੈ, (ਪਰ ਇਹ ਜੀਵ ਦਾ) ਮਲਿਨ ਸਰੂਪ ਹੈ।

[1]ਜਾਗ੍ਰਿਤਾਦਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕਹੁ ਅਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਸਾਖੀ ਥੀਵ। ਸੋ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸ਼ੁੱਧ ਜੀਵ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਲਖਿ ਆਨੰਦ ਸੀਵ[1]। ਤੁਰੀਆ ਸਾਖੀ ਸਾਖੀ ਤੁਰੀਆ ਧਾਂਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਲਖਿ ਲੀਵ[2]॥੨੦॥ [3]ਈਸ਼ੁਰ, ਬ੍ਰਹਮਾਂ, ਬਿਸ਼ਨੁ, ਰੁੱਦ੍ਰ ਕਹੁ ਮੂਰਤਿ ਧਾਰੀ ਤ੍ਰਿਧਾ ਅਨੂਪ। ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਸੁ ਤੁਰੀਯਾ ਜੀਵਹਿ ਈਸ਼ੁਰ ਤੁਰੀਯਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ।ਈਸ਼ੁਰ ਜੀਵਏਕ ਇਮ ਜਾਨਹੁ ਦ੍ਵੈ ਤੁਰੀਯਾ ਹੀ ਇਨਕੋ ਰੂਪ*। ਸਾਖੀ ਕੋ ਸਰੂਪ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸੋਈ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨ ਸੁਖ ਰੂਪ[4] ॥੨੧॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕਿਹ ਸੈਂ ਮਿਲ੍ਯੋ ਨਹਿ ਨ੍ਯਾਰੋ ਨਹਿੰ ਕਿਹ ਸਾਥ। ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਉਰ ਜਨਾਇ ਗੁਰ ਨਾਥ॥੨੨॥ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਆਨੰਦ ਹੈ ਆਨੰਦ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ। ਜਿਸ ਜਾਨੇ ਬੰਧਨ ਕਟੈਂ ਮਿਟਹਿ ਅੰਧ ਤਮ ਕੂਪ ॥੨੩ ॥ ਸੈਯਾ ਛੰਦ ॥ ‘[5]ਇਸ਼ਟ’ ਕਹੈਂ ਪ੍ਰਿਯ ਬਸਤੁ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਸੀਸ ਇਹੀ ਪੰਛੀ ਕੋ ਜਾਨ।ਸੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਲਖਿ ‘ਮੋਦ’ ਦਹਿਨ ਪਰ, ਭੋਗਨ ਹ੍ਵੈ ‘ਪ੍ਰਮੋਦ’ ਪਰ ਆਨ। ਹੋਨਿ ‘ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਕੋਸ਼’ ਕੋ, ‘ਬ੍ਰਹਮ’ ਪੂਛ ਲਖੀਯਹਿ ਧਿਸ਼ਟਾਨ। ਬ੍ਰਹਮ ਅਵੈਵ ਭੁਯੋ ਨਹਿ ਸ਼ੰਕਹੁ ਆਸ਼੍ਰਿਤ ਤੇ ਕਹਿ ਪੂੰਛ ਸਮਾਨ[5] ॥੨੪॥ ਦੋਹਰਾ ॥ [6]ਕਾਰਨ ਇਹੀ ਸਰੀਰ ਹੈ

---

[1]ਤੁਰੀਆਂ ਤੇ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਆਦਿ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ ਸਾਖੀ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਦਾ ਸ਼ੁਧ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਉਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕੇ ਆਨੰਦ ਦੀ ਅਵਧੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ[ਆਨੰਦ+ਆਸੀਵ= ਆਨੰਦ (ਰੂਪ) ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਅ) ਆਨੰਦ+ਸੀਮਾ=ਆਨੰਦ ਦੀ ਹਦ, ਪੂਰਨ ਆਨੰਦ]। [2]ਲਖ ਲਓ। [3]ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਤਿੰਨੇ ਉੱਤਮ ਮੂਰਤੀਆਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਜੀਵ ਦਾ ਤੁਰੀਆ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਬੀ ਤੁਰੀਆ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੈ। ਐਉਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਾਣੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਇਕੋ ਤੁਰੀਆ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਸਾਖੀ ਦਾ ਜੋ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸੋਈ ਸੁਖ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਣ। [4](੧੫. ਹੁਣ ਕੋਸ਼ ਫੋਲੇ, ਪਹਿਲਾ ਕੋਸ਼ ਆਨੰਦਮਯ ਟੁਰਿਆ, ਪੰਛੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕਰਨਗੇ:-)। [5]ਇਸ਼ਟ ਪਿਆਰੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ (ਦੇ ਆਨੰਦ) ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਪੰਛੀ ਦਾ ਸਿਰ ਸਮਝੋ, ਉਸ (ਇਸ਼ਟ ਵਸਤੂ ਦੀ) ਪ੍ਰਾਪਤੀ (ਦੇ ਆਨੰਦ) ਨੂੰ ਮੋਦ (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ) ਪੰਛੀ ਦਾ ਦਹਿਨਾ ਪਰ ਸਮਝੋ, (ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਸ਼ਟ ਵਸਤੂ ਦੇ) ਭੋਗਣ (ਦੇ ਆਨੰਦ ਨੂੰ) ਪ੍ਰਮੋਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, (ਇਸ ਨੂੰ) ਦੂਸਰਾ ਖੰਭ (ਸਮਝੋ)। ਆਨੰਦਮਯ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਸਰੂਪ (ਪੂਰਾ) ਹੋਣ ਵਿਚ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਛ ਜਾਣੋ। ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਸ਼ਰਾ ਰੂਪ (ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ) ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਛ ਦੇ ਤੁੱਲ ਕਿਹਾ ਹੈ। [6]ਇਕ ਜੀਵ ਦਾ ਇਹ ‘ਵਯਸ਼ਟੀ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ’ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ (ਇਕ) ‘ਸਮਸ਼ਟੀ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ’ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ (ਸਰੀਰਾਂ ਤੇ ਕੋਸ਼ਾਂ) ਤੋਂ ਅੰਦਰਲਾ ਹੈ।

*ਪਾ:-ਦ੍ਵੈ ਕੋ ਤੁਰੀਆ ਹੀ ਅਨੁਰੂਪ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਯਸ਼੍ਟਿ ਜੀਵ ਇਕ ਕੇਰ। ਤਿਮ ਸਮਸ਼੍ਟਿ ਹੈ ਈਸ਼ ਕੋ ਅੰਤਰ ਸਭਿ ਤੇ ਹੇਰਿ[1] ॥੨੫॥ [2]ਇਸ ਊਪਰ ਤੇ ਕੋਸ਼ ਜੋ ਜਾਨੋ ਲਿੰਗ ਸਰੀਰ। ਬਯਸ਼੍ਟਿ ਜੀਵ ਕੋ ਏਕ ਹੈ ਸਮਸ਼੍ਟਿ ਈਸ਼ ਕੋ ਧੀਰ[3]॥੨੬॥ [4]'ਕੋਸ਼ ਅੰਨਮਯ' ਵਹਿਰ ਕੋ ਜਾਨਹੁ ਸਕਲ ਸਰੀਰ। ਸਿਰ ਸਿਰ ਬਾਹੁ ਬਾਹੁ ਦ੍ਵੈ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟ ਥਿਰੇ ਜਹਿ ਧੀਰ[4] ॥ ੨੭ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ਪੰਚ ਕੋਸ਼ ਪੰਛੀ ਪੰਚ ਕਹੇ। ਚੀਰ ਬੇਦ ਕੇ ਸੰਤਨਿ ਲਹੇ। [5]ਪੰਚ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀ, ਪੰਚ ਪ੍ਰਾਨ। 'ਕੋਸ਼ ਪ੍ਰਾਣਮਯ' ਜਾਨ ਸੁਜਾਨ[5]॥੨੮॥ [6]ਏਕ ਪ੍ਰਾਣ ਕੀ ਚਾਰਹੁੰ ਪੌਣ। ਸਿਰ ਇਕ ਪਰ ਦ੍ਵੈ ਪੂਛ ਇਕ ਤੌਨ[6]। [7]ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਮਨ ਕੇ ਸਹਤਿ। 'ਕੋਸ਼ ਮਨੋਮਯ' ਇਸ ਕੋ ਕਹ ਤੇ[7]॥੨੯॥ ਗਿਰਾ ਬੈਖਰੀ[8] ਇਸ ਕੋ ਸਿਰ ਹੈ। ਪਸ਼ਯੰਤੀ, ਮਧਮਾ, ਜੁਗ ਪਰ ਹੈਂ[9]। ਪਰਾ ਪੂੰਛ[10] ਇਹ ਜਾਨ ਸੁਜਾਨ। ਭਯੋ ਬਿਹੰਗਮ ਇਸੀ ਬਿਧਾਨ[11]॥੩੦॥ ਪੰਚਹੁ ਇੰਦ੍ਰੈ ਗ੍ਯਾਨ ਸੁਹਾਇ[12]। ਔਰ ਖਸ਼ਟਮੀ ਬੁੱਧਿ ਮਿਲਾਇ। 'ਕੋਸ਼ ਬਿਗ੍ਯਾਨ ਮਯੰ' ਇਹ ਜਾਨੋ। ਤਿਨ ਸਮ ਇਹ ਪੰਛੀ ਪਹਿਚਾਨੋ ॥ ੩੧॥ ਤੀਨ ਕੋਸ਼ ਜੋ ਕਰੇ ਬਖਾਨ। ਏ ਹੈਂ ਲਿੰਗ ਸ਼ਰੀਰ ਪਛਾਨ। ਪੰਚਹੁੰ ਕੋਸ਼ ਰੁ[13] ਤੀਨ ਸਰੀਰ। ਬਰਨਨ ਕਰੇ ਲਖਹੁ ਉਰ ਧੀਰ[14] ॥੩੨॥ ਸਤਿ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ। ਸੂਖਮ ਤੇ ਸੂਖਮ ਅਨਰੂਪ[15]। ਇੰਦ੍ਰਯ ਥੂਲ ਬਿਸ਼ੈ ਕਿਮ ਹੋਇ[16] ?। ਬੁਧਿ ਸੂਖਮ ਤੇ ਲਖੀਏ ਸੋਇ ॥੩੩॥ ਤਿਸ ਕੇ ਢਿਗ ਵਰਤੀ ਬੁਧਿ ਏਕ[17]।

---

[1]ਪ੍ਰਯਾਯ ਪਿੱਛੇ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ। [2]ਇਸ ਦੇ ਉਪਰ ਤੇ ਕੋਸ਼ ਜੋ ਹਨ, ਓਹ ਲਿੰਗ ਸ਼ਰੀਰ ਥਿਰ ਜਾਣੋ। ਵਯਸ਼ਟੀ (ਲਿੰਗ ਸਰੀਰ) ਹਰੇਕ ਜੀਵ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਮਸ਼ਟੀ (ਲਿੰਗ ਸਰੀਰ) ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਦਾਨਿਓਂ ! [4]ਬਾਹਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅੰਨਮਯ ਕੋਸ਼ ਜਾਣੋ (ਪੰਛੀ ਦੇ) ਸਿਰ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਰ, ਪਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਧੜ ਪੰਛੀ ਦੀ ਪੂਛ (ਦੀ ਥਾਵੇਂ) ਹੈ। [ਥਿਰੇ ਜਹਿ=ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸਥਿਤ ਹਨ ਸਿਰ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਉਹ ਕੀ ਹੈ ? ਬਾਕੀ ਦਾ ਧੜ। ਪ੍ਰਿਸ਼ਟ=ਪਿੱਠ, ਪੂਛ]। [5]ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੇ ਸੁਜਾਨ! ਪ੍ਰਾਣਮਯ ਕੋਸ਼ ਜਾਣ। [6]ਇਕ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪੌਣਾਂ (ਜੋ ਹਨ ਉਹੀ) ਇਕ ਸਿਰ ਹੈ, ਦੋ ਪਰ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਪੂਛ ਹੈ। [7](ਮਨੋਮਯ ਕੋਸ਼ ਦੱਸਿਆ:—)ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਮਨ ਦੇ ਸਮੇਤ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨੋਮਯ ਕੋਸ਼ ਆਖਦੇ ਹਨ। [8]ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ। [9]ਦੋਵੇਂ ਖੰਭ ਹਨ। [10]ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਪੂਛ ਹੈ। [11]ਇਸ ਤ੍ਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਬੀ ਪੰਛੀ(ਦਾ ਰੂਪਕ) ਹੋ ਗਿਆ। [12]ਪੰਜ ਗਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰੇ। [13]ਅਰ। [14]ਦਾਨਿਓ ! ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਮਝੋ, ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। [ਸੂਚਨਾ:—ਪਰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕੋਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਸੋ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਐਉਂ ਹੈ:—ਅੰਨਮਯ ਕੋਸ਼, ਪ੍ਰਾਣਮਯ ਕੋਸ਼, ਮਨੋਮਯ ਕੋਸ਼, ਵਿਗਯਾਨਮਯ ਕੋਸ਼ ਤੇ ਆਨੰਦਮਯ ਕੋਸ਼, ਤੇ ਸਰੀਰ ਤਿੰਨ ਇਹ ਹਨ:—ਸਥੂਲ, ਸੂਖਮ (ਲਿੰਗ) ਤੇ ਕਾਰਣ]। [15]ਰੂਪ ਰਹਿਤ। [16]ਥੂਲ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕੀਕੂੰ ਬਣੇ ਭਾਵ ਓਹ ਕੀਕੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਲਖ ਲੈਣ। [17]ਭਾਵ ਆਤਮਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵਰਤਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਬੁਧੀ ਹੈ।

ਧਾਂਤੇ ਇਹ ਲਖਿ ਸਕਹਿ ਬਿਬੇਕ[1]। ਰਚਯੋ ਜੁ ਮਨ ਕੋ ਮਹਿਦ ਪ੍ਰਵਾਹ। ਕਰਯੋ ਵਹਿਰ ਕੋ ਅੰਤਰ ਨਾਹਿ[2] ॥ ੩੪ ॥ ਤਿਮ ਇੰਦ੍ਰੇ ਜੋ ਪੰਚਹੁੰ ਗਯਾਨ। ਇਨ ਕੋ ਭੀ ਕਿਯ ਵਹਿਰ ਪ੍ਰਧਾਨ[3]। ਪੰਚਹੁੰ ਵਿਸ਼ੈ ਵਹਿਰ ਕੇ ਗਹੈਂ[4]। ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨ ਕੋ ਨਹਿ ਲਹੈਂ[5] ॥ ੩੫ ॥ ਮਨ ਸਵਧਾਨ ਹੋਇ ਇਨ ਪ੍ਰੇਰੇ। ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਕੋ ਹਟਿ ਕਰਿ ਨਹਿ ਹੇਰੈਂ[6]। ਮਨ ਸੂਖਮ ਇੰਦ੍ਰੇ ਹੈਂ ਥੂਲ। ਧਾਂਤੇ ਇਨਕੋ ਬਿਸ਼ੈ ਨ ਮੂਲ[7] ॥ ੩੬ ॥ ਤੈਸੇ ਮਨ ਕੋ ਬਿਸ਼ੈ ਨ ਆਤਮ[8]। ਜਾਨ ਸਕੈ ਨਹਿ ਅਹੈ ਅਨਾਤਮ[9]। ਸੂਖਮ ਆਤਮ, ਮਨ ਹੈ ਥੂਲ। ਨਹੀਂ ਜਾਇ ਤਿਸ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਭੂਲ[10] ॥ ੩੭ ॥ ਪੰਚਹੁੰ ਇੰਦ੍ਰੇ ਮਨ ਖਸ਼ਟਮ ਹੈ। ਵਹਿਰ ਮੁਖੀ ਇਹ ਕਰੇ ਪ੍ਰਥਮ ਹੈ[11]। ਧਾਂਤੇ ਹਤਿ ਹੋਏ ਇਸ ਰੀਤਿ[12]। ਤ੍ਰਿਪਤਹਿ ਨਹੀਂ ਧਾਵਤੇ ਨੀਤਿ ॥ ੩੮ ॥ ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਰਨੀ ਪਰੇ। ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਨ ਬ੍ਰਿਤ ਕੋ ਕਰੇ। ਜਿਸ ਤੇ ਥਿਰ ਹ੍ਵੈ ਲਹੈਂ ਅਰਾਮ। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਹਿਂ ਅਪਨ ਧਨ ਧਾਮ[13] ॥ ੩੯ ॥ ਬਿਗਰ ਗਏ ਜਿਮ ਪਸੁ ਹਰਿਆਉ[14]। ਜਿਤ ਕਿਤ ਦੌਰਤਿ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਉ। ਸਦਾ ਜੀਵ ਕੋ ਬਡ ਦੁਖਦਾਨੀ[15]। ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੇ ਹਰਨ ਸਮਾਨੀ ॥ ੪੦ ॥ ਜਿਮ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗ ਪਲਾਵੈ। ਠਹਿਰਹਿ, ਮੁਖ ਜਬਿ ਨਾਭਿ ਲਗਾਵੈ। ਤਿਮ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਬਿ ਇਹ ਜਾਨਹਿ। ਗਹੈਂ ਸਥਿਰਤਾ ਆਨੰਦ ਮਾਨਹਿਂ ॥ ੪੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਵਸਤੁ ਵਿਚਾਰ ਧਿਆਵਤੇ[16] ਮਨ ਪਾਵੈ ਬਿਸਰਾਮ। ਰਸ ਸ੍ਵਾਦਿਤ ਸੁਖ ਉਪਜੈ ਅਨੁਭਵ ਜਾਂਕੋ ਨਾਮ[17] ॥ ੪੨ ॥ ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਸੂਖਮ ਬਿਚਾਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਬਿਆਲੀਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੪੨ ॥

੪੩. [ਆਤਮ ਬੀਚਾਰ–ਜਾਰੀ]।

ਦੋਹਰਾ। ਅਥ ਕਰਤਾ:– ॥ ਨਖ ਸ਼ਿਖ ਲੌ[18] ਤਨ ਥੂਲ ਮਹਿ ਅਹੰ ਬਿਰਤਿ[19]

---

[1](ਉਸਦਾ)ਗਜ਼ਾਨ। [2]ਮਨ ਦਾ ਵੇਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਮੁਖ ਹੈ, ਅੰਤਰ ਮੁਖ ਨਹੀਂ ਰਚਿਆ ਗਿਆ। [3]ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਚੇ ਹਨ। [4](ਇਹ)ਬਾਹਰ ਦੇ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। [5]ਨਹੀਂ ਲਖਦੇ। [6](ਇਹ) ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ। [7]ਮਨ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ। [8]ਤਿਵੇਂ ਆਤਮਾ ਮਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। [9](ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ) ਅਨਾਤਮਾ ਹੈ। [10]ਭਾਵ ਮਨ ਆਤਮਾ ਵਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। [11]ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਰਚੇ ਗਏ ਹਨ। [12]ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਤੁਪ ਤੋਂ ਛੁਸ਼ਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। [13]ਅਪਣੇ ਘਰ(ਸਰੀਰ)ਵਿਚ ਹੀ ਆਤਮਧਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣ। [14]ਹਰਿਆਏ ਪਸੂ ਵਾਂਙੂ। [15](ਜੀਏ) ਦੁਖਦਾਈ ਹੈਨ। [16](ਆਤਮ) ਵਸਤੂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ (ਤੇ ਨਾਮ) ਧਿਆਉਂਦਿਆਂ। [17](ਨਾਮ) ਰਸ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸੁਖ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ਅਨੁਭਵ (ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਗਜ਼ਾਨ) ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। [18]ਨਹੁੰਆਂ ਤੋਂ ਚੋਟੀ ਤਕ। [19]'ਮੈਂ ਪਨੇ' ਦੀ ਬੁੱਧੀ, ਹਉਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਨ ਕੀਨਿ । ਸੋ 'ਕਰਤਾ' ਲਖੀਯਹਿ ਰਿਦੇ ਚੀਨਹੁ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੧ ॥ ਕ੍ਰਿਯਾ:–।ਇੰਦ੍ਰਯ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਿਕਸਿਕੇ ਵਿਰਤਿ ਵਿਖਯ ਲੌ ਜਾਇ[1] । 'ਕ੍ਰਿਯਾ' ਕਹੈਂ ਤਿਸ ਵਿਰਤਿਕੋ[2] ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਤਿ ਸੁਨਾਇ ॥੨॥ ਕਰਮ:–।[3]ਬਿਖਯ ਅਹੈਂ ਸ਼ਬਦਾਦਿ ਜੋ ਸਭਿ ਕੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ।ਤਿਨ ਸੰਗ ਬਨਾਪਹਿ ਵਿਰਤਿ ਜਬਿ ਕਹੀਯਹਿ ਕਰਮ ਬਨਾਇ* ॥੩॥ ਗ੍ਯਾਤਾ ਅਰ ਗ੍ਯਾਨ:–।[4]ਅਹੰ-ਵਿਰਤਿ ਚਿਦ ਭਾਸ ਜੁਤਿ ਸੋ ਗ੍ਯਾਤਾ ਪਹਿਚਾਨ।ਕ੍ਰਿਯਾਵਿਰਤਿ ਮਹਿ ਭਾਸ ਚਿਦ ਤਾਂਕੋ 'ਗ੍ਯਾਨ' ਬਖਾਨ[4]॥੪॥ਗੇਯ ਅਰ ਪ੍ਰਮਾਤਾ†:–।[5]ਕਰਮ ਵਿਰਤਿ ਮਹਿ ਭਾਸ ਚਿਦ ਇਸ ਜੁਤਿ ਗੇਯ ਸੁ ਹੋਇ[5] । ‡ਗ੍ਯਾਤਾ ਪਰਮਾਤਾ ਅਹੇ ਇਕ ਕੇ ਆਖ੍ਯ ਦੋਇ[6]॥੫॥ਗ੍ਯਾਨ ਕਹੈਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕੋ ਗੇਯ ਪ੍ਰਮੇਯ ਸੁਜਾਨ[7]। §ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਮੈਂ ਲਖਿ ਆਪ ਕੋ ਕਹੈਂ ਅਪਰਮਾ ਗ੍ਯਾਨ[8]॥੬॥ਪ੍ਰਮਾ ਗ੍ਯਾਨ:– ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਕੋ ਜੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਅਰ ਸਭਿਕੇ ਧਿਸਠਾਨ[9]।ਅਪਨੋ ਆਪ ਸੁਜਾਨ ਹੀ ਸੋ ਕਹਿ ਪਰਮਾ ਗ੍ਯਾਨ[10]॥੭॥ਸ੍ਰੈਯਾਵਿਦ॥ [11]ਮਹਾਂਵਾਕ ਵੇਦਾਂਤ ਕਿ ਸਤਿ-ਗੁਰ ਤਿਸਕੋ ਹੋਨਿ ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ[12]। [13]ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੁ¶ ਚਤੁ ਸ੍ਰੈ ਸਾਧਨ[14] ਵਿਖਯ ਜੀਵੇਸ਼੍ਵਰ ਇਕਤਾ ਜਾਨ[15] । ਬੋਧ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਧਕ ਵੇਦਾਂਤ ਸੁ ਇਹ

---

[1]ਬ੍ਰਤੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤਕ ਜਾਵੇ । [2]ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ । [3]ਸ਼ਬਦ (ਸਪਰਸ਼ ਰੂਪ) ਆਦਿ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਵ ਬਿਰਤੀ ਵਿਆਪੇ (ਜਾਂ ਲਗੇ) ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕਰਮ ਕਹੀਦਾ ਹੈ । [4]ਚਿਦਾ ਭਾਸ ਸਹਿਤ ਜੋ ਅਹੰ (ਮੈਂ ਹਾਂ) ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ (ਅੰਦਰ) ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਯਾਤਾ ਸਮਝੋ । ਕ੍ਰਿਯਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਜੋ ਚੇਤਨ ਦਾ ਆਭਾਸ ਹੈ ਉਸਨੂੰ 'ਗ੍ਯਾਨ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । [5]ਕਰਮ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਚਿਦਾ ਭਾਸ ਮਿਲੇ ਸੋ ਗੇਯ ਹੈ । [6]ਗ੍ਯਾਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਾ ਇਕ ਦੇ ਹੀ ਦੋ ਨਾਮ ਹਨ । [7](ਤਿਵੇਂ) ਗ੍ਯਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੇ ਗੇਯ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਯ ਕਹਿ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । [8]ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਇਹ ਅਪਰਮਾ ਗ੍ਯਾਨ ਕਹੀਦਾ ਹੈ । [9]ਜੋ ਸਭ ਦਾ ਅਧਿਸ਼ਟਾਨ ਹੈ । [10]ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਜਾਣਨਾ ਇਹ 'ਪਰਮਾ ਗ੍ਯਾਨ' ਹੈ । [11]ਸਤਿਗੁਰੂ:– [12]ਇਹ ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ ਉਸਨੂੰ (ਪ੍ਰਾਪਤ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਮਹਾਂ ਵਾਕ (ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ) ਸਤਿਗੁਰੂ (ਮਿਲਨ) । ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਇੱਥੇ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਦੀ ਹੈ । [13]ਚਾਰ ਅਨੁਬੰਧ ਚਲੇ । [14]ਪਹਿਲਾ, 'ਅਧਿਕਾਰੀ' (ਓਹ ਹੈ) ਜੋ ਚਾਰ ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਹੈ । [15]ਦੂਜੇ 'ਵਿਖਯ', ਜੋ ਇਹ ਹੈ: 'ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਏਕਤਾ' ।

*ਪਾ:–ਕਰੀਅਹਿ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ।

†ਇਥੇ ਕੇਵਲ 'ਗੇਯ' ਪਾਠ ਚਾਹੀਏ। ਪ੍ਰਮਾਤਾ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ ।

‡ਏਥੇ–ਗ੍ਯਾਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਾ–ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ।

§ਏਥੇ ਸਿਰਨਾਮਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, 'ਅਪਰਮਾ ਗ੍ਯਾਨ', ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ।

¶ਪਾ:–ਜੁਗਤ ।

ਸੰਬੰਧ ਨੀਕੇ ਪਹਿਚਾਨ[1]। [2]ਦੁਖ ਨਿਵਿਰਤਿ ਪਰਮਾਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਇਹੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕਰਹਿੰ ਬਖਾਨ[3] ॥੮॥ ਦੋਹਰਾ॥[4]ਇਹ ਚਾਰੋਂ ਅਨੁਬੰਧ ਕੋ ਗ੍ਯਾਨ ਰਿਦੇ ਜਬਿ ਹੋਇ। ਕਹੈਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੋ, ਸੰਤਨ ਕੇ ਮਤ ਜੋਇ[5] ॥੯॥ [6]ਬ੍ਰਹਮ ਅਖੰਡ ਚੈਤੰਨ ਕੋ ਗ੍ਯਾਨ ਜਥਾਰਥ ਜਾਨ। ਜਿਸੀ ਵਾਕ੍ਯ ਤੇ ਹੋਤ ਹੈ ਮਹਾਂਵਾਕ ਸੋ ਮਾਨ[7]॥੧੦॥ਚੌਪਈ॥ [8]'ਪ੍ਰਗ੍ਯਾਨਮਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ' ਇਹ। ਮਹਾਂ ਵਾਕ੍ਯ ਰਿਗ ਬੇਦ ਬਿਖੈ* ਕਹਿ[9]। 'ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ' ਜੁਜਰ ਬਖਾਨੈ†। ਸ਼ਾਮਬੇਦ 'ਤਤ੍ਵਮਸਿ' ਮਾਨੈ[10]‡॥੧੧॥'ਅਯੰ ਆਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ' ਅਥਰਬਣ[11]§।ਮਹਾਂਵਾਕ੍ਯ ਏ ਚਾਰਹੁ ਸ਼੍ਰੁਤ ਗਣ[12]।ਇਹ ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਜਪੁ ਜੀ ਬਿਖੈ¶।ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿ ਕਰਿ ਲਿਖੈ॥੧੨॥'ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਨਿਰੰਕਾਰ'।ਚਾਰ ਬਾਰ ਤੁਕ ਕਰੀ ਉਚਾਰ। 'ਸ਼੍ਰਵਣ' 'ਮਨਨ' ਇਹ ਪੂਰਬ ਲਹਯੋ[13]। 'ਪੰਚ ਪ੍ਰਵਾਣ' ਨਿਦਧ੍ਯਾਸਨ ਕਹਯੋ[14]॥੧੩॥ਸਾਖ੍ਯਾਤ ਪਰ ਏ ਤੁਕ ਚਾਰ[15]। ਚਾਰਹੁੰ ਮਹਾਂਵਾਕ ਨਿਰਧਾਰ। ਪੁਨ ਸ਼੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਤੁਕੈਂ ਬਨਾਈ। ਮਹਾਂਵਾਕ ਜਿਸ ਬਿਖੈ ਲਖਾਈ[16] ॥ ੧੪ ॥

---

[1]ਤੀਸਰੇ 'ਸੰਬੰਧ' (ਅਨੁਬੰਧ) ਇਹ ਹੈ:—ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਧ੍ਯ ਹੈ ਤੇ ਵੇਦਾਂਤ ਬੋਧਕ ਹੈ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ। (ਇਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦ੍ਯ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਿਕ ਅਨੁਬੰਧ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ)। [2]ਚੌਥੇ 'ਪ੍ਰਯੋਜਨ' ਬਲਿਆ:—[3]ਦੁਖ ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਤੇ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਸ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਯੋਜਨ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [4]ਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਉਸਨੂੰ ਸੁਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਏ ਜਿਸਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਹੁੰ ਅਨੁਬੰਧਾਂ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਵੇ, (ਇਹ) ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮਤ ਹੈ।(ਅ)ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਤ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਗ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [5]ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਦਾ ਰੂਪ ਦੱਸਿਆ:—[6]ਜਿਸ ਵਾਕ ਤੋਂ ਅਖੰਡ ਚੈਤੰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਜਾਣੋ। [7]ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:—[8]'ਇਹ ਜੀਵ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ' ਇਹ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਰਿਗਵੇਦ ਦਾ ਕਹੀਦਾ ਹੈ) [9]'ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ' ਯੁਜਰਵੇਦ ਦਾ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਇਹ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। [10]ਸ਼ਾਮ ਵੇਦ ਮੰਨਦਾ ਹੈ 'ਉਹ ਤੂੰ ਹੈਂ'। [11]'ਇਹ ਆਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ' ਅਥਰਬਣ (ਦਾ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਕਹੀਦਾ ਹੈ)। [12]ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਜਾਣੂ। [13]'ਸੁਣਿਐ' ਤੇ 'ਮੰਨੇ' ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ। [14]'ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ' ਵਾਲੀ ਪੌੜੀ ਨਿਦਧ੍ਯਾਸਨ (ਪਰ) ਕਹੀ ਹੈ। [15]ਭਾਵ 'ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਨਿਰੰਕਾਰ' ਏਹ ਤੁਕ ਸਾਖ੍ਯਾਤਕਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਚਾਰ (ਵੇਰ ਕਹੀ ਹੈ)। [16]ਲਖਾਏ ਹਨ।

*(ਰਿਗਵੇਦ) ਏਤਰੇਯ ਉਪਨਿਸ਼ਦ, ਅਧ੍ਯਾਯ ੩ ਖੰਡ ੧।

†ਬ੍ਰਿਹਦਾਰਣ੍ਯਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ। ਅਧ੍ਯਾਯ ੧, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ੪ ਖੰਡ ੨੦। ‡ਸਾਮ ਵੇਦ ਦੀ ਛਾਂਦੋਗ ਉਪਨਿਸ਼ਦ। ਪ੍ਰਪਾਠਕ ੬, ਖੰਡ ੮। §(ਅਥਰਵ ਵੇਦ) ਮਾਂਡੂਕ੍ਯ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਖੰਡ ੧, ਮੰਤ੍ਰ ੨। ¶ਹੁਣ ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਯਤਨ ਏਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੇਦਾਂਤ ਜਪੁਜੀ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦੇਣ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵੇਰਵਾ ਆਪਦੇ ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਟੀਕੇ ਵਿਚ ਹੈ।

'ਸਰਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਥਾਪੇ ਨਾਉ॥ਦੁਹ ਮਿਲਿ ਏਕੈ ਕੀਨੋ ਠਾਉ'।ਪੁਨਾ:—'ਨਿਰਗੁਨੁ ਆਪਿ ਸਰਗੁਨੁ ਭੀ ਓਹੀ ॥ ਕਲਾਧਾਰਿ ਜਿਨਿ ਸਗਲੀ ਮੋਹੀ ॥' ਪੁਨਾ:—'ਮੈ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ॥ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਨ ਊਘੈ ਸਰਗੁਨ ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥'

ਚੌਪਈ॥ਪੁਨ ਇਕਤਾ ਜਪੁਜੀ ਮਹਿ ਕਹੀ । ਸੋ ਮੈਂ ਕਰਉਂ ਸੁਨਾਵਨ ਸਹੀ। ਜੀਵ ਈਸ਼ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ[1]।ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੀਨ ਅਭੇਦ ਅਨੂਪ[2]॥੧੫॥

'ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ ॥ ਨਦੀਆ ਅਤੈ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ ॥"

ਚੌਪਈ॥[3]ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਤੱਤ ਪਦ ਜਾਨ। ਤੂੰ ਤੇ ਪੂਰਬ ਅੰਨ੍ਵੈ ਠਾਨ[3]।ਤਤ ਤੂੰ ਦੋਨਹੁ ਹੈ ਨਿਰੰਕਾਰ[4]। ਸਤ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਇਕ ਸਾਰ[5] ॥ ੧੬ ॥ ਨਿਰਗੁਨ ਜੀਵ ਰੁ ਈਸ਼ਰ ਸਗੁਨਾ[6]।ਚੇਤਨ ਕਲਾ ਦੁਹਨ ਸਮ ਭਨਾ[7]। [8]ਨਦੀ ਈਸ਼ ਵਾਹਾ ਲਖਿ ਜੀਵ। ਪਰੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰੂਪ ਜਲ ਥੀਵ[9] ॥ ੧੭ ॥ ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਲਿਹੁ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ। ਵਧੈ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿ ਕਰਹੁ ਵਿਸਥਾਰ। ਸੂਖਮ ਬਿਧਿ[10] ਮੈਂ ਸਕਲ ਜਨਾਈ।ਮਹਾਂਵਾਕ ਇਮ ਦਏ ਦਿਖਾਈ ॥੧੮॥ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਿ ਔਰ। ਏਕ ਅਭੇਦ ਕਹ੍ਯੋ ਬਹੁ ਠੌਰ। ਸੁਮਤਿ ਵੈਤਿ ਜੋ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰਹਿ।ਮਹਾਂਵਾਕ ਇਸ ਬਿਧਿ ਨਿਰਧਾਰਹਿ ॥ ੧੯ ॥

ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਵਾਕ[11]*:—॥ਸਵੈਯਾ ਛੰਦ॥ ਨਹਿਂ ਬਿਨਾਸ਼ ਸੁਖ ਦੁਖ ਧਰਮਵੰਤ ਨ[12] ਸਾਧਕ ਨਹੀਂ ਮਮੁੱਖ ਨ ਕੋਇ। ਮੁਕਤਿ ਨਿਵਿਰਤਿ ਨ ਬਿੰਦਨਾ ਕੋਈ ਲੋਕ ਅਲੋਕ ਦੇਵ ਨਹਿਂ ਹੋਇ। ਬੇਦਾ ਬੇਦਾ[13], ਮਾਤਾ ਮਾਤਾ[14] ਪਿਤਾ ਪਿਤਾ[15], ਇਮ ਲਖੀਯਹਿ ਸੋਇ। ਸੁਖਪਤਿ ਮਹਿਂ ਨਹਿ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ

---

[1]ਜੀਵ ਈਸ਼ੁਰ ਇਕ ਰੂਪ ਹੈਨ। [2]'ਅਭੇਦ' ਦਾ ਵਰਣਨ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ (ਯਥਾ:—) [3]'ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ' (ਪਦ ਨੂੰ) 'ਤਤ' ਪਦ ਸਮਝੋ; (ਇਸ ਤੋਂ) ਪਹਿਲੇ (ਪਦ) 'ਤੂੰ' ਦਾ ਅੰਨ੍ਵੈ ਕਰੋ ਭਾਵ ਨਾਲ ਜੋੜੋ। [4](ਹੁਣ ਇਹ ਬਣ ਗਿਆ:—) ਤਤ ਤੂੰ ਦੋਵੇਂ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ, ਭਾਵ ਤਤ=ਈਸ਼੍ਵਰ। ਤੂੰ=ਜੀਵ। ਨਿਰੰਕਾਰ=ਬ੍ਰਹਮ। ਜੀਵ ਈਸ਼ੁਰ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈਨ (ਉਪਾਧੀ ਤਯਾਗ ਕੇ)। [5]('ਤਤ' ਤੇ 'ਤੂੰ' ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ) ਸਤ ਚੇਤਨ ਇਕ ਸਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ (ਦੋਹਾਂ ਦਾ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਰੂਪ ਹੈ)। [6](ਇਸ ਵਿਚ) 'ਨਿਰਗੁਣ ਆਪ ਸਰਗੁਣ ਭੀ ਓਹੀ' ਤੁਕ ਦਾ ਭਾਵ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। [7]ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਚੇਤਨ ਕਲਾ ਇਕੋ ਜੇਹੀ ਹੈ। [8]ਹੁਣ 'ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਹ' ਦਾ ਭਾਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [9]ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [10]ਭਾਵ ਸੰਖੇਪ ਕਰਕੇ। [11]ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਦੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਇਸਥਿਤੀ ਹੈ ਐਸਾ ਵਾਕ। [12]ਨਾ ਸੁਖ ਦੁਖ ਨੂੰ ਧਾਰਨੇ ਵਾਲਾ (ਭਾਵ) ਅੰਤਹਕਰਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। [13]ਨਾ ਵੇਦਨਾ ਤੇ ਨਾਂ ਨਾ ਵੇਦਨਾ। [14]ਨਾ ਮਾਂ ਤੇ ਨਾ ਨਾਂ ਮਾਂ, ਨਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਨਾ ਨਾਂ ਪਿਤਾ (ਕੋਈ ਨਹੀਂ)। *ਪਾ:—ਪ੍ਰਕਿਰਤ ਵਾਕ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਸ ਤੇ ਨਹਿ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਜੋਇ[1] ॥੨੦॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਤਯਾਦਿਕ ਜੋ ਵਾਕਯ ਹੈਂ ਅਰਥ ਨ ਜਿਹ ਬਿਬਹਾਰ[2]। ਵਾਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤ ਪਛਾਨਿਯੇ ਜਿਨ ਕੋ ਇਮ ਨਿਰਧਾਰ[3] ॥੨੧॥ ਸਵਿਕਲਪ ਵਾਕਯ:-॥ ਸੈਯਾ ਛੰਦ ॥ ਜਿਸ ਤੇ ਭੂਤ ਭਏ ਸਭਿ ਉਤਪਤ ਪੁਨ ਜਿਸ ਤੇ ਜੀਵਤਿ ਥਿਤ ਹੋਇ[4]। ਅੰਤ ਸਮੇ ਸਭਿ ਲੈ ਹੁੈਂ ਤਿਸ ਮਹਿ[5] ਕਰ ਨਿਸ਼ਚੈ ਉਰਧਾਰਹੁ ਸੋਇ। ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਸੁਪਨ ਕੂਲ ਉਭਿਧਨਿ ਮਹਿ ਮਹਾਂ ਮਤਿਸ ਬਿਚਰਤਿ ਲਖਿ ਜੋਇ[6]। [7]ਤਿਸ ਆਤਮ ਤੇ ਨਭ ਸੈ ਭੂਤ*' ਵਾਕਯ ਇਤਯਾਦਿ ਸਵਿਕਲਪ ਓਇ' ॥੨੨॥ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਵਾਕ:-॥ ਚੌਪਈ ॥ [8]ਸਤਯੰ ਗਯਾਨ ਮਨੰਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ†। ਅਧੇ ਵਿਰਾਜਾਨ ਰੂਪ ਬਿਨ ਭਰਮ। ਪੁਨ [9]ਰਿਦਅੰਤਰ ਜੋਤੀ ਜੋਇ। [10]ਨਿਰਵਿ-ਕਲਪ ਵਾਕਯ ਅਸ ਹੋਇ ॥੨੩॥ ਦੋਹਰਾ॥ [11]ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਆਦਿਕ ਲਖੇ ਮਹਾਂਵਾਕਯ ਤੇ ਆਨ। ਵਾਕ ਅਵਾਂਤਰ ਜਾਨ ਸਭਿ ਜੈਸੇ ਕਰੇ ਬਖਾਨ ॥੨੪॥ ਕਰਮਕਾਂਡ:-॥ ਦੋਹਰਾ ॥ [12]ਕਾਮਯਕ ਕਰਮ ਨਿਖਿੱਧ ਬਿਨ ਨਿੱਤ ਨਮਿੱਤ ਜਿ ਦੋਇ। [13]ਕਰਮ ਪ੍ਰਾਯਸ਼ਚਿਤ ਤੀਨ ਗਿਨ, 'ਕਰਮਕਾਂਡ' ਇਹ ਹੋਇ॥ ੨੫ ॥ਸੈਯਾ ਛੰਦ ॥ 'ਨਿੱਤਯ ਕਰਮ' ਸੰਧਯਾ ਬੰਦਨਾਦਿਕ, ਸੁਤ ਜਨਮਾਦਿ 'ਨਮਿੱਤਯਕ' ਜਾਨ। 'ਪ੍ਰਾਯਸ਼ਚਿਤ' ਕ੍ਰਿਛ ਚੰਦ੍ਰਾਯਨ ਆਦਿਕ

[1]ਮੈਂ ਸਖੋਪਤੀ (ਭਾਵ ਲਿਵਲੀਨਤਾ) ਵਿਚ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਬੀ ਨਹੀਂ (ਮੇਰੇ ਵਿਚ) ਦੇਖੀਦਾ। [2]ਓਹ ਵਾਕ ਜੋ ਵਿਹਾਰ ਯਾ ਦ੍ਵੈਤ ਦੇ ਲਖਾਯਕ ਨਾ ਹੋਣ। ਭਾਵ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਇਕ ਰਸ ਘਨਾਨੰਦਤਾ ਦੇ ਲਖਾਯਕ ਹਨ। [3]ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਐਉਂ (ਉਪਰ ਮੈਂ) ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। [4]ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਉਪਜੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜੀਉ ਰਹੇ ਹਨ। [5]ਉਸੇ ਵਿਚ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਲੈ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। [6]ਜਾਗ੍ਰਤ ਤੇ ਸੁਪਨ ਰੂਪੀ ਦੋ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਫੁਰਨੇ ਰੂਪੀ ਨਦ ਵਿਚ) ਵਡੇ ਮੱਛ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ (ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖ ਆਦਿ)। [7]ਉਸ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਅਕਾਸ਼ਾਦਿ ਉਪਜੇ ਹਨ' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਾਕ 'ਸਵਿਕਲਪ ਵਾਕ' ਕਹੀਦੇ ਹਨ। [8]ਬ੍ਰਹਮ ਸੱਤ੍ਯ ਹੈ, ਗਯਾਨ ਹੈ, ਅਨੰਤ ਹੈ। ਇਹ (ਬ੍ਰਹਮ) ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਰੂਪ ਹੈ ਭਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। [9]ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਉਹ) ਜੋਤ (ਸਰੂਪ ਸਥਿਤ ਹੋਕੇ) ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ (ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ)। [10]ਐਸੇ ਵਾਕ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਕਹੀਦੇ ਹਨ। [11]ਮਹਾਂ ਵਾਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਜੋ (ਮੈਂ) ਨਿਰਵਿਕਲਪ (ਸਵਿਕਲਪ ਵਾਕ) ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ 'ਅਵਾਂਤਰ ਵਾਕ' (ਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਜਾਣ ਲਓ। [12]ਕਾਮਨਾ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ) ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਦੋ (ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮ ਹੋਰ ਹਨ) ਨਿੱਤ ਤੇ ਨਮਿੱਤ। [13]ਤੀਸਰਾ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ) ਪ੍ਰਾਯਸਚਿਤ ਕਰਮ ਗਿਣੋਂ।

*ਆਤਮਨਾ ਆਕਾਸ਼: ਸੰਭੂਤ:।

†ਸਤਯੰ ਗਯਾਨ ਮਨੰਤੰ ਬ੍ਰਹਮ। ਤੈਤ੍ਰੀਯ ਉਪ: ਬ੍ਰਹਮ ਵਲੀ, ਅਨੁ: ੧।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਲਮਲ ਹੈ ਸਾਧਨ ਪਹਿਚਾਨ[1]। ਅਗਨੀ ਜੋਤਿਸ਼ਟੋਮਾਦਿਕ ਜੇ 'ਕਾਮਕ' ਐਸੇ ਬੇਦ ਬਖਾਨ[2]। ਹਨਨਿ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਇਹ 'ਨਖਿੱਧ' ਹੈ[3], ਕਰਮ ਪੰਥ ਦੇ ਜਾਨ ਸੁਜਾਨ ॥ ੨੬ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ [4]ਕਿਂਵਾ ਚਾਰਹੁੰ ਵਰਨ ਕੇ ਆਸ਼੍ਰਮ ਧਰਮ ਜਿਤੇਕ। 'ਕਰਮਕਾਂਡ' ਸੋ ਜਾਨੀਯਹਿ, ਭਾਖਤਿ ਸੁਮਤਿ ਬਿਬੇਕ ॥੨੭॥ ਉਪਾਸਨਾ:–॥ ਸੈਯਾ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਰੂਪ: ਬਿਧਿ, ਬਿਸ਼ਨੁ, ਰੁਦ੍ਰ ਜੋ, ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਲਖਿ ਚਿਤਵਨ ਤੀਨ[5]। ਅਬਨਾਕ੍ਰਿਤ ਕਿ ਵੈਸ਼੍ਵਾਨਰ ਕੋ ਹਿਰਨਗਰਭ ਆਤਮ ਚਿਤ ਚੀਨ[6]। ਚਿਤਵਹਿ ਏਕ ਆਤਮਾ ਇਨ ਪ੍ਰਤਿ, ਕਿਧੌਂ ਉਪਾਸਹਿ ਸਗੁਣ ਪ੍ਰਬੀਨ[7]। ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ ਚਿੰਤਨ ਕਿਂਵਾ ਨ੍ਰਿਗੁਣ ਉਪਾਸ ਭਾਵ ਇਕ ਭੀਨ[8] ॥ ੨੮ ॥ ਅਥ ਪੱਖਾਂਤਰ[9]:– ॥ਸੈਯਾ ਛੰਦ ॥ ਅਕਾਰ,ਉਕਾਰ, ਮਕਾਰ, ਨਾਦਬਿੰਦ, ਬਿਧੁ,ਹਰਿ, ਸ਼ਿਵ, ਕਿ ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਜਾਨ[10]। ਛਿਤ, ਆਪ, ਤੇਜ, ਵਾਯੁ, ਨਭ, ਰਵਿ ਸਸਿ, ਪੁਰਖ ਸ ਏਤਤ ਆਤਮ ਮਾਨ[11]। ਇਕ ਉਪਾਸਯ, ਅਰੁ ਕਰਿ ਉਪਾਸਨਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਏਕ ਸਮਾਨ[12]। ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਉਪਾਸਨਾ ਕਿਂਵਾ[13] ਕਹੈਂ ਅਪਰ

---

[1]ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਟ ਦੇ ਸਾਧਨ (ਲਈ ਕੀਤੇ ਕਰਮ) ਚ੍ਰਿਤ ਚੰਦ੍ਰਾਯਣ ਆਦਿ (ਬ੍ਰਤ) ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰਮ ਪਛਾਣੋ। [2]ਅਗਨਿਹੋਤ੍ਰ ਤੇ ਜੋਤਿਸ਼ਟੋਮ ਆਦਿ 'ਕਾਮਯ' ਕਰਮ ਹਨ, ਵੇਦ ਨੇ ਐਸੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। [3]ਬ੍ਰਹਮਣ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਮਾਰਨਾ ਇਹ 'ਨਖਿੱਧ' ਕਰਮ ਹੈ। [4](ਹੋਰ ਗਲਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਸੰਬੰਧੀ)। [5]ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨੂ ਸ਼ਿਵ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ 'ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ' ਜਾਣਕੇ ਚਿਤਵਨਾ (ਇਹ ਉਪਾਸਨਾ ਹੈ)। [6](ਅਥਵਾ ਅਬਨਾਕ੍ਰਿਤ) ਈਸ਼ਰ ਜਾ ਵਿਰਾਟ (ਜਾ) ਹਰਨ ਗਰਭ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ ਪਛਾਣ ਕੇ। [7]ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਾ (ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ) ਇਕ ਜਾਣਕੇ ਚਿਤਵੇ। ਅਥਵਾ ਸਗੁਣ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀ [ਪ੍ਰਬੀਨ=ਸਿਆਣਾ ਪੁਰਖ ਭਾਵ ਅਧਿਕਾਰੀ]। [8](ਅਥਵਾ) ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਅਥਵਾ ਇਕੋ ਨਿਰਗੁਣ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਦੇ ਭਾਵ(ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵ) ਵਿਚ ਭਿੱਜਾ ਰਹੇ। [9]ਦੂਜੇ ਪੱਖ ਦਾ ਹੋਰ ਰੂਪ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:– [10](ਓਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਦੀ ਵਿਧਿ:–) ਐੜੇ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾਂ, ਉੜੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਮੰਮੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਨਾਦ ਬਿੰਦੁ (ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਨੂੰ) ਸਦਾ ਸ਼ਿਵ ਸਮਝਕੇ (ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੇ)। [11]ਵਿਰਾਟ ਸਮੇਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਮੰਨਕੇ (ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੇ)। [12]ਇਕ ਉਪਾਸਯ ਹੈ (ਤੇ ਇਕ) ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, (ਉਪਾਸਯ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਉਪਾਸਕ) ਆਤਮਾ ਹੈ, (ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ) ਇਕ ਕਰਕੇ ਉਪਾਸੇ। [13]ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਉਪਾਸਨਾ ਹੈ [ਪ੍ਰਤੀਕੋਪਾਸਨਾ=ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਜਾ ਮੂਰਤੀ ਆਦਿਕ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰਕੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨੀ]।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਨੀਅਹਿ ਦੈ ਕਾਨ[1] ॥ ੨੯ ॥ [2]ਅਥਵਾ ਵਿਲੈ ਅਕਾਰ ਉਕਾਰੇ, ਵਿਲੈ ਉਕਾਰ ਮਕਾਰ ਮਝਾਰ।ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰ ਮਹਿ ਕਰਿ ਮਕਾਰ ਲੈ,ਅਰਧਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਪੁਰਖ ਉਦਾਰ।ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਏਵ ਤਿਸ਼੍ਟਤੇ,ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਸ਼ੇਖਬਿਚਾਰ[2]। ਇਤ ਉਪਾਸਨਾ ਨਰ ਕੁਰਯਾਤਹਿ, ਛਿਨ ਛਿਨ ਲੀਜਹਿ ਉਰਧਾਰ[3] ॥ ੩੦ ॥ ਅਬ ਗਿਆਨ ਕਾਂਡ ॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ਛੰਦ ॥ 'ਸਤਜੇ ਗਯਾਨ ਮਨੰਤ ਬ੍ਰਹਮ*' ਜੁ 'ਤੱਤ੍ਵਮਸ੍ਯਾਦਿ†' ਵਾਕਜ ਜੋ ਚਾਰ। 'ਸਰਬਾਤਮ ਬ੍ਰਹਮ[4]' 'ਬ੍ਰਹਮਸ੍ਰਬਾਤਮ[5]' ਅਦੁਤੀ ਦ੍ਵੈਤ ਨਾਸਤੀ ਧਾਰ[6]। [7]ਸਤਜੇ ਗਯਾਨ ਮਨੰਤ ਆਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ ਏਕ ਅੱਦ੍ਵੈ ਨਿਰਧਾਰ[7]। [8]ਸਤਜੇ ਸਤਜੇ ਗਯਾਨੇ ਗਯਾਨੇ ਇਕੰ,ਅਨੰਤ ਮਨੰਤਬਿਚਾਰ[8]॥੩੧॥ਇਕਮੇਵਾਦੁਤੀਯੰਬ੍ਰਹਮੰਨੇਹ ਨਾਨਾ-ਸਤਿ ਕਿੰਚਨ ਸੋਇ[9]।ਕਰਮ ਉਪਾਸਨ ਦੁਊ ਬਿਵਰਜਤਿ[10], ਪੁਰਖ ਸਾਧਨ ਤੇ ਬਰਜਤਿ ਹੋਇ[11]। ਕੇਵਲ ਗਯਾਨ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਤਿਸ਼੍ਟਤਿ ਗਯਾਨ ਕਾਂਡ ਕੋ ਲੱਛਨ ਜੋਇ[12]।ਗਯਾਨਕਾਂਡ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਕਹੈਂ ਸਭਿ ਵੇਦ ਅੰਤ ਵੇਦਾਂ-ਤਕ ਹੋਇ[13] ॥੩੨॥ [14]ਜਹਿਂ ਲੌ ਪੁਰਖ ਸਾਧਨ ਕਰਤੱਬਨੇ ਪੁਰਬ ਮਿਮਾਂਸਾ

---

[1]ਕੰਨ ਦੇਕੇ ਸੁਣੋ ਹੋਰ ਜਹਿੰਦੇ ਹਾਂ:—[2]ਅਥਵਾ ਅਕਾਰ ਨੂੰ ਉਕਾਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰੇ ਤੇ ਉਕਾਰ ਨੂੰ ਮਕਾਰ ਵਿਚ ਤੇ ਮਕਾਰ ਨੂੰ ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਵਿਚ, ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਨੂੰ ਪੁਰਖ ਵਿਚ(ਲੀਨ ਕਰੇ), ਤੇ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤ, (ਹੁਣ) ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ,ਵਿਚਾਰ ਲਓ। ਸ਼ੁਧ ਆਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਲਖਿਆ ਗਿਆ। [3]ਐਉਂ ਆਦਮੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੇ, ਅੱਠੋ ਅੱਠ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਓ। [4]ਇਹ ਸਭ ਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਸਭ ਦਾ ਆਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। [5]ਬ੍ਰਹਮ ਸਰਬਾਤਮ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਸਭ ਦਾ ਆਤਮਾ ਹੈ। [6](ਬ੍ਰਹਮ) ਅਦੁਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਦ੍ਵੈਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, (ਐਸਾ ਸ਼ੁਧ) ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ। [7]ਆਤਮਾ ਸਤਜ ਹੈ, ਗਯਾਨ ਹੈ, ਅਨੰਤ ਹੈ (ਉਸ ਆਤਮਾ ਨੂੰ) ਇਕ ਅਦ੍ਵੈਤ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰੇ। (ਕੀਕੂੰ ? ਐਉਂ:—) [8](ਉਹ ਬੀ) ਸੱਤਜ ਹੈ (ਉਹ ਬੀ) ਸਤਜ ਹੈ, (ਉਹ ਬੀ) ਗਯਾਨ ਹੈ (ਉਹ ਬੀ) ਗਯਾਨ ਹੈ, (ਉਹ ਬੀ) ਇਕ ਹੈ (ਉਹ ਬੀ) ਇਕ ਹੈ, (ਉਹ ਬੀ) ਅਨੰਤ ਹੈ (ਉਹ ਬੀ ਅਨੰਤ ਹੈ (ਐਸਾ) ਵਿਚਾਰਕੇ। [9]ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਇਕ ਹੀ ਅਦੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਨਾਨਤ੍ਵ ਕਿੰਚਤ ਬੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਇਕੰ, ਏਵ, ਅਦ੍ਵਿਤੀਯੰ, ਬ੍ਰਹਮ, ਨ, ਨਾਨਾ, ਅਸਤਿ, ਕਿੰਚਨ]। [10]ਦੋਵੇਂ ਮਨ੍ਹੇ ਹਨ। [11]ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਾਧਨੇ ਜੋਗ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਮਨ੍ਹੇ ਹਨ। [12]ਕੇਵਲ ਗਯਾਨ ਮਾਤ੍ਰ ਵਿਚ ਹੀ ਟਿਕ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਗਯਾਨ ਕਾਂਡ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ। [13]ਸਾਰੀਆਂ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਨੂੰ ਗਯਾਨ ਕਾਂਡ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਵੇਦ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵੇਦਾਂਤ ਬੀ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। [14](ਵੇਦ ਤੇ ਵੇਦਾਂਤ ਦਾ ਫਰਕ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:—)

*ਇਹ ਅਵਾਂਤਰ ਵਾਕ ਹੈ ਜੋ ਪਿੱਛੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਤੈਤਿਰੀਯ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਬ੍ਰਹਮਵਲੀ—ਅਨੁਵਾਕ ੧ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ।

†ਇਹ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਹੈ ਅਰ ਚਾਰੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਪਿੱਛੇ ਆ ਚੁਕੇ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਹਿ ਬਖਾਨ[੧] । [੨]ਤਹਿ ਲਗ ਸ਼ਬਦ ਬੇਦ ਇਹ ਕਹੀਯਹਿ ਜਹਾਂ ਜਾਨਿ ਵੈ ਜਾਨ ਸੁਜਾਨ । ਸੋ ਵੇਦਾਂਤ ਭਾਖੀਯਹਿ ਆਖਯ[੩] ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੇਦ ਪਹਿਚਾਨ । ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਲਖਿ ਸਰੂਪ ਕੋ ਸਗਰੇ ਸਫਲ ਤਬਹਿ ਮਨ ਮਾਨ' ॥੬੩॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਗਯਾਨ ਬਿਚਾਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਤਾਲੀਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੪੩ ॥

੪੪. [ਜੋਗ ਵਰਨਨ]।

ਅਥ ਜੋਗ:-॥ਸ੍ਵੈਯਾ ਛੰਦ॥ 'ਅੰਗ ਜੋਗ ਕੇ ਅਸ਼ਟ ਗਿਨੀਅਹਿ ਜਮ[੧], ਅਰ ਨੇਮ[੨],ਸੁ ਆਸਨ, ਤੀਨ । ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ[੪],ਰੁ ਪ੍ਰਤਯਾਹਾਰਹਿ, ਔਰ ਧਾਰਨਾ ਧਯਾਨ, ਪ੍ਰਬੀਨ । ਅਸ਼ਟਮ ਅੰਗ ਸਮਾਧਿ, ਲਖੀਜੈ, [੧]ਪੁਰਬ ਯਮ: ਪੰਦਰਾਂ ਬਿਧਿ ਚੀਨ[੩]ਆਲਸ, ਬਿਖੇਪ, ਪਰਮਾਦਿ, ਜੁ ਨਿੰਦ੍ਰਾ, ਇਨ ਚਾਰਨ ਤੇ ਮਨ ਹੁਇ ਹੀਨ[੪]॥੧॥ਜਥਾ ਲਾਭ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿਨ ਦ੍ਵੈ[੫], 'ਮੋਨ'ਤ੍ਰਯ ਮਿਥਯਾ ਬਚ ਹੋਇ[੬]। ਸ਼ਬਦਾਦਿਕ ਕੇ ਬਿਖਯ ਤਯਾਗਨਿ 'ਇੰਦ੍ਰਯ ਨਿਗ੍ਰਹਿ' ਚਾਰ ਜੋਇ[੭] । 'ਦਯਾ' ਭੂਤ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸੰਗ ਵੈਰ ਨ[੮], 'ਆਰਜਵ' ਬਿਨਾ ਕੁਟਲਤਾ ਜੋਇ[੯]।'ਦਾਖਯ'ਬਿਵਹਾਰਨਮਹਿ ਚਾਤੁਰ[੧੦]ਆਗ੍ਰਹਿ[†]ਕੋ ਤਯਾਗਨੋ ਸੋਇ[*] ॥੨॥ ਮਨ ਤੇ ਕਰੈ[‡] ਨ ਦੰਭ ਕਮਾਵੈ ਇਕ ਲਾਲਸ ਕਰਿਬੇ ਕਲਯਾਨ[੧੧]। ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ਜੁ ਤਿਸਕੋ ਬਰਤੈ ਆਨੰਦ ਮਾਨਿ[੧੨]। ਹੋਰਿ

---

[੧]ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਜਿਗਯਾਸੂ ਦੇ ਸਾਧਣੇ ਜੋਗ ਕਰਤੱਬ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਬ ਮਿਮਾਂਸਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [੨]ਉਥੋਂ ਤਾਈਂ ਪਦ 'ਵੇਦ' ਕਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਜਾਣੇ ਜਾਣਨ ਜੋਗ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈਦਾ ਹੈ ਹੇ ਸੁਜਾਨ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਵੇਦਾਂਤ' ਕਹੀਦਾ ਹੈ। [੩](ਹੁਕ ੧, ਯਮ ਚਲਿਆ)। [੧](ਪਹਿਲਾ ਯਮ ਹੈ ਨਿਰਾਲਸਤਾ—) ਆਲਸ, ਵਿਖੇਪ, ਪ੍ਰਮਾਦਿ, ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਹਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਸਦਾ ਰਹੇ। [੫]ਦੂਜਾ (ਸੰਤੋਖ) ਜੋ ਮਿਲੇ ਉਸ ਪਰ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ। [੬](ਤੀਸਰਾ ਹੈ) ਮੋਨ (ਅਰਥਾਤ) ਮਿਥਿਆ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ। [੭](ਚੌਥਾ ਹੈ) ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਨਿਗ੍ਰਹ—(ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ) ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਤਯਾਗਣਾ। [੮](ਪੰਜਵਾਂ ਹੈ) ਦਇਆ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਣਧਾਰੀ ਜੀਵ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਾ ਹੋਣਾ। [੯](ਛੇਵਾਂ ਹੈ) ਆਰਜਵ:—ਜੋ ਕੁਟਿਲਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। [੧੦](ਸੱਤਵਾਂ ਹੈ) ਦਾਖਯ:—ਵਿਵਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਹੋਣਾ ਤੇ ਹਠ ਦਾ ਤਿਆਗ। [੧੧](ਅੱਠਵਾਂ ਹੈ) ਨਿਰਦੰਭਤਾ—ਨਾਂ ਮਨ ਨਾਲ ਦੰਭ ਕਰੇ ਨਾਂ ਕਮਾਵੇ (ਕੇਵਲ) ਇਕ (ਆਪਣੇ) ਕਲਯਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰਖੇ। [੧੨]ਜੋ ਪਰਾਰਬਧ ਨਾਲ (ਪਦਾਰਥ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਮੰਨਕੇ ਵਰਤੇ।

[*]ਜੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪੰਜ ਯਮ ਗਿਣੇ ਹਨ ਪਰ ਯਾਗਵਲਕ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਪਾਰਸਕਾਰ ਗ੍ਰਹ ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਯਮ ੧੦ ਗਿਣੇ ਹਨ। [†]ਪ:—ਅੱਗ੍ਰਹ।

[‡]ਇਕ ਥਾਂ ਪਾਠ 'ਕਰੇ' ਭੀ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਯਾ ਹੈ।

ਪਦਾਰਥ ਅਪਰਨ ਕੇ ਢਿਗ ਨਹਿ ਮਤਸ਼ਰ ਕੌ ਧਰਹੁ ਸੁਜਾਨ[1]। 'ਆਸਤੱ-ਕਨ' ਜੋ ਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਦੇ ਤਿਨ ਮਹਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ੀ ਮਨ ਜਾਨ[2]॥੩॥ ਕੋਮਲਤਾ ਕੌ ਕਹੈਂ 'ਮਾਰਦਵ'[3], ਉਰ ਨਿਸ਼ਕ੍ਰੋਧ 'ਛਿਮਾ' ਇਸ ਨਾਮ[4]। ਰਜ ਤਮ ਗੁਣ ਬਿਨ ਅੰਤਸ਼ ਕਰਣੈ 'ਭਾਵ ਸ਼ੁੱਧ' ਭਾਖਹਿ ਅਭਿਰਾਮ[5]। ਪਰ ਕੌ ਪੀਰ ਨ ਦੇ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਤੇ ਨਾਮ 'ਅਹਿੰਸਾ' ਲਖਿ ਸੁਖ ਧਾਮ[6]। ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਸੋ ਅਸ਼ਟ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਮੈਥੁਨ ਤਯਾਗਨਿ ਹ੍ਵੈ ਨਿਸ਼ਕਾਮ[7] ॥ ੪ ॥ [8]'ਸਿਮਰਣ, ਸ਼੍ਰਵਣ, ਕੇਲ ਅਰ ਦੇਖਣ, ਗੁਹਜ ਭਾਖਣ, ਸੰਕਲਪ ਸੁ ਕੀਨ। ਅੱਧਿਵਸਾਯੇ, ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਿਵਰਤੈ ਇਹ ਮੈਥੁਨ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਬਿਹੀਨ[8]। ਜਨਮ ਰੋਗ ਦੁਖ ਤਥਾ ਜਰਾ ਦੁਖ ਤ੍ਰੈ ਕੋ ਚਿਤਵਨ ਸਿੰਮ੍ਰਤਿ ਚੀਨ[9]। ਮਨ ਤਨ ਪ੍ਰਾਣ ਰਿਖੀ-ਕਿਨ ਦੁਖ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਲ ਰਹੇ ਸੁ ਧ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਬੀਨ[10] ॥੫॥ ਯਮ ਦਸ ਪੰਚ ਕਹੇ ਇਕਿ ਅੰਗਹਿ, ਦੂਸਰ ਅੰਗ ਨੇਮ ਅਠ ਸਾਤ[11]*। ਸਮੇ ਉਚਿਤ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰੈ ਜਲ, ਜੋਗ ਸਾਧਨ ਇਹ ਸੌਚ ਸੁ ਗਾਤ[12]। ਅੰਤਹਕਰਣ ਸੌਚ ਇਮ

---

[1]ਹੋਰਨਾਂ ਪਾਸ ਪਦਾਰਥ ਦੇਖਕੇ ਈਰਖਾ ਨਾ ਕਰੋ ਹੇ ਬੁੱਧੀਵਾਨੋ! [2](ਨੌਵਾਂ ਹੈ) ਆਸਤੱਕਸ:— ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਨ ਦਾ ਸਿਦਕ ਹੋਣਾ ਇਹ ਜਾਣ ਲਓ। [3](ਦਸਵਾਂ ਹੈ) ਮਾਰਦਵ:—ਕੋਮਲਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [4](ਗਯਾਰਵੇਂ ਦਾ) ਨਾਮ ਹੈ ਖਿਮਾ:— ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਕ੍ਰੋਧ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ। [5](ਬਾਰਵੇਂ ਨੂੰ) 'ਭਾਵ ਸ਼ੁਧਿ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:—ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੂੰ ਰਜੋ ਤਮ ਸਤੋ ਗੁਣ ਤੋਂ ਸੁਹਣਾਂ ਸਾਫ ਰੱਖਣਾ। [6](ਤੇਰਵੇਂ ਦਾ) ਨਾਮ ਅਹਿੰਸਾ ਹੈ:—ਬਾਣੀ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਪੀੜਾ ਨਾ ਦੇਣੀ, ਇਹ ਜਾਣੋ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। [7](ਚੌਦਵਾਂ ਹੈ) ਬ੍ਰਹਮ ਚਰਜ:—ਅੱਠ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਿਥਨ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਕਾਮ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ। [8]ਅੱਠ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮਿਥਨ ਇਹ ਹੈ:—੧. (ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ) ਸਿਮਰਣ। ੨. (ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ) ਸੁਣਨੀਆਂ। ੩. ਕੇਲ ਕਰਨੇ। ੪. ਦੇਖਣਾ। ੫. ਲੁਕ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ (ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ)। ੬. ਚਿਤ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪ (ਪੱਕਾ) ਕਰਨਾ। ੮. ਮੈਥੁਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਿਚ ਵਰਤਣਾ। ਮਿਥੁਨ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠ ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ। [9](ਪੰਦ੍ਰਵਾਂ ਯਮ ਹੈ) ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ ਦੇ ਧ੍ਰਿਤੀ:—ਜਨਮ ਰੋਗ ਤੇ ਬੁਢੇਪੇ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਇਹ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ ਜਾਣੋ। (ਕਈਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ ਧ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ ਵਖੋ ਵੱਖ ਦੋ ਯਮ ਹਨ)। [10](ਸੋ) ਮਨ ਪ੍ਰਾਣ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਦੁਖ ਆਏ ਤੇ ਨਿਸਚਲ ਰਹਿਣਾ ਇਹ ਧ੍ਰਿਤੀ ਹੈ। [11](ਯੋਗ ਦੇ) ਪਹਿਲੇ ਅੰਗ 'ਯਮ' ਦੇ ਪੰਦ੍ਰਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ ਹਨ, ਦੂਸਰਾ ਅੰਗ ਨੇਮ ਬੀ ਪੰਦ੍ਰਾਂ (ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ)। [12](ਪਹਿਲਾ ਨੇਮ ਹੈ ਇਸ਼ਨਾਨ)—ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਜਲ ਨਾਲ ਨ੍ਹਾਵੇ ਯੋਗ ਸਾਧਨੇ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁਧੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

*ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ੫ ਤੇ ਯਾਗ: ਸਿੰਮ੍ਰ: ਨੇ ੧੦ ਨਿਯਮ ਗਿਣੇ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਨੋ ਭਾਵ ਸ਼ੁੱਧ ਧਰਮ ਤੇ ਹੁਇ ਜਾਤਿ[੧] । ਜੋਗ ਸਾਧਿਬੇ ਮਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪੂਜਨ 'ਕ੍ਰਿਤੁ' ਨਾਮ ਨੇਮਸੁ ਬੱਖਨਾਤਿ[੨] ।੬। ਸੱਤ੍ਯ ਅਰਥਲੇ ਕਹੈ 'ਸੱਤ੍ਯ' ਸੋ[੩], ਪ੍ਰਣਵ ਜਾਪ ਕੋ 'ਜਪੁ' ਕਹਿਯੰਤਿ[੪] । ਜਠਰਾਗਨ ਮਹਿ ਜੁਗਤ ਅਹਾਰੋ ਹੋਮਹਿ ਭਲੇ 'ਹੋਮ' ਲਖਿਯੰਤਿ[੫] । 'ਤਰਪਣ' ਜਲ ਪੀਵਹਿ ਸੁਰਸਰਿਕੇ[੬], ਇੰਦ੍ਰੀ ਨਿੱਗ੍ਰਹਿ 'ਤਪ' ਸੁ ਤਪੰਤਿ[੭] । ਮੁਮੁਖੀ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ਨਿ 'ਦਾਨ' ਸੁ[੮], 'ਤਤਿੱਖਤਾ' ਰਾਗ ਰੁ ਦ੍ਵੈਖ ਸਹੰਤਿ[੯] ॥ ੭ ॥ ਖਾਇ ਅਹਾਰ ਸੂਰ ਸੁਰ 'ਬ੍ਰਤ' ਸੋ[੧੦], ਖਾਇ ਅਯੁਕਤਿ ਨ ਇਹ 'ਉਪਵਾਸ'[੧੧] । 'ਨਿਰਅਗਨੀ' ਸੋ ਅਗਨ ਨ ਤਾਪਹਿ[੧੨] 'ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਰਜਨ' ਸੰਗ ਨ ਤਾਸ[੧੩] । 'ਮਾਦਕ ਬਰਜਨ' ਭੰਗ ਆਦਿ ਜੋ ਪਾਨਿ ਨ ਕਰਹਿ ਅਮਲ ਨਿਰਜਾਸ[੧੪] । ਇਹ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਗਿਨ ਨੇਮ ਕਹੇ ਸਭਿ ਅੰਗ ਜੋਗ ਕੇ ਦੁਤਿਯ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੮ ॥ [੧੫]ਲਖ ਚੌਰਾਸੀ ਜੋਨਿ ਜੀਵ ਕੀ ਬੈਠਕ ਤਿਤੀ ਸੁ ਆਸਨ ਜਾਨਿ[੧੬] । ਤਿਨ ਮਹਿ ਸਾਰ ਚੁਰਾਸੀ ਲਖੀਯਹਿ, ਸਾਰ ਇਨਹੁੰ ਮਹਿ ਖੋੜਸ ਮਾਨ । [੧੭]'ਸੁਸਤ੧', 'ਪਦਮ੨', 'ਗੋਮੁਖ੩', ਅਰੁ 'ਹੰਸੰ੪', ਆਸਨ ਚਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਸਮਾਨ[੧੮] । 'ਗਰੁੜ੫', 'ਨਾਗ੬', 'ਕੂਰਮ੭', 'ਨਰਸਿੰਘਹਿ੮', ਚਾਰਹੁੰ ਬਿਸ਼ਨੁ ਕੇਰ ਪਹਿਚਾਨ[੧੯] ॥ ੯ ॥ 'ਵੀਰ੯', 'ਮਯੂਰ੧੦', 'ਵੱਜ੍ਰ੧੧',

[੧](ਦੂਸਰਾ ਨਿਯਮ ਹੈ)—ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਸੋਚ:—ਇਹ ਸ਼ੁੱਧਤਾ (ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਬਾਰਵੇਂ ਯਮ) 'ਭਾਵ ਸ਼ੁੱਧੀ' ਤੋਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । [੨](ਤੀਸਰਾ) ਨੇਮ 'ਕ੍ਰਿਤੁ' ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, (ਉਹ ਹੈ) ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪੂਜਨ । [੩](ਚੌਥਾ ਹੈ ਸਤ੍ਯ:—) ਸੱਚ ਆਖੇ ਤੇ ਸੋਈ (ਸੱਚ ਹੀ) ਭਾਵ ਹੋਵੇ । [੪](ਪੰਜਵਾਂ ਹੈ) ਜਪ:—ਪ੍ਰਣਵ 'ਓ' ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਭਾਵ ਨਾਮ ਜਪਣਾਂ । [੫](ਛੇਵਾਂ ਨੇਮ) ਹੋਮ ਨੂੰ ਲਖੋ:—ਜਠਰ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਮੁਨਾਸਬ ਭੋਜਨ ਹੋਮ ਕਰਨਾ । [੬](ਸੱਤਵਾਂ ਹੈ) ਤਰਪਣ, ਜੋ ਗੰਗਾ ਦਾ ਜਲ ਪੀਵਣਾ । [੭](ਅੱਠਵਾਂ ਹੈ) ਤਪ:—ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਰੂਪ ਤਪ ਕਰਨਾ । [੮](ਨਾਵਾਂ ਹੈ) ਦਾਨ:—ਮੁਮੁੱਖੂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ । [੯](ਦਸਵਾਂ ਹੈ) ਤਤਿੱਖਤਾ, (ਉਹ ਹੈ) ਰਾਗ ਤੇ ਦ੍ਵੈਖ ਨੂੰ ਸਹਿਣਾ । [੧੦](੧੧ਵਾਂ) ਬ੍ਰਤਿ ਹੈ:—ਆਹਾਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਖਾਵੇ ਜਦ ਸੂਰਜ ਸੁਰ ਭਾਵ ਸੱਜੀ ਸੁਰ ਚਲਦੀ ਹੋਵੇ । [੧੧](ਬਾਹਰਵਾਂ) ਹੈ ਉਪਵਾਸ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੱਥ ਕੁਪੱਥ ਨਾ ਖਾਵੇ । [੧੨](ਤੇਹਰਵਾਂ ਹੈ) ਨਿਰਅਗਨੀ (ਉਹ ਹੈ ਕਿ) ਅੱਗ ਨਾ ਸੇਕੇ । [੧੩](ਚੌਧਵਾਂ ਹੈ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਰਜਨ (ਉਹ ਹੈ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸੰਗ ਨਾ ਕਰਨਾ । [੧੪](ਪੰਦ੍ਰਵਾਂ ਹੈ) ਮਾਦਕ ਬਰਜਨ (ਉਹ ਹੈ) ਭੰਗ ਆਦਿਕ ਅਮਲ ਨਾਂ ਪੀਵੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ । [੧੫]ਹੁਣ ਆਸਨ ਦੁਰਿਆ:—[੧੬]ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਿਨੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਹਨ ਉਤਨੇ ਆਸਨ ਜਾਣੋ । [੧੭](ਹੁਣ ੧੬ ਆਸਣ ਦਸਦੇ:—) [੧੮]ਇਹ ਚਾਰ ਆਸਣ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਜਾਣੋ । [੧੯]ਬਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ (ਇਹ) ਚਾਰੇ ਆਸਨ ਪਛਾਣੋ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਸਿੱਧ੧੨' ਚਾਰਹੁ ਰੁਦ੍ਰਾਸਨ ਇਹ ਕਰੈ ਬਨਾਇ[੧]। ਹੋਤਿ 'ਭਗਾਸਨ੧੩'
ਕਹੈਂ ਸ਼ਕਤਿ ਕੋ[੨], ਸ਼ਿਵ ਕੋ 'ਪਸਚਮਤਾਨ੧੪' ਸੁਹਾਇ[੩]। 'ਧਨੁਖ੧੫'
'ਉਤਾਨ੧੬' ਦੋਇ ਇਹ[੪], ਸਭਿ ਕੇ ਸੋਲਹਿ ਆਸਨ ਦਏ ਬਤਾਇ[੫]।
ਪਖ੍ਯਾਂਤਰ ਖੋੜਸ ਮਹਿ ਚਾਰਹੁੰ ਹੈਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੋ ਦੇਉਂ ਸੁਨਾਇ[੬]:—॥ ੧੦ ॥
'ਸਿੰਘ,' 'ਪਦਮ,' 'ਸਿੱਧ,' 'ਭੱਦ੍ਰ' ਚਾਰ ਗਿਨ, ਇਨ ਮਾਂਹਿ ਦ੍ਵੈ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ
ਲਖਿਯੰਤਿ। ਸਿੱਧ, ਪਦਮ, ਇਨ ਦ੍ਵੈ ਮਹਿ 'ਸਿਧ' ਬਰ[੭] ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਆਸਨ ਕਰਿਯੰਤ*। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਤ੍ਰਿਧਾ[੮],ਇਕ 'ਉੱਤਮ੧,' 'ਮੱਧਮ੨,'
ਅਰੁ 'ਕਨਿਸ਼ਟ੩,' ਜਨਿਯੰਤ। ਦ੍ਵਾਦਸ਼ ਮਾਤ੍ਰ ਚੰਦ ਕਰਿ ਪੂਰਿ
ਕੁੰਭਕ ਸ਼ਕਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਰਖੰਤਿ[੧੦] ॥ ੧੧ ॥ ਰੇਚੈ ਖੋੜਸ ਮਾਤ੍ਰ ਸੂਰਜ
ਕਰਿ[੧੧] ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ 'ਕਨਿਸ਼ਟ' ਪਛਾਨ। ਇਸੈ ਕਰਹਿ ਦੁਗੁਨੀ ਕਹਿ
'ਮੱਧਮ[੧੨]', ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਮਾਤ੍ਰਾ† ਸੁ 'ਉੱਤਮ' ਜਾਨਿ[੧੩]। ਉਠੈ ਬਿਰਤਿ
ਇਕ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੈ ਤਿਹ 'ਪ੍ਰੱਤ੍ਯਾਹਾਰ' ਨਾਮ ਪਹਿਚਾਨ[੧੪]। ਬਿਧਿ, ਹਰਿ,
ਹਰ ਕੀ, ਕੈ ਪੰਚ ਤਤ ਕੀ ਕਰਣ 'ਧਾਰਨਾ' ਇਸੈ ਬਖਾਨ[੧੫] ॥੧੨॥ ਏਕ
ਬਿਖੈ ਬ੍ਰਿਤ ਟਿਕਹਿ 'ਧ੍ਯਾਨ' ਸੋ ਲਖਹੁ[੧੬], 'ਸਮਾਧੀ' ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ[੧੭]।ਇਕ
'ਸਵਿਕਲਪ' ਦੁਤੀ 'ਨਿਰਵਿਕਲਪ‡', ਅੰਗ ਜੋਗ ਕੇ ਅਸ਼ਟ ਬਿਚਾਰ।

---

[੧]ਇਹ ਚਾਰੇ ਰੁੱਦ੍ਰ ਦੇ ਆਸਨ ਹਨ। [੨]ਭਗਾਸਨ ਦੇਵੀ ਦਾ ਆਸਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [੩]'ਪਸਚਮਤਾਨ' (ਨਾਮੇ) ਸ਼ੋਭਨੀਕ (ਆਸਨ) ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਹੈ। [੪]ਇਹ ਦੋ ਹੋਰ ਹਨ। [੫]ਸਭਨਾ ਦੇ ਮਿਲਾਕੇ ਏਹ ੧੬ ਆਸਨ ਦੱਸ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। [੬]ਹੋਰ ਪੱਖ ਵਿਚ ੧੬ ਵਿਚੋਂ ੪ ਮੁੱਖ ਮੰਨੇ ਹਨ ਸੋ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ:— [੭]'ਸਿਧ' ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ। [੮]ਹੁਣ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਟੁਰਿਆ:—। [੯]ਇਹ ਤਿਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ। [੧੦]ਚੰਦ੍ਰ ਸੁਰ (ਖੱਬੀ ਨਾਸਕਾ) ਵਿਚ ੧੨ ਮਾਤ੍ਰਾ(ਭਾਵ ਬਾਰਾਂਵਾਰ ਓਅੰਕਾਰ) ਉਚਾਰਕੇ ਪੂਰੇ ਭਾਵ ਸ੍ਵਾਸ ਖਿੱਚੇ ਤੇ ਜਿੰਨੀ ਮਿਕਦੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੋਵੇ ਉਨਾ ਕੁੰਭਕ ਰੱਖੇ। [੧੧]ਖੋੜਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਉਚਾਰਕੇ ਸੂਰਜ ਸੁਰ ਦੁਆਰਾ ਰੇਚਕ ਕਰੇ ਭਾਵ ਕੱਢੇ। [੧੨]ਇਸ ਤੋਂ ਦੁਗਣਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੱਧਮ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਹੈ। [੧੩]ਉਸਨੂੰ ਉਤਮ ਜਾਣੋ। [੧੪]ਪ੍ਰਤ੍ਯਾਹਾਰ ਨਾਮ ਇਸਦਾ ਪਛਾਣੋ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕ ਬ੍ਰਿਤੀ ਉਠੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਵੇ ਭਾਵ ਰੋਕ ਲਵੇ। [੧੫](ਚਿਤ ਨੂੰ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਯਾ ਸ਼ਿਵ ਯਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜਾਂ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚ ਧਾਰ ਲੈਣ ਨੂੰ ਧਾਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਟਿਕਾਉ ਕਰਨਾ। ਪਰ ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚਿਤ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਰੱਖਣਾ ਧਾਰਨਾ ਹੈ]। [੧੬]ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਟਿਕਣੀ (ਇਸਨੂੰ)'ਧ੍ਯਾਨ' ਜਾਣੋ। [੧੭](ਅਗੇ)ਸਮਾਧੀ ਹੈ ਸੋ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ।

*ਸਿਧ ਆਸਨ ਤੇ ਪਦਮਾਸਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁ:ਨਾ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੂਰ:ਅਧ੍ਯਾਯ ੪੮ ਅੰਕ ੬੦ ਤੋਂ ਅੱਗੇ। †ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਭਾਵ ਓਂਕਾਰ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਵਿਚ ਜੋ ਸਮਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ‡ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀਗੁ: ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੂ: ਅਧ੍ਯਾ: ੪੮ ਅੰਕ ੭੬ ਤੋਂ ਅੱਗੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary　　NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ੍ਰੋਤ੍ਰ[2], ਤ੍ਵਚਾ[3], ਚਖੁ[4], ਜੀਹ[5], ਰੁ ਨਾਸ[6], ਗ੍ਯਾਨਿੰਦ੍ਰੀ ਏਹ ਪੰਚ ਉਚਾਰ[7]। ਵਾਕ[8], ਪਾਨ[9], ਪਦ[10], ਗੁਦਾ, ਉਪਸਥ[11], ਪੰਚ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰ ਉਰਧਾਰ[12] ॥੧੩॥ ਸ਼ਬਦ[13], ਸਪਰਸ[14], ਰੂਪ, ਰਸ[15], ਗੰਧਜੇ[16], ਬਿਖਯ ਪੰਚ ਗ੍ਯਾਨਿੰਦ੍ਰੀ ਕੇਰ[17]। ਕਹਿਣ[18], ਗ੍ਰਹਣ[19], ਗਤਿ[20], ਅਨੰਦ[21], ਬਿਸਰਗੀ[22], ਕਰਮੇਂਦ੍ਰੀ ਕੇ ਬਿਖਯ ਬਖੇਰ[23]। ਮਨ, ਬੁਧ, ਚਿਤ, ਅਹੰਕਾਰ ਚਤੁਸ਼ਟੈ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਰੂਪ ਇਹ ਹੇਰਿ[24]। ਸੰਕਲਪ[25], ਨਿਸ਼ਚੈ[26], ਅਨੁਸੰਧਾਨ[27], ਗਰਵ[28], ਜਥਾਕ੍ਰਮ ਬਿਖਯ ਨਿਬੇਰ[29] ॥੧੪॥ ਦਿਸ਼ਾ੧, ਪੌਨ੨, ਰਵਿ੩, ਜਲਪਤਿ[30]੪, ਛਿਤ[31]੫, ਸੁਰ[32], [33]ਅਗਨੀ੬, ਇੰਦ੍ਰ੭, ਉਪਿੰਦ੍ਰ੮, ਬਖਾਨ। ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ੯, ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ੧੦, ਸਸਿ[34]੧੧, ਬ੍ਰਹਮਾ੧੨, ਖੇਤ੍ਰੱਗ[35]੧੩, ਰੁਦ੍ਰ੧੪, ਦੇਵਤਾ ਜਾਨ[36]। [37]ਪ੍ਰਾਨ੧, ਅਪਾਨ੨, ਸਮਾਨ੩, ਉਦਾਨ੪, ਬ੍ਯਾਨ੫, ਨਾਗ੬, ਕੂਰਮ੭, ਪਹਿਚਾਨ। ਕਿਰਕਲ੮, ਦੇਵਦੱਤ੯, ਧਨੰਜਯ੧੦, ਇਹ ਦਸ ਬ੍ਯਸ਼ਟ ਗਿਨੀਜੈ ਪ੍ਰਾਨ[38] ॥੧੫॥ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸ਼ਕਤਿ ਤੇ ਪ੍ਰਾਨ ਸਮਸ਼ਟੈ, ਕਾਰਨ ਸੂਖਮ ਥੂਲ ਸਰੀਰ[39]। ਵੈਰਾਟ, ਸੂਤ੍ਰ, ਅੱਬਯਾਕ੍ਰਿਤ[40] ਜੋਈ ਇਹੀ

---

[1]ਪਿੱਛੇ (ਅੰਸੂ ੪੨ ਅੰਕ ੧੩, ਕਹੇ ਇੰਦ੍ਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੁਰਿਆ। [2]ਕੰਨ। [3]ਖਲੜੀ। [4]ਅੱਖਾਂ। [5]ਜੀਭ। [6]ਨਕ। [7]ਏਹ ਪੰਜ ਗਜਾਨਇੰਦ੍ਰਿਯ ਹਨ। [8]ਮੂੰਹ। [9]ਹੱਥ। [10]ਪੈਰ। [11]ਲਿੰਗ ਇੰਦ੍ਰੇ। [12]ਏਹ ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੇ ਸਮਝ ਲੈ। [13]ਆਵਾਜ਼। [14]ਛੁਹਣਾ। [15]ਸੁਆਦ। [16]ਖੁਸ਼ਬੋ। [17](ਪੰਜ) ਗਜਾਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਏਹ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ। [18]ਬੋਲਣਾ। [19]ਲੈਣਾ। [20]ਚਲਣਾ। [21](ਕਾਮ) ਸੁਆਦ। [22]ਮਲ ਤਯਾਗ। [23]ਏਹ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ। [24]ਭਾਵ ਏਹ ਚਤੁਸ਼ਟੈ ਅੰਤਹਕਰਣ ਹਨ। [25]ਫੁਰਨਾ (ਇਹ ਮਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ)। [26]ਇਹ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ)। [27]ਚਿੰਤਨ (ਇਹ ਚਿਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ)। [28]ਅਹੰ ਬ੍ਰਿਤੀ (ਇਹ ਅਹੰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ)। [29]ਪਿੱਛੇ ਕਹੇ ਚੌਹਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝ ਲਓ। (ਇਹ ਚੌਹਾਂ ਇੰਦ੍ਰੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਮੁੱਕੇ)। [30]ਵਰਣ। [31]ਧਰਤੀ। [32](ਏਹ ਪੰਜੇ ਗਜਾਨ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦੇ) ਦੇਵਤੇ ਹਨ। [33]ਅਗਨੀ, ਇੰਦ੍ਰ, ਉਪਿੰਦ੍ਰ, ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ ਤੇ ਜਮ (ਏਹ ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਹਨ)। [34]ਚੰਦ। [35]ਵਾਸ ਦੇਵ। [36]ਏਹ ਚਾਰ ਦੇਵਤੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੇ ਹਨ (ਏਹ ੪੨ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮੁੱਕੀ)। [37]ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਚੱਲੋ। [38]ਏਹ (ਪਿੱਛੇ ਕਹੇ) ਦਸ ਵਜਸ਼ਟੀ (ਪ੍ਰਤਯੇਕਤਾ) ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ। (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰਬਾਰਧ ਦੇ ਅਧਯਾਯ ੬੦ ਅੰਕ ੪੯,੫੦ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕੇ ਹਨ)। [39]ਕ੍ਰਿਯਾ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਕੇ 'ਪ੍ਰਾਣ' ਪਦ ਸਮਸ਼ਟੀ ਹੈ। ਕਾਰਣ, ਸੂਖਮ ਤੇ ਅਸਥੂਲ (ਏਹ ਤਿੰਨ) ਸਰੀਰ ਹਨ। ਏਹ ਤ੍ਰੈਏ ਸਰੀਰ ਭੀ ਵਜਸ਼ਟੀ ਸਮਸ਼ਟੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਵਜਸ਼ਟੀ ਤ੍ਰੈ ਸਰੀਰ ਜੀਵ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਹਿ ਆਏ ਹਨ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਸਮਸ਼ਟੀ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੁਣ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:—ਵੈਰਾਟ, ਸੂਤ੍ਰ, ਅਬਯਾਕ੍ਰਿਤ। [40]ਅਬਯਾਕ੍ਰਿਤ=ਮਾਇਆ।

ਸਮਸ਼ਟਿ ਸਰੀਰ ਗੰਭੀਰ[1]। [2]ਅਭਿਮਾਨੀ ਵਿਸ੍ਵ, ਤੈਜਸ, ਪ੍ਰਾਗਹਿ ਇਹ
ਬਯਸ਼ਟਿ ਕੇ ਤੀਨ ਸਧੀਰ।ਈਸੁਰ ਹਿਰਣਗਰਭ ਬੈਸ਼੍ਵਾਨਰ ਇਹ ਸਮਸ਼ਟਿ
ਅਭਿਮਾਨੀ ਬੀਰ॥੧੬॥ਬਯਸ਼ਟਿ ਸਮਸ਼ਟ ਅਧਯਸ੍ਤ ਲਖਹੁ ਦ੍ਵੈ ਜਿਮ ਸਰ-
ਪਾਦਿ ਜੇਵਰੀ ਮਾਂਹ[3]। ਸੀਪ ਬਿਖੈ ਰੂਪੋ ਜਿਮ ਕਲਪਤਿ[4] ਤਿਮ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ
ਚੇਤਨ ਆਹਿ। ਹੈ ਅੱਗਯਾਨ ਕਰਿ ਕਲਪਤਿ ਸਭਿ ਜਗ[5], ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨਿ
ਆਤਮ ਇਕ ਚਾਹਿ[6]। ਨਹੀਂ ਜੇਵਰੀ ਜਾਨਹਿ ਜੌ ਲਗ ਤੌ ਲਗ ਕਲਪ
ਕਲਪ ਦੁਖਪਾਹਿ[7] ॥੧੭॥ [ਪ੍ਰਲਯ:–][8]ਤਤ੍ਤ ਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ ਪੰਚ ਅਪੰਚਿਕ੍ਰਿਤ
ਜਬਿ ਸਗਰੇ ਲੈ ਤਾ ਕਹੁ ਪਾਹਿ।ਭੂਤ ਅਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ*ਪੁਨ ਸਾਰੇ ਅੱਬਯਾਕ੍ਰਿਤ
ਮੈਂ ਲੈ ਹੁਇ ਜਾਹਿ[9]ਭੂਤ ਸਥੂਲ ਹੋਇਂ ਲੈ ਜਬਹੂੰ ਯਾਂਕੋਂ'ਪ੍ਰਲੈ ਰੈਨ ਦਿਨ'
ਨਾਇ[9]ਸੂਖਮ ਭੂਤ ਹੋਤਿ ਲਯ ਜਾਨਹੁ 'ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਲੈ' ਸੁ ਨਾਮ ਕਹਾਇ[10]*
॥ ੧੮ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਸੱਚਿਦਾ ਨੰਦ ਗ੍ਯਾਨ ਤੇ ਸਭਿ ਕੋ ਜਬਿ ਅਭਾਵ ਹੁਇ
ਜਾਇ।ਸੀਪ ਰੱਜੁ ਕੋ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਇ ਜਬਿ ਰੂਪਾ ਸਰਪ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਭ੍ਰਾਇ[11]।
ਤਥਾ ਅਧ੍ਯਸ਼ਟ ਗ੍ਯਾਨ ਤੇ ਨਾਨਾ[12]ਹੁਇ ਅਭਾਵ ਸਭਿ ਦ੍ਵੈਤ ਬਿਲਾਇ[13]।

---

[1]ਇਹ ਤ੍ਰੈ ਮਹਾਨ ਸਮਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਹਨ। [2](ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਵਯਸ਼ਟੀ ਕਾਰਣ ਸੂਖਮ ਤੇ ਸਥੂਲ ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਵਿਸ਼ਵ, ਤੈਜਸ, ਪ੍ਰਾਗ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸਮਸ਼ਟੀ ਤ੍ਰੈਆਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨੀ, ਈਸ਼੍ਵਰ, ਹਿਰਣਗਰਭ ਤੇ ਵੈਸ਼੍ਵਾਨਰ ਹਨ। [3](ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ) ਵਯਸ਼ਟੀ ਤੇ ਸਮਸ਼ਟੀ ਦੋਵੇਂ ਕਲਪਤ ਜਾਣੋ ਜਿਵੇਂ ਰੱਸੀ ਵਿਚ ਸੱਪ ਆਦਿਕ [ਅਧ੍ਯਸ੍ਤ=ਜਿਸਦਾ ਭ੍ਰਮ ਕਿਸੇ ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਜੈਸੇ ਸੱਪ। ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨ=ਜਿਸ ਵਿਚ ਭ੍ਰਮ ਦਾ ਆਰੋਪ ਹੋਵੇ, ਜੈਸੇ ਰੱਸੀ]। [4]ਸਿੱਪੀ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਚਾਂਦੀ ਕਲਪਿਆਂ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ। [5]ਤਿਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮ ਚੇਤਨ ਵਿਚ (ਅਗਿਆਨ ਕਰਕੇ) ਕਲਪਤ ਹੈ ਸਾਰਾ ਜਗ। [6]ਇਸ ਦਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ (ਸੱਤ ਸਰੂਪ) ਇਕ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖੋ। [7]ਜਦ ਤਕ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ ਤਦ ਤਾਈਂ ਕਲਪ ਕਲਪ ਕੇ ਦੁਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। [8](ਜਦ) ਪੰਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਤੱਤ ਅਪੰਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਲਯਤਾ ਪਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, (ਤਦ) ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਅਪੰਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਤੱਤ ਅੱਬਯਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਲੈ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [9]ਜਦੋਂ ਸਥੂਲ ਭੂਤ ਲੈ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸਦਾ ਨਾਮ 'ਰਾਤ ਦਿਨ ਦੀ ਪ੍ਰਲੈ' ਹੈ। [10]ਜਦੋਂ ਸੂਖਮ ਭੂਤ ਲਯ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਅਵ੍ਯਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ) ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਲੈ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [11]ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਪੀ ਤੇ ਰੱਸੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਤੇ ਚਾਂਦੀ ਤੇ ਸੱਪ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। [12]ਨਾਨੱਤ੍ਵ। [13]ਤਿਵੇਂ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਦੇ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਤੇ ਨਾਨੱਤ੍ਵ (ਕਲਪਤ ਜਗਤ) ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੀ ਦ੍ਵੈਤ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [ਅਧ੍ਯਸ਼ਟ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨ ਦੀ ਹੈ]। *ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਤਤ ਪੰਚੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਪੰਚੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੰਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਥੂਲ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਖਮ ਭੂਤ ਕਹੀਦਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਲੈ' ਇਸ ਨਾਮ ਕਹਿਤ ਹੈਂ[੧] ਸਤਿਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ਨਿ ਤੇ ਪਾਇ॥
੧੯॥ [ਉਤਪਤਿ:-] ਭੂਤ ਅਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ ਜੁਤਿ ਕਾਰਜ ਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕਾਰਜ
ਹੋਇ[੨]। ਇਨ ਕੋ ਉਪਜਨ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਤੇ 'ਉਤਪਤਿ' ਨਾਮ ਜਾਨੀਏ
ਸੋਇ[੩]। [ਸਥਿਤੀ:-]ਉਪਜਿ ਪ੍ਰਪੰਚ ਥਿਰੈ ਬਿਧਿ ਬਧ ਲਗ ਇਸਕੋ ਨਾਮ
'ਸਥਿਤ'[੪]ਤੂੰ ਜੋਇ।[੫]'ਸਥਿਤਿ ਅਵਾਂਤਰ'*ਭੇਦ ਜੁ ਬਿਧਿਨਿਸਦਿਨ 'ਬਿਧਿ
ਪ੍ਰਲੈ'ਕਹੈਂ ਸਭਿ ਕੋਇ[੬]॥੨੦॥ਪੂਰਣ ਆਯੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਲੈ ਹੁਇਦੁਤੀਪ੍ਰਲੈ ਸਭਿ
ਕੋ ਛੈ ਜਾਨਿ[੭]। ਜਿਸ ਮਹਿ ਉਤਪਤਿ, ਸਥਿਤ ਨ ਪਰਲੈ, ਤ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤਿ ਹੈ
'ਪ੍ਰਲੈ ਗਯਾਨ'[੮]।ਮੁਕਤਿ ਕਾਲ ਅੱਦ੍ਵੈਤ ਅਖੰਡਇਕ ਐਸੋਰੂਪ ਤਾਂਹਿ ਪਹਿ-
ਚਾਨ[੯]।ਜੌਲਗ ਵਿੱਦਯਾ ਗਯਾਨਨਉਪਜੈ ਕਾਲ ਅਖੰਡ ਅਵਿੱਦਯਾ ਮਾਨ[੧੦]॥
੨੧॥[੧੧]ਸੰਚਿਤ,ਪਰਾਰਬਧ,ਕ੍ਰਿਯਮਾਣਜੁ ਤ੍ਰਿਧਾ ਕਰਮਜਾਵਤਨਹਿੰਗਯਾਨ।
ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖਤ, ਬਰਤਮਾਨ ਕੋ ਇਹ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ ਲਏ ਪਹਿਚਾਨ[੧੧]।
ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਮਾਯਾਲਿਏਚੇਤੰਨਮਹਿ ਜੀਵ ਸੁਭਾਵ ਗਯਾਨ ਬਿਨ ਜਾਨ[੧੨]।ਸਤ,
ਰਜ ਤਮ ਗੁਣਤੀਨਹੁ ਤਬਿਲੌ ਜਬਿਲੌ ਗਯਾਨ ਨ ਭਯੋ ਮਹਾਨ॥੨੨॥ਗੁਣ
ਕੀ ਪਰਵਿਰਤਨ ਤੇ ਰਹਿਤਨ,ਭਿੰਨ ਲਖਹਿ ਨਿਜ, 'ਨਿਰਗੁਣ' ਸੋਇ[੧੩]।

---

[੧]ਇਸਦਾ ਨਾਮ 'ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਲੈ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ; [੨]ਅਪੰਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਭੂਤ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਸਮੇਤ ਜਦ ਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕਾਰਜ ਹੋ ਜਾਣ। [੩]ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਪਜਣਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਜਦ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਉਤਪਤੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [੪]ਜਗਤ ਉਤਪਤ ਹੋਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਉਮਰਾ ਤਕ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸਥਿਤੀ' ਹੈ। [੫]'ਅਵਾਂਤਰ ਇਸਥਿਤੀ' ਦਾ ਭੇਦ ਮੁਣੋ:—[੬]ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ 'ਅਵਾਂਤਰ ਇਸਥਿਤੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ 'ਅਵਾਂਤਰ ਪ੍ਰਲੈ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [੭]ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਲੈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਆਯੂ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਸਭ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। [੮]ਤੀਜੀ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਲੈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਤਪਤੀ, ਇਸਥਿਤੀ, ਪ੍ਰਲੈ, ਤਿੰਨੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। [੯]ਇਕ, ਅਦ੍ਵੈਤ, ਅਖੰਡ, ਐਸਾ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨਣਾ 'ਮੁਕਤੀ ਕਾਲ' ਹੈ। (ਅ) ਜਿਸ ਨੇ ਐਸਾ ਪਹਿਚਾਨਿਆ ਉਹ ਕਾਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ। [੧੦]ਜਦ ਤਕ (ਬ੍ਰਹਮ) ਵਿਦਯਾ ਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਉਪਜਦਾ ਉਸ ਕਾਲ ਤਕ ਅਵਿੱਦਯਾ ਨੂੰ ਅਖੰਡ ਮੰਨੋ।(ਅ) ਤਦ ਤਕ ਅਵਿੱਦਯਾ ਤੇ ਕਾਲ ਉਸਦੇ ਨਹੀਂ ਟੁਟਦੇ। [੧੧]ਜਦ ਤਕ ਗਯਾਨ ਨਹੀਂ ਤਦ ਤਕ ਸੰਚਤ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ ਤਿੰਨੇ ਕਰਮ ਹੈਨ,(ਤਦ ਤਕ ਹੀ)ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਵਰਤਮਾਨ ਏਹ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ(ਰੁਕਾਵਟ) ਪਛਾਣਨੇ (ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ)। [੧੨]ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਮਾਯਾ ਜਦ ਚੇਤਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਈ ਤਦ ਗਯਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਕੇ ਜੀਵ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। [੧੩](ਜਦ ਚੇਤਨ) ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪਰਵਿਰਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਿੰਨ ਲਖਦਾ ਹੈ ਤਦ ਤਕ ਉਹ 'ਨਿਰਗੁਣ' (ਕਹੀਦਾ) ਹੈ। *ਅਵਾਂਤਰ ਪ੍ਰਲੈ ਨੂੰ 'ਨੈਮਿੱਤਕ ਪ੍ਰਲੈ ਤੇ ਮਨਵੰਤਰ ਪ੍ਰਲੈ' ਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

[1]ਜਬਹਿ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਮਹਿ ਚਿਤ੍ਰੰਨ ਅਪਨਿਪੌ ਲਖਿ ਅੱਗਯਾਨ ਤੇ 'ਸਰਗੁਣ' ਹੋਇ। [2]ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਆਕਾਰ ਪਛਾਨਹੁ, ਨਿਰਾਕਾਰ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਜੋਇ। ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਸਾਰ ਗ੍ਰਹਣ ਬਿਨ ਸਾਰ ਸਖੋਇ[3] ॥ ੨੩ ॥ ਚੌਪਈ ॥ [4]ਤਨ, ਇੰਦ੍ਰੈ, ਮਨ, ਪ੍ਰਾਣ ਅਨਾਤਮ। ਲਖਹੁ ਅਕਾਰ ਅੱਗਯਾਨ ਸਹਿਤ ਤਮ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਾਖੀ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ। ਆਪਨਪੌ ਜਾਨਹਿ ਜੁ ਅਨਾਤਮ* ॥ ੨੪ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ [5]ਚਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਜ ਲਖਿ ਨਾਂਹਿ ਸੋ ਅਕਾਰ ਨਿਰਕਾਰ ਨਹਿਂ। ਕਿਧੋ ਅਪਨਪੌ ਨਾਂਹਿ ਬਿਸਰ ਪਰਯੋ ਜੋ ਆਪ ਹੀ ॥੨੫॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਵਿਚਾਰ ਨਿਰਨੈ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚੌਤਾਲੀਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥੪੪॥

੪੫. [ਵੇਦਾਂਤ ਵਿਚਾਰ]।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥ [ਗੁਰੂ:-]†[6]ਈਸ਼ਰ ਮੂਰਤ ਗ੍ਯਾਨ ਕੀ ਸਿਖ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਪਾਰ। ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਉੱਤਮ ਅਧਿਕ ਇਤਰ ਗੁਰੂ ਵਿਵਹਾਰ[6]। ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ [ਸਿੱਖ:-]‡ ਬਿਬੇਕ[1], ਵਿਰਾਗ[2], ਮੁਮੁਖਤ੍ਵਾ[7][3], ਤੀਨ।

---

[1]ਜਦੋਂ ਚੇਤਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਗਯਾਨ ਕਰਕੇ ਤ੍ਰਿਹੁੰ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤਦੋਂ ਉਹ 'ਸਰਗੁਣ' ਹੈ। [2]ਆਕਾਰ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਜਾਣੇ ਤੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਨੂੰ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਜਾਣੇ। [3]ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਬਿਨ ਤੱਤ ਨੂੰ ਖੋ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। [4]ਤਨ, ਇੰਦ੍ਰੇ, ਮਨ, ਪ੍ਰਾਣ (ਸਭ) ਅਨਾਤਮਾ ਹਨ, (ਇਸ) ਅਨਾਤਮਾ ਨੂੰ ਤੂੰ ਜੋ ਅਪਨਪੌ (ਆਪਣਾ ਆਪ) ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ, ਲਖ ਲੈ ਕਿ (ਇਹ ਸਾਰਾ) ਆਕਾਰ ਵਾਲਾ ਅਗ੍ਯਾਨ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਹੈ, (ਕੇਵਲ) ਸਾਖੀ ਆਤਮਾ ਨਿਰਾਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮਾ ਨਿਰਾਕਾਰ ਤੇ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਹੈ। [5]ਤੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਬ੍ਰਹਮ ਨਹੀਂ ਲਖਿਆ ਉਹ ਤਾਂ ਨਿਰਅਕਾਰ ਤੇ ਨਿਰਕਾਰਨ ਹੈ, (ਜਦ) ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਵਿਸਰ ਗਿਆ ਹੈਂ ਤਦੋ ਹੀ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ (ਸਹੀ) ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ: [ਅਕਾਰ ਨਿਰਕਾਰ ਨਹਿ। 'ਨਿਰ' ਦੇਹੁਰੀ ਦੀਪਕ ਹੈ। ਅਕਾਰਨਿਰ+ਨਿਰਕਾਰਨਹਿ]। (ਅ) ਅਕਾਰ ਨਿਰਕਾਰਨਹਿ ਨੂੰ 'ਅਕਾਰ ਨਿਰਕਾਰ ਨਹਿਂ' ਪੜ੍ਹਕੇ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਨਾ ਆਕਾਰ ਵਾਲਾ ਹੈ ਨਾ ਨਿਰ ਅਕਾਰ ਹੈ। [6]ਸਿਖ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਧਿਕ ਉੱਤਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ (ਬ੍ਰਹਮ) ਗ੍ਯਾਨ ਦੀ ਇਸਥਿਤੀ ਹੈ ਉਹ ਈਸ਼੍ਵਰ ਮੂਰਤੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਵਿਵਹਾਰ (ਮਾਤ੍ਰ) ਹਨ। (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਦ ਦਸਾਂ ਪਾਤ-ਸ਼ਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਵਰਤੀਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਰਥ ਏਥੇ ਨਹੀਂ। ਸਾਧਾਰਣ ਲੋਕ 'ਗੁਰੂ' ਪਦ ਆਮ ਉਸ-ਤਾਦ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਹੋਵੇ)। [7]ਮੋਖ ਦੀ ਇੱਛਾ।

*ਪਾ:-ਜੋ ਆਤਮ। †'ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕੀ ਦਰਜਾ ਹੈ'? ਅਗਲੇ ਅੰਸੂ ਵਿਚ ਦੱਸਾਂਗੇ। ‡ਗੁਰੂ, ਸਿੱਖ, ਉਪਦੇਸ਼ ਆਦਿਕ ਸਿਰਨਾਮੇਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਲਈ ਅਸੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ [ ] ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

[੧]ਖਟਧਾ ਚਤੁਰਥ, ਸਮ[੧], ਦਮ[੨], ਚੀਨਾ ਉਪਰਤਿ[੩], ਤਤਿੱਖਯਾ[੪], ਸ਼ਰਧਾ[੫], ਕਰੈ। ਸਮਾਧਾਨ[੬], ਚਤੁਸ਼ਟੈ ਧਰੈ[੨]।੨।[੩]ਸਿਖ' ਸੋਈ ਲਖ ਲਹਿ ਕੱਲਯਾਣ[੩]। ਅਪਰ ਦੇਹ ਪੋਖਨਿ ਕੇ ਜਾਨਿ[੪]। [ਉਪਦੇਸ਼:—] [੫]ਹੋਇ ਬਿਚਾਰ ਆਤਮਾ ਨਾਤਮ। ਗਯਾਨ ਸਰੂਪ ਪਾਇ ਉਰ ਹਾਤਮ' ॥੩॥ ਸਿਖ ਕੇ ਨਾਸ਼ਹਿੰ ਬੰਧ ਕਲੇਸ਼[੬]। ਤਿਸ ਕੋ ਨਾਮ ਭਨੈਂ 'ਉਪਦੇਸ਼'। [ਦੀਖਯਾ:—] [੭]ਬਿਮਲ ਗਯਾਨ ਦੇ ਗੁਰ ਭਵ ਹਾਨਾ। ਇਹ 'ਦੀਖਯਾ' ਸਭਿ ਕਸ਼ਟ ਮਿਟਾਨਾ' ॥੪॥ [ਮੰਤ੍ਰ:—] ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਕਹਿਂ ਸਤਿਨਾਮ[੮]। ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਮਰਣ ਲਹਿ ਸੁਖ ਧਾਮ। [ਅਥਵਾ:—] [੯]ਅਦ੍ਵੈਤ ਵਾਕ ਤੱਤ੍ਵਮਸਿ ਜੋਇ। ਤੂੰ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਨੈ ਸਿਖ ਸੋਇ' ॥੫॥ 'ਅਹੰਬ੍ਰਮਾਸਮਿ' ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੇ। ਮਹਾਵਾਕਯ ਏਹ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁ ਧਾਰੇ[੧੦]। [ਵਰਣ:] ਲਏ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਸਤਿਗੁਣ ਦ੍ਵਿਜ ਜਾਤਿ[੧੧]। ਸਤ ਰਜ ਮਿਸ੍ਰਤ ਛੱਤ੍ਰੀ ਭਾਂਤਿ[੧੨] ॥ ੬ ॥ ਰਜ ਤਮ ਲਏ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਤਨ ਬੈਸ[੧੩]। ਤਮ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਤੇ ਸ਼ੂਦ੍ਰਨ ਹੈਸ[੧੪]। ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਚਾਰ ਵਰਣ ਗਣ[੧੫]। ਇਕ ਇਕ ਬਰਣ ਮਹਿ ਚਾਰਹੁ ਬਰਣ[੧੬] ॥ ੭ ॥ ਅਥਵਾ ਵਰਣ ਦੋਇ ਇਸ ਢਾਲ[੧੭]। ਬ੍ਰਹਮਨ ਆਦਿ ਅੰਤ ਚੰਡਾਲ[੧੮]। ਬ੍ਰਹਮ ਅਭਿਮਾਨੀ[੧੯] ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਹੀਏ। ਤਨ ਅਭਿਮਾਨਿ ਚੰਡਾਲ ਸੁ ਲਹੀਏ[੨੦] ॥ ੮ ॥ ਬ੍ਰਹਮਣ ਸੋ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨਾਤਿ[੨੧]। ਬੇਦ ਗ੍ਰੰਥ ਭਾਖਤਿ ਬੱਖਯਾਤਿ[੨੨]

[੧]ਏਥੇ ਖਟਸੰਪੱਤੀ ਜੋ ਇਹ ਹੈ:—ਸਮ, ਦਮ, ਉਪ੍ਰਤਿ, ਤਤਿੱਖਯਾ, ਸ਼ਰਧਾ, ਸਮਾਧਾਨ। ਸੂਚਨਾ—ਵੇਰਵਾ ਦੇਖੋ ਅੱਗੇ ਅੰਕ ੩੦ ਤੋਂ ੩੪ ਤਕ। [੨]ਜੋ ਇਹ ਚਾਰ (ਬਿਬੇਕ, ਵੈਰਾਗ, ਮੋਖ ਇੱਛਾ, ਖਟਸੰਪੱਤੀ) ਧਾਰੇ। [੩]ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੈ ਤੇ ਜਾਣ ਲਓ ਕਿ ਉਹ ਕੱਲਯਾਣ ਨੂੰ ਪਾ ਲਵੇਗਾ। [੪]ਹੋਰ (ਸਿੱਖ) ਦੇਹ ਪਾਲਨਹਾਰੇ ਜਾਣੋ। [੫](ਜਿਸ ਵਿਚ) ਆਤਮਾ ਅਨਾਤਮਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇ (ਅਤੇ) ਸਰੂਪ ਦੇ ਗਯਾਨ ਨੂੰ ਪਾਕੇ (ਅਗਯਾਨ) ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। [੬](ਜਿਸ ਨਾਲ) ਸਿੱਖ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ। [੭]ਜੋ ਨਿਰਮਲ ਗਯਾਨ ਗੁਰੂ ਦੇਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੇ) ਸਾਰੇ ਕਸ਼ਟ ਮਿਟਾ ਦੇਵੇ ਸੋ ਦੀਖਯਾ ਹੈ। [੮]'ਸਤਿਨਾਮ' ਨੂੰ ਸ਼ਿਰੋਮਣ ਮੰਤ੍ਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [੯]ਅਦ੍ਵੈਤ ਵਾਕ 'ਤਤ ਤ੍ਵੰ ਅਸਿ' ਅਰਥਾਤ 'ਤੂੰ ਹੈਂ ਬ੍ਰਹਮ' ਸਿੱਖ ਸੁਣੇ। [੧੦]ਇਸ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। [੧੧]ਸਤੋਗੁਣ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦ੍ਵਿਜ ਜਾਤੀ (ਉਤਪੰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ)। [੧੨]ਸਤ ਤੇ ਰਜ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ ਛੱਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। [੧੩]ਰਜੋ ਤੇ ਤਮੋ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵੈਸ਼ ਸਰੀਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। [੧੪]ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੇ ਤਮੋ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ੂਦ੍ਰਾਂ (ਨੂੰ ਰਚਿਆ) ਹੈ। [੧੫]ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਵਰਨ (ਏਉਂ) ਗਿਣੀਂਦੇ ਹਨ। [੧੬]ਪਰ (ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ) ਇਕ ਇਕ ਵਰਣ ਦੇ ਚਾਰੋਂ ਵਰਣ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। [੧੭]ਯਾ ਵਰਨ ਦੋ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:—[੧੮]ਮੁੱਢਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਅੰਤਲਾ ਚੰਡਾਲ। [੧੯](ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ) ਐਸੀ ਨਿਸ਼ਚਾ ਵਾਲੇ ਨੂੰ। [੨੦]ਤਨ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਨੂੰ ਚੰਡਾਲ ਸਮਝੀਏ। [੨੧]ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। [੨੨]ਵੇਦ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਗਟ।

[ਆਸ਼੍ਰਮਃ] ਆਸ਼੍ਰਮ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀਰੱਤਾ।ਗ੍ਰਹਸਥ ਬਾਨ ਪ੍ਰਸਥੈ ਸੰਨਯਾਸ[1]
॥੯॥[ਅਤਿ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮਃ–][2]ਉਲੰਘਹਿ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਅਭਿਮਾਨ।ਅਤਿ ਵਰ-
ਣਾਸ਼੍ਰਮਵਾਨ ਸੁ ਜਾਨ[2]। ਅਤਿ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮੀਯ ਬਿਭਚਾਰ ਨ[3]।[ਧਰਮਃ–]
ਬ੍ਰਹਮਨਿਸ਼ਠ ਆਤਮ ਧ੍ਰਮ ਧਾਰਨ[4]॥੧੦॥[ਅਧਰਮਃ-][5]ਧਰਮ ਆਤਮਾ ਤੇ
ਜਬਿ ਹੀਨਾ।ਰਹੈ ਅਨਾਤਮ ਧਰਮੈਂ ਲੀਨਾ।ਇਹ ਅਧਰਮ ਕਰੀਜੈ ਬਰਨ[5]।
[ਮਰਣਃ-][6]ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਣ ਨਹਿ ਮਰਣ ॥ ੧੧ ॥ ਅਥਵਾ ਸਚ੍ਚਿਦਾ-
ਨੰਦ ਸਰੂਪ। ਨਿਹ ਸਿਮਰਨ ਸੋ ਮਰਣ ਕੁਰੂਪ[6]। [ਜਨਮਃ-] ਸੱਤਿਨਾਮ
ਲਿਵ ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ। ਇਸ ਵਿੱਦ੍ਯਾ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਜਨਮ[7] ॥ ੧੨ ॥
[ਬਿਖ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਃ-][8]ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜੋਇ। ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਬਿਸਰਹਿ
ਬਿਖ ਸੋਇ[8]। [9]ਹੁਇ ਜੁ ਗ੍ਯਾਨ ਤੇ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪ। ਸੋਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮੋਖ
ਅਨੂਪ[9]॥੧੩॥[ਗੁਣ,ਦੋਖਃ-][10]ਬਿਨ ਬਿਵਹਾਰ ਆਤਮਾ ਦੇਖ।ਇਹੀ ਬਡੋ
ਗੁਣ ਸੁਮਤਿ ਪਰੇਖ[10]।ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਸਮੇਤ ਆਤਮਾ ਪਿਖੇ*[11]।ਬਡੋ ਦੋਖ ਗ੍ਯਾ-
ਨੀ ਇਹ ਲਖੇ[12]॥੧੪॥[ਜਸ,ਅਪਜਸਃ-][13]ਗ੍ਯਾਨ ਭਏ ਤੇ ਜੀਵਨਮੁਕਤਿ।
ਸੁਜਸ ਬਿਸਾਲ ਇਹੀ ਹੁਇ ਜੁਗਤਿ[13]। [14]ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਨ ਆਤਮ
ਗ੍ਯਾਨ। ਸੋਈ ਅਪਜਸ ਮਹਿਦ ਮਹਾਨ[14]॥੧੫॥ਦੋਹਰਾ॥ [ਪੰਡਿਤ ਸੰਤਃ–]

---

[1]ਆਸ਼੍ਰਮ ਚਾਰ ਹਨ–ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਗ੍ਰਿਹਸਥ ਬਾਨਪ੍ਰਸਥ ਤੇ ਸੰਨਯਾਸ। [2]ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਸਨੂੰ ਅਤਿ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਵਾਲਾ ਜਾਣ ਲਓ। [3]ਅਤਿ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਅਨੰਨ ਹੋ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਛੱਡਕੇ ਹੋਰਥੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। [4]ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਨੈਸ਼ਠਾ ਦਾ ਧਾਰਨਾ 'ਧਰਮ' ਹੈ। [5](ਆਤਮ ਨੈਸ਼ਠਾ ਰੂਪੀ) ਧਰਮ ਤੋਂ ਜਦ ਹੀਨ ਹੋ ਤੇ ਅਨਾਤਮ ਧਰਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਧਰਮ ਵਰਣਨ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। [6]ਸੱਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਣ ਨਹੀਂ, ਇਹੋ ਮ੍ਰਿਤੂ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਸਚਦਾਨੰਦ ਸਰੂਪ ਦਾ (ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਕਰਕੇ) ਜੋ ਚਿੰਤਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਬੀ ਬੁਰੀ ਮ੍ਰਿਤੂ ਹੈ। [7](ਜਨਮ ਕੀ ਹੈ?)ਸੱਤਿਨਾਮ ਵਿਚ ਲਿਵ ਜੁੜੀ ਹੋਵੇ (ਅਥਵਾ) ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮੀ (ਵਿਚ ਲਿਵ ਜੁੜੀ ਹੋਵੇ)ਇਸ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੀ ਜੋ ਉਤਪਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਜਨਮ ਹੈ। [8]ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਜੋ ਬਿਸਰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਸੋ ਬਿਖ ਹੈ ਉਸਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ (ਜਨਮ ਮਰਣ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [9]ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਜੋ (ਨਿਜ)ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਫੁਰਣਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜਿਸਤੋਂ ਕੇਵਲ ਮੋਖ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। [10]ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਬਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੇਖਣਾ ਭਾਵ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤੀਤ ਤੱਕਣਾ ਇਸਨੂੰ ਬੁਧੀਵਾਨ ਬੜਾ ਗੁਣ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। [11]ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਸਮੇਤ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਦੇਖੇ। [12]ਗ੍ਯਾਨੀ ਇਹ ਬੜਾ ਦੋਖ ਲਖਦੇ ਹਨ। [13]ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਸ ਦੇ ਹੋਣ ਦੀ ਇਹੀ ਜੁਗਤ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ। [14]ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਅਪਜਸ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਪਾਕੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਥਵਾ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣੇ ਵਾਲਾ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਨਾ ਮਿਲੇ।

*ਪਾਃ–ਬਿਖੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

[1]ਬੁੱਧਿ ਰਹਹਿ ਬ੍ਰਹਮਭਾਵ ਮਹਿਂ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਸ਼ੇਖ ਪਰਯੰਤ। ਇਕਤਾ ਮਹਿ
ਨਿਸ਼ਚਾ ਲਹੈ ਸੋਈ ਪੰਡਤਿ, ਸੰਤ॥੧੬॥ਚੌਪਈ॥ [ਰੋਗੀ, ਅਰੋਗੀ:-] [2]ਹੰ-
ਮਮਤਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਥੀਵ।ਰੋਗੀ ਸੋ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ।[3]ਅਹੰ ਮਮਤਾਭਿਮਾਨ ਤੈ
ਹੀਨ।ਗਯਾਨ ਸਰੂਪ ਅਰੋਗੀ ਚੀਨ॥੧੭॥ਬੁੱਧਿ ਅਨਾਤਮ ਮਹਿ ਸੋ ਰੋਗੀ।
ਬ੍ਰਹਮਬੁੱਧਿ ਤਿਹ ਜਾਨ ਅਰੋਗੀ[4][ਧਨੀ ਨਿਰਧਨੀ:-]ਆਤਮਧਨ ਪ੍ਰਾ-
ਪਤ ਸੋ ਧਨੀ।ਬਿਨਆਤਮ ਪਾਏ[5] ਨਿਰਧਨੀ॥੧੮॥[ਨਿਸ਼ਕਾਮਤਾ:-]ਜਿ-
ਗਯਾਸੀ ਨਰ ਚਹੈ ਜੁ ਸ਼੍ਰੇਯ।[6]ਉੱਤਮ ਕਰਮ ਕਰੈ ਹਿਤ ਦ੍ਵੈਯ।[7]ਨਹਿ ਅਭਿ-
ਲਾਖਾ ਫਲ ਕੀ ਕਰੈ।ਹੁਇ ਨਿਸ਼ਕਾਮਬ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਢ ਧਰੈ॥੧੯॥[ਪੰਚਕਰਮ:-]
ਕਰਿਬੇ ਕਰਮ ਪੰਚ ਪਰਕਾਰ।ਇਕਤੌ[8]ਨਿੱਤ ਕਰਮ੧[9]ਹਿਤ ਧਾਰ।ਮੱਜਨ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੌ ਪਠਨਾ।ਸੰਧਯਾਦਿਕ ਸੱਤਿਨਾਮ ਮੁ ਰਟਨਾ॥੨੦॥ਸ਼੍ਰਾਧ ਆਦਿ
'ਨੈਮਿੱਤਯਕ੨'ਅਹੈ।ਕਿਹ ਨਮਿੱਤ ਤੇ ਕਰਨ ਜੁ ਲਹੈ।[10]ਪ੍ਰਾਸ਼ਚਿਤਾਦਿ-
ਕ੩'ਤ੍ਰਿਤੀਓ ਧਰੈ।[11]ਬਰਤ ਚੰਦ੍ਰਾਇਣਾਦਿ ਜੋ ਕਰੈ[12]॥੨੧॥ ਚਤੁਰਥ ਹੈ
'ਉਪਾਸਨਾ੪' ਰੂਪ।ਪੂਜਨ ਅਪਨੋ ਇਸ਼ਟ ਅਨੂਪ। ਇਹ ਚਾਰਹੁ ਸ਼ੁਭ ਕਰੈ
ਸਦੀਵ।ਹੁਇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਭਲੋ ਨਿਰ ਨੀਵ[13]॥੨੨॥ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਪਾਸ।ਅਰਪਹਿ ਸਕਲ ਕਰਮ ਨਿਰਜਾਸ। ਕਰਮ ਪੰਚਮੋ 'ਨਿਖਿਧ੫'
ਪਛਾਨ। ਆਦਿਕ ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਤਿ ਠਾਨਿ॥੨੩॥ ਇਨ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ
ਨ ਕਰੈ।ਜੋ ਨਰ ਸ਼੍ਰੇਯ ਚਾਹ ਕੌ ਧਰੈ।ਭਗਤਿਜੋਗ ਕਰਿ ਜਬਿ ਨਿਸ਼ਕਾਮ[14]।
ਸ਼ੁਧ ਅੰਤਹਕਰਣ ਹੁਇ ਅਭਿਰਾਮ॥੨੪॥ਜਥਾ ਮਲੀਨ ਬਸਤ੍ਰ ਬਹੁ ਕਾਰੇ[15]।
ਉੱਜਲ ਸਾਬਣ ਸਾਥ ਪਖਾਰੇ।ਇਮ ਉਪਾਇ ਤੇ ਮਨ ਸ਼ੁਧਿ ਜਬੈ।ਈਸ਼ ਪ੍ਰ-
ਸੰਨ ਹੋਤਿ ਹੈ ਤਬੈ॥੨੫॥[ਚਾਰ ਸਾਧਨ:-]ਚਾਰਹੁ ਸਾਧਨ[16]ਉਰ ਉਪਜਾਵੈ।
ਸੁਧਰੇ ਖੇਤ ਅੰਨ ਜਿਮ ਪਾਵੈ[17]*। ਇਕ'ਬੈਰਾਗ੧'ਫੁਰੈ ਮਨ ਐਸੋ।ਵਿਸ਼ਟਾ

---

[1]ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕਾਂ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਤਕ (ਭਾਵ ਆਕਾਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਪਾਤਾਲ ਵਾਸੀਆਂ ਤਕ)ਬੁੱਧੀ ਬ੍ਰਹਮਭਾਵ ਵਿਚ ਰਹੇ,ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚਾ ਪਕਾ ਲਵੇ ਉਹੀ ਪੰਡਤ ਹੈ ਓਹੀ ਸੰਤ ਹੈ। [2]ਜੋ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਦਾ ਅਹੰਤਾ ਮਮਤਾ ਕਰਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੈ ਸੋ ਰੋਗੀ ਹੈ। [3]ਜਿਸਦੀ ਬੁੱਧੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਹੈ ਸੋ ਅਰੋਗੀ ਹੈ। [4]ਆਤਮਾ ਪਾਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ [5]ਕਲਜਾਣ। [6]ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ। [7]ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ। [8]ਸ਼੍ਰਾਧਆਦਿ ਨੈਮਿੱਤਕ ਕਰਮ ਹਨ।[9]ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਮਿੱਤਕਰਕੇ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।[10]ਪ੍ਰਾਸਚਿਤਆਦਿ (ਜੋ ਪਾਪ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਕਰੀਦੇ ਹਨ) ਤੀਜੇ ਹਨ। [11]ਚੰਦ੍ਰਾਇਣ ਆਦਿ ਵਰਤ ਜੋ ਰੱਖੀਦੇ ਹਨ। [12]ਨੀਵਾਂ ਹੋਕੇ(ਆ) ਨਿਰਣੇ ਕਰਕੇ। [13]ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਭਗਤੀ ਜੋਗ ਕਰਕੇ। [14]ਕਾਲੇ। [15]ਵੈਰਾਗ ਵਿਵੇਕ,ਖਟ ਸੰਪੱਤੀ,ਮੁਮੁੱਖਤਾ [16]ਸੁਧਰੇ ਹੋਏ ਖੇਤ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਬੀ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। *ਪਾ:-ਜਾਵੈ।

ਕਾਗ ਸੁਰਗ ਸੁਖ ਤੈਸੇ[੧]* ॥੨੬॥ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਸ਼ਯ ਸੁਖ ਜੇਤੇ। ਬਮਨ[੨] ਸਮਾਨ ਨ ਭਾਵੈਂ ਤੇਤੇ। ਤੱਤ ਮਿਥਿਆ ਕੋ ਫੁਰੇ ਬਿਚਾਰ[੩]। ਸਾਧਨ ਦੁਤਿਯ ਬਿਬੇਕ ਉਚਾਰ ॥੨੭॥ ਰੂਪ ਜਥਾਰਥ ਆਤਮ[੪] ਜਾਨੇ। ਸਦਾ ਸੱਤ ਹੈ ਤੱਤ ਪਛਾਨੇ। ਸਾਰ ਝੂਠ ਹ੍ਵੈ ਇਕ ਹੀ ਥਿਖੈ[੫]। ਮਿਥਿਆ ਨਾਮ ਇਸੀਕੋ ਲਖੈ॥੨੮॥ ਜਬਿ ਅਧਿਸ਼ਟਾਨ ਸਾਚ ਕਰਿ ਜਾਨਾ। ਤਿਸ ਮਹਿ ਕਲਪਤਿ ਝੂਠ ਪਛਾਨਾ। ਰਜੁ ਮਹਿ ਸਰਪ, ਸੀਪ ਮਹਿ ਰੁਪਾ[੬]। ਭੂਖਨ ਹੇਮ ਬਿਖੈ ਅਨਰੂਪਾ[੭] ॥ ੨੯ ॥ ਤਿਮ ਆਤਮ ਸਤਿ ਰੂਪ ਮਝਾਰਾ। ਦੇਹਾਦਿਕ ਪਰਪੰਚ ਪਸਾਰਾ। ਇਮ ਤਤ ਮਿਥਿਆ ਕਰਨ ਵਿਚਾਰ[੮]। ਸਾਧਨ ਦੁਤਿਯ 'ਬਿਬੇਕ੨' ਬਿਚਾਰ ॥ ੩੦ ॥ [੯]ਜਿਤਿਕ ਬਾਸਨਾ ਮਨ ਮਹਿ ਜੋਇ। ਤਜਾਗਨ ਤਿਨਹੁ ਨਾਮ 'ਸਮ' ਹੋਇ[੧੦]। ਬਿਸ਼ਿਯਨਿ ਸਭਿ ਤੇ ਰੁਕੈ ਰਿਖੀਕ[੧੧]। ਇਹ 'ਦਮ' ਨਾਮ ਕਹੈਂ ਮਤਿ ਨੀਕ ॥੩੧॥ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਆਨ ਕਰਿ ਬਿਸੈ। ਫੁਰੈ ਨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਨ ਮਹਿ ਜਿਸੈ। ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਕਰਿਬੋ ਭਾਵੈਂ। ਨਾਮ 'ਉਪਰਤਿ', ਇਸੀ ਕੋ ਗਾਵੈਂ ॥੩੨॥ ਸੀਤ ਉਸ਼ਨ ਆਦਿਕ ਦੁਖ ਸਾਰੇ। ਸਹੈ 'ਤਤਿੱਖਯਾ' ਨਾਮ ਉਚਾਰੇ। ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਮਹਿ ਰਿਦੈ ਲਗਾਇ। 'ਸਮਾਧਾਨ' ਇਸ ਨਾਮ ਕਹਾਇ ॥ ੩੩ ॥ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਪਰ ਸਾਚ ਪ੍ਰਤੀਤ। 'ਸ਼ਰਧਾ' ਨਾਮ ਕਹੈਂ ਸੁਧ ਚੀਤ। ਖਸ਼ਟ ਸੰਪਦਾ ਭਨੀ ਸੁਨਾਇ। ਸਾਧਨ ਤ੍ਰਿਤੀ ਰਿਦੇ ਹੁਇ ਆਇ[੧੨] ॥ ੩੪ ॥ [੧੩]ਛੁਧਿਤਿ ਤ੍ਰਿਖਤਿ ਕੋ ਅੰਨ ਰੁ ਪਾਨੀ। ਇਨ ਬਿਨ ਨਹਿ ਭਾਵੈ ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਨੀ। ਤਥਾ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਾਂਖਾ[੧੩]। ਨਾਮ ਮੁਮੁਖਤਾ ਇਸ ਕੋ ਭਾਖਾ ॥੩੫॥ ਜਬਿ ਏ ਚਾਰੋਂ ਸਾਧਨ ਪਾਏ। ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਰਨਿ ਰਹਹਿ ਅਧਿਕਾਏ। [ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼੍ਟੀ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਗੁਰੂ:-] ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠੀ ਗੁਰ ਪੂਰਾ। ਤਿਸ ਤੇ ਲਹੈ ਪਰਮ ਪਦ ਸੂਰਾ ॥ ੩੬ ॥ [੧੪]ਕੇਵਲ

[੧]ਸੁਰਗ ਦੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ਕਾਕ ਵਿਸ਼ਟਾ ਵਤ ਜਾਣੇ। [੨]ਉਲਟੀ, ਕੈ। [੩]ਤੱਤ ਤੇ ਮਿਥਿਆ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਫੁਰੇ। [੪]ਆਤਮਾ ਦਾ ਯਥਾਰਥ ਰੂਪ। [੫]ਇਕ ਪਦਾਰਥ ਵਿਚ। [੬]ਚਾਂਦੀ। [੭]ਭਾਵ ਸੋਨੇ ਵਿਚ ਗਹਿਣੇ ਭਾਵਨਾ ਕਰਨਾ। [੮]ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ। [੯](ਤੀਸਰੀ ਖਟ ਸੰਪਦਾ ਦੱਸੀ)। [੧੦]ਤਯਾਗਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ 'ਸਮ'। [੧੧]ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ। [੧੨]ਤੀਸਰਾ ਸਾਧਨ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਆਵੇ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਛਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਧਨ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)। [੧੩](ਜਿਵੇਂ) ਭੁੱਖੇ ਤਿਹਾਏ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਦੀ ਐਸੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਛ ਭਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਜਿਹੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ (ਤੀਬਰ) ਹੋਵੇ। [੧੪]ਕੇਵਲ (ਬ੍ਰਹਮ) ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ (ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ) ਗਿਆਨ (ਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ) ਕਲਯਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। *ਪਾ:-ਜੈਸੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਤੇ ਕੱਲਜਾਨ। ਪਾਇ ਗਯਾਨ ਨਹਿਂ ਹੈ ਦੁਖ ਹਾਨ[1]। ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਟ ਥੇ ਨਾਂਹੀ[2]। ਇਸ ਪਰ ਜੁਗਤ ਸੁਨਹੁ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਮਾਂਹੀ ॥ ੩੭ ॥ ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਭਿ ਹੀ ਪਢਿ ਲਹਯੋ। ਬ੍ਰਹਮ ਸਾਖ੍ਯਾਤਕਾਰ ਨਹਿਂ ਭਯੋ। ਸੋ ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਸੰਸੇ ਕਰਿ ਦੂਰ[3]। ਹੋਇ ਨ ਅਨੁਭਵ ਆਤਮ ਪੂਰ[4] ॥੩੮॥ ਸਰਿਤਾ ਪਾਰ ਉਤਰਨੇ ਹਾਰ। ਆਇ ਪਿਖ੍ਯੋ ਅੰਧਾ ਕਰਨਧਾਰ[5]। ਪਾਰ ਕਰਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਹਿ ਆਵੈ[6]। ਆਪ ਤਰੈ ਨਹਿ ਅਪਰ ਤਰਾਵੈ ॥ ੩੯ ॥ ਪਿੰਗ ਰੀਂਗ ਹੈ ਕੇਵਟ ਦੂਜਾ। ਸੋ ਭੀ ਮਿਲੇ ਨ ਕਾਰਜ ਪੂਜਾ[7]।ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਟ ਤੈ ਕਿਮ ਹੁਇ ਗਯੋ[8]। ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੋ ਲਖਤਿ ਨ ਭਯੋ॥੪੦॥ਸੋ ਭੀ ਦੇਯ ਨ ਸਕਹੀ ਸ਼੍ਰੇਯ। ਕਹਿਬੇ ਕੀ ਸਮਰਥ ਨ ਜੇਯ। ਆਪ ਤਰਨਿ ਕੋ ਸਮਰਥ ਦੋਊ। ਅਪਰ ਤਰਾਇ ਸਕਹਿਂ ਨਹਿ ਕੋਊ ॥੪੧॥ [9]ਯਾਂਤੇ ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ ਸ਼੍ਰੇਨ! ਹਮਰੇ ਗੁਰੂ ਸਕਲ ਗੁਨ ਐਨ।ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰੀ,ਬ੍ਰਹਮਨਿਸ਼ਟੀ, ਹਿਤਕਾਰੀ[10]। ਕਰਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਯ ਹਮਾਰੀ[11]॥੪੨॥ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਭੀ ਇਹੀ ਹਮਾਰੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਭਾਰੇ। ਅਹੈ ਜਗਤਪਤਿ ਕੇ ਅਵਤਾਰ[12]*। ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦੇਤਿ ਉਦਾਰ॥੪੩॥ਇਨ ਕੀ ਸ਼ਰਨ ਨ ਤ੍ਯਾਗਨ ਜੋਗ॥ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਭੋਗ ਮਹਿਂ ਦੇਤੇ ਜੋਗ। ਨਿਜ ਕਰੁਨਾ ਬਲ ਤੇ ਕਲਿਆਨ। ਦੇਤਿ ਸਿੱਖ ਉਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ॥ ੪੪ ॥ ਦਸ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਭਏ। ਕੋਟਨ ਸਿੱਖ ਉਧਾਰਨਿ ਕਏ। ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੈ ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ*। ਤੁਮ ਹੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਉਦਾਰ ॥ ੪੫ ॥ ਭਲੇ ਭਾਗ ਅਪਨੇ ਮਨ ਜਾਨੋਂ। ਇਨ ਕੋ ਸੰਗ ਸਦਾ ਤੁਮ ਠਾਨੋਂ। ਤਨ ਮਨ ਅਰਪਹੁ ਬਨਿ ਕਰਿ ਦਾਸ। ਜਗ

---

[1]ਦੇਖੋ ਪਿਛਲਾ ਪ੍ਰਯਾਯ ਅੰਕ ੧੪। [2]ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠੀ ਤੋਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ(ਕੱਲਜਾਨ)। [3]ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। [4]ਪੂਰਨ ਆਤਮਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਸਤੋਂ। [5]ਅੰਨ੍ਹਾ ਮਲਾਹ। [6]ਪਾਰਦਾ ਕਿਨਾਰਾ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦਾ। [7]ਪੁੱਜਦਾ। [8]ਕਿਵੇਂ ਤਰ੍ਯਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। [9]ਏਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੁਹਰਾ ਦੁਹਰਾਕੇ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ।ਹੁਣ ਅਗੋਂ ਜੋ ਕੁਛ ਆਵੇਗਾ ਉਸਵਿਚ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਬਲ ਦਿਖਾਉਣਗੇ। [10]ਜੋ ਪਿਆਰ ਕਰਨਵਾਲੇ ਹਨ, ਬ੍ਰਹਮਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਨਿਸ਼ਠੀ ਭੀ ਹਨ। [11]ਕ੍ਰਿਪਾ (ਮਾਤ੍ਰ) ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਕਲਜਾਨ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। [12]ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ (ਰੱਬ) ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹਨ।

*ਦਸੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ 'ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੂ' ਹਨ, ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੇ ਏਹ ਅਰਥ ਹਨ। ਪੁ: ਜ: ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ 'ਗੁਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ' ਆਖਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਆਮ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਦ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਸਾਧਾਰਨ 'ਉਸਤਾਦ' ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਫਰਕ ਗਿਆਨੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਏ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਗਰ ਉਤਰਹੁ ਅਨਯਾਸ[1] ॥ ੪੬ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਸੂਖਮ ਵਿਚਾਰ' ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੈਤਾਲੀਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੪੫ ॥*

੪੬. [ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ [ਗੁਰੂ:-] ਐਸੇ ਸਤਿਗੁਰ† ਪਾਸ ਤੇ ਲਹਤਿ ਜੀਵ ਕੱਲਯਾਨ । ਜਸ ਦੇਖਤਿ ਅਧਿਕਾਰ ਜਨ ਤਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਾਨ[2] ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਖਟ ਗੁਣ[3]‡ ਸਹਤਿ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ । ਜਥਾ ਬਿਸ਼ਨੁ ਕੇ ਮਹਦ ਮਹਾਨ[4] । ਯਾਂਤੇ ਨਿਜ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਲਖੈਂ[5] । ਗੁਨ ਅਵਗੁਨ ਜੋਗਯਾਸੀ ਬਿਖੈ ॥ ੨ ॥ ਜਥਾ ਜਰਾਹ[6] ਹੋਤਿ ਮਤਿਵੰਤਾ । ਘਾਵ ਮਝਾਰ ਬਿਕਾਰ ਲਹੇਤਾ[7] । ਤੌ ਮੇਲਨ ਅਉਖਧ ਨਹਿ ਲਾਵੈ[8] । ਮੇਲੇ ਤੇ ਨਸੂਰ§ ਰਹਿ ਜਾਵੈ ॥੩॥ ਟੂਟਨੇ ਅਸਥੀ[9] ਆਦਿ ਬਿਕਾਰ । ਤਿਸ ਕੋ ਪੁਰਬ ਲੇਤਿ ਨਿਕਾਰ । ਪੁਨਹ ਘਾਵ ਮੇਲਤਿ ਸੁਖ ਦੇਤਿ । ਕਾਚ ਜਰਾਹ ਹੋਤਿ ਦੁਖ ਹੇਤ[10][॥੪॥ ਇਮ ਹਮਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਗੁਨਵੰਤੇ¶ । ਸਿਖ ਕੋ ਨੀਕੀ ਬਿਧਿ ਪਰਖੰਤੇ । ਜਿਸ ਕਰਿ ਪਾਵਹਿ ਜਨ ਕਲਿਆਨ । ਇਮ** ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਹੈਂ ਹਿਤ ਠਾਨਿ ॥੫॥ [ਅਧਿਕਾਰੀ:-] ਜਿਨਕੀ[11] ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੁਖ ਦੁਖ ਮਹਿ ਭਾਰੀ[12] । ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖ ਕੌ†† ਨਿਤ ਅਨੁਸਾਰੀ । ਸੁਤ ਬਿਤ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਸਾਰੇ । ਇਨ ਹਿਤ ਬੈਸ ਬਿਤਾਇ ਬਿਚਾਰੇ[13] ॥੬॥ [ਸੇਵਾ:-]‡‡

[1]ਨਿਰਯਤਨ । [2]ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਜਨ ਦਾ ਜੈਸਾ ਅਧਿਕਾਰ ਤੈਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । [3]ਛੇ ਗੁਣ । [4]ਜਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵਿਚ ਛੇ ਗੁਣ ਵਡੇ ਹਨ, ਪਰ (ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਅਲਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ) । [5]ਯਾਂਤੇ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ । [6]ਨਾਈ, ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੀ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । [7]ਜ਼ਖਮ ਵਿਚ ਵਿਗਾੜ (ਜਦ) ਦੇਖਦਾ ਹੈ । [8]ਤਦ (ਜ਼ਖਮ) ਮੇਲਨ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ । [9]ਟੁੱਟੀ ਹੱਡੀ । [10]ਦੁੱਖ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । [11]ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਜੀਵਾਂ) ਦੀ । [12]ਭਾਰੀ (ਖਚਤ ਹੋਈ ਹੈ) । [13](ਜੋ) ਵਿਚਾਰੇ (ਪੁਰਸ਼) ।

*ਪਿਛਲੇ ਸਾਧਨ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਥੇ ਸਨ, ਕੋਈ ਵਖ ਵਖ ਤੇ ਕੋਈ ਰਲਵੇਂ ਸਨ । ਹੁਣ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦੱਸਣ ਲੱਗੇ ਹਨ । ਪਿਛਲੇ ਸਾਧਨ ਕੇਵਲ ਜਾਣਣੇ ਨਮਿੱਤ ਕਹੇ ਜਾਪੇ ਹੁਣ ਓਹ ਸਾਧਨ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਹਨ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਰਨੇ ਜੋਗ ਹਨ, ਸਾਧਨ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਣਗੇ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਰ ਸਾਧਨ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿੱਚ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਤੇ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਗੁ ਮਤ ਦੀ ਤੁਕ ਜਿਸ ਦੇ ਆਸ਼੍ਰਿਤ ਕਵਿ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਦੇਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਾਂਗੇ ।

†ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿਛਲੇ ਅੰਸੂ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ 'ਹਰ ਗੁਰ ਅਵਤਾਰ' ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਬੀ ਉਹੋ ਵਿਸ਼ਯ ਜਾਰੀ ਹੈ । ‡ਖਟਗੁਣ-ਦੇਖੋ ਇਸੇ ਰੁਤ ਦਾ ਅੰਸੂ ੪੯ ਅੰਕ ੨੪ । §ਪਾ:-ਨਸੂਰ ।

[ਪਾ:-ਹੋਤਿ । ¶ਪਾ:-ਬੁਧਿਵੰਤੇ । **ਪਾ:-ਤਿਮ । ††ਪਾ:-ਤੇ ।

‡‡ਯਥਾ:-ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸਿੱਖਣਾ ਗੁਰਮੁਖ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ । [ਭਾ: ਗੁ:]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸ ਕੋ ਕਹੈਂ[1] ਕਰਹੁ ਧ੍ਰਮਕਾਰ। ਸੇਵਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਦੇਹੁ ਅਹਾਰ। ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਦਿਹੁ ਛਾਦਨ[2] ਆਛੇ। ਚਾਂਪਹੁ ਪਗ, ਕਰੀਐ ਸਿਖ ਬਾਂਛੇ[3] ॥੭॥ ਮਰਦਨ ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਵਹੁ*। ਬਸਤ੍ਰ ਪਖਾਰਹੁ ਸੁੱਧ ਬਨਾਵਹੁ। ਹਾਂਕਹੁ ਪੌਨ ਸ੍ਵੇਦ[4] ਜਬਿ ਹੋਇ। ਝਾਰਹੁ ਪਨਹੀ, ਪਗ ਕੋ ਧੋਇ ॥ ੮ ॥ ਜੂਠੇ ਭਾਜਨਿ ਮਾਂਜਨ ਕਰਹੁ। ਸੀਤਲ ਨੀਰ ਕੂਪ ਤੇ ਭਰਹੁ। ਰਦਧਾਵਨ[5] ਕੋ ਅਰਪਹੁ ਆਨਿ। ਕਰਹੁ ਰਸੋਈ ਸੁੱਧ ਮਹਾਨ ॥੯॥ ਇੱਤਿਆਦਿਕ ਸੇਵਾ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ। ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਕੀਜਹਿ ਦਿਨ ਰਾਤਿ। [ਗੁਰਬਾਣੀ:-] ਸਤਿਗੁਰ ਗਿਰਾ ਸੀਖਿ ਨਿਤਿ ਪਠੈਂ[6]। ਸੱਤਿਨਾਮ ਕਹੁ ਮੁਖ ਤੇ ਰਟੈਂ[7]‡ ॥੧੦॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਰਮ ਰਹਹੁ ਸਵਧਾਨ। [ਇਸ਼ਨਾਨ:-] ਬਡੀ ਰਾਤਿ ਤੇ ਕਰਿ ਅਸ਼ਨਾਨ§। [ਦਇਆ:-¶]ਛੁਧਤਿ ਕਿ ਨਗਨ ਬਿਨਾ ਧਨ ਕੋਇ। ਦਿਹੁ ਭੋਜਨ ਛਾਦਨ ਤਿਸ ਸੋਇ ॥੧੧॥ ਦੇਖਿ ਦੁਖੀ ਕੋ ਦਇਆ ਉਪਾਵਹੁ। ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਤਿਸ ਕਸ਼ਟ ਮਿਟਾਵਹੁ। ਕਰਨ ਦਇਆ ਕੋ ਪੁੰਨ ਘਨੇਰਾ। ਦਇਆ ਕਰਤਿ ਹੁਇ ਬਢਿਹੁ ਬਡੇਰਾ ॥੧੨॥ ਜੋ ਜੋ ਬਡੋ ਦਯਾ ਉਰ[] ਧਾਰੈ। ਮਨ ਕੋਮਲ ਤੇ ਕਸ਼ਟ ਨਿਵਾਰੈ। ਕਰਹਿ ਦੀਨ ਕੋ ਸੁਖੀ ਬਿਸਾਲ। ਆਦਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਬਡੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ[8] ॥ ੧੩ ॥ [ਸਚੁ:-] ਸਚੁ ਬੋਲਹੁ ਸੁਖ ਦੇਤਿ ਬਡੇਰਾ**। ਤਜਹੁ ਕੂਰ ਦੁਖ ਦਾਇਕ ਘਨੇਰਾ। [ਮਿੱਤ੍ਰੀ ਭਾਵ:-] ਪਰ ਸੁਖਿ ਪਿਖਿ ਤਪਤਉ ਉਰ ਨਾਹੀਂ। ਪਾਪ ਬਿਅਰਥ ਹੋਤਿ ਸਿਰ ਤਾਹੀ ॥ ੧੪ ॥ ਦਿਕ ਤੇ ਰਿਦਾ ਤਪਹਿ ਦੁਖ ਪਾਵੈ। ਪਿਖਤੁ ਜਲੇ[9] ਕਛੁ ਹਾਥ ਨ ਆਵੈ। ਪੁਨ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੋਪ ਕਰੇਤਾ। –ਮੋਹਿ ਦਿਯੋ ਪਿਖਿ ਏਹ ਜਰੇਤਾ[10]– ॥੧੫॥ ਇੱਤਆਦਿਕ ਇਸ ਮਹਿ ਬਹੁ ਦੋਖਾ। [ਸੰਤੋਖ:-] ਲਾਲਚ ਤਜੈ ਧਰੈ ਸੰਤੋਖਾ‡‡। [ਤਨਾਗਣੇ ਜੋਗ

[1](ਗੁਰੂ ਜੀ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। [2]ਕਪੜਾ। [3]ਸਿੱਖ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੋ। [4]ਮੁੜ੍ਹਕਾ। [5]ਦਾਤਣ। [6]ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿੱਖ ਕੇ ਨਿਤ ਪੜ੍ਹੋ। [7]ਜਪੋ, ਉਚਾਰੋ। [8]ਗ੍ਰੀਬ। [8]ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਆਦਿ ਲੈਕੇ ਸਾਰੇ ਵਡੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [9]ਐਂਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ। [10]ਕਿ ਮੈਂਨੂੰ ਦਿਤੇ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਇਹ ਸੜਦਾ ਹੈ। *ਪਾ:–ਤ੍ਰ ਨਾਨ ਕਰਵਾਵਹੁ। †ਸਿਖਾ–'ਪੂਰੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਬਦ ਸੁਣਾਇਆ ॥ ਗਾਵਹੁ ਸੁਣਹੁ ਪੜਹੁ ਨਿਤ ਭਾਈ ਗੁਰ ਪੂਰੈ ਤੂ ਰਾਖਿਆ ॥ [ਸੋਰ: ਮ: ੫]। ‡ਜਪਿ ਜਨ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਿਨੁ ਰੈਣੀ ॥ [ਸੁਖਮਨੀ]। §ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥ [ਗਉ: ਵਾ: ਮ: ੪]। ¶ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰੇ ਸਰੀਰੁ ॥ ਪੁਨਾ:–ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ ॥ []ਪਾ:–ਸਹਿ। **ਸਚੁ ਸਭਨਾ ਹੋਇ ਦਾਰੂ ॥ ††ਦੋਸੁ ਨ ਕਾਹੂ ਸੰਗਿ ਕਰਹੁ ॥ [ਗਉ: ਬਾਵ: ਮ: ੫] ‡‡ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਮ:-] ਪਰਤ੍ਰਿਯ ਪਰਧਨ ਪਰ ਕੀ ਅੰਸ਼* । ਨਹਿ ਲਿਹੁ, ਲੇਹਿਂ ਜੁ ਕਰਹਿ ਬਿਧੰਸ[1] ॥ ੧੬ ॥ [ਖਿਮਾ:-] ਅਪਨੇ ਤੇ ਨਿਰਬਲ ਕੌ ਜਾਨਿ । ਤਿਸ ਪੁਰ ਕੋਪ ਨ ਕਰਹੁ ਸੁਜਾਨ। [ਨਿਰ ਅਭਿਮਾਨਤਾ:] ਬਿੱਦਿਆ ਕੇ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤਨ ਕੋ[2] । ਬੁਧਿ ਬਿਸਾਲ ਕੇ ਦੀਰਘ ਧਨ ਕੌ[3] ॥੧੭॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਤੇ ਗਰਬ[4] ਨ ਧਰੀਯਹਿ।ਦਾਤਾ ਈਸੁਰ ਏਕ ਬਿਚਰੀਅਹਿ। ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਆਦਿ ਕਰਿ ਕਰਮ । ਨਹਿ ਅਭਿਮਾਨ ਧਰਹੁ ਜੁਤਿ ਸ਼ਰਮ[5] ॥ ੧੮॥ ਕਰਹਿ ਸੁ ਕਰਮ ਧਰਹਿ ਅਭਿਮਾਨ । ਨਿਫਲ ਜਾਤਿ ਜਿਉਂ ਗਜ ਇਸ਼ਨਾਨ। ਅਪਨੋ ਜਸ ਪਰਨਿੰਦ ਨ ਕਹੈ। ਕਹੈ ਤ ਇਸ ਤੇ ਭੀ ਅਘ ਲਹੈ॥੧੯॥ਦਾਨ ਕਰਨੋ ਮੁਖਤੇ ਨਹਿਂਭਾਖੈ।ਸਦਾ ਛਪਾਵਨ ਕੋ ਅਭਿਲਾਖੈ‡। [ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਨਾ:–]ਮਧੁਰ ਕਹੈ ਸਭਿ ਕੌ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ।ਫੀਕਾ ਬੋਲ ਨ ਕਿਸੀ ਦੁਖਾਵੈ§ ॥੨੦॥ [ਧਰਮ ਕਿਰਤ:–] ਧਰਮ ਕ੍ਰਿਤ¶ ਕਰ ਦਰਬ ਕਮਾਵੈ । [ਵੰਡ ਛਕਣਾ:–] ਬੰਟ ਅਤਿੱਥਨਿ ਕੋ ਪੁਨ ਖਾਵੈ[] । [ਸੁੱਛਤਾ:–] ਊਪਰ ਬਸਤ੍ਰ ਨ ਰਖੈ ਮਲੀਨ।ਤਿਮ ਕਾਯਾ ਕੋ ਨਿਤ ਮਲਹੀਨ[6] ॥੨੧॥[ਕੁਸੰਗ:-] ਚੋਰ, ਜਾਰ, ਬਟਪਾਰ, ਜੁਆਰੀ। ਕ੍ਰਿਤਘਨ, ਬੰਚਕ, ਛਲੀ ਕੁਚਾਰੀ। ਸੁਪਨੇ ਮਹਿਂ ਭੀ ਇਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ । ਕਰੇ ਨ ਕਬਿਹੂੰ, ਥਿਰ ਨ ਪੰਗਤਿ[7] ॥ ੨੨॥ਬਿਸ਼ਿਯਨਿ ਤੇ ਬਿਸ਼ਈ ਨਰ ਬੁਰੇ[8] । ਲਖਿ ਦੁਰਜਨ ਤਤਛਿਨ ਪਰਹਰੋ। ਜਥਾ ਅਗਨਿ ਤੇ ਲੋਹ ਤਪਾਯੋ। ਵਿਪਤਿ,ਜਾਤਿ ਨਹਿ ਹਾਥਛੁਵਾਯੋ ॥੨੩॥ [ਸਤਿਸੰਗ:–] ਜਨ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰੀਏ। ਜਿਨ ਮਿਲਿਤੇ ਅਵਗੁਨ ਪਰਹਰੀਏ**। [ਕਥਾ ਸ਼੍ਰਵਣ:–] ਸੁਨੀਅਹਿ ਅਵਤਾਰਨ

---

[1]ਜੋ ਲਏਗਾ ਤਾਂ (ਉਸਦਾ) ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ(ਇਹ ਪਾਪ)। [2]ਬੜਾ ਵਿੱਦ੍ਵਾਨ ਹੈ ਯਾ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ ਹੈ। [3]ਭਾਵ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਹੈ ਯਾ ਬਹੁਤੇ ਧਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। [4]ਅਭਿਮਾਨ । [5]ਜਤਨ ਨਾਲ ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਆਦਿ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। [6]ਉੱਜਲ ਰੱਖੇ। [7]ਭਾਵ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਨਾਲ ਨਾ ਰਲੇ। [8]ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਈ ਪੁਰਸ਼ ਬੁਰੇ ਹਨ।

*ਪਰਧਨ ਪਰਦਾਰਾ ਪਰਹਰੀ ॥ ਤਾਕੇ ਨਿਕਟਿ ਬਸੈ ਨਰਹਰੀ ॥ ਪੁਨ:– ਹੈ ਪਰਧਨ ਪਾਹਨ ਤੁਲ, ਤ੍ਰਿਆ ਪਰ ਮਾਤ ਹਮਾਰੇ । [ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ] । †ਪਾ:–ਏਹ ।

‡ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥ ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲ ਜਾਤ ਤਿਹਿ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥ [ਸਲੋਕ ਮ: ੯] । §ਨਾਨਕ ਫਿਕੈ ਬੋਲਿਐ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ ॥ [ਵਾਰ ਆਸਾ ਮ: ੧] ¶ਪਾ:–ਕਿਰਤ । []ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ ॥ **ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸੰਦੜਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਵੰਞੈ ਮਿਤ੍ਰ ਅਸਾਡੜੇ ਸੇਈ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਤਿਹਾਸ[1] । ਸਤਿਗੁਰ ਦਸ ਜਿਮ ਕਰੇ ਬਿਲਾਸ[2]॥੨੪॥ ਬਹੁਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨਿਰਨੈ ਜਹਾਂ । ਸੂਖਮ ਬੁਧਿ ਕਰਿ ਸੁਨੀਅਹਿ ਤਹਾਂ । [ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਯਾਤ੍ਰਾ:—] ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੱਜਨ ਕਰੀਏ। ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਅਘ ਪਰਹਰੀਏ ॥੨੫॥ ਹਰਿ ਮੰਦਿਰ ਦਰਸਹੁ ਦਰਬਾਰ । ਹੋਤਿ ਸਦਾ ਗੁਰ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰ । ਸਹਤਿ ਅਦਬ ਕੇ ਬੈਠਹਿ ਮਾਂਹਿ[3] । ਗੁਰ ਬਿਨ ਮਨ ਨ ਡੁਲਾਵੈ ਕਾਂਹਿ ॥ ੨੬ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋਤਿ ਜਾਗਤੀ ਜਹਾਂ । ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸਾਦਰ ਦਰਸਹੁ ਤਹਾਂ। ਕਿਧੌਂ ਪਰਬ ਕੇ ਦਿਨ ਚਲਿ ਜਾਵਹੁ । ਕਿਧੌਂ ਖਸ਼ਟਮੇ ਮਾਸ ਸਿਧਾਵਹੁ ॥ ੨੭ ॥ ਅਧਿਕ ਦੂਰ ਹੁਇ ਸੰਮਤ ਮਾਂਹਿ[4] । ਸਤਿਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਦਰਸਹਿ ਜਾਹਿ । ਤਨ ਮਨ ਤੇ ਗੁਰ ਸਿਖ ਹੁਇ ਕਰਿਕੈ । ਗਯੋ ਨ ਦਰਸ਼ਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੇ ॥ ੨੮ ॥ ਕਿਉਂ ਤਿਨ ਜਨਮ ਧਰਯੋ ਜਗ ਆਇ।ਨਿਸ਼ਫਲ ਭਯੋ ਗਯੋ ਪਛੁਤਾਇ।—ਜੋ ਦਰਸਹਿ ਅਰੁ ਸਰੁਵਰੁਮੱਜੈ[5]। ਪਾਇ ਪਦਾਰਥ, ਸਭਿ ਅਘ ਭੱਜੈ—॥੨੯॥ਅਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰ ਕਰੈ[6]। ਅੰਤਹਕਰਣ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਧਰੈ । ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਤਿ ਜਨ ਸੋਇ*।ਹਰਿ ਗੁਰ ਸੰਗ ਪ੍ਰੇਮ ਜਿਸ ਹੋਇ[7]॥੩੦॥[ਭਗਤੀ:-]ਤਿਸੈ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਭਗਤਦ੍ਰਿੜਾਵੈਂ। ਗ੍ਯਾਨ ਮੰਨਨ ਕੋ ਸਿਖਰਾਵੈਂ । ਕਸ਼ਟ ਆਪਦਾ ਪਰੈ ਜਿ ਕੋਈ। ਕਿਧੌਂ ਸਰੀਰ ਬਿਖੈ ਰੁਜ ਹੋਈ॥੩੧॥ ਬਿੱਪਰੈ[8] ਸੁਤ ਬਿਤ ਆਦਿਕ ਮਾਂਹੀ । ਪਰਾਰਬਧ ਕਰਿ ਹੁਇ ਕੁਛ ਜਾਹੀ[9]†।ਪ੍ਰਭੁ ਮਹਿ ਦੋਸ਼ ਅਰੋਪੈ ਕੋਇ ਨ । ਨੀਕੋ ਲਖੈ, ਦੀਨ ਮਨ ਹੋਇ ਨ[10]॥੩੨॥—ਭਲਾ ਕਰਹਿ ਪਰਮੇਸਰ ਮੇਰਾ । ਅਘ ਫਲ ਨਿਬਰਹਿ[11], ਮੈਂ ਨਿਤ ਚੇਰਾ—। ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਰਿਦੈ ਮਝਾਰ । ਹਰਖੈ ਈਸ਼ੁਰ ਕ੍ਰਿਤਿ ਬਿਚਾਰ[12] ॥੩੩॥ ਕਰਨੈ ਹਾਰ ਨ ਦੂਜਾ ਕੋਈ । ਜੋ ਹਰਿ ਕਰੈ ਤ ਬੁਰੀ ਨ ਹੋਈ । ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਗੁਰ ਭਲੇ ਟਿਕਾਵੈ। ਈਸ਼ੁਰ

---

[1]ਦਸਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਜੋ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਖੁਹਲਦੇ ਹਨ । [2]ਦਸੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ (ਸੁਹਣੇ) ਚੋਜ ਕੀਤੇ ਹਨ (ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਸੁਣੋਂ) । [3]ਵਿਚ (ਹਰਿ ਮੰਦਿਰ ਦੇ) । [4]ਜੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਮਗਰੋਂ । [5]ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ । [6]ਐਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਜਿਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਨਾਲ) । [7]ਭਾਵ ਜਿਸਦਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ ਸਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । [8]ਕੋਈ ਉਲਟੀ ਗਲ ਹੋ ਜਾਵੇ । [9](ਭਾਵੇਂ) ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਵੇ । [10]ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ । [11]ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ (ਭਾਵ ਦੁੱਖ) ਨਿਬੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। [12]ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਕੀਤਾ ਵਿਚਾਰਕੇ।

*ਪਾ:—ਸਿਮਰਹਿ ਜਨ ਸੋਇ । †ਪਾ:—ਜਾਹੀਂ ।

ਕੌ ਕ੍ਰਿਤਿ ਪਰ ਹਰਿਖਾਵੈ* ॥੩੪॥ ਨਿਸ ਦਿਨ ਲਿਵਲਾਵਨ ਸਤਿਨਾਮ । ਪੁਨ ਉਪਦੇਸ਼ੈ[੧] ਇਹ ਅਭਿਰਾਮ ।—ਊਠਤਿ ਬੈਠਤਿ ਸੋਵਤਿ ਚਾਲਹੁ। ਕ੍ਰਿਤਿ ਕਰਿਬੇ ਮਹਿ ਨਾਮ ਸੰਭਾਲਹੁ† ॥੩੫॥ ਹਾਥ ਪਾਂਵ ਤੇ ਕਾਰ ਸੁਧਾਰਹੁ । ਮਨ ਤੇ ਮੁਖ ਤੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰਹੁ‡।ਸਨੇ ਸਨੇ ਤਨਹੰਤਾ ਤ੍ਯਾਗਨ।ਪੁਨਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਿ ਇਮ ਲਾਗਨ§ ॥ ੩੬ ॥—ਸਭਿ ਮਹਿਂ ਰਮ੍ਯੋ ਏਕ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ । ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਮਿੱਤ੍ਰ ਅਰ ਠਾਕਰ ਚੇਰਾ[੨]¶ । ਯਾਂਤੇ ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖ ਕੋ ਤ੍ਯਾਗਹੁ । ਨੀਂਦ ਅਵਿੱਦ੍ਯਾ ਤਜਿ ਕਰਿ ਜਾਗਹੁ॥੩੭॥ਗੁਰ ਕੀ ਗਿਰਾ ਬਿਚਾਰਹੁ ਨੀਕੇ।ਜਿਸ ਤੇ ਭੂਲੇ ਹੋਤਿ ਇਸ ਜੀਕੇ । ਕੀਰਤਨ ਕਰਹੁ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਸੀਂਚਿ[੩] । ‖ਲਖਹੁ ਸਕਲ ਗੁਨ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਬੀਚ ॥ ੩੮ ॥ ਆਦਿ ਸ਼ਰੀਰ ਪਦਾਰਥ ਸਾਰੇ[੪]** । ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੁ ਦੀਨੇ ਹਮੈ ਬਿਚਾਰੇ[੫]।ਅਸ ਈਸ਼ੁਰ ਕਿਉਂ ਰਿਦੇ ਬਿਸਾਰਹੁ।ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਮਨ ਜੀਹ ਸੰਭਾਰਹੁ[੬]††॥੩੯॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਮਾਹਿ । ਭਗਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਧਿਕ ਅਧਿਕਾਹਿ[੭]।ਇਕ ਤੌ ਸੱਤਿਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨ। ਲਿਵ ਲਗਾਇ, ਨਹਿ ਤ੍ਯਾਗਹਿ ਨਿਸ ਦਿਨ ॥੪੦॥ ਦੁਤੀਏ ਭਾਣ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਮਾਨੇ । ਪ੍ਰਭੁ ਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਉਰ ਹਰਖ ਸੁ ਠਾਨੇ । ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਤਨਹੰਤਾ ਕੋ ਤ੍ਯਾਗੀ । ਤਜਿ ਕੂਰੇ ਸਚ ਪਰ ਅਨੁਰਾਗੇ ॥੪੧॥ ਇਨ ਤੀਨਹੁ ਮੈਂ ਪਰਪਕ ਹੋਇ । ਬ੍ਰਹਮ ਗ੍ਯਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੋਇ—। ਫੁਰਹਿ ਚਤੁਸ਼ਟੈ ਸਾਧਨ ਰਿਦੈ[੮] । ਲਖੈਂ ਉਚਿਤ ਉਪਦੇਸ਼ਨਿ ਤਦੈ[੯] ॥ ੪੨ ॥ ਸ਼ਰਣ ਪਰਨੇ ਸਿਖ ਕੋ ਪਹਿਚਾਨ । ਪਰੇ ਕੁਬੰਧਨ ਕਰੈ ਪ੍ਰਹਾਨ[੧੦] । ਅਸ ਦਸ ਗੁਰ ਸਾਰੇ ਪਤਿ-

---

[੧](ਐਉਂ ਸਿੱਖ) ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ । [੨]ਭਾਵ ਹਰਦਿਲ ਵਿਚ । [੩]ਪ੍ਰੇਮ(ਜਲ)ਨਾਲ ਸਿੰਚਕੇ । [੪]ਸ਼ਰੀਰ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਭਾਵ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥ, (ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥ, ਗਿਆਨ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ)। [੫]ਇਹ ਵੀਚਾਰ ਕਰੋ. ਕਿ: । [੬]ਦਿਨ ਰਾਤ ਮਨ ਤੇ ਜੀਭ ਨਾਲ ਸਿਮਰੋ । [੭]ਭਗਤੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ । [੮]ਭਾਵ ਪਿਛਲੇ ਅੰਸੂਆਂ ਵਿਚ ਕਹੇ ਚਤੁਸ਼ਟੇ ਸਾਧਨ:—੧. ਵਿਰਾਗ, ੨. ਵਿਵੇਕ, ੩. ਖਟ ਸੰਪੱਤੀ ਤੇ ੪. ਮੋਖ ਇੱਛਾ, ਇਸ ਭਗਤੀ ਸਾਧਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਸੁਤੇ ਹੀ ਸਫੁਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । [੯](ਗੁਰੂ ਜੀ) ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਖਦੇ ਹਨ । [੧੦]ਭਾਵ ਜਨਮ ਮਰਨ ਆਦਿ ਖੋਟੇ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।

*ਮੀਤੁ ਕਰੈ ਸੋਈ ਹਮ ਮਾਨਾ ॥ ਮੀਤ ਕੇ ਕਰਤਬ ਕੁਸਲ ਸਮਾਨਾ ॥ [ਗਉ: ਮ: ੫॥]

†ਊਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਨਾਮ ॥ ‡ਹਥ ਪਾਉ ਕਰਿ ਕਾਮੁ ਸਭੁ ਚੀਤੁ ਨਿਰੰਜਨ ਨਾਲਿ ॥

§ਪਾ:—ਕਰਨ ਮਹਿ ਲਾਗਨ । ¶ਸਰਬ ਮੈ ਪੇਖੈ ਭਗਵਾਨੁ ॥ [ਸੁਖਮਨੀ]

‖ਹਰਿ ਕੀਰਤ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥

**ਪਾ:—ਭਾਰੇ । ††ਪਾ:—ਨਿਹ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਜੀਅ ਸੰਭਾਰਹੁ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਹ*। ਸਿਮਰਹੁ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਵਾਹਿ' ॥੪੩॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਉਪਦੇਸ਼' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਛਿਤਾਲੀਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥੪੬॥

੪੭. [ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਉਪਦੇਸ਼]।

ਦੋਹਰਾ॥ †'ਚਾਰਹੁ ਸਾਧਨ ਪਾਇਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਰਣਿ ਸਿਧਾਇ।ਪਰਖੈ¹ਮਹਾਂ ਸੁਜਾਨ' ਤਬਿ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਦਿਆ ਸਿਖਰਾਇ॥੧॥ਚੌਪਈ॥ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ। ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿੱਧਯਾਸਨ ਜਾਨ। ਚੌਥੇ ਸਾਖ੍ਯਾਤ ਗੁਰ ਕਹੈਂ। ਜਿਸਕੋ ਪਾਇ ਨ ਜਗ ਮਹਿ ਬਹੈਂ² ॥੨॥ [ਸ੍ਰਵਨ:-] ਪ੍ਰਥਮ ਸ੍ਰਵਣ ਖਟ ਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਾਰ³। ⁴ਜਿਸ ਤੇ ਚੇਤਨ ਅਦ੍ਵਿਤਿ ਮਝਾਰ। ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਨਿਸ਼ਚੈ ਹੋਇ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਕਹਿ ਸੋਇ' ॥੩॥ ਇਕ 'ਉਪਕ੍ਰਮ ਅਰੁ ਉਪ ਸੰਹਾਰ੧'। ਦੂਜੇ ਕੋ 'ਅੱਭਯਾਸ੨' ਉਚਾਰ। 'ਸ੍ਰਵਣ ਅਪੂਰਬਤਾ੩'ਲਖਿ ਤੀਨ।'ਫਲ੪'ਪੁਨ 'ਅਰਥਬਾਦ੫' ਕੋ ਚੀਨ ॥੪॥ 'ਉਪਪਤਿ੬'ਖਸ਼ਟਮ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਨ। ਅਬਿ ਇਨਕੇ ਕਰਿ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰਨ। ⁵'ਅਰਥ ਸੁ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਿ ਧਰਨਾ।ਤਿਸਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਬਹੁ ਕਰਨਾ। ॥੫॥ਤਿਸੀ ਅਰਥ ਮਹਿੰ ਹੋਹਿ ਸਮਾਪਤਿ।ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਹਾਰ ਜਾਨ ਚਿਤ'। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀਨ ਬਨਾਇ। ਉਦਾਹਰਣ ਸੁਨਿ ਲਿਹੁ ਸੁਖ ਪਾਇ ॥੬॥

"ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ। ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ" ॥

ਚੌਪਈ॥ ਆਦਿ ਜਗਤ ਕੇ ਸੱਚ ਦਿਖਾਯੋ।ਅੰਤ ਸਕਲ ਕੇ ਸੱਚ ਬਤਾਯੋ‡।

---

¹ਪਰਖਦੇ ਹਨ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਸੁਜਾਨ। ²ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ। ³ਪਹਿਲਾ ਸ੍ਰਵਣ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਖਟ ਲਿੰਗ (ਚਿੰਨ੍ਹ) ਹਨ, ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:—ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਹੈ ਉਸਦੇ ਛੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ। ⁴ਭਾਵ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਟਾਲਿੰਗਾਂ ਕਰਕੇ ਅਦੁਤੀ ਚੇਤਨ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਤਪਰਜ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ⁵ਜੋ ਅਰਥ ਭਾਵ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਉਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅੰਤ ਉਸੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਹਾਰ' ਚਿਤ ਵਿਚ ਜਾਣੋ। *ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਸਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਐਸਾ ਮੋਖ ਦਾਤਾ ਰੂਪ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। †ਹੁਣ ਫੇਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਦਾ ਕਿਸਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਉਸਦੇ ਪਰਮਾਣ ਦਿਖਾਲਣਗੇ। ‡ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ 'ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਹਾਰ' ਦਾ ਲੱਛਣ ਕਰਨ ਵੇਲੇ 'ਗ੍ਰੰਥ' ਪਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿਚ ਇਕ ਸਲੋਕ ਦੇ ਆਦਿ ਅੰਤ ਤੇ ਮੱਧ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਿਖਾਈ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਸਾਰੇ ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਇਹ ਲੱਛਣ ਘਟਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੀ ਠੀਕ ਹੈ, ਆਦਿ ਮੱਧ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਬੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਦਿ ਅੰਤ ਮਹਿ ਬਰਨਨੈ ਏਕ। 'ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪ ਸੰਹਾਰ' ਬਿਬੇਕ[1] ॥੭॥
[ਅੱਭ੍ਯਾਸ:-] ਜੋਗ ਨਿਰੂਪਣ ਕੋ ਜੋ ਅਹੈ[2]। [3]ਵਸਤੁ ਅਦ੍ਵੈਤੀ ਜੁ ਚੇਤਨ ਲਹੈ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਤਿਸ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ। ਗ੍ਰੰਥ ਬਿਖੈ, ਸੋ ਲਖਿ ਅੱਭ੍ਯਾਸਾ ॥੮॥ਜਪੁਜੀ ਬਿਖੈ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਿਓ। ਬਾਰਹਿ ਬਾਰ ਅਰਥ ਸੋ ਧਰਿਓ।

"ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ" ॥ "ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ ॥"

ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਪਉੜੀ ਬਹੁ ਮਾਂਹਿ। ਬਰਨਨ ਕਰਨੋ ਸੱਚੁ ਸੁਖ ਪਾਹਿ[4] ॥੯॥
[ਅਪੂਰਵਤਾ:-] [5]ਜੋਪ੍ਰਤਿ ਪਾਦਨ ਅਦ੍ਵੈਤੀ ਵਸਤੁ ਹੁਇਪ੍ਰਮਾਣਾਂਤਰ ਕਹਿ ਅਵਿਸ਼ੈ ਸੁਇ। ਸ੍ਰੁਵਣ ਅਪੂਰਬਤਾ ਲਖਿ ਤੀਜਾ"। ਸੱਚ ਏਕ ਹੈ ਅਵਰ ਨ ਬੀਜਾ[6] ।੧੦॥

"ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ ॥ ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ॥"

'ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ' ਉਦਾਰ। 'ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ'। ਪ੍ਰਤੱਛ ਪ੍ਰਮਾਣਆਦਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤੇ।ਬਿਸ਼ੈ ਨ ਹੋਇ ਸਕਾਹ ਜਿਨਕਿਨਤੇ[7] ॥੧੧॥ [ਫਲ ਚਲਿਆ] [8]ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਿਬੇ ਕੋ ਜੋਗ। ਆਤਮ ਗ੍ਯਾਨ ਕਹੈਂ ਪ੍ਰਭੁ ਲੋਗ*। ਤਿਸੀ ਗ੍ਯਾਨ ਕੋ ਜੋ ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ। ਸੇਵਨ ਕਰਨੋ

---

[1]ਜਾਣੋ। [2]ਜੋ (ਗਲ) ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। [3]ਅੱਭ੍ਯਾਸ ਲਿੰਗ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝੋ ਕਿ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਨੇ ਜੋਗ ਜੋ ਹੈ ਅਦ੍ਵੈਤੀ ਚੇਤਨ ਵਸਤੂ ਉਸਨੂੰ ਲਖੌਣ ਲਈ ਬਾਰ ਬਾਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੇ। [4]ਭਾਵ ਸੱਚ ਦਾ (ਅਦ੍ਵੈਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ) ਬਹੁਤ ਪੌੜੀਆਂ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। [5]ਤੀਜਾ ਸ੍ਰੁਵਣ ਲਿੰਗ 'ਅਪੂਰਵਤਾ' ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੈ:—ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨੇ ਜੋਗ ਜੋ ਅਦ੍ਵੈਤੀ (=ਚੇਤਨ) ਵਸਤੂ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਅਵਿਸ਼ੈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਆਦਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਉਸ ਪਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ। ਮੁਰਾਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਰੂਪ ਇਨ੍ਹਣੇ ਦੂਰੇਰੇ ਦਿਮਾਗਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਛੰਨ੍ਹਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਲਹਾਮੀ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਆਵੇਸ਼ਜ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਿੱਕੇ ਢੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਿਖੀ ਜਾਣ। [6]ਏਕ (ਅਦ੍ਵੈਤੀ ਵਸਤੂ ਹੀ) ਸੱਚ ਹੈ ਦੂਸਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। [7]ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਪ੍ਰਤੱਛ ਆਦਿ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਕਰਕੇ (ਉਹ ਅਦ੍ਵੈਤੀ) ਕਿਸੇ ਕਰਕੇ ਬੀ ਵਿਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਦੇਖੋ ਅੰਸੂ ੪੮ ਦੇ ਅੰਗ ੧੯ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤੇ ਅੰਸੂ ੪੯ ਦਾ ਆਰੰਭ। [8]ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਲੋਗ (ਸੰਤ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਜੋ ਆਤਮਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਅਰ ਤਿਸ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਜੋ ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ (ਅਰਥਾਤ) ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ ਇਹ ਸ੍ਰੁਵਣ ਦਾ ਚੌਥਾ ਅੰਗ 'ਪ੍ਰਯੋਜਨ' ਹੈ, 'ਫਲ' ਬੀ ਇਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੁਣੋ ਉਹ ਜੀਕੂੰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:—ਭਾਵ ਅੱਗੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।　　*ਪਾ:—ਸਭ ਲੋਗ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary　　NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਹਿਦ ਮਹਾਨ ॥ ੧੨ ॥ ਚੌਥੇ ਸ੍ਰਵਣ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸੋਇ। ਫਲ ਭੀ ਨਾਮ, ਸੁਨਹੁ ਜਿਮ ਹੋਇ[1]।'ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੰ'।'ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਇਵ ਭੇਦੰ[2]*' ॥ ੧੩ ॥ ਨਿਤ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਗੁਰ ਤੇ ਗ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਰਨੀ। ਮੁਕਤਿ ਦੇਤਿ ਹੈ ਆਤਮ ਗ੍ਯਾਨ। ਇੱਤ੍ਯਾ-ਦਿਕ ਜਹਿ ਕੀਨ ਬਖਾਨ ॥ ੧੪ ॥ [3]ਪੰਚਮ 'ਅਰਥਵਾਦ' ਸੁਨਿ ਲੱਛਨ। ਜੋ ਭਾਖਤਿ ਹੈਂ ਗ੍ਯਾਨ ਬਿਚੱਛਨ। ਬਰਨਨ ਜੋਗ ਵਸਤੁ ਹੈ ਜੋਇ। ਤਿਸ ਮਹਿ ਤਿਸ ਕੀ ਉਸਤਤ ਹੋਇ[3] ॥ ੧੫ ॥ 'ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣ' ਹਿ 'ਕਰੇਇ'। 'ਗੁਣਵੰਤਿਆ' ਜੋ ਹੁਇ 'ਗੁਣ ਦੇਇ†'। 'ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ' ਪਰੇ। 'ਜੋ ਤਿਸੁ' ਕੋ 'ਗੁਣੁ ਕੋਇ ਕਰੇ'‡ ॥ ੧੬ ॥ ਸਭਿ ਤੇ ਗ੍ਯਾਨਵਾਨ ਹੁਇ ਦੀਹਾ[4]। ਤਿਸ ਪਰ ਕੋ ਉਪਕਾਰ ਕਰੀਹਾ[5] ?§। ਰਹੇ ਸੁ ਕਰੇ ਆਪ ਸਮਰੱਥ।ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਯਾਨੀ ਕੋ ਸਭਿ ਕਿਛ ਹੱਥ ॥ ੧੭ ॥ [6]'ਉ-ਪਪ੍ਰਤਿ' ਖਸ਼ਟਮ ਸ੍ਰਵਣ ਸੁ ਲੱਛਨ। ਕਹਤਿ ਬੇਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਚੱਛਨ। ਜੋ ਪ੍ਰਕਰਨ ਕਰਿਕੈ ਸ਼ੁਭ ਅਰਥ। ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੋ ਜੋਗ ਸਮਰਥ[6] ॥੧੮॥

[1]ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਅੰਕ ੮ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। [2]ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਭੇਤ (ਐਸੇ) ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ। [ਦੁਝਾਈ, ਇਕ]। [3]ਪੰਜਵੇਂ 'ਅਰਥ ਵਾਦ' ਦਾ ਲੱਛਣ ਸੁਣ, ਗ੍ਯਾਨ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਪੁਰਖ ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਰਣਨ ਜੋਗ ਜੋ (ਅਦੁਤੀ) ਵਸਤੂ ਹੈ, ਤਿਸ (ਗ੍ਰੰਥ)ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਉਸਤਤੀ ਹੋਵੇ। [4]ਵਡਾ ਹੈ। [5]ਉਸ (ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਤੇ) ਕੌਣ ਉਪਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। [6]ਛੇਵਾਂ ਲਿੰਗ ਸ੍ਰਵਣ ਦਾ 'ਉਪਪਤੀ' ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਵੇਦ ਤੇ ਚਤੁਰ ਸਤਿਗੁਰੂ। ਜੋ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਭ ਅਰਥ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜੋ ਉਸੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਜੁਗਤੀ ਨੂੰ ਉਪਪਤੀ ਵੀਚਾਰ ਲਓ ਕਿ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਚ ਉਸੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਨੇ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। [ਸੂਚਨਾ—ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਉਪਪਤਿ ਦਾ ਲੱਛਣ ਅਪਣੇ ਗਰਬ ਗੰਜਨੀ ਟੀਕੇ ਵਿਚ ਐਉਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:—ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਰਿਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੇ ਜੋਗ ਜੋ ਅਰਥ ਹੈ, ਤਿਸ ਅਰਥ ਕੇ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਮੈਂ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੀ ਹੈ ਜੋ ਜੁਗਤ, ਤਿਸ ਜੁਗਤ ਸ੍ਰਵਣ ਕੋ ਨਾਮ ਉਪਪਤਿ (੧੧ਵੀਂ ਪੌੜੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪ੍ਰੰਤ) ਕਵਿ ਜੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਕੀਤੇ ਲਛਣ ਵਿੱਚ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਟੀਕੇ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਇਹ ਫਰਕ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਦੋ ਪਦ 'ਸ਼ੁਭ' ਤੇ 'ਸਮਰਥ' ਵਾਧੂ ਹਨ]।

*ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਹੈ:—ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥

†ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਐਉਂ ਹੈ:—ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣੁ ਦੇ ॥

‡ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਐਉਂ ਹੈ:—ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਜਿ ਤਿਸੁ ਗੁਣੁ ਕੋਇ ਕਰੇ ॥

§ਦੇਖੋ ਕਵੀ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਗਰਬ ਗੰਜਨੀ ਟੀਕਾ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਪੌੜੀ ਸੱਤਵੀਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਿਸੀ ਅਰਥ ਸਿਧ ਕਰਨ ਮੈਂ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮਝਾਰ। ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰੀ ਹੈ ਜੁਗਤਿ ਜੋ ਸੋ ਉਪਪੱਤਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੧੯ ॥

"ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ ॥ ਨਦੀਆ ਅਤੈ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ ॥ ਸਮੁੰਦਿ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ ॥"

ਚੌਪਈ ॥ ਨਦੀ ਈਸ਼ ਹੈ, ਜੀਵ ਸੁ ਵਾਹਾਂ[1] । ਦੋਨਹੁ ਮਿਲੇ ਉਦਧਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮਾਂਹਾ[2] । ਨਾਮ ਨਦੀ ਵਾਹਾ ਮਿਟ ਜਾਇਂ[3]।ਤਿਮ ਹੀ ਈਸ਼ ਜੀਵ ਨ ਰਹਾਇ ॥੨੦॥ ਸਿੰਧੁ ਰੂਪ ਬਨਿ ਸਿੰਧੁ ਕਹਾਵੈਂ।ਤਥਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸੋਂ ਦ੍ਵੈ[4] ਮਿਲਿ ਜਾਵੈਂ। ਕੋਟ ਜਤਨ ਤੇ ਨਯਾਰੇ ਹੋਇਂ ਨ। ਮਿਲੇ ਵਿਭੇਦ[5] ਸਕੈ ਕਰਿ ਕੋਇ ਨ ॥ ੨੧॥ਜੁਕਤਿ ਉਕਤਿ ਇਕਤਾ ਮਹਿ ਐਸੇ[6] । ਉਪਪਤਿ ਸ਼੍ਰਵਣ ਰੂਪ ਲਖਿ ਤੈਸੇ[7]। ਬੇਦ ਛਾਂਦੋਗ ਖਸ਼ਟਮੇ ਧਯਾਇ*। ਤਹਾਂ ਕਰੇ ਖਟ ਸ਼੍ਰਵਣ ਬਨਾਇ[8] ॥ ੨੨ ॥ ਸੋ ਜਪੁਜੀ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਏ।ਸ਼੍ਰਵਣ ਪੌੜੀਆਂ ਚਾਰ ਬਨਾਏ। ਸ਼੍ਰਵਣ ਮਹਾਤਮ ਕੋ ਦਿਖਰਾਯੋ। ਸ਼੍ਰਵਣ ਰੂਪ ਕੋ ਨਹੀਂ ਬਤਾਯੋ† ॥ ੨੩ ॥ ਸੋ ਖਟ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਦਿਖਰਾਏ।ਸਿੱਖ ਮੁਮੋਖੀ ਕੋ ਸਮੁਝਾਏ। [ਮਨਨ:] ਮਨਨ ਗਯਾਨ ਕੋ ਭੇਦ ਬਤਾਵਤਿ[9]।ਜਿਸਕੋ ਕਰੇ ਪਰਮ ਗਤਿਪਾਵਤਿ॥੨੪॥ ਮਨਨ ਕਰੇ ਮਨ ਹੋਤਿ ਬਿਲਾਇ[10]।ਜੋ ਮਨ ਦ੍ਵੈਤ ਰਹਯੋ ਲਪਟਾਇ। ਸਤਿ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਅਪਾਰ। ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਹੀਨ ਬਿਕਾਰ[11] ॥੨੫॥ ਇਕ-ਰਸ ਸਦਾ, ਬਾਲ ਨਹਿਂ ਤਰੁਣ[12]।ਨਹੀਂ ਜਰਾ ਤੇ ਜਰ ਜਰ ਮਰਣ[13]।ਜੜ੍ਹ ਸੋ ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਦੁਖ ਰੂਪ। ਏਕ ਆਤਮਾ ਅਚਲ ਅਨੂਪ ॥ ੨੬॥ ਤੀਨ

---

[1]ਜੀਵ ਨਾਲਾ ਹੈ। [2]ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਮਿਲੇ। [3]ਨਦੀ ਤੇ ਵਾਹਾ ਦੋਨੋਂ ਨਾਮ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ(ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਪਿਆਂ)। [4]ਜੀਵ ਈਸ਼ਰ। [5]ਫਰਕ। [6]ਏਕਤਾ ਦੀ ਉਕਤੀ ਵਿਚ ਜੁਕਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। (ਅ, ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਉਕਤੀ ਜੁਕਤੀ ਐਉਂ ਹੈ। [7]'ਉਪਪਤੀ ਸ਼੍ਰਵਣ' ਦਾ ਰੂਪ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ। [8]ਛਾਂਦੋਗ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਧਿਆਇ ਵਿਚ 'ਛੇ ਸ਼੍ਰਵਣ' ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। [ਇਥੇ ਵੇਦ ਪਦ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਦੀ ਹੈ]। [9]ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ। [10]ਲੈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [11]ਵਿਕਾਰ ਰਹਿਤ ਹੈ। [12]ਜੁਆਨ। [13]ਬੁਢੇਪੇ ਤੋਂ ਜਰਜਰਾ ਹੋਕੇ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ।

*ਛਾਂਦੋਗ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਧਿਆਇ ਵਿਚ ਛੇ ਲਿੰਗ ਨਾਮ ਦੇਕੇ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ ਹੋਏ, ਆਤਮ ਪੁਰਾਣ ਦੀ ਟੀਕਾ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਤੇ ਤਤ੍ਵਾਨੁਸੰਧਾਨ ਵਿਚ ਬੀ ਹੈ।

†ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ੍ਰ ਗਿਆਨ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੈਰਾਗੀਆਂ ਦੇਠ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਉਪਕਾਂ ਦੀ ਓੜ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਵਿਦਯਾਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸਥਾਰਾਂ, ਵੰਡਾਂ, ਇਰਾਦਿਆਂ ਦੀ ਵੇਂਡ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਰੀਰਨ ਤੇ ਨਿਤ ਭਿੰਨ[1] । ਸਾਖੀ ਰੂਪ, ਨਹੀਂ ਪਰਛਿੰਨ[2] । ਥੂਲ ਦੇਹਿ ਬਿਨਸਤਿ ਅਰੁ ਜਨਮਹਿ[3] । ਆਤਮ ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ ਲਖਿ ਮਨ ਮਹਿ ॥੨੭॥ ਅਵਨੀ ਕੈ ਸਿਹਜਾ ਪਰ ਪਰੈ[4] । ਥੂਲ ਦੇਹ ਜੜ ਸਮਸਰ ਥਿਰੈ[5] । ਆਤਮ ਲਿੰਗ ਦੇਹ ਪਰਕਾਸ਼ੈ[6] । ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਸੁਪਨਾ ਭਾਸੈ[7] ॥੨੮॥ ਸੁਪਨੇ ਕੇਰ ਪਦਾਰਥ ਭਾਰੇ[8] । ਅਰੁ ਸੁਪਨੇ ਪਰਕਾਸ਼ਹਿ ਸਾਰੇ[9] । ਜਬਿ ਸੁਖਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਇ । ਤਬੈ ਅਭਾਵ ਲਿੰਗ ਤਨ ਹੋਇ ॥੨੯॥ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਇੰਦ੍ਰ ਸਰੂਪ[10] । ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ਲੇ ਬੁੱਧਿ ਅਨੂਪ[11] । ਰਿਦੇ ਸਦਨ ਮਹਿ ਲਹਿ ਬਿਸਰਾਮ[12] । ਤਬਿ ਲੌ ਸੁਖਪਤਿ ਹੈ ਸੁਖ ਧਾਮ[13] ॥੩੦॥ ਬਹੁਰ ਉਠਹਿ ਲੇਕੈ ਨਿਜ ਰਾਨੀ । ਸਰਬ ਸਰੀਰ ਕਰਹਿ ਸਵਧਾਨੀ । ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਜਬਿ ਪਾਇ । ਗਹੇ ਬਿਸ਼ੈ ਕੋ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ॥੩੧॥ ਲਹੇ ਸਥਿਰਤਾ ਲੋਚਨ ਦਾਏ[14] । ਬੁੱਧਿ ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ਥਿਰ ਹ੍ਵੈ ਬਾਏ[15]* । ਇੰਦ੍ਰਯ ਬਿਸ਼ੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਿ ਠਾਨੈ[16] । ਸੁਪਨ ਸਖੋਪਤਿ ਤਬਿ ਦ੍ਵੈ ਹਾਨੈ[17] ॥੩੨॥ ਯਾਂਤੇ ਮਿੱਥਯਾ ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ[18] । ਮਿੱਥਯਾ ਤੀਨ ਸਰੀਰ ਬਿਵਸਥਾ[19] । ਬਾਰੰਬਾਰ ਬਿਚਾਰਨ ਐਸੇ । 'ਮਨਨ' ਬਿਚਾਰ ਨਾਮ ਇਸ ਹੈਸੇ[20] ॥੩੩॥ ਮਨ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਪੰਚ ਬਿਧਿ ਹੋਇ[21] । ਇਕ ਪਰਮਾਨ੧, ਵਿਪਰਜੈ੨ ਦੋਇ । ਵਿਕਲਪ੩, ਨਿੰਦ੍ਰਾ੪, ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ੫, ਜਾਨਿ । ਸੁਨਹੁ ਸਰੂਪ ਜੁ ਬ੍ਰਿਤਿ ਪ੍ਰਮਾਨ[22] ॥ ੩੪ ॥ [ਪ੍ਰਮਾਣ:-] ਅੰਤਹਿ-

---

[1]ਤਿੰਨਾਂ (ਸੂਖਮ, ਸਥੂਲ, ਕਾਰਨ) ਸਰੀਰਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ । [2]ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਛਿੰਨ=ਨਾ ਆਛਾਦਿਤ, ਪ੍ਰਗਟ [ਸੰਸ: ਪ੍ਰਛੰਨ] । (ਅ) ਅਵਿਰਲ [ਪ੍ਰਛਾਦਿਤ] । (ੲ) ਜੋ ਇਕ ਦੇਸ਼ੀ ਨਾ ਹੋਵੇ । [3]ਅਸਥੂਲ ਦੇਹੀ ਤਾਂ ਜਨਮਦੀ ਤੇ ਮਰਦੀ ਹੈ । [4]ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਯਾ ਸੇਜਾ ਤੇ ਪਿਆ । [5]ਸਥੂਲ ਦੇਹ ਜੜ੍ਹ ਵਰਗੀ ਹੋਕੇ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । [6]ਆਤਮਾ ਲਿੰਗ ਦੇਹ (=ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ । [7]ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਭਾਸਦੇ ਹਨ । [8]ਬਹੁਤੇ । (ਅ) ਪਦਾਰਥ ਆਦਿ ਭਾਰੇ । [9](ਆਤਮਾ) ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਮਾਨ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ । [10]ਜੀਵਾਤਮਾ ਮਾਨੋ ਇੰਦਰ ਹੈ । [11]ਬੁੱਧੀ ਮਾਨੋ ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ । [12]ਰਿਦਾ ਮਾਨੋ ਘਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਬਿਸਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ । [13]ਤਦ ਤਕ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਰੂਪ ਸੁਖੁਪਤੀ ਹੈ । [14]ਸੱਜੇ ਨੇਤ੍ਰ ਵਿਚ (ਜੀਵਾਤਮਾ ਰੂਪ ਇੰਦਰ) ਸਥਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । [15]ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ । [16]ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ । [17]ਤਦੋਂ ਸੁਖੁਪਤੀ ਤੇ ਸੁਪਨ ਦੋਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ । [18]ਜਾਗ੍ਰਤਿ, ਸੁਪਨ, ਸੁਖੋਪਤਿ । [19]ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਰੀਤੀ ਭੀ ਮਿਥਿਆ ਹੈ । [20]ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਮੰਨਨ ਹੈ । [21]ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਹਨ ਮਨ ਦੀਆਂ । [22](ਪਹਿਲੀ) ਪ੍ਰਮਾਣ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਸੁਣੋ ।

*ਪਾ:-ਬਾਏ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਣ ਬ੍ਰਿਤਿ ਹੈ ਸੋਇ[1]। ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਿਕਰੈ ਸੋਇ[2]। ਨਾਨਾ ਘਟ ਪਟ ਧਰੇ ਪਦਾਰਥ। ਤਿਨਹਿ ਜਾਨਿਬੋ ਹੋਇ ਜਥਾਰਥ[3] ॥੩੫॥ [ਵਿਪਰਜੈ:–] ਦੂਤੀ 'ਵਿਪਰਜੈ' ਇਸ ਕੋ ਕਹੈਂ। ਰੱਜੂ ਪਰੀ ਸਰਪ ਤਿਸ ਲਹੈ। [ਵਿਕਲਪ:–] ਬ੍ਰਿਤਿ 'ਵਿਕਲਪ' ਰੂਪ ਇਹ ਮਾਨ[4]। ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ ਕੋ ਲੀਜੈ ਜਾਨਿ ॥੩੬॥ ਤਾਤਪਰਜ ਮਹਿ ਰਹੈ ਸੰਦੇਹਿ[5]। ਨਿਹਚੈ ਬੰਧੇ ਨ ਲਖੀਅਹਿ ਏਹ। [ਨਿੰਦ੍ਰਾ:–] 'ਅਭਾਵ ਗਯਾਨ ਕੋ ਆਸ਼੍ਰੈ ਬ੍ਰਿਤਿ। 'ਨਿੰਦ੍ਰਾ' ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਹਿ ਸਮਝਹੁ ਚਿਤ[6] ॥੩੭॥ 'ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਸੁਪਨ ਸੁ ਬ੍ਰਿਤਿ ਅਭਾਵ। ਕਰਤ ਹਰ ਸੋ ਤਮੁ ਗੁਣ ਭਾਵ। ਸੁਖਪਤਿ ਤਮ ਗੁਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਸੁ ਕਰੈ। ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾਮ ਤਿਸ ਧਰੈ[7] ॥੩੮॥ [ਸਿਮ੍ਰਤੀ:-] ਪ੍ਰਥਮ ਸਮੈਂ ਬਹੁ ਅਨੁਭਵ ਕੀਨ[8]। ਅਪਰ ਸਮੈਂ ਚਿਤਵੈ ਸਤ ਚੀਨ[9]। [10]ਸਖਾ ਭਨੈ ਇਹ ਨਰ ਹੈ ਸੋਈ। ਪੂਰਬ ਪਿਖਯੋ ਥਾਵ ਕਿਸ ਜੋਈ[10] ॥੩੯॥ ਜਿਸ ਕਰ ਚਿਤ ਕਰਨਾ[11] ਇਹ ਹੋਇ। ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਬ੍ਰਿੱਤਿ ਜਾਨੀਅਹਿ ਸੋਇ। [ਸਮਿਧੀ:–] ਪੰਚ ਬ੍ਰਿਤਾਂ ਬਿਨ ਚਿਤ ਹੁਇ ਜਾਵੈ[12]। ਆਤਮ ਕੇ ਸਰੂਪ ਇਸਥ ਧਾਵੈ ॥੪੦॥ ਮਨ ਪ੍ਰਵਾਹ[13] ਜਬਿ ਇਸ ਬਿਧਿ ਹੋਇ। ਨਾਮ 'ਸਮਿਧੀ' ਬਖਾਨੈਂ ਸੋਇ। [ਅੱਭਯਾਸ:-] [14]ਇਸਥਿਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੇਤ ਪ੍ਰਯਾਸ। ਤਿਸ ਕੋ ਨਾਮ ਲਖੋ ਅੱਭਯਾਸ[14] ॥੪੧॥ ਸੋ ਅਭਯਾਸ ਹੈ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਏਕ 'ਅਲਪ' ਦੂਸਰ 'ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ' ਧਾਰਿ। ਕਬਿ ਕਬਿ ਆਤਮ ਕੋ ਅੱਭਯਾਸੀ। ਇਹ ਤੌ 'ਅਲਪ' ਨਾਮ ਕਹੁ ਭਾਸੀ ॥੪੨॥ ਸਾਦਰ, ਦੀਰਘ ਕਾਲ, ਨਿਰੰਤਰ[15]।

---

[1]ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ (ਉਹ) ਬ੍ਰਿਤੀ ਹੈ। [2]ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦੁਆਰੇ (ਬਾਹਰ) ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਉਹ। [3]ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਜਾਣ ਲੈਂਦੀ ਹੈ (ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬ੍ਰਿਤੀ ਹੈ)। [4]ਤੀਜੀ ਵਿਕਲਪ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਇਹ ਮੰਨੋ। [5]ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਣ ਪਰ ਭੀ ਤਾਤਪਰਜ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਸੰਸਾ ਰਹੇ। [6]ਅਭਾਵ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਆਸ਼੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਚਿਤ ਵਿਚ ਸਮਝ ਲਓ। [7]ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨ ਦੇ (ਸਮਯ ਦੀਆਂ) ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਭਾਵ ਕਰਕੇ ਜੋ ਤਮੋ ਗੁਣ ਨੂੰ ਆਸਰੇ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸੁਖੋਪਤੀ ਵਿਚ ਤਮੋ ਗੁਣ ਭਾਵ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਹੈ। [8]ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਜਾਣੀ ਸੀ। [9]ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ (ਉਸ ਦੀ) ਹੋਂਦ ਪਛਾਣਕੇ ਯਾਦ ਕਰੇ। [10]ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਆਖੇ ਕਿ ਇਹ ਆਦਮੀ ਉਹੋ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਡਿੱਠਾ ਸੀ। [11]ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ। [12]ਪੰਜਾਂ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਚਿੱਤ ਜਦੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋ ਜਾਵੇ। [13]ਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ। [14]ਇਸਥਿਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਜਾਣੋ। [15]ਆਦਰ ਨਾਲ ਦੇਰ ਤਕ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੋ'ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਭੂਮਿ' ਰੂਪ ਲਖਿ ਅੰਤਰ[1]। [ਵੈਰਾਗ:–] ਮਿਟੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਖ਼ਿਯਨਿ ਤੇ ਜਬੈ।ਨਾਮ ਵਿਰਾਗ ਹੋਤਿ ਹਿਯ ਤਬੈ ॥੪੩॥ਸੋ ਵੈਰਾਗ ਹੈ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਇਕ 'ਯਤਮਾਨ[1]' 'ਵਿਤ੍ਰੇਕ[2]' ਬਿਚਾਰ। 'ਇਕ ਇੰਦ੍ਰੈ[3]' ਅਰੁ 'ਵਸੀਕਾਰ[4]'ਕਹਿਂ। ਇਨ ਕੇ ਲੱਛਨ ਭਨੌਂ ਜਥਾ ਲਹਿਂ ॥੪੪॥ [ਯਤਮਾਨ:–] ਦੁੱਖ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਪਛਾਨਾ। ਸੰਤਨ ਸੇਵਾ ਰੁਚੀ ਮਹਾਨਾ। ਸੱਤਿ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਪਾਊਂ[2]। ਬੰਧਨ ਕਰਮ ਪਏ ਛੁਟਕਾਊਂ ॥੪੫॥ ਇਸ ਕੋ ਯੱਤਿਮਾਨ ਮਨ ਜਾਨਿ। ਸੰਤਨ ਸੰਗਤ ਕੀਨ ਮਹਾਨ। [ਵਿੱਤ੍ਰੇਕ:–] ਲਗਯੋ ਬਿਚਾਰਨ ਗੁਨ ਅਰੁ ਦੋਖ।[3]ਦੋਖ ਤਜੌਂ, ਕਿਸ ਗੁਨ ਤੇ ਮੋਖ? ॥ ੪੬ ॥ ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ ਬਿਰਧਾਵੈ। ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ਆਦਿ ਘਟਾਵੈ। ਇਹ ਵੈਰਾਗ 'ਵਿੱਤ੍ਰੇਕ' ਪਛਾਨ। [ਏਕਇੰਦ੍ਰੈ ਵੈਰਾਗ:–] ਇਕਇੰਦ੍ਰੀ ਕੋ ਸੁਨਿ ਦੈ ਕਾਨ ॥੪੭॥ ਵਹਿਰ ਬਿਖ਼ੈ ਗੁਨ ਤ੍ਯਾਗਨ ਕੀਨ[5]।ਮਨ ਮਹਿ ਤਨਕ ਹੋਇ ਲਿਵਲੀਨ[6]। [ਵਸੀਕਾਰ:–] ਵਸੀਕਾਰ ਕੋ ਸੁਨਿ ਇਸ ਬੇਰੇ। ਬਿਖ਼ੈ ਭੋਗ ਜੁਗ ਲੋਕਨਿ ਕੇਰੇ[7] ॥੪੮॥ ਸ਼ਬਦ,ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ। ਇਨ ਤੇ ਛੂਟਿ ਗਯੋ ਮਨ ਬੰਧ। ਬਾਇਸ ਵਿਸ਼ਟਾ ਸਮ ਸਭਿ ਬਿਸ਼ੈ।ਥਮਨ ਸਰਸ[8] ਨਾਂਹਿ ਭਾਵਤਿ ਜਿਸੈ ॥੪੯॥ ਅਸ ਵੈਰਾਗ ਸੰਗ ਮਨ ਜੀਤ*। ਗਹੇ ਸਥਿਰਤਾ ਆਤਮ ਨੀਤ*।ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਸੂਰਜ ਕੇ ਸੰਗ। ਤਮ ਅੱਗਯਾਨ ਸਕਲ ਦੇ ਭੰਗ ॥ ੫੦ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਗਿਆਨ ਨਿਰਨੈ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸੈਂਤਾਲੀਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੪੭ ॥

੪੮. [ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼]

ਦੋਹਰਾ ॥ [ਨਿੱਧ੍ਯਾਸਨ:–]ਕਰਤਿ ਮਨਨ ਨੀਕੀ ਬਿਧਿਨਿ[9] ਪੁਨ ਨਿਧ੍ਯਾਸਨ ਹੋਤਿ। ਰਾਤ ਦਿਨਸ ਅੱਭ੍ਯਾਸ ਤੇ[10] ਪੁਨ ਸੱਖ੍ਯਾਤ ਉਦੋਤ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਨਿਯਹਿ ਨਿੱਧ੍ਯਾਸਨ ਕੋ ਲੱਛਨ। ਜਿਮ ਭਾਖਤਿ ਹੈਂ ਸੰਤ ਬਿਚੱਛਨ। [11]ਦੇਹਾਦਿਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਿ ਜੋਇ।ਖੰਡੀ ਜਾਇ ਨ ਕਿਸ ਤੇ ਸੋਇ

[1]ਇਸ ਨੂੰ ਚਿਤ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਭੂਮਿਕਾ ਰੂਪ ਲਖੇ। [2]ਜੀਕੂੰ ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। [3](ਇਹ ਰੁਚੀ ਹੋ ਆਵੇ ਕਿ) ਸੱਤ ਸਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਪਾਵਾਂ। [4](ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿ......)। [5]ਬਾਹਰੋਂ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ (ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ) ਤਯਾਗੇ ਹਨ। [6]ਮਨ ਵਿਚ ਥੋੜੇ ਥੋੜੇ ਚੰਬੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। [7]ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗ। [8]ਉਲਟੀ ਸਮਾਨ। [9]ਦੇਖੋ ੨੪ ਤੋਂ ੩੪ ਅੰਕ ਪਿਛਲੇ ਅੰਸੂ ਦਾ। [10]ਭਾਵ ਨਿੱਧ੍ਯਾਸਨ ਦੇ ਅੱਭ੍ਯਾਸ ਨਾਲ। [11]ਦੇਹ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਤੀਆਂ ਜੋ ਹੈਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਜੋ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾ ਖੰਡੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜੋ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਅੱਭ੍ਯਾਸਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। *ਪਾ:–ਭਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

॥ ੨ ॥ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸਰੂਪ ਅੰਤ੍ਰਭਾਸਨ ਭਈ । ਕਿਸ ਤੇ ਨਸ਼ਟ ਹੋਤਿ ਨਹਿ ਜਈ[1] । ਮੋਹ ਆਦਿਕ* ਜੋ ਅਖਿਲ ਵਿਕਾਰ । ਇਨ ਬਿਘਨਨਿ ਤੇ ਰਹਿ ਇਕ ਸਾਰ[2] ॥੩॥ ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ ਗੁਨ ਪਾਇ । ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਖੈ ਬ੍ਰਿਤਿ ਲਾਗਤਿ ਜਾਇ । ਅਲਖ ਲਖਨ ਕੇ ਹਿਤ ਅਨੁਰਾਗੀ[3] । ਪ੍ਰਥਮ ਲਖ੍ਯੋ ਤਿਸ ਤੇ ਹੁਇ ਤ੍ਯਾਗੀ[4] ॥ ੪ ॥ [5]ਕਾਰਨ ਕਾਰਜ ਇਕਤਾ ਕਰਨੀ । ਜਲ ਤਰੰਗ ਕੀ ਰੀਤੀ ਬਰਨੀ[5] । [6]ਆਦਿ ਉਕਾਰ† ਬਰਨ ਜੋ ਨਾਨਾ । ਮੱਸੁ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਆਨਾ[6]‡॥ ੫ ॥ ਅੰਤਹਿ ਕਰਣ ਬ੍ਰਿਤਿ ਉਠਿ ਜਬੈ । ਹ੍ਵੈ ਅਨਸ੍ਯੂਤ ਚਿੰਤਨ ਕੇ ਤਬੈ[7] । [8]ਨਿਕਸੀ ਬਾਹਿਰ ਲੋਚਨ ਦੁਆਰੇ । ਗੇਯ ਪਦਾਰਥ ਆਗੇ ਸਾਰੇ ॥੬॥ ਤਦਾਕਾਰ ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਹੋਇ[8] । ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਗ੍ਯਾਨ ਤਬਹਿ ਤਿਹ ਸੋਇ[9] । [10]ਬ੍ਰਿਤ ਅਵਛਿੰਨ ਚਿਤ ਘਟ ਅਵਛਿਨ ਚਿਤ । ਦੋਨਹੁੰ ਕੇ ਅਵਰਨ ਸੰਘਾਰ ਕਿਤ ॥੭॥ ਜਬਿ§ ਇਕਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ । ਬਿਖੈ ਅਨੇਕ ਗ੍ਯਾਨ ਲਹਿ ਸੋਇ[10] । [11]ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਗ੍ਯਾਤਾ ਗੇਯ ਰੁ ਗ੍ਯਾਨ । ਮਿਲ੍ਯੋ ਬ੍ਰਹਮ ਸਭਿ ਬਿਖੈ ਸਮਾਨ[11] ॥੮॥ ਜਥਾ ਤਾਲ ਮਹਿ ਨੀਰ ਬਿਸਾਲਾ[12] । ਕੂਲ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰਾ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਚਾਲਾ[13] । ਕ੍ਯਾਰੀ ਰੂਪ ਬਨਹਿ ਸੋ ਜਾਇ[14] ।

---

[1]ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ । [2]ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਘਨਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਤੇ ਬੀ ਜੋ ਬ੍ਰਿਤੀ ਇਕਾਗ੍ਰ ਰਹੇ । [3]ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਲਖਣੇ ਵਾਸਤੇ (ਜੋ ਬ੍ਰਿਤੀ) ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ । [4]ਪਹਿਲੇ ਜੋ (ਅਨਾਤਮ) ਲਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਤਿਆਗੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਏ । [5]ਕਾਰਣ ਤੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਸਮਝ ਕਰਨੀ, ਭਾਵ ਕਾਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਕਾਰਜ ਜਗਤ ਨੂੰ ਜਲ ਤੇ ਤ੍ਰੰਗ ਵਾਂਗ ਇਕ ਰੂਪ ਸਮਝਣਾਂ । [6]ਊੜਾ ਆਦਿਕ ਜੋ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅੱਖਰ ਹਨ ਸ਼ਾਹੀ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹਨ (ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ) । [7]ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਚੇਤਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਜਦੋਂ (ਅੰਦਰੋਂ) ਉੱਠੀ...... । [8]ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਰਸਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ, ਜਾਣਨੇ ਯੋਗ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਜੋ ਅੱਗੇ ਪਏ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਤਦਾਕਾਰ ਹੋ ਜਾਏਗੀ । [9]ਤਦੋਂ ਉਸ (ਗੇਯ) ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ । [10]ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਚੇਤਨ ਤੇ ਘੜਾ (ਆਦਿ ਗੇਯ ਪਦਾਰਥ) ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਚੇਤਨ, ਦੋਹਾਂ ਚੇਤਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਆਵਰਨ (ਪਰਦਾ ਸੀ) ਸੋ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਐਉਂ ਜਦ (ਦੋਵੇਂ ਚੇਤਨ) ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਉਹ (ਜੀਵ) ਲਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । [11]ਗ੍ਯਾਤਾ ਗ੍ਯਾਨ ਗੇਯ ਜੋ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਹੈ, ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਇਕ ਤੁੱਲ੍ਯ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । [12]ਜਿਵੇਂ ਤਲਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਾਣੀ ਹੈ । [13]ਉਹ ਆਡਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਹੋਕੇ ਟੁਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । [14]ਉਹੋ (ਪਾਣੀ ਕ੍ਯਾਰੀ ਵਿਚ ਜਾਕੇ) ਕਿਆਰੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

*ਪਾ:—ਮੋਹਾਦਿਕ । †ਪਾ:—ਆਕਾਰ ।

‡ਪਾ:—ਬਿਨਾ ਅਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਆਨ । §ਪਾ:—ਤਬ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੀਨਹੁ ਮਹਿਂ ਅਕਾਸ਼ ਇਕ ਭਾਇ[1] ॥ ੯ ॥ ਤਾਲ, ਕੂਲ, ਕਯਾਰੀ[2] ਮੈਂ ਨਭ ਹੈ[3]। ਤਿਮ ਤ੍ਰਿਪਟੀ ਮਹਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁ ਲਭ ਹੈ[4]। ਬਯਾਪਕ ਹੈ[5] ਅਕਾਸ਼ ਕੀ ਨਯਾਇ। ਸਭਿਨਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹਿ ਸਭਿਨੀ ਥਾਂਇ॥ ੧੦ ॥ [6]ਅੰਤਹਿਕਰਣ ਬ੍ਰਿਤਿ ਇਸ ਕੇਰ। ਅਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੁਹਨ ਬਡੇਰ[6]। [7]ਅਹੰਬ੍ਰਿਤਾਦਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸ ਕੋਇ ਨ। ਆਤਮ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿਧ ਹੋਇ ਨ[7] ॥੧੧॥ਅਹੰਬ੍ਰਿਤਾਦਿ ਜੁਗਤ ਚਿਤ ਹੋਇ[8]। ਤਬਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ[9]। ਬਯਾਪਕ ਅਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਭਾਵ। ਵਾਸਤਵ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿ ਨਹੀਂ ਲਖਾਵ[10]॥੧੨॥[11]ਵਾਸਤਵ ਆਤਮ ਤਤ ਨਿਰੰਕਾਰ। ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਵਿਕਾਰ[11]। [12]ਅਹੰ ਅਹੇ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਜੁ ਸਬੈ। ਹੋਇ ਸੰਬੰਧ ਤਦਾਤਮ ਜਬੈ ॥੧੩॥ ਜਥਾ ਲੋਹੇ ਕੇ ਗੋਲੇ ਸੰਗ। ਅਗਨਿ ਤਦਾਤਮ ਹੁਇ ਇਕ ਰੰਗ। ਪਾਇ ਅਗਨਿ ਕੇ ਗੁਨ ਕੋ ਲੋਹਾ। ਤ੍ਰਿਣ ਆਦਿਕ ਕੋ ਦਾਹਿਤ ਓਹਾ ॥੧੪ ॥ ਆਤਮ ਅਹੰ ਸੰਬੰਧ ਕੋ ਪਾਇ।ਬਯਾਪਕ ਅਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਤਾਇ[12]। ਇੰਦ੍ਰਯਾਦਿਕ ਨਿਤ-

---

[1]ਅਕਾਸ਼ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। [2]ਤਲਾਬ, ਆਡ, ਕਿਆਰੀ। [3]ਭਾਵ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੀ ਤਲਾ ਹੈ, ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਆਡ ਹੈ, ਘਟ ਪਟ ਆਦਿਕ ਕਯਾਰੇ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਜਾਕੇ ਜੋ ਆਕਾਰ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਇਹ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਨਯਾਈਂ ਇਕੋ ਹੈ। [4](ਇਕੋ) ਲਭਦਾ ਹੈ। [5]ਅਕਾਸ਼ ਵਾਂਙੂ ਵਯਾਪਕ ਹੈ। [6]ਅੰਤਹਕਰਣ ਅਰ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ (ਬ੍ਰਿਤੀ) ਦੁਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। [7]ਭਾਵ 'ਅਹੰ' ਬ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀ ਆਤਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। [8](ਚਿਤ=) ਚੇਤਨ ਜਦ ਅਹੰਬ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੋਵੇ। [9]ਤਦੋਂ ਹੀ ਉਸ (ਚੇਤਨ) ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [10]ਵਯਾਪਕ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਭਾਵ ਵਾਸਤਵ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ (ਦੇਹ ਉਪਾਧੀ ਕਰਕੇ ਹਨ)। [11]ਜੋ ਵਾਸਤਵ ਆਤਮ ਤੱਤ ਹੈ ਸੋ ਹੈ ਨਿਰਾਕਾਰ, ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਤੇ ਵਿਕਾਰ ਰਹਿਤ। [12]ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਤੇ ਵਿਚਲੀਆਂ ਚਾਰ ਲੋਹੇ-ਅੱਗ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਾਲੀਆਂਨੂੰ ਮਗਰੋਂ ਲਾਇਆਂ ਢੁੱਕੇਗਾ। ਯਥਾ:—ਅਹੰ ਅਹੰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਜੋ ਸਮੁਦਾਇ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਆਤਮਾ ਦਾ ਤਦਾ-ਤਮ ਸੰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਤਮਾ 'ਅਹੰ' ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਪਾਕੇ ਵਯਾਪਕਤਾ ਅਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਤਾ ਨਾਮ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਹੇ ਦੇ ਗੋਲੇ ਨਾਲ ਅੱਗ ਦਾ ਜਦ ਤਦਾਤਮ ਸੰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਹਾ ਅੱਗ ਨਾਲ) ਇਕ ਰੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦੋਂ ਅਗਨੀ ਦੇ ਗੁਣ (ਤਪਤ) ਨੂੰ ਪਾਕੇ ਲੋਹਾ ਕੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਦਾ ਹੈ। (ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਭੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਿਤੀ ਅਦ੍ਵੈਤ ਚੇਤਨ ਅਵਿੱਦਯਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ)। [ਤਦਾਤਮ=ਉਸੇ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਦੋ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਮਿਲਕੇ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਣਾ]।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਤੀ ਬਿਚਾਰੈ*।ਨਿੱਧਯਾਸਨ ਕੌ ਨੀਕੇ ਧਾਰੈ* ॥੧੫॥ ਤੀਨ ਸਰੀਰਨਿ ਤੇ ਮੈਂ ਨਯਾਰੋ[1]*। ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ ਸਾਖੀ ਧਾਰੋ[2]*। ਨਿੱਤ ਸੁੱਧ ਹੈ ਗਯਾਨ ਸਰੂਪ[3]। ਇਕਰਸ ਅਚਲ ਅਨੰਦ ਅਨੂਪ ॥ ੧੬ ॥ ਇਸ ਬਿਧਿ 'ਪੋਖ ਗਯਾਨ†' ਹੁਇ ਆਵੈ। ਤਨ ਅਭਿਮਾਨ ਖੀਨ ਹੁਇ ਜਾਵੈ। ਅਰੁ ਜਬਿ ਮਨਨ ਨਿੱਧਯਾਸਨ ਦ੍ਵਾਰਾ।ਹੋਤਿ ਭਯੋ ਸੱਖਯਾਤ ਉਦਾਰਾ ॥ ੧੭ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿੱਤਿ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਭਈ। ਮੂਲ ਅਵਿੱਦਯਾ[4] ਛੈ ਹੁਇ ਗਈ। ਤਨ ਅਭਿਮਾਨ ਕਹਾਂ ਪੁਨ ਰਹੈ। ਅਪਨ ਸਰੂਪ ਜਥਾਰਥ ਲਹੈ ॥ ੧੮ ॥ ਉਰ ਸਿਮਰਨ ਆਤਮ ਵਿੱਗਯਾਨ[5]। ਗਯਾਨ ਵਿੱਗਯਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਾਨ[6]। [ਛਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਚਲੇ:—]ਖਟ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਿ ਲਹਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਤਿਨ ਤੇ ਭਈ ਅਵਿੱਦਯਾ ਨਾਸ਼ ॥ ੧੯ ॥ ਅਪਨ ਮੋਹ ਕਾਰਜ ਕਹੁ ਕਰਿਬੇ। ਨਹੀਂ ਅਵਿੱਦਯਾ ਸਮਰਥ ਧਰਿਬੇ[7]। ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਖਟ ਸੁਨਿ ਚਿਤ ਲਾਇ[8]। ਜਿਸ ਤੇ ਸੰਸੇ ਸਭਿ ਬਿਨਸਾਇ ॥੨੦॥ [੧. ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ:—][9]ਬੇਦ ਰੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਜੁ ਸੁਨਿ ਕਰਿ‡। ਮਹਾਂਵਾਕ ਤੇ ਨਿਰਨੈ ਉਰ ਧਰਿ। 'ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ' ਇਹੀ ਇਕ ਜਾਨ। ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਨਿਰਨੈ ਠਾਨਿ[9] ॥ ੨੧ ॥ [੨. ਅਨੁਮਾਨ:—]ਦੂਸਰ ਜੋ ਅਨੁਮਾਨ ਕਹਿਤ ਹੈਂ।ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਵਸਤੁ ਲਹਤਿ ਹੈਂ[10]। ਮਨ ਚੱਖਯਾਦਿ ਸੁਤੇ ਜੜ ਜੋਇ[11]। ਜਿਸਤੇ ਗਯਾਨ ਪਾਇ ਸਭਿ

[1] ਮੈਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਤੋਂ ਨਯਾਰਾ ਹਾਂ। [2] ਮੈਂ ਤਿੰਨਾਂ ਅਵਸਥਾਂ ਦਾ ਸਾਖੀ ਹਾਂ (ਐਸਾ) ਸਮਝੇ। [3] (ਆਤਮਾ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ) ਨਿਤ ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਗਯਾਨ ਸਰੂਪ ਹੈ। [4] ਮੂਲਾਵਿੱਦਯਾ—ਜੋ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਢਾਪੇ। (ਤੂਲਾਵਿੱਦਯਾ—ਜੋ ਘਟ ਪਟ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵਯਾਪਕ ਚੇਤਨ ਨੂੰ ਢਾਪੇ)। [5] ਹ੍ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ (ਨਿਧਯਾਸਨ) ਨਾਲ ਆਤਮ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [6] ਗਯਾਨ=ਪ੍ਰੋਖ ਗਯਾਨ। ਵਿਗਯਾਨ=ਅਪ੍ਰੋਖ ਗਯਾਨ, ਦਾ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (=ਤੂਲਾਵਿਦਯਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵ ਪ੍ਰੋਖ ਗਯਾਨ ਤੇ ਮੂਲਾਵਿੱਦਯਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵ ਅਪ੍ਰੋਖ ਗਯਾਨ)। [7] ਮੋਹ ਆਦਿਕ ਅਪਨੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨੇ ਨੂੰ ਅਵਿਦਿਆ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ। [8] ਉਹ (ਖਟ ਪ੍ਰਮਾਨ) ਚਿਤ ਲਾਕੇ ਸੁਣ। [9] ਵੇਦ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਕੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਦੇ ਸਿੱਧਾਂਤ ਹਿਰਦੇ ਧਾਰਨੇ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਿਰਣੈ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨਾ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। [10](ਕੋਈ) ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੇਖਕੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ (ਜਿਵੇਂ ਧੂਆਂ ਵੇਖਕੇ ਅੱਗ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ)। [11] ਨੇਤ੍ਰ ਮਨ ਆਦਿ ਜੋ ਸੁਤੇ ਜੜ ਹਨ।

*ਇਹ ਚਾਰੇ ਤੁਕਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਹੋਰਨਾਂ ਲਿਖਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹੈਨ।

†ਦੇਖੋ ਇਸੇ ਪੰਨੇ ਦਾ ਅੰਕ ੬ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਯਾਯ।

‡ਪਾ:—ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਜੁ ਸੁਨਿ ਕਰਿ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੋਇ[1] ॥੨੨॥–ਸੋ ਆਤਮ ਹੈ–ਜਾਨਯੋਂ ਜਾਇ[2]। ਸਾਖੀ ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ ਗਾਇ[3]।ਨਿਤ-ਸੁਧ ਸੱਤਿ ਜੁ ਪਰਮਾਨੰਦ[4]।ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਯੋ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮਬਿਲੰਦ[5] ॥ ੨੩ ॥ ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ। ਜਿਸ ਤੇ ਲਖਤਿ ਇੰਦ੍ਰੈ* ਸੰਬੰਧ[6]।ਸੋ ਆਤਮ ਸਾਖੀ ਹੈ ਕੋਇ[7]। ਇਮ ਜਬਿ ਸਮਝ ਬਿਲੋਕਨ ਹੋਇ ॥੨੪॥ ਇਸ ਕੋ ਨਾਮ ਜਾਨ 'ਅਨੁਮਾਨ'।[੩. ਉਪਮਾਨ:–]ਸ਼੍ਰਵਣ ਉਪ-ਰੰਤ ਮਨਨਿ ਇਸ ਜਾਨ। ਸੱਤਿ, ਨਿਰੰਸ, ਅਨੰਤ, ਅਖੰਡ[8]। ਬਹਿਰੰਤਰ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ[9] ॥ ੨੫ ॥ ਬ੍ਯਾਪਕ ਹੈ ਅਕਾਸ਼ ਕੀ ਨ੍ਯਾਈਂ। ਘਟ-ਮਟ ਮਹਿ ਲਖੀਏ ਸਭਿ ਥਾਈਂ। ਇਹ 'ਉਪਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ' ਲਖੀਜੈ। ਜਹਿ ਦੂਸਰ ਕੀ ਸਮ ਜਾਨੀਜੈ[10] ॥੨੬॥[੪. ਅਰਥਾਪਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ:–][11]ਇਹਨਰ ਦੇਖਤ ਪੀਨ ਮਹਾਨ। [12]ਦਿਨ ਮਹਿ ਭੋਜਨ ਕਰੈ ਨ ਖਾਨ। [13]ਇਸ ਤੇ ਲਖੀਯਤਿ ਨਿਸ ਮੈਂ ਖਾਇ। ਦੇਹ ਪੀਨਤਾ ਦੇਤਿ ਜਨਾਇ[14] ॥ ੨੭ ॥ ਜੌ ਇਹ ਰਾਤ ਅਹਾਰ ਨ ਖਾਇ। ਨਹਿ ਸਰੀਰ ਮੋਟਾ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਯਾਂਤੇ ਨਿਸ ਮਹਿ ਭੋਜਨ ਖਾਯੋ। ਯਹਿ ਨਿਸ਼ਚੈ ਨਿਰਨੈ ਠਹਿਰਾਯੋ ॥ ੨੮ ॥ [15]ਤਿਮ ਆਤਮ ਕੋ ਵਿਖੈ ਵਿਚਾਰੈ। ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਸਾਰੇ।ਜਿਸ ਆਤਮ ਕਰਿ ਜਾਨੇ ਜਾਹਿ। ਸੁਖਪਤਿ ਆਦਿ ਅਭਾਵ ਜਿ ਆਹਿ ॥੨੯॥ ਸੋ ਆਤਮ ਹੀ ਕਰਿ ਸਿੱਧ ਹੋਇ[15]। ਸਿੱਧ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਪਰ ਨ ਕੋਇ। ਜੋ

[1]ਜਿਸ (ਆਤਮਾ) ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। [2](ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ) ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਤਮਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਮਨ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦੀ ਚੇਸ਼ਟਾ ਦੇਖਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਫੁਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਤਾ ਆਤਮਾ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [3]ਤਿੰਨਾਂ ਅਵਸਥਾਂ ਦਾ ਸਾਖੀ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। [4]ਜੋ ਨਿੱਤ ਹੈ, ਸ਼ੁੱਧ ਹੈ, ਸੱਤਿ ਹੈ, ਪਰਮਾਨੰਦ ਹੈ। [5]ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਵਡਾ ਸੁਣਿਆਂ ਸੀ। [6]ਜਿਸ ਤੋਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਲਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [7]ਸੋ ਕੋਈ ਆਤਮਾ ਸਾਖੀ ਰੂਪ (ਜ਼ਰੂਰ) ਹੈ। [8]ਅੰਸ਼ (ਭਾਗ) ਰਹਿਤ, ਅੰਤ ਰਹਿਤ ਤੇ ਅਖੰਡ। [9]ਬਾਹਰ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਹੈ। [10]ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦੇਈਏ। [11]ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:–(ਕਿ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ)। [12](ਦੂਸਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ)। [13](ਪਹਿਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ)।। [14](ਰਾਤ ਦੇ ਭੋਜਨ ਨੂੰ) ਸਰੀਰ ਦਾ ਮੁਟਾਪਾ ਜਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਟਾਪਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਦਿਨੇ ਭੋਜਨ ਨਾ ਖਾਵੇ ਜਣਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੁਟਾਪੇ ਰੂਪੀ 'ਕਾਰਜ' ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਰੂਪੀ 'ਕਾਰਨ' ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। [15]ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਕਿ ਜਿਸ ਆਤਮਾ ਕਰਕੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਸੁਖੁਪਤੀ ਦੇ ਅਭਾਵ ਆਦਿ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਤਮਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

*ਪਾ:–ਲਖਤਿੰਦ੍ਰੈ, ਲਖੀਅਤਇੰਦ੍ਰ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਿ ਹੈ ਨ ਆਤਮਾ ਪਰੈ। ਆਦਿ ਅਭਾਵ ਸਿੱਧ ਕਿਮ ਕਰੈਂ[1]? ॥ ੩੦ ॥ ਕਾਰਜ ਜਿਸ ਕੋ ਜਗਤ ਪ੍ਰਤੱਛ[2]। 'ਅਰਥਾਪਤਿ' ਵਿਖੈ ਇਮ ਲੱਛ[3]। [੫. ਅਈਤੇਜਕ ਪ੍ਰਮਾਣ*:-] ਕਹਹਿ ਕਿਸੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰੁ ਵਿਖੈ। -ਯੱਖਰ ਬਸਤਿ ਹੈ, ਕਿਸ ਨਹਿ ਪਿਖੈ-॥ ੩੧ ॥ ਜਾਨਨੈਂ ਜਾਇ ਨ ਕਿਧ ਅਨੁਮਾਨ[4]। ਨਹਿ ਕਿਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਹਿ ਕੀਨ ਬਖਾਨ। ਪਰੰਪਰਾ ਸੁਨਿਬੇ ਮਹਿਂ ਆਵੈ। 'ਅਈਤੇਜਕ ਪਰਮਾਣ' ਕਹਾਵੈ ॥ ੩੨ ॥ ਤਿਮ ਆਤਮ ਇਹ ਕਹੈਂ ਸਨਾਤਨ। ਪਰੰਪਰਾ ਸਭਿ ਕਥੈਂ ਪੁਰਾਤਨ। ਸੱਤਿ ਪਰਾਤਮ ਈਸੁਰ ਜੋਇ। ਸਭਿ ਕੋ ਅਹੈ ਆਤਮਾ ਸੋਇ॥੩੩॥[੬. ਪ੍ਰਤੱਖਜ:-] ਅਬਿ ਪ੍ਰਤੱਖਜ ਸੁਨਿ ਨੀਕੇ ਉਰ ਧਰਿ:- "ਅੰਤਹਕਰਣ ਕੀ ਬ੍ਰਿੱਤਿ ਨਿਕਲ ਕਰਿ। ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਦੁਆਰਾ ਬਹਿਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੈ। ਸਾਥ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਭਾਸੈ ॥ ੩੪ ॥ ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਤੱਛ"[5]। 'ਅਸਤਿ ਭਾਂਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਆਤਮ ਲੱਛ। ਇਹ ਤੀਨਹੁ ਜਿਤ ਕਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਵੈਂ[6]। ਇਨ ਬਿਹੀਨ ਕਿਛੁ ਕਿਤ ਨ ਜਨਾਵੈ[7] ॥ ੩੫ ॥ 'ਅਸਤੀ ਹੈ ਸੁ ਪਦਾਰਥ ਸਾਚੁ। ਚਿਤ ਭਾਂਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਬਾਚ। ਪਾਇ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਿਯ ਆਨੰਦ। ਇਮ ਤੀਨਹੁ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਰਤੰਦ[8] ॥ ੩੬॥[ਤਿੰਨ ਭੇਦ:-][9]ਨਿਰਾਵੇਦ ਬ੍ਰਹਮ ਭਲੇ ਪਛਾਨੈ। ਤੀਨੋਂ ਭੇਦ ਤਿਸੀ ਤੇ

---

[1]ਜੇ (ਸੁਖੋਪਤੀ ਤੇ ਅਭਾਵ ਆਦਿਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਆਤਮਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਭਾਵ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇ। [2]ਜਿਸ (ਆਤਮਾ ਦਾ) ਕਾਰਜ ਜਗਤ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ। [3]ਅਰਥਾਪਤਿ ਵਿਚ ਇਹ ਲੱਛਣ ਹੈ। [ਅਰਥਾਪੱਤਿ=ਭਾਵ ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਕਾਰਣ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਏ]। [4]ਨਾ (ਪ੍ਰਤੱਖ) ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। [5]ਜਦੋਂ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਗਈ (ਤਦੋਂ ਬੀ ਚੇਤਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਆ, (ਜਦ) ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ (ਤਦ ਬੀ ਉਹ ਚੇਤਨ ਹੀ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ, (ਐਉਂ) ਸਤ, ਚਿਤ, ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਤੱਖ (ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ) ਵਿਸ਼ੈ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। [6]ਅਸਤੀ, ਭਾਂਤੀ, ਪ੍ਰੇਯ ਆਤਮਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ (ਵੇਖੋ ਪਏ) ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ। [7]ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਤੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। [8]ਅਸਤੀ ਭਾਂਤੀ ਪ੍ਰੇਯ ਤੇ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਇਕ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਅਸਤੀ ਤੇ ਸੱਤ ਦੁਹਾਂ ਦਾ ਪਦ ਅਰਥ ਹੈ 'ਸਤ੍ਯ', ਚਿਤ ਤੇ ਭਾਂਤੀ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ 'ਪ੍ਰਕਾਸ਼', ਆਨੰਦ ਤੇ ਪ੍ਰਿਯ ਇਕੋ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਿਯ ਵਸਤੂ ਪਾਕੇ ਆਨੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਐਉਂ ਤਿੰਨੇ ਸਭ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। [9]ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਅਵੇਦ (=ਅੰਗ) ਰਹਿਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣੇ, ਇਸੀ ਕਰਕੇ ਕਿ ਤਿੰਨੇ ਭੇਦ ਉਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਭਾਵ ਸੁਗਤਿ, ਸਜਾਤੀ, ਵਿਜਾਤੀ ਤਿੰਨਾਂ ਭੇਦਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।

*ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਚਾਹੀਏ 'ਐਤਿਹ੍ਯ ਪ੍ਰਮਾਣ'।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਾਨੈ। ਇਕ ਤਰੁ ਤੇ ਜਿਮ ਹੈ ਤਰੁ ਆਨ[1]। ਭੇਦ 'ਸਜਾਤੀ' ਲੀਜੈ ਜਾਨ॥੩੭॥
ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਦੂਸਰ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਂਹੀ। ਭੇਦ ਸਜਾਤੀ ਤੌ ਹੁਇ ਕਾਂਹੀ[2]।
ਇਕ ਤਰੁ ਪਾਥਰ ਦੂਸਰ ਲਹਯੋ[3]। ਭੇਦ 'ਵਿਜਾਤੀ' ਹੈ ਇਮ ਕਹਯੋ[4]॥
੩੮॥ ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਅਪਰ ਨਹੀਂ ਤਿਸ ਪਾਸ। ਯਾਂਤੇ ਭੇਦ ਬਿਜਾਤੀ ਨਾਸ਼।
ਤਰੁ ਕੇ ਹੈਂ ਸਕੰਧ ਅਰੁ ਸ਼ਾਖਾ। ਭੇਦ 'ਸੁਗਤਿ' ਦਲ ਆਦਿਕ ਭਾਖਾ[5]॥
੩੯॥ ਇਹ ਭੀ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਬ੍ਰਹਮ ਮਾਂਹੀ। [6]ਲਖਯੋ ਅਭੇਦ ਆਤਮਾ ਜਾਂਹੀ।
ਇਕ ਅਖੰਡ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਰੂਪ। ਬੁਧਿ ਸੂਖਮ ਤੇ ਲਖਯੋ ਅਨੂਪ[6]॥ ੪੦॥
[7]ਮਿਲਯੋ ਅਨੰਦ ਬ੍ਰਿੱਤਿ ਮਹਿ ਸੋਈ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਸੰਕਟ ਖੋਈ[7]।
[8]ਖਸ਼ਟ ਪ੍ਰਮਾਣਨਿ ਕਰ ਜਿਸ ਆਪਤਿ। ਭਈ ਆਤਮਾ ਕੀ ਸੁਧਿ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ॥੪੧॥ ਤਿਸੈ ਅਵਿੱਦਯਾ ਉਪਜੈ ਨਾਹਿ। ਨਾਸ਼ ਭਈ ਤੇ ਨਹਿ
ਉਪਜਾਹਿ[8]। ਅਜਾ ਅਵਿੱਦਯਾ ਤਾਂਤੇ ਨਾਇ[9]। ਬਿਨਸੀ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਪੁਨ
ਪਾਇ[10]॥ ੪੨॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਗਿਆਨ ਨਿਰਨੈ'
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਠਤਾਲੀਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥੪੮॥

---

[1]ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਬ੍ਰਿੱਛ ਦੂਸਰੇ ਬ੍ਰਿੱਛ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। [2]ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। [3]ਇਕ ਬ੍ਰਿੱਛ ਹੈ ਇਕ ਪੱਥਰ ਹੈ। [4]ਇਹ ਵਿਜਾਤੀ ਭੇਦ ਕਿਹਾ ਹੈ। [5](ਜਿਵੇਂ) ਬ੍ਰਿੱਛ ਦੇ ਡਾਲ ਤੇ ਟਾਹਣੀਆਂ ਤੇ ਪੱਤੇ ਆਦਿਕ ਹੈਨ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਗਤਿ ਭੇਦ ਕਿਹਾ ਹੈ। [ਸ੍ਵਗਤ=ਅਪਣੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤਿ]। [6]ਜਿਸ (ਪੁਰਖ) ਨੇ ਉਸ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ (ਅਪਣੇ) ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਜਾਣਿਆਂ ਹੈ, (ਕਿ ਆਤਮਾ) ਇਕ ਹੈ, ਅਖੰਡ ਹੈ, ਸਚਦਾਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ (ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਗਲ) ਸੂਖਮ ਬੁੱਧੀ ਕਰਕੇ ਲਖੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਕਠ ਉਪਨਿਖਦ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ:—

"ਏਸ਼ ਸਰ੍ਵੇਸ਼ੁ ਭੂਤੇਸ਼ੁ ਗੂਢੋऽऽਤ੍ਮਾ ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤੇ। ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯਤੇ ਤ੍ਵਗ੍ਰ੍ਯਯਾ ਬੁਧ੍ਯਾ
ਸੂਕ੍ਸ਼ਮਯਾ ਸੂਕ੍ਸ਼ਮ ਦਰ੍ਸ਼ਿਭਿਃ॥"

ਅਰਥਾਤ—ਇਹ ਆਤਮਾ ਸਭ ਭੂਤਾਂ ਵਿਚ ਛਿਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਕਿੰਤੂ ਤੀਖਣ ਅਤ ਸੂਖਮ ਬੁੱਧਿ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਲੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੂਖਮ ਦਰਸ਼ੀ ਹਨ। [ਕਠ ਉਪਨਿਖਦ —ਧਿਆ ੧ ਵਲੀ ੩ ਅੰਕ ੧੨]। [7]ਉਹ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਆਤਮਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਸੰਕਟ ਖੋਏਗਾ। [8]ਛੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸੁਧਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਵਿਦਯਾ ਉਪਜਦੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਉਪਜਦੀ। (ਅ) (ਆਪਤ=) ਆਪਤ ਵਕਤਾ (ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ) ਤੋਂ ਛੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸੁੱਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ......। [9]'ਅ+ਜਾ' ਨਾਮ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਅਵਿੱਦਯਾ ਦਾ [ਅ+ਜਾ=ਜੋ ਨਸ਼ਟ ਹੋਕੇ ਫੇਰ ਨਾ ਜੰਮੇ]। [10](ਤਾਂਤੇ ਅਜਾ ਅਵਿਦਯਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਉਹ) ਬਿਨਸੀ ਹੋਈ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

੪੯. [ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼]।

ਦੋਹਰਾ ॥ 'ਬਿਸ਼ੈ ਪ੍ਰਮਾਣਨਿ ਕੇ ਭਯੋ ਕਹ੍ਯੋ ਅਬਿਸ਼ੈ ਸਰੂਪ'[੧]। ਇਹ ਸੰਸੈ ਬੂਝਨਿ ਕਰ੍ਯੋ[੨] ਸੁਨਿ ਕੈ ਗਾਥ ਅਨੂਪ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰੀ ਖਾਲਸੇ ਜਬੈ ॥ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਬੋਲ੍ਯੋ ਸ਼ੁਭ ਤਬੈ । 'ਵਿਧਿ-ਮੁਖ ਸਿਖ ਜਨਾਇਬੇ ਹੇਤ । ਕਹ੍ਯੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਬਿਸ਼ੈ ਸੰਕੇਤ[੩] ॥੨॥ [੪]ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਕਰਿ ਨਿਖਿਧ ਪਛਾਨ। ਤੌ ਪ੍ਰਮਾਨ ਕੋ ਬਿਸ਼ਯ ਨ ਜਾਨ[੪]। ਜਿਮ ਨਹਿ ਬਿਸ਼ੈ ਸੁਨਹੁ ਦੇ ਸ੍ਰੌਨ:-ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਕਹੀਐ ਤੌਨ[੫] ॥ ੩ ॥ ਇੰਦ੍ਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਤੱਛ ਨਹਿ ਸੋਇ। ਪ੍ਰਤੱਛ ਪ੍ਰਮਾਨ ਅਬਿਸ਼ਯੋ ਹੋਇ[੬]। ਚਿੰਨ੍ਹ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਕੋਇ ਨ ਅਹੈ। ਜਥਾ ਧੂਮ ਤੇ ਪਾਵਕ ਲਹੈਂ ॥੪॥ ਨਹਿ ਅਨੁਮਾਨ ਬਿਸ਼ੈ[੭] ਇਮ ਜਾਨਿ।ਅੱਦ੍ਵੈ ਏਕ ਆਤਮਾ ਮਾਨਿ। ਚੇਤਨ ਸਮ ਚੇਤਨ ਨਹਿ ਕੋਇ[੮]। ਬਿਸ਼ੈ 'ਉਪਮਾਨ' ਨ ਯਾਂਤੇ ਹੋਇ[੯] ॥ ੫ ॥ ਕਾਰਣ ਕਾਰਜ ਭੇਦ ਨ ਅਹੈਂ[੧੦]। 'ਅਰਥਾਪੱਤਿ' ਬਿਸ਼ੈ ਨਹਿ ਲਹੈਂ[੧੧]। ਮਨ ਬਾਨੀ ਕੋ ਬਿਸ਼ੈ ਨ ਸੋਇ[੧੨]। ਸ਼ਬਦ 'ਅਈਤੇਜਕ' ਬਿਸ਼ੈ ਨ ਹੋਇ[੧੩] ॥੬॥ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਨਹਿੰ ਵਸਤੁ ਪ੍ਰਛਿੰਨ[੧੪]। ਏਕ ਆਤਮਾ ਅਨੰਦ* ਅਭਿੰਨ। ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਐਸੋ ਕਿਤ ਲਹੇ। ਚੇਤਨ ਬ੍ਰਹਮ ਨਹੀਂ ਜਿਹ, ਕਹੇ[੧੫] ॥੭॥ ਸਕਲ ਦੇਸ਼ ਮਹਿੰ ਪੂਰਨ ਪਿਖੀਏ। ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਛੇਦ ਨ ਯਾਂਤੇ ਲਖੀਏ। ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਅਰੁ ਬ੍ਰਤਮਾਨ। ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਏਕ ਸਮਾਨ ॥ ੮ ॥ ਵਾਧ ਨ ਘਾਟ, ਜਨਮ ਨਹਿ ਨਾਸ਼। ਇਕਰਸ ਸਦਾ ਰਹ੍ਯੋ ਸੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਯਾਂਤੇ ਕਾਲ ਪ੍ਰਛੇਦ ਨ ਕੋਇ[੧੬]। ਅੱਦ੍ਵੈ, ਅਚਲ ਕੂਟ ਸਮ[੧੭] ਸੋਇ ॥ ੯ ॥

[੧](ਬ੍ਰਹਮਾਤਮਾ ਦੇ) ਸਰੂਪ ਨੂੰ (ਤੁਸਾਂ ਪਿੱਛੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ) ਅਵਿਸ਼ਯ ਕਿਹਾ ਹੈ (ਤੇ ਹੁਣ ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਸਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਉਹ) ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਯ ਹੋ ਗਿਆ। [੨](ਖਾਲਸੇ ਨੇ) ਪੁੱਛਿਆ। [੩]ਵਿਧੀ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਜਨਾਵਣ ਵਾਸਤੇ (ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦਾ) ਸੰਕੇਤ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ (ਉਹਨਾਂ ਦਾ) ਵਿਸ਼ਯ ਕਿਹਾ ਹੈ। [੪]ਨਿਖੇਧੀ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਨੇਤੀ ਨੇਤੀ ਕਰਕੇ ਜੇ ਪਛਾਣ ਕਰਾਈਏ ਤਾਂ (ਬ੍ਰਹਮਾਤਮਾ ਨੂੰ) ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਯ ਨਾ ਜਾਣੋ। [੫]ਤਿਸ (ਬ੍ਰਹਮ) ਨੂੰ। [੬]ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੱਛ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਅਵਿਸ਼ਯ ਹੋ ਗਿਆ। [੭]'ਅਨੁਮਾਨ' (ਪ੍ਰਮਾਣ) ਦਾ ਵਿਸ਼ਯ ਨਹੀਂ ਹੈ। [੮]ਉਸ ਚੇਤਨ ਦੇ ਤੁੱਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੇਤਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। [੯]ਇਸ ਕਰਕੇ 'ਉਪਮਾਨ' ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। [੧੦]ਉਸ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਕਾਰਣ ਕਾਰਜ (ਆਦਿ) ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। [੧੧]ਇਸ ਕਰਕੇ 'ਅਰਥਾ ਪਤਿ' ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। [੧੨]ਜਾਣ ਲਓ (ਬ੍ਰਹਮ) ਮਨ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਯ ਨਹੀਂ। [੧੩]ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਐਤਿਹਜ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਉਹ ਵਿਸ਼ਯ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। [੧੪]ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਛੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। [੧੫]ਐਸਾ ਦੇਸ਼ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦਾ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਕਿ ਚੇਤਨ ਬ੍ਰਹਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ।(ਅ) ਕਹੋ=ਦੱਸੋ। [੧੬]ਤਾਂਤੇ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਛੇਦਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। [੧੭]ਪਰਬਤ ਵਾਂਗ ਅਡੋਲ। *ਪਾ:-ਆਤਮਾ ਨੰਦ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਰਬ ਆਤਮਾ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਾਸਾ। ਸਰਬਾਧਾਰ ਸਮਸਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ। ਯਾਂਤੇ ਵਸਤੁ ਪ੍ਰਛੇਦ ਨ ਕੋਈ[1]। ਤੀਨਹੁੰ ਤੇ ਪਰਿਛਿੰਨ ਨ ਹੋਈ[2]॥੧੦॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਆਸ਼੍ਰੈ ਵਿਖੈ ਅੱਗ੍ਯਾਨ ਕੇ ਹੋਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਏਕ[3]। ਸੁਨੀਅਹਿ ਜੁਤਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕੇ, ਕੀਜੈ ਬਹੁਰ ਬਿਬੇਕ ॥ ੧੧ ॥ ਚੌਪਈ॥ ਜਿਮ ਕੋਸ਼ਟ ਕੇ ਬੀਚ[4] ਅੰਧੇਰਾ। ਛਾਦਨ ਕੀਨਸ ਪਰੈ ਨ ਹੇਰਾ[5]। [6]ਕੋਸ਼ਠ ਕਰਨੈ ਵਿਖੈ ਤਮ ਹੋਇ। ਦਿਖਿਬੇ ਮਹਿ ਨਹਿ ਆਵਤਿ ਸੋਇ[6] ॥੧੨॥ ਅਰੁ ਕੋਸ਼ਟ ਹੀ ਆਸ਼੍ਰੈ ਤਮ ਕੋ[7]। ਇਮ ਹੀ ਜਾਨੋ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ। ਤਿਸ ਤੇ ਹੀ ਉਪਜਨੋ ਅੱਗ੍ਯਾਨ। ਯਾਂਤੇ ਅਹੈ ਆਸਰੋ ਜਾਨ[8] ॥੧੩॥ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਲਖਨ ਦੇਤਿ ਨਾਂਹਿ ਸੋਇ[9]। ਯਾਂਤੇ ਬਿਸ਼ੈ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੋਇ। ਦ੍ਵੈ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਤਿ ਅੱਗ੍ਯਾਨ। ਇਕ ਆਵਰਨ, ਵਿਖੇਪੇ ਆਨ[10] ॥ ੧੪ ॥ [ਆਵਰਨ ਸ਼ਕਤੀਃ—][11] ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਨੋ ਆਛਾਦਨ ਜਾਂਹਿ। ਜਿਸ ਤੇ ਜਾਨ ਸਕਹਿ ਕਿਮ ਨਾਂਹਿ[11]। ਇਹ ਆਵਰਨ ਸ਼ਕਤਿ ਦ੍ਰਿੜ ਅਹੈ। ਜਿਸ ਕੇ ਭਏ ਜੀਵ ਜਗ ਬਹੈ[12] ॥੧੫ ॥ [ਵਿਖੇਪ ਸ਼ਕਤੀਃ—][13] ਪੁਨ ਨਾਨੱਤ੍ਵ ਦਿਖਾਵਨ ਕਰੈ। ਗਜ, ਬਾਜੀ, ਬਨ, ਗਨ ਤਰੁ ਹਰੇ[13]। ਸ਼ਕਤਿ ਵਿਖੇਪ ਇਹੀ ਤਿਸ ਮਾਂਹਿ। ਏਕ ਰੂਪ ਕਿਮ ਜਾਨਤਿ ਨਾਂਹਿ ॥ ੧੬ ॥ ਸ਼੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿੱਧ੍ਯਾਸਨ ਦ੍ਵਾਰਾ। ਜਬਿ ਹੋਇਓ ਸੱਖ੍ਯਾਤ ਉਦਾਰਾ। ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ ਛੋਰਿ। ਥਿਰੀ ਬ੍ਰਿੱਤਿ ਚਲਿ ਤੁਰੀਆ ਓਰਿ[14] ॥੧੭॥ ਅਨੰਦਾਤਮ ਮਹਿ ਥਿਰਤਾ ਭਈ। ਜਿਤਕਿਤ ਏਕ ਰੂਪ ਹ੍ਵੈ ਗਈ। ਦੋਨਹੁ ਸ਼ਕਤਿ ਸਹਿਤ ਅੱਗ੍ਯਾਨ[15]। ਗੁਰੁ ਬਾਕ ਤੇ ਕੀਧਸਿ ਹਾਨ ॥੧੮॥ ਜੀਵ ਈਸ਼ ਨਦਿ ਵਾਹਾ ਰੂਪ। ਪਰੇ ਬੀਚ ਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਅਨੂਪ।

---

[1]ਤਾਂਤੇ ਵਸਤੂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਛੇਦਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। [2]ਭਾਵ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਦੇ ਛੇਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। [ਸੰ, ਪ੍ਰਛਿੰਨ=ਵੱਢਿਆ ਹੋਯਾ]। [3]ਅਦ੍ਵੈਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਅੱਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਆਸ਼੍ਰਯ ਅਰ ਵਿਸ਼ਯ ਹੈ। [4]ਕੋਠੇ ਵਿਚ। [5]ਕੋਠੇ ਨੂੰ ਤਮ ਨੇ ਛਾਦਨ ਕੀਤਾ ਹੋਯਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਠਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦਾ। [6]ਕੋਠੇ ਨੂੰ ਹਨੇਰੇ ਨੇ ਵਿਸ਼ਯ ਕੀਤਾ ਹੈ(ਭਾਵ ਕੋਠੇ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਘਰੋਤਿਆਂ)ਕੋਠਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ [7]ਤੇ ਕੋਠਾ ਹੀ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ। [8]ਭਾਵ ਅੱਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਆਸਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। [9]ਉਹੀ (ਅੱਗ੍ਯਾਨ) ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਖਣ ਦੇਂਦਾ। [10]ਦੂਜੀ ਵਿਖੇਪ ਹੈ। [11]ਜਿਸ (ਸ਼ਕਤੀ) ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਆਛਾਦਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕੀਦਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀ। [12]ਜਿਸ ਆਵਰਨ ਦੇ ਹੋਇਆਂ ਜੀਵ ਜਗਤ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [13](ਇਕ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ) ਬਹੁਤਾਯਤ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੈਸੇ, ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ, ਬਨ, ਸਾਵੇ ਬ੍ਰਿੱਛ, (ਆਦਿ)। [14]ਤੁਰੀਆ ਵੱਲ ਚੱਲਕੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਈ। [15]ਅਗ੍ਯਾਨ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਮੇਤ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਹਿਤੀ ਤੇ ਨ ਏਕਤਾ ਬਨੈ[1]। ਗੰਗ ਘੋਖ ਇਕ ਤਜਿਬੋ ਭਨੈ[2] ॥੧੯॥ ਜੀਵ ਈਸ਼ ਦੋਨਹੁ ਪਰਹਰੇ। ਤਬਿ ਇਕਤਾ ਕਹੁ ਕਿਸ ਕੀ ਕਰੇ[3]। ਤਥਾ ਅਜਹਿਤੀ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰਨ ਮੈਂ[4]। ਇਹ ਭੀ ਬਨਹਿ ਨ, ਸੁਨਹੁ ਸ਼੍ਰਵਣ ਮੈਂ ॥ ੨੦॥ [5]ਜੀਵ ਈਸ਼ ਦੋਨਹੁਂ ਕੋ ਰਾਖੇ। ਔਰ ਗ੍ਰਹਨ ਕਿਹ ਕਰਨ ਭਿਲਾਖੈਂ[5]। ਅਰਥ ਨ ਸਿੱਧ ਦੁਹਨਿ ਤੇ[6]ਹੋਵਾ। ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰਨਿ ਤ੍ਰਿਤੀ ਪਖ ਜੋਵਾ ॥ ੨੧॥ ਲਛਨਾਂ ਦੋਨ ਮਿਲਾਇ ਬਿਚਾਰਾ[7]। 'ਭਾਗ ਤਜਾਗ' ਤਿਹ ਨਾਮ ਉਚਾ-ਰਾ*। ਇਕਤਾ ਕਰਨ ਅਰਥ ਭਾ ਸਿੱਧ[8]। ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸੁਨਹੁਂ ਕਹਨੋ ਜਿਮ ਬ੍ਰਿੱਧ[9] ॥੨੨॥ [10]ਜੀਵ ਵਾਚਜ ਕਰਿ ਹੈ ਅਲਪੱਗਜ। ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਾਚਜ ਅਹੈ ਸਰ-

---

[1]ਜਹਿਤੀ (ਲੱਖਣਾ) ਏਕਤਾ ਦਵਾਰਾ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। [2](ਜਿਵੇਂ ਜਦ) ਕਹੀਏ ਕਿ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਘਰ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਛਡਣਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਜਦ ਕਿਸੇ ਕਿਹਾ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਘਰ ਹੈ ਤਾਂ ਗੰਗਾ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜਲ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਉਸ ਵਿਚ ਘਰ ਠਿਕ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਤੇ ਸਮਝਾਂਗੇ ਕਿ ਘਰ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਗੰਗਾ' ਪਦ ਛਡਕੇ 'ਕਿਨਾਰਾ ਪਦ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਾਂਗੇ, ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਜਹਿਤੀ ਲੱਛਣਾ ਹੈ। [3]ਭਾਵ, ਜਿਵੇਂ ਜਦ ਕਹੀਏ ਕਿ ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੋ ਹਨ, ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇਕ ਪਦ ਛਡ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਇਕੋ ਰਹਿ ਗਿਆ ਉਸ ਦੀ ਏਕਤਾ ਕਿਸ ਨਾਲ ਕਰਾਂਗੇ? [4]ਤਿਵੇਂ ਹੀ 'ਅਜਹਿਤੀ ਲੱਛਣਾ' ਹੈ ਕੁਛ ਹੋਰ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰਨ ਵਿਚ (ਅਰਥਾਤ ਜਿੱਥੇ ਕੁਛ ਹੋਰ ਅਰਥ ਭੀ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੀਦਾ ਹੈ)। [5]ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਕੇ ਹੋਰ ਕੁਛ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਾਲ ਦੌੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਥੇ 'ਘੋੜਾ' ਪਦ ਨਾਲ ਲਾਉਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਲਾਲ ਰੰਗ ਤਾਂ ਦੌੜਦਾ ਨਹੀਂ, ਲਾਲ ਘੋੜਾ ਦੌੜਦਾ ਹੈ ਇਹ ਅਜਹਿਤੀ ਲੱਛਣਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਵਾਚਜ ਅਰਥ ਨਾਲ ਕੁਛ ਅਧਿਕ ਰਲਾਉਣਾ ਪਵੇ।] [6]ਭਾਵ ਜਹਿਤੀ ਤੇ ਅਜਹਿਤੀ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਅਰਥ ਸਿੱਧ ਨਾ ਹੋਇਆ। [7](ਹੁਣ) ਦੋਵੇਂ ਲੱਛਣਾ ਮਿਲਾਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ [8](ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੀ, ਏਕਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਸਿੱਧ ਹੋਗਿਆ। [9]ਬ੍ਰਿਧਾਂਨੇ। [10]('ਤੱਤ ਤ੍ਵਮ ਅਸਿ' ਮਹਾਵਾਕ ਵਿਚ ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਏਕਤਾ 'ਭਾਗ ਤਜਾਗ' ਲੱਛਣਾਂ ਦੁਆਰੇ ਦੱਸਣ ਲਗੇ ਹਨ)। [ਸੂਚਨਾ—ਜੋ ਪਦ ਕਹੀਏ ਉਸਨੂੰ ਵਾਚਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸਨੂੰ ਪਦ ਵਰਣਨ ਕਰੇ ਯਾ ਜੋ ਉਸ ਵਿਚ ਸਿੱਧ ਅਰਥ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਵਾਚਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੈਸਾ 'ਤ੍ਵੰ' ਪਦ ਵਾਚਕ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ 'ਜੀਵ' ਵਾਚਜ ਹੈ]। (ਤ੍ਵੰ ਪਦ) ਕਰਕੇ ਵਾਚਜ ਜੀਵ ਅਲਪੱਗ ਹੈ। ਯਾ ਇਉਂ ਕਹੋ ਕਿ 'ਤ੍ਵੰ' ਪਦ ਦਾ ਵਾਚਜ ਅਰਥ ਹੈ 'ਜੀਵ' ਜੋ ਅਲਪੱਗ ਹੈ। (ਤਤ ਪਦ ਦਾ) ਵਾਚਜ 'ਈਸ਼੍ਵਰ' ਹੈ, ਉਹ ਸਰਬੱਗਜ ਹੈ। ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹੋ ਕਿ 'ਤੱਤ' ਪਦ ਦਾ ਵਾਚਜ ਅਰਥ 'ਈਸ਼੍ਵਰ' ਹੈ ਜੋ ਸਰਬੱਗਜ ਹੈ। (ਜੀਵ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਛੇ ਉਰਮੀਆਂ ਅਰਥਾਤ ਦੁੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ ਯਥਾ:—) ਜਨਮ ਮਰਨ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ, ਭੁਖ ਤ੍ਰੇਹ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀਆਂ, ਤੇ ਹਰਖ ਸੋਗ ਮਨ ਦੀਆਂ ਉਰਮੀਆਂ ਹਨ। ਜੀਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛਿਆਂ ਸੰਜੁਗਤ ਹੈ। *ਭਾਗਜ ਤਜਾਗ ਨੂੰ ਜਹਤਾਜਹਤਿ ਲੱਛਣਾ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਬੱਗ।ਜਨਮ ਮਰਣ ਉਰਮੀ ਤਨ ਦੋਇ। ਛੁਧਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਪ੍ਰਾਣਨਿ ਕੀ ਹੋਇ ॥੨੩॥ਹਰਖ ਸੋਗ ਮਨ ਕੀ ਪਹਿਚਾਨ।ਇਨ ਖਟ ਸਹਿਤ ਜੀਵ ਕੋ ਮਾਨ[1]। [2]ਲੱਛਮੀ੧, ਗ੍ਯਾਨ੨, ਵਿਰਾਗ੩, ਉਦਾਰ੪, । ਜਸ੫, ਐਸ਼੍ਵਰਜ੬, ਗੁਣ ਖਸ਼ਟ ਉਚਾਰ ॥੨੪॥ ਜੀਵਨ ਮਹਿ ਇਨ ਕੋ ਕਿਤ ਅੰਸ਼। ਈਸ਼੍ਵਰ ਬਿਖੈ ਖਸ਼ਟ ਸਰਬੰਸ।ਯਾਂਤੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਉਪਾਵਨਿ, ਪਾਰਨਿ। ਨਾਸ਼ਨ ਕਰਨਿ ਈਸ਼ ਤ੍ਰੈ ਕਾਰਨ[2] ॥੨੫॥[3]ਜੀਵ ਪ੍ਰਤੰਤ੍ਰ ਦੁਖੀ ਗੁਣ ਹੀਨ।ਕਿਮ ਦੋਇਨਿ ਕੀ ਇਕਤਾ ਲੀਨਿ[3]। ਵਾਚ੍ਯ ਵਿਖੈ ਇਕਤਾ ਨਹਿ ਜੋਇ। ਲਖਣਾ ਕਰੇ ਲਖ੍ਯ ਮੈਂ ਹੋਇ[4] ॥੨੬॥ ਦੁਖੀ, ਪ੍ਰਤੰਤ੍ਰ , ਅਲਪਤਾ, ਜੀਵ। ਤੀਨੋ ਤਜਿ ਪਾਛੈ ਜੋ ਥੀਵ।ਸਰਬਗ੍ਯਤਾ, ਖਟ ਗੁਣ, ਸੁਖ ਈਸ਼।ਤੀਨੋ ਤਜਿ ਪਸ਼ਚਾਤਿ ਰਹੀਸ[5] ॥੨੭॥ [6]ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਦੁਹਨਿ ਮਹਿ ਰਹ੍ਯੋ।ਯਾਂਤੇ ਇਕਤਾ ਦੋਨਹੁ ਲਹ੍ਯੋ[6]। ਜਥਾ ਅਗਨਿ ਕੇ ਗੁਨ ਹੈ ਤੀਨ।ਦਾਹਕ[7],ਉਸ਼ਨ[8],ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ[9], ਚੀਨ ॥ ੨੮ ॥ ਤਿਸੀ ਅਗਨਿ ਕੇ ਤੀਨਹੁ ਰੂਪ। ਬਨ ਦੌਂ[10]੧,ਦੀਪ[11]੨, ਮਸਾਲ [12]੩ਅਨੂਪ।ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਤੀਨਹੁ ਰੂਪ ਮਝਾਰ[13]।ਈਸ਼ਜੀਵਤਿਮ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਚਾਰ[14] ॥ ੨੯ ॥ [15]ਇਕ ਅਕਾਸ਼ ਤ੍ਰੈ ਭੇਦ ਬਨਾਇ। 'ਘਟ੧' 'ਮਟ੨', 'ਮਹਾਂਕਾਸ਼੩' ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਇ[15]।ਛੋਟੋ ਬਡ ਉਪਾਧਿ ਤੇ ਹੋਇ[16]। ਨਾਸ਼ ਉਪਾਧਿ ਏਕ ਹੀ ਸੋਇ[17] ॥ ੩੦ ॥ ਇਮ ਸਾਖ੍ਯਾਤਕਾਰ ਮੈਂ ਏਕ। ਰਹੈ,

[1]ਪ੍ਰਯਾਯ ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਅੰਕ ੧੦ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ।[2](ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਿਚ ਛੇ ਗੁਣ ਸੰਪੂਰਨ ਹਨ, ਯਥਾ:—) ਲਛਮੀ, ਗ੍ਯਾਨ, ਵਿਰਾਗ,,ਉਦਾਰਤਾ, ਜਸ ਤੇ ਐਸ਼੍ਵਰਜ; (ਇਹ) ਛੇ ਗੁਣ ਜੋ ਕਹੀਦੇ ਹਨ ਸੋ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਸ਼ (ਮਾਤ੍ਰ) ਹੈ, (ਪਰ) ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਿਚ ਛੀਏ ਸੰਪੂਰਨ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਪਜਾਵਨ, ਪਾਲਨ, ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ। [3]ਜੀਵ ਪਰਾਧੀਨ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਹੈ, ਗੁਣ ਹੀਨ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਕਿਵੇਂ ਲਈ ਜਾਵੇ ? [4](ਉਤ੍ਰ:—) ਵਾਚ੍ਯ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਲੱਛਣਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਲੱਖ੍ਯ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [5]ਭਾਵ, ਜੀਵ ਦੇ ਤ੍ਰੈ ਤੇ ਈਸ਼ ਦੇ ਤ੍ਰੈ ਛਡਕੇ ਜੋ ਬਾਕੀ ਰਹੇ। [6]ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਆਨੰਦ, ਇਹ ਰੂਪ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਬਾਕੀ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਹੋ ਗਈ। [7]ਸਾੜਨਾ। [8]ਗਰਮੀ। [9]ਚਾਨਣਾ। [10]ਬਨ ਅਗਨੀ। [11]ਦੀਵਾ। [12]ਮਿਸਾਲ, (ਲੀਰਾਂ ਦੇ ਗੁੱਥੇ ਪਰ ਤੇਲ ਪਾਕੇ ਜੋ ਬਾਲੀਦਾ ਹੈ)। [13]ਤਿੰਨਾਂ ਅਗਨੀਆਂ ਵਿਚ ਤ੍ਰੈਏ ਗੁਣ (ਦਾਹ,ਉਸ਼ਨ,ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਹੈਨ। [14]ਤਿਵੇਂ ਜੀਵ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ (ਵਿਚ ਤ੍ਰੈਏ ਸਾਂਝੇ ਗੁਣ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪਤਾ ਦੀ ਏਕਤਾ) ਵਿਚਾਰ ਲੋ। [15]ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਤ੍ਰੈ ਭੇਦ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਘੜੇ ਵਿਚ ਦਾ, ਮਠ ਵਿਚ ਦਾ ਤੇ ਮਹਾਂ ਅਕਾਸ਼। [16]ਅਕਾਸ਼ ਦਾ ਛੋਟਾ ਵਡਾ ਪਨ (ਭਾਵ ਘੜੇ ਦਾ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਮੱਠ ਦਾ ਅਕਾਸ਼ ਆਦਿ) (ਘੜੇ ਤੇ ਮਠ ਦੀ) ਉਪਾਧੀ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। [17]ਜਦ ਉਪਾਧੀਆਂ ਨਾਸ਼ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨ ਭਾਵਾਭਾਵ ਬਿਬੇਕ[੧] । 'ਤਤ੍ਵਮਸੀ' 'ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ[੨]' । ਇਕ ਰਸ ਬ੍ਰਿੱਤਿ ਨ ਉਥਤੇ ਭਰਮ[੩] ॥ ੩੧ ॥ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠੀ ਤੇ ਗ੍ਯਾਨ[੪] । ਪਾਇ ਮੁਮੁਖੂ ਬੰਧਨ ਹਾਨਾ।ਜੋ ਕਾਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਲਹਿ ਕੋਇ।ਕਿਧੌਂ ਗ੍ਰੰਥ ਪਠਿ ਆਪੇ ਹੋਇ॥ ੩੨ ॥ ਤਿਨ ਕੀ ਗਤਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕਹੀ। ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ ਬੋਲੇ ਸਹੀ[੫]। ਗ੍ਯਾਨਵਾਨ ਕੀ ਬਨੈ ਨ ਰੀਸ। ਹੁਇ ਕੂੜਨਿ ਕੀ ਕੂਰੀ ਠੀਸ* ॥ ੩੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨ ਚੇਤਨੀ ਮਨਿ ਆਪਣੈ ਸੁਚੇਤ ॥

ਛੁਟੇ ਤਿਲ ਬੂਆੜ ਜਿਉ ਸੁੰਞੇ ਅੰਦਰਿ ਖੇਤ ॥ ਖੇਤੈ ਅੰਦਰਿ ਛੁਟਿਆ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਉ ਨਾਹ ॥ ਫਲੀਅਹਿ ਫੁਲੀਅਹਿ ਬਪੁੜੇ ਭੀ ਤਨ ਵਿਚਿ ਸੁਆਹ ॥

ਚੌਪਈ॥ †ਪਢੇ ਗ੍ਰੰਥ ਬਨ ਬੈਠੇ ਗ੍ਯਾਨੀ। ਨਾਨਾ ਜੁਗਤਿਨਿ ਕਰਹਿਂ ਬਖਾਨੀ । 'ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ' ਕਹੈਂ ਸੁਨਾਇ। ਤਨਹੰਤਾ ਨਹਿ ਛੁਟੀ

---

[੧]ਇਕ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਵ ਅਭਾਵ (ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ) ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। [੨]ਤਤ੍ਵਮਸੀ (ਸਮਝਕੇ ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਭਾਗ ਤ੍ਯਾਗ ਲੱਖਣਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮ ਦੀ ਏਕਤਾ ਜਾਣਕੇ) ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ (ਸਫੁਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)। [੩]ਉਸ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਇਕ ਰਸ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ। [੪]ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ ਤੋਂ) ਗ੍ਯਾਨ ਪਾਕੇ। [੫]ਭਾਵ ਬੋਲਦਾ ਤਾਂ ਹੈ।

*'ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੌ ਲਖ ਹੋਹਿ' ਵਾਲੀ ਪਉੜੀ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ।

†ਗੁਰਮਤ ਅਵਲੰਬੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਗ੍ਯਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਸਿੱਖ੍ਯਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਵਾਚਕ ਗ੍ਯਾਨੀਆਂ ਨੇ—ਆਪ ਮਾਯਾ ਦੇ ਸ਼ਿਕੰਜੇ ਵਿਚ ਜਕੜੇ ਰਹਿਕੇ, ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਚ— ਵਾਚਕ ਰਚਨਾ ਸੁਣਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸੇਵਾ, ਬਾਣੀ, ਨਾਮ, ਆਦਿਕ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਦੇ ਅਸਲੀ ਤੇ ਰਸਦਾਤਾ ਸਾਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਊਖਰ ਧਰਤੀ ਵਾਂਙੂ ਉਜਾੜ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਅੰਕ ੩੩ ਵਿਚ 'ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੌ ਲਖ ਹੋਹਿ' ਵਾਲੀ ਪੌੜੀ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਵੀ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜਪੇ ਬਿਨ ਇਕ ਦੀਖ਼ਤਾ ਦੇਣੀ ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਰੀਸ ਆਉਣ ਵਤ (=ਅਸੰਭਵ) ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਮਰਹਲਾ ਹੈ, ਨਾਮੀ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਛ ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਗ੍ਯਾਨ ਆਦਿਕ ਕੇਵਲ ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਝਲਕਾਰੇ ਹਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਹੈ:—

ਵੇਦੁ ਪੜਹਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥ ਵਾਦੁ ਵਖਾਣਹਿ ਮੋਹੇ ਮਾਇਆ। [ਮਾਝ ਮਃ ੩
ਪੁਨਾ:ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਰਤੀ ਜਗ ਅੰਤਰਿ ਇਸੁ ਬਾਣੀ ਤੇ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਾਇਦਾ ॥ [ਮਾਰੂ ਸੋ: ਮ: ੩

ਗੁਰਮਤ ਤੇ ਟੁਰਨ ਵਾਲੇ ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਲਾ ਅੰਸੂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਉਸ ਉਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਕਦਮ ਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਹੈ ਤੇ ਉੱਚੀ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਪਾਕੇ ਬੀ ਨਾਮ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗ ਵਰਜਿਤ ਹੈ ਤੇ ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ ਉਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬੀ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਅੰਕ ੨੦।

ਬਲਾਇ॥੩੪॥ਤਿਨ ਮਹਿ ਸਾਰ[1] ਨ ਪੱਯਤਿ ਕੈਸੇ।ਭਸਮ ਬੁਆਰ ਤਿਲਨਿ ਮਹਿ ਜੈਸੇ। ਕਿਧੌਂ ਗਯਾਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਾਚੀ ਰਹੀ। ਬਿਰਤਾ ਭਲੇ ਨ ਮਨ ਨੇ ਲਹੀ॥੩੫॥ਕਰਮਨਿ ਮਹਿਂ ਨਿਸੰਗ ਹੁਇ ਬਰਤਾ। ਬਹੈ ਸੁ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੀ ਸਰਿਤਾ। **ਸੁਨਹੁ ਖ਼ਾਲਸਾ! ਸਤਿਗੁਰ ਮਤ ਕੋ।** ਜਿਸ ਤੇ ਜੀਵ ਪਾਇ ਸਦਗਤਿ ਕੋ ॥ ੩੬ ॥ ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੋ ਸਾਰ ਨਿਕਾਰਾ*। ਹਿਤ ਸਿੱਖਨਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਚਾਰਾ। ਸਕਲ ਮਤਨਿ ਸੋਂ ਮਿਲਨੋ ਪਛਾਨੈ[2]। ਅਰ ਸਭਿ ਤੇ ਨਯਾਰੋ ਪਹਿਚਾਨੈ ॥ ੩੭ ॥ †ਜਾਤ ਸ੍ਰਿੰਖਲਾ ਅਰ ਜਗ ਲਾਜਾ[3]। ਇਨ ਤੇ ਦੁਖਿ ਕੈ ਦਾਰਿਦ ਸਾਜਾ॥ਨਿਕਸਨਿ ਚਹਨੋ ਲੇਨਿ ਸੁਖ ਹੇਤ॥ਤਜਿ ਕੁਟੰਬ ਕੋ ਬਨਨੈਂ ਸੁਚੇਤ ॥੩੮॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਸਦਨ ਕੀ ਕਾਰ ਹੋਤਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁ ਕਰਤਿ ਕਰਤਿ ਹਾਰ ਜਾਤਿ ਦੁਖੀ ਮਨ ਮੈਂ। ਸੁਨਿ ਕੈ ਸੁ ਪੰਥ ਕੀ ਬਡਾਈ ਆਯੋ ਖਾਲਸੇ ਮੈਂ, ਜੀਵਕਾ ਕੀ ਚਾਹ ਬਸਿ ਰਹੀ[4] ਰੈਨ ਦਿਨ ਮੈਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਪਾਨ ਕੀਨ ਗੁਰਬਾਨੀ ਰਿਦੇ ਭੀਨ, ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਲੀਨ, ਭਯੋ ਬੀਰ ਧੀਰ ਰਨ ਮੈਂ। ਇਸ ਲੋਕ ਬਿਖੈ ਸੁਖ ਪਾਇ ਸਭਿ ਭਾਂਤਿਨਿ ਕੋ ਸਾਦਰ ਸੋ ਜਾਤਿ ਹੈ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਰਗਨਿ ਮੈਂ ॥ ੩੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਦਸਹੁੰ ਗੁਰਨਿ ਕੀ ਸ਼ਰਨੀ ਪਰੇ।ਬਿਬਧ ਬਿਧਿਨਿ ਤੇ ਪ੍ਰਾਨੀ ਤਰੇ।ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਸੇਵਾ। ਕਰੇ ਰਿਝਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵਾ ॥੪੦॥ ਕੈ ਨਿਜ ਘਰ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਉਪਾਇ। ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਦੇ ਸਮੁਦਾਇ। ਯਾਂਤੇ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰ ਕਰੇ। ਜਗ ਸੰਕਟ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੁ ਤਰੇ ॥ ੪੧ ॥ ਕਿਧੌਂ ਰਹੇ ਸਤਿ-ਗੁਰ ਕੇ ਤੀਰ। ਖੜਗ, ਤੁਪਕ, ਕੋ‡ ਧਰਿ ਧਨੁ ਤੀਰ। ਲਰਹਿ ਜੁੱਧ ਮਹਿਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਹਤੇ। ਗੁਰਨਿ ਰਿਝਾਵੈ ਲੈ ਕਰਿ ਫਤੇ ॥ ੪੨ ॥ ਕਿਧੌਂ ਜੰਗ ਮਹਿ ਤਜਿ ਕੈ ਪ੍ਰਾਨ। ਸਤਿਗੁਰ ਆਗੈ ਬਹੁ ਬਲਿ ਠਾਨਿ[5]।ਕਿਧੌਂ ਭਵਿੱਖਤ ਮਹਿ ਗੁਰ ਹੇਤ। ਲਰਹਿ ਮਰਹਿ ਮਾਰਹਿ ਰਣਖੇਤ ॥ ੪੩ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਗੁਰ

[1]ਤਤ੍ਵ ਗਿਆਨ। [2]ਭਾਵ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਮਤ। [3]ਜਾਤ ਤੇ ਜਗਤ ਦਾ ਲਾਜ ਰੂਪੀ ਸੰਗਲ। [4](ਜਿਸਦੇ ਕਦੇ) ਵਸਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। [5]ਬਲ ਕਰਕੇ (ਦਿਖਾਵੇ)। *ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੩ ਅੰਸੂ ੪੧ ਅੰਕ ੧੧ ਤੇ ਅੰਕ ੫੦ ਤੇ ਅੰਸੂ ੪੨ ਅੰਕ ੩੫ ਦੀਆਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਟੂਕਾਂ। †ਪਿਛਲਾ ਕਿੱਸਾ ਮੁੱਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਮਤ ਦਿਖਾਕੇ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸੂਚਨ ਕੀਤੀ ਨੇ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ (ਲੌਕਿਕ ਤੇ ਪਾਰਲੌਕਿਕ ਦੋਵੇਂ ਸੁਖਸ਼ੀਆਂ ਦੀ) ਪੂਰਣਤਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦਿਖਾਲਣਗੇ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਦੁਖਾਂ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਬੀ ਗੁਰੂ ਸ਼ਰਨ ਉਪਜੀਵਕਾ ਮਾਤ੍ਰ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਨ ਸੋ ਭੀ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਪਾਕੇ ਉੱਚ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ‡ਪਾ:—ਕੋ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਦਗਤਿ[1] ਦੇਹੈਂ। ਜਨਮ ਮਰਣ ਸੰਕਟ ਨਹਿਂ ਪੈਹੈ। ਇੱਤਿਆਦਿਕ ਕਾਰਨ ਗਨ, ਜਾਨ। ਜਿਸ ਤੇ ਬੰਧਨ ਜਗ ਕੇ ਹਾਨ ॥੪੪॥ ਗਯਾਨ ਦੋਨਿ ਕੀ ਗਤਿ[2] ਹੈ ਜਥਾ। ਉਪਦੇਸ਼ਹਿ ਹੈਂ ਸਤਿਗੁਰ ਤਥਾ। ਸੋ ਮੈਂ ਬਰਨੌਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ! ਸਭਿ ਨਿਰਧਾਰ[3] ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ 'ਗਿਆਨ ਨਿਰਨੈ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਊਨ ਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੯॥

੫੦. [ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਗਯਾਨ ਨਿਰਣੈ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ [ਇਸ਼ਨਾਨ:-] 'ਸਵਾ ਜਾਮ, ਕੈ ਜਾਮ ਨਿਸ ਖਟ ਘਟਿਕਾ ਕੈ ਚਾਰ। ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨੈ ਸਿੱਖ ਤਨੁ ਸਰਿਤਾ ਸਰੁ ਬਰ ਬਾਰ[1] ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ [ਨਾਮ:-] ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੋ ਲਾਗੈ। ਪਾਛਲ ਰਾਤਿ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿ ਜਾਗੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਠਿ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰੈ। ਗੁਨ ਸੰਗ੍ਰਹ, ਅਵਗੁਨ ਗਨ ਟਾਰੈ[2] ॥੨॥ ਦਿਨਸ ਚਵੈ ਕਾਰਜ ਜੋ ਕਰੈ। ਸੱਤਿਨਾਮ ਮੁਖਿ ਤੇ ਉਰ ਧਰੈ। ਨਿਸ ਦਿਨ ਮਹਿ ਨਹਿਂ ਕਬਹੂੰ ਬਿਸਾਰੈ। ਜਿਉਂ ਲੋਭੀ ਧਨ ਮਹਿ. ਮਨ ਧਾਰੈ* ॥੩॥ ਲਿਵ ਲਗ ਜਾਇ ਪਕੇ ਅਭਿਆਸਾ। ਸਨੈ ਸਨੈ ਤਨ ਹੰਤਾ ਨਾਸਾ। ਸ਼੍ਰਵਣ ਗਯਾਨ ਮਹਿ ਪੁਨ ਲਗ ਜਾਇ। ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਜਿਸ ਭਾਇ[3]। ॥੪॥ ਕਰ ਨਿਰਨੈ ਮਨ ਦੇ ਕਰਿ ਸੁਨੈ। ਤਜਹਿ ਨ ਤਬਿ ਸਿਮਰਨ ਨਿਤ ਭਨੈ। ਮਨਨ ਕਰਹਿ ਪੁਨ ਜੁਗਤਿ ਅਨੇਕ। ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਕੇਰ ਬਿਬੇਕ ॥੫॥ ਤਬਿ ਭੀ ਨਿਤ ਸਿਮਰਹਿ ਸਤਿਨਾਮ। ਨਹਿਂ ਤਯਾਗਹਿ ਜਾਨਹਿ ਸੁਖ ਧਾਮ। ਪੁਨਿ ਬ੍ਰਿਤਿ ਚਢੀ ਨਿਦਿਧਾਸਨ ਜਾਇ। ਅਨੰਦ ਆਤਮਾ ਬਿਖੈ ਟਿਕਾਇ ॥ ੬ ॥ ਸਜਾਤੀ ਪ੍ਰਤਿ ਬਿਹੈ ਪ੍ਰਵਾਹ[4]। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ ਅਨੰਦ ਕੇ

---

[1]ਸ਼ੁਭ ਗਤੀ। [2]ਰੀਤੀ। [3]ਪਿੱਛੇ ਗੁਰਮਤ ਦੱਸਦੇ ਆਏ ਹਨ ਹੁਣ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਤਾ ਵਿਚ ਮੁੜ ਲਿਖਣ ਲਗੇ ਹਨ:-[1]ਨਦੀ ਯਾ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਜਲ ਵਿਚ। [2]ਸਾਰੇ ਅਵਗੁਣ ਤਯਾਗੇ। [3]ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਨਿਰਣੈ ਹੋਵੇ)। [4]ਸਜਾਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦਾ (ਬ੍ਰਹਮ) ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

*ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਯਥਾ-

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥ ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥ ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੋ ਗੁਰ ਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥ ਜਿਸਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥ ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ ੨ ॥ [ਵਾ: ਗਉ: ਮ: ੪

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਂਹਿ। ਤਬਿ ਭੀ ਨਾਂਹਿਨ ਨਾਮ ਬਿਸਾਰਹੁ। ਰਿਦੇ ਬਿਖੈ ਕੈ ਮੁਖਹੁੰ ਉਚਾ-ਰਹੁ ॥ ੭ ॥ ਪੁਨ ਸੱਖ੍ਯਾਤਕਾਰ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਤਬਿ ਇਕ ਹੁਇ ਆਪੇ ਮਿਟ ਜਾਇ[1]। ਜਬ ਲਗ ਆਪਾ ਜਾਨਹਿ ਨ੍ਯਾਰਾ। ਨਹਿਂ ਅਭੇਦਤਾ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥ ੮ ॥ ਤਬਿ ਲੌ ਸੱਤਿਨਾਮ ਲਿਵ ਲਾਵੈ[2]। ਨਾਨਾ ਬਿਘਨ ਹੋਨਿ ਨਹਿਂ ਪਾਵੈ। ਸ਼ੁਭ ਗੁਨ ਸ਼੍ਰਵਨ ਮਨਨ ਨਿੱਧ੍ਯਾਸ। ਇਹ ਫੁਲਵਾੜੀ ਰਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥੯॥ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਆਦਿ ਬਿਕਾਰੋ। ਇਹ ਮ੍ਰਿਗ ਨਾਨਾ ਬਿਪਿਨਿ ਹਜ਼ਾਰੋਂ। ਸੱਤਿਨਾਮ ਕੋ ਹਰਿ ਬਲਿ ਭਾਰੀ। ਇਨਹੁੰ ਬਿਨਾਸ਼ਿ ਬਿਨਾ ਅਵਾਰੀ[3] ॥੧੦॥ ਨਿੱਧ੍ਯਾਸਨ ਲਗ ਰਹੈ ਸਹਾਇ। ਰਥੀ, ਮਹਾਰਥਿ ਹੈ ਜਿਸ ਭਾਇ[4]। ਹੈ ਅਤਿਰਥੀ ਗ੍ਯਾਨ ਸੱਖ੍ਯਾਤ[5]। ਸਗਰੇ ਬਿਘਨ ਕਰਤਿ ਹੈ ਸ਼ਾਂਤਿ ॥੧੧॥ ਚਾਹ ਸਹਾਯਕ ਕੀ ਨਹਿਂ ਧਰੈ। ਜੁਤਿ ਅੱਗ੍ਯਾਨ ਬਿਕਾਰਨ ਹਰੈ। ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਹੁੰ[6] ਤਬਿ ਲੌ। ਸੁਰਤਿ ਨ ਮਿਲਹਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿਂ ਜਬਿ ਲੌ* ॥ ੧੨ ॥ ਜਿਮ ਨਦ ਵਾਹ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮਹਿਂ ਮਿਲੇ। ਏਕ ਰੂਪ ਨਹਿਂ ਹੋਵਤਿ ਭਲੇ। ਤਬਿ ਲੌ ਸੱਤਿਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨ*। ਰਹਹੁ ਸਲਾਹਤਿ

---

[1]ਆਪਾ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [2]ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਤਨ ਨਾਲ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਵਸਥਾਂ ਵਿਚ ਸੱਤਿਨਾਮ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗੋਂ ਤਾਂ ਅਫਲ ਨਾਮ ਚੱਲਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਵਾਕ ਹੈ:—"ਸੋਈ ਨਾਮੁ ਅਛਲੁ ਭਗਤਹ ਭਵ ਤਾਰਣੁ ਅਮਰਦਾਸ ਗੁਰ ਕਉ ਫੁਰਿਆ" ॥ [3]ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ ਮ੍ਰਿਗਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰੇ, ਯਥਾ—"ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਦ ਮਤਸਰ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਿਨਸਿ ਜਾਹਿ ਹਰਿਨਾਮੁ ਉਚਾਰੀ" ॥ [4]ਰਥੀ ਤੇ ਮਹਾਂਰਥੀ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। [5]ਸਾਖ੍ਯਾਤ ਗ੍ਯਾਨ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਅਤਿਰਥੀ ਵਾਂਙੂ ਹੈ। [6]ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲਾਹੇ।

*ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੇ ਤ੍ਯਾਗ ਦਾ ਭੁਲੇਵਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਆਪ ਪਿੱਛੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਦੱਸ ਆਏ ਹਨ, ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਨਾ: ਪ੍ਰ: ਅਧ੍ਯਾ: ੧ ਅੰਕ ੫੪ ਵਿਚ ਵਰਨਨ ਕੀਤਾ ਨੇ ਕਿ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਸਰੀਰ ਸਭ ਨਾਮ ਨੇ ਸਾਜੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਅੰਕ ੫੫ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਤ ਵਿਚ ਨਿਰਗੁਣ ਤੇ ਸਰਗੁਣ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਇਹ ਕਵੀ ਜੀ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿ ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਰਬ ਸ਼ਿਰੋਮਣ ਹੈ ਤੇ ਗ੍ਯਾਨ ਪੱਖ ਵਿਚ 'ਬ੍ਰਿਤੀ ਅਰੂੜ ਬ੍ਰਹਮ' ਨਾਮ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਨਾਵੈ ਅੰਦਰਿ ਹਉ ਵਸਾ ਨਾਉ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ" ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਵਾਕ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਇਹ ਹਨ:— 'ਜਿਉ ਮਾਤਾ ਬਾਲਿ ਲਪਟਾਵੈ ॥ ਤਿਉ ਗਿਆਨੀ ਨਾਮੁ ਕਮਾਵੈ" ॥ ਪੁਨਾ:—"ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੈ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ" ॥ ਸੋ ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗ੍ਯਾਨੀ ਵੀ ਨਾਮ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਯਥਾ:—"ਗਿਆਨੀਆ ਕਾ ਧਨੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ਸਹਜਿ ਕਰਹਿ ਵਾਪਾਰੁ ॥" ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਸ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਇੰਵ ਹੀ ਸਫਲ ਗ੍ਯਾਨੀ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜੋ ਗ੍ਯਾਨੀ

[ਬਾਕੀ ਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਹੇਠ:—

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਨਿਸ ਦਿਨ ॥੧੩॥ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਮਤਿ ਪਹਿਚਾਨ । ਸੂਖਮ ਮਤਿ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚੈ ਠਾਨਿ । ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਵਨ ਲਗ ਨੀਕੇ । ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮ-ਰਹਿ ਵਿਚ ਜੀਕੇ ॥੧੪॥ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਭਗਤਿ ਨਹੀਂ ਕਬਿ ਤ੍ਯਾਗੀ।ਸਾਖਿਯਾਤ ਲਗ ਉਰ ਅਨੁਰਾਗੀ। ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹ ਮਝਾਰ। ਇਹ ਆਸ਼ੈ ਗੁਰ ਕੀਨ ਉਚਾਰ ॥ ੧੫ ॥ ਸਾਖਿਆਤ ਪਰ ਤੁਕ ਜਹਿ ਬਨੀ । ਤਹਾਂ ਭਗਤਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਭਨੀ। 'ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ। ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ*' ॥ ੧੬ ॥ ਸ਼੍ਰਵਨ ਮਨਨ ਨਿੱਧਯਾਸਨ ਪਾਛੇ । ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਣਾ ਪੁਨ ਮਾਨਹਿ ਆਛੇ। ਸਾਖਿਯਾਤ ਕੀ ਤੁਕ ਕੇ ਨੇਰੇ। ਚਾਰ ਹੀ ਥਾਨ ਕਹੀ ਚਹੁ ਬੇਰੇ ॥੧੭॥ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਮਹਿਂ ਮਹਾਂਵਾਕ ਜਿਮ ਚਾਰ। ਤਿਮ ਜਪੁਜੀ ਮਹਿਂ ਚਾਰ ਉਚਾਰ। ਮਿਲ੍ਯੋ ਭਗਤਿ ਸੋਂ ਗਯਾਨ ਬਖਾਨਾ¹ । ਕਲ ਮਹਿਂ ਕੇਵਲ² ਨਹਿਂ ਸ਼ੁਭ ਜਾਨਾ ॥੧੮॥ ਸ਼ੁਭ ਗਤਿ ਤੇ ਕੋਈ ਨਰ ਪਾਵੈ । ਸੁਨਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਬਿਗਰ ਬਹੁ ਜਾਵੈਂ । ਯਾਂਤੇ ਰੂਖੋ³ ਗਯਾਨ ਨ ਭਨਯੋ । ਜਹਿਂ ਕਹਿਂ ਕਹ੍ਯੋ ਭਗਤਿ ਕੋ ਸਨਯੋ ॥੧੯॥ ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ ਵਹਿਰ ਨ ਗਾਵੈ । ਇਹ ਬ੍ਰਿਤਿ

¹ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਗਯਾਨ । ²ਕੇਵਲ (ਗਯਾਨ) । ³ਸੁੱਕਾ ।

*ਇਹ ਆਪਨੇ ਭਾਏ ਪ੍ਰਕਰਣ ਦੇ ਨਿਬਾਹ ਵਿਚ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਜਪੁਜੀ ਵਿਚੋਂ ਵੇਦਾਂਤ ਸਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਭਾਵਾਰਥ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪੌੜੀ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਤੁੱਧ' ਪਦ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸੇ ਨੂੰ ਦੂਸਰੀ ਵਿਚ 'ਤੂੰ' ਕਿਹਾ ਹੈ, ਦੁਇ ਪਦ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਵਾਚਕ ਹਨ, ਜੀਵ ਪਦ ਦਾ ਵਾਚਕ ਪਦ ਦੁਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦਾ ।

[illegible] (ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੂਕ)

ਸਰੀਰ ਕਲਾ ਨਾਲੋਂ ਮੂਲੋਂ ਤੁਟਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵੇਦਾਂਤ ਵਿਦਯਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਜਬ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਨਾ ਦੇਣੋਂ ਬੀ ਅਲੱਗ ਹੋਕੇ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੱਤਵੀਂ ਭੂਮਕਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਬੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਓਹ ਵਧੀਕ ਤੋਂ ਵਧੀਕ 7 ਦਿਨ ਜੀਉਂਦਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਬਾਬਤ ਕੁਛ ਬੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰੰਤੂ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਅਲੌਕਿਕ ਰਸ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨੀ ਨੂੰ ਜੋ ਆਪ ਰਸ ਮਾਣਦਾ ਤੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਹਿਤ ਉਪਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ) ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਰੱਖਣਾ ਆਦਿ ਕ੍ਰਿਯਾਵਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਿਖੇਪਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਪੈਂਦੇ, ਸਿਥਲਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਮਲ ਨਾਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸੁਖਦਾਈ ਤੇ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਯਾ ਹੈ:-

'ਨਿਰਮਲ ਨਾਮੁ ਮੇਰਾ ਆਧਾਰੁ' ।

ਹਿਯਰੇ ਬਿਖੈ ਟਿਕਾਵੈ। ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਭੁ* ਨੈ ਦਾਸ ਉਚਾਰਹੁ। ਸੰਤਨ ਬਿਖੈ ਭਾਉ ਕੋ ਧਾਰਹੁ† ॥ ੨੦ ॥ ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਸ਼ਕਤਿ ਮਹਿਤ ਕੋ ਧਰਹੁ। ਤਨੌਂ ਤਨੌਂ ਛਿਮਾ ਅਜਰ ਕੋ ਜਰਹੁ। ‡ਉਰ ਮਹਿਂ ਨਭ ਅੰਗੁਸ਼ਟ ਪ੍ਰਮਾਨ[1]। ਜੀਵਾਤਮ ਕੋ ਬਾਸ ਪਛਾਨ ॥ ੨੧ ॥ [2]ਬੁਧਿ ਮਹਿ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਤਿ ਭਾ ਬ੍ਰਹਮ। ਜੜ ਚੇਤਨ ਮਿਲ ਭੇ ਇਕ ਧਰਮ[2]। ਮਨ ਸਾਧਨ ਸੰਕਲਪ ਕਰਨ ਕੋ[3]। ਅਤਿ ਚੰਚਲਤਾ ਕਰਹਿ ਧਰਨ ਕੋ[4] ॥ ੨੨ ॥ ਰਵਿ ਕੇ ਅੱਗ੍ਰ ਤਿਰਵਰਾਂ[5] ਜੈਸੇ। ਮਨ ਸਰੂਪ ਸੂਖਮ ਲਖਿ ਤੈਸੇ। ਇੰਦ੍ਰੈ-ਗਯਾਨ ਉਪਾਵਨ ਹਾਰੋ।ਮਨ

---

[1]ਰਿਦੇ ਰੂਪੀ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਅੰਗੂਠੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। [2]ਬੁਧੀ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਅਕਸ ਪਿਆ (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਜੜ੍ਹ (ਬੁੱਧੀ ਤੇ) ਚੇਤਨ (ਬ੍ਰਹਮ) ਦੇ ਧਰਮ ਮਿਲਕੇ ਇਕ ਹੋ ਗਏ। [3](ਜੀਵ ਲਈ) ਸੰਕਲਪ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ (ਵਸੀਲਾ) ਮਨ ਹੈ। [4](ਮਨ) ਚੰਚਲਤਾ ਨੂੰ ਅਤੀ ਕਰਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। [5]ਤ੍ਰਸਰੇਣੂ, ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਚਮਕਦੇ ਕਿਣਕੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਛੇਕ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚੋਂ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ। ਤੀਹ ਯਾ ੩੦ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਦਾ ਇਕ ਤ੍ਰਸਰੇਣੂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।

*ਪਾঃ—ਸ੍ਰਭਿ। †ਕਵਿ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਤੁਕ ਕਥਨੀ ਮਾਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਆਪਦੀ ਕਰਨੀ ਭੀ ਇਹੋ ਹੈ। ਇਤਨੇ ਉਚੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਕਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਦੇ ਵੇਤਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਦ ਸਮਾਂ ਮੰਗਣ ਦਾ ਆਯਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਭਗਤੀ ਦਾਨ, ਸਿੱਖੀ ਦਾਨ, ਨਾਮ ਦਾਨ ਹੀ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਯਥਾঃ—ਲਾਜ ਰਖਹੁ ਨਿਜ ਨਾਮਹਿ ਕੀ।ਸਿਖ ਮੈਂ ਤੁਮਰੋ ਸਦਾ ਮੰਗੋਂ ਕਰਾਮਤਿ। [ਨਾঃ ਪ੍ਰঃ ਪੂঃ ਅਧਯাঃ ੧ ਅੰਕ ੩੧] ਪੁਨঃ—ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਜਾਚਉਂ ਧਰੀ ਦਾਨਾ। ਜਿਸ ਤੇ ਹੋਇ ਪਰਮ ਕੱਲਯਾਨਾ। [ਨਾঃ ਪ੍ਰঃ ਅਧਯাঃ ੫੭ ਅੰਕ ੧੦੯] ਪੁਨঃ—ਅਸਿ ਤਿੱਖੀ ਸਿੱਖੀ ਆਸ ਜਾਚ। ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸਾਚ ਮਹਿਂ ਰਾਚ। [ਗੁঃ ਪ੍ਰঃ ਸੂঃ ਐਨ ੨ ਅੰਸੂ ੩੬—੩੮] ਫਿਰ ਆਪ ਦੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰੂ ਯਸ਼, ਗੁਰੂ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਗੁਰ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਇਤਨੀ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰ ਸਿੱਖ, ਨਾਮੀ ਸਿੱਖ, ਤੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਰੱਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸੇ। ਵਾਚ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਅਮਲ ਵਲ ਤੱਕ ਕੇ ਸਿੱਖਯਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੇਦਾਂਤ ਨਿਰੂਪਣ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਕ ਵੇਦਾਂਤੀ ਸਮਝਕੇ ਵੇਦਾਂਤ ਦੀ ਵਾਕ ਰਚਨਾ ਸਿੱਖਕੇ ਫੋਕੇ ਕਥਨੀ ਦੇ ਗਯਾਨੀ ਬਣਨ ਨੂੰ ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਆਸ਼ਯ ਸਮਝਣਾ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਐਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵਾਕਫੀ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਤਾਕਿ ਗੁਰਮਤ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ੈ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਕੇ ਗੁਰਮਤ ਤੋਂ ਵਿਮੁਖ ਹੋਣ ਲਈ। ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਇਸ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਏঃ—ਜਗੁ ਕਊਆ ਮੁਖਿ ਚੁੰਚ ਗਿਆਨੁ ॥ ਅੰਤਰਿ ਲੋਭੁ ਝੂਠੁ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਪਾਜੁ ਲਹਗੁ ਨਿਦਾਨਿ॥ [ਬਿਲਾঃ ਮঃ ੧ ਪੁਨঃ—ਜਗਿ ਗਿਆਨੀ ਵਿਰਲਾ ਆਚਾਰੀ ॥ ਜਗਿ ਪੰਡਿਤੁ ਵਿਰਲਾ ਵੀਚਾਰੀ ॥ [ਆঃ ਮঃ ੧

‡ਹੁਣ ਆਤਮ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਭਾਵ ਦੂਰ ਪਏ ਹਨ।

ਤੇ ਬਿਨਾ ਨ ਅਪਰ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੨੩ ॥ ਤ੍ਵਚ ਕੇ ਸੰਗ ਸਪਰਸ਼ ਹੋਇ ਮਨ। ਪੰਚਹੁੰ ਗ੍ਯਾਨ ਉਪਾਵਨ ਤਤਛਿਨ[1]। ਸੁਖਪਤਿ ਮਹਿ ਇਕ ਨਾਰਿ ਮਝਾਰੇ। ਨਹਿ ਸਪਰਸ਼ ਤ੍ਵਚ ਸੋਂ ਤਬਿ ਧਾਰੇ[2] ॥ ੨੪ ॥ ਲਪਟਯੋ* ਰਹਿਤਿ ਨਾਰ ਕੇ ਮਾਂਹੀ[3]। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਤਬਹਿ ਗ੍ਯਾਨ ਕੀ ਨਾਂਹੀ[4]। ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਮਹਿ ਸਪਰਸ਼ ਤ੍ਵਚ[5] ਹੋਇ। ਗ੍ਯਾਨ ਪਾਇ ਸਭਿ ਕੋ ਤਬਿ ਸੋਇ ॥ ੨੫ ॥ ਸੌਮੋ ਭਾਗ ਚੀਰਿਯੇ ਬਾਰ[6]। ਅਸ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਹੈ ਇਕ ਨਾਰਿ[7]। ਸੁਪਨਾਵਸਥਾ ਤਿਸ ਮਹਿ ਪਾਵੈ। ਥਿਰ ਨਾਰੀ ਮਹਿ ਸਕਲ ਬਨਾਵੈ[8]:-॥੨੬॥ ਸ਼ੈਲ ਛਿਤ, ਸਿੰਧੁ, ਧਰਾ-ਧਰ ਭਾਰੇ[9]। ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਗਗਨ, ਗਨ ਤਾਰੇ†। ਸ਼ਕਤਿ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਰਚਨ ਕੀ ਹੋਇ। ਸੂਖਮ ਬਿਖੈ ਥੂਲ ਇਮ ਜੋਇ[10] ॥ ੨੭ ॥ ਜਿਮ ਸੁਪਨਾ ਜੀਵਾ-ਤਮ ਕੇਰਾ। ਜੋ ਚਾਹੈ ਰਚਿ ਲੇਤਿ ਬਡੇਰਾ। ਤਿਮ ਈਸ਼ੁਰ ਕੋ ਸੁਪਨਾ ਅਹੈ[11]। ਬਿਧਿ ਪ੍ਰਪੰਚ ਜੇਤਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਲਹੈ[12] ॥੨੮॥ ਇਸ ਜਗ ਮਹਿ ਸਭਿ ਜੀਵ ਦੁ-ਖਾਰੇ। ਬਸਿ ਅੱਗ੍ਯਾਨ ਬੰਧ ਮਹਿ‡ ਭਾਰੇ[13]। ਅਤਿ ਸੰਕਟਿ ਤੇ ਤਨ ਕੋ ਤਜੈ। ਅਘ ਤੇ ਦੂਤ ਸਾਸਨਾ ਸਜੈ[14] ॥ ੨੯ ॥ ਨਾਨਾ ਨਰਕਨਿ ਕਸ਼ਟ ਭੁਗਾਵੈ। ਅਘ ਫਲ ਭੁਗੋ ਵਹਿਰ ਨਿਕਸਾਵੈ। ਤਿਮ ਹੀ ਨਾਨਾ ਸੁਖ ਕੋ ਦੇਤਿ। ਕਰਤਿ ਪੁੰਨ ਜੋ ਰਹੈ ਸੁਚੇਤ ॥੩੦॥ ਪਾਪੀ ਪੁੰਨੀ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਇ। ਚੰਦਅੰਸ ਮਹਿ ਪੁਨ ਮਿਲ ਜਾਇ[15]। ਤਿਨ ਦ੍ਵਾਰਾ[16] ਅੰਨਨ ਮਾਹਿੰ ਆਵੈ। ਚਾਕੀ ਮੂਸਲ ਤੇ[17] ਦੁਖ ਪਾਵੈ ॥ ੩੧ ॥ ਅਗਨੀ ਬਿਖੈ ਪਕਾਵਤਿ ਫੇਰ। ਭੋਗਹਿ ਨਾਨਾ ਕਸ਼ਟ ਬਡੇਰ। ਪੁਨ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕੇ ਦਾੜ੍ਹਨਿ ਮਾਹਿ। ਰਿਧਿ§ ਬਹੁ ਭਾਂਤਨਿ ਤੇ ਦੁਖ ਪਾਹਿ ॥ ੩੨ ॥ ਉਦਰ ਬਿਖੈ ਜਠਰਾਗਨਿ ਤੇਜ। ਤਹਿ ਸੰਕਟ ਲਹਿ

[1] ਪੰਜਾਂ ਹੀ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਯਾਨ ਉਤਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ। [2] ਸੁਖੋਪਤੀ ਵਿਚ ਨਾੜੀ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਮਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਦੋਂ ਤੁਚਾ ਨਾਲ ਸਪਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। [3] (ਉਸ) ਨਾੜੀ ਵਿਚ ਲਿਪ-ਟਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। [4] (ਬਾਹਰਲੇ) ਗ੍ਯਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। [5] ਤੁਚਾ ਨਾਲ। [6] ਵਾਲ ਚੀਰੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੌਵੇਂ ਹਿੱਸੇ (ਬਰਾਬਰ)। [7] ਨਾੜੀ। [8] (ਉਸ) ਨਾੜੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸਭ ਕੁਛ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। [9] ਭਾਰੀ ਪਰਬਤ। [10] ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਰਚਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ (ਇਸ ਮਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਐਉਂ ਸੂਖਮ ਵਿਚ ਅਸਥੂਲ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। [11] ਤਿਵੇਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਹੈ (ਜਗਤ)। [12] ਜਿਤਨਾ ਕੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਪਸਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਇਹ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। [13] ਅਗ੍ਯਾਨ ਦੇ ਭਾਰੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਹੈਨ। [14] ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਮ ਦੀਆਂ ਤਾੜਨਾ ਸਹਿੰਦਾ ਹੈ (ਜੀਵ)। [15] ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਕਿਰਨ ਵਿਚ ਫਿਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਜੀਵ)। [16] (ਚੰਦ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾ) ਦ੍ਵਾਰਾ। [17] ਚੱਕੀ ਤੇ ਮੂਸਲ ਆਦਿ ਤੋਂ। *ਪਾ:-ਲਟਕਿਓ।
†ਪਾ:-ਚਰਨ ਗਤਿ ਤਾਰੇ। ‡ਪਾ:-ਹਿਤ। §ਪਾ:-ਬਧ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਸਨ ਅਮੇਜ[1]। ਪੁਨ ਰਸ ਸੰਗ ਨਸਾ ਮਹਿ ਬਸੈ। ਤਨ ਕੋ ਰੁਧਰ ਹੋਤਿ ਦੁਖ ਗ੍ਰਸੈ ॥੩੩॥ ਬਹੁਰ ਸ੍ਰੋਨ ਤੇ ਆਮਿਖ ਬਨੈ। ਤਹਾਂ ਪਹੁੰਚਿ ਬਡ ਸੰਕਟ ਸਨੈ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਪੁਨ ਮੇਦ ਮਝਾਰਾ[2]। ਤਾਂਹਿ ਬਸਹਿ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਦੁਖਾਰਾ ॥੩੪॥ ਅਸਥੀ ਮਹਿਂ ਮੁਸ਼ਕਲਤਾ ਪਾਇ। ਇਮ ਹੀ ਸਪਤ ਧਾਤ[3] ਮਹਿ ਜਾਇ।ਪੁਨ ਬੀਰਜ ਕੇ ਮਿਲਿ ਕੈ ਸੰਗ। ਪ੍ਰਾਨੀ ਕੇ ਉਪਜਾਹਿ ਅਨੰਗ[4] ॥ ੩੫ ॥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਸੰਜੋਗ ਕੋ ਪਾਇ। ਨਿਕਸ ਲਿੰਗ[5] ਤੇ ਭਗ[6] ਮਹਿਂ ਜਾਇ।ਰਜ ਕੇ ਰੁਧਰ ਬੀਰਜ ਲਪਟੈਤਿ[7]। ਗੁਲਕਾ ਸਮ ਗ੍ਰਭ ਬਲ ਬਿਰਿਧੇਤਿ[8] ॥੩੬॥ ਤਹਿਂ ਨੌ ਮਾਸ ਬਾਸ ਕੋ ਪਾਇ। ਦੁਖ ਭੋਗੈ ਬਹਿ ਸਿਰ ਤਰਵਾਇ[9]। ਮਿਲਯੋ ਰਹੈ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਕੇ ਸੰਗ। ਬਨਹਿ ਬ੍ਰਿਧਹਿ ਕਾਇਆਂ ਸਰਬੰਗ[10]॥੩੭॥ ਕਸ਼ਟ ਗਰਭ ਕੇ ਗਿਨੇ ਨ ਜਾਇਂ। ਜਿਨ ਕੋ ਸੁਨਿ ਰੁਮੰਚ ਹ੍ਵੈ ਆਇ[11]। ਭਗ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਿਕਸਤਿ ਦੁਖ ਪਾਵੈ; ਨੀਠ ਨੀਠ ਬਾਹਰ ਕੋ ਆਵੈ ॥੩੮॥ ਦ੍ਵਾਰ ਤੰਗ ਤਨ ਥੂਲ ਬਡੇਰਾ[12]। ਜੰਤ੍ਰੀ ਸਮ[13] ਖੈਂਚਿਯ ਤਿਸ ਬੇਰਾ। ਆਪ ਦੁਖੀ, ਜਨਨੀ ਦੁਖ ਦੇਤਿ। ਨਿਕਸਤਿ ਗਿਰਤਾ ਹੋਤਿ ਅਚੇਤ ॥ ੩੯ ॥ ਜਥਾ ਬ੍ਰਿਨ ਤੇ ਪਰਹਿ ਸੁ ਕੀਰਾ[14]। ਤਿਮ ਬਾਹਰ ਭਾ ਬਹੁ ਦੁਖ ਪੀਰਾ। ਕਿਤਿਕ ਸਮੇਂ ਮਹਿ ਚੇਤਨ ਹੋਇ। ਸੁਧ ਕੋ ਪਾਇ ਉਠਤਿ ਹੈ ਰੋਇ ॥੪੦॥ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਮਹਿ ਦੁਖ ਘਨੋ।ਰਾਵ ਰੰਕ ਕੇ ਇਹ ਸਭਿ ਬਨੇ[15]। ਸਗਰੇ ਗਰਭ ਬਿਖੈ ਪਰਿਆਵੈਂ[16]।ਬਾਲ ਮੂੜ[17] ਰੋਦਨ[18] ਤਪਤਾਵੈ॥੪੧॥ਕਸ਼ਟ ਹੋਤਿ ਨਹਿ ਜਾਤਿ ਬਤਾਯੋ।ਸਦਾ ਅਸ਼ੁਚਿ[19] ਡਹਿਕਤਿ[20] ਡਰਪਾਯੋ[21]। ਰਹੈ ਅਸ਼ਕਤਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਹਿ ਹੋਇ। ਜਾਚਹਿ ਰੋਦ ਕਹਾਂ ਦੇ ਕੋਇ[22]॥੪੨॥ ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਸੰਕਟ ਗਨ ਪਾਇ। ਭਯੋ ਤਰੁਨ ਤਰੁਨੀ ਚਿਤ ਲਾਇ।

---

[1]ਭੋਜਨ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ। [2]ਮਿੱਝ ਵਿਚ। [3]ਰਕਤ, ਰੋਮ, ਨਾੜੀ, ਤੁਚਾ, ਅਸਥਿ, ਮਿੱਝ (ਚਰਬੀ), ਬੀਰਜ। [4]ਕਾਮ। [5]ਇੰਦ੍ਰੀ। [6]ਯੋਨੀ। [7]ਰਜ ਦੇ ਲਹੂ ਵਿਚ ਜਾਏ ਬੀਰਜ ਲਪਟਿਆ। [8]ਗਰਭਾਸ਼ਯ ਵਿਚ ਟਿਕਕੇ ਗੋਲ ਮੋਲ (ਜਿਹਾ) ਬਣਦਾ ਹੈ। [9]ਸਿਰ ਤਲਵਾਇਆ ਰਹਿਕੇ। [10](ਉਸ ਗੋਲੇ ਦੇ ਫੇਰ, ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਬਣਦੇ ਵਧਦੇ ਤੇ ਸਰੀਰ (ਬਣਦਾ ਹੈ)। [11]ਰੋਮ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [12](ਜੋਨੀ ਦਾ) ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੰਗ ਹੈ ਤੇ (ਬੱਚੇ ਦਾ) ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਥੂਲ ਤੇ ਵਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [13](ਜਿਵੇਂ ਸੁਨਿਆਰਾ) ਤਾਰ (ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ) ਜੰਤ੍ਰੇ (ਵਿਚੋਂ ਤਿਸ) ਵਾਂਗ। [14]ਜਿਵੇਂ ਫੋੜੇ ਵਿਚੋਂ ਕੀੜਾ (ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ)। [15]ਭਾਵੇਂ ਰਾਜਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਕੰਗਾਲ ਸਭ ਨੂੰ ਇਹ (ਦੁੱਖ) ਬਣਦੇ ਹੋਨ। [16]ਸਾਰੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਹੀ (ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ) ਆਉਂਦੇ ਹਨ। [17]ਬੱਚਾ ਮੂਰਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [18]ਰੋਂਦਾ ਹੈ। [19]ਮੈਲਾ। [20]ਤ੍ਰਬਕਦਾ ਹੈ। [21]ਡਰਦਾ ਹੈ। [22](ਦੁੱਧ) ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਭਲਾ ਕੌਣ ਲਿਆਕੇ ਦੇਵੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary   NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਧੇ ਬਿਕਾਰ ਅਨੇਕ ਪੁਕਾਰਾ। ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕਰਿ ਬੰਧ ਅਖਾਰਾ¹ ॥ ੪੩ ॥
ਚਹਤੋ ਪਦਾਰਥ ਹਾਥ ਨ ਆਇ²।ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੋ ਨਹਿ ਖੁਸ ਜਾਇ³।
ਜਿਤ ਕਿਤ ਧਨ ਕੌ ਲੋਬੇ ਹੇਤ। ਜਤਨ ਕਰਤਿ ਬਲ ਬੁੱਧਿ ਸਮੇਤ॥੪੪॥
ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਨਿ ਲਗ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਾਹੀ⁴।ਬੋਲੈ ਕੂਰ, ਨ ਧਰਮ ਰਖਾਹੀ। ਭਯੋ
ਬ੍ਰਿੱਧ ਨਿਰਬਲ ਤਨ ਰਹਿਯੋ। ਜੀਰਨ ਅਧਿਕ ਜਰਜਰੀ ਲਹਿਯੋ ॥੪੫॥
ਖਾਂਸੀ ਆਦਿ ਬਯਾਧਿ ਹੁਇ ਬ੍ਰਿੰਦ।ਅਪਮਾਨਤ ਪਰਵਾਰ ਬਿਲੰਦ⁵। ਸੰਕਟ
ਅਧਿਕ ਪਾਇ ਮਰਿ ਰਹੈ। ਜੀਵ ਗਤੀ ਜਿਮ; ਕਯਾ ਕਰਿ ਕਹੈਂ⁶ ॥ ੪੬ ॥
ਲੇਸ਼ ਮਾਤ੍ਰ ਦੁਖ ਬਰਨਨ ਕਰੇ।ਸਰਬ* ਜਿ ਕਹੈਂ ਗ੍ਰੰਥ ਇਕ ਭਰੇ। ਜਨਮ
ਕਰੋਰਹੁੰ ਧਰਿ ਧਰਿ ਮਰਿਯੋ। ਕਿਸੀ ਸ਼ਰੀਰ ਬਿਖੇ ਨਹਿ ਥਿਰਿਯੋ ॥ ੪੭ ॥
ਜਨਮ ਅਸੰਖ ਭਵਿੱਖਤਿ⁷ ਲਹੈ। ਦੂਖ ਸੁਖ ਕੂਰ ਭੋਗ ਮਰਿ ਰਹੈ⁸। ਬਿਨ
ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਰਨੀ ਪਰੇ।ਕੋਇ ਨ† ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਕਰੇ ॥੪੮॥ ਭੂਰ ਭਾਗ
ਤੇ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਲਹਿ।ਬਨਹਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਰਹਿ।ਤਨ ਕਰਿ
ਮਨ ਕਰਿ ਧਨ ਕਰਿ ਸੇਵਾ। ਛਲ ਬਿਨ ਹੈ ਰਿਝਾਇ ਗੁਰਦੇਵਾ ॥ ੪੯ ॥
ਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾਵੈ ਮਨ ਤੇ। ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਸਰਬ ਹੀ ਤਨ ਤੇ। ਤੌ ਇਸ
ਕੋ ਹੋਵਤਿ ਛੁਟਕਾਰਾ।ਕਰਮ ਬੰਧ ਤਜਿ⁹ ਬਨਹਿ ਸੁਖਾਰਾ ॥੫੦॥ ਨਾਂਹਿ ਤ
ਵਹਤੋ ਵਿਰਤਿ‡।ਬਿਲਪਾਵਤਿ§।ਜਗ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੋ ਪਾਰ ਨ ਪਾਵਤਿ'। ਦਾਇ-
ਆ ਸਿੰਘ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਤਾਯੋ। ਸੁਨਤਿ ਖਾਲਸੇ ਧਰਿ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੫੧ ॥
ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ ਸਿੰਘਨ ਉਪਦੇਸ਼' ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੰਚਾਸਤੀ
ਅੰਸੂ ॥ ੫੦ ॥

੫੧. [ਹਜ਼ੂਰੀ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਕਬਿੱਤ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ¶ਅਬਿ ਆਗੇ ਬਰਨਨ ਕਰੌਂ ਕਵਿ ਜਿ ਰਹੈਂ ਗੁਰ ਪਾਸ। ਸੁਜਸ

¹ਸੱਜਣ ਤੇ ਵੈਰੀ ਥਾਪ ਕੇ (ਜੰਗ) ਅਖਾੜੇ ਮਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ²ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ (ਤਾਂ ਸੜਦਾ ਹੈ ਤੇ)। ³ਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਉਹ ਖੁੱਸ ਨਾ ਜਾਵੇ (ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ)। ⁴ਭਾਵ ਰੱਜਵਾਂ (ਪਦਾਰਥ) ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ⁵ਭਾਵ ਟੱਬਰ ਉਸਦਾ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ⁶ਭਾਵ ਜੀਵ ਦੀ (ਦੁਖ ਭਰੀ) ਗਤੀ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ⁷ਅਗੋਂ ਨੂੰ। ⁸ਕੂੜੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਭੋਗਕੇ ਮਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ⁹ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤਜਕੇ।

*ਪਾ:—ਬਹੁ। †ਪਾ:—ਨਹਿ। ‡ਪਾ:—ਵਿਰੋ। §ਪਾ:—ਬਿਲਪਾਵਹਿ।

¶ਕਵੀ ਜੀ ਇਸ ਅੰਸੂ ਵਿਚ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਕਬਿੱਤ ਦੇਣਗੇ ਉਸ ਨਿੱਚੇ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲਾਇਕ ਕਵੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਬਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਦਿਆਂ ਆਪ ਨੂੰ ਕਈ ਥਾਈਂ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਲਾਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੰਦ ਰਚਕੇ ਦੇਖੋ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਬਿੱਤਨ ਮਹਿਂ ਕਰਨੋ ਲੈਤਿ ਭਏ ਧਨ ਰਾਸ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਧਨ ਅਰਥੀ ਧਨ ਗਨ ਕੋ ਪਾਯੋ । ਨਿਜ ਬੁਧਿ ਕਰਿ ਗੁਰਦੇਵ ਰਿਝਾਯੋ । ਅਪਰ ਪਦਾ-ਰਥ ਜਿਨ ਕਿਨਿ ਚਾਹਾ । ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਤੇ ਲੀਨਸ ਪਾਹਾ[1] ॥ ੨ ॥ ਮਹਾਂ ਉਦਾਰ ਮੁਕਤਿ ਲੌ ਦੇਤਿ । ਚਹੁੰਦਿਸ਼ ਤੇ ਕਵਿ ਤ੍ਯਾਗਿ ਨਿਕੇਤ । ਆਨਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਕੀਨਸਿ ਬਾਸਾ । ਸੁਤ ਬਿਤ ਆਦਿ ਪਾਇ ਸੁਖ ਰਾਸਾ ॥੩॥ ਜੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਮੁਕਤਿ ਹੀ ਦਈ । ਕਿਤਿਕ ਸੰਪਦਾ ਅਰੁ ਗਤਿ ਲਈ[2] । ਚਾਰਹੁੰ ਚੱਕਨਿ ਗੁਰ ਜਸ ਫੈਲਾ । ਮਨਹੁੰ ਚੰਦ ਉੱਜਲ ਬਿਨ ਮੈਲਾ ॥੪॥ ਕੇਤਿਕ ਕਵੀਯਨਿ ਕੇਰ ਕਬਿੱਤ । ਲਿਖੌਂ ਸੁਨਾਵਨਿ ਕੇ ਹਿਤ ਮਿੱਤ ! ਗੁਰ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਹੇਤ ਰਿਝਾਵਨਿ । ਅਰ ਪ੍ਰਭੁ ਲੋਗਨਿ ਜਿਨ ਮਨ ਪਾਵਨ॥੫॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੀ ਬਰ ਕਥਾ । ਕਥੌਂ ਜਥਾਮਤਿ ਸੁਨੀਯਹਿ ਤਥਾ । ਅਦ-ਭੁਤਿ ਕਰੇ ਚਰਿਤ ਗੁਨ ਖਾਨੀ । ਕਹੇ ਜਿਨਹੁੰ ਭਈ ਪਾਵਨ ਬਾਨੀ[3] ॥੬॥ ਗੁਰ ਕੀ ਦਾਤ ਬੀਰਤਾ ਭਾਰੀ । ਬੀਚ ਕਬਿੱਤਨਿ ਜਥਾ ਉਚਾਰੀ । ਅਬਿ ਸੋ ਲਿਖੌਂ ਕਵਿਨਿ ਕਹਿ ਜੈਸੀ[4] । ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ ! ਉਪਮਾ ਤੈਸੀ:-॥੭॥ਕਬਿੱਤ ॥ [5]ਅਵਧ ਅਨਾਏ ਕਹਾਂ, ਤਿਲਕ ਬਨਾਏ ਕਹਾਂ, ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਛਪਾਏ ਕਹਾਂ ਤਨ ਤਾਈਯਤਿ ਹੈ[5] ? ਕੋਵਿਦ[6] ਕਹਾਏ ਕਹਾਂ, ਬੇਨੀ[7] ਕੋ ਮੁੰਡਾਏ ਕਹਾਂ ਕਾਸ਼ੀ ਕੇ ਬਸਾਏ ਕਹਾਂ ਲਾਹਾ ਲਖੀਯਤਿ ਹੈ[8]*? ।ਮੋਹਨ ਮਨਾਏ ਕਹਾਂ[9], ਭੂਪਤਿ ਰਿਝਾਏ ਕਹਾਂ, ਕਹਾਂ ਹੇਸਰਾਮ ਜੋ ਧਰਾ ਮੈਂ ਧਾਈਯਤਿ ਹੈ[10] ? ਚਾਰਹੂੰ ਬਰਨ ਤਾਂਕੇ ਹਰਨਿ ਕਲੇਸ਼ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਚਰਨ ਮੁਕਤਿਪਾਈ-ਯਤਿਹੈ[11] ॥੮॥ ਜਹਾਂ ਦਿਨਕਰ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਿਨਮਾਨ ਨਾਂਹੀ[12], ਜਹਾਂ ਨ ਦਿਲੇਸ਼ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਛਾਈਯਤਿ ਹੈ । [13]ਜਹਾਂ ਨ ਕਲਾਨਿਧਿ ਕੀ ਕਲਾ ਕੀ

---

[1]ਪਾ: ਲਿਆ। [2]ਕਈਆਂ ਨੇ ਧਨ ਤੇ ਮੁਕਤੀ(ਦੋਵੇਂ)ਲਏ। [3]ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋਈ ਹੈ। [4]ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਜੈਸੀ ਕਹੀ ਹੈ । [5]ਅਯੁੱਧਿਆ (ਜਾਕੇ ਸਰਜੂ ਨਦੀ ਵਿਚ) ਨ੍ਹਾਤਿਆਂ ਕੀ, (ਮੱਥੇ ਤੇ) ਤਿਲਕ ਬਣੌਣ ਨਾਲ ਕੀ,ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਛਾਪੇ ਲਵਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀ ਤੇ ਤਨ ਤਪਾਵਣ ਤੇਂ ਕੀ [ਤਨ ਤਪਾਉਣਾ=ਪੰਚ ਅਗਨੀ ਤਪਨੀ]। [6]ਪੰਡਤ। [7]ਬੋਦੀ। [8]ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਚ ਵਸਣ ਤੇ ਲਾਭ ਕੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ? [9]ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਨਾਵਣ ਤੇ ਕੀ। [10]ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਦੌੜਨ ਤੇ ਕੀ ? ਭਾਵ (ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਫਿਰਨ ਅਥਵ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਨ ਤੇ ਕੀ ਲਾਭ ?) [11]ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪਾਈਦੀ ਹੈ। [12]ਜਿੱਥੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਦਿਨ ਵਾਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । [13]ਜਿੱਥੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਇਕ ਕਿਰਣ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਦੌੜਦੇ ਹਨ।

*ਪਾ:—ਹਲਾਹਲ ਖਾਈਅਤ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਿਰਨ ਏਕ, ਜਹਾਂ ਮ੍ਰਿਗ ਰਾਜਨ ਕੇ ਥਰ ਪਾਈਯਤਿ ਹੈ[1]। ਜਹਾਂ ਸੁਰਪਤਿ[2] ਕੀ ਨ ਗਤਿ, ਰਤਿਪਤਿ ਕੀ ਨ ਮਤਿ[3], ਕਹਾਂ ਧੌਲਪਤਿ ਹੂੰ ਮੈਂ ਪਾਈਯਤਿ ਹੈ[4]। ਜਹਾਂ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਨੀ ਨ ਸ੍ਰੋਨ ਸੁਪਨੈ ਹੂੰ ਤਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕੋ ਜਸ ਗਾਈਯਤਿ ਹੈ ॥੯॥ ਸ੍ਵੈਯਾ ॥ ਕੌਨੈ ਬਨਾਰਸੀ ਬਾਸ ਕਰੈ ਜਿਹ ਬਾਸ਼ਕ ਨਾਗ ਹੀਯੇ ਮੈਂ ਲਸੈ[5]। ਔਧ ਕੋ ਔਸਰ ਨਾਥ ਭਇਓ ਰਘੁਨਾਥ ਕੇ ਪਾਇ ਨ ਪਾਪ ਨਸੈ[6]*। ਕਰਿ ਮੁੰਡਨ ਕੋ ਨ ਸਿਤਾਸਿਤ ਮੈਂ ਜਹਿ† ਦੇਖਿ ਕੈ ਲੋਕ ਰੁ ਦੇਵ ਹਸੈਂ[7]। ਇਮ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੰਦ ਜਗੇ, ਕਿਨ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ ਗੁਰੂ ਦਰਸੈ[8]?॥੧੦॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਚਾਰੋਂ ਚੱਕ ਸੇਵੈਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਤਿਹਾਰੇ ਪਾਇ, ਮੇਰੇ ਜਾਨੇ ਆਜ ਤੂੰਹੀ ਦੂਜੋ ਕਰਤਾਰ ਹੈਂ[8]। ਪਬਲ ਪ੍ਰਚੰਡ ਖੰਡ ਖੰਡ ਮਹਿਮੰਡਲ ਮਹਿ, ਸਾਚੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ, ਜਾਂਕੇ ਸਾਚੋ ਸਿਰ ਭਾਰ ਹੈ[9]। ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਦਾਨ ਬਾਨ ਜਾਂਕੀ[10], ਹੰਸਰਾਮ ਕਹੈ, ਪਰਮ ਧਰਮ ਦੇਖੇ ਬਿਬਧ ਬਿਚਾਰ ਹੈ[11]। ਪਰਮ ਉਦਾਰ, ਪਰ ਪੀਰ ਕੋ ਹਰਨਹਾਰ, ਕੌਨ ਜਾਨੈ ਕਉਨੈ ਭਾਂਤਿ ਲੀਨੋ ਅਵਤਾਰ ਹੈ[12]॥੧੧॥ ਅਥ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਰਨਨੰ॥ ਕਬਿੱਤ॥

---

[1] ਦੇਖੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਿਛਲਾ ਪੰਨਾ ਅੰਕ ੧੩। [2] ਇੰਦ੍ਰ। [3] ਕਾਮਦੇਵ ਦੀ ਬੁੱਧੀ (ਜਿੱਥੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ)। [4] ਬਿਜਲੀ ਵਿਚ ਬੀ ਇਹ ਮਤੀ ਕਿੱਥੋਂ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਜੋ ਉੱਥੇ ਅੱਪੜੇ)। [5] ਜਿੱਥੇ (ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ) ਬਾਸ਼ਕ ਨਾਗ ਛਾਤੀ ਤੇ ਲਿਸ਼ਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। [6] (ਆਪਣੇ) ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਜੁੱਧਿਆ ਦੇ ਪਤੀ ਰਘੁਨਾਥ ਜੀ ਹੋਏ (ਪਰ ਹੁਣ ਓਹ ਓਥੇ) ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ, (ਇਸ ਲਈ ਅਜੁੱਧਿਆ ਗਿਆਂ ਹੁਣ) ਪਾਪ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। [ਪਾਇ ਨ=ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ, 'ਨ' ਦੇਹੁਰੀ ਦੀਪਕ ਹੈ]। [7] ਪ੍ਰਯਾਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਾਕੇ ਕਿਉਂ ਸਿਰ ਮੁਨਾਵੇ ਜਿਸ (ਮੁੰਨੇ ਹੋਏ ਸਿਰ) ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਮਖੌਲ ਕਰਨ। [ਸਿਤਾਸਿਤ=ਸਿਤ+ਅਸਿਤ=ਚਿੱਟਾ ਤੇ ਕਾਲਾ, ਗੰਗਾ ਤੇ ਜਮਨਾ। ਭਾਵ ਹੈ ਗੰਗਾ ਜਮਨਾਂ ਦਾ ਸੰਗਮ, ਪ੍ਰਯਾਗ]। [8] (ਇਸ ਵੇਲੇ) ਏਥੇ (ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ) ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ; ਕਿਉਂ ਨਾਂ (ਇਨ੍ਹਾਂ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ (ਪ੍ਰਤੱਖ) ਦਰਸ਼ਨ (ਦੇਖਿ ਆਕੇ) ਕਵਿ। [9] ਮਹੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਖੰਡਾਂ ਖੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਲ ਧਾਰਕੇ (ਆਪ ਨੇ) ਵੈਰੀਆਂ (ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ) ਦੰਡਿਆ; ਆਪ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋ ਤੇ ਸੱਚੇ (=ਕਰਤਾਰ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਧਾਰਨ ਦਾ ਆਪਦੇ) ਸਿਰ ਭਾਰ ਹੈ ਭਾਵ ਫਰਜ਼ ਹੈ। [10] ਮੁਰਾਦਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰ ਦੇਣੇ ਵਾਲਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ। [11] (ਦੇਖੇ=) ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਰਮ ਧਰਮ ਤੇ ਦੈਵੀ ਵਿਚਾਰ (ਦੇ ਦਾਤੇ ਹਨ) ਬਿਬੁਧ=ਦੇਵਤਾ। ਬਿਬੁਧ ਵਿਚਾਰ=ਦੈਵੀ ਵਿਚਾਰ। ਬਿਬਿਧ=ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਵਚਿੱਤ੍ਰ]। [12] ਕੀ ਜਾਣੀਏ ਕਿਵੇਂ ਅਵਤਾਰ ਲੀਤਾ ਹੈ। ਬਿਸਮਾਦ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਕਠਨ ਸਮੇਂ ਐਡੇ ਉੱਚੇ ਹੋਕੇ ਸਾਡੇ ਅਧਰਮੀ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਏ।

*ਪਾ:—ਪਾਇਨ ਪਾਇ ਨਸੈ।

†ਕਈ ਗਿਆਨੀ 'ਸੇ ਜਹਿੰ' ਨੂੰ 'ਮੱਜਹਿੰ' ਸਮਝਕੇ 'ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ' ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਥੇਸ਼ ਬੇਸਰਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕੀ ਸਰਕਾਰ, ਜਾਂਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਗਿਰੇ ਕੂਹਨ ਕੇ ਘਰ ਹੈਂ[1] । ਜਾਂਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਬਰ ਬਾਜਨ ਬਰ ਨ ਧਰੈਂ, ਜਾਂਕੀ ਦਹਿ-ਸ਼ਤਿ ਛੁਟੇ ਬਹਿਰੀ ਕੇ ਬਰ ਹੈਂ[2]।ਜਾਂਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਚਾਰਾ ਚੁਗਤਿ ਨ ਚੱਕ੍ਰ-ਵਾਕ, ਜਾਂਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਸ਼ਾਰਦੂਲ ਸੁਰਤ ਰਹੈ[3]।ਸਗਰੇ ਜਹਾਨ ਕੇ ਬਿਹੰਗ ਜਿਨ ਭੰਗ ਕੀਨੇ, ਕੋਪ ਸੁਨਿ ਆਵਤਿ ਕੁਲੰਗ ਪਾਇ ਤਰ ਹੈਂ[4] ॥ ੧੨ ॥ ਗਰੁਰ[5]ਗ਼ਰੂਰ ਤਜਯੋ, ਬਾਜ਼ ਸਭਿ ਬਾਜ਼ ਆਏ[6],ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਜੁਰ੍ਰਾ ਜਾਨਿ ਜ਼ੋਰ ਆਨ ਹੈਂ ਭਏ[7]।ਹਾਥ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਬੇਸਰਾ ਸਿਧਾਯੋ ਮਾਨੋ ਛੂਟਯੋ ਲਖਿ ਲਾਖਨ ਬਿਹੰਗ ਲੀਨ ਹ੍ਵੈ ਗਏ[8]।ਚਰਨ ਚਪੇਟ,ਚਿੰਚ ਚੋਭਤੇ ਚਿਮਿਟਚਪਿ ਮਾਰਯੋ ਕੁਲਮੁਰਗ, ਕਲੋਲ ਜੀਅ ਮੈਂ ਭਏ[9] । ਤਾਂਹੀ ਖਿਨ ਤੀਖੇ ਤੇਜ਼ ਤਰਲ ਤੁਰੰਗ ਕੇਤੇ ਮੌਜਸੋਂ ਮੰਗਾਇ ਮੋਲਮਹਾਂਬਾਹੁ! ਤੈਂ ਦਏ[10]॥੧੩॥ਸੈਲ-ਹਿੰ ਦਬਤਿ, ਐਲ ਪਰਤਿ ਅਲੇਕ ਪਰਿ ਖੈਲ ਭੈਲ ਖਲਕ ਖਲਨ ਘਰ ਬਾਰ ਹੈਂ[11]।ਕਾਨਨ ਕੁਰੰਕ, ਬਾਢੇ-ਮਦ ਕੇ ਮਤੰਗ, ਕਹੂੰ ਬਾਘਨ, ਬਿਹੰਗ, ਬ੍ਰਿਕ,ਬਾਨਰ ਕਹਾਂ ਰਹੈਂ[12]।ਝਾਂਖ,ਰੋਝ,ਗੈਂਡ, ਘਰ ਝਾਖਰ, ਬਰਾਹਨਿ ਕੇ,

---

[1]ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬੇਸਰਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਡਰ ਨਾਲ ਕੂਹੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਡਿੱਗ ਪਏ ਹਨ। [ਥੇਸ਼=ਵਧੀਆ। ਬੇਸਰਾ=ਬਾਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ। ਕੂਹੀ=ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ]। [2]ਜਿਸ ਦੇ ਡਰ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਾਜ਼ ਬੀ ਬਲ ਨਹੀਂ ਧਾਰਦੇ ਤੇ ਬਹਿਰੀਆਂ ਦੇ ਬਲ ਛੁੱਟ ਗਏ ਹਨ। [3]ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ, ਭਾਵ ਹੋਸ਼ ਭੁੱਲ ਗਈ ਹੈ। (ਅ) ਸ਼ਾਰਦੂਲ ਸੁਰ ਤਰ ਹੈ=ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਗਰਜ ਨੀਵੀਂ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [4]ਕੁਲੰਗ (ਪੰਛੀ ਆਪੇ) ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [ਫਾ:, ਕੁਲੰਗ=ਕੂੰਜ, ਸਾਰਸ]। [5]ਗਰੜ ਨੇ। [6]ਬਾਜ਼ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਏ। [7]ਜੁਰ੍ਹੇ (ਬੇਸਰੇ ਨੂੰ) ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਜਾਣਕੇ ਤਾਬੇਦਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। [8](ਜਦੋਂ) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਛੇਟਾ ਬੇਸਰਾ ਛੁੱਟਿਆ ਲੱਖਾਂ ਪੰਖੀ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁੱਟਿਆ ਦੇਖਕੇ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਏ। [9](ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੇ) ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਚਟੋਟ ਮਾਰੀ (ਫੇਰ) ਚੁੰਝ ਦੀ ਚੋਭ ਦਿਤੀ, (ਫਿਰ) ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਕੇ ਦੱਬਕੇ ਕੇ ਕਲਮੁਰਗ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ, ਦੇਖਕੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। [ਫਾ:, ਕਲ ਮੁਰਗ=ਗਿੱਧ ਦੀ ਇਕ ਕਿਸਮ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰ ਲਾਲ ਤੇ ਗੰਜਾ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਘੋਗੜ]। [10]ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਚੰਚਲ ਘੋੜੇ (ਬਹੁਤੇ) ਮੁੱਲ ਵਾਲੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੰਗਾਏ ਤੇ ਹੇ ਮਹਾਬਾਹੁ! (=ਹੇ ਅਜਾਨ ਬਾਹੂ) ਤੁਸਾਂ ਦਾਨ ਕੀਤੇ। [11](ਜਦ ਸ਼ਿਕਾਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤਾਂ) ਪਹਾੜ ਦਬਦੇ ਹਨ, ਰੌਲਾ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ; ਖਲਕਤਾਂ (ਵਿਚ) ਤੇ ਖਲਾਂ (ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ) ਘਰ ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹਲਚਲ ਮਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [12]ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਹਰਨ ਤੇ ਮਦਮੱਤੇ ਹਾਥੀ, ਸ਼ੇਰ, ਪੰਛੀ, ਬਘਿਆੜ ਤੇ ਬਾਂਦਰ ਬਚਕੇ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿਣ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦਾਹਨਿ ਦਰਨ ਦੇਵਿ ਬਾਹਨ ਸੁ ਮਾਰ ਹੈਂ[1]।ਪਤਨ ਪੁਕਾਰ ਅਰਿ ਛੋਡੇ ਘਰ ਬਾਰ ਭਾਜੇ, ਸੋ ਤੌ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕੀ ਸਹਿਜ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ[2] ॥ ੧੪ ॥ ਸੈਯਾ ॥ ਸਾਜ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਚਢੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਪੱਬਤਨ ਸ਼੍ਰਿੰਗ ਪਿਸਾਨ ਭਏ ਨਿਤ[3]। ਲੰਕ ਅਤੰਕ ਪੁਕਾਰ ਪਰੀ, ਪੁਰਿ ਸ਼ੰਕ ਬਿਭੀਖਨ ਰੰਕ ਭਯੋ ਤਿਤ[4]। ਟੂਟਿ ਫਨੀ ਫਨ, ਹੂਟਿਗੇ ਦਿੱਗਜ, ਧੀਰਜ ਧੌਲ ਕੀ ਜਾਇ ਰਹੀ ਕਿਤ[5]। ਕੱਛਪ ਕੋਲ ਬਿਹਾਲ ਭਏ ਸਭਿ, ਚਾਲ ਪਰੇ ਚਤੁਰੰਗ ਚਮੂੰ ਚਿਤ[6] ॥ ੧੫ ॥

ਦਾਨ ਕੇ ਕਬਿੱਤ:—[7]ਏਕ ਸੰਗ ਪਢੇ ਅਵੰਤਕਾ ਸੰਦੀਪਨ ਕੇ, ਸੋਈ ਸੁਧ ਆਈ ਤੋ ਬੁਲਾਇ ਬੂਝੀ ਬਾਮਾ ਮੈਂ[8]।ਪੁੰਗੀਫਲ ਹੋਤਿ ਤੌ ਅਸੀਸ ਦੇਤੋ ਨਾਥ ਜੀ ਕੋ, ਤੰਦੁਲ ਲੇ ਦੀਜੇ ਬਾਂਧ ਲੀਜੇ ਫਟੇ ਜਾਮਾ ਮੈਂ[9]। ਦੀਨ ਦੁਆਰ ਸੁਨਿਕੈ ਦਯਾਲਦਰਬਾਰਮਿਲ ਏਤੋਕੁਛਦੀਨੋਪਾਈਅਗਨਤ ਸਾਮਾਮੈਂ[10]।

[1]ਸ਼ਾਂਖ, ਰੋਝ, ਰਿੱਛ, ਬਾਰਾਂਸਿੰਗੇ ਤੇ ਸੂਰਾਂ ਨੂੰ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਘਰ (=ਬਨ) ਵਿਚ ਵੈਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਚੋਂ ਦਾਹੁੰਦੇ ਤੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। [ਦਾਹਨ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਤੇ ਮਾਰ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਤਲਵਾਰ ਤੀਰ ਨਾਲ ਮਾਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਦੇਵਿਬਾਹਨ=ਦੇਵੀ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ, ਭਾਵ ਸ਼ੇਰ। ਸ਼ਾਂਖ=ਚੀਤਲ ਮ੍ਰਿਗ। ਰੋਝ=ਨੀਲ ਗਾਇ। ਸ਼ਾਂਖਰ=ਬਾਰਾਂ ਸਿੰਗਾ]। (ਅ) ਦਾਹਨ ਦਰਨ=(ਸੂਰਾਂ ਦੀਆਂ) ਦਾਹੜਾਂ ਦਲਦੇ ਹਨ। [2]ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਐਉਂ ਪੁਕਾਰ ਪੈਣ ਤੇ ਵੈਰੀ ਘਰ ਬਾਰ ਛੋਡਕੇ ਭੱਜ ਉਠਦੇ ਹਨ; ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਹਿਜੇ ਭਾਣੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ (ਦਾ ਰੂਪਕ) ਹੈ। (ਅ) ਪੁਕਾਰ ਪੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮਤਲਬ 'ਦੁਹਾਈ ਏ ਰਖ ਲੌ' ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੇਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। [3]ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸਾਜਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਨਿਤ ਪਿਸਦੀਆਂ ਹਨ। [4]ਡਰ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ, (ਲੰਕਾ) ਪੁਰ ਦੇ ਬਿਭੀਖਨ ਦੇ ਸ਼ਮਾਨ ਹੋਕੇ(ਦਿਲੋਂ) ਰੰਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਭਾਵ ਕਾਇਰ ਹੋ ਗਿਆ। [5]ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦੇ ਫਨ ਟੁੱਟ ਗਏ ਦਿਗਪਾਲ (ਹਾਥੀ) ਥੱਕ ਗਏ ਤੇ ਧੌਲ ਦਾ ਧੀਰਜ ਕਿਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। [6](ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ) ਕੱਛੂ ਤੇ ਸੂਰ ਘਬਰਾ ਗਏ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ) ਚਤੁਰੰਗਨੀ ਸੈਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਿਆਂ ਵੇਖਕੇ। [7]ਸੁਦਾਮਾ ਨਾਮੇ ਕਵੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਸੁਦਾਮਾ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮਿਥ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। [8]ਅਵੰਤਕਾ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਸੰਦੀਪਨ (ਉਸਤਾਦ ਪਾਸੋਂ) ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹੇ ਸੀ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਸੁਦਾਮਾ), ਇਹ ਗਲ ਜਦ ਚੇਤੇ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਂ (ਅਪਣੀ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਪੁੱਛਿਆ। [9]ਜੇ (ਘਰ ਵਿਚ) ਸੁਪਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਕੇ ਨਾਥ(ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨੂੰ (ਭੇਟਾ ਧਰਕੇ) ਅਸੀਸ ਦੇਂਦਾ। (ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ) ਚਾਵਲ ਹੀ ਲਿਜਾ (ਕੇ ਭੇਟਾ) ਦੇ ਦਿਓ, ਤੇ ਇਨ੍ਹ ਲਿਜਾਓ ਪਾਟੇ ਟੱਲੇ ਵਿਚ। (ਅ) (ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ:—) ਤੰਦੁਲ ਲੇ। (ਮੈਂ ਕਿਹਾ:—) ਦੀਜੇ ਬਾਂਧ। (ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੋਲੀ:—) ਲੀਜੇ ਫਟੇ ਜਾਮੇ ਮੈਂ (ਭਾਵ ਹੋਰ ਕਪੜਾ ਨਹੀਂ ਘਰ ਵਿਚ)। [10](ਨਾਥ ਜੀ) ਦੁਆਰੇ ਆਇਆ ਗਰੀਬ ਸੁਣਕੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ (ਅਗੋਂ ਉੱਠਕੇ) ਆ ਮਿਲੇ ਤੇ ਇੰਨਾ ਕੁਝ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਅਣਗਿਣਤ ਸਮਿੱਗ੍ਰੀ ਪਾ ਲਈ। [ਸਾਮਾ=ਸਾਮਾਨ, ਸਮੱਗ੍ਰੀ]।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਜਾਨੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੈ ਮਾਨੇ, ਤਾਤੇ ਵਹੈ ਤੂੰ ਗੋਬਿੰਦ ਵਹੈ ਬਾਮਨ ਸੁਦਾਮਾ ਮੈਂ[1] ॥੧੬॥ ਭ੍ਰਿਗੁਨੰਦ ਦਾਨ ਦੀਨ, ਤਾਂਕੇ ਹੀ ਅੱਛਤ ਛੀਨ, ਜਾਹਰਤਿ ਭਿਰਤਿਦੀਨ ਦਿੱਜਨ ਕੌ ਗੋਤ ਹੈ।ਰਾਮਚੰਦ ਅਨੰਦ ਸੰਦੋਹ ਅਸੁਮੇਧ ਬਿਖੈ ਪਾਇ ਦਾਨ, ਖਾਏ ਪੁਤ ਪੋਤੇ ਨਾਤੀ ਪੋਤ ਹੈ।ਪੰਡੁ ਪੁਤ, ਸੁਰ ਸੁਤ, ਆਦਿ ਜੋ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੀਨੇ ਜਿਨ ਦਾਨ ਪੁਨ ਛੀਨਤਾ ਉਦੋਤ ਹੈ। ਸ੍ਰੀਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾਨ ਦੀਨੇ ਕੌ ਨ ਸਮ, ਦਿਨ ਦਿਨ ਦੂਨੇ ਦੂਨੇ ਚੌਨੇ ਚੌਨੇ ਹੋਤਿ ਹੈਂ* ॥੧੭॥ ਅਰਬ ਅਰਾਕਵੈ ਦ੍ਵੈ ਨਾਬ ਦ੍ਵੈ ਰਕਾਬ ਵਾਰੇ, ਬਾਰੇ ਬਡੇ ਡੀਲ ਪੀਲ ਸੈਨਕ ਹੈਂ ਕੂਤ ਕੈ[2]। [3]ਚਪਲਾ ਸੇ ਚਪਲ, ਚਲਾਕ ਚਹੂੰ

[1]ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਕੇ (ਮੈਂ ਤੁਸਾਨੂੰ) ਜਾਣ (ਪਰਖ) ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੰਨ (ਆਪਣੇ ਦੇ ਕਰ) ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਹੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਹੋ ਗੋਬਿੰਦ ਹੈ ਤੇ (ਮੈਂ) ਉਹੀ ਸੁਦਾਮਾ (ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਹਾਂ। (ਅ) ਹੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ-ਸਿੰਘ ਜੀ! (ਆਪ ਨੇ ਜੋ) ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੇ (ਮੈਨੂੰ) ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ (ਮੈਂ) ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਓਹੀ ਤੂੰ ਗੋਬਿੰਦ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ) ਹੈਂ ਤੇ ਓਹੀ ਮੈਂ ਸੁਦਾਮਾ ਹਾਂ।

[2](ਹੇ ਨਾਥ) ਇਰਾਕ ਅਰਬ ਦੇ ਦੋ ਅਸਵਾਰੀ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ, ਦੋਵੇਂ ਨਾਯਾਬ, (ਬਾਰੇ=ਉਮਰ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਕਰ ਭਾਵ) ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵਾਲੇ, ਵਡੀ ਡੀਲ ਵਾਲੇ (ਐਸੇ ਕਿ) ਮਾਨੋਂ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਹਨ ਕੁੱਵਤ ਵਿਚ [ਅ:, ਅਰਬ ਅਰਾਕ=ਇਰਾਕ ਅਰਬ। ਨਾਮ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਦਾ, ਫ਼ਾ:, ਨਾਬ=ਨਾਯਾਬ, ਦੁਰਲਬ। ਫ਼ਾ:, ਨਾਬ=ਸੁੰਦਰ, ਸ਼ੁਧ। ਫ਼ਾ:, ਰਕਾਬ=ਸੁਆਰੀ ਦਾ ਘੋੜਾ]। (ਅ) ਪੀਲ+ਸੈਨ+ਕਾਹੇ+ਕੂ ਤਕੈ=ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਫੇਰ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕੋਈ ਤੱਕੇ। [3]ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਚੰਚਲ ਹਨ, ਚਹੁੰ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਚਲਾਕ ਹਨ, ਚਾਲ ਵਿਚ ਪੌਣ (ਵਰਗੇ ਹਨ;) ਸੂਰਜ ਦੇ (ਘੋੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ) ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ [ਦਿਨਦੂਤ =ਅਰੁਣ, ਸੂਰਜ। ਸੂਰਜ ਦਾ ਰਥਵਾਹੀ। ਪਲ=ਪੱਲਾ=ਛਟੱਬਰੀ]।

*ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਤੋਂ ਦਾਨ ਪਾਕੇ ਸੁਦਾਮਾ ਕਵੀ ਇਹ ਗਲ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹੋ ਸੁਦਾਮਾ ਹਾਂ ਮਾਨੋਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫੇਰ ਕੰਗਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਖ਼ਯਾਲ ਤੋਂ ਕਵੀ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋ ਬੀਤੇ ਵਡੇ ਦਾਨੀਆਂ ਦੇ ਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕੇ ਦਿਜਾਂ ਦੇ ਫੇਰ ਲੋੜਵੰਦ ਦੇ ਲੋੜਵੰਦ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਭਾਵ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਾਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਕਬਿੱਤ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਦੋ ਥਾਈਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ (ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੬, ਅੰਸੂ ੧ ਅੰਕ ੧੨)। ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਦਾਨ ਦਾ ਨਿਖੁੱਟ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਸੁਦਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਆਪ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ, ਹੋਰ ਮਹਾਂ ਦਾਨੀਆਂ ਦੇ ਦਾਨ ਬਾਬਤ ਕਵੀ ਜੀ ਇਸ ਛੰਦ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਬਿੱਤ ਦੇ ਅਰਥ ਤੇ ਭਾਵ ਲਈ ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੬, ਅੰਸੂ ੧, ਅੰਕ ੧੨। ਪਾਠ ਵਿਚ ਥੋੜਾ ਫਰਕ ਹੈ ਜੋ ਐਉਂ ਹੈ:-

੬. ਰਾਸ	੫ ਰੁਤ	ਭਾਵ ਅਰਥ
ਡਾਂਹੀ ਕੇ	ਤਾਂਕੇ ਹੀ	ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ।
ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਂ ਦਾਨ	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾਨ	ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਾਇ ਪੂਰੇ, ਪੌਨਗੌਨ, ਪਲ ਕੌ ਸਕੈ ਨ ਵਿਨਛੂਤ ਕੌ[1]। ਮਨ ਕੇ ਹਰਨ, ਮਨ ਮੌਨ ਕੇ ਦਰਨ, ਜਿਨੈ ਚਾਹਨ ਕੀ ਚਾਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹਨ ਕੇ ਪੂਤਿ ਕੌ[2]। ਬਖਸ਼ੇ ਤਿਹਾਰੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਐਸੇ ਹੈ ਬਿਰਥ ਹੈਂ, ਨ ਜਾਇ ਪਾਇ ਗਏ ਪੁਰਹੂਤ ਕੌ[3]॥੧੮॥ ਪਾਰਥ[4] ਸਮਾਨ ਮਹਾਂਭਾਰਥ[5] ਮਚਾਯੋ ਤਹਾਂ ਖਾਯੋ ਮਾਸਹਾਰਨੀ ਅਹਾਰ ਜੇਤੋ ਖਾਇਗੋ[6]। ਮੰਦਰ ਸੇ ਮੋਕਲ ਗਯੰਦਨਿ ਕੀ ਗਰਜਨਿ ਧੌਂਸਾ ਕੀ ਧੁੰਕਾਰ ਧਰਾਸੀਸ ਅਕੁਲਾਇਗੋ[7]। ਐਸੋ ਕੀਨੋ ਸਮਰ ਅਮਰ ਲੋਕ ਸੁਨਿਯਤਿ ਤੇਰੇ ਹੀ ਬਖਾਨ ਖਾਨ ਪਾਨ ਸੋ ਭੁਲਾਇਗੋ[8]। ਮਾਰਿਕੈ ਮਦਾਨ ਅਰਿ ਡਾਰੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਕਾਲ ਕਲਾ ਫੇਰ ਕੋਊ ਕਾਲਹਿ ਸੁਹਾਇਗੋ[9] ॥ ੧੯ ॥ ਮਹਾਂ ਬਾਹੁ ਬੀਰ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਤਿਹਾਰੇ ਤ੍ਰਾਸ ਬੈਰਿਨਿ ਕੀ ਸੈਨਾ ਬਨ ਬਨ ਬਿਚਰਤਿ ਹੈ[10]। ਗਹਿ ਕਰਵਾਰ ਕਾਢਿ ਕਾਟਿ ਕੈ ਦੁਜਨ ਦਲ ਜੋਗਿ ਜੁਰੇ ਜੋਗਨਿ ਜਮਾਤ ਬਿਹਰਤਿ ਹੈ[11]। [12]ਸੈਹਥਿਨਿ ਹਨੇ ਰਿਪੁ

[1]ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯਾਯ ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਅੰਕ ੪ ਵਿਚ ਹੈ। [2]ਮਨ ਦੇ ਹਰਨ ਵਾਲੇ (ਭਾਵ ਸੁਹਣੇ) ਹਨ, ਮੌਨੀ ਦੇ ਮਾਨ ਨੂੰ ਦਲਣ ਵਾਲੇ (ਭਾਵ ਚੰਚਲਤਾ ਤੋਂ ਹੈ), ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਚਾਹਨ=) ਵੇਖਣ ਦੀ ਚਾਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਬੀ ਹੈ। [3]ਹੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਘੋੜੇ ਐਸੇ ਵਿਰਥ (ਘੋੜੇ ਹਨ ਕਿ) ਇੰਦ੍ਰ ਕੋਲ ਗਿਆਂ ਬੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਦੇ। [ਹੈ ਵਿਰਥ=ਵਿ+ਰਥ+ਹਯ=ਓਹ ਘੋੜੇ ਜੋ ਰਥ ਵਿਚ ਨਾ ਲੱਗੇ ਹੋਣ, ਖਾਸ ਸ੍ਵਾਰੀ ਦੇ ਘੋੜੇ। (ਅ) ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਬਖਸ਼ੇ ਘੋੜੇ ਐਸੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾ ਲਏ ਸੋ ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਇੰਦ੍ਰ ਹੋ ਗਏ। [4]ਅਰਜਨ। [5]ਭਾਵ ਜੁੱਧ। [6]ਭਾਵ, ਮਾਸ ਹਾਰੀ ਪੰਛੀਆਂ ਇੱਲ ਆਦਿਕਾਂ ਨੇ ਰੱਜ ਰੱਜ ਕੇ ਮਾਸ ਖਾਧਾ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ। [7]ਮੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਗਰਜ ਤੇ ਧੌਂਸਿਆਂ ਦੀ ਧੁੰਕਾਰ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜੇ ਘਬਰਾ ਗਏ। (ਅ) ਮੰਦ੍ਰਾਚਲ ਵਰਗੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਗਰਜ......। [8]ਐਸਾ ਜੁੱਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆਂ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੇਵਤੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਵਿਚ ਲਗ ਗਏ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਤੱਕ ਭੁਲ ਗਿਓ ਨੇ। [9]ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਦਾਨ ਵਿਚ ਮਾਰਕੇ ਸੁੱਟੇ ਹੋਏ ਵੈਰੀ (ਐਉਂ ਹੁਣ ਮਰੇ ਹਨ ਕਿ) ਕਾਲ ਹੀ ਆਪਣਾ ਚੱਕਰ (ਫੇਰਕੇ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣੇ ਪਰ ਮੁੜ) ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕੇ। [10]ਭਾਵ ਲੁਕੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। [11](ਮਿਆਨ ਤੋਂ) ਤਲਵਾਰ ਫੜਕੇ ਕੱਢੀ ਤੇ ਦੁਰਜਨਾਂ ਦੇ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਲਿਆ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਸ ਤੇ ਮਿਝਾਂ ਲਈ) ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਜੋਗਨੀਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਜੁੜਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਫਿਰ ਰਹੀ ਹੈ। [ਜੋਗਿ=ਜੋਗੀ ਭਾਵ ਸ਼ਿਵ]। [12](ਆਪ ਦੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ) ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਸੈਹਥੀ (ਬਰਛੀ) ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਦੇ ਘਾਵਾਂ ਤੋਂ ਐਸੀ ਲਹੂ ਧਾਰਾ ਵਹੀ ਕਿ ਬਚਣ ਦੀ ਆਸ ਮੁਕ ਗਈ, (ਜੈਸੇ ਕਿ) ਅੱਗ ਲੱਗਿਆਂ ਧੂਆਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਤਾਂ ਝਰੋਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਭੱਪ ਭੱਪ ਕਰਕੇ (ਅੱਗ) ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ (ਐਉਂ ਲਹੂ ਧਾਰਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਦ ਫਿਰ ਕੀ ਆਸ ਬਚਣ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ)।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਾਥਨਿ ਕੇ ਘਾਇਨ ਤੇ ਰੁੱਧੂ ਧਾਰ ਐਸੀ ਬਹੀ ਆਸ ਨ ਧਰਤਿ ਹੈ*।ਆਰ:
ਲਾਗੇ ਧੂਮ ਭਏ ਘਰਨਿ ਅਕਾਰ ਸਮ ਮਾਨਹੁ ਝਰੋਖਨਿ ਝਰੋਂਪਿਨ ਕਟਤਿ
ਹੈਂ[੧]॥੨੦॥ਦਿਸ਼ ਦਿਸ਼ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਏਸ਼ ਦਿਗਪਾਲ† ਕੇਤੇ ਆਜ ਕਰੇ ਕਾਲ
ਕੇਤੇ ਗੁਨਹਿਗਹਤਿ ਹੈਂ[੨]। ਪ੍ਰਬਲਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਦੇ ਸੁਨੀਅਤਿ ਤੇਰੇ
ਸਿਰ ਭਾਰ ਭੂ ਕੋ ਸਾਰਦਾ ਕਹਿਤ ਹੈ[੩]।ਓਜਨ ਕੇ ਸੂਰ ਮਹਾਂ ਮੌਜਨ ਸੋਂ ਘੇਰ
ਮਾਰ ਔਰ ਨ ਬਿਚਾਰ ਕੀਜੈ ਦਾਰਿਦ ਦਹਤਿ ਹੈਂ[੪]। ਹਰਿ ਮਾਂਗੇ ਬਰ ਦੇਤਿ
ਮਾਂਗ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੌ ਕਰਤਾਰ ਮਾਂਗੇ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰਹਤਿ ਹੈਂ[੫] ॥ ੨੧ ॥
ਜੌਨੈ ਦੇਸ਼ ਜੱਧਤਿ[੬] ਨਰੇਸ਼ਨਿ ਕੇ ਪਾਸ ਤਹਾਂ, ਠੌਰ ਠੌਰ ਤੁਮਰੋ ਹੀ ਜਸ

---

[੧]ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਅੰਕ ੧੨ ਵਿਚ ਹੈ। [੨]ਦਿਸ਼ਾ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਸੁਾਮੀ ਦਿਗਪਾਲ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜੇ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ (ਆਪ ਦੇ) ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਕਿੰਨੇ ਅਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿੰਨੇ (ਕਲ=) ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਗੇ। [੩]ਆਪ ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੁਣੀਂਦੇ ਹੋ, ਤੇ ਸ਼ਾਰਦਾ ਕਹਿਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਭਾਰ ਹੈ, ਭਾਵ ਆਪ ਦੇ ਆਸ਼੍ਰਯ ਹੈ। [ਸੂਚਨਾ—ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ 'ਸਾਰਦਾ' ਕਵੀ ਦੀ ਬੀ ਛਾਪ ਹੋਵੇ]। [੪]ਉਮੰਗ ਤੇ ਉਤਸਾਹ ਦੇ ਮਹਾਂ ਸੂਰਮੇ ਹੋ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਘੇਰਕੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ (ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ) ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਪਉ, ਉਹ ਤਾਂ ਐਉਂ (ਕਰਨ ਵਿਚ) ਦਰਿੱਦ੍ਰ (ਗਰੀਬੀ) ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। [ਓਜ=ਉਤਸਾਹ, ਉਮੰਗ, ਜੋਸ਼। ਬਲ][ਸੂਚਨਾ—ਆਪ ਦੀ ਸਖਾਵਤ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ]। (ਅ) ਬਲਾਂ ਦੇ ਵਡੇ ਸੂਰਮੇਂ ਹਨ, ਮੌਜ ਨਾਲ ਭਾਵ ਸਹਿ ਸੁਭਾ ਹੀ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਘੇਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, (ਦਾਨ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਆਦਿ ਦੀ) ਵੀਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਸ ਦਾ ਦਰਿੱਦ੍ਰ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। [੫]ਹਰੀ ਤੋਂ ਕੁਛ ਮੰਗੀਏ ਤਾਂ ਓਹ ਵਰ ਦੇ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, (ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਤੂੰ) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਮੰਗ (ਜੋ) ਮੰਗਿਆਂ ਹੱਥਾਂ (ਦੇ ਦਾਨ) ਨਾਲ ਤਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ (ਤੇ ਨਾਲ) ਕਰਤਾਰ ਬੀ ਦੇ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਪਤ (ਬੀ) ਕਰਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। [ਕਰ ਤਾਰ=ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਤਾਰਨਾ, ਕਰਤਾਰ=ਈਸ਼੍ਵਰ]। (ਅ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥੋਂ ਤੰਦ ਮੰਗੋ ਤਾਂ ਹੱਥਾਂ (ਦੇ ਦਾਨ) ਨਾਲ ਤਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। [ਕਰ=ਹੱਥ। ਤਾਰ=ਤੰਦ। ਤੰਦ ਚੰਦ ਨੂੰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਦੇਣ ਨਾਲ ਤੰਦ ਪਦ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਮਤਲਬ ਹੈ ਥੋੜਾ ਦਾਨ। ਭਾਵ ਤੰਦ ਮਾਤ੍ਰ ਮੰਗੀਏ ਤਾਂ ...]। (ੲ) ਮੰਗੀਏ ਕਰਤਾਰ (ਖੜਤਾਲ) ਤਾਂ ਓਹ ਜਾਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸੋ ਕਰਤਾਰ (ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਦਾਨ) ਦੇ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। [ਸੰਸ:, ਪਦ ਕਰਤਾਲ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਰੂਪ ਹੈ ਕਰਤਾਰ। ਕਰਤਾਲ ਨਾਮ ਹੈ ਖੜਤਾਲ ਦਾ]। (ਸ) ਮੰਗ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਜੋ ਹਰ ਮੰਗ ਮੰਗਿਆਂ ਵਰ ਬੀ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਮੰਗਿਆਂ ਕਰਤਾਰ ਬੀ ਦੇ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਵਰ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਸੰਸਾਰਕ ਵਿਭੂਤੀ ਦਾ ਵਰ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਕਰਤਾ ਪਦ=ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਾਲੀ ਪਦਵੀ ਹੈ। [੬]ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। *ਪਾ:—ਰੁਧੂ ਕੀ ਧਾਰ ਐਸੀ ਆਸ ਨਾ ਧਰਤਿ ਹੈ। †ਪਾ:—ਦ੍ਰਿਗਪਾਲ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗਾਈਯਤਿ ਹੈ। ਪਾਇ ਗਹੇ ਤੇਰੇ ਪਾਇਗਹੇ ਪਾਈਯਤਿ, ਕਹੂੰ ਔਰ ਜਾਇ ਗਰਜ਼ਾਇ ਗਰੋ ਪਾਈਯਤਿ ਹੈ[1]। ਐਸੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੀ ਸੁਕਬਿ ਸ਼ਰੰਨ ਤਾਕੇ[2] ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਾਂਕੋ ਜੱਗ ਛਾਈਯਤਿਹੈ[3]। ਗਾਜੀ ਹੂਜੀਯਤਿ ਗਾਜੀਯਤਿ ਜਾਂਕੇ ਦਰਬਾਰ ਘਰ ਬਾਜੀ ਬਾਂਧ ਬਾਜੀ ਲੈਨਿ ਆਈਯਤਿ ਹੈ[4]॥ ੨੨॥ ਸ੍ਵੈਯਾ॥ [5]ਸ਼੍ਰੀਗੁਰਗੋਬਿੰਦ ਖੱਗ ਗਹਨੇ ਅਰਿ ਫੌਜਨਿਕੋ ਇਭ ਸੈਲ ਬਿਭੇਲਹਿ[6]। ਸਾਂਗ ਸੰਭਾਰਿ ਦਈ ਗਜ ਸੀਸ, ਅਸੀਸ ਦਈ ਹਰਿ ਘੂਮਤਿ ਗੈਲਹਿ[7]। ਘਾਇਨ ਤੇ ਭਭਕੇ ਨਿਜ ਸ਼ੋਨਫੁਹਾਰਨਿ ਲੈ ਉਪਮਾ ਛਬਿਫੈਲਹਿ[8]। ਦੋ ਭੁਜ ਹੇਲ ਮਨੋ ਹਨੁਮਾਨ ਹਿਲਾਵਤਿ ਜਾਨਿ ਸੰਜੀਵਨਿ ਸੈਲਹਿ[9]॥ ੨੩॥ ਕਬਿੱਤ॥ ਮਹਾਂਬਾਹੁ ਬਿਰਚ ਬਨੈਤਿ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਅਰਿ ਗਜ ਮਾਰਿ ਡਾਰੇ ਮਾਨੋ ਦਰਖਤ ਹੈਂ[9]। ਭੈਰੋਂ ਔ ਬਿਤਾਲ ਭੂਤ ਕਰਤਿ ਬਿਹਾਰ ਤਹਾਂ[10] ਹਾਰ ਕਰਿਬੇ ਕੋ ਮੂਖੀਪੰਚ ਪਰਖਤਿ ਹੈਂ[11]। [12]ਲਹੂਕੀਚ ਭਰੇ ਗਜਮੋਤੀਲੈ

[1](ਜਦ) ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਪਕੜ ਲਈਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਰਤਬਾ ਪਾ ਲਈਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਹੋਰਥੇ ਜਾਕੇ ਗ਼ਰਜ਼ਮੰਦ ਹੋਈਏ ਤਾਂ ਗਿਰਾਂਊ ਪਾਈਦਾ ਹੈ [ਫ਼ਾ:, ਪਾਂਇਗਾਹ=ਦਰਜਾ, ਮਰਾਤਬਾ। ਗ਼ਰਜ਼ਾਇ=ਗ਼ਰਜ਼ਮੰਦ ਹੋਈਏ। ਅ:, ਗ਼ਰਜ਼=ਲੋੜ]। [2]ਹੇ ਕਵਿ! ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਤੱਕੋ ਜਿਸਦਾ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਗਤ ਤੇ ਛਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। [3]ਜਿਸਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਦ ਗੱਜੀਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ ਕਵਿਤਾ ਕਹੀਦੀ ਹੈ) (ਤਾਂ ਦਾਨ ਸਨਮਾਨ ਐਨਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ) ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ, (ਇਕ) ਘੋੜਾ (ਦਾਨ ਮਿਲਿਆ) ਘਰ ਬੰਨ੍ਹਕੇ (ਇਕ ਹੋਰ) ਘੋੜਾ ਲੈਣ ਆ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। [4](ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰੇਏ ਹਾਥੀ ਦਾ ਰੂਪਕ ਹੈ:-)। [5]ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਪਕੜੀ ਤਾਂ ਵੈਰੀ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਫੌਜਾਂ (ਦੇ ਅੱਗੇ) ਹਾਥੀ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। (ਅ) ਇਭ ਸੈਲ=ਪਹਾੜ ਜਿੱਡਾ ਹਾਥੀ ਅੱਗੇ ਟੋਰਿਆ [ਸੰਸ:, ਇਭ=ਹਾਥੀ]। [6](ਜਦੋਂ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ) ਸਾਂਗ ਸੰਭਾਲੀ ਤੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਖੋਭ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਨੇ (ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ਮਾਨੋ) ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਮੁੜ ਪਿਆ। [ਹਰ=ਹਾਥੀ। ਘੂਮਤਗੈਲਹਿ=ਰਸਤਾ ਮੋੜ (ਗਿਆ)]। [7](ਹਾਥੀ ਦੇ) ਅਪਨੇ ਘਾਵਾਂ ਤੋਂ ਲਹੂ ਐਉਂ ਛੁਟਿਆ ਕਿ ਫੁਹਾਰਿਆਂ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਫੈਲੀ। [8](ਸਾਂਗ ਕੱਢਣ ਵੇਲੇ ਦੀ ਉਪਮਾ:) ਮਾਨੋਂ ਹਨੂਮਾਨ ਅਪਣੀਆਂ ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਘੁਮਾ ਕੇ ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ ਦੇ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਹਨੂਮਾਨ, ਹਾਥੀ ਪਰਬਤ ਹੈ, ਲਹੂ ਦਾ ਫੁਹਾਰਾ ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ। [9]ਆਜਾਨ ਬਾਹੂ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਸਨੱਧਬੱਧ ਹੋਕੇ ਜਦ (ਜੁੱਧ ਵਿਚ) ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦੁਸ਼ਮਨ ਐਉਂ ਮਾਰੇ ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਨੇ ਬ੍ਰਿੱਛ ਤੋੜੇ ਹਨ। (ਅ) ਵੈਰੀ ਤੇ ਹਾਥੀ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਵਾਂਙੂ ਕੱਟੇ। [10]ਭਾਵ, ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ ਓਥੇ। [11]ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਹਾਰ ਪ੍ਰੋਣ ਲਈ (ਕੱਟੇ ਪਏ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ) ਪਰਖਦੇ ਹਨ। [12]ਲਹੂ ਦੇ ਚਿਕੜ ਦੇ ਭਰੇ ਗਜਮੋਤੀ ਗਿੱਧਾਂ ਲੈਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਜਦ ਉਡਦੀਆਂ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ) ਅਗਨ ਰੂਪ ਦੇਖਕੇ ਗਜ-

[[illegible] ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗਾਜਨ ਗੀਧ ਗਰਜੈ ਅਗਨ ਦੇਖੈ ਹਾਸ ਹਰਖਤਿ ਹੋਧਖੇ ਨ ਭਖਤਿ, ਛੂਟ ਧਰਨ ਲਖਾਤ ਮਨੋ ਬਿਥਰੇ ਹੈਂ ਬਾਦਰ ਨਖਤ੍ਰ ਬਰਖਤਿ ਹੈਂ ॥ ੨੪ ॥ ਛਪਯ ਛੰਦ ॥ ਝੂੱਲਤਿ ਅਪਰ ਨਰੇਸ਼ ਪੱਤ੍ਰ ਹੱਥਹਿ ਜਿਮ ਹੱਲੈਂ । ਸੁਖਤਿ ਸਾਗਿਰ ਸਲਲ, ਸੰਕ ਧ੍ਰੁਅ ਧਾਮ ਨ ਚੱਲੈਂ । ਖਲਕ ਖੇਲ ਖਲਭਲਤਿ ਛੁੱਟੈ ਝੁਕਾਹਿ ਤਿਲੋਕ ਮਹਿੰ । ਪਲਕ ਪੇਲ ਗਹਿ ਲੇਤਿ ਹੇਤ ਹੁੰਕਤਿ ਸੁ ਜੰਗ ਮਹਿੰ । ਕਹਿ ਹੰਸਰਾਮ ਸਤਿ ਸਿਮਰਕੈ ਸਕਚ ਰਹਤਿ ਦਿਗਪਾਲ ਤਬਿੰ । ਧਸਮਸਤਿ ਧਰਨ ਦਲ ਭਾਰ ਤੇ ਜੈ ਖਿਰਚਰਾਇ ਗੋਬਿੰਦ ਜਬਿੰ ॥ ੨੫ ॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਬਾਜਤਿ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੇ ਦਿਸ਼ਾਨ ਭੂਪ ਭਹਿਰਤਿ, ਹਾਲਾਡੋਲ ਪਰਤਿ ਕੁਬੇਰ ਹੂੰ ਕੇ ਘਰ ਮੈਂ ਹੋਤ ਹੈ ਅਤੰਕ ਸ਼ਕ ਲੋਕ ਹੂੰ ਮੈਂ ਮਾਨੀ

ਇਹਦਾ ਅਰਥ ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਅੰਕ ੧੨ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਕਾਯਾ ਇਸ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹੇਠ ਤੱਕੋ। ਡੋਲਦੇ ਹਨ ਹੋਰ ਰਾਜੇ ਜਿਵੇਂ ਹਥ ਫੜਿਆ ਪੱਤਾ (ਹਵਾ ਨਾਲ) ਹਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸੁਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਧ੍ਰੂਅ ਦਾ ਅਚਲ ਘਰ ਭੀ ਕਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਡੋਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਖਲਕਤ ਵਿਚ ਖੜਬੜਾਟ ਪੈਂਦੀ ਹੈ (ਤੇ ਉਹ) ਉਠ ਭੱਜਦੀ ਹੈ ਅਰ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਹੀ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ [ਛੁਟ=ਛੁ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ]। ਕਿਲ੍ਹਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਦ ਹੁੰਕਾਰਾ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਤਦੋਂ ਪਲ ਵਿਚ ਮਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। [ਪੇਲ=ਦਬਾ ਲੈਂਦੇ। ਮਾਰ ਲੈਂਦੇ। ਹੁੰਕਤ=ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਾਰਦੇ ਹਨ]। ਤਦੋਂ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ) ਸੱਤਯਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਹੀ ਦਿਗਪਾਲ ਡਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, [ਸਤਿ =ਸਤੁ=ਸਤਯਾ]। (ਅ) ਹੰਸਰਾਮ ਸਤਿ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ......। (ੲ) ਸਤਿ=ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਲਾਂ (ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਤਦ ਭਾਰ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਧਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਗਾਰੇ ਦੇ ਵਜਦਿਆਂ ਦਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਡਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੁਬੇਰ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਲਚਲੀ ਮਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

—ਬਾਕੀ [ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦਾ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਸੰਗ]

ਦੀਆਂ ਹਨ (ਤਾਂ) ਸ਼ਿਵ ਜੀ (ਇਹ ਦੇਖਕੇ) ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। (ਗਿਰਝਾਂ ਗਜ ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇ) ਭੁਲੇਖੇ ਖਾਂਦੀਆਂ ਨਹੀਂ, (ਸੋ ਉਹ) ਛੁੱਟਕੇ ਧਰਤੀ ਵਲ ਡਿਗਦੇ ਹਨ, ਬਿਥਰੇ ਹੋਏ (ਡਿਗਦੇ) ਮੋਤੀ ਐਉਂ ਲਖੀਦੇ ਹਨ ਕਿ—ਮਾਨੋਂ ਬੱਦਲਾਂ ਤੋਂ ਤਾਰੇ ਬਰਸ ਰਹੇ ਹਨ। (ਅ) ਲਹੂ ਵਿਕਲ ਭਰੇ ਗਜ ਮੋਤੀ ਅਣਗਿਣਤ ਗਿਰਝਾਂ ਲੈਕੇ ਘੁਰ ਘੁਰ ਕਰਦੀਆਂ ਅਕਾਸ਼ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ, ਸ਼ਿਵਜੀ ਵੇਖਕੇ ਹੱਸਦੇ ਹਨ, ਰੱਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ (ਗਿਰਝਾਂ) ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਿੱਟ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ, (ਗਿਰਝਾਂ) ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਉਡਦੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮਾਨੋਂ ਫਿਰਦੇ ਹੋਏ ਬੱਦਲ ਹਨ (ਤੇ ਮੋਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਡਿਗਦੇ ਐਉਂ ਲਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਨੋਂ) ਤਾਰੇ ਬਰਸ ਰਹੇ ਹਨ। [ਗਜ ਮੋਤੀ=ਉਹ ਮੋਤੀ ਜੋ ਹਾਥੀ ਦੇ ਮਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਅਗਨ=ਅੱਗ ਵਿਚੋਂ ਅਥਵਾ ਅਨਗਿਨਤ। ਹਰਖਤਿ=ਖੁਸ਼ ਹੋ। ਧੋਖੇ=ਭੁਲੇਖੇ, ਅਥਵਾ ਰੱਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ]।

ਧਤਿ ਰੰਕ ਹ੍ਵੈ ਬਿਭੀਖਨ ਸੇ ਡੋਲਤਿ ਡਹਰ ਮੈਂ[1] । ਭੂਮਿ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸੋਂ ਭੂਪਤਿ ਕਹਿਤ ਠਾਂਢੇ ਭੂ ਮੈਂ ਹਮੈਂ ਰਾਖ ਜੋ ਤੁਹਾਰੇ ਆਵੈ ਧਰਮੈਂ[2]।ਅਰਿਨਿ ਕੀ ਰਾਨੀ ਬਿਲਲਾਨੀ ਚਹੈਂ ਪਾਨੀ ਤੋਰੈ ਮੋਤਿਨ ਕੀ ਮਾਲ ਲੈ ਨਿਚੋਵਤੀ ਅਧਰ ਮੈਂ[3] ॥ ੨੬ ॥ ਸ਼ੋਭਾ ਹੂੰ ਕੇ ਸਾਗਰ ਨਵਲ ਨੇਹ ਨਾਗਰ ਹੈਂ, ਬਾਲ ਭੀਮ ਸਮ,ਸ਼ੀਲ ਕਹਾਂ ਲੌ ਗਿਨਾਈਏ[4] । ਭੂਮ ਕੇ ਬਿਭੂਖਨ, ਜੁ ਦੂਖਨ ਕੇ ਦੂਖਨ ਸਮੂਹ ਸੁਖ ਹੂੰ ਕੇ ਮੁਖ ਦੇਖੇ ਤੇ ਅਘਾਈਏ[5]।ਹਿੰਮਤ ਨਿਧਾਨ,ਆਨ ਦਾਨ ਕੋ ਬਖਾਨੈ ? ਜਾਨੈ ਆਲਮ ਤਮਾਮ ਜਾਮ ਆਠੌਂ ਗੁਨ ਗਾਈਏ[6] । ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ! ਭੋਜ ਕੀ ਸੀ ਮੌਜ ਤੇਰੇ ਰੋਜ ਰੋਜ ਪਾਈਏ[7] ॥ ੨੭ ॥ ਸ਼ੀਲ ਰਸ ਸਾਇਰ, ਹਜੀਲੇ ਰਣ ਰੰਗ ਧੀਰ, ਜੰਗ ਜੁਰੇ ਜੈਤਵਾਰ ਕਰਨੀ ਕੁਬੇਰ ਕੀ[8] । [9]ਕਹੈ ਕਵਿ ਕੌਨ, ਤੇਜ

---

[1](ਐਸਾ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਰ ਕਿ ਲੰਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਬੀ ਤੇ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਬਿਭੀਖਨ ਕਾਇਰ ਹੋਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਟੋਲਦਾ । (ਅ) ਡੋਲਦਾ ਤੇ ਧੜਕਦਾ ਹੈ । [2]ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਖੜੇ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ:—ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖ ਲੋ (ਕਿਉਂਕਿ) ਤੁਹਾਡੀ (ਸ਼ਰਨ) (ਜੋ) ਆਵੇ (ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਤੁਸਾਡਾ) ਧਰਮ ਹੈ । (ਅ) ਜੋ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ (ਧਰ—ਮੈਂ) ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ਹਾਂ । [3]ਵੈਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ (ਰੋ ਨਾਲ) ਵਿਲਪਦੀਆਂ ਦੇ (ਹੋਠ ਸੁਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ) ਪਾਣੀ ਮੰਗਦੀਆਂ ਹਨ, (ਪਾਣੀ ਘਬਰਾ ਵਿਚ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ) ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਹੋਠਾਂ ਤੇ ਨਚੋੜਦੀਆਂ ਹਨ । [4]ਸ਼ੋਭਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹੋ, (ਨਿਤ) ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲੇ ਦਾਨੇ (ਯਾ ਛਬੀਲੇ ਹੋ) । (ਭਾਵ ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬੁੱਢਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ), ਭੀਮ ਜਿਹਾ ਬਲ ਹੈ, ਤੇ ਸ਼ੀਲ (ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਮ੍ਰਿਦੁਤਾ) ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । [5]ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੋ, ਦੋਖੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਹੋ, ਵੇਖਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਈਦਾ ਹੈ। [ਸੂਚਨਾ—ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰੁਸਤ ਪਾਠ ਐਉਂ ਸੀ—'ਸਮੂਹ ਸੁਖ ਹੂੰ ਕੇ ਸੁਖ ਦੇਖੇ ਤੇ ਅਘਾਈਏ' । ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਕਲਮ ਉਕਾਈ ਨੇ ਪਾਠ 'ਸੁਖ' ਦਾ 'ਮੁਖ' ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ]। [6]ਹਿੰਮਤ ਦੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਹੋ, ਹੋਰ ਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਵਰ-ਣਨ ਕਰੇ ? (ਉਸ ਨੂੰ) ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਅਠੇ ਪਹਿਰ ਆਪ ਦਾ ਗੁਣ ਗਾਈਦਾ ਹੈ ['ਆਲਮ' ਪਦ ਕਵੀ ਦੀ ਛਾਪ ਬੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ]। [7](ਰਾਜੇ) ਭੋਜ ਵਰਗੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ (ਜੋ ਭੋਜ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਪਰ) ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪਾਈਦੀ ਹੈ । [8]ਸ਼ਾਂਤਰਸ ਦੇ (ਆਪ) ਸਮੁੰਦਰ ਹੋ, ਬੀਰਰਸ ਵਿਚ ਆਪ ਰਣ ਦੇ (ਸਾਰੇ) ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਧੀਰ ਹੋ (ਕਿਉਂਕਿ) ਜੰਗ ਆ ਪਏ ਤੇ (ਸਦਾ) ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਤੇ ਕੁਬੇਰ ਤੁੱਲ ਆਪ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ (ਜੁਧ ਤੇ ਦਾਨ ਦੁਹਾਂ ਵਿਚ)। [ਅ:, ਹਜੀਲ=ਮਰਦਾਨਗੀ, ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਬੀਰ ਰਸ ਤੋਂ]। [9]ਕੇਹੜਾ ਕਵਿ (ਆਪ ਦੇ) ਤੇਜ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੇ ਜੋ ਉਪਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਤੀਕ ਤਪ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਤੇ ਹੇਠਾਂ) ਸਮੁੰਦਰ ਤਕ (ਆਪ ਦੀ) ।] ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫਤੇਹ (ਦੀ ਕੀਰਤੀ) ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ । [ਤੁਅੰਗ=ਤੁੰਗ=ਉੱਚਾ । (ਅ) ਤੁਅੰਗ=ਤਵ, ਤੈਂ=ਤੁਸਾਡਾ]।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਰਨਿਲੌ ਤਪੇ ਤੁਅੰਗ* ਪਾਰਾਵਾਰ ਲਗਿ ਫੈਲੀ ਜੀਤ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਕੀ[1]। ਕਰ ਰਣ ਰੋਸ ਖਲ ਖੰਡਨਿ ਕਟਕ ਕੂਟ, ਦੁੱਜਨ ਦਰੇਰ ਜਗ ਜੀਤ ਜ਼ਿਮੀ ਜ਼ੇਰ ਕੀ[2]। ਤੇਗ ਤ੍ਰਾਸ ਸਾਚੇ ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਜੂ ਤੇਰੋ ਜਸ ਜਗਰ ਮਗਰ ਭੁਏ ਸ਼ੋਭਾ ਗਈ ਮੇਰੁ ਕੀ[3]॥੨੮॥ਦੁੰਦਭੀ ਧੁੰਕਾਰੇ ਬਾਜੇ[4] ਮਾਨੋ ਜਲਧਰ[5] ਗਾਜੇ, ਰਾਜਤਿ ਨਿਸ਼ਾਨ ਭਯ ਭਾਨੁ ਛਿਪੇ ਜਾਤਿ ਹੈਂ[6]। ਹਾਥਿਨਿ ਕੇ ਹਲਕਾ ਹਜ਼ਾਰਨਿ, ਗਨੇ ਕੋ ਹਯ, ਜਟਤਿ ਜਵਾਹਰ ਜੋ ਜਗਮਗ ਗਾਤ ਹੈ[7]। ਕੋਰ ਸਾਜੇ ਜੋਰ ਕਰ ਨਾਲਨ ਕੋ ਸ਼ੋਰ ਸੁਨੇ ਸੰਕਤਿ ਸੁਰੇਸ਼ ਔ ਨਰੇਸ਼ ਬਿਲਖਾਤਿ ਹੈਂ[8]ਹੰਸ ਰਾਮ ਕਹਿਤ ਬਿਰਾਜੈ ਜਿਨ ਭਾਜੇ ਗੁਰਗੋਬਿੰਦ ਕੋ ਮਾਂਗੇਕਵਿਰਾਜ ਚਲੇ ਜਾਤਿ ਹੈਂ[9]†॥੨੯॥ ਸਾਧਨ ਕੋ ਸਿੱਧ ਸ਼ਰਣਾਗਤ, ਸਮਰ ਸਿੰਧੁ,

---

[1]ਪ੍ਰਤਾਪ ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੇ ਅੰਕ ੯ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ। [2]ਜੁੱਧ ਮਦੇ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਕੇ ਖਲਾਂ ਤੇ ਕੂਟਾਂ (ਭਾਵ ਛਲੀਏ ਪਹਾੜੀਆਂ) ਦੇ ਲਸ਼ਕਰਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡ ਸੁਟਿਆ, ਦੁਰਜਨਾਂ (ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਂ) ਨੂੰ ਦਰੇੜ ਕੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤਾਬੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। (ਅ) ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਬੀਰ ਰਸ ਧਾਰਕੇ ਖਲਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡਿਆ ਹੈ ਕਟਕਾਂ (ਲਸ਼ਕਰਾਂ ਨੂੰ) ਕੁੱਟਿਆ ਹੈ, ਦੁਰਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰੜਿਆ ਹੈ, ਜਗ ਜਿੱਤਕੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤਾਬੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। [3]ਹੇ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇਰੀ ਤੇਗ਼ ਦਾ ਡਰ ਤੇ ਤੇਰਾ ਜਸ (ਦੋਵੇਂ ਐਸੇ) ਜਗ ਮਗਾ ਉਠੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਸੁਮੇਰ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, [ਜਗਰ ਮਗਰ=ਜਗ ਮਗ, ਰੋਸ਼ਨ]। [4]ਦੁੰਦਭੀ ਧੁੰਕਾਰਦੀ ਤੇ ਵਜਦੀ ਹੈ (ਐਸੀ ਕਿ)। (ਅ) ਦੁੰਦਭੀ ਤੇ ਵਾਜੇ ਧੁੰਕਾਰਦੇ ਹਨ। [5]ਬੱਦਲ। [6]ਝੰਡਿਆਂ ਦੇ ਫਹਿਰਾਉਣ ਨਾਲ ਡਰ ਖਾਕੇ ਸੂਰਜ ਹੁਰੀਂ ਛੁਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। [7]ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਨਗ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਨ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਗਿਣੇ ਹੀ ਕੌਣ ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਜੜਾਊ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਜਗਮਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ [ਅ:, ਹਲਕ੍ਹ=ਨਗ। ਅਦਦ]। [8](ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ) ਕਤਾਰਾਂ ਜੁੜਕੇ (ਜਦੋਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾਅਲਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਸੁਣਕੇ (ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ) ਰਾਜੇ ਘਾਬਰਦੇ ਹਨ ਤੇ (ਸੁਰਗਾਂ ਦਾ) ਇੰਦਰ ਡਰਦਾ ਹੈ। (ਅ) 'ਕਰਨਾਲਨ' ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਤੋਪ ਦਾ ਅਰਥ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਉਸ ਨੂੰ ਖੰਡਦੀ ਹੈ। (ੲ) ਕਰਨਾਇ=ਨਰਸਿੰਘਾ ਅਰਥ ਬੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। [9]ਹੰਸ ਰਾਮ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ (ਹੇ ਸੁਰੇਸ਼ੋ ਨਰੇਸ਼ੋ) ਟਿਕੇ ਰਹੋ ਡੋਲੋ ਨਾ (ਇਹ ਫੌਜ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਕੇ ਆਈ ਇਹ ਤਾਂ; ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਦਾਨ ਲੈਕੇ ਕਵੀ ਰਾਜ (ਘੋੜੇ ਹਾਥੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ) ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

*ਪਾ:-ਤਪੇ ਤਨ ਅੰਗ=ਭਾਵ ਆਪ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤੇਜ। †ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰੇ ਮੁਬਾਲਗੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਆਪ ਅਤਿ ਕਰਦੇ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਾਨ ਦੇਂਦੇ ਸੇ। ਮਹਾਂਭਾਰਥ ਦੇ ਇਕ 'ਕਰਨ ਪਰਬ' ਦਾ ਉਲਥਾ ਕਰਨ ਤੇ ਇਹੋ ਕਵੀ ਆਪ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਰਬ ਦੇ ਉਲਥੇ ਦਾ ਇਨਾਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੱਯਾ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਦੇਖੋ ਪਿਛੇ ਇਸੇ ਰੁਤ ਦੇ ਅੰਸੂ ੨੬ ਅੰਕ ੬ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੂਕ।

ਸੁਧਾਧਰ ਸੁੰਦਰ ਸਰਸ ਪਦਪਾਯੋ ਹੈਂ[1]। ਕੁਲ ਕੋ ਕਲਸ[2],ਕਵਿ ਕਾਮਨਾ ਕੋ ਕਾਮਤਰੁ[3],ਕੋਪ ਕੀਏ ਕਾਲ[4], ਕਵੀਯਨਿ ਗੁਨ ਗਾਯੋ ਹੈ। ਦੇਵਨਿ ਮੈਂ, ਦਾਨਵ ਮੈਂ[5],ਮਾਨਵ,ਮੁਨਿਨਿਹੂੰਮੈਂ ਜਾਂਕੋ ਜਸ ਜ਼ਾਹਰ ਜਹਾਨ ਚਲਿਆਯੋ ਹੈ। ਤੇਗ਼ ਸਾਚੋ ਦੇਗ਼ ਸਾਚੋ ਸੂਰਮਾ ਸ਼ਰਨ ਸਾਚੋ, ਸਾਚੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕਹਾਯੋ ਹੈ॥ ੩੦ ॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਬੇਦਿਨ ਮਹਿ ਸ਼ਾਮ ਸੁਨੇ, ਸਿੰਧੁ ਮਰਜਾਦਾ,ਮੇਰੁ ਮੰਡਲ ਮਹੀ ਮੈਂ, ਗੁਰਿਆਈ ਗੁਨ ਗਾਏ ਹੈਂ[6]। ਸ਼ਰਮ ਕੇ ਸਾਗਰ, ਸਪੂਤਨਿ ਕੇ ਸਿਰਮੌਰ, ਸੁੰਦਰ ਸੁਧਾਧਰ ਸੇ ਸੁੰਦਰ ਗਨਾਏ ਹੈਂ[7]। ਰਚਨ ਮੈਂ ਦਾਨ ਬਾਨਿ ਬਾਨੀ ਹਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਸੀ[8], ਬਿਦਤ ਬਿਨਯ ਬਡੇ ਬੰਸ ਚਲਿ ਆਏ ਹੋ[9]।ਤੇਜ ਕੇ ਤਰਨਿ[10] ਤਰਵਾਰ ਕੇ ਪਰਸਰਾਮ[11] ਗੁਰਨਿ ਮਾਂਹਿ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕਹਾਏ ਹੋ॥ ੩੧ ॥ ਸੁੰਦਰ ਅਨੰਗ, ਕਿਧੋਂ ਚਪਲ ਕੁਰੰਗ ਸਮ,ਗਰੁੜ ਕੇ ਸੰਗ ਚਲਿ ਆਗੇ ਹੀ ਕੋ ਚੇਤ ਹੈਂ[12]। ਪਵਨ ਕੋ ਪਾਛੇ ਕਰਿ,ਮਨ ਕੋ ਗਵਨ ਹਰਿ, ਦੌਰ ਮੈਂ ਪਲਕ ਮਾਂਹਿ ਫਾਂਧ ਜਾਹਿ ਸੇਤ ਹੈਂ[13]।

---

[1]ਸ਼ਰਨਾਗਤ ਸਾਧਕਾਂ ਦੀ ਅਧਸਿੱਧਿ ਹੋ (ਸਿੱਧੀਦਾਤਾ ਹੋ) ਜੁੱਧ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹੋ, ਸੁੰਦਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ਹੈ, ਭਾਵ ਆਪ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਿਸ਼ਕਲੰਕ ਹੈ। [2]ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ। [3]ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਨ ਲਈ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਹੋ। [4]ਕੋਪ ਕੀਤਿਆਂ ਕਾਲ ਰੂਪ ਹੋ। [5]ਦੈਂਤਾਂ ਵਿਚ। [6]ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮ, ਮਿਰਯਾਦਾਂ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦ੍ਰ, ਪ੍ਰਿਥ਼ੀ ਦੇ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਸੁਮੇਰੂ (ਅਸਾਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਸੁਣੇ ਹਨ), (ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ) ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੀ) ਅਧਿਕ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਗਾਏ ਗਏ ਹੋ। ਭਾਵ ਗਯਾਨ, ਮਿਰਯਾਦਾ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮਤਾ ਤੇ ਅਡੋਲ ਉੱਚਤਾ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੀ ਅਧਿਕ ਹੋ। (ਅ) ਵੇਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਾਮ (ਵੱਡਾ) ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਆਪਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਗਯਾਨ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਹਨ,ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਨੇ ਆਪਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਵਿਚ ਮਿਰਯਾਦਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਹਨ। [7]ਸੋਹਣੇ ਚੰਦ ਤੋਂ ਸੁਹਣੇ ਗਿਣੇ ਗਏ ਹੋ। [‘ਸੁੰਦਰ’ ਕਵੀ ਦੀ ਛਾਪ ਵੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ] [8]ਬਾਣੀ ਰਚਨ ਵਿਚ (ਬਾਨੀ=) ਸਾਰਦਾ ਹੋ ਤੇ ਦਾਨ ਹਰੀ ਚੰਦ ਵਾਂਙੂ (ਦੇਂਦੇ ਹੋ)। (ਅ) ਰਚਨਾ (ਰਚਨ ਵਿਚ ਬਾਨੀ=) ਸ਼ਾਰਦਾ ਤੁੱਲ ਹੋ, ਬਾਣਾਂ (ਵਿਚ ਰਾਮ ਹੋ) ਦਾਨ ਵਿਚ ਹਰੀ ਚੰਦ ਹੋ। [9]ਵਡੇ ਬੰਸ (ਭਾਵ ਗੁਰੂ ੧ ਵਾਲੀ) ਵਿੱਚੋਂ ਚਲੇ ਆਏ ਹੋ (ਫਿਰ ਆਪ ਦੀ) ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਿਦਿਤ ਹੈ। [10]ਤੇਜ ਦੇ ਸੂਰਜ ਹੋ। [11]ਪਰਸਰਾਮ (ਜਿਵੇਂ ਕੁਹਾੜੇ ਚਲਨ ਵਿਚ ਤਿਵੇਂ ਆਪ) ਤਲਵਾਰ (ਚਲਨ ਵਿਚ ਸਿੱਧ) ਹੋ। [12]ਕਾਮ ਵਰਗੇ ਸੁਹਣੇ ਹਰਨ ਵਰਗੇ ਚੰਚਲ (ਆਪ ਦੇ ਘੋੜੇ ਹਨ) ਗਰੁੜ (ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨਾਲ ਚੱਲੇ (ਤਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ) ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਵੇਖੇਗਾ। [13]ਪੌਣ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਸੁੱਟਕੇ ਮਨ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਹਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਦੌੜ ਵਿਚ ਪੁਲ ਨੂੰ ਪਲ ਵਿਚ ਟੱਪ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰਵਿ ਰਥ ਚਢਤਿ ਉਤਰ ਜਾਤਿ ਪਾਹੀ ਲੀਏ ਮੇਰੇ ਏਕ ਦੇ ਅਨੇਕ ਸਾਜਨ ਸਮੇਤ ਹੈਂ[1]। ਐਸੇ ਬਾਜੀ ਦੇਖੀਐ ਨਾ ਕਹੂੰ ਤੀਨ ਭਵਨ ਮੈਂ* ਕਵਿਨਿ ਕੌ ਜੈਸੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇਤਿ ਹੈਂ[2] ॥੩੨॥ ਸੈਯਾ॥ ਹੂਰਨਿ ਕੌ ਨਰ ਸੂਰ ਮਿਲੇ ਬਰ, ਚੌਸਠ ਜੋਗਨਿ ਸੈਨ ਅਘਾਈ[3]। ਦੇਤਿ ਅਸੀਸ ਸਭੈ ਮਿਲਿ ਜੰਬੁਕ[4], ਗੀਧਨਿ ਤੇ ਰਣਭੂਮ ਸੁਹਾਈ[5]। ਛਾਡਿ ਸੁਹਾਗ ਲੀਏ ਬਿਧਵਾ ਇਕ ਬੈਰਨ ਕੀ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਦੁਖਦਾਈ[6]। ਖੰਗ ਗਹੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇਹਰਿ ਨਾਰਦ ਕੇ ਘਰ ਹੋਤਿ ਵਧਾਈ[7] ॥੩੩॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਆਵਤਿ ਨ ਤੀਰ ਤੀਰ, ਮਾਨ ਨ ਕਮਾਨ ਕਰੈ[8], ਗੋਲਨ ਕੀ ਗੂੰਦ ਦੂੰਦ ਬੂੰਦ ਮਨੋ ਬਾਰ ਹੈਂ[9]। ਛੀਨ ਬਰਛੀਨ ਲੇਯ, ਸੈਹਥੀ ਹੈ ਕੋ ਟਿਕ, ਕਟਾਰਨ ਕੋ ਬੀਰ ਅਤਿ ਬੈਠੀ ਬਰ-ਦਾਰ ਹੈਂ[10]। ਛੁਰੀ ਨ ਛੁਹਤਿ, ਗੁਰਜਨ ਹੂੰ ਕੀ ਗੁਰਜ ਨ[11], ਬਰ ਤਬਰਨਿ ਕੌ ਨਿਵਾਰਤਿ ਨਿਹਾਰ ਹੈਂ[12]। ਸੈਨਾ ਆਰ ਘਾ ਕੀਏ, ਕਹਾਂ ਕਹੂੰ ਸੁਹਾ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਕਰ ਐਸੀ ਬਾਂਕੀ ਤਰਵਾਰ ਹੈਂ[13] ॥੩੪॥ ਨਿਕਸਤਿ ਮਯਾਨ

---

[1]ਸੂਰਜ (ਆਪਣੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ) ਰਥ ਤੇ (ਦਿਨੇ) ਚੜ੍ਹਕੇ ਰਾਤੀਂ ਉਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ (ਐਸੇ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਰਥ) ਇਕੋ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਐਸੇ (ਰਥ) ਸਾਜਾਂ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕ ਹਨ। [2]ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਐਸੇ ਘੋੜੇ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀਦੇ ਜੈਸੇ ਘੋੜੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। [3]ਹੂਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਰਮੇ ਮਨੁੱਖ ਵਰ ਮਿਲ ਗਏ, ਚੌਹਠ ਜੋਗਣੀਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਰੱਜ ਗਈ। [4]ਸਾਰੇ ਗਿੱਦੜ ਮਿਲਕੇ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। [5]ਗਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਰਣਭੂਮੀ ਸੁਹਾ ਗਈ। [6](ਜਿਨ੍ਹਾਂ) ਨੂੰ ਸੁਹਾਗ ਛੱਡਣਾ ਪਊ ਤੇ ਬਿਧਵਾਪਨ ਲੈਣਾ ਪਊ ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਅ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਹਾਗ (ਦਾ ਵੇਸ) ਛੱਡਕੇ ਬਿਧਵਾ (ਦਾ ਵੇਸ) ਲੈਣਾ ਹੈ। [7]ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਤਲਵਾਰ ਪਕੜਿਆਂ ਨਾਰਦ ਦੇ ਘਰ ਵਧਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਵਹੁਟੀ ਦਾ ਨਾਂ ਕਲਹਾ ਹੈ)। [8]ਤੀਰ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਕਮਾਨ ਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। [9]ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਬੁਛਾੜ ਮਾਨੋ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਹਨ। [ਗੂੰਦ= ਇਕੱਠ ਰੂਪ ਬੁਛਾੜ। (ਅ) ਗੂੰਜ। ਦੂੰਦ=ਦ੍ਵੰਦ=ਜੰਗ]। [10]ਬਰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਛੀਨ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਖੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੈਹਥੀ ਨੂੰ ਕੀ ਟਿਕਾਉ (ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ)? ਵਡੇ ਬੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਟਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਪਰ ਲਈ (ਤਯਾਰ) ਬੈਠੀ ਹੈ [ਬਰਦਾਰ=ਚੱਕਣ ਵਾਲੀ, ਚੱਪਣ ਵਾਲੀ]। [11]ਛੁਰੀ (ਨੇੜੇ) ਨਹੀਂ ਛੁਹੰਦੀ, ਗੁਰਜਾਂ ਦਾ ਬੀ ਵੇਗ (ਗੁਰੇਜ+ਨ=) ਵਡਿਆਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। [12]ਵੱਡੇ ਕੁਹਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰੇ ਸੁੱਟਦੀ ਦੇਖੀਦੀ ਹੈ, [ਵਾ:, ਤਬਰ=ਕੁਹਾੜਾ]। [13]ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਐਸੀ (ਬਾਂਕੀ) ਤਲਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਵੈਰੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਘਾ ਕੇ ਸਫਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ (ਉਸ ਦੀ ਹੋਰ ਉਪਮਾ) ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਾਂ। [ਸੁਹਾ=ਸੁਹਾਵਣੀ ਏ ਦਿੱਤੀ, ਸਫਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ]। *ਪਾ:—ਭਵਨਨ ਮੈਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੈ ਹੀ ਛਟਾ ਘਨ ਮਸਾਨ* ਤੈ ਹੀ, ਕਾਲ ਜੀਹ ਲਹਿ ਲਹਿ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹਲਿ ਹਲਿ[੧]। ਲਾਗੀ ਅਰਿ ਗਰ ਗੇਰੈ ਧਰ ਪਰ ਧਰ ਸਿਰ, ਧਰਤਿ ਨ ਧੀਰ ਚਾਰੋਂ ਚਕਿ ਪਰੈ ਚਲਿ ਚਲਿ[੨]। ਕੌਨ ਰਹੈ ਠਾਂਢੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ! ਆਪ ਆਗੇ ਜਲ ਥਲ ਉਥਲ ਪਥਲ ਹੋਇ ਥਲਿ ਥਲਿ[੩]। ਭਾਜੈਂ ਬਿਨ ਵੇਰ, ਨੇਰ ਕਰੈਂ ਨ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਹੇਰਿ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਮ ਸ਼ੇਰ ਤੇਰੀ† ਪਲ ਪਲ[੪]‡ ॥ ੩੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ ਕਵੀਅਨਿ ਕੇ ਕਬਿੱਤ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੫੧ ॥

੫੨. [ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਕਬਿੱਤ]।

॥ਦੋਹਰਾ॥ਬਾਵਨ ਕਵੀ[੫] ਹਜ਼ੂਰ ਗੁਰ ਰਹਿਤ ਸਦਾ ਹੀ ਪਾਸ। ਆਵੈਂ ਜਾਹਿ ਅਨੇਕ ਹੀ, ਕਹਿ ਜਸ,ਲੈਂ ਧਨ ਰਾਸ ॥੧॥ ਤਿਨ ਕਵੀਅਨਿ ਬਾਨੀ ਰਚੀ ਲਿਖਿ ਕਾਗਦ ਤੁਲਵਾਇ। ਨੌ ਮਣ ਹੋਏ ਤੋਲ ਮਹਿਂ ਸੂਖਮ[੬] ਲਿਖਤ ਲਿਖਾਇ ॥ ੨ ॥ 'ਵਿੱਦਯਾਧਰ' ਤਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਨਾਮ ਧਰਯੋ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤ। ਨਾਨਾ ਬਿਧਿ ਕਵਿਤਾ ਰਚੀ ਰਖਿ ਰਖਿ ਨੌ ਰਸ ਰੀਤਿ§ ॥੩॥ ਮਚਯੋ ਜੰਗ ਗੁਰ ਸੰਗ ਬਡ ਰਹਯੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸੋ ਬੀਚ[੭]। ਨਿਕਸੇ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਤਜਯੋ¶ ਲੁਟਯੋ ਪੁਨ ਮਿਲਿ ਨੀਚ[੮]॥ ੪॥ ਪ੍ਰਥਕ ਪ੍ਰਥਕ ਪੱਤ੍ਰੇ ਹੁਤੇ ਲੁਟਯੋ ਸੁ ਗ੍ਰੰਥ ਬਖੇਰ[੯]। ਇਕ ਥਲ ਰਹਯੋ ਨ, ਇਮ ਗਯੋ ਜਿਸ ਤੇ ਮਿਲਯੋ ਨ ਫੇਰ ॥੫॥ ਬਾਹਠ ਪੱਤ੍ਰੇ ਕਹੂੰ ਤੇ ਰਹੇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਮਾਂਹਿ।ਤਿਨ ਤੇਂ ਲਿਖੇ ਕਬਿੱਤ ਇਹੁ ਗੁਰ ਜਸੁ ਬਰਨਯੋ ਜਾਂਹਿ ॥੬॥ ਕਿਤਿਕ ਲਿਖੋਂ ਆਗੇ ਅੰਵਰ ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੋਤ।

---

[੧]ਮਸਾਨ ਵਿਚੋਂ ਐਉਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, (ਅਥਵਾ) ਕਾਲ ਦੀ ਜੀਭ ਹਲ ਹਲਕੇ ਲਹਿ ਲਹਿ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। [ਮਸਾਨ=ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਖੋਲ। ਮਸਾਨ=ਮਿਆਨ]। [੨]ਲਗਦੀ ਹੈ ਜਦ ਵੈਰੀ ਦੇ ਗਲੇ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡੇਗ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਧੜ ਤੇ ਸਿਰ ਨੂੰ, (ਵੈਰੀ ਫਿਰ) ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਧਾਰਦਾ, ਚਹੁੰ ਚੱਕਾਂ ਵਿਚ ਹਲਚਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਭਾਵ ਭੱਜ ਉਠਦੇ ਹਨ)। [੩]ਜਲ ਦੇ ਥਾਉਂ ਉਲਟ ਕੇ ਥਲ ਹੋ ਗਏ ਜੋ ਥਲ ਸਨ ਓਹ ਪਥਲ (ਪਯ+ਥਲ=ਪਾਣੀ ਦੇ ਥਲ) ਹੋ ਗਏ। [੪](ਕਵੀ) ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਕਿ ਵੈਰੀ ਭੱਜਦੇ ਹਨ ਛੇਤੀ, ਨੇੜੇ ਨਾਂ ਢੁੱਕਦੇ, ਤੇਰੀ ਸ਼ੇਰ ਵਰਗੀ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਪਲ ਪਲ ਵਿਚ ਦੇਖਕੇ। (ਅ) ਪਲ ਪਲ ਕਰਦੀ=ਲਿਸ਼ਕਦੀ। [੫]ਬਵੰਜਾ ਕਵੀ। [੬]ਬਰੀਕ। [੭](ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਦੇ) ਵਿਚ। [੮]ਨੀਚਾਂ ਨੇ। [੯]ਬਿਖਰ ਗਿਆ।

*ਪਾ:-ਮਸਾਨ। †ਪਾ:-ਟੇਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਤੇਰੀ ਸਮ ਸ਼ੇਰ। ‡ਇਹ ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰਤ ਰੰਗਲੀ ਟੀਕਾ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਵਿਚ ਭੀ ਦਿਤਾ ਹੈ। §ਪਾ:-ਰੀਤ। ¶ਪਾ:-ਅਤਿ ਦਪੁਰਾ ਹੈ।

ਚਿਤ ਲਾਇ। ਗੁਰਜਸ ਤੇ ਉਚਟਹੁ ਨਹੀਂ[1] ਚਤੁਰ ਪਦਾਰਥ ਦਾਇ[2] ॥੭॥

ਕਬਿੱਤ ॥ ਅਨੰਦ ਦਾ ਵਾਜਾ ਨਿਤ ਵੱਜਦਾ ਅਨੰਦਪੁਰਿ, ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸੁਧਿ ਭੁੱਲਦੀਏ ਨਰਨਾਹ ਦੀ[3]। ਭੌ ਭਯਾ ਬਿਭੀਛਨੇ ਨੂੰ ਲੰਕਾਗੜ੍ਹ ਵੱਸਣੇ ਦਾ, —ਫੇਰ ਅਸਵਾਰੀ ਆਂਵਦੀ ਏ ਮਹਾਂਬਾਹੁ ਦੀ[4]—। ਬਲ ਛਡ ਬਲਿ[5] ਜਾਇ ਛਪਿਆ ਪਤਾਲ ਬਿਚ, ਫਤੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਜੈਂਦੇ ਦ੍ਵਾਰ ਦਰਗਾਹ ਦੀ[6]। ਸਵਣ ਨ ਦੇਂਦੀ ਸੁਖ ਦੁੱਜਨਾ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਨੌਬਤ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ॥ ੮ ॥ ਉਪਰ ਨਰੇਸ਼ ਹੂੰ ਕੀ, ਹੋਹਿ ਸ਼ੁਭ ਬੇਸ਼ ਹੂੰਕੀ, ਕਾਸ਼-ਮੀਰ ਦੇਸ਼ ਹੂੰ ਕੀ ਭਰੀ ਆਨ ਧਾਮਰੀ[7]। ਬੁਨੀ ਕਾਰੀਗਰਭਾਰੀ,ਕਰੀਖੂਬ ਗੁਲਕਾਰੀ,ਪਹਿਰੇਂ ਭਿਖਾਰੀ, ਮੋਲ ਪਾਵੈਂ ਲਾਖਦਾਮਰੀ[8]। ਸੀਤ ਹੂੰਕੋ ਜੀਤ ਲੇਤਿ,ਐਸੀ ਸ਼ੋਭਾਦੇਹ ਦੇਤਿਮੰਗਲ ਸੁਕਬਿ ਜਸੋਂਕਨ੍ਹੱਯਾ ਜੀ ਕੀ ਕਾਮਰੀ[9]। ਸ਼ਯਾਮ, ਸੇਤ, ਪੀਰੀ*, ਲਾਲ, ਜ਼ਰਦ, ਸਬਜ਼ ਰੰਗ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੋਬਿੰਦ ਐਸੀ ਦੇਤਿ ਮੌਜ ਪਾਮਰੀ[10] ॥ ੯ ॥ ਚਢਤਿ ਹੀ ਬਾਜੀ ਚਢੇ ਗਾਢੇ ਗਢ

---

[1]ਗੁਰੂ ਜਸ (ਦੇ ਸੁਣਦਿਆਂ) ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋਵੋ। [2]ਜੋ (ਜਸ) ਕਿ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ। [3]ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [4]ਬਿਭੀਖਣ ਨੂੰ ਲੰਕਾ ਗੜ੍ਹ ਵੱਸਣ ਦਾ ਡਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਬਾਹੁ ਜੀ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ਫੇਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਕਿ ਅੱਗੇ ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਕੱਢਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਗਏ ਸਨ, ਹੁਣ ਮਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਦੇਣ ਨਾ ਆ ਰਹੇ ਹੋਣ [ਮਹਾਂਬਾਹੁ=ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਦੇਖੋ ਅੰਕ ੧੦ ਇਸੇ ਅੰਸੂ ਦਾ]। (ਅ) ਮਹਾਂਬਾਹੁ ਦਾ ਅਰਥ ਬਹੁਤੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ ਕਰਕੇ 'ਰਾਵਣ' ਬੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰੰਤੂ ਇਕ ਤਾਂ ਰਾਵਣ ਨਾਲ ਉਪਮਾ ਦੇਣੀ ਅਜੋਗ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਬਿਭੀਖਣ ਨੂੰ ਕਵੀ 'ਦੁਜਨਾਂ' ਵਿਚ ਗਿਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ ਜਾਣੀਏ ਕਵੀ ਉਸ ਦੇ ਰਾਖਸ਼ ਹੋਣ ਨੂੰ ਯਾ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰੀ ਦ੍ਰੋਹ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਦੁਜਨਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। [5]ਬਲਿ ਰਾਜਾ ਬਲ ਛੱਡਕੇ। [6]ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਮਿਲੀ ਫਤਹ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਜਿਸ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਦੇ ਦ੍ਵਾਰ ਤੇ ਹੈ। [7]ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ (ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ) ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਉਪਰ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜੋ ਪਹਿਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਬੀ) ਫਬੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ, ਘਰ ਵਿਚ (ਮੰਗਾਕੇ) ਭਰ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ। [8]ਭਾਰੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਉਪਰ ਰੰਗੋ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਕਾਢ ਕੱਢੀ ਹੋਈ, ਲੱਖਾਂ ਰੁਪੱਯੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਵੇ, (ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ) ਭਿਖਾਰੀ ਪਹਿਨ ਰਹੇ ਹਨ। (ਅ) ਜੇ ਭਿਖਾਰੀ ਪਾਵੇ ਤਾਂ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। [9]ਮਾਨੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਕੰਬਲੀ ਹੈ। [10]ਗੁਰੂ ਜੀ ਐਸੀਆਂ ਪਾਮਰੀਆਂ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ। [ਹਿੰ:, ਪਾਮਰੀ=ਦੁਪੱਟਾ। ਸੰਸ: 'ਪ੍ਰਾਵਾਰ:'=ਉਪਰਲਾ ਕਪੜਾ ਯਾ ਚੋਗਾ। ਇਸ ਕਬਿੱਤ ਵਿਚ ਜੋ ਵਜਾਖਜਾ ਆਈ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਸਨ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਜਾਮੇਵਾਰ ਉਣੀ ਹੋਈ ਗੁਲਕਾਰੀ ਦੇ ਬੜੇ ਕੀਮਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਸ ਛੰਦ ਵਿਚ ਪਾਮਰੀ ਨੂੰ ਉਪਮਾ ਕੰਬਲੀ ਨਾਲ ਦਿਤੀ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ 'ਉਤੇ ਲੈਣ ਦਾ ਕਪੜਾ'=ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਹੀ ਠੀਕ ਭਾਵ ਹੈ]। *ਪਾ:-ਪੀਠੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚਾਹਬੇ ਕੋ,ਦਾਹਿਬੇ ਕੋ ਦੁੱਖ ਰੀਝੈ ਬਰ ਜਸੋਂ ਭਵਾਨੀਕੋਂ¹।ਆਵਤਿ ਹੀ ਦਾਵੀ ਛਾਤੀ ਦਾਵੀ ਛਿਤ ਪਾਲਨਿ ਕੀ ਰਜ ਕੋ ਕਰੱਯਾ ਉਨ ਹੀ ਕੀ ਰਜਧਾਨੀ ਕੋ*²। ਮਹਾਂਬਾਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਰਥ ਜਿਉਂ ਭਾਰਥ ਕੋ ਜੀਤ ਲੇਤਿ ਬਸੁਧਾ ਬਿਗਾਨੀ ਕੋ³। ਪਾਗ ਹੂੰ ਕੋ ਬਾਂਧਬੇ ਕਛੂੰਕ ਦਿਨ ਪਾਛੇ ਸੀਖਸੈ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੁ ਸੀਖਸੈ ਸਿੰਘ†ਬਾਂਧਿਬੋਕ੍ਰਿਪਾਨੀ ਕੋ⁴॥੧੦॥ ਜਾਰੇ ਧ੍ਰੂ ਪਾਯੋ ਹੈ ਅਮਰਪਦ ਸੁਰਲੋਕ, ਨਾਮਾ ਜੂ ਕੇ ਜਾਰੇ ਦੀਓ ਦੇਹੁਰਾ ਫਿਰਾਇ ਜੀ⁵। ਬਿਪਦਾ ਮੈਂ ਲੰਕਾ ਦੀਨੀ ਜਾਰੇ ਤੈਂ ਬਿਭੀਖਨ ਕੋ, ਮੰਗਲ ਸੁ ਕਬਿ ਜਾਚੈ ਮੰਗਲ ਸੁਨਾਇ ਜੀ⁶‡।ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਨਗਨ ਹੋਤਿ§ਜਾਚਯੋ ਸਭਾ ਮਾਂਹਿ ਠਾਂਢੇ,

¹ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ (ਸਿੰਘ) ਤਕੜੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ (ਫਤਹ) ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ, (ਜਗਤ ਦੇ) ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਲਈ ਉਹ ਐਉਂ ਰੀਝਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਿਵ। ਭਾਵ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਉਹ ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ ਹੈ [ਭਵਾਨੀ ਕੋ ਬਰ=ਪਾਰਬਤੀ ਦੇ ਪਤੀ=ਸ਼ਿਵਜੀ। ਸ਼ਿਵ= ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ]। ²ਦਾੜ੍ਹੀ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਸਾੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨੂੰ (ਰਜ=) ਧੂੜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ³ਲੰਮੇ ਭੁਜਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਦੇ ਸਿੰਘ) ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਐਉਂ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਅਰਜਨ ਨੇ ਭਾਰਥ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ। ⁴ਪਗ ਬੰਨ੍ਹਣੀ ਤਾਂ ਸਿੰਘ (ਬੱਚਾ) ਕੁਛ ਦਿਨ ਮਗਰੋਂ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਬੰਨ੍ਹਣੀ ਪਹਿਲੋਂ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ। ⁵(ਆਪ ਤੋਂ) ਧ੍ਰੂ ਨੇ ਮੰਗਕੇ ਸੁਰ ਲੋਕ ਵਿਚ ਅਮਰ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ਤੇ ਨਾਮ ਦੇਵ ਦੇ ਜਾਚਣ ਨਾਲ (ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਦਾ) ਦੇਹੁਰਾ ਫੇਰ ਦਿਤਾ। ⁶ਬਿਭੀਖਣ ਬਿਪਤਾ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਮੰਗਣ ਤੇ (ਆਪ ਨੇ) ਲੰਕਾ ਦਿਤੀ ਪਰ ਮੰਗਲ ਕਵਿ ਇਹ ਜਾਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਦਾ ਆਪ ਦੇ ਮੰਗਲ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਰਹਾਂ।

*ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ੬੨ ਪੱਤਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣਕੇ ਥੋੜੇ ਜਹੇ ਕਬਿੱਤ ਦਿੱਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਲੱਗਣੀ ਕਠਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਸਧਾਰਣ ਕਬਿੱਤ ਹੋਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ ਅਕਾਰਣ ਦ੍ਰੋਹ ਕਰਨ ਤੇ ਦੁਖ ਦੇਣ ਦਾ ਹਾਲ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਪਰ ਵੈਰੀਆਂ ਉਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਭੈ ਛਾਉਣ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦਾ ਹਾਲ ਇਸ ਕਬਿੱਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਵਿ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

†ਇਹ ਪਦ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਬਿੱਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਹੀਂ। ‡ਇਥੇ ਮੰਗਲ ਕਵੀ 'ਗੁਰੂ ਕੀਰਤੀ' ਦਾ ਦਾਨ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਵਿ ਮੰਗਲ ਨੇ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸ਼ਲ ਪਰਬ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਸੰਮਤ ੧੭੫੨ ਵੈਸਾਖ ਤ੍ਰੋਦਸ਼ੀ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਕਿਆ, ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਰ ਮੈਂ (ਅਰਬ ਖਰਬ) ਅਤਨੰਤ ਧਨ ਪਾਇਆ। ਇਹ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਬੀ ਓਥੇ ਲਿਖੀ ਹੈ:—ਜੌ ਲੌ ਧਰਨ ਅਕਾਸ਼ ਗਿਰ ਚੰਦ ਸੂਰ ਸੁਰਇੰਦ। ਤੌ ਲੌ ਚਿਰ ਜੀਵੈ ਜਗਤ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ। [ਦੇਖੋ ਪਟਿਆਲਾ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦਾ ਨੰ ੧ ਦਾ ਅੰਕ ੧੧]। §ਪਾ:—ਹੋਨਿ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅੰਬਰ ਲੈ ਅੰਬਰ ਮਹੀ ਪੈ ਰਹੇ ਛਾਇ ਜੀ[1] । ਐਸੋ ਦਾਨ ਦੇਬੇ ਕੌਨ ਕਊ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਔਰ ਕਊ ਨ ਜਾਚੀਏ ਬਿਨਾਂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ ਜੀ ॥੧੧॥
ਅਸੁਰ ਬਿਦਾਰਿਬੇ ਕੋ ਸੁਰਪਤਿ ਪਾਰਿਬੇ ਕੋ, ਭਗਤ ਉਧਾਰਿਬੇ ਕੋ ਮੁਕਤਿ
ਕੀ ਜਰੀ ਹੈਂ[2] । ਅਰਿ ਦਲ ਭੰਜਿਬੇ ਕੋ, ਗਾੜ੍ਹੇ ਗੜ੍ਹ ਗੰਜਿਬੇ ਕੋਂ[3] ਸਭਿ ਸੁਖ
ਸਿੰਜਿਬੇ ਕੋਂ[4] ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਭਰੀ ਹੈ। ਕਰਤਿ ਕਲੋਲ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਕਰ
ਮਾਂਹਿ ਚੱਕ੍ਰ[5] ਸਾਥ ਹੂੰ ਤੇ ਮਾਰਿਬੇ ਕੀ ਬਿਧਿ ਪਰੀ ਹੈ। ਭਤੇ ਕੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਯਹਿ
ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਹੂੰ ਕੀ ਤਬਿ ਹੁਤੀ ਗਦਾ ਅਬਿ ਸ਼ਯਾਮ ਰੰਗ ਭਰੀ ਹੈਂ[6] ॥੧੨॥
ਕੁੰਜ ਕੁੰਜ ਗਲਿਨਿ ਬਜਾਈ ਬਨ ਬਾਂਸਰੀ ਸੀਂ[7] ਉਨਹੀ ਕੇ ਸੰਗ ਸੋਈ
ਸਾਰਦਾ ਕਹਤਿ ਹੈਂ[8] । ਜਮਨਾ ਕੇ ਤਟ ਬੰਸੀ ਬਟ ਕੇ ਨਿਕਟ ਸੋਈ ਤਟ
ਸਤੁਦ੍ਰਵ ਆਨਿ ਸਾਹਿਬੀ ਕਰਤਿ ਹੈਂ[9]। ਦੇਖੇ ਭੂਪ ਭੂਪਨਿ ਕੇ ਭੂਮ ਕੇ ਭਗਤ
ਲੋਗੋ, ਭਾਗ ਧਾ ਭਰੀ ਕੇ ਮੋ ਸੋਂ ਕਹਿਬੇ ਬਨਤਿ ਹੈਂ[10]। ਕਾਨ੍ਹ ਹ੍ਵੈ ਕੇ ਔਤਰਯੋ
ਤੋ ਮੁੱਖ ਹੀ ਰਹੰਤਿ ਲਾਗੀ, ਗੋਬਿੰਦ ਹ੍ਵੈ ਔਤਰਯੋ ਤੋ ਹਾਥ ਹੀ ਰਹਿਤ ਹੈ
॥੧੩॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਅਵਤਾਰ ਆਨਿ ਲੀਨਿ ਆਪ, ਜਾਂਕੇ ਦਰ-
ਬਾਰ ਮਨ ਚਿਤਵੈ ਸੋ ਪਾਈਏ। ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਾਸੀ, ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਨਾਮ ਜਾਂਕੋ
ਜਗ, ਕਰਤਾ ਕਰਨਹਾਰ ਸੋਈ ਦਿਖਰਾਈਏ[11] । ਨੌਮੇ ਗੁਰ ਨੰਦ ਜਗ
ਬੰਦ, ਤੇਗ ਤਯਾਗ ਪੂਰੇ[12] ਮੰਗਲ ਸੁ ਕਬਿ ਕਹਿ ਮੰਗਲ ਸੁਥਾਈਏ[13]* ।

[1]ਅਕਾਸ਼ ਤੁਲ ਕਪੜੇ (ਆਪਦੇ ਬਖਸ਼ੇ) ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ ਤੇ ਛਾ ਗਏ। [2]ਜੜੀ ਬੂਟੀ ਹੈ। [3]ਪੱਕੇ ਕਿਲੇ ਤੋੜਨੇ ਨੂੰ। [4]ਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ। [5]ਇਸ਼ਾਰਾ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚੱਕ੍ਰ ਵਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਚੱਕ੍ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗਦਾ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਇਹ ਛੜੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਰਹੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਵਿ ਇੱਥੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਰੂਪ ਵਰਣਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। [6]ਹੁਣ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸੋਟੀ ਹੈ। [7](ਬਿੰਦ੍ਰਾ) ਬਨ ਦੀ ਕੁੰਜ ਕੁੰਜ ਤੇ ਗਲੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਬਾਂਸਰੀ ਵਜਾਈ ਸੀ। [8]ਸਾਰਦਾ ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹੋ (ਬਾਂਸਰੀ) ਹੀ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ (ਛੜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ)। [9]ਜਮਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜੋ ਬਟ ਹੈ (ਜਿਥੇ ਜੋ) ਬੰਸੀ (ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ) ਉਹੋ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਕੇ ਹੁਣ ਸਾਹਿਬੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। (ਅ) ਬੰਸੀ ਬੱਟ ਦੇ ਨੇੜੇ (ਜੋ ਵਿਚਰਦਾ ਸੀ) ਉਹੋ ਹੁਣ......। [10]ਹੇ (ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਵਿਰਾਜੇ) ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ !) ਤੇ ਹੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ (ਤੇ ਵਿਚਰਦੇ) ਭਗਤ ਜਨੋ (ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ) ਵੇਖੋ ਇਸ ਛੜੀ ਦੇ ਭਾਗ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣੇ ਹੀ ਬਣੇ ਹਨ। [11]ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਉਸੇ ਨੂੰ ਵੇਖੀਦਾ ਹੈ। [12]ਨਾਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਜੋ ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨ ਕਰਨੇ ਯੋਗ ਤੇਗ (ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਮਾਯਾ) ਤਿਆਗਨ ਵਿਚ ਪੂਰੇ। [13]ਮੰਗਲ ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਹੈ। [ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੰਗਲ ਕਵੀ ਕਿਸੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕਵੀ ਨੂੰ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਏਥੇ ਆ ਜਾਓ]। *ਪਾ:—ਦੁਨਾਈਏ।

ਆਨੰਦ ਕੋ ਦਾਤਾ ਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ, ਚਾਹੇ ਜੋ ਅਨੰਦ ਤੌ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਆਈਏ[1] ॥ ੧੪ ॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਦਿੱਜਨ ਕੇ ਦਲ, ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਜਮਾਤ ਦ੍ਵਾਰ, ਬੰਦੀ ਜਨ ਕਿਤਕ ਹੈਂ[2], ਜਗਤ ਮੈਂ ਜਾਹਿ ਕੀ। ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ ਲੇਤਿ ਦੇਤਿ ਲੱਛਨਕੇ ਲੱਛ ਰੋਜ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਸੁਧਿ ਭੂਲ ਜਾਤਿ ਸੁਰਨਾਹਿ ਕੀ[3]। ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਕੋ ਦਾਨ ਮਾਲਮ ਜਹਾਨ ਭਯੋ[4], ਭਿੱਛਕ ਕੀਏ ਹੈਂ ਭੂਪ, ਪਰਵਾਹ ਨ ਕਾਹਿ ਕੀ*। ਬਲਿ, ਬੈਨ, ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਨ ਭੋਜ ਹੂ ਮੈਂ ਮੌਜ ਐਸੀ ਜਾਂਕੀ ਏਕ ਮੌਜ ਨਵ ਰੋਜ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਕੀ[5]॥੧੫॥ਕਬਿੱਤ॥ਰਾਵਨ ਤੇ ਛੀਨਿ ਦਈ ਬਖਸ਼ ਬਿਭੀਖਨ ਕੋ, ਬਾਵਨ ਹ੍ਵੈ ਬਾਂਧਯੋ ਬਲਿ[6] ਜਬਿ ਤੁਮ ਚਾਹੀ ਹੈ। ਕਬਿ ਚਾਰਮੁਖ ਰਚ੍ਯੋ ਥੰਭ ਬੀਚ ਨਰਸਿੰਘ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੂ ਕੀ ਪੈਜ ਪੂਰਨ ਨਿਬਾਹੀ ਹੈ[7]। ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਬਿੰਦ ਰਾਇ ਚਾਹੋ ਤੁਮ ਸੋਈ ਕਰੋ, ਬੂਝਿ ਦੇਖੋ ਬੇਦ ਇਸ ਬਾਤ ਕੇ ਉਗਾਹੀ ਹੈਂ[8]। ਔਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸਭਿ ਲੋਗਨਿ ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੋਂ ਪਰ ਸਾਰੀ ਤੇਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਹੈ ॥੧੬॥ਕਬਿੱਤ॥ ਭਾਵੈਂ ਜਾਇ ਤੀਰਥ ਭ੍ਰਮਤਿ[9] ਸੇਤੁ ਬੰਦ ਹੂੰ ਲੌ, ਭਾਵੈ ਜਾਇ ਕੰਦਰਾ ਮੈਂ ਕੰਦ ਮੂਲ ਖਾਈਏ ।। ਭਾਵੈਂ ਦੇਹਿ ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਦਗਧ ਕਰੇ ਛਾਪੇ ਲਾਇ[10] ਭਾਵੈਂ

---

[1]ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੰਦ ਦੇ ਦਾਤਾ ਹਨ ਜੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਆਓ। [2](ਜਿਸਦੇ) ਦਰ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਦਲ, ਜੋਗੀ ਜੰਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ, ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਜਸ ਗਾਇਕ ਖੜੇ ਹਨ। [3]ਜਗਤ ਵਿਚ ਜਿਸਦੀ ਸ਼ੋਭਾ (ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ) ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ) ਲੈਂਦੇ ਹਨ (ਜਾਚਕ) ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਲੱਖ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਖਕੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [4]ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। [5](ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ) ਬਲਿ, ਬੇਨ, ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਤੇ ਭੋਜ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚ ਓਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈਸੀ, (ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੈ ਤੇ ਅਜ ਕਲ) ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਨੌ ਰੋਜ਼ ਜੈਸੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਹ (ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੀ) ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ [ਨੌ ਰੋਜ਼—ਸਾਲ ਦਾ ਨਵਾਂ ਦਿਨ, ਜੋ ਈਰਾਨੀ ਹਿਸਾਬ ਮੂਜਬ ੨੨ ਮਾਰਚ ਤੇ ਢੁੱਕਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨੌ ਰੋਜ਼—ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਯਾ ਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਦਾ ਦਿਨ]। (ਅ) 'ਨਵੀਂ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਦੇਣ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਮਿਲਦੀ ਹੈ' ਇਹ ਅਰਥ ਭੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। [6]ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਹੋਕੇ ਬੱਧਾ ਬਲਿ ਰਾਜਾ ਨੂੰ। [7]ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਥੰਮ੍ਹ ਵਿਚ ਨਰ ਸਿੰਘ ਕਦੋਂ ਰਚਿਆ ਸੀ (ਪਰ ਤੁਸਾਂ ਨਰ ਸਿੰਘ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ) ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਦੀ ਪੂਰਨ ਪੈਜ ਨਿਬਾਹੀ ਸੀ। [ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੇ ਪਿਉ ਨੇ ਵਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਾ ਮਰਾਂ ਸੋ ਨਰਸਿੰਘ ਉਸਦੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ]। [8]ਵੇਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਉਗਾਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। [9]ਫਿਰੀਏ। [10]ਛਾਪੇ ਲੁਆਕੇ ਦੇਹ ਸਾੜੇ।

*ਪਾ:—ਪਰਵਾਹਿ ਨਾਹਿ ਕਾਹਿ ਕੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਸ਼ੀ ਮਾਂਹਿ ਜਾਇ ਜੋਗ ਲੈ ਬਸਾਈਏ*ਭਾਵੈਂ ਪੂਜੋ ਦੇਹੁਰੇ ਦਿਵਾਲੈ ਸਭਿ ਜੋਗ ਹੂੰਕੇ,ਭਾਵੈਂ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਭੇਖ ਮੈਂ ਫਿਰਾਈਏ। ਜੌ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਮਨ-ਸਾ ਕੋ ਮੰਗਲ ਤੁਰਤ ਫਲ[੧] ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਕੀ ਏਕ ਮੌਜ[੨] ਹੂੰ ਮੈਂ ਪਾਈਏ ॥੧੭॥ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਾਰ ਪਾਰ, ਵਿੱਚ ਮਹੀ ਮੰਡਲ ਦੇ, ਜੈਂਦਾ[੩] ਜਸ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਸੱਭੇ ਲੋਕ ਗਾਂਵਦੇ। ਸੇਂਵਦੇ ਭਿਖਾਰੀ ਸੋਈ ਹੋਂਦੇ ਨੀ ਹਜ਼ਾਰੀ[੪] ਹੁਲ, ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਪੜ੍ਹਿਕੇ ਕਬਿੱਤ ਨੀ ਸੁਨਾਂਵਦੇ। ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਬਰਨ ਖਟ ਦਰ-ਸ਼ਨ ਜੈਂਦੇ ਦ੍ਵਾਰ 'ਮੰਗਲ ਸੁ ਕਬਿ' ਮਨ ਇੱਛਾ ਫਲ ਪਾਂਵਦੇ। ਵੇਖੀਂ ਬਲ ਵਾਂਗੂੰ ਕੋਈ ਛਲੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਇਕ ਲੈ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਲੇਵਣੇ ਨੂੰ ਆਂਵਦੇ[੫] ॥੧੮॥ ਤੇ ਸੌ ਬੈਰ ਬਾਂਧਿ ਬੈਰੀ ਧੀਰ ਨ ਧਰਤਿ ਕਹੂੰ, ਧੌਂਸਾ ਕੀ ਧੁੰਕਾਰ ਧਰਾਧਰ ਧਸਕੱਤਿ ਹੈਂ[੬]†। ਦਲ ਕੇ ਚਲਤਿ ਮਹਿ ਹਾਲਤਿ[੭], ਹਲਤਿ ਕੋਲ, ਕੂਰਮ ਕਹੋਲ[੮],ਫਨੀਫਨਿ ਨ ਸ਼ਕੱਤਿਹੈਂ[੯]ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਤੇਰੇ ਭੁਯਭੀਤ ਭਾਰੀ ਭੂਪ ਸਸਕੱਤਿ ਹੈਂ[੧੦]। ਹੋਤਿ ਭੁਮਰਾਲ[੧੧],ਦਿਗਪਾਲ ਪਾਇਮਾਲ ਹੋਤਿ[੧੨], ਹਲਕੇ ਹਹੋਲ ਹਾਥੀ ਮਾਥੇ ਮਸਕੱਤਿ ਹੈਂ[੧੩]‡ ॥ ੧੯ ॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਮਹਾਂਬਾਹੁ ਬੀਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ

[੧]ਹੇ ਮੰਗਲ ਕਵੀ ਜੇ ਤੂੰ ਭਾਵਨੀ ਦਾ ਤੁਰਤ ਫਲ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ। [੨]ਬਖਸ਼ਿਸ਼। [੩]ਜਿਸ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦਾ। [੪]ਭਿਖਾਰੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੀ। [੫]ਹੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ! ਵੇਖੀਂ ਮਤਾਂ ਕੋਈ (ਦਾਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ) ਬਲ ਵਾਂਗੂੰ ਤੁਸਾਨੂੰ ਛਲ ਨਾ ਜਾਵੇ (ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਤਾਂ ਯਾਚਕ ਇਕ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਏਥੇ) ਇਕ ਲੈ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਲੈਣ ਨੂੰ ਹੋਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਭਾਵ ਅਨੰਤ ਯਾਚਕ ਹਨ। [ਸੂਚਨਾ—ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਕੇਵਲ ਦਾਨ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਮਾਤ੍ਰ ਦਾ ਲੈਣਾ]। [੬]ਨਾਲ ਪਹਾੜ ਕੰਬਦੇ ਹਨ। [੭]ਫੌਜ ਦੇ ਟੁਰਿਆਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਹਿਲਦੀ ਹੈ। [੮]ਹਿਲਦਾ ਹੈ ਸੂਰ ਤੇ ਕੱਛੂ ਨੂੰ ਘਬਰਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਕਹੋਲ—ਕਾਹਲ, ਘਬਰਾ। ਸੂਰ ਕੱਛੂ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਸੂਰ ਕੱਛ ਦੀ ਹੈ]। [੯]ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦੇ ਫਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ। [੧੦]ਭਾਰੇ ਰਾਜੇ ਸਹਿਕਦੇ ਹਨ। [੧੧]ਭੂਚਾਲ। [੧੨]ਦਿਗਪਾਲ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ [ਫਾ:, ਪਾਮਾਲ—ਦੁਖੀ, ਮੁਸੀਬਤ ਜ਼ਦਾਹ]। [੧੩](ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਵ) ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਓਹੀ (ਦਿਗਪਾਲ) ਹਾਥੀ ਡਰੇ ਹੋਏ (ਆਪ ਮੁੱਠੇ) ਮੱਥੇ ਰਗੜਦੇ ਹਨ। (ਅ: ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਹਲਕੇ (ਸਮੁਦਾਇ) ਡਰਕੇ ਮੱਥੇ (ਧਰਤੀ ਤੇ) ਰਗੜਦੇ ਹਨ। *ਪਾ:—ਭਾਵੈਂ ਜਾਇ ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਦਗਧ ਦੇਹ ਕਰੇ ਛਾਪੇ ਲਾਇ, ਭਾਵੈਂ ਕਾਂਸ਼ੀ ਮਾਹਿ ਜੋਗ ਲੈ ਬਸਾਈਏ। †ਪਾ:—ਧੁੰਦਕਾਰ ਕਾਹੂੰ ਧਰਾ ਧਸਕਤ ਹੈਂ।

‡ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੰਦਾਂ ਵਿਚ ਦਿਗਪਾਲਾਂ ਦਾ ਦਹਿਲਨਾ, ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਕੱਛੂ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਹਿੱਲ ਪੈਣਾ ਬਲ ਤੇ ਬਿਭੀਸ਼ਣ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਘਬਰਾ ਜਾਣਾ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਵੀਆਂ

(ਬਾਕੀ ਟੂਕ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਹੇਠ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤ੍ਰਿਹਾਰੇ ਰੋਸ ਬੈਰਿਨਿ ਕੀ ਬਧੂ ਬਨ ਬਨ ਬਿਲਖਾਨੀ ਹੈਂ[1]। ਕਰੋ ਨ ਗਵਨ ਭੂਲ ਭਵਨ ਕੇ ਭੀਤਰ ਤੇ ਚਢਤੀ ਪਹਾਰ ਨਿਰਾਧਾਰ ਅਕੁਲਾਨੀ ਹੈਂ[2]। ਸੁੰਦਰ ਸਰੋਜਮੁਖੀ[3]ਦੁਖੀ ਭਈ ਭੂੱਖ ਪਯਾਸ, ਪਤਿਨਿ ਸੋਂ ਖੀਝੈਂ ਕਹੈਂ ਮੋਤਨ ਮਹਿ ਪਾਨੀ ਹੈ[4]। ਚੰਦ ਸੀ ਚਕੋਰ ਜਾਨੈਂ, ਬਿੰਬ ਸੇ ਸੂਆ ਕੇ ਮਾਨੈਂ, ਕੋਕਲ ਸੀ ਕਾਕ, ਨਾਗ ਮੋਰਨ ਕੀ ਮਾਨੀ ਹੈਂ[5]* ॥ ੨੦ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪਰਿ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਹਮਿ[6] ਪਰਿ ਸੋਊ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਕੋ ਕਰਤਿ ਬਖਾਨ ਹੈਂ।ਜਿਨੈ ਚਾਹ ਚੱਕ੍ਰਵੈ ਚਕਿਤ ਹੋਤਿ ਹੈਂ ਸਰਾਮ ਤੇਊ ਤੇਰੇ ਚਾਹਿਬੇ ਕੇ ਧਾਰਤਿ ਧਿਆਨ ਹੈਂ[7]। ਜਿਨ ਕੋ ਬਿਜਯ ਪਾਰਾਵਾਰ ਪਾਰ ਦੇਖੀਯਤਿ ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਚੰਡ ਸੁਨੇ ਜ਼ਾਹਰ ਜਹਾਨ ਹੈਂ[8]। ਜਿਨ ਕੌ ਨ ਦਰਬਾਰ ਪਾਯਤਿ ਮਹੀਨਿਕ ਲੌ[9]† ਤੇਊ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇਖੇ ਦਰਵਾਨ ਹੈਂ[10] ॥੨੧॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਕਰਨ ਸੇ ਦਾਤਾ ਹੈਂ,

---

[1]ਦੁਖੀ ਹਨ। [2](ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ)ਭੁੱਲਕੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਓਹ ਦੁਖ ਇਕੱਲਿਆਂ ਪਹਾੜ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਬਿਆਕੁਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। (ਅ) ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਇਆ ਕਰੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਓਹ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਘਬਰਾ ਉਠਣਗੀਆਂ। [3]ਕਵਲਮੁਖੀ। [4]ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਆਬ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਸਮਝਦੀਆਂ ਹਨ [ਜੌਹਰੀ ਰਤਨਾਂ ਦੀ ਆਬ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਬੀ ਆਖਦੇ ਹਨ]। [5]ਚਕੋਰ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖੜੇ ਨੂੰ) ਚੰਦ ਪਿਆ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੋਤਾ ਹੋਠਾਂ ਨੂੰ ਕੁੰਦਰੂ ਫਲ ਤੇ ਕਾਂ (ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ) ਕੋਇਲ ਤੇ ਮੋਰ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਤ ਨੂੰ) ਨਾਗਨੀ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ (ਐਸੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਹਨ)। [6]ਪ੍ਰਿਥਵੀ। [7]ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਰਿਖੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਜਿੱਨਾਂ) ਨੂੰ ਚੱਕ੍ਰਵਰਤੀ ਰਾਜੇ ਦੇਖਕੇ ਚੱਕ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਧਿਆਨ ਧਾਰਦੇ ਹਨ। [8]ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਤਹ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਦੇਖੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬਲ ਤੇਜ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ। [ਪਾਰਾਵਾਰ=ਸਮੁੰਦਰ]। [9]ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਰਾਜਿਆਂ) ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ (ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ) ਪਾ ਸਕੀਦਾ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤਕ। [10]ਓਹ (ਰਾਜੇ) ਤੇਰੇ ਦਰਵਾਜੇ ਤੇ ਦਰਬਾਨ ਤੱਕੀਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਉਡੀਕਦੇ ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ। *ਇਸ ਛੰਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਰਨੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ, ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਰੁਸੇਵੇਂ ਮਾਤ੍ਰ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣਕੇ ਘਬਰਾ ਪੈ ਜਾਣ ਦਾ ਰੂਪਕ ਅਤਯੋਕਤੀ ਅਲੰਕਾਰ ਵਿਚ ਬੱਧਾ ਹੈ। †ਪਾ:-ਮਠ ਹੀਨਕ ਲੌ।

*ਨੋਟ [ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦਾ ਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ]

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੰਗੀ ਤਾਕਤ ਤੇ ਬੀਰਰਸੀ ਪ੍ਰਾਗੱਲਭਤਾ ਦੇ ਅਤਿਸ਼ੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੈਰੀ ਤੇ ਨਰ ਵੈਰੀ ਤਾਂ ਘਬਰਾਉਂਦੇ ਹਨ; ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਤਿਸ਼ੇ ਪ੍ਰਾਗੱਲਭਤਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਹਰ ਜਾਗਾ ਹੋਣਾਂ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਤਕ ਜਾ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਵੈਰੀ ਓਹ ਵਜਕਤੀਆਂ ਵੀ ਦਹਿਲ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਿਯ ਤੇ ਆਗਜ਼ਾਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਵਜਕਤੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਲਈਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕੋ ਅੰਗ ਦੇ ਬੀਰਰਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਾਤ੍ਰ ਦੇ ਅਸਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਇਹ ਦੱਸਣਦਾ ਹੈ।

ਬਿਧਾਤਾ[੧] ਮਹੀ ਮੰਡਲ ਕੇ, ਬੈਰੀ ਕੇ ਬਿਹੰਡਨਿ[੨], ਪ੍ਰਚੰਡ ਭੂਅ ਭਾਰ ਕੇ[੩]। ਪੁਰਖ ਪੁਰਾਨ ਸੇ ਪੁਰਾਨਨ ਮੇਂ ਗਾਈਯਤਿ[੪] ਸਾਰੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਅਧਾਰ ਨਿਰਾਧਾਰ ਕੇ[੫]। ਜੌਨ ਤੇਰੀ ਕੀਰਤਿ ਜਗਾਤੇ ਜੰਬੂ ਦੀਪ ਕੈ ਕੈ, ਪਸਰੇ ਉਜਾਰੋ ਪਰਸਤਿ ਪਾਰਾਵਾਰ ਕੇ[੬]। ਗੁਰਨਿ ਕੇ ਬੰਸ ਚਲਿ ਆਈ ਹੈ ਸਰਾਮ ਸਦਾ: ਗੁਨੀ ਸੈਂ ਉਦਾਰ, ਤੋਰਾਦਾਰ ਤਰਵਾਰ ਕੇ[੭] ॥੨੨॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਸਤਿ-ਜੁਗ* ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਗਟ ਪਰਸਰਾਮ* ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਛੇਕ ਛਾਡੇ ਛੱਤ੍ਰੀ ਕਰ ਕਾਹੂੰ ਅੱਤ੍ਰ ਨਾ ਧਰਨੋ[੮]। ਤ੍ਰੇਤੈ ਰਘੁਨਾਥ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਰਾਵਨ ਸਨਾਥ ਕੀਨੋ ਗੀਧਨ ਖੁਵਾਯੋ ਮਾਸ ਲੰਕਪਤਿ ਜੌ ਲਰਨੋ[੯]†। ਦ੍ਵਾਪਰ ਕਨ੍ਹਾਈ ਬਨਿ[੧੦] ਬਾਂਸਰੀ ਬਜਾਈ ਸੁਨਿ ਸੁਰਿ ਮੁਨਿ ਨਰ ਕਾਹੂੰ ਧੀਰ ਨ ਤਬੈ ਕਰਨੋ[੧੧]। ਕਲਜੁਗ ਤਾਰਿਬੇ ਕੋ ਸਾਧਨ ਕੇ ਧਾਰਿਬੇ ਕੋ, ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਹ੍ਵੈ ਅਵਤਰਨੋ॥੨੩॥ਸੈਯਾ। ਗੌਰਿ ਦੁਰਾਵਤਿ ਗੋਦ ਗਨੇਸ਼ਹਿ ਅੰਗ ਬਿਭੂਤ ਮਹੇਸ਼ ਮਲੈ ਨਿਤ[੧੨]। ਸ਼ੋਰ ਪਰੇ ਦਿਗਪਾਲਨ ਕੇ ਭੁਵਪਾਲਨ ਕੇ ਮਨ ਮਾਂਹਿ ਨਹੀਂ ਥਿਤ[੧੩]। ਦ੍ਵਾਰ ਮੁੰਦੇ ਪੁਰਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਕੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਖਾਲਹੀ ਖੱਗ ਗਹੇ ਇਤਿ[੧੪]। ਹਾਥੀਨ ਸਾਥੀ

---

[੧]ਕਰਤਾਰ। [੨]ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਹੂੰ (ਅਤੇ)। [੩]ਧਰਤੀ ਦੇ ਭਾਰ ਉਤਾਰਨ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਤੇਜੱਸ੍ਵੀ ਹੋ। (ਅ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਭਾਰ ਰੂਪ ਜੋ ਵੈਰੀ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੋ। [੪]ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਪੁਰਾਤਨ ਪੁਰਖ ਕਰਕੇ ਗਾਇਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋ [ਸੰਸ:, ਪੌਰਾਤਨ ਪੁਰਖ—ਅਨਾਦੀ ਪਰਮਾਤਮਾ]। [੫]ਆਪ ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਦੇ ਆਸਰਾ ਹੋ। [੬]ਜੰਬੂ (ਦੀਪ) ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਜਿਸ ਕੀਰਤੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੀਵੇ ਵਤ: ਬਣਾਕੇ ਜਗਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਆਪ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਚਾਂਦਨੀ ਹੋਕੇ ਸੱਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਆਪਣਾ ਉਜਾਲਾ ਪਸਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। [੭]ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਬੰਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਗੁਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਦਾ ਉਦਾਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਤਲਵਾਰ (ਚਿਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ) ਸਦਾ ਬੰਦੂਕ ਵਾਲੇ ਹੋਕੇ ਟੱਕਰਦੇ ਹਨ। [੮]ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਕੋਈ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫੜਕੇ ਨਾ ਆਯਾ। [੯]ਲੰਕਾਪਤੀ ਰਾਵਣ ਜਾਂ ਲੜਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ (ਲਸ਼ਕਰ ਦਾ) ਮਾਸ ਗਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਖੁਵਾਇਆ। [੧੦]ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਣਕੇ। [੧੧]ਕਿਸੇ ਨੇ ਬੀ ਧੀਰਜ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਮੋਹਤ ਹੋ ਗਏ। [੧੨]ਪਾਰਬਤੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸਦਾ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸੁਆਹ ਮਲਦਾ ਹੈ। [੧੩]ਭੂਪ ਮਨ ਡੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। [੧੪]ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ (ਜਦੋਂ) ਇਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਲਵਾਰ ਪਕੜਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

*ਸਤਿਜੁਗ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਪਰਸਰਾਮ ਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਰਾਮਾਯਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਕਾਈ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਅਗਲਾ ਅੰਕ ੨੬ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਤਿਜੁਗ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਬਾਵਨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

†ਪਾ:-ਜੋਰ ਲਰਨੋ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਭਾਰ ਸਕੈ ਕੋਊ ਚਾਲ ਪਰੇ ਚਤੁਰੰਗ ਚਮੂੰ ਚਿਤ[1] ॥੨੪॥ ਤਪਾਬਨ ਟੁਟ-ਤਿ, ਗਿਰ ਫਟਤਿ, ਛੁਟਤਿ ਧੀਰਜ ਸੁ ਧਰਨ ਤਨ[2]। ਦਿੱਗਜ ਦਿਗ ਕਲ-ਮਲਤਿ, ਹਲਤਿ ਤਲ ਸ਼ੇਖਨਾਗ ਮਨ[3]। ਉਡਿਧ ਰੇਨ ਹਯ ਖੁਰਨਿ ਸੂਰ ਧਰ ਕਹੂੰ ਲੁੱਕਗਿਯ[4]। ਬਿਭੀਖਨ ਭਹਿਰਤਿ ਮੂੰਦਿ ਗੜ੍ਹ ਦ੍ਵਾਰ ਦੁਰਤਿ ਭਯ[5]। ਕਰ ਗਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ ਜਬਿ ਸਲੋਹ ਪੱਖਰ ਸਜਤਿ[6]। ਕਲ-ਮਲਤਿ ਹਰਤਿ ਪੁਰ ਚੱਕਵੈ ਸੁਧਰਨ ਛਾਡ ਘਰ ਤੇ ਭਜਤਿ[7] ॥੨੫॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਸਤਿਜੁਗ ਬਾਵਨ ਸਰੂਪ ਹ੍ਵੈ ਨ ਉਪਜਤਿ, 'ਬਲਿ' ਕਰ ਜੱਗਨ ਸੁਰਪੁਰਿ ਦੈਂਤ ਬਾਸਤੇ[8]। ਭਨਤਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਤ੍ਰੇਤੇ ਜੇ ਨ[9] ਰਾਮਚੰਦ, ਰਾਵਨ ਕੇ ਰਾਜ ਰਹੇ ਕੋਊ ਨਾ ਬਿਨਾਸ਼ਤੇ[10]। ਦ੍ਵਾਪੁਰਿ ਮੈਂ ਸ਼ਯਾਮਘਨ ਹੋਤੇ ਨ ਕਰਤਿ ਕੌਨ, ਦੇਖੀਨ ਕੇ ਦੁਖ, ਸੁਖ ਸੰਤਨ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ? ਤੈਸੇ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਾਹਿ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋਵਤਿ ਨ, ਕੌਨ ਹਿੰਦਵਾਨੋ ਰਾਖਿ ਧ੍ਰਮ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤੇ[11]। ॥੨੬॥ ਛਾਇ ਜਾਤੀ ਏਕਤਾ, ਅਨੇਕਤਾ ਬਿਲਾਇ ਜਾਤੀ, ਹੋਵਤੀ[12] ਕੁ-ਚੀਲਤਾ ਕਿਤਾਬਨਿ ਕੁਰਾਨ ਕੀ। ਪਾਪ ਹੀ ਪ੍ਰਪੱਕ ਜਾਤੇ, ਧਰਮ ਧਸੱਕ

---

[1](ਸ਼ੱਤ੍ਰੂਆਂ) ਦੀ ਚਤੁਰੰਗਨੀ ਸੈਨਾਂ ਦੇ ਚਿਤਾਂ ਵਿਚ ਹਲ ਚਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫਿਰ ਹਾਥੀ (ਰਥ ਘੋੜੇ ਤੇ) ਸਾਥੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। (ਅ) (ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਭਾਵ) ਮਹਾਵਤ ਹਾਥੀ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦੇ, ਕੋਊ (ਕੋਈ ਬੀ, ਭਾਵ ਸਵਾਰ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ, ਰਥਵਾਨ ਰਥਾਂ ਨੂੰ, ਗੱਲ ਕੀ ਸਭ) ਚਤੁਰੰਗਨੀ ਸੈਨਾ ਚਾਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਭਾਵ ਉਠ ਭੱਜਦੀ ਹੈ। (ੲ) (ਫਿਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਹਾਥੀ (ਤੇ ਸ੍ਵਾਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤਦ ਤਾਂ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ) ਚਤੁਰੰਗਨੀ ਸੈਨਾ ਹੀ ਵੈਰੀ ਦੀ ਉਠ ਭਜਦੀ ਹੈ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਬੀ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ। [2]ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰਿੱਛ ਟੁਟਦੇ ਹਨ, ਪਹਾੜ ਫਟਦੇ ਹਨ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਦੇਹ ਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਧੀਰਜ ਛੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [3]ਦਿਗਪਾਲ ਹਾਥੀ ਕਲਮਲਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ) ਹੇਠ (ਪਾਤਾਲ ਵਿਚ) ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦਾ ਮਨ ਹਿੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [4]ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਖੁਰਾਂ ਨਾਲ ਐਸੀ ਮਿੱਟੀ ਉਡਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੂਰਜ ਹੁਰੀਂ ਬੀ (ਮਾਨੋਂ) ਕਿਤੇ ਲੁਕ ਗਏ (ਜਾਪਦੇ ਹਨ)। [5]ਬਿਭੀਖਨ ਭੈ ਭੀਤ ਹੋਕੇ (ਲੰਕਾ) ਗੜ੍ਹ ਦਾ ਦੁਆਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭੈ ਨਾਲ ਲੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [6]ਹਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਪਕੜਕੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਹੋਕੇ (ਘੋੜੇ ਦੀ) ਕਾਠੀ ਤੇ (ਆਕੇ) ਸਜਦੇ ਹਨ। [7]ਚੱਕ੍ਰਵਰਤੀ (ਇਹ ਸਮਝਕੇ ਕਿ ਸਾਡੇ) ਸ਼ਹਿਰ ਖੁਹੇ ਹਰਦੇ ਹਨ, ਘਾਬਰਕੇ ਵਹੁਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬੀ ਛਡਕੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਉੱਠ ਭਜਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਕਲਮਲਤ ਹਰਤਿ=ਘਬਰਾਕੇ ਤੇ ਸਾਵੇ ਪੀਲੇ ਹੋਕੇ। [8]ਬਲਿ ਦੇ ਜੱਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੈਂਤ ਸੁਰਗਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵੱਸਦੇ। [9]ਜੇ ਨਾਂ (ਹੁੰਦੇ)। [10]ਰਾਵਨ ਦਾ ਰਾਜ ਰਹਿੰਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਤੇ (ਰਾਖਸ਼) ਕਦੇ ਨਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ। [11]ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਰੱਖਕੇ ਧਰਮ ਦਾ ਕੌਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦਾ। [12]ਭਾਵ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਤੇ[1], ਬਰਨ ਧਾਰੱਕ ਜਾਤੇ[2] ਸਹਿਤ ਬਿਧਾਨ ਕੀ[3]। ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਦੇਹੁਰੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੂਰ ਹੋਤੇ, ਰੀਤਿ ਮਿਟ ਜਾਤੀ ਕਥਾ ਬੇਦਨਿ ਪੁਰਾਨ ਕੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਵਨ ਪਰਮ ਸੂਰ, ਮੂਰਤਿ ਨ ਹੋਤੀ ਜਉਪੈ ਕਰੁਣਾ ਨਿਧਾਨ ਕੀ ॥੨੭॥ ਰਾਮ ਛੱਤ੍ਰਿ ਬੰਧ ਪਰ, ਰਾਮ ਦਸਕੰਧ ਪਰ, ਰਾਮ ਜਰਾ-ਸਿੰਧ ਪਰ, ਤ੍ਰੈਜਨੈਂ ਨਰ ਸਿੰਘ ਹੈਂ[4]। ਰੁੱਦ੍ਰ ਜਿਉਂ ਮਾਰ ਪਰ[5], ਬੈਨਤੇਯ ਮਾਰ ਪਰ[6], ਪੌਨ ਦੀਪਮਾਰ ਪਰ[7], ਮਾਰ ਪਰ ਸਿੰਘ ਹੈਂ[8]। ਸੂਰ ਤਮ ਬ੍ਰਿੰਦ ਪਰ[9], ਸੂਰਰਣ ਦ੍ਵੰਦ ਪਰ[10], ਸੁਰਵਿੱਤ੍ਰੀ ਨੰਦ ਪਰ[11], ਦੂਜੇ ਨਰਸਿੰਘ ਹੈਂ[12]। ਕਾਲ ਸਰਬੰਸ ਪਰ[13], ਦਾਵ ਬਨ ਬੰਸ ਪਰ[14], ਤਯੋਂ ਮਲੇਛ ਬੰਸ ਪਰ[15] ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹੈਂ ॥੨੮॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦਸਹੁ ਸਰੂਪ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਂ ਮਹਾਨ। ਕਹਤਿ ਜਥਾ ਮਤਿ ਜੋ ਸੁ ਕਵਿ ਪਠਤਿ ਸੁਨਤਿ ਦੁਖ ਹਾਨਿ ॥ ੨੯ ॥ ਸੀਪ ਨ ਸਿੰਧ ਉਲੀਚੀਏ[16], ਰਜ ਕਨ ਗਿਨੇ ਨ ਜਾਹਿ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੀ* ਮਹਿਮਾਂ ਪਾਰ ਨ ਪਾਹਿ ॥ ੩੦ ॥ ਬਾਂਛਤਿ ਸੁਖ ਪਰਲੋਕ ਜੋ[17] ਸੁਭ ਗੁਨ ਸੁਨਿ ਲੈਂ ਧਾਰਿ[18]। ਤਿਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਿਤ ਗੁਰ ਕਥਾ ਮੈਂ ਬਰਨੀ ਬਿਸਤਾਰ ॥੩੧॥ ਮਹਿਖ[19], ਕੌਲ[20], ਖਰ[21], ਸ੍ਵਾਨ[22] ਮਿਲਿ ਰਹੈਂ ਮਲਿਨ ਕਰਿ ਰੰਗ। ਤਿਮ ਬਾਦੀ ਗੁਰ ਕਥਾ ਕੋ ਚਲੈ ਨ ਬਸ ਕੁਛ ਸੰਗ ॥੩੨॥ ਪਰ ਗੁਨ ਨਹੀਂ ਸਰਾਹਿਤੇ, ਅਪਨੇ ਮਹਿ ਗੁਨ ਨਾਹਿ। ਇਹਾਂ ਤਪੇ ਚਿਤ ਦੁਖ ਲਹੈਂ[23] ਮਰਹਿ ਨਰਕ ਮਹਿ ਪਾਹਿ ॥੩੩॥ ਰੁਤ ਪੂਰਨ ਅਬਿ ਪੰਚਮੀ ਕਵਿ

---

[1]ਧਰਮ ਧਾਰਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। [2]ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੇ। [3]ਬਿਧੀਆਂ ਸਹਤ [4](ਜਿਵੇਂ) ਪਰਸ ਰਾਮ ਛੱਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹਣ (ਜਾਂ ਮਾਰਨ) ਪਰ, ਰਾਮ ਜਿਵੇਂ ਰਾਵਣ ਉਤੇ, ਬਲਰਾਮ ਜਿਵੇਂ ਜਰਾਸੰਧ ਉਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਤਿੰਨੇ ਨਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਹੈਨ, ਭਾਵ ਨਰ ਸ਼ਿਰੋਮਣ ਹਨ। (ਅ) ਬੰਧੂ ਛੱਤ੍ਰੀ=ਨੀਚ ਛੱਤ੍ਰੀ। [5]ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਕਾਮ ਉਤੇ। [6]ਗਰੁੜ ਸੱਪਾਂ ਉਤੇ। [7]ਹਵਾ ਜਿਵੇਂ ਦੀਪਮਾਲਾ ਪਰ। (ਅ) ਦੀਵੇ ਦੀ ਲਾਟ ਪਰ। [8]ਸ਼ੇਰ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪਰ। [9]ਸੂਰਜ ਸਾਰੇ ਹਨੇਰੇ ਉਤੇ। [10]ਸੂਰਮਾ ਦ੍ਵੰਦ ਜੁੱਧ ਪਰ। [ਦ੍ਵੰਦ=ਦੋਂਹ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਜੁੱਧ। (ਅ) ਇਕ ਤੋਂ ਵਧ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਇਕੱਲਾ ਜੁੱਟ ਜਾਣਾ]। [11]ਸੂਰ (ਬ੍ਰਾਹ ਅਵਤਾਰ) ਹਰਿਨਕੱਸ਼ਜਪ ਪਰ। [12]ਦੂਜੇ (=ਹਿਰਨਕੱਸ਼ਜਪ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਰਾ ਹਰਨਾਕਸ਼ ਪਰ ਜਿਵੇਂ) ਨਰਸਿੰਘ ਸੀ। [13]ਕਾਲ ਜਿਵੇਂ ਸਭਨਾਂ ਪਰ। [14]ਦਾਵਾ ਅਗਨੀ ਬਾਂਸਾਂ ਦੇ ਬਨ ਪਰ। [15]ਮਲੇਛਾਂ ਦੇ ਬੰਸ ਪਰ। [16]ਸਿੱਪੀ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਉੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। [17](ਜੋ) ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ ਸੁਖ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ...। [18]ਜੋ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। [19]ਮਝੋਂ। [20]ਸੂਰ। [21]ਗਧੇ। [22]ਕੁੱਤੇ। [23]ਇੱਥੇ ਆਪਣੇ ਚਿਤ ਨੂੰ ਤਪਾਕੇ ਦੁੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ (ਓਹ)।

*ਪਾ:-ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੀ ਕਥਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕੀਨਿ। ਗੁਰ ਜਸ ਕਵਿਨਿ ਕਬਿੱਤ ਇਹ ਖੋਜਿ ਖੋਜਿ ਲਿਖਿ ਦੀਨਿ ॥ ੩੪ ॥ ਪਠਹੁ ਸੁਨਹੁ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਹੁ, ਹਰਹੁ ਭਰਮ, ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ। ਪਰਹੁ* ਸੁਮਗ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਹੁ, ਲਹਹੁ ਸੁਗਮ ਹੀ ਛੇਮ ॥ ੩੫ ॥ ਸਭਿਨਿ ਸੰਗ ਮਮ ਬੰਦਨਾ ਸੁਨਹੁੰ ਕ੍ਰੋਧ ਨਹਿ ਧਾਰਿ।ਜਹਾਂ ਭੁਲ ਮੋਤੇ ਪਰੀ ਪਠੀਯਹਿ ਆਪ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੩੬ ॥ ਗਿਰਾ ਕਰਨਿ ਅਪਨੀ ਸਫਲ ਜੁਗ ਲੋਕਨਿ ਸੁਖ ਹੇਤ।ਗੁਰੁ ਕਥਾ ਬਰਨਨ ਕਰੀ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦੇਤਿ ॥੩੭॥ ਜੀਵਤਿ ਜਗ ਮਹਿ ਸੁਖ ਦਏ, ਬਾਂਛਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੀਨਿ। ਰਿਦੈ ਭਰੋਸ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕੋ ਹੋਇ ਸਹਾਇ ਪ੍ਰਬੀਨ' ॥੩੮॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਪੰਚਮ ਰੁਤੇ ਗੁਰ ਜਸ ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬਿਰਚਤਾਯਾਂ ਭਾਖਾਯਾਂ 'ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਕਵਿੱਤ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਮ ਦ੍ਵਿ ਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੫੨॥

[ਪੰਜਵੀਂ ਰੁਤ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ।]

'ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਣਗੇ ਸਕਲ ਗੁਣ ਸੰਪੰਨ (ਰੁਰੂ ਜੀ)' [ਪ੍ਰਬੀਨ=ਗੁਣ ਸੰਪੰਨ, ਭਾਵ ਸਕਲ ਗੁਣ ਸੰਪੰਨ] ਦੇਖੋ ਅਗਲੀ ਰੁਤ ਅੰਸੂ ੧ ਅੰਕ ੪ ਤੇ ੫ ਵਿਚ ਇਹੋ ਖਿਆਲ ਫੇਰ ਆਇਆ ਹੈ। *ਪਾ:-ਪਠਹੁ।

†ਇਸ ਰੁਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਸੂ ਅਸਲ ਵਿਚ ੫੨ ਹੀ ਠੀਕ ਹਨ ਪਰ ਛਾਪੇ ਤੇ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ੨੩ ਤੇ ੨੪ ਅੰਸੂ ਦੇ ਅੰਤ ਦੋਹੀਂ ਥਾਈਂ ੨੩ ਅੰਸੂ ਦੇਕੇ ਇਕ ਅੰਕ ਘਟਾਕੇ ਸਾਰੇ ੫੧ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਅਸਾਂ ਇਹ ਅਸ਼ੁੱਧੀ ਸ਼ੁਧ ਕਰਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੁਖੇਨਤਾ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਅੰਕ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰੁਤਿ ਛੇਵੀਂ ਚੱਲੀ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ॥
ਅਥ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤ ਕਥਨੰ ॥

੧ [ਮੰਗਲ—ਮਹਿਮਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਚਰਨ ਸਰੋਜ ਕੌ ਸਮ ਜਹਾਜ਼ ਕੇ ਪਾਇ।
ਬਿਘਨ ਉਦਧਿ ਤੇ ਪਾਰਿ ਭਾ ਧਯਾਵਤਿ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥ ੧ ॥

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ (ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ) ਚਰਨ ਕਵਲਾਂ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਵਰਗੇ (ਤਾਰਨਹਾਰ) ਪਾਕੇ (ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਰਨਾਂ ਦਾ) ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਵ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੋਯਾ ਬਿਘਨਾਂ (ਰੂਪ) ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਭਾਵ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਹੁਣ ਸਮਾਪਤੀ ਨੇੜੇ ਹੈ।

੧. ਇਸ਼ਟ ਗੁਰੂ—ਦਸੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ—ਮੰਗਲ।

ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ, ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ, ਤ੍ਰਿਤੀ, ਚਤੁਰਥੋ ਰੂਪ।
ਪੰਚਮ, ਖਸ਼ਟਮ, ਸਪਤਮੋ, ਅਸ਼ਟਮ ਨਵਮ ਅਨੂਪ ॥੨॥
ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਸਮ ਪ੍ਰਭੁ ਜਗ ਤਾਰਨ ਅਵਤਾਰ।
ਕਥਾ ਆਪਨੀ ਆਪ ਹੀ ਰਚੀ ਸਹਿਤ ਬਿਸਤਾਰ ॥ ੩ ॥
ਕਰਯੋ ਬਹਾਨੋ ਮੋਹਿ ਕਉ ਦਾਸ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਦੀਨਿ।
ਕਹਾਂ ਸ਼ਕਤਿ ਨਰ ਤਨ ਬਿਖੇ ਸੰਚਨ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥੪॥
ਸਭਿ ਇੱਛਾ ਪੂਰਨ ਕਰੀ ਹਲਤ ਬਿਖੇ ਸੁਖ ਦੀਨ।
ਰਿਦੇ ਭਰੋਸਾ ਪਲਤਿ ਮਹਿ ਕਰਹਿ ਕਸ਼ਟ ਸਭਿ ਛੀਨ ॥੫॥

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ, (ਗੁਰੂ) ਅੰਗਦ, ਤੀਸਰੇ, ਚਉਥੇ ਰੂਪ, ਪੰਜਵੇਂ, ਛੇਵੇਂ, ਸੱਤਵੇਂ, ਅੱਠਵੇਂ ਤੇ ਅਨੂਪਮ ਨੌਵੇਂ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਤੇ ਦਸਵੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ) ਜਗਤ ਦੇ ਤਾਰਨ ਹਿਤ ਅਵਤਾਰ ਲਿਆ ਸੀ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਆਪਣੀ ਕਥਾ ਆਪ ਹੀ ਬਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਰਚਵਾ ਲਈ ਹੈ ॥ ੩ ॥

ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ (ਆਪ ਨੇ ਆਪਣਾ) ਨਿਮਾਣਾ ਦਾਸ ਜਾਣਕੇ ਇਕ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। (ਸ੍ਰੋਤਾ ਗਣੋ! ਸੋਚੋ) ਕਿ (ਮੇਰੇ ਜਹੇ) ਨਰ ਤਨ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿੱਥੇ ਸੀ (ਕਿ) ਪ੍ਰਬੀਨ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਤਨਾ ਜਸ) ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਸਕੇ ॥ ੪ ॥

ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀਆਂ) ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਂ ਪੂਰਨ ਕਰਕੇ (ਪ੍ਰਤੱਖ) ਸੁਖ ਦਿਤਾ ਹੈ (ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੇਰੇ) ਰਿਦੇ ਵਿਚ (ਪੱਕਾ) ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਭੀ (ਆਪਣੇ ਦਾਸ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਕਸ਼ਟ ਨਾਸ ਕਰਨਗੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਮ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਮ ਸਿੰਘਨਿ ਕੱਲਜਾਨ। ਉਮਗਯੋ ਉਰ ਅਨੁਰਾਗ ਜਿਨ ਦਏ ਅੱਗੂ ਗੁਰ ਪ੍ਰਾਨ॥੬॥ਪਠੇ ਦੂਤ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਜੇ ਸਾਰ ਕਿ ਝੂਠਿ ਸੁਨਾਇ। ਸਵਾ ਲਾਖ ਸੈਨਾ ਸਹਿਤ ਤਹਿ ਉਮਰਾਵ ਚਢਾਇ[੧] ॥੭॥ ਚੌਪਈ॥ ਸੈਦੇ ਖਾਂ ਪਠਾਨ ਚਢਿ ਆਯੋ।ਰਹੈ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ। ਉਤਰੀ ਆਨਿ ਥਨੇਸਰ ਨਗਰੀ। ਤੁਰਕਨਿ ਚਮੂੰ ਸਨਧਬਧ ਸਗਰੀ ॥੮॥ *ਇਤ ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਹਟੇ ਮਸੰਦ। ਬੈਠੇ, ਧਨ ਸੰਗਤ ਤੇ ਬੰਦ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹਯੋ'ਮਸੰਦ ਨ ਮੇਰੋ।ਸਿੱਖਨਿ ਪਰ ਇਹ ਰਾਛਸ ਹੇਰੋ'॥੯॥ ਕਿਤਿਕ ਮਸੰਦ ਬੰਦਿ ਕਰ[੨] ਕਹਯੋ। 'ਕਰੀ ਏਕ ਨੇ[੩], ਦੁਖ ਸਭਿ ਲਹਯੋ। ਖਤਾ ਪ੍ਰਥਮ ਕੀ ਬਖਸ਼ਨ ਕਰੀਅਹਿ। ਅਪਨੇ ਜਾਨਿ ਦਯਾ ਉਰ ਧਰੀਅਹਿ॥ ੧੦॥ ਅਬਿ ਤੇ ਜੋ ਸਿਖ ਕੇ ਘਰ ਜਾਇ। ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਦੇ ਸੋ ਹਮ ਲ੍ਯਾਇ। ਸਗਰੇ ਮਾਰੇ ਏਕ ਪਿਛਾਰੀ[੩] ਅਬਿ ਬਰਤਹਿ ਗੁਰ ਬਚ ਅਨੁਸਾਰੀ'॥੧੧॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਬਹਿ ਉਚਾਰਾ। 'ਸਿੱਖ ਸਿਦਕ ਕੋ ਹੁਇ ਨਿਰਧਾਰਾ[੪]। ਕਾਲ ਕਲੂ ਕੋ[੫], ਸੁਨੀਅਹਿ ਭਾਈ! ਦੁਸ਼ਤਰ ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਨਿਬਹਾਈ[੬] ॥ ੧੨॥ ਕਛੁ ਘਾਟਾ ਧਨ ਕੋ ਗੁਰ ਘਰ ਨਾਹਿ। ਬਿਨ ਬੋਲੇ[੭] ਨਹਿ ਗਮਨੈ ਸਿਖ ਗ੍ਰਿਹ'। ਗੁਰ ਕੋ ਹੁਕਮ ਬਿਦਤ ਭਾ ਜਬੈ। ਬੰਦ ਮਸੰਦ ਹੋਤਿ ਭੇ ਤਬੈ ॥੧੩॥ਦਾਰਿਦ ਭਯੇ, ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਪਾਵਹਿ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਢਿਗ ਨਿਤ ਚਲਿ ਆਵਹਿ। ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਵੈਂ।ਕਰੈਂ ਫਿਰਾਦ ਕਲੇਸ਼ ਬਤਾਵੈਂ ॥੧੪॥ 'ਸੁਨਹੁ ਮਾਤ ਜੀ! ਰੀਤਿ ਹਮੇਸ਼ਾ।ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ ਥੇ ਕਾਜ ਅਸ਼ੇਸ਼ਾ॥ ਜਬਿ ਕੀ ਕਰੀ ਕਾਰ[੮] ਸਭਿ ਬੰਦ। ਸਨੈ ਸਨੈ ਪਰਿਗੇ ਸਭਿ ਮੰਦ[੯] ॥ ੧੫॥ ਨਹੀਂ ਆਮਦਨ ਧਨ ਕੀ ਹੋਇ। ਦੇਨਿ ਲੇਨਿ ਪੁਨ ਕਿਮ ਕਰਿ ਹੋਇ?' ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਨਿਤ ਮਾਤਾ ਪਾਸ।ਬ੍ਰਿੰਦ ਮਸੰਦ ਸੁ ਕਰੈਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼॥੧੬॥ ਕਹੇ ਤਿਨਹੁ ਕੋ ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਈ। ਸੋਢੀ ਬੰਸ ਮੁਕਟ ਢਿਗ ਆਈ। ਕਹਤਿ ਭਈ 'ਬੇਟਾ! ਸੁਨਿ ਅਬੈ। ਕਿਮ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਕਾਰਜ ਨਿਬੈ ॥ ੧੭॥ ਕਿਮ ਲੰਗਰ ਸਿੰਘਨਿ ਕੋ ਹੋਇ। ਬੰਦਿ ਕਾਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਜੋਇ। ਸਿਰੋਪਾਉ ਲੇਂ ਸਿੱਖ ਬਡੇਰੇ। ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਜੇ ਕਾਜ ਘਨੇਰੇ॥ ੧੮॥ ਕਮ ਨਿਰਬਾਹੁ

[੧]ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਲਿਆਏ। [੨]ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ। [੩]ਇਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ। [੪]ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸਿਦਕ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। [੫]ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। [੬]ਸਿੱਖੀ ਨਿਬਾਹੁਣੀ ਔਖੀ ਹੈ। [੭](ਸਿੱਖ ਦੇ) ਬੁਲਾਏ ਬਿਨਾਂ। [੮]ਕਾਰ ਭੇਟ। [੯]ਸਭ ਕੰਮ ਮੰਦੇ ਪੈ ਗਏ ਹਨ। *ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੨੬ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

ਬਿਨਾ ਧਨ ਆਏ। ਸਗਰੇ ਬਰਜਿ ਮਸੰਦ ਹਟਾਏ'। ਪਖ ਕੀ ਬਾਤ ਮਾਤ ਤੇ ਸੁਨੀ। ਗੁਰ ਕੇ ਰਿਦੇ ਭੁਈ ਰਿਸ ਘਨੀ ॥ ੧੯ ॥ 'ਖੱੜ੍ਹੀ ਨਏਧਜ਼ ਉੱਜੜ ਧੀਏ'! ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਧਰਹਿ ਅਧਿਕ ਅਧਿਕੀਏ*।ਪੁਰਬ ਦੋਇ ਲਾਖ ਲੇ ਦਰਬਾ। ਧਰਯੋ ਛਪਾਇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਸਰਬਾ ॥੨੦॥ ਨਹਿ ਲੰਗਰ ਸਿੱਖਨਿ ਤਿਸ ਮਾਂਹੀ²।ਭਲੇ ਸੰਭਾਰ ਰਾਖੀਯਹਿ ਤਾਂਹੀ³।ਜੋ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਹੈਂ ਤੁਰਕ ਹਮਾਰੇ। ਭਾਗ ਤਿਨਹੁ ਕੇ ਤਾਂਹਿ ਮਝਾਰੇ ॥੨੧॥ ਸਿੱਖੀ ਪਿਖੀ ਭੱਲੇ ਸਭਿ ਭਾਵਹੁ⁴। ਸਿੱਖਹੁ ਲੂਟ ਕੂਟ ਤੁਮ ਖਾਵਹੁ। ਭੂਖਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਪਰਵਾਰ*। ਜਿਤ ਕਿਤ ਤੇ ਕਰਿ ਲੇਹੁ ਅਹਾਰ' ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਛਰ ਉਰ ਸਿੱਘਨਿ ਧਾਰਾ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰਾ। 'ਰਾਵਰਿ ਬਾਕ ਰਾਮ ਕੇ ਬਾਨਾ। ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੋਤਿ ਨਹੀਂ ਸਭਿ ਜਾਨਾ ॥ ੨੩ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਸਭਿ ਕੌ ਰਖਿ ਲੀਜੈ।ਭਲ ਬਾਕ ਸਭਿ ਕੋ ਕਹਿ ਦੀਜੈ'।ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੀ। 'ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਗ ਗੁਰ ਭਾਰੀ ॥ ੨੪ ॥ ਤਿਨਹੁ ਕਹੇ ਬਾਕਨ ਅਭਿ-ਰਾਮੇ।—ਵਰਤੈਂਗਾ ਪਹਿਰੈਂ ਦਸ ਜਾਮੇ⁵†—। ਭਾਣਾ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭਿ ਹੋਵੈ। ਕਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਕੋਖੋਵੈ?'॥੨੫॥ਸੁਨਿ ਮਾਤਾ ਤੂਸ਼ਨ ਹੁਇਰਹੀ।ਕਿਤਿਕ ਬਾਰ ਮਹਿ ਸੁਤ ਸਨ ਕਹੀ। 'ਭਲੀ ਕਰਨਿ ਮਹਿ ਹੋਈ ਬੁਰੀ। ਸੁਨਹੁ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹਿਰਦੇ ਰਿਸ ਧਰੀ ॥ ੨੬ ॥ ਦੋਨੋ ਥੋ ਬਰ ਦੀਨੋ ਸ੍ਰਾਪ। ਜਿਮ ਚੰਦਨ

---

¹ਹੇ ਉੱਜੜ ਜਾਣੇ ਨੱਯਜ਼(ਬਾ: ਦੇ) ਖੱੜ੍ਹੀਆਂ ਈਏ ਧੀਏ। ²ਤਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ³ਤਿਸ (ਧਨ) ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲ ਰਖੇ। ⁴(ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਸਿੱਖੀ ਵੇਖੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਭਲੇ ਭਾਂਵਦੇ ਹਨ। ⁵ਦਸ ਜਾਮੇ ਹੀ ਪਹਿਰਕੇ ਵਰਤਾਂਗਾ।

*ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਤੇ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿਚ ਏਹ ਹੈਨ ਯਥਾ:—'ਤਾਤ ਮਾਤ ਮੁਰ ਅਲਖ ਅਰਾਧਾ। ਬਹੁ ਬਿਧ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧਾ। ਤਿਨ ਜੋ ਕਰੀ ਅਲਖ ਕੀ ਸੇਵਾ। ਤਾਂਤੇ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰਦੇਵਾ'। ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਐਸੇ ਉੱਚੇ ਕਥਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਆਸ ਨਹੀਂ ਕਿ ਐਸੇ ਵਾਕ ਆਖੇ ਹੋਣ, ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਵਾਕ ਬੀ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਤਰਜਮਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਯਥਾ:—'ਨਯਜ਼ ਉਜਸ਼ ਧੀਏ'। (ਸੌ: ਸਾ:) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਈ ਦੇਖੋ ਪਿੱਛੇ ਰੁਤ ੩ ਅੰ: ੪੮ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੂਕ।

†ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਵਦਤੋਵਯਾਘਾਤ ਧਯਾਨ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਏ। 'ਦਸ ਜਾਮੇ ਪਹਿਰਕੇ ਵਰਤੈਂਗਾ' ਉਥੋਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਲਿਆ ਹੈ।ਫਿਰ ਸਾਖੀ ੭੮ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ; ਰਜਾਰੰਗਾ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਕੇ ਫੇਰ ਯਾਰਵੇਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਮੇ ਧਾਰਨ ਦੇ ਉਥੇ ਵਾਕ ਕਹੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਈ ਦੇਖੋ ਰੁਤ ੫ ਅੰਸੂ ੩੯ ਅੰਕ ਪਰ ਦੀਆਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਟੂਕਾਂ * ਤੇ †।

ਘਸਤੇ ਹੁਇ ਤਾਪ[1]। ਸੁਤ ਕੌ ਦਾਵਾ ਕਰਿ ਮੈਂ ਆਈ। ਬਖਸ਼ਹੁ ਦਿਹੁ ਸਭਿ ਕੋ ਬਡਿਆਈ ॥ ੨੭ ॥ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਤੁਮਰੋ ਪਰਵਾਰੂ। ਕਹੀਯਹਿ ਜਿਮ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੁਖ ਭਾਰੂ'। ਗੁਰ ਬੋਲੇ:-'ਸੁਨਿ ਮਾਤ! ਮਹਾਂ ਹਿਤ[2]! ਕਰਹੁ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਤੁਮ ਸਾਬਿਤ[3] ॥ ੨੮ ॥ ਰਹਿਤ ਕਹਤਿ ਕੇ ਸਹਤਿ ਅਧਾਰੀ[4]। ਬੀਰ ਖਾਲਸੇ ਜੋਤਿ ਹਮਾਰੀ। ਭਲੋ, ਖਾਲਸਾ ਹੀ ਸਭਿ ਕਰਿ ਹੈ। ਜਗਤ ਰਾਜ ਜਿਨਕੇ ਅਨੁਸਰਿ ਹੈ"॥੨੯॥ਇਮ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜਨਨੀ ਤਬਿ ਗਈ। ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਤਿ ਚਿਤ ਭਈ। ਬੈਠੀ ਜਾਇ ਕਿਤਿਕ ਸਿਖ ਆਏ।ਜਿਮ ਬੀਤੀ ਤਿਮ ਬਾਤ ਚਲਾਏ ॥੩੦॥ 'ਕਠਨ ਸੁਭਾਵ' ਮਸੰਦਨਿ ਕਹਯੋ[5]। 'ਜਿਨ ਕੇ ਮੋਹ ਲੇਸ਼ ਨਹਿ ਲਹਯੋ। ਕਰੈਂ ਬਚਨ ਸੋ ਜਾਤਿ ਨ ਖਾਲੀ। ਤਤਛਿਨ ਫਲੈ ਸੁਖ ਕਿ ਦੁਖ ਨਾਲੀ ॥ ੩੧ ॥ ਥਿੱਪ੍ਰੈ ਕਹੈ, ਸ਼ਕਤਿ ਕਿਸ ਮਾਂਹੀ[6]? ਬੋਲੈ ਸਮੁਖ, ਅਧਿਕ ਡਰਪਾਹੀਂ[7]। ਕਹਿਬੇ ਕੋ ਤੁਮ ਉਚਿਤ ਬਿਸਾਲੇ[8]। ਤਊ ਸੁਪ ਭਾ, ਰਿਸੇ ਕੁਢਾਲੇ'॥੩੨॥ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਤਬਿ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਏ।'ਅਲਪ ਬੈਸ ਤੇ ਜੋ ਜਿਦ ਪਾਏਂ[9]। ਇਕ ਦਿਨ ਜਲ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਹੁ ਕਰੈਂ।ਛੀਂਟਨਿ ਦੇਤਿ ਪਰਸਪਰ ਭਿਰੈਂ ॥੩੩॥ ਰਾਇ ਗੁਲਾਬ ਸ਼ਯਾਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ। ਬਾਲਕ ਬਯ ਖੇਲੈਂ ਅਹਿਲਾਦ। ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ ਜ਼ਾਹਰ ਜੋਤਿ। ਬਹੁ ਮੋਲੇ ਕੰਕਨ ਕਰ ਹੋਤਿ ॥ ੩੪ ॥ ਜਲ ਮਹਿਂ ਏਕ ਕਟਕ[10] ਗਿਰ ਪਰਯੋ।ਨਹੀਂ ਨਿਹਾਰ ਸੰਭਾਰਨਿ ਕਰਯੋ।ਸ਼ੁਸ਼ਕ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰੇ ਤਬਿ ਹੇਰਯੋ। ਦਾਸਨ ਕਹਯੋ-ਕੜਾ ਜਲ ਗੇਰਯੋ-॥ ੩੫ ॥ ਗਿਨਯੋ ਨ ਕੁਛ ਆਏ ਢਿਗ ਮੇਰੇ। ਬੂਝਨਿ ਕਰੇ ਹਾਥ ਜਬਿ ਹੇਰੇ। ਰਿਸ ਕਰਿ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ ਸਮੁਝਾਏ। ਸਭਿ ਕੇ ਲੇ ਸਲਿਤਾ ਢਿਗ ਆਏ[11] ॥ ੩੬ ॥ ਖੁਜਵਾਇਦ ਬਹੁ ਜਲ ਕੇ ਮਾਂਹੀ। ਦੇਖਿ ਰਹੇ ਪਾਯੋ ਕ੍ਰਿਤ ਨਾਂਹੀ। ਮੈਂ ਕਰਿ ਕੋਪ ਕਹਯੋ ਢਿਗ ਤਹਾਂ। -ਕਯੋਂ ਨ ਬਤਾਵਤ ਗੇਰਯੋ ਕਹਾਂ? ॥ ੩੭ ॥ ਦੁਰਲਭ ਵਸਤੁ ਦਰਬ ਬਹੁ

[1]ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਨ ਘਸਾਵਨ ਤੇ (ਹੋਣੀ ਸੀ ਠੰਢ ਪਰ ਹੋ ਜਾਏ) ਤਾਪ। [2]ਮਹਾਨ ਹਿਤ ਵਾਲੀ ਮਾਤਾ ਜੀ! (ਅ) ਹਿਤ ਵਾਲੀ ਗਲ। [3](ਸਾ+ ਬਿਤ=) ਉਹ ਧਨ ਤੁਸੀਂ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਕਰ ਦਿਓ। (ਅ) ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੋ। [ਅ:, ਸਾਬਤ=ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਇਮ]। (ਏ) ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚਾ ਰਖੋ ਭੀ ਭਾਵ ਕੱਢਦੇ ਹਨ। [4]ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ। [5]ਭਾਵ ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ ਭੀ ਆਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ) ਸੁਭਾਵ ਕਰੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। [6]ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਾਕ ਦੇ ਉਲਟ ਕਹੇ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸ ਵਿਚ ਹੈ? [7]ਸਨਮੁਖ ਬੋਲੇ (ਕੋਈ;) ਸਭ ਡਰਦੇ ਹਨ। [8]ਤੁਸੀਂ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਜੋਗ ਸਾਓ। [9]ਜ਼ਿਦ ਪੈਂਦੇ। [10]ਕੜਾ। [11](ਆਪ) ਆਏ।

ਕੌਰੀ। ਬਿਨ ਸੰਭਾਰ ਨੀਰ ਮਹਿ ਗੇਰੀ। ਇਕ ਤੌ ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਭਾਰ ਨ ਕਰੀ। ਦੂਜੇ ਅਬਿ ਤੂਸ਼ਨਿ ਮੁਖ ਧਰੀ ॥ ੩੮ ॥ ਧਨ ਬਿਸਾਲ ਕੋ ਬਾਦਹਿ ਖੋਵਾ। ਕਹਾਂ ਬੁੱਧਿ ਤੁਮਰੀ ਕਹੁਹੋਵਾ–?।ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਰਿ ਕੋਪ ਮਹਾਨਾ। ਧਰੀ ਮੌਨ ਰਿਸ ਕੋ ਸੁਨਿ ਕਾਨਾ ॥੩੯॥ ਦੂਜੋ ਕੰਕਨ ਹਾਥ ਮਝਾਰਾ। ਸਭਿ ਕੇ ਦੇਖਤਿ ਤੁਰਤ ਉਤਾਰਾ। ਕਰਿ ਬਲ ਬਾਹਨਿ ਦੂਰ ਬਗਾਯੋ। ਸਤੱਦ੍ਰਵ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਮਹਿਂ ਪਾਯੋ* ॥ ੪੦ ॥ ਸਕਲ ਬਿਲੋਕਤਿ ਬਹੁ ਬਿਸਮਾਏ।–ਕਹਾਂ ਕੀਨਿ ਕਟ ਦੂਤੀ ਬਗਾਏ? ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਨ ਤੇ ਜੋ ਬਨੇ। ਸੋ ਬਿਰਾਟਕਾਂ[੧] ਸਮ ਮਨ ਗਨੇ–॥ ੪੧ ॥ ਬਹੁ ਕਹਿ ਰਹੀ ਕਹਾਂ ਪੁਨ ਹੋਇ[੨]। ਕਟਕ ਜਰਾਊ ਦੋਇ ਸੁ ਖੋਇ ਘਨ ਮਲਾਹ ਜਤਨ ਕਰਿ ਹਾਰੇ। ਅਪਰ ਲੋਕ ਬਹੁ ਜਲ ਮਹਿ ਬਾਰੇ ॥੪੨॥ ਕਰੇ ਉਪਾਇ ਨ ਪਾਯੋ ਕੋਈ। ਅਲਪ ਬੈਸ ਮਹਿਂ ਅਸ ਬੁਧਿ ਜੋਈ। ਸਦਾ ਸੁਭਾਉ ਰਹਯੋ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੋ। ਧਨ ਸੰਚਨਿ ਕੀ ਰਖੈਂ ਨ ਸੁਧਿ ਕੋ ॥ ੪੩ ॥ ਅਬਿ ਕਸਾ ਕੀਨਿ ਮਸੰਦ ਹਟਾਏ।–ਲਾਖਹੁਂ ਧਨ ਲਯਾਵਤਿ ਸਮੁਦਾਏ। ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਮਹਿ ਬਿਚਰੰਤੇ। ਖੋਜਿ ਖੋਜਿ ਸਿੱਖਨਿ ਘਰਵੰਤੇ[੩] ॥੪੪॥ ਸਭਿ ਤੇ ਕਹਿ ਕਰਿ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼। ਆਨਹਿਂ ਧਨ ਕੋ ਸਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼। ਅਬਿ ਹਟਿ ਗਏ, ਕਹਾਂ ਧਨ ਐਹੈਂ? ਕਿਮ ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਕਾਜ ਨਿਬੈ ਹੈ ॥ ੪੫ ॥ ਇਮ ਉਰ ਜਾਨਿ ਨਿਕਟ ਹੁਇ ਕਹਯੋ। ਇਸ ਤੇ ਸ੍ਰਾਪ ਦੁਖਦ ਹੀ ਲਹਯੋ। ਕੁਸ਼ਲ ਕਰਹਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸਾਰੇ। ਕਹਿ ਮੈਂ ਰਹੀ ਨ ਬਹੁਰ ਨਿਵਾਰੇ[੪] ॥ ੪੬ ॥ ਮਿਲਿ ਮਸੰਦ ਮਾਤਾ ਕੇ ਸੰਗ। ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਜਾਨਯੋ–ਬਨਯੋ ਕੁਢੰਗ–। ਬਾਤ ਬਿਬਸ ਤੇ ਤੂਸ਼ਨਿ ਭਏ[੫]। ਸੰਧ੍ਯਾ ਭਈ ਤਰਨਿ ਅਸਤਏ ॥ ੪੭ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਮਾਤਾ ਕੋ ਕਹਿਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਥਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੧ ॥

੨. [ਸੈਦੇ ਖਾਂ ਜੰਗ ਕਰਨ ਆਇਆ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ †ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਸੁਪਤਿ ਭੇ ਅਰਧਿ ਗਈ ਜਬਿ ਰਾਤਿ। ਸਿੱਖ ਥਨੇਸਰ ਤੇ ਗਯੋ ਕਹੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬਾਤ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ॥ ਚੋਕੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਜੋ

[੧]ਕੌਡੀ। [੨]ਫਿਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। [੩]ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ। [੪]ਫਿਰ (ਸ੍ਰਾਪ) ਹਟਾਇਆ ਨਹੀਂ। [੫]ਵਸੋਂ ਬਾਹਰੀ ਗਲ ਹੋਣ ਤੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ।

*ਸਾਖੀ ਇਉਂ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਪਰ ਕਿ ਕੜਾ ਕਿੱਥੇ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ ਆਪ ਨੇ ਦੂਜਾ ਕੜਾ ਜਲ ਵਿਚ ਦੂਰ ਸੁੱਟਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਕੜਾ ਐਥੇ ਕੁ ਡਿੱਗਾ ਸੀ।

†ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੨੭ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਖਰੇ। ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਕਹਿਨ ਇਮ ਕਰੇ। 'ਸੈਦੇ ਖਾਂ ਪਠਾਨ ਚਢਿ ਆਵਾ।
ਡੇਰਾ ਜਬਹਿ ਥਨੇਸਰ ਪਾਵਾ॥ ੨ ॥ ਮੈਂ ਤਬਿ ਸੁਨੀ ਲਰਨਿ ਕੋ ਚਲ੍ਯੋ।
ਦਲ ਕੋ ਇਕ ਨਰ ਭੇਤੀ ਮਿਲ੍ਯੋ। ਤਬਿ ਹੀ ਤਜਿ ਪੁਰਿ ਕੋ ਮੈਂ ਧਾਯੋ।ਬਡੇ
ਬੇਗ ਤੇ ਇਤ ਲਗਿ ਆਯੋ॥ ੩ ॥ ਸੁਧਿ ਗੁਰ ਕੋ ਇਹੁ ਸਕਲ ਸੁਨਾਈ।
ਸਾਵਧਾਨੀ ਬਿਧਿ ਕਰਹਿਂ ਲਰਾਈ। ਮੁਗ਼ਲ ਪਠਾਨ ਸਵਾ ਲਖ ਆਵਾ।
ਮਹਿਦ ਜੰਗ ਕੋ ਸੰਗ ਬਨਾਵਾ॥੪॥ਪਹੁੰਚਹਿ ਆਨਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਕਾਲੀ[1]।
ਸੁਧਿ ਦੇਬੇ ਹਿਤ ਆਇ ਉਤਾਲੀ'। ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਿ ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨਾ।
ਬੈਠੇ ਆਇ ਸੁ ਲਗ੍ਯੋ ਦਿਵਾਨਾ॥੫॥ਅਖਿਲ ਖਾਲਸਾ ਜਬਿ ਚਲਿ ਆਯੋ।
ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਤਬਹਿ ਅਲਾਯੋ। 'ਸੈਨਾ ਸਿੰਘਨਿ ਕੀ ਅਬਿ ਸਾਰੀ। ਅਹੈ
ਪੌਰ ਸੈ ਲੇਹੁ ਬਿਚਾਰੀ॥ ੬ ॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਦਨ ਬ੍ਰਿੰਦ ਹੀ ਗਏ। ਆਇ
ਸਕਹਿਂ ਨਹਿ ਰਣ ਕੇ ਭਏ[2]। ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਬਲ ਸਵਾ ਲਖ ਆਯੋ। ਮੰਤ੍ਰ ਗਿਰੇ-
ਸ਼ਨਿ ਮਿਲੇ ਪਕਾਯੋ॥੭॥ਰਾਜਨ ਕੀ ਸੈਨਾ ਬਹੁ ਆਵੈ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪੁੰਜ
ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਬਲਾਵੈ[3]।ਜੇ ਕਰਿ ਬਨੈ ਸੁਚੇਤੀ ਤੁਮ ਤੇ। ਲਰਨਿ ਹੇਤ ਸੋ ਭਨੀ-
ਯਹਿ ਹਮ ਤੇ'॥ ੮॥ ਸੁਨਤਿ ਖਾਲਸਾ ਅਖਿਲ ਉਚਾਰੇ। 'ਕਾਰਨ ਕਰਨ
ਆਪ ਹੋ ਸਾਰੇ'। ਜਬਿ ਭੁਨਸਾਰ ਭਈ ਦਿਨ ਚਢ੍ਯੋ। ਸਿੰਘਨਿ ਬਿਖੇ ਬੀਰ
ਰਸ ਬਢ੍ਯੋ॥ ੯ ॥ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਨਿਜ ਤੁਰੰਗ ਸੰਭਾਲੇ। ਜ਼ੀਨ ਸਭਿਨਿ
ਹੀ ਤਤਛਿਨ ਡਾਲੇ। ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤ ਤੁਰਕ ਦਲ ਆਏ। ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜੇ
ਪੁਰਿ ਸੁਨਿ ਪਾਏ॥੧੦॥ਭਈ ਜੰਗ ਕੀ ਤਯਾਰੀ ਜਬੈ।ਮੈਮੁਖਾਂ ਪਠਾਨ ਇਕ
ਤਬੈ।ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੋ ਚਾਕਰ ਬਡ ਜੋਧਾ।ਜੰਗ ਸਮੈਂ ਲਖਿ ਕੈ ਧਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ॥੧੧॥
ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਪਾਸ ਆਇ ਕਰਿ ਭਾਖਾ। 'ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਜਿਸ ਹਿਤ ਤੁਮ ਰਾਖਾ।ਸੌ
ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਡੇਰਾ ਦੀਨਾ।ਸਭਿ ਕੋ ਜਮਾਦਾਰ ਮੁਝ ਕੀਨਾ॥੧੨॥ ਨਿਮਕ
ਆਪ ਕੋ ਖਾਇ ਵਿਸ਼ੇਖਹੁ। ਤਿਹ[4] ਬਹਾਦਰੀ ਕੋ ਅਬਿ ਦੇਖਹੁ'।ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ
ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਹ੍ਵੈ ਕੈ। ਇਕ ਕਮਾਨ ਕੋ ਬਖਸ਼ਨ ਕੈ ਕੈ॥ ੧੩ ॥ ਕਹ੍ਯੋ
'ਸ਼ਰੀਕ ਮਾਰਨੋ ਨੀਕੋ। ਸਨਮੁਖ ਆਇ ਕਰਤਿ ਰਣ ਹੀ ਕੋ'। ਦੂਤੀਓ
ਸੈਦ ਬੇਗ ਉਮਰਾਊ। ਡੇਰਾ ਪੂਰਬ ਦੀਨ ਲੁਟਾਊ॥੧੪॥ਸੋ ਭੀ ਆਨਿ ਖਰੋ
ਜਬਿ ਭਯੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਪਿਖਿ ਲਯੋ। ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਬਿਖੈ ਸਿਖ
ਭਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸੰਗ ਮਿਲਿ ਮਗ ਲਯੋ॥੧੫॥ਤਿਸ ਕੋ ਭੀ ਬਖਸ਼ੇ ਗੁਰ

[1]ਕੱਲ। [2]ਜੰਗ ਦੇ ਹੋਣ ਤਕ। [3]ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਬਲ ਪਏਗੀ। [4]ਤਿਸ (ਲੂਣ ਖਾਣ) ਦੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਯੁਧ। ਭਯੋ ਸੁਚੇਤ ਸੁ ਕਰਨਿ ਮਹਾਂ ਜੁੱਧ। ਅਪਨੋ ਸਿੱਖ ਜਾਨ ਹਿਤ ਕਰਯੋ। ਤਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਨਿਜ ਕਰ ਧਰਯੋ॥੧੬॥ਦੋਨਹੁੰ ਬਡੇ ਬੀਰ ਤਬਿ ਗਏ। ਨਿਕਸੇ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਸਭਿ ਲਏ। ਕਲਗੀ ਝੂਲਤਿ ਆਪ ਅਰੂਢੇ।ਕੋ ਨਹਿਂ ਲਖਹਿ ਜਿਨਹੁ ਗੁਨ ਗੂਢੇ॥ ੧੭ ॥ ਸਮੁਖ ਰਿਪੁਨਿ ਕੇ ਜਬਿ ਥਿਰ ਭਏ। ਰਾਜੇ ਤੁਰਕ ਸਕਲ ਮਿਲਿ ਗਏ।ਅਵਿਲੋਕਤਿ ਸਿੰਘਨ ਤਿਨ ਓਰਾ। ਗੁਰ ਸਨ ਕਹਯੋ 'ਖਰਚ ਰਣ ਥੋਰਾ'[1] ॥ ੧੮ ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਬੋਲੇ 'ਦ੍ਰਿਗ ਮੂੰਦਨ ਕਰੋ। ਖਰਚ ਲਰਾਈ ਪਿਖਿ ਹਿਤ ਧਰੋ'।ਗੁਰ ਕੇ ਕਹੇ ਮੂੰਦ ਦ੍ਰਿਗ ਲੀਨਿ। ਰਚਨਾ ਬਡੀ ਬਿਲੋਕਨਿ ਕੀਨਿ ॥੧੯॥ ਲਾਖਹੁੰ ਹੀ ਦਲ ਚਢੇ ਨਿਹਾਰੇ। ਅਨਿਕ ਰੀਤ ਕੇ ਆਯੁਧਧਾਰੇ।ਕਿਤਿਕ ਤੁਰੰਗਨਿ ਪਰ ਚਢਿ ਰਹੇ।ਧਨੁਖ, ਤੁਪਕ, ਅਸਿ ਢਾਲਨਿ ਗਹੇ ॥ ੨੦ ॥ ਪੈਦਲ ਕੇਤਿਕ ਹੈਂ ਸਵਧਾਨੇ। ਹੇਤ ਜੰਗ ਕੇ ਰਿਸ ਉਰ ਠਾਨੇ। ਧੂਲ ਰੇਤ ਬਾਰੂਦ ਦਿਖਾਈ[2]। ਗੁਲਕਾਂ ਜੇ ਪਾਥਰ ਸਮੁਦਾਈ[3] ॥੨੧॥ ਤਰਕਸ਼ ਤੀਰ ਪਰੇ ਦਿਸਿ ਆਵੈਂ। ਚਾਹਤਿ ਹੈਂ ਅਬਿ ਜੰਗ ਮਚਾਵੈਂ।ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਸਭਿ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦੇ। ਚਹਤਿ ਜੰਗ ਦੋਨੋ ਕਰ ਬੰਦੇ ॥੨੨॥ ਮਸਤਕ ਟੇਕਿ ਚਮਕ ਕਰ ਪੜੇ[4]।ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਸਾਥ ਸਮੁਖਿ ਹੁਇ ਲਰੇ। ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਏ। ਘਨ ਬਨਿ ਕੈ ਗੁਲਕਾਂ ਬਰਖਾਏ॥੨੩॥ਇਕ ਰੋੜੇ[5] ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਸੇ। ਦੇਖਹਿ ਜੰਗ ਪਰਯੋ ਬਡ ਜੈਸੇ। ਏਕ ਏਕ ਸਿਖ ਪਰ ਪਿਖਿ ਧਾਏ[6]। ਸੈ ਸੈ ਤੁਰਕ, ਹੰਕਾਰਤਿ ਆਏ ॥੨੪॥ ਤੁਪਕ,ਤੀਰ,ਤਰਵਾਰ,ਕਟਾਰੀ। ਮਚੀ ਮਾਰ ਭੀਮਾ[7] ਇਕ ਸਾਰੀ। ਗਿਰ ਗਿਰ ਪਰੈਂ ਘਾਇ ਕੋ ਖੈ ਕੈ। ਸ਼ੋਣਤਿ ਸੰਗ ਲਿਪਤਿ ਤਨ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ॥ ੨੫॥ਕਬਿੱਤ॥ ਰਣ ਸਿੰਘ,ਸ਼ਯਾਮ ਸਿੰਘ, ਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਦਯਾ ਸਿੰਘ, ਸੂਰਮਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਧਾਯੋ ਕਰਿ ਹੇਲ ਕੋ। ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਦੇਵਾਸਿੰਘ, ਔਰ ਭਾਈ ਟੇਕਸਿੰਘ, ਰਾਮਸਿੰਘ, ਹਰੀਸਿੰਘ, ਬਾਜੀ ਦੀਨ ਪੇਲ ਕੈ[8]।ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ, ਧੰਨਾਸਿੰਘ ਅਰੁ ਹੈ ਧਿਆਨਸਿੰਘ,ਰਸ਼ਾਨਸਿੰਘ,ਮਾਨਸਿੰਘ ਹੋਰ ਬਡ ਮੇਲਿ ਕੈ। 'ਮਾਰ ਮਾਰ' ਕਹੈਂ, ਅਰਿ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਗੇਰੈਂ ਸਿੰਘ, ਬਧਤਿ ਅਗੇਰੈ,ਪੈ

---

[1]ਜੁੱਧ ਦਾ ਖਰਚ ਥੋੜਾ ਹੈ। [2]ਧੂੜ ਤੇ ਰੇਤ ਬਰੂਦ ਹੋਕੇ ਦਿੱਸੀ। [3]ਸਾਰੇ ਪੱਥਰ ਗੋਲੀਆਂ (ਹੋ ਦਿੱਸੇ)। [4]ਵੇਹ ਨਾਲ (ਵੈਰੀ ਤੇ) ਪਏ। [5]ਟਿੱਬਾ, ਟਿੱਲਾ। [6](ਤੁਰਕ) ਧਾ ਕੇ (ਪਏ)। [7]ਅਚਾਨਕ। [8]ਘੋੜੇ ਦਬਾਕੇ ਲੈ ਚਲੇ। (ਅ) (ਬਾਜੀ=) ਜੰਗ ਰੂਪੀ ਖੇਲ ਨੂੰ ਦੱਬ ਬਾਜ਼ੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਿਛੇਰੈ ਜਿਮ ਖੇਲ ਕੌ[1] ।੨੬॥ਦੋਹਰਾ॥ਸੈਦਬੇਗ ਗਹਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕੋ ਵਧਯੋ ਅੱਗ੍ਰ ਰਣ ਮਾਂਹਿ। ਹਰੀਚੰਦ ਗਿਰਪਤੀ ਕੋ ਮੀਆਂ ਸੌਚਧਾ ਜਾਂਹਿ॥੨੭॥ ਚੌਪਈ॥ ਪਟੇਬਾਜ਼ ਦੋਨੋ ਬਡ ਜੋਧੇ। ਭਯੋ ਭੇੜ ਸਨਮੁਖ ਉਰ ਕ੍ਰੋਧੇ। ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਦੋਨਹੁੰ ਕਰ ਧਾਰੀ। ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕ ਘਾਤ ਬਿਸਤਾਰੀ ॥ ੨੮ ॥ ਬਾਂਏਂ, ਦਾਹਨੇ, ਪਾਛੇ, ਆਗੇ। ਵਿਚਰਤਿ ਦਾਵ ਕਰਨਿ ਬਹੁ ਲਾਗੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਆਦਿਕ ਪਿਖਹਿ ਤਮਾਸ਼ਾ। ਦੋਨਹੁੰ ਜੋ ਚਹਿ ਕਰਤਿ ਬਿਨਾਸ਼ਾ॥੨੯॥ਏਕ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ਦੂਤੀ ਬਚਾਵੈ। ਆਸ਼੍ਰਹਿ ਸਿਪਰ[2] ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਚਲਾਵੈਂ। ਦਾਵ ਅਨਿਕ ਕਰਿ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ। ਕਟਹਿ ਅੰਗ ਨਹਿ ਥਾਉਂ ਛੁਟਾਯੋ[3] ॥ ੩੦॥ ਸੈਦਬੇਗ ਤਬਿ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰਾ। ਹਰੀਚੰਦ ਗਹਿ ਸਿਪਰ ਸਹਾਰਾ। ਘਾਵ ਬਚਾਇ ਸੁ ਆਪ ਚਲਾਯੋ। ਸੈਦਬੇਗ ਨੇ ਅੰਗ ਬਚਾਯੋ ॥ ੩੧ ॥ ਹਰੀਚੰਦ ਕੋ ਹਨ੍ਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾ। ਕਟ੍ਯੋ ਅੰਗ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਹਾਨਾ। ਪਿਖ੍ਯੋ ਲਰਾਈ ਮੈਂ ਜਬਿ ਮਾਰ੍ਯੋ। ਦੀਨਬੇਗ[4] ਤਬਿ ਆਨ ਵੰਗਾਰ੍ਯੋ॥੩੨॥ਫੇਰਤਿ ਸੈਫ[5] ਆਨ ਕਰਿ ਭਿਰ੍ਯੋ। ਸੈਦਬੇਗ ਸੋਂ ਸਨਮੁਖ ਅਰ੍ਯੋ। ਦੋਇ ਘਟੀ ਲਗ ਕੀਨ ਸੰਗ੍ਰਾਮਾ। ਦੇਖਤਿ ਬਹੁ ਨਰ ਭਾ ਅਭਿਰਾਮਾ ॥੩੩॥ ਦੀਨਬੇਗ ਤਬਿ ਸੈਫ ਚਲਾਈ। ਸੈਦਬੇਗ ਕੇ ਅੰਗ ਲਗਾਈ॥ਗਿਰ੍ਯੋ ਜੁੱਧ ਮਹਿ 'ਗੁਰ ਗੁਰ'ਸਿਮਰਤਿ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੀ ਚਿਤ ਹਰਖਤਿ ॥੩੪॥ ਮਹਾਂ ਕੌਤੂਹਲ[6] ਸਭਿ ਨੈ ਹੇਰਾ। ਸੁਰ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਤਿਨ ਕੀਨਿ ਬਸੇਰਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਜਬੈ। ਅਪਨੇ ਲੋਕ ਬਾਸ ਦਿਯ ਤਬੈ ॥੩੫॥ ਅਪਰ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਲਰਤਿ ਜੁਝਾਰੇ। ਪਰੇ ਤੁਰਕ ਜਨੁ ਗਿਰੇ ਮੁਨਾਰੇ। ਹਤਹਿ ਸ਼ਹੀਦ ਬੀਰ ਰਸ ਮਾਤੇ। ਸ਼੍ਰੋਣਤਿ ਗਿਰਹਿ ਪ੍ਰਿਥੀ ਰੰਗ ਰਾਤੇ ॥੩੬ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਚ੍ਯੋ ਘਮਸਾਨ। ਲੋਥ ਪੋਥ ਨਾ ਭਈ ਮਹਾਂਨ। ਬਾਇਸ[7] ਜੰਬੁਕ[8] ਕੰਕ[9] ਕਰਾਲੇ। ਕੂਕਤਿ ਆਮਿਖ ਖਾਹਿ ਬਿਸਾਲੇ॥੩੭॥ਛਾਤੀ ਮੂੰਡ ਫੁਟੈਂ ਲਗਿ ਗੋਰੀ।ਪਰ੍ਯੋ ਜੋਰ ਭਾਰੀ ਜੁਗ

---

[1](ਮੂੰਹੋਂ) ਮਾਰੋ ਮਾਰੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਤੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਨੂੰ) ਸਿੰਘ ਮਾਰਕੇ ਡੇਗਦੇ ਹਨ, ਵਧਦੇ ਹਨ ਅਗੇ ਫਿਰ ਪਿੱਛੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ (ਸੌਂਚੀ ਆਦਿ) ਖੇਡ ਵਿਚ (ਕਰੀਦਾ ਹੈ)। (ਅ) ਐਉਂ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ:—(ਸਿੰਘ) ਅਗੇ ਵਧਦੇ ਹਨ (ਸ਼ਤ੍ਰੂਆਂ ਦੀ) ਖੇਲ ਦਾ ਕਦਮ ਪਿੱਛੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ (ਪੈ=ਕਦਮ)। [2]ਆਸਰਾ ਕਰਕੇ ਢਾਲ ਦਾ। [3]ਅੰਗ ਕਟੀਂਦੇ ਹਨ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। (ਅ) ਨਾ ਅੰਗ ਕਟਿਆ ਨਾ ਥਾਂ ਛੁਟਿਆ। [4](ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫ ਦਾ) ਦੀਨਬੇਗ (ਆਦੀਨਾ ਬੇਗ)। [5]ਤਲਵਾਰ ਫੇਰਦਾ। [6]ਅਚਰਜ ਤਮਾਸ਼ਾ। [7]ਕਾਂ। [8]ਗਿੱਦੜ। [9]ਇੱਟੀ ਚੀਲ।

ਓਰੀ। ਹਲਾਹਾਲ ਬਡ ਭਯੋ ਕੁਲਾਹਲ। ਲਰਤਿ ਬੀਰ ਰਨ ਰੰਗ ਚਲਾ ਚਲ[1]॥੩੮॥ਪਾਛੇ ਪਾਉਂ ਨਹੀਂ ਕਿਨ ਡਾਰੇ।ਲਰਤੇ ਆਪਸ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਚਾਰੇ[2]। ਕਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦਲ ਪੰਚ ਸੈ ਹੋਵਾ।ਕਹਾਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਲਾਖਹੁੰ ਭਟ ਜੋਵਾ॥੩੯॥ਬਿਚਰੈਂ ਬੀਰ ਕਿਕਾਨ[3] ਕੁਦਾਵੈਂ। ਵਧਹਿ ਅੱਗ੍ਰ ਤੋਮਰ ਭਰਮਾਵੈਂ। ਬਿਸਮੇ ਤੁਰਕ ਮਾਰ ਜਬਿ ਪਰੀ। ਅੰਧ ਧੁੰਧ ਉਡਿ ਰਜ ਨਭ ਭਰੀ ॥੪੦॥ ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਠੇ ਕੇਤਿਕ ਕਾਲ।ਮਾਰਨ ਮਰਨੋ ਮਚਯੋ ਕ੍ਰਾਲ। ਜੁੱਧ ਖੇਤ ਜੋਧਨ ਤੇ ਛਾਯੋ। ਮਹਾਂ ਸਾਰ ਸੋਂ ਸਾਰ ਬਜਾਯੋ ॥ ੪੧ ॥ ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਸੰਗ੍ਰਾਮ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਦੁਤੀਓ ਅੰਸੂ। ੨ ॥

ੳ. [ਸੈਦੇ ਖਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਫਕੀਰ ਹੋ ਗਿਆ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਨ ਮਚ ਰਹਯੋ ਮੋਮੁਖਾਨ ਪਠਾਨ। ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਫਿਰਤਿ ਹੈ ਤਾਨਹਿ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਹਯ ਕੁਦਾਇ ਚਪਲਾਇ ਪ੍ਰਹਾਰਹਿ। ਇਤ ਉਤਿ ਬਿਚਰਤਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਸੰਘਾਰਹਿ। ਕਰਿ ਬਹਾਦਰੀ ਗੁਰ ਦਿਖਰਾਵਹਿ। ਰਿਪੁ ਕੋ ਘਾਵਤਿ ਆਪੁ ਬਚਾਵਹਿ ॥ ੨ ॥ ਸੈਦਖਾਨ ਜਿਸ ਢਿਗ ਸਰਦਾਰੀ। ਜਿਸਕੇ ਸਕਲ ਸੈਨ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਤਿਸਕੇ ਜਾਗੇ ਭਾਗ ਬਿਸਾਲਾ। ਉਪਜਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਆਨਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੩ ॥ ਸੁਜਸ ਗੁਰੂ ਕੋ ਸੁਨਤੋ ਰਹਯੋ। ਨਹੀਂ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ ਕਬਿ ਲਹਯੋ। ਗੁਨੀ,ਉਦਾਰ, ਚਤੁਰ, ਤਨ ਰੂਰੇ[4]। ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਗੁਨ ਗਨ ਕਰਿ ਪੂਰੇ[5] ॥੪॥ ਜਨੁ ਜਗ ਕੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਜੋਰੀ[6]। ਬਿਬਿਧਿ ਬਿਧਿਨਿ ਕੀ ਬਿਧਹਿ ਬਟੋਰੀ[7]। ਸੁਮਤਿ ਬਿਚਾਰ ਚਾਰ ਚਤੁਰਾਈ। ਮੂਰਤਿ ਗੁਰ ਕੀ ਏਕ ਬਨਾਈ ॥ ੫ ॥ ਮਨਹੁੰ ਦਿਖਾਵਨ ਨਿਜ ਨਿਪੁਨਾਈ[8]। ਗੁਰ ਤਨ ਰਚਿ ਤਿਸ ਕੀਰਤਿ ਪਾਈ। ਪਦਮ ਪੱਤ੍ਰ ਆਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਡੋਰੇ[9]। [10]ਖੰਜਨ ਮਨ ਰੰਜਨ ਚਿਤ ਚੋਰੇ॥੬॥ ਰੁਚਿਰ ਬਿਲੋਚਨ[10] ਭਲੇ ਬਨਾਏ। ਮੀਨ ਪਲਟ ਆਦਿਕ[11] ਗੁਨ ਪਾਏ। ਖਮੰਡਲ ਕਨਾ ਬਪੁਰਾ ਚੰਦ। ਬਹੁ ਦੋਸ਼ਨਿ ਤੇ ਦੀਸਤਿ ਮੰਦ ॥੭॥ ਸਦਾ

---

[1](ਰਣਰੰਗ=) ਜੰਗ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧ ਵਧਕੇ। [2]ਵੰਗਾਰਦੇ ਹਨ। [3]ਘੋੜੇ। [4](ਅੰਦਰੋਂ) ਗੁਣੀ, (ਸੁਭਾਵ ਤੋਂ) ਉਦਾਰ, (ਬਾਣੀ ਤੋਂ) ਚਤੁਰ ਤੇ ਸਰੀਰੋਂ ਸੁੰਦਰ। [5]ਪੂਰੇ (ਹਨ ਗੁਰੂ ਜੀ)। [6]ਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। [7]ਮਾਨੋ ਨਾਨਾ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ (ਜਗਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਬਟੋਰ ਬਟੋਰ ਕੇ ਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। [8]ਪ੍ਰਬੀਨਤਾ। [9]ਕਵਲ ਦੇ ਪੱਤ੍ਰ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ (ਵਾਲੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ) ਵਿਚ ਡੋਰੇ। [10]ਮਮੋਲੇ ਵਰਗੇ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚਿਤ ਚੁਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੁਹਣੇ ਨੈਣ। [11]ਮੱਛੀ ਦੀ ਪਲਟ ਆਦਿਕ।

ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਿ, ਅੰਕ ਨ ਕੋਈ[1]। ਕਮਲ ਕਹਹੁ ਕਿਮ ਸਮਤਾ ਹੋਈ। ਕੌਨ ਕੌਨ ਗੁਨ ਬਰਨੌਂ ਅਬੈ। ਸੁਜਸ ਕਹਤਿ ਜੋ ਘਰ ਘਰ ਸਬੈ ॥ ੮ ॥ ਕਰਾਮਾਤ ਕਾਮਲ ਜਗ ਜ਼ਾਹਰ। ਸਕਲਕਲਾ ਸਮਰਥ ਸੁਖ ਠਾਹਰ[2]। ਸੈਦ ਖਾਨ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਗੁਨ ਗਨ ਕੋ। ਚਾਹਤਿ ਪਿਖ੍ਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਮਨ ਕੋ॥੯॥ ਨਹਿ ਇਤਫਾਕ ਬਨ੍ਯੋ ਕਬਿ ਕੋਈ। ਜਿਸ ਤੈ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਈ। ਚਢ੍ਯੋ ਮੁਹਿੰਮ ਅਨੰਦਵਤਿ ਆਯੋ। ਅਵਸਰ ਏਹੁ ਖ਼ੁਦਾਇ ਬਨਾਯੋ ॥ ੧੦॥ –ਦਰਸ਼ਨ ਹੁਇ ਹੈਂ ਜੰਗ ਬਹਾਨੇ–।ਰਿਦੇ ਮਨੋਰਥ ਦ੍ਰਿੜ ਅਸ ਠਾਨੇ।ਦਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੋਨਹੁੰ ਭਏ। ਦੇਖਨਿ ਕੀ ਇੱਛਾ ਉਰ ਲਏ ॥੧੧॥ ਤੁਰਕਨਿ ਤੇ ਚਿਤ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰੰਤਾ।–ਬਿਦਤ ਮਿਲੌਂ–ਇਮ ਨਹੀਂ ਚਹੰਤਾ।–ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬੰਧਿ ਕਰਿ ਸਨਮੁਖ ਆਵੈਂ। ਰਨ ਹਿਤ ਕਰਨਿ, ਦਰਸ ਦਿਖਰਾਵੈਂ ॥ ੧੨ ॥ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪੀਰਨ ਪੀਰ।ਉਰ ਕੀ ਲਖਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਪੀਰ[3]। ਤੌ ਅਬਿ ਤੇਜ ਤੁਰੰਗ ਕੁਦਾਵਹਿ। ਕਲਗੀ ਝੂਲਤ ਰੂਪ ਦਿਖਾਵਹਿ ॥ ੧੩ ॥ ਅਤਿ ਉਤਿਕੰਠਾ[4] ਲਖਿ ਚਿਤ ਮੇਰੀ। ਏਕ ਬਾਰ ਇਤ ਪਾਵਹਿ ਫੇਰੀ–। ਮਨ ਕੇ ਇਮ ਸੰਕਲਪ ਉਠਾਵੈ। ਬਾਹਿਰ ਬਰਤਿ ਨਹਿ ਕਛੂ ਅਲਾਵੈ ॥੧੪॥ ਜਾਨੈ –ਤੁਰਕ ਤਰਕ ਕੋ ਕਰੈਂ।ਹਜੈ[5] ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਬਹੁ ਬਿਸਤਰੈਂ। ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨਵਰੰਗ ਢਿਗ ਕਹੈਂ। ਮੋ ਕਹੁ ਮਹਾਂ ਨਿਲਾਇਕ ਲਹੈਂ–॥ ੧੫॥ ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਮਨ ਗਟੀ ਗਨੰਤਾ। ਬਿਨ ਦੇਖੇ ਅਤਿਸ਼ੈ ਅਕੁਲੰਤਾ। ਜਾਗੇ ਭਾਗ ਪ੍ਰੇਮ ਬਸ਼ਿ ਹੋਯੋ। ਬਿਹਬਲ ਭਯੋ ਚਹੈ ਗੁਰ ਜੋਯੋ ॥ ੧੬ ॥ ਮਹਾਂ ਭਾਵਨਾ ਉਰ ਬਿਰਧਾਨੀ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀ। ਸਹਿ ਨ ਸਕੇ ਬ੍ਰਿਹੁ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕੇਰਾ।ਰੋਜ਼ੀ ਪਰ ਤੇ ਉਠਿ ਬਿਨ ਦੇਰਾ॥੧੭॥ ਹ੍ਵੈ ਸੁਚੇਤ ਤਬਿ ਹੀ ਕਟ ਕਸੀ। ਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਜੋ ਹੈਂ ਬਸੀ। ਧਨੁਖ ਬਾਨ ਨਿਜ ਪਾਨ ਸੰਭਾਰਾ। ਭਏ ਤੁਰੰਗਮ ਪਰ ਅਸਵਾਰਾ॥੧੮॥ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਹਯ ਚਪਲਾਏ। ਤਤਛਿਨ ਖਾਨ ਅੱਗ੍ਰ ਕੋ ਆਏ। ਕਹ੍ਯੋ 'ਖਾਨ ਜੀ! ਬਨ ਸਵਧਾਨਾ। ਤਜਿ ਆਲਸ ਹੁਇ ਆਯੁਧ ਪਾਨਾ ॥ ੧੯ ॥ ਖਬਰਦਾਰ ਹੁਇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰਹੁ। ਸਹਹੁ ਵਾਰ ਕੈ ਅਪਨਿ ਪ੍ਰਹਾਰਹੁ'। ਸੈਦਖਾਨ ਵਿਚ ਸੈਨ ਤਮਾਮੂ। ਹਾਥ

---

[1]ਦਾਗ ਨਹੀਂ ਕੋਈ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ) ਉਪਰ। [2]ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ। [3]ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਪੀੜ (ਆਪ) ਹਨ ਤੇ ਦਿਲ ਦੀ ਲਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਵਿਸਥਿਤੀ ਵਾਲੇ (ਮੇਰੇ) ਹਿਰਦੇ ਦੀ (ਪੀੜ ਨੂੰ) ਲਖ ਲੈਣ। [4]ਇੱਛਾ। [5]ਜ਼ਿੰਦਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary   NamdhariElibrary@gmail.com

ਬੰਦਿ ਝੁਕਿ ਕੀਨ ਸਲਾਮੁ ॥੨੦॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੁਰਜ ਕੋ ਦਰਸਾਏ। ਕਮਲ ਬਿਲੋਚਨ ਜੁਗ ਬਿਕਸਾਏ। ਮਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਗਦਗਦ ਬਾਨੀ। ਆਨੰਦਤਿ ਚਿਤ ਤਊ ਬਖਾਨੀ ॥ ੨੧ ॥ ਖ਼ੁਦਾਇ ਦੀ ਖ਼ੁਦਾਇਤ*ਬਜਿਨਸਿ ਬੰਦਹ। ਬਜਿਨਸ ਖ਼ੁਦਾਇ ਮੁਰੀਦ ਜ਼ਿੰਦਹ¹। ਨਹਿ ਸਮਤਾ ਮੋਤੇ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਰਵਿ ਖਦਯੋਤ ਜਥਾ ਕਿਮ ਪਾਵੈ' ॥ ੨੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਾ। 'ਸੁਨਹੁ ਖਾਨ ਜੀ ! ਬਾਕ ਹਮਾਰਾ। ਚਾਕਰ ਰਹਿਬੋ ਡੇਰੇ ਦਾਰੀ²। ਜੰਗ ਜੀਤਿਬੋ ਪਾਕੋ ਦਾਰੀ³'॥੨੩॥ ਸੁਨਤਿ ਬਾਕ ਤ੍ਯਾਗਿ ਦਿਯੋ ਤੁਰੰਗਮ। ਫੇਰਿ ਦਿਯੋ ਸਭਿ ਅਪਨੋ ਸੰਗਮ। ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਮ ਪਕਰੇ ਆਇ। ਊਪਰ ਰਾਖਨੋ ਸੀਸ ਟਿਕਾਇ ॥ ੨੪ ॥ ਅਤਿ ਅਨੰਦ ਕੇ ਅੱਸ੍ਰ ਚਾਲੇ। ਜਿਸ ਤੇ ਪਦ ਸਮ ਪਦਮ ਪਖਾਲੇ⁴। ਮਾਰਨ ਮਰਿਬੇ ਕੋ ਜਹਿ ਬੈਰ।ਤਹਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਲੀਨ ਬਡ ਖੈਰ⁵॥ ੨੫ ॥ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਸਿੱਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ। ਜਾਗ ਉਠਨੋ ਅੰਕੁਰ ਸੁ ਉਰ ਕੇ।ਕਿਸੁ ਦੋਸ਼ ਤੇ ਪਾਇ ਤੁਰਕ ਤਨ। ਤੱਦਪਿ ਲਾਗੀ ਰਹੀ ਲਗਨ ਮਨ ॥ ੨੬ ॥ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਕੇ ਗੁਰ ਗਯਾਤੇ। ਕਰਮ ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ ਤਿਸ ਤੇ ਜਾਤੇ। ਰਿਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਲਹਯੋ। ਕਲੁਖ ਪੁੰਜ ਜਿਸ ਮਹਿ⁶ ਸਭਿ ਦਹਯੋ॥੨੭॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੇ ਧਰਿ ਸਿਰ ਹਾਥਾ। ਤਤਛਿਨ ਸੇਵਕ ਕੀਨਿ ਸਨਾਥਾ। ਸਹਿਤ ਕੁਟੰਬ ਜਗਾਤ ਕੋ ਤ੍ਯਾਗਾ। ਰਿਦੇ ਤੀਬ੍ਰ ਤਰਿ⁷ ਭਯੋ ਵਿਰਾਗਾ ॥ ੨੮ ॥ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੁਰੰਗਮ ਸਭਿ ਦਲ ਛੋਰਾ। ਹੁਇ ਫਕੀਰ ਗਮਨਯੋ ਬਨ ਓਰਾ। ਕਿਹ ਸੰ ਮਿਲਯੋ ਨ ਦੀਖਯੋ ਫੇਰ। ਗਾਯੋ ਸੁ ਗਾਯੋ

¹ਇਸ ਗ਼ਲਤ ਫਾਰਸੀ ਇਬਾਰਤ ਦੇ ਅਰਥ ਐਉਂ ਲਗਦੇ ਹਨ:—ਇਹ ਬੰਦਾ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਹੂ-ਬਹੂ ਖ਼ੁਦਾਈ ਹੈ, (ਪਰ) ਇੰਨ ਬਿਨ ਤੇ ਹੂ-ਬ-ਹੂ (ਇਹ) ਖ਼ੁਦਾ ਹੈ (ਜੋ) ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ²(ਸਾਡੀ) ਨੌਕਰ ਰਹਿਣਾ ਤੇ (ਦੇਸ ਦਾ) ਡੇਰਾ ਦੇਖਣਾ। ³ਜੰਗ ਜਿੱਤਣੇ ਤੇ ਫਿਰ ਅਲੇਪ ਰਹਿ ਸਕਣਾ ।। ਭਾਵ 'ਕਰਮ ਕਰਤ ਹੋਵੈ ਨਿਹਕਰਮ'ਦੀ ਜੁਗਤ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ⁴ਕਮਲਾਂ ਵਰਗੇ ਪੈਰ ਧੋਤੇ। ⁵ਬੜਾ ਸੁਖ ਲਿਆ। ⁶ਜਿਸ (ਪ੍ਰੇਮ) ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ। ⁷ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਦਾ।

*ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਿਅਰ ਦਾ ਪਾਠ ਫਾਰਸੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਵਿਗਾੜ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਪਾਠ 'ਖ਼ੁਦਾਇਦੀ ਖ਼ੁਦਾਇਦ ਹੈ', ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਭੀ ਇਹੋ ਪਾਠ ਹੈ। ਕਈ ਗਯਾਨੀਆਂ ਨੇ 'ਖ਼ੁਦਾਇ ਖ਼ੁਦ ਦੀਦਮ' ਪਾਠ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਦਰੁਸਤ ਪਾਠ ਐਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ:—'ਖ਼ੁਦਾ ਆਇਦ ਖ਼ੁਦਾ ਆਇਦ ਕਿ ਮੇ ਆਇਦ ਖ਼ੁਦਾ ਬੰਦਹ, ਹਕੀਕਤ ਦਰ ਮਿਜਾਜ਼ ਆਇਦ ਕਿ ਮੁਰਦਹ ਰਾ ਕੁਨਦ ਜ਼ਿੰਦਹ' ਅਰਥਾਤ 'ਖ਼ੁਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਖ਼ੁਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਬੰਦਹ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ? (ਹਾਂ) 'ਯਥਾਰਥ' ਸਥੂਲ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰ ਦੇਵੇ।'

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary　　NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਰਨਿ ਮੁਦ ਹੇਰਿ[੧] ॥ ੨੯ ॥ ਜਗਤ ਅਸਾਰ ਕੂਰ ਸਭਿ ਜਾਨਾ। ਸਾਚ ਆਤਮਾ ਸਾਰ ਪਛਾਨਾ। ਦੁਬਿਧਾ ਮਿਟੀ ਗਯਾਨ ਕਹੁ ਪਾਯੋ। ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖ ਮਨ ਮੂਲ ਮਿਟਾਯੋ ॥ ੩੦ ॥ ਨਾਨਾ ਭੇਦ ਸਰਬ ਨਿਰਵਾਰੇ। ਹੇਰਯੋ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਸਤਾਰੇ[੨]। [੩]ਕੌਸ਼ਠ ਤਿਮਰ ਬਿਖੈ ਕੋ ਰੋਕਾ। ਨਿਕਸਤਿ ਜਥਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਿਲੋਕਾ ॥੩੧॥ ਤਨ ਹੰਤਾ ਮਹਿਂ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨ ਆਈ। 'ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ' ਕੀ ਲਿਵਲਾਈ। ਜਿਸ ਮੁਖ ਭਯੋ ਤਿਤਹਿ ਚਲਿ ਗਯੋ। ਪਰਮ ਹੰਸ ਆਵਸਥਾ ਥਯੋ ॥ ੩੨ ॥ ਏਕ ਬਾਰ ਸੰਕਲਪ ਬਿਲਾਏ। ਨਿਸ਼ਚਲ ਭਯੋ ਨ ਬਹੁਰ ਉਠਾਏ।ਦੇਹਿ ਪਾਤ ਕਿਤ ਹੈ ਹੁਇ ਗਯੋ।ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਤਤਛਿਨ ਹੀ ਭਯੋ। ॥੩੩॥ ਮੂਲ ਅਹੰਤਾ[੪] ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੀ। ਸੋ ਮਿਟਿ ਗਈ ਨ ਫੇਰ ਧਰਨਿ ਕੀ। ਇਵ ਦੈ ਦਲ ਅਵਿਲੋਕਿ ਤਮਾਸ਼ਾ। ਬਿਸਮਾਨੇ ਗੁਰ ਕੇਰ ਬਿਲਾਸਾ ॥੩੪॥—ਇਹ ਕਹਾ ਭਯੋ ਨ ਜਾਨਯੋ ਜਾਈ। ਸੈਦਖ਼ਾਨ ਕਿਤ ਗਯੋ ਪਲਾਈ ਕੈ ਕਾਮਣ[੫] ਗੁਰ ਕੀਨਸ ਕੋਈ। ਬਡ ਸਰਦਾਰੀ ਤਜਿ ਕਰਿ ਸੋਈ॥੩੫॥ ਸਭਿ ਧਨ ਧਾਮ ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਰੁ ਦਾਰਾ। ਲਰਤਿ ਹੁਤੇ ਤਜਿ ਕਹਾਂ ਸਿਧਾਰਾ ? ਸਗਰੀ ਸੈਨ ਚਢੀ ਜਿਹ ਪਾਛੋ।ਤਜਿ ਐਸ਼੍ਵਰਜ ਕਹਾਂ ਸੋ ਗਾਛੋ[੬]॥੩੬॥ਤੁਰਕਨਿ ਮਹਿ ਜੇਤੇ ਉਮਰਾਊ। ਕਰਤਿ ਬਿਚਾਰਨਿ ਲਖਯੋ ਨ ਕਾਊ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਦੌਰਿ ਆਪ ਮਹਿਂ ਮਿਲੇ। ਸੈਦਖਾਨ ਕੀ ਬਾਤਨਿ ਭਿਲੇ[੭] ॥ ੩੭ ॥ ਸੰਘਰ ਹੋਤਿ ਸਿੰਘ ਲਰਿ ਰਹੇ।ਚਮੂ ਬਿਸਾਲੀ ਕਿਮ ਜੈ ਲਹੇ। ਛੁਟਹਿ ਤੀਰ ਬਰ ਬੀਰਨਿ* ਗੋਰੀ। ਫਾਟੀ ਮੂੰਡ ਅੰਗ ਦੇਂ ਫੋਰੀ ॥ ੩੮ ॥ ਇਕ ਦਿਸ਼ਿ ਰਾਜੇ ਕਰਹਿ ਲਰਾਈ। ਹੇਲਾ ਘਾਲਿ ਪਰੇ ਸਮੁਦਾਈ। ਦਿਸ਼ ਦੂਸਰ ਮਹਿ ਤੁਰਕ ਬਿਸਾਲੇ। ਹਾਲ ਹੂਲ ਕਰਿ ਹੇਲ ਸੁ ਘਾਲੇ[੮] ॥੩੯॥ ਥਿਰੇ ਨ ਪੈਰ ਖਾਲਸੇ ਕੇਰੇ। ਲਰਤਿ ਘਨੇ ਅਰੁ ਹਟਤਿ ਪਿਛੇਰੇ। ਤਜਿ ਜ੍ਵਾਲਾਬਮਣੀ ਰਿਪੁ ਛਮਣੀ[੯]। ਜੈ ਚਾਹਤਿ ਤੁਰਕਨਿ ਗਨ ਦਮਣੀ[੧੦] ॥੪੦॥ ਭਿਰੇਂ ਭੇਰ ਕਬਹੂੰ ਥਿਰ ਰਹੈਂ[੧੧]।ਲਾਖਹੁ ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ਕਿਮ ਸਹੈਂ ? ਸੋਲੇ ਸਾਂਗ ਤਮਾਰੇ ਹਤੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਫਤੇ ॥੪੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਸੈਦਖਾਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਤੀਓ ਅੰਸੂ ॥ ੩ ॥

---

[੧]ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ। [੨]ਪਸਰਿਆ ਹੋਯਾ। [੩]ਜਿਵੇਂ ਕੋਠੇ ਵਿਚ (ਚਿਰ ਤੋਂ) ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹਨੇਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [੪]ਅਹੰਤਾ ਹੀ ਮੂਲ ਹੈ। [੫]ਟੂਣਾ। [੬]ਕਿੱਧਰੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। [੭]ਮਿਲੇ ਹੋਏ, ਲੱਗੇ ਹੋਏ। [੮]ਰੌਲਾ ਪਾਕੇ ਹੱਲੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। [੯]ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। [੧੦]ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ। [੧੧]ਕਦੇ ਟਿਕ ਜਾਣ। *ਪਾ:—ਤੀਰ ਬਰਛੀ ਹਜ਼ਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

੪. [ਰਮਜ਼ਾਨ ਮਾਰਿਆ । ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਖਬਰ]

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੈਦਖਾਨ ਲਹਿ ਗ੍ਯਾਨ ਕੋ ਜਬ ਗਮਨਯੋ ਰਣ ਥਾਨ[1] । ਸਨਮੁਖ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਭਯੋ ਖਾਨ ਰਮਜ਼ਾਨ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਫੇਰਿ ਤੁਰੰਗਮ ਤੀਰ ਚਲਾਵਹਿ । ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਆਪ ਬਚਾਵਹਿ । ਇਤ ਉਤ ਗੁਰ ਕੇ ਸ਼ੁਕਤਿ ਜਾਤੇ । ਨਿਫਲ ਭਯੋ ਕੋ ਲਗਯੋ ਨ ਗਾਤੇ ॥ ੨ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਖਿ ਚਤੁਰਾਈ । ਇਤ ਉਤ ਬਿਚਰਤਿ ਹਯ ਚਪਲਾਈ । ਇਕ ਨਿਖੰਗ ਤੇ ਤੀਰ ਨਿਕਾਰਯੋ । ਜੇਹ ਬਿਖੈ ਧਰਿ ਖਰ ਸੰਚਾਰਯੋ ॥ ੩ ॥ ਤਾਨ ਕਾਨ ਲੌ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰਾ । ਤਤਛਿਨ ਤਰੇ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਡਾਰਾ । ਤਿਸ ਕੋ ਦੇਖਤਿ ਤੁਰਕ ਤਰਾਸੇ[4] । ਇਕ ਸਰ ਤੇ ਰਮਜ਼ਾਨ ਬਿਨਾਸ਼ੇ ॥ ੪ ॥ ਸਿੰਘਨਿ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਹੋਲਾ ਡਾਰਯੋ । ਭਜਯੋ ਖਾਲਸਾ ਧੀਰਜ ਹਾਰਯੋ । ਲਾਖਹੁੰ ਤੁਰਕ ਕਹਾਂ ਲਗ ਲਰੈਂ । ਗੁਰੂ ਆਸਰੇ ਬਿਨ ਕਯੋਂ ਥਿਰੈਂ ॥ ੫ ॥ ਭਾਜਤ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਲਗ ਆਏ । ਲੂਟਨਿ ਲਗਯੋ ਵਸਤੁ ਸਮੁਦਾਏ । ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਮਾਤਾ ਧਨ ਜਹਾਂ । ਲੂਟ ਲੀਨ ਕੁਛ ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਾਂ ॥੬॥ ਮੁਗ਼ਲ ਪਠਾਨ ਲੂਟ ਤੌ ਕਰੈਂ । ਤਊ ਗੁਰੂ ਤੇ ਉਰ ਬਹੁ ਡਰੈਂ । ਲੇ ਲੇ ਵਸਤੁ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁਇ ਜ਼ਾਹਰ।ਨਹੀਂ ਜਨਾਇਂ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਬਾਹਿਰ ॥ ੭ ॥ ਕੁਛਕ ਲੂਟ ਕਰਿ ਤੁਰਨ ਮੁਰੇ । ਜੀਤ ਪਾਇ ਕਰਿ ਨਿਕਟ ਨ ਥਿਰੇ । ਡਰਤਿ ਦੂਰ ਹੁਇ ਡੇਰਾ ਘਾਲਾ । ਕੁਛ ਅਰਾਮ ਕਰਿ ਨਿਸ ਪਨ ਚਾਲਾ ॥੮॥ ਅਧਿਕ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਮਗ ਚਲਿ ਆਏ । ਪੁਰਿ ਸਿਰੰਦ ਠਹਿਰੇ ਦਿਵ ਥਾਏ ॥ ਕਿਤ ਕਿਤ ਕੋ ਭਾਜਤਿ ਸਿਖ ਗਏ । ਰਨ ਪਾਛੇ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ ਅਏ॥ ੯ ॥ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਤਿ ਮੁਰਝਾਏ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬਾਕ ਸੁਨਾਏ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਪ੍ਰਥਮ ਜੀਤ ਕਰਿਵਾਈ।ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ! ਪੁਨ ਦਏ ਹਰਾਈ ॥ ੧੦ ॥ ਅਬਿ ਭੀ ਬਚਨ ਆਪ ਕੋ ਹੋਇ । ਮਿਲਹਿ ਪਹੁੰਚਿ ਜਿਸ ਥਲ ਰਿਪੁ ਹੋਇ। ਪਲਟਾ ਲੇਹਿਂ ਲੂਟ ਜਿਨ ਕਰੀ। ਮਾਰਹਿ ਲਰਹਿ ਪਾਇ ਫਲ ਅਰੀ' ॥ ੧੧ ॥ ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਜਬਿ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਸਿੱਖਹੁ ਸੁਨਹੁ ਸੁਛੰਦ ਨ ਹਮ ਹੈਂ।ਜਿਮ ਅਧੀਨ ਹਮਰੇ ਸਭਿ ਤੁਮ ਹੈਂ ॥੧੨॥ ਤਿਮ ਹਮ ਬਸਿ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ[5] ਚਲੰਤੇ। ਈਸ਼ੁਰ ਕੀ ਆਇਸੁ ਬਰਤੰਤੇ । ਜਿਸ ਕੀ ਆਗਯਾ ਮਹਿ ਸਭਿ ਰਹੈਂ । ਰਵੈ ਨਿਰੰਤਰ ਡਰ ਕੋ ਲਹੈਂ ॥ ੧੩ ॥ ਜਿਸ ਜਿਸ ਕੀ ਜਸ[6] ਕਰੀ

[1]ਰਣ ਥਾਨ(ਵਿੱਚੋਂ), [2]ਚਲਾ ਗਿਆ। [3]ਹਿੱਲੇ ਵਿੱਚੋਂ। [4]ਡਰ ਗਏ। [5]ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਅਧੀਨ। [6]ਜੈਸੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮ੍ਰਿਯਾਦਾ। ਰਚਨਾ ਜਗ ਕੀ ਤੇ ਜੋ ਆਦਾ। ਤਿਸ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਹਿ, ਨਿਜ ਰੋਕੈ[1]। ਇਮ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪਠਨੈ ਸ਼ਲੋਕੈ ॥੧੪॥

ਸਲੋਕ ਮਃ ੧ ॥ ਭੈ ਵਿਚਿ ਪਵਣੁ ਵਹੈ ਸਦਵਾਉ ॥ ਭੈ ਵਿਚਿ ਚਲਹਿ ਲਖ ਦਰੀਆਉ॥ ਭੈ ਵਿਚਿ ਅਗਨਿ ਕਢੈ ਵੇਗਾਰਿ ॥ਭੈ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਦਬੀ ਭਾਰਿ ॥ ਭੈ ਵਿਚਿ ਇੰਦੁ ਫਿਰੈ ਸਿਰਭਾਰਿ ॥ ਭੈ ਵਿਚਿ ਰਾਜਾ ਧਰਮ ਦੁਆਰੁ ॥ ਭੈ ਵਿਚਿ ਸੂਰਜੁ ਭੈ ਵਿਚਿ ਚੰਦੁ ॥ ਕੋਹ ਕਰੋੜੀ ਚਲਤ ਨ ਅੰਤੁ ॥ ਭੈ ਵਿਚਿ ਸਿਧ ਬੁਧ ਸੁਰ ਨਾਥ । ਭੈ ਵਿਚਿ ਆਡਾਣੇ ਆਕਾਸ ॥ ਭੈ ਵਿਚਿ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥ ਭੈ ਵਿਚਿ ਆਵਹਿ ਜਾਵਹਿ ਪੂਰ ॥ ਸਗਲਿਆ ਭਉ ਲਿਖਿਆ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ॥ ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਸਚੁ ਏਕੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ਇਹ ਸ਼ਲੋਕ ਸਭਿ ਪਠਨੋ ਸੁਨਾਏ। ਤਊ ਪੰਥ ਕੇ ਮਨ ਮੁਰਝਾਏ। -ਬਿਜੈ ਲਈ ਗਨ ਤੁਰਕ ਸਿਧਾਰੇ। ਗੁਰੂ ਅਲੰਬ ਸਿੰਘ ਗਨ ਹਾਰੇ-॥੧੫॥ ਇਮ ਲਖਿ ਗੁਰ ਨੇ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੇ। 'ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਦਿਲੀ ਲਗਿ ਹਾਨੇ'। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਹਰਖਤਿ ਭਏ। ਇਕ ਜਾਮਨੀ ਮਹਿ ਬਿਤ ਲਏ। ੧੬ ॥ ਭਈ ਪ੍ਰਭਤਿ ਬਜਵਾਇ ਨਗਾਰਾ। ਚਢ੍ਯੋ ਬਹੁਰ ਸਿੰਘਨਿ ਦਲ ਸਾਰਾ। ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਮਿਲੇ ਸੁ ਧਾਈ। ਜਾਂਹਿ ਰਿਪੁਨਿ ਦਲ ਮਗ ਟਲਿ ਜਾਈ॥ ੧੭ ॥ ਪਰੇ ਧਾੜਵੀ ਸਮ ਹੁਇ ਤਬੈ। ਮਿਲਨੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਮਾਰਨ ਕਿਯ ਸਬੈ। ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਕਰਿ ਦੀਨਿ ਘਨੇਰੇ। ਪਲਟਾ ਲੀਨ ਕੀਨੇ ਜਿਨ ਨੇਰੇ ॥੧੮॥ ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਲੀਨ ਬਿਹੀਰ। ਰੌਰਾ ਪਰ੍ਯੋ ਚਲੇ ਭਯ ਭੀਰ। ਬਿਸਮਤਿ ਭਏ ਨ ਜਾਨੇ ਜਾਈ।-ਕਿਤ ਤੇ ਮਿਲੇ ਬੀਰ ਸਮੁਦਾਈ-॥੧੯॥ ਆਪ ਆਪ ਕੋ ਪੰਥ ਪਧਾਰੇ। ਮਿਲੇ ਤੁਰਕ ਸੋ ਸਿੰਘਨਿ ਮਾਰੇ। ਮਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸ ਬੀਤ੍ਯੋ ਮਗ ਜਾਤੇ। ਔਰਕ ਪਰੇ ਬ੍ਰਿੰਦ ਰਿਪੁ ਘਾਤੇ ॥ ੨੦ ॥ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲ ਪਰਸਪਰ ਹੋਈ। ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਭਾਜੇ ਸਭਿ ਕੋਈ। ਲਾਖਹੁੰ ਲਸ਼ਕਰ ਬਿਚਲ੍ਯੋ ਭਾਜਾ। ਪੀਛੇ ਰਹ੍ਯੋ ਸੁ ਲੂਟ੍ਯੋ ਸਮਾਜਾ ॥ ੨੧ ॥ ਫਤੇ ਲੀਨਿ ਅਰੁ ਲੂਟ ਘਨੇਰੀ। ਪਲਟਾ ਲੀਨ ਹਟੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ। ਪੰਥ ਬਰਾਇਓ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਆਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਬੁਲਾਏ* ॥੨੨॥ ਮੁਦਿਤ ਹੋਇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਭਿ ਕਰਨੇ।

[1]ਜਗਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਜਿਸ ਜਿਸ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਜੇਹੀ ਰਖੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, (ਸਭ ਬਾਹਰ ਹੋਣੋਂ) ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਨਿਜ ਰੋਕੈਂ=ਤਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਬੀ ਆਪਨੂੰ ਬਾਹਰ ਹੋਣੇ ਰੋਕਦੇ ਹਾਂ। [2]ਰਾਹ ਵਿਚ (ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ) ਬਚਾਕੇ।

*ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਸਲੇਮਾਬਾਦ ਕੋਲ ਇਹ ਧਾਵਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਲੁੱਟ ਮੋੜੀ ਸੀ। ਹਾਰ ਖਾਣੀ, ਥਾਂਹੂ ਭਜ ਜਾਣਾ ਤੇ ਮੁੜ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਦਲ ਤੇ ਪੇਕੇ ਬਿਜੈ ਪਾਉਣਾ ਇਹ ਸਿੰਘ ਦਲਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਵਰਤਾਓ ਰਿਹਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਹਨਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਉਚਰਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸਕਾਇ ਬਖਾਨਾ'"ਸਿੰਘਨਿ ਕਾਜ, ਹਤਨ ਤੁਰਕਾਨਾ ॥ ੨੩ ॥ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਜਯੋਂ ਅਧਿਕੈ ਹੈ। ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ ਤੁਰਕ ਨਾਸ਼ ਕੋ ਪੈਹੈਂ। ਲੇਹਿ ਬੈਰ ਕੋ ਬਦਲਾ ਐਸੇ। ਰਹੈ ਨਗਾਰ-ਬੰਦ ਨਹਿ ਜੈਸੇ'॥੨੪॥ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਿੰਘਨਿ ਬਰ ਦੀਨੋ'ਰਾਜ ਤੇਜ ਹੁਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪੀਨੋ'। ਇਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗੁਰ ਢਿਗ ਇਮ ਭਯੋ। ਕਿਤਿਕ ਲੁਟਾਇ ਲੂਟਿ ਪੁਨ ਲਯੋ ॥ ੨੫ ॥ ਉਤ ਗਤਿ ਤੁਰਕਾਨੇ ਕੀ ਸੁਨੀਅਹਿ। ਭਾਜੇ ਹੁਇ ਬਿਹਾਲ ਭਟ ਹਨੀਅਹਿ। ਸ਼ਾਹੁ ਨੁਰੰਗੇ ਨਿਕਟਿ ਪੁਕਾਰੇ। 'ਗੁਰ ਕੇ ਦਲ ਸਿੰਘਨਿ ਹਮ ਮਾਰੇ ॥੨੬॥ ਜੋ ਉਮਰਾਵ ਗਯੋ ਬਨ ਬੀਰ। ਦੇਖਤਿ ਗੁਰ ਕੋ ਭਯੋ ਫਕੀਰ। ਜਾਨਯੋਂ ਗਯੋ ਨ ਕਿਤ ਕੋ ਗਯੋ। ਸਭਿ ਲਸ਼ਕਰ ਮਹਿ ਅਚਰਜ ਭਯੋ ॥ ੨੭ ॥ ਬਡੋ ਬਹਾਦਰ ਜੋ ਰਮਜ਼ਾਨ। ਮਾਰਿ ਦੀਨ ਤਜਿ ਕੈ ਇਕ ਬਾਨ। ਅਲਪ ਚਮੂੰ ਕੁਛ ਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ। ਹਤੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੰਗ ॥ ੨੮ ॥ ਆਵਤਿ ਲੂਟ ਲੀਨ ਧਨ ਸਾਰਾ। ਮਗ ਮਹਿ ਲਸ਼ਕਰ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਮਾਰਾ'। ਸੁਨਤਿ ਨੁਰੰਗਾ ਬਹੁ ਪਛੁਤਾਯੋ। ਪਤਿਸ਼ਾ-ਹਿਤ ਮੈਂ ਰੌਰ ਮਚਾਯੋ ॥੨੯॥ ਕਰਾਮਾਤ ਕੋ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਜਰੇ। ਗੁਰ ਬਡਿ-ਆਈ ਕੋ ਨਹਿ ਜਰੇ। ਸਿਰ ਕੋ ਧੁਨਿ ਧੁਨਿ ਮਨ ਦੁਖ ਪਾਵੈ। ਕਹਾਂ ਕਰੈ ਕਛੁ ਬਸ ਨ ਬਸਾਵੈ॥੩੦॥–ਇਨ ਕੇ ਪਿਤਾ ਸੰਗ ਮੈਂ ਅਰਯੋ। ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਤੇ ਬਾਹਿਰ ਕਰਯੋ'।ਅਬਿ ਇਹ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਜੋਰ ਜਨਾਵੈ।ਗਹੇ ਬਿਨਾਂ ਇਨ ਕਯੋਂ ਬਨਿ ਆਵੈ–॥੩੧॥ ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਬਿਚਾਰ ਬਹੁ ਬਾਤੀ। ਨੀਠ ਨੀਠ ਕਰਿ ਬਿਤਈ ਰਾਤੀ। *ਪ੍ਰਾਤਿ ਸਮੈਂ ਨਿਜ ਸਭਾ ਲਗਾਈ। ਮੰਤ੍ਰੀ ਸਯਾਨੇ ਲੀਨ ਬੁਲਾਈ ॥ ੩੨॥ ਕਾਜ਼ੀ ਬ੍ਰਿੰਦ ਮੌਲਵੀ ਆਏ। ਦੀਨ ਸ਼ਰਾ ਕੇ ਹਠੀ ਸੁਨਾਏ'। ਜਬਿ ਸਭਿ ਬੈਠੇ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਾ। 'ਜੋ ਭਰੀਲ ਆਏ ਰਨਹਾਰਾ ॥੩੩॥ ਕਰਹੁ ਹਕਾਰਨਿ ਕਹੈਂ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਕੈਸਾ ਪਿਖਯੋ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਜੰਗ'। ਆਨਿ ਖਰੇ ਜਬਿ ਭਏਅਗਾਰੀ।ਹਿਤ ਬੂਝਨ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਉਚਾਰੀ॥੩੪॥'ਹਿੰਦੂ-ਗਰਦੀ ਕਹਾਂ ਮਚਾਈ' ? ਚਮੂੰ ਕਿਤਿਕ ਨਿਜ ਸੰਗ ਮਿਲਾਈ ? ਕੈਸਾ ਪਿਖਯੋ ਬਹਾਦਰ ਬੀਰ ? ਫੈਸਲ ਬੰਦਾ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਪੀਰ" ॥ ੩੫ ॥ ਸੁਨਤਿ

'ਨੁਰੰਗਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ (ਮੈਨੂੰ) ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ (ਤਦ ਦਾ ਨੁਰੰਗਾ ਦੋਖਣ ਵਿਚ ਹੈਸੀ)। 'ਮੁੜਕੇ ਆਏ। 'ਹਿੰਦੂ ਨੇ ਕੀ ਰੌਲਾ ਰੱਪਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। 'ਕੈਸਾ (ਫੈਸਲਬੰਦ=) ਨਿਆਇਕਾਰੀ ਹੈ, ਕੈਸਾ ਪੀਰ ਤੇ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਹੈ ? (ਅ) ਪੀਰ ਤੇ ਮਰਸ਼ਿਦ ਤੋਂ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਹਾਕਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। *ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੨੯ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

ਅਹਿਦੀਏ ਕਰਨੋ ਉਚਾਰ। [੧]ਇਕ ਤੇ ਲਾਖ, ਖਰਬ ਬਿਸੀਆਰ[੨]*। ਸਭਿ
ਬਿਧਿ ਜਾਨਹੁ ਐਨ ਹੁਸ਼ੀਆਰ। ਸੁੰਦਰ, ਉਮਰ ਸੁ ਬਰਖੁਰਦਾਰ[੩]†' ॥੨੬॥
ਬੋਲਨੋ ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਹ ਮਨ ਬਾਂਦਮ[੪]। 'ਮੁਰਦਮ ਆਖਰੀ ਬਹਿ ਨਿਸ਼ਾਦਮ[੫]।
ਬਜ਼ ਸਰਦਾਰ ਸੁ ਜ਼ਿੰਦਾ ਪੀਰ[੬]। ਖਾਵੰਦ ਖਲਕ ਬੀਦਿਬੇ ਪੀਰ[੭] ॥੨੭॥ ਹਿੰਦੂ
ਤਰੀਫ ਖੈਰ ਖਵਾਇ[੮] ; ਖਾਰਜ ਕਰਦਮ ਮੰਜ਼ਬ ਹਵਾਇ[੯]‡'। ਇਮ ਕਹਿ

[੧]ਇਕ ਤੋਂ ਲੱਖ (ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਸੂ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਤੇ) ਖਰਬ ਬਹੁਤ (ਕਰਦਾ ਹੈ)।(ਅ)ਇਕ ਦੀ ਥਾਂ ਲੱਖ ਖਰਚਦਾ ਹੈ ਐਸਾ ਬਿਸੀਆਰ ਖਰਚ ਹੈ ਭਾਵ ਸਖੀ ਹੈ। [੩]ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ। [੪]ਖੋਟੇ ਮਨ ਵਾਲਾ [ਪੰ:,ਵਿਚ ਬਾਦ ਖੋਟੇ ਸਿੱਕੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।ਫਾ:, ਆਕਲ]। [੫]ਆਖਰ ਤੁਸੀਂ ਮੁਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਨਾਸ਼ਾਦ ਹੋ (ਬਦਕਿਸਮਤ)ਹੋ ਬਹਿ ਜਾਓ [ਨਾਸ਼ਾਦ=ਨਾ ਖ਼ੁਸ਼]। (ਅ) ਆਖਰ ਮੈਂ ਮਰਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਹੱਦਿਆਂ ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿਆਂਗਾ। [ਮਰਦਮ=ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ,ਆਖਰੀ=ਅੰਤ ਨੂੰ। ਬਹਿ=ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਹੁੱਦਾ। ਨਿਸ਼ਾਦਮ=ਬਿਠਾ ਦਿਆਂਗਾ]। [੬](ਮੈਂ) ਬੜਾ ਸਰਦਾਰ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਪੀਰ ਹਾਂ। [੭]ਖਲਕਤ ਦਾ ਖਾਵੰਦ ਤੇ ਪੀਰਾਂ ਤੋਂ ਵੇਖਣ ਜੋਗ ਹਾਂ। [੮]ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਤੇ ਖੈਰ ਖਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ (ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ)। [੯](ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ) ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ।

*ਪਾ:—ਬਿਖਦਾਰ। ਉਪਰਲਾ ਪਾਠ ਪੁਰਾਤਨ ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ, ਸੌ ਸਾਖੀ ਤੇ ਹੋਰਨੀਂ ਥਾਈਂ ਪਾਠ ਹੈ 'ਇਕ ਤੇ ਲਾਖ ਖਰਬ ਬਿਖਦਾਰ।' ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਇਹ ਹੈ:—ਇਹ ਬਿਖਦਾਰ (ਬਿਖਧਰ=ਤੀਰ) ਨਾਲ ਲੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਰਬ (ਨਾਸ) ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

†ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ:—'ਉਮਰ ਬਰਖੁਰਦਾਰ ਸਿਰਦਾਰ' ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਨੌਜਵਾਨੀ ਦੀ ਹੈ, ਤੇ (ਜਮਾ) ਸਰਦਾਰੀ ਹੈ।

‡ਕਵਿ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਤੇ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ, 'ਬਡ ਸਰਦਾਰ ਸੁ ਜ਼ਿੰਦਾ ਪੀਰ, ਖਾਵੰਦ ਖਲਕ ਦੀਦਬੇ ਪੀਰ' ਇਹ ਪਾਠ ਸੌ ਸਾਖੀ ਨੇ ਅਹਿਦੀਏ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਯਥਾ:—(ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ) ਪੁਛਿਆ:—ਹਿੰਦੂ ਨੇ ਕਿਆ ਕਰਨੀ ਮਚਾਈ,ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਫੌਜ,ਕੈਸਾ ਬਹਾਦਰ, ਕਿਆਸੀ ਤਰੀਫ, ਫੈਸਲ ਬੰਦਹ, ਪੀਰ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ?

ਤਾਂ ਅਹਦੀਏ ਬੋਲੇ- ਇਕ ਤੇ ਲਾਖ ਖਰਬੇ ਬਿਖੀਦਾਰ। ਐਨ ਹੁਸ਼ੀਆਰ, ਉਮਰ ਬਰ-ਖੁਰਦਾਰ, ਸਿਰਦਾਰ, ਜ਼ਿੰਦਾ ਪੀਰ, ਖਲਿਕ ਖਾਵੰਦ, ਦੀਦਾ ਬੇਪੀਰ (—ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ:—ਦੀਦਬੇ ਪੀਰ=ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਜੋਗ ਗੁਰੂ)। ਬੋਲਿਆ ਤੁਰਕ:—ਮੁਰਦ ਮੁਆਖਰੀ ਬਹਿ ਨਿਸ਼ਾਦਮ, ਹਿੰਦੂ ਤਰੀਫ ਖੈਰ ਖਵਾਇ ? 'ਮਜ਼ਬ ਹਵਾਇ ਖਾਰਜ ਕਰਦਮ।' ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਅਹਿਦੀਏ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨਾ ਸਹਿ ਸਕਣ ਕਰਕੇ ਝਿੜਕ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ 'ਤੁਸੀਂ ਆਖਰ ਮੁਰਦੇ ਹੋ, ਨਾਸ਼ਾਦ ਹੋ (ਬਦਕਿਸਮਤ ਹੋ) ਬਹਿ ਜਾਓ, ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਤੇ ਖੈਰ ਖਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਨੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਜ਼ਹਬ (ਇਸਲਾਮ ਦੇ) ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ'। ਅਥਵਾ ਇਸ ਤੁਕ ਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਫੇਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖੈਰ ਖਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ। ਸੂਚਨਾ—ਫਾਰਸੀ ਲਿਖਤ ਸ਼ੁਧ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੋਈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੈ ਸੁਲਗਤਿ ਜਿਸ ਛਾਤੀ । ਬੋਲ੍ਯੋ ਬਹੁਰ ਸਭਾ ਮਹਿ ਬਾਤੀ ॥ ੩੮ ।[1] "ਕਰੀਏ ਕਹਾਂ ਬਰੋਬਰ ਨਹੀਂ।ਮਜਬ ਮਬੂਬ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਲਹੀ"। ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਸੁਜਾਨੈਂ ਬਾਕ ਬਖਾਨੈਂ ।'ਜੇਤੀ ਮਤਿ ਜੇਤਿਕ ਚਿਤ ਜਾਨੈ" ॥ ੩੯ ॥ ਪੀਛੇ ਕਾਜ਼ੀ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ। 'ਜਉ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਰ ਸੋ ਹੁਸ਼ੀਆਰਾ[2] । ਕਰੋ ਮੁਹੱਬਤਿ ਸਾਥ ਬੁਲਾਵਨ । ਦੇਖਹੁ ਰੂਪ ਸੁਨਹੁ ਬਰ ਭਾਵਨ[3]॥੪੦॥ਪਰਖ ਲੇਹੁ ਜੇਤਿਕ ਸੋ ਹੋਇ । ਜਿਹ ਤਰੀਫ ਕਰਤਾ ਸਭਿ ਕੋਇ' । ਸੁਨਤਿ ਸਭਾ ਸਦ ਅਰੁ ਪਤਿਸ਼ਾਹੂ । ਬੁਧਿ ਕਾਜ਼ੀ ਕੀ ਕਰਤਿ ਸਰਾਹੂ ॥ ੪੧ ॥ 'ਆਛੀ ਕਹੀ, ਬਨਹਿ ਇਸ ਰੀਤਿ । ਕਰਹਿ ਬੁਲਾਵਨ ਜਿਮ ਹੁਇ ਮੀਤ । ਸੁਮਤਿ ਖੂਬ ਕਾਜ਼ੀ ਇਹੁ ਭਾਖੀ । ਲਿਖਹੁ ਪ੍ਰਵਾਨੇ' ਆਇਸੁ ਆਖੀ ॥੪੨॥ 'ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਇਕ ਹੀ ਕੀ ਹੋਇ । ਉਰ ਅੰਤਰ ਨੀਕੇ ਲਿਹੁ ਜੋਇ । ਪਰਵਾਨਾ ਹੇਰਤਿ ਹੀ ਆਵਹੁ । ਹਮ ਤੁਮ ਮਜਬ ਏਕ ਲਖਿ ਪਾਵਹੁ[4] ॥ ੪੩ ॥ ਨਾਂਹਿ ਤ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਹੁੰਗਾ ਤਹਾਂ । ਕਰਿ ਬਹਾਦਰੀ ਬੈਠ੍ਯੋ ਜਹਾਂ । ਅਜ਼ਮਤ ਜਿਤਿਕ ਫਕੀਰੀ ਕੇਰ । ਬਿਚ ਜਹਾਨ ਤੇ ਜੈਹੈਂ[5] ਫੇਰ ॥ ੪੪ ॥ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਬਡੇ ਲਘੁ ਅਹੈਂ । ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਘਰ ਮਹਿ ਜਿਮ ਰਹੈਂ । ਤੈਸੇ ਤੁਮ ਭੀ ਰਹਿਬੋ ਕਰੀਅਹਿ । ਨਹਿ ਬਿਰੋਧ ਕਿਮ ਉਰ ਮਹਿ ਧਰੀਅਹਿ' ॥ ੯੫ ॥ ਬਡ ਹੰਕਾਰ ਹਕੀਕਤ ਔਰ[6] । ਜਿਮ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕੋ ਹੁਇ ਤੌਰ । ਪਰਵਾਨੇ ਮਹਿ ਬਹੁ ਲਿਖਵਾਈ । 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹਮ ਦਰਗਾਹਿ ਤੇ ਪਾਈ ॥ ੪੬ ॥ [7]ਪਤਿਸ਼ਾਹਤਿ ਕੀ ਕਿਯ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ । ਪਰਵਦਗਾਰ ਕਲਾ ਜਗਦੀਸ਼" । ਦੇ ਪਰਵਾਨਾ ਪਠੇ ਵਕੀਲ । ਕਰਿ ਤਗੀਦ 'ਜਾਵਹੁ ਬਿਨ ਢੀਲ' ॥ ੪੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਕੇ ਢਿਗ ਆਏ । ਸਭਾ ਲਗਾਇ ਹਜ਼ੂਰ ਬੁਲਾਏ । ਸਭਿ ਅਹਿਵਾਲ ਸੁਨੇ ਜਬਿ ਕਾਨ । ਉੱਤਰ ਲਿਖਵਾਯਹੁ ਤਬਿ ਜਾਨ ॥ ੪੮ ॥ 'ਜਿਸ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਤੋਹੀ।ਤਿਸੀ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੇਜਯੋ ਮੋਹੀ । ਨਯਾਉਂ ਕਰਨ ਕੇ ਹੇਤ ਪਠਾਯੋ[8] । ਬਿਸਰ ਗਯੋ ਤੈਂ ਦੈਭ ਕਮਾਯੋ ॥੪੯ ॥ ਯਾਂਤੇ ਕਿਮ ਤੁਝ

---

[1]ਤੁਰਕ ਕੀ ਕਰੀਏ ਨਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਬਰਾਬਰਦਾ ਹੈ ਨਾਂ (ਮੇਰੇ) ਮਜ਼੍ਹਬ ਦਾ ਪਜਾਰਾ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ । [2]ਜੋ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੈ। [3]ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ। [4]ਆਪਾਂ ਦੋਵੇਂ ਮਵਾਹਿਦ ਹਾਂ, ਇਕ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ, ਦੋਵੇਂ ਬੁਤ ਪ੍ਰਸਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈ ਸਾ: ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ:—ਹਮ ਤੁਮ ਮਜਹਬ ਏਕ ਹੈ। [5]ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ। [6]ਵਡੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਹੋਰ ਭੀ ਹਾਲ (ਲਿਖਿਆ)। [7]ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਗਦੀਸ਼ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਦੀ ਕਲਾ ਨੇ। [8](ਤੈਨੂੰ) ਇਨਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਸੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਗ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਜੌ ਹਿੰਦੁਨਿ ਸੰਗ ਬਾਦ ਉਠਾਵੈ। ਖਲਕਤ ਨਹਿ ਖ਼ੁਦਾ-ਇ ਕੀ ਜਾਨੀ। ਚਾਹਤਿ ਕਰੀ ਧਰਮ ਕੀ ਹਾਨੀ' ॥੫੦॥ ਰੁਖ਼ਸਦ ਤਬਿ ਵਕੀਲ ਕੋ ਕੀਨ। ਖਿਲਤ ਦਰਬ ਜੁਤਿ ਤਿਨ ਕੋ ਦੀਨ*। ਗਏ ਜਾਇ ਅਵਰੰਗ ਸੁਨਾਯੋ। ਨਹਿੰ ਆਵਤਿ ਲਖਿ ਅਧਿਕ ਰਿਸਾਯੋ ॥੫੧॥ ਇਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੁਰੰਗੇ ਕੇਰਾ। ਸੁਨਹੁੰ ਗਿਰੇਸ਼ੁਨਿ ਜਥਾ ਬਖੇਰਾ। ਲੂਟਿ ਕੂਟਿ ਕਰਿ ਸਦਾ ਲਰਾਈ। ਕਰਤਿ ਸਿੰਘ ਬਿਚਰਤਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥੫੨॥ ਇਸ ਰਣ ਕੋ ਸੁਨਿ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼। ਮਿਲਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਆਇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼। ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਆਇ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਭਏ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਰਹਿ ਬਿਚਰਨਿ ਗਿਰ ਲਏ। ੫੩॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਅਵਰੰਗ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚਤੁਰਥੋ ਅੰਸੂ ॥੪॥

੫. [ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਨੌਰੰਗੇ ਅੱਗੇ ਫਰਿਆਦ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੇਖਯੋ[1] ਬਡੋ ਕਸੂਤ ਕੋ ਗੁਰ ਕੀ ਜਬਰੀ ਬਾਤ। ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਮਿਟਤਿ ਨਹਿ ਵਧਤਿ ਜਾਤਿ ਅਵਦਾਤ ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੁਖ ਪਾਇ ਘਨੇਰਾ। ਗ੍ਰਾਮ ਉਜਾਰੇ, ਬਹੁ ਬਲ ਹੇਰਾ[2]। ਗੁਰੂ ਸੂਰਮਾ ਰਣ ਪ੍ਰਿਯ ਅਹੈ। ਸਦਾ ਜੰਗ ਚਿਤ ਚਾਹਤਿ ਰਹੈ ॥੨॥ ਭਯੋ ਬਿਬਸ ਕੁਛ ਜਤਨ ਨ ਜਾਨਯੋਂ। ਹੋਨਿ ਪੁਕਾਰੂ ਮਿਲ ਮਤਿ[3] ਠਾਨਯੋਂ। ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਨੀਕੀ ਮਨ ਮਾਨੀ। ਲੇ ਕਰਿ ਧਨ ਗਨ ਤਯਾਰੀ ਠਾਨੀ ॥੩॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਕ-ਹਿਲੂਰੀਆ ਲੀਨਿ ਹੰਡੂਰੀ ਨਾਲ। ਕਰੇ ਕੂਚ ਦਰ ਕੂਚ ਕੌਂ ਦਿੱਲੀ ਗਏ ਉਤਾਲ ॥੪॥ ਚੌਪਈ ॥ ਦੇ ਕਰਿ ਭੇਟ ਬਹੁਤ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ। ਗ੍ਰੀਵ ਨਿਵਾਇ ਸਲਾਮ ਬਖਾਨਾ॥ਮਿਲ ਸੂਬੇ ਸੰਗ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ।'ਇਕ ਹਜ਼ਰਤ ਹੀ! ਓਟ ਹਮਾਰੀ ॥੫॥ ਬਹੁ ਸੰਮਤਿ ਬੀਤੇ ਚਢਿ ਗਯੋ[4]। ਅਪਨੇ ਥਾਨ ਤੁਮੈ ਕਰਿ ਦਿਯੋ। ਯਾਂਤੇ ਹਮਰੇ ਹੌ ਰਖਵਾਰੇ। ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੁਲਮ ਜੋ ਕਰਹਿ ਨਿਵਾਰੇ[5] ॥੬॥ ਆਗੇ ਤੁਮਹੁ ਹਿਮਾਯਤਿ ਕਰੀ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸੈਨਾ ਬਲਿ ਭਰੀ। ਪਠਿ ਉਪਰਾਲਾ ਕੋਨ ਹਮਾਰਾ। ਮਚੇ ਜੁੱਧ ਦਾਰੁਨ ਤਿਸ ਬਾਰਾ ॥੭॥ ਪੁਨ ਸਿਰੰਦ ਕੋ ਸੂਬਾ ਗਯੋ। ਲਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਸਰਿਤਾ ਤਟ ਲਯੋ'। ਸੁਨਿ ਸੂਬੇ ਗਿਰਪਤਿ ਸਮੁਝਾਏ।'ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਕਟ ਗਮਨਹੁ ਬਨਿ ਆਏ ॥੮॥ ਮੈਂ ਲਿਖਿ

[1](ਪਹਾੜੀਆਂ) ਨੇ ਦੇਖਿਆ। [2]ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬੜਾ ਬਲ ਦੇਖਿਆ। [3]ਸਲਾਹ। [4]ਭਾਵ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਮੁਹਿੰਮ ਤੇ ਗਏ ਹੋ। [5](ਤਿਸ ਨੂੰ) ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਓ।

*ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਅਤੇ ਨਾਲ ਭੇਜਿਆ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਖੱਤ੍ਰੀ ਲਾਹੌਰ ਕਾ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਆਗਰੇ ਕਾ।'

ਪਠਹੁ ਸਕਲ ਅਹਿਵਾਲ। ਜ਼ੁਲਮੀ ਤੁਮ ਪਰ ਹੋਤਿ ਕਮਾਲ[1]। ਤਹਿਂ ਤੇ ਹੁਕਮ ਲੇਹੁ ਬਹੁ ਦਲ ਕੋ। ਲਰਹੁ ਬਹੁਰ ਹੇਰਹੁ ਰਿਪੁ ਬਲ ਕੋ' ॥ ੯ ॥ ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਜਾਨਿ ਸਭਿ ਰਾਜੇ। ਮਿਲੇ ਸ਼ਾਹ ਬਿਨ ਬਨੈ ਨ ਕਾਜੇ।ਸੂਬੇ ਤੇ ਅਹਿਵਾਲ ਲਿਖਾਯੋ। ਨਿਜ ਪਹੁੰਚਨਿ ਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਪਠਾਯੋ ॥ ੧੦ ॥ ਦੁਰਗ ਗੋਲਕੁੰਡਾ[2] ਬਡ ਜਹਾਂ। ਲਰਤਿ ਨੁਰੰਗਾ ਬਾਸਤੋ ਤਹਾਂ। ਨੌਮੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਸਾਥ। ਕਰੀ ਅਵੱਗਯਾ ਦਿੱਲੀ ਨਾਥ॥੧੧॥ਤਬਿ ਕੋ ਨਹੀਂ ਬਸਨ ਪੁਰਿ ਪਾਯੋ। ਮਿਸ ਮੁਹਿੰਮ ਲੇ ਦੱਖਨ ਧਾਯੋ[3]। ਹਠੀ ਬਿਲੰਦ ਮੂੜ੍ਹ ਰਵਗੱਤਾ। ਗੁਰ ਸਨ ਦ੍ਵੈਖੀ ਮਹਾਂ ਕੁਪੱਤਾ ॥ ੧੨ ॥ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿ ਕਰਿ ਗਿਰਨਾਥ। ਗਮਨੇ ਤ੍ਰਬਿ ਬਡ ਤੁਰਨ ਸਾਥ।ਕਰੇ ਕੂਚ ਦਰ ਕੂਚ ਹਮੇਸ਼। ਉਲੰਘੇ ਪੰਥ ਅਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼॥੧੩॥ਪਹੁੰਚਿ ਤਹਾਂ ਡੇਰਾ ਨਿਜ ਘਾਲਾ।ਮਿਲਿ ਉਮਰਾਵਨਿ ਕਹਿ ਅਹਿਵਾਲਾ। ਰਿਸ਼ਵਤਿ ਦੇ ਧਨ ਵਸਤੁ ਅਛੇਰੀ। '—ਆਇ ਪੁਕਾਰੂ— ਸੁਧਿ ਦਿਹੁ ਮੇਰੀ' ॥੧੪॥ ਬਹੁ ਉਮਰਾਵਨਿ ਸ਼ਾਹ ਜਨਾਈ। 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਧੂਮ ਉਠਾਈ।ਰਾਜੇ ਬਡੇ ਖੇਦ ਕੋ ਪਾਇ।ਕਰਨਿ ਪੁਕਾਰ ਇਹਾਂ ਲਗ ਆਇ' ॥ ੧੫ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਸ਼ਾਹ ਬੁਲਾਵਨਿ ਕੀਨੇ। ਗਏ ਨਿਕਟਿ ਭੇਟਾ ਗਨ ਦੀਨੇ। ਠਾਂਢੇ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਰਹੇ। ਬੂਝੇ ਸਭਿ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਤਬਿ ਕਹੇ ॥੧੬॥ 'ਦੇਸ਼ ਨ ਬਸਨ ਦੇਤਿ ਦਲ ਕੀਨੇ[4]। ਗੁਰੂ ਨਿਡਰ ਕਿਸ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਚੀਨੇ। ਸਦਾ ਜੰਗ ਕੇ ਸੰਗ ਸਨੇਹੂ।ਹਮ ਸਨ ਠਾਨਤਿ ਬੈਰ ਅਛੇਹੂ'॥੧੭॥ ਸੁਨਿ ਅਵਰੰਗੋ ਬੂਝਨੈ ਫੇਰ। 'ਕਸੇਂ ਤੁਮ ਸੰਗ ਗੁਰੂ ਕੋ ਬੈਰ। ਸੈਨਾ ਦੀਰਘ ਪ੍ਰਥਮ ਪਠਾਈ। ਤਊ ਨ ਤੁਮਰੀ ਰਾਰ ਮਿਟਾਈ ॥੧੮॥ ਗੁਰ ਢਿਗ ਰਾਜ ਦੇਸ਼ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀਂ। ਕਹਾਂ ਦੇਤਿ ਲਸ਼ਕਰ ਰਖਿ ਪਾਹੀ।ਜਥਾ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਛੋਰ[5] ਤੇ ਸਾਰੋ। ਅਬਿ ਤੁਮ ਮੋਹਿ ਸਮੀਪ ਉਚਾਰੋ' ॥ ੧੯ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜੋਰਤਿ ਕਥਾ ਬਖਾਨੀ।ਜਸ ਖੇਡੀ ਨਿਜ ਸੰਗ ਕਹਾਨੀ। 'ਗੁਰ ਕੇ ਪਿਤਾ ਮੋਲ ਲੇ ਥਾਨ। ਤਹਾਂ ਬਸਾਵਨਿ ਕਰਿ ਨਰ ਆਨ[6]' ॥ ੨੦ ॥ ਪੁਨਿ ਬਸਾਇ ਪੂਰਬ ਚਲਿ ਗਏ। ਉਤ ਹੀ ਪਟਣੇ ਇਹ ਜਨਮਏ।ਏਸੇ ਤੌ ਸੁਰਗਬਾਸ ਜਬਿ ਭਏ। ਬਯ ਲਘੁ ਮਹਿਂ ਇਤ ਕੌ ਗੁਰ ਅਏ ॥੨੧॥ਬਸ ਕਰਿ ਕੁਛ ਤਨ ਸੁਰਤਿ ਸੰਭਾਰੀ। ਰਾਖੇ ਚਾਕਰ ਆਯੁਧ ਧਾਰੀ। ਗ੍ਰਾਮਨਿ ਮਹਿ ਅਖੇਰ ਕੋ ਜਾਇਂ।

[1]ਬਹੁਤੀ। [2]ਗੋਲਕੁੰਡਾ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਹੈ। [3]ਜੰਗ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ। [4]ਫ਼ੌਜ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। [5]ਮੁੱਢ ਤੋਂ। (ਅ) ਖੋਲ੍ਹਕੇ। [6]ਹੋਰ ਲਿਆਕੇ ਨਰ ਵਸਾਏ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਖੇਤੀ ਦੇਤਿ ਉਜਾਰ ਸੁ ਥਾਇ॥੨੨॥ ਤਬਿ ਹਮ ਨੇ ਮਿਲਿ ਦੀਨਸਿ ਜ਼ੋਰ। ਗਮਨੇਂ ਸ਼੍ਰਾਰਮੌਰ ਕੀ ਓਰ¹। ਤਹਿਂ ਭੀ ਪਹੁੰਚੇ ਧੂਮ ਉਠਾਈ। ਰਾਮਰਾਇ ਕੇ ਨਰ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੨੩॥ ਹੁਤੇ ਮਸੰਦ ਮਾਰ ਸਭਿ ਦੀਨੇ। ਰਾਜਨ ਸੰਗ ਬਖੇਰਾ ਕੀਨੇ। ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੀਰਘ ਧਨੁ ਧਾਰੀ। ਤਹਾਂ ਜੰਗ ਕਰਿ ਲੀਨਸਿ ਮਾਰੀ॥ ੨੪॥ ਸਕਲ ਸੈਲਪਤਿ ਦਏ ਭਜਾਈ। ਜਮਨਾ ਤਟ ਨਿਜ ਪੁਰੀ ਬਸਾਈ। ਕਿਤਿਕ ਸਮਾਂ ਬਸਿ ਤਹਾਂ ਬਸਾਯੋ। ਪੁਨ ਔਚਕ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਆਯੋ॥੨੫॥ ਤਹਿ ਹੁਇ ਥਿਰ ਪੂਜਨ ਕਰਿ ਕਾਲੀ। ਭੀਮਾਂ ਕੀਨੀ ਬਿਦਤ ਕਪਾਲੀ²। ਲੇ ਬਰ ਰਚਯੋ ਪੰਥ ਇਕ ਭਾਰੀ। ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਨਿ ਤੇ ਬਿਧਿ ਨਯਾਰੀ॥ ੨੬॥ ਹਮ ਜਬਿ ਗਏ ਨਿਕਟ ਇਕ ਬਾਰੀ। ਸਭਿ ਕੌ ਸਿੱਖਯਾ ਹੇਤੁ ਉਚਾਰੀ।–ਤੁਮ ਭੀ ਸਿੰਘ ਬਨੋ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ। ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਸਕਲ ਬਿਰਧਾਵਹੁ॥ ੨੭॥ ਦਿੱਲੀਨਾਥ ਸਾਥ ਹਮ ਦ੍ਵੈਸ਼। ਤਿਹ ਸੰਗ ਕਰੀਅਹਿ ਜੰਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼। ਲੇਉਂ ਪਿਤਾ ਕਾ ਬੈਰ ਮਹਾਨਾ। ਕਰੌਂ ਖਪਾਵਨ ਮੈਂ ਤੁਰਕਾਨਾ–॥੨੮॥ ਗਾਵਰਿ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਜਬਿ ਲਯੋ। ਸੁਨਿ ਹਮ ਸਕਲ ਤ੍ਰਾਸ ਮਨ ਅਯੋ। ਦੇ ਜਵਾਬ ਤਬਿ ਨਾਂਹਿਨ ਮਾਨੇ। ਹਜ਼ਰਤਿ ਕੋ ਨਿਜ ਖਾਵੰਦ ਜਾਨੇ॥ ੨੯॥ ਰਜ਼ ਕਰਿ ਗਏ ਆਪਨੇ ਡੇਰੇ। ਹਮ ਤੇ ਪੀਛੇ ਸਿੰਘ ਘਨੇਰੇ। ਚਾਰਹੁ ਬਰਨ ਕਰੇ ਇਕ*ਥਾਇ। ਇਕਠੇ ਭੋਜਨ ਸਭਿਨਿ ਖੁਵਾਇ॥੩੦॥ ਤਿਨ ਸੋਂ ਕਹੈ ਗਹੋ ਹੱਥਯਾਰੇ। ਸਦਾ ਜੁੱਧ ਸਨ ਧਰੀਅਹਿ ਪਯਾਰੇ। ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਆਦਿਕ ਮਹਿਪਾਲਾ। ਤੁਮ ਕੋ ਸਕਲ ਭਰੈਂਗੇ ਹਾਲਾ॥ ੩੧॥ ਸਭਾ ਮਲੇਛਨਿ ਛਿੱਪ੍ਰ ਉਠਾਵਹਿਂ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਗਨ ਤੁਰਕ ਖਪਾਵਹਿਂ। ਪਿਤਾ ਮਾਤ ਅਸਿਧੁਜ ਅਸਿਕਾਲੀ³। ਪੰਥ ਸਹਾਇਕ ਨਿਤ ਰਖਵਾਲੀ॥ ੩੨॥ ਤੁਰਕਨਿ ਸਨ ਰਨ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ੂ। ਦੇਤਿ ਤਿਨੈ ਉਤਸਾਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੂ। ਪ੍ਰਥਮ ਜੁ ਕਰੇ ਸਿੰਘ ਭੁਏ ਹੈਂ। ਅਬੈ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਸਿੰਘ ਬਏ ਹੈਂ॥੩੩॥ਸੋ ਚਾੜ੍ਹ ਕਰਿ ਆਯੁਧ ਕਰ ਧਰਿ ਕੈ। ਸੈਲ ਦੇਸ਼ ਲੂਟਤਿ ਨਿਤ ਬਰਿ ਕੈ। ਹਮ ਬਹੁ ਛਿਮਾ ਕਰਾਤ ਹੀ ਰਹੇ। ਮਿਟਤਿ ਨਹੀਂ ਕਿਮ, ਜਬਿ ਉਰ ਲਹੇ॥੩੪॥ ਦਿੱਲੀ ਬਿਖੈ ਆਨ ਹਮ ਕਹਯੋ। ਤੁਮ ਫਿਰ ਸੁਧਿ ਪਾਠਕੈ ਸਭਿ ਲਹਯੋ। ਦ੍ਵੈ ਉਮਰਾਵ ਗਏ

¹ਪਾਉਂਟੇ ਵੱਲ। ²ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਦੇਵੀ। ³ਜਿਸ ਦੇ ਝੰਡੇ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਹੈ (ਭਾਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਪਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਤਾ ਤਲਵਾਰ ਰੂਪ ਕਾਲੀ ਹੈ।

*ਇਕ ਕਹਿਣ ਦਾ ਹੀਆ ਪੈਣਾ ਕਠਨ ਸੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚਢਿ ਜਬੈ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਲਸ਼ਕਰ ਲੇ ਸਬੈ ॥੩੫॥ ਪਠਿ ਉਪਰਾਲੋਂ ਕੀਨ ਹਮਾਰਾ।ਮਚ੍ਯੋ ਜੁੱਧ ਦਾਰੁਨ ਤਿਸ ਬਾਰਾ।ਪੈਂਡ ਖਾਨ ਅਰੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗ। ਭਯੋ ਜੰਗ ਦ੍ਵੈ ਹਤੇ ਖਤੰਗ ॥ ੩੬ ॥ ਨਿਭਲ ਖਾਨ ਕੇ ਸਰ ਦ੍ਵੈ ਗਏ। ਗੁਰ ਇਕ ਮਾਰ੍ਯੋ ਹਯ ਉਥਲਏ। ਸਿਭ ਸੰਗ ਸਿਰ ਕਾਟਿ ਉਤਾਰਾ। ਦੀਨਬੇਗ ਘਾਇਲ ਦੁਖਿ ਭਾਰਾ ॥ ੩੭ ॥ ਖਿਦਰਾਬਾਦ ਗ੍ਰਾਮ ਲਗਿ ਆਏ। ਮਾਰਤਿ ਮਰਤਿ ਪਠਾਨ ਪਲਾਏ।ਜੇ ਕਰਿ ਲਸ਼ਕਰਿ ਸ਼ਾਹ ਪਲਾਯੋ। ਸਿੰਘਨਿ ਦਲ ਪੀਛੈ ਤਿਨ ਧਾਯੋ ॥ ੩੮ ॥ ਹਮ ਨਾਜਨਿ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਕਹਾਂ। ਲਰ ਕਰਿ ਸਨਮੁਖ ਠਹਿਰਹਿ ਤਹਾਂ।ਪੀਛੈ ਤੇ ਪੁਨ ਧੂਮ ਉਠਾਈ।ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਮਾਰ ਮਚਾਈ ॥੩੯॥ ਸਕਲ ਸੈਲਪਤਿ ਤਬਹਿ ਬਟੋਰੇ। ਮੈਂ ਤਬਿ ਕਹ੍ਯੋ ਸੁਨਹੁ ਮਤਿ ਭੋਰੇ! ਦਲ ਵਧਤੋ ਨਿਤ ਸਿੰਘਨਿ ਕੇਰਾ। ਜਿਨਹੁ ਇਰਾਦਾ ਧਰ੍ਯੋ ਬਡੇਰਾ ॥੪੦॥ ਰਾਜ ਲੇਨਿ ਕੀ ਉਰ ਮਹਿ ਇੱਛਾ। ਕਯੋਂ ਬੈਠੇ,ਤੁਮ ਕਰਤਿ ਨ ਪਿੱਛਾ[1]। ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਸਮੁਝਾਇ ਹਕਾਰੇ। ਮਿਲੇ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਦਲ ਬਡ ਭਾਰੇ ॥ ੪੧ ॥ ਬਾਈ ਧਾਰਨਿ ਕੀ ਠਕੁਰਾਈਂ[2]। ਕੀਨ ਇਕੱਤ੍ਰ ਚਮੂੰ ਸਮੁਦਾਈ। ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਰਨ ਬਡ ਕਰ੍ਯੋ। ਬੀਰ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਸੁ ਮਰ੍ਯੋ ॥ ੪੨ ॥ ਘਾਇਲ ਸੁਭਟਨਿ ਗਿਨਤੀ ਨਾਂਹਿ।ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਰਣ ਕੇ ਮਾਂਹਿ। ਬਡੀ ਮੁਹਿੰਮ ਗਿਰੇਸ਼ਨਿ ਰਹੀ। ਨਹੀਂ ਪਰਾਜੈ ਸਤਿਗੁਰ ਲਹੀ[3]। ॥੪੩॥ ਲਰੇ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਖਰਚ੍ਯੋ ਦਰਬਾ।ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਹਾਰਿ ਪਰੇ ਜਬਿ ਸਰਬਾ। ਆਨ ਧੇਨੁ ਕੀ ਦੀਨ ਨਿਕਾਰਾ। ਨਿਕਸ੍ਯੋ ਗੁਰੂ ਬਜਾਇ ਨਗਾਰਾ ॥੪੪॥ ਜੰਗ ਬਿਸਾਲ ਡਾਲਿ ਤਤਕਾਲਾ। ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਘੇਰ ਲੀਨਿ ਮਿਲਿ ਜਾਲਾ। ਲਿਖ੍ਯੋ ਆਪ ਕੋ ਪਹੁੰਚ੍ਯੋ ਜਬੈ। ਸੀਰੰਦ[4] ਕੋ ਸੂਬਾ ਚਢਿ ਤਬੈ ॥ ੪੫॥ ਮਿਲੀ ਆਨਿ ਕਰਿ ਸੈਨ ਮਹਾਂਨੀ।ਲਰ੍ਯੋ ਸਭਿਨਿ ਸਨ ਬਨਿ ਧਨੁ-ਪਾਨੀ। ਸਨੈ ਸਨੈ ਸਤੱਦ੍ਰਵ ਕੇ ਪਾਰ। ਗਮਨ੍ਯੋਂ ਜਾਇ ਥਿਰ੍ਯੋ ਤਿਸ ਬਾਰ ॥੪੬ ॥ ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਵਨ ਕਰੇ। ਸਕਲ ਗਏ ਦਲ ਨਿਜ ਨਿਜ ਘਰੇ। ਪੁਨ ਔਚਕ ਚੜ੍ਹਿ ਕਰਿ ਤਤਕਾਲਾ। ਹੁਤੋ ਗ੍ਰਾਮ ਕਲਮੋਟ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੪੭ ॥ ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਸਕਲ ਉਜਾਰੀ। ਕੇਤਿਕ ਮਾਨਵ ਦੀਨਸਿ ਮਾਰੀ। ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਮਹਿ ਤਬਿ ਬਰ੍ਯੋ। ਉਦਮ ਅਧਿਕ ਉਠਾਵਨਿ

[1]ਕਿਉਂ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਉਸਦਾ (ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਕਿਉਂ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। [2]ਬਾਈ ਧਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ। [3]ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਹਾਰ ਨਾ ਖਾਧੀ। [4]ਸਰਹਿੰਦ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਯੋ ॥ ੪੮ ॥ ਦ੍ਵੈ ਉਮਰਾਵ ਪੰਥ ਮਹਿ ਆਵਤਿ। ਲਰਯੋ ਤਿਨਹੁ ਸੋਂ ਬੈਰ ਬਧਾਵਤਿ। ਇਕ ਪਠਯੋ ਗੁਰ ਸੋਂ ਮਿਲਿ ਗਯੋ। ਸੈਦਬੇਗ ਤਿਨ ਢਿਗ ਥਿਤ ਭਯੋ ॥ ੪੯ ॥ ਬਹੁਰ ਸਵਾ ਲਖ ਸੈਨਾ ਸੰਗ। ਦਿਵਸ ਅਲਪ ਭੇ ਮਾਚਯੋ ਜੰਗ।ਸਭਿ ਰਾਜੇ ਮਿਲਿਕੈ ਤਿਸਕਾਲ।ਹੋਨਿ ਲਗਯੋ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਬਿਸਾਲ॥੫੦॥ ਗੁਰ ਆਪ ਰਣ ਮਹਿ ਤਬਿ ਆਯੋ। ਸੈਦਖਾਨ ਦੇਖਤਿ ਬਿਕੁਲਾਯੋ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਛੋਰਿ ਪਾਇਨਿ ਪਰ ਪਰਯੋ। ਨਿਕਸਿ ਗਯੋ ਕਿਹ ਨਹੀਂ ਨਿਹਰਯੋ ॥ ੫੧ ॥ ਹਮਹੁੰ ਜੰਗ ਕਰਿ ਲੂਟ ਮਚਾਈ। ਹਨਯੋਂ ਖਾਨ ਰਮਜ਼ਾਨ ਤਹਾਂ ਹੀ। ਲਸ਼-ਕਰ ਹਟਿ ਆਯੋ ਪੁਨ ਉਰੇ। ਹੁਇ ਬਟਪਾਰ[1] ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਪਰੇ॥੫੨॥ਨਾਸ਼ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਕੋ ਕਰਿ ਦੀਨਿ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਇਮ ਬਲ ਪੀਨ।ਹਮ ਹੁਇ ਦੁਖੀ ਪੁਕਾਰੂ ਆਏ। ਹਤਹੁ, ਗਹਹੁ, ਦਲ ਪਠਿ ਸਮੁਦਾਏ' ॥ ੫੩ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਭੀਮਚੰਦ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ-ਨਾਮ ਪੰਚਮੋ ਅੰਸੂ ॥੫॥

੬. [ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਸੂਬਿਆਂ ਅੱਗੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ]।

ਦੋਹਰਾ॥ਭੀਮਚੰਦ ਕਰ ਬੰਦਿ ਕੈ ਭਨਯੋ ਸਕਲ ਅਹਿਵਾਲ। 'ਤੁਮ ਮਾਲਿਕ ਹਮਰੇ ਸਦਾ ਕਰਹੁ ਆਪ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਦੀ ਪੁਰ ਬੈਸਾ। ਹੁਕਮ ਚਲਾਵੈ ਸੁਰਪਤਿ ਜੈਸਾ।ਅਬਿ ਤਿਸ ਤੇ ਕੀਜੈ ਰਖਵਾਰੀ। ਨਤੁ ਦੇਹੈ ਗਿਰ ਦੂਨ ਉਜਾਰੀ ॥ ੨ ॥ ਰਾਜ ਅਕਾਰਥ ਹਮਰੋ ਕਰਯੋ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਬਿਨ ਦੁਤਿਯ ਨ ਧਰਯੋਂ[2]। ਲਰਿਕੈ ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਹਮ ਹਾਰੇ। ਹੁਇ ਲਚਾਰ ਸਭਿ ਇਤਹੁ ਪਧਾਰੇ॥੩॥ਅਬਿ ਲਸ਼ਕਰ ਜੋ ਪਠਹੁ ਬਡੇਰਾ। ਤੋਪ ਜੰਬੂਰੇ ਸਾਜ ਘਨੇਰਾ। ਅਲਪ ਚਮੂੰ ਤੇ ਕਾਜ ਨ ਸਰੈ। ਤਿਸ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਗੁਰੂ ਨਹਿ ਧਰੈ॥੪॥ਗਹਿ ਲੀਜੈ ਕੈ ਰਣ ਮਹਿ ਮਾਰੋ।ਤੌ ਅਪਨੋ ਸਭਿ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰੋ'। ਸੁਨਿ ਨੁਰੰਗ੍ਰ ਮਨ ਭਯੋ ਹਿਰਾਨਾ।-ਜਿਸ ਨੇ ਏਵ ਕਰਨ ਕੋ ਠਾਨਾ ॥ ੫ ॥ ਸੋ ਬੈਰਨਿ ਤੇ ਕਿਮ ਸਧਿ ਆਵੈ[3]। ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਜਿਸੈ ਮਨ ਭਾਵੈ। ਪੈਂਡਖਾਨ ਬਾਨਨਿ ਸੋਂ ਘਾਯੋ। ਲਰਿਕੈ ਖਾਨ ਵਜੀਦ ਪਲਾਯੋ॥੬॥ਸੈਦਬੇਗ ਅਰੁ ਸੈਦੇਖਾਨ। ਬਨੇ ਮੁਰੀਦ ਪੀਰ ਕੋ ਮਾਨਿ।ਸਵਾ ਲਾਖ ਸੈਨਾ ਭਜਿ ਆਈ। ਅਧਿਕ ਸਮਾਜ ਲੁਟਾਇ ਬਿਹਾਈ[4] ॥੭॥ ਅਸ ਨਹਿ ਹੋਇ ਫਤੂਰ ਉਠਾਵੈ। ਦਿੱਲੀ ਲਗਿ ਲਰਿਤੋ ਚਲਿ ਆਵੈ। ਫਿਰਹਿ ਮੁਲਖ[5] ਹੈ ਤਿਸ ਅਨੁਸਾਰਾ। ਪਠੇ ਵਕੀਲ ਨ ਆਇ ਹਕਾਰਾ[6] ॥ ੮ ॥

[1]ਲੁਟੇਰੇ। [2]ਦੂਜਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। [3]ਠੀਕ ਹੋਵੇ। [4]ਏਹ ਗਈ। [5]ਮੁਲਕ ਅਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਧਣਕੇ। [6]ਵਕੀਲ ਭੇਜਿਆ ਸੀ (ਪਰ) ਬੁਲਾਇਆਂ ਆਇਆ ਨਹੀਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੰਥ[1] ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਨਰ ਨਿਤ ਬਨੈਂ। ਆਯੁਧ ਧਰਿ ਧਰਿ ਰਣ ਮਹਿ ਹਨੈ–।
ਕਹਯੋ[2] ਕੋਪ ਕਰਿਕੈ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। 'ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਚਮੂੰ' ਬਿਸਾਲਾ ॥
੯ ॥ ਸੋ ਸਭਿ ਰਾਜਨਿ ਕੇ ਸੰਗ ਹੋਇ। ਕਰਹਿ ਅਨੰਦਪੁਰੇ ਪਰ ਢੋਇ[3]।
ਸੀਰਿੰਦ ਕੋ ਸੂਬਾ ਦਲ ਜੋਰਿ। ਸੌਂਪਿ ਚਢੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਓਰ ॥ ੧੦ ॥ ਉਤ
ਲਵਪੁਰਿ ਦਿਸ਼ ਦਲ ਜਹਿ ਕਹਾਂ। ਜ਼ਬਰਦਸਤ[4] ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਮਹਾਂਗੁਰ
ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਸਭਿ ਕਰੈਂ ਚਢਾਈ। ਅਟਕ ਪ੍ਰਯੰਤ ਚਮੂੰ ਸਮੁਦਾਈ' ॥ ੧੧ ॥
ਜਬਿ ਅਵਰੰਗ ਇਮ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ।ਲਿਖੇ ਪੱਤ੍ਰ ਜਹਿਂ ਕਹਿਂ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ।
ਭੀਮਚੰਦ ਕਰਿ ਹਰਖ ਮਹਾਨਾ। ਖਰੇ ਜੋਰਿ ਕਰ ਕਹਤਿ ਸੁਜਾਨਾ ॥ ੧੨ ॥
'ਜਾਂਬ ਗਮਨਹਿਗੀ ਚਮੂੰ ਬਿਸਾਲਾ। ਹਮ ਭਿ ਦੇਸ਼ ਨਰ ਜੋਰਹਿਂ ਜਾਲਾ।
ਏਕ ਬਾਰ ਸਗਰੇ ਬਲ ਕਰਿ ਹੈਂ। ਗੁਰੂ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਕੋ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਰਿ ਹੈਂ ॥੧੩॥
ਜੋ ਨ ਕਰਤਿ ਰਾਵਰਿ ਉਪਰਾਲਾ। ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਲਰਤਿ ਚਿਰਕਾਲਾ।
ਵਧਤਿ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਦਲ ਬਡ ਕਰਤਿ। ਪੁਨ ਇਕ ਦਿਨ ਤੁਮ ਸਨ ਭੀ
ਲਰਤਿ ॥੧੪॥ ਇਸੀ ਹੇਤੁ ਤੇ ਆਪ ਬਿਚਾਰਹੁ। ਅਹੇ ਅਲਪ ਰਿਪੁ ਗਹਹੁ
ਕਿ ਮਾਰਹੁ'।ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਰਿਦੈ ਤਪਹਿ ਚਵਰੰਗਾ।ਰਾਜ ਮਾਨ ਤੇ ਬਹੁ ਮਦ-
ਮੱਤਾ॥੧੫॥ਪੈਂਡਖਾਨ ਕੋ ਮਰਿਬੋ ਸੁਨਯੋ।ਦੀਨਬੇਗ ਘਾਇਲ ਤਨ ਭਨਯੋ।
–ਪਾਇ ਦੇਸ਼ ਮਹਿ ਦੂੰਦ ਬਿਸਾਲਾ। ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੋ ਕਿਯ ਕਾਲਾ–
॥੧੬॥ ਕ੍ਰਧਯੋ ਅਧਿਕ ਆਇਸੁ ਤਬਿ ਦੀਨਿ। 'ਅਬਿ ਚਢਿ ਜਾਉ ਗਿਰੇਂਦ੍ਰ
ਪ੍ਰਬੀਨ! ਲਸ਼ਕਰ ਬਡੋ ਬਟੋਰਨਿ ਕਰੋ। ਹ੍ਵੈ ਇਕ ਤਾਨ[5] ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਲਰੋ
॥ ੧੭ ॥ ਸਭਿ ਪਰਬਤ ਕੇ ਰਾਜੇ ਮਿਲੋ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਲ ਕੌ ਰਣ ਰਿਪੁ
ਭਿਲੋ[6]। ਸਭਿ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਫੌਜ ਚਢਾਵਹੁ। ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਕਰਿ ਗੁਰ ਕੋ ਗਹਿ
ਲਯਾਵਹੁ' ॥ ੧੮ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਪੱਤ੍ਰ ਪਠਾਏ। ਤੂਰਨ ਗਨ ਕਾਸਦ
ਤਬਿ ਧਾਏ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਕੋ ਦੇ ਸਿਰੁਪਾਉ। ਨਿਜ ਸਮੀਪ ਤੇ ਕੀਨ ਬਿਦਾਉ
॥੧੯॥ ਦਿੱਲੀ ਕੋ ਪ੍ਰਥਮੈ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਆਨੰਦਤਿ ਚਿਤ ਡੇਰਾ ਪਾਯੋ।
ਸੂਬੇ ਸੰਗ ਮਿਲਯੋ ਧਨ ਦੇ ਕੈ। ਸ਼ਾਹੁ ਮਿਲਨਿ ਬਿਰਤਾਂਤ ਬਤੈ ਕੈ ॥ ੨੦ ॥
ਸਕਲ ਹਕੀਕਤਿ ਕਹਿ ਸਮੁਝਾਈ। 'ਹਜ਼ਰਤ ਕੀ ਆਇਸੁ ਇਮ ਆਈ।

[1]ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ। [2](ਨੌਰੰਗ ਨੇ) ਕਿਹਾ। [3]ਚੜ੍ਹਾਈ। [4]ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਖਾਂ ਤਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਫੌਜਦਾਰ ਸੀ। [5]ਇਕ ਤਾਨ-ਹੋਕੇ ਭਾਵ ਇਕ ਮੁੱਠ ਹੋਕੇ। [6]ਮਿਲੋ, ਭਾਵ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰੋ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

-ਗਿਰ ਕੀ ਸੈਨਾ ਅਖਿਲ ਬਟੋਰੇ। ਭ੍ਰਾਤਾ ਬੰਧੁ ਸਮੂਹ ਨਿਹੋਰੇ[1] ॥ ੨੧ ॥
ਸੀਰੰਦ ਕੋ ਸੂਬਾ ਲੈ ਜਾਵੈ। ਲਵਪੁਰਿ ਕੋ ਨਿਜ ਸੰਗ ਚਢਾਵੈ। ਇਮ ਸਭਿ
ਦੇਸ਼ਨਿ ਕੇ ਦਲ ਚਢੈਂ। ਤੌ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਤੇ ਗੁਰ ਕਢੈਂ ॥ ੨੨ ॥ ਨਤੁ ਥੋਰੋ
ਦਲ ਜੋ ਚਢਿ ਜਾਵੈ। ਮਾਰਤਿ ਲਰਤਿ ਤੁਫੰਗ ਬਜਾਵੈ। ਦਿਢ ਕਾਇਮ
ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਰਾਖੈ। ਅਰਨੇ ਰਹੇ ਸਭਿ ਸੋਂ ਮਨ ਮਾਖੈ[2] ॥ ੨੩ ॥ ਸੁਪਨੇ ਮਹਿ
ਭੀ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਜਿਨ ਕੇ। ਕੇਹਰਿ ਸਮਤਾ ਪਾਈਅਹਿ ਤਿਨ ਕੇ। ਥੋਰੇ ਘਨੇ
ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਨਹਿ ਗਿਨੈ। ਸਨਮੁਖ ਪਹੁੰਚਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨਿ ਹਨੈ ॥੨੪॥ ਤਿਸੀ ਹੇਤੁ
ਤੇ ਲੈਸ਼ਕਰ ਘਨੋ।ਪਹੁੰਚ ਲਰੈਂ, ਪਕਰੈਂ, ਕੈ ਹਨੋਂ-'।ਸੁਨਿ ਸੂਬੇ ਗਿਰਪਤਿ
ਤੇ ਸਬੈ। ਸਭਿ ਕਾਰਨ ਕੋ ਬੂਝਨੇ ਤਬੈ ॥ ੨੫ ॥ 'ਕੌਨ ਜਾਤ ਕੇ ਭਟ ਤਿਹ
ਪਾਸ?।ਜਿਸਤੇ ਅਸ ਤੁਮ ਤ੍ਰਾਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।।ਗਿਨਤੀ ਬਿਖੈ ਚਮੂੰ ਕਹੁ ਕੇਤੀ?।
ਲ ਰਹਿ ਨਿਕਸਿ[3] ਤੁਮ ਭਾਖਹੁ ਤੇਤੀ ॥ ੨੬ ॥ ਆਪ ਗੁਰੂ ਕਸਾ ਆਯੁਧ
ਧਾਰੈ? ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਿ ਬਹੁ ਨਰ ਮਾਰੈ ? ਕੈਸੇ ਦੁਰਗ ਮਵਾਸੀ ਪਾਏ।
ਕੌਨ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਰਾਜ ਕਮਾਏ ? ॥ ੨੭ ॥ ਸਭਿ ਸਮਾਜ ਤਿਸ ਕਰਨੋ ਬਤਾ-
ਵਹੁ। ਕਿਮ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਬਹੁ ਠਹਿਰਾਵਹੁ ?'। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਭੀਮਚੰਦ ਕਰ
ਬੰਦਿ। ਭਾਖਤੋ ਸਕਲ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਿਲੰਦ ॥੨੮॥ 'ਪਟਨੇ ਨਗਰ ਜਨਮ ਗੁਰ
ਪਾਏ। ਪੂਰਬ ਤੇ ਪੂਰਬ ਇਤ ਆਏ[4]। ਅਪਨ ਸਥਾਨ ਜਾਨ ਕਰਿ ਬਾਸੇ।
ਬਾਲਕ ਬਧ ਮਹਿ ਬਲ ਨਹਿ ਭਾਸੇ॥੨੯॥ਸ਼ਾਂਤਿ ਸੁਭਾਵ ਪਿਤਾ ਇਨ ਕੇਰੋ।
ਮਾਨੈਂ ਗੁਰ ਕਰਿ ਸਿਖ ਘਨੇਰੋ। ਤਿਨ ਕੇ ਸਮ ਇਨ ਕੋ ਹਮ ਜਾਨਾ।ਦੀਨ
ਬਸਨ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਥਾਨਾ ॥ ੩੦ ॥ ਸੰਗਤਿ ਆਇ ਪੂੰਜ ਹੀ ਜਾਤੀ[5]।
ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨ ਕੋ ਅਰਪਾਤੀ।ਕੇਤਿਕ ਸੰਮਤਿ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਯੋ। ਤਰੁਨਾ-
ਪਨ ਜਬ ਤਨ ਮਹਿ ਆਯੋ ॥ ੩੧ ॥ ਹਮ ਸੋਂ ਕਰਨ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਤਾ ਲਾਗਯੋ।
ਆਯੁਧ ਬਿੱਦਯਾ ਮਹਿ ਅਨੁਰਾਗਯੋ।ਏਕ ਬਾਰ ਹਮ ਤਬੈ ਨਿਕਾਸਾ। ਆਨ
ਕਰਯੋ ਜਮਨਾ ਤਟ ਬਾਸਾ ॥੩੨॥ ਤਹਿਂ ਭੀ ਦੁੰਦ ਮਚਾਯੋ ਐਸੇ। ਦਾਰੁਨ
ਯੁੱਧ ਮਚਯੋ ਤਬਿ ਤੈਸੇ। ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਸੋਂ ਕਰੀ ਲਰਾਈ। ਗ੍ਰਾਮ ਦਾਮਲੇ ਖਾਨ
ਖਪਾਈ[6] ॥ ੩੩ ॥ ਪੁਨ ਕੇਤਿਕ ਸੰਮਤਿ ਮਹਿਂ ਆਯੋ। ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਕੋ

[1] ਏਨਤੀ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਬੁਲਾਓ। [2] ਮਨ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਕਰਕੇ। [3] (ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ) ਨਿਕਲਕੇ
ਲੜਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। [4] ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਇਧਰ ਆਏ ਸੇ। [5] ਬਹੁਤੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ।
[6] (ਕਰਨਾਲ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ) ਦਾਮਲੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਠਾਣ ਜੋ ਭੰਗਾਣੀ ਜੁੱਧ ਵੇਲੇ ਨਿਮਕਹਰਾਮ ਹੋਏ ਸਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਨਿ ਬਸਾਯੋ। ਕਰਨ ਲਗਯੋ ਦੇਵੀ ਕੀ ਪੂਜਾ। ਤਜਯੋ ਸਰਬ ਹੀ ਕਾਰਜ ਦੂਜਾ॥ ੩੪॥ ਬਿਦਤ ਕਰੀ ਜਗਦੰਬਾ ਜਬੈ। ਬਡ ਉਤਪਾਤ ਰਚਯੋ ਇਕ ਤਬੈ। ਖੰਡੇ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਕੋ ਦੇਤਿ। ਮਾਨਵ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ਸੁ ਲੇਤਿ ॥ ੩੫॥ ਕਹੈ–ਖਾਲਸਾ ਮੈਂ ਇਹ ਕੀਨਾ। ਨਯਾਰੋ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਤੇ ਚੀਨਾ–। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹਾਥ ਤਿਨ ਕੇ ਗਹਿਵਾਵੈ। ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈ ॥ ੩੬ ॥ ਕਹੈ–ਤੁਰਕ ਸੋਂ ਬੈਰ ਕਰੀਜੈ। ਦਿੱਲੀ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ ਸਭਿ ਲੀਜੈ–। ਦਿਜ ਖੱਤ੍ਰੀ ਅਰੁ ਬੈਸ਼ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਗਨ। ਇਕ ਥਲ ਸਭਿਨਿ ਅਚਾਵਤਿ ਹੈ ਭਨਿ ॥੩੭॥ ਪੂਰਬਲੀ ਮਿਰਜਾਦ ਤਿਆਗੀ। ਸਿਰ ਪਰ ਕੇਸ਼,ਕਾਛ ਅਨੁਰਾਗੀ। ਏਕ ਬਾਰ ਹਮ ਕੋ ਬੁਲਵਾਏ। ਕੇਤਿਕ ਗਿਰਪਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ॥ ੩੮ ॥ ਕਹਯੋ–ਖਾਲਸਾ ਤੁਮ ਹੁਇ ਜਾਵੋ। ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਸਭਿ ਪਾਵੋ। ਚਵ-ਰੱਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਮਹਿਪਾਲਾ। ਸਗਰੇ ਦੇਹਿੰ ਤੁਮਹਿੰ ਕਹੁ ਹਾਲਾ॥ ੩੯ ॥ ਅਵ-ਰੰਗ ਸੰਗ ਜੰਗ ਕੋ ਕਰੀਅਹਿ। ਛੱਤ੍ਰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੀਅਹਿ। ਦਿੱਲੀ-ਨਾਥ ਹਤਯੋ ਪਿਤ ਮੇਰਾ। ਸੋ ਬਲਿ ਕਰਿ ਲੈਹੋਂ ਬਡ ਬੈਰਾ–॥੪੦॥ ਇਤਿਕ ਇਰਾਦਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਯੋ। ਸ਼ਾਹੁ ਨਾਮ ਤੇ ਮਨ ਬਹੁ ਡਰਯੋ। ਹਮ ਤੋ ਸੁਨਤਿ ਸਦਨ ਉਠਿ ਗਏ। ਪੀਛੇ ਚਾਰ ਬਰਨ ਸਿਖ ਭਏ ॥ ੪੧॥ ਸੋ ਰਾਹਤਿ ਹੈ ਬੈਰ ਬਧਾਯੋ। ਲਰਹਿ ਤੁਮਾਰੇ ਸੰਗ ਰਿਸਾਯੋ। ਯਾਂਤੇ ਆਪ ਜਾਨੀਅਹਿ ਨੀਕੇ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੇ ਹੈਂ ਸੁਭਟ ਤਿਸੀ ਕੇ॥ ੪੨॥ ਮਾਰਨ ਮਰਨਿ ਜਹਾਂ ਕਹਿ ਕਰੈਂ। ਥੋਰ ਬਹੁਤ ਕੀ ਕਾਨ ਨ ਧਰੈਂ। ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਵਧਤਿ ਜਾਤਿ ਤਿਹ ਪੰਥਾ। ਮੈਂ ਸਮੁਝਾਇ ਕਹੀ ਸਭਿ ਗੰਥਾ ॥੪੩॥ ਹਮ ਸੋਂ ਬੈਰ ਘੋਰ ਹੀ ਅਹੈ। ਸੋ ਵਿਰੋਧ ਦਿੱਲੀ ਸਨ ਕਹੈ। ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਦੇਸ਼ ਫਤੂਰ ਉਠਾਵੈ। ਲੂਟਹਿ ਕੂਟਹਿ ਬਸਨ ਨ ਪਾਵੈ॥੪੪॥–ਸ਼ਾਹੁ ਸਾਥ ਕਯੋਂ ਕਰਹੁ ਨ ਜੰਗ–। ਯਾਂਤੇ ਬੈਰ ਪਰਯੋ ਹਮ ਸੰਗ। ਨਿਸ ਦਿਨ ਟਿਕਨ ਦੇਤਿ ਕਿਸ ਨਾਂਹੀ। ਖੇਤੀ ਹ੍ਵੈ ਨ ਖੇਤ ਕੇ ਮਾਂਹੀ॥੪੫॥ ਅਬਿ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਹੁ ਹਮਾਰੀ। ਚਲਿ ਆਏ ਸਭਿ ਸ਼ਰਨਿ ਤੁਮਾਰੀ। ਗੜ੍ਹ ਅਨੰਦ ਕੋ ਦੇਹੁ ਛੁਟਾਈ। ਸੰਕਟ ਸਗਰੇ ਤਬਿ ਮਿਟਿ ਜਾਈ'॥੪੬॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਭੀਮ ਚੰਦ ਬਾਕ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਖਸ਼ਟਮੋ ਅੰਸੂ ॥੬॥ ੭. [ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਤਯਾਰੀ]।

ਦੋਹਰਾ॥ *ਨਹੀਂ ਰਾਜ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਦੁਰਗ ਬਿਸਾਲ ਨ ਕੋਇ। ਚਮੂੰ ਸਿੰਘ

*ਪਿਛਲੀ ਗੱਲ ਹੀ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਕਬਿ ਬਹੁਤ ਹੈਂ ਕਬਿ ਘਰ ਗਮਨੈਂ ਸੋਇ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਆਪ ਗੁਰੂ ਧਨ ਵਿੱਦਯਾ ਪੰਡਿਤ। ਗਜ਼ਬ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਬਾਨਨਿ ਛੰਡਤਿ[²]। ਪੈਂਡਖਾਨ ਸੇ ਜਿਨਹਿ ਖਪਾਏ। ਤੀਰ ਅਨੂਪਮ ਬ੍ਰਿੰਦ ਚਲਾਏ ॥੨॥ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਦੀ ਪਰ ਥਿਰਯੋ।ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਬਿਦਤਯੋ*। ਤਿਨ ਕੋ ਸੁਤ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਹੋਵਾ।ਮਤਿ ਸੈਤਨ ਕੋ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜੋਵਾ[³] ॥੩॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਤਿਨ ਨੰਦਾ। ਭਯੋ ਪ੍ਰਥਮ ਸੋ ਬੀਰ ਬਿਲੰਦਾ। ਹਜ਼ਰਤਿ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਕੇ ਸੰਗ। ਹਤਿ ਉਮਰਾਵ ਕਰੇ ਵਡ ਜੰਗ ॥੪॥ ਤਿਸ ਕੋ ਪੋਤ੍ਰ ਬਿਲੰਦ ਬਹਾਦੁਰ। ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ। ਤਿਨਹੁ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤਹਿ ਮੋਲ ਸੁ ਲੀਨੀ। ਆਨੰਦ ਪੁਰਾ ਬਸਾਵਨ ਕੀਨੀ ॥ ੫ ॥ ਇਹ ਸਭਿ ਭੇਵ ਆਪ ਸੋਂ ਕਹ੍ਯੋ। ਕਰਹੁ ਕਾਜ ਜੈਸੇ ਚਿਤ ਚਹ੍ਯੋ'।ਭੀਮ ਚੰਦ ਤੇ ਸੁਨਯੋ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ। ਜਾਨ੍ਯੋ ਸੂਬੇ ਤਬਿ ਭਲਿ ਭਾਂਤ ॥ ੬ ॥ ਕਹ੍ਯੋ 'ਨ੍ਰਿਪਤਿ ! ਲੇ ਕਰਿ ਦਲ ਜਾਵਹੁ। ਚਹੁ ਦਿਸ਼ਿ ਘੇਰਹੁ ਜੰਗ ਮਚਾਵਹੁ। ਦੋਨੋ ਸੂਬੇ ਹੁਇ ਤੁਮ ਸਾਥ। ਲਾਖਹੁ ਸੈਨ ਤੁਫੰਗੈਂ ਹਾਥ' ॥੭॥ਇਮ ਕਹਿ ਪੱਤ੍ਰ ਲਿਖੇ ਤਤਕਾਲੇ। ਪੁਰਿ ਸਿਰੰਦ ਲਵਪੁਰ ਕੋ ਚਾਲੇ। 'ਸਗਰੀ ਚਮੂੰ ਲੇਹੁ ਨਿਜ ਸੰਗ। ਕਰਹੁ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਗੁਰ ਸੋਂ ਜੰਗ ॥੮॥ ਮਿਲਹਿ ਤ ਮੇਲ ਲੇਹੁ ਸਨਮਾਨਹੁ। ਹਜ਼ਰਤਿ ਕੇ ਸਮੀਪ ਗੁਰ ਆਨਹੁ। ਨਤੁ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਸਾਥ ਲਿਹੁ ਸਾਰੇ। ਲਰਹਿ ਅਰਹਿਰਣਮਹਿੰਲਿਹੁਮਾਰੇ' ॥੯॥ ਜਹਿਂ ਜਹਿਂ ਧਾਵਨ ਕਰੇ ਪਠਾਵਨਿ[⁴]। 'ਰਵਹੁ ਨ ਬਿਲਮਹੁ ਅਪਨੇ ਥਾਵਨਿ[⁵]'। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹਰਖਾਯੋ। ਭੀਮਚੰਦ ਹੁਇ ਤਯਾਰ ਅਲਾਯੋ ॥੧੦॥ 'ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਸੁਧਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਹਿਸਾਇ। ਕਰਤਿ ਰਹੋਂ[⁶] ਸਭ ਰੀਤਿ ਸਹਾਇ'। ਕਰਿ ਸਲਾਮ ਘਿਘਿਆਇ ਘਨੇਰਾ। ਸੂਬੇ ਤੇ ਰੁਖਸਦ[⁷] ਤਿਹ ਬੇਰਾ ॥ ੧੧ ॥ ਮਜਲ ਬਡੀ ਕਰਿ ਤੂਰਨ ਧਾਯੋ। ਦੇਸ਼ ਕਲੂਰ ਆਪਨੇ ਆਯੋ। ਜਹਿਂ ਕਹਿਂ ਸੈਲਪਤੀ ਸਮੁਦਾਏ। ਲਿਖੇ ਪੱਤ੍ਰ ਪਰਧਾਨ ਪਠਾਏ ॥ ੧੨ ॥ ਦਿੱਲੀ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਭਿ ਕਹ੍ਯੋ। ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਨ ਲਹ੍ਯੋ। ਭਏ ਤਯਾਰ ਨਿਜ ਨਿਜ ਦਲ ਜੋਰੇ। ਜਿਸ ਜਿਸ

[¹]ਕਦੇ ਬਹੁਤੀ (ਕੱਠੀ) ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [²]ਤੀਰ ਚਲਾਉਣ ਵਿਚ ਗਜ਼ਬ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਨਿਪੁਣ ਹੈ। [³](ਉਸਦਾ) ਮਤਾ ਸੰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ (ਅਸਾਂ) ਪਤਾ ਲਾਕੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। [ਕਰਿ ਜੋਵਾ=ਢੂੰਡ ਕਰਕੇ, ਪਤਾ ਲਾਕੇ]। [⁴]ਹਲਕਾਰੇ ਭੇਜੇ। [⁵]ਅਪਨੇ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹੋ ਦੇਰ ਨਾਂ ਲਾਓ। [⁶]ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ। [⁷]ਵਿਦਾ ਹੋਏ। *ਪਾ:-ਰਾਮਦਾਸ ਸੋਢੀ ਅਵਤਰਯੋ।

ਮਹਿ ਜੇਤਿਕ ਧਰ ਜ਼ੋਰੋ[1] ॥੧੩॥ ਇੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਸਤ[2] ਮਹਿ ਸੰਗਤਿ ਜੇਈ। ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੰਭ੍ਰਿ ਲਸ਼ਕਰ ਢੋਈ[3]।ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਦੁਰਿ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ[4]। ਸੁਧਿ ਹਿਤ ਪਠੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ॥੧੪॥'ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ ! ਤੁਮ ਸੰਮ੍ਰਥ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ। ਸਭਿਨਿ ਰਿਦੇ ਕੀ ਜਾਨਹੁ ਬਾਤੀ। ਬਹਿਰ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਕਹੈਂ ਨ ਤੁਮ ਜਾਨਹੁ। ਘਟਿ ਘਟਿ ਕੇ ਮਾਲਿਕ ਪਹਿਚਾਨਹੁ॥੧੫॥ਤੁਮ ਸੇਵਾ ਅਰੁ ਅਪਨਿ ਭਲੇ ਹਿਤ। ਪਾਤੀ ਲਿਖੀ ਸੁਨੀ ਜਿਮ ਭੀ ਇਤ। ਰਾਜਨਿ ਤੁਮ ਪਰ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰਾ।–ਹਮ ਪਰ ਗੁਰੂ ਬਲੀ ਪਰਿ ਭਾਰਾ[5]–॥੧੬॥ ਦੱਖਨ ਦਿਸ਼ਿ ਅਵ-ਰੰਗ ਜੁ ਲਿਖਯੋ[6]। ਤਿਨ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਪਠਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਲਖਯੋ[7]। ਦੁਇ ਸੂਬੇ ਪਰ ਹੁਕਮ ਪਠਾਯੋ[8]। ਸੋ ਚਲਿ ਕਰਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਆਯੋ[9] ॥ ੧੭ ॥ ਇਨ ਸੂਬੇ ਲਖਿ ਹਜ਼ਰਤ ਆਸ਼ੇ। ਦੋਨਹੁੰ ਪਰ ਸੋ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ। ਲਵਪੁਰਿ ਅਰੁ ਸਿਰੰਦ ਬਡ ਲਸ਼ਕਰ। ਲਰਿਬੇ ਹੇਤੁ ਆਇ ਹੈਂ ਤੁਮ ਪਰ ॥੧੮॥ ਰਣ ਕੇ ਛੁਧਤਿ ਤੁਰਕ ਗਨ ਆਵੈਂ। ਹਯ ਗਜ ਸਾਥ ਚੌਪ ਤੇ ਧਾਵੈਂ ; ਮਿਜਮਾਨੀ ਬਹੁ ਇਨ ਕੇ ਹੇਤ[10]। ਕਰੀਅਹਿ ਤਯਾਰੀ ਬਨਹੁ ਸੁਚੇਤ ॥ ੧੯ ॥ ਸਿਪਰ ਪਾਤਰਾਂ[11] ਆਗੇ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਕੜਛੇ ਪੁੰਜ ਖੜਗ ਕਰ ਧਰਿਧਰਿ।ਗੁਲਕਾਂ ਸ਼ੱਕਰਪਾਰੇ ਬ੍ਰਿੰਦ। ਕਰਹਿ ਪਰੋਸਨਿ ਸੁਭਟ ਬਿਲੰਦ ॥ ੨੦ ॥ ਚੱਕ੍ਰ ਜਲੇਬ,ਸੁਹਾਰੀ[12] ਖਪਰੇ[13]।ਬੂੰਦੀ ਅਣੀ ਤੀਰ ਗਨ ਅਪਰੇ[14]। ਤੋਪ ਜੰਬੂਰ ਜੰਜੈਲਨਿ ਗੋਰੇ। ਮੋਦਕ ਦੇਹੁ ਰਹਤਿ ਨਹਿ ਥੋਰੇ[15] ॥ ੨੧॥ ਪ੍ਰੋਸਨ ਹਾਰ ਬੀਰ ਗਨਧੀਰ।ਕਰਹੁ ਇਕੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਭੂ ਇਨ ਭੀਰੁ[16]।ਇਮ ਲਿਖਿ ਧਾਵਨ[17] ਹਾਥ ਪਠਾਈ । ਤੂਰਨ ਹੀ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਆਈ ॥ ੨੨ ॥ 'ਦਿੱਲੀ ਸੰਗਤਿ ਬੰਦਤਿ ਸਭੈ'। ਇਮ ਕਹਿ ਅੱਗ੍ਰ ਧਰੀ ਗੁਰ ਤਬੈ। ਕਰ ਮਹਿਂ ਲੇ ਉਠਾਇ ਕਰਿ ਬਾਚੀ। ਦਈ ਸੁਨਾਇ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਸਾਚੀ ॥ ੨੩ ॥ 'ਗੁਰ ਸੰਗਤ ਕੋ ਧੰਨ' ਬਖਾਨਾ।'ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ ! ਕਾਜ ਮਹਾਨਾ।ਹੁਇ ਹੈ ਅਬਿ ਘਮੰਡ ਬਲਵੰਡਾ। ਸਿੰਘਰ ਕਰੋ ਬਿਲੰਦ ਪ੍ਰਚੰਡਾ ॥ ੨੪ ॥ ਇਸ ਕੇ ਸਮ

[1]ਬਲ ਰੱਖਦੇ ਸੀ। [2]ਦਿੱਲੀ। [3]ਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦਾ। [4]ਛਿਪਕੇ ਅਰਦਾਸ ਲਿਖ ਘੱਲੀ। [5]ਭਾਰੀ ਬਲੀ ਪਿਆ ਹੈ। [6]ਦੱਖਣ ਵਲ ਨੁਰੰਗੇ ਨੂੰ ਜੋ (ਸੂਬੇ ਨੇ) ਲਿਖਣਾ ਸੀ। [7]ਔਰੰਗੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕਰਕੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਸਾਰਾ ਹਾਲ। [8](ਨੁਰੰਗੇ ਨੇ)ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਹੁਕਮ। [9]ਉਹ (ਦੂਤ)ਚੱਲਕੇ ਦਿੱਲੀ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। [10]ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਭਾਵ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ। [11]ਢਾਲਾਂ ਰੂਪੀ ਪੱਤਲਾਂ। [12]ਸਾਦੀ ਪੂਰੀ [ਸੰਸ:,ਸੁਪਹਾਰ। ਹਿੰਦੀ,ਸੁਹਾਰੀ]। [13]ਚੌੜੀ ਮੁਖੀ ਵਾਲੇ ਤੀਰ। [14]ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਣੀਆਂ ਬੂੰਦੀ ਹੋਵੇ। [15](ਜਿੰਨੇ) ਚਾਹੁਣ, ਥੋੜੇ ਨਾ (ਹੋਣੇ)। [16]ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਇਰਾਂ ਲਈ। [17]ਹਲਕਾਰੇ ਦੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਛੁ ਨਾਹਿਨ ਆਛੀ। ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਖਦ ਬਡ ਬਾਛੀ। ਦੀਨ ਮਜਬ ਕੌ ਜੁੱਧ[1] ਬਿਸਾਲਾ। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਬਡਿਭਾਗੀ ਇਸ ਕਾਲਾ॥੨੫॥ਨਿੱਤ੍ਰੈ ਜੰਗ ਮਹਿ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰੇ। ਸਨਮੁਖ ਥਿਰੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਗਨ ਮਾਰੇ। ਮਹਾਂ ਸੁਜਸੁ ਕੌ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹੁ।ਲੇਨਿ ਪਰਮਪਦ*ਕੋ ਮਗਜੋਵਹੁ॥੨੬॥ ਸੰਮਤਿ ਘਨੇ ਤਪਹਿ[2] ਤਪ ਭਾਰੇ। ਬਰਖਾ ਸੀਤ ਰੁ ਉਸ਼ਨ ਸਹਾਰੇ। ਸੰਕਟ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਝਾਲੇ। ਸਭਿ ਜਗ ਸੁਖ ਤੇ ਬਨਹਿ ਨਿਰਾਲੇ ॥ ੨੭ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਦੁਰਲਭ ਪਦ ਜੋਇ। ਕਰਹਿ ਜਤਨ ਜੋਗੀ ਰਹਿ ਸੋਇ। ਰਣ ਮਹਿੰ ਮ੍ਰਿੱਤੁ ਹੋਇ ਸੋ ਪਾਵਹੁ।ਏਕ ਪਲਕ ਮਹਿੰ ਤਹਾਂ ਸਿਧਾਵਹੁ॥੨੮॥ ਜੋ ਅਬਿ ਲਰਹਿ ਮਰਹਿ ਸਹਿਕਾਮੀ। ਸੋ ਤੁਰਨ ਹੁਇ ਸੁਰਪੁਰਿਗਾਮੀ[3]। ਤਹਿੰ ਕੇ ਸੁਖ ਭੋਗੈ ਚਿਤ ਚਹੈ। ਆਦਿ ਅਪਸਰਾਂ ਜੇਤਿਕ ਅਹੈਂ ॥ ੨੯ ॥ ਪੁਨ ਅਵਨੀ ਪਰ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਰਾਜੇ। ਸਭਿ ਸੁਖ ਭੋਗੈ ਵਧਹਿ ਸਮਾਜੇ। ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਬਹੁਰ ਕਮਾਇ। ਮਿਲਹਿ ਆਨਿ ਮੁਝ ਆਨੰਦ ਪਾਇ ॥੩੦॥ਜੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ ਜੰਗ ਮਝਾਰਾ। ਮਾਰਹਿ ਮਰਹਿ ਗਹਹਿ ਹੱਥਸਾਰਾ। ਸੋ ਮਮ ਸੰਗ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹੈ। ਪਦ ਜੋਗਿਨਿ ਜੋ ਦੁਰਲਭ ਅਹੈ[4]॥੩੧॥ਆਗੇ ਲਾਖਹੁੰਛੱਤ੍ਰੀ ਭਏਰਣ ਮਾਹਿ ਮਰੇ ਸੁਰਗ ਸਭਿ ਗਏਛਪੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਜਗ ਮਹਿ ਕਥਾ।ਜੇਧੇ ਕੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜਥਾ ॥ ੩੨ ॥ ਪੁਨ ਮੈਂ ਤੁਮਰੇ ਸੰਗ ਸਹਾਈ। ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਬਿਖੈ ਜਹਿ ਜਾਈ[5]। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਸ੍ਵਾਮੀ। ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਸੰਘਰਕਾਮੀ[6] ॥੩੩॥ ਦੀਪਮਾਲ ਕੋ ਆਯੋ ਮੇਲਾ। ਸੰਗਤਿ ਜਿਤ ਕਿਤ ਭਈ ਸਕੇਲਾ। ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ ਧਾਏ। ਵਸਤੁ ਅਕੋਰ ਦਰਬ ਗਨ ਲ੍ਯਾਏ ॥੩੪॥ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਕੇ ਚਹੁ ਦਿਸ਼ਿ ਡੇਰੇ। ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਭੀਰ ਘਨੇਰੇ। ਤੁੰਗ ਦਮਦਮੇ ਪਰ ਗੁਰ ਥਿਰੇ। ਆਇ ਸਰਬ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ॥ ੩੫ ॥ ਚਾਮਰੁ ਚਾਰ ਚਲਾਚਲ ਹੋਵਤਿ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਫੁਰਤੇ ਸਭਿ ਜੋਵਤਿ। ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਪਰ ਕੁੰਡਲ ਡੋਲ। ਸੁੰਦਰ ਦ੍ਰਿਗ ਜੁਗ ਉਪਮ ਅਤੋਲ ॥ ੩੬ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਹੇਰਤਿ। ਬੈਠ ਖਰੇ ਸਾਭਨਿ ਦਿਸ਼ਿ ਪ੍ਰੇਰਤਿ। ਕਰਤਿ ਖਰੋ ਅਰਦਾਸ ਅਗਾਰੀ। ਕੋਸ਼ਪ ਕਰਤਿ ਅਕੋਰ ਸੰਭਾਰੀ

[1]ਧਰਮ ਦਾ ਯੁੱਧ। [2]ਤਪਦਾ ਰਹੇ। [3]ਸੁਰਗ ਪਹੁੰਚੇਗਾ। [4]ਜੋ ਪਦਵੀ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਦੁਰਲਭ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪਦਵੀ। [5]ਜਿੱਥੇ ਜਾਓਗੇ। [6]ਜੰਗ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ।

*ਪਰਮ ਪਦ ਦੀ ਕਠਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਅੱਗੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

॥੩੭॥ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿਂ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ।'ਜੋ ਹੱਥਯਾਰ ਧਰੈ ਨਿਜ ਪਾਨਾ। ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਸੋ ਰਹੈਂ[1]। ਮਿਲਹਿ ਚਾਕਰੀ ਜੇ ਧਨ ਚਹੈ ॥੩੮॥ ਰਣ ਤੁਰਕਨਿ ਸਨ ਪਰੈ ਹਮਾਰਾ।ਜੋਧਾ ਰਹੈਂ ਲੇਹਿ ਹੱਥਯਾਰਾ'।ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜਿਨ ਰਹਿਬੇ ਚਿਤ ਧਰੇ। ਤਿਨਕੇ ਚਿਹਰੇ ਲੇਖਨਿ ਕਰੇ[2] ॥੩੯॥ ਜਿਨ ਕੇ ਢਿਗ ਆਯੁਧ ਤਬਿ ਨਾਂਹੀ। ਬਖਸ਼ੇ ਦਰਬਾਰਹੁਂ ਕਰ ਤਾਂਹੀ। ਤੀਰ ਤੀਰ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਬਿਸਾਲੇ। ਮਾਝੇ ਆਦਿ ਸਿੰਘ ਜਹਿਂ ਜਾਲੇ ॥ ੪੦ ॥ ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਕੋ ਸਭਿ ਪਰ ਗਯੋ।ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਆਇ ਮੇਲ ਗਨ ਕਯੋ।ਰਹੇ ਹਜ਼ੂਰ ਬਿਖੈ ਬਹੁ ਸਿੰਘ। ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਸਹਿਤ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਮ੍ਰਿਗ ਸਿੰਘ[3] ॥ ੪੧ ॥ ਸੰਗਤਿ ਅਪਰ ਲਿਏ ਸਿਰੁ-ਪਾਇ।ਗਮਨੇ ਘਰ ਰਜ਼ਾਇ ਗੁਰ ਪਾਇ। ਪੁਰਿਅਨੰਦ ਮਹਿਂ ਬੀਰ ਬਿਸਾਲੇ। ਭਈ ਭੀਰ ਜਿਤ ਕਿਤ ਬਿਤ ਜਾਲੇ ॥ ੪੨ ॥ ਗੁਲਕਾਂ ਅਨਿਕ ਘਰੈਂ ਸੁਨਿਆਰੇ। ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਰੂਦ ਹੋਤਿ ਹੈਂ ਤਯਾਰੇ।ਤੋਮਰ ਸੇਲੇ ਸਾਂਗ ਘਰੇਤੇ।ਬਾਨ ਬਨਾਇ ਬਨਾਇ ਧਰੇਤੇ ॥ ੪੩ ॥ ਧਨੁਖ ਕਠੋਰ ਸਮੂਹ ਤਮਾਚੇ। ਲੇ ਲੇ ਬਖਸ਼ਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਾਚੇ। ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਤਯਾਰੀ ਇਮ ਘਰ ਕੇਰੀ। ਕਲਗੀਧਰ ਇਮ ਕਰਤਿ ਘਨੇਰੀ ॥ ੪੪ ॥ ਚਾਕਰ ਅਪਰ ਹਿੰਦੂ ਕੇ ਤੁਰਕਾ। ਆਵਤਿ ਰਹਤਿ ਸੁਨਤਿ ਜਸ ਗੁਰ ਕਾ।ਰਾਖਹਿਂ ਤਿਸੈ ਲਿਖੈਂ ਦਰਮਾਹਾ[4]।ਇਮ ਬਹੁ ਭੀਰ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਮਾਂਹਾ ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਜੰਗ ਤਿਆਰੀ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਪਤਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੭ ॥

੮. [ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਸੈਲੇਂਦ੍ਰ ਕੁਪਿ ਗਿਰਪਤਿ ਲਏ ਹਕਾਰਿ। ਪੂਰਬ ਆਇ ਹੰਡੂਰੀਆ ਨਿਜ ਸੈਨਾ ਕਰਿ ਤਯਾਰ॥੧॥ਚੌਪਈ॥ਚਢਯੋ ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਤਹਿਂ ਆਯੋ।ਸੋ ਅਨੀਕਨੀ ਅਪਨੀ ਲਯਾਯੋ।ਬੀਰਸਿੰਘ ਜਸੁਵਾਲੀ ਆਇ। ਨਾਲੇ-ਗੜ੍ਹੀਏ ਮਿਲਿ ਸਮੁਦਾਇ॥੨॥ਕੁੱਲੂ ਅਰੁ ਕੈਂਠਲ ਠਕੁਰਾਈ। ਮੰਡਸਪਤੀ ਸੈਨ ਚਢਿ ਆਈ। ਜੰਮੂ ਨੂਰਪੁਰੇ ਤੇ ਧਾਏ।ਨਗਰ ਹਰੀਪੁਰ ਚਮੂੰ ਬਨਾਏ ॥ ੩ ॥ ਚੰਬਿਆਲ ਗਨ ਆਇ ਮਦੂਲੀ। ਸ਼ਾਹ ਅਨੀ ਤੇ ਚੌਂਪ ਸੁ ਦੂਲੀ[5]। ਗ੍ਵਾਲੀਏਰ ਸ਼੍ਰੀ ਨਗਰ ਮਝਾਰੇ। ਚਢਿ ਧਾਈ ਸੈਨਾ ਬਲ ਭਾਰੇ ॥ ੪ ॥ ਪੁਰਿ ਬਿਸ਼ਹਿਰ[6] ਕੇ ਸੁਭਟਿ ਭਟੇਤ। ਬਿਝੜ ਵਾਲੀਏ ਚੜ੍ਹੇ ਤੁਰੰਤ। ਚੰਦੇਸ਼ੁਰ

[1]ਸੇਵਾ ਲਈ (ਏਥੇ ਹੀ) ਰਹਿ ਜਾਵੇ। [2]ਹੁਲੀਏ ਅਰਥਾਤ ਨਾਮ ਪਤੇ ਲਿਖ ਲਏ। [3]ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਰੂਪੀ ਮਿਰਗਾਂ ਉਤੇ ਸ਼ੇਰ ਵਤ। [4]ਤਨਖਾਹ। [5]ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਦੇ ਆਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਨਾ ਚਾਉ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। [6]ਜਿਸਨੂੰ ਰਾਮ ਪੁਰ ਬੁਸ਼ਹਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਰੁ ਘਨੇ ਦਰੌਲਾ।ਮਿਲਿ ਭਵਾਲੀ ਬਿਧਿ ਬਿਧਿ ਟੋਲਾ॥੫॥ਗੁਜਰ ਰੰਘੜ ਬ੍ਰਿੰਦ ਗਵਾਰ। ਮਿਲੀ ਚਮੂੰ ਅਰੁ ਪੂਜਾ ਪਹਾਰ[1]। ਦੂਰ ਦੂਰ ਲਗਿ ਡੇਰੇ ਡਾਰੇ। ਗਨ ਸਵੂਰ ਪੈਦਲ ਬਿਸਤਾਰੇ ॥ ੬ ॥ ਉਤ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਲਸ਼ਕਰ ਚਢ੍ਯੋ। ਲਰਿਬੇ ਹਿਤ ਉਤਸਾਹ ਜਿ ਬਧ੍ਯੋ। ਦੁੰਦਭਿ ਪੁੰਜ ਬਜਤਿ ਜਿਸ ਮਹੀਆ। ਬਰਣ ਬਰਣ ਕੀ ਧੁਜ[2] ਕਰ ਗਹੀਆ ॥੭॥ ਮਜਲ ਕਰਤਿ ਮਗ ਉਲੰਘਤਿ ਧਾਏ। ਪੁਰਿ ਸਿਰੰਦ ਮੈਂ ਸਭਿ ਦਲ ਆਏ। ਡੇਰਾ ਕਰ੍ਯੋ ਹੇਤ ਬਿਸਰਾਮੂ। ਤਹਾਂ ਵਜੀਦਖਾਨ ਕੇ ਧਾਮੂ ॥ ੮ ॥ ਸਭਿ ਸੋਂ ਮਿਲ੍ਯੋ ਸੇਵ ਨਿਬਹਾਈ। ਆਪ ਚਢਨ ਤਯਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ। ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਰੂਦ ਸੁ ਗੁਲਕਾਂ ਦੀਨਿ।ਤੋਪ ਜੰਬੂਰਨ ਤਯਾਰੀ ਕੀਨਿ ॥੯॥ ਘਨੀ ਤੁਰੰਗਨਿ ਚਮੂੰ ਕਰਾਲਾ। ਪੈਦਲ ਬ੍ਰਿੰਦ ਤਯਾਰ ਤਤਕਾਲਾ। ਜੰਗ ਸਮਾਜ ਕਰ੍ਯੋ ਬਡ ਭਾਰੀ। ਮਿਲ੍ਯੋ ਤਮਾਮ ਜੁ ਲਸ਼ਕਰ ਤਯਾਰੀ[3] ॥੧੦॥ ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤ ਕੇ ਬਜੇ ਨਗਾਰੇ। ਸੁਨਿ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਜ਼ੀਨਨਿ ਡਾਰੇ। ਤਹਿ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰ ਕੀ ਸੁਨਿ ਬਾਤ। ਲਿਖੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਸਕਲ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ॥੧੧॥ 'ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਜਨ ਕੇ ਰਾਜਾ! ਦੇਖਹੁ ਦੁਸ਼ਟ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ।ਭੀਮਚੰਦ ਮੂਰਖ ਕਹਿਲੂਰੀ। ਫਿਰ੍ਯੋ ਪੁਕਾਰ ਕਰਤਿ ਇਛ ਪੂਰੀ[4] ॥੧੨॥ ਦੱਖਣ ਗਮਨ੍ਯੋ ਸ਼ਾਹੁ ਸਮੀਪ। ਲਿਏ ਲਰਨ ਕੌ ਬ੍ਰਿੰਦ ਮਹੀਪ। ਅਵਰੰਗ ਰਿਸ੍ਯੋ ਪਠ੍ਯੋ ਬਡ ਲਸ਼ਕਰ। ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਧਾਏ ਚਿਤ ਰਿਸ ਧਰਿ ॥੧੩॥ ਅਬਿ ਸਿਰੰਦ ਮਹਿਂ ਘਾਲ੍ਯੋ ਡੇਰਾ। ਇਤ ਤੇ ਲੀਨ ਬਟੋਰ ਬਡੇਰਾ। ਤੋਪ, ਰਹਿਕਲੇ, ਪੁੰਜ ਧਮਾਕੇ। ਚਲਤਿ ਜਮੂਰੇ ਧਰਾ ਧਮਾਕੇ[5] ॥ ੧੪ ॥ ਆਪ ਵਜੀਦਖਾਨ* ਕਰਿ ਤਯਾਰੀ। ਰਾਵਰਿ ਸੰਗ ਜੰਗ ਚਹਿ ਭਾਰੀ। ਪਹੁੰਚੇ ਹੀ ਸਮਝਹੁ ਨਿਜ ਪਾਸ। ਆਪ ਭਿ ਕਰਿ ਲਿਹੁ ਲਰਨਿ ਪ੍ਰਯਾਸ ॥ ੧੫ ॥ ਇਤ ਤੁਰਕਾਨੇ ਕੋ ਸਭਿ ਜ਼ੋਰ। ਲਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਹੁ ਤੁਮ ਓਰ'। ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਲਿਖਿ ਸੰਗਤਿ ਅਰਜ਼ੀ। ਕਰੀ ਪਠਾਵਨ ਢਿਗ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ॥੧੬॥ ਸਰੇ ਦਿਵਾਨ[6] ਪਢੀ, ਸੁਨਿ ਕਰਿਕੈ। 'ਤੁਰਕ ਸੈਨ ਉਮਡੀ ਇਤਿ ਚਰਿਕੈ'। ਸੁਨਿ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਕ੍ਰੋਧ ਬਿਸਾਲੇ। ਸਭਿ ਮਹਿ ਕਹੀ ਗਿਰਾ ਇਸ ਢਾਲੇ ॥੧੭॥ 'ਮੈਂ ਤੁਰਕਾਨਾ ਸਕਲ ਖਪਾਵੌਂ। ਰਾਜ ਤੇਜ ਜਗ ਬਿਖੈ ਉਠਾਵੌਂ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੂਰੇ ਮਾਰਨਿ ਕਰੌਂ। ਓਜ ਬਿਸਾਲ ਸਰਬ ਪਰਹਰੌਂ ॥੧੮॥

---

[1]ਪਹਾੜ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾ। [2]ਝੰਡੇ। [3]ਤਿਆਰ ਹੋਕੇ। [4]ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦਾ ਫਿਰਿਆ। [5]ਧਰਤੀ ਧਮਕਦੀ ਹੈ। [6]ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਵਿੱਚ। *ਠੀਕ ਨਾਮ ਵਜ਼ੀਰਖਾਨ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਤਹੁ ਖਾਲਸਾ ! ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਗਹਿ ਗਹਿ। ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਅਪਨਿ ਰਿਪੁ ਲਹਿ ਲਹਿ'।ਕਰਤਿ ਹੁਤੇ ਪ੍ਰਭੁ ਇਸ ਬਿਧਿ ਬਾਤੀ।ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਆਯਹੁ ਕਰ ਪਾਤੀ[੧] ॥੧੯॥ 'ਲਵਪੁਰਿ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰ ਜੋਰੇ। ਅਭਿਬੰਦਨ ਕਰਿ ਚਰਨ ਨਿਹੋਰੇ। ਲਿਖੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਪਠਿ ਅਹਿਵਾਲ। ਜਾਨ ਲੀਜੀਐ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾਲ !' ॥ ੨੦ ॥ ਲੇ ਕਰਿ ਹਾਥ ਗਿਰੰਥੀ ਬਾਚੀ। ਪ੍ਰਥਮੇ ਖੁਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਜਾਚੀ।'ਲਵਪੁਰਿ ਕੋ ਸੂਬਾ ਬਲਿ ਭਾਰੀ।ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਖਾਂ ਕੀਨਸਿ ਤਯਾਰੀ ॥ ੨੧ ॥ ਨਿਕਟ ਦੂਰ ਕੀ ਚਮੂੰ ਬਟੋਰੀ। ਆਯੋ ਚਹਤਿ ਆਪ ਕੀ ਓਰੀ। ਛੋਟੀ ਵਡੀ ਤੋਪ ਸੰਗ ਲੀਨਿ। ਕੂਚ ਆਜ ਪੁਰਿ ਤੇ ਕਰਿ ਦੀਨਿ' ॥੨੨॥ ਸੁਨੀ ਸਭਾ ਮਹਿਂ ਹਰਖੇ ਸਿੰਘ। ਮ੍ਰਿਗਨ ਆਮਦਨ ਤੇ[੨] ਜਿਮ ਸਿੰਘ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਤਕਰਾਈ। ਦਏ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੁਭਟਨਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥੨੩॥ ਰਿਦੇ ਬੀਰ ਰਸ ਸਭਿ ਕੇ ਜਾਗਾ। ਕਹੈਂ ਪਰਸਪਰ 'ਹਮ ਬਡਭਾਗਾ। ਜੀਤਹਿਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਸੁਖ ਜਸ ਪਾਵਹਿਂ।ਖੁਸ਼ੀਕਰਹਿਂ ਪ੍ਰਭੁ ਜਯੋਂ ਹਮ ਭਾਵਹਿ[੩] ॥੨੪॥ ਜੋ ਗੁਰੁ ਹਿਤ ਅਬਿ ਤਜਹਿਂ ਸਰੀਰ। ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਧਰਹਿਂ ਰਣ ਬੀਰ।ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਇਂ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਹਾਇ।ਥਿਰਹਿਂ[੪] ਊਚ ਪਦਵੀ ਕੋ ਪਾਇ' ॥ ੨੫ ॥ ਕੋਚਿਤ ਕਰਿ ਉਰ ਹਰਖ ਮਹਾਨੇ। ਕੀਨੇ ਅਪਨ ਕੇਸਰੀ ਬਾਨੇ। ਕਿਨਹੂੰ ਤਿਲੌਨਾ ਅਰੁਨ ਸਰੀਰ[੫]। ਜੁਝਨਿ ਜੋਗ[੬] ਧਰੇ ਤਨ ਚੀਰ ॥੨੬॥ 'ਚਾਰ ਦਿਵਸ ਕਹਾ ਜਗਮਹਿਂ ਜੀਵਨ।ਕਯੋਂ ਨ ਲੇਹਿਂ ਪਦ ਆਨੰਦ ਥੀਵਨ। ਪਿਖਹੁ ਮਹਾਭਾਰਥ ਕੇ ਰਾਜੇ। ਬਾਂਛਤਿ ਸੁਰਗ ਲਰੇ ਕੁਲ ਲਾਜੇ'[੭] ॥੨੭॥ ਨਿਰਸੰਸੇ ਸੁਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰੇ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਕਸ਼ਟ ਨਿਵਾਰੇ। ਕਹਾਂ ਜਗਤਿ ਸੁਖ ਦ੍ਵੈ ਦਿਨ ਕੇਰਾ। ਨਿਸ਼ਚੈ ਮਰਨਿ ਅੰਤ ਕੀ ਬੇਰਾ॥੨੮॥'ਪਰਿ ਖਾਟਿ ਮੰਚ ਪ੍ਰਾਨ ਕੋ ਤਯਾਗਨ। ਆਯੁਧ ਧਾਰੀ ਤਿਹ ਬਡ ਭਾਗ ਨ[੮]।

---

[੧]ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਿੱਠੀ ਲਈ (ਹਲਕਾਰਾ) ਆਯਾ। [੨]ਹਰਨਾਂ ਦੇ ਔਣ ਤੇ। [੩]ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭੂ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗੇ (ਤਿਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ) ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਾ:ਭੇ:–ਜਯੋਂ ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਵੈ (ਤਯੋਂ) ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਹਿਂ ਹਮ। [੪](ਅਸੀਂ) ਟਿਕਾਂਗੇ। [੫]ਕਿਸੇ ਨੇ (ਤਿਲੌਨਾ=) ਸੁਰਮਈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲਾਲ (ਪੁਸ਼ਾਕਾ ਸਰੀਰ ਤੇ) ਪਹਿਰਿਆ। (ਅ) ਕਿਸੇ ਨੇ ਲਾਲ ਵੱਟਣਾ ਸਰੀਰ ਤੇ (ਮਲਿਆ) [ਤਿਲੌਨਾ=ਮਿੱਠੇ ਤੇਲ ਤੇ ਲਾਲ ਚੰਦਨ, ਛਾਣ ਬੂਰਾ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ]। [੬]ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣ ਲਈ। [੭]ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਦੀ ਲਾਜ ਤੇ ਸੁਰਗ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਕੇ ਲੜੇ। [੮]ਮੰਜੇ ਤੇ ਪੈਕੇ (ਭਾਵ ਬੀਮਾਰ ਪੈਕੇ) ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਦਾ ਮਰਨਾ ਉਸ ਦੇ ਵਡੇ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰੁਕਹਿ ਕੰਠ ਕਫ ਤੇ ਦੁਖ ਪਾਵੈਂ[1]। ਤਜੈ ਮੂਤ੍ਰ ਮਲ ਨਹੀਂ ਨਹਾਵੈ ॥੨੯॥
ਬ੍ਯਾਧ ਬਿਬਿਧ ਬਿਧਿ ਤਨ ਉਪਜਾਇਂ[2]। ਬਰਖਨ, ਮਾਸਨ ਦਿਨ ਦੁਖ
ਪਾਇਂ[3]। ਅਤਿ ਸੰਕਟ ਤੇ ਛੁਟਹਿਂ ਪ੍ਰਾਨ। ਨਿਸ਼ਚੈ ਬਨੈ ਦੇਹਿ ਕੀ ਹਾਨ[4]॥
੩੦॥ ਯਾਂਤੇ ਜੰਗ ਬੀਰਤਾ ਕਰਿਕੈ। ਦੇਹ ਛਿਨਕ ਮਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਨਿਕਰਿਕੈ।
ਅਟਲ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦੇ ਪਾਇ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਸਮਾਇ ॥੩੧॥
ਮੁਕਤਿ ਲੇਹਿ ਜੋਧਾ ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ। ਬਾਂਛਤਿ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸਹਿਕਾਮੀ[5]।
ਇਹ ਤੇ ਸਦਾਬਰਤ ਗੁਰ ਲਾਯੋ। ਲਰੇ ਜੰਗ, ਤਿਨ ਨਿਸ਼ਚੈ ਪਾਯੋ ॥੩੨॥
ਬਡੇ ਭਾਗ ਤੇ ਨਰ ਤਨ ਹੋਵਾ। ਤਿਨ ਤੇ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਰ ਜੋਵਾ। ਪੁਨ
ਅਧਿਕਾਇ ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੀਨਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਹਿਂ ਨਿਜ ਮਨ ਭੀਨਾ ॥੩੩॥
ਅਸ ਪਦ ਪਾਇ ਖੋਇ ਨਹਿ ਦੇਹੈਂ। ਕ੍ਯੋਂ ਨ ਸਫਲ ਗੁਰ ਢਿਗ ਕਰਿ ਲੈ
ਹੈਂ। ਦਸ ਦਿਨ ਅਪਰ ਜੀਏ ਕ੍ਯਾ ਹੋਇ। ਐਸੋ ਲਾਭ ਤਜੈ ਨਹਿ ਕੋਇ ॥
੩੪ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਸ ਕੇ ਮਾਂਹਿ। ਕਹੈਂ ਖਾਲਸਾ, ਸੁਨਹਿ ਉਮਾਹਿ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਕੀ ਤ੍ਯਾਰੀ ਸਭਿ ਕਰੈਂ। ਕਰਨਿ ਖੜਗ ਖਰ ਸਾਨੈਂ ਧਰੈਂ[6] ॥੩੫॥
ਤੀਛਨ ਬਾਢ[7] ਲਾਇ ਕਰਿ ਰਾਖੇ। ਰਿਪੁ ਕੇ ਅੰਗ ਹਤਨਿ ਅਭਿਲਾਖੇ। ਤੋੜੇ
ਆਦਿਕ ਤ੍ਯਾਰ ਤੁਫੰਗ। ਤੀਰਨ ਖਰ ਤੇ ਭਰਹਿਂ ਨਿਖੰਗ ॥ ੩੬ ॥ ਖਰ
ਤੋਮਰ ਕੀ ਅਨੀ ਕਰੰਤੇ[8]। ਸੇਲੇ ਭਾਲੇ ਚੱਕ੍ਰ ਧਰੰਤੇ[9]। ਬਿਛੂਏ, ਪੇਸ਼ਕਬਜ਼,
ਜਮਧਰ ਧਰਿ। ਅਲਪ ਤਮਾਂਚੇ ਤਜਿਬੇ ਭਰਿ ਭਰਿ[10] ॥ ੩੭ ॥ ਸੁੰਦਰ
ਸਿਪਰਨਿ ਧਰੈਂ ਬਨਾਇ। ਗਮਨੈਂ ਬਾਹਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲਗਾਇ। ਐਂਚਹਿਂ ਚਾਂਪ
ਕਠੋਰ ਸ ਜ਼ੋਰ[11]। ਤ੍ਯਾਗਹਿ ਤੀਰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਜੋਰਿ[12] ॥੩੮॥ ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਨ
ਕਿਤਿਕ ਮੰਗਵਾਇ। ਨਿਜ ਦੁਰਗਨਿ ਮਹਿ ਰਖਿ ਸਮੁਦਾਇ। ਤੇਲ ਘ੍ਰਿਤ
ਆਦਿਕ ਲੇ ਧਰੈਂ। ਬਾਂਛਤਿ ਵਸਤੁ ਬਟੋਰਨਿ ਕਰੈਂ ॥੩੯॥ ਬਹੁ ਬਿਜੀਆ
ਆਛੀ ਮੰਗਵਾਇ। ਰਾਖੇ ਵਹਿਰ ਕੁੱਪ ਬੰਧਵਾਇ[13]। ਤਥਾ ਅਫੀਮ ਖਰਚ
ਕੇ ਜਾਨੇ। ਕੀਨ ਅਨਾਵਨ ਸ਼ੁਭਟਨਿ ਖਾਨੇ[14] ॥ ੪੦ ॥ ਇਸ ਤੇ ਆਦਿ

[1]ਕੰਠ ਦੇ ਰੁਕਣ ਤੇ ਕਫ (ਖਾਂਸੀ ਆਦਿ) ਨਾਲ ਦੁਖ ਪਾਕੇ। [2]ਤਨ ਵਿਚ ਨਾਨਾ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਉਪਜਣ ਨਾਲ। [3]ਦਿਨਾਂ, ਮਹੀਨਿਆਂ, ਅਥਵਾ ਵਰਿਹਾਂ ਤਕ ਦੁਖ ਪਾਕੇ। [4](ਅੰਤ ਇਕ ਦਿਨ) ਮਰਨਾ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੈ। [5]ਕਾਮਨਾ ਵਾਲੇ ਨੂੰ। [6]ਤਿੱਖੇ ਕਰਨ ਹਿਤ ਸਾਣ ਤੇ ਖੜਗਾਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। [7]ਧਾਰ। [8]ਤੋਮਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਣੀਆਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। [9]ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। [10]ਭਰ ਭਰਕੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਛੋਟੇ ਤਮਾਂਚੇ (ਪਸਤੌਲ)। [11]ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ। [12]ਜੋੜਕੇ। [13]ਕੁੱਪ ਬੰਨ੍ਹਾ ਰੱਖੇ। [14]ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਖਾਣ ਲਈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਤਿਕ ਰਣ ਤਯਾਰੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਧਰਤਿ ਸੁਧਾਰੀ।ਲਗਹਿ ਦਿਵਾਨ ਖਾਲਸੇ ਕੇਰਾ। ਲਰਨ ਹੇਤੁ ਢਿਗ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੇਰਾ[1] ॥ ੪੧ ॥ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ[2] ਰਣ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿ ਕਹਿ। 'ਲਹੋ ਸੁਜਸੁ ਪਾਵਨ ਕੋ ਮਹਿ ਮਹਿ[3]। ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਨਿਜ ਲਹਿ ਲਹਿ[4]। ਕਰਹੁ ਬਿਨਾਸ਼ ਆਯੁਧਨਿ ਗਹਿ ਗਹਿ ॥ ੪੨ ॥ ਨਿੱਤ੍ਰੈ ਹੋਇ ਧੀਰਜ ਬਹੁ ਧਰਿ ਧਰਿ।ਉਰ ਉਤਸਾਹੁ ਆਪਨੇ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਅਪਨਿ ਅਪਨਿ ਮੁਰਚਨਿ ਪਰ ਥਿਰਿ ਥਿਰਿ। ਨਿਕਟ ਬਿਲੋਕਹੁ ਮਾਰਹੁ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ॥੪੩॥ਹੇਲਾ ਝਾਲ ਅਰਿਨਿ ਸੋਂ ਅਰਿ ਅਰਿ[5]। ਪਿਖਹਿ ਤੁਮਹਿਂ ਭਾਗਹਿੰਗੇ ਡਰਿ ਡਰਿ। ਘਨੀ ਮਾਰ ਕਰੀਯਹਿ ਰਣ ਲਰਿ ਲਰਿ। ਜਿਸ ਤੇ ਭੈ ਧਰਿ ਕੰਪੈਂ ਥਰ ਥਰ' ॥ ੪੪ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਰਿਬੇ ਹੁਇ ਤਯਾਰ। ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ 'ਮੰਡਹਿ ਰਾਰ'। [6]'ਧੰਨ ਖਾਲਸਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚਾ'[7]। ਰਸ ਉਤਸਾਹ[8] ਬਿਖੈ ਚਿਤ ਰਾਚਾ ॥ ੪੫ ॥ ਆਪ ਅਲਪ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਸਮੁਦਾਈ। ਸਭਿ ਜਗ ਕੇ ਭਟ ਕੀਨਿ ਚਢਾਈ। ਤਊ ਅਨੰਦਤਿ, ਨਹਿਂ ਦੁਚਿਤਾਈ। ਸਾਵਧਾਨ ਭੇ ਹੋਤਿ ਲਰਾਈ[9] ॥੪੬॥ ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਜੰਗ ਤਿਆਰੀ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੮ ॥

੯. [ਜੰਗ ਅਰੰਭ]।

ਦੋਹਰਾ॥ਪੁਰਿ ਸਿਰੰਦ ਤੇ ਚਢਿ ਚਲ੍ਯੋ ਲਸ਼ਕਰ ਬਡੋ ਬਟੋਰਿ। ਖਾਨ ਵਜੀਦਾ ਕ੍ਰੋਧਕੈ ਗਮਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਓਰ॥੧॥ਚੌਪਈ॥ਸੰਗ ਚਾਰ ਸੈ ਅਰੁ ਪੰਚਾਸ[10]। ਬਜੇ ਨਗਾਰੇ ਧੁਨਿ ਬਡ ਤ੍ਰਾਸ। ਇਤਨੇ ਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਫਹਿਰਾਇ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਿਸਲਨਿ ਅੱਗ੍ਰ ਚਲਾਇ॥੨॥ਪੈਦਲ ਚਲਤਿ ਤੁਫ਼ੰਗ ਸੰਭਾਰੇ। ਤਯਾਰ ਤੁਰੰਗਮ ਪਰ ਅਸਵਾਰੇ। ਤੋਪੈਂ ਚਲੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ। ਉਮਡ੍ਯੋ ਦਲ ਜਲ ਸਮ ਬਹੁ ਬਾਰੀ[11] ॥ ੩ ॥ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਹਿ, ਪਟਹਿ, ਸ਼ਰਨਾਈ। ਰਣਸਿੰਘੇ ਬਾਜਹਿਂ ਸਮੁਦਾਈ।ਮਹਾਂ ਕੁਲਾਹਲ ਚਾਲਤਿ ਹੋਵਾ। ਉਡੀ ਧੂਲ ਨਹਿ ਸੂਰਜ ਜੋਵਾ ॥੪॥ ਕੈ ਘਨ ਘਟਾ ਬਿਥਰਿ ਕਰਿ ਚਾਲੀ।ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਮੰਕਤਿ* ਛਟਾ ਬਿਸਾਲੀ। ਬਡੋ ਰੌਰ ਭਾ ਮਾਰਗ ਮਾਂਹੀ। ਕਹੀ ਬਾਤ ਸੁਨਿ-

---

[1]ਪਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ (ਖਾਲਸਾ)। [2](ਗੁਰੂ ਜੀ) ਉਪਦੇਸ਼ਦੇ ਹਨ। [3]ਧਰਤੀ ਵਿਚ। [4]ਜਾਣ ਜਾਣਕੇ। [5]ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਅੜ ਅੜ ਕੇ। [6]ਕਵੀ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:—[7]ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਸਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਧੰਨ ਹਨ। [8]ਭਾਵ ਬੀਰ ਰਸ ਤੋਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਰ ਰਸ ਦਾ ਸਥਾਈ ਭਾਵ 'ਉਤਸਾਹ' ਹੈ। [9]ਲੜਾਈ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। [10]੪੫੦ (ਨਗਾਰੇ)। [11]ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦੇ ਜਲ ਵਾਂਙ।

*ਪਾ:—ਸ਼ਸਤਰ ਦਮਕਤ।

ਧਰਿ ਕਛੁ ਨਾਂਹੀ ॥੫॥ ਕੈ ਜਲ ਉਮਡਯੋ ਬਡੋ ਸਮੁੱਦ੍ਰ। ਬੰਧੇ ਟੋਲ ਤਰੰਗ ਅਛੁੱਦ੍ਰ[1]*। ਗਨ ਦੇਸ਼ਨਿ ਕੇ ਆਯੁਧਧਾਰੀ।ਕਹੇ ਸ਼ਾਹ ਉਮਡੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ॥੬॥ ਜਥਾ ਇੰਦ੍ਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਪਾਇ। ਨਭ ਮਹਿ ਚਲੇ ਮੇਘ ਸਮੁਦਾਇ। ਕਰਤੇ ਮਜ਼ਲ ਸਿਵਰ ਕੋ ਪਾਵੈਂ। ਹਿਤ ਅਰਾਮ ਕੇ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਵੈਂ ॥੭॥ ਰੋਪਰ ਉਲੰਘਿ ਸਿਰੰਦੀ ਲਸ਼ਕਰ। ਉਤਰਯੋ ਸਿਵਰ ਅੱਗ੍ਰ ਕੁਛ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ। ਜ਼ਬਰ ਦਸਤ ਖਾਂ ਲਵਪੁਰਿ ਤ੍ਯਾਗਾ। ਗਮਨ੍ਯੋ ਲਰਨ ਜੰਗ ਅਨੁਰਾਗਾ ॥੮॥ ਪੈਦਲ ਗਨ ਤੁਰੰਗਨਿ ਕੀ ਸੈਨਾ। ਚਲੇ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਛਾਈ ਰਜ ਗੈਨਾ[2]। ਤੋਪੈਂ ਤੁਪਕ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੇ। ਲੇ ਕਰਿ ਚਢ੍ਯੋ ਕਟਕ ਭਟ ਭਾਰੇ ॥ ੯ ॥ ਚਾਰ ਸੈਂਕਰੇ ਅਰ ਪੰਚਾਸਾ। ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜੇ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ। ਢੋਲ ਪਟਹਿ ਤੁਰਰੀ ਕਰਨਾਈ। ਬਾਜਿ ਉਠੇ ਬਾਦਿਤ[3]ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੧੦ ॥ ਇਤਨੇ ਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ। ਛੋਰੇ ਪਟ ਛੂਟਤਿ ਫਹਿਰਾਨੇ।ਲਸ਼ਕਰ ਕੇ ਆਗੁ ਹੁਇ ਚਾਲੇ। ਕਰਤਿ ਕੂਚ ਉਠਿ ਰੌਰ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੧੧ ॥ ਮਾਰਗ ਉਲੰਘਿ ਜਥਾ ਕ੍ਰਮ ਸਾਰਾ। ਡੇਰਾ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਡਾਰਾ। ਨੌ ਸੈ ਦੁੰਦਭਿ ਦੁਇ ਦਲ ਕੇਰੇ। ਨੌ ਸੈ ਝੰਡੇ ਝੁਲਹਿ ਅਗੇਰੇ ॥ ੧੨ ॥ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਕੇ ਦ੍ਵੈ ਦਿਸ਼ਿ ਆਏ[4]। ਦੂਰ ਦੂਰ ਸੇ ਪਰਹਿ ਦਿਸਾਏ। ਦਿਸ਼ਾ ਤੀਸਰੀ ਸੈਲਨਿ ਸੈਨਾ। ਭੀਮਚੰਦ ਅਵਿਲੋਕੇ ਨੈਨਾ॥੧੩॥ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਕੋ ਭਲੇ ਸੰਭਾਰਿ।ਚਢਿਬੇ ਹਿਤ ਤਬਿ ਲੀਨ ਹਕਾਰਿ। ਗਜ ਬਾਜੀਨ ਅਰੋਹਨਿ ਭਏ। ਇਕ ਥਲ ਮੇਲ ਸਭਿਨਿ ਹ੍ਵੈ ਕਏ ॥ ੧੪ ॥ ਤੁਰਕਨਿ ਚਮੂੰ ਉਡੀਕਤਿ ਰਹੇ। ਜਬਿ ਆਗਮਨ ਦੁਹਨ ਕੋ ਲਹੇ। ਤਤਛਿਨ ਕਰਿ ਤ੍ਯਾਰੀ ਚਢਿ ਆਏ। ਗਿਰ ਗਨ ਪਤੀ ਮੇਲ ਕਰਿ ਧਾਏ ॥ ੧੫ ॥ ਇਨਕੇ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜੇ ਨਿਰਾਲੇ। ਨਿਕਸੇ ਪਰਬਤ ਲੇ ਦਲ ਜਾਲੇ। ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਖਾਂ ਉਤਰਯੋ ਪਾਰ। ਸਭਿ ਲਸ਼ਕਰ ਤਰਿ[5] ਸਲਿਤਾ ਬਾਰ ॥ ੧੬ ॥ ਦੋਨੋ ਸੂਬੇ ਮਿਲਿ ਇਕ ਥਾਇ। ਕਰੀ ਸੁਚੇਤ ਚਮੂੰ ਸਮੁਦਾਇ। ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੀ ਮਸਲਤਿ ਗਿਨ ਕਰਿਕੈ। ਗਮਨੇ ਮਗ ਗਜ ਬਾਜੀ ਚਰਿਕੈ ॥ ੧੭ ॥[6]ਕਬਿੱਤ॥ ਦੁੰਦਭਿ ਸ਼ਬਦ ਭੀਮ, ਘਾਲਤਿ† ਕਦੀਮ

---

[1]ਫੌਜ ਦੇ ਟੋਲੇ ਜਿਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਇਹ ਵੱਡੇ ਤਰੰਗ ਹਨ। [ਅ+ਛੁਦ੍ਰ=ਨਾ ਛੋਟੇ]। [2]ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਧੂੜ ਛਾਈ। [3]ਵਾਜੇ। [4]ਇਕ ਪਾਸੇ ਵਲੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬਾ ਦੂਜੀ ਵੱਲੋਂ ਵਜੀਦਾ। [5]ਤਰਕੇ। [6]ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਕਬਿੱਤ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਰੂਪਕ ਬੱਧਾ ਹੈ:—

*ਪਾ:-ਅਛਿੰਦ੍ਰ। ਅਛੰਦ੍ਰ। †ਪਾ:-ਲਾਘਤ=ਉਲੰਘ।

ਸੀਮ, ਤੁਪਕ ਪਠੀ, ਅਸੀਮ ਮੀਨ ਤਨ ਛੁੱਦ੍ਰ ਕੋ[੧]*। ਤੋਪੈਂ ਮਹਾਂ ਨੱਕ੍ਰ ਤੁੰਡ
ਪਸਰੇ ਅਬੱਕ੍ਰ ਜਿਨ, ਸਿਪਰੈਂ ਕਮਠ ਬੇਗ ਧਾਵਤਿ ਅਮੁੱਦ੍ਰ ਕੋ[੨] । ਸੁਧੁਜਾ
ਮਤੰਗ ਤੁੰਗ ਸੈਲ ਹੈਂ ਸਪੰਖ ਰੰਗ, ਤੋਮਰ ਭੁਜੰਗ ਹੈਂ, ਤੁਰੰਗ ਜੰਤੁ ਰੁੱਦ੍ਰ ਕੋ[੩]।
ਗੁਰੂ ਕੋਪ ਤਵਾ ਪੈ ਪਰਨਿ ਧਾਏ ਜੋਰ ਕਰਿ ਚਲ੍ਯੋ ਦਲ ਆਇ ਕੈਧੋਂ ਜਲ
ਹੈ ਸਮੁੱਦ੍ਰ ਕੋ[੪]॥੧੧॥ [੫]ਦੀਰਘ ਦਮਾਮੇ ਧੁਨਿ ਹੋਤਿ ਹੈ ਗੰਭੀਰ ਤਾਮੈਂ ਘੋਖ ਹੈ

[੧]ਨਗਾਰੇ (ਜੋ ਵੱਜ ਰਹੇ ਹਨ ਸੋ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ) ਭਯਾਨਕ ਸ਼ਬਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। (ਕਵਾਇਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਵਾਇਦ ਦੇ ਕਾਇਦਿਆਂ ਵਿਚ ਬੱਧੇ ਸਿਪਾਹੀ ਜੋ) ਕਦਮ ਧਰਦੇ ਹਨ (ਸੋਈ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦੀ ਹਦ ਬੰਦੀ) ਹੈ, ਬੰਦੂਕਾਂ (ਮਾਨੋਂ) ਮੱਛੀਆਂ ਹਨ। ਯਮ ਰੂਪ ਤਲਵਾਰਾਂ ਮਾਨੋਂ ਛੋਟੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਹਨ। [ਕਦੀਮ=ਅ਼ਰਬੀ ਪਦ ਕ਼ਦਮ ਨੂੰ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਕਦੀਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਪਠੀ=ਮੱਛੀ। (ਸੰਸ:, ਪਾਠੀਨ)। ਅਸੀਮ=ਯਮ ਰੂਪ ਤਲਵਾਰ (ਸੰਸ:, ਅਸੀ=ਤਲਵਾਰ। ਮ=ਯਮ)। (ਅ) ਪਠੀ ਅਸੀਮ=ਜੋ ਬੇਹੱਦ ਬੰਦੂਕਾਂ ਘੱਲੀਆਂ ਹਨ]। [੨]ਵੱਡੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਸਿੱਧੇ ਪਸਰ ਰਹੇ ਹਨ(ਮਾਨੋਂ) ਮਗਰਮੱਛ ਹਨ, ਢਾਲਾਂ (ਮਾਨੋਂ) ਕੱਛੂ ਕੁੰਮੇ ਹਨ ਜੋ ਵੇਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਹਲੇ ਦੌੜਦੇ ਹਨ। [ਨੱਕ੍ਰ=ਮਗਰਮੱਛ। ਅਬੱਕ੍ਰ=ਸਿੱਧੇ। (ਸੰਸ:, ਅ=ਨਹੀਂ। ਵੱਕ੍ਰ=ਟੇਢੇ)। ਸਿਪਰ=ਢਾਲ। ਕਮਠ=ਕੱਛੂ। ਅਮੁਦ੍ਰ=ਜੋ ਨਾ ਰੁਕੇ (ਸੰਸ:, ਅ=ਨਹੀਂ। ਮੁੱਦ੍ਰ=ਰੋਕ)]। [੩]ਰੰਗ ਦਾਰ ਝੰਡੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹਾਥੀ (ਮਾਨੋਂ) ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਉੱਚੇ ਪਹਾੜ ਹਨ, ਤੋਮਰ (ਮਾਨੋਂ) ਸੱਪ ਹਨ, ਘੋੜੇ (ਮਾਨੋਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦੇ) ਭਯਾਨਕ ਜੰਤੂ ਹਨ। [ਰੁਦ੍ਰ=ਭਯਾਨਕ। ਜੰਤੁ=ਜੰਤੂ, ਜੀਵ]। [੪]ਗੁਰੂ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਤਵੇ ਉਤੇ ਪੈਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਲਾਕੇ ਮਾਨੋਂ ਦਲ ਭੱਜਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਜਲ ਹੈ। [ਤਵਾ=ਲੋਹੇ ਦਾ ਚੱਕ੍ਰਾਕਾਰ ਟੁਕੜਾ ਜੋ ਅੱਗ ਤੇ ਧਰੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ ਉਸ ਤਵੇ ਵਲ ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕਠੇ ਹੋਕੇ ਇਕ ਕੜਾਹ ਵਿਚ ਪੈਣ ਤੇ ਉਸ ਕੜਾਹ ਹੇਠ ਇਕ ਤਵਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਤਵੇ ਪਰ ਇਹ ਪਾਣੀ ਇਕ ਬੂੰਦ ਵਾਂਙੂ ਪੈਕੇ ਸੜ ਜਾਵੇ। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਸਮਾਨ ਦਲ ਗੁਰੂ-ਕੋਪ ਰੂਪੀ ਤੱਤੇ ਤਵੇ ਤੇ ਬੂੰਦ ਵਾਂਙੂ ਸੜੇਗਾ। ਇਸ ਤਵੇ ਦਾ ਅਲੰਕਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵਾਰ ੨੫ ਪੌ: ੧੫ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ]। [੫]ਹੁਣ ਕਵਿ ਜੀ ਬੱਦਲ ਦਾ ਰੂਪਕ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਅਰਥ ਦੂਸਰੀ ਤੁਕ ਤੋਂ ਐਉਂ ਚੱਲੇਗਾ:—ਅਥਵਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੇ ਪੌਣ ਬਣਕੇ ਘਨਘੋਰ ਘਟਾਂ (ਰੂਪੀ ਦਲਾਂ) ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਅਗੇ ਅਗੇ ਉਮਡੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਡੇ ਦਲ ਵਿਚ ਵਡੇ ਦਮਾਮਿਆਂ ਦੀ ਧੁਨਿ (ਐਉਂ) ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨੋਂ (ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ) ਗੰਭੀਰ ਘੋਖ (ਗਰਜ) ਉਠ ਰਹੀ ਹੈ (ਤੇ ਉਹ ਦਲ)ਚੜ੍ਹਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਨੋਂ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਬਿਜਲੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਲੀਤਿਆਂ ਦੀ ਅੱਗ ਦਾ ਧੁਖਣਾ (ਬਿਜਲੀ ਦੀ) ਚਮਕ ਹੈ। ਸੁਹਣਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਮਾਨੋਂ ਉੱਚਾ ਪਰਬਤ ਹੈ ਜਿਸ ਪਰ (ਦਲ ਰੂਪੀ ਬੱਦਲ, ਗੋਲੇ ਗੋਲੀਆਂ ਰੂਪ ਓਲੇ ਵਰਸਾਏ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

*ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਐਉਂ ਚਾਹੀਏ:—ਤੁਪਕ ਪਠੀਨ ਅਸੀ ਮੀਨ ਤਨ ਛੁਦ੍ਰ ਕੋ। ਅਰਥ:— ਬੰਦੂਕਾਂ ਮੱਛੀਆਂ ਹਨ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਿਸਾਲ ਜਾਮੇ ਚਲਨੋ ਦਲ ਆਵਈ।ਕੈਧੌਂਘਨ ਘਟਾ ਬਨਿ ਸ਼ਾਹੁ ਕੈ ਹੁਕਮ ਪੌਨ ਪ੍ਰੇਰੇ ਕੀਨ ਤਾਂਹੀ ਕੇ ਅਗੇਰੇ ਉਮਡਾਵਈ। ਤੋਪਨ ਅਵਾਜ ਮਾਨੋ ਗਾਜ ਪਰੈ ਬਾਰ ਬਾਰ, ਪਾਵਕ ਪਲੀਤੇ ਕੀ ਧੁਖਤਿ ਚਮਕਾਵਈ। ਸੁੰਦਰ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਸੈਲ ਜਨੋਂ ਬਿਲੰਦ ਪਰ ਗੋਰੀ ਗੋਰੇ ਓਰੇ ਕੋ ਚਹਤਿ ਬਰਖਾਵਈ[1]। ੧੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਤ ਤੇ ਲਸ਼ਕਰ ਉਮਡਿ ਕੈ ਤੁਰਕਾਨੇ ਕੋ ਆਇ। ਉਤ ਤੇ ਸਕਲ ਪਹਾਰੀਏ ਮਿਲਿ ਕੈ ਦਲ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੨੦ ॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਦਲ ਦਿੱਲੀਏਸ਼ ਅਚਲੇਸ਼ ਦੋਊ[2] ਮਿਲਿ ਧਾਏ ਧੁਰਵਾ ਸੋ[3] ਧੌਂਸਾ ਕੀ ਧੁੰਕਾਰ ਉਠੈ ਘੋਰ ਘੋਰ। ਬਾਂਧੇ ਬਡੇ ਠੱਟ ਭੱਟ ਘੱਟ ਕੈ ਸੰਘਟ ਜੁਟ, ਲੋਹ ਕੀ ਚਮਕ ਛਟਾ ਛਬਿ ਭਾਂਤਿ ਕੋਰਿ ਕੋਰਿ[4]। ਗੋਰੇ ਪਰੈਂ ਓਰੇ[5], ਧੂੰਮ[6] ਅਧਿਕ, ਅੰਧੇਰੋ ਧੂਲ[7],ਹਲਕੇ ਹਰੋਲ ਹਲਾਹਲੀ ਉਠੈ ਲੋਰਿ ਲੋਰਿ। ਤੌ ਲੌ ਹੀ ਬਨਾਵ[8] ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਾਉ ਜੌ ਲੌ ਛੋਡੈ ਨ ਸਮੀਰ ਤੀਰ ਜੇਹ ਮਾਂਹਿ ਜੋਰਿ ਜੋਰਿ* ॥ ੨੧ ॥ ਰਾਜੇ, ਰਾਨਰਾਣੇ, ਰਾਵ, ਮੀਏਂ ਜੇ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਨਾਵ, ਧਾਏ ਚਿਤ ਚਾਵ ਕਰਿ,ਹੇਰਿ ਤੁਰਕਾਨ ਕੋ।ਗੁਜਰ ਸਮੂਹ ਮਹਿ ਰੰਘੜ ਹੰਕਾਰਭਰੇ,ਬਾਈਧਾਰ ਜੋਧੇਲੀਨ ਸੰਗ ਲੇ ਪ੍ਰਜਾਨ ਕੋ।ਸੱਯਦ,ਪਠਾਨ,ਸ਼ੇਖ,ਮੁਗ਼ਲਬਿਸੇਖ ਮਿਲਿ, ਕਾਬਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਧੰ ਮਲੇਛ ਕਿਰਮਾਨ ਕੌਂ[9]। ਦਾਉਜ਼ਈ[10] ਆਏ ਪੈ ਰੁਹੇਲੇ ਬੇਗ ਧਾਏ ਦਲ, ਮਿਲਿਕੈ ਫਿਰੀਦੀ[11], ਆਨਿ ਤੇਜ ਕੈ ਕਿਕਾਨ ਕੋ[12] ॥ ॥੨੨॥ ਦੂਰ ਦੂਰ ਡੇਰੇ ਕਰਿ, ਨੇਰੇ ਹ੍ਵੈ ਨ ਧਾਰਿ ਡਰ, ਮਾਨੋ ਜਰਾਸੰਧ ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਪਰ ਆਯੋ ਹੈ।ਚਾਰੋਂ ਓਰ ਜਲ ਸਮ ਫੈਲਯੋ ਦਲਸਿੰਧ ਬਡੋ[13] ਮਾਨਹੁ

[1]ਇਸ ਕਬਿੱਤ ਸਾਰੇ ਦਾ ਅਰਥ ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਅੰਕ ੫ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ। [2]ਦਿਲੀਪਤੀ ਤੇ ਪਹਾੜੀਏ ਰਾਜੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਦਲ। [3]ਬੱਦਲ ਵਰਗੇ। [4]ਲੋਹੇ ਦੀ ਚਮਕ ਮਾਨੋਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਕ੍ਰੋੜ ਕ੍ਰੋੜ ਭਾਂਤ ਦੀ ਛਬੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। [5]ਗੋਲੇ ਮਾਨੋਂ ਗੜੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। [6]ਧੂੰਆਂ। [7]ਧੂੜ। [8]ਤਦ ਤਕ ਹੀ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ) ਬਨਾਉ ਹੈ। [9]ਕਿਰਮਾਨ ਦੇ ਮਲੇਛ [ਈਰਾਨ ਵਿਚ ਕਿਰਮਾਨ ਨਾਮੇ ਇਕ ਸੂਬਾ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਨੂੰ ਹੈ, ਇਰਾਕ ਅਜਮ ਵਿਚ ਹਮਦਾਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਕਿਰਮਾਨ ਸ਼ਾਹ ਨਾਮੇ ਭੀ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ]। [10]ਦਾਊਦਜ਼ਈ। [11]ਅਫ੍ਰੀਦੀ। [12]ਘੋੜੇ ਤੇਜ਼ ਕੀਤੇ। [13]ਸਮੁੰਦਰ ਵਰਗਾ ਵੱਡਾ ਦਲ।

*ਇਹ ਕਬਿੱਤ ਪਿੱਛੇ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਅਰਥ ਓਥੇ ਸਾਰੇ ਦਾ ਲੱਗਾ ਹੋਯਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੬ ਅੰਸੂ ੧, ਅੰਕ ੧੪, ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ ਹੈ:-

ਦਲਦਿਲੀਏਸ। ਦਲ ਜੋ ਦਲੇਸ਼। ਅਰਥ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਹੈ।
ਉਠੈ ਲੋਰਿ ਲੋਰਿ। ਉਠੈ ਠੋਰ ਠੋਰ। 'ਠੋਰ ਠੋਰ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਥਾਂਓਂ ਥਾਈਂ'। 'ਲੋਰਿ ਲੋਰਿ' ਦਾ ਅਰਥ 'ਚਾਹ ਚਾਹ ਕੇ'।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਨੰਦਪੁਰ ਟਾਪੂ ਦਰਸਾਯੋ ਹੈ। ਲਰਿਬੇ ਕੌ ਢੂਕੇ ਜਬਿ ਹੇਰੈਂ ਸਭਿ ਸਿੰਘ
ਤਬਿ,ਜੁਲਾਈ ਨਿਹਾਬ ਧਰੇ ਚਾਹਤਿ ਚਲਾਯੋ ਹੈ।ਸ਼ੁਤਰੀ ਨਗਾਰੇ ਪਰ ਮਾਰੇ
ਚੋਬ ਨਾਦ ਭਾਰੇ,ਸੂਬੇ ਦ੍ਵੈ ਨਿਹਾਰੇ,ਗੁਰੂ ਤ੍ਰਾਸ ਨਹਿੰ ਪਾਯੋ ਹੈ[1] ॥ ੨੩॥ ਸ੍ਰੀ
ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੋ ਬਿਲੰਦ ਥਿਰੇ ਦੂਰ ਦੂਰ, ਬ੍ਰਿੰਦ ਹੋਇ ਖਾਲਸਾ ਅਨੰਦ
ਉਤਸਾਹ ਤੇ। ਸੂਰਨਿ ਕੇ ਲਾਲੀ ਮੁਖ ਅਧਿਕ ਬਹਾਲੀ ਭਈ[2] ਧੀਰਜ
ਬਿਸਾਲੀ ਨਹਿਂ ਹਾਲੀ ਗੁਰ ਪਾਹਤੇ[3]।ਭੀਰੁਨਿ ਕੋ[4] ਭਯੋ ਭਯ, ਛਾਤੀ ਧਰ-
ਕਤਿ ਬਹੁ,ਕੰਪ ਰਹ੍ਯੋ ਗਾਤ ਜਨੁ ਮ੍ਰਿਤੁ ਲੀਨ ਗ੍ਰਾਹਤੇ[5]।ਜੂਝਨਿ ਕੋ ਕੀਯੋ
ਨੇਰ, ਚਾਹੈਂ ਭਟ ਭੇਰ ਭੂਰ[6], ਆਗੇ ਹੁਇ ਗ਼ਫ਼ੂਰ ਸੂਰ ਮਾਰਨ ਕੋ ਚਾਹਤੇ
॥੨੪॥ਥੋਰੇ ਜਿਮ ਕੇਹਰੀ ਤੇ ਤ੍ਰਾਸਮਾਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਨ ਮ੍ਰਿਗਾਵਲੀ ਤੇ
ਆਏ ਸਮੁਦਾਇ ਹੈਂ।ਪਕਰ੍ਯੋ ਪਲਾਯੋ ਚਹੈਂ[7],ਤੈਸੇ ਬਿਧਿ ਭਈ ਆਇ,ਸੂਬੇ
ਦੋਊ ਰਾਜੇ ਸਭਿ ਦੇਖੈਂ ਨਿਜ ਦਾਇ ਹੈਂ।ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਹੁਕਮ ਕੀਨ, 'ਤੋਪਚੀ!
ਬਿਲੋਕਿ ਨੀਕੇ,ਜਹਾਂ ਖਰੋ ਟੋਲ ਤਹਾਂ ਗੋਰੇ ਕੋ ਪੁਜਾਇ ਹੈ। ਸਮੁਖ ਥਿਰਨ
ਨਹੀਂ ਦੇਹੁ ਰਿਪੁ ਪੁੰਜ ਹੂੰ ਕੋ,ਕਰੋ ਇਨ ਤ੍ਰਾਸ ਆਸ ਪਾਸ ਹੋਇ ਜਾਇ ਹੈਂ[8]
॥੨੫॥ਆਗਯਾ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਸੁ ਤੋਪ ਹੁਤੀ ਤਯਾਰ ਤਬਿ ਜ਼ਿਮਤਕੋ ਬਾਂਧਿ
ਬਾਂਧਿ ਅਗਨਿ ਲਗਾਇ ਕਰਿ। ਤੂਰਨ ਪਲੀਤਾ ਉਠ੍ਯੋ ਗਾਜ ਸਮ ਨਾਦ
ਭਯੋ ਗੋਰਾ ਚਲ੍ਯੋ ਝੂੰਕਤਿ ਸਬੇਗ ਤਹਿ ਜਾਇ ਕਰਿ। ਦੇਖੈਂ ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਕੇ
ਅਨੇਕ ਸੂਰਬੀਰ ਭਾਰੀ,ਲਗ੍ਯੋ ਆਇ ਦੂਰ ਤੇ ਦਿਯੋ ਹੈ ਉਥਲਾਇ ਕਰਿ।
ਤ੍ਰਾਸ ਉਪਜਾਇ ਕਰਿ ਇਤੇ ਉਤ ਧਾਇ ਕਰਿ, ਬੋਲ੍ਯੋ ਹੈ[9] ਰਿਸਾਇ ਕਰਿ
'ਮਾਰਹੁ ਚਲਾਇ ਕਰਿ[10]' ॥ ੨੬ ॥ ਸੂਬਨਿ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕੈ ਅਗਾਊ ਧਾਇ
ਜਾਇ ਪਰੇ ਜਹਾਂ ਬੈਧਿ ਮੋਰਚੇ ਥਿਰ੍ਯੋ ਹੈ ਬੀਚ ਖਾਲਸਾ[11]।ਤੁਪਕਨ[12] ਤਯਾਰ
ਹੁਤੀ,ਏਕ ਬਾਰ ਛੋਰੀ ਮਿਲਿ, ਤੜਾਭੁੜ ਨਾਦ ਭਯੋ ਤਯਾਗ ਦੀਨ ਆਲ-
ਸਾ[13]। ਸਿੰਘ ਥਿਰੇ ਓਟ ਲੈ[14], ਮਲੇਛ ਲੱਛ ਢੂਕੇ ਨੇਰ,ਜਾਨੇ ਮਨ ਸਾਰੇ:
ਗੁਰੂ ਹੋਇ ਅਬਿ ਕਾਲ ਸਾ। ਸਮੁਖ ਮਦਾਨ ਬੀਚ ਹਾਨ ਭਏ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜਿ,

[1]ਗੁਰੂ ਜੀ ਡਰੇ ਨਹੀਂ। [2]ਕਾਇਮ ਹੋਈ ਭਾਵ ਰੌਣਕ ਵਾਲੀ ਹੋਈ ਯਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ। [3]ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੇ ਧੀਰਜ ਨਾਂ ਹੱਲੀ। [4]ਕਾਇਰਾਂ ਨੂੰ। [5]ਮਾਨੋਂ ਮੌਤ ਨੇ ਗ੍ਰਾਸ ਲਏ ਹਨ। [6]ਸਾਰੇ ਭਟ ਭੇੜ=) ਮੁਕਾਬਲਾ ਚਾਹ ਰਹੇ ਹਨ। [7]ਪਕੜਨਾ ਯਾ (ਫੇਰ ਨੂੰ) ਭਜਾਯਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। [8]ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਵਿਚ ਇਹ ਆਸੇ ਪਾਸੇ (ਪਰੇ) ਹੋ ਜਾਣਗੇ। [9](ਸੂਬਾ) ਬੋਲਿਆ। [10](ਤੋਪ) ਚਲਾਕੇ ਮਾਰੋ। [11]ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵਧਕੇ ਜਾ ਪਏ ਜਿੱਧਰ ਮੋਰਚੇ ਬੱਝ ਰਹੇ ਸਨ, ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਖੜਾ ਸੀ। [12]ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ। [13]ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਚਲਾਈਆਂ। [14]ਅੰਕ ੧੯ ਵਿਚ ਓਟ ਦਾ ਪਤਾ ਦਿਤਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਾਗਿ ਲਾਗਿ ਗੋਰੀਆਂ ਗਿਰੇ ਹੈਂ ਤਰੁ ਡਾਲਸਾ[1] ॥੨੭॥ ਸੈਯਾ॥ਪੁੰਜ ਤੁਰੰਗ ਨਚਾਇ ਧਵਾਇ ਕੈ ਮਾਰਤਿ ਹੈਂ[2] ਫਿਰ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਗੋਰੀ। ਤੀਰ ਸੜਾਸੜ ਛੂਟਤਿ ਹੈਂ ਇਮ ਆਵਤਿ ਜਾਤਿ ਦੁਹੂਨ ਕੀ ਓਰੀ[3]। ਹੋਵਨਿ ਲਾਗ ਬਡੋ ਤਬਿ ਸੰਘਰ[4] ਤੂਰਨ ਤਜਾਗ ਤੁਫੰਗਨਿ ਛੋਰੀ।ਛੂਟਤਿ ਹੀ ਤਤਕਾਲ ਲਗੇ ਅਰਿ ਬੀਰਨ ਕੋ ਉਰ ਕੈ ਸਿਰ ਫੋਰੀ[5] ॥ ੨੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਿੰਘ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਮੋਰਚੇ ਓਟਾ ਰਚਯੋ ਬਨਾਇ। ਬਿਨਾ ਓਟ ਸ਼ੱਤ੍ਰ[6] ਹਤੈਂ ਗਿਰਹਿਂ ਦੜਾਦੜ ਜਾਇ ॥ ੨੯ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਲਾਖਹੁੰ ਓਰਕ ਆਇ ਮਿਲੇ ਮਲੇਛ ਪ੍ਰਹਾਰਤੇ। ਨਿਫਲ ਵਾਰ ਸਭਿ ਜਾਇਂ ਗੁਰ ਰੱਛਯਾ ਤੇ ਲਗਤਿ ਨਹਿਂ ॥ ੩੦ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਜੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਨਵਮੋ ਅੰਸੂ ॥੯॥

੧੦. [ਜੰਗ ਜਾਰੀ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਛਿਰਯੋ ਜੰਗ ਭਟ ਭੇਰ ਭਾ,ਉਡੀ ਧੂਲ* ਅਸਮਾਨ। ਦੁਤਿਯ ਧੂਮ ਬਾਰੂਦ ਕੋ ਰਵਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਾ ਹਾਨ[7] ॥੧॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ॥ ਭਯੋ ਅੰਧਕਾਰੇ। ਦਿਖੈ ਧੂਮ ਧਾਰੈ[8]। ਮਹਾਂ ਧੂਮ[9] ਪਾਈ। 'ਹਲਾਹੱਲ' ਗਾਈ॥੨॥ਛੁਟੈਂ ਬਾਨ ਗੋਰੀ। ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਜੋਰੀ[10]।ਘਨੇ ਘਾਵ ਲਾਗੇ।ਲਹੂ ਚੀਰ ਪਾਗੇ[11] ॥੩॥ ਫਿਰੇ ਛੂਛ ਘੋਰੇ। ਜ਼ਰੀ ਜ਼ੀਨ ਬੋਰੇ[12]।ਮਿਲੈਂ ਹੇਲ ਘਾਲੈਂ। ਪੁਕਾਰੈਂ ਬਿਸਾਲੈ ॥੪॥ ਫੜੇ ਮੋੜਿ ਤੋੜੇ। ਰਿਪੂ ਤੁੰਡ ਫੋੜੇ[13]†।ਚਲੇ ਭਾਜ ਘੋੜੇ।ਨਹੀਂ ਜਾਇ ਮੋੜੇ॥੫॥ ਕਿਤੂ ਪਾਇ ਗੋੜੇ। ਢੁਕੇ ਜਾਇ ਨੇੜੇ[14]।ਲਗੇ ਅੱਗ੍ਰ ਗੋਰੀ। ਗਿਰੇ ਮੂੰਡ ਫੋਰੀ ॥ ੬ ॥ ਪਿਖੈਂ ਔਰ ਤ੍ਰਾਸੈਂ। ਨਹੀਂ ਜਾਇ ਪਾਸੈਂ। ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਗਾਜੇ। ਨਹੀਂ ਪਾਇ ਭਾਜੇ[15] ॥ ੭ ॥ ਰੁਪੇ ਸਿੰਘ ਬੈਸੇ। ਛੁਧਾ ਸਿੰਘ ਜੈਸੇ। ਸੰਭਾਰੈਂ ਤੁਫੰਗੈਂ।ਮਹਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਸੰਗੈ॥੮॥ਪਿਖੈਂ ਜਾਂਹਿ ਨੇਰੈ[16]।ਤਕੈਂ ਤਾਂਹਿ ਗੇਰੈਂ। ਮਹਾਂ ਜੰਗ ਮਾਚਾ। ਰਜੈ ਸ਼੍ਰੋਣ ਰਾਚਾ॥੯॥ਭੂਮੀ ਗੀਧ ਆਈ।ਪਿਖਯੋ ਮਾਸ ਖਾਈ। ਮਰੇ ਸੂਰ ਘੋਰੇ। ਪਰੇ ਪੇਟ ਫੋਰੇ ॥ ੧੦ ॥ ਕਿਸੂ ਟਾਂਗ ਟੂਟੀ। ਤੁਫੰਗਾਨਿ

[1]ਲਗ ਲਗ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਬ੍ਰਿਛ ਦੇ ਟਾਹਣਿਆਂ ਸਮ ਡਿੱਗੇ। [2](ਤੁਰਕ) ਮਾਰਦੇ ਹਨ। [3]ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲੋਂ (ਤੀਰ) ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [4]ਜੰਗ। [5]ਵੈਰੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਕਲੇਜਾ ਯਾ ਸਿਰ ਫੋੜਦੀਆਂ ਹਨ (ਗੋਲੀਆਂ)। [6]ਬਿਨ ਓਟੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂਆਂ ਨੂੰ। [7]ਦੂਜੇ ਬਰੂਦ ਦੇ ਧੂੰਏ ਕਰਕੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। [8]ਧੂਆਂ ਧਾਰ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। [9]ਰੌਲਾ। [10]ਜੋੜਕੇ। (ਅ) ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ। [11]ਰੰਗੇ ਗਏ। [12]ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਠੀਆਂ ਜ਼ਰੀ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ। [13]ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਭੰਨ ਦਿਤੇ। [14]ਕਈ ਗੋੜੇ ਪਾਕੇ ਸੂਰਮੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਢੁਕਦੇ ਹਨ। [15]ਭੱਜਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। [16]ਜਿਸ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਆਯਾ ਤੱਕਦੇ ਹਨ (ਸਿੰਘ)। *ਪਾ:—ਧੂਮ। †ਪਾ:—ਤੋੜੇ।

ਛੂਟੀ । ਚਮੂੰ ਦੌਨ ਜੁਟੀ । ਪਰੀ ਮਾਰ ਕੂਟੀ[1] ॥ ੧੧ ॥ ਜਬੈ ਹੇਲ ਡਾਰਾ । ਬਕੈਂ 'ਮਾਰ ਮਾਰਾ' । ਮਲੇਛੈ ਸੁ ਲੱਛੈ[2] । ਭਏ ਸੋ ਪ੍ਰਤੱਛੈ[3] ॥੧੨॥ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨਿਹਾਰੈ[4] । ਸੁ ਜੋਧਾ ਪ੍ਰਚਾਰੈ[5] । [6]ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਦੈ । ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਨਾਦੈ ॥ ੧੩ ॥ ਇਨੈ ਕੋ ਬੁਲਾਏ[6] । ਥਿਰੇ* ਉਰ ਬਾਏ । ਪਿਖੇਂ ਜੰਗ ਮਾਚਾ । ਤੁਫੰਗੀਂ ਤਮਾਚਾ ॥ ੧੪ ॥ ਜੰਬੂਰਾਨ ਮਾਰੈਂ । ਜੰਜੈਲਾਂ ਪ੍ਰਹਾਰੈ* । ਕਹਯੋ:—'ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਜਾਓ । ਮਲੇਛੈਂ ਹਟਾਓ ॥ ੧੫ ॥ ਭਰੇ ਛੋਭ ਆਏ । ਗਿਨੇ ਜੋ ਨ ਜਾਏ । ਇਤੈ ਸਿੰਘ ਥੋਰੇ । ਰਿਪੂ ਪੁੰਜ ਘੋਰੇ[8] ॥ ੧੬ ॥ ਤੁਮਾਰੇ ਪਿਛਾਰੀ । ਸ਼ਹੀਦਾਨ ਭਾਰੀ । ਬਡੋ ਆਇ ਹੇਲਾ । ਨਹੀਂ ਜਾਇ ਝੇਲਾ ॥੧੭॥ ਉਭੈ[9] ਅੱਗ੍ਰ ਜਾਵੋ। ਲਰਾਈ ਮਚਾਵੋ' । ਸੁਨੇ ਬਾਕ ਐਸੇ । ਬਲੀ ਪਾਇ ਜੈਸੇ ॥੧੮॥ ਨਮੋ ਠਾਨਿ ਚਾਲੇ । ਮਹਾਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਜਾਲੇ । ਲਰੇ ਅੱਗ੍ਰ ਹੋਏ । ਸਭੈ ਬੀਰ ਢੋਏ ॥੧੯॥ ਤਹਾਂ ਦ੍ਵੈ ਭੁਜੰਗੀ[10] । ਗਹੇ ਹੈ ਨਿਸੰਗੀ। ਧਰੇ ਚਾਂਪ ਬਾਨਾ। ਕਰੇ ਓਜ ਤਾਨਾ॥੨੦॥ ਮਲੇਛਾਨਿ ਮਾਰੈਂ। ਪਰੀ ਅੱਗ੍ਰਡਾਰੈਂ[11]। ਪਹੂਚੇ ਸੁ ਜਾਈ। ਪ੍ਰਚੰਡੈ ਲਰਾਈ॥੨੧॥

ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ । ਥਿਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਅਰੁ ਖਾਂ ਵਜੀਦ । ਰਣ ਪਿਖਹਿ ਚਮੂੰ ਆਪਨ ਰਸੀਦ[12]। ਗਨ ਸੈਲਪਤੀ ਤਿਨਕੇ ਨਜੀਕ। ਦਲ ਦੋਇ ਮਿਲੇ ਰਣ ਹੋਤਿ ਨੀਕ॥੨੨॥ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਪ੍ਰਹਾਰ ਬਕ'ਮਾਰ ਮਾਰ'। ਕਸਿ ਕਸਿ ਤੁਫੰਗ ਗਨ ਡਾਰਿ ਡਾਰਿ। ਕਰਿ ਰਵਾਂ ਦਸਤ ਤਕਿ ਦੇਤਿ ਛੋਰਿ। ਤਬਿ ਪਰੇ ਤੁਰਕ ਕਰਿ ਹੇਲ ਜ਼ੋਰ ॥ ੨੩ ॥ ਉਤ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਤਿਨ ਸਮੁਖ ਆਇ । ਕਰਿ ਅਧਿਕ ਕ੍ਰੋਧ ਸਰ ਗਨ ਚਲਾਇ । ਪਿਖਿ ਤੁਰਕ ਹੇਲ ਭਾ ਰੇਲ ਪੇਲ । ਥਿਰ ਮਿਲੇ ਸਿੰਘ ਨਹਿਂ ਭੇ ਪਿਛੇਲ[13] ॥੨੪॥ ਬਲ ਪਰਯੋ ਖਾਲਸੇ ਪਰ ਬਿਸਾਲ । ਆਏ ਸ਼ਹੀਦ[14] ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਨਾਲ । ਕੁਛ ਬਹੀ ਬਾਧੁ ਪਿਖਿ ਪੈਤਿ ਨਾਂਹਿ । ਇਕ

---

[1]ਮਾਰ ਕੁੱਟ ਪਈ। [2]ਲੱਖਾਂ ਹੀ। [3]ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਏ। [4]ਨੇ ਡਿੱਠਾ। [5]ਜੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ। [6]ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ (ਤੁਰੀ ਦੀ) ਅਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ (ਇਉਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਲ) ਸੱਦਿਆ। [ਨਾਦੈ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਜੰਗ ਵਿਚ ਦੂਰ ਅਪਨੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਜੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰੀ ਆਦਿਕ ਦੇ ਸੰਕੇਤਕ ਵਜਾਉਣ ਨਾਲ ਅਪਣਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝਾ ਦੇਣਾ]। [7]ਭਾਵ ਦੁਸ਼ਮਨ। [8]ਬਹੁਤੇ ਤੇ ਭਯਾਨਕ। [9]ਦੋਵੇਂ। [10]ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ। [11]ਪੈਰ ਅਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। [12]ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ। [13]ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟੇ। [14]ਭਾਵ ਗੁਪਤ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੋਧੇ।

*ਇਥੇ ਕਵੀ ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਚੇ ਟਿਕਾਣੇ ਖਲੋਕੇ ਜੰਗ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੰਦੂਕਾਂ, ਜੰਬੂਰੇ, ਜੰਜੈਲਾਂ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੱਸਕੇ ਤੇ ਅਗਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਾਰ ਮਾਰ[1] ਤੁਰਕਾਨਿ ਮਾਂਹਿ ॥ ੨੫ ॥ ਗਨ ਕਰਾਰੋਲ ਚਾਲੇ ਕਰਾਲ ।
ਲਿਪਿ ਲਹੁ ਸੰਗ ਭੇ ਰੰਗ ਲਾਲ । ਇਤ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਪਰ ਬਿਲੰਦ ।
ਰਿਪੁ ਤੁਰਕ ਪਰੇ, ਲਾਖਹੁੰ ਨਿਕੰਦ[2] ॥ ੨੬ ॥ ਤਬਿ ਧਰੀ ਮਾਰਿ ਇਕ ਸਾਰ
ਬੀਰ । ਕਤਲਾਮ ਸ਼ਹੀਦਨ ਕੀਨਿ ਬੀਰ । ਨਹਿਂ ਦਿਖਤਿ ਕੋਇ ਮਾਰੰਤਿ
ਜੋਇ । ਗਿਰ ਪਰਤਿ ਭੂਮ ਪਰ ਪ੍ਰਾਨ ਖੋਇ ॥੨੭॥ ਨਹਿ ਗਏ ਸਿੰਘ ਤਹਿਂ
ਲੌ ਸੁ ਧਾਇ । ਜਹਿ ਅੱਗੂ ਸ਼ਹੀਦਨ ਮਾਰ ਪਾਇ । ਕਟਿ ਗਿਰੇ ਤੁਰਕ ਰਣ
ਮਹਿ ਹਜ਼ਾਰ । ਕਰਿ ਰਹੇ ਓਜ ਹੱਥਯਾਰ ਮਾਰਿ ॥ ੨੮ ॥ ਗਿਰਤੇ ਮਰੰਤਿ
ਦੇਖੰਤਿ ਬੀਰ ।–ਕਿਮ ਲਗੀ ਘਾਇ–ਨਹਿ ਲਖਤਿ ਧੀਰ । ਅਟਕੇ ਨ
ਕੋਇ ਘੋਰਾ ਨ ਸੂਰ । ਕਟ ਗਿਰੇ ਪਿਖਤਿ ਮਿਲਿਯੰਤਿ ਪੂਰ ॥ ੨੯ ॥
ਜਬਿ ਭਈ ਸ਼ਹੀਦਨਿ ਕੀ ਰਸੀਦ[3] । ਬਿਸਮਾਇ ਰਹ੍ਯੋ ਤਬਿ ਖਾਂ ਵਜੀਦ ।
ਕੁਛ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਨਹਿ ਕਹਿ ਸਕੰਤਿ । 'ਮਰਿ ਗਏ ਸਿੰਘ ਹਮ ਢਿਗ
ਤਕੰਤਿ[4] ॥੩੦॥ ਦਲ ਤੁਰਕ ਮਹਿਦ ਘਾਲ੍ਯੋ ਸੁ ਹੇਲ । ਸਭਿ ਰਹੇ ਤਹਾਂ
ਨਾਹੇ ਹਟਿ ਪਿਛੇਲ । ਚਮਕੰਤਿ ਖੜਗ ਢਲਕੰਤਿ ਢਾਲ । ਕਟਯੰਤਿ ਬੀਰ
ਪਗਯੰਤਿ ਲਾਲ[5] ॥੩੧॥ ਕਛ ਸਿੰਘ ਅਲਪ ਹੀ ਲਖਹਿ ਜਾਹਿਂ[6] ।–ਕਿਨ
ਮਾਰ ਗੇਰ? ਦਿਖਿਯੰਤ ਨਾਂਹਿ–।ਅਚਰਜ ਬਿਸਾਲ ਉਰ ਹੋਤਿ ਹੇਰਿ[7] ।ਗਿਰ
ਪਰੇ ਬੀਰ ਏਤਹਿ ਬਡੇਰ' ॥੩੨॥ਇਮ ਕਹਹਿ ਪਰਸਪਰ ਬਹੁ ਲਰਾਹਿਂ[8] ।
ਜੁਰਿ ਗਏ ਸੁਭਟ ਮਿਟਤੇ ਸੁ ਨਾਂਹਿ।ਕਟਿ ਕਟਿ ਪਰੰਤਿ ਚਾਲਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ।
ਬਹੁ ਪਰੀ ਲੋਥ ਭੈਰਵ ਸਥਾਨ ॥੩੩॥ ਗਨ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਕਹਿ ਤੁੰਡ ਖੰਡ[9] ।
ਤਨ ਖੰਡ ਖੰਡ ਭੁਜਬੂ ਪ੍ਰਚੰਡ।ਕਟਿ ਗਏ ਹਾਥ ਅਰੁ ਪਾਉਂ ਬ੍ਰਿੰਦ। ਕੇਤਿਕ
ਚੁਚਾਤਿ ਸ਼੍ਰੋਣਤਿ ਬਿਲੰਦ[10]॥੩੪॥ਬਡ ਉਠ੍ਯੋ ਧੂਮ ਛੂਟੈਂ ਤੁਫੰਗ । ਗੁਲਕਾਂ
ਸੜਾਕ ਗੇਰੈਂ ਤੁਰੰਗ। ਕੋ ਆਇ ਚੀਂਕਤੀ ਚੁਭਤਿ ਅੰਗ[11] । ਨਹਿ ਬਚਹਿ
ਪ੍ਰਾਣ ਹੁਇ ਪਰਤਿ ਭੰਗ॥੩੫॥ਬਹੁ ਫਿਰੀ ਜੋਗਨੀ ਸ਼੍ਰੋਨ ਪਾਨ।ਲੇਤੀ ਡਕਾਰ
ਮੁਖ ਕਰਤਿ ਗਾਨ । ਗਨ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਨਾਚੰਤਿ ਆਇ । ਭੈਰੋਂ ਕਰੂਪ ਅਪਨੋ
ਦਿਖਾਇ ॥੩੬॥ਚਾਵੰਡ ਚਿਕਾਰ[12],ਕੂਕੈਂ ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਲਿ।ਉਡਿ ਕਾਕ ਕੰਕ ਨਭ

---

[1]ਮਾਰ (ਮਚੀ)। [2]ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ। [3]ਪਹੁੰਚ, ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। [4]ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਦੇਖਦਿਆਂ। [5]ਕਟੇ ਹੋਏ ਸੂਰਮੇ ਲਾਲ ਲਹੂ ਵਿਚ ਰਪ ਗਏ। [6]ਜਿੱਥੇ ਸਿੰਘ ਥੋੜੇ ਹੀ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ। [7]ਦੇਖਕੇ। [8]ਲੜਨ ਲਗੇ। [9]ਕਿਤੇ ਮੂੰਹ ਕੱਟੇ ਗਏ। [10]ਬਹੁਤ ਲਹੂ ਚੋਂਦਾ ਹੈ। [11]ਚੀਕਦੀਆਂ (ਗੋਲੀਆਂ) ਆਕੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਚੁਭ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। [12]ਇੱਲਾਂ ਚੀਕਦੀਆਂ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਫਿਰਤਿ ਜ੍ਵਾਲ।ਬਲ ਕਰਹਿ ਤੁਰਕ ।ਮਿਲਿਕੈ ਬਿਲੰਦ।ਥਲ ਮੋਰਚਾਨਿਕੋ[1] ਲੇਂ ਨਿਕੰਦ ॥੩੭॥ 'ਦੀਜੈ ਹਲਾਇ, ਥਿਰ ਸਿੰਘ ਥੋਰ।ਕਰਿ ਕਰਾਚੋਲ ਕੀ ਮਾਰ ਘੋਰ।ਕੋ ਰਹੇ ਅਟਕ ਲਸ਼ਕਰ ਬਿਸਾਲ।ਸਮਰੱਥਜੀਤਥੇ ਜਗਤਜਾਲ ॥੩੮॥ਅਵਰੰਗ ਮਹਾਂ ਸ਼ਾਹਾਨਸ਼ਾਹ।ਤਿਹ ਸੰਗ ਅਰਨ ਅਰਿ ਓਜ ਕਾਹ[2]?'। ਇਮ ਕਹਿ ਰਿਸਾਇ ਬਡ ਹੇਲ ਡਾਰਿ। ਕਟ ਗਿਰਤਿ ਮਰਤਿ[3] ਅਸਿ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ॥੩੯॥ਫੂਟਹਿ ਪ੍ਰਚੰਡ ਬਹੁ ਮੁੰਡਤੁੰਡ।ਤਨ ਖੰਡਖੰਡਹ੍ਵੈ ਕਰਿਬਿਹੰਡ[3]। ਗਨ ਫਿਰੀ ਪਰੀ[4] ਅਸਮਾਨ ਆਇ। ਭਟ ਬਰਤਿ[5] ਘਿਰਤ[6] ਚਿਤ ਚਾਇ ਚਾਇ। ੪੦॥ ਭਾ ਤੁਮਲ[7] ਜੁੱਧ ਦੋਉ ਦਿਸਾਨ। ਚਮਕੰਤਿ ਭਿਰੇ ਸ੍ਰੋਣਤ ਕ੍ਰਿਪਾਨ। ਅਸਵਾਰ ਕਿ ਪੈਦਲ ਸੋ ਪਹੂਚ। ਕਟਿਗੇ ਬਿਸਾਲ ਭਟ ਨੀਚ ਊਚ ॥੪੧॥ ਕਹਿ ਲਗਿ ਬਖਾਨ ਜਨੋਂ ਮਚਤਿ ਰਾਰ। ਜਹਿਂ ਕਹਿਂ ਬਿਥਾਰ ਲੋਥਨ ਸੁਮਾਰ[8]। ਇਕ ਜਾਮ ਲੋਹ ਸੋਂ ਲੋਹ ਬਾਜਿ।ਹਟਿ ਪਰੇ ਤੁਰਕ ਤਜਿ ਲਾਜ ਸਾਜ ॥ ੪੨॥ ਬਿਸਮਤਿ ਬਿਸਾਲ ਅਵਲੋਕਿ ਜੰਗ। ਅਬਿ ਅਲਪ ਕਾਲ ਦਲ ਇਤਿਕ ਭੰਗ'। ਕੇਚਿਤ ਕਹੰਤਿ 'ਹਮ ਰਹੇਂ ਹਾਰ[9]। ਗੁਰ ਕਰਾਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਉਦਾਰ'॥ ੪੩ ॥ ਕੇਚਿਤ ਕਹੰਤਿ 'ਬਹੁ ਓਟ ਲੀਨਿ। ਥਿਰ ਮੋਰਚਾਨ ਹੁਇ ਮਾਰ ਕੀਨਿ। ਹਮ ਮਰੇ ਬਹੁਤ ਤਿਨ ਕੋ ਨ ਲਾਗ। ਸਮ ਥੋ ਸਥਾਨ ਥਿਰ ਲਗਤਿ ਆਗ[10]' ॥ ੪੪ ॥ ਸੂਬੇ ਦੂਊਨ ਬਿਸਮਾਇ ਚੀਤ। ਇਹ ਪ੍ਰਥਮ ਜੰਗ ਪਾਈ ਨ ਜੀਤ[11]।ਸਭਿ ਦਲ ਹਟਾਇ ਜੀਵੰਤਿ ਜੋਇ[12]। ਥਿਰ ਭੁਏ ਸਕਲ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋਇ ॥੪੫॥ ਮਿਲਿ ਸੈਲਪਤਨਿ ਸੋਂ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀਨ। 'ਕਿਮ ਭਯੋ ਜੰਗ ਭਟ ਪ੍ਰਾਨ ਹੀਨ? ਕਿਮ ਰਹੇ ਲਰਤਿ ਕਰਿ ਦਾਵ ਘਾਵ। ਸੋ ਬਿਧਿ ਬਤਾਉ ਜਿਮ ਜੀਤ ਪਾਵ ॥੪੬॥ ਜਿਮ ਲਰੈਂ ਆਜ ਤਿਮ ਲਰੈਂ ਰੋਜ। ਸਭਿ ਜਾਹਿ ਫੌਜਕੋ ਮਿਟਹਿ ਖੋਜ[13]। ਨਹਿ ਸਿੰਘ ਮਰਨੋ ਰਣ ਦਿਖਹਿ ਕੋਇ। ਤੁਰਕਨਿ ਬਿਨਾਸ਼ ਪਿਖਿ ਤ੍ਰਾਸ ਹੋਇ' ॥੪੭॥ ਤਬਿ ਭੀਮਚੰਦ ਕਰ ਬੰਦਿ ਭਾਖ।'ਥਿਤਿ ਮੋਰਚਾਨ ਲੇ ਓਟ ਰਾਖਿ। ਤੁਮਰੇ ਮਦਾਨ ਰਹਿਂ ਲਰਤਿ ਬੀਰ। ਬਹੁ ਪਰੀ ਮਾਰ ਕਿਮ ਧਰਹਿਂ ਧੀਰ ॥ ੪੮ ॥

[1](ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ) ਮੋਰਚਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨੂੰ। [2]ਅੜਨੇ ਦਾ ਬਲ ਕਿਸ ਵੈਰੀ ਵਿਚ ਹੈ। [3]ਕੱਟੇ ਜਾਕੇ, ਮਾਰੇ ਜਾਕੇ। [4]ਪਰੀਆਂ। [5]ਵਰਦੀਆਂ ਹਨ। [6]ਘੇਰਕੇ। [7]ਭਾਰੀ। [8]ਲੋਥਾਂ ਤੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦਾ। [9]ਸਾਡੀ ਹਾਰ ਹੋਸੀ। [10](ਸਾਡਾ) ਸਥਾਨ ਸੀ ਪੱਧਰਾ (ਅੱਗੋਂ)ਖਲੋਤੇ ਨੂੰ ਆ ਲਗਦੀ ਸੀ। [11]ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਜੰਗ (ਹੱਲੇ) ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਨਾਂ ਪਾਈ। [12]ਸਾਰਾ ਦਲ ਜੋ ਜੀਊਂਦਾ ਸੀ। [13]ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਦਾ ਖੋਜ ਹੀ ਮਿਟ ਜਾਏਗਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੁਮ ਸੁਮਤਿਵੰਤਿ ਇਮ ਲਰਹੁ ਨਾਂਹਿ।ਹੋਵਤਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਰਣ ਜੀਤਿ ਚਾਹਿ।
ਤੋਪੈਂ ਸਮੂਹ ਸਭਿ ਆਇ ਜਾਇਂ[1] । ਰਚਿ ਮੋਰਚਾਨ ਆਛੇ ਟਿਕਾਇ॥੪੯॥
ਇਕਸਾਰ ਮਾਰ ਗੋਰਾਨਿ ਦੇਹੁ।ਸਭਿ ਸੁਭਟ ਦੂਰ ਹੀ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ।ਹਤਿ ਤੋਪ
ਪੁੰਜ ਲਿਹੁ ਜੀਤ ਪਾਇ। ਮਮ ਬੁੱਧਿ ਆਇ ਇਸ ਰੀਤਿ ਦਾਇ॥੫੦॥ਬਡ
ਰਾਠ ਸੁਭਟ[2] ਸਤਿਗੁਰ ਬਟੋਰਿ । ਬਟਪਾਰ ਅਧਿਕ,ਕੈ ਬ੍ਰਿੰਦ ਚੋਰ। ਬਿਨ
ਖੜਗ ਮੇਲ ਨਹਿ ਕਰਤਿ ਬਾਤ।ਇਕਬਾਰ ਹੇਲਤੇ ਕਟਕ ਜਾਤਿ[3]"॥੫੧॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਜੰਗ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਦਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੧੦ ॥

੧੧. [ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਦਾ ਜੰਗ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁਨਿ ਸੂਬੇ ਦੋਊ ਹਟੇ ਲਸ਼ਕਰ ਕੀ ਸੁਧਿ ਲੀਨਿ। ਭਏ ਸੁਮਾਰ
ਸ਼ੁਮਾਰ ਬਿਨ, ਨੌ ਸੈ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਹੀਨ[4] ॥ ੧ ॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ॥ ਪੁਨੈ ਖਾਨ
ਪਾਨੰ ਕਿਯੋ ਜਾਇ ਡੇਰੇ। ਟਿਕੇ ਬੀਰ ਧੀਰੇ ਲਰੇ ਜੋ ਘਨੇਰੇ। ਥਿਰੇ ਸਿੰਘ
ਗਾਢੇ ਲਰੈਂ ਮੋਰਚਾ ਮੈਂ। ਗੁਰੂ ਤੀਰ ਕੇਤੇ ਨਮੋ ਕੈ ਪਗਾ ਮੈਂ[5] ॥ ੨॥ 'ਬਡੀ
ਮਾਰ ਹੋਈ ਮਹਾਰਾਜ ਜਾਨੋ।ਤੁਫੰਗੈਂ ਹਤੀ ਦੇਖਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਮਦਾਨੈ। ਦਰਾਦਾਰ
ਗੋਰੇ ਫਲੰ ਪੱਕ੍ ਜੈਸੇ[6]।ਮਹਾਂ ਬੁੱਧਿ ਅੰਧੇ ਹਤੇ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਤੈਸੇ॥੩॥ ਉਦੇ ਸਿੰਘ
ਸੰਗੀ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਦੋਊ। ਪਹੂਚੇ ਜਬੈ ਹੇਲ ਕੋ ਓਜ ਜੋਊ। ਗਿਰੇ ਬ੍ਰਿੰਦ
ਘੋਰਾ ਮਰੇ ਬੀਰ ਮਾਨੀ। ਮਰੇ ਪੁੰਜ ਕੈਸੇ, ਨਹੀਂ ਜਾਇ ਜਾਨੀ' ॥੪॥ ਪ੍ਰਭੂ
ਫੇਰ ਬੋਲੇ 'ਲਰੋ ਰਾਖਿ ਦਾਊ।ਥਿਰੋ ਮੋਰਚਾ ਮੈ ਨ ਹੂਜੇ ਅਗਾਊ। ਕਰੈ ਨੇਰ
ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਤਬੈ ਤਾਕ ਮਾਰਹੁ।ਸਵਾਧਾਨ ਬੈਠਹੁ ਨਹੀਂ ਏਵ ਹਾਰਹੁ[7]"॥੫॥ ਦਿਯੋ
ਸਾਲੂੰ ਪੱਤ੍ਰੂ ਲਗੀ ਘਾਵ ਜਾਂਹੀ। ਘਸਾਵੈਂ ਲਗਾਵੈਂ ਬਧਾਵੈਂ ਸੁ ਤਾਂਹੀ। ਕਊ
ਚਾਰ ਜਾਮੰ, ਕਊ ਆਠ ਜਾਮੰ। ਮਿਲੇ ਘਾਵ ਦੇਹੰ ਸੁ ਪਾਵੈਂ ਅਰਾਮੰ ॥ ੬ ॥
ਮਰੇ ਸਿੰਘ ਕੇਤੇ ਗਏ ਦੇਵ ਲੋਕੰ। ਸੁਖੰ ਪਾਇ ਸਾਰੇ ਮਿਟੀ ਸਰਬ ਸ਼ੋਕੰ।
ਕਿਯੋ ਖਾਨ ਪਾਨੰ ਭੁਏ ਸਾਵਧਾਨੰ। ਥਿਰੇ ਮੋਰਚਾ ਮੈਂ ਮਹਾਂ ਓਜਵਾਨੰ॥੭॥
ਰਹੇ ਜਾਗ ਆਧੇ ਪਰੇ ਆਧ ਸੋਏ। ਤੁਫੰਗੈਂ ਚਲਾਵੈਂ ਜਿ ਢੂਕੈ ਨ ਕੋਏ[8]।
ਬਿਤੀ ਰਾਤਿ ਐਸੇ ਭੁਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਫੇਰੀ। ਬਜੇ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਾਜੇ ਸੁ ਨਾਦੈ
ਉਚੇਰੇ॥ ੮ ॥ ਨਗਾਰੇ ਬਜੇ ਢੋਲ ਬਾਜੇ ਸ਼ਨਾਈਂ[9]। ਗੁਰੂ ਪੌਰ ਮੈਂ ਨੌਬਤੇ ਸੋ

[1] ਆ ਜਾਵਣ। [2] ਬੜੇ ਬੜੇ ਰਾਠ ਸੂਰਮੇ। [3] ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਹੱਲਾ ਕਰ ਕੇ ਜਾ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ 'ਕਟਤਿ' ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਜਾ ਪੈਂਦੇ ਤੇ ਕੱਟਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [4] ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਤੇ ਨੌ ਸੌ ਮਰੇ। [5] ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਮੋ ਕਰਕੇ। [6] ਪੱਕੇ ਫਲਾਂ ਵਾਂਗ। [7] ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰੋਗੇ ਨਹੀਂ। [8] ਕਿ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਨਾ ਆ ਢੁਕੇ। [9] ਸ਼ਹਨਾਈ।

ਬਜਾਈ। ਬਜੇ ਸੰਖ ਭੇਰੀ ਇਕੈ ਬਾਰ ਨਾਦੈ। ਸਭੈ ਸ੍ਰਵ ਕੈ ਜਾਂਹਿ ਤੇ ਆਹਿਲਾਦੈ[1] ॥੯॥ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ ॥ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਤੇ ਬਜ ਉਠ੍ਯੋ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ। 'ਹਯ ਤਯਾਰੀ ਹੁਇ ਸੈਨ ਕੋ' ਪ੍ਰਭੁ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ। 'ਸਜਹਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਗਹਿ ਤੁਪਕ ਕੋ ਚਢਿਕੈ ਹਮ ਸੰਗਾ।ਚਲਹਿ ਵਹਿਰ ਹਿਤ ਜੰਗ ਕੇ ਕਰਿ ਹੈਂ ਰਿਪੁ ਭੰਗਾ'॥੧੦॥ਸੁਨਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕੀਨਸਿ ਤਬਿ ਤ੍ਯਾ-ਰੀ। ਜ਼ੀਨ ਤੁਰੰਗਨ ਡਾਲ ਕਰਿ ਉਤਸਾਹਤਿ ਭਾਰੇ। ਕਸੀ ਕਮਰ ਅਸਿ ਪਾਇ ਗਰਿ ਸਜਿ ਸਿਪਰ ਪਿਛਾਰੀ। ਤੋਮਰ ਸੇਲਾ ਸਾਂਗ ਖਰ ਕਿਨ ਬਰਛੀ ਧਾਰੀ ॥ ੧੧ ॥ ਕਿਨਹੂੰ ਧਨੁਖ ਤਰਕਸ਼ ਕਸ੍ਯੋ ਕਿਹ ਲੀਨ ਭੁਸੁੰਡੀ। ਆਯੁਧ ਸਗਰੇ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਤਯਾਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਸੰਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਰਣ ਬਸਤ੍ਰ ਕੋ ਪਹਿਰੇ ਪਰਚਾਰੂ[2]। ਅੰਗ ਨਿਖੰਗ ਸੁ ਖੜਗ ਧਰਿ ਧਨੁ ਨਿਠੁਰ ਉਦਾਰੂ ॥ ੧੨ ॥ ਹੁਇ ਕਰਿ ਤ੍ਯਾਰ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਆਰੋਹਨ ਕੀਨੋ। ਤਬਿ ਦੁੰਦਭਿ ਰਣਜੀਤ ਪਰ ਦੁਇ ਚੋਬਨ ਦੀਨੋ।ਗਰਜ੍ਯੋ ਧੁਨਿ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਬਹੁ ਦੂਰ ਸੁਨਾਈ। ਉਤਸਾਹਤਿ ਹੁਇ ਖਾਲਸਾ ਚਢਿ ਕੈ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੧੩ ॥ ਭਏ ਪਿਛਾਰੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਤਜਿ ਦੁਰਗ ਜੁ ਦ੍ਵਾਰਾ। ਵਹਿਰ ਗਏ ਹਿਤ ਲਰਨ ਕੇ ਬਡ ਮੰਡਿ ਅਖਾਰਾ। ਜਬਰਾਂ[3] ਤੁਰਕ ਵਜੀਦ ਦੈ,ਦੇਖਤਿ ਭਏ ਸੈਨਾ। ਦੂਰਬੀਨ ਅਨਵਾਇਕੈ ਆਗੇ ਧਰਿ ਨੈਨਾ॥੧੪॥ਭੀਮ ਚੰਦ ਬੈਠ੍ਯੋ ਨਿਕਟ ਬੂਝਨ ਕੋ ਕੀਨਾ। 'ਚਢੀ ਤੁਰੰਗਨ ਪਰ ਚਮੂੰ ਨਿਕਸੀ ਬਲ ਪੀਨਾ। ਦੁਰਗ ਪੌਰ ਤੇ ਵਹਿਰ ਕੋ ਉਮਡਤਿ ਇਤ ਆਵੈ। ਇਨ ਮਹਿ ਗੁਰ ਹੈ ਕੈ ਨਹੀ ਸਭਿ ਮੋਹਿ ਦਿਖਾਵੈਂ'[4] ॥੧੫॥ ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੂਰਬੀਨ ਤੇ ਦੇਖ੍ਯੋ ਬਚ ਭਾਖੇ। 'ਪਿਖਹੁ ਖਾਨ ਜੀ ! ਅੱਗ੍ਰ ਸਭਿ ਰਣ ਕੋ ਅਭਿਲਾਖੇ[5]। ਕੰਚਨ ਜ਼ੀਨ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਜ਼ਾਹਰ ਝਮਕਾਵੈ। ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ ਜਗਮਗਤਿ ਜੋ ਛਾਂਧਤਿ ਆਵੈ ॥ ੧੬ ॥ ਨੀਲਾ ਬਰਨ ਛਬੀਲ ਹਯ[6] ਤਿਸ ਪਰ ਅਸਵਾਰੂ। ਮੋਢੇ ਸਬਜ਼ ਕਮਾਨ ਹੈ, ਗਰ ਖੜਗ ਉਦਾਰੂ। ਜਿਗਾ ਸੀਸ ਪਰ ਦਮਕਤੀ ਲਾਗੇ ਗਨ* ਹੀਰੇ। ਊਚੀ ਕਲਗ਼ੀ ਝੂਲਤੀ ਜਿਹ ਸ਼ੋਭਤਿ ਹੀਰੇ ॥੧੭॥ ਸੋ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਿਤ ਲਰਨ ਅਰੂੜ੍ਹਾ। ਕਰੇ ਖੇਤਅਬਿ ਭਟਨਿਕੋ ਬਲ ਗਨ ਕਰਿ

---

[1]ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਆਨੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [2]ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁੰਦਰ। [3]ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਖਾਂ। [4]ਜੋ ਸਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ? [5]ਰਣ ਭੂਮੀ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ। [6]ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਛਬੀਲਾ ਘੋੜਾ। *ਪਾ:—ਨਗ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁੜ੍ਹਾ[੧]। ਕਰਿ ਦੀਜੈ ਤੋਪੈਂ ਸ਼ੁਰੂ, ਮਾਰਹੁ ਗਨ ਗੋਰੇ। ਸਹਤਿ ਸੈਨ ਕੇ ਉਡਹਿ ਕਿਤ, ਨਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਟੋਰੈਂ[੨]' ॥ ੧੮ ॥ ਹੁਤੀ ਤੋਪ ਗਨ ਤਯਾਰ ਤਬਿ ਤਿਨ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। ਸ਼ਾਬ ਮਤਾਬੀ ਦਾਗ਼ੀ ਦੀ ਉਠਿ ਨਾਦ ਮਹਾਨਾ। ਬਹੁ ਜ੍ਵਾਲਾ ਕੋ ਬਮਨਤੀ ਤਹਿ ਧਰਾ ਹਿਲਾਈ। ਧੂੰਮ ਧਾਰ ਅੰਧਾਰ ਭਾ ਕੁਛ ਲਖਨਾ ਨ ਜਾਈ ॥ ੧੯ ॥ ਹਲੇ ਸੈਲ ਤੇ ਪ੍ਰਿਤ ਧੁਨੀ ਅਰੜਾਟ ਉਠਾਏ[੩]। ਗੋਰੇ ਗਨ ਐਸੇ ਚਲੇ ਕਿਤ ਢੂਹਨ ਨ ਪਾਏ। ਗੁਰ ਸਮੇਤ ਸੱਭ ਖਾਲਸਾ ਰਿਪੁ ਸਨਮੁਖ ਚਾਲਾ। ਤੜ੍ਹਾਭੜੀ ਬੰਦੂਕ ਕੀ ਛੋਰੀ ਤਬਿ ਜਾਲਾ॥੨੦॥ ਹੋਰੇ, ਗੋਰੇ ਗਗਨ ਕੋ ਉਚੇ ਬਹੁ ਢਾਲੇ[੪]। ਸੂਬੇ ਗਾਰ ਨਿਕਾਰਿ ਕੈ ਫਿਰਕੈਤਿ ਬਿਸਾਲੇ। 'ਇਲਮ ਤੋਪ ਕੇ ਕਿਤ ਗਯੋ ਕਿਤ ਲਗਯੋ ਨ ਗੋਰਾ। ਸਨਮੁਖ ਆਵਤਿ ਦਲ ਚਲਯੋ ਸਿਰ ਏਕ ਨ ਫੋਰਾ ॥ ੨੧ ॥ ਕਰਿ ਨੀਚੇ ਮੁਖ ਤੋਪ ਕੋ ਪੁਨ ਸ਼ਲਖ ਪ੍ਰਹਾਰੋ। ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਹਤੇ ਇਨਾਮ ਕੋ ਲੀਜੈ ਧਨ ਭਾਰੋ'। ਰਿਸਯੋ ਜ਼ਾਨਿ ਸੂਬਾ ਸਬੈ ਪੁਨ ਸ਼ਿਸਤੈਂ[੫] ਲਗਾਈ। ਫੇਰਿ ਪੇਚ ਤਤਕਾਲ ਹੀ ਮੁਖ ਨੀਮ੍ਹ ਕਰਾਈ॥੨੨॥ਚਲੀ ਤੋਪ ਅਨਗਿਨਤ ਹੀ ਗੋਰੇ ਗਨ ਧਾਵੈਂ।ਲਗਹਿ ਧਰਾ ਮਹਿ ਗੰਰਕ ਹ੍ਵੈ ਨਹਿ ਗੁਰ ਲਗਿ ਆਵੈਂ। ਜਾਤਿ ਬਾਮ ਕੇ ਦਾਹਨੇ ਨਹਿ ਮੂਰਖ ਜਾਨੈਂ। ਬਾਯੂ, ਬਾਰ, ਬੰਨਿ, ਆਦਿ ਗਨ ਆਇਸੁ ਪ੍ਰਭੁ ਮਾਨੈਂ[੬] ॥੨੩॥ ਤਿਸ ਕੋ ਮਾਰਯੋ ਚਹਤਿ ਹੈਂ ਮਤਿਮੰਦ ਮਲੀਨੇ। ਜਬਿ ਤੋਪਨ ਤੇ ਨਹਿ ਸਰਯੋ ਰਿਸ ਦੀਰਘ ਕੀਨੇ। ਅਸਵਾਰੀ ਲੈ[੭] ਸੈਨ ਕੇ ਹਿਤ ਲਰਨ ਅਰੂਢੇ। ਬਜੀ ਦੀਹ ਦੁੰਦਭਿ ਤਬੈ ਉਤਸਾਹਤਿ ਗੂਢੇ ॥ ੨੪ ॥ ਪਟਹਿ ਢੋਲ ਇਕਬਾਰ ਗਨ ਬਾਜੇ ਸਮੁਦਾਏ। ਚਢੀ ਚਮੂੰ ਰਿਤ ਚੌਂਪ ਤੇ ਭਟ ਅੱਗ੍ਰਪ ਧਾਏ। ਮਿਲਹਿ ਆਨਿ ਆਗੈ ਜਬਹਿ ਚਲਿ ਬਾਨ ਰੁ ਗੋਰੀ। ਭਈ ਤੜਾ-ਭੜ ਤੁਪਕ ਕੀ ਛੂਟੀ ਜੁਗ ਓਰੀ ॥ ੨੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਰਿਸ ਧਰੇ ਧਨੁ ਕਰਯੋ ਕਠੋਰਾ। ਖਰ ਖਪਰੇ ਧਰਿ ਧਰਿ ਪਨਚ ਮਾਰੇ ਅਰਿ ਓਰਾ। ਬੀਧਨ ਕੀਨੇ ਭਟ ਤੁਰਕ ਦਸ ਦਸ ਇਕਬਾਰਾ॥ਆਗੀ ਪਾਛੇ ਗਿਰਤ ਹੈਂ ਹਯ ਨਰ ਇਕ ਸਾਰਾ॥ ੨੬ ॥ ਉਠੀ ਧੂਲ ਅਸੁ ਖੁਰਨ ਤੇਂ[੮] ਛਾਦਯੋ ਅਸਮਾਨਾ। ਭਯੋ

[੧]ਭਾਵ ਬੜਾ ਬਲ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਾਰੇਗਾ। [ਖੇਤ ਕਰਨਾ= ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਾਰਨਾ]। [੨]ਟੋਲਿਆਂ ਭੀ ਨਾ ਲੱਭੇ। [੩]ਪਹਾੜ ਹਿਲ ਪਏ ਤੇ (ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ) ਪ੍ਰਤੀ ਧੁਨੀ ਦਾ ਅਰੜਾਟ ਉਠਿਆ। [੪]ਭਾਵ ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਗੋਲੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੇ ਨਾ ਪੈਣ ਬਹੁਤ ਉਚੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਜਾ ਪੈਣ। [੫]ਸੇਧ। [੬]ਪੌਣ ਜਲ ਤੇ ਅਗਨੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਗਯਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। [੭](ਘੋੜੇ ਦੀ) ਅਸਵਾਰੀ ਲੈਕੇ। [੮]ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਖੁਰਾਂ ਤੋਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧੂਮ ਧੁਨ ਦੂਸਰੇ ਅੰਧੇਰ ਮਹਾਨਾ।ਘੋਰਨ ਪਰ ਘੋਰੇ ਗਿਰੇ ਤਜਿ ਤਜਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਨਾ। ਆਗੇ ਪਾਛੇ ਸਮਝ ਤੇ ਹੋਏ ਅੱਗਯਾਨਾ[1] ॥ ੨੭ ॥ ਹਾਥਨਿ ਧਰੈਂ ਤੁਫੰਗ ਕੋ ਗਿਰਿ ਖੇਤ ਮਝਾਰੀ। ਕਿਤਿਕ ਤੁਰੰਗ ਨਚਾਵਤੇ ਹੁਇ ਚਮੂੰ ਅਗਾਰੀ। ਸੱਯਦ ਮੁਗ਼ਲ ਪਠਾਨ ਗਨ ਉਮਡੰਤਿ ਰੁਹੇਲੇ। ਤੀਰਨ ਤੋਮਰ ਤਬਰ ਕੋ ਤਰਵਾਰਨ ਮੇਲੇ ॥ ੨੮ ॥ ਹਯ ਭਜਾਇ ਕਰਿ ਅੱਗ੍ਰ ਹ੍ਵੈ ਤਜਿ ਹਤਹਿ*ਤੁਫੰਗੈਂ[2]। ਘਨੋ ਘੁਮੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਭਾ ਭਟ ਭੇ ਰਨ ਭੰਗੈ। ਮਾਰ ਮਾਰ ਲਲਕਾਰ ਕਰਿ ਮਿਲਿ ਆਪਸ ਮਾਂਹੀ। ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਵਧਿ ਅੱਗ੍ਰ ਲਰਾਹੀ ॥ ੨੯ ॥ ਸਿਰਖੰਡੀ ਛੰਦ ॥ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਿ ਜੁੱਟੇ ਜ੍ਵਾਲਾਬੌਨਿ[3] ਲੈ। ਬਹੁਤਨਿ ਕੇ ਸਿਰ ਫੁੱਟੇ ਲਗਿ ਲਗਿ ਗੋਰੀਆਂ। ਕੇਚਿਤ ਕਰ ਪਗ ਟੁੱਟੇ ਗਿਰੇ ਪਵੰਗਮਾਂ[4]। ਕੇ ਸਊਰ ਹਯ ਸੁੱਟੇ ਡਰ ਡਰ ਸ਼ਬਦ ਤੇ[5] ॥੩੦ ॥ ਮਿਲਿਗੇ ਦਲ ਸਮੁਦਾਏ ਸੇਲਨਿ ਸਾਂਗ ਤੇ। ਤੀਛਨ ਤੀਰ ਚਲਾਏ ਸ਼ੂੰਕਤਿ ਮਾਰਤੇ।ਤੋਮਰ ਹਾਥ ਭ੍ਰਮਾਏ ਸਨਮੁਖ ਧਾਂਵਤੇ। ਸ਼ੱਤ੍ਰਾਂਨ ਦੇਹਿ ਧਸਾਏ ਬਰਮੀ ਸਰਪ ਜਿਉਂ ॥੩੧॥ ਬਰਛੀਂ ਅਰੁ ਤਰਵਾਰੀਂ ਭੜਥੂ ਮੱਚਿਆ। ਲੋਹੂ ਨਾਲ ਪਖਾਰੀ ਚਮਕਤਿ ਲਾਲ ਹ੍ਵੈ। ਜਨੁ ਸੂਹੀ ਧਰਿ ਸਾਰੀ ਜੋਗਨ ਦਾਰੁਨਾ[6]। ਚਰਿਬੇ ਪਾਨ ਸੁਪਾਰੀ ਜਮ ਕੀ ਜੀਹ ਕੈ[7] ॥੩੨। ਤੋਪੈਂ ਦੂਰ ਪਿਛਾਰੀ ਤਜਿ ਕੈ ਅੱਗ੍ਰ ਹ੍ਵੈ[8]। ਲਸ਼ਕਰ ਆਇ ਅਗਾਰੀ ਸੰਘਰ ਰੱਚਿਆ। ਤੁਪਕ ਸਿਬੂਹ ਸੰਭਾਰੀ ਤੜਭੜ ਮਚ ਰਹੀ।ਤਕ ਤਕ ਗੁਲਕਾਂ ਮਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਉਠੰਤਿ ਬਡ ॥੩੩॥ਉੱਠੇ ਗਜ਼ ਛਨਕਾਰੇ ਗੋਰੀ ਠੋਕਤੇ[9]।ਧੁਖੇ ਪਲੀਤੇ ਭਾਰੇ ਤੋੜੇ ਛਾਂਡਤੇ। ਦਸਤਰਵਾਂ ਕਰ ਧਾਰੇ ਛੋਰੇ ਤਾਕਿ ਕੈ।ਬਹੁਰ ਬਰੂਦਹਿ ਡਾਰੇ ਤੂਰਨ ਤਨਾਰ ਹਿਤ ॥੩੪॥ ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥ ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਿਲੰਦ ਹੇਲ ਡਾਰਿਓ। ਸਮੂਹ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਲੇ ਤੁਫੰਗ ਕੋ ਸੰਭਾਰਿਓ।ਬਿਰੁੱਧ ਜੁੱਧ ਸੁੱਧ ਤੇ ਸੁਕ੍ਰੱਧ ਹੋਇ ਆਇਓ[10]।ਕਠੋਰ ਧਾਰਿ ਚਾਂਪ ਕੋ ਤੁਰੰਗ ਕੋ ਧਵਾਇਓ ॥੩੫॥ ਸਮੂਹ ਬਾਨ

[1]ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਖਬਰ ਤੋਂ ਅਗਯਾਨੀ ਹੋ ਗਏ। [2]ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। [3]ਬੰਦੂਕਾਂ। [4]ਘੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਡਿੱਗੇ। [5]ਲਲਕਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰ ਡਰਕੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੇ ਅਸਵਾਰ ਸੁੱਟੇ। [6]ਮਾਨੋਂ ਹੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸਾੜ੍ਹੀ ਜੋਗਣਾਂ ਨੇ ਲਈ ਹੈ। [7]ਯਾ ਜਮ(ਕਾਲ)ਦੀ ਜੀਭ ਹੋਕੇ ਪਾਨ ਸੁਪਾਰੀ ਚੱਬਦੀ ਹੈ। [8](ਤੁਰਕ) ਅੱਗੇ ਹੋਏ। [9](ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ) ਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ਛਣਕਾਰ ਗੋਲੀ ਠੋਕਦਿਆਂ ਉੱਠਦੀ ਹੈ। [10](ਅਕਾਰਣ) ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਜੁੱਧ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁੱਧ ਕ੍ਰੋਧ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ। ਸ਼ੁੱਧ ਕ੍ਰੋਧ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਉਪਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਆਵੇ। (ਅ) ਜੁੱਧ ਵਿਚ (ਸ਼ੱਤ੍ਰ) ਦੇ (ਵਿ+ਰੁੱਧ) ਬਹੁਤ ਅੜਨ ਦੀ (ਸੁਧ=) ਖਬਰ ਪਾਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਆ ਗਿਆ। *ਪਾ:-ਹਟੈਹਿ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤ੍ਰਾਨਿ ਤ੍ਰਾਨਿ ਤਾਨ ਤੇ[1] ਪ੍ਰਹਾਰਤੇ। ਦਲਾ ਦਲੀ ਤੁਰੰਗ ਬੀਰ ਭੂਮ ਬੀਚ ਡਾਰਤੇ। ਬਹੇ ਸਬੇਗ ਬਾਯੁ ਜਸੇਂ ਪੁਰਾਤਨੇ ਤਰੋਵਰਾ। ਉਖਾਰਿ ਮੂਲ ਗੇਰਤੇ ਭਈ ਸੰਕੀਰਣੇ ਧਰਾ[2] ॥੩੬॥ ਬਿਰਜੇ ਕਿ ਆਇ ਅੱਗ੍ਰ[3] ਜੋ ਸੁ ਪ੍ਰਾਨ ਹੀਨ ਹੋਵਤੇ। ਭ੍ਰਯਾਨ ਭੂਰ ਭੂਮਿਕਾ,ਭਗੇਂ ਭਗੌਲ ਜੋਵਤੇ[4]। ਨਹੀਂ ਜੁ ਨੈਨ ਗੋਚਰਾ[5] ਬਚਰੇ ਸੁਜਿੰਦ ਰਾਖਕੈ। ਇਤੇ ਉਤੇ ਪਲਾਇਗੇ,ਨ ਸਾਮੁਹਾ ਭਿਲਾਖਕੈ[6] ॥੩੭॥ ਗੁਰੂ ਸਮੇਤ ਖਾਲਸੇ ਧਵਾਇ ਜਾਹਿ ਜਾਂਹਿ ਕੌ[7]। ਸੰਘਾਰਿਕੈ ਸਥਾਰ ਕੀਨ ਕੌ ਟਿਕੈ ਨ ਤਾਂਹਿ ਕੌਂ[8]। ਲਗੀਤਿ ਬਾਨ ਗੋਰੀਆਂ ਦੁਓਰੀਆਂ ਸੜਾਕਤੇ। ਪਲਾਇ ਜਾਇ ਜੋਵਤੇ, ਮਰੇ ਪਰੇ ਤੜਾਕਤੇ[9] ॥੩੮॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜੁਗ ਸੂਬੇ ਗਿਰਪਤਿ ਮਿਲਿ ਸਾਰੇ। ਹੇਰਿ ਚਮੂੰ ਪ੍ਰਤਿ ਗਾਰ ਉਚਾਰੇਂ। ਬਡੇ ਜਤਨ ਤੇ ਸਨਮੁਖ ਕਰੈਂ। ਕਿਤਿਕ ਪਲਾਵੈਂ, ਕੇਤਿਕ ਮਰੈਂ ॥ ੩੯ ॥ ਕੋ ਕੈ ਸਿੰਘ ਘਾਵ ਜੁਤਿ ਹੋਯੋ। ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਖਾਲਸੇ ਜੋਯੋ। ਯੌਂ ਲਸ਼ਕਰ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਫੇਰੇ। ਕੇਚਿਤ ਪਹੁੰਚੇ ਭਾਜਤਿ ਡੇਰੇ॥੪੦॥ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਕੇ ਦਲ ਲਰ ਕਰਿ ਹੁੱਟੇ। ਬਹੁਰ ਚੌਂਪ ਤੇ ਸਮੁਖ ਨ ਜੁੱਟੇ। ਸਨੈ ਸਨੈ ਹੈਟ ਕਰਿ ਪੁਰਿ ਓਰੀ। ਆਵਤਿ ਪੁੰਜ ਤੁਫੰਗਨ ਫੋਰੀ ॥ ੪੧ ॥ ਰਨ ਮਹਿਂ ਮਰੇ ਲੋਥ ਉਠਵਾਇ। ਘਾਇਲ ਕੋ ਸੰਭਾਲ ਸਭਿ ਥਾਇ। ਆਇ ਦੁਰਗ ਮਹਿਂ ਸਤਿਗੁਰ ਬਰੇ। ਸ਼ਲਖ ਤੁਪਕ ਤੋਂਪਨਿ ਕੀ ਕਰੇ ॥ ੪੨ ॥ ਦੁਰਜਨ ਰਾਖੇ ਦੂਰ ਹਟਾਇ। ਮਾਰੇ ਖੇਤ ਬਿਖੈ ਸਮੁਦਾਇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਫਤੇ। ਹਰਖ ਖਾਲਸੇ ਮਹਿਂ ਭਾ ਅਤੇ[10] ॥੪੩॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁੱਤੇ 'ਜੰਗ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਇਕਾਦਸ਼ਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੧੧ ॥

੧੨. [ਰਾਤੀ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ। ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਦਾ ਜੰਗ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬੀਤ ਗਯੋ ਬਾਸੁਰ ਸਰਬ ਨਿਸ ਹੋਈ ਜਬਿ ਆਇ। ਗਿਰਪਤਿ ਸਭਿ; ਸੂਬੇ ਦੁਊ ਮਿਲੇ ਆਇ ਇਕ ਥਾਂਇ ॥ ੧ ॥ ਲਲਿਤਪਦ ਛੰਦ ॥ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਮਸਲਤ ਲਗੇ ਬਿਚਾਰਨ 'ਜਾਇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਜਾਨਾ। ਕਲ ਤੌ ਹੁਤੇ ਗੁਰੂ ਭਟ ਓਟੇ[11], ਹਮਰੇ ਖਰੇ ਮੈਦਾਨਾ ॥ ੨ ॥ ਯਾਂ ਤੇ ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਜੋਧਾ ਮਿੱਟੀ ਮਾਸ ਰਲਾਈ[12]। ਨਹਿਂ ਸਮੀਪ ਨਿਜ ਢੁਕਨ ਦੀਨੇ ਮਾਰ

[1]ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ। [2]ਧਰਤੀ ਭਰ ਗਈ। [3]ਜੋ ਅੱਗੇ ਆਕੇ ਠਹਿਰਦਾ ਹੈ। [4]ਭਗੌਲ ਭੱਜਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। [5]ਭਾਵ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਨਹੀਂ ਆਯਾ। [6]ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। [7]ਜਿਸ ਜਿਸ ਤਰਫ ਦੌੜਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [8]ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ। [9]ਤੜੱਕ ਕਰਕੇ (ਗੋਲੀ ਵੱਜੀ) ਨਾਲ ਮਰ ਗਏ। [10]ਬਹੁਤ। [11]ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਓਟ ਵਿਚ ਖੜੇ ਸਨ। [12]ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਾਸ ਰਲਾ ਦਿਤਾ।

ਮਹਾਨ ਮਚਾਈ ॥੩॥ ਗੁਰ ਭਟ ਬਚੇ, ਮਰੇ ਬਹੁ ਹਮਰੇ,ਜਾਨ ਲੀਨ ਤਬਿ ਹੇਤਾ[1]। ਆਜ ਲਰੇ ਸਮ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਸਾਰੇ ਬਨਿਕੈ ਸਿੰਘ ਸੁਚੇਤਾ ॥ ੪ ॥ ਹਮਰੇ ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਦੀਖਤਿ ਖੇਤ ਸੰਕਰੀਨ[2] ਹੋਵਾ। ਗੁਰ ਕੋ ਭਟ ਘਾਇਲ ਭਾ ਕੋ ਨਹਿਂ, ਮਰ੍ਯੋ ਨ ਰਨ ਮਹਿ ਜੋਵਾ' ॥੫॥ ਭੀਮ ਚੰਦ ਤੇ ਆਦਿਕ ਰਾਜੇ ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਕਰਿ ਭਾਖੇ। 'ਘਾਤ ਲਰਨ ਕੀ ਐਸੀ ਜਾਨਤਿ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਮਨ ਮਹਿਂ ਰਾਖੇ ॥੬॥ਇਕ ਬਾਰ ਹੀ ਹੇਲ ਘਾਲਿ ਕਰਿ,ਕਰਤ ਵਾਰ ਮਿਲਿ ਸਾਰੇ। ਬੰਧਿ ਟੋਲ, ਕਰਿ ਘਾਤ ਹਟਤਿ ਹੈਂ[3], ਹੋਤ ਨ ਕਿਮ ਨਿਰਵਾਰੇ ॥ ੭ ॥ ਆਗੇ ਲਰੇ ਘੇਰ ਹਮ ਲੀਨਸਿ, ਸੰਗ ਵਜੀਦ ਪਠਾਨਾ[4]। ਨੀਠ ਨੀਠ ਕਰਿ ਗਮਨ੍ਯੋ ਬਚਿ ਕੈ ਰੋਕ੍ਯੋ ਵਹਿਰ ਮਦਾਨਾ॥੮॥ਅਬਿ ਤੁਮ ਚਹਹੁ ਨ ਲਰਿਬੇ ਕਾਰਨ ਰਾਖਹੁ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਡੇਰੇ। ਦੇਹੁ ਨ ਕਛੂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨ ਅੰਤਰਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਹੁ ਘੇਰੇ ॥੯॥ ਦੁਰਗ ਮਝਾਰ ਖਰਚਿਬੇ ਕਾਰਨ ਜਮਾ ਨ ਵਸਤੂ ਕਾਈ। ਘ੍ਰਿੱਤ ਸਨੇਹ ਅੰਨ ਬਹੁ ਨਾਹਿਨ ਨਹਿ ਬਰੂਦ ਸਮੁਦਾਈ ॥੧੦ ॥ ਗੁਲਕਾਂ ਆਦਿ ਵਸਤੂ ਵਬੁ ਸਗਰੀ ਪਾਇਂ ਨ ਜਬਿ, ਨਿਕਸੈ ਹੈਂ। ਪੁਰਿ ਗ੍ਰਾਮਨਿ ਤੇ ਮਨਹਿ ਕਰਹੁ ਸਭਿ[5], ਕੋਇ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਦੇਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ਦਿਨ ਅਲਪਨਿ ਮਹਿਂ ਹੁਇ ਲਚਾਰ ਬਹੁ ਮਿਲਹਿ ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਆਪੇ।ਜਿਮ ਬਾਂਛਹੁ ਤਿਮ ਕਰਹੁ ਤਬਹਿ ਮਿਲਿ ਤੁਮਰੋ ਮਹਿਦ ਪ੍ਰਤਾਪੇ॥੧੨॥ਸਗਰੇ ਮੁਲਖਨ ਕੇ ਤੁਮ ਮਾਲਿਕ ਕੌਨ ਅਰੇ ਬਲਧਾਰੀ। ਮਹਾਂ ਮਵਾਸੀ ਜ਼ੋਰ ਕਰੇ ਸਭਿ ਕਹਾ ਗੁਰ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੀ[6]' ॥ ੧੩ ॥ ਇਮ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਭਨ੍ਯੋ ਸੁਨਿ ਦੋਨਹੁੰ ਰਿਦੇ ਮਹਿਦ ਬਿਸਮਾਏ। ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਤਾਪਵੰਤ ਮਨ ਜਾਨ੍ਯੋਂ, ਚਲੀ ਸੁਮਤਿ ਨਹਿਂ ਕਾਏ ॥ ੧੪ ॥ ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਤਊ ਤ੍ਰਾਸ ਕਰਿ-ਗੁਰ ਕੇ ਬੀਰ ਨ ਆਵਹਿਂ-।ਲਾਖਹੁੰ ਲਸ਼ਕਰ ਜਾਗਤਿ ਆਧੋ,ਪਰਿ ਆਧੇ ਸੁਪਤਾਵੈਂ ॥ ੧੫ ॥ ਇਤ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਿ ਖਾਨਿ ਪਾਨ ਕੋ ਸਭਿ ਕੀ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਰੀ। ਸਾਲਪੱਤ੍ਰ ਦੇ ਘਾਇਲ ਸਭਿ ਕੋ ਛਦ[7] ਕੀ ਪੀਰ ਨਿਵਾਰੀ ॥ ੧੬ ॥ ਜੋ ਮਰਿ ਗਏ ਕਰੇ ਸੁਸਕਾਰਨਿ ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਕੋ ਦੇ ਕੈ। ਪਹੁੰਚੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਲੋਕਹਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ ਖ੍ਵੈ ਕੈ ॥ ੧੭ ॥ ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ

---

[1]ਤਦੋਂ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਣੇ ਦਾ) ਕਾਰਨ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਓਟ ਜਾਣ ਲਈਸੀ। [2]ਭਰ ਗਿਆ ਹੈ। [3]ਟੋਲੇ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਿਛੇ ਹਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [4]ਵਜ਼ੀਰਖਾਂ ਪਠਾਣ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੀ। [5]ਸਭ ਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿਓ। [6]ਵਿਚਾਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕੀ ਗਲ ਹੈ? (ਅ) ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਵਿਚਾਰਨੀ ਹੋਈ। [7]ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਿਤਾਈ ਉਠਿ ਕਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ। ਗੁਰਬਾਨੀ ਕੋ ਪਠਹਿ ਖਾਲਸਾ ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਲੇ ਲੇ॥੧੮॥ਆਸਾਵਾਰ ਰਬਾਬੀ ਗਾਵੈਂ ਸੁਨਹਿ ਏਕ ਮਨ ਹੋਇ। ਸ਼ੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਠਾਨਿ ਕਰਿ ਸਗਰੇ ਰਿਸ ਤੇ ਤੁਰਕਨਿ ਜੋਇ ॥ ੧੯॥ ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਕੀਨੋ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ 'ਨਿਜ ਮੁਰਚੇ ਸਵਧਾਨਾ। ਅੱਗ੍ਰ ਜਾਇ ਨਹਿ ਆਯੁਧ ਖਾਵਹੁ ਥਿਰੇ ਰਹਹੁ ਨਿਜ ਥਾਨਾ'॥੨੦॥ਮਾਨਿ ਹੁਕਮਿ ਕੋ ਥਿਰੇ ਖਾਲਸਾ ਜ੍ਵਾਲਾਬਮਨੀ ਛੋਰੈਂ। ਤੁਰਕ ਪਹਾਰੀ ਉਠੇ ਪ੍ਰਾਤਿ ਪਿਖਿ ਜਗਤ ਜੂਠ ਮੁਖ ਜੋਰੈਂ[1] ॥ ੨੧॥ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਬੰਧੀ ਹੁਤੇ ਜੁ ਨੇਰੇ ਦਾਹ ਕਰੇ ਦਫਨਾਇ। ਰਹੇ ਸ਼ੇਖ ਗੋਮਾਇ[2] ਗੀਧ[3] ਗਨ ਸਭਿ ਕੇ ਆਮਿਖ ਖਾਇ॥੨੨॥ ਕਾਕ ਕੰਕ ਚਾਵੰਡਾ[4] ਚੀਂਕਤਿ ਹਯ ਨਰ ਮਾਸ ਅਹਾਰਾ[5]। ਬ੍ਰਿੰਦ ਭ੍ਰਮਾਵੈਂ ਉਚ ਅਕਾਸ਼ ਮਹਿ ਕੇਤਿਕ ਭੂਮਿ ਮਝਾਰਾ ॥੨੩॥ਜਿਤਿਕ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੇ ਮਗ ਪਹੁੰਚਨਿ ਸਭਿ ਰੋਕੇ ਚਹੂੰ ਓਰੇ। ਡੇਰੇ ਕਰੇ ਅਨੇਕ ਜੂਥਪਤਿ[6] ਘੇਰਨੋ ਭ੍ਰੈ ਕਰਿ ਘੋਰੇ[6] ॥ ੨੪ ॥ ਨਿਕਟ ਨ ਢੁਕੇ ਲਰਿਬੇ ਕਾਰਨ ਦੂਰ ਦੂਰ ਕਰਿ ਫੇਰਾਜਬਾ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਡਰ ਕਰਿ ਰੁਕਤੇ ਗਨ ਗਜਰਾਜ[7] ਬਡੇਰੇ॥੨੫॥ਦਿਵਸ ਢਰਨੇ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਦਿਕ*ਦੋਨਹੁ[8] ਢਿਗ ਮੰਗਵਾਇ।ਸੇਵਕ ਲੇ ਚਾਮੀ ਕਰ ਸੰਪਟ[9], ਸਾਰ ਅਫੀਮ[10] ਲਯਾਇ॥ ੨੬ ॥ ਲਘੁਏਲਾ[11] ਗਨਗਿਰੀ ਬਦਾਮਹਿ[12] ਬਿਜੀਆ ਜੁਤਿ ਸਰਦਾਈ। ਭਰਨੋ ਕਟੋਰਾ ਦਿਯੋ ਗੁਰੂ ਕਰ ਪਾਨ ਕੀਨਿ ਸਮੁਦਾਈ॥੨੭॥ਮਾਵਾ ਪੁਨ ਅਫੀਮ ਕੋ ਖਾਯੋ ਪੁਨ ਬਿਜੀਆ ਲਘੁ ਪਾਨਾ*। ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਗਮਨੇ ਸੌਚਹਿ ਫਿਰ ਆਏ ਤਿਸ ਥਾਨਾ ॥ ੨੮ ॥ ਥਾਨ ਉਤੰਗ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਜਿਹਠਾਂ ਹੈ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਿ ਜੋਈ। ਤਿਸ ਹੀ ਦਿਸ਼ ਮਹਿ ਕੋਸ ਅਢਾਈ ਸੂਬੇ ਉਤਰੇ ਦੋਈ ॥ ੨੯ ॥ ਤੰਬੂ ਸ਼ਮਿਯਾਨੇ ਬਹੁ ਤਾਨੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਲਗਿ ਹੇਰੇ। ਅਨਿਕ ਬਰਨ ਕੇ ਸ਼ਯਾਮ ਲਾਲ ਗਨ ਲਾਗੇ ਸੇਤ ਬਡੇਰੇ ॥ ੩੦ ॥ ਥਾਨ ਥਾਨ ਝੰਡੇ ਬਡ ਗਾਡੇ ਬਹੁਤ ਬਰਨ ਕੇ ਸੋਈ। ਬੈਠਿ ਊਚ ਥਲ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਲੋਕਤਿ ਲਸ਼ਕਰ ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਜੋਈ ॥ ੩੧ ॥ ਬੈਠੇ ਲਗੇ ਸੁਚੇਤਾ ਕਰਨੇ ਨਿਰਮਲ ਨੀਰ ਸ਼ਨਾਨੇ। ਬੈਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰ ਕਰਿ ਬਿਰਤਾ ਕੀਨੀ ਆਇ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਥਾਨੇ ॥ ੩੨ ॥ ਲਗਨੋ ਦਿਵਾਨ

[1]ਹੁੱਕੇ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। [2]ਗਿੱਦੜ। [3]ਗਿੱਧ। [4]ਖਾਰੇ। [5]ਨਾਪਤੀਆਂ ਨੇ। [6]ਬਹੁਤਾਂ ਭੇ ਕਰਕੇ। [7]ਵੱਡੇ ਹਾਥੀ। [8]ਫੀਮ ਤੇ ਸੁੱਖਾ। [9]ਸੋਨੇ ਦੀ ਡੱਬੀ। [10]ਪੱਕੀ ਅਫੀਮ।ਅਸਲੀ ਅਫੀਮ। [11]ਛੋਟੀਆਂ ਲਾਚੀਆਂ। [12]ਬਦਾਮਾਂ ਦੀਆਂ ਗਿਰੀਆਂ। *ਦੇਖੋ ਰੁਤ ੨ ਅੰਸੂ ੪੪ ਅੰਕ ੨੦ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੂਕ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਖਾਲਸੇ ਕੇਰਾ ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤਨ ਸਾਜੇ । ਜਾਮ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਸੂਬੇ ਚਢਿਕੇ ਸੰਗ ਲੀਨ ਸਭਿ ਰਾਜੇ ॥ ੩੩ ॥ ਥੋਰੇ ਨਰ ਲੇ ਸੰਗ ਸੁ ਗਮਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਓਰੀ । ਚਲਤਿ ਚਲਤਿ ਕੁਛ ਨਿਕਟ ਪਹੂਚੇ ਭੀਮ. ਚੰਦ ਕੂਰ ਜੋਰੀ[1] ॥੩੪॥ ਜ਼ੋਰਦਸਤ* ਅਰੁ ਖਾਂ ਵਜੀਦ ਪਿਖਿ ਬੋਲੇ ਰਾਜਨਿ ਸੰਗਾ । 'ਸਗਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਲਗਾਇ ਬਿਲੋਕਹੁ ਬਹੁ ਨਰ ਥਾਨ ਉਤੰਗਾ[2]' ॥ ੩੫ ॥ ਦੂਰਬੀਨ ਪੁਨ ਲਾਇ ਨਿਹਾਰੇ ਤੁਰਕਨਿ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ । 'ਇਹ ਕੋ ਹੈ ਥਿਰਿਓ ਮੰਚ ਊਪਰ ਢਿਗ ਲਗਿ ਸਭਾ ਉਦਾਰਾ ॥ ੩੬ ॥ ਬਾਰਿਬਾਰ ਚਮਰ ਕੌ ਢੋਰਤਿ ਸੂਰਜ ਮੁਖੀ ਅਗਾਰੀ । ਜ਼ੇਵਰ ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ ਜ਼ਾਹਰ ਜਗਾਮਗ ਜਗਮਗ ਕਾਰੀ॥੩੭॥ ਸੀਸ ਪਾਗ ਪਰ ਜਿਗਾ ਮਨੋਹਰ ਕਲਗ਼ੀ ਝੁਲਤਿ ਉਤੰਗੀ । ਧਨੁਖ ਧਰੇ, ਦ੍ਵੈ ਤਰਕਸ਼ ਆਗੇ ਪੂਰਨ ਸੰਗ ਖਤੰਗੀ[3] ॥੩੮॥ਖੜਗ ਗਾਤੰਰੇ ਬਿਰਜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਮਹਿਦ ਮਜਾਜ ਉਚੇਰੇ[4]। ਸ਼ਾਹਨ-ਸ਼ਾਹੁ ਮਨਹੁ ਕੋ ਬੈਠਯੋ ਬੰਦਹਿੰ ਚਰਨ ਘਨੇਰੇ ॥੩੯॥ ਸਿੰਘ ਸੈਂਕਰੇ ਸੰਗ ਅਲਬਾਲਤਿ ਸਭਾ ਬਿਸਾਲ ਲਗਾਈ । ਸਨਧਬੱਧ ਸਭਿ ਸੇਲੇ ਸਾਂਗਨ ਖੜਗ ਤੁਪਕ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੪੦ ॥ ਗੁਰ ਕੋ ਜਥੇਦਾਰ ਹੈ ਕੋਈ ਕਿਧੌਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤਿਨ ਕੇਰਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪ ਕਿਧੌਂ ਇਹ ਦਿਪਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਉਚੇਰਾ ॥ ੪੧ ॥ ਭੋ ਅਚਲੇਂਦ੍ਰ ! ਚਿਨਾਰੀ ਕਰਿਯਹੁ ਨੀਕੇ ਮੋਹਿ ਬਤਾਵਹੁ । ਕੌਨ ਅਹੈ ਇਤ ਸਨਮੁਖ ਬੈਠਯੋ ਸਕਲ ਭੇਦ ਸਮਝਾਵਹੁ' ॥ ੪੨ ॥ ਭੀਮ ਚੰਦ ਸੁਨਿਕੈ ਕਰ ਬੰਦੇ ਭਲੇ ਪਛਾਨਿ ਬਖਾਨਾ । 'ਇਹੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਲਹਿ ਮੂਲ ਸਭਿ ਕੀਨੇ ਜੰਗ ਮਹਾਨਾ ॥ ੪੩ ॥ ਜਹਿ ਕਹਿ ਲਰਯੋ ਬਿਜਯ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮਨਹੁੰ ਵਸਤੁ ਇਸ ਕੇਰੀ[5] । ਕਬਹੁੰ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਕੋ ਦੀਨਸਿ ਨਾਂਹਿਨ[6], ਸੈਲਨਿ ਚਮੂੰ ਨਿਬੇਰੀ ॥੪੪॥ ਆਦਿ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਸੰਘਾਰੇ ਧਨੁ ਬਿੱਦ੍ਯਾ ਮੈਂ ਭਾਰੀ। ਪੈਂਡਖਾਨ ਬਡ ਤੀਰਮਦਾਜ਼ੇ ਇਕ ਸਰ ਤੇ ਲਿਯ ਮਾਰੀ॥੪੫॥ ਮਰੇ ਬਿਲੋਕਹੁ ਲਰੇ ਪਿਛਾਰੀ ਤੀਰਨਿ ਸੰਗ ਪਰੋਏ[7] । ਪਰਹਿ ਪਾਰ, ਨਹਿ ਥਿਰਹਿ ਦੇਹਿ ਮਹਿ, ਬਿਸਮਤਿ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਜੋਏ ॥੪੬॥ ਪਾਛੇ ਪਾਵ ਨ ਘਾਲਯੋ ਕਬਿਹੂੰ ਬਲ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਹਾਰੇ । ਦਲ ਸਕੇਲਿ ਬਹੁ ਕਰੀ ਸੂਰਤਾ

[1]ਧਥ ਜੋੜਕੇ । [2]ਉੱਚੇ ਥਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ । [3]ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ । [4]ਬੜੀ ਮਜਾਜ ਉੱਚੀ ਹੈ ਭਾਵ ਆਨਬਾਨ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਹਨ । [5](ਜੋ ਤੁਸੀ) ਵਸਤੂ ਮਾਨੋ ਇਸੇ ਦੀ ਹੀ ਹੈ। [6]ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ (ਜਿੱਤ)। [7](ਅਰ ਜੋ) ਪਿਛੇਰੇ ਲੜੇ ਹਨ (ਤੁਸਾਡੇ) ਦੇਖਦਿਆਂ ਮਰੇ ਹਨ (ਕੀਕੂੰ) ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਤੇ ਹਨ ।

*ਕਵੀ ਜੀ ਕਿਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਸਤ ਤੇ ਕਿਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਟਰਯੋ ਨ ਕਿਮ ਹੀ ਟਾਰੇ॥੪੭॥ਪ੍ਰਥਮ ਕਥਾ ਮੈਂ ਸੁਨੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਭਯੋ ਸੁ ਅਤਿਰਥਿ ਜੋਧਾ। ਥੋਰੇ ਘਨੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਨਹਿ ਗਿਨਤੋ ਲਰਿ ਮਾਰਹਿ ਧਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥੪੮॥ਰਾਮਚੰਦ ਅਤਿਰਥੀ ਭਏ ਹੈਂ ਸੋ ਸੁਨਿਬੇ ਮਹਿ ਆਏ। ਤਿਨ ਸਮ ਪਿਖ੍ਯੋ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ ਇਹ ਹਨੈ ਲਰਤਿ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੪੯ ॥ ਤੁਮ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਗ ਕੇ ਮਾਲਿਕ ਗਹਹੁ ਕਿ ਮਾਰਨ ਕੀਜੈ। ਗਿਰ ਰਾਜੇ ਦਲ ਪ੍ਰਜਾ ਸਹਿਤ ਸਭਿ ਹਾਰ ਪਰੇ ਲਖਿ ਲੀਜੈ ॥ ੫੦ ॥ ਹੁਇ ਲਚਾਰ ਹਮ ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਢਿਗ ਪਹੁੰਚੇ ਦੱਖਣ ਜਾਈ। ਤੁਮ ਸਮੇਤ ਲਸ਼ਕਰ ਬਹੁ ਆਨਯੋਂ ਦ੍ਵੈ[1] ਕਰਿ ਚੁਕੇ ਲਰਾਈ" ॥ ੫੧ ॥ ਇਮ ਸੁਨਿਕੇ ਬਲ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇਰਾ ਸੂਬੈ ਕ੍ਰੁੱਧਤਿ ਦੋਈ[2]।'ਦੇਖਿ ਨ੍ਰਿਪਤ! ਤੁਝ ਆਗੇ ਅਬਿ ਹਮ ਗਹੈਂ ਕਿ ਮਾਰੈਂ ਸੋਈ'॥੫੨॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੌ 'ਜੰਗ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਦ੍ਵਾਦਸ਼ਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੧੨ ॥

੧੩. [ਸੂਬਿਆਂ ਨੇ ਤੋਪਾਂ ਚਲਾਉਣੀਆਂ]।

ਦੋਹਰਾ॥ਅਵਲੋਕੇ ਦ੍ਰਿਗ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਕਹਿ ਬਾਤ।'ਸੁਨਿ ਬਜੀਦਖਾਂ ਅਬਿ ਇਹਾਂ ਬੈਠੇ ਕਰੀਅਹਿ ਘਾਤ ॥ ੧॥ ਲਲਿਤਪਦ ਛੰਦ ॥ ਅਲਪ ਬਿਸਾਲ ਤੋਪ ਗਨ ਆਨਹੁ ਏਕ ਬਾਰ ਦਿਹੁ ਛੋਰੀ।ਸ਼ਿਸਤ ਲਗਾਇ ਹਤੋਂ ਮੈਂ ਆਪੇ ਤਜਿ ਗੋਰਾ ਗੁਰ ਓਰੀ' ॥ ੨॥ ਹੁਕਮ ਦੀਨ ਤਤਕਾਲ ਮੰਗਾਈ ਲਸ਼ਕਰ ਮਾਂਹਿ ਜੁ ਠਾਂਢੀ। ਸੁਭਟ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਜੋਰੀ ਹੇਰਨ ਕੌ ਰੁਚਿ ਬਾਢੀ ॥੩ ॥ ਬ੍ਰਿਖਭ ਤੁਰੰਗਨਿ ਐਂਚਨ ਕਰਿ ਕੈ ਅਰੁ ਮਾਨਵ ਸਮੁਦਾਈ। ਬਲ ਤੇ ਪੇਲ ਧਕੇਲਤਿ ਲ੍ਯਾਏ ਨਹੀਂ ਬਿਲੰਬ ਲਗਾਈ ॥੪॥ ਕਰੀ ਬਰੋ-ਬਰ ਥਿਰ ਇਕ ਬੇਰੀ ਗਜ ਤੇ ਉਤਰਯੋ ਸੂਬਾ।ਊਚਨੀਚ ਤੋਪਨ ਮੁਖ ਕਰਿ ਕੈ ਤਕੇ ਸ਼ਿਸਤ ਹੁਇ ਕੂਬਾ[2]॥੫॥ਸਰਬ ਸਭਾ ਕੋ ਅਰੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਤਾਕਿ ਤਾਕਿ ਬਿਧਿ ਨੀਕੀ। ਥੈਲੀ ਭਰਿ ਬਰੂਦ ਅਰੁ ਗੋਤਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਤਿ ਨਿਜ ਹੀ ਕੀ ॥੬॥ ਉਤ ਸਿੰਘਨ ਗਤਿ ਇਨ ਕੀ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ਤੋਪ ਅਨ-ਮਾਨੀ[3]। 'ਮਹਾਰਾਜ ਅਵਿਲੋਕਹੁ ਉਤ ਕੌ ਨੀਚਨ ਦੁਰਮਤਿ ਠਾਨੀ ॥੭॥ ਖਰੇ ਮਤੰਗ ਤੁਰੰਗਮ ਪੁੰਜੀ ਮਾਨਵ ਜਹਿੰ ਸਮੁਦਾਏ। ਤਹਾਂ ਤੋਪ ਗਨ ਲਗਾਵਨ ਕੀਨੀ ਹਮ ਹੇਰੀ ਦ੍ਰਿਗ ਲਾਏ॥੮॥ਅਸ ਨਹਿ ਹੋਇ ਆਇ ਗਨ ਗੋਰ ਲਗਹਿ ਦਿਵਾਨ ਮਝਾਰੇ। ਅੰਗ ਭੰਗ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਨਾਸਹਿਂ ਐਚੱਕ

---

[1] ਦੋ ਲੜਾਈਆਂ ਤੁਸੀਂ ਬੀ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹੋ। [2] ਕੁੱਬਾ ਹੋਕੇ। [3] ਅਨੁਮਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਤੋਪਾਂ ਬਹੁਤ ਆਈਆਂ ਹਨ।

ਗਜ਼ਬ ਗੁਜ਼ਾਰੇਂ ॥੯॥ ਸਨਮੁਖਿ ਤੇ ਉਠਿ ਦਿਸ਼ਾ ਦੂਸਰੀ ਬਿਰਹੁ ਲਗਾਇ ਦਿਵਾਨਾ । ਤੁਰਕ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਕੋ ਕਹਾਂ ਭਰੋਸਾ ਦੁਸ਼ਟ ਸੁ ਬੇਈਮਾਨਾ॥੧੦॥ਜਬਿ ਨਿਰਮੋਹ ਆਪ ਪ੍ਰਭੁ ਉਤਰੇ ਰਾਜਨਿ ਦਗ਼ਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ। ਤੋਪ ਸਮੁਖ ਕਰਿ ਤਾਕਿ ਸ਼ਿਸਤ ਕੋ ਗੋਰਾ ਔਚਕ ਮਾਰਾ ॥ ੧੧॥ ਤੈਸੀ ਬਿਧਿ ਇਨਕੀ ਅਬਿ ਦੀਖਤਿ ਰਚਯੋ ਪਾਪ ਮਤਿ ਪਾਪੀ । ਬਿਨਾ ਜੰਗ ਤੇ ਮਾਰਨ ਚਾਹਤਿ ਮੰਦ ਮਹਿਦ ਸੰਤਾਪੀ ॥ ੧੨ ॥ ਆਛੀ ਬਾਤ ਦਾਸਿ ਕਰਿ ਬਿਨਤੀ ਜੈਸੀ ਬਿਧਿ ਲਖਿ ਪਾਈ[੧]। ਆਗੇ ਜਿਮ ਰਾਵਰਿ ਹੁਇ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਹੁ ਜਥਾ ਮਨਭਾਈ॥ ੧੩॥ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਬੋਲੇ 'ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ ਪਯਾਰੇ ! ਕਾਲ-ਕੌਚ ਤਨ ਪਹਿਰਨ ਕੀਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕੌਚ ਉਰਧਾਰੇ[੨]॥੧੪॥ ਜਿਸ ਤੇ ਸੇਲ* ਸਾਂਗ, ਸਰ, ਸ਼ਕਤੀ, ਤੋਮਰ, ਗੋਰੀ, ਗੋਰਾ॥ਕੰਟਕ ਦੁਸ਼ਟ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਤੇ ਮਾਰਹਿੰ ਜੋ ਹਮ ਓਰਾ ॥੧੫॥ ਏਕ ਨ ਲਾਗ ਸਕਹਿ ਤਨ ਹਮਰੇ ਸਭਿ ਉਪਾਇ ਨਿਫਲਾਵੈਂ। ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਾਲੀ ਰਖਵਾਰੀ ਦੇ ਕਰਿ ਹਾਥ ਬਚਾਵੈਂ ॥ ੧੬ ॥ ਸਰਬ ਲੋਹ[੩] ਕੀ ਰੱਛਾ ਹਮ ਕੋ ਊਠਤਿ ਬੈਠਤਿ ਚਾਲੇ । ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਇ ਮਲੇਛਨਿ ਕੋ ਕੁਛ ਕਰਤਿ ਉਪਾਇ ਬਿਸਾਲੇ' ॥ ੧੭ ॥ ਇਤਨੀ ਕਹਤਿ ਹੁਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਛੁਟੀ ਤੋਪ ਸਮੁਦਾਈ।ਗਾਜ ਗਾਜ ਕਰਿ[੪] ਬਾਰ ਬਾਰ ਜਨੁ ਗਿਰੀ ਸੁ ਗਿਰ ਪਰ ਆਈ ॥ ੧੮ ॥ ਅੰਧ ਧੁੰਧ ਇਕ ਬਾਰ ਭਯੋ ਤਬਿ ਉਠਯੋ ਧੂਮ ਨਭ ਛਾਯੋ । ਖਰੇ ਤੁਰੰਗ ਮਤੰਗ ਨ ਦੀਖਤਿ ਨਿਕਟ ਸਥਾਨ ਹਿਲਾਯੋ ॥ ੧੯ ॥ ਪ੍ਰਤਿ ਧੁਨਿ ਉਠੀ ਸੈਲ ਅਰੜਾਏ ਸ਼ਬਦ ਸਹੈਂ ਨਹਿ ਸ਼੍ਰੋਨਾ[੫] । ਕੜਕੈਂ ਤੋਪਾਂ ਬਲ ਬਰੂਦ ਤੇ ਆਗੇ ਅਟਕਹਿ ਕੌਨਾ॥੨੦॥ ਸਗਰੇ ਗੋਰੇ ਗਿਰ ਕੇ ਸਿਰ ਤੇ[੬] ਊਚੇ ਨਭ ਕੋ ਜਾਈ । ਬਿਰਨੇ ਦਿਵਾਨ

[੧]ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਛੀ ਬਾਤ ਜਾਣ ਪਾਈ ਹੈ ਦਾਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। [੨](ਅਸਾਂ)ਤਨ ਤੇ ਤਾਂ ਕਾਲ ਕਵਚ ਪਹਿਰੀ ਹੈ ਤੇ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਕਵਚ ਧਾਰੀ ਹੈ। [ਕਾਲ ਕਵਚ=ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਸੰਜੋਅ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸ਼ਿਘਾਰ,ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਕਾਲ, ਮਹਾਂ ਕਾਲ। ਉਸੇ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਾਂ ਅੰਦਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲਾਈ ਹੈ। 'ਚੁਭੀ ਰਹੀ ਸ੍ਰੁਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚਰਨਨ ਮਹਿੰ' ਇਹ ਸਾਡਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕਵਚ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਧਾਰਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਵਚ ਹੈ ਯਥਾ:-'ਰਾਮ ਕਵਚੁ ਦਾਸ ਕਾ ਸੰਨਾਹੁ ॥ ਦੂਤ ਦੁਸਟ ਤਿਸੁ ਪੋਹਤ ਨਾਹਿ' ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਹਾਂਕਾਲ ਸਾਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰਬ ਲੋਹ=ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰੱਖਯਾ ਸਾਨੂੰ ਉਠਦਿਆਂ ਬੈਠਦਿਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ]। [੩]ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ। [੪]ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਙ ਗੱਜਕੇ। [੫]ਕੰਨਾਂ ਨੇ ਅਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰੀ। [੬]ਪਹਾੜ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ। *ਪਾ:-ਸੈਥ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਕਲ ਬਿਰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕਿਹ ਕੋ ਛੁਹਨ ਨ ਪਾਈ ॥ ੨੧ ॥ ਊਪਰ ਮੁਖ
ਕਰਿ ਦੇਖਤਿ ਹੈਂ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੂਕਤਿ ਜਾਹਿਂ ਅਕਾਸ਼। ਪਰੈ ਸਿਵਰ ਜੋ ਤੁਰਕਨਿ
ਘਾਲੇ ਤਿਨ ਕੋ ਕਰਤਿ ਬਿਨਾਸ਼[1] ॥੨੨॥ ਸੁਭਟ* ਪਵੰਗਮ ਕਰੇ ਸੰਘਾਰਨਿ
ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚਾਯੋ। ਪਿਖਿ ਸੂਬੇ ਤੋਪਨ ਮੁਖ ਊਚਾ ਫੇਰਯੋ ਪੇਚ ਨਿਵਾਯੋ
॥ ੨੩ ॥ ਸਗਰੀ ਮਹਿ ਥੈਲੀ[2] ਪੁਨ ਘਾਲੀ ਗੋਰਾ ਗਜ ਤੇ ਠੋਕਾ। ਕਰੀ
ਤਯਾਰ ਪੁਨ ਤਾਕਿ ਸ਼ਿਸਤ ਕੋ ਬਾਰੰਬਾਰ ਬਿਲੋਕਾ ॥੨੪॥ ਦੁਤਿਯ ਸ਼ਲਖ
ਫਿਰ ਤਾਕਿ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ਦਾਰੁਣ ਨਾਦ ਉਠਾਵਾ। ਧੂਮਧਾਰ ਤਹਿਂ ਜਿਤ ਕਿਤ
ਪਸਰੀ ਨਹਿਂ ਦੇਖਨਿ ਕੁਛ ਪਾਵਾ ॥ ੨੫ ॥ ਗਿਰ ਕੀ ਜੰਰ ਮਹਿਂ ਗੋਰੇ
ਸਗਰੇ ਜਾਇ ਲਗੇ ਇਕ ਬਾਰੀ। ਪਿਖਹਿ ਖਾਲਸਾ ਹਰਖਤਿ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ
ਤੁਰਕਨਿ ਕੀ ਮਤਿ ਮਾਰੀ॥੨੬॥ ਜਗਤ ਪਤੀ ਕੋ ਚਾਹਤਿ ਹਤਿਬੋ ਸੀਪਨਿ[3]
ਸਿੰਧ ਉਲੀਰੈਂ।—ਭਗਨੈਂ ਸੈਲ-ਮਸ਼ਕ ਜਿਮ ਚਿਤਵਤਿ, ਕੀਟ ਸੁਮੇਰੂ
ਖੀਚੈ[4] ॥ ੨੭ ॥ ਬਿਸਮਤਿ ਸੂਬੋ ਸਰਬ ਤੋਪ ਗਨ ਕੂੰਧਤਿ ਹ੍ਵੈ ਕਸਵਾਈ।
ਛਰਿ ਕਰਿ ਬੁਧਿ ਬਲ ਅਨਿਕ ਘਾਤ ਤੇ ਛੋਰਿ ਦਈ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੨੮ ॥
ਨੀਚੇ ਮੁਖ ਜਬਿ ਕਰਹਿਂ ਤੋਪ ਕੇ ਗਿਰ ਕੀ ਜਰ ਮਹਿਂ ਲਾਗੈਂ। ਜੇ ਊਚੇ ਕਰਿ
ਛੋਰਹਿ ਗੋਰਾ ਤਤਛਿਨ ਜਾਵਤਿ ਆਗੈ ॥੨੯॥ ਸ਼ੂਕਤਿ ਨਭ ਮਹਿ ਨਿਫਲ
ਪਰੈ ਕਿਤ ਬਾਮ ਕਿ ਦਾਹਨ ਜਾਈ। ਸਰਬ ਸਭਾ ਧ੍ਰਿਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਸੇ
ਚਿੰਤਾ ਕਿਸਹੁੰ ਨ ਕਾਈ॥੩੦॥ ਬਾਰ ਬਾਰ ਤਾਕਤਿ ਪੁਨ ਛੋਰਹਿ ਕਰਿ ਕਰਿ
ਨਿਜ ਮਤਿ ਆਛੇ। ਨਹਿਂ ਦਿਵਾਨ ਮਹਿ ਗੋਰਾ ਲਾਗਯੋ ਜਹਿਂ ਮਾਰਨ ਕੋ
ਬਾਂਛੇ ॥ ੩੧ ॥ ਇਕ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਦੂਸਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤਾਕਿ ਤਾਕਿ ਕਰਿ
ਛੋਰੈਂ[5]। ਜੇਤਿਕ ਬਿੱਦਯਾ ਕਰਿ ਪਚਿ ਹਾਰੇ ਗਯੋ ਨ ਸਤਿਗੁਰ ਧੋਰੈਂ[6]॥੩੨॥
ਤੁਜੀ ਸੈਂਕਰੇ ਮੁਹੁਰਮੁਹੁ[7] ਸਭਿ, ਪਾਇ ਬਰੂਦ ਰੁ ਗੋਰਾ। ਧੂੰਮਧਾਰ ਤੇ ਅੰਧ
ਧੁੰਦ ਭਾ ਅਧਿਕ ਮਚ੍ਯੋ ਤਬਿ ਸ਼ੋਰਾ ॥ ੩੩ ॥ ਜਤਨ ਕਰਤਿ ਅਰੁ ਤੋਪ
ਚਲਾਵਤਿ ਤਬਿ ਸੰਧਯਾ ਹੁਇ ਆਈ। ਬਹੁ ਬਿਸਮਾਇ ਰਹੇ ਪਛੁਤਾਵਤਿ
ਬਡੀ ਘਾਤ ਅਬਿ ਪਾਈ[8]॥੩੪॥ ਲਗਤਿ ਜਿ ਗੋਰੇ ਗੁਰ ਸਮੇਤ ਅਬਿ ਹੋਤਿ

---

[1]ਭਾਵ ਤੋਪਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਸਤਾਂ ਗ਼ਲਤ ਸਨ ਗੋਲੇ ਬਜਾਏ ਦੀਵਾਨ ਪਰ ਡਿਗਣ ਦੇ ਕਿਲੇ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾਕੇ ਘੇਰੇ ਘੱਤੇ ਹੋਏ ਤੁਰਕਾਂ ਪਰ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। [2]ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਥੈਲੀ (ਬਾਰੂਦ ਦੀ)। [3]ਸਿੱਪੀਆਂ ਨਾਲ। [4]ਕੀੜਾ ਖਿੱਚੇ ਸੁਮੇਰੂ ਨੂੰ। [5]ਭਾਵ ਗੋਲੰਦਾਜ਼ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਾਲਾਇਕ ਕਹਿ ਕਹਿਕੇ ਆਪ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ। [6]ਕੋਲ, ਨੇੜੇ। [7]ਬਾਰ ਬਾਰ। [8]ਬਡਾ ਦਾਉ ਲੱਗਾ ਸੀ।

*ਪਾ:—ਸੁਭ੍ਰ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਿਧਾਰਹਿ ਸਾਰੇਵਿਤੇ ਮੁਹਿੰਮ ਲੇਤਿ ਕਰਿ ਸਗਰੀ ਕਾਰਜ ਹੋਤਿ ਸੁਧਾਰੇ ॥੩੫॥ ਤਮ ਪਸਰਯੋ,ਪਰਕਾਸ਼ ਹਾਨ ਭਾ,ਹਟਿ ਡੇਰੇ ਕੋ ਚਾਲੇ। ਭੀਮਚੰਦ ਸੋਂ ਦੂਝਯੋ ਸੂਬੇ 'ਅਚਰਜ ਪਿਖ੍ਯੋ ਬਿਸਾਲੇ ॥੩੬॥ ਇਹ ਕਲਾ ਭਯੋ ਨ ਜਾਨ੍ਯੋਂ ਜਾਈ ਗੋਰੇ ਪੁੰਜ ਚਲਾਏ। ਕਿਸਨੇ ਪਤਾ ਦਿਯੋ ਕੁਛ ਨਾਂਹੀ ਸਤਿਗੁਰ ਨਹਿ[1] ਨ ਉਠਾਏ ॥੩੭॥ ਊਚੇ ਥਲ ਕਰਿ ਲਗ੍ਯੋ ਨ ਗੋਰਾ ਟਿੱਬਾ ਕਿਧੌਂ ਕੁਢਾਲਾ। ਕਿਧੌਂ ਗਿਰਦ ਮੈਂ ਹੁਤੋ ਨਿਸ਼ਾਨਾ[2] ਕੈ ਗੁਰ ਅਜ਼ਮਤ ਵਾਲਾ ॥ ੩੮ ॥ ਗਏ ਉਰ ਕੈ ਨੀਰੇ ਲਾਗੇ ਬਾਮ ਦਾਹਨੇ ਹੋਏ। ਨਹੀਂ ਤ੍ਰਾਸ ਭੀ ਕਿਸ ਨੇ ਪਾਯੋ ਉੱਠਨ ਕਹਾਂ ਕਿਤ ਕੋਏ[3]" ॥ ੩੯॥ ਰਾਜੇ ਭਨ੍ਯੋਂ 'ਚਲੇ ਗਨ ਗੋਰੇ ਮੈਂ ਭੀ ਅਚਰਜ ਮਾਨਾ। ਜਾਇ ਨ ਜਾਨੀ ਕਲਾ ਕੁਛ ਹੋਯੋ ਕਲਾ,ਮੈਂ ਕਰੌਂ ਬਖਾਨਾ ॥ ੪੦ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਲਰਾਈ ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਰੇ ਤਹਿਂ ਹਮ ਤੋਪ ਚਲਾਈ। ਗੁਰ ਕੋ ਲਗੀ ਨ,[4] ਸਿਖ ਇਕ ਮਾਰ੍ਯੋ ਦਿਯੋ ਪਤਾ ਢਿਗ ਜਾਈ ॥ ੪੧ ॥ ਹੁਤੋ ਤੋਪਚੀ ਬਿੱਦ੍ਯਾ ਨਿਪਨੁ ਮਾਰਤਿ ਦੂਸਰ ਗੋਰਾ। ਪਿਖਿ ਸਿਖ ਹਨ੍ਯੋ ਸੰਧਿ ਸਰ ਧਨੁ ਗੁਰ ਤਾਤਕਾਲ ਖਰ ਫੋਰਾ ॥੪੨॥ ਕੋਸਿਕ ਹੁਤੋ ਪ੍ਰਮਾਨ ਬੀਚ ਕੋ[4] ਲਗ੍ਯੋ ਭਾਲ ਮਹਿਂ ਜਾਈ। ਮਰ੍ਯੋ ਸੁ,ਇਕ ਸਰ ਔਰ ਚਲਾਯੋ ਨਿਕਟ ਖਰੋ ਤਿਸ ਭਾਈ ॥ ੪੩ ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਲਗ੍ਯੋ ਮਰ੍ਯੋ ਸੋ ਤਤਛਿਨ ਤੁਪਚੀ ਰਹ੍ਯੋ ਨ ਕੋਈ। ਯੌਂ ਇਕ ਬਾਰ ਭਈ ਬਿਧਿ ਮਾਰਨ ਕੀਨਿ ਸੁਨਾਵਨ ਸੋਈ ॥ ੪੪॥ ਤਿਸ ਤੁਪਚੀ ਨੇ ਪਤਾ ਦਿਯੋ ਢਿਗ ਖਰੋ ਅੱਗੂ ਸਿਖ ਮਾਰਾ[5]। ਤੁਮਰੋ ਗੋਰਾ ਨਿਕਟ ਨ ਪਹੁੰਚ੍ਯੋ ਟਿੱਬਾ ਹੁਤੋ ਕੁਢਾਰਾ ॥੪੫॥ ਕਲਾ ਅਬਿ ਭਏ, ਨ ਬੀਤ ਗਯੋ ਕੁਛ[6], ਕਈ ਬਾਰ ਇਮ ਹੋਵੈ[7]। ਤੋਪ ਤੁਪਕ ਇਹ ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ ਸੁ ਲਗਤਿ ਪ੍ਰਾਨ ਕੋ ਖੋਵੈ' ॥੪੬॥ ਜ਼ੋਰਦਸਤ ਕਹਿ'ਮੈਂ ਇਮ ਜਾਨੀ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿੱਧ ਇਨ ਕੀਨਾ। ਸਾਰ ਬੰਧ[8] ਕਰਿ ਨਿਸ਼ਚਲ ਬੈਠ੍ਯੋ ਕਛੁ ਤ੍ਰਾਸ ਨਹਿ ਚੀਨਾ ॥੪੭॥ ਨਤੁ ਗੋਰੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਚਲਾਏ ਇਲਮ ਲਖੌਂ ਮੈਂ ਭਾਰੀ। ਹਤ੍ਯੋ ਨ ਕੋ, ਸਮੀਪ ਨਹਿ ਪਹੁੰਚ੍ਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੀ' ॥੪੮॥ ਸੁਨਤਿ

[1]ਕਿਸੇ (ਗੋਲੇ) ਨੇ ਕੁਛ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸਤਿਗੁਰ (ਉਸ ਥਾਵੇਂ) ਉਠੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ। [2]ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ (ਗੋਸ਼) ਵਿਚ ਸੀ। [3]ਕਿਸੇ ਦਾ ਉੱਠਣਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ। [4]ਵਿਚ ਕੋਹ ਭਰ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਸੀ। [5]ਉਸ ਤੋਪਚੀ ਨੇ ਪਤਾ ਤਾਂ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਜੋ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ) ਕੋਲ ਤੇ ਅੱਗੇ ਖੜਾ ਸਿਖ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। [6]ਵੇਲਾ ਕੁਛ ਬੀਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। [7]ਕਈ ਵਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ। [8]ਲੋਹਾ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਭਾਵ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary　　NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਜੀਦ ਖਾਨ ਸਮੁਝਾਇਸਿ 'ਮੰਤ੍ਰ ਨ* ਸਿਧ ਕੁਛ ਜਾਨੋ। ਪ੍ਰਥਮ ਜੁੱਧ ਮਹਿਂ ਅਧਿਕ ਵਿਰੁੱਧਯੋ ਕਰੇ ਬੀਰ ਗਨ ਹਾਨੋ ॥ ੪੯॥ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਜੁਥ-ਪਤਿ ਗੁਰ ਕੋ ਮਾਰਯੋ ਬੀਰ ਲਰਾਈ।ਨੀਠ ਨੀਠ ਕਰਿ ਲੋਥ ਉਠਾਈ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇ ਸਮੁਦਾਈ' ॥ ੫੦ ॥ ਇਮ ਬਾਤਨਿ ਕੋ ਕਰਤਿ ਪਹੂਚੇ ਨਿਜ ਡੇਰੇ ਬਿਸਰਾਮੇ।ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਸੋਵਤਿ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਸਗਲੇ ਟਿਕੇ ਨਿਸਾ ਮੇਂ॥੫੧॥ ਇਤ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋਦਰ ਪਠਿ ਸੰਧ੍ਯਾ ਚੌਂਕੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ। ਖਰੇ ਗਿਰੰਥੀ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸਹਿ ਸਿਰ ਨਿੰਮ੍ਰੇ ਸਭਿ ਕੋਈ ॥੫੨॥ ਕ੍ਰੂਰ ਤੁਰਕ ਝਖ ਮਾਰਿ ਰਹੇ ਸਭਿ ਕਛੂ ਨ ਬਸ ਬਲ ਚਾਲਾ।ਫਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਭਿਨਿ ਬੁਲਾਈ ਊਚੇ ਨਾਦ ਉਠਾਲਾ ॥ ੫੩ ॥ ਹਰਖਤਿ ਭਏ ਅਸਤ ਰਵਿ ਹੋਯੋ ਗੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਜ ਥਾਨ।ਕਿਤਿਕ ਖਾਲਸਾ ਥਿਰਯੋ ਮੋਰਚੇ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਬਹੁ ਸਵਧਾਨ॥੫੪॥ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਪੌਢੇ ਸੁਪਤੇ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਮਾਨਤਿ ਕੋਈ।ਜਥਾ ਗੁਹਾ[1] ਮਹਿ ਕੇਹਰਿ ਬਾਸੈ ਗਜ ਸਮਾਨ ਰਿਪੁ ਜੋਈ ॥੫੫॥ ਦੋਨਹੁੰ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਸਾ ਮਹਿ ਟਿਕ ਗੇ ਆਪ ਆਪਨੇ ਥਾਨਾ। ਘੇਰਾ ਪਾਇ ਪਰੇ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਮਾਹਿਂ ਡਰਤਿ ਨ ਰਣ ਕੋ ਠਾਨਾ॥ ੫੬ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਜੰਗ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤ੍ਰਯੋਦਸ਼ਮੋਂ ਅੰਸੂ ॥ ੧੩ ॥

੧੪. [ਘੇਰਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੀਰ ਚਲਾਉਣੇ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਠੇ ਬਹੁਰ ਜਬਿ ਪ੍ਰਾਤ ਭੀ ਬਾਦਤ ਬਜੈਂ ਬਿਸਾਲ। ਸਿਖ ਨਵੀਰੀ ਨੌਬਤਾਂ ਰਣਸਿੰਘੇ ਤਤਕਾਲ ॥ ੧ ॥ ਲਲਿਤਪਦ ਛੰਦ ॥ ਬਜੇ ਨਗਾਰੇ ਦੋਊ ਦਿਸ਼ਿ ਮਹਿ ਉਤਸਾਹਤਿ ਭਟ ਹੋਏ। ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਬਨੇ ਸਵਧਾਨਾ ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਾਨ ਖਰੋਏ॥੨॥ਰੋਕਹਿ ਤੁਰਕ ਪੰਥ ਜੋ ਪੁੰਜਹਿ[2] ਜੋ ਚਾਹਤਿ ਪੁਰਿ ਜਾਯੋ। ਬ੍ਰਿੰਦ ਵਪਾਰੀ ਵਰਜ ਦੀਏ ਸਭਿ 'ਲੂਟ ਲੇਹਿਂਗੇ ਆਯੋ[3]' ॥ ੩ ॥ ਨਿਕਟਿ ਗ੍ਰਾਮ ਅਰੁ ਪੁਰਿ ਜਨ ਜੇਈ ਸਭਿ ਮਹਿਂ ਡਿੰਡਿਮ ਫੇਰਾ। 'ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਕੁਛ ਪਹੁੰਚਾਵੈ ਉਚਿਤ ਸਜਾਇ ਬਡੇਰਾ ॥ ੪ ॥ ਕਰੋ ਨ ਕੁਛ ਵਿਵਹਾਰ[4] ਤਹਾਂ ਕੋ, ਕਰਹਿ ਜਿ ਦੇਵੈ ਲੇਵੈ। ਦੁਰ ਕਰਿ ਕਰਹਿ ਬਿਦਤ ਹੁਇ ਪਕਰੈਂ[5] ਸਦਨ ਲੂਟ ਤਿਹ ਲੇਵੈਂ' ॥੫॥ ਰੋਪਰ ਅਰੁ ਹੁਸ਼ੀਆਰ ਪੁਰਾ ਪੁਰਿ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸਭਿ ਠਾਕੇ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਕਰਿ ਡੇਰੇ ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਤਾਂਕੇ ॥ ੬ ॥ ਇਮ ਘੇਰਾ ਕਰਿ ਲਸ਼ਕਰ ਉਤਰਯੋ ਆਇ

[1]ਗੁਫਾ। [2]ਸਾਰੇ ਰਾਹਾਂ ਤੋਂ। [3]ਜੋ ਆਵੇਗਾ ਲੁੱਟ ਲਵਾਂਗੇ। [4]ਵਪਾਰ। [5]ਜੋ ਲੁਕ ਛੁਪ ਕੇ ਕਰੇਗਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਵਾਂਗੇ।

*ਪਾ:-ਮੰਤ੍ਰਕਿ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਇ ਨਹਿਂ ਕੋਈ॥ਕਬਿ ਕਬਿ ਰਵਹਿ ਖਾਲਸਾ ਇਤ ਉਤ, ਅਰਹਿ ਅਰੀ
ਰਣ ਹੋਈ[1] ॥ ੭ ॥ ਚਲਹਿ ਤੋਪ ਬੰਦੂਕ ਤੀਰ ਗਨ ਮਾਰਨ ਮਰਿਬੋ ਹੋਵੈ ।
ਮਰਹਿਂ ਸੈਂਕਰੇ ਤੁਰਕ ਜਿ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਸਮੁਖ ਪ੍ਰਾਨਕੋ ਖੋਵੈਂ॥੮॥ਕਬਿ ਕਬਿ
ਬਹੈਂ[2] ਮੋਰਚਨਿ ਬੈਠੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਲ ਸਵਧਾਨਾ । ਕਬਹੁਂ ਤੁਫੰਗ ਤੋਪ ਕੋ
ਛੋਰਹਿਂ ਹਾਨ ਕਰਹਿ ਅਰਿ ਪ੍ਰਾਨਾ ॥ ੯ ॥ ਕਬਿ ਕਬਿ ਨੇਰ ਅਚਾਨਕ ਹੁਇ
ਜਬਿ,ਚਲਹਿਂ ਤੁਪਕ ਸਮੁਦਾਯਾ॥ਬਾਜ ਮਨਿੰਦੈ ਬ੍ਰਿੰਦ ਖਾਲਸਾ ਖਗ ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ
ਪਰਧਾਯਾ॥੧੦॥ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਸਾਹਿਬ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰਾ ।
'ਸੰਵਧਾਨ ਬਨਿਰਹੋ ਕੇ ਸਰਗ੍ਰ ਕਰਹੁਰਿਪੁਨਿ ਤਹਿਂਮਾਰਾ॥੧੧॥ਸਿੰਘਪੰਜਸੈ
ਰਾਖ ਸੰਗ ਨਿਜ,ਵਹਿਰ ਦੂਰ ਨਹਿਂ ਜਾਵੋ॥ਤਹਿਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਜੋ ਨੇਰਿ ਕਰਨੋ ਚਹਿ
ਮਾਰ ਤੁਫੰਗ ਖਪਾਵੋ॥੧੨॥ਨਿਸ ਮਹਿ ਜਾਗ੍ਰਨ ਕਰਹੁ ਬਿਲੋਕਹੁ ਸੁਧ ਰਖਿ
ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਕੇਰੀ॥ਜ੍ਵਾਲਾਬਮਣੀ ਤਯਾਰ ਧਰਹੁ ਨਿਤ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਨਿਹੁ ਬੈਰੀ
॥੧੩॥ਪਿਤਾ ਹੁਕਮ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤਸਿੰਘ ਤਿਸ ਮੁਰਚੇ ਮਹਿਂ ਬਾਸਾ॥ਸਦਾ
ਸਚੇਤ ਰਹਤਿ ਗਹਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਨਿਜ ਰਿਪੁ ਪੁੰਜ ਬਿਨਾਸਾ ॥ ੧੪ ॥ ਨਾਹਰ
ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦ੍ਵੈ ਲੋਹ ਕੋਟ ਮਹਿਂ ਛੋਰੇ । ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਸੈ ਸੰਗ ਕਰੇ
ਨਿਤ ਕਰਤਾ ਸੰਘਰ ਘੋਰੇ ॥ ੧੫ ॥ ਸਵਧਾਨ ਦਿਨ ਮਹਿ ਨਿਤ ਰਹਿਤੇ
ਤਥਾ ਰਾਤਿ ਤਕਰਾਈ । ਸ਼ੱਤ ਸਮੀਪ ਹੋਨਿ ਨਹਿਂ ਦੇਵਹਿਂ ਤਜੈਂ ਤੁਪਕ
ਸਮੁਦਾਈ॥੧੬॥ਕਬਿ ਹੁਇ ਵੋਹਿਰ ਕਰੈਂ ਰਣ ਜੁਝਹਿਂ ਰਿਪੁ ਗਨ ਕਰਤਿ
ਬਿਨਾਸ਼ਾ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਗ ਧਯਾਨ ਪਢਹਿਂ ਨਿਤ ਜੀਵਨ ਗੁਰ ਭਰਵਾਸਾ
॥੧੭॥ ਅਗਮ ਪੁਰੇ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਜੋਧਾ ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਸੈ ਲੀਨੇ॥ਤਹਾਂ ਸੁਚੇਤ
ਰਹੇਂ ਗਹਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਰਿਪੁ ਢਿਗ ਹੋਨਿ ਨ ਦੀਨੇ ॥੧੮॥ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਬਲ-
ਵੰਤ ਬਹਾਦਰ ਊਚ ਦਮਦਮੇ ਛੋਰਾ । ਇਕ ਸੌ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਮੈਂ ਰਖਿ ਕਰਿ
ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਕੇ ਸਿਰ ਫੋਰਾ ॥ ੧੯ ॥ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੋਧਾ ਥਿਰੇ
ਹੋਲੋਂ ਗੜ੍ਹ ਥਾਨਾ । ਸਿੰਘ ਚਾਰ ਸੈ ਸੰਗ ਰਾਖ ਕਰਿ ਰਹੈਂ ਸਦਾ ਸਵਧਾਨਾ॥
੨੦॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਭੁ ਥਿਰ ਰਹੈਂ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕਬਿ ਕਬਿ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨਾ॥
ਅਪਨੋ ਆਪ ਦਿਖਾਵਹਿ ਤੁਰਕਨਿ ਹੋਇ ਪਰੇ ਘਮਸਾਨਾ ॥੨੧॥ ਗਿਰਨਿ
ਦਿਸ਼ਾ ਮਹਿ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਰਹਿ ਰਾਖਹਿ ਬਹੁ ਤਕਰਾਈ । ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ
ਮੁਰਚਨਿ ਮਹਿਂ ਥਾਪੇ ਨਿਜ ਜੋਧਾ ਸਮੁਦਾਈ॥੨੨॥ਜੁਗ ਸੂਬੇ ਆਪਸ ਮਹਿਂ

[1]ਜੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਅੜੇ ਤਾਂ ਜੁੱਧ ਹੋ ਪਵੇ । [2]ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ।

ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਿ ਕਿਯ ਡੇਰਾ।ਚਮੂੰ ਸਿਰੰਦੀ ਸਕਲ ਪਸਾਰੀ ਗਿਰ ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਲਗਿ ਘੇਰਾ[1] ॥ ੨੩ ॥ ਦੱਖਨ ਦਿਸ਼ਿ ਦਿੱਲੀ ਕੋ ਲਸ਼ਕਰ ਅਗਮ ਪੁਰੇ ਲਗਿ ਸਾਰੇ। ਤੋਪ ਤੁਪਕ ਤਯਾਰੀ ਕਰਿ ਤਰਕਸ਼ ਤਹਾਂ ਮੋਰਚੇ ਧਾਰੇ ॥ ੨੪ ॥ ਪਸ਼ਚਮ ਦਿਸ਼ ਮਹਿ ਲਵਪੁਰਿ ਸੈਨਾ ਆਪਸ ਮਹਿ ਮਿਲਿ ਛੇਰੇ। ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਤਨਕ ਭੀ ਰਾਖ੍ਯੋ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹ੍ਵੈ ਘਾਲ੍ਯੋ ਘੇਰੇ ॥ ੨੫ ॥ ਪਰਬਤ ਦਿਸ਼ ਪਰਬਤ ਪਤਿ ਗਨ ਕੀ ਚਮੂੰ ਪਰੀ ਸਵਧਾਨਾ। ਗਜ ਬਾਜੀ ਗਨ ਲਗੇ ਤਬੇਲੇ ਸ਼ਬਦ ਉਠੈਂ ਜਹਿ ਨਾਨਾ ॥ ੨੬ ॥ ਲਾਖਹੁੰ ਲਸ਼ਕਰ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਉਤਰ੍ਯੋ ਤੰਬੂ ਗਨ ਸ਼ਮਿਯਾਨੇ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਪਿਖਿਯਤਿ ਕਪੜ ਕੋਟ ਕੌ, ਬਰਨ ਬਰਨ ਬਰ ਬਾਨੇ[2] ॥ ੨੭ ॥ ਤਿਮੰ ਝੰਡੇ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਮਹਿ ਊਚੇ ਝੂਲਤਿ ਨਾਨਾ ਰੰਗਾ। ਗਜ ਚਿੰਘਾਰਤਿ ਹਯਨਿ ਹਿਰੇਖਾ ਊਠਤਿ ਸ਼ਬਦ ਉਤੰਗਾ ॥ ੨੮ ॥ ਲਕਰੀ ਘਾਸ ਨਿਖੂਟੀ ਜਹਿ ਕਹਿ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੇ ਆਨੈਂ।ਭਰਤੀ ਅੰਨ ਘਨੀ ਚਲਿ ਆਵਤਿ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ ਮਹਾਨੈਂ ॥੨੯॥ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨਿ ਦੇਵੈਂ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਰਖਿ ਤਕਰਾਈ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਇਸ ਬਿਧਿ ਘੇਰ੍ਯੋ ਮਿਲਿ ਮੂਰਖ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩੦ ॥ ਰਹੈਂ ਮੋਰਚੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਨਿਸ ਮਹਿ ਸਿੰਘ ਕਿ ਤੁਰਕ ਪਹਾਰੀ। ਜਾਗ੍ਰਿਤਿ ਰਖੈਂ ਸੁਚੇਤੀ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਠਾਂਢੇ ਬਾਰੋ ਬਾਰੀ ॥੩੧॥ ਦਿਨ ਮਹਿ ਜੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਰੁ ਰਾਜੇ ਸਭਿ ਸੁਬਿਨਿ ਢਿਗ ਜਾਵੈਂ। ਕਰਹਿ ਬਾਰਤਾ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕੀ ਜਤਨ ਸਮੂਹ ਬਨਾਵੈਂ ॥ ੩੨ ॥ ਜ਼ੋਰਦਸਤ ਅਰੁ ਖਾਨ ਵਜੀਦਾ ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀ। ਅਪਰ ਗਿਰੇਸ਼ੁਰ ਬਨਹਿਂ ਸਲਾਮੀ ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ ॥ ੩੩ ॥ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਮਸਲਤਿ ਗਿਨਤੇ ਬਿਨਤੀ ਭਨਹਿਂ ਬਡੇਰੀ। ਕਰਹਿ ਕੁਸ਼ਾਮਦ ਤੁਰਕਨਿ ਕੇਰੀ–ਕੋਪ ਨ ਹੁਇ ਕਿਸ ਬੇਰੀ– ॥ ੩੪ ॥ ਇਤ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ ਦੋਨ ਸਮੇ ਮਹਿ ਭਲੇ ਸਿੰਘ ਚਲਿ ਆਵਹਿ।ਦਰਸ਼ਨ ਪਰਸਹਿ ਹਰਖਹਿ ਉਰ ਮਹਿ ਬੰਦਹਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਹਿ ॥ ੩੫ ॥ ਸਭਾ ਲਗਹਿ ਕਹਿ ਅਨਿਕ ਬਾਰਤਾ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਬੈਨਾ।ਬਹੁਰ ਮੋਰਚੇ ਥਿਰਹਿ ਆਪਨੇ ਕਰੈਂ ਗੁਜ਼ਾਰਨਿ ਰੈਨ ॥੩੬॥ ਅੰਤਰ ਅੰਨ ਲਵਨ ਘ੍ਰਿਤ

---

[1] ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਦਰਯਾ ਤੱਕ ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ। [2] ਵਿਚ ਵਿੱਥ ਰਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ।
[3] ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਕੋਟ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਭੇਸ (=ਵਰਦੀਆਂ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ)।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਦਿਕ ਸੋ ਬਰਤਨ ਮਹਿ ਆਵੈ। ਬੰਦ ਵਹਿਰ ਤੇ ਭਯੋ ਸਰਬ ਕੁਛ ਨਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਬੋ ਪਾਵੈ ॥ ੩੭ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਕਲਗੀਧਰ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਲਗਾਈ। ਚਮਰ ਚਲਾਚਲ ਫੇਰਤਿ ਸਿਰ ਪਰ ਪਿਖਹਿ ਚਮੂੰ ਸਮੁਦਾਈ ॥੩੮॥ ਦੂਰ ਦੂਰ ਲਗਿ ਕਰਹਿ ਬਿਲੋਕਨ ਇਤ ਉਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚਲਾਵੈਂ ॥ ਉਥ ਸ਼ਮਿਯਾਨੇ ਗਨ ਡੇਰੇ ਜਿਤ ਕਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਵੈਂ॥੩੯॥ ਸ਼ਾਲਮਲੀ[੧] ਕੋ ਬ੍ਰਿੱਛ ਹੁਤੋ ਇਕ ਜਿਹ ਸਕੰਧ[੨] ਸਮੁਦਾਯਾ। ਤੁੰਗ ਅਧਿਕ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਸੋ ਸਘਨ ਪੱਤ੍ਰ ਕੀ ਛਾਯਾ ॥ ੪੦ ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਤਰੇ ਥਿਰੇ ਦ੍ਵੈ ਸੂਬੇ ਚੌਪਰ ਖੇਲ ਮਚਾਏ। ਭੀਮਚੰਦ ਨ੍ਰਿਪ ਭੂਪਚੰਦ ਤੇਆਦਿ ਨਿਕਟ ਗਿਰਰਾਏ ॥ ੪੧ ॥ ਬਡੀ ਸਭਾ ਜੁਤਿ ਬੈਠੇ ਤਿਹਠਾਂ ਤੁਰਕ ਮਿਲੇ ਪਰਧਾਨਾ। ਰਿਦੇ ਅਨੰਦਤਿ ਕਰਹਿ ਕੁਸ਼ਾਮਤ ਕਹਿ ਕਹਿ ਬਾਤਨ ਨਾਨਾ ॥ ੪੨ ॥ ਧਨੁਖ ਕਠੋਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਆਗੇ ਹਾਥ ਬਿਖੇ ਗਹਿਲੀਨਾ। ਕੰਚਨ ਲਪਟਯੋ ਸੁੰਦਰ ਖਪਰਾ ਤੀਛਨ ਭੀਛਨ ਕੀਨਾ[੩]॥੪੩॥ ਤਰਕਸ਼ਤੇ ਤਬਿ ਕਰਯੋ ਨਿਕਾਸਨ ਸੰਧਿ ਪਨਚ ਮਹਿ ਸੈਈ। ਕਰਿ ਕੈ ਤਾਨ[੪] ਕਾਨ ਲਗਿ ਤਾਨਾ ਸ਼ਬਦਬਡੋ ਤਬਿ ਹੋਈ॥੪੪॥ ਕਰਿ ਉਦੇਸ਼[੫], ਸੂਬਾ ਜਹਿ ਬੈਠਯੋ ਤਿਤ ਕੌ ਸਤਿਗੁਰ ਤੰਯਾਗਾ। ਹੁਤੋ ਪ੍ਰਯੰਕ ਥਿਰਯੋ ਜਿਸ ਊਪਰ ਪਾਵੇ ਮਹਿ ਸਰ ਲਾਗਾ॥੪੫॥ ਖਪਰਾ ਲਗਤਿ ਫਟਯੋ ਸੋ ਤਤਖਿਨ ਔਚਕ ਉਦਕੇ[੬] ਸਾਰੇ। ਤੀਛਨ ਭੀਛਨ ਕੀਨ ਨਿਰੀਛਨ[੭]-ਖਪਰਾ ਇਹ ਗੁਰ ਮਾਰੇ-॥ ੪੬ ॥ ਜ਼ਰਦਾਜ਼ ਨਿਜ ਦਸਤ[੮]* ਨਿਕਾਸਯੋ ਕਹਿ ਬਜੀਦ ਖਾਂ ਸੰਗਾ। 'ਇਤੀ ਦੂਰ ਸਰ ਪਹੁਚਯੋ ਜਿਨ ਕੋ ਕਹਾਂ ਓਜ ਨਰ ਅੰਗਾ[੯] ॥੪੭॥ ਕੋਸ ਅਢਾਈ ਅਹੈ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਜਹਿ ਤੇ ਬੈਠਿ ਪ੍ਰਹਾਰਾ। ਨਰ ਤਨ ਕੋ ਕੁਛ ਇਹ ਬਲ ਨਾਂਹਿਨ ਅਜ਼ਮਤਿ ਕੋ ਬਲਭਾਰਾ'॥੪੮॥ ਰਤਨ ਜਰੇ ਬਰ ਬਾਗਰ ਊਪਰ[੧੦], ਹੇਰਤਿ ਸਰਬ ਸਰਾਹਾ। 'ਕੰਚਨ ਲਿਪਤਿ ਮੋਟ ਬਡ ਕਾਨੈ ਲੋਹ ਪੁਲਾਦੀ ਆਹਾ ॥ ੪੯ ॥ ਮੁਖੀ ਅਹੈ ਕਰ ਤਲ ਸਮ ਆਯਤ[੧੧], ਨਰ ਤਨ ਕੌਨ ਚਲਾਵੈ। ਅਜ਼ਮਤਿ ਜੁਤਿ ਗੁਰ ਕਰੈ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ ਇਤੀ ਦੂਰਪਹੁੰਚਾਵੈ†॥੫੦॥ ਕਹਹੁ

[੧]ਸਿੰਬਲ। [੨]ਟਾਹਣੇ। [੩]ਬਹੁਤ ਤਿੱਖਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। [੪]ਬਲ। [੫]ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਰਕੇ [ਸੰਸ:, ਉਦੇਸ਼ਯ=ਨਿਸ਼ਾਨਾ। ਲੱਖਯ]। [੬]ਤ੍ਰਬ੍ਰਕੇ। (ਅ) ਉੱਠ ਖੜੇ ਹੋਏ। [੭]ਦੇਖਣਾ ਕੀਤਾ। [੮]ਹੱਥ। [੯]ਨਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਭਲਾ ਕਿੱਥੇ ਇਤਨਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। [੧੦]ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਾਗੜ (=ਤੀਰ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਸਿਰਾ) ਰਤਨਾਂ ਨਾਲ ਜੜਿਤ ਹੈ। [੧੧]ਹੱਥ ਦੀ ਤਲੀਵਤ ਚੌੜੀ।

*ਪਾ:-ਹਾਥ। †ਪਾ:-ਪਠਾਵੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਗੀ ਇਹ ਬਰ'ਹਿ ਕੌਨ ਤਬਿ ਜਥਾ ਤੋਪ ਕੋ ਗੋਰਾ। ਭੁੜਭੁੜਾਇ[1] ਹਮ ਪਰੇ ਸਭੈ ਅਬਿ-ਰਖਿ ਖੁਦਾਇ ਤਨ ਮੋਰਾ'--॥੫੧॥ ਤਜ੍ਯੋ ਖੇਲ ਚੌਪਰ ਕੋ ਤਬਿ ਹੀ ਕਹਿ ਕਹਿ ਸਭਿ ਬਿਸਮਾਏ। ਦੂਰਬੀਨ ਤਬਿ ਲਾਵਨ ਕੀਨੀ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਹਾਏ॥ ੫੨ ॥ ਸਭਾ ਸਹਿਤ ਅਵਲੋਕਤਿ ਸਗਰੇ ਚਮਰ ਚਲਾਚਲ ਚਾਰੂ। ਪਾਨ ਕਮਾਨ ਧਰੇ ਜੁਤਿ ਬਾਨਹਿ ਦੀਪਤਿ ਸ਼ੋਭ ਉਦਾਰੂ॥ ੫੩ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਤੀਰ ਪ੍ਰਹਾਰਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚਤੁਰਦਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥੧੪॥

੧੫. [ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤੀਰ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਥਾ ਬਾਰਤਾ ਪਰਸਪਰ ਗਿਰਪਤਿ ਸੁਧਨ ਕੀਨਿ। ਤਥਾ ਪ੍ਰਭੂ ਜਾਨਤਿ ਭਏ ਜੋ ਨਿਸ਼ਚੈ ਚਿਤ ਚੀਨ[2] ॥ ੧ ॥ ਲਲਿਤਪਦ ਛੰਦ ॥ ਕਾਗਦ ਕੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਲੇਕਰਿ ਹਰਫ ਫਾਰਸੀ ਕੇਰੇ। ਲਿਖਤਿ ਭਏ ਤਿਸ ਊਪਰ ਆਛੇ ਰਿਪੁਨਿ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਘਨੇਰੇ ॥੨॥ "[3]ਦਾਨਸ਼ਵੰਦਨ ਦਾਨਸ਼ ਕੀਨਸਿ ਬਿੱਦਯਾ ਕੋ ਅੱਭ੍ਯਾਸਾ। ਕਰਹਿ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਹੁਇ ਤਿਹ ਪ੍ਰਾਪਤਿ" ਸੁਭਟ ਧਰਹਿ ਭਰਵਾਸਾ ॥ ੩ ॥ ਕਰਾਮਾਤ ਕੋ ਕਹਿਰ ਕਹੈ ਬਡ ਕਰਤਿ ਨ ਰਨ ਕੇ ਮਾਹੀ। ਇਹ ਤੌ ਕਰਮ ਕਰੀਮ ਕਰ੍ਯੋ ਕੁਲ* ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਅਲਾਹੀ[4] ॥ ੪ ॥ ਭੂਤ ਭਵਿਖ੍ਯਤ ਵਰਤਮਾਨ ਮਹਿ ਵਿਦ੍ਯਾ ਜਿਨਹੁ ਕਮਾਈ। ਦੁਰਗਮ ਕੋ ਭੀ ਸੁਗਮ ਕਰਤਿ ਹੈਂ, ਦੁਲਭ ਸੁਲਭ ਹੁਇ ਜਾਈ' ॥ ੫ ॥ ਲਿਖ੍ਯੋ ਪੱਤ੍ਰ ਸੋ ਕਰ੍ਯੋ ਇਕੱਤ੍ਰ ਧਾਗੇ ਸੋਂ ਸਰ ਬੀਧਾ। ਬਹੁਰੋ ਧਨੁਖ ਕਠੋਰ ਲਿਯੋ ਕਰ ਬਾਨ ਧਨਚ ਮਹਿ ਸੰਧਾ ॥੬॥ ਤਾਨਿ ਕਾਨ ਲਗਿ ਬਲ ਤੇ ਛੋਡ੍ਯੋ ਚਲ੍ਯੋ ਸ਼ੂੰਕ ਅਸਮਾਨਾ। ਦਾਰੁਨ ਸ਼ਬਦ ਚਾਂਪ ਤੇ ਹੋਵਾ ਬੈਠੇ ਪਿਖਹਿ ਸੁਜਾਨਾ॥੭॥ ਗਿਰਪਤਿ ਤੁਰਕ ਜਹਾਂ ਬਿਸਮਾਏ ਕਰੈਂ[5] ਪਰਸਪਰ ਬਾਤੀ। ਸ਼ਾਲਮਲੀ ਕੋ ਬਡੋ ਕਾਂਡ ਜੋ ਜਿਸ ਤਰੁ ਤਰ ਨਰ ਪਾਤੀ[6] ॥ ੮ ॥ ਬਡੋ ਸ਼ਬਦ ਜੁਤਿ ਲਗ੍ਯੋ ਜਾਇ ਕਰ ਸਭਿਨਿ ਕਰੇ ਦ੍ਰਿਗ ਊਚੇ। ਕਹਾਂ ਬਿਲੋਕੈਂ[7] ਲਗ੍ਯੋ ਆਨਿ ਕਰਿ ਦੂਸਰ ਬਾਨ ਪਹੂਚੇ ॥ ੯ ॥ ਨੀਕੇ ਪਿਖ੍ਯੋ ਸੁ

[1]ਅੱਭੜਵਾਏ ਘਬਰਾ ਉੱਠਣਾ। (ਅ) ਭੜ ਭੜ ਕਰਦਾ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਭਨਾਂ ਤੇ ਆ ਪੈਂਦਾ ਹੈ:
[2]ਜੋ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰ ਚਿਤ ਵਿਚ ਦੇਖੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ। [3](ਤੁਸਾਂ) ਦਾਨਿਆਂ ਨੇ ਦਾਨਾਈ ਲਾਈ ਹੈ (ਕਿ ਇਹ ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ) ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਜੋ ਨਿਤ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। [4]ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁੱਲ ਦੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਇਲਾਹੀ ਨੇ ਕਰਮ (=ਬਖਸ਼ਿਸ਼) ਕੀਤਾ ਹੈ (ਅਸਾਂ ਪਰ)। [ਫਾ:, ਕਰਮ=ਬਖਸ਼ਿਸ਼। ਕਰੀਮ=ਬਖਸ਼ਿੰਦ। ਕੁਲ=ਸਾਰੇ (ਜਗਤ) ਦੇ]। [5]ਕਰਦੇ ਸਨ। [6]ਜਿਸ ਬ੍ਰਿੱਛ ਹੇਠ ਨਰਾਂ ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਬੈਠੀ ਸੀ। [7]ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ।

*ਪਾ:-ਕੁਲ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਗਦ ਲਟਕਤਿ ਬੰਧਯੋ ਤਾਗੇ ਸੰਗਾ। ਅਚਰਜ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਦਾਸ ਚਢਾਯਹੁ 'ਆਨਹੁ ਕਾਢਿ ਖਤੰਗਾ'॥੧੦॥ਤੂਸਤਹਿਂ ਹੁਇ ਕਰਿ ਤੂਰਨ ਚਢਿ ਕਰਿ ਕਾਢਯੋ ਠਾਨਿ ਉਪਾਏ। ਲੇ ਕਰਿ ਜ਼ੋਰਦਸਤ ਅਵਲੋਕਯੋ ਖੋਲਯੋ ਦਸਤ ਲਗਾਏ ॥੧੧॥ ਪਿਖੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਹਰਫ ਪਾਰਸੀ ਬਨੀ ਬੈਤ ਬਿਚ ਬਾਚੀ[2]। ਲੁਖਯੋ ਮਾਇਨਾ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਯਹੁ 'ਇਹ ਬਿੱਦਯਾ ਬਿਧਿ ਸਾਚੀ ॥ ੧੨ ॥ ਅਜ਼ਮਤ ਕੀ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਨਾਹਿਨ ਇਹ ਅੱਭਯਾਸ ਪ੍ਰਤਾਪਾ। ਜਿਨਹੂੰ ਕੀਨ ਤਿਨ ਕੋ ਬਹੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਧਰੈਂ ਭਰੋਸਾ ਆਪਾ ॥ ੧੩ ॥ ਕਰਾਮਾਤ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਨੀ ਬਿੱਦਯਾ ਕੀ ਬਡਿਆਈ॥ਜਿਨ ਬੁਧਿ ਬਲ ਤੇ ਬਹੁ ਅਭਯਾਸੀ ਸੋ ਦੁਰਲਭ ਭੀ ਪਾਈ' ॥ ੧੪ ॥ ਕਹਿ ਵਜੀਦ ਖਾਂ 'ਅਹੈ ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਜਿਨ ਅੱਭਯਾਸ ਕਮਾਵਾ। ਅਸ ਕੋ ਵਸਤੁ ਜੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ਨ ਲੇਤਿ ਜੁ ਕਰਤਿ ਉਪਾਵਾ ॥੧੫॥ ਅਚਰਜ ਅਪਰ ਬਿਚਾਰਹੁ ਚਿਤ ਮਹਿਂ ਹਮ ਤੁਮ ਬਾਤੈਂ ਕੀਨੀ। ਕੋਸ ਅਢਾਈ ਪਰ ਸੋ ਬੈਠੇ ਤਿਹ ਠਾਂ ਸਗਰੀ ਚੀਨੀ[3]॥੧੬॥ ਗੁਰੂ ਗੰਭੀਰ ਧੀਰ ਧਰਿ ਭਾਰੀ ਸਭਿ ਘਟਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ। ਕੌਨ ਕਰੈ ਸਮ-ਸਰਤਾ ਤਿਨ ਕੀ ਕਰਾਮਾਤ ਕੋ ਸ੍ਵਾਮੀ' ॥ ੧੭ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਹੁ ਬਿਸਮਾਏ ਮਿਲੇ ਆਨਿ ਸਮੁਦਾਈ। ਪਢਹਿਂ ਪੱਤ੍ਰ ਕੋ ਬਾਨ ਬਿਲੋ-ਕਹਿਂ ਕਰਹਿਂ ਤਰੀਫ ਬਡਾਈ॥੧੮॥ਸੱਯਦ, ਸ਼ੇਖ, ਪਠਾਨ, ਮੁਗ਼ਲ ਗਨ ਆਨਿ ਆਨਿ ਪਰਵਾਰੇ। ਸਭਿ ਗਿਰਪਤ ਜੁਤਿ ਸਚਿਵਨਿ ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਕੋ ਸੁਜਸ ਉਚਾਰੈਂ ॥੧੯॥'ਇਤੀ ਸ਼ਕਤਿ ਕੋ ਧਾਰਨਹਾਰੋ ਨਰ ਲੀਲਾ ਅਨੁ-ਸਾਰੀ। ਹਮ ਸੋਂ ਲਰਤਿ ਬਿਤਯੋ ਚਿਰ ਕਾਲਾ ਨਹਿਂ ਕੁਛ ਬਿਘਨ ਬਿਚਾਰੀ' ॥੨੦॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਉਰ ਮਹਿਂ ਡਰ ਸਭਿ ਧਰਿ ਧਰਿ ਗਮਨੇ ਉਠਿ ਉਠਿ ਡੇਰੇ।—ਅਸ ਨਹਿ ਹੋਹਿ ਗੁਰੂ ਰਿਸਕਰਿ ਉਰ ਸਰ ਤੇ ਹਮਹਤਿ ਗੇਰੇ॥੨੧॥ ਕੋਸ ਅਢਾਈ ਹਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਯਾ ਛੋਰਹਿ ਕਿਸ ਤਾਂਈ[4]। ਤਊ ਹਮਹਿ ਸਮ ਲਰਤਿ ਕਰਤਿ ਰਣ ਇਹ ਤੌ ਬਹੁ ਬਡਿਆਈ—॥੨੨॥ ਸਗਰੇ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਤਿ ਮਹਿਮਾ ਵਹਿਰ ਕਹੈਂ ਬਹੁ ਨਾਹੀ[5]।ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਅਧਿਕਪ੍ਰਤਾਪੀ ਜਾਨਹਿਂ—ਭਯੋ ਨ ਕੋ ਭਵ ਮਾਂਹੀ—॥ ੨੩ ॥ ਉਤ ਸਤਿਗੁਰ ਅਵਲੋਕਤਿ

---

[1]ਖਸ ਭਰਕੇ। [2]ਬੈਂਤਾਂ ਵਿਚ ਬਣੀ (ਹੋਈ ਇਬਾਰਤ) ਫਾਰਸੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਦੇਖੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹੀ। [3](ਸਾਰੀ)ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਓਦੋਂ ਜਾਣ ਲਈ। [4]ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾ ਹੈ। [5]ਬਾਹਰੋਂ (ਪ੍ਰਤੱਖ) ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ।

ਚਹੁੰ ਦਿਸ਼ ਤੰਬੂ ਗਨ ਸ਼ਮਿਯਾਨੇ। ਗਜ ਬਾਜੀ ਕੇ ਪੁੰਜ ਖਰੇ ਬਹੁ ਸਿੰਘਨਿ ਸੰਗ ਬਖਾਨੇ ॥੨੪॥ 'ਆਦਿ ਨ ਅੰਤ ਸੈਨ ਕੇ ਲਖਿਯਤਿ ਪਰੀ ਚਹੂੰਦਿਸ਼ ਮਾਂਹੀ। ਮਤਿ ਕਾਚੀ ਇਤ ਪਰੇ ਪਰਬਤੀ ਚੇਰੇ ਤੁਰਕਨਿ ਚਾਹੀ' ॥ ੨੫ ॥ ਦਯਾਸਿੰਘ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰੀ 'ਆਜ ਤੁਰਕ ਪਤਿ ਰਾਜਾ। ਸਿੰਧੁ ਮੇਖਲਾ ਅਵਨੀ ਲੀਨਸਿ ਫਿਰੈ ਸੀਸ ਪਰ ਤਾਜਾ ॥ ੨੬ ॥ ਕਹੂੰ ਮਵਾਸ ਨ ਜਗ ਮਹਿ ਛੋਰਯੋ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ ਅਸ਼ੇਸ਼ੂ। ਹਾਲਾ ਭਰੈਂ ਤੁਰਕਪਤਿ ਆਗੈ ਅਵ-ਰੰਗ ਭਯੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੂ ॥੨੭॥ ਅਰਹਿ ਕੌਨ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ ! ਇਨ ਸਨਮੁਖ ਉਦੈ ਅਸਤ ਤੁਰਕਾਨਾ। ਆਪ ਲਰਹੁ ਸਭਿ ਸਫਾ ਉਠਾਵਹੁ ਜਗ ਮਹਿ ਰਹਿ ਹਿੰਦੁਵਾਨਾ॥ ੨੮ ॥ ਰਾਜੇ ਕੁਛ ਰਜਪੂਤ ਰਹੇ ਜਗ, ਤਿਨ ਕੀ ਬਹੁ ਮਤਿ ਮਾਰੀ। ਦੈ ਕੰਨਯਾ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਜੀਵਤਿ ਧਿਕ ਤਿਨ ਕੀ ਸਰਦਾਰੀ ॥੨੯ ॥ ਉਦੈ ਅਸਤ ਕੀ ਲੀਨ ਜਮੀਯਤ[1] ਰੱਯਤ ਸਭਿ ਨਰ ਹੋਏ। ਤੁਮ ਪ੍ਰਭੁ ਲਰਹੁ ਕਿ ਮਾਰਹੁ ਤੁਰਕਨਿ ਅਪਰ ਨ ਜਗ ਮਹਿ ਕੋਏ' ॥ ੩੦ ॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਧ੍ਯਾ ਸਮੈਂ ਪਛਾਨਾ।ਉਠਿ ਕਰਿ ਚਲੇ ਬੰਦਨਾ ਠਾਨਹਿ ਸਿੰਘ ਜੋਰਿ ਜੁਗ ਪਾਨਾ ॥ ੩੧ ॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਮੁਰਚਨਿ ਮਹਿ ਸਵਧਾਨੀ ਦੁਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਮਹਿ ਤਕਰਾਈ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਗਾਢੇ ਹੋਵਤਿ ਸੁਪਤੇ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ ॥੩੨॥ ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਤੋਪ ਤੁਪਕ ਬਹੁ ਛੂਟਹਿ ਮੁਰਚਨਿ ਰਹੇ ਲਰਾਈ। ਇਕ ਦਿਸ਼ ਨਦੀ ਦੁਤਿਯ ਦਿਸ਼ ਗਿਰ ਗਨ ਸ਼ਬਦ ਹੋਤਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩੩ ॥ ਜਿਤ ਦਿਸ਼ਿ ਪਰਹਿ ਸੰਗ ਨਰ ਦੀਰਘੁ ਤਿਤ ਦਿਸ਼ਿ ਸਿੰਘ ਸਿਧਾਵੈਂ। ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰਨ ਲਾਗ ਪਹੁੰਚ ਕਰਿ ਰਿਪੁ ਕੀ ਚਮੂੰ ਭਜਾਵੈਂ॥੩੪॥ਕਈ ਬਾਰ ਗਨ ਮਰਹਿ ਪਹਾਰੀ ਕਈ ਬਾਰ ਤੁਰਕਾਨਾ। ਜਿਤ ਦਿਸ਼ਿ ਪਰਹਿ ਜ਼ੋਰ ਬਲ ਦਲ ਕੋ ਘਾਲਹਿਂ ਬਡ ਘਮ-ਸਾਨਾ ॥ ੩੫ ॥ ਯਾਂਤੇ ਡਰਤਿ, ਨ ਕਰਤਿ ਲਰਾਈ ਦਬਕਹਿਂ ਮੁਰਚਨਿ ਮਾਂਹੀ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਬਲ ਮਹਿ ਥਿਰ ਹੁਇ ਬੈਠਤਿ ਓਟ ਕਰਹਿਂ ਬਡ ਤਾਂਹੀ॥੩੬॥ਭੀਮਚੰਦ ਸੁਬਨਿ ਸੰਗ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਨਿਤਸੀਖ੍ਯਾ ਅਸਦੇਤਾ। 'ਗੁਰ ਢਿਗ ਤਸਕਰ ਗਨ ਬਟਪਾਰੇ ਤਿਨ ਤੇ ਰਹਹੁ ਸੁਚੇਤਾ ॥੩੭॥ ਮੱਦ੍ਰ ਦੇਸ਼ ਆਦਿਕ ਜੇ ਰਾਠਹਿ[2] ਬੀਨ ਬੀਨ ਕਰਿ ਰਾਖੇ। ਨਿਸ ਮਹਿਂ ਅਧਿਕ

---

[1]ਬਹੁਤੇ ਆਦਮੀ ਭਾਵ ਫੌਜ। [2]ਜੰਗ ਹਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ।

ਬਲੀ ਸੋ ਹੈਂ ਰਾਤਿ ਮਹਾਂ ਤਿਮਰ ਅਭਿਲਾਖੇ'॥੩੮॥ ਆਸ ਨਹਿ ਹੋਇ ਨਿਕਸ ਕਰਿ ਨਿਸ ਮਹਿ ਪਰਹਿ ਮੋਰਚੇ ਮਾਂਹੀ।ਕਤਲ ਕਰਹਿੰਗੇ, ਔਚਕ ਧਾਵਹਿ, ਕਛੁ ਬਸ ਚਾਲਹਿ ਨਾਂਹੀ॥੩੯॥ ਬਹੁਤੇ ਅਹੈਂ ਲੋਹਗੜ ਮਹਿ ਸੋ ਰਾਖਹੁ ਬਹੁ ਤਕਰਾਈ।ਫੇਰਾ ਆਪ ਕਰਹੁ ਤਿਸ ਦਿਸ਼ ਮਹਿ ਤ੍ਰਸਿ ਸਿਪਾਹ ਸਮੁਦਾਈ'॥੪੦॥ਇੱਤਿਆਦਿਕ ਸੁਨ ਜ਼ੋਰਦਸਤ ਜੌ ਕਈਬਾਰ ਕਰਿਫੇਰੋ।ਸੱ-ਧਦ ਸ਼ੇਖ ਘਨੇ ਤਹਿ ਤਯਾਰੀ ਕਰਿ ਸਵਧਾਨ ਬਡੇਰੇ॥੪੧॥ਜਮਾਦਾਰ ਭਾਰੀ ਤ੍ਰਹਿੰਛੋਰਾ ਨਾਮ ਸ਼ਰਫਲੀ ਜਾਂਹੀ।'ਸੁਪਤਹੁ ਨਹਿ ਨਿਸਮਹਿ ਬਨਗ਼ਾਫਲ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਰਾਖਿਕਰ ਮਾਂਹੀ॥੪੨॥ਸਵਧਾਨ ਦੇਖਤਿ ਉਤਰਹੀਏ ਦ੍ਰਿਗ ਉਘਾਰ ਕਰਿ ਨੀਕੋ।ਨਹਿਆਲਸ ਕਿਸ ਰੀਤਿ ਕਰਹੁ ਤੁਮ ਗਢ ਹੁਇ ਗਯੌਨ ਜੀ-ਕੋ"॥੪੩॥ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਰਫਲੀ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ 'ਕਹਾ ਨਬਾਬ ਇਮ ਭਾਖਨੋ। ਹਜ਼ਰਤ ਕੋ ਇਕਬਾਲ' ਬਡੇਰਾ ਥਿਰੇ ਕਰਨ ਅਭਿਲਾਖਨੋ॥੪੪॥ ਕਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਨ ਨ ਪਯਾਰੇ ਹੋਵਹਿ ਸੌਹਮਰੇ ਪਰ ਆਵੋ।ਕੇਤਿਕ ਗਢ ਮਹਿ ਨਰਭਟ* ਠਹਿਰੇ ਨਿਕਸ ਜੁ ਮਾਰ ਮਰਾਵੈਂ॥੪੫॥ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿਪਾਹ-ਬਿਲੋਕਹੁ ਰਿਪੁ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਕਰੈਤੀ।ਨੀਠ ਨੀਠ ਸਿਖ ਥਿਰੇ ਦੁਰਗ ਮਹਿ ਵਹਿਰ ਮਿਤ੍ਰੁ ਦਿਖਰੈਤੀ॥੪੬॥ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਤੋ ਹੇਲਾ ਘਾਲਹਿ ਤੋਰਹਿ ਗਢ ਦਰਵਾਜਾ। ਕਹਿ ਕਰਿ ਕਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸ ਦਿਖਰਾਵੋ ਹਮ ਹੈਂ ਸੁਭਟ ਸਮਾਜਾ'॥੪੭॥ ਇਮ ਤਕਰਾਈ ਕਰਤਿ ਮੋਰਚਨਿ ਸੂਬੇ ਫਿਰ ਦਿਸ਼ਿ ਚਾਰੋਂ।'ਨਿਕਟ-ਨ ਢੁਕਹੁ ਥਿਰੇ ਰਹਹੁ ਬਲ ਘੇਰਾ ਪੁਰਿ ਕੋ ਡਾਰੋ॥੪੮॥ ਲਰਿਬੇ ਮਹਿ ਸਮਤਾ ਨਾਂਹਿ ਬਨਿ ਹੈ ਮਰਹਿ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਜੋਧਾ। ਮਾਰ ਕੂਟ ਪੁਨ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਹਿ ਅੰਤਰ ਚਲਹਿ ਨ ਬਸ ਕਿਧ ਕ੍ਰੋਧਾ॥੪੯॥ਅੰਨ ਆਦਿ ਵਸਤੁ ਥੁਰ ਜੀ ਹੈ ਤਊ ਗੁਰ ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਸਹਿ। ਜੇ ਕਰਿ ਲਰਤਿ ਰਹੈਂ ਸਿੰਘਨਿ ਸਨ ਲਾਖਹੁ ਸੁਭਟ ਬਿਨਾ-ਸਹਿ॥੫੦॥ਤਊ ਨ ਸਰ ਹੋਵਹਿ" ਰਣ ਮੰਡਹਿ ਅਪਰ ਉਪਾਵ ਨ ਕੋਈ'। ਸਗਰੇ ਗਿਰਪਤਿ ਤੁਰਕ ਪ੍ਰਧਾਨਾ ਇਹ ਮਸਲਤ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਈ॥੫੧॥ ਲਰਿਬੇ ਤੇ ਸਭਿ ਅੰਗ ਬਚਾਵਹਿ ਮਾਨਿ ਮਰਨ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸਾ।ਘੇਰਾ ਪਾਇ ਥਿਰੇ ਚਹੁੰ ਦਿਸ਼ਿ ਮਹਿ ਚਿਰਕਾਲ ਜੀ ਆਸਾ॥੫੨॥ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਇਸ ਭਾਂਤੀ ਪਰਯੋ ਚੁਗਿਰਦੇ ਘੇਰਾ।ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਉਤਸਾਹ ਵਧੈ ਨਿਤ ਰਿਪੁ ਸਨ

[1]ਰਾਤ ਵੇਲੇ (ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ) ਬੜੇ ਬਲੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਬੜਾ ਹਨੇਰਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।
[2]ਸ਼ਰਫ਼ਅਲੀ। [3]ਮੋਰਚਾ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। [4]ਪ੍ਰਤਾਪ। [5](ਕਿਲ੍ਹਾ) ਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਊ(ਅ) ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਹੋਊ। [6]ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਆਸਾ ਧਾਰਕੇ ਕਿ ਜਿਤਾਂਗੀ ਹੋਵੇਗੀ। *ਪਾ:—ਸੁਭਟ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਰਿਬੇ ਕੇਰਾ ॥੫੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਜੰਗ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੰਚਦਸ਼ਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੧੫ ॥

੧੬. [ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਰਾਤੀਂ ਹੱਲਾ]।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਹਤੋ ਦੂਰ ਕੁਛ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਤੇ ਸੋਇ। ਢੁਕੇ ਮੋਰਚੇ ਨਿਕਟ ਤਿਹਿ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਗ਼ਾਫ਼ਲ ਹੋਇ॥੧॥ਲਲਿਤਪਦ ਛੰਦ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਨਿਸਾ ਭਈ ਅੰਧਿਆਰੀ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬਚ ਭਾਖਾ। 'ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ! ਸਵਧਾਨ ਬਨਿ ਸੁਨਿ ਮੇਰੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ॥ ੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਤੇ ਕੁਛ ਅੰਤਰ, ਨੇਰ ਨਹੀਂ[1] ਲਖਿ ਸੋਊ। ਯਾਂ ਤੇ ਨਿਕਟ ਮੋਰਚੇ ਲਗਾਵਤਿ[2] ਮਨ ਵਧਾਇ ਸਭਿ ਕੋਊ॥ ੩ ॥ ਅਗਮ ਪੁਰੇ ਅਰੁ ਹੋਲ ਗੜ੍ਹੀ ਮਹਿ-ਅਪਰ ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਸਾਰੇ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਹੈਂ ਸਭਿ ਬਲ ਮੁਰਚੇ ਢੁਕੇ ਨਿਕਟ ਹਮਾਰੇ[3] ॥੪ ॥ ਅਬਿ ਨਿਸ ਮਹਾਂ ਅੰਧੇਰ ਗੁਬਾਰੀ ਦੁਰਜਨ ਗ਼ਾਫ਼ਲ ਭਾਰੇ। ਧਰੇ ਭਰੋਸਾ ਸੁਪਤ ਪਰੇ ਬਹੁ ਕੋ ਇਕ ਜਾਗਨ ਹਾਰੇ ॥ ੫ ॥ ਊਪਰ ਪਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨਿ ਐਂਚਹੁ ਕਰਹੁ ਲਥੇਰ ਪਥੇਰਾ। ਏਕ ਵਾਰ ਕਰਿ ਕਰਹੁ ਕਿਨਾਰਾ ਪਰਿਹੈ ਰੌਰ ਘਨੇਰਾ ॥ ੬ ॥ ਨਹੀਂ ਪਛਾਨ ਪਰਸਪਰ ਹੋਵੈ ਕਟਹਿਂ ਪਰਸਪਰ ਸਾਰੇ। ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ ਕਰਹਿਂ ਫਰਕ[4] ਫਿਰ ਨਿਕਟ ਨ ਆਇ ਹਮਾਰੇ' ॥ ੭ ॥ ਸੁਨਿ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਸਮੁਝਾਯਹੁ 'ਹੁਕਮ ਨ ਪ੍ਰਭੂ ਬਖਾਨਾ। ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਤਿ–ਨ ਨਿਕਸਹੁ ਬਾਹਰ ਦੁਰਗ ਰਹਹੁ ਸਵਧਾਨਾ–॥੮॥ ਅਬਿ ਬੁਝਨ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨਹਿ ਬਨਿ ਹੈ ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧੁ ਸੁਖ ਮਾਂਹੀ।ਨਹੀਂ ਜਗਾਵਨ ਕੈਸੇ ਹੋਵਹਿ ਕੁਤੋ ਕਹਹਿਂ ਤੁਵ ਪਾਹੀ[5]" ॥੯॥ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਪੁਨ ਕਹਤੋ 'ਲਖਹੁ ਇਮ ਰਾਜਨੀਤ ਕੀ ਬਾਤੀ। ਸਮਾ ਪਾਇ ਰਿਪੁ ਤੇ ਨ ਚੁਕੈ ਕਿਮ ਨਿਸ਼ਚੈ ਕਰਹਿ ਸੁ ਘਾਤੀ॥੧੦॥ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਮਾਰਨ ਮਤਿ ਗੁਰ ਕੋ ਇਹ ਬਿਧਿ ਤਿਨ ਅਨੁਸਾਰੇ। ਪ੍ਰਭੁ ਬੁਝਨਿ ਕੀ ਅਬਿ ਨਹਿਂ ਆਛੋ, ਸੁਨਿ ਹੈਂ ਸਕਲ ਸਕਾਰੇ[6]॥੧੧॥ਅਬਿ ਮੈਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਰਿਪੁ ਜੋਹੇ ਪਰੇ ਸੁਪਤ ਇਕ ਸਾਰਾ। ਬਹੁਰ ਘਾਤ ਇਹ ਹਾਥ ਨ ਆਵੈ ਕਰਹੁ ਸੰਘਾਰ ਸਥਾਰਾ ॥੧੨ ॥ ਛਕਿ ਅਫੀਮ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਗਮਨਨੋਂ ਆਵਤਿ ਜਾਤਿ ਨਿਹਾਰੇ। ਗ਼ਾਫ਼ਲ ਪਰੇ ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਨ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਆਛੋ ਬਿਧਿ ਲਿਹੁ ਮਾਰੇ' ॥੧੩॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਭਿ ਸਿੰਘ

[1]ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਸਾਡਾ ਮੋਰਚਾ 'ਲੋਹ ਗੜ੍ਹ')। [2](ਵੈਰੀ) ਮੋਰਚੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਨ। [3](ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ) ਸਭਨੀ ਥਾਈਂ (ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ) ਮੋਰਚੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਹਨ (ਪਰ) ਸਾਡੇ (ਇਹ) ਨੇੜੇ ਆ ਢੁੱਕੇ ਹਨ। [4]ਭਾਵ ਪਰੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ (ਸਾਥੋਂ)। [5]ਭਾਵ ਤੈਨੂੰ ਕੀ (ਆਪਣੀ ਸਲਾਹ) ਦੱਸੀਏ। [6]ਸਵੇਰੇ ਸਾਰੀ (ਗਲ) ਸੁਣ ਹੀ ਲੈਣਗੇ।

ਜਗਾਇ ਸੁੱਖਾ ਪੀਵਨ ਕੀਨੋ । ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਠਾਨਿ ਕਰਿ ਸਗਰੇ ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਧਰਿ ਲੀਨੋ ॥ ੧੪ ॥ ਜਾਮ ਨਿਸਾ ਤੇ ਤਯਾਰੀ ਠਾਨਤਿ ਅਪਰ ਦੁ ਘਰੀ ਬਿਤਾਈ।ਖਟ ਘਟਿਕਾ ਜਬਿ ਰਹੀ ਰਾਤਿ ਲਖਿ ਸਿੰਘ ਤਯਾਰ ਸਮੁਦਾਈ॥੧੫॥ਸਭਿ ਕੋ ਸਮੁਝਾਵਨ ਕਰਿ ਨੀਕੇ'ਇਕ ਇਕ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰੇ। ਬਹੁਰ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਰਹੀਏ ਹੂਜੈ ਤੁਰਤ ਕਿਨਾਰੇ' ॥੧੬॥ ਪੌਰ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਕੈ ਤਬਿ ਖੋਲਯੋ ਨਿਕਸੇ ਸਿੰਘ ਜੁਝਾਰੇ । ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਦੈ ਕਰ ਮਹਿੰ ਲੀਨੇ ਅਛਿਨ ਅਛਿਨ[1] ਪਗ ਧਾਰੇ ॥੧੭ ॥ ਮੌਨ ਧਰੇ ਕੁਛ ਕਰੇ ਸ਼ਬਦ ਨਹਿ ਔਚਕ ਪਰੇ ਸੁ ਜਾਈ।ਮੁੰਡੀਆ ਨਗਨ ਤੁਰਕ ਕਟ ਡਾਰੇ[2] ਸਭਿਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਚਲਾਈ ॥੧੮॥ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਰੌਰ ਮਚਾਯਹੁ ਕੂਦਤਿ ਸਿੰਘ ਜੁਝਾਰੇ । ਨੀਂਦ ਮਾਂਹਿ ਤੇ ਪਲਕ ਨ ਖੁਲਤੀ ਮਾਰਿ ਖੜਗ ਕਟਿ ਡਾਰੇ ॥ ੧੯ ॥ ਆਧੀ ਘੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਬਹੀ ਬਹੁ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਗਨ ਹੋਏ । ਬਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਨ ਕਿਸਕੀ ਹੋਈ ਕਟਿ ਕਟਿ ਧਰਿ ਪਰ ਸੋਏ ॥੨੦॥ ਕਿਸਕੋ ਮੁੰਡ ਤੁੰਡ ਕਿਹ ਕਾਟਯੋ ਕਿਸਕੀ ਗ੍ਰੀਵਾ ਨਯਾਰੀ । ਕਿਹ ਸਿਕੰਧ, ਭੁਜ, ਹਾਥ ਕਟਯੋ ਕਿਹ, ਕਟ[3] ਕਿਸ ਪੇਟ ਪਿਛਾਰੀ ॥ ੨੧ ॥ ਜੰਘ ਕਟੀ, ਜਾਨੁ ਕਿਸ ਕਾਟਯੋ, ਕਿਸ ਕੇ ਚਰਨ ਬਿਦਾਰੇ । ਲੋਚਨ, ਕਰਨ ਕਟੇ ਬਿਲਲਾਵਤਿ ਇਕ ਬਾਰੀ ਇਮ ਮਾਰੇ ॥ ੨੨ ॥ ਭਯੋ ਸਥਾਰ ਖੇਤ ਮਹਿ ਤੁਰਕਨਿ ਜਿਮ ਕਾਸ਼ਟ ਕਟਿ ਡਾਰੇ । ਨਿਸਾ ਅੰਧੇਰ ਸ਼ੋਰ ਬਡ ਮਾਚਾ ਦਿਖਤਿ ਨ ਹਾਥ ਪਸਾਰੇ ॥ ੨੩ ॥ ਨਿਕਟ ਕਿ ਦੂਰ ਹੁਤੇ ਗਨ ਡੇਰੇ ਸਨਧ ਬੱਧ ਹੁਇ ਧਾਏ । ਸਿੰਘ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਿ ਤਤਛਿਨ ਮਹਿੰ ਦੁਰਗ ਬਿਖੈ ਸਭਿ ਆਏ ॥ ੨੪ ॥ ਚਲਨਿ ਲਗੀ ਗਨ ਤੁਪਕ ਮਿਲੇ ਪੁਨ ਕਛੁ ਪਛਾਨ ਨ ਹੋਈ । ਆਪਸ ਬਿਖੈ ਕਟਨ ਸਭਿ ਲਾਗੇ ਸੂਝ ਬੂਝ ਨਹਿੰ ਕੋਈ ॥੨੫॥ ਗੁਲਕਾਂ ਸੰਗ ਮਰੇ ਤਬਿ ਅਨਗਨ ਕਟੇ ਖੜਗ ਕੇ ਸੰਗਾ । ਇਤ ਉਤ ਲਖੈਂ ਸਿੰਘ ਇਹ ਆਵਤਿ ਕਰਤਿ ਆਪ ਮਹਿ ਜੰਗਾ[4]॥੨੬॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ਪਿਤਾ ਪੂਤ ਮਾਰਾ। ਕਿ ਭ੍ਰਾਤੈ ਪ੍ਰਹਾਰਾ।ਕਰਾਚੋਲ ਚਾਲੇ।ਨ ਜਾਂਹੀ ਸੰਭਾਲੇ ॥ ੨੭ ॥ ਕਿਸੂ ਨਾਂਹਿ ਪੂਛੈ।ਸੁਧੀ ਤੇ ਸੁ ਛੂਛੈ[5] । ਕਰੈਂ ਓਜ ਧਾਵੈਂ । ਪ੍ਰਹਾਰੈ ਚਲਾਵੈਂ ॥ ੨੮ ॥ ਕਟੈਂ ਆਪ ਮਾਂਹੀ । ਦਿਖੈ ਕੋਇ ਨਾਂਹੀ । ਪਛਾਨੈਂ ਨ ਆਨਾ । ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ

[1]ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ(ਅ) ਅਛਿਨ=ਲਗਾਤਾਰ । [2]ਨੰਗੀਆਂ ਸਿਰੀਆਂ ਕੱਟ ਸੁੱਟੀਆਂ । [3]ਲਕ । [4]ਇਧਰ ਉਧਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੰਘ ਔਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਆਪੋ ਵਿਚ ਜੰਗ । [5]ਬੇਖਬਰੇ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

॥੨੯॥ ਤਿਸੀ ਮੋਰਚਾ ਮੈਂ। ਸੰਘਾਰੇ ਤਮਾਮੀ। ਬਹ੍ਯੋ ਸ੍ਰੋਣ ਜਾਈ। ਥਿਰਾ ਲੋਥ ਛਾਈ[1] ॥ ੩੦॥ ਸੁਨ੍ਯੋ ਰੌਰ ਸੂਬੇ। ਮਹਾਂ ਚਿੰਤ ਡੂਬੇ। ਕਟ੍ਯੋ ਮੋਰਚਾ ਕੋ। ਸੁਨ੍ਯੋ ਸ਼ੋਰ ਤਾਂਕੋ ॥ ੩੧ ॥ 'ਬਡੋ ਗ਼ਜ਼ਬ ਹੋਵਾ। ਨਹੀਂ ਮੂਢ ਜੋਵਾ। ਬਨੈ ਕੋ ਉਪਾਵਾ? ਅੰਧੇਰਾ ਸੁ ਛਾਵਾ ॥ ੩੨ ॥ ਨਹੀਂ ਰਾਤਿ ਜਾਗੇ। ਤਬੈ ਦ੍ਵਾਰ ਲਾਗੇ। ਪਰੇ ਸਿੰਘ ਜਾਈ। ਲਖੇ ਜਾਹੁ ਭਾਈ[2]" ॥ ੩੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਟਿ ਮੋਰਚਾ ਵੜੇ ਖਾਲਸਾ ਧਾਇ। ਤੁਰਕ ਮੂਢ ਮਤਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਨਾਸ਼ ਭੁਏ ਦੁਖ ਖਾਇ ॥ ੩੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਕੰਚਨ ਕੋ ਮੰਦਰ ਬਡ ਸੁੰਦਰ। ਹੀਰਾ ਮੁਕਤਾ ਲਾਗੇ ਅੰਦਰ। ਨੀਕੇ ਕਾਰੀਗਰਨਿ ਸੁਧਾਰੇ। ਤਰੁ ਕੀ ਪੰਕਤਿ ਬੇਲ ਬਿਥਾਰੇ॥੩੫॥ ਬਹੁਤ ਬੈਡੂਰਜ ਮਨਿ ਦਮਕਾਈ[3]। ਅਸ ਘਰ ਸਭਿ ਰੁਤ ਮਹਿ ਸੁਖਦਾਈ। ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸ ਕੇ ਬੀਚ ਬਿਰਾਜੇ। ਰੁਚਿਰ ਪ੍ਰਯੰਕ ਤਰੇ ਛਬਿ ਛਾਜੇ ॥ ੩੬ ॥ ਰਚੇ ਪੁਰਟ[4] ਕੇ ਪਾਵੇ ਚਾਰੂ। ਸਬਜ਼ ਮਣੀ ਖਚਿ ਕੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰੂ[5]। ਮੂੰਗਾ ਅਧਿਕ ਜਾਂਹਿ ਕੇ ਜਰ੍ਯੋ। ਕਿਸੀ ਦੇਸ਼ ਕੌ ਸੁੰਦਰ ਧਰ੍ਯੋ ॥ ੩੭ ॥ ਰੁਚਿਰ ਮਖ਼ਮਲੀ ਛਾਦਿ ਬਿਛੌਨਾ। ਸੇਜ ਬੰਦ ਸੁੰਦਰ ਦੁਤਿ ਭੌਨਾ। ਗੁੰਫੇ ਜ਼ਰੀਦਾਰ ਲਟਕੰਤੇ। ਤਿਸ ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਕਰੰਤੇ ॥ ੩੮ ॥ ਰੌਰਾ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਤ੍ਯਾਗੀ। ਚੌਂਕੀਦਾਰ ਹੁਕਾਰਸਿ ਆਗੀ। ਤਿਸ ਕੋ ਕਹ੍ਯੋ 'ਪਠਹੁ ਨਰ ਕੋਈ।ਕਹਾਂ ਜੰਗ ਮਾਚ੍ਯੋ ਲਿਹੁ ਜੋਈ? ॥ ੩੯ ॥ ਤਹਿ ਕੇ ਸਿੰਘ ਲਜਾਉ ਮਮ ਤੀਰ। ਸਰਬ ਬਾਤ ਜੋ ਕਹੈ ਸਧੀਰ'। ਸੁਨਿ ਬਾਹਰ ਤੇ ਸਿੰਘ ਪਠਾਯੋ। ਦੌਰ੍ਯੋ ਤੁਰਤ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਆਯੋ ॥ ੪੦ ॥ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਮਿਲ੍ਯੋ। 'ਗੁਰੂ ਪਠਾਯੋ ਮੈਂ ਇਤ ਮਿਲ੍ਯੋਂ[6]। –ਕਿਮ ਰੌਰਾ ਮਾਚ੍ਯੋ ਤੁਮ ਓਰੀ–। ਸੁਧਿ ਲੇਬੇ ਹਿਤ ਆਯੋ ਦੌਰੀ ॥੪੧॥ ਅਪਨੇ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਕਰਿ ਦੀਜੈ।ਪਠਹੁ ਤੁਰਤ ਨਹਿ ਬਿਲਮ ਲਗੀਜੈ'।ਸੁਨਿ ਗੁਨ ਨਾਮ ਬਤਾਇ ਬ੍ਰਿਤੰਤਾ। '-ਫਤੇ ਲਈ-ਕਹੀਏ ਭਗਵੰਤਾ' ॥ ੪੨ ॥ ਸੰਗ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਪਠਾਯੋ। ਤਤਛਿਨ ਚਲ੍ਯੋ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਯੋ। ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਭੁ ਬੂਝ੍ਯੋ ਤਿਸ ਤਾਂਈ। 'ਕਸ ਰੌਰਾ ਮਾਚ੍ਯੋ ਸਮੁਦਾਈ?' ॥੪੩॥ਕਹ੍ਯੋ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਕਰ ਜੋਰਿ।'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਭਯੋ ਮੋਰਚੇ ਸ਼ੋਰ?ਸ਼ੇਰ

---

[1]ਧਰਤੀ ਤੇ ਲੋਥਾਂ ਭਰ ਗਈਆਂ। [2]ਜਾਕੇ ਦੇਖੋ ਭਾਈ। । (ਅ) ਲਖੇ ਜਾਹਿ=ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। [3]ਲਸਨੀਆਂ ਨਾਮੇ ਮਣੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ [ਸੰਸ:, ਵੈਡੂਰਯ]। [4]ਸੋਨੇ ਦੇ [ਸੰਸ:, ਪੁਰਟ]। [5]ਪੰਨੇ ਦੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਜੜਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ। [6]ਆਕੇ ਮਿਲਿਆ ਹਾਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਿੰਘ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਦੋਵੀ। ਮੈਂਤ੍ਰ ਕੀਨ ਮੁਰਚਾ ਢਿਗ ਹੋਈ* ॥ ੪੪ ॥ ਸਗਰੇ ਸੁਪਤੇ ਤੁਰਕ ਨਿਹਾਰੇ।ਤੁਮਰੀ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਡਰ ਉਰ ਧਾਰੇ।ਸ਼ੇਰਸਿੰਘ ਤਬਿ ਕਹਨੋ ਸੁਨਾਈ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਹਮ ਲੇਂ ਬਖ਼ਸ਼ਾਈ॥ ੪੫ ॥ ਨਿਸ ਅੰਧਕਾਰੀ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਪਰੋਾਵਰਮ ਧਰੇ*ਖਗ ਨੰਗੇ ਕਰੇ। ਕਟੀਆ ਕਰਤਿ ਭਏ ਤੁਰਕਾਨਾ।–ਹਾਇ ਖ਼ੁਦਾਇ ਅਲਾਹਿ–ਬਖਾਨਾ ॥੪੬॥ ਆਧੀ ਘਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਬਜਾਏ। ਕੋ ਹਤਿ ਹ੍ਵੈ ਕੋ ਘਾਇ ਪਲਾਏ। ਤੁਪਕ ਤਮਾਰੇ ਖੜਗ ਨਿਖੰਗਾ। ਕਰਾਚੋਲ ਬਹੁ ਲੂਟ ਨਿਸੰਗਾ* ॥ ੪੭ ॥ ਜਬਹਿ ਮਤਾਬੀ ਜਰੇ ਮਸ਼ਾਲਾ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਭਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਿਸਾਲਾ। ਆਇ ਆਪਨੇ ਦੁਰਗ ਸਮਾਏ। ਕਿਸ ਕੋ ਲਗੀ ਨ ਤਾਤੀ ਬਾਏ॥ ੪੮ ॥ ਤੁਰਤ ਫਤੇ ਕੋ ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜਾ।ਬਹੁ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਲੂਟਿ ਸਮਾਜਾ। ਆਪ ਸਹਾਇਕ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿਵਾਯੋ। ਮਾਰਿ ਖਾਲਸਾ ਉਰ ਹਰਖਾਯੋ' ॥ ੪੯ ॥ ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਹੋਈ ਭੁਨਸਾਰਾ। ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਗੁਰੂ ਤਨ ਧਾਰਾ। ਦੋਨਹੁੰ ਜਥੇਦਾਰ ਬੁਲਵਾਏ। ਆਇ ਤਬਹਿ ਪਗ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ॥ ੫੦ ॥ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਦੇਖਿ ਗੋਸਾਈਂ। 'ਸਾਧ ਸਾਧ' ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਅਲਾਈ। 'ਇਸ ਬਿਧਿ ਹੀ ਮਾਰਨ ਰਿਪੁ ਬਨੈ। ਬਰੇ ਆਪ ਬਲ ਛਲ ਤੇ ਹਨੈ ॥ ੫੧ ॥ ਦੀਜੈ ਤੁਰਕਨ ਸਦਾ ਸਜ਼ਾਇ। ਰਾਜ ਤੇਜ ਇਨ ਦੇਹੁ ਖਪਾਇ। ਸਨੋ ਸਨੋ ਲਘਤਾ ਸਭਿ ਲਹੈਂ। ਨਹੀਂ ਨਗਾਰ-ਬੰਦ ਕੋ ਰਹੈ ॥੫੨॥ ਗਿਰਪਤਿ ਬਨਿ ਹੈਂ ਤਬੈ ਅਧੀਨਾ।ਰਹੈਂ ਖਾਲਸੇ ਆਗੈ ਦੀਨ'। ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਬਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ। ਸਿਰੋਪਾਇ ਮੰਗਵਾਇਸਿ ਰੂਰੇ ॥ ੫੩ ॥ ਬਖਸ਼ੇ ਜੁਥੇਦਾਰ ਜੋ ਦੋਇ।ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਸੋਇ। ਸਭਿ ਸਿੰਘਨਿ ਕੋ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ।ਪੂਰਹੁ ਕਾਮਨਾ ਮਨ ਕੀ ਨਾਨਾ ॥੫੪॥ ਸਭਿ ਪਰ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੀ ਹਰਖਾਇ। ਗਏ ਆਪ ਗਢ ਦੇਖਨਿ ਥਾਇ। ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰੀ ਤਕਰਾਈ। ਗੁਲਕਾਂ ਅਰੁ ਬਰੂਦ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੫੫ ॥ ਬਹੁਰ ਸਭਾ ਮਹਿ ਆਨਿ ਬਿਰਾਜੇ। ਜਿਨ ਦੇਖਤਿ ਅਘ ਜੈ ਹੈਂ ਭਾਜੇ। ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਤ ਮੋਹਤਿ ਮਨ ਕੌ। ਸਾਬਤ ਸਿੱਖ ਰਹੇ, ਧੰਨ ਤਿਨ ਕੌ* ॥ ੫੬ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਮੋਰਚਾ ਕਤਲ ਕਰਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਖੋਡਸ਼ਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੧੬ ॥

੧੭. [ਬਾਘਨ ਤੇ ਭਿੱਜਪੋਖ ਦੇ ਗੋਲੇ ਚਲਾਉਣੇ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਧਾ ਮਹਾਂ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆਦਿ। ਸਭਿਨਿ ਸਿੰਘ-

*ਕਿ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ (ਵੈਰੀ ਦਾ) ਮੋਰਚਾ। *ਢਾਲਾਂ ਧਰਕੇ। *ਤਲਵਾਰਾਂ ਨਿਸ਼ੰਗ ਹੋਕੇ ਲੁੱਟੀਆਂ। *ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੰਨ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਦਈ ਕਰੇ ਅਹਿਲਾਦ[1] ॥੧॥ ਲਲਿਤਪਦ ਛੰਦ ॥ ਦੇਵਨਿ ਕੋ ਭੀ ਦੁਰਲਭ ਦੀਰਘ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦੀਨੇ। ਅੰਤ ਸਮੈਂ ਦੈ ਅਪਨ ਸਮੀਪਾ[2] ਮਹਾਂ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕੀਨੇ॥੨॥ ਥਾਨ ਥਾਨ ਪ੍ਰਤਿ ਮੁਰਚਨਿ ਮਾਂਹੀ ਕਰੇ ਸਿੰਘ ਸਵਧਾਨਾ। 'ਹੋਨਿ ਸਮੀਪ ਨ ਦੀਜੈ ਦੁਰਜਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਤੇ ਕਰਿ ਹਾਨਾ' ॥ ੩ ॥ ਬਿਨਾਂ ਤ੍ਰਾਸ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਸੁਚੇਤ ਰਹੰਤੇ। ਦੁਸ਼ਟ ਸਮੀਪੀ ਹੋਨਿ ਨ ਪਾਵੈਂ ਲਾਖਹੁੰ ਗਿਰਦ ਭ੍ਰਮੰਤੇ ॥ ੪ ॥ ਉਤ ਸੂਬੇ ਦੋਨਹੁੰ ਮਿਲਿ ਬੈਠੇ ਭੀਮਚੰਦ ਢਿਗ ਆਯੋ। ਗਿਰਪਤਿ ਅਪਰ ਹੰਡੂਰੀ ਆਦਿਕ ਮਿਲੇ ਆਨਿ ਇਕ ਥਾਯੋ ॥ ੫ ॥ ਤੁਰਕ ਮੁਸਾਹਿਬ ਸਯਾਨੇ ਮੁਖਿ ਜੋ ਬੈਠੇ ਸਰਬ ਸਭਾ ਮੈਂ। ਸ਼ੋਕ ਪਰਾਜੈ ਤੇ ਚਿਤ ਉਪਜਯੋ ਤਜਿ ਉਤਸਾਹ ਤਮਾਮੇ ॥੬॥ ਭਾਜਿ ਬਚੇ ਜੋ ਮੁਰਚੇ ਮਹਿਂ ਤੇ ਸੋ ਤਤਕਾਲ ਬੁਲਾਏ। ਕਰਨ ਲਗੇ ਦਰਿਯਾਫਤ ਤਿਨ ਕੀ 'ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਦੁਸ਼ਮਨ ਆਏ? ॥੭॥ ਕਿਮ ਆਲਸ ਬਹੁ ਕਰੇ ਦਬਾਵਨਿ ਗ਼ਾਫਲ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਸੋਏ। ਭਈ ਪਰਾਜੈ ਸੁਬਕੀ ਹਮ ਕੋ ਜਹਿਂ ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਕੋਏ[3]" ॥੮॥ ਕਹਤਿ ਭਏ ਸਭਿ 'ਸੁਨਿ ਨਵਾਬ ਜੀ! ਰਖੀ ਘਨੀ ਤਕਰਾਈ। ਜਾਨਿ ਫਜਰ ਕੋ ਵਖਤ ਹੋਇ ਅਬਿ ਨਰ ਬਹੁਤੇ ਅਲਸਾਈ ॥੯॥ ਕਰਤਿ ਰੋਜ ਹੀ ਰਹੇ ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਫਜਰ ਵਖਤ ਅਲਸਾਏ। ਦਿਨ ਮਹਿ ਲਰਿ ਹੈਂ ਇਹ ਬਿਸਾਸ ਧਰਿ ਜਾਗਤਿ ਕਿਤਿਕ ਰਹਾਏ ॥ ੧੦ ॥ ਇਤਨੇ ਮਹਿਂ ਤਸਕਰ ਕੀ ਸਮਸਰ ਆਨਿ ਪਰੇ ਸਮੁਦਾਈ। ਪਰਿਯਾ ਕੀ ਨਹਿ ਸੁੱਧਿ ਸੰਭਾਰੀ ਆਯੁਧ ਕਹਾਂ ਉਠਾਈ ॥ ੧੧॥ ਸੁਪਤ ਕਟੇ, ਕੋ ਉਠਨ ਨ ਪਾਏ, ਕਿਨਹਿਂ ਨ ਬਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰਾ। ਇਮ ਜ਼ੁਲਮੀਂ ਤਤਕਾਲ ਕਰਤਿ ਹੀ ਸਕਲ ਮੋਰਚਾ ਮਾਰਾ॥੧੨॥ ਯਾ ਖ਼ੁਦਾਇ ਹਮ ਜਾਨਤਿ ਕਯਾ ਥੇ ਦਗ਼ਾ ਕਰਹਿਂ ਸਿੰਘਾਰੇ। ਏਕ ਘਰੀ ਦਰਮਯਾਨ ਪਰੀ ਨਹਿਂ[4],ਇਮ ਦੇ ਗਜ਼ਬ ਗੁਜ਼ਾਰੇ॥੧੩॥ ਸੁਤੇ ਜਾਗਤਿ ਨਹੀਂ ਬਰਾਬਰ[5] ਔਚਕ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰੇ। ਪੁਨ ਆਪਸ ਮਹਿਂ ਭਿੜੇ ਭੂਲ ਭਟ ਭੂਰ ਭਯਾਨਕ ਮਾਰੇ'॥੧੪॥ਜ਼ੋਰਦਸਤ ਅਰੁ ਖਾਨ ਵਜੀਦਾ ਸੂਬੇ ਭੂਬ ਲਾਜਾ। ਰਿਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਿ ਨੇਤ੍ਰ ਫੇਰਿ ਕਰਿ ਤਾੜਯੋ ਗਿਰਪਤਿ ਰਾਜਾ ॥ ੧੫ ॥ 'ਆਪ

[1]ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਦੇਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ। [2]ਆਪਣੀ ਸਮੀਪਤਾ ਦੇਕੇ। [3]ਤੁਸਾਡੀ ਹਾਰ ਹੋਈ, ਸਾਡੀ ਇਸ ਵਿਚ (ਸੁਬਕੀ=) ਛੁਟਿਆਈ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਭ ਕੋਈ ਥਾਂ ਥਾਂ ਸੁਣੇਗਾ। [4]ਸੰਨ ਵਿਚ ਇਕ ਘੜੀ (ਦੇਰ) ਨਹੀਂ ਪਈ। [5]ਸੁੱਤੇ ਜਾਗਦਿਆਂ ਦੇ ਬਰੋਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਨਿਚਿੰਤ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਹ ਚਮੂੰ ਮਰਿਵਾਈ। ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਮਰੀ ਬਹੁ ਨਿਬਰੀ ਅਪਕੀਰਤਿ ਜਗ ਛਾਈ ॥ ੧੬ ॥ ਕਹਯੋ ਸ਼ਾਹੁ ਸਨ ਜਬਿ ਤੁਮ ਪਹੁੰਚੇ-ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ ਨਹਿੰ ਸੈਨਾ-।ਅਬਿ ਇਹਲਰਤਿ ਕੌਨ ਬਿਚਹ੍ਯੋਂ ਕੈ ਕਸੋਂ ਨ ਕਹਤਿ ਕੁਛ ਬੈਨਾ ?॥੧੭॥ ਹਜ਼ਰਤ ਸੁਨਹਿ ਮੁਹਿੰਮ ਮਹਾਂ ਇਮ ਲਰਿ ਕਰਿ ਲਸ਼ਕਰ ਗਾਰਾ[1]।ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਹਿ ਤਬਿ ਕੌਨ ਸਹਾਰੈ ਬਿਨਸੈ ਰਾਜ ਤੁਮਾਰਾ ॥੧੮॥ ਰਾਤਿ ਮੋਰਚਾ ਕਟਨੋ ਨਿਕਟ ਤੁਮ ਭਏ ਨ ਆਨਿਸਹਾਈ। ਨਹੀਂ ਭੇਤ ਅੰਤਰ ਤੇ*ਲੇ ਕਰਿ ਸੁਧ ਨਹਿੰ ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਨਾਈ ॥੧੯॥ ਲਰਿਬੇ ਕੋ ਤੁਮ ਨਹਿ ਬਲ ਘਾਲਹੁ ਬੈਠ ਹੋਇ ਕਿਨਾਰੇ। ਹਮ ਅਬਿ ਕੂਚਕਰਹਿ ਚਢਿ ਜਾਵਹਿ ਪਾਛੇ ਤੁਮ ਕੋ ਮਾਰੈ' ॥੨੦॥ਭੀਮ ਚੰਦ ਅਰੁ ਭੂਪ ਚੰਦ ਜੁਗ ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਕਰਿ ਬੋਲੇ।'ਕਿਮ ਨਬਾਬ ਜੀ ! ਦੋਸ਼ ਹਮਾਰੋ ਸੁਧ ਕੁਛ ਰਹੀ ਨ ਓਲੇ[2]॥੨੧॥ਹਮ ਨਿਤ ਕਹਤਿ ਰਹਤਿ ਹਿਤ ਅਤਿਜੁਤਿ[3] ਤਸਕਰ ਗਨ ਬਟਪਾਰਾ।ਕਰੈ ਬਟੋਰਨ ਠੌਰ ਠੌਰ ਤੇ ਗੁਰ ਕੇ ਭਟ ਦਲ ਭਾਰਾ ॥੨੨॥ਸਭਿ ਤੇ ਅੱਗ੍ਰ ਮੋਰਚਾ ਹੋਯਸਿਰਹੇ ਨ ਬਿਚ ਸਵਧਾਨੇ।ਕਰੀ ਸਿਆਨਪ ਕਿਨਹੂੰ ਨਾਂਹਿਨ ਪੁੰਜ ਪ੍ਰਾਨ ਕਿਯ ਹਾਨੇ ॥ ੨੩॥ ਲਰਿਬੇ ਤੇ ਸਰਬਰ ਨਹਿ ਹੋਵਹੁ ਲਾਖਹੁੰ ਚਮੂੰ ਖਪਾਵੈ।ਰਹਹੁ ਦੂਰ ਥਿਰ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਸਗਰੇ ਨਿਕਟ ਹੋਲ ਨਹਿ ਪਾਵੈਂ ॥ ੨੪ ॥ ਅੰਨ ਆਦਿ ਰੋਕਨਿ ਕਰਿ ਰਖੀਅਹਿ, ਆਛੀ ਬਾਤ ਇਸੀ ਮਹਿਂ। ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਰਹੈਂ ਰਾਤਿ ਕੋ ਸਗਰੇ ਜੋ ਭਟ ਥਾਨ ਤਿਸੀ ਮਹਿ ॥੨੫॥ ਹਮ ਅਨੁਸਾਰਿ ਆਪਿ ਕੇ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਰਹਿਂ ਕਾਰ ਜਿਮ ਭਾਖਹੁ।ਲਰਨ ਮਰਨ ਜੀਤਨਿ ਅਰੁ ਹਾਰਨ ਦਿਸ਼ਿ ਖੁਦਾਇ ਅਭਿਲਾਖਹੁ'॥੨੬॥ਕਿਤਿਕ ਹਜ਼ਾਰ ਦਰਬ ਗਿਰਪਤਿ ਸਭਿ ਸੂਬਨਿਕੋ ਪੁਨ ਦੀਨਾ।ਜਬਿ ਕੁਛ ਰਿਸਹਿ ਇਸੀ ਬਿਧ ਤ੍ਰਾਸਹਿ ਕਈ ਬਾਰ ਧਨ ਲੀਨਾ ॥੨੭ ॥ ਚਢਿ ਸਗਰੇ ਪੁਨ ਗਏ ਬਿਲੋਕਨ ਪਰਯੋ ਮੋਰਚਾ ਛੂਛਾ। ਕਾਕ ਕੰਕ ਗਨ ਗੀਧ ਸ੍ਵਾਨ ਪਲ ਖਾਹਿਂ,ਦੇਖਿ ਤਬਿ ਪੂਛਾ ॥੨੮॥'ਜਬਿ ਪਹੁੰਚੇਂ ਤਬਿ†ਗੁਲਕਾ ਲਾਗੈ ਲੋਥ ਪਰੀ ਸਮੁਦਾਈ[4]। ਦਫਨਾਵਨ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨਹਿ ਬਨਤੀ, ਪਰੇ ਰਹੈਂ ਤਿਸ ਠਾਈ[5]॥੨੯॥ਦੂਰ ਮੋਰਚਾ ਹਟਿ ਕਰਿ ਬਾਂਧਹੁ,ਨਿਤ ਰਹੀਅਹਿ ਸਵਧਾਨਾ।

[1]ਗਾਲ ਦਿੱਤਾ। [2](ਅਸੀਂ) ਓਹਲੇ ਸੀ। [3]ਬਹੁਤੇ ਹਿਤ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਂ। [4]ਜਦ (ਲੋਥਾਂ ਚੁੱਕਣ) ਪਹੁੰਚਾਂਗੇ (ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ) ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗਣਲਗੀਆਂ ਤੇ ਲੋਥਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹਨ। [5]ਪਏ ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਇਸੇ ਥਾਂਵੇਂ।

*ਪਾ:-ਕਿਸ ਨਰ ਤੇ। †ਪਾ:-ਤਬ ਪਹੁੰਚੈ ਅਬ।

ਗੁਰ ਤੇ ਫਤੇ ਨ ਕਬਹੂੰ ਲੀਨਸਿ ਕਈ ਬਾਰ ਰਨ ਠਾਨਾ' ॥ ੨੦ ॥
ਇਮ ਸੁਚੇਤ ਕਰਿ ਸਭਿ ਬਲ ਫਿਰ ਕਰਿ ਜੁਗ ਸੂਬੇ ਅਉਰਾਜੇ।ਪੁਨ ਪਹੁੰਚੇ
ਨਿਜ ਸਿਵਰ ਬਿਖੈ ਖਲ ਨਹਿੰ ਕੁਛ ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜੇ ॥ ੨੧ ॥ ਪ੍ਰਥਮ
ਪਹਿਰ ਜੁਗ ਦਿਨ ਕੌ' ਬੀਤੇ ਫਰਯੋ ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੇਰਾ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਜੀਆ
ਛਕਿ ਅਨਾਇ ਕਰਿ ਤੁਰਗਨਿ ਆਨੰਤਿ ਚੇਰਾ²॥੨੨॥ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ ਕੰਚਨ
ਸਿਪਰ ਲੇ ਅਫੀਮ ਕੋ ਆਏ। ਮਾਵੇ ਕੌ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਿ ਤੋਤਿਕ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਮੁਖ
ਮਹਿ ਪਾਏ* ॥ ੨੩ ॥ ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਠਾਨਿ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਉਰੋਬਲ ਭਗਵੰਤਾ।
ਸਿੰਘ ਸੁਚੇਤਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਦਰਸਹਿ ਮੁਖ ਦੁਤਿਵੰਤਾ ॥ ੨੪ ॥
ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ ਖਾਲਸੇ ਸ਼ੋਭਤਿ ਜਿਮ ਜਾਦਵ ਸਮੁਦਾਯਾ। ਰੂਪ ਗੁਬਿੰਦ
ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਸਹਿਤ ਸੁਹਾਯਾ ॥੨੫॥ ਕਿਧੌਂ ਕੁਬੇਰ ਬਿਰਾਜੈ
ਥਿਰ ਜੋਬਨ ਜ਼ੇਵਰ ਜੋਤਿ ਸੁਹਾਵੈ। ਦੇਵਨ ਗਨ ਮਹਿ ਕਿਧੌਂ ਇੰਦ੍ਰ ਹੈ
ਮੁਦਤਿ ਮਹਾਂ ਦੁਤਿ ਪਾਵੈ ॥੨੬॥ ਕੈ ਮੁਨਿ ਗਨ ਮਹਿ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਥਿਰੇ
ਸ਼ੁਭਤਿ ਸੁਖਦਾਈ। ਤੁੰਗ ਸਥਲ ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਥਿਰ ਤਬਿ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਲਗਾਈ ॥ ੨੭ ॥ਪਰੇ ਜਹਾਂ ਕਹਿ ਦੀਰਘ ਡੇਰੇ ਤੰਬੂ ਗਨ ਸ਼ਮਿ-
ਯਾਨੇ। ਛੀਂਟੇ ਥਾਨ ਥਾਨ ਪਰ ਝੂਲਤਿ ਬਹੁਤ ਬਰਨ ਕੇ ਬਾਨੇ³ ॥ ੨੮ ॥
ਸਿਵਰ ਪਿਖਯੋ ਪੁਨ ਸੂਬਨਿ ਕੇਰਾ ਤੰਬੂ ਲਗਯੋ ਬਨਾਤੀ। ਤਾਨਯੋ ਸ਼ਮਿ-
ਯਾਨਾ ਬਹੁ ਦੀਰਘ ਮਖ਼ਮਲ ਕੋ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ ॥੨੯॥ ਥਿਰੇ ਲੋਕ ਬਹੁ ਖਰੇ
ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਜੁਤਿ ਸਵਧਾਨਾ।ਤਿਹ ਬਿਲੋਕਿ ਮੁਸਕਾਇ ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਭੁ
'ਇਹ ਸਨਮੁਖ ਛਰ ਹਾਨਾ⁴'॥੩੦॥ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਕਰਜੋਰਿ ਉਚਾਰੀ,ਜਬਹਿ
ਪ੍ਰਹਾਰੇ ਬਾਨਾ⁵। ਤਬਿ ਡਰਿ ਕਰਿ ਥਿਰ ਦੂਰ ਰਹਤਿ ਭਾ ਬਹੁ ਦਿਨ
ਬਿਤੇ, ਸੁਹਾਨਾ⁶†॥੩੧॥ ਪ੍ਰਥਮ ਰੀਤਿ ਹੀ ਬੈਠਨ ਲਾਗੇ—ਕਹਾਂ ਤੀਰ ਨਿਤ

¹ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਦੇ। ²ਦਾਸ ਨੇ। ³ਰੰਗ ਰੰਗ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ। (ਅ) ਬਹੁਤ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਲਿਬਾਸ। ⁴ਇਹ (ਵੈਰੀ) ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਛਲ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ (ਬੈਠੇ) ਹਨ। ⁵ਜਦੋਂ ਤੀਰ ਮਾਰੇ ਸਨ (ਆਪ ਨੇ)। ⁶ਤਦੋਂ ਡਰਕੇ ਦੂਰ ਹੋਣ ਲਗ ਪਏ ਸਨ (ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ) ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਬੀਤ ਚੁਕੇ ਹਨ, (ਪਰ ਹੁਣ ਮੁੜ ਇਸ) ਮੁਹਾਣੇ ਦਾ ਉਤੇ। *ਜਗਾ ਜਗਾ ਕਵਿ ਜੀ ਇਸ ਵਰਣਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਰਸ ਲੈਂਦੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ, ਇਸਦਾ ਉਧਾਰ ਪਿੱਛੇ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਕ ਗਲ ਇਹ ਬੀ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਘਰਾਣਿਆਂ ਤੇ ਮੇਲਦਾਬ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਅਫੀਮ ਤੇ ਭੰਗ ਇਕ ਸਰਦਾਰੀ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸਨੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਸਿਖਾਂ ਦੀਆਂ ਡੋਬੀਆਂ ਹਨ। †ਪਾ:-ਮੁਜਾਨਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਰੈ[1]–। ਅਪਨੋ ਆਪ ਦਿਖਾਵਨ ਕਰਤੇ ਤੁਰਕ–ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਹਾਰੈ[2]–' ॥੪੨॥ ਸੁਨਿਕੈ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਹੁਕਮ ਕਰਯੋ ਤਬਿ 'ਜੁਗ ਤੋਪਨ ਕੋ ਲਯਾਵੈ। ਇਸ ਥਲ ਊਚੇ ਪਰ ਥਿਰ ਕਰਿਕੈ ਤੋਰਾ ਡਾਰਿ ਚਲਾਵੈ' ॥ ੪੩ ॥ ਸੁਨਿ ਆਇਸੁ ਕੋ ਸਿੰਘ ਤੁਰਤ ਹੀ ਗਏ ਤੋਪ ਜਹਿ ਠਾਢੀ।ਐਂਚਨ ਕਰਿ ਆਨੀ ਛਿਤਛਿਨ ਮਹਿ ਚੌਂਪ ਰਿਦੇ ਮਹਿ*ਬਾਢੀ ॥ ੪੪ ॥ ਇਕ ਕੋ 'ਬਾਘਨ ਨਾਮ ਧਰਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿੱਜੈਘੋਖ ਕਹਿ ਦੂਜੀ† । ਕਰ ਦਿਵਾਨ ਆਗੇ ਥਿਰ ਦੋਨਹੁੰ ਚੰਦਨ ਪੁਸ਼ਪਨਿ ਪੂਜੀ ॥ ੪੫ ॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੀ ਦੁਲਾਰਨ[3] ਕਰਨ ਵਾਰੀ, ਕਿਧੌਂ ਗੁਰੂ ਮੂਰਤ ਕੀ ਰੱਛਾ ਰੂਪ ਧਾਰੀ ਹੈ[4]। ਕਿਧੌਂ ਬਿਜੈ ਆਪਨੋ ਸਰੂਪ ਧਾਰਿ ਠਾਂਢੀ ਭਿਰ, ਕਿਧੌਂ ਰੂਪ ਕਾਲਕਾ ਕੋ ਦਾਸਨ ਉਧਾਰੀ ਹੈ[5]। ਸਿੰਘਨਿ ਸਹਾਇ ਹੇਤੁ‡ਦੇਤਿ ਹੈ ਦਿਖਾਈ ਸੋਇ, ਕਿਧੌਂ ਮ੍ਰਿੱਤੁ ਦੁਰਜਨ ਕੀ ਦਾਰੁਨ ਸੁਧਾਰੀ ਹੈ[6]।ਹਿੰਦੁ ਕੋ ਧਰਮ ਧਰਾ ਧਾਰਿਬੇ ਕੋ, ਧੀਰ ਧਰਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੋਪ ਉਪਮਾਂ ਬਿਚਾਰੀ ਹੈ[7] ॥ ੪੬ ॥ ਗਾਢੇ ਗਢ ਢਾਹਿਬੇ ਕੋ, ਦੀਹ ਦਲ ਦਾਹਿਬੇ ਕੋ, ਖਾਲਸਾ ਉਮਾਹਿਬੇ ਕੋ ਦੁਰਜਨ ਬਿਹਾਲਕਾ[8] । ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਤੇਜ ਤ੍ਰਿਨ ਸੰਚੇ ਸਮ[9] ਬਧਯੋ ਬਹੁ ਤਾਂਕੇ ਛਾਰ ਕਰਿਬੇ ਕਹੁ ਮਾਨਹੁ ਜੋਤਿ ਜ੍ਵਾਲਕਾ। ਮੇਘਨ ਕੇ ਬੀਚ ਬਸੇ ਗਾਜਿ ਗਾਜਿ ਗ਼ਾਸ ਜੋਇ ਦੂਜੋ ਦੇਹ ਧਾਰੇ ਜਨੁ ਆਈ ਖਲੁ ਘਾਲਕਾ[10] । ਦੋਸ ਪ੍ਰਤਿ-ਪਾਲਿਕਾ, ਸੁ ਖਾਲਿਕ ਕੀ ਖਾਲਿਕਾ, ਸਰੂਪ ਮਨੋ ਕਾਲ ਕਾ,ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ

---

[1](ਵੈਰੀ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਨ) ਕਿ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਕੇਹੜਾ ਰੋਜ ਰੋਜ ਤੀਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। [2]ਤੁਰਕ ਆਪਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿੱਥੋਂ ਤਕ (ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ) ਹਾਰੇ ਰਹੀਏ ਭਾਵ ਪਿੱਛੇ ਰਹੀਏ। [3]ਲਾਡ ਖਿਡਾਉਣ ਵਾਲੀ। [4]ਗੁਰੂ ਮੂਰਤ ਦੀ ਰੱਖਯਾ ਨੇ ਹੀ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਹੈ। [5]ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਉਧਾਰਨ ਲਈ। [6]ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਭਯਾਨਕ ਮੌਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਈ ਹੈ। [7]ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਧੀਰਜ ਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਤੋਪ ਦੀ ਇਹ ਉਪਮਾਂ (ਮੈਂ) ਵਿਚਾਰੀ ਹੈ। [8]ਬਿਹਾਲ ਕਰਨ ਨੂੰ। [9]ਘਾਹ ਦੇ ਢੇਰ ਵਤ। [10]ਬਿਜਲੀ ਜੋ ਗੱਜ ਗੱਜਕੇ ਬਦਲਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦੀ ਹੈ (ਮਾਨੋ ਓਹੋ ਹੀ) ਦੂਜੀ ਦੇਹ (ਤੋਪ ਦੀ ਸ਼ਕਲ) ਧਾਰਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਹਿਤ ਆਈ ਹੈ। *ਪਾ:–ਹਤਨ ਹਿਤ।

†ਅਨੰਦਪੁਰ ਲੁਟ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਸਿਲਹਖਾਨਾ ਸਭ ਵੈਰੀ ਦਲ ਦੇ ਹੱਥ ਪਿਆ। ਤੋਪਾਂ ਭੀ ਸਰਹਿੰਦ ਆਦਿ ਅੱਪੜੀਆਂ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਛੋਟੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਅਜਾਇਬ-ਘਰ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਖ਼ਯਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।ਬਾਘਨ ਤੇ ਬਿੱਜੈਘੋਖ ਦੇ ਕੱਦ ਬਹੁਤ ਵਡੇਰੇ ਸਨ ਓਹ ਬਾਘਨ ਬਿਜੈਘੋਖ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਛੋਟੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਹੋਸਨ।

‡ਪਾ:–ਆਦਿ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਲਕਾ[1]॥੪੭॥ਸੈਯਾ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਬਿ ਲੇ ਕਰਿ ਆਇਸੁ ਡਾਰਿ ਬਰੂਦ ਕਸ੍ਯੋ ਤਬਿ ਗੋਰਾ।ਤੰਬੂ ਬਨਾਤੀ ਸੋਂ ਸੂਤ ਬੰਧ੍ਯੋ ਮੁਖ ਕੀਨ ਬਰੋਬਰ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਓਰਾ[2]।ਤਾਕ ਭਲੇ ਤਬਿ ਤ੍ਯਾਰ ਕਰੀ ਤਤਕਾਲ ਪਲੀਤੇ ਪੈ ਲਾਇਸਿ ਤੋਰਾ। ਗਾਜ ਗਿਰੀ ਜਨੁ ਦੀਹ ਅਵਾਜ ਤੇ[3] ਘੂਕ ਸਬੇਗ[4] ਰਿਪੂ ਸਿਰ ਫੋਰਾ ॥ ੪੮ ॥ ਬਾਧਨ ਛੋਰਿਕੈ ਤ੍ਯਾਰ ਕਰੀ, ਬਿਜਘੋਖ ਕੋ ਸੂੰਕ ਚਲ੍ਯੋ ਤਬਿ ਗੋਰਾ। ਸੂਏ ਕੋ ਝੰਡਾ ਖਰਾ ਅਵਿਲੋਕ ਕੈ ਤਾਕ ਕੈ ਮਾਰਤਿ ਭੇ ਤਿਸ ਓਰਾ। ਫੇਰ ਕਸੀ ਨਹਿੰ ਦੇਰ ਲਗੀ ਉਰ ਕੰਪ ਉਠੇ ਸੁਨਿਕੈ ਰਵਿਘੋਰਾ[5]। ਥੈਲੀ ਕੋ ਪਾਇ ਕੈ ਠੋਕਤਿ ਹੈਂ ਗਜ,ਦੇਤਿ ਪਲੀਤੇ ਮਹਿਂ ਤੂਰਨ ਤੋਰਾ[6]॥ ੪੯॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤੰਬੂ ਕਲਸ ਉਡਾਇਕੈ ਝੰਡਾ ਦਿਯੋ ਗਿਰਾਇ। ਟੂਟ ਪਰ੍ਯੋ ਧਰ ਪਰ ਤਬੈ ਸ਼ੋਰ ਉਠ੍ਯੋ ਸਮੁਦਾਇ ॥੫੦॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਤੋਪ ਮਾਰਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਪਤ ਦਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੧੭ ॥

੧੮. [ਧੀਰਾ ਜਾਰੀ। ਭਾਈ ਕਨ੍ਹੱਯਾ ਜੀ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੋਰੇ ਚਲੇ ਲਗੇ ਸੁ ਲਸ਼ਕਰ ਮਾਂਹਿ। ਝੰਡਾ ਟੂਟਿ ਜੁਗ ਖੰਡ ਭਾ ਤੰਬੂ ਥਿਰੇ ਸੁ ਨਾਂਹਿ॥੧॥ ਸੈਯਾ ॥ ਖਾਨ ਵਜੀਦ, ਲਹੌਰਪਤੀ ਜੁਗ ਦੇਖਿਕੈ ਗੋਰਨਿ ਕੀ ਅਸ ਮਾਰਾ। ਛੋਰਿ ਭਜੇ ਅਪਨੋ ਬਲ ਤੱਛਿਨ ਆਯੁਧ ਨਾ ਤਨ ਚੀਰ ਸੰਭਾਰਾ[7]। ਵਾਹਨ ਕੌਨ ਉਡੀਕ ਕਰੈ ਤਬਿ ਹੋਇ ਬਿਹਾਲ ਭਜੇ ਸਿਰਦਾਰਾ। ਬੀਰ ਥਿਰੇ ਦਲ ਆਪਨ ਕੇ ਨਹਿਂ, ਤੂਰਨ ਦੌਰਿਕੈ ਕੀਨ ਕਿਨਾਰਾ ॥ ੨ ॥ ਗੋਰਨ ਕੀ ਅਸ ਮਾਰ ਕਰੀ ਜੁਗ ਤੋਪ ਛੁਟੈਂ ਤਬਿ ਬਾਰੰਬਾਰਾ। ਮਾਰ ਦੀਏ ਤੁਰਕਾਨ ਮਹਾਂ ਭਟ ਕੀਨ ਬਿਚਾਰ ਨ ਹੈ ਉਪਚਾਰਾ। ਭਾਜਤਿ ਹੈਂ ਤਜਿ ਕੈ ਪਟ ਆਯੁਧ, ਤ੍ਰਾਸ ਭਯੋ ਤੁਰਕਾਨ ਮੈਂ ਭਾਰਾ। ਫੂਟਿ ਗਏ ਸਿਰ, ਟੂਟਿ ਗਏ ਪਗ, ਛੂਟਿ ਗਏ ਹੱਥਯਾਰ ਨ ਧਾਰਾ[8] ॥ ੩ ॥–[9]ਦੀਰਘ ਦੂਰ ਇਤੀ ਲਗਿ ਆਵਹਿ ਤੋਪ ਦਰਾਜ ਕਹਾਂ ਅਸ ਭਾਰੀ ? ਬਿੰਦ ਬਿਤੇ ਦਿਨ ਕੀਨੇ ਨਿਵੇਸ ਕੋ ਕੋਇ ਨ ਪਹੁੰਚਿ ਸਕ੍ਯੋ ਨਹਿ ਮਾਰੀ।ਆਜ ਕਹਾਂ ਇਹ ਕੌਤਕ ਭਾ ਜਿਮ ਪੂਰਬ ਤੀਰ ਅਏ ਇਕਬਾਰੀ। ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੋ ਇਹ ਪੀਰ ਕਹਾਵਤਿ ਹੈ ਕਰਾਮਾਤ

[1]ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ (ਇਹ ਤੋਪ) ਮਾਨੋਂ ਕਾਲ (ਮੌਤ) ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਯਾ ਕਾਲਕਾ (ਦੇਵੀ) ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ। [ਅ:, ਖਾਲ੍ਕਿ=ਰਚਨ ਹਾਰ। ਖਾਲਿਕਾ=ਰਚੀ ਹੋਈ]। [2]ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਬਨਾਤੀ ਤੰਬੂ ਡੋਰਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਤਿਦ੍ਹੇ। ਸ਼ਤ੍ਰੂਆਂ ਵੱਲ ਬਰੋਬਰ ਕਰਕੇ ਤੋਪ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕੀਤਾ। [3]ਵੱਡੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ। [4]ਛੇਤੀ। [5]ਭੁਯਾਨਕਸ਼ਬਦ। [6]ਤੋੜਾ। [7]ਨਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੇ ਨਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਸਤਰ ਹੀ ਸੰਭਾਰੇ। [8]ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਹੱਥਯਾਰ ਬੀ ਛੁੱਟ ਗਏ। [9]ਸੋਚਦੇ ਹਨ:–

ਕਿ ਆਇ ਅਗਾਰੀ[1] ॥ ੪ ॥ ਅੰਗ ਤੁਰੰਗਨਿ ਭੰਗ ਭਏ, ਬਹੁ ਬੀਰ ਗਿਰੇ ਲਗਿ ਕੈ ਤਨ ਗੋਰੇ। ਓਟ ਮਹਿਂ ਜਾਇ ਖਰੇ ਥਿਰ ਹੋਵਤਿ, ਹੇਰਤਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ਨਿਵੇਸ ਕੀ ਓਰੇ[2]। ਸੰਝ ਭਈ ਲਗਿ ਛੂਟਤਿ ਦੋਨਹੁ ਬਾਯਨ ਸੋ ਬਿਜ-ਘੋਖਨ ਘੋਰੇ।ਬੇਗ ਤੇ ਜਾਤਿ ਕਰੈਂ ਉਤਪਾਤ ਲਗੈਂ ਝਟ ਗਾਤ ਨ ਜੀਵਤਿ ਛੋਰੇਂ॥੫॥ਸੰਦਰ ਕੋ ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਹੋਤਿ ਅੰਧੇਰ ਉਠੇ ਘਰ ਆਏ। ਤੋਪਨ ਆਨ ਸਥਾਨ ਕਰੀ ਥਿਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਫਤੇ ਗਰਜਾਏ। ਦੇਗ਼ ਦਈ ਬਰਤਾਇ ਤਬੈ ਕਰਿ ਖਾਨ ਰੁ ਪਾਨ ਥਿਰੇ ਨਿਜ ਥਾਏਂ।ਹ੍ਵੈ ਸਵਧਾਨ ਰਹੈਂ ਤੁਰਕਾਨ ਤੇ, ਮਾਰਹਿਂ ਸਦਾ ਨਹਿ ਮਾਰ ਕੁ ਖਾਏਂ ॥ ੬ ॥ ਖਾਨ ਵਜੀਦ ਲਹੌਰ ਪਤੀ ਤਬਿ ਤੂਰਨ ਲੀਨ ਉਠਾਇਕੈ ਡੇਰਾ। ਆਨ ਸਥਾਨ ਜਹਾਂ ਦਿਢ ਓਟ ਹੈ ਬਾਸਿਬੇ ਹੇਤ ਸੁਚੇਤ ਹ੍ਵੈ ਹੇਰਾ। ਤੰਬੂ ਉਖਾਰ ਲਏ ਸਗਰੇ ਉਤ ਕੀਨੇ ਲਗਾਵਨਿ ਜਾਨਿਅਛੇਰਾ।ਰਾਤ੍ਰਿਕੋ ਜਾਗਤਿਹ੍ਵੈ ਸਵਧਾਨ ਸਿਪਾਹਨ ਕੋ ਬਹੁ ਬਾਰ ਹੀ ਟੇਰਾ ॥ ੭ ॥ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰੇ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਮਹਿਂ ਕਰਿ ਦੂਰ ਹੀ ਦੂਰ ਨਿਵੇਸ ਪਰੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਸਿੰਘ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹ੍ਵੈ ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰੇ ਸੁ ਬਰੇ ਹੈਂ। ਧਾਤ ਅਨੇਕਨਿ ਤੇ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ੈਂ ਸ਼ਰਧਾ ਗੁਰ ਭਾਉ ਬਿਸਾਲ ਧਰੇ ਹੈਂ। ਹੋਤਿ ਜਬੈ ਸੁਧ ਤੌ ਪਛੁਤਾਵਹਿਂ ਧੌ ਤੁਰਕਾਨਿ ਕੀ ਹਾਨ ਕਰੇ ਹੈਂ[3] ॥ ੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਲਗੇ ਮੋਰਚੇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਦੂਰ ਦੂਰ ਕਰਿ ਘੇਰ। ਲਾਖਹੁ ਫੌਜਾਂ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਨਿ ਉਤਰੇ ਡੇਰ ਬਡੇਰ[4] ॥ ੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਦ੍ਵੈ ਤ੍ਰੈ ਮਾਸ ਬੀਤ ਇਮ ਗਏ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਹਟਿ ਡੇਰੇ ਕਏ। [5]"ਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ ਲਰਯੋ ਨਹਿ ਜਾਈ। ਸੁਭਟ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਹੋਤਿ ਖਪਾਈ॥ ੧੦ ॥ ਉਤਰੇ ਰਹੇ ਘੇਰਿ ਪੁਰਿ ਸਾਰੇ। ਜਬਿ ਨਹਿਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ਅਹਾਰੇ। ਮਿਲਹਿ ਆਪ ਕੈ ਨਿਕਸਿ ਸਿਧਾਵੈ। ਬਿਨਾਂ ਅੰਨ ਕਿਮ ਕਾਲ ਬਿਤਾਵੈ' ॥੧੧॥ ਤ੍ਰਾਸ ਧਾਰਿ ਜੋ ਮੁਰਚੇ ਨੇਰੇ। ਸੋ ਭੀ ਕਰੇ ਦੂਰ ਥਲ ਡੇਰੇ। ਏਕ ਉਪਾਵ ਸਿੰਘ ਸਭਿ ਕਰੈਂ।—ਅੰਨ ਆਦਿ ਅੰਤਰ ਨਹਿ ਬਰੈ ॥੧੨ ॥ ਜਮਾ ਨਹੀਂ ਗੁਰ ਕੇ ਘਰ ਮਾਂਹੀ। ਆਇ ਉਪਾਇਨ ਖਰਚ ਸੁ ਖਾਹੀਂ। ਅੰਨ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਮਣ ਨਿਤ

---

[1](ਇਹ) ਕਰਾਮਾਤ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਅੱਗੇ ਆਏ ਹਨ (ਗੋਲੇ)। [2](ਆਪਣੇ) ਸਾਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਲ ਤੱਕ ਰਹੇ ਹਨ। [3]ਜਦੋਂ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ (ਸਿੰਘ ਹੋਰ ਆਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ) ਤਦ ਪਛੁਤਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਹਾਨ ਕਰਨਗੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਕੁਮਕ ਜੁ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਹੈ)। [4]ਬਡੇ ਡੇਰੇ। [5]ਤੁਰਕ ਸਰਦਾਰ ਐਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:—

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚਹੀਏ। ਜਿਸ ਕੋ ਖਾਇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਰਬਹੀਏ—॥ ੧੩ ॥ ਸਾਧ ਕਨ੍ਹੱਯਾ ਇਕ ਗੁਰ ਪਾਸ। ਸਭਿ ਮਹਿਂ ਆਤਮ ਲਖ੍ਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।ਰਾਗ ਨ ਦ੍ਵੈਖ ਹਰਖ ਨਹਿਂ ਸ਼ੋਕ। ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਹਿ ਭਾਸੈ ਲੋਕ॥ ੧੪ ॥ ਮਸ਼ਕ ਨੀਰ ਕੀ ਭਰਿ ਢਿਗ ਰਾਖੈ। ਕਰੇਂਹਿ ਪਿਲਾਵਨਿ ਜੋ ਅਭਿਲਾਖੈ। ਸਿੰਘ ਮੋਰਚੇ ਮਹਿਂ ਥਿਰ ਜੋਈ। ਜਲ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਹਿ ਫਿਰਿ ਤੋਈ* ॥੧੫॥ ਨਿਕਟ ਮੋਰਚੇ ਤੁਰਕਨਿ ਕੇਰੇ। ਨੀਰ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪ੍ਯਾਸ ਬਡੇਰੇ। ਸਭਿ ਦਿਨ ਮੁਰਚੇ ਬਿਖੈ ਬਿਤਾਵੈਂ। ਤਿਮਰ ਭਏ ਤੇ ਉਠਿ ਕਰਿ ਜਾਵੈਂ ॥੧੬॥ ਪ੍ਰਾਤ ਹੋਨਿ ਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਅੰਧੇਰੇ।ਥਿਰਹਿਂ ਜਾਇ ਜੋ ਭਟ ਤਿਸ ਬੇਰੇ। ਦਿਨ ਮਹਿਂ ਭੂਖ ਪਿਪਾਸਾ ਸਹੈਂ। ਨਿਕਸਨਿ ਤਿਮਰ ਭਏ ਤੇ ਲਹੈਂ ॥ ੧੭ ॥ ਤਿਨ ਪਰ ਭੀ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਨ੍ਹੱਯਾ।ਭਰਿ ਭਰਿ ਮਸ਼ਕ ਨੀਰ ਬਹੁ ਦੱਯਾ।ਜਿਤੇ ਮੋਰਚੇ ਮਹਿਂ ਭਟ ਰਹੈਂ। ਦੁਹਨ ਦਿਸ਼ਨਿ ਕੇ ਦੂਰਿ ਦੂਰਿ ਬਹੈਂ॥੧੮॥ ਜਲ ਦੁਰਲਭ ਦੋਨਹੁ ਦਿਸ਼ ਹੋਇ।ਯਾਂਤੇ ਦੇਤਿ ਸਾਧ ਮਤਿ ਸੋਇ*। ਜਿਮ ਸਿੰਘਨਿ ਕੋ ਜਾਇ ਪਿਲਾਵੈ। ਤਿਮ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਨਿਤ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ॥੧੯॥ ਤਿਸ ਕੋ ਦੇਖਿ ਖਾਲਸਾ ਰਿਸੈ। 'ਜਲ ਕ੍ਯੋਂ ਦੇਤਿ ਰਿਪੁਨਿ ਗਨ ਬਿਸੈ?'। ਕਈ ਬਾਰ ਤਿਸ ਦੇਤਿ ਹਟਾਇ। ਸੋ ਨਹਿ ਮਿਟੈ ਦੇਤਿ ਜਲ ਜਾਇ ॥੨੦ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਕੇ ਪਾਸਿ। ਹਿਤ ਪੁਕਾਰ ਕੀਨੀ ਅਰਦਾਸ। 'ਹਮ ਬਹੁ ਤੰਗ ਕਰੈਂ ਰਿਪੁ ਬ੍ਰਿੰਦ। ਦਬਕ ਮੋਰਚੇ ਰਹੈਂ ਬਿਲੰਦ॥ ੨੧ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਨਹਿ ਪਹੁੰਚਨਿ ਦੇਤਿ। ਸਗਰੇ ਦਿਨ ਦੁਖ ਦੇਬੇ ਹੇਤ। ਤਬਿ ਜਲ ਲੈ ਕਰਿ ਸਾਧ ਕਨ੍ਹੱਯਾ। ਦੇਤਿ ਤਿਨੈ ਬਹੁ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤੱਯਾ॥ ੨੨॥ ਰਹੇ ਹਟਾਇ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮਾਨੈ। ਯਾਂਤੇ ਇਸ ਮਹਿਂ ਦੋਸ਼ ਪਛਾਨੈਂ।ਗਿਰਪਤਿ ਗਨ ਸੋਂ ਮਿਲ੍ਯੋ ਲਖੀਜੈ। ਕਛੁ ਲਾਲਚ ਕਰਿ ਦੇਤਿ ਸੁਨੀਜੈ* ॥ ੨੩॥ ਨਤੁ ਹਮ ਰਿਪੁ ਕੋ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੰਗ।ਮਾਰੇ ਹੁਤੇ ਸਰੀਰਨਿ ਭੰਗ'। ਇਮ ਪੁਕਾਰ ਸੁਨਿ ਸਿੰਘਨਿ ਕੇਰੀ। ਸਾਧ ਹਕਾਰ੍ਯੋ ਢਿਗ ਤਿਸ ਬੇਰੀ॥ ੨੪ ॥ ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਇ ਸਹਿਤ ਸਨਮਾਨਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਬਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। 'ਕਹਹੁ ਸਾਧ ਕ੍ਯੋਂ ਸਹਹੁ ਬਿਖਾਦਾ? ਬੈਠੇ ਕ੍ਯੋਂ ਨ ਰਹਹੁ ਅਹਿਲਾਦਾ॥ ੨੫ ॥ ਬੀਚ ਜੰਗ ਕੇ ਇਤ ਉਤ ਫਿਰੋ। ਜਲ ਕੋ ਅਚਵਾਵਨ ਹਿਤ ਧਰੋ। ਸਿੰਘਨਿ ਤੁਮ ਪਰ

*ਫਿਰਕੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। *ਸਾਧੂ ਦੂੰਪੀ ਵਾਲਾ। *ਕੁਛ ਲਾਲਚ ਕਰਕੇ(ਪਾਣੀ)ਦਿੰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰੈ ਪੁਕਾਰਾ॥ਰਿਪੁ ਗਨ ਕੋ ਦੁਖ ਮਹਿ ਦੈਂ ਬਾਰਾ[1] ॥੨੬॥ ਜੋ ਨਹਿ ਮਿਟੈਂ ਪਿਲਾਵਨ ਚਾਹੈਂ॥ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਵਿਹੁ ਨਿਜ ਪਖ ਮਾਂਹੈਂ[2] । ਹਮਰੋ ਬੈਰ ਗਿਰੀ-ਸ਼ਨਿ ਸੰਗ। ਨਾਹਕ ਲਰਤੇ ਹੇਤ ਨ ਜੰਗ[3] ॥ ੨੭ ॥ ਗ੍ਰਾਮ ਨਗਰ ਤਿਨ ਕੋ ਨਹਿ ਰੋਕਯੋ । ਜਰਤਿ ਮੂਢ ਮਤਿ ਹਮਹਿ ਬਿਲੋਕਯੋ[4]॥ਜਾਇ ਤੁਰਕ ਕੀ ਸ਼ਰਨੀ ਪਰੇ । ਹਮਰੋ ਦੋਸ਼ ਸੁਨਾਵਨ ਕਰੇ ॥ ੨੮ ॥ ਨਿਜ ਸਹਾਇ ਲਸ਼-ਕੌਰ ਲੇ ਆਇ॥ਕਈ ਲਾਖ ਦੇਖਹੁ ਭਟ ਛਾਏ । ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕੈ ਕਟਕ ਬਟੋਰਾ । ਪੁਰਿ ਕੋ ਘੇਰ ਲੀਨਿ ਚਹੁ ਓਰਾ । ੨੯ ॥ ਹਮਹਿ ਅਲੰਬ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੋ॥ਸਭਿ ਜਗ ਕਰਤਾ ਜੋ ਦੁਖ ਸੁਖ ਕੋ॥ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਆਨ ਮੋਰਚੇ ਲਾਏ॥ ਤਿਨਕੋ ਸਿੰਘ ਹਨਹਿ ਸਮੁਦਾਏ॥੩੦॥ਨਹਿ ਬੈਰੀ ਗਨ ਕੋ ਜਲ ਦੇਹੁ । ਇਹ ਸਿੱਖਯਾ ਉਰ ਮਹਿ ਧਰਿ ਲੇਹੁ' । ਸਾਧ ਕਨੱ੍ਹਯਾ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਬਾਨੀ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਤਬਹਿ ਬਖਾਨੀ ॥੩੧॥'ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਤੁਮਰੋ ਉਪਦੇਸ਼ੂ॥ ਮੈਂ ਉਰ ਧਾਰਨ ਕਰੌਂ ਹਮੇਸ਼ੂ । ਸਦਾ ਚਲੌਂ ਤਿਨਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ । ਨਹੀਂ ਬਿਪਰਜੈ ਕਰਿ ਹੌਂ ਕਾਰੀ॥੩੨॥ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਇਕਰੂਪ ਤੁਮਾਰਾ॥ਨਹਿ ਦੂਸਰ ਮੈਂ ਕਹੂੰ ਨਿਹਾਰਾ॥ਜਿਤਿਕ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਬਨਾਯੋ । ਚੌਰਾਸੀ ਲਖ ਜੂਨ ਸੁਹਾਯੋ ॥੩੩॥ ਸਭਿ ਮਹਿ ਰਹੇ ਬਿਰਾਜ ਸਮਾਨਾ॥ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕੋ ਜਾਇ ਨ ਜਾਨਾ॥ਸਭਿ ਥਲ ਤੁਮਰੇ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰੋਂ॥ਭੇਦ ਭਿਨਕੋ ਨਹੀਂ ਬਿਚਾਰੋਂ ॥ ੩੪ ॥ ਮੋਕੌ ਤੌ ਇਮ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਵੈ । ਤੁਮ ਬਿਨ ਦੂਸਰ ਨਦਰ ਨ ਆਵੈ । ਇਮ ਰਾਵਰ ਕੋ ਹੈ ਉਪਦੇਸ਼ੂ॥ਸੋਉਰਧਾਰਨੋਬਿਨਾਕਲੇਸ਼ੂ॥੩੫॥ ਇਤਸਿੰਘ-ਨ ਮਹਿ ਆਪ ਬਿਰਾਜੈਂ॥ਉਤ ਤੁਰਕਨ ਮਹਿ ਤੁਮ ਹੀਛਾਜੈਂ॥ਨਹੀਂਪਹਾਰੀ ਮਹਿ ਕੋ ਦੂਜਾ॥ਜਹਿ ਕਹਿ ਕਰਹਿ ਆਪਕੀ ਪੂਜਾ॥੩੬॥ਜਲ ਥਲ ਸਕਲ ਗਗਨ ਅਰ ਅਵਨੀ । ਅਹੈ ਖੇਲ ਰਾਵਰ ਕੀ ਰਵਨੀ" । ਇਮ ਸੁਨਿ ਸੰਤ ਕਨੱ੍ਹਯੇ ਪਾਸ । ਪਰਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਗੁਨ ਰਾਸ॥੩੭॥ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸਕਾਇ ਬਖਾਨਾ । 'ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ ਮਧਯਾ ਨਿਧਾਨਾ ! [5]ਸਾਧ ਬ੍ਰਿਤੀ ਇਨ ਲਖਯੋ ਚਰਿੱਤ੍ਰ । ਇਕ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਮਹਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਨ ਮਿੱਤ੍ਰ[5]॥੩੮॥ ਇਸ ਕੋ ਕਿਸ ਬਿਧਿ

---

[1] ਤੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਜਲ । [2] ਆਪਣੇ ਪੱਖੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪਿਲਾ। [3] ਜੰਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਅਨ-ਹੋਇਆ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਹਨ । [4] ਮੂਰਖ ਮਤ ਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖ ਵੇਖਕੇ ਸੜਦੇ ਹਨ। [5] ਸੁਹਣੀ। [6] ਇਹ ਸਾਧੂ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਸਨੇ ਇਹ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਲਖ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨੱਤ੍ਵ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕ ਹੈ (ਇਸ) ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਮਿੱਤ੍ਰ (ਦਾ ਭੇਦ ਕੋਈ) ਨਹੀਂ । [ਬਚਿੱਤ੍ਰ=ਅਨੇਕ ਰੰਗੀ, ਨਾਨੱਤ੍ਵ, ਅਨੇਕਤਾ] ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਹਹੁ ਨ ਕੋਈ। ਕਰਹਿ ਜਥੋਚਿਤ ਜਿਮ ਉਰ ਹੋਈ। ਨਹਿ ਬੈਰੀ ਇਸ ਕੇ ਉਰ ਭਾਸਾ*। ਪ੍ਰਭੁ ਇਕ ਸਭਿ ਮਹਿਂ ਲਖਹਿ ਤਮਾਸਾ॥੨੯॥ ਊਚ ਭੂਮਿਕਾ ਮਹਿਂ ਮਨ ਥਿਰਯੋ। ਨਾਨਾ ਤ੍ਯਾਗ ਏਕ ਰਸ ਫਿਰਯੋ। ਧੰਨ ਜਨਮ ਅਪਨੋ

---

*ਜਾਹਿ ਫੁਟਿ ਗਜੇ ਭ੍ਰਮ ਉਰਕਾ॥ ਤਹਿ ਆਗੇ ਹਿੰਦੂ ਕਜਾ ਤੁਰਕਾ। (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ)

†ਭਾਈ ਕਨ੍ਹੱਯਾ ਜੀ ਵਜ਼ੀਰਾਬਾਦ ਦੇ ਪਾਸ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ 'ਸੋਧਰੇ' ਜਨਮ ਧਾਰੀ ਹੋਏ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਪਰਮਾਰਥ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ, ਦਯਾ ਦਾ ਸੁਭਾ ਸੀ। ਧਰਮਸਾਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਚਾਉ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਾਤ ਦੇ ਖੱਤ੍ਰੀ, ਕਿੱਤੇ ਵਲੋਂ ਵਪਾਰੀ ਤੇ ਚੰਗੇ ਧਨਾਢ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੇ, ਇਸ ਲਈ ਦਾਨ ਬੀ ਦੇਖਾ ਕਰਦੇ ਸੇ। ਪਹਿਲੀ ਸੰਗਤ ਆਪਨੂੰ ਭਾਈ ਨਨੂਆਂ ਜੀ ਦੀ ਮਿਲੀ। ਭਾਈ ਨਨੂਆਂ ਜੀ ਨਾਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੇ, ਕਵਿ ਤੇ ਨਾਮ ਰਤੀਏ ਸੇ। ਨਨੂਆਂ ਜੀ ਪਰ ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਨਾਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅੱਭਿਆਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਲਾਹੌਰ 'ਗਦਾ ਨਰਾਇਣੀ' ਜੀ ਪਾਸ ਟੋਰਿਆ ਸੀ। ਗਦਾ ਨਰਾਇਣੀ ਜਨਮ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਤਾਰੇ ਹੋਏ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੇ। ਜਦੋਂ ਨਨੂਆਂ ਜੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਗਦਾ ਨਰਾਇਣੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਜਾਓ ਹੁਣ ਵਿਚਰੋ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਹ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਡੂੰਡੀ ਤਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਨੂਆਂ ਜੀ ਪ੍ਰਲੋਕ ਗਏ ਤਾਂ ਭਾਈ ਕਨ੍ਹੱਯਾ ਜੀ ਉਦਾਸ ਹੋ ਵਜ਼ੀਰਾਬਾਦੋਂ ਸੋਧਰੇ ਆਏ। ਫਿਰ ਵੈਰਾਗ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਟੁਰੇ। ਸੰਤ ਦੀਸ ਨਾਮੇ ਇਕ ਸੰਤ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਉਥੋਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਪਾਕੇ ਭਰੋਲੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਕੇ ਟੈਹਲ ਪਈ ਤੇ ਪੂਰਨ ਪਦ ਨੂੰ ਅੱਪੜੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਯਾ ਪਾਕੇ ਫਿਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਲਗੇ। ਕਵੇ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਅਟਕ ਤੋਂ ੨੦ ਕੁ ਮੀਲ ਉਰੇ ਹੈ, ਡੇਰਾ ਪਾਇਆ। ਇਥੇ ਧਰਮਸਾਲ ਬਨਾਈ ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਨਾਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਤੇ ਫੇਰ ਦਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਲੈਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਬੀ ਤਲਵਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਭਾਈ ਕਨ੍ਹੱਯਾ ਤੁਸੀਂ ਦੁਖੀਆਂ ਤੇ ਵਰਤੇ ਪਾਓ, ਤੇਗ਼ਾ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ ਅਰ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜਾਓ। ਤੁਸੀਂ ਉਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗੁਰਮੇ ਹੋ। ਦੂਜੀ ਸਾਖੀ ਉਪਰਲੀ ਜਲ ਵਾਲੀ ਵਰਤੀ। ਫਿਰ ਆਗਯਾ ਪਾਕੇ ਆਪ ਡੇਰੇ ਆਕੇ ਪਰੋਪਕਾਰ ਤੇ ਨਾਮ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹੇ। ਆਪ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਭਾਈ ਸੇਵਾਦਾਸ ਜੀ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਆਪਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ' ਪਿਆ। ਦੂਜੇ ਇਕ ਮੁਗ਼ਲ ਸੌਦਾਗਰ ਵੀ ਭਾਈ ਕਨ੍ਹੱਯਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਨਾਮ ਰਸੀਆ ਹੋਇਆ। ਵਪਾਰ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡਕੇ ਕਵੇ ਹੀ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਭਜਨ ਵਿਚ ਬਿਤਾਈ, ਇਸਦਾ ਨਾਮ 'ਨਿਹਾਲ ਨੂਰੀ' ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਆਪ ਸੱਚਖੰਡ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਆਪ ਦੇ ਵਰੋਸਾਏ ਸੰਤ ਸੇਵਾਦਾਸ ਤੋਂ ਸੰਤ 'ਅੱਡਣ' ਜੀ ਬੜੇ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਨੂੰ 'ਅੱਡਣ ਸ਼ਾਹੀ' ਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਨ ਕੀਨਾ। ਜਿਸਕੋ ਬਖਸ਼ੈ, ਹੁਇ ਦੁਖ ਹੀਨਾ ॥੪੦॥ ਇਹ ਭੀ ਅਪਨੋ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੈ। ਬਹੁ ਲੋਕਨਿ ਕੀ ਕੁਮਤਿ ਬਿਨਾਸ਼ੈ'। ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇ ਸਭਿ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦੇ। ਦ੍ਵੈਤ ਹਤੀ ਲਹਿ ਬ੍ਰਹਮ ਅਨੰਦੇ ॥ ੪੧ ॥ ਤਿਸ ਦਿਨ ਤੇ ਨਹਿਂ ਕਿਸ ਕੁਛ ਕਹ੍ਯੋ। ਤਿਮ ਹੀ ਜਲ ਕੋ ਪ੍ਯਾਵਤਿ ਰਹ੍ਯੋ। ਸਰਬ ਮੋਰਚੇ ਮਹਿਂ ਫਿਰਿ ਕਰਿਕੈ। ਜਲ ਕੋ ਦੇਤਿ ਮਸ਼ਕ ਨਿਤਿ ਭਰਿਕੈ ॥੪੨॥ ਇਸਕੋ ਨਹਿਂ ਮਾਰਿਤ ਕੋ ਗੋਰੀ। ਵਿਰਤਿ ਰਹੇ ਲਰਤੇ ਜੁਗ ਓਰੀ। ਸਾਧ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕਰੈਂ। ਜਲ ਕੋ ਲੇਤਿ ਤ੍ਰਿਖਾ ਕੋ ਹਰੈਂ ॥੪੩॥ ਇਮ ਘੇਰਾ ਕਰਿ ਅੰਨ ਹਟਾਯੋ¹–। ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਲਗਿ ਅੰਤਰ ਖਾਯੋ²। ਲਗ੍ਯੋ ਨਿਖੁਟਨਿ ਅੰਨ ਮਹਾਨੇ। ਜੋ ਅਵੱਸ਼ ਚਹਿਯਤਿ ਨਿਤ ਖਾਨੇ ॥੪੪॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਭਾਈ ਕਨ੍ਹੱਯਾ ਸਾਧ ਕੋ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟਦਸਮੋ ਅੰਸੂ। ੧੮ ॥

੧੯. [ਵੈਰੀ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਰਸਦ ਲਿਆਂਦੀ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਅੰਨ ਭਯੋ ਥੋਰਾ ਜਬੈ ਛੁਧਤਿ ਰਹਤਿ ਨਰ ਬ੍ਰਿੰਦ। ਚਿਤਵਹਿ ਜਤਨ ਅਨੇਕ ਹੀ ਮਿਲਹਿਂ ਸਿੰਘ ਬਲਵੰਦ ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਕੇਤਿਕ ਸਿੰਘ ਬਿਸਾਲ ਜੁਝਾਰੇ। ਮਿਲਿ ਆਪਸ ਮਹਿਂ ਮਸਲਤ ਧਾਰੇ।ਜਹਾਂ ਬਿਲੋਕੈਂ ਅੰਨ ਮਹਾਂਨਾ। ਬਿਪਨੀ³ ਆਦਿ ਵਿਖੈ ਸਵਧਾਨਾ ॥੨॥ਆਛੀ ਰੀਤਿ ਜੋਹਿ ਸਭਿ ਲੀਨਾ। ਆਵਨ ਜਾਨਿ ਘਾਤ ਸਭਿ ਚੀਨਾ। ਤੁਰਕ ਸ਼ਤ੍ਰੁਗਨ ਹੁਇਂ ਜੁਤਿ ਆਲਸ। ਤਬਿ ਪਹੁੰਚਨਿ ਕੀ ਠਾਨੀ ਲਾਲਸ ॥੩॥ਹੋਇਂ ਤੁਰੰਗਨਿ ਪਰ ਅਸਵਾਰ। ਸਨਧਬੱਧ ਹੁਇ ਬਲ ਕੋ ਧਾਰਿ।ਗਏ ਅਚਾਨਕ ਬਡੇ ਬਜਾਰੂ*। ਭਏ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨਿ ਬੀਰ ਜੁਝਾਰੂ ॥੪॥ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜਿਨ ਮਹਿਂ ਮੁਖਿ ਜੋਧਾ। ਪਰੇ ਤੁਰਕ ਗਨ ਪਰ ਧਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ⁴। ਅਰਧਨਿ ਕਹ੍ਯੋ⁵ 'ਉਠਾਵਨ ਕੀਜੈ। ਅੰਨ ਘ੍ਰਿੰਤ ਬਹੁ ਸਿਤਾ ਲਈਜੈ॥੫॥ ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਵਥੁ ਭੱਖਨ ਕੇਰੀ।ਲੀਜਹਿ ਲੂਟ ਧਾਰਿ ਬਿਨ ਦੇਰੀ। ਸਭਿਹਿਨ ਤੇ ਆਗੇ ਹਟਿ ਆਵੇ। ਨਹਿਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਮਹਿ ਬਿਲਮ ਲਗਾਵੈ' ॥ ੬ ॥ਇਮ ਕਹਿ ਪਰੇ ਧਾਇ ਕਰਿ ਸੂਰੇ ।ਵ ਸਤ੍ਰੰਨਿ ਸੋਂ ਬਜ਼ਾਰ ਜਹਿਂ ਪੂਰੇ। ਜਿਸ ਦਿਸ਼ਿ ਚਮੂੰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਗਨ ਧਾਰੀ। ਤਿਤ ਦਿਸ਼

¹(ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ) ਅੰਨ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ²ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਫਕਦੇ ਰਹੇ (ਸਿੰਘ)। ³ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਿਚ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ। ⁴ਬਹੁਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਜਾ ਪਏ (ਸਿੰਘ)। ⁵ਅੱਧਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ...।
*ਮੁਰਾਦ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਅੰਨ ਦਾਣੇ ਦੇ ਫੌਜੀ ਬਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਹੈ ਦੇਖੋ ਅੰਕ ੧੮।

ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬਲ ਭਾਰੀ ॥ ੭ ॥ ਹਲਾਹੂਲ ਬੋਲਤਿ ਬਿਚ ਬਰੇ। ਬਨਕਨ ਤੇ ਵਸਤੂ ਗਨ ਧਰੇ। ਸਰਬ ਲੂਟ ਕਰਿ ਪੋਟ ਬੰਧਾਈ। ਆਧੇ ਸਿੰਘਨਿ ਲੀਨਿ ਉਠਾਈ॥ ੮ ॥ ਭਈ ਤੁਰਕ ਦਲ ਮਹਿਂ ਸੁਧਿ ਸਾਰੇ। ਤਤਛਿਨ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜੇ ਜੁਝਾਰੇ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰਤਿ ਹੋਵਤਿ ਤਯਾਰ।ਕੋ ਘੋਰਨਿ ਪੈ ਹ੍ਵੈ ਅਸਵਾਰ ॥ ੯ ॥ ਕੇਤਿਕ ਤੁਪਕ ਪਦਾਤੀ ਛੋਰੇ। ਭੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਿੰਘਨਿ ਓਰੇ। ਦੋ ਸੈ ਜੁਲਾ ਬਮਨੀ ਤਯਾਰ। ਰਵਾਂ ਦਸਤ ਕਰਿਕੈ ਇਕ ਬਾਰ॥੧੦॥ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਛੁਤਕਾਲ ਛੁਰਾਈ। ਗਿਰੇ ਦਸ਼ਾ ਦਸ਼ ਜੇ ਅਗੁਵਾਈ। ਉਤ ਸੂਬੇ ਅਰੁ ਗਿਰਪਤਿ ਸਾਰੇ। ਭਟਨ ਤਯਾਰ ਕਹਿ ਬਾਰਿ ਬਾਰੇ ॥ ੧੧ ॥ 'ਘੇਰਹੁ ਦੁਰਗ ਬਿਖੈ ਨਹਿਂ ਬਰੈਂ। ਹਤਹੁ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਸਭਿ ਬਾਹਰ ਮਰੈਂ'। ਲੈ ਲੈ ਤੁਪਕ ਚਰਮ[1] ਤਰਵਾਰੈਂ। ਤ੍ਰਾਸ ਸਮੇਤ ਹੋਇ ਪਰਵਾਰੈਂ[2] ॥੧੨॥ ਪ੍ਰਥਮ ਛੁਟੀ ਗਨ ਗੋਰੀ ਤੀਰ। ਪੁਨ ਤਰਵਾਰਨਿ ਹ੍ਵੈ ਕਰ ਬੀਰ[3]। ਤਬਿ ਮੁੱਠ ਕਰਿਤੇ ਚਲਿ ਆਏ। ਕਰੇ ਸੰਘਾਰਨ ਜੇ ਅਗੁਵਾਏ ॥ ੧੩ ॥ ਅਪਨੇ ਘਾਇਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉਠਾਏ। ਪਹੁੰਚਿ ਲੋਹਗੜ ਕੇ ਨਿਯਰਾਏ । ਤਹਿਂ ਤੇ ਦਗੀ ਤੋਪ ਬਹੁ ਭਾਰੀ। ਗੋਰੇ ਚਲਨ ਲਗੇ ਤਿਸ ਬਾਰੀ॥੧੪॥ ਹਟਿ ਕਰਿ ਤੁਰਕ ਬਰੇ ਨਿਜ ਲਸ਼ਕਰ। ਸਿੰਘ ਲੋਹਗੜ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ੇ ਬਲਧਰਿ। ਲੂਟਿ ਅੰਨ ਲੇ ਪੋਟ ਬਰੇ ਹੈਂ। ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਪੁਨ ਅਚਨ ਕਰੇ ਹੈਂ ॥੧੫॥ਰਹੇ ਬਿਸੂਰਤਿ ਤੁਰਕ ਘਨੇਰੇ।'ਗ਼ਾਲਬ ਗੁਜ਼ਾਰਨੋ ਐਚਕ ਹੇਰੇ। ਬ੍ਰਿੰਦ ਸੁਭਟ ਸੰਘਾਰਨ ਕੀਨੇ। ਲੂਟ ਬਜ਼ਾਰ ਵਸਤੁ ਗਨ ਲੀਨੇ॥੧੬॥ਬਹੁਰ, ਸਿੰਘ ਜੀਵਤ ਗਢ ਬਰੇ। ਹਮ ਲਾਖੋਂ ਪਰ ਨਿਜ ਬਲ ਕਰੇ'। ਭੀਮ ਚੰਦ ਸੂਬੇ ਢਿਗ ਆਯੋ। ਬੈਠਯੋ ਨਿਕਟ 'ਸਲਾਮ' ਅਲਾਯੋ॥੧੭॥ਕਹਯੋ ਬੰਦਿ ਕਰ'ਗਾਲਬ ਗੁਜ਼ਾਰਾ।ਲਸ਼ਕਰ ਕੋ ਲੁਟ ਲੀਨ ਬਜ਼ਾਰਾ'। ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਬਨੀਏਂਗਨ ਆਏ। ਲੂਟਨ ਕੋ ਬਿਰਤੰਤ ਬਤਾਏ ॥ ੧੮ ॥ ਘਨੋ ਅੰਨ ਕੋ ਘ੍ਰਿਤ ਮਿਸਟਾਨਾ । 'ਇਹ ਲੇ ਗਏ ਬਜਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾ। ਅਪਰ ਵਸਤੁ ਕੋ ਹਾਥ ਨ ਡਾਰਾ।ਸਭਿ ਤੇ ਪੂਰਨ ਹੁਤੋ ਬਜ਼ਾਰਾ' ॥ ੧੯ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਭੀਮਚੰਦ ਤਬਿ ਕਹਯੋ। 'ਅੰਤਰ ਕੋ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਇਮ ਲਹਯੋ। ਅੰਨ ਗਯੋ ਬਰ ਛੁਧਾ ਦੁਖਾਏ। ਯਾਂ ਤੇ ਸਿੰਘ ਬਾਜ਼ ਸਮ ਆਏ ॥੨੦॥ਅਬਿ ਹੁਇ ਰ ਨਿਕਸੈਂਗੇ ਪੁਰਿ ਛੋਰਿ। ਨਿਸ ਮਹਿ ਕਬਹਿ ਜਾਇ ਕਿਤਿ ਓਰ। ਜਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕਛੁ ਪੁਰਿ ਕੇ ਅੰਤਰ। ਹਮ ਤੇ ਜਾਨਤਿ ਹਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ॥ ੨੧ ॥

[1]ਢਾਲਾਂ। [2]ਘੇਰ ਲਿਆ। [3]ਫਿਰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈਕੇ ਸੂਰਮੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary   NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਰ ਮੁਹਿੰਮ ਅਬਿ ਜਾਨੀ ਪਰੀ¹। ਬਿਨਾ ਅੰਨ ਕੋ ਧੀਰ ਨ ਧਰੈ²।ਤਬਿ ਸੂਬੇ ਹੁਇ ਚਿਤ ਲਾਜਾ।—ਲੁਟਯੋ ਬਜ਼ਾਰ ਬੁਰੋ ਬਡ ਕਾਜਾ—॥ ੨੨ ॥ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਜ ਸਰਬ ਹਕਾਰੇ। ਤਾੜਨ ਕਰਤੇ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ। 'ਕਹਾਂ ਸਿੰਘ ਤੁਮ ਲਾਖਹੁ ਬੀਰ? ਡਰਤਿ, ਨ ਲਰਤਿ, ਰਹਹੁ ਮਨ ਭੀਰੁ³! ॥ ੨੩ ॥ ਅਬਿ ਤੇ ਆਗੇ ਰਹੀਅਹੁ ਤਯਾਰ। ਸਭਿਨਿ ਤੁਰੰਗ ਜ਼ੀਨ ਕੋ ਡਾਰਿ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਦੇਖਹੁ ਸਿੰਘ ਜਿ ਆਏ। ਰੋਕਹੁ ਤੁਰਤ ਧਾਇ ਅਗੁਵਾਏ ॥ ੨੪ ॥ ਆਲਸ ਕਾਜ ਕਰਯੋ ਪਰਿ ਰਹੇ। ਵਸਤੁ ਲੁਟਾਇ ਮਾਰ ਕੋ ਲਹੇ। ਪ੍ਰਥਮ ਮੋਰਚਾ ਸਕਲ ਕਟਾਵਾ। ਅਪਜਸੁ ਭਯੋ ਸਰਬ ਬਿਦਤਾਵਾ ॥ ੨੫ ॥ ਜਹਿਂ ਕਹਿਂ ਮਾਰਿ ਜਾਤਿ ਹੈਂ ਸਿੰਘ। ਜਿਮ ਗਜ ਗਨ ਪਰ ਧਾਵਤਿ ਸਿੰਘ⁴। ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਤੁਮ ਕੋ ਬਲ ਹਾਰਾ? ਬਿਜੈ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੀ ਕਿਸ ਬਾਰਾ' ॥ ੨੬ ॥ ਤਬਿ ਸੂਬੇ ਗਿਰਪਤਿ ਚਢਿ ਸਾਰੇ।ਫਿਰੇ ਚਹੂੰ ਦਿਸ਼ ਕਰਤਿ ਨਿਹਾਰੇ। ਥਾਨ ਥਾਨ ਪਰ ਕਰਿ ਤਕਰਾਈ। ਸੁਭਟ ਮੋਰਚੇ ਦਿਏ ਬਿਠਾਈ ॥੨੭॥ 'ਇਹਾਂ ਸੁਚੇਤ ਬਨੇ ਨਿਤ ਰਹੀਯਹਿ। ਅੱਗ੍ਰ ਵਧਨ ਕੋ ਚਿਤ ਨਹਿਂ ਚਹੀਯਹਿ। ਗ਼ਾਫਲ ਹੋਇ ਨ ਧਰਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਾ। ਦੇਖਤਿ ਰਹੋ ਰਿਪੁਨਿ ਕੀ ਆਸਾ⁵॥੨੮॥ਤਯਾਰ ਤੁਰੰਗ ਹਾਥ ਧਰਿ ਰਾਖਹੁ। ਨਿਕਸਹਿਂ ਸਿੰਘ ਹਤਹੁ ਚਿਤ ਮਾਖਹੁ⁶। ਅਸ ਨਹਿਂ ਹੋਇ ਕਾਟ ਪੁਨ ਜਾਵੈਂ। ਨਾਹਕ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਗਵਾਵੈਂ ॥੨੯॥ ਇਮ ਚਹੂੰ ਓਰ ਮੋਰਚੇ ਸਾਰੇ। ਫਿਰ ਕਰਿ ਸੂਬੇ ਨ੍ਰਿਪਨ ਨਿਹਾਰੇ। ਕਰਿ ਸਵਧਾਨ ਸਥਾਪਨ ਕਰੇ।ਭਾਂਤਿਭਾਂਤਿ ਕੀ ਸੀਖਯਾ ਕਰੇ॥੩੦॥ਇਤ ਸਤਿਗੁਰਕੇ ਢਿਗ ਜਬਿ ਗਏ।ਫੇਰ ਸਿੰਘ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਲਏ।ਬੰਧਨ ਕਰਿ ਗੁਰ ਢਾਤੇ ਬੁਲਾਈ। ਲੂਟਨ ਕੀ ਸਭਿ ਗਾਥ ਸੁਨਾਈ ॥ ੩੧ ॥ 'ਸਿੰਘ ਛੁਧਾਤੁਰ ਭਏ ਬਿਸਾਲਾ। ਪਿਖਿ ਬਜ਼ਾਰ ਹੇਲੋ ਤਬਿ ਘਾਲਾ। ਖੈਬੇ ਹੇਤੁ ਅੰਨ ਬਹੁ ਲਯਾਏ। ਤੁਰਕ ਨਿਕਟ ਪਹੁੰਚੇ ਗਨ ਘਾਏ'॥੩੨॥ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕਹਯੋ'ਘਾਤ ਲਖਿ ਮਾਰਹੁ।ਬਹੁ-ਤਨ ਮਹਿਂ ਨਹਿਂ ਹੋਰਿ ਪਧਾਰਹੁ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਜੇਤਿਕ ਕਰਿ ਪਾਵੋ। ਬਿਰੋ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਿ ਸੋ ਖਾਵੋ'॥੩੩॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਲੰਗਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਉਨੀਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੧੯ ॥

੨੦. [ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਸ਼੍ਰਧਾ ਕੀਤਿਆਂ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ *ਇਕ ਸਿਖ ਗਹਿ ਲੀਨਸਿ ਤਹਾਂ ਕੈਦ ਕਰਯੋ ਬਲ ਨਾਲ।

¹ਮੁਹਿੰਮ ਹੁਣ ਔਖੀ ਹੋਈ ਜਾਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ²ਮਨ ਦੇ ਕਾਇਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ। ³ਸ਼ੇਰ। ⁴ਵੈਰੀਆਂ ਵੱਲ। ⁵ਦਿਲ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਮਾਰੋ। *ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੩੦ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁੰਨਤ ਕਰਿ, ਸਿਰ ਕੇਸ਼ ਹਰਿ, ਤੱਦੀ[1] ਕੀਨ ਬਿਸਾਲ ॥੧॥ ਚੌਪਈ॥ ਕਹਿ ਕਰਿ ਕਲਮਾ ਤਬੈ ਪਠਾਯੋ। ਤਊ ਸਿੱਖ ਮਨ ਨਾਂਹਿ ਹਲਾਯੋ।ਬਲ ਤੇ ਕਰੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਤਬਿ ਸਾਰੀ। ਖਾਨੇ ਕੋ ਖਵਾਇ ਤਿਸ ਬਾਰੀ ॥ ੨ ॥ ਗ਼ੁਸਲ ਕਰਾਇ ਅਪਨਿ ਬਿਧਿ ਤਾਂਹੂ। 'ਗੁਰ ਗੁਰ' ਜਪੈ ਭਲੇ ਉਰ ਮਾਂਹੂ। ਸਰਬ ਸ਼ਖ਼ੂ ਕਰਿ ਦੀਨੇ ਛੋਰ। ਆਇ ਬਿਸੂਰਤਿ ਸੋ ਗੁਰ ਓਰ ॥੩॥ ਹੁਤੋ ਸਮਾਂ ਪਠਤੇ ਰਹਿਰਾਸ। ਗੁਰ ਪਗ ਬੰਦੇ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਪਾਸ।ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ ਮਹਾਨ ਨਿਹਾਰੇ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਿਖ ਖਰੋ ਉਚਾਰੇ ॥੪॥ 'ਮੈਂ ਸਿਖ ਹੌਂ, ਸਾਚੇ ਪਤਿ-ਸ਼ਾਹਿ। ਰਣ ਮਹਿਂ ਲਰਤਿ ਗਿਰਯੋ ਛਿਤ ਮਾਂਹਿ।ਭਈ ਮੂਰਛਾ ਹੋਸ਼ ਨ ਕੋਈ। ਪਹੁੰਚੇ ਤੁਰਕ ਆਨਿ ਸਭਿ ਕੋਈ ॥੫॥ ਛੂਟੀ ਮੂਰਛਾ ਗਹਿ ਲੇ ਗਏ। ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਸਰਬ ਕੋ ਕਰਤੇ ਭਏ। ਕਹਾਂ ਕਰੌਂ ਮੈਂ ਅਬੈ ਉਪਾਇ। ਹਿੰਦੂ ਜਨਮ ਸਿਖੀ ਧ੍ਰਮ ਜਾਇ[2] ॥ ੬॥ ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਰਹੈ ਰਖਹੁ ਦੁਖ ਪੈਹੋਂ। ਨਤੁ ਮੈਂ ਚਿਖਾ ਬਨਾਇ ਜਲੈ ਹੌਂ'। ਬੂਝਯੋ ਗੁਰੁ 'ਕਰੀ ਕਿਸ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ? ਜਬਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰਨ ਕੇ ਬਸ ਮਹਿ ਪਰਾ' ॥੭॥ ਤਬਿ ਸਿਖ ਸਭਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਸੁਨਾਈ। 'ਪੂਰਬ ਸੁੰਨਤ ਮੋਰ ਕਰਾਈ। ਕਲਮਾ ਅਰੁ ਨਮਾਜ਼ ਕਰਿਵਾਇ। ਕੇਸ਼ ਬਿਅਦਬੀ, ਖਾਨ ਖਵਾਇ[3]' ॥ ੮ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਬੂਝਯੋ 'ਕਹੁ ਤੂੰ ਸਾਚੇ। ਸੰਗ ਤੁਰਕਨੀ ਤੇ ਰਹਿ ਬਾਚੈਂ[4] ?'। ਸਿਖ ਤਬਿ ਕਹਯੋ 'ਬਚਾਵਨ ਕੀਨ। ਪ੍ਰਭੁ ! ਤੁਮ ਹਾਥ ਦੇਇ ਰਖਿ ਲੀਨ' ॥ ੯॥ ਤਬੈ ਕਹਯੋ 'ਕਰਿਵਾਇ ਕਰਾਹਿ। ਦੇਹੁ ਖਾਲਸੇ ਮਹਿਂ ਬਰਤਾਹਿ। ਖਰਾ ਸਿੱਖ ਤੂੰ ਹੈਂ ਸਭਿ ਬੇਰੀ। ਬਾਂਹਿ ਗੁਰੂ ਕੇ[5] ਪਕਰੀ ਤੇਰੀ'॥੧੦॥ ਹੁਤੇ ਸਿੰਘ ਜੋ ਤਬੈ ਹਜ਼ੂਰੈ। ਬੂਝਯੋ ਤਬੈ 'ਕਹਹੁ ਗੁਰ ਪੂਰੈ ! ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਹੋਇ? ਕਿਧੌਂ ਨ ਬਨੈ ਬਨਾਵੈ ਸੋਇ[6]'॥੧੧॥ ਤਬਿ ਗੁਰ ਬਦਨ ਕਹਯੋ 'ਸੁਨ ਭਾਈ।ਕਰਹਿਂ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਜੋ ਰਿਪੁ ਬੁਰਿਆਈ*। ਰਿਦੇ ਭਾਵਨਾ ਜਿਸ ਨਹਿਂ ਹੋਇ ।ਕਰੇ ਜ਼ੋਰ ਤੁਰਕ ਨ ਹ੍ਵੈ ਸੋਇ॥੧੨॥ਜਬਿ ਕਾਮੀ[7] ਹੁਇ ਕਰਤਾ ਸੰਗ। ਤਉ ਮਨ ਮਿਲਤ ਹੁਇ ਇਕ ਰੰਗ।ਮੁਸਲ-

[1]ਜ਼ੋਰਾਵਰੀ। [2]ਮੇਰਾ ਹਿੰਦੂ ਜਨਮ ਹੈ ਸਿੱਖੀ ਧਰਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [3]ਖਾਣਾ ਖੁਆਇਆ। [4]ਤਾਂ ਬਚ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਕਿ ਨਹੀਂ। [5]ਗੁਰੂ ਕਿਆਂ ਨੇ। [6]ਜੇ ਓਹ ਬਣਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਵੇਂ ਨਾਂ ਬਣੇ ? ਭਾਵ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਲੋ ਮਲੀ ਬਣਾ ਲਿਆਂ ਸਿੱਖ ਸਚ ਮੁਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ ਇਹਦਾ ਕੀ ਉਪਾ ਹੈ। [7]ਕਾਮ ਦੇ ਅਧੀਨ। *ਅਸਲ ਪਾਠ 'ਬਰਿਆਈ' ਹੈ, ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਕਲਮ ਉਕਾਈ ਹੈ। ਬਰਿਆਈ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਮਲੋ ਮਲੀ। ਯਥਾ- ਸੌ ਸਾਖੀ- 'ਜ਼ੋਰ ਕੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵੈਰੀ ਕਰਦੇ ਆਏ.....'।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਨ ਤਬਿ ਹੀ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਮਨ ਹੀ ਕਾਰਨ ਲਖਹੁ ਸਬਾਇ[1] ॥ ੧੩ ॥ ਬਲ ਤੇ ਨਹੀਂ ਭਾਵਨਾ ਫਿਰੈ[2]। ਮਮ ਸਿਖ ਤੁਰਕਨਿ ਸੰਗ ਨ ਕਰੈ। ਏਕ ਬਾਰ ਹੀ ਭੋਗੈ ਕੋਇ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੋ ਤਤਛਿਨ ਹੋਇ ॥ ੧੪ ॥ ਜੋ ਨਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕੋ ਧਰੈ। ਬਚੈ ਤੁਰਕਨੀ ਤੇ ਸੋ ਤਰੈ। ਜੋ ਪਰ ਨਾਰਿ ਭੋਗ ਪਛੁਤਾਵੈ। ਕਛੁ ਪ੍ਰਾਸ਼ਚਿਤ ਅਘ ਹਿਤ ਕਰਿਵਾਵੈ ॥੧੫॥ ਕੈ ਗੁਰ ਸਿੱਖਨ ਤੇ ਬਖਸ਼ਾਵੈ। ਸੋ ਸਿਖ ਅਘ ਤੇ ਬਖਸ਼ੋ ਜਾਵੈ। ਜੋ ਤੁਰਕਨਿ ਸਿਖ ਭੋਗਹਿ ਜਾਇ। ਸੋ ਨਹਿਂ ਬਖਸ਼ੋ ਜਾਇ ਕਦਾਇ ॥ ੧੬ ॥ ਪਾਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੁ ਸੋਇ। "ਪ੍ਰਥਮ ਅਜਾਨ ਜਿ ਭੂਲੈ ਕੋਇ। ਮਿਲਿ ਤੁਰਕਨਿ ਸੰਗ ਸਿਖ ਬਨ ਜਾਇ। ਸੋ ਭੀ ਛੂਟ ਜਾਇ ਗੁਰ ਧਜਾਇ[3]" ॥ ੧੭ ॥ ਪੁਨ ਸਿੱਘਨਿ ਬੂਝੇ ਗੁਨ ਖਾਨੀ। 'ਬ੍ਰਿੰਦ ਤੁਰਕ ਭੋਗੈਂ ਹਿੰਦਵਾਨੀ। ਸਿਖ ਬਦਲਾ ਲੇ ਭੂਲਾ ਜਨਾਏ[4]। ਕਯੋਂ ਗੁਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਰਜ ਹਟਾਏ?' ॥੧੮॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ। 'ਹਮ ਲੇ ਜਾਨੋ ਪੰਥ ਉਚੇਰੇ। ਨਹੀਂ ਅਧੋਗਤਿ ਬਿਖੈ ਪੁਚਾਵੈਂ। ਯਾਂਤੇ ਕਲਮਲ[5] ਕਰਨ ਹਟਾਵੈਂ ॥੧੯॥ ਪੰਥ ਭੁਤਨਾ ਕੋ ਹੈ ਜੋਈ[6]। ਲਿਯੋ ਸੰਭਾਲ ਮੁਹੰਮਦ ਸੋਈ। ਨਹਿਂ ਨੀਚਨ ਕੀ ਰੀਤਿ ਅਛੇਰੀ। ਪਿਖਿ ਅਪਮਾਨ ਕਰਹਿਂ ਸਭਿ ਬੇਰੀ ॥੨੦॥ ਗੁਰ ਬਚ, ਸਾਸ਼ਤ੍ਰਨ, ਕਰੀ ਨਿਯੋਗ[7]। ਆਸ਼ਮਾਨ ਤੇ ਮਾਨਨ ਯੋਗ[8]।*ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਪੁਨ ਸਿੱਖ ਮਿਲਾਯੋ। ਕਰਜੋ ਕੜਾਹ ਸਰਬ ਵਰਤਾਯੋ ॥ ੨੧ ॥ †ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਸਿਖ ਕਰਤੇ ਜੰਗ।

[1]ਸਭ (ਧਰਮਾਂ) ਦਾ। [2]ਬਲ ਨਾਲ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਸਕਦੀ (ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਤੋਂ)। [3]ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਜੇ ਕੋਈ ਅਜਾਨ ਪਨੇ ਵਿਚ ਭੁੱਲਕੇ ਤੁਰਕਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲੇ, ਉਹ ਬੀ ਸਿੱਖ ਬਣ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਧਿਆਇਕੇ ਉਹ ਉਸ (ਪਾਪ ਤੋਂ) ਛੁੱਟ ਜਾਏਗਾ। [4]ਸਿੱਖ (ਤੁਰਕਨੀਆਂ ਭੋਗਕੇ) ਜੇ ਬਦਲਾ ਲੈ ਲੈਣ ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਭਲਾ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ। [5]ਪਾਪ। [6]ਭੁਤਨੇ ਦਾ ਪੰਥ ਹੈ ਜੋ। [7]ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਜੋ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਆਗਯਾ ਕੀਤੀ। [8]ਸਾਰੇ ਆਸ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣੇ ਯੋਗ ਹੈ। (ਸਾਰੇ) ਆਸ਼ਮਾਨ ਦਾ ਅਰਥ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਰਖ ਤੇ ਅਵਾ ਮੇਵ ਵੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

*ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਦੋਵੇਂ ਕਾਰਨ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਥ ਆਪ ਨੇ 'ਜਾਗਤਿ ਜੋਤ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸਰ' ਵਾਲਾ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਜਾਗੇ ਮਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਉੱਚੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲਾ। ਇਸ ਨੇ ਬਦਲੇ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰਕਣੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ। ਇਹ ਤੁਰਕਣੀ ਦਾ ਮੇਲ ਪਤਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਪੱਕੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਦਿਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਿਲ ਮਿਲਨਾ ਹੀ ਅਸਲ ਤਬਦੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਬਰਨ ਕੋਈ ਪਤਿਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਤਿਤ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਦਿਲ ਤੋਂ ਜੋ ਪਤਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

†ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੩੭ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

ਹੋਵਨਿ ਲਗੇ ਦੁਖਿਤਿ ਛੁਧਿ ਸੰਗ। ਖਾਸ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦਰਬ ਜਿਤੇਕ। ਪਾਵਹਿਂ ਸਤੁਦ੍ਰਵ ਬਿਖੈ ਤਿਤੇਕ ॥ ੨੨ ॥ ਪਸ਼ਮੰਬਰ ਆਦਿਕ ਸਭਿ ਚੀਰ। ਫੂਕ-ਵਾਵੈਂ ਪਾਵਕ ਪ੍ਰਭੁ ਧੀਰ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਸਰਬ ਸਮਾਜ ਨਿਬੇਰੈਂ। ਡੂਬੈਂ ਕੈ ਜਲ ਸਲਿਤਾ ਗੇਰੈਂ॥੨੩॥ਲੋਕ ਪੁਕਾਰਨ ਲਾਗੇ ਪੁਰਿ ਮੈਂ।ਸਹਾਨੋ ਨ ਜਾਇ ਛੁਧਾ ਦੁਖ ਉਰ ਮੈਂ। ਪ੍ਰਜਾ ਨਿਕਸਿ ਕਰਿ ਗਈ ਵਹਿਰ ਕੋ। ਸੁਭਟ ਸਿੰਘ ਨਹਿ ਤਜਾਗਨੋ ਗੁਰ ਕੋ॥੨੪॥ ਰਹੈਂ ਛੁਧਾਤੁਰ ਤਊ ਲਰਤਿ ਹੈਂ। ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਮਾਰਤਿ ਆਪ ਮਰਤਿ ਹੈਂ। ਕਹੈਂ ਸਕਲ ਮਿਲਿ'ਅਬਿ ਨਹਿ ਭਾਗੈਂ। ਦੇ ਹੈਂ ਸੀਸ ਗੁਰੂ ਕੇ ਆਗੈ' ॥ ੨੫ ॥ ਸਿਦਕ ਬਿਖੈ ਸਾਬਤ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਹੈਂ। ਸੰਕਟ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਸਹੈਂ।ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਢਿਗ ਕਰਹਿਂ ਬਖਾਨੀ। ਮਾਤ ! ਗੁਰੂ ਗਤਿ ਜਾਇ ਨ ਜਾਨੀ ॥ ੨੬ ॥ ਅੰਨ ਬਿਨਾ ਸਗਰੇ ਮਰਿ ਜੈ ਹੈਂ। ਪਾਉ ਪਾਉ ਕਬਿ ਕਬਿ[1] ਇਕ ਪੈ ਹੈਂ"। ਸੁਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤ ਸੁਨਿ ਦੇਖਨਿ ਕਰਤੀ। ਪਰਮ ਦੁਖੀ ਚਿਤ ਚਿੰਤਾ ਧਰਤੀ ॥ ੨੭॥ ਕਹਿ ਨਹਿਂ ਸਕੈ ਸ੍ਰਾਪ ਤੇ ਡਰੈ। –ਰਿਸ ਤੇ ਕੁਛ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿਂ ਪਰੈਂ। ਸੋ ਸਭਿ ਸਾਚ ਹੋਇ ਨਹਿ ਟਰੈ–। ਕਹਿਨ ਅਕਹਿਨ ਅਨੁਚਿਤ ਬਿਚਰੈ[2] ॥ ੨੮ ॥ ਤਊ ਨਿਕਟ ਜੋ ਦਾਸ ਘਨੇਰੇ।ਕਰਹਿਂ ਸੁਨਾਵਨ ਕਸ਼ਟ ਬਡੇਰੇ। ਸਿੰਘ ਸੈਂਕਰੇ ਲਰਿ ਕਰਿ ਮਰੈਂ। ਬਚੇ ਨ ਜੀਵਨ ਆਸ਼ਾ ਧਰੈਂ[3] ॥ ੨੯ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਮਨ ਕੋ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਿ ਆਈ। ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਦੁਖ ਤੇ ਤਪਤਾਈ। ਕਲਗੀਧਰ ਕੇ ਹੁਇ ਢਿਗ ਖਰੀ। ਚਿਤ ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਕਹਿ ਰਿਸ ਭਰੀ ॥ ੩੦ ॥ 'ਜਗ ਮਹਿਂ ਬਨ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਕਹਾਏ।ਸਿਖ ਮਾਰਨ ਹਿਤ ਰਚਹੁ ਉਪਾਏ। ਨਿਤ ਉਠਿ ਸਿੰਘ ਅੱਗ੍ਰ ਹੁਇ ਲਰੈਂ। ਸਿਰ ਪਰ ਵੈਰੀ ਕੜਕਤਿ ਖਰੇ ॥੩੧॥ ਸਭਿ ਮਹਿਂ ਭੂਖ ਵਰਤਿ ਬਹੁ ਰਹੀ।ਨਿਸਦਿਨ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ। ਪੂਰਬ ਦਰਬ ਪਾਇ ਦਰਿਆਇ।ਅਬਿ ਨਿਕਾਸਿ[4] ਸਭਿ ਦੇਤਿ ਰੁੜ੍ਹਾਇ॥੩੨॥ਕੋ ਗੁਨਾਹ ਸਿੱਖਨਿ ਅਸ ਕਰਨੋ। ਜਿਸ ਤੇ ਇਤੋ ਕਸ਼ਟ ਤਿਨ ਪਰਨੋ। ਪਾਈਆ ਅੰਨ ਪਾਇ ਹਿਤ ਖਾਨੋ।ਕਿਮਿ ਲਰਿ ਸਕੈਂ ਸਿੰਘ ਬਲ ਹਾਨੋ॥੩੩॥ਧੀਰਜ ਗਯੋ ਛੂਟ ਸਭਿ ਕੇਰੋ।ਤੁਰਕ ਗਿਰੀਸ਼ਨ ਚਹੁੰ ਦਿਸ਼ਿ ਘੇਰੋ।ਘਾਲਿ ਹੇਲ ਲਾਖਹੁੰ ਚਢਿ ਮਾਰੈਂ।

[1]ਪਾਉ ਪਾਉ (ਤੇ ਉਹ ਬੀ) ਕਦੀ ਕਦੀ। [2]ਕਹਿਣਾ ਤੇ ਨਾ ਕਹਿਣਾ ਅਯੋਗ ਵਿਚਾਰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਨਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਨਾ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। [3]ਜੋ ਬਚੇ ਹਨ ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਧਾਰਦੇ। [4]ਹੁਣ ਵੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਕੇ।

ਕਿਧੌਂ ਛੁਧਿਤਿ ਹ੍ਵੈ ਪ੍ਰਾਨ ਨਿਕਾਰੈਂ॥੩੪॥ਸਭਿ ਕੋ ਅੰਤ ਲਖ੍ਯੋ ਅਬਿ ਆਵੈ। ਹਮ ਸਮੇਤ ਕਿਮ ਜੀਵਨ ਪਾਵੈਂ?ਅਬਿ ਭੀ ਬਖਸ਼ਹੁ, ਸੰਗਤ ਤੇਰੀ[1]। ਕ੍ਯੋਂ ਦੁਖ ਭੁਖ ਵਰਤਾਇ ਬਡੇਰੀ?"॥੩੫॥ਸੁਨਿ ਮਾਤਾ ਤੇ ਆਪ ਉਚਾਰਾ। 'ਹਮ ਕੋ ਹੁਕਮ ਦੀਨਿ ਕਰਤਾਰਾ।ਤੌ ਇਹ ਪੰਥ ਸੁਧਾਰਨ ਕਰ੍ਯੋ। ਨਾਮ ਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ ਗੁਨ ਭਰ੍ਯੋ॥੩੬॥ਇਸ ਕੋ ਹਮ ਬਿਰਧਾਵਨ ਕਰੈਂ। ਨਹੀਂ ਗਾਲਿਬੇ ਕੀ ਇਛ ਧਰੈਂ।ਪੂਜਾ ਕੋ ਲੇ ਕਰਿ ਜਬਿ ਖੈ ਹੈਂ। ਤਿਸਤੇ ਪੰਥ ਘਾਟ ਬਲ ਹ੍ਵੈ ਹੈਂ॥੩੭॥ ਸੁਨਹੁ ਮਾਤ ਇਹ ਪੂਜਾ ਅੰਸ਼। ਜ਼ਹਿਰ ਅਹੈ ਬਲ ਬੁੱਧਹਿ ਭ੍ਰੂਸ[2]। ਰਣ ਹਿਤ ਪੰਥ ਖਰੋ ਮੈਂ ਕੀਨ। ਛੁਧਿਤਿ ਨਗਨ ਹੀ ਨੀਕੋ ਚੀਨ[3]॥੩੮॥ ਨਰਕ ਬਿਖੈ ਨਹਿ ਇਸ ਕੋ ਪਾਵੈਂ। ਬੁਰਾ ਨ ਕਰਿਹੌਂ ਗੁਨ ਸਿਖਰਾਵੈਂ। ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਅਹੈਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹਮ ਤੇਰੇ। ਬਿਖ ਨਹਿ ਦੇਇ ਸਕਹਿ ਕਿਸ ਬੇਰੇ॥੩੯॥ਤਿਮ ਹਮ ਸਿਖ ਪੁੱਤ੍ਰਨਿ ਕਿਸ ਭਾਂਤੀ।ਬਿਖ ਪੂਜਾ ਦੇ ਕਰਿ ਹੈਂ ਘਾਤੀ? ਪਾਲਨੋ ਚਾਹੌਂ ਕਰੌਂ ਬਡੇਰਾ। ਭੋਗਹਿ ਸੁਖ ਇਤ ਉਤਹਿ ਘਨੇਰਾ॥ ੪੦। ਸ਼ਤਦ੍ਰੁੱਵ ਮੈਂ ਜੋ ਧਨ ਰਾਖਾ।ਸੁੱਧ ਕਰਨ ਕੀ ਤਿਹ ਅਭਿਲਾਖਾ।ਜਿਮ ਬਿਖ ਕੋ ਮਾਰਨ ਕਰਿ ਲੇਹੀ[4]। ਪੁਨ ਖਾਏ ਰੋਗਨ ਹਤਿ ਦੇਹੀ॥੪੧॥ਤਿਮ ਪੂਜਾ ਕੋ ਧਨ ਸੁਧ ਹੋਇ। ਸਿਖ ਪੁੱਤ੍ਰਨਿ ਲੈ ਦੇ ਹੈਂ ਸੋਇ।ਪੁਨ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਸਭਿ ਕੋ ਸੁਖਕਾਰੀ। ਸਮੇ ਹੋਇ ਜਬਿ ਲੇਹਿ ਨਿਕਾਰੀ॥ ੪੨ ॥ ਏਕ ਸਿੱਖ ਹਮਰੋ ਸ਼ੁਭ ਹੋਇ। ਪਠਹਿ ਤਾਂਹਿ ਧਨ ਲੈ ਹੈ ਸੋਇ। ਨਾਮ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬਲ ਭਾਰੇ। ਤਪ ਤਾਪਹਿ ਪੁਨ ਹੋਇ ਸੁਖਾਰੇ*॥੪੩॥ਦੋਹਰਾ॥ਪਸ਼ਚਮ ਤੇ ਉਠਿ ਖਾਲਸਾ ਚਮਕੈ ਪੂਰਬ ਪੰਥ। ਦੂਰੇ ਦੁਸ਼ਟ ਸਭਿ ਪਰਬਤੀ ਮੌਨ ਮੌਰਜਿ ਕੁਪੰਥ[5]

---

[1] ਇਹ ਆਪ ਦੀ ਹੀ ਕਿਰਤ ਹੈ। [2] ਨਾਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। [3] ਭੁੱਖਾ ਨੰਗਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਜਾਣੋ। [4] ਮਾਰ ਲਈਦਾ ਹੈ। [5] ਸਾਰੇ ਪਰਬਤੀ ਦੁਸ਼ਟ ਤੇ ਫਿਟਕਾਰੇ ਹੋਏ ਖੋਟੇ ਰਸਤੇ ਟੁਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮੌਨ ਨੱਠ ਜਾਣਗੇ। [ਮੌਨ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ 'ਗੋਰੇ' ਲਫ਼ਜ਼ ਬੀ ਪਿਆ ਹੈ। (ਅ) ਮੌਨ, ਮੌਰਿਜ ਦੁਇ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਬੀ ਆਏ ਹਨ]।

*ਸੌ ਸਾਖੀ (੧੯੦੫) ਤੋਂ ਬੀ ਇਹੋ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਇਹ ਧਨ ਕੱਢੇਗਾ ਯਥਾ—"ਹਮਰਾ ਸਿੱਖ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹਮ ਭੇਜਾਂਗੇ, ਅਮਾਨ ਲੇਵੇਗਾ। ਨਾਂ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਹੋਇਗਾ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ੧੮੯੯ ਵਰਤੇਗਾ"। ੧੮੯੯ ਵਿਚ ਮ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਬਰਸ ਦਾ ਸੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ੧੮੯੯ ਤੋਂ ੧੯੦੬ ਤਕ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਲੁਜ ਤੋਂ ਧਨ ਕੱਢਿਆ ਸੀ। ੧੯੦੬ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਰਾਜ ਮੁੱਕ ਗਿਆ। ਜੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਹੋਕੇ ਰਹਿੰਦੇ।

॥੪੪॥ ਖਾਲਸਾ ਮਿਲੈ ਮੇਲ ਕਰਿ ਖਾਲਸਾ ਟੂਟੇ ਦਿਵਸ[¹] । ਮਿੱਤ੍ਰ ਹਿੰਦਵੀ ਮੌਲਵੀ ਗੋਰੇ ਸੁਨੀ ਸੁ ਵੰਸ[²]॥੪੫॥ਬਲੀ ਹੋਇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਤੁਰਕ ਤੋੜੇਗਾ ਮੌਨ[³] । ਲੂਟੇ ਗਾਉਂ ਪਰਜਾ ਦੁਖੀ ਨਸਾਉਂ ਜਾਇਗਾ ਔਨ[⁴] ॥ ੪੬ ॥ ਸਿਖਣੀ ਹੁਇ ਬਿਭਚਾਰਣੀ ਪੁਰਖ ਤੁਰਕ ਕੀ ਆਸ[⁵] । ਤਾਂ ਦਿਨ ਉਪਜੇ ਖਾਲਸਾ ਸਭਿ ਬਰਨੋ ਕੋ ਪਯਾਸ[⁶] ॥ ੪੭ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਮਾਤਾ ਤੂਸ਼ਨੀ ਨਹਿ ਬੋਲੀ ਸੁਤ ਹੇਰਿ । ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਨਿਕੈ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿ ਫੇਰ:-। ੪੮ ॥ "ਪਯਾਰੋ ਧਨ ਹੈ ਮਾਤ ਕੋ ਇਹ ਜਾਨੀ ਅਬਿ ਜਾਇ । ਰਹਿਣ ਦੇਤਿ ਪਰਵਾਰ ਕੋ, ਵਧਨ ਦੇਤਿ ਨਹਿਂ ਕਾਇ[⁷]" ॥੪੯॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਖਸਟਮ ਰੁਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਇੱਕਵੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੦ ॥

੨੧. [ਧਨ ਜਾਣ ਤੇ ਸੋਗ ਨਾ ਕਰਨਾ । ਸੀਂਹਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ]।

ਦੋਹਰਾ॥*ਇਮ ਘੇਰਾ ਬਡ ਪਰ ਰਹਯੋ ਲਰਹਿ ਖਾਲਸਾ ਜਾਇ।ਇਕ ਦਿਨ। ਤਨਾਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰੀ ਬਡ ਰਣਜੀਤ ਬਜਾਇ॥ ੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਉਤ ਤੇ

---

¹ਜੋ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਕੇ ਮਿਲੇਗਾ(ਉਹ ਬਚਿਆ ਰਹੇਗਾ)ਜੋ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਏਗਾ ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਟੁੱਟ ਜਾਏਗਾ । ('ਟੂਟੇ' ਦੇਹੁਰੀ ਦੀਪਕ ਹੈ) । ²(ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ) ਮਿੱਤ੍ਰ ਹੋਣਗੇ ਹਿੰਦੀ, ਮੌਲਵੀ, ਗੋਰੇ ਤੇ ਸੁੰਨੀ ਵੰਸ ਵਾਲੇ । ³ਮੋਨੀਆਂ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜੇਗਾ । ⁴ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਗਿਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟੇਗਾ ਤੇ ਨਸਾਉਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆ ਜਾਏਗਾ । (ਅ) ਗਿਰਾਂ ਲੁੱਟੇ ਜਾਣਗੇ, ਪਰਜਾ ਦੁਖੀ ਹੋਏਗੀ ਤੇ ਨਸਾਉਂ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਏਗਾ । ⁵ਜੋ ਤੁਰਕ ਪੁਰਖ (ਪਰ) ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਭਚਾਰਣੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਰਖਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣਾ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਭਾਵ ਦੰਡਿਤ ਹੋਣਗੇ । (ਅ) ਵਿਭਚਾਰੀ (ਤੀਮਤਾਂ ਜੋ) ਤੁਰਕ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਆਸਾ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣਾ ਆ ਜਾਏਗੀ । ਸੂਚਨਾ:—ਕਈ ਲੋਕ ਸਿਖਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਭਚਾਰੀ ਹੋਕੇ ਤੁਰਕ ਪੁਰਖ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੈ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਤੇ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖਣੀਆਂ ਕਿਸ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਤੁਰਕ ਪੁਰਖ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਕਰਣਗੀਆਂ ? ਨਾਲੇ ਜੇ ਸਿੱਖਣੀਆਂ ਦਾ ਆਚਰਨ ਐਸਾ ਨ ਵਾਂ ਦੈਸੀ ਤਾਂ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਖਾਲਸਾ ਜੋ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੈ ਕੀਕੂੰ ਉਪਜੇਗਾ ? ਇਹ ਫਿਕਰੇ ਮ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖਾਤਰ ਉਸ ਦੇ ਪੱਖੀਆਂ ਵਲੋਂ ਪਾਏ ਗਏ ਸਾਫ ਸਹੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ਅਸਲ ਬਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਵਿਭਚਾਰ ਆਦਿ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਚੀਤ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਇਹ ਆਏਪਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਾਕ ਰਚਨਾ ਹੈ । ⁶ਸਾਰੇ ਬਰਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹ ਹੋਵੇਗੀ(ਖਾਲਸਾ ਬਣਨ ਦੀ)ਤਿਸ ਦਿਨ ਖਾਲਸਾ ਉਪਜੇਗਾ ⁷ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪੀ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਦੇਂਗਾ ਸੀ ਤੂੰ ਕਦੇਂ ਨਹੀਂ ਵੱਧਣ ਦਿੰਦੀ । *ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ੩੮ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਕਲ ਗਿਰੇਸ਼੍ਵਰ ਚੜ੍ਹੇ। ਮਾਰੂ ਬਜੇ ਜਥਾ ਭਟ ਲੜੇ। ਰਣਸਿੰਙੇ ਸਰਨਾਈ ਢੋਲ। ਤੁਰਹੀ ਨਾਦ ਨਗਾਰੇ ਬੋਲ ॥ ੨ ॥ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਹ੍ਵੈ ਕੈ ਅਸਵਾਰ। ਚਢ੍ਯੋ ਖਾਲਸਾ ਆਯੁਧ ਧਾਰਿ। ਜਹਿਂ ਗਿਰਪਤਨਿ ਮੋਰਚੇ ਕਰੇ। ਛੋਰੇ ਕਰੇ ਦੂਰ ਜਹਿ ਪਰੇ ॥੩॥ ਤਿਤ ਦਿਸ਼ਿ ਕੋ ਗੁਰ ਅੱਗ੍ਰ ਸਿਧਾਰੇ। ਛੁਟੇ ਤੁਫੰਗਨਿ ਕੇ ਕੜਕਾਰੇ॥ ਜੁਟ੍ਯੋ ਖਾਲਸਾ ਜੰਗ ਮਝਾਰ॥ ਜੈ ਬਹੁ ਬਾਰੀ ਕਰੇ ਹੰਕਾਰ[1] ॥ ੪ ॥ ਆਗੇ ਵਧ੍ਯੋ ਚਲਾਵਤਿ ਗੋਰੇ। ਦੋਨਹੁ ਦਿਸ਼ ਕੇ ਉਰ ਸਿਰ ਫੋਰੀ॥ ਸਭਿ ਗਿਰਪਤੀ ਢੁਕੇ ਤਬਿ ਆਈ। ਲੈ ਲੈ ਨਿਜ ਸਿਪਾਹ ਸਮੁਦਾਈ ॥੫॥ ਜਬਿ ਆਪਸ ਮਹਿ ਦ੍ਵੈ ਦਲ ਜੁੱਟੇ। ਗੁਲਕਾਂ ਲਗਿ ਲਗਿ ਅੰਗਨ ਫੁੱਟੇ। ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ ਨਹੀਂ ਮੁਖ ਫੇਰੇ। ਬਜ੍ਯੋ ਸਾਰ ਸੋਂ ਸਾਰ ਬਡੇਰੇ ॥੬॥ ਖੋਵਨ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਹੰਕਾਰ। ਗੁਰੂ ਮੁਰੇ ਤਬਿ ਜੰਗ ਮਝਾਰ। ਪੀਛੇ ਖਾਇ ਸ਼ਿਕਸਤ ਪਲਾਈ[2]। ਹਟੇ ਸਕਲ ਹੀ ਕਰਤਿ ਲਰਾਈ ॥ ੭ ॥ ਜਬੈ ਸਿੰਘ ਹਟਤੇ ਵਧੇ ਪਹਾਰੀ ਭਰਿ ਰਾਖੇ ਸ਼ਲਖੈਂ ਬਹੁ ਮਾਰੀ। ਗੁਰ ਬਿਨ ਠਹਿਰੈ ਕੌਨ ਅਗਾਰੀ॥ ਮਿਲੇ ਆਨਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਗਨ ਭਾਰੀ ॥ ੮ ॥ ਭਾਜੇ ਸਿੰਘ ਤਹਾਂ ਲਗਿ ਆਏ।ਗੁਰ ਕੋ ਜਹਿ ਸਮਾਜ ਸਮੁਦਾਏ।ਠਹਿਰੇ ਨਹੀਂ ਪੈਰ ਵਿਚ ਜੁੱਧਾ। ਪਰ੍ਯੋ ਸ਼ੋਰ ਗਨ ਰਿਪੁ ਬਹੁ ਕ੍ਰੁੱਧਾ॥੯॥ ਕਿਤਿਕ ਤਬੇਲਾ ਸੋ ਲੁਟਿ ਗਯੋ। ਧਨ ਪਟ ਆਦਿਕ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਲਯੋ। ਖਰੇ ਭੁਏ ਨਹਿ ਸਕਹਿ ਹਟਾਇ। ਰਹੇ ਸਿੰਘ ਬਲਅਧਿਕ ਲਗਾਇ॥ ੧੦ ॥ ਸਿਖ ਰੋਵੈਂ ਬਹੁ ਖਰੇ ਪੁਕਾਰੈਂ। 'ਬਡ ਹੋਯੋ ਨੁਕਸਾਨ' ਉਚਾਰੈਂ। 'ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਅਬਿ ਜੀਤੈਂ ਕੈਸੇ ? ਇਤੋ ਸਮਾਜ ਗਯੋ ਲੁਟ ਐਸੇ ॥੧੧॥ ਕਿਮ ਜੀਵੈਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਤਿ ਹ੍ਵੈ ਕੈ। ਗੁਰ ਕੋ ਕੁਛ ਨਹਿ ਸਕੈਂ ਬਚੈ ਕੈ'। ਖਰੇ ਹੋਇ ਪੁਨ ਤਜੀ ਤੁਫੰਗੈਂ। ਭੇਦਨ ਕਰੇ ਰਿਪੁਨਿ ਕੇ ਅੰਗੈਂ ॥ ੧੨ ॥ ਗਨ ਵਸਤੂ ਲੇ ਹਟੇ ਪਹਾਰੀ। ਮੁਰਚਨਿ ਮਹਿਂ ਕਾਇਮ ਧ੍ਰਿਤਧਾਰੀ। ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਭਟ ਬੀਰ। ਰਣ ਤੇ ਹਟਿ ਪਹੁੰਚੇ ਗੁਰ ਤੀਰ ॥੧੩॥ ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਅੰਦੇਸਾ ਧਰੈਂ। ਬਾਕ ਸੁਨਾਵਨ ਪੁਨ ਪੁਨ ਕਰੈਂ। ਮਚ੍ਯੋ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿਂ ਹਾਹਾਕਾਰ। 'ਲੁਟ੍ਯੋ ਸਮਾਜ ਮਹਾਂ ਬਿਸ਼ਮਾਰ[3] ॥ ੧੪ ॥ ਬਸਤ੍ਰ ਤੁਰੰਗਮ ਆਦਿਕ ਵਸਤੂ। ਮਹਾਰਾਜ ਲੁਟਿ ਗਈ ਸਮਸਤੂ[4]। ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੋ ਕਹਾ ਗਨੇ। ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਪ੍ਰਬਲ ਗਏ ਲੈ ਘਨੇ'॥੧੫॥

---

[1]ਬਹੁਤ ਵੈਰੀ ਮੈਂ ਕਰਨੇ ਕਰ ਹੰਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। [2]ਪਿੱਛੇ ਹਾਰ ਖਾਕੇ (ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਫੌਜ) ਦੌੜੀ। [3]ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ। [4]ਸਾਰੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਭਿ ਕੇ ਉਰ ਕੋ ਗੁਰ ਦੁਖ ਲਹ੍ਯੋ। ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਤਬਿ ਕਹ੍ਯੋ।
ਅਵਨੀ ਪਰ ਦਿਹੁ ਐਂਚ ਲਕੀਰ। ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕੀ ਹੁਇ ਅਲਪ ਗਹੀਰ'"
॥੧੬॥ਮਾਨ ਬਚਨ ਖੈਂਚੀ ਗਨ ਰੇਖਾ। ਖਰੇ ਸਮੀਪੀ ਪਿਖੈਂ ਅਸ਼ੇਖਾ। ਸ੍ਰੀ ਕਲ-
ਗ਼ੀਧਰ ਦੇਖਿ ਉਚਾਰੀ। 'ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਮੇਟ ਦਿਹੁ ਸਾਰੀ'॥ ੧੭ ॥ ਸਕਲ
ਬਿਲੋਕਤਿ ਮੇਟੀ ਫੇਰ। ਰਹੀ ਨ ਕੋ ਛਿਤ ਛੋਟ ਬਡੇਰ'। ਤਬਿ ਸਭਿ ਸਿੰਘ
ਬੂਝਿਬੇ ਕਰੇ"।'ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਭੀ ਕੁਛ ਉਰ ਧਰੇ? ॥੧੮॥ ਕਿਧੌਂ ਭਯੋ ਨਹਿ,
ਦੇਹੁ ਬਤਾਈ। ਰੇਖ ਦੇਖਿ ਕਰਿਕੈ ਬਿਨਸਾਈ'। ਤਬਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਖਾਲਸੇ
ਕਹ੍ਯੋ। 'ਰੇਖ ਨਿਕਾਸੀ ਹਰਖ ਨ ਲਹ੍ਯੋ" ॥੧੯॥ ਮੇਟ ਦਈ ਨਹਿ ਸ਼ੋਕ
ਉਪਾਵਾ। ਰਿਦਾ ਸਮਾਨ ਸਭਿਨਿ ਲਖਿ ਪਾਵਾ'। ਸੁਨਿ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਗੁਰੂ
ਬਖਾਨਾ।'ਹਰਖ ਨ ਸ਼ੋਕ ਜਥਾ ਤੁਮ ਜਾਨਾ ॥੨੦॥ ਤਥਾ ਗੁਰੂ ਕੋ ਹੋਇ ਨ
ਕੋਈ। ਹਾਨਿ ਲਾਭ ਮਹਿ ਸਮ ਰਹਿ ਜੋਈ। ਜੇਰੇ ਜਾਇ ਪਦਾਰਥ ਸਾਰੇ।
ਦਰਬ ਆਦਿ ਜੋ ਰਤਨ ਉਦਾਰੇ ॥੨੧॥ ਗਜ ਬਾਜੀ ਜਿਨ ਮੋਲ ਬਿਸਾਲੇ।
ਮੁਕਤਾ ਹੀਰੇ ਬਿੰਦ ਪ੍ਰਵਾਲੇ"। ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਪਿਖਿ ਅਪਨੀ ਜਾਨਿ।
ਗੁਰ ਕੋ ਹਰਖ ਨ ਹ੍ਵੈ ਹਿਤ ਮਾਨਿ॥੨੨॥ ਲਾਖਹੁ ਕੇ ਸਮਾਜ ਦਿਪਤਾਈ"।
ਸਮਾ ਪਾਇ ਹਾਨੀ ਹੁਇ ਜਾਈ। ਤੌ ਗੁਰ ਕੇ ਕੁਛ ਸ਼ੋਕ ਨ ਹੋਵਹਿ।
ਨਾਸ਼ਵੰਤਿ ਪੂਰਬ ਹੀ ਜੋਵਹਿ ॥ ੨੩ ॥ ਸਮ ਚਿਤ ਸਦਾ ਰਹਹਿ ਆਨੰਦ।
ਕਰੈਂ ਬਿਖੇਪ ਨ ਦ੍ਵੰਦ ਬਿਲੰਦ"। ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਯਤ ਅਰੁ ਬ੍ਰਤਮਾਨਾ। ਹੁਯੇ ਨ
ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਰਹੈਂ ਸਮਾਨ॥ ੨੪ ॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਹਰਖ ਸੋਗ ਕਾ ਦੇਹੁਰਾ' ਖਿਨ
ਆਵੈ ਖਿਨ ਜਾਇ। ਜੋ ਜਾਗੇਂ' ਸੋ ਸੁਖੀ ਹੁਇ, ਸੋਏਂ' ਸੋ ਦੁਖ ਪਾਇ ॥੨੫॥
ਨਾਮ ਧਿਆਵਹੁ, ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰਹੁ ਨਿੱਤ। ਗੁਰਬਾਨੀ ਸਿੱਖ੍ਯਾ
ਬਿਨਾ ਤਿਨਾ ਨ ਸੋਗੀ ਮਿੱਤ"॥ ੨੬ ॥ਮਲਿ ਮਲਿ ਨਾਈ ਕਾਮਨੀ ਖੋੜਸ
ਕਰੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ।ਖਸਮ ਨ ਭਾਈ ਕਹਾਂ ਫਲ ਸੋ ਸ਼ਰਮਿੰਦੀ ਨਾਰ॥੨੭॥"ਗੁਰੂ

'ਛੋਟੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ। "ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। "ਅਥਵਾ ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ
ਮੂੰਗੇ। "ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਵੇ। "ਵੱਡੇ ਦ੍ਵੰਦ (ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਆਦਿ) ਵਿਖੇਪ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। (ਅ)
ਵਿਖੇਪ ਤੇ ਕਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। 'ਭਾਵ ਇਹ ਸਰੀਰ। 'ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ। 'ਅਵਿੱਦਯਾ ਨਿੰਦ੍ਰਾ
ਵਿਚ। "ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮਿਤ੍ਰ! "ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜੋ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਆਸਾ ਹੈ
(ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ) ਉਹ ਲੋਭ ਦੀ ਲਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ। (ਅ) ਗੁਰੂ ਜਗਤ ਵਿਚ
'ਨਾਮ' ਲੈਕੇ ਆਇਆ ਹੈ (ਦੇਣ ਲਈ), ਲੋਭ ਦੀ ਲਹਿਰ ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸਿੱਖ
ਗੁਰੂ ਦਾ ਭਾਣਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਭਾਵ ਲੋਭ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੇ ਉਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਸਦਾ ਗੁਰੂ ਕੋ।

ਜੁ ਆਇਆ ਨਾਮ ਧਰਿ ਲਹਿਰੀ ਲੁਭਕੀ ਦੂਰ[1]। ਸੋਈ ਸਿਖ, ਭਾਣਾ ਧਰੇ ਗੁਰ ਕੇ ਸਦਾ ਹਜ਼ੂਰ[2]॥ ੨੮ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸੁਨਿ ਬੈਨ। ਪਰਚੇ ਸੁਖ ਸੋਂ ਸਿੰਘ ਸਚੈਨ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਜਾਮਨਿ ਮਾਂਹੀ। ਸੁਪਤੇ ਕੇਚਿਤ, ਕੇਚਿਤ ਨਾਂਹੀ ॥੨੯॥ ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸਭਿ ਸ਼ੌਚ ਸ਼ਨਾਨੇ। ਗੁਰਬਾਨੀ ਬਹੁ ਪਾਠ ਬਖਾਨੇ। ਸੂਰਜ ਉਦੇ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਏ। ਨਹਿ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਮੁਖ ਬਿਕਸਾਏ ॥ ੩੦ ॥ ਇਕਤੌਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਲੂਟਿ ਲੇ ਗਇ।ਦੁਤੀਏ ਭਾਜ ਪਰਾਜੈ ਲਇ।ਇਨ ਕਾਰਨ ਤੇ ਲਾਜ ਬਿਲੋਚੈਨ। ਰਿਦੈ ਬਿਖੈ ਸੋਚਹਿ ਬਹੁ ਸੋਚਨਿ ॥੩੧॥ ਨਹਿ ਉਤਸਾਹ ਕਿਸੀ ਮਹਿ ਦੀਖਾ। ਘਰ ਕੇ ਬਿਗਰੇ ਕਾਜ ਸਰੀਖਾ[3]। ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਭਏ।ਪ੍ਰੇਮ ਅਪਨਿ ਮਹਿ ਪਰਖਨ ਕਏ ॥ ੩੨ ॥–ਅਰਪਯੋ ਸਭਿਨਿ ਅਗਾਰੀ ਸੀਸ–।ਇਮ ਲਖਿ ਦਯਾ ਕਰੀ ਜਗਦੀਸ਼। ਕਹ੍ਯੋ ਅਖਿਲ ਸਨ ਤਬਹਿ ਸੁਨਾਇ।'ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਸੋਈ ਚਿਤ ਭਾਇ[4] ॥੩੩॥ ਚਢਹਿ ਜੰਗ ਕੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੁ ਧਾਰੈ।ਹਤਹਿ ਰਿਪੁਨ ਪਗ ਪਾਛ ਨ ਡਾਰੈ।ਸ਼ੇਰ ਸਮਾਨ ਆਪਕੋ ਮਾਨੈ।ਹੇਰਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਕੋ ਰਿਸ ਮਨ ਠਾਨੈ। ੩੪ ॥ ਨਹੀਂ ਦੀਨਤਾ ਅੰਗੀਕਾਰੈ। ਜਹਿ ਲਗਿ ਬਲੋ ਪਹੁੰਚੈ ਤਹਿ ਮਾਰੈ। ਹਿੰਮਤ ਕੋ ਹਿਮਾਯਤੀ ਹਰਿ ਹੈ। ਜਿਤਿਕ ਹੋਇ ਉਤਸਾਹਤਿ ਕਰਿਹੈ[5] ॥ ੩੫॥ਚਢਹੁ ਖਾਲਸਾ ਪਲਟਾ ਲੀਜੈ। ਦੁਸ਼ਟ ਅਰਿਸ਼ਟਨ ਕੋ[6]ਹਤਿ ਕੀਜੈ' ਇਮ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਕਰਿ ਹੁਸ਼ੀਯਾਰ। ਤਤਛਿਨ ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਹੁਇ ਅਸਵਾਰ। ॥ ੩੬ ॥ ਸੰਗ ਖਾਲਸਾ ਨਿਖਲ ਚਢਾਯੋ। ਜੰਗ ਗਿਰੇਸ਼ਨਿ ਸੰਗ ਮਚਾਯੋ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਮੁਰਚਨਿ ਤੁਰਕ ਚਮੂੰ ਗਨ।ਥਿਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋਇ ਭੈ ਧਰਿ ਮਨ ॥ ੩੭॥ ਤਿਮ ਹੀ ਸਿੰਘ ਸਮੁਖ ਤਿਨ ਥਿਰੇ। ਤਨਾਰੀ ਤੁਪਕਨਿ ਕੀ ਕਰਿ ਧਰੇ। ਜਿਤ ਦਿਸ਼ਿ ਮਹਿ ਸਭਿ ਪਰੇ ਪਹਾਰੀ। ਤਿਤ ਕੋ ਗਈ ਪ੍ਰਭੂ ਅਸਵਾਰੀ ॥੩੮॥ ਜ੍ਵਾਲਾ ਬਮਣੀ ਛੋਰਨਿ ਕਰੀ। ਬਹੁਰ ਬਰੂਦ ਰੁ ਗੋਰੀ ਭਰੀ। ਉਤ ਤੇ ਬਾਜੇ ਬ੍ਰਿੰਦ ਨਗਾਰੇ। ਸਨਧਬੱਧ ਜੋਧਾ ਬਲਿ ਭਾਰੇ ॥ ੩੯ ॥ ਸਿੰਘਨਾਰੀ ਛੰਦ ॥ ਜੁਟੇ ਦੋਇ ਪਾਸੇ। ਪਰੀ ਮਾਰ ਨਾਸ਼ੇ। ਗੁਰੂ ਧੀਰ ਦੇ ਕੈ।

---

[1]ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯਾਯ ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਅੰਕ ੧੧ ਵਿੱਚ ਹੈ। [2]ਤੇ ਸਿੱਖ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਦਾ ਭਾਣਾ ਧਰੇ। [3]ਜਿਵੇਂ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਗੜ ਜਾਣ ਤੇ (ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ)। [4]ਮੇਰੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਓਹੀ ਸਿੱਖ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। (ਅ) ਮੇਰਾ ਓਹੀ ਸਿੱਖ ਹੈ (ਜਿਸਦੇ) ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ) ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। [5]ਜਿਨਾਂ ਕੁ ਹੌਸਲੇ ਉਤਸਾਹ ਕਰਕੇ ਕਰੇ। [6]ਵਿਪਦਾ ਨੂੰ। (ਅ) ਉਪੱਦ੍ਰਵੀਆਂ ਨੂੰ।

ਅਰੀ ਸਿੰਘ ਕੈ ਕੈ ॥੪੦॥ ਲਰਾਈ ਮਚਾਈ। ਤੁਫੰਗੈਂ ਚਲਾਈ। ਫੁਟੇ ਮੂੰਡ ਛਾਤੀ। ਪਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹਾਤੀ॥੪੧॥ਗੁਰੂ ਓਜ ਪਾਏ। ਗਏ ਸਿੰਘ ਧਾਏ। ਬਟੇਰਾ ਦਿਸਾਵੈ। ਜਥਾ ਬਾਜ ਜਾਵੈ॥ ੪੨॥ ਛੁਧਾ ਸ਼ੇਰ ਹੋਏ। ਜਥਾ ਮ੍ਰਿਗ ਜੋਏ। ਕਰ੍ਯੋ ਓਜ ਹੱਲਾ। ਨਹੀਂ ਕਾਹੁ ਝੱਲਾ॥੪੩॥ਪਰੇ ਮੋਰਚਾ ਮੈਂ। ਦਏ ਕਾਠ ਤ੍ਰਾ ਮੈਂ[1]। ਪਲਾਏ ਪਹਾਰੀ। ਤਜੀ ਧੀਰਿ ਭਾਰੀ ॥੪੪॥ ਕਰਾਚੋਲ ਚਾਲੇ। ਨ ਜਾਈ ਸੰਭਾਲੇ। ਬਜੇ ਬੀਰ ਬੰਕੇ। ਲਰੇ ਜੋ ਨਿਸ਼ੰਕੇ ॥੪੫॥ ਸੁ ਘਾਲ੍ਯੋ ਘਮੰਡਾ। ਭਏ ਖੰਡ ਖੰਡਾ। ਫਤੇ ਪਾਇ ਜੁੱਧਾ। ਹਟੇ ਸਿੰਘ ਸੁੱਧਾ॥ ੪੬॥ਮਹਾਂ ਮੋਦ ਕਾਧੇ। ਬਿਜੈ ਕੋ ਬਜਾਧੇ। ਬਜੇ ਨਾਦ ਹੋਵਾ।ਗੁਰੂ ਦਰਸ ਜੋਵਾ॥੪੭॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਜੰਗ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਬੀਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੨੧ ॥

੨੨. [ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਜਲ ਰੋਕਣ ਤੇ ਫਿਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਊਪਰ ਤੇ ਜਲ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਲਘੁ ਨਾਰੇ ਚਲਿ ਆਇ। ਸਕਲ ਕਾਜ ਪਿਪਨਾਦਿ[2] ਜੋ ਕਰਤਿ ਸਿੰਘ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਿਤ ਦਿਸ਼ ਡੇਰੇ ਪਰੇ ਪਹਾਰੀ।ਭੀਮ ਚੰਦ ਢਿਗ ਸਚਿਵ ਉਚਾਰੀ। 'ਜਾਤਿ ਵਹਿਰ ਤੇ ਜਲ ਵਿਚ ਘੇਰੇ[3]। ਕ੍ਯੋਂ ਨਹਿ ਰੋਕਹੁ ਰਹੇ ਪਿਛੇਰੇ ?॥ ੨ ॥ ਜਿਸ ਤੇ ਰਿਪੁ ਗਨ ਸੰਕਟ ਪਾਵੈਂ। ਕੋ ਅਸ ਨ੍ਰਿਪਤ, ਨਹੀਂ ਜੁ ਬਨਾਵੈ[4]'॥ ਸੁਨਤਿ ਗਿਰੇਸ਼ੁਰ ਬਹੁਤ ਪਠਾਏ। ਪਾਇ ਬੰਧ ਜਲ ਕੋ ਉਲਟਾਏ ॥ ੩ ॥ ਸ਼ੁਸ਼ਕ ਗਯੋ ਜਲ ਜਬਿ ਨਹਿ ਆਯੋ। ਖੋਟ ਪਹਾਰੀ ਕੋ ਲਖਿ ਪਾਯੋ। ਗਏ ਸਿੰਘ ਅਰਦਾਸ ਬਖਾਨੀ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਰੋਕ ਲਿਯੋ ਰਿਪੁ ਪਾਨੀ ॥ ੪ ॥ ਕਰਨਿ ਸੁਚੇਤਾ ਆਦਿਕ ਕਾਰਾ। ਸਰਬ ਖਾਲਸਾ ਕਰਤਿ ਸੁਖਾਰਾ'। ਸੁਨਿ ਬਿਨਤੀ ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਕੇਰੀ। ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ੫ ॥ 'ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਸਲਿਤਾ ਸ਼ਕਤਿ ਸਮੇਤਾ।ਸੋ ਜਲ ਦੇਇ ਖਾਲਸੇ ਹੇਤਾ। ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਕੀ ਰੋਕੀ ਨਹਿ ਰਹੈ। ਨਿਖਲ[5] ਖੁਟਾਈ ਤਿਨ ਕੀ ਲਹੈ' ॥ ੬ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਲਨਾ-ਵਨਿ ਹੇਤ ਬਖਾਨਾ। ਨਿਜ ਤਰਕਸ਼ ਤੇ ਦੇ ਕਰਿ ਬਾਨਾ। 'ਪਹੁੰਚਹੁ ਸਤ-ਦ੍ਰਵ ਕੇਰਿ ਕਿਨਾਰੇ।ਹਮਰੋ ਦਿਹੁ ਸੰਦੇਸ਼ ਉਚਾਰੇ ॥੭॥—ਅਧਿ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਸਮੋਂ ਬਡ ਹੋਵਾ। ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਲਾਖਹੁੰ ਲਸ਼ਕਰ ਢੋਵਾ। ਹਮ ਤੇਰੇ ਬਹੁ ਚਿਰ ਤਟ ਬਾਸੀ। ਬਿਲਸੇ ਅਧਿਕ ਬਿਲਾਸਹਿ ਪਾਸੀ ॥੮॥ ਪੰਥ ਰਚ੍ਯੋ ਜਗ ਪਾਪਨਿ ਖਾਪਨ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਉਬਾਰਿ ਸਥਾਪਨ। ਤੁਰਕਨਿ ਸਨ ਇਨ ਬੈਰ

[1]ਤ੍ਰਿਹਾਂ (ਮੋਰਚਿਆਂ) ਵਿਚ। [2]ਪੀਣ ਤੋਂ ਆਦਿ ਲੈਕੇ। [3]ਭਾਵ ਅੰਦਰ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ [4]ਜੋ (ਵੈਰੀ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਦੀ ਸੂਰਤ) ਨਾ ਬਣਾਵੇ। [5]ਸਾਰੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧੁਖਾਵਨ[1]।ਲਰਿ ਕਰਿ ਨਿਤ ਰਿਪੁ ਬਲੀ ਖਪਾਵਨ॥੯॥ਇਸ ਕਾਰਨ ਰਣ ਮਹਿਦ ਅਖਾਰੇ।ਹਮ ਨੇ ਘਾਲੇ ਹੋਇ ਪਵਾਰੇ[2]। ਜਲ ਪਹੁੰਚਾਇ ਹਿਮਾਯਤ ਕਰੀਅਹਿ–। ਇਮ ਸਿੰਘਹੁ ਤਟ ਪਹੁੰਚਿ ਉਚਰੀਅਹਿ ॥੧੦॥ ਬਹੁਰ ਤੀਰ ਤੇ ਤੀਰ ਲਕੀਰ[3]।ਖੈਂਚਤਿ ਪਹੁੰਚਹੁ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਬੀਰ। ਹਟਿਕੈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨ ਕਰਹੁ ਪਿਛਾਰੀ। ਬਿਨਾ ਬਿਲੋਕੇ ਗਮਹੁ ਅਗਾਰੀ ॥ ੧੧ ॥ ਜਿਹ ਠਾਂ ਚਹਹੁ ਤਹਾਂ ਜਲ ਆਵੈ।ਤੁਮਰੇ ਸਕਲ ਕਾਜ ਨਿਬਹਾਵੈ'। ਸੁਨਿ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਕੀ ਬਰਬਾਨੀ।ਨਿਕਟ ਜਿ ਤਬਿ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਮਾਨੀ॥੧੨॥ਲੇ ਕਰਿ ਬਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਤੇ ਗਯੋ।ਜਾਇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚਤਿ ਭਯੋ।ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਕੋ ਸਭਿ ਕਹਯੋ ਸੰਦੇਸਾ। 'ਯਾਦ ਕਰਹਿ ਤੁਝ ਗੁਰ ਜਗਤੇਸ਼ਾ ॥ ੧੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪੁਨੀਤ। ਤੌਹਿ ਬੁਲਾਵਨ ਚਾਹਤਿ ਚੀਤ।ਅਪਨੋ ਬਾਨ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦੀਨਾ'। ਇਮ ਕਹਿ ਨਿਜ ਮੁਖ ਫੇਰਨਿ ਕੀਨਾ ॥ ੧੪ ॥ ਐਂਚਿ ਲਕੀਰ ਤੀਰ ਕੀ ਤੀਰ[4]। ਗਮਨਯੋ ਪੁਨ ਪੁਰਿ ਦਿਸ਼ਿ ਕੋ ਬੀਰ। ਰੇਖ ਨਿਕਾਰਤਿ ਆਵਤਿ ਆਗਾ। ਸਤਦ੍ਰਵ ਜਲ ਪੀਛੇ ਤਿਸ ਲਾਗਾ ॥ ੧੫ ॥ ਤੀਰ ਲਕੀਰ ਨੀਰ ਗੰਭੀਰ। ਗਮਨਯੋਂ ਆਇ ਬੀਰ ਪੁਰਿ ਤੀਰ। ਮਨ ਮਹਿਂ ਭਯੋ ਭਰਮ ਤਿਸ ਕੇਰੇ।–ਆਵਤਿ ਜਲ ਕੈ ਨਹੀਂ ਪਿਛੇਰੇ॥੧੬॥ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਯਾ "ਇਨ ਮਾਨੀ। ਕਿਧੌਂ ਨ ਮਾਨੀ"[5] ਆਇ ਨ ਪਾਨੀ[6]–। ਗ੍ਰੀਵ ਮੋਰਿਕੈ ਕੀਨੋ ਬਿਲੋਕਨ। ਆਇ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਨ ਹੁਇ ਕਿਮ ਰੋਕਨ ॥੧੭॥ ਨਦੀ ਤੀਰ ਤੇ ਤੀਰ ਲਕੀਰ[7]।ਤਹਿਂ ਕੋ ਆਵਤਿ ਨੀਰ ਗਹੀਰ। ਗੰਗਧਾਰ ਸਮ ਉੱਜਲ ਧਾਰਾ। ਹੋਇ ਦੁਗਧ ਸਮ ਬੇਗਹਿ ਧਾਰਾ॥ ੧੮ ॥ ਰਿਦੈ ਸਿੰਘ ਕੇ ਦੀਰਘ ਤ੍ਰਾਸੇ। ਜਨੁ ਜਲ ਧਾਰ ਆਇ ਲਖਿ ਤ੍ਰਾਸੈਂ[8]। ਬਹੁਰ ਬਿਚਾਰਤਿ ਭਾ ਉਰ ਐਸੇ।–ਹਮਰੋ ਹੁਇ ਬਚਾਇ ਅਬਿ ਕੈਸੇ॥ ੧੯ ॥ ਮੈਂ ਲੇ ਕਰਿ ਜਬਿ ਪੁਰਿ ਮਹਿਂ ਬਰੌਂ। ਜਹਿਂ ਕਹਿਂ ਜਲ ਬਿਸਾਲ ਕੋ ਕਰੌਂ।ਦੁਰਗ ਆਦਿ ਸਭਿ ਸਦਨ ਗਿਰਾਵੈ। ਜਲ ਆਗੀ ਕੋ ਠਹਿਰਨ ਪਾਵੈ ॥ ੨੦ ॥ ਨਿਸ ਕੋ ਸਮਾ, ਨ ਜਾਨੈ ਕੋਈ। ਲਖਹਿਂ ਲੋਕ ਕਲਾ ਪਰਲੈ ਹੋਈ। ਨਰ ਨਾਰੀ ਨਿਰਨੈ ਕਨਾ ਕਰੈਂ।ਜਲ ਕੋ ਕਸ਼ਟ ਅਚਾਨਕ ਪਰੈ॥੨੧॥ਅਬਿ ਮੈਂ ਜੋ ਕਰ

[1]ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਵੈਰ ਧੁੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। [2]ਪ੍ਰਆੜੇ ਭਾਵ ਜੰਗ। [3]ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਬਾਣ ਦੀ ਲਕੀਰ। [4]ਕੰਢੇ ਤੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਲੀਕ ਖਿੱਚਕੇ। [5]ਇਸ (ਪਾਣੀ)ਨੇ ਮੰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ? [6]ਪਾਣੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। [7]ਤੀਰ ਦੀ ਲਕੀਰ। [8]ਮਾਨੋਂ ਜਲ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਆ ਰਿਹਾ ਉਸ ਨੇ ਜਾਣਿਆ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੋਰਿ ਹਟਾਵੌਂ। ਨਰ ਨਾਰਿਨ ਜੁਤਿ ਨਗਰ ਬਚਾਵੌਂ।ਜੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੋ ਲੇ ਕਰਿ ਜਾਵਉਂ। ਲਗੈ ਪਾਪ ਬਲ ਹ੍ਵੈ ਨ ਮਿਟਾਵਉਂ[1]–॥ ੨੨ ॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਿਚਾਰ ਕਰ ਬੰਦੋ।'ਥੰਭਹੁ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜੁ ਬੇਗ ਬਿਲੰਦੇ'। ਲਗਾਵਨ ਹਾਰ ਜਬੈ ਇਮ ਕਹਯੋ। ਪੁਰਿ ਤੇ ਪਰੇ ਪ੍ਰਵਾਹੁ ਹਟਿ ਰਹਯੋ ॥੨੩॥ ਜਬਿ ਇਸ ਕੋ ਕੁਛ ਦੀਖਯੋ ਨਾਂਹੀ। ਤਹਿ ਤੇ ਚਲਿ ਆਯੋ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਕੋ ਕਰਿ ਨਮੋ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੋਲਯੋ ਤਿਹ ਸਮੋ॥੨੪॥ 'ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ! ਬਖਸ਼ਹੁ ਖਤਾ ਹਮਾਰੀ। ਰੋਕਯੋ ਆਵਤਿ ਦੀਰਘ ਬਾਰੀ।ਜਬਿ ਮੈਂ ਤੀਰ ਲਕੀਰ ਨਿਕਾਰੀ। ਆਗੇ ਬਡੋ ਪ੍ਰਵਾਹ ਪਿਛਾਰੀ॥ ੨੫ ॥ ਜਲ ਕੋ ਭੈ ਕਰਿ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ। ਹਟਯੋ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦਿਖੰਤਿ ਨਿਸ਼ਾਨੀ[2]। ਭਯੋ ਲੋਪ ਪੁਨ ਦੇਖਯੋ ਨਾਂਹੀ। ਭਈ ਖਤਾ ਜਲ ਲਗਾਵਨਿ ਮਾਂਹੀ'॥੨੬॥ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲੇ ਤਹੀ[3]*।'ਸਮਾ ਪਾਇ ਐਹੈ ਇਤ ਸਹੀ। ਹੁਇ-ਹਿਮਾਇਤੀ ਨਾਲਾ–ਨਾਮੂ। ਬਹੈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਬਿਮਲ ਅਭਿਰਾਮੂ ॥ ੨੭॥ ਘਾਟ ਸੁਪਾਨ ਬਨਹਿ ਇਸ ਕੇਰੇ। ਜੋ ਮੱਜਹਿ ਫਲ ਪੁੰਨ ਬਡੇਰੇ।ਕਲਮਲ ਨਾਸ਼ ਕਰਹਿ ਚਿਰ ਕਾਲਾ'।ਇਮ ਕਹਿ ਤੂਸ਼ਨ ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥ ੨੮ ॥ ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਘੇਰਾ ਪਰਿ ਰਹਯੋ। ਅੰਨ ਨਿਖੁਟਤਿ ਸਭਿ ਦੁਖ ਲਹਯੋ। ਕਠਨ ਖੇਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰੰਭਾ। ਸੁਨਿ ਪਿਖਿ ਸਭਿ ਕੋ ਹੋਤਿ ਅਚੰਭਾ ॥ ੨੯ ॥ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਸੁਇਨੇ ਸਮ ਤਾਵਨਿ। ਦੇਨਿ ਕਸੌਟੀ ਸ਼ੁੱਧ ਬਨਾਵਨ। ਜੋ ਬਾਰਹਿ ਬੰਨੀ ਲਗ ਭਯੋ। ਪਦ ਅਘਟਨ ਸੋ ਪੁਨ ਮਿਲਿ ਗਯੋ[4]॥੩੦॥ਸਿੱਖੀ ਤਿੱਖੀ ਜਯੋਂ ਖਗ ਧਾਰਾ।ਤਿਸ ਪਰ ਚਲਿਬੋ ਕਠਨ ਦੁਖਾਰਾ। ਪ੍ਰੇਮ ਲੀਨ ਦੀਨਸਿ ਮਨ ਵੱਟੇ[5]। ਰਹੇ ਸਾਬਤੀ ਸਿਰ ਕੇ ਸੱਟੇ[6] ॥ ੩੧ ॥ ਜਿਨ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀਨਿ। ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਨ ਸੌਂਪ ਮਨ ਦੀਨ। ਸੁਾਮੀ ਅੱਗ੍ਰ ਸੀਸ ਕੋ ਅਰਪੇ। ਕਾਟਨ ਕਰਹਿ ਤਾਂ ਕਯੋਂ ਉਰ ਛਰਪੇ ॥ ੩੨ ॥ ਤਜਯੋ ਅਪਨਪੌ ਅਰਪਯੋ ਜਬੈ। ਹੰਤਾ ਕਰਹਿ ਕੂਨ ਹੁਇ ਤਬੈ। ਤਿਮ ਸਭਿ ਸਿੱਘਨਿ ਅਰਪੇ ਪ੍ਰਾਨਾ। ਗੁਰ ਹਿਤ ਹੀ ਚਾਹਤਿ ਚਿਤ

[1]ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਹਟਾਵਣੇ ਦਾ ਬਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। [2](੬ ਸਦੀ) ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦਿੱਸ ਰਹੀ ਹੈ। [3]ਤਿਸ ਤਾਈਂ। [4]ਨਾ ਘਟਨੇ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪੁੱਜਾ ਭਾਵ ਉਸਨੂੰ ਵੱਟਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਸਿੱਖ ਫੇਰ ਗਿਰਾਉ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਪਰਮ ਪਦ ਤੇ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [5]ਪ੍ਰੇਮ ਲਿਆ ਤੇ ਮਨ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ। [6]ਸਿਰ ਦੇ ਵੱਟੇ ਸਿਦਕ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

*ਪਾ:—ਅਬ ਰਹੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਾਨਾ[1] ॥੩੩॥ ਮਹਾਂ ਛੁਧਿਤਿ ਹ੍ਵੈ ਦਿਵਸ ਗੁਜਾਰੈਂ। ਕਟ ਕਸਿ ਰਹੈਂ ਤੁਰੰ-
ਗਨ ਮਾਰੈਂ।ਪਾਉ ਪਾਉ ਭਰ ਕਬਿਕਬਿ ਅੰਨਾਬਨੈ ਗੁਰੁ ਘਰ ਤੇ ਅਚਵੰਨੈ[2]
॥੩੪॥ਕੇਚਿਤ ਕਰਿ ਅਬੋਰ[3] ਨਿਕਸੰਤੇ।ਤਿਮਰ ਭੁਏ ਬਡ ਨਹੀਂ ਦਿਖੰਤੇ।
ਜਾਇ ਵਿਹਰ ਤੇ ਲਵਾਵਨਿ ਕਰੈਂ।ਕੇਚਿਤ ਨਾਮ ਆਸਰੇ ਥਿਰੈਂ॥੩੫॥ਇਕ
ਦਿਨ ਸਿੰਘਨ ਕਰੀ ਸਲਾਹਾ। ਆਨਹਿ ਅੰਨ ਗ੍ਰਾਮ ਕਿਸ ਮਾਂਹਾ। ਕਰਿ
ਮਸਲਤ ਨਿਸ ਮਹਿ ਚਲਿ ਗਏ। ਦੂਰ ਦੂਣ ਮਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ॥ ੩੬ ॥
ਜਾਇ ਤਹਾਂ ਇਕ ਗ੍ਰਾਮ ਨਿਹਾਰਯੋ। ਬਰੇ ਅਚਾਨਕ ਅਰਯੋ ਸੁ ਮਾਰਯੋ।
ਟੋਰਿ ਸਦਨ ਕੋ ਅੰਨ ਜਿਤੇਕ। ਬੰਧਯੋ ਪੋਟਨ ਬਿਖੈ ਤਿਤੇਕ॥੩੭॥ਕੇਤਿਕ
ਲਾਦ ਲੀਨ ਨਿਜ ਘੋਰੇ। ਘ੍ਰਿਤ ਮਿਸਟਾਨ ਪਾਇ ਜੋ ਟੋਰੇ। ਵਸਤੁ ਜੁ ਖੇਬੇ
ਕੀ ਤਹਿ ਪਾਈ। ਸੋ ਸਭਿ ਸਿੰਘਨਿ ਲੀਨਿ ਉਚਾਈ ॥ ੩੮ ॥ ਲੇ ਕਰਿ
ਨਿਕਸਿ ਚਲੇ ਮਗ ਪਰੇ। ਪੀਛੇ ਰੌਰ ਮਹਾਂ ਨਰ ਕਰੇ। ਗਹਿ ਗਹਿ ਹਾਥਨਿ
ਮਹਿ ਹਥਿਆਰੇ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪਰੇ ਸੰਬੂਹ ਪਿਛਾਰੇ ॥੩੯॥ ਜਿਨ ਸਿਰ ਪੋਟ
ਸੁ ਆਗੀ ਕਰੇ। ਪਾਛੈ ਰਹੇ ਤੁਪਕ ਕਰ ਧਰੇ। ਪਰੇ ਗੈਲ[4] ਸੋ ਮਾਰ ਹਟਾਏ।
ਤਮ ਮਹਿ ਡਰਤਿ ਨ ਕੋ ਨਿਯਰਾਏ॥ ੪੦ ॥ ਖੇਬੇ ਹਿਤ ਦਿਨ ਕਿਤਿਕ
ਗੁਜ਼ਾਰਾ। ਆਨਯੋ ਅੰਨ ਤ੍ਰਾਸ ਨਿਰਵਾਰਾ।ਥਰੇ ਦੁਰਗ ਮਹਿ ਵਤੇ ਬੁਲਾਈ।
ਬਿਸਰਾਮੇ ਕਰਿ ਤਯਾਰ ਸੁ ਖਾਈ ॥ ੪੧ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਇਸ ਭਾਂਤਿ
ਬਿਤਾਏ।ਬਹੁਰ ਛੁਧਾ ਤੇ ਸਿਖ ਬਿਕੁਲਾਏ।ਬ੍ਰਿੱਛਨ ਕੀ ਲੇਂ ਛੀਲ ਉਤਾਰੀ।
ਕੂਟ ਕਰੈਂ ਖੇਬੇ ਹਿਤ ਤਯਾਰੀ॥੪੨॥ਕੇਤਿਕ ਲੇ ਤਰੁਵਰ ਕੇ ਪਾਤ।ਧਰਹਿ
ਅਗਨ ਪਰ ਰੀਂਧਹਿ ਖਾਤ। ਕੇਤਿਕ ਫਿਰਿਕੈ ਜਿਤ ਕਿਤ ਟੋਰ। ਫਲ
ਫੂਲਨ ਕੋ ਆਨਹਿ ਤੋਰ ॥ ੪੩ ॥ ਅਧਿਕ ਛੁਧਾ ਕੋ ਸਿੰਘ ਸਹਾਰੈਂ। ਹੋਇ
ਜੰਗ ਤੋ ਆਯੁਧ ਮਾਰੈਂ।'ਅਰਪਹਿਂ ਸੀਸ ਨਹੀਂ ਕਿਤ ਜਾਵੈਂ।ਗੁਰ ਹਿਤ ਦੇ
ਹੈਂ ਦੇਰ ਨ ਲਾਵੈਂ' ॥ ੪੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ
'ਸਤਦ੍ਰਵ ਨਾਲ ਲਿਆਵਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਬਾਈਸਮੋਂ ਅੰਸੂ ॥ ੨੨ ॥

੨੩. [ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਲੰਗਰ ਮਸਤਾਨੇ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਪਾਵੈਂ ਸੰਕਟ ਛੁਧਾ ਕੋ ਤਊ ਰਹੈਂ ਧ੍ਰਿਤਿ ਧਾਰਿ। ਲਰਹਿ ਜੰਗ ਕੇ
ਅੰਨ ਹਿਤ ਕਰਹਿਂ ਉਪਾਇ ਬਿਚਾਰ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਅਰਧ ਨਿਸਾ
ਮਹਿ ਨਿਕਸੇ ਫੇਰ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸਿੰਘ ਸੁ ਭੂਖ ਬਡੇਰ।ਗਏ ਕੋਸ ਕੇਤਿਕ

[1]ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਹਾਨਾ (ਭਾਵ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ) ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। [2]ਖਾਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। [3]ਵੈਰੀ ਨਾਲ। [4](ਜੋ) ਪਿੱਛੇ ਪਏ।

ਚਲਿ ਜਬੈ। ਗ੍ਰਾਮ ਅਪਰ ਅਵਲੋਕਨੋ ਤਬੈ ॥੨॥ ਬਰੇ ਜਾਇ ਤਿਨ ਸਦਨ ਮਝਾਰੇ।ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਦੈ ਕੈ ਡਰ ਭਾਰੇ।ਅੰਨ ਨਿਕਾਸਿ ਲੀਨ ਮਨ ਭਾਯੋ। ਬੰਧਿ ਬੰਧਿ ਕਰਿ ਸੀਸ ਉਠਾਯੋ॥੩॥ ਜਿਤਿਕ ਉਠਾਇ ਲੀਨ ਲੇ ਚਲੇ। ਹ੍ਵੈ ਸੁਚੇਤ ਹਟਤਨੇਂ ਸਭਿ ਮਿਲੇ[1]। ਲਰਨੋ ਨ ਕੋਊ ਮਿਲਨੋ ਨ ਅਰੀ। ਆਇ ਦੁਰਗ ਮਹਿ ਖੁਸ਼ੀ ਸੁ ਕਰੀ॥੪॥ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸੂਬੇ ਸੈਲੇਸ਼[2]।ਮਿਲਿਕੈ ਚਿੰਤਾ ਕਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼। 'ਕਿਤ ਕੌ ਜਾਇ ਸਿੰਘ ਲੇ ਆਵੈਂ। ਅੰਤਰ ਅੰਨ ਬਰੇ ਭਟ ਖਾਵੈਂ' ॥ ੫ ॥ ਸੁਨਿ ਗਿਰਪਤਨ ਰਾਹੁ ਦਿਖਰਾਏ। ਇਤ ਕੌ ਗਏ ਉਤਹੁ ਚਲਿ ਆਏ। ਦੇਖਿ ਘਾਤ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਸਾਰੀ। ਤੁਰਕਨਿ ਰਖੀ ਚਮੂੰ ਕਰਿ ਤਯਾਰੀ ॥ ੬ ॥ ਦਸ ਬੀਸਕ ਨਰ ਹੇਰਨ ਹਾਰੇ। ਸਭਿ ਮਾਰਗ ਕੋ ਕਰਤਿ ਨਿਹਾਰੇ। ਲਗੇ ਰਹੇ ਲੈਬੇ ਹਿਤ ਭੇਤ। ਨਹਿਂ ਜਾਨਨੋਂ ਸਿੰਘਨ ਸੰਕੇਤ[3] ॥੭॥ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਗਮਨ ਤਬਿ ਕੀਨ।ਅੰਨ ਲੈਨ ਕੋ ਜਿਤ ਦਿਸ਼ ਚੀਨ। ਦੂਰ ਗਏ ਜਬਿ ਚਲਿ ਕਰਿ ਸੋਊ। ਗ੍ਰਾਮ ਜਹਾਂ ਜਾਨਤਿ ਥੇ ਜੋਊ ॥ ੮ ॥ ਤੁਰਕਨਿ ਕੇ ਨਰ ਹੇਰਿਸਿਧਾਏ।ਗਏ ਸਿੰਘ ਜਿਤਕੋ ਸੁ ਬਤਾਏ।ਚਢੀ ਚਮੂੰ ਭਾਰੀ ਤਤਕਾਲਾ। ਘਾਟਾ ਰੋਕਨੋ ਜਾਇ ਬਿਸਾਲਾ॥੯॥ਲੇ ਕਰਿ ਅੰਨ ਹਟੇ ਮਗ ਤਾਂਹੀ।ਭਯੋ ਭੇੜ ਭਾਰੀ ਭਟ ਜਾਂਹੀ[4]।ਜਬਿ ਦੁਇ ਦਿਸ਼ਿਨਿ ਪਿਖੇ ਰਿਪੁ ਆਏ। ਬਨੇ ਸੁਚੇਤ ਸੂਰ ਸਮੁਦਾਏ॥੧੦॥ਛੁਟੀ ਬ੍ਰਿੰਦ ਤਬਿ ਜ੍ਵਾਲਾਬਮਨੀ। ਗੁਲਕ ਬਰੂਦ ਭਰੀ ਅਰਿਦਮਨੀ[5]। ਸਿਰ ਤੇ ਪੋਟ ਉਤਾਰੀ ਸਬੈ। ਸ਼ੱਤ੍ਰੂਨਿ ਸਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭੇ ਤਬੈ॥੧੧॥ਛੋਰਿ ਤੁਫੰਗਨ ਕੋ ਤਤਕਾਲੇ।ਆਗੇ ਭਏ ਖੜ੍ਗ ਗਹਿ ਵਾਲੇ। ਖਰੇ ਰੋਕ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਜਹਿ ਘਾਟੇ।ਤਹਿਂ ਲੌ ਪਹੁੰਚਿ ਬੋਲ ਬਹੁ ਡਾਟੇ ॥੧੨॥ ਨਿਕਸਨਿ ਜਤਨ ਬਿਲੋਕਿ ਬਿਚਾਰੇ।ਨਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਹਾ ਕਰਹਿ ਬਿਚਾਰੇ।ਆਪਸ ਬਿਖੈ ਕਹਿਨ ਤਬਿ ਲਾਗੇ।'ਸਿੰਘਹੁ ਸੁਨਹੁ ਬਚਤਿ ਨਹਿਂ ਭਾਗੇ ॥੧੩॥ ਜੇ ਅਬਿ ਮਿਲਹਿਂ ਤਊ ਨਹਿ ਛੋਰਹਿਂ। ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਹਮਹੁੰ ਸਨ ਲੋਰਹਿਂ। ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਾਨ ਦੇਨ ਹੀ ਬਨੈ। ਧਰਮ ਗਏ ਕਹਾ ਜੀਵਹੁ ਘਨੇ ॥੧੪॥ਦੋਨਹੁੰ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਅਬਿ ਖੋਵਹੁ। ਮਰਨਿ ਸਮੇਂ ਗੀਦੀ ਨਹਿ ਹੋਵਹੁ। ਸਨਮੁਖ ਗਮਨਹੁ ਜਹਿਂ ਰਿਪੁ ਘਾਟੇ। ਕਾਟਹੁ ਖੜਗਨ ਤੇ ਅਧਵਾਟੇ ॥ ੧੫ ॥ ਘਟ ਮਾਂਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਰਹੇ ਥਿਰ ਜਾਵਦ। ਬਾਹਹੁ ਤਰਵਾਰਨ

[1]ਹਟਣ ਵੇਲੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਮਿਲੇ। [2]ਗਿਰਪਤੀ। [3]ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਇਸ (ਦੇ ਰੀਆਂ) ਦੀ ਮਿਥੀ ਗਲ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਿਆਂ। [4]ਜਿੱਥੇ ਸੂਰਮੇ ਸਨ ਓਥੇ ਭਾਰੀ ਭੇੜ ਹੋਇਆ। [5]ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਵਾਲੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੋ ਤ੍ਰਾਵਦ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸਿਮਰਤਿ ਮਰਹੁ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਭਵਜਲ ਤੇ ਤਰਹੁ'॥੧੬॥ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਵਾਰਨ ਕਰਿ ਨੰਗੀ॥ਛੁਧਿਤਿ ਸ੍ਰਮਤਿ ਬਹੁ ਦੁਰਬਲ ਅੰਗੀ। ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਅਧਿਕ ਬਲ ਭਰਜੋ। ਭਿੜੇ ਭੇੜ ਭਟ ਸੰਘਰ ਕਰਜੋ॥੧੭॥ ਕਿਹ ਇਕ ਦੁਇ ਕਿਹ ਤ੍ਰੈ ਅਰੁ ਚਾਰੇ। ਮਾਰਿਮਾਰਿ ਕਰਿਮਰੇ ਜੁਝਾਰੇ। ਪੰਚ, ਖਸ਼ਟ, ਕਿਹ ਸਪਤ, ਅਸ਼ਟ ਹਤਿ। ਗਿਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀਨੇ ਰਣ ਗੁਰ ਹਿਤ ॥੧੮॥ ਤੁਰਕਨਿ ਚਮੂੰ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਧਾਈ। ਥੋਰੇ ਸਿੰਘ ਕਹਾਂ ਬਨਿ ਆਈ*। ਤੁਰਕ ਸੈਂਕਰੇ ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ। ਮਰੇ ਬੀਰ ਕਰਿ ਕੈ ਬਡ ਜੰਗ॥ ੧੯ ॥ ਕਰੇ ਕਤਲ ਸਭਿ ਤੁਰਕਨਿ ਘੇਰਿ।ਤਹਿੰ ਤੇ ਹਟੇ ਮਾਰ ਕਰਿ ਫੇਰ। ਇਤ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਸੁਧ ਨਹਿ ਪਾਈ। ਚਵੈਂ ਤਿਨੋ ਹਿਤ ਲੇਤਿ ਬਲਾਈ ॥ ੨੦॥ ਪੁਨ ਰੁਕਿ ਗਏ ਨ ਮਾਰਗ ਪਾਯੋ। ਤੁਰਕਨਿ ਦਲ ਦੀਰਘ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਇਤ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਧਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਛਨ। ਨਹਿ ਆਏ ਤਬਿ ਕਰੇ ਨਿਰੀਛਨ[੧] ॥ ੨੧ ॥ ਹੁਇ ਨਿਰਾਸ ਗੁਰ ਕੇ ਢਿਗ ਗਏ। ਸਕਲ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਬਤਾਵਤਿ ਭਏ। 'ਅਮੁਕੇ ਸਿੰਘ ਅੰਨ ਕੇ ਕਾਰਨ। ਗਏ ਹੁਤੇ ਮਿਲਿਗੇ ਰਿਪੁ ਦਾਰੁਨ ॥ ੨੨ ॥ ਘਾਟਾ ਰੋਕਿ ਸਿੰਘਾਰਨਿ ਕਰੇ। ਏਕ ਨ ਬਚਯੋ ਲਰੇ ਤਹਿਂ ਮਰੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧੁ ਤਿਨ ਕੀ ਗਤਿ ਕਰੀਅਹਿ। ਸੇਵਕ ਲਖਿ ਨਿਜ ਬਿਰਦ ਬਿਚਰੀਅਹਿ' ॥੨੩॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਫੁਰਮਾਵਤਿ ਭਏ।'ਬਿਨਾ ਹੁਕਮ ਤੇ ਵੈ ਕਤੈਂ ਗਏ। ਬੂਝਤਿ ਹਮ ਕੋ ਪੁਨ ਵੈ ਜਾਤੇ। ਬਨਤਿ ਸਹਾਇਕ ਤਬਿ ਸਭਿ ਭਾਂਤੇ ॥ ੨੪ ॥ ਤਊ ਸਾਬਤੀ ਸੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਨ[੨]। ਕਰੌਂ ਪਲਤ ਮਹਿ[੩] ਬਹੁ ਕੱਲਯਾਨ। ਜਹਿ ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਬਾਸਹਿ ਮੇਰੀ। ਤਹਾਂ ਬਾਸ ਦੀਨਸਿ ਹਿਤ ਹੇਰੀ ॥ ੨੫ ॥ ਮੁਕਤਿ ਸਮੀਪ[੪] ਦਈ ਸਭਿ ਹੀ ਕੋ। ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਪਾਇ ਹਿਤ ਜੀ ਕੋ।ਰਖਹਿ ਸਾਬਤੀ ਜੋ ਸਿਖ ਮੇਰੋ।ਦੇਹਿਂ ਪ੍ਰਾਨ ਨਹਿਂ ਲਾਵਤਿ ਦੇਰੋ ॥ ੨੬ ॥ ਸਹਿਕਾਮੀ ਸਭਿ ਲੈ ਹੈਂ ਰਾਜ। ਭੋਗੈਂ ਭੂਅ ਕੋ ਸਕਲ ਸਮਾਜ। ਪੁਨ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰੈਂ ਭਵ ਤਰੈਂ। ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ ਗਤਿ ਲੇ ਰਣ ਮਰੈਂ' ॥੨੭॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਤੂਸ਼ਨਿ ਹੋਏ। ਛੁਧਿਤਿ ਸੁਭਟ ਰਹਿ ਪੁਰਿ ਸਭਿ ਕੋਏ। ਆਦਿ ਪ੍ਰਸਾਦੋ ਹਾਥੀ ਖਰੇ। ਲਾਖਹੁੰ ਧਨ ਕੇ ਹੰਧ ਛੁਧ ਮਰੇ ॥੨੯॥ ਐਸੋ ਕਛੁ ਸ੍ਵਾਂਗ ਵਰਤਾਯੋ। ਪਰਖਯੋ ਸਿਦਕ ਜਿਨਹੁੰ ਠਹਿਰਾਯੋ। ਇਕ ਗੁਰ

[੧]ਨਿਰਨੇ ਕੀਤੇ। [੨]ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਪ੍ਰਾਣ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ)। [੩]ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ। [੪]ਸਾਮੀਪ ਮੁਕਤੀ।

*ਪਾ:-ਤੂਨ ਕੀ ਨਕਾਈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦਰਸ਼ਨ ਕੇਰ ਅਧਾਰ। ਕਟ ਕਸਿ ਸਿੰਘ ਰਹੈਂ ਹੁਸ਼ਿਯਾਰ॥੨੯॥ਕਬਿ ਕਬਿ ਪਾਉ[1]ਅੰਨ ਕੋ ਖਾਵੈਂ। ਪਠਿ ਬਾਨੀ ਸਤਿਨਾਮ ਧਿਆਵੈਂ। ਏਕ ਰਜਤਪਣ ਸੇਰ ਬਿਕੰਤਾ। ਸੋ ਭੀ ਖੋਜਤਿ ਕਹੂੰ ਲਭੰਤਾ ॥੩੦॥ ਲਾਖਹੁੰ ਕੇ ਹਯ ਖਰੇ ਤਬੇਲੇ। ਖਾਹਿਂ ਮਲੀਦਾ[2] ਸਦਾ ਮਹੇਲੇ[3]। ਤਿਨ ਕੋ ਦੇਤਿ ਨਹੀਂ ਬਹੁ ਖਾਨੋ। ਦੁਰਬਲ ਹੋਏ ਮਾਸ ਸੁਕਾਨੇ ॥੩੧॥ ਤਿਮ ਹਾਥੀ ਜਿਨ ਕੀਮਤਿ ਨਾਂਹਿ। ਲਾਖਹੁੰ ਖਰਚੈਂ ਤਉ ਨ ਪਾਹਿ। ਤ੍ਰਿਣਦਾਨੇ ਬਿਨ ਸੂਕਤਿ ਖਰੇ[4]। ਤਿਨ ਕੇ ਦਾਸ ਛੁਧਾ ਦੁਖ ਭਰੇ॥੩੨॥ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਜਿਨ ਭਏ ਸਰੀਰ। ਧਰਹਿ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਭੂਖੇ ਧੀਰ। ਸਗਰੇ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਗਤਿ ਤੈਸੇ। ਛੁਧਾ ਕਸ਼ਟ ਸਭਿ ਕੋ ਇਕ ਜੈਸੇ ॥੩੩॥ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਇਮ ਛੁਧਤਿ ਬਿਤਾਏ। ਏਕ ਸਮੇ ਚਲਿ ਕਰਿ ਤਹਿ ਆਏ। ਖਾਸ ਤੁਰੰਗ ਮਤੰਗ ਤਵੇਲਾ। ਜਿਨ ਪਰ ਬੀਤਤੋ ਕਾਲ ਦੁਹੇਲਾ[5]॥ ੩੪॥ਜਬੈ ਹਯਨਿ ਮਹਿਂ ਗਏ ਗੁਸਾਈਂ। ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਹਹਿਰਤਿ ਹਿਹਨਾਈ। ਧਰ ਪਰ ਖੁਰ ਹਤਿ ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਵੈਂ। ਗਜ ਫੁੰਕਾਰਤਿ ਸੁੰਡ ਭ੍ਰਮਾਵੈਂ ॥ ੩੫॥ ਤਿਨ ਕੇ ਸੇਵਕ ਦੁਇ ਕਰ ਜੋਰਿ। ਬਿਨੈ ਕਰੀ ਲਹਿ ਛੁਧਿ ਦੁਖਘੋਰ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਅਬਿ ਹੈਂ ਹਤਿ ਪ੍ਰਾਨਾ। ਬਿਨਾ ਅੰਨ ਤੇ ਜੀਵਨ ਹਾਨਾ॥੩੬॥ ਭੋਜਨ ਦੇਹੁ ਕਿ ਦਿਹੁ ਸੰਤੋਸ਼ਾ। ਜਿਸ ਤੇ ਹਮ ਕੋ ਹੋਇ ਭਰੋਸਾ। ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰੁਨਾ। ਨਰ ਘੋਰੇ ਮਹਿ ਸਭਿ ਤੁਮ ਸ਼ਰਨਾ॥੩੭॥ ਹਾਡ ਚਾਮ ਕੇ ਤਨ ਬਨਿ ਰਹੇ। ਬਲ ਪਲ[6]ਰਕਤ ਨ ਰੰਚਕ ਅਹੇ। ਸਹੈਂ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਸੰਕਟ ਏਤ। ਰਹੀਏ ਨਿੱਤ ਜੁ ਖੇਬੇ ਹੇਤ[7] ॥ ੩੮ ॥ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਤੇ ਅਨਸੁਨ ਹੀ ਕੀਨਿ[8]। ਬ੍ਰਿਤੀ ਉਦਾਸ ਨ ਉੱਤਰ ਦੀਨਾ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਬਿਖੈ ਕਰਿ ਸਭਿ ਇਕ ਸਾਰੀ। ਗਏ ਬਹੁਰ ਤੂਸ਼ਨ ਮੁਖ ਧਾਰੀ॥੩੯॥ ਸ੍ਰੋਤਾ ਸੁਨਹੁ ਕਹਤਿ ਬ੍ਰਿਧ ਭਾਈ[9]। ਕਿਤ ਮਗ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਯੋ ਤਾਹਿਂ ਜਾਈ*। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿ ਪਦ ਟੇਕਯੋ ਮਾਥਾ। ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੀ ਬਹੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਥਾ॥੪੦॥ ਬਹੁਰ ਜਾਇ ਮੈਂ ਡੇਰਾ ਕਰਯੋ। ਸਰਬ ਦੁਰਗ ਸਿੰਘਨਿ ਸੁਨਿ ਪਰਯੋ। ਮਿਲਿਕੇ

---

[1]ਸੇਰ ਅੰਨ ਰੁਪੱਯੇ ਦਾ ਵਿਕਦਾ ਹੈ। [2]ਮਲੀਦਾ—ਚੂਰੀ। ਨਿਹਾਰੀ ਜੋ ਗੁੜ ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ ਆਟਾ ਆਦਿ ਮਲਕੇ ਬਣਦੀ ਹੈ। [3]ਮਹੇਲਾ—ਗੁੜ ਮੋਠ ਗਾਜਰਾਂ ਉਬਾਲੇ ਹੋਏ। ਗੁੜ ਤੇਲ ਮੋਠ ਮਾਂਹ ਆਦਿ ਉਬਾਲੇ ਹੋਏ। [4]ਖੜੇ ਸੁੱਕਦੇ ਹਨ। [5]ਦੁਖਦਾਈ। [6]ਮਾਸ। [8]ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣਕੇ ਅਣਸੁਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। [9]ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ"। [10]ਮੈਂ ਕੋਈ ਰਸਤਾ (ਪਾਕੇ)ਓਥੇ(ਅਨੰਦਪੁਰ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ) ਜਾ ਪਹੁੰਚਾ। *ਦੇਖੋ ਗੁਰ ਬਿ: ਧਿਆ ੨੦; ਅੰਕ੧੨੨।

ਸਭਿ ਆਏ ਮਝ ਪਾਸ। ਮਹਾਂ ਛੁਧਾਤੁਰ ਜਿਯਨ ਨ ਆਸ ॥ ੪੧ ॥ ਕਹਨੈ ਸਭਿਨਿ 'ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਾਸ। ਚਲਿਕੈ ਆਪ ਕਰਹੁ ਅਰਦਾਸ।–ਸਾਥ ਸੁਖੀ ਰਖਿ ਰਿਪੁ ਕੌ ਮਾਰਨ[1]–।ਇਹ ਕੀਨਸਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਉਚਾਰਨਿ॥੪੨॥ ਸੋ ਅਬਿ ਸਮਾ ਆਪ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰੀਏ। ਮਰਤਿ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਉਬਰੀਏ॥ ਦੇਹੁ ਅੰਨ ਜਿਸ ਤੇ ਬਚਿ ਰਹੈਂ। ਨਹੀਂ ਛੁਧਾ ਕੇ ਸੰਕਟ ਸਹੈਂ'॥੪੩॥ਸਭਿ ਕੀ ਗਤਿ ਜੁਤਿ ਕਸ਼ਟ ਨਿਹਾਰੀ[2]।ਜਥਾ ਬ੍ਰਿਖੀ ਸੂਕਤਿ ਬਿਨ ਬਾਰੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਬੀਚ ਪਾਇ[3], ਗੁਰ ਪਾਸ।ਸਭਿ ਦਿਸ਼ ਤੇ ਕੀਨਸਿ ਅਰਦਾਸ॥ ੪੪ ॥ 'ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਮੈਂ ਕਹੌਂ ਬ੍ਰਿਤੰਤ। ਸੁਨੀਏ ਪ੍ਰਭੁ ਮਾਲਕ ਭਗਵੰਤ! ਨਿਜ ਕੁਟੰਬ ਕੀ ਸੁਧਿ ਨਹਿ ਲੇਤਿ। ਜਿਨ ਕੇ ਆਇ ਪੁਜਯੋ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੇਤ ॥੪੫॥ ਬਿਨ ਭੋਜਨ ਇਕ ਦਿਨ ਬਿਤਵਾਇ।ਪ੍ਰਾਨੀ ਕੀ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਸਭਿ ਜਾਇ। ਬੀਤਯੋ ਮਾਸ ਛੁਧਿਤਿ ਹੀ ਰਹਿਤੇ। ਨਹੀਂ ਪਾਉ ਭੀ ਇਕ ਦਿਨ ਲਹਿਤੇ ॥੪੬॥ ਕਸਿ ਕਟ ਬਹੁਰੋ ਜੰਗ ਕਰੰਤੇ। ਬਿਨ ਅਧਾਰ ਯਾਂ ਤੇ ਬਿਸਮੰਤੇ। ਰਾਤਿ ਸਕਲ ਮਹਿ ਜਾਗ੍ਰਨ ਕਰੈਂ।ਬੈਠਿ ਮੋਰਚਨਿ ਦਿਨ ਮਹਿ ਲਰੈਂ॥੪੭॥ ਬਾਰਨ, ਬਾਜੀ[4], ਬੀਰ ਬਿਸਾਲੇ। ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜਾਲੇ। ਦਰਸ ਆਪ ਕੋ, ਇਸੀ ਭਰੋਸੇ। ਬੀਤਹਿ ਸਭਿ ਦਿਨ ਧਰਿ ਸੰਤੋਸ਼ੇ॥੪੮॥ਜੀਵਨ ਹੇਤੁ ਅਪਰ ਨਹਿ ਜਾਨਾ। ਧ੍ਯਾਨ ਆਪ ਕੋ ਜਾਇ ਨ ਪ੍ਰਾਨਾ। ਸਭਿ ਅਲਪੱਗਯ ਕਹਾਂ ਗਤਿ ਜਾਨੈਂ। ਲਖਹੁ ਆਪ ਹੀ ਜੋ ਕ੍ਰਿਤ ਠਾਨੈਂ ॥੪੯॥ ਅਬਿ ਮਰਿਬੇ ਮਹਿ ਦੇਰ ਨ ਕੋਈ। ਬੋਲ ਸਕਹਿ ਨਹਿ ਬਿਹਬਲ ਹੋਈ। ਚਹੂੰ ਓਰ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਘੇਰਾ। ਯਾਂਤੇ ਸਭਿ ਕੋ ਕਸ਼ਟ ਬਡੇਰਾ' ॥ ੫੦ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਛੁਧਤ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚੌਤ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੪ ॥

੨੫. [ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਪਾਰਸ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ]।

ਦੋਹਰਾ॥ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਿਨੈ ਜੁ ਮੈਂ ਕਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਸੁਜਾਨ।ਦੇਨਿ ਲਗੀ ਪੁਨ ਅੰਨ ਕੋ ਪਰਖੇ ਸਿੰਘ ਮਹਾਨ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਦੇ ਕਰਿ ਕਸ਼ਟ ਛੁੱਧ ਦੂਰ ਕਰੇ। ਉਚਿਤ ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਕੋ ਉਰ ਧਰੇ। ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਭਏ ਸਭਿ ਪਾਇ ਅਹਾਰਾ। ਗਜ ਬਾਜੀਨਿ ਦੀਨਿ ਤਬਿ ਚਾਰਾ॥੨॥ਜੋ ਮਰਿ ਗਏ ਗੁਰੂ ਪੁਰਿ ਬਸੇ। ਜੀਵਤਿ ਲਰਤਿ ਫਿਰਤਿ ਕਟ ਕਸੇ। ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਿਤੇ ਸੁਖ ਪਾਈ। ਕਿਸੂ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਸੰਗਤਿ ਆਈ ॥੩॥ਘੇਰਾ ਹੇਰਿ ਠਠਕ ਹਿਯ ਰਹੇ।

[1]ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਰੱਖਕੇ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਹੈ। [2]ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਸ਼ਟ ਸਹਿਤ ਦੇਖੀ। [3]ਇਕ ਦਿਨ ਦਾ ਵਕਫ਼ ਪਾਕੇ। [4]ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ।

ਜਤਨ ਰਚਹਿ–ਕਿਮ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਹੈਂ*–ਪਾਤਪਾਇ ਕਿਸ ਹੂੰ ਧਨ ਦੀਨੋ।
ਅੰਤਰਿ ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨ ਕੀਨੋ ॥ ੪ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸੁਖ ਪਾਇ।
ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਭੇਟ ਚਢਾਇ। ਏਕ ਸਿਖ ਤਿਨ ਮਹਿ ਗੁਨਵੰਤਾ।
ਪਾਰਸ ਪਾਸ ਛੁਪਾਇ ਰਖੰਤਾ ॥ ੫ ॥ ਤੁਰਕ ਆਦਿ ਜੋ ਅਪਰ ਨਰੇਸ਼।
ਤਿਨ ਤੇ ਧਾਰਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼। ਦੇਖਿ ਦਸ਼ਾ ਭਹਿ ਸਿੰਘਨਿ ਕੇਰੀ। ਨਿਖੁਟੀ
ਸਕਲ ਵਸਤੁ ਇਸ ਬੇਰੀ ॥੬॥–ਸਭਿ ਹੀ ਕਸ਼ਟ ਪਾਇ ਕਰਿ ਰਹੇ। ਮਨ
ਭਾਵਤਿ ਭੋਜਨ ਨਹਿ ਲਹੇ। ਇਹ ਪਾਰਸ ਮੈਂ ਗੁਰ ਕੋ ਦੇ ਕੈ। ਦਾਰਿਦ
ਸਕਲ ਬਿਨਾਸ਼ੀ ਕੈ ਕੈ ॥੭॥ ਸੁਖ ਸੋ ਲਹੈਂ* ਮਹਾਂ ਫਲ ਏਹ*। ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰਸੰਨ
ਹੋਇ ਜਬਿ ਲੇਹਿ–। ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਤਤਕਾਲ ਨਿਕਾਸਾ। ਧਰਯੋ ਚਰਨ ਅਰ-
ਬਿੰਦਨਿ ਪਾਸਾ ॥੮॥ ਮਨ ਮਹਿ ਕਰਿ ਹੰਕਾਰ ਘਨੇਰਾ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੋਲਯੋ
ਤਿਸ ਬੇਰਾ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਇਹ ਪਾਰਸ ਮੈਂ ਦੀਨ। ਜਿਸ ਤੇ ਸਭਿ ਦਾਰਿਦ
ਹੁਇ ਹੀਨ ॥੯॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਬਹੁ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰੈ। ਤੁਰਕਨਿ ਤੇ ਨਾਹਿਨ
ਦਲ ਹਾਰੈ। ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਧਨ ਕਰੈ, ਗੁਸਾਈਂ! ਦੁਖ ਭੁਖ ਸਭਿ ਕੋ ਦੇਹਿ
ਗਵਾਈ' ॥ ੧੦ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਮਨ ਮਹਿੰ ਗਰਬ ਕਰੰਤਾ।–ਮੈਂ ਗੁਰ ਪਰ
ਉਪਕਾਰ ਧਰੰਤਾ–। ਜਾਨਿ ਰਿਦੇ ਕੀ ਕਰ ਮਹਿ ਗਹਯੋ। ਨੀਕੀ ਰੀਤਿ
ਸੁ ਪਾਰਸ ਲਹਯੋ* ॥੧੧॥ ਪੁਨ ਜਲ ਮਹਿ ਸੋ ਦਯੋ ਬਗਾਈ। ਜਹਿ ਤੇ ਖੋਜੇ
ਹਾਥ ਨ ਆਈ। ਹੇਰਤਿ ਸਿੱਖ ਭਯੋ ਹੈਰਾਨਾ। ਇਕ ਟਕ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਦੇਖਨਿ
ਠਾਨਾ ॥ ੧੨ ॥–ਵਸਤੁ ਅਮੋਲਕ ਦੁਰਲਭ ਭਾਰੀ। ਕਿਤਹੂੰ ਨ ਪੱਯਤਿ
ਜਗਤ ਮਝਾਰੀ। ਤਿਸ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਗੁਰੂ ਨ ਜਾਨੀ। ਪਾਹਨ ਸਮ ਗੇਰਯੋ
ਸਿਰ ਪਾਨੀ ॥ ੧੩ ॥ ਕਨੌਂ ਮੈਂ ਦਿਯੋ–ਬਿਸੂਰਤ ਘਨੋ। ਭਯੋ ਰਿੰਤ ਬਸਿ
ਕੌਡੀ ਮਨੋ। ਉਰ ਸੰਤਾਪ ਮੇਟਿਬੇ ਕਾਰਨ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀਨੋ ਬਾਕ ਉਚਾਰਨ
॥੧੪॥ 'ਕਹਾਂ ਦਰਬ ਤੇਰੋ ਕੁਛ ਗਯੋ? ਮੁਖ ਮੁਰਝਾਇ ਬਿਸੂਰਤਿ ਭਯੋ।
ਪੱਥਰੀ ਅਰਪਨ ਕਰਿ ਧਰਿ ਭ੍ਰਾਇ। ਲਖੀ* ਨਿਕੰਮੀ ਦਈ ਬਗਾਇ ॥੧੫॥
ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਸਿਖ ਕਹਿਤ ਅਗੋਰੇ। 'ਪਥਰੀ ਜਿਨ ਜਾਨਹੁ* ਗੁਰ ਮੇਰੇ!
ਨਹਿ ਅਵਨੀ ਤਲ ਮਹਿ ਜਿਸ ਥਾਨਾ। ਇਹ ਪਾਰਸ ਜਾਨਹੁ ਗੁਨਵਾਨਾ
॥ ੧੬ ॥ ਬਾਜੀ, ਬਾਰਨ, ਬੀਰ* ਬਿਸਾਲੇ। ਦੇਖੇ ਭੂਪਤਿ ਸਭੈ ਜਨ ਜਾਲੇ।

---

*ਕਿਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ। *ਸੁਖ ਨਾਲ ਲੈਣਗੇ (ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ) ਇਸ ਦਾ ਬੜਾ ਫਲ ਹੋਵੇਗਾ *(ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ) ਵੇਖਿਆ। *ਪੱਥਰੀ ਨਾ ਜਾਣੋ। *ਘੋੜੇ, ਹਾਥੀ, ਸੂਰਮੇ।

ਲਰਤਿ ਘਨੋ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸੰਗ। ਜਾਨ੍ਯੋਂ ਦਾਰਿਦ ਕੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥ ੧੭ ॥
ਦੇ ਹੌਂ ਗੁਰ ਕੋ ਦਰਬ ਉਪਾਵੈਂ। ਰਖਿ ਸੈਨਾ ਬਡ ਜੰਗ ਮਚਾਵੈਂ। ਸਗਲ
ਜਗਤ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਜਿਸਕੋ ਚਹੈਂ ਰਖੈਂ ਦੈਂ ਮਾਰੀ ॥੧੮॥ ਰਾਵਰ ਕਰੀ
ਕ੍ਰਿਤਿ ਅਬਿ ਐਸੇ। ਗੇਰ੍ਯੋ ਪਾਰਸ ਪਾਹਨ ਜੈਸੇ'। ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਸਿਥਲ ਹੋਇ
ਕਰ ਕਹ੍ਯੋ[੧]। 'ਸੋ ਹਮ ਨੇ ਪਾਰਸ ਨਹਿ ਲਹ੍ਯੋ ॥੧੯॥ ਜੋ ਕੀਮਤਿ ਜਾਨਤਿ
ਬਡ ਤਾਂਹੀ। ਤੌ ਕ੍ਯੋਂ ਗੇਰ ਦੇਤਿ ਜਲ ਮਾਂਹੀ। ਅਬਿ ਚਿੰਤਾ ਨਿਜ ਰਿਦੈ
ਬਿਸਾਰੋ। ਪਾਰਸ ਹਮਰੋ ਦੇਹ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੨੦ ॥ ਸਭਿ ਮਾਇਆ ਜਿਨ ਕੇ
ਅਨੁਸਾਰੀ। ਚਹੈਂ ਦੇਤਿ[੨] ਚਹਿ ਛੀਨੈਂ ਸਾਰੀ'। ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਤੂਸ਼ਨ ਮਨ ਮਹਿ
ਕਹ੍ਯੋ।—ਕਿਮ ਜਾਨਹਿ ਕੁਛ ਹਮ ਨਹਿ ਲਹ੍ਯੋ ॥ ੨੧ ॥ ਸਕਲ ਜਗਤ
ਕੇ ਮਾਲਿਕ ਜੋਈ। ਤੌ ਪਾਰਸ ਦਿਖਰਾਵਹਿ ਸੋਈ। ਕੈ ਪਾਰਸ ਸਮ ਛੁਇ
ਕੈ ਕਾਹੂ। ਕੰਚਨ ਕਰਹਿ ਬਨਾਵਨਿ ਤਾਂਹੂ ॥ ੨੨ ॥ ਪਤਾ ਰਿਦੇ ਮੋਰੇ ਤਬਿ
ਆਵੈ। ਬਿਨ ਦੇਖੇ ਕਿਮ ਮਨ ਪਤਿਆਵੈ—। ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਗਿਨਤੀ ਬਹੁ
ਕਰਿਕੈ। ਬੈਠਿ ਰਹ੍ਯੋ ਚਿਤ ਚਿੰਤਾ ਧਰਿਕੈ ॥੨੩॥ ਤਿਸ ਕੀ ਲਖਿ ਕੈ ਗਤਿ
ਮਹਾਰਾਜਾ। ਸਿਖ ਕੋ ਭਰਮ ਮਿਟਾਵਨਿ ਕਾਜਾ। ਕਰਨਿ ਪਿਸ਼ਾਬ ਉਠੇ
ਚਲਿ ਗਏ। ਬੈਠਿ ਨਿਕਟ ਹੀ ਛੋਰਤਿ ਭਏ[੩] ॥ ੨੪ ॥ ਉਠਿ ਕਰਿ ਖਰੇ ਭਏ
ਤਬਿ ਹੇਰੇ। ਤਿਹ ਸਿਖ ਕੋ ਲੇ ਆਖ ਘਨੇਰੇ[੪]। ਆਨਹੁ ਜਲ ਕੋ ਹਾਥ ਪਖਾਰੈਂ।
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਲੇ ਪਹੁੰਚ੍ਯੋ ਤਿਸ ਬਾਰੈਂ ॥ ੨੫ ॥ ਜਿਤ ਹ੍ਵੈ ਗੁਰ ਕੇ ਹਾਥ
ਧੁਵਾਏ। ਸਿਖ ਪਿਸ਼ਾਬ ਦਿਸ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚਲਾਏ। ਜਹਿਂ ਜਹਿਂ ਧਾਰਾ ਧਰਨੀ
ਪਰੀ। ਕੁੰਦਨ[੫] ਕੀ ਜਗਮਗ ਦ੍ਯੁਤਿ ਕਰੀ ॥ ੨੬ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦੇਰਿ ਲਗਿ
ਰਹ੍ਯੋ ਬਿਚਾਰਤਿ। ਠੀਕ ਕਰਨ ਕੋ[੬] ਨੀਕ ਨਿਹਾਰਤਿ। ਚਾਮੀਕਰ ਭਾ
ਨਿਸ਼ਚੈ ਕੀਨ। ਬੈਠ੍ਯੋ ਆਨਿ ਹਰਖ ਤੇ ਹੀਨ ॥੨੭॥ ਮਹਿਮਾ ਲਖੀ, ਤਊ
ਪਛੁਤਾਵੈ।—ਕ੍ਯੋਂ ਮੈਂ ਦਿਯੋ ਜਿ ਬਾਦ ਗੁਵਾਵੈਂ[੭]—। ਮਨਹੁੰ ਲੂਟ ਲੀਨੋ ਬਨ
ਮਾਂਹੂ। ਗਿਨਤੀ ਗਨਤਿ ਅਨਿਕ ਮਨ ਮਾਂਹੂ ॥ ੨੮ ॥ ਸਿਖ ਕੀ ਚਿੰਤਾ
ਹਤਨੇ ਹੇਤਾ। ਬੋਲੇ ਸ੍ਰੀ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਕੇਤਾ। 'ਜੋ ਅਭਿਲਾਖਤਿ ਹੈ ਚਿਤ
ਪਾਰਸ। ਤੌ ਜਲ ਮਹਿਂ ਬਰੀਐ ਤਜਿ ਆਰਸ[੮] ॥੨੯॥ ਟੁਬਕੀ ਲਾਉ ਬੀਨ
ਲੈ ਆਉ। ਰਖਹੁ ਸਮੀਪ ਰਿਦੈ ਹਰਖਾਉ'। ਉਠਿ ਨ ਸਕੈ ਸੁਨਿ ਕੈ ਦਬਿ

---

[੧]ਢਿੱਲੇ ਜਿਹੇ ਹੋਕੇ ਕਿਹਾ। [੨]ਚਾਹੀਏ ਦੇਈਏ। [੩]ਭਾਵ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕੀਤਾ। [੪]ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨਾਲ਼ ਲੈਕੇ ਟੁਰੇ (ਸੱਦਿਆ)। [੫]ਸੋਨੇ ਦੀ। [੬]ਤਸੱਲੀ ਕਰਨ ਨੂੰ। [੭]ਜੋ ਬਿਰਥਾ ਗੁਆਚਿਆ ਸੀ। [੮]ਆਲਸ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਦ੍ਯਾ[1]। ਉਠਿ ਨ ਸਕੈ ਲਹੈ ਬਡ ਕਾਸਾ ॥ ੩੦ ॥ ਕਿਤਿਕ ਬਿਲਮ ਬਹਿ
ਕਥਿ ਗੁਰ ਬਾਨੀ[2]। 'ਲਿਹੁ ਪਾਰਸ ਬਰੀਅਹਿ ਬਿਚ ਪਾਨੀ'। ਨਹਿ ਉਠਿ
ਸਕ੍ਯੋ ਬਹੁਰ ਗੁਰ ਕਹ੍ਯੋ ਨੀਠ ਨੀਠ ਉਠਿ ਬਰਿ ਬੋਰਹ੍ਯੋ॥੩੧॥ਮੂੰਦੇ ਨੈਨ
ਸ੍ਰਾਨ ਅਰੁ ਨਾਸਾ। ਲਾਵਤਿ ਟੁਬਕੀ ਪਿਖ੍ਯੋ ਤਮਾਸ਼ਾ। ਪਾਰਸ ਸੇਰੇ ਕੋਸ਼[3]
ਘਨੇਰੇ। ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ ਜੋਤਿ ਬਡੇਰੇ ॥ ੩੨ ॥ ਬਰਨ ਬਰਨ ਕੀ ਮਣਿ
ਗਣ ਜਹਾਂ। ਪਿਖਤਿ ਸਿੱਖ ਬਿਸਮਨੋ ਮਨ ਮਹਾਂ। ਹੀਰੇ ਉੱਜਲ ਮੁਕਤਾ
ਗੋਲ। ਪਰੇ ਬਿਕੀਮਤ ਜਹਾਂ ਅਤੋਲ ॥ ੩੩॥ ਸੁਨੇ ਨ ਦੇਖੇ ਅਜਬ ਜਵਾ-
ਹਰ। ਖਿਦਤ ਜੋਤਿ ਜਿਨ ਹ੍ਵੈ ਕੀ ਜ਼ਾਹਰ। ਨੌ ਨਿੱਧਾਂ ਗੁਰ ਕੇਰਿ ਖਜ਼ਾਨਾ।
ਪਿਖੀ ਬਿਭੂਤਿ ਮਹਾਨ ਮਹਾਨਾ॥੩੪॥ਨਿਕਸ੍ਯੋ ਤਤ ਛਨ ਭ੍ਰਮ ਕੇ ਥੇਵਾ।
ਪਿਖਿ ਪਰਚਾ[4] ਨਿਰਮਲ ਸਿਖ ਹੇਵਾ। ਲਪਟ੍ਯੋ ਚਰਨ ਸਰੋਜਨ ਜਾਈ।
'ਛਮਹੁ ਛਮਹੁ ਲਖਿ ਦਾਸ ਗੁਸਾਈਂ! ॥੩੫॥ ਅਹੌਂ ਅਜਾਨ, ਨ ਮਹਿਮਾ
ਜਾਨੀ। ਅਬਿ ਜਾਨੀ ਜੋ ਕਰੁਨਾ ਠਾਨੀ।ਲਖ੍ਯੋ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਭੇਦ ਤੁਮਾਰਾ।
ਕਹਾਂ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਆਪ ਨੇ ਧਾਰਾ॥੩੬॥ਕੋਟਹੁ ਸੁਰਤਰੁ[5] ਅਰ ਸੁਰਧੇਨੁ।ਕੋਟਹੁ
ਪਾਰਸ ਤੁਮ ਪਗ ਰੇਨੁ। ਮੈਂ ਮੂਰਖ ਗਰਬ੍ਯੋ ਕੁਛ ਬੋਰੇ[6]। ਜਾਨਿ ਨਹਿ
ਐਸ਼੍ਵਰਜ ਪ੍ਰਭੁ ਤੋਰੇ॥੩੭॥ਸਭਿ ਜਗ ਮੰਗਤ ਇਕ ਤੁਮ ਦਾਤੋ।ਦਾਨ ਆਪ
ਕੋ ਸੁਰ ਨਰ ਖਾਤੋ।ਪਾਰਸ ਧਾਤ ਛੁਵੈ ਜਬਿ ਕੋਊ।ਕੰਚਨ ਰੂਪ ਹੋਤਿ ਹੈ ਸੋਊ
॥੩੮॥ਤੁਮਰੇ ਥੂਕ ਧਰਨ ਪਰ ਪਰੈ।ਮਾਟੀ ਤੇ ਪਾਰਸ ਕੋ ਕਰੈ।ਚਹਹੁ ਦਾਸ
ਕੋ ਨਉ ਨਿਧਿ ਦੇਹੋ। ਛੀਨ ਇੰਦ੍ਰ ਕੋ ਰੰਕ ਬਨੈਹੋ ॥ ੩੯ ॥ ਸਕਲ ਕਲਾ
ਸਮਰਥ ਸੁਖ ਦਾਤਾ। ਅਬਿ ਕੁਛ ਭੇਦ ਆਪ ਕੋ ਜਾਤਾ'। ਸੁਨਿ ਕਲਗੀ-
ਧਰ ਪੁਨ ਸਮੁਝਾਯੋ। 'ਤੇਰੇ ਉਰ ਕੋ ਭਰਮ ਮਿਟਾਯੋ ॥੪੦॥ ਆਗੇ ਸਿੱਖਨਾ
ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਮ ਧਰੀਏ। ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕੇ ਨਿਕਟ ਸਿਧਰੀਏ। ਉਰ ਮੈਂ ਧਰਹੁ
ਨ ਗਰਬ ਬਡਾਈ। ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਨਿਜ ਮਹਿਂ ਲਖਿ ਲਘੁਤਾਈ ॥ ੪੧ ॥
ਆਦਿ ਤੁਰਕਪਤਿ ਅਪਰ ਨਰੇਸ਼ਾ। ਲਾਖਹੁੰ ਲਖਹਿਂ ਜਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਅਸ਼ੇਸ਼ਾ।
ਏਕ ਬਾਨ ਕੀ ਮਾਰ ਨ ਸੋਈ। ਕਰੌਂ ਭਸਮ ਸਗਰੋ ਜਗ ਜੋਈ ॥ ੪੨ ॥
ਮਾਨੁਖ ਬਪੁਰੇ ਕਹਾਂ ਅਗਾਰੀ। ਕਰੌਂ ਸੁਰਾਸੁਰ ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਭਾਰੀ।ਕਲੀ ਕਾਲ
ਨਰ ਲੀਲਾ ਜੈਸੇ। ਬਰਤੈਂ ਤਿਸ ਅਨੁਸਾਰੀ ਤੈਸੇ ॥ ੪੩॥ ਬਾਜੀ, ਬਾਰਨ,

---

[1]ਲੱਜਾ ਨਾਲ ਦੱਬਿਆ। [2]ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। [3]ਖਜ਼ਾਨੇ। [4]ਕਰਾਮਾਤ। [5]ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ।
[6]ਕਮਲੇ ਤੇ ਜੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬੀਰ ਜੁ ਭੂਖੇ। ਸਹਯੋ ਅਨੇਕ ਰੀਤਿ ਇਨ ਦੂਖੇ। ਸ਼ੁੱਧ ਆਤਮੇ ਹੁਇ ਹੁਇ ਮਰੈਂ। ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਸਕਲ ਹੀ ਜਰੈਂ[1]॥੪੪॥ਮੁਕਤਿ-ਸਮੀਪ ਲਹੈਂ ਪੁਨ ਸਾਰੋ।ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਬਨਹਿ ਜੋ ਕਾਮਨ ਧਾਰੋ[2]। ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਕਰ ਤਲ ਪਾਵੈਂ। ਬ੍ਰਿਨ ਤਪ ਤਪੇ ਹਾਥ ਨਹਿ ਆਵੈ ॥ ੪੫ ॥ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਇਨ ਕੋ ਕਰਹਿ ਭਲੇਰੋ। ਜੋ ਇਕ ਬਾਰ ਬਨਯੋ ਸਿਖ ਮੇਰੋ। ਹੁਇ ਸਹਾਇ ਕਰਿ ਹੌਂ ਕਲਯਾਨਾ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਗਨ ਸੰਕਟ ਹਾਨਾ॥੪੬॥ਇਸ ਤੇ ਆਦਿ ਹੋਤ ਹੈਂ ਆਨ[3]।ਜਾਨੈਂ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਮਹਾਨ'।ਸਿਖ ਤਬਿ ਕਹਯੋ 'ਖੇਲ ਸਭਿ ਠਾਨੋ। ਅਪਨੇ ਚਰਿਤ ਆਪ ਹੀ ਜਾਨੋ॥੪੭॥ਹਮ ਅਲਪੱਗਯ ਕਹਾਂਕਹਿ ਜਾਨੈਂ[4]। ਜਥਾ ਜੋਗ ਤੁਮ ਕੌਤਕ ਠਾਨੈ[5]'। ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰ ਤਾਂਹਿ ਬਖਾਨਾ। 'ਮਾਂਗਹੁ ਬਰ ਇੱਛਾ ਜਿਮਠਾਨਾ'॥੪੮॥ਹਾਥ ਜੋਰਿਸਿਖ ਤਬੈਸੁਨਾਯੋ।'ਤੁਮ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਸਭਿ ਕਿਛ ਪਾਯੋ। ਜੋ ਅਬਿ ਦਯੋ ਦਹਤਿ ਗੁਰ ਮੇਰੋ।ਮੇਟ ਦੇਹੁ ਭਵਜਲ ਕੇ ਫੇਰੋ ॥੪੯ ॥ ਤੁਮਰੋ ਸੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਿ ਮੇਰਾ। ਜੋ ਨਰ ਪਢਹਿ ਸੁਨਹਿ ਇਕ ਬੇਰਾ। ਸੋ ਸਿਖ ਸ਼ਰਧਾ ਗੁਰ ਕੀ ਪਾਇ। ਤੁਮਰੇ ਚਰਨਨਿ ਜਾਇ ਸਮਾਇ' ॥੫੦॥ ਗੁਰੂ 'ਤਥਾਸਤੁ[6]' ਤਬਿ ਕਹਿ ਦੀਨ। ਪਾਸ ਰਹਯੋ ਪੁਨ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਬੀਨ। ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਇ ਗੁਰ ਸੋਂ ਲਿਵਲਾਗੀ। ਮੁਕਤਿ ਉਚਿਤ ਹੋਯੋ ਬਡਭਾਗੀ ॥ ੫੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਪਾਰਸ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚਤੁਰਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੪ ॥

੨੫. [ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਬਹੁਰ ਬਨੀ ਕਠਨ ਸਭਿਹੂੰਨ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਨਿਖੁਟਯੋ ਜਬੈ ਛੁਧਤਿ, ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਕਿਸ ਹੂੰ ਨ[7] ॥੧॥ ਚੌਪਈ॥ ਮਾਰਗ ਘਾਟੇ ਰੋਕਨ ਕਰੇ। ਥਲ ਥਲ ਪ੍ਰਤਿ ਸਵਧਾਨੀ ਧਰੇ। ਮਰੋ ਸਿੰਘ ਬਾਹਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੇ। ਬਰਜਨ ਭੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਚਨ ਤੇ ॥ ੨ ॥ ਲੈਬੇ ਹੇਤ ਅੰਨ ਕੋ ਫੇਰੇ। ਗਮਨੇ ਨਹੀਂ ਪਰੇ ਬਿਰ ਘੇਰੇ। ਲਰਿਬੇ ਹੇਤ ਨਿਕਸਿ ਨਿਤ ਜੈਹੈਂ। ਅਧਿਕ ਛੁਧਤਿ ਹੀ ਜੰਗ ਮਰੈ ਹੈਂ ॥੩ ॥ ਤਰੁਵਰੁ ਕੀ ਛੀਲਕ ਲੇ ਕੋਈ। ਖਾਵੈਂ ਰੀਧਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੋਈ। ਘਾਸ ਕਿ ਬੂਟਾ ਦਲ[8] ਫਲ ਲੇਤਿ। ਅਰ-ਵਹਿ੍ਰ ਪ੍ਰਾਨ ਰਾਖਿਬੇ ਹੇਤ ॥ ੪॥ ਕੌਰਿਤ ਗੁਰਬਾਨੀ ਪਠਿ ਕਰਿਕੈ। ਇਸੀ

[1]ਸੰਚਤ ਕਰਮ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਜੇ ਫਲ ਹੋਣਾ ਹੈ) ਉਹ ਸਭ ਸੜ ਜਾਣਗੇ। [2]ਜੋ ਕਾਮਨਾ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। [3]ਹੋਰ ਵੀ। [4]ਕੀਹ ਕੀਹ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। [5]ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। [6]ਰੱਜ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਆਵੇ। [7]ਪੱਤੇ।

ਆਸਰੇ ਰਹਤਿ ਬਿਚਰਿਕੈ। ਮੁਨੀ ਹੋਤਿ ਜਿਮ ਪੌਨ ਅਹਾਰੀ।ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਬ੍ਰਿੱਤਿ ਕੌ ਧਾਰੀ ॥ ੫ ॥ ਤਨਹੰਤਾ ਕੋ ਤਜਤਿ ਬਿਤਾਵੈਂ। ਛੁਧਿਤਿ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਨਹੀਂ ਡੁਲਾਵੈਂ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਤਰੁਵਰੁ ਹੇਰੇ। ਬੂਝੇ ਸੰਗ ਹੁਤੇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ॥੬॥'ਇਹ ਕਿਸ ਬ੍ਰਿੱਛਨਿ ਛੀਲ ਉਤਾਰੀ'। ਸੁਨਤਿ ਦਾਸ ਗਨ ਤਬਹਿ ਉਚਾਰੀ। 'ਭੁਖ ਦੁਖ ਤੇ ਬਯਾਕੁਲ ਬਹੁ ਹ੍ਵੈ ਕੈ। ਸਿੰਘ ਅਚੈਂ ਵਿਚ ਅਗਨਿ ਰਿੱਝੈ ਕੈ'॥੭॥ਤਬਿ ਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਹਟਾਵਨ ਕੀਜੈ।ਇਸ ਭੋਜਨ ਤੈ ਰੋਗੀ ਥੀਜੈ'।ਬਰਜਨ ਕੀਨੇ ਸਭਿ ਹੀ ਫੇਰਾਵਹਿਰ ਪਰਯੋ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਕੋ ਘੇਰ ॥੮॥ਕਿਤਿਕ ਅਸ਼ਰਧਕ ਮਾਤ ਸੁਨਾਵੈਂ।'ਗੁਰ ਮਤਵਾਲੇ ਬਾਕ[1] ਅਲਾਵੈਂ"। ਤੁਮ ਕਰਿ ਜਤਨ ਬਚਾਵਹੁ ਸਾਰੇ। ਨਤੁ ਹੋਵੈ ਸਭਿ ਕੇਰ ਸਿਧਾਰੇ"[2] ॥ ੯ ॥ "ਛਨਿਕੇ ਦੀਨ ਜਾਇ ਧਿਆਵੈਂ[3]। ਕਯੋਂ ਨਹਿਂ ਇਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਵੈਂ"[4]। ਜੋ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹੈਂ। ਬਖਸ਼ੋ ਭੋਜਨ ਲਰਿਤੇ ਰਹੈਂ ॥ ੧੦ ॥ ਰਣ ਕੇ ਤ੍ਯਾਗਨ ਜੇ ਮਨ ਠਾਨੈਂ। ਤਜਹਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕਹੂੰ ਪਯਾਨੈਂ[5]। ਚਮਰਾ ਹਾਡ ਰਹੇ ਤਨ ਕੇਰੇ। ਭੇ ਪਿੰਜਰ ਸੁਕਿ ਮਾਸ ਘਨੇਰੇ॥ ੧੧ ॥ ਜੀਵ ਦਾਨ ਸਭਿ ਕੋ ਅਬਿ ਦੀਜੈ। ਜਾਨ ਆਪਨੇ ਰੱਛਾ ਕੀਜੈ'। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਜਨਨੀ ਸਾਥ। ਲਯਾਏ ਜਹਿ ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਨਾਥ ॥੧੨॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਾਯੋ। ਸ਼ਕਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਤੇ ਨੀਠ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਮਹਾਂ ਛੁਧਾ ਬਯਾਪੀ ਸਭਿ ਮਹੀਆ। ਨਿਰਬਲ ਭੇ ਸਰੀਰ ਜਹਿ ਕਹੀਆ' ॥੧੩॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਬੋਲੀ 'ਇਮ ਕਰੋ। ਇਨ ਕੋ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰੋ ਤੌ ਲਰੋ। ਜੋ ਨਹਿ ਮਾਨਹੁ, ਕੀਜਹਿ ਪਯਾਨਾ।ਇਨ ਦ੍ਵੈ ਬਿਨ ਨਹਿ ਬਾਚਹਿ ਪ੍ਰਾਨਾ॥੧੪॥ਹੇਰਹੁ ਸਰਬ ਸ਼ਰੀਰਨਿ ਹਾਲਾ। ਨਿਰਬਲ ਦੁਰਬਲ ਭਏ ਬਿਸਾਲਾ। ਜੀਵਤਿ ਰਹੈਂ ਕਰੈਂ ਪੁਨ ਦਾਈਆ"[6]। ਲੇਹਿਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਅਪਨ ਛੁਡਾਈਆ ॥ ੧੫ ॥ ਮਰੇ ਪਿਛਾਰੀ ਕਛੂ ਨ ਫੇਰ। ਪਰੇ ਸੁ ਦੀਖਹਿ ਮਾਟੀ ਢੇਰ[7]। ਜੀਵਨ ਲਗਿ ਹੀ ਸਭਿ ਕਿਛ ਜਾਨੈਂ। ਜੋ ਜਗ ਮਹਿਂ ਬਿਹਾਰ ਸਭਿ ਠਾਨੈਂ॥੧੬॥ਨਾਹਿ ਤ ਸਕਲ ਸਿੰਘ ਇਮ ਕਹੈਂ।–ਆਇਸੁ ਬਿਖੈ ਆਪ ਕੀ ਅਹੈਂ। ਕਰਹੁ ਹੁਕਮ ਸੰਗ੍ਰਾਮ

---

[1]ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਤਵਾਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। [2]ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। [3]ਇਹ ਦੀਨ ਹੋਕੇ ਜਾ ਜਾਕੇ (ਗੁਰਾਂ ਪਾਸ) ਧਿਆਉਂਦੇ ਹਨ ਇਹ! [4]ਏ ਪ੍ਰਭ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਚਾਉਂਦੇ। [5](ਤਾਂ) ਇੱਥੋਂ ਦੂਰ ਚੱਲੋ। [6]ਜੇ ਜੀਂਉਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਫੇਰ (ਆ) ਦਾਈਆ ਕਰਾਂਗੇ। [7]ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਢੇਰ ਹੀ ਪਿਆ ਦਿੱਸੇਗਾ।

ਮਰਾਵੈਂ । ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੇ ਤਨ ਘਾਵੈਂ॥੧੭॥ ਆਪ ਮਰੈਂ ਤਿਨ ਕੇ ਢਿਗ ਥਰਿਕੈ । ਸਗੋਰੇ ਸੰਕਟ ਦੇਹੁ ਨਿਵਰਿਕੈ–।ਸਗਲ ਕੁਟੰਬ ਆਪ ਕੋ ਜਾਨ। ਦੀਜੈ ਅਬੈ ਪ੍ਰਾਨ ਕੋ ਦਾਨ' ॥ ੧੮ ॥ ਇਮ ਸੁਨਿ ਮਾਤਾ ਤੇ ਸਿਖ ਬੈਸੇ। ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਇ ਭਨਯੋ ਗੁਰ ਐਸੇ । 'ਪੂਜਾ ਕੋ ਧਨ ਨਿਕਟ-ਹਮਾਰੇ । ਸੋ ਨਹਿ ਦੇਬੋ ਬਨਹਿ ਅਹਾਰੇ ॥ ੧੯ ॥ ਸੋ ਛੁਟਵਾਇ ਮਨਿੰਦ ਹਲਾਹਲ[1] । ਰਚਯੋ ਪੰਥ ਹਮ ਦੀਨੀ ਪਾਹੁਲ ।ਸੋਕਰਿ ਅਚਹਿ, ਨ ਵਧਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪੁ।ਨਹਿ ਰਣ ਵਿਖੈ ਹੋਹਿ ਰਿਪੁ ਖਾਪੁ॥ ੨੦ ॥ਜਗ ਮਹਿ ਰਹੈਂ ਦਾਰਿਦੀ ਸਦਾ। ਮਰਹਿ ਨਰਕ ਮਹਿ ਵਾਸੈਂ ਤਦਾ। ਮੁਗ਼ਲ ਪਠਾਨਨਿ ਸੋਂ ਭਿਤ ਛਾਈ। ਕਿਮ ਤਿਨ ਸਨ ਕਰਿ ਸਕਹਿੰ ਲਰਾਈ ॥੨੧॥ ਸਚਿਵ,ਸੈਨ,ਦੁਰਗ[2], ਕੋਸ਼, ਰੁ ਦੇਸ਼। ਲੱਛਣ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਅਹੈਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼। ਤਿਨ ਕੋ ਮਾਰਿ, ਗਰੇਦ ਮਹਿ ਮੇਲਨਾਹਤਿ ਕਰਿ ਤੀਰਤੁਫੰਗਨਿ ਸੇਲਨ॥ ੨੨॥ਅਧਿਤਪ ਕਰਹਿ ਸ਼ਕਤਿ ਕੋ ਪਾਵੈਂ । ਏਕ ਸਿੰਘ ਲਾਖਹੁੰ ਪਰ ਧਾਵੈ ।ਖੜਗਕੇਤੁ ਨਿਤ ਬਨੈ ਸਹਾਇ। ਸੁਤ ਪਰ ਹੋਤਿ ਪਿਤਾ ਜਿਸ ਭਾਇ ॥੨੩॥ ਗੋਦ ਮਾਤ ਦੇਵੀ ਕੇ ਪਾਯਹੁ। ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਨ ਬਨੈ ਸਹਾਯਹੁ। ਛੁਧਾ ਪਿਪਾਸਾ ਕਸ਼ਟ ਬਿਸਾਲੋ। ਬਨਹਿ ਪੰਥ ਕੋ,ਲੇ ਸਭਿ ਝਾਲੋ"॥੨੪॥ਇਮ ਕੌਤਿਕ ਦਿਨਭਨਤਿਸੁਨੈਤੇ। ਮਹਾਂਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕੇ ਭਏ ਬ੍ਰਿਤੰਤੇ।ਉਤਰਾਜੇ ਮਿਲਿਮਿਲਿ ਪਛੁਤਾਵਹਿ।ਉਜਰਯੋ ਦੇਸ਼ ਦਰਬ ਖਰਚਾਵੈਂ ॥ ੨੫ ॥ ਨਹਿ ਮੁਹਿੰਮ ਕਿਮ ਪੂਰਨ ਭਈ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਅਤਿਸ਼ੈ ਲਈ। ਲਾਖਹੁੰ ਫੌਜਾਂ ਖਰਚ ਬਿਸਾਲੇ। ਲਕਰੀ ਘਾਸ ਅੰਨ ਤੇ ਜਾਲੇ ॥੨੬॥ ਹੋਨਿ ਨ ਪਾਵੈ ਕਤਹੂੰ ਖੇਤੀ। ਸੈਲ ਦੇਸ਼ ਭਾ ਅਪਦਾ ਸੇਤੀ। ਗੁਰ ਕੋ ਲਿਖਹਿ 'ਤਜਹਿ ਪੁਰ ਜਾਹਿ[3]। ਏਕ ਬਾਰ ਹੁਇ ਹਮਰੇ ਪਾਹਿ ॥ ੨੭ ॥ ਲਸ਼ਕਰ ਫੇਰ ਸਕਲ ਚਢਿ ਜਾਵੈ' । ਤਬਹਿ ਬਸਨ ਹਿਤ ਸਤਿਗੁਰ ਆਵੈ' । ਇਮ ਸਲਾਹ ਕਰਿ ਲਿਖੇ ਪਠਾਏ। ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੇ ਢਿਗ ਆਏ॥ ੨੮ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਂਹਿਨ ਮਾਨੀ। ਕਪਟੀ ਪਰਬਤ ਕੇ ਨਰ ਜਾਨੀ। ਪੂਜਤਿ ਪਾਹਨ, ਭੀ ਮਤਿ ਪਾਹਨ। ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਕਦਾ-ਚਿਤ ਲਖੀਅਹਿ ਨਾਹਿਨ॥ ੨੯ ॥ ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਮਹਿ ਨਹਾਂ ਜਨਾਈ। ਕਈ ਬੇਰ ਲਿਖ ਪੱਤ੍ਰ ਪਠਾਈ।ਇਕ ਦਿਨ ਸਿੰਘਨ ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨਾ।ਸਭਿ

---

[1]ਜ਼ਹਿਰ ਵਰਗਾ ([illegible])। [2]ਦੁਰਗ, ਕਿਲਾ। [3]ਸਭ ਦੇਸ਼ [illegible]। [4][illegible]। [5][illegible]।

ਮਹਿਂ ਆਵਤਿ ਭਾ ਪਰਵਾਨਾ॥੩੦॥ ਲੈਕੇ ਪੈਮਾ ਤਿਨਹੁੰ ਅਮਾਤ[1]। ਕਰਤਿ ਸਪਥ ਕੋ ਭਾਖਤਿ ਬਾਤ। 'ਨਹਿਂ ਰਾਜਨ ਕੇ ਮਨ ਛਲ ਕੋਈ। ਚਹੈਂ ਕਿ ਜੰਗ ਸਮਾਪਤਿ ਹੋਈ' ॥ ੩੧ ॥ ਪਠਯੋ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਸੁਨਿ ਇਸ ਭਾਂਤੀ। 'ਕਰਿਕੈ ਧਰਮ ਲਿਖੀ ਹਮ ਪਾਤੀ। ਜਿਤਿਕ ਸਮਾਜ ਆਦਿ ਧਨ ਭਾਰੇ। ਲੇਕਰਿ ਨਿਕਸਹੁ ਸਭਿ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ੩੨ ॥ ਜਿਤ ਚਿਤ ਬਾਂਛਹੁ ਤਿਤਹਿ ਪਯਾਨਹੁ। ਤੁਰਕ ਰੁ ਹਮ ਤੇ[2] ਸ਼ੰਕ ਨ ਮਾਨਹੁ।ਦਿਸ਼ ਜਿਤ ਕਹਹੁ ਛੋਰ ਦੈਂ ਰਾਹੂ।ਨਿਜ ਪਰਵਾਰ ਸਹਿਤ ਚਲਿ ਜਾਹੂ'॥੩੩॥ ਸੁਨਿ ਬੀਰਨ ਕੋ ਧੀਰਜ ਆਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਢਿਗ ਜਾਇ ਬਤਾਯੋ। 'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਮਾਨਹਿ ਨਹਿ ਇਹ ਪਾਤੀ।ਤੁਮ ਬਿਨ ਕਹਿ ਨ ਸਕਹਿ ਹਿਤ ਬਾਤੀ' ॥੩੪॥ ਇਮ ਕਹਿ ਮਾਤਾ ਕੋ ਸੰਗ ਲਯਾਏ। ਮਨਵਾਯੋ ਚਾਹਿਤ ਸਮੁਦਾਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਬੈਠੀ ਹੁਇ ਨੇਰੇ। ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਮਿਲਿ ਤਿਸ ਬੇਰੇ। ੩੫॥ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸੁਤ ਕੋ ਸਮੁ-ਝਾਵੈ। 'ਅਬਿ ਤੌ ਬਾਤ ਭਲੀ ਹੁਇ ਜਾਵੈ। ਸਭਿ ਰਿਪੁ ਕਰਹੀਂ ਧਰਮ ਇਮਾਨ[3]।ਨਿਕਸਹੁ ਸਭਿਨਿ ਬਚਾਵਹੁ ਪ੍ਰਾਨ॥੩੬॥ਸੁਖੀ ਸਾਥਿ ਅਰੁ ਤੁਮ ਸੁਖ ਪਾਵੋ।ਕਹੇ ਮਾਤ ਕੇ ਬਾਤ ਕਮਾਵੋ।ਤਜਹੁ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਦੇਰਿ ਨ ਕੀਜੈ। ਪ੍ਰਾਨ ਦਾਨ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਦੀਜੈ॥੩੭॥ ਜੇ ਹੁਇ ਅੰਤਰ ਖਾਲਸਾ ਬਿਸਾਲਾ। ਬਨਹਿ ਲਰਨ ਤੁਮ ਕੋ ਚਿਰਕਾਲਾ। ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਕੋ ਸੰਕਟ ਅੰਤਰ । ਤਨਤਯਾਗਨਿ ਕੋ ਸ਼ੁਭ ਲਖਹੁ ਨਿਰੰਤਰ ॥੩੮ ਕੇਵਲ ਚਹੈਂ ਭੂਮਿਕਾ ਸੋਈ। ਕਪਟ ਘਾਤ ਕੌ[4] ਕਰੈਂ ਨ ਕੋਈ। ਅਬਹਿ ਸਮਾ ਆਛੋ ਨਿਕਸੈਬੋ। ਅਵ-ਸਰ ਬਿਤਯੋ ਹਾਥ ਨਹਿਂ ਪੈਬੋ ॥੩੯॥ ਦੇਖਹੁ ਛੁਧਿਤਿ ਕਿਤੇ ਦਿਨ ਬੀਤੇ। ਜੁਝਹਿ ਰੈਨ ਦਿਵਸ ਨਿਰਭੀਤੇ। ਉਤ ਗਿਰਪਤਿ ਅਰੁ ਸ਼ਾਹ ਸਮੇਤ। ਅਹਦ ਧਰਮ ਕੋ ਕਰਹਿਂ ਸੰਕੇਤ[5] ॥ ੪੦ ॥ ਹੇਰਹੁ ਲਸ਼ਕਰ ਬਡਯੋ ਬਥੇਰਾ। ਖ੍ਵਾਜੇ*ਆਨਿ ਕੀਨ ਅਬਿ ਡੇਰਾ। ਬੀੜੇ ਕੋ ਉਠਾਇ ਢਿਗ ਸ਼ਾਹੁ। ਹਤਨਿ ਕਿ ਪਕਰਨਿ ਆਯਹੁ ਪਾਹੂ ॥੪੧॥ ਚੁਕਹੁ ਨਹੀਂ ਲਿਹੁ ਸਭਿਨਿ ਬਚਾਇ। ਜੀਵਨ ਕੇ ਸਮ ਭਲੀ ਨ ਕਾਇ। ਜੀਵਨ ਤੇ ਸਗਰੇ ਬਿਵਹਾਰ। ਜੀਵਤਿ ਕਰਿ ਹੈਂ ਜਤਨ ਹਜ਼ਾਰ' ॥ ੪੨ ॥ ਸਿੰਘਨਿ ਅਰੁ ਜਨਨੀ ਤੇ ਸੁਨਿਕੈ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਸਭਿ ਤੇ ਬੇ ਰੁਖ਼ ਬਨਿਕੈ। ਕੁਛ ਕਠੋਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬਖਾਨਾ। 'ਪਰ-

[1]ਮੰਤ੍ਰੀ। [2]ਤੁਰਕਾਂ ਤੋਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ। [3]ਸਾਰੇ ਵੈਰੀ ਧਰਮ ਤੇ ਈਮਾਨ (ਜ਼ਾਮਿਨ) ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। [4]ਕਪਟ ਦਾ ਦਾਉ। [5]ਇਕਰਾਰ। *ਖ੍ਵਾਜਾ ਮਰਦੂਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮਿਸਲ ਖਾਂ ਸੀ।

ਬਤ ਬਾਸੀ ਗਨ ਡੁਗਰਾਨਾਂ[੧] ॥੪੩॥ ਨਿਤ ਹੀ ਪੂਜਤਿ ਬਹੁਤ ਪਖਾਨਾ[੨]। ਯਾਂਤੇ ਮਤਿ ਪਾਖਾਨ ਸਮਾਨਾ। ਸਭਿ ਕੂੜੇ ਕੂੜਾ ਕਰ ਜੋਰਾ[੩]। ਕੂੜੇ ਧੀਮਾ ਫਿਰਤਿ ਬਹੋਰਾ ॥੪੪॥ ਵਧਹਿ ਖਾਲਸਾ ਜਾਨਹਿਂ ਨਾਂਹੀ। ਲੈ ਹੈ ਪਲਟਾ ਫੇਰਹਿ ਕਾਂਹੀ ? ਇਨਕੋ ਕਿਮ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ਪਤਿਆਰਾ ॥ ਇਨ ਕੇ ਕਹੇ ਕਹਾਂ ਇਤਬਾਰਾ ॥ ੪੫ ॥ ਰਵਗੱਤਾ ਭੀ ਮੂਰਖ ਮੱਤਾ।ਗਿਰਪਤਿ ਜੁਤਿ ਕੂਰੇ ਰਸ ਰੱਤਾ। ਨਹਿ ਥਿਰ ਬੁੱਧੀ ਚਪਲ ਅਜਾਨੇ। ਇਨ ਕੋ ਕੂਰ ਇਨਹਿ ਕਰਿ ਹਾਨੇ[੪] ॥੪੬॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਜਨਨੀ ਸੰਬਾਦ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੰਚਬੀਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੨੫ ।

੨੬. [ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਇਟਾਂ ਪੱਥਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਜਾਣਕੇ ਲੁਟੇ]।

॥ਦੋਹਰਾ॥ *ਕਹਾਨੋ ਬਹੁਤ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਭੂ, ਜਨਨੀ ਆਦਿ ਜਿ ਸਿੱਖ।ਨਹਿ ਮਨ ਲਯਾਵਤਿ ਸਾਚ ਕੋ ਹੋਇ ਜੁ ਬਾਤ ਭਵਿੱਖ[੫]॥੧॥ਚੌਪਈ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀ ਧਰ ਤਬਹਿ ਬਿਚਾਰਾ।ਇਨਹੁਂ ਦਿਖਾਵਹੁਂ ਕਰਿ ਪਤਿਆਰਾ[੬]। ਧੀਮਾ ਅਪਨਿ ਹਜ਼ੂਰ ਹਕਾਰਯੋ। ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਤਿਸੈ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ੨ ॥ 'ਅਵਰੰਗਾ ਅਰੁ ਗਿਰਪਤਿ ਸਾਰੇ। ਸਹਤ ਸਮਾਜ ਜਿ ਰਹਤਿ ਨਿਕਾਰੇ। ਪੰਚ ਹਜ਼ਾਰ ਬ੍ਰਿਖਭ ਬਨਜਾਰੇ। ਭੇਜ ਦੇਹੁ ਹਮ ਕੋਸ਼ ਨਿਕਾਰੇਂ ॥ ੩ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਹਮਾਰੀ ਦੌਲਤ ਜਾਵੈ। ਤਿਸ ਪਸ਼ਚਾਤੀ ਨਿਕਰਿ ਸਿਧਾਵੈਂ। ਅਪਰ ਸਮਾਜ ਸਾਥ ਹਮ ਰਾਖੈਂ। ਜੰਗਲ ਦੇਸ਼ ਜਾਨਿ ਅਭਿਲਾਖੈਂ' ॥ ੪ ॥ ਇਮ ਸੁਨਿ ਧੀਮਾ ਬਾਹਰ ਗਯੋ। ਗਿਰਪਤਿ ਸਾਥ ਕਹਤਿ ਬਿਧ ਭਯੋ। ਸੁਨਿਕੈ ਹਰਖੇ ਸਭਿ ਹੀ ਮਾਨੀ। ਉਮਰਾਵਨ ਭੀ ਨੀਕੋ ਜਾਨੀ॥੫॥ਨਿਤ ਕੋ ਰਣ ਮੁਹਿਮ ਮਿਟ ਜਾਇ। ਆਪੋ ਅਪਨੇ ਸਦਨ ਸਿਧਾਇ। ਲਸ਼ਕਰ ਬਿਖੈ ਬ੍ਰਿਖਭ ਬਨਜਾਰੇ। ਕਰੇ ਬਟੋਰਨ ਤਤਛਿਨ ਸਾਰੇ ॥ ੬ ॥ ਬ੍ਰਿਖਭ ਗੋਨ ਜੁਤਿ[੭] ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ। ਭੇਜ ਦੀਏ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਬਾਰ। ਆਨਿ ਥਿਰੇ ਢਿਗ ਪ੍ਰਭੁ ਪੁਨ ਕਹਯੋ। 'ਧਰਮ ਇਮਾਨ ਦੁਹਨ ਜਿਮ ਲਹਯੋ[੮] ॥ ੭ ॥ ਸੋ ਕਰਿ ਕੈ ਹਮਰੇ ਢਿਗ ਆਨੋ[੯]। ਤੌ ਹਮ ਜਾਨੈਂ ਸਾਚ ਬਖਾਨੋ'। ਪੁਨ ਧੀਮਾ ਪਹੁੰਚਯੋ ਸਭਿ ਪਾਸ।

---

[੧]ਸਾਰੇ ਡੋਗਰੇ। [੨]ਪੱਥਰ। [੩]ਕੂੜਾ ਜੋਰ ਇਕੱਠ ਕਰਕੇ। (ਅ) ਝੂਠੇ ਢੰਬ ਜੋੜਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। [੪]ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝੂਠ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੇਗਾ। [੫]ਜੋ ਭਵਿੱਖਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਹੈ ਉਹ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਵਦੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ। [੬]ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੱਸੀਏ। (ਅ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਗੇ। [੭]ਛੱਟਾਂ ਸਮੇਤ। [੮](ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ) ਧਰਮ (ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ) ਈਮਾਨ ਜਿਵੇਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ (ਵਿਚ ਗਿਆਉਣਾ) ਲਗਾਇਆ ਹੈ। [੯]ਭਾਵ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਸੁਗੰਦਾਂ ਚੁੱਕਕੇ ਲਿਆਓ।

*ਏ ਸਾਖੀ ਦੀ ਵਿਚ ਵਰਦੀ ਸਾਖੀ ਹੈ।

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਕੋ ਕੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੮ ॥ ਧਰਮ ਗਿਰੇਸ਼ਨਿ ਤਥਿ ਕਰਿ ਦੀਨ । ਸ਼ਿਵ ਠਾਕਰ ਕੀ ਅੰਨਹਿ[1] ਕੀਨ । ਤੁਰਕਨ ਕਰਯੋ ਇਮਾਨ ਪਠਾਵਾ[2] । ਜਿਮ ਪ੍ਰਭੁ ਕਹਯੋ ਤਥਾ ਮੰਗਵਾਵਾ ॥੯॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋਸ਼ਪ ਕੋ ਬੁਲਵਾਯੋ । ਪ੍ਰਥਮ ਸਭਿਨਿ ਤੇ ਕਰਿ ਸਮੁਝਾਯੋ।'ਟੂਟੀ ਪਨਹੀ ਜ਼ੀਨ ਪੁਰਾਨੇ । ਬੁਰ੍ਹਾਏ ਪੋਸ਼ ਹੈਂ ਜਿਤਕ ਮਹਾਨੇ[3] ॥੧੦॥ ਮਰੇ ਤੁਰੰਗਮ ਚਰਮ ਅਨੇਕ।ਸੰਚਵਾਇ ਕਰਿ ਹਾਡ ਜਿਤੇਕ। ਸੰਚਿ ਠੀਕਰੀ ਬਾਸਨ ਫੂਟੇ। ਜੀਰਣ ਬਸਤ੍ਰ ਸਾਜ ਸਭਿ ਟੂਟੇ ॥੧੧॥ ਸਕਲ ੈਨ ਭਰਿ ਕੀਜਹਿ ਤਯਾਰੀ। ਨਿਸਾ ਪਰਹਿ ਦਿਹੁ ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਰੀ'। ਕੋਟਵਾਲ ਕੀਨੋਂ ਤਿਮ ਕਾਜੂ । ਲੀਓ ਸਕੇਲ ਪੁਰਾਨ ਸਮਾਜੂ ॥ ੧੨ ॥ ਬ੍ਰਿੰਦ ਚੰਡਾਲ ਚਮਾਰਨ ਪੂਰੇ । ਬਿਸ਼ਟਾ ਅਸਤ ਭਰੰਤਿ ਘਨੇਰੇ । ਪੁਨ ਘੋਰਨ ਕੀ ਲੀਦ ਭਰਾਈ। ਸੁਕੇ ਗੱਲ ਚਰਮ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੧੩ ॥ ਜਿਨ ਤੇ ਬਹੁ ਗਿਲਾਨ ਦੁਰਗੰਧਾ । ਐਸੇ ਮਾਸ ਪਾਇ ਦਿਯ ਬੰਧਾ । ਜਿਸ ਕੇ ਛੂਹੇ ਧਰਮ ਹੁਇ ਹਾਨੀ । ਐਸੇ ਭਰਿ ਭਰਿ ਗੋਨ ਮਹਾਨੀ ॥ ੧੪ ॥ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਗੋਨ ਭਰਿਵਾਈ। ਬਿਨ ਦੇਖੇ ਤੇ ਸਰਬ ਸਿਵਾਈ । ਨਿਸਾ ਪਰੀ ਲਗਿ ਕੀਨਸ ਤਯਾਰੀ । 'ਲਾਦਹੁ' ਆਗਯਾ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰੀ ॥੧੫॥ ਵਹਿਰ ਸਭਿਨਿ ਢਿਗ ਲਿਖੇ ਪਠਾਏ 'ਅਬਿ ਚਾਹਤਿ ਹਮ ਨਿਕਰ ਸਿਧਾਏ'। ਸੁਧ ਤਹਿੰ* ਪਸਰੀ ਅਪਨਿ ਬਿਰਾਨੇ । 'ਛੋਰਿ ਦੁਰਗ ਪ੍ਰਭੁ ਚਲੇ ਪਯਾਨੇ । ੧੬ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਖਜ਼ਾਨਾ ਕਰਹਿਂ ਨਿਕਾਰਨ । ਬਹੁਰ ਗੁਰੂ ਕਰਿ ਕੂਚ ਪਧਾਰਨ' । ਅੰਤਰ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨੀ ਇਹ ਬਾਤ । ਲਸ਼ਕਰ ਸਗਰੇ ਮਹਿਂ ਬੱਖਯਾਤ ॥ ੧੭ ॥ ਗਿਰਪਤਿ ਰਾਜੇ ਜੇਤਿਕ ਰਾਨੇ । ਉਰ ਹਰਖੇ—ਰਣ ਮਿਟਯੋ ਮਹਾਨੇ—। ਜ਼ੋਰਦਸਤ,ਖ੍ਵਾਜਾ, ਰੁ ਵਜੀਦ । ਵਹਿਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਲਖੀ ਰਸੀਦ[4] ॥ ੧੮ ॥ ਰਿਦੇ ਮੁਦਿਤ ਭੇ ਸ਼ੋਕ ਮਿਟਾਏ । ਤ੍ਰਿਖਿ ਮੁਰਝਾਇ ਮਨੋ ਜਲ ਪਾਏ । ਕੋਟਵਾਲ ਗੁਰ ਕੇ ਢਿਗ ਗਯੋ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪੁਨ ਭਾਖਤਿ ਭਯੋ ॥ ੧੯ ॥ 'ਰਾਤਿ ਅੰਧੇਰੀ ਤਿਮਰ ਮਹਾਨਾ । ਮਗ ਨਹਿ ਸੂਝੇ ਆਵਨ ਜਾਨਾ । ਨਹੀਂ ਤੇਲ ਜੋ ਜਲਹਿ ਮਸਾਲਾ । ਚਲਤੇ ਹੋਇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੨੦ ॥ ਜਿਮ ਆਇਸੁ ਹੁਇ ਬਨਹਿ ਉਪਾਇ' । ਸੁਨਿਕੈ

[1]ਸਹੁੰ । [2]ਈਮਾਨ ਕਰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਸਹੁੰ ਕਰਕੇ ਕੁਰਾਨ ਘੱਲਿਆ ਹੈ । [3]ਜਾਮੇ ਤੇ ਕਪੜੇ ਜੋ (ਪੁਰਾਣੇ) ਤੇ ਜਿੰਨੇ ਬਹੁਤੇ (ਸਾਰੇ ਹੀ) [ਅ:, ਬਰੂਦ=ਜਾਮਾ]। [4]ਬਾਹਰ ਪਹੁੰਚਣਾ ਡਿੱਠਾ ਰੂਪ, ਰਸੀਦ=ਪਹੁੰਚੇ]। *ਪਾ:—ਸੁਧਰਤ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗਾਇਅਪਨਿ ਹਾਥ ਤੇ ਬਰਛਾ ਦੀਨਾ।ʻਲੇਹੁ ਕੂਪ ਢਿਗ ਜਾਹੁ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੨੧॥ ਤਿਸ ਊਪਰ ਤੋਮਰ ਧਰਿ ਦੀਜੈ। ਇਕ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇਲ ਨਿਕਾਸਨਿ ਕੀਜੈ। ਦੂਸਰ ਦਿਸ਼ਾ ਰਹੇ ਜਲ ਤੈਸੇ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਹਿਤ ਲੀਜੈ ਐਸੇ॥੨੨॥ਅਹੈਂ ਬ੍ਰਿਖਭ ਜੋ ਪੰਚ ਹਜ਼ਾਰ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤਿਹ ਸੀਂਗ ਬਿਚਾਰ। ਸਭਿ ਪਰ ਦਿਹੁ ਮਸਾਲ ਬੰਧਵਾਇ। ਤੇਲ ਕੂਪ ਤੇ ਲਿਹੁ ਨਿਕਸਾਇʼ॥੨੩॥ਲੇ ਗੁਰ ਕਰ ਤੇ ਤੋਮਰ ਆਏ।ਧਰੋ ਕੂਪ ਪਰ ਕਾਢਨ ਲਾਏ। ਦੇਖਤਿ ਬਿਸਮੇ ਹੁਇ ਕਰਿ ਸਾਰੇ। ਬੰਧਿ ਮਸਾਲਨਿ ਸਗਰੇ ਡਾਰੇ*॥੨੪॥ ਲੋਕ ਸੈਂਕਰੇ ਲਗੇ ਸੁਧਾਰਨ। ਕਰੀ ਮਸਾਲਨ ਤਤਛਿਨ ਜਾਰਨ। ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਕੋ ਪੁਨ ਇਮ ਭਯੋ। ʻਖੀਨ ਖਾਬ ਜੇਤਿਕ ਬਚਿ ਗਯੋ ॥ ੨੫ ॥ ਦ੍ਵੈ ਦ੍ਵੈ ਗਜ ਗੂਨਨ ਪਰ¹ ਡਾਰੇʼ। ਤਿਮ ਹੀ ਤਤਛਿਨ ਤਿਨ ਪਰ ਧਾਰੇ²।ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਜਾਬ ਜਰੀ ਮਸਾਲਾ।ਜਿਤ ਕਿਤ ਦਿਪਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਿਸਾਲਾ ॥੨੬॥ ਲਸ਼ਕਰ ਵਹਿਰ ਤਯਾਰ ਪਿਖਿ ਹੋਏ। ਮਨ ਮਹਿ ਚਹਿਂ ਲੁਟਨੋ ਸਭਿ ਕੋਏ। ਲਾਖਹੁੰ ਬੀਰ ਤਯਾਰ ਹੁਇ ਠਾਂਢੇ।ਦੇਖਤਿ ਦਰਬ ਗੁਰੂ ਅਬਿ ਕਾਢੇ॥ ੨੭ ॥ ਊਚੋ ਅਹੈ ਮੋਰਚਾ ਜੋਈ। ਤਿਸ ਕੇ ਢਿਗ ਢਿਗ ਕੀਨੇ ਸੋਈ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਭਿ ਬ੍ਰਿਖਭ ਨਿਕਾਰੇ।ਊਪਰ³ ਤੋਪਹਿ ਕੀਨਸਿ ਤ੍ਯਾਰੇ॥੨੮॥ਬਹੁ-ਜ੍ਵਾਲਾ ਬਮਨੀ ਗਹਿ ਹਾਥਾ।ਖਰੇ ਕਰੇ ਤਹਿਂ ਸਿੰਘ ਗਨ ਨਾਥਾ†। ਆਪ ਅਨੰਦਪੁਰੇ ਚਲਿ ਬੈਸੇ। ਕਪਟੀ ਹਤਹਿ, ਪਿਖਿਨਿ ਕੋ ਤੈਸੇ⁴ ॥ ੨੯ ॥ ਹਾਂਕਤਿ ਚਾਲੇ ਬ੍ਰਿੰਦ ਲਬਾਨੇ।ਪਸਰ੍ਯੋ ਸਭਿਨਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਾਨੇ।ਰਾਜਨ ਕੀ ਸਿਪਾਹ ਗਨ ਆਈ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਦੇਖਤਿ ਨਿਕਟਾਈ ॥੩੦॥ ਖੀਨਖਾਬ ਕੀ ਚਮਕਛਿ ਚਰੀ। ਜਾਨੀ ਦੌਲਤ ਅਚਰਜ ਭਰੀ। ʻਕੰਚਨ ਚਾਂਦੀ ਹੋਇਂ ਜਵਾਹਰ। ਪਿਖਿਯਤਿ ਬਡ ਪ੍ਰਭਾਉ ਹੀ ਜ਼ਾਹਰʼ ॥ ੩੧ ॥ ਸੁਨਿ ਰਾਜਨ ਭੀ ਧਰਮ ਬਿਸਾਰਾ।ਉਮਰਾਵਨਿ ਇਮਾਨ ਕੋ ਹਾਰਾ।ʻਸਪਤ ਮਾਸ ਦੁਖ ਪਾਵਤਿ ਰਹੇ। ਲਰਤਿ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੋ ਲਹੇ ॥ ੩੨॥ ਦਰਬ ਕਰੋਰਨਹੁੰ ਬਿਚ ਤੇ ਚਾਲਾ। ਜਿਸ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤੇ ਸੈਨ ਬਿਸਾਲਾ। ਖਾਲੀ ਦੁਰਗ ਰਹੇ ਕਯਾ ਲੇ ਹੈਂ।ਚਢਹਿ ਗੁਰੂ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਸਿਧੈ ਹੈਂʼ ॥ ੩੩॥ ਵਧ੍ਯੋ ਲੋਭ ਮਨ ਬਿਖੈ ਘਨੇਰਾ। ਧਰਮ ਇਮਾਨ ਹਤ੍ਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰਾ। ਸ਼ਿਵ ਠਾਕਰ ਅਰ ਕਸਮ‡ ਕੁਰਾਨਾ। ਬਨਾ-

---

¹ਗੂਣਾਂ ਉਤੇ। ²ਤਿਵੇਂ (ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ³ਭਾਵ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ। ⁴ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ। *ਪਾ:-ਸਗਰੀ ਜਾਰੇ। †ਪਾ:-ਸਾਥਾ।

ਧਰੋ ਲੋਭ,ਦਯੋ ਕਰਿ ਹਾਨਾ॥੩੪॥ ਪਰੇ ਪਹਾਰੀ ਪੁਰਬ ਆਇ। ਭਯੋ ਰੌਰ ਦਈ ਲੂਟ ਮਚਾਇ। ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਨਰ ਦਸ ਬੀਸ ਕਿ ਚਾਲੀ। ਬ੍ਰਿਖਭ ਸਹਿਤ ਸਭਿ ਗੋਨ ਸੰਭਾਲੀ ॥੩੫॥ ਤਿਨ ਪਰ ਸਾਠ ਕਿ ਸੌ ਮਿਲਿ ਆਏ। ਧਰਿ ਬਲ ਬਾਹਨ ਛੀਨਤਿ ਜਾਏ। ਸੋ ਨਹਿ ਦੇਤਿ ਲਰਨ ਜਬ ਲਾਗੇ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਰੇ ਚਲਿ, ਕੇਤਿਕ ਭਾਗੇ ॥੩੬॥ ਪਰਯੋ ਰੌਰ ਕੋਸਨ ਲਗਿ ਸੁਨਿਯਤਿ। ਜਨੁ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮਥਿਬੇ ਕਹੁ ਜਨੀਯਤਿ। ਜਬਿ ਆਪਸ ਮਹਿ ਰਾਰ ਮਚਾਈ। ਤਬਿ ਊਪਰ ਤੇ ਤੋਪ ਚਲਾਈ ॥ ੩੭ ॥ ਗਾਜਤਿ ਗਾਜ ਸਮਾਨ ਮਹਾਂਨੀ। ਕਰੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਸਮੁਦਾਇ ਸੁ ਹਾਨੀ।ਲਗੀ ਹੋਨਿ ਗੋਰਨਿ ਕੀ ਮਾਰ। ਜਿਸ ਤੇ ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਜੁਝਾਰ ॥ ੩੮ ॥ ਕੁਛ ਆਪਸ ਮਹਿ ਮੂਰਖ ਮਰੇ। ਕੁਛ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਾਰ ਅਰਿ ਹਰੇ।ਲੇਲੇ ਗੋਨ ਗਏ ਨਿਜ ਡੇਰੇ।ਧਰੇ ਛੁਪਾਇ ਨਹੀਂ ਦ੍ਰਿਗ ਹੇਰੇ ॥ ੩੯ ॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਹਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤਕਰਾਈ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਚਲ ਗੁਨ ਛਪਾਈ। ਜਹਿ ਪੂਜਾ ਠਾਕਰ ਕੀ ਕਰੈਂ।ਸਾਂਭ ਸਾਂਭ ਕਰਿ ਗੁਪਤੀ ਧਰੈਂ॥੪੦॥ ਜਾਨਹਿ—ਹਮ ਸਭਿ ਕਿਛ ਲੇ ਆਏ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੌਤ੍ਰ ਲਗਿ ਬੈਠਹਿ ਖਾਏ। ਲਰਨ ਮਰਨ ਸਫਲੋ ਅਬਿ ਭਯੋ। ਘਾਲੀ ਘਾਲ ਜਿਤਿਕ ਧਨ ਲਯੋ—॥੪੧॥ ਰਖੀ ਦੁਰਾਇ ਭਏ ਥਿਰ ਡੇਰੇ। ਮੁਖ ਭੂਸ਼ਨ ਮਨ ਮੁਦਤਿ ਬਡੇਰੇ।ਨਹਿ ਜਾਨਹਿ ਮੂਰਖ ਅਲਪੱਗਯ। ਚਾਹੈਂ ਛਲਯੋ ਗੁਰੂ ਸਰਬੱਗਯ ॥ ੪੨ ॥ ਸੁਮਤਿ ਨਿਧਾਨ ਗੁਰੂ ਮਨ ਭਾਯੋ। ਅਜਬ ਦਗ਼ੋ ਪਰ ਦਗ਼ਾ ਦਿਖਾਯੋ*। ਛਲ ਕੋ ਕਰਤਿ ਧਰਮ ਛਲਵਾਯੋ*। ਨਰਕ ਉਚਿਤ ਭੇ ਕਛੂ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ੪੩ ॥ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਸੋਂ ਜੋ ਛਲ ਠਾਨੇ। ਛਲਯੋ ਜਾਇ ਦ੍ਵੈ ਲੋਕ ਸੁ ਹਾਨੇ। ਲੂਟਿ ਗਵਾਰ ਸਰਬ ਲੇ ਗਏ। ਨਿਸ ਮਹਿਂ ਨਹੀਂ ਨਿਹਾਰਤਿ ਭਏ॥ ੪੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਦਗ਼ਾ ਕਰਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਖਸ਼ਟ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੬ ॥

---

*ਛਾਂਦ ਕਸਮਾਂ ਆਦਿ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। *ਵੈਰੀ ਨਾਸ਼ ਕੀਤੇ। *ਸਹੁੰ ਖਾਕੇ .ਰ ਮਾਲ ਲੁਟਕ ਆ ਪਏ ਇਹ ਵੈਰੀ ਨੇ ਦਗ਼ਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਸਹੁੰ ਤੋੜਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਛਲਿਆ ਗਿਆ। ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਛਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬੀ ਛਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦਗ਼ੇ ਪਰ ਦਗ਼ਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦ ਦੇਖਣਗੇ ਕਿ ਮਾਲ ਥੀ ਕੁਛ ਹਥ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਛਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫਲ ਪੱਲੇ ਜਾਣਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਧਰ ਇਸ ਕੌਤਕ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਰੁਸਤੀ ਪਰ ਹਨ ਤੇ ਵੈਰੀ ਦੀ ਸਹੁੰ ਅਮੰਨਾ ਕਰਨੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। *ਧਰਮ ਗੁਆ ਲਿਆ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

੨੭. [ਵਕੀਲ ਦਾ ਆਉਣਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਭਏ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਬਿਲੋਕਤੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਾਇ ਛੁਪਾਇ। ਤੰਬੂ ਮਹਿ ਠਾਕੁਰ ਨਿਕਟ ਖੋਲੀ ਗੌਨ ਬਨਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਦਾਸਨ ਆਦਿਕ ਸਕਲ ਹਟਾਏ। ਆਪਹਿ ਖੋਲਨ ਕੌ ਲਲਚਾਏ। ਅੰਤਰ ਤੇ ਕਰਿ ਛਾਰ ਨਿਕਾਰੇ। ਚਮਰੇ ਪਨਹੀ ਹਾਡ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ਹੇਰਤਿ ਗੇਰਹਿਂ ਦੂਰ ਬਗਾਵਹਿ। ਬਿਸ਼ਟਾ ਹਾਥ ਲਗੇ ਪਛਤਾਵਹਿ। ਇਕ ਤੌ ਅਪਨਾ ਧਰਮ ਗਵਾਯੋ। ਦੁਤੀਏ ਲੋਕਨ[1] ਸੰਗ ਮਚਾਯੋ ॥ ੩ ॥ ਤ੍ਰਿਤੀ ਨਿਪਾਕ[2] ਸੁ ਦੂਖਤਿ ਭਏ। ਮਾਰੇ ਬਿਨਾ ਮੂਢ ਮਰਿ ਗਏ। ਲੱਜਤਿ ਆਪਸ ਮਹਿ ਨਹਿ ਕਹੈਂ। ਰਿਦੈ ਬਿਸੂਰਨ ਕੋ ਬਹੁ ਲਹੈਂ ॥ ੪ ॥ ਧਿਕ ਧਿਕ ਅਪਨੋ ਜਨਮ ਬਖਾਨੈਂ। ਧਰਮਹੀਨ ਕੀ ਦੁਰਗਤਿ ਜਾਨੈਂ। ਭਯੋ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਤਬਿ ਉਪਹਾਸਾ। ਬਿਕਸੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪੇਖਿ ਤਮਾਸ਼ਾ ॥੫॥ ਕਹਤਿ ਸਿੰਘ ਜੋ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰੇ। 'ਕਹਿਂ ਦੁਰਜਨਕੇ ਧਰਮ ਨਿਹਾਰੇ[3]'? ਸਭਿ ਤੁਮ ਹਮਰੇ ਪਾਸ ਬਖਾਨਤਿ। -ਗਿਰਪਤਿ ਤੁਰਕ ਧਰਮ ਕੋ ਠਾਨਤਿ- ॥੬॥ ਸਭਿ ਪਰਬਤ ਬਾਸੀ ਮਤਿ ਕਾਰੇ। ਇਹ ਕਬਿ ਬੈਨ ਭਨਹਿ ਨਹਿ ਸਾਰੇ।ਹਮ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨ ਛਲ ਤੁਮ ਜਾਨਾ।ਜੋ ਕਰਤੇ ਤਜਿ ਦੁਰਗ ਪਯਾਨਾ[4] ॥੭॥ ਤੁਰਕ ਗਿਰੇਸ਼ਨਿ ਕੀ ਬਡ ਸੈਨਾ। ਸਭਿ ਆਵਤਿ ਹਮ ਪਰ, ਪਿਖਨੈਨਾ[5]। ਜੁਝਤਿ ਸਕਲ ਸਿੰਘ ਬਡ ਬੀਰ। ਲਾਖਹੁੰ ਲਸ਼ਕਰ ਅਰਿ ਕੀ ਭੀਰ॥੮॥ਹੋਤਿ ਲਚਾਰੀ ਹਮ ਕੋ ਤਬੈ। ਜੁਝ ਜਾਤਿ ਦਲ ਸਿੰਘਨਿ ਤਬੈ।ਅਬਿ ਤੌ ਸਭਿ ਕੌ ਭਈ ਪ੍ਰਤੀਤ।ਦੁਰਜਨ ਕਰਤਿ ਦਗ਼ਾ ਛਲ ਚੀਤ ॥ ੯ ॥ ਤੁਰਕ ਪਹਾਰੀ ਪਰ ਬਿਸਵਾਸ। ਧਰੈ ਨ ਮਮ ਸਿਖ ਜੋ ਮਤਿ ਰਾਸ। ਅਪਰ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਕਸ਼ਟ ਸਹੀਜੈ। ਭਲੋ ਜਾਨਿ ਨਿਜ ਧੀਰਜ ਕੀਜੈ ॥ ੧੦ ॥ ਬਿਨੇ ਪਰਾਜੈ ਸੁਖ ਦੁਖ ਜੋਈ। ਗੁਰ ਉਰ ਸਮਸਰ ਚਾਹ ਨ ਕੋਈ।ਸਤ ਚੇਤਨ ਅਨੰਦਾਤਮ ਬ੍ਰਹਮ। ਇਸਬਿਨ ਦ੍ਵੈਤ ਅਪਰ ਸਭਿ ਭਰਮ[6]॥੧੧ ॥ ਅਸ ਨਿਸ਼ਚਾ ਜਿਨ ਕੇ ਉਰ ਸਾਚੋ। ਸੋ ਕਹੁ ਕਨੈਂ ਕੂਰੋ ਕਚ ਰਾਚੋ। ਧਾਰਿ ਲਖਹੁ ਖਾਲਸੇ ਹੇਤਾ। ਇਹ ਸਭਿ ਹੋਵਤਿ ਖੇਲ ਸਚੇਤਾ[7] ॥੧੨॥ ਜਿਤਨੋ ਸੰਕਟ ਸੁਖ ਅਧਿਕੰਤਾ।ਪ੍ਰਭੁ ਨੇਤ

[1](ਗੁਰੂ) ਲੋਕ ਬੋਲੇ। [2]ਅਪਵਿਤ੍ਰ। [3]ਵੇਖਿਆ ਹੈ? [4]ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਿਲਾ ਛੱਡ ਦੂਰ ਜਾਂਦੇ। [5]ਤੁਸੀਂ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਦੇ। (ਅ) ਦੇਖਦੇ ਦੇਖਦੇ। [6]ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਭ ਭਰਮ ਤੇ ਦ੍ਵੈਤ ਹੈ। [7]ਤਾਤਿ ਸਮਝ ਲਓ (ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ) ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਹਿਤ ਲਈ ਜਾਣ ਬੁੱਝਕੇ ਖੇਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ (ਅ) ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣੇ ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਖੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary　　NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਮੰ ਨਿਤ ਬਰਤੰਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਇਮ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ।ਦੁਖ ਦਾਰੂ ਸੁਖ ਰੋਗ ਮਹਾਨਾ*॥੧੩॥ਅੰਤਰ ਬਿਰੋ, ਨਚਿੰਤ ਕਰਾਰੋ। ਫਿਰ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਲੇਹੁ ਅਹਾਰੋ। ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ ਕੇ ਪਿਖਹੁ ਤਮਾਸ਼ੇ। ਬਿਬਿਧ ਬਿਧਨਿ ਕੇ ਅਜਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ॥ ੧੪ ॥ ਅਵਨੀ ਰਾਜ ਤੇਜ ਬਿਰਧਾਵਨਿ। ਸਿਰ ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਕੇ ਚਰਨ ਟਿਕਾਵਨਿ। ਅਲਪ ਬੀਜ ਤੇ ਬਹੁ ਬਿਸਥਾਰਨਿ। ਬਹੁ ਬਿਸਤਰ ਕੋ ਮੂਲ ਉਖਾਰਨਿ॥੧੫॥ "ਇਨ ਕੇ ਹੇਤੁ ਤਪਹਿ ਗਨ ਤਪਨੇ।ਤਪੁ ਕੋ ਤਪਹਿ ਜਾਨ ਹਿਤ ਅਪਨੇ। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕੀਨਸਿ ਹਮ ਸੰਗ। ਦੁਖ ਪੈ ਹੈਂ ਇਹ ਸਭਿ ਸੁਖ ਭੰਗਿ" ॥ ੧੬ ॥ ਪਲਟਾ ਲੇਹਿ ਖਾਲਿਸਾ ਮੇਰਾ। ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਮਹਿਂ, ਬਨੀ ਨ ਦੇਰਾ। ਦਗ਼ਾ ਬੁਰਾ, ਸਿੱਖਹੁ ਨਹਿ ਕਰੀਏ। ਰਣ ਮਹਿ ਲਰਤੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਸੰਘਰੀਏ' ॥੧੭॥ ਮਾਤਾ ਆਦਿ ਲੋਕ ਸਭਿ ਘਰ ਕੇ। ਗੁਰ ਪਰ ਸਿਦਕ ਧਰਯੋ ਹਿਤ ਧਰਿਕੇ।ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਾਚੋ ਜਾਨਯੋ। ਗਿਰਪਤਿ ਤੁਰਕਨ ਕੂਰ ਬਖਾਨਯੋ ॥ ੧੮ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਸਿਖ ਸਮੁਝਾਏ। ਭਲੇ ਮਹਾਤਮ ਫਲਹਿ ਸੁਨਾਏ। ਤਊ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀਂ ਕਿਨ ਕੀਨਾ। ਮਹਾਂ ਕਸ਼ਟ ਸਿਰ ਊਪਰ ਚੀਨਾ ॥ ੧੯ ॥ ਕੁਛ ਧੀਰਜ ਧਰਿ ਸਿਖ ਪੁਨ ਰਹੇ।ਗੁਰ ਬਚ ਤੇ ਨਿਜ ਨੀਕੋ ਲਹੇ।ਮੁਰਚਨਿ ਮਹਿ ਰਾਖਹਿ ਚਕਰਾਈ। ਸਭਿ ਨਿਸ ਜਾਗਹਿ ਰਖਿ ਚੁਕਸਾਈ ॥ ੨੦ ॥ ਬਿਨਾ ਅੰਨ ਤੇ ਭਏ ਲਚਾਰ। ਇਕ ਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਆਧਾਰ। ਸੰਕਟ ਸਹੈਂ ਕਸੇ ਕਟ ਰਹੈਂ। ਆਯੁਧ ਧਰੇ ਰਿਪੁਨਿ ਕੋ ਲਹੈਂ ॥ ੨੧॥ ਤਊ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਧੀਰਜ ਹਾਲੀ। ਬਲ, ਪਲੰ, ਛੁੱਲਤ, ਤੇ ਤਨ ਖਾਲੀ। ਕਹਾਂ ਕਰੈਂ ਕਛੁ ਲਖਯੋ ਨ ਜਾਈ। ਗੁਰ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਕੋ ਪਾਰ ਨ ਪਾਈ ॥ ੨੨ ॥ ਅਧਿਕ ਛੁਧਾ ਦੁਖ ਸਹਯੋ ਨ ਪਰੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਭਿ ਨਹੀਂ ਅੰਨ, ਕਯਾ ਕਰੈਂ। ਘਾਟ ਬਾਟ

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੀਵਤਬੀੜੀ, ਦੇਣਹਾਰ, ਭਾਵਾ ਇਉਂ ਹੀ" ²ਕਰਿਕੇ। ³ਚੱਕਰੀ ਦੇਕੇ ਅੰਦਰ ਟਿਕੋ। ⁴ਭਾਵ ਖਾਲਸੇ ਦਾ। ⁵ਬਹੁਤ ਵੇਲੇ ਹੋਏ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਉਖੇੜ ਦੇਣੀ ਹੈ [illegible] ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ। ⁶ਇਨ੍ਹਾਂ (ਰਾਜ੍ਹਾਂ) ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਤਪ ਤਪ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਸਮਝਕੇ ਤਪ ਨੂੰ ਤਪਣਗੇ ਐਸਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਸਿਖੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਓਹ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਦੁਖ ਪਾਉਣਗੇ ਭਾਵ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਣਗੇ। (ਅ) ਇਨ੍ਹਾਂ (ਖਾਲਸੇ) ਵਾਸਤੇ ਅਸਾਂ ਤਪ ਤਪੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਜੋ ਹਿਤੂ ਹੈਨ ਓ ਤਪ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤਪ ਰਹੇ ਹਨ। (ਵੈਰੀਆਂ ਨੇ) ਐਉਂ (ਦਗ਼ਾ) ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ; ਏਹ (ਵੈਰੀ ਆਪਣੇ) ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਗਵਾਕੇ ਦੁਖ ਪਾਉਣਗੇ। ⁷ਭੁਲਾ। ⁸ਮਾਸ। ⁹ਘਾਟਾਂ ਤੇ ਰਾਹਾਂ ਦੀ। (ਅ) ਘਾਟਾਂ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਦੀ। *ਤੁਕ ਐਉਂ ਹੈ:—ਦੁਖੁ ਦਾਰੂ ਸੁਖੁ ਰੋਗੁ ਭਇਆ।

ਕੀ ਸਭਿ ਤਕਰਾਈ। ਤੁਰਕ ਗਿਰੋਸ਼ੁਨਿ ਕੀਨ ਬਨਾਈ॥ ੨੩॥ ਕਿਤਿਕ ਬਿਤੇ ਦਿਨ ਜਬਿ ਇਸ ਭਾਂਤੀ। ਪੁਨ ਆਈ ਅਵਰੰਗ ਕੀ ਪਾਤੀ। ਕਸਮ ਕੁਰਾਨ ਆਦਿ ਕੀ ਖਾਈ। 'ਤੁਮਰੇ ਬੁਰੇ ਨ ਚਿਤਹਿੰ ਕਦਾਈ॥ ੨੪॥ ਜੇ ਕੈਸੇ ਤੁਮ ਬੁਰਾ ਤਕਾਵੈਂ। ਨਹਿਂ ਦਰਗਾਹ ਠੌਰ ਹਮ ਪਾਵੈਂ। ਸਭ ਜਾਨੇ ਇਹੁ ਲਿਖਨੋ ਹਮਾਰੋ। ਤਜੋ ਅਬੈ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਅਖਾਰੋ॥ ੨੫॥ ਹਮਰੀ ਓਰ ਆਪ ਚਲਿ ਆਵਹੁ। ਹੁਇ ਹੈ ਮੇਲ ਸਦਾ ਹਰਖਾਵਹੁ। ਇਤ ਆਵਨ ਜੇ ਚਾਹਤਿ ਨਾਂਹੀ। ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਬਿਚਰਹੁ ਜਗ ਮਾਂਹੀ॥ ੨੬॥ ਏਕ ਬਾਰ ਤਜਿ ਦੁਰਗ ਲਰਾਈ। ਇਹ ਮਾਨਹੁ ਬਨਿ ਮੇਲ ਤਦਾਈ'। ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕਹਹੈਂ 'ਨ ਸਾਚ ਤੁਮਾਰੇ। ਕਰਹੁ ਅਨਤ, ਮੁਖ ਆਨ ਉਚਾਰੇ"॥੨੭॥ ਪੁਨ ਅਵ-ਰੰਗ ਫਿਰ ਲਿਖਯੋ ਪਠਾਯੋ। ਸੁਨਿਕੈ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਫੇਰ ਪੁਚਾਯੋ। ਭਲੋ ਵਕੀਲ ਲਵਾਇ[1] ਪ੍ਰਵਾਨਾ। ਸਭਿ ਗਿਰਪਤਿ ਕੀਨੋ ਇਕ ਥਾਨਾ॥ ੨੮॥ ਕਰਿ ਸਲਾਹ ਸਭਿ ਆਨ[2] ਪਵਾਈ। ਰਾਜਨਿ ਕੇ ਵਕੀਲ ਸਮੁਦਾਈ। ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੈ ਲੂਟਨ ਕੋ ਗਏ। ਤਿਨ ਕੋ ਦੰਡ ਦੇਤਿ ਨ੍ਰਿਪ ਭਏ॥ ੨੯॥ ਸਭਿ ਸ਼ਰਮਿੰਦਤਿ ਭਏ ਲੁਟੇਰੇ। ਲੀਨ ਦਰਬ ਖਤਾ ਤਿਨ ਹੇਰੇ। ਸ਼ਾਹ ਦੂਤ ਲੇ ਗਿਰਪਤਿ ਦੂਤ[3]। ਅੰਤਰ ਬਰੇ ਕਰਨਿ ਕੋ ਸੂਤ॥ ੩੦॥ ਜਹਿਂ ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਠੇ ਤਹਿ ਆਏ। ਸਕਲ ਜੋਰਿ ਕਰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ। ਬੈਠੇ ਨਿਕਟ ਕਹਹੈਂ ਨਿਜ ਕਾਜ। 'ਸੁਨੀਅਹਿ ਗੁਰੂ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ!॥੩੧॥ ਪਰਵਾਨਾ ਲਿਖਿ ਸ਼ਾਹ ਪਠਾਯੋ। ਮੈਂ ਲੇਕਰਿ ਤਹਿਂ ਤੇ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਹਜ਼ਰਤ ਚਿਤ ਕੋ ਹਿਤ ਕਰਿ ਕਹਯੋ। ਮਿਲਿਬੋ ਰਾਵਰ ਕੇ ਸੰਗ ਚਹਯੋ॥ ੩੨॥ ਉਤ ਮੁਹਿੰਮ ਕਰਿ ਅਟਕਯੋ ਸੋਇ। ਨਤੁ ਆਵਤਿ ਇਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇ। "ਮੁਝ ਸੋਂ ਬਾਤੇਂ ਕਰੈਂ ਜ਼ੁਬਾਨੀ। ਪਰਵਦਿਗਾਰ ਮਿਲਿਨਿ ਕੀ ਜਾਨੀ"[4] ॥੩੩॥ ਸ਼ਾਹੁ ਸਮੀਪ ਤਰੀਫ਼ ਤੁਮਾਰੀ। ਬਹੁ ਲੋਕਨਿ ਸੰਗ ਕੀਤਿ ਉਚਾਰੀ।—ਬਲੀ ਬਹਾਦੁਰ ਪੀਰਨ ਪੀਰ। ਜਨੁ ਖ਼ੁਦਾਇ ਹੀ ਆਪ ਸਰੀਰ—॥੩੪॥ ਕਾਜ਼ੀ ਅਰ ਉਮ-

[1] ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋਰ ਹੋ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮੂੰਹ ਹੋਰ ਆਖਦੇ ਹਨ। [2] 'ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ'। [3] ਜੋੜ। [4] ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦੂਤ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਦੂਤ ਨੂੰ (ਨਾਲ) ਲੈਕੇ। (ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, (ਪਾਤ-ਸ਼ਾਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਕੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਪਰਵਦਿਗਾਰ ਦੇ ਮਿਲਾਪ [illegible], [illegible]। (ਅ) ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜੋ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, (ਉਹ ਸਭ) ਮਿਲਨ ਦੀ (ਮੈਂ) ਜਾਣੀ ਹੈ, ਪਰਵਦਿਗਾਰ (ਦੀ ਸਹੁੰ)।

ਰਾਵ ਘਨੇਰੇ। ਕਰਤਿ ਆਪ ਕੋ ਸੁਜਸੁ ਬਡੇਰੇ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਅਭਿਲਾਖਾ ਬਡ ਸ਼ਾਹੂ। ਯਾਂਤੇ ਮੋਹਿ ਪਠਯੋ ਤੁਮ ਪਾਹੂ ॥੩੫॥ ਹਜ਼ਰਤ ਨਿਜ ਕਰ ਤੇ ਲਿਖਿ ਦੀਨਿ। ਹਰਫ ਸੁ ਖਰੇ ਲੀਜਹਿ ਚੀਨਿ। ਅਹਿਦ ਕਰੇ ਬਿਚ ਦਿਯੋ ਖੁਦਾਇ। ਸਪਥ ਮੁਹੰਮਦ ਕੀ ਤਿਨ ਖਾਇ ॥੩੬॥ ਜਿਮ ਰਾਵਰ ਕੋ ਮਨ ਪਤਿਆਵੈ। ਤਿਮ ਤੁਮ ਚਲਹੁ ਨ ਕੋ ਅਟਕਾਵੈ। ਜੋ ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਆਸ਼ੈ ਐਸੇ। ਅਪਰ ਬੁਰੋ ਕਰਿ ਸਕੈ ਸੁ ਕੈਸੇ ? ॥੩੭॥ ਗਿਰਪਤਿ ਸਗਰੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਨ। ਪਠੇ ਆਪ ਕੇ ਢਿਗ ਪਰਧਾਨ। ਠਾਕੁਰ ਧੇਨੂ ਧਰਮ ਬਿਚ ਦੀਨੇ। ਤਜਹੁ ਜੰਗ ਅਬਿ ਆਛ ਸੁ ਚੀਨੇ' ॥੩੮॥ ਪੁਨ ਪੰਮਾ ਬੋਲਯੋ ਕਰ ਜੋਰਿ। 'ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਸਭਿ ਨੰਮ੍ਰੀ ਤੁਮ ਓਰ। ਨਹਿ ਪੂਰਬ ਕੀ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੋ। ਕਾਜ ਅਚਾਨਕ ਕਰਯੋ ਬਿਗਾਰੋ ॥੩੯॥ ਕਿਸ ਰਾਜੇ ਕੋ ਮਤਿ ਇਮ ਨਾਂਹੀ[1]। ਪਰੇ ਲੁਟੇਰੇ ਬੈਲਨਿ ਮਾਂਹੀ। ਕਰਿ ਸਾਬਤ ਸਭਿ ਹੀ ਗਹਿ ਲੀਨੇ। ਮਾਰਨ ਕਰੇ ਕੈਦ ਬਹੁ ਕੀਨੇ ॥ ੪੦ ॥ ਪਰਯੋ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਅਬਿ ਡਰ ਭਾਰੀ। ਨਹਿ ਕੋ ਹੇਰਹਿ ਓਰ ਤੁਹਾਰੀ। ਏਕਬਾਰ ਤਜਿ ਦੁਰਗ ਸਿਧਾਰਹੁ। ਪੁਨ ਬਿਚਰਹੁ ਜਹਿ ਇੱਛਾ ਧਾਰਹੁ' ॥ ੪੧ ॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਦੂਤਨ ਬਚ ਕਹੇ। ਜਿਮ ਕੰਚਨ ਘਟ ਮਹਿ ਬਿਖ ਅਹੇ[2]। ਕਹੀ ਲਾਪਰਾਰੀ[3] ਸਭਿ ਬਾਤ। ਗੁਰ ਕੇ ਉਰ ਸਗਰੀ ਵਿੱਖਯਾਤ ॥੪੨॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਵਕੀਲ ਆਮਦਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਸਪਤ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੭ ॥

੨੮. [ਅਨੰਦਪੁਰ ਤਜਣ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ। ਵਿਦਾਯਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਇਹ ਦਰੋਗ਼[4]' ਕੀ ਬਾਤ। ਬੰਚਕਤਾ ਤੁਮ ਕਰਤਿ ਹੋ ਰਾਜ ਤੇਜ ਹੁਇ ਘਾਤ ॥੧॥ ਚੌਪਈ॥ ਜਿਮ ਆਗੇ ਸਭਿ ਕੀਨਸਿ ਆਨ। ਬਹੁਰ ਬਿਨਾਸ਼ਯੋ ਧਰਮ ਇਮਾਨ। ਨਿਜ ਤੇ ਪ੍ਰਥਕ ਬਨਾਇ ਲੁਟੇਰੇ। ਨਰਕ ਸਹੈਰਯੋ ਕਸ਼ਟ ਬਡੇਰੇ॥੨॥ ਇਮ ਹੀ ਰਾਜ ਤੇਜ ਤੁਮ ਹਾਰੋ। ਸਗਰੋ ਸਭਾ ਉਠਹਿ ਇਕਬਾਰੋ'। ਇਮ ਕਹਿ ਤੂਸ਼ਨ ਭਏ ਗੁਸਾਈਂ। ਹਾਰੇ ਕਹਿ ਵਕੀਲ ਸਮੁਦਾਈ॥੩॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਢਿਗ ਸੁਧਿ ਤਬਿ ਗਈ। ਦੂਤਨਿ ਕਹੀ ਸੁ 'ਅਨਬਨ ਭਈ। ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ ਕਲਗੀਧਰ ਕਿਸ ਕੀ। ਤਿਨ ਮੈਂ ਬੋਲਹਿੰ ਬਾਨੀ ਰਿਸ ਕੀ'॥੪॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਅਪਨੇ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰੇ। ਸਗਲੇ ਮਾਤਾ ਪਾਸ ਪਧਾਰੇ। ਚਾਹਿਵਤ[5] ਸ਼ਾਹੁ ਗਿਰੇਸ਼ਨਿ ਕੇਰੀ। ਸਰਬ ਵਕੀਲਨਿ

[1] ਇਹ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। [2] ਜਿਵੇਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਘੜੇ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਹੋਵੇ। [3] ਝਗੜਨ ਆਦਿ ਚਾਲਾਕੀਆਂ ਦੀ ਗਲ। [4] ਝੂਠ। [5] ਆਪਣੀ ਹੋਣੀ ਕਰਕੇ, ਦੁਨੀਆ।

ਰਾਖੀ ਤੇਰੀ॥੫॥'ਸੁਨਹੁ ਮਾਤ ਪਰਤੀਤ ਕਰੀਜੈ। ਸਭਿ ਕੀ ਕਹੀ ਸਾਚ ਲਖਿ ਲੀਜੈ।ਸਤਿਗੁਰ ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ,ਕਹਿ ਰਹੇ। ਪ੍ਰਥਮ ਬਾਰਤਾ ਪਰ ਰਿਸ ਲਹੇ ॥੬॥ਸਰਬ ਲੁਟੇਰੇ ਕੈਦ ਪਰੇ ਹੈਂ। ਦੰਡ ਸਾਸਨਾ ਦੇਨਿ ਕਰੇ ਹੈਂ। ਅਬਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਖਤਾ ਬਖਸ਼ਾਵੈਂ।ਤਊ ਨਹੀਂ ਮਨ ਮਹਿ ਕੁਛ ਲ੍ਯਾਵੈਂ'॥੭॥ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਮਾਤਾ ਉਰ ਬਿਰਮਾਈ।–ਏਤੀ ਸਪਥ ਸਾਚ ਇਨ ਖਾਈ–। ਸਕਲ ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਮਾਤਾ ਮਿਲੇ। ਨਿਕਸਨਿ ਪੁਰਿ ਤੇ ਮਾਨਹੁ ਭਲੇ॥੮॥ 'ਜਨੇ ਜਨੇ' ਕਹਿ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਨਿਕਾਰੇ। ਤਬਿ ਮਿਰ ਹੈ ਇਹ ਜੰਗ ਅਖਾਰੇ'।ਆਨਿ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਕਰਯੋ ਜਵਾਬ।'ਮਹਾਰਾਜ! ਅਬਿ ਤਜਹੁ ਸ਼ਿਤਾਬ॥੯॥ ਛੁਧਾ ਕਸ਼ਟ ਹਮ ਬਹੁਤ ਸਹਾਰ੍ਯੋ। ਹੁਇ ਲਚਾਰ ਤੁਮ ਪਾਸ ਉਚਾਰ੍ਯੋ। ਨਿਕਸੇ ਚਹੈਂ ਪ੍ਰਾਨ ਛੁਧਿਆਰੇ। ਕਿਮ ਹਮ ਰਾਖਹਿ ਧੀਰਜ ਧਾਰੇ'॥੧੦॥ ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਮਾਤਾ ਚਲਿ ਆਈ।ਬੈਠਿ ਨਿਕਟ ਸੁਤ ਕੋ ਸਮੁਝਾਈ। 'ਕ੍ਯੋਂ ਅਬਿ ਚਾਹਤਿ ਸਭਿ ਕੋ ਮਾਰ੍ਯੋ। ਸਿੱਖਨਿ ਤੁਮਰਾ ਕਹਾਂ ਬਿਗਾਰ੍ਯੋ॥੧੧॥ ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਲਰਿ ਲਰਿ ਆਗੇ। ਬਚੇ, ਅੰਨ ਬਿਨ ਮਰਿਬੇ ਲਾਗੇ। ਹੋਲਾ ਪਰੇ ਕਤਲ ਹੁਇ ਜੈ ਹੈਂ। ਕੋ ਲਾਖਹੁ ਲਸ਼ਕਰ ਅਟਕੇ ਹੈ॥ ੧੨ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਗਿਰੇਸ਼ੁਰ ਭਾਖਤਿ ਸਾਰੇ। ਕਿਮ ਇਹ ਕੂਰ ਬਨਹਿ, ਧ੍ਰਮ ਹਾਰੇ'। ਜੋ ਨਹਿ ਮਾਨਹੁਗੇ ਇਹ ਬਾਤ। ਤਜਹਿ ਸਾਥ ਤੁਮਰੋ ਬੱਖ੍ਯਾਤ॥ ੧੩ ॥ ਘਰ ਕੇ ਭੀ ਸਗਰੇ ਤਜਿ ਜਾਵੈਂ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਵੈਂ। ਪੁਨ ਏਕਲ ਰਹਿ ਕਰਹਹੁ ਕਹਾਂ। ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਨਨ ਪ੍ਰਿਯ ਮਹਾਂ'॥੧੪॥ਸੁਨਿ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਅਰੁ ਬਚ ਮਾਤਹਿ।ਰਿਸ ਕਰਿ ਕਹਿਤ ਭਏ ਬਿੱਖ੍ਯਾਤਹਿ। 'ਜੋ ਅਬਿ ਨਿਕਸਹਿ ਬਚਹਿ ਸੁ ਨਾਂਹੀ'। ਹਮਰੋ ਦੋਸ਼ ਲਖਹੁ ਨਹਿ ਕਾਈ॥ ੧੫ ॥ ਪਸਰਹਿ ਜਹਿ ਕਹਿ ਇਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗ।–ਹਤੇ ਗਏ ਸਗਰੇ ਬਿਚ ਜੰਗ–। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਿਸਮੈ ਬਹੁਰ ਬਿਚਾਰਹਿ।–ਅਸਮੰਜਸ ਕ੍ਯੋਂ ਭਈ'–ਉਚਾਰਹਿ॥ ੧੬ ॥ –ਕ੍ਯੋਂ ਨ ਭਏ ਸਤਿਗੁਰ ਰਖਵਾਰੇ। ਜੋ ਸੰਗੀ ਸਦ ਰਹਿਬੇਹਾਰੇ–। ਯਾਂਤੇ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਸਕਲ ਬਿਦਾਵਾ। ਚਲੇ ਜਾਹੁ ਜਿਤ ਜਿਹ ਮਨ ਭਾਵਾ॥੧੭॥ ਜੋ ਹੋਵਹੁ ਹਮਰੇ ਅਨੁਸਾਰੀ।ਤੌ ਚਿਤ ਚਾਹ ਕਰੈਂ ਰਖਵਾਰੀ'। ਖੜਗ ਕੇਤੁ ਪ੍ਰਭੁ ਬਨਹਿ ਸਹਾਇ। ਰਿਪੁ ਤੇ ਦੇ ਕਰਿ ਹਾਥ ਬਚਾਇ॥ ੧੮ ॥ਦੋਨਹੁ

'ਕਿਵੇਂ ਝੂਠੇ ਹੋਕੇ (ਸਾਰੇ ਹੀ) ਧਰਮ ਹਾਰ ਜਾਣਗੇ। 'ਬਚੇਗਾ ਨਹੀਂ'। 'ਉਲਟੀ ਗਲ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਈ। 'ਇਨੇਂ ਬਚਾਕੇ ਰਖੀ ਜਾਂਦੀ।

ਬਾਤਨ ਮਹਿ ਜਿਮ ਭਾਵੈ । ਸੋ ਕਰਿ ਚਲੈਂ,ਨ ਕੋ ਅਟਕਾਵੈ' । ਮਾਤਾ ਕੀ*
ਰਿਸ ਲਖਿ ਕਰਿ ਸਹੀ । ਬਿਨ ਸਨੇਹ ਬਾਨੀ ਗੁਰ ਕਹੀ ॥ ੧੯ ॥ ਭਈ
ਕਬਰ ਤੇ ਬਿਹਬਲ ਮਾਈ।-ਕਹਾਂ ਕਰੈ ਕੁਛ ਕਹੀ ਨ ਜਾਈ। ਸੁਤ ਪਕਰੈ
ਕਿਮ ਤ੍ਯਾਗਨ ਕਰੈ । ਨਹਿ ਤ੍ਯਾਗੈ,ਜਾਨਹਿ-ਹਮ ਮਰੈਂ-॥੨੦॥ਤਿਮਹੀ
ਦੁਬਿਧਾ ਸਿੱਖਨਿ ਬ੍ਯਾਪੀ।-ਪੂਨ ਥੇ ਗੁਰ ਤਜਿ ਹੈਂ ਨ ਕਦਾਪੀ।'ਹਮ ਨਹਿ
ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਤੁਮ ਨਾਂਹੀ' । ਇਹ ਕਿਮ ਲਿਖੀ ਜਾਇ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਹੀ-॥ ੨੧ ॥
ਚਿਤ ਸੋਚਨ ਕੌ ਸੋਚਤਿ ਸਾਰੇ।ਕੁਛ ਨ ਸਕਹਿ ਕਰਿ, ਦੁਬਿਧਾ ਧਾਰੇ। ਗਏ
ਵਕੀਲ ਸਭਿਨਿ ਸਨ ਕਹ੍ਯੋ । 'ਸਤਿਗੁਰ ਰਣ ਕੌ ਹਠ ਧਰਿ ਰਹ੍ਯੋ॥੨੨॥
ਤਉ ਬਾਤ ਇਕ ਬਿਧਿ ਬਨਿ ਆਵੈ । ਮਾਤਾ ਕੋ ਹਮ ਪੁਨ ਸਮੁਝਾਵੈਂ ।
ਬਿਨਤੀਕਰੈਂ ਗਿਰੀਸ਼ੁਨਿ ਦਿਸ਼ ਤੇ।ਦੇਹਿਂ ਭਰੋਸਾ ਬਿਧਜਿਸ ਕਿਸਤੇ॥੨੩॥
ਸੋ ਅਪਨੇ ਸੁਤ ਕੌ ਸਮੁਝਾਵੈ। ਜਨੋਂ ਕਨੋਂ ਕਰਿ ਨਿਕਸਨਿ ਮਨਵਾਵੈ। ਜੋ
ਜਨਨੀ ਕੋ ਕਹ੍ਯੋ ਨ ਮਾਨੈਂ । ਤਉ ਇਮ ਹੋਇ ਬਾਤ, ਹਮ ਜਾਨੈਂ ॥੨੪॥
ਪੋਤ੍ਰੇ ਆਦਿਕ ਗੁਰ ਪਰਿਵਾਰ। ਨਿਕਰਹਿ ਵਹਿਰ ਬਿਨਾ ਅਨੁਸਾਰਿ'।ਇਸ
ਬਿਧਿ ਭੇਦ ਪਰੈ ਗੁਰ ਘਰ ਮਹਿਂ । ਹੋਇ ਇਕਾਕੀ ਸਮਝੈਂ ਉਰ ਮਹਿ॥੨੫॥
ਬਹੁਰ ਆਪ ਭੀ ਨਿਕਰਨ ਕਰੈਂ । ਠਹਿਰਹਿ ਨਹੀਂ ਜੰਗ ਪਰਹਰੈਂ'। ਭੀਮ
ਚੰਦ ਖੁਾਜਾ ਮਰਦੂਦ । ਕਹ੍ਯੋ ਵਕੀਲਨਿ ਜੋ ਮਉਜੂਦ' ।। ੨੬ ॥ 'ਇਹ
ਨੀਕੀ ਤੁਮ ਨੀਤਿ ਬਿਚਾਰੀ । ਕਰਹੁ ਜਤਨ ਇਸ ਕੋ ਮਤਿ ਭਾਰੀ' ।
ਕਹਿਲੂਰੀ ਕਹਿ 'ਲਿਹੁ ਮਮ ਨਾਮੂ।ਕਰਹੁ ਮਾਤ ਕੋ ਚਰਣ ਪ੍ਰਣਾਮੂ॥੨੭॥
ਜਿਮ ਹਮ ਧਰਮ ਕਰੈਂ, ਕਹਿ ਦੀਜੈ।ਇਕ ਬਾਰ ਪੁਰਿ ਤ੍ਯਾਗਨ ਕੀਜੈ।ਧਨ
ਆਦਿਕ ਸਾਮੱਗ੍ਰੀ ਭਾਰੀ । ਲੀਜਹਿ ਅਪਨੀ ਸਰਬ ਸੰਭਾਰੀ ॥ ੨੮ ॥ ਮੈਂ
ਹੁਇ ਚਲਿਹੌਂ ਸੰਗ ਤੁਮਾਰੇ।ਦੇਉਂ ਲੰਘਾਇ ਬ੍ਰਿੰਦ ਦਲ ਸਾਰੇ । ਪੁਨ ਗਮ-
ਨਹੁ ਚਿਤ ਚਾਹਤਿ ਜਹਾਂ। ਲਸ਼ਕਰ ਪਰੇ ਮੋਹਿ ਦੁਖ ਮਹਾਂ' ॥ ੨੯ ॥ ਦੇਸ਼
ਗਿਰਨਿ ਕੋ ਭਯੋ ਬਿਨਾਸ਼ੀ। ਉਜਰੀ ਪ੍ਰਜਾ ਕਹਾਂ ਕ੍ਰਿਖ ਰਾਸੀ'।ਧਾਂ ਤ ਚਹੌਂ

'ਭਾਵ, ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾ। 'ਉਹਨਾਂ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜੋ ਮਉਜੂਦ ਸਨ । '(ਸ਼ਾਹੀ) ਲਸ਼-
ਕਰ ਆ ਪਏ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੈ। 'ਸਾਰੀ ਖੇਤੀ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਹੀ। *'ਕੀ' ਪਾਠ
੧੮੭੨ ਦੇ ਲਿਖੇ ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਉਪ੍ਰੰਤ ੧੮੧੫ ਤੇ ਮਗਰਲੇ ਨੁਸਖਿਆਂ
ਵਿਚ ਪਾਠ 'ਭੀ' ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਯਾ ਹੈ, ਜੋ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦਾ ਫਲ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁ ਮਿਟੈ ਬਖੇਰਾ। ਮਾਨਹੁ ਬਿਨੈ ਸਹਿਤ ਬਚ ਮੇਰਾ ॥ ੩੦ ॥ ਉਤ ਹਜ਼ਰਤ ਬਹੁ ਲਿਖੇ ਪਠਾਏ। ਹਿਤ ਕਰਿ ਮਿਲਿਬੇ ਹੇਤੁ ਬੁਲਾਏ'। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਦੂਤਨਿ ਸਨ ਕਹਿਕੈ।ਪਠੈ ਮਾਤ ਢਿਗ 'ਨਿਕਸਹਿ ਰਹਿਕੈ' ॥੩੧॥ ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਜ਼ਲ ਹੀ ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਏ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ।ਬੈਠਿ ਗਏ ਬਿਰਤਾਂਤ ਬਖਾਨਾ। 'ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਜਾਨ ਮਹਾਨਾ! ॥੩੨॥ ਉਮਰਾਵਨ ਅਰੁ ਗਿਰਪਤਿ ਸਾਰੇ। ਸਭਿ ਇਕ ਥਲ ਮਿਲਿ ਇਕ ਮਤ ਧਾਰੇ।ਹਜ਼ਰਤ ਲਿਖਿ ਤਾਕੀਦ ਪਠਾਈ। ਬੋਲਨ ਆਪ ਸਾਥ ਲਲਚਾਈ ॥੩੩॥ ਬਿਬਿਧਿ ਬਿਧਿਨਿ ਕੇ ਗੁਨਿ ਸੁਨ ਥਾਰੇ[1]।–ਆਵਹਿ ਆਪ ਕਿ ਲੇਹਿ ਹਕਾਰੇ–।ਸ਼ਾਹੁ ਆਪ ਸੋ ਚਾਹਤਿ ਐਸੇ। ਬਿੱਪ੍ਰੈ ਅਪਰ ਕਰੈ ਕੈ ਕੈਸੇ ॥ ੩੪ ॥ ਤਜਹੁ ਜੰਗ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਨੀਕੀ। ਜਿਸ ਮਹਿ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋਇ ਸਭਿ ਹੀ ਕੀ। ਏਕ ਬਾਰ ਤਜਿ ਦੁਰਗ ਸਿਧਾਰਹੁ। ਪੁਨ ਜਹਿ ਇੱਛਾ ਤਹਾਂ ਬਿਹਾਰਹੁ[2]' ॥੩੫॥ ਕਹੀ ਨ ਤਿਨਕੀ ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਨੀ।'ਤੁਮ ਸਭਿ ਝੂਠ ਕਹਤਿ ਹੋ ਬਾਨੀ। ਜੋ ਨਿਤ ਪੂਜਾ ਕਰਹਿ ਪਖਾਨ। ਤਿਨ ਕੀ ਬੁੱਧਿ ਪਖਾਨ ਸਮਾਨ ॥੩੬॥ ਅਰ ਅਵ-ਰੰਗ ਕੋ ਕਹਾਂ ਬਿਸਾਸੂ। ਰਾਜ ਹੇਤ ਕਰਿ ਪਿਤਾ ਬਿਨਾਸੂ। ਬਡਾ ਭ੍ਰਾਤ ਜੋ ਦਾਰਸ਼ਕੋਹ। ਸਤਿਸੰਗੀ ਤਿਹ ਸੌਂ ਕਰਿ ਧ੍ਰੋਹ ॥ ੩੭ ॥ ਮਾਰਿ ਦਿਯੋ ਨਹਿ ਬਿਲਮ ਲਗਾਈ।ਤਿਮ ਹੀ ਅਪਰ ਹਤੇ ਜੁਗ ਭਾਈ। ਸੋ ਅਬਿ ਕਹਾਂ ਅਹਦ ਕੋ ਜਾਨਹਿ।ਦੌਲਤ ਹੀ ਖ਼ੁਦਾਇ ਕਰਿ ਮਾਨੈ' ॥੩੮॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸਤਿ-ਗੁਰੂ ਸੁਨਾਈ। ਪੁਨ ਉਠਿ ਗਏ ਜਹਾਂ ਥਿਰ ਮਾਈ[3]। ਭੇਦ ਦੰਡ ਸੋ ਬਾਕ ਮਿਲਾਵੈਂ[4]। ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਤੇ ਮਾਤਹਿ ਸਮੁਝਾਵੈਂ ॥ ੩੯ ॥ 'ਸੁਨਹੁ ਮਾਤ! ਬਾਤਹਿ ਬਿੱਖ੍ਯਾਤ।ਨ੍ਰਿਪ ਉਮਰਾਵ ਸਪਥ ਸਭਿ ਖਾਤਿ।ਜਿਮ ਮਨ ਮਾਨਹਿ ਧਰਮ ਕਰਾਵਹੁ। ਤਿਨ ਪਰ ਨਿਜ ਬਿੱਸ੍ਵਾਸ ਟਿਕਾਵਹੁ ॥ ੪੦ ॥ ਨਿਕ-ਸਹੁ ਵਹਿਰ ਨ ਕਰਹੁ ਅੰਦੇਸ਼ਾ। ਲੇਹੁ ਬਚਾਇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਅਸ਼ੇਸ਼ਾ। ਥਿਰੇ ਕੌਨ ਕਾਰਜ ਸਰ ਜਾਇ। ਜੋ ਨਿਕਸਹੁ ਕਜਾ ਹੁਇ ਬਿਗਰਾਇ ॥ ੪੧ ॥ ਜਹਿ ਕਹਿੰ ਸੰਗਤਿ ਹੈ ਗੁਰ ਕੇਰੀ। ਜਹਿੰ ਬੈਠਹੁ ਤਹਿ ਆਇ ਘਨੇਰੀ। ਨਗਰ ਤੁਮਾਰਾ ਰਹੈ ਸਦਾਇ।ਅਬਿ ਨਿਕਸਹੁ ਵਿਹੁ ਰਾਰ ਮਿਟਾਇ ॥੪੨॥

---

[1]ਆਪ ਜੀ ਦੇ। [2]ਫਿਰੋ। [3](ਵਕੀਲ) ਗਏ ਮਾਈ ਜੀ ਪਾਸ। [4]ਅਰਥਾਤ ਭੇਦ ਦੰਡ ਦੋਹਾਂ ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਭੇਦ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਵਿਚ ਪਾੜਕ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਦੰਡ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਡਰ ਦਿਖਾਕੇ ਡਰਾਇਆ ਜਾਵੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਾਖਹੁ ਲੋਕ ਵਹਿਰ ਹਰਖਾਵਹਿ। ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਤੁਮਰੀ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ। ਨਾਹਕ ਇਨ ਕਰਿ ਰਖ੍ਯੋ ਬਖੇਰਾ। ਮਾਤਾ! ਤੁਮ ਮਿਟਾਇ ਇਕ ਬੇਰਾ ॥ ੪੩॥ ਪ੍ਰਥਮੇ ਗੁਰ ਸੁਤ ਕੋ ਸਮੁਝਾਓ। ਜਿਮ ਮਾਨਹਿ ਤਿਮ ਹੀ ਮਨਵਾਓ। ਨਹੀਂ ਸੁਭਾਵ ਫਿਰੈ ਜੋ ਫੇਰੋਂ। ਅਹੈ ਸੁਭਾਵ ਬਿਸਾਲ ਕਰੇਰੋਂ' ॥ ੪੪ ॥ ਤੌ ਅਪਨੀ ਤਯਾਰੀ ਤੁਮ ਕਰੋ।ਪੀਛ ਦੇਸ਼ ਜੰਗਲ ਕੇ ਪਰੋ।ਪੀਛੇ ਆਪ ਨਿਕਸਿ ਕਰਿ ਐ ਹੈਂ। ਕੈ ਤੁਮਰੇ ਹੀ ਸੰਗ ਮਿਲੈ ਹੈਂ ॥ ੪੫ ॥ ਵਧ੍ਯੋ ਬਖੇਰਾ ਇਮ ਹੁਇ ਥੋਰਾ। ਜੇ ਨਹਿ ਮਾਨਹੁ ਰਣ ਹੁਇ ਘੋਰਾ'। ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਕੋ ਸਮੁਝਾਯੋ। ਜਨੋਂ ਕਨੋਂ ਨਿਕਸਨਿ ਕੋ ਠਾਹਿਰਾਯੋ ॥੪੬॥ ਕਹ੍ਯੋ ਮਾਤ ਤਬਿ 'ਤੁਮ ਅਬਿ ਜਾਵਹੁ।ਧਰਮ ਇਮਾਨ ਦੁਹਨਿ ਤੇ ਲ੍ਯਾਵਹੁ।ਮੈਂ ਸੁਤ ਕੋ ਸਮੁਝਾਇ ਦਿਖਾਵਉਂ। ਦੇਖਤਿ ਰਿਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਉਪਾਵਉਂ ॥੪੭॥ ਠਾਕੁਰ ਧੇਨੁ ਬਿਪ੍ਰ ਲੇ ਆਵੈ। ਕਰੇ ਸਪਥ ਗਿਰਿ[illegible] ਪਠਾਵੈ। ਹਜ਼ਰਤ ਦਿਸ਼ ਤੇ ਸੱਯਦ ਆਵੈ। ਆਨ ਸਮੇਤ ਕੁਰਾਨ ਉਠਾਵੈ' ॥੪੮॥ '[illegible] ਬਾਤ ਮਾਤ ਹਮ ਜਾਇ। ਜਿਮ ਤੁਮ ਉਚਰਹੁ ਤਿਮ ਲੇ ਆਇ'। [illegible]ਹਿ ਧਰਿ ਦੂਤ ਵਹਿਰ ਕੋ ਗਏ। ਨ੍ਰਿਪਨਿ[3] ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨਾਵਤਿ ਭਏ ॥ ੪੯ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਵਕੀਲ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰ[illegible] ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੮ ॥

੨੯. [ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਨਿਕਲਨ ਹਿਤ ਕਹਿਣਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਕੇ ਸੰਗ ਮਿਲਿ ਰੁਪਤਿ ਸਿੰਘ ਸਮੁਦਾਇ। ਕਰਿ ਮਸਲਤ ਆਵਤਿ ਭਏ ਜਹਿ ਬੈਠੇ ਗੁਰਰਾਇ॥੧॥ਚੌਪਈ॥ਪੂਰਬ ਸਿੱਖਨਿ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ॥'ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਜੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮਹਾਨੀ॥ਅਪਨੇ ਜਾਨਿ ਪ੍ਰਾਨ ਦਿਹੁ ਦਾਨਾ। ਮਤੋ ਜੰਗ ਕੋ ਕਰੀਅਹਿ ਹਾਨਾ ॥ ੨ ॥ ਦਾਇਆ ਬਹੁਰ ਖਾਲਸੇ ਕੇਰਾ। ਲਰਹਿ ਸਮਾਜ ਬਟੋਰਿ ਬਡੇਰਾ। ਜੰਗਲ ਚਲਹੁ ਮਵਾਸੀ ਮਹਾਂ। ਪਹੁੰਚ ਨ ਸਕੇ ਤੁਰਕ ਦਲ ਜਹਾਂ ॥ ੩ ॥ ਇਹਾਂ ਦੁਰਗ ਮਹਿ ਨਿਬਰ੍ਯੋ ਸਰਬ। ਅੰਨ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਖਰਚੇ ਦਰਬ। ਅਪਰ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਕਿਮ ਕਰ ਆਵੈ। ਬਿਤਯੋ ਸਮੈਂ ਬਹੁ ਜੰਗ ਮਚਾਵੈਂ ॥੪॥ ਨਿਕਸੇ ਹੁਇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕੱਲ੍ਯਾਨ। ਹੋਹਿ ਸਰਬ ਕਹੁ, ਬਚਹਿਂ ਜਿ ਪ੍ਰਾਨ। ਛੁਧਾ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਜੋ ਮਰਿ ਗਏ। ਪੁਨ ਕੋ ਲਰਹਿ ਖਾਕ ਹਮ ਭਏ ॥੫॥ ਦੇਖਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਹਿਤ ਕੀਰਿਕੈ।ਘਾਲੀ ਘਾਲ ਖੇਦ ਬਹੁ ਭਰਿਕੈ। ਅਬਹਿ ਬਿਦਾਵਾ ਨਾਂਹਿ ਲਿਖਾਵੈ। ਖਾਰਜ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਨ

[1]ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਪੋਤ੍ਰਿਆਂ ਨਾ ਪ੍ਰੇਰੇ ਜਾਣ। [2]ਬਹੁਤ ਕਰੜਾ ਹੈ। [3]ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ।

ਕਰਾਵੈ ॥ ੬ ॥ ਛੁਧਾ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਦੈਂਗੇ । ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਵਨਿ ਹੇਤੁ ਕਹੈਂਗੇ।ਮਰਨ ਲਗਯੋ ਨਰ ਕਹਾ ਨਹਿਂ ਕਰੈ।ਜੀਵਨ ਹੇਤੁ ਸਰਬ ਪਰਹਰੈ॥ ੭ ॥ ਅਪਨਿ ਪੰਥ ਕੇ ਬਨਹੁ ਸਹਾਇ । ਲੇਹੁ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਇ'। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਦੀਨ ਬੈਨ ਗੁਰ ਬੋਲੇ । 'ਧੀਰਜ ਧਰਹੁ,ਨਹੀਂ ਮਨ ਡੋਲੇ॥੮॥ ਹਮ ਤੁਮਰੇ ਸੁਖ ਹੂੰ ਕੋ ਚਾਹੈਂ । ਨਹਿਂ ਜਾਨਹੁੰ, ਇਹ ਛਲੀ ਮਹਾਂ ਹੈਂ[1] । ਗੁਜਰਹਿ ਬੁਰਾ ਤੁਮਾਰੇ ਸਿਰ ਪਰ।ਚਹੈਂ ਬਚਾਵਨਿ ਤਿਸਤੇ ਹਿਤ ਧਰਿ॥੯॥ ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਇਮ ਔਰ ਬਿਤਾਵੈ । ਪੁਨ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਭੋਜਨ ਖਾਵੈ । ਬਾਸੁਰਬੀਸ ਕਿ ਬਸਹੁ ਉਨੀਸ।ਕੈ ਅਠਾਰ ਸਿਮਰਹੁ ਜਗਦੀਸ਼॥੧੦॥ ਕਿਧੌਂ ਸਪਤ ਦਸ ਖੋੜਸ ਰਹੋ । ਕੈ ਦਸ ਪੰਚ ਥਿਰਹੁ ਸੁਖ ਲਹੋ । ਇਤਨੇ ਦਿਨ ਮਹਿਂ ਦੋਨਹੁੰ ਲੋਕ । ਕਰਹੁ ਸੁਧਾਰਨ ਮੇਟਹੁ ਸ਼ੋਕ'॥੧੧॥ਪੁਨ ਸਿਖ ਕਹੈਂ 'ਸੁਨਹੁ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ! ਅਬਿ ਤੌ ਨਿਕਸਨ ਬਨਹਿ ਜ਼ਰੂਰੇ । ਏਕ ਦਿਵਸ ਭੀ ਬਸ੍ਯੋ ਨ ਜਾਈ । ਨਿਕਸਨ ਕੋ ਚਾਹਤਿ ਸਮੁਦਾਈ॥੧੨॥ ਬਯਾਕੁਲ ਭਏ ਛੁਧਿਤਿ ਧ੍ਰਿਤ ਹਾਰਾ।ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਸਨ ਲਰਿ ਕਿਧੋ ਅਖਾਰਾ। ਹਾਰਿ ਪਰੇ ਮੁਰਖ ਸ਼ਖ ਮਾਰਿਧਾ।ਤੇ ਕਰਿਹੈਂ ਸਪਥ ਉਦਾਰ ॥੧੩॥ ਅਬਿ ਨਿਕਸਨ ਹੀ ਤੁਮ ਕੋ ਬਨੈਂ।ਜਿਸ ਤੇ ਰਹੈਂ ਪ੍ਰਾਨ ਕੇ ਸਨੈਂ'।ਪੁਨ ਗੁਰ ਕਹ੍ਯੋ 'ਪੰਚ ਦਸ਼ ਦ੍ਯੋਸ'। ਜੋ ਨਹਿ ਰਹਿਤੇ ਧਾਰਿ ਭਰੋਸਾ॥੧੪॥ ਚੌਦਹਿ, ਤੇਰਾ, ਦ੍ਵਾਦਸ਼ ਰਹੋ । ਪੁਨ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਸੁਖ ਸਭਿ ਲਹੋ।ਇਕਾਦਸ਼,ਦਸ਼,ਨੌ, ਅਸ਼ਟ ਬਸੀਜੈ । ਰਿਪੁ ਹਟ ਜਾਹਿ ਇਹਾਂ ਸੁਖ ਲੀਜੈ॥੧੫॥ਜੋ ਓੜਕ ਹੀ ਕਰਹੁ ਪਿਆਰੇ ! ਸਪਤ ਦਿਵਸ ਲਿਹੁ ਧੀਰਜ ਧਾਰੇ । ਅਬਿ ਨਿਕਸੰ ਹੁਇ ਗਜ਼ਬ ਗੁਜ਼ਾਰਨ।ਬਚਹੁ ਨਹੀਂ ਹੁਇ ਸਭਿਨਿ ਸੰਘਾਰਨ ॥੧੬॥ਜਿਮ ਬਾਲਿਕ ਪਿਖਿ ਰੂਪ ਅਗਨਿ ਕੋ । ਬਰਨਿ[2] ਚਹੈ ਨਹਿ ਲਖੈ ਜਰਨ ਕੋ । ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸੰਭਾਰਨ ਕਰੈਂ । ਬਰਜੰਤਿ ਪਕਰਹਿਂ-ਬੀਚ ਨ ਪਰੈ-॥ ੧੭ ॥ ਤਸੈਂ ਹਮ ਤੁਮ ਕੋ ਬਹੁ ਬਰਜੰਤੇ । ਬੁਰਾ ਹੋਤਿ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਲਖੰਤੇ'।ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਕਹੈਂ 'ਬੁਰਾ ਅਬਿ ਨਾਹੀ । ਲਖਿਯਤਿ ਬੁਰਾ ਦਰਗ ਕੇ ਮਾਂਹੀ ॥ ੧੮ ॥ ਅੰਨ ਬਿਨਾਂ ਸਗਰੇ ਮਰਿ ਜੈ ਹੈਂ । ਕੈ ਮਿਲਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਕਤਲ ਕਰਿ ਦੈ ਹੈਂ । ਦੋਨਹੁ ਮਾਹ ਤੇ ਇਕ ਹ੍ਵੈ ਜੈ ਹੈ।ਬਚਹਿਂ ਨ ਪੁਨ, ਨੌ ਉਪਾਇ ਬਨੈ ਹੈ॥੧੯॥ਅਬਿ ਤੌ ਰਹ੍ਯੋ ਜਾਇ ਨਹਿ ਸੁਆਮੀ । ਲਖਹੁ ਬਿਦ ਅਬਿ[3] ਅੰਤਰਜਾਮੀ!'। ਇਮ ਬੋਲਤਿ ਭੇ ਸਿੱਖ

[1](ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਇਹ (ਤੁਰਕ) ਮਹਾਂ ਛਲੀ ਹਨ। [2]ਪੈਣਾ ਲਿਆ। [3]ਵਿਚਕਾਰਨਾ ਪੈਂਦੇ ਕਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਗਾਰੀ। ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਆਨਿ ਉਚਾਰੀ ॥ ੨੦ ॥ 'ਹਠ ਨਹਿਂ ਗਹਹੁ ਪੁੱਤ੍ਰ! ਅਬਿ ਚਲੀਏ। ਰਿਪੁ ਤੇ ਵਹਿਰ ਤੁਰਤ ਹੀ ਠਿਲੀਏ[1]।ਨਿਜ ਕੁਟੰਬ ਕੋ ਲੇਹੁ ਬਚਾਇ।ਭਈ ਬਾਤ ਓਰਕ ਕੀ ਆਇ ॥੨੧॥ਜਿਮ ਤੁਮਰੇ ਉਰ* ਹੁਇ ਬਿੱਸ੍ਵਾਸਾ।ਤਥਾ ਸਪਥ ਕਰਵਾਉ ਅਨਾਸ਼ਾ[2]। ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿਯੋ ਨ੍ਰਿਪਤ ਤੇ ਬਿੱਪ੍ਰ[3]।ਆਨਹਿ ਆਨ ਧੇਨੁ ਕੀ ਛਿੱਪ੍ਰ ॥ ੨੨ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਦਿਸ਼ਾ ਤੇ ਸੱਯਦ ਆਵੈ। ਸਿਰ ਪਰ ਅਹਿਦ ਕੁਰਾਨ ਉਠਾਵੈਂ[4]। ਇਤੋਂ ਧਰਮ ਠਾਨਤਿ ਹੈਂ ਬਾਹਰ।ਕਹਾਂ ਬਿਨਾਸ਼ੈਂਗੇ ਕਰਿ ਜ਼ਾਹਰ॥੨੩॥ਅਬਿ ਤੋ ਬਨੇ ਬਾਤ ਮਨ ਭਾਈ। ਪੁਨ ਅਵਸਰ ਅਸ ਹਾਥ ਨ ਆਈ। ਪ੍ਰਬਲ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਪੁਨ ਚਢਿ ਗਢਿ ਘਰੈ। ਕਹੋ ਕੌਨ ਤਬਿ ਬਰਜਨ ਕਰੈ।।੨੪॥ਬਹੁਤ ਬਿਸੰਤਰੀ[5], ਥੇ ਬਸ ਹੋਇ। ਇਕ ਛਿਨ ਮਹਿ ਮਰਿ ਹੈਂ ਸਭਿ ਕੋਇ। ਜੇ ਤ੍ਰੀਮਤਿ ਨਿਜ ਹਤੈਂ ਕਟਾਰ। ਮਰਿ ਮਰਿ ਜਾਇਂ ਉਦਰ ਕੇ ਭਾਰਿ ॥੨੫॥ ਐਸੋ ਗਜ਼ਬ ਕਰਨੋ ਕਿਮ ਚਹੋ। ਨਰ ਤ੍ਰਿਯ ਮਰੇ ਆਪ ਕਯਾ ਲਹੋ'। ਸੁਨਿ ਮਾਤਾ ਕੇ ਪੁਨ ਸਮੁਝਾਯੋ। 'ਭੇਦ ਨ ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੋ ਤੁਮ ਪਾਯੋ॥੨੬॥ਪ੍ਰਥਮ ਦਿਖਾਇ ਨ ਭਈ ਪ੍ਰਤੀਤ। ਤਿਨ ਪਰ ਧਰਹੁ ਭਰੋਸਾ ਚੀਤ।ਜਿਸ ਕੁਟੰਬ ਕੋ ਚਹੈਂ ਬਚਾਯੋ।ਕਿਮ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਕਰਿ ਗਹਿ ਮਿਲਿ ਜਾਯੋ॥੨੭॥ਬੁਰੀ ਹੋਨਿ ਸੋ ਭਲੀ ਪਰੇਖੀ।ਜਿਮ ਹੁਇ ਭਲੀ+ ਬੁਰੀ ਸੋ ਦੇਖੀ। ਤੁਮ ਜਾਨਹੁ ਜਿਨ ਜਿਨ ਜਨ ਜਾਨਾ[6]। ਲਿਖਹੁ ਬਿਦਾਵਾ ਕਰਹੁ ਪਯਾਨਾ ॥੨੮॥ਸਭਿ ਜਾਨਹਿਂ-ਗੁਰ ਰਹੇ ਹਟਾਇ। ਨਹਿ ਬਚ ਮਾਨੇ ਮਰੇ ਸੁ ਜਾਇ—'।ਅਸ ਹਠ ਕੇ ਬਚ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਾਰੇ।ਬਿਹਬਲ ਚਿਤਵਤਿ ਖਰੇ ਦੁਖਾਰੇ ॥੨੯॥ ਪੌਤ੍ਰ ਜੁਗਮ ਧੀਰੀ ਬਧ ਵਾਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਚਿਤ ਕੋ ਅਤਿ ਪਯਾਰੇ। ਨਿਸ਼ਚੈ ਕਰਤਿ-ਸੰਗ ਇਨ ਲੈਕੈ। ਕਰੌਂ ਬਚਾਵਨ ਪੁਰਿ ਨਿਕਸੈ

[1]ਲੰਘ ਜਾਈਏ। [2]ਸੱਚੀ ਸੌਂਹ ਕਰਵਾਓ (ਵੈਰੀਆਂ ਤੋਂ) [ਅਵਿਨਾਸ਼=ਅਨਾਸ਼=ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ, ਪੱਕੀ, ਸੱਚੀ]। [3]ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰਾਜੇ ਪਾਸੋਂ......। [4]ਸਿਰ ਤੇ ਕੁਰਾਨ ਚੁਕਕੇ ਅਹਦ ਕਰੇ। [5]ਬਹੁਤ ਖਿੱਲਰੀ ਹੋਈ (ਫੌਜ)। [6]ਤੁਸੀਂ ਜਾਣੋ, ਜਿਸ ਜਿਸ ਜਨ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ......। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣੋ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੁਹਾਡੀ ਹੈ। *ਪਾ:-ਮਨ।

+ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰ ਜੀ ਜੋ ਬਾਹਰ ਹੋਣਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਕੇ ਵੀ ਦਿਖਾ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਿੱਖ ਹਟਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਹਰ ਜੋ ਘਟਨਾ ਹੋਣੀ ਹੈ ਉਸ ਭੁੱਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਹੋਵੇ ਜੋ ਭੁੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਭੁੱਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਬਚਨ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਪਾਓਗੇ।

ਕੈ–॥੩੦॥ ਭਯੋ ਕਸ਼ਟ ਚਿਤ ਕਹਯੋ ਨ ਜਾਇ। ਬੈਠੀ ਬਹੁਰ ਜਾਇ ਨਿਜ ਥਾਇ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸਿੰਘ ਜਾਇ ਢਿਗ ਬੈਸੇ। ਇਕ ਇਮਿ ਸੰਕਟ ਸਭਿ ਕੋ ਤੈਸੇ॥ ੩੧॥ ਮਾਤ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ ਜਲ ਜਾਵਤਿ। ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਪੋਂਛਤਿ ਦੁਖ ਪਾਵਤਿ। ਮਹਿਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦੋਨਹੁੰ ਰੋਦਤਿ। ਬੈਠੀ ਸਾਸ ਸਮੀਪ ਅਮੋਦਤ॥ ੩੨॥ ਤਿਮ ਹੀ ਬਯਾਕੁਲ ਸਿੰਘ ਬਿਸਾਲੇ। ਪਿਖਹਿ ਮਾਤ ਲੋਚਨ ਜਲ ਡਾਲੇ। ਕਛੁ ਕਰਿ ਸਕਹਿਂ ਨ ਬਹੁ ਬਿਕੁਲਾਇ। ਨਿਕਰਨ ਠੀਕ ਮਤੋ ਠਹਿਰਾਇ॥ ੩੩॥–ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਇ ਬੈਠੇ ਮਤਵਾਲੇ। ਹਿਤ ਅਨਹਿਤ ਨਹਿਂ ਸਕਹਿਂ ਕੁਢਾਲੇ[1]। ਇਨ ਹਠ ਰਣ ਕੋ ਮਨ ਮਹਿਂ ਧਾਰਯੋ। ਨਿਕਸਨ ਸਮੋਂ ਨ ਭਲੋ ਬਿਚਾਰਯੋ–॥ ੩੪॥ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਮਾਤਾ–ਕਹਾਂ ਕਰਮ ਮਮ ਲਿਖਯੋ ਬਿਧਾਤਾ। ਸਭਿ ਤੇ ਪੁਰਬ ਮੈਂ ਕਿਮ ਮਰੌਂ। ਸੁਤ ਪੌਤ੍ਰਨਿ ਦੁਖ ਜਿਯਤਿ ਨ ਭਰੌਂ॥੩੫॥ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਕਰੋ। ਸੰਕਟ ਪਰਯੋ ਅਧਿਕ ਸੋ ਹਰੋ। ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ ਸੁਖ ਦਾਤੀ! ਸੁਤ ਕੀ ਮਤਿ ਕੀਜੈ ਅਵਿਦਾਤੀ[2]* ॥ ੩੬॥ ਜਿਮ ਅਪਨੋ ਪਰਵਾਰ ਬਚਾਵੈਂ। ਸੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਨ ਕੌ ਫੁਰਿ ਆਵੈ। ਕਯਾ ਮੈਂ ਕਰੌਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਹਿ ਮਾਨੈ। ਕਹਾਂ ਦੈਵ ਹਮ ਗਤਿ ਕੋ ਠਾਨੈ[3] ॥੩੭॥ ਲਿਖਹਿ ਬਿਦਾਵਾ ਜੋ ਚਲਿ ਜਾਵੈਂ।–ਬਚਹਿ ਨਹੀਂ–ਸੁਤ ਬਾਕ ਅਲਾਵੈਂ। ਜਯੋਂ ਕਯੋਂ ਕਹਯੋ ਸਾਚ ਜਿਨ ਕੇਰਾ। ਪਰਖਯੋ ਬਹੁਤ ਬਾਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੇਰਾ॥ ੩੮॥ ਰਹੈਂ ਦੁਰਗ ਮਹਿਂ, ਨੀਕ ਨ ਸੋਈ। ਨਿਕਰਨ ਮਸਲਤਿ–ਕਹਿ ਸਭਿ ਕੋਈ। ਅਬਿ ਅਰਿ ਮਾਨਹਿ, ਕਰਹਿ ਨਿਕਾਰਨ। ਪੁਨ ਹਟਿ ਜਾਇ ਕਰੈ ਬਿਰ ਮਾਰਨ–॥੩੯॥ ਇਮ ਹੀ ਸਿੰਘ ਧਰੈਂ ਦੁਚਿਤਾਈ। ਰਹੈਂ ਵਹਿਰ[4], ਗੁਰ ਤਜਯੋ ਨ ਜਾਈ।–ਜਿਨ ਆਗੇ ਘਾਲਨ ਕੋ ਘਾਲ। ਸੇਵਾ ਕਰਤੇ ਰਹੇ ਬਿਸਾਲ॥੪੦॥ ਜੁਗ ਲੋਕਨਿ ਕੇ ਜੋਨ ਸਹਾਈ। ਅਸ ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਕਿਮ ਤਜਿ ਜਾਈਂ। ਗੁਰੂ ਸਮੇਂ ਇਸ ਹਠ ਕੋ ਧਾਰਾ। ਨਹਿ ਨਿਕਸਹਿਂ ਚਹਿ ਜੰਗ ਅਖਾਰਾ॥ ੪੧॥ ਮਿਲਿ ਸੌ ਦੋ ਸੈ ਮਸਲਤ ਕਰੈਂ। ਘਨੀ ਕਠਨਤਾ ਧੀਰ ਨ ਧਰੈਂ। ਛੁਧਾ ਕਸ਼ਟ ਬਡ ਜਾਇ ਨ ਝਾਲਾ। ਅਬਿ

---

[1]ਹਿਤ ਤੇ ਅਨਹਿਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ (ਪਛਾਣ) ਸਕਦੇ (ਐਸੀ) ਕੁਢੱਬੀ (ਗੱਲ ਆ ਬਣੀ ਹੈ)। [2]ਉੱਜਲ। [3]ਅਸੀਂ ਕੀਕੂੰ ਦੈਵਗਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕੀਏ। [ਠਾਨਨਾ=ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰ ਸਕਣਾ]। [4]ਬਾਹਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। *ਇਹ ਸਾਖੀ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ਪਚਵੀਂ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਓਥੇ ਦੇਵੀ ਤੋਂ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲੈ ਕਾਟਨੋ ਕਾਲ ਦੁਖਾਲਾ ॥੪੨॥ਨੀਠ ਨੀਠ ਕਿਮ ਰਹਿਹੈਂ ਪ੍ਰਾਨਾ ਰਹਨੇ ਨ ਜਾਇ ਅਬਹਿ ਗਦ ਬਨਾ।ਅੰਨ ਬਿਨਾ ਤਰਸਾਇਂ ਘਨੇਰੇ।ਨਹਿਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੁਨ ਹੈਂ ਦਿਢ ਘੇਰੇ ॥੪੩॥ ਸਪਤ ਦਿਵਸ ਮਹਿ ਕਹਿ ਤੌ ਆਵੈਂ। ਨਾਹਕ ਸਭਿ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਗੁਵਾਵੈਂ। ਨਹੀਂ ਮਵਾਸ ਰਹਨੋ ਅਬਿ ਜਾਇ। ਭੂਪਤ ਮਰੈਂ ਸਿਖ ਤੌ ਛੁਟਕਾਇ ॥੪੪॥ ਨਾਹਕ ਲਰਨ ਮਰਨ ਅਬਿ ਇਹਾਂ।ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਉਰ ਆਇ ਨ ਕਹਾਂ। ਸਭਿ ਜੋ ਨਿਕਸਿ ਚਲਹੁ ਗੇ ਰਾਹੁ। ਰਹਿਹੈਂ ਗੁਰੂ ਦੁਰਗ ਕੇ ਮਾਹੁ? ॥ ੪੫ ॥ ਚਲੈਂ ਸੰਗ ਹੀ ਇਨ ਬਨ ਆਵੈ। ਭਲੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਲਿਖਤ ਕਰਾਵੈਂ।ਸਿੱਖੀ ਬੀਜ ਜਾਇ[1]ਜਗ ਮਾਂਹੀ।ਨਿੰਦਾ ਹੁਇ ਹਮਰੀ ਜਹਿ ਕਾਂਹੀ ॥੪੬॥ ਚਲਾਹਿ ਨਿਕਸਿ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਨਾ ਲਿਖਾਏ। ਸਭਿ ਹੀ ਸ਼ੁਭ ਕਾਰਜ ਬਨਿ ਜਾਏ। ਨਾਹਿਤ ਲਿਖਹੁ ਬਿਦਾਵਾ ਚਲਹੁ।ਜੀਵਤਿ ਰਹੇ ਫੇਰ ਕਬਿ ਮਿਲਹੁ'॥੪੭॥ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸਭਿ ਦੁਰਗ ਮਝਾਰਾ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਜਹਿਂ ਜਹਿਂ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਾ।ਚਲਾ ਚਲੀ ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਹਿ ਭਈ। ਛੁਧਿਤ ਅਧਿਕ ਤੇ ਧੀਰ ਨ ਲਈ॥੪੮॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਅਰ ਸਿੱਖਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਉਨਤੀਸਮੋ ਅੰਸੂ ॥ ੨੯ ॥

੩੦. [ਬਿਦਾਵਾ ਲਿਖਾਯਾ। ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਦਿਗ ਖ਼੍ਵਾਜੇ ਮਰਦੂਦ ਕੇ ਲਿਖਾ ਨੁਰੰਗ ਪਠਾਇ। 'ਕਸਮ ਖਵਾਇ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਕਸਮ ਪਿਕੰਬਰ ਖਾਇ ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਮੋਹਿ ਹਾਥ ਕੀ ਲਿਖਯੋ ਸੁ ਲੈਕੇ। ਸੱਯਦ ਕਿਸੇ ਭਲੇ ਕੋ ਦੈ ਕੈ। ਸਿਰ ਪਰ ਧਰਿਕੈ ਜਾਇ ਕੁਰਾਨ। ਮਿਲਹਿ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨ॥੨॥ ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਕਹਿ ਗੁਰ ਮਨ ਪਤਿਆਵੈ। ਸੋ ਕਰਿ ਦੇਹੁ ਨਿਕਸਿ ਜਿਮ ਆਵੈ।ਜਨੋਂ ਕਹੈਂ ਕਰਿ ਗੁਰ ਕਰਹੁ ਨਿਕਾਰਨਿ। ਮੁਝ ਸੰਗ ਪਹੁੰਚਹਿ ਭਜਿ ਰਣ ਦਾਰੁਨ' ॥੩॥ ਸਭਿ ਉਮਰਾਵ ਬ੍ਰਿੰਦ ਗਿਰ ਰਾਜੇ। ਮਿਲੇ ਏਕ ਥਲ ਮਸਲਤ ਕਾਜੇ। ਸਕਲ ਵਕੀਲ ਭਏ ਮਉਜੂਦ।ਤਬਿ ਬੋਲਯੋ ਖ਼੍ਵਾਜਾ ਮਰਦੂਦ॥੪॥'ਹਜ਼ਰਤ ਲਿਖਿ ਭੇਜਯੋ ਪਰਵਾਨਾ। ਜਿਮ ਮਾਤਾ ਚਹਿ ਧਰਮ ਇਮਾਨਾ।ਤਿਮ ਲਿਖਿ ਪਠਹੁ ਨ ਬਿਲਮ ਲਗਾਵਹੁ। ਸਭਿ ਰਾਜੇ ਦਿਸ ਭਲੇ ਬੁਲਾਵਹੁ ॥੫॥ ਇਤ ਅੰਦਰ ਤੇ ਨਿਕਸ ਨ ਹਾਰੇ[4]। ਉਤ ਹਜ਼ਰਤ ਤੂਰਨ ਤਾ ਧਾਰੇ। ਦਿਨ ਮਹਿ ਇਕ ਦੁਇ ਸ਼ੁਤਰ ਸਵਾਰ। ਭੇਜਤਿ ਬਾਹ ਅਹੈ ਬਹੁ ਦੂਰ' ॥ ੬ ॥ ਚੌਰ-

[1]ਪੈਂਦੀ ਹੈ। [2]ਕਹੀ ਬਾਤ। [3]ਨਾਲ ਹੀ ਕਢਵਾਵੇ। [4]ਯੁਧ ਦੇ ਸਹੈਤਾ। [5]ਇ[illegible] ਕੁ ਜੀ) ਅੰਦਰੋਂ ਨਾ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਰੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦਸਤ ਬੋਲਯੋ "ਇਕ ਮਾਈ" । ਨਿਕਸਯੋ ਚਹੈਂ ਸਿੰਘ ਸਮੁਦਾਈ । ਰਹੇ ਸੁ ਉਦਰ ਅੰਨ ਬਿਹੀਨੇ । ਗਏ ਵਕੀਲ ਦੇਖਿ ਸਭਿ ਚੀਨੇ' ॥ ੭ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਿ 'ਸੁਨਹੁ ਨਵਾਬ ! । ਇਸ ਕਾਰਜ ਕੋ ਕਰਹੁ ਸ਼ਿਤਾਬ । ਮੋਰ ਵਕੀਲ ਮਾਤ ਸਮੁਝਾਈ।ਅਸ ਨਹਿ ਹੋਇ ਬਹੁਰ ਫਿਰ ਜਾਈ' ॥੮॥ ਕਹਯੋ ਵਜ਼ੀਦ 'ਕਰਹੁ ਅਬਿ ਤ੍ਯਾਰ । ਸੱਯਦ ਦਿਲਬਰ ਲੀਨ ਹਕਾਰਿ । ਧੇਨੁ ਚੂਨ ਕੀ* ਧਰਿ ਕਰਿ ਥਾਰੀ । ਰਾਖੇ ਸਾਲਗਰਾਮ ਅਗਾਰੀ ॥ ੯ ॥ ਲਿਖਿ ਕਾਗਦ ਪਰ ਸਪਥ ਸਭਿਨਿ ਕੀ । ਧੇਨੁ ਨਿਕਟ ਧਰਿ ਛੁਰੀ ਨਗਨ ਕੀ । 'ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ! ਤਕਹਿ ਜਿ ਬੁਰਾ ਤਿਹਾਰੋ । ਲਗਹਿ ਪਾਪ ਗੋ ਬੱਧ ਕੋ ਭਾਰੋ ॥ ੧੦ ॥ ਸਭਿ ਹਮ ਪਰਹਿ ਧਰਮ ਤੇ ਦੂਰ । ਜੌ ਤੁਮ ਸੋਂ ਹਮ ਬੋਲਹਿਂ ਕੂਰ । ਸ਼ਾਲਗਰਾਮ ਇਸ਼ਟ ਕੀ ਆਨ । ਤਕਹਿ ਬੁਰਾ ਅਘ ਲਾਗਹਿ ਆਨ' ॥੧੧॥ ਜੰਮੂਪਤਿ ਭੂਪਤਿ ਕਹਿਲੂਰੀ । ਗਿਰਪਤਿ ਸਭਿ ਆਦਿਕ ਹੈਂਡੂਰੀ । ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਸਪਥ ਮੁਹਰ ਸਭਿ ਕਰੀ । ਦਿਲਬਰ ਅਰੁ ਵਕੀਲ ਤਿਸ ਧਰੀ ॥ ੧੨ ॥ ਸੱਯਦ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੀ ਕੁਰਾਨ । ਲਿਖਾ ਨੁਰੰਗ ਕਾ ਲੀਨਸਿ ਪਾਨ।ਦੋਨਹੁੰ ਕੋ ਆਗੇ ਸਭਿ ਕਰਿਕੈ । ਬ੍ਰਿੰਦ ਵਕੀਲ ਗਏ ਗਢ ਬਰਿਕੈ ॥ ੧੩ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਪਗ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ।ਸ਼ਾਹੁ ਹਕੀਕਤ ਸਭਿ ਕਹਿ ਦੀਨਿ । 'ਇਹ ਦੇਖਹੁ ਹਜ਼ਰਤ ਨਿਜ ਹਾਥ । ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਪਠਯੋ ਆਪ ਕੇ ਸਾਥ ॥ ੧੪ ॥ ਇਹ ਸੱਯਦ ਸਿਰ ਧਰੀ ਕੁਰਾਨ । ਕਸਮ ਪਿਕੰਬਰ ਲਿਖੀ ਮਹਾਨ । ਬੀਚ ਖ਼ੁਦਾਇ ਦਿਯੋ ਕਰਿ ਨੇਹੁ*।ਮਿਲਿਬੇ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖ ਅਛੇਹੁ ॥ ੧੫ ॥ ਇਹ ਦਿਸ ਸਭਿ ਗਿਰਪਤਨਿ ਪਠਾਯੋ । ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਸਿਰ ਧਰਿ ਕਰਿ ਆਯੋ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਮੁਹਰ ਲਿਖਤ ਕਰਿ ਦੀਨੀ।ਥਾਲੀ ਬਿਖੇ ਧੇਨੁ ਥਿਰ ਕੀਨੀ ॥ ੧੬॥ਅਬਿ ਤੌ ਕਰੋ ਰਿਦੈ ਬਿਸਵਾਸੂ।ਚਲਿ ਕਰਿ ਮਿਲਹੁ ਸ਼ਾਹ ਚਹਿ ਪਾਸੂ' । ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਨਹਿ ਮਨ ਲਯਾਵਤਿ ਭਏ । ਤਬਿ ਮਾਤਾ ਕੇ ਤੀਰ ਸਿਧਏ ॥ ੧੭॥ ਮਸਤਕ ਟੇਕਿ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਭਾਖਾ । 'ਸੁਨਹੁ ਮਾਤ ! ਜਿਮ ਤੁਮ ਅਭਿ-ਲਾਖਾ । ਸੋ ਬਿਧਿ ਹਜ਼ਰਤ ਕੀਨਿ ਪਠਾਈ । ਤੁਮ ਹੀ ਸ਼ਪਥ ਗਿਰੇਸ਼ਨਿ ਖਾਈ ॥ ੧੮ ॥ ਲੇ ਨਿਕਸਹੁ ਅਪਨੋ ਪਰਿਵਾਰ । ਜਿਤ ਇੱਛਾ ਤਿਤ ਕਰਹੁ ਪਧਾਰ।ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਥਿਰ ਰਹੈਂ ਨ ਇਹਾਂ । ਨਿਕਸ ਚਲਹਿਂਗੇ ਪਹੁੰਚਹੁ ਜਹਾਂ' ॥ ੧੯ ॥ ਦੇਖਿ ਅਨੰਦਤਿ ਜਨਨੀ ਭਈ । ਸੁਤ ਸਮੁਝਾਵਨਿ ਕੋ

*ਮਾਤਾ ਜੀ । *ਆਟੇ ਦੀ ਗਾਂ । *ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਤ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਨ ਗਈ । ਕਹਿ ਲਗਿ ਕਹੌਂ ਕਥਾ ਬਿਸਥਾਰਾ । ਨਹਿ ਮਾਨੈਂ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ੨੦ ॥ ਰਾਇ ਗੁਲਾਬ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੋਊ[1] । 'ਜਨਨੀ ਭਨੈ ਮਾਨ ਲਿਹੁ ਸੋਊ । ਕਰਿ ਲੀਨੇ ਬਡ ਜੰਗ ਅਖਾਰੇ । ਨਿਕਸਹੁ ਲਿਹੁ ਬਚਾਇ ਪਰਵਾਰੇ'॥੨੧॥ਭਈ ਕੋਪ ਮਨ ਮਾਤ ਬਡੇਰੀ। ਲਿਖਯੋ ਬਿਦਾਵਾ 'ਜਨਿਸ਼ਿ ਨ ਤੇਰੀ' । ਉਠਿ ਕਰਿ ਆਈ ਕੀਨਸਿ ਤਯਾਰੀ। ਜੁਗ ਪੌਤ੍ਰ ਪ੍ਰਿਯ ਕਰੇ ਅਗਾਰੀ ॥੨੨॥ ਉਚਰਯੋ ਸੁਤ[2]. ਸੰਗ ਤਤਕਾਲਾ । 'ਸਜੈਦਨ ਕੀਜੈ ਤਯਾਰ ਬਿਸਾਲਾ । ਤ੍ਰਿਪਤ ਤੁਰੰਗਨ ਦੇਹੁ ਨਿਹਾਰੀ। ਡਾਰੋ ਜ਼ੀਨ ਨ ਧਰੋ ਅਵਾਰੀ' ॥ ੨੩ ॥ ਦੇਖਿ ਮਾਤ ਕੀ ਗਤਿ ਪ੍ਰਿਤ ਹਾਲੇ । ਲਿਖਿਨਿ ਬਿਦਾਵਾ ਸਿੰਘ ਦੁਖਾਲੇ । ਕਾਗਦ ਦੀਹ[3] ਕਲਮ ਰੁਸ਼ਨਾਈ[4] । ਸ੍ਰੀ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਪਾਸ ਰਖਾਈ ॥ ੨੪ ॥ ਲਾਗੇ ਲਿਖਿਨਿ ਬਿਦਾਵਾ ਸਾਰੇ । ਚਹੈਂ ਬਚਾਯੋ ਪ੍ਰਾਨਨ ਪਯਾਰੇ । ਮਹਾਂ ਕਸ਼ਟ ਸਭਿ ਕੌ ਤਬਿ ਹੋਵਾ।ਕਰਯੋ ਜੁ ਪੂਨ ਸੋ ਸਗਰੋ ਖੋਵਾ ॥ ੨੫ ॥ ਗੁਰੂ ਤਜੇ ਨਹਿ ਤਜਯੋ ਸਰੀਰ[5] । ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਚਿਤ ਭਏ ਅਧੀਰ । ਪਿਖਹਿਂ ਪਰਸਪਰ ਲਿਖਤੇ ਜਾਹਿ । ਹੋਇਂ ਉਦਾਸ ਗੁਰੂ ਲਿਖਵਾਹਿ ॥੨੬॥ ਚਾਲੀ ਸਿੰਘ ਰਹੇ ਹਠ ਧਾਰਿ। ਨਹੀਂ ਲਿਖਹਿ, ਗੁਰ ਕੀਨਿ ਉਚਾਰ। 'ਤੁਮ ਭੀ ਲਿਖਹੁ ਬਨਹੁ ਸਭਿ ਸੰਗੀ । ਕਯੋਂ ਹਟਿ ਰਹੇ, ਨ ਹੁਇ ਇਕ ਰੰਗੀ' ॥ ੨੭ ॥ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ । ਸੁਨਿ ਪਿਖਿ ਕੈ ਬਿਸਮੇ ਸੰਬਾਦ। ਕਹਨਿ ਲਗੇ 'ਹਮ ਲਿਖਹਿਂ ਨ ਕੋਈ । ਘਾਲੀ ਘਾਲ ਬਾਦ ਹੁਇ ਸੋਈ ॥ ੨੮॥ਏਨਹੁੰ ਲੋਕਨਿ ਸੰਗ ਸਹਾਈ।ਅਸ ਗੁਰ ਕੋ ਕਯੋਂ ਕਰਿ ਤਜਿ ਜਾਈਂ। ਨਿਕਸਹੁ ਦੁਰਗ ਕਿ ਰਹੀਐ ਅੰਤਰ । ਹਮ ਨਹਿ ਛੋਰੈਂ ਸੰਗ ਨਿਰੰਤਰ' ॥ ੨੯॥ ਇਕ ਦੁਇ ਬਾਰਿ ਕਹਯੋ ਗੁਰ ਫੇਰ । 'ਕਯੋਂ ਤੁਮ ਲਿਖਹੁ ਨ ? ਲਾਵਹੁ ਦੇਰ' । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਭਿ ਕਰੀ ਪ੍ਰਨਾਮ । 'ਹਮ ਤੋ ਰਹੈਂ ਆਪ ਕੀ ਸ਼ਾਮ' ॥ ੩੦॥ ਦਾਦਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆਦਿਕ ਪੰਚੋ।ਪੰਚਹੁੰ ਮੁਕਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸੰਚੇ। ਦਸ ਇਹ ਰਹੇ ਤੀਸ ਸਿੱਖ ਔਰ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਭਟ ਮੌਰ[6] ॥ ੩੧ ॥ ਚਾਲੀ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਤਬਿ ਲਿਖੇਸ[7]।ਅਪਰ ਸਭਿਨਿ ਲਿਖਿ ਦੀਨਸਿ ਪਿਖਯੋ।–ਰਹਯੋ ਬੀਜ–ਉਰ ਗੁਰੂ ਬਿਚਾਰਾ ।–ਵਧੈ ਪੰਥ ਪੁਨ ਮੋਹਿ ਉਦਾਰਾ ॥ ੩੨ ॥ ਹੁਇ

---

[1] ਏਨਾਂ ਨੇ (ਕਹਿਆ)। [2] ਰਥਵਾਹੀ । [3] ਵੱਡਾ । [4] ਸਿਆਹੀ । [5] (ਪ੍ਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੀਸ ਦਿਆਂਗੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਤਯਾਗਾਂਗੇ, ਹੁਣ ਕੀ ਕੀਤਾ ਕਿ) ਗੁਰੂ ਛੱਡਿਆ ਪਰ ਸ਼ਰੀਰ (ਦਾ ਪਿਆਰ) ਨਾ ਛੁਟਾ । [6] ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ । [7] ਨਾ ਲਿਖਿਆ (ਬਿਦਾਵਾ) ।

ਸਾਬਤ ਰਨ ਸੁਭਹਿ ਜੋਈ।ਅਵਨੀ ਰਾਸ ਭੋਗ ਹੈ ਸੋਈ—।ਕਾਗਦ ਲਿਖ੍ਯੋ ਜੇਬ ਲੇ ਡਾਰਾ। ਬਹੁਰ ਵਕੀਲਨਿ ਪਾਸ ਹਕਾਰਾ ॥੩੩॥ 'ਸਭਿ ਕੀ ਆਨ ਕਰੀ ਲਿਖਿ ਜੋਈ। ਕਾਗਦ ਹਮ ਕੋ ਦੀਜੈ ਸੋਈ'। ਕਹਿਲੂਰੀ ਆਦਿਕ ਸਭਿ ਲਿਖ੍ਯੋ। ਸੋ ਕਾਗਦ ਕਰ ਮਹਿ ਲੈ ਪਿਖ੍ਯੋ ॥੩੪॥ ਪੁਨ ਅਵਰੰਗ ਕੋ ਲਿਖ੍ਯੋ ਮੰਗਾਯੋ। ਲਿਯੋ ਸੰਭਾਰ ਜੇਬ ਮਹਿ ਪਾਯੋ। ਸਭਿ ਕੋ ਕਹ੍ਯੋ 'ਤ੍ਯਾਰ ਹੁਇ ਜਾਵੈ। ਨਿਕਸਹੁ ਵਹਿਰ ਭਲੇ ਮਗ ਪਾਵਹੁ'॥ ੩੫ ॥ ਤੰਬੂ ਦੀਰਘ ਅਲਪ ਬਨਾਤੀ। ਨਾਨਾ ਚਿੱਤ੍ਰਿਤ ਬਨੀ ਕਨਾਤੀ। ਇਕ ਥਲ ਕਰਿ ਕੈ ਆਗ ਲਗਾਈ। ਬਸਤ੍ਰਾਦਿਕ ਸਭਿ ਦੀਏ ਜਲਾਈ ॥ ੩੬ ॥ ਬਚ੍ਯੋ ਖਜ਼ਾਨਾ ਜੇਤਿਕ ਸ਼ੇਖ। ਪਾਯਹੁ ਸਤੁਦ੍ਰਵ ਬਿਖੇ ਅਸ਼ੇਖ। ਬਾਸਨ ਕੰਚਨ ਰਜਤ ਕਿ ਪੀਤਰ। ਡਾਰਿ ਦੀਏ ਸਭਿ ਜਲ ਕੇ ਭੀਤਰ ॥ ੩੭ ॥ ਕਿਤਿਕ ਵਸਤੁ ਗਾਡੀ ਵਿਚ ਧਰਨੀ। ਵਹਿਰ ਨ ਰਾਖੀ ਕਛੁ ਅਰਿ ਹਰਨੀ[1]। ਅਗਨਿ ਕਿ ਜਲ ਕੈ ਧਰਨਿ ਗਡਾਈ। ਸੋ ਸਭਿ ਦਫਤਰ ਪਰ ਲਿਖਵਾਈ॥ ੩੮ ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖੀ ਸਭਿ ਵਸਤੂ[2]। ਥਾਨ ਥਾਨ ਪ੍ਰਤਿ ਸੌਂਪਿ ਸਮਸਤੂ। ਤੀਛਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਕਲ ਕਢਵਾਏ। ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਅੰਗਨ ਲਗਵਾਏ ॥ ੩੯ ॥ ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸਭਿ ਕੋ ਫੁਰਮਾਏ। 'ਨਿਕਸਹੁ ਰਾਤ ਮਹਾਂ ਤਮ ਛਾਏ। ਭੋਰ ਹੋਤਿ ਲੌ ਪਹੁੰਚਹੁ ਦੂਰ। ਸਾਵਧਾਨ ਹੁਜਹੁ ਬਨਿ ਸੂਰ'॥ ੪੦ ॥ ਇੱਕੀ ਸੈ ਕੋਸਨਿ ਲਗਿ ਰਾਜੂ। ਅਪਰ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਗਿਨਹਿਂ ਸਮਾਜੂ। ਐਨ ਕੋਸ਼ ਅਨਗਨ ਜਿਸ਼ ਪਾਸੀ। ਪਚ ਹਾਰ੍ਯੋ ਅਵ-ਰੰਗ ਬਲਰਾਸੀ॥੪੧॥ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਕੋ ਹੇਤੁ ਛੁਡਾਵਨਿ। ਸਭਿ ਗਿਰਪਤਿ ਕੋ ਦਲ ਚਢਿ ਆਵਨਿ। ਮੁਰਖ ਲਾਇ ਲਾਇ ਬਲ ਹਾਰੇ। ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ ਸੂਰਮਾ ਸਾਰੇ ॥ ੪੨ ॥ ਕਿਸ ਕੋ ਬਲ ਨਹਿ ਚਲ੍ਯੋ ਕਦਾਈ। ਪਚਿ ਪਚਿ ਬੈਠੇ ਰਿਪੁ ਸਮੁਦਾਈ। ਨਹੀਂ ਦੂਣ ਵੈਰੀ ਕਿਸ ਕਾਲ।ਰਾਖ੍ਯੋ ਅਪਨੋ ਤੇਜ ਬਿਸਾਲ ॥੪੩॥ ਸਿੱਖ ਸਖਾ ਕੋ ਬਾਧੁ ਨ ਤਾਤੀ। ਸੁਖ ਸੋਂ ਸੁਪਤਿ ਨ ਦਿਏ ਅਰਾਤੀ[3]।ਗਿਰ ਕੇ ਜਨਰਾਜੇ ਸਮੁਦਾਈ[4]।ਅਪਨਿ ਤੇਜ ਤਰ ਰਖੇ ਦਬਾਈ ॥ ੪੪ ॥ ਗੁਰੂ ਬਹਾਦਰ ਬਡੇ ਬਡੇਰੇ। ਰਿਪੁ ਦਸ* ਲਾਖ ਨ ਢੁਕੇ ਨੇਰੇ। ਕੋਸ ਕੋਸ ਲਗਿ ਦੂਰ ਟਿਕਾਏ। ਮਾਰ ਹਜਾਰਹੁੰ ਬੀਰ ਖਪਾਏ ॥ ੪੫ ॥ ਸੋ

[1]ਵੈਰੀ-ਦੇ ਲੁੱਟਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿਤੀ। [2]ਭਾਵ ਜਲ ਅਗਨੀ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਖਾਤੇ ਪਾ ਦਿਤੀਆਂ। [3]ਵੈਰੀ। [4]ਪਹਾੜੀ ਲੋਕ ਤੇ ਰਾਜੇ। *ਪਾ:—ਦਲ।

ਪ੍ਰਭੁ ਆਪ ਦੁਰਗ ਕੌ ਫੇਰਿ। ਚਹਯੋ ਪਯਾਨਾ ਦੱਛਨ ਓਰ। ਸਭਿ ਕੋ ਗਰਬ ਬਡੋ ਕਰਿ ਭੰਜਨ। ਸੰਤਨਿ ਜਨ ਕੇ ਮਨ ਕਰਿ ਰੰਜਨ ॥ ੪੬ ॥ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਿਖਾਇ ਬਿਚੱਛਨਿ। ਚਾਹਤਿ ਭਏ ਜਾਨਿ ਪੁਨ ਦੱਛਨ। ਜਿਮ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੀਨ ਰਣ ਸੁਥਰਾ¹।ਪੁਨ ਦੱਛਨ ਗਮਨੇ ਤਜਿ ਮਥੁਰਾ॥੪੭॥ ਸਿਖ ਕੁਟੰਬ ਤੇ ਭਏ ਉਦਾਸ²। ਤਜਯੋ ਸਨੇਹ ਜਾਨਿ ਦੁਖ ਰਾਸ। ਚਲਯੋ ਚਹਤਿ ਤਜਿ ਕਰਿ ਧਨ ਧਾਮੂ। ਜਿਮ ਤਜਿ ਔਧਿ³ ਗਏ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੂ ॥੪੮॥ ਕਹੌਂ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਗੁਰੂ ਬਡਾਈ। ਜਿਨ ਕੇ ਚਲਿਤ ਲਖੇ ਨਹਿਂ ਜਾਈਂ। ਰਹਿਨ ਦੁਰਗਮਹਿਂ ਕਿਨੇ ਨ ਮਾਨਯੋਂ।'ਚਲਹੁ ਤਯਾਰ ਹੁੈ'ਤਬਹਿ ਬਖਾਨਯੋ ॥੪੯॥ਸ਼ਾਹ ਗਿਰੇਸ਼ ਵਕੀਲ ਘਨੇਰੇ।ਭੇਦ ਦੰਡ ਕਰਿ ਜਤਨ ਬਡੇਰੇ। 'ਗੁਰੂ ਅਭੁੱਲ ਮਨਾਏ ਨਿਕਸਨਿ। ਮਾਤ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਕਹਿਬੋ ਮਨਿ'⁴ ॥ ੫੦ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਦੁਰਗ ਨਿਕਸਨ ਤਿਆਰੀ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੦ ॥ =੧. [ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੋੜਨਾ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਯੋ ਗੁਰ ਬਾਕ ਕੋ ਭਏ ਤਯਾਰ ਸਮੁਦਾਇ। ਆਯੁਧ ਗਨ ਸਿੰਘਨਿ ਧਰੇ ਹੁਇ ਸਵਧਾਨ ਤਦਾਇ ॥੧॥ ਚੌਪਈ॥ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਬੰਧਿ ਬੰਧਿ ਭਾਰ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਰੇ, ਸਿਰ ਲੀਨਸਿ ਧਾਰਿ⁵। ਜਿਸ ਕੋ ਸ਼ਕਤਿ ਉਠਾਵਨ ਕੇਰੀ। ਸੋ ਤਿਨ ਸੀਸ ਧਰੀ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥੨॥ ਚਾਰ ਘਟੀ ਜਬਿ ਨਿਸਾ ਗੁਜ਼ਾਰੀ। ਨੀਕੇ ਭਈ ਸਭਿਨਿ ਕੀ ਤਯਾਰੀ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਬਿ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। 'ਕਰੋ ਇਕੱਤ੍ਰ ਬਿਹੀਰ⁶ ਪਿਆਨਾ'॥ ੩ ॥ ਸੁਨਿ ਆਇਸੁ ਕੌ ਨਰ ਚਲਿ ਪਰੇ। ਦੁਰਗ ਵਹਿਰ ਨਿਕਸੇ ਦੁਖ ਭਰੇ। ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ ਕੋ ਮੁਖ ਕਰਿ ਚਲੇ। ਕੋ ਆਗੇ ਕੋ ਪਾਛੈ ਮਿਲੇ॥੪॥ ਪਹਿਰ ਨਿਸਾ ਬੀਤੀ ਜਿਸ ਕਾਲਾ। ਮਾਤਾ ਤਯਾਰ ਸਮਾਜ ਸੰਭਾਲਾ।ਇਕ ਖੱਚਰ ਪਰ ਲਾਦੀ ਮੁਹਰੈਂ। ਇਕ ਦੁਇ ਦਾਸ ਚਲੇ ਕਰਿ ਮੁਹਰੈ⁷ ॥ ੫ ॥ ਲਘੁ ਪੌਤ੍ਰ ਦੋਨਹੁੰ ਲੇ ਸਾਥ। 'ਸਯੰਦਨ ਚਢਹੁ' ਕਹਯੋ ਗੁਰਨਾਥ। ਪ੍ਰਥਮ ਅਪਨਿ ਤੇ ਦੁਊ ਚਢਾਏ। ਬਹੁਰ ਚਢੀ ਮਾਤਾ ਸਹਿਸਾਏ॥੬॥ ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿਲ ਸੁੰਦਰੀ ਮਾਤ। ਅਰੁ ਸਾਹਿਬਦੇਵੀ ਚਿਤ ਸ਼ਾਂਤ। ਨਮੋ ਕਰੀ ਗੁਰ ਕੌ ਕਰ ਜੋਰੇ। ਦੋਨਹੁੰ ਤਬਿ ਅਰੂਢਿ ਕਰਿ ਡੋਰੇ ॥ ੭ ॥ ਆਇਸੁ ਪਾਇ ਨਿਕਸਿ ਕਰਿ ਚਾਲੀ। ਸ਼ਯਾਮ

¹ਚੰਗਾ। ²ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਤੇ ਕੁਟੰਬ ਤੋਂ। ³ਅਯੁੱਧਯਾ। ⁴ਅਭੁੱਲ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਨਿਕਲਣਾ ਮਨਾਇਆ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਕੇ (ਨਿਕਲਣਾ ਪਿਆ)। ⁵(ਭਾਰ) ਸਿਰ ਤੇ ਧਰ ਲਏ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲਾ ਲਏ। ⁶ਬਹੀਰ ਇਕੱਠਾ ਹੋਕੇ ਤੁਰਨਾ ਕਰੇ। ⁷ਅੱਗੇ।

ਜਾਮਨੀ ਬਹੁ ਤਮ ਵਾਲੀ। ਅਪਰ ਜਿ ਨਰ ਨਹਿ ਲਰਨੇ ਹਾਰੇ।ਸੋ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਵਹਿਰ ਪਧਾਰੇ ॥੮॥ ਗਯੋ ਬਹੀਰ ਉਲੰਘਿ ਕਈ ਕੋਸ। ਇਤੈ ਸਤਿਗੁਰ ਦੁਰਗ ਸਰੋਸ। ਸਨੈ ਸਨੈ ਸਭਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤਯਾਰ। ਚਲੇ ਲੋਕ ਬ੍ਰਿਤਿ ਪੌਰ ਮਝਾਰ ॥ ੯ ॥ ਸਾਵਧਾਨ ਜੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਮੇਤ। ਰਖੇ ਸਿੰਘ ਢਿਗ ਲਰਿਬੇ ਹੇਤ। ਡੇਢਕ ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ ਗਈ।ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਜ ਤਯਾਰੀ ਕਈ ॥੧੦॥ ਨਿਕਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਗਏ ਤਿਸ ਜਾਇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਥਾਇ। ਖਰੇ ਹੋਇ ਦਰਬਾਰ ਅਗਾਰੀ। ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਬੰਦਨਾ ਧਾਰੀ ॥੧੧॥ ਬਹੁਰੋ ਊਚੇ ਕੀਨ ਬਖਾਨ। 'ਹੈ ਕੋ ਸਾਧ ਰਹੈ ਇਸ ਥਾਨ ? ਝਾਰੂ ਦੀਪਕ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸੇਵ ਹਿਤ ਧਰੈ' ॥ ੧੨ ॥ ਤੀਨ ਬਾਰਿ ਗੁਰ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ। ਨਹਿ ਕੋ ਬੋਲਯੋ ਡਰ ਉਰ ਧਾਰਾ। ਅਚਰਜ ਸੁੰਗ ਬਿਸਾਲ ਅਰੰਭੇ। ਰਹੀ ਨ ਧੀਰਜ ਭਏ ਅਚੰਭੇ ॥ ੧੩॥ ਇਕ ਗੁਰ-ਬਖਸ਼ ਸਾਧ ਢਿਗ ਖਰਯੋ। ਤਿਸੈ ਬਿਲੋਕਤਿ ਬਾਕ ਉਚਰਯੋ। 'ਬਸਹੁ ਇਹਾਂ ਤੁਮ ਸੇਵਾ ਕਰੋ।ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਨਿਸ ਜਨਮ ਸੁਧਰੋ' ॥੧੪॥ ਮਹਾਂਦੇਵ ਤਿਸਕਾ ਗੁਰ ਬੋਲਾ[1]। 'ਖਾਇ ਕਹਾਂ ਤੇ ਰਹੈ ਅਕੇਲਾ ? ਮਹਾਂ ਕੁਮਤਿ ਧਰਿ ਨੀਰ ਪਹਾਰੀ। ਕਰਹਿ ਬੈਰ ਪਸ਼ਚਾਤ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੧੫ ॥ ਭੋਜਨ ਚਹੀਐ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਖਾਨੋ। ਤੁਮ ਬਿਨ ਹਮ ਕੌ ਕਊ ਨ ਜਾਨੋ। ਕਹੌਂ ਕਹਾਂ ਰਾਵਰ ਸਭਿ ਜਾਨੇ। ਸੇਵਹਿ ਨਿਤ, ਕਰਿ ਦੇਹੁ ਠਿਕਾਨੇ[2]' ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ ਤੇ ਤਿਸਹਿ ਉਚਾਰਾ।'ਇਹ ਸਾਰੋ ਹੈ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰਾ। ਅੰਨ ਭਰੀ ਗਾਡੀ ਇਹ ਖਰੀ। ਸੋ ਸੰਭਾਰਿ ਰਾਖੋ ਲਿਹੁ ਧਰੀ ॥੧੭॥ ਸੰਧਯਾ ਸਮੇਂ ਸਦਾ ਗੁਰ ਦਰ-ਸ਼ਨ। ਬਰਤਹਿ ਵਿਚ ਦਿਵਾਨ ਕੇ ਪਰਸਨ[3]। ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹ੍ਵੈ ਕਮੀ ਨ ਕਾਈ। ਨਿਸ ਦਿਨ ਹਮ ਤੁਮ[4] ਹੋਹਿੰ ਸਹਾਈ ॥ ੧੮ ॥ ਨਹਿ ਕਿਮ ਗ਼ਮੀ ਕਰਹੁ ਮਨ ਮਾਂਹੀ। ਇਸ ਥਲ ਕਮੀ ਹੋਇ ਕਿਮ ਨਾਂਹੀ'। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਧੀਰਜ ਦੀਨੀ। ਤਬਿ ਤਿਨ ਸੁਨਿ ਪਦ ਬੰਦਨ ਕੀਨੀ ॥੧੯॥ ਰਹਯੋ ਧੀਰ ਧਰਿ ਗੁਰ ਬਚ ਮਾਨੇ। ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਤਿ ਪਯਾਨੇ। ਸਜਯੋ ਤੁਰੰ-ਗਮ ਤਤਛਿਨ ਆਯੋ। ਭਏ ਅਰੂਢਨ ਚਲਨੋ ਭਾਯੋ ॥ ੨੦॥ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਸਾਥ। ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਆਗੈ ਚਲਿ ਨਾਥ। ਮੁਕਤੇ ਸਿੰਘ ਬਾਮ

---

[1] ਤਿਸ ਦਾ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਮਹਾਂਦੇਵ ਸੀ ਸੋ ਬੋਲਿਆ। [2] ਠਿਕਾਣਾ ਕਰ ਦਿਓ। [3] ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਪਰਸਨ ਹੋਵੇਗਾ। (ਅ) ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ। [4] ਤੁਹਾਡੇ।

ਦਿਸ਼ਿ ਚਲੇ। ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਭਲੇ ॥੨੧॥ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਦਾਹਨ ਪਾਸੇ ਹੋਇ।ਪੀਛੇ ਚਲੇ ਸਿੰਘ ਸਭਿ ਕੋਇ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਲੇ ਬੀਚ ਪਯਾਨੇ। ਚਢ੍ਯੋ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਨੁ ਪਾਨੇ॥੨੨॥ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਦੂਸਰ ਨੰਦ। ਚਲੇ ਪਿਤਾ ਪਸ਼ਚਾਤ ਅਮੰਦ[1]। ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਸਿਖ ਘਨੇ। ਧਨੁਖ ਤੁਫੰਗ ਅੰਗ ਧਰਿ ਬਨੇ ॥੨੩॥ਤੋੜੇ ਸੁਲਗਤਿ ਕਸੇ ਦੁਗਾੜੇ[2]। ਜੜੇ ਕਲਾ ਪਰ ਮੋਜ਼ਤਿ ਝਾੜੇ। ਲਈ ਬਰੂਦ ਜਮਾਇ ਪਲੀਤੇ। ਕਿਨ ਸਰਪੋਸ਼[3] ਉਘਾੜਨਿ ਕੀਤੇ ॥ ੨੪ ॥ ਕੇਤਿਕ ਖਚਰਨਿ ਤੀਰਨ ਭਾਰ। ਲਾਦ ਲਈ ਚਾਲੀ ਪ੍ਰਭੁ ਲਾਰ। ਫਨੀਅਰ ਸੇ ਖਪਰੇ ਖਰ ਖਰੇ[4]।ਸੇਲੇ, ਤੋਮਰ, ਸਾਂਗਨਿ ਧਰੇ ॥ ੨੫ ॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਗਮਨਹਿ ਮਗ ਬੀਚ। ਦੂਰ ਖਰੇ ਪਿਖਿ ਊਚ ਰੁ ਨੀਚ। ਕੇਤਿਕ ਕੋਸ ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ। ਅੰਧ ਭਏ ਰਿਪੁ ਨਾਹਿ ਨ ਜਾਨੇ ॥ ੨੬॥ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ–ਨਿਕਸਹਿ ਜਬੈ। ਘੇਰਿ ਗੁਰੂ ਕੋ ਗਹਿ ਲਿਹੁ ਤਬੈ–। ਰਾਮ ਘਨੌਲੇ* ਲਗਿ ਚਲਿ ਆਏ। ਸਿੰਘ ਪੰਚ ਸੈ ਗੋਲ ਬਨਾਏ॥ ੨੭॥ ਦੁਰਜਨ ਖਰੇ ਰਹੇ ਪਸ਼ਚਾਤੀ।ਕਰਿ ਅਨੁਮਾਨ ਸਕਲ ਸੁਧਿ ਜ਼ਾਤੀ। –ਗੁਰੂ ਦੁਰਗ ਮਹਿਂ ਅਬਿ ਥਿਰ ਨਾਹੀ। ਰੌਰਾ ਛਰਿੰ ਲਖੀਅਤਿ ਦਿਸ਼ ਤਾਂਹੀ॥੨੮॥ ਜਾਨਿਓਂ ਪਰੇ ਅਗਾਰੀ ਜਾਇ। ਮਾਰਗ ਦੂਰ ਉਲੰਘਤਿ ਭਏ–। ਇਮ ਲਖਿ ਛੁਟਿ ਅਸਵਾਰ ਧਵਾਏ।ਸੁਨ ਪਰਯੋ ਗਢ ਦੇਖਨ ਜਾਏ॥੨੯॥ਤਬਿ ਸੁਨਿ ਸੈਦੂਦ ਗ਼ੁਲਾਮ। ਰਿਸਿ ਬੋਲ੍ਯੋ ਦਲ ਸੰਗ ਤਮਾਮ। 'ਘੇਰਹੁ ਅੱਗ੍ਰ ਜਾਇ ਕਰਿ ਐਸੇ। ਜਿਸ ਤੇ ਨਿਕਸਿ ਜਾਇ ਨਹਿ ਕੈਸੇ'॥੩੦॥ ਜਬਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਘਨੇਰੇ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਕ੍ਰੁੱਧਤਿ ਸਗਰੇ ਪ੍ਰੇਰੇ। ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਭਾਖਿ ਪਠਾਯੋ।'ਤੈਂ ਅਪਨੋ ਦਲ ਕਯੋਂ ਅਟਕਾਯੋ ॥ ੩੧ ॥ ਪ੍ਰੇਰਹੁ ਸਭਿ ਪਰਬਤ ਕੀ ਸੈਨਾ।ਘੇਰਹਿ ਜਾਇ, ਗਹੈ ਪਿਖਿ ਨੈਨਾ'।ਖਾਨ ਵਜੀਦ ਸਿਰੰਦੀ ਧਾਯੋ। ਲਾਖਹੁੰ ਲਸ਼ਕਰ ਲੇ ਉਮਡਾਯੋ ॥ ੩੨ ॥ ਜ਼ੋਰਦਸਤ ਸੂਬਾ ਲਵਪੁਰਿ ਕੋ। ਦੌਰ ਚਲ੍ਯੋ ਪਕਰਨਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੋ।ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ[5] ਜਿਮ ਨਿਸ ਅੰਧਯਾਰੀ।ਸੈਨਾ ਉਮਡੀ ਸਭਿ ਇਕਵਾਰੀ ॥ ੩੩ ॥ ਗੁਰ ਸੂਰਜ ਕੋ ਪਕਰਨ ਹੇਤ†। ਗਹਿ ਗਹਿ ਆਯੁਧ ਉਮਡੇ ਖੇਤ।ਕੋ ਆਗੇ ਕੋਊ ਪਸ਼ਚਾਤ। ਦੌਰਤਿ ਜਾਤਿ ਗਿਰੈ

[1] ਛੋਟੀ ਛੋਟੀ। [2] ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਨਾਲੀ ਵਿਚ ਦੋ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਕੱਸੀਆਂ। (ਅ) ਦੋ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ। [3] ਪੁਰਾਣੀ ਤੋੜੇਦਾਰ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਪਲੀਤੇ ਤੇ ਇਕ ਢੱਕਣ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। [4] ਚੰਗੇ ਤੇ ਤਿੱਖੇ। [5] ਬੇਅੰਤ ਸੈਨਾ।

*ਕੀਰਤਪੁਰ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਦੁਖ ਨੂੰ ਗਿਰਾਂ ਹੈ ਅੱਠ ਨੌਂ ਕੋਹ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ। ਉਥੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ।

†ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਕਮਾਲ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੇ ਖਾਤ[੧] ॥ ੩੪ ॥ ਕਿਤਿਕ ਪਰਸਪਰ ਲਗਹਿ ਧਕੇਲੇ। ਬਾਜੀ ਲਰਹਿ ਸਊਰਨਿ ਮੇਲੇ[੨]।ਕਰਿ ਤੁਰਨਤਾ ਪਹੁੰਚੇ ਆਇ।ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਪੀਛੇ ਜਹਿ ਜਇ[੩]॥੩੫॥ਸੁਨਿਕੈ[੪] ਸ਼ਬਦ ਹਟਾਵਨ ਕਰੇ। 'ਕੌਨ ਅਹੋ ਤੁਮ ? ਰਹੀਅਹਿ ਖਰੇ !'। ਦੁਇ ਦਿਸ਼ ਦੁਸ਼ਮਨ ਜਾਨੇ ਗਏ। ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਗਹਿ ਸੁਚੇਤ ਸਭਿ ਭੁਏ ॥ ੩੬ ॥ ਜ੍ਵਾਲਾ ਬਮਣੀ ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਦਮਣੀ। ਛੁਟਨਿ ਲਗੀ ਸਨਮੁਖ ਰਿਪ ਸ਼ਮਣੀ। ਦਗ਼ਾ ਕਰਨ ਮਿਲਿ ਤੁਰਕ ਪਹਾਰੀ। ਤਬਿ ਜਾਨੀ ਸਿੰਘਨਿ ਸੁਧਿ ਸਾਰੀ ॥੩੭॥–ਇਸੀ ਹੇਤੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਟਾਵਤਿ–।ਸਮੁਝਿ ਸਿੰਘ ਸਭਿ ਚਿਤ ਪਛੁਤਾਵਤਿ। ਅਬਿ ਕ੍ਯਾ ਹੋਇ ਛੋਰਿ ਗਢ ਧਾਏ। ਲਰਿਬੋ ਸਨਮੁਖ ਹੀ ਬਨਿ ਆਏ ॥੩੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਿਤਿਕ ਦੂਰ ਚਲਿ ਆਗੇ।ਖਰੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਿਸ ਜਾਗੇ। ਤੁਰਕਨਿ ਅਨੀ ਕਿ ਮੁਗ਼ਲ ਪਠਾਨਾ। ਘਿਰੇ ਆਨਿ ਕਰਿ ਆਯੁਧ ਪਾਨਾ ॥ ੩੯ ॥ ਛੁਟੇ ਤੜਾਭੜ ਤੁਪਕ ਤੜਾਕੇ। ਮਿਲੇ ਬੀਰ ਢਿਗ ਅਧਿਕ ਲੜਾਕੇ। ਸ਼ਯਾਮ ਤਿਮਰ ਮਹਿ ਧੁਖੇ ਪਲੀਤੇ। ਚਮਕਹਿ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋ ਕੀਤੇ ॥੪੦॥ ਜਿਮ ਖੱਦ੍ਯੋਤਨਿ[੫] ਕੇ ਸਮੁਦਾਈ। ਚਮਕਤਿ ਹੈ ਇਸ ਬਿਧਿ ਦਮਕਾਈ*। ਸ਼ਬਦ ਹੋਤਿ ਜਿਮ ਗਾਜਤਿ ਗਾਜ। ਸੈਲ ਟੋਲ ਪਰ ਭਟ ਤਰੁ ਸਾਜ[੬] ॥ ੪੧ ॥ ਦੂਰ ਦੂਰ ਲਗਿ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨੈਤੇ। ਗੁਲਕਾ ਛੁਕਤਿ ਛੁਟੈਂ ਤੁਰੈਤੇ।ਚਮੂੰ ਤੁਰਕ ਕੀ ਚੜ੍ਹਿ ਕਰਿ ਆਈ।ਤ੍ਰਾਸਹਿ ਦੂਰ ਦੂਰ ਬਿਰਤਾਈ[੭] ॥ ੪੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਤੇ ਨਿਕਸਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਇਕ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੧ ॥

੩੨. [ਪਿਛੋਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਆ ਪੈਣਾ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਬੱਧ। ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ]।

ਦੋਹਰਾ॥ਕੀਰਤਪੁਰ ਕੋ ਉਲੰਘਿ ਕੈ ਪੁਨ ਆਇ ਨਿਰਮੋਹ।ਮੁਗ਼ਲ ਪਠਾਨਨ ਆਇਕੈ ਲਰੇ, ਲਖਯੋ ਤਬਿ ਧ੍ਰੋਹ[੮] ॥ ੧ ॥ ਰਾਇ ਗੁਲਾਬ ਰੁ ਸ਼ਯਾਮ ਸਿੰਘ ਪਿਖਿ ਲਿਖ ਪੱਤ੍ਰਾ ਦੀਨ[੯]। 'ਜਾਹੁ ਰਾਜ ਸਿਰਮੌਰ ਕੇ ਮਿਲਹੁ ਭੂਪ ਤਬਿ

[੧]ਕੋਈ ਟੋਏ ਵਿੱਚ ਡਿਗਦਾ ਹੈ. [੨]ਅਸਵਾਰ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ (ਦੁੜਾਉਂਦੇ ਹਨ ਵਧ ਵਧਕੇ) ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਘੋੜੇ (ਖਹਿਕੇ) ਲੜ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਅਸਵਾਰ ਐਉਂ ਮੇਲ ਮੇਲ (ਕੇ ਦੁੜਾਉਂਦੇ ਹਨ ਘੋੜੇ, ਕਿ ਮਾਨੋ) ਬਾਜੀ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ (ਕਿ ਕੌਣ ਅੱਗੇ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ)। [੩]ਜਿੱਥੇ ਸਿੰਘ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਪਿੱਛੇ ਆ ਗਏ। [੪](ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ) ਸੁਣਕੇ। [੫]ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਯਾ। [੬]ਪਹਾੜ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ (ਦੇ ਟੋਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ)। [੭]ਖੜੀ ਰਹੀ। [੮]ਤਦ (ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਛਲ ਜਾਣਿਆਂ। [੯]ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ (ਤੇ ਕਿਹਾ----)।

*ਪਾ:–ਦਿਪਤਾਈ।

ਚੀਨ'॥੩॥–'ਤੁਰਕਨਿ ਸੰਗ ਬਿਰੋਧ ਹਮ ਏਹ ਭੇਜੀ ਤੁਮ ਪਾਸ।ਦੇਹੁ ਗ੍ਰਾਮ ਸੇਵਹੁ ਇਨਹੁੰ ਬਾਸਹਿ ਕਰਹਿ ਅਵਾਸ–॥੩॥ ਲਈ ਲਿਖਤ ਨ੍ਰਿਪ ਰਿਦਾ ਗਏ ਗੁਰ ਕੇ ਲਿਖਨੋ ਪਛਾਨਿ।ਗ੍ਰਾਮ ਦਯੋ ਗਿਰਵੀ ਤਬੈ ਬਸੇ ਤਿਸੀ ਇਸਥਾਨ॥ ੪ ॥ ਨਰਾਜਛੰਦ॥ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦਸਿੰਘ ਜੀ ਖਰੇ ਕਛੂਕ ਹੋਇਕੈ।–ਲਰੈਂ ਪਿਛਾਰਿ ਆਨਿ ਕੈ–ਸੁਨੈਤਿ ਨਾਦ ਜੋਇਕੈ। ਮਨਿੰਦ ਟੀਬ ਬਿੰਦ ਕੇ ਬਿਲੰਦ ਸ਼ੋਰ ਘਾਲਿਓ।ਤੁਰੰਗ ਛੋਰਿ ਛੋਰਿ ਕੈ ਅਗਾਊ ਪਾਉਂ ਡਾਲਿਓ॥੫॥ ਸੁਨੰਤਿ ਨਾਦ ਜਾਨਿਕੈ ਧੁਖੇ ਪਲੀਤ ਹੇਰਿਕੈ। ਕਰੰਤਿ ਸੁਧ ਤਾਂਹਿ ਓਰ ਗੋਰਿ ਛੋਰਿ ਟੇਰਿਕੈ।ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਇ ਰੋਪਿ ਠਾਂਢ ਗਾਢ ਹੋਇਓ। ਰੁਕੇ ਸਲੋਢ ਸੂਰਮੇ ਮਨੋ ਕਪਾਟ ਜੋਇਓ ॥੬॥ ਕਿਧੌਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੀਰ ਕੋ ਪਹਾਰ ਹੋਇ ਰੋਕਿਓ। ਬਿਸਾਲ ਜੰਗ ਮੰਡਿਕੈ ਖਰੇ ਕਰੇ ਬਿਲੋਕਿਓ। ਸਮੂਹ ਧੂਹ ਦੇਤਿ ਹੈਂ ਨ ਖੇਤ ਸਿੰਘ ਛੋਰਿਓ।ਸੜਾਸੜੀ ਤਭਾਰਰੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਬਿੰਦ ਮੋਰਿਓ ॥੭॥ਸਮਾਨਸਰਪ ਫੂੰਕਤੇ ਸਰੀਰ ਛੋਰਿ ਪਾਰਹੈਂ।ਲਗੇਂ ਨ ਫੇਰ ਜੋਵਤੇ ਰਿਰੇਤਿ ਤੂੰਬ ਭਾਰ ਹੈਂ।ਤੁਰੰਗ ਕੇ ਹੁੰਕਾਰਤੇ, ਪੁਕਾਰਤੇ,ਬਿਹਾਲ ਕੋ। ਦੁਰੰਤਿ ਕੇ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਬੁਰੰਤਿ ਪਾਇ ਕਾਲ ਕੋ ॥੮॥ ਗੁਰੂ ਸੁ ਨੰਦ ਸੂਰਮਾ ਹਠੀਲ ਜੰਗ ਖੇਤ ਕੋ। ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਕੀ ਸੁ ਲਾਜ ਰਾਖਿ ਜੇਤ ਕੋ। ਬਹੀਰ ਦੂਰ ਜਾਇਕੈ ਪਹੂੰਚਿਓ ਸਿਧਾਰਿ ਕੈ।ਰਿਪੁਨ ਕੀ ਨ ਆਂਚ ਲਾਗ ਛੇਮ ਤੇ ਪਧਾਰਿਕੈ॥੯॥ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨੈ ਸਨੈ ਪਯਾਨਿਕੈ।ਸੁਨੰਤਿ ਨਾਦ ਜੰਗ ਕੇ ਤੁਰੰਗ ਕੇ ਮਹਾਨ ਕੈ। 'ਲਰੈ ਸੁ ਕੌਨ ?' ਬੂਝਿਓ ਸਮੂਹ ਕੀ ਸੰਭਾਰ ਲੈ।ਬਿਲੰਦ ਬੀਰ ਕੌਨ ਹੈ? ਬਿਲੋਕਿ ਰੋਕ ਸਾਰ ਲੈ॥੧੦॥ਸੋਰਠਾ॥ ਟਿੱਬੀ ਸੁਨਾਮ ਸਥਾਨ ਠਾਂਢੇ ਭਏ ਬਿਚਾਰਿਕੈ:–।–ਸੰਗ ਨ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਹਾਨ–ਜਾਨਨੈ–ਤਿਨ ਰਨ ਘਾਲਿਓ–॥੧੧॥ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ।ਘਨੋ ਜੰਗ ਨਾਦੰ।ਸੁਨਨੋ

ਟਿੱਠੀ ਦਾ ਭਾਵ ਚਿਠ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮੁ ਹੈ; ਜਥਾ–'ਦੇਸ਼ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਸ ਕਰ ਅਭਿਲਾਖੇ। ਗਿਰਵੀ ਨਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਰਾਖੇ'।[ਉਤ੍ਰ ਐਨ ਅੰਸੂ ੩੫ ਅੰਕ ੭]। ਤੁਰਕ ਲੜੇ ਹਨ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਆਕੇ। ਟਿੱਡੀ ਦੇ ਦਲ ਵਾਂਙੂੰ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੈਰ ਜਮਾਕੇ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਵੈਰੀ ਰੁਕ ਗਏ ਮਾਨੋ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ) ਤਖਤੇ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵੈਰੀ ਖਪੇ ਕਰ ਰਹੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਿੱਠਾ ਕਿ। ਤੀਰਾਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਲੱਗੇ। ਕੋਈ ਘੋੜਿਆਂ (ਦੇ ਖੁਰਾਂ) ਨਾਲ ਦਰੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਰੜ ਬਰੜ ਕਰਦੇ ਮਰਦੇ ਹਨ। [ਦੁਰੰਤਿ–ਦਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੁਰੰਤਿ–ਬਰੜ ਬਰੜ। ਪੀੜਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼]। ਜਿੱਤਣ ਦੀ। ਵੈਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਂਚ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਬਹਾਦਰ ਕੌਣ ਹੈ (ਜਿਸ ਵੈਰੀ) ਰੋਕਿਆ ਹੈ ? (ਜਾਕੇ) ਦੇਖਕੇ ਖਬਰ ਲਿਆਓ।

ਬੀਰ ਬਾਦੇ[੧] । ਖਰੇ ਆਪ ਹੋਏ । ਫਿਰੀ ਸਿੰਘ ਜੋਏ॥੧੨॥'ਰਖੋ ਰੋਕਿ ਬੀਰੇ । ਧਰੀ ਪੁੱਤ੍ਰ ਧੀਰੇ। ਸਹਾਈ[੨] ਸਿਧਾਵੈ । ਚਲੋ ਮੇਲ ਆਵੈ[੩]'॥੧੩॥ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੋਧਾ । ਚਲ੍ਯੋ ਧਾਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ । 'ਕਰੋ ਮੋਹਿ ਆਗ੍ਯਾ । ਜਹਾਂ ਜੁੱਧ ਜਾਗ੍ਯਾ॥੧੪॥ਪਹੂਚੋਂ ਸੁ ਜਾਈ । ਬਨੀਜੈ ਸਹਾਈ[੪] । ਸੁਪੁੱਤ੍ਰੰ ਤੁਹਾਰਾ । ਜਹਾਂ ਓਜ ਭਾਰਾ' ॥੧੫॥ ਸੁਨੀ ਦਾਸ ਬਾਨੀ । ਸੁ ਆਗ੍ਯਾ ਬਖਾਨੀ ।'ਕਰੋ ਜੁੱਧ ਜਾਓ । ਸਭੈ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਘਾਓ ॥ ੧੬ ॥ ਬਨੇ ਬੇਇਮਾਨਾ। ਸਭਾ ਹੋਇ ਹਾਨਾ[੫] । ਪਹਾਰੀ ਨ੍ਰਿਪਾਲਾ । ਮਹਾਂ ਮੂਢ ਜਾਲਾ ॥ ੧੭ ॥ ਤਿਨੋ ਧਰਮ ਨਾਸ਼ਾ । ਕੁਕਰਮੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ' ॥ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਮਾਨੀ । ਕਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀ॥੧੮॥ ਹਟ੍ਯੋ ਬੀਰਭਾਰੀ। ਕਰੈ ਚਾਪ ਧਾਰੀ।ਲਏ ਤੀਰ ਤੀਖੇ। ਫਨੀਂਦ੍ਰੈ ਸਰੀਖੇ[੬] ॥ ੧੯ ॥ ਕਿਤੇ ਸਿੰਘ ਸੰਗੀ । ਚਲੇ ਹੈਂ ਭੁਜੰਗੀ । ਜਹਾਂ ਸੈਨ ਰੋਕੀ । ਦਿਸ਼ਾ ਸੋ ਬਿਲੋਕੀ ॥ ੨੦ ॥ ਗੁਰੂ ਪਾਇ ਹੇਰੇ[੭] । ਸੁ ਧ੍ਯਾਰੇ ਘਨੇਰੇ । ਧਰ੍ਯੋ ਸੀਸ ਜਾਈ ।'ਪ੍ਰਲੋਕੇ ਸਹਾਈ ॥ ੨੧ ॥ ਗਹੋ ਬਾਹੁ ਮੇਰੀ । ਪਰ੍ਯੋ ਸ਼ਰਨਿ ਤੇਰੀ' । ਗੁਰੂ ਦੀਨ ਥਾਪੀ । 'ਕਰੋ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਖਾਪੀ ॥੨੨॥ ਜਹਾਂ ਮੋਹਿ ਬਾਸਾ । ਰਖੋਂ ਤੋਹਿ ਪਾਸਾ।ਧਰੋ ਮੋਰਿ ਧ੍ਯਾਨਾ।ਜੁਝੈ[੮] ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਹਾਨਾ ॥੨੩॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਿਤਿਕ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਕਾਮਨਾ ਪੰਥ ਸੁਦਾਰੀ ਪਾਇਂ ਭੋਗਹਿ ਧਰਨੀ ਰਾਜ ਕੋ,ਮੋਹਿ ਮਿਲਹਿ ਪੁਨ ਆਇ ॥੨੪॥ਰਸਾਵਲਛੰਦ। ਜਿਤੇ ਮੋਹਿ ਸੰਗੀ।ਲਰੈਂਗੇ ਭੁਜੰਗੀ[੮]। ਬਨੈ ਤੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਾ[੯]। ਭੁਗੈਂ ਸੁਖ ਨਾਨਾ' ॥ ੨੫ ॥ ਬਰੰ ਐਸ ਦੀਨੇ । ਮਹਾਂ ਮੋਦ ਕੀਨੇ । ਨਮੋ ਕੀਨਿ ਚਾਲਾ । ਸੁ ਜੋਧਾ ਬਿਸਾਲਾ ॥੨੬॥ ਬਡੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਧਾਯੋ । ਤਿਸੀ ਥਾਂਵ ਆਯੋ । [੧੦]ਗੁਰੂ ਨੰਦ ਜੋਧਾ ।ਦਲੰ ਪੁੰਜ ਰੋਧਾ[੧੦]॥੨੭॥ਬਡੋ ਉਗ੍ਰਗਾਜਾ। ਮਹਾਂ ਜੁੱਧ ਸਾਜਾ । ਤਜੇ ਤੀਰ ਤੀਖੇ। ਬਿਧੇ*ਬੀਰ ਦੀਖੇ॥੨੮॥[੧੧]ਗੁਰੂ ਨੰਦ ਆਛੋ। ਕਰੇ ਬੋਲ ਪਾਛੇ । ਭਯੋ ਆਪ ਆਗੋ[੧੧]। ਮਹਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਜਾਗੋ॥੨੯॥ ਕਹ੍ਯੋ 'ਪੰਥ ਜਾਓ । ਗੁਰੂਪੈ ਸਿਧਾਓ । ਖਰੇ ਸੋ ਉਡੀਕੈਂ । ਚਲੈਂ ਫੇਰ ਨੀਕੇ' ॥੩੦॥ ਕਹੇ ਬਾਰ ਬਾਰੀ[੧੨]।'ਚਲੀਜੈ ਅਗਾਰੀ'।ਗੁਰੂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜੋਧਾ । ਪਿਖੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥੩੧

---

[੧]ਬਡਾ ਰੌਲਾ ਜੰਗ ਦਾ ਤੇ ਬੀਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਮੁਚਿਆ । [੨]ਸਹਾਇਤਾ ਹੇਤ । [੩](ਨਾਲ) ਮਿਲਾਕੇ ਚਲੀ ਆਓ ।[੪](ਆਪ) ਸਹਾਇਕ ਹੋਵੋ । [੫]ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਹੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । [੬]ਸੱਪਾਂ ਵਰਗੇ । [੭]ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਦੇਖੇ । [੮]ਮੇਰੇ ਨਾਲ (ਹੋਕੇ) ਸੂਰਮੇ ਲੜਨਗੇ । [੯]ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਹੋਵੇਂਗਾ । [੧੦](ਜਿੱਦ) ਗੁਰੂ ਨੰਦ ਜੋਧੇ ਨੇ (ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ) ਦਲ ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕ ਰਖਿਆ ਸੀ । [੧੧]ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ (ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ) ਆਵਾਜ਼ ਦੇਕੇ ਪਿੱਛੇ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਪ ਅੱਗੇ ਹੋ ਗਿਆ (ਉਦੇ ਸਿੰਘ) । [੧੨]ਮੁੜ ਮੁੜ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ । *ਪਾ:—ਬਧੇ।

॥ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਚਾਹਾ । ਰਣੈ ਖੇਤ ਮਾਂਹਾ । ਪਿਤਾ ਬਾਕ ਜਾਲਾ ।—ਨ ਮੇਟੈਂ—ਪਛਾਨਾ ॥੩੨॥ ਗੁਰੂ ਓਰ ਚਾਲਾ[1]। ਬਡੋ ਜੁੱਧ ਘਾਲਾ । ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਗਾਢਾ । ਰਿਪੂ ਰੋਕਿ ਠਾਢਾ ॥੩੩॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਗੁਰ ਢਿਗ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਇਕ ਰੰਘਰੇਟਾ ਬਡ ਬੀਰ। ਤਿਸ ਕੋ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਯੋ 'ਗਮ[2] ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੀਰ'॥ ੩੪॥ ਲਲਿਤਪਦਛੰਦ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਧਰਿ ਧੀਰਜ ਬੋਲਯੋ 'ਮਮ ਚਿਤ ਕੀ ਤੁਮ ਜਾਨੀ। ਪਹੁੰਚਯੋਂ ਚਹੌਂ ਤਿਨਹੁ ਢਿਗ ਮੈਂ ਚਲਿ, ਆਇਸੁ ਆਪ ਬਖਾਨੀ॥੩੫॥ ਇਸ ਸਲਿਤਾ ਲਗਿ ਮੈਂ ਲੇ ਪਹੁੰਚੌਂ ਹਿੰਮਤ ਏਤਿਕ ਦੀਨੀ[3] । ਆਗੇ ਚਹਹੁ ਸੁ ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿ ! ਪਗੀ ਲਰਾਈ ਪੀਨੀ[4]' ॥੩੬॥ ਸਰਸਾ ਨਾਮ ਹੁਤੋ ਇਕ ਨਾਲਾ ਤਿਸ ਕੇ ਤਟ ਗੁਰ ਠਾਢੇ। ਸੁਨਿਕੈ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੋਲੇ 'ਗਮਨਹੁ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਗਾਢੇ॥੩੭॥ ਪਹੁੰਚੇ ਇਸ ਨਾਲੇ ਕੇ ਤਟ ਲੌ ਇਹ ਮਰਜੀ ਜੋ ਤੋਹੀ । ਆਇ ਇਹਾਂ ਲਗਿ ਹੀ ਤੂੰ ਪਹੁੰਚੇ ਆਗੇ ਗਮਨ ਨ ਹੋਹੀ॥੩੮॥ ਕਹਤਿ ਜਹਾਂ ਲਗਿ ਪਹੁੰਚਨ ਤੈਂ ਅਬ, ਤਹਿਂ ਲੌ ਆਇ ਨਿਸੰਸੇ । ਬਿਲਮ ਨ ਕਰਹੁ ਪਧਾਨਹੁ ਸਨਮੁਖ ਸਮੁਦਾਈ ਰਿਪੁ ਧੰਸੇ[5]' ॥ ੩੯ ॥ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਬਾਕ, ਗਯੋ ਹਠ ਕਰਿਕੈ, ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਪਹੂੰਚਯੋ ਜਾਈ। ਉਤੇ ਬੋਲਤਿ ਸਿੰਘ ਪਠਾਨਤਿ ਫੈਲਯੋ ਤਮ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੪੦ ॥ ਸਨੈ ਸਨੈ ਆਵਤਿ ਰਿਪੁ ਗਨ ਕੋ ਆਵਤਿ ਗੁਰ ਸੁਤ ਚਾਲਾ। ਮਿਲਯੋ ਜਾਇ ਸਭਿ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ[6] "ਰਛਿਅਹਿ ਮਗ ਇਸ ਕਾਲਾ॥੪੧॥ ਕਰੈਂ ਪ੍ਰਤੀਖਨ, ਮੋਹਿ ਪਠਾਯੋ, ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਰਿਪੁ ਰੋਕੇ[7]"। ਸੁਨਿ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੁਭਟ ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਤ ਮਿਟੇ ਤੁਰਕ ਅਵਲੋਕੈ[8] ॥ ੪੨॥ ਤਊ ਗਮਨ ਕਰਿ ਸਨੇ ਸਨੇ ਚਲਿ ਲਰਤਿ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜਾਨਾ[9] । ਆਗੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਿਹੀਰ ਸਭਿ, ਰਨ ਤੇ ਤ੍ਰਸਤਿ ਪਯਾਨਾ[10] ॥੪੩॥ ਸਨੈ ਸਨੈ ਤਿਨ ਰੱਛਕ ਹ੍ਵੈ ਕਰਿ ਮਾਰਗ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਚਾਲੇ। ਰੋਪਰ ਲਗਿ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰੇ ਸਭਿ, ਪੀਛੇ ਜੰਗ ਬਿਸਾਲੇ[11]" ॥ ੪੪ ॥ ਸਿੰਘ ਪੰਚ ਸੈ ਸੰਗ ਹੁਤੇ ਭਟ

[1] ਚੱਲਿਆ (ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ)। [2] ਜਾਓ। [3] (ਭਾਵ ਆਪ ਨੇ) ਏਨੀ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਦੀ ਤਕ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਆ ਪਹੁੰਚਾਂਗਾ। [4] ਸਖਤ। [5] ਨਾਸ਼ ਕਰਦੇ। [6] ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਹੀ। [7] (ਉਧਰ) ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੈਰੀ ਰੋਕ ਰਖਿਆ ਹੈ। [8] ਤੁਰਕ ਮਿਟੇ ਹੋਏ (ਢੁਚ ਰਹੇ ਹੋਏ) ਦੇਖੇ। [9] ਫਿਰ ਭੀ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਚਲੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। [10] ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜੋ ਵਹੀਰ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰਾ ਜੰਗ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਭੱਜਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। [11] ਉਸ ਵਹੀਰ ਦੇ ਰੱਛਕ ਹੋਕੇ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਰੋਪੜ ਤਕ ਸਾਰੇ ਪੁਚਾ ਦਿੱਤੇ, ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰੀ ਜੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ (ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ)।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਾਦ ਕੋ ਜਬਿ ਤਜਿ ਆਇਕੇਤਿਕ ਉਦੇਸਿੰਘ ਕੇ ਸੰਗੀ ਲਰਤਿ ਜੰਗ ਮਹਿ
ਸਾਏ॥੪੫॥ ਕੇਤਿਕ ਗੁਰ ਸੁਤ ਕੇ ਹੁਇ ਸੰਗੀ ਜ੍ਵਾਲਾ ਬਮਣੀ ਛੋਰੈਂ। ਔਰ
ਸਕਲ ਕਲਗੀਧਰ ਕੇ ਢਿਗ ਮਿਲਹਿ, ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਹਤਿ ਮੋਰਹਿਂ ॥੪੬॥ ਸੁਨਹੁ
ਉਦੇਸਿੰਘ ਸੰਰਨ ਭਾ ਜਿਮ[1]:—ਢੂਕੇ ਤੁਰਕ ਪੰਹਾਰੀ।ਜਾਨਜੈਂ—ਗੁਰੂ ਇਹਾਂ
ਰਣ ਘਾਲਤਿ, ਪਕਰ ਕਿਧੌਂ ਲਿਹੁ ਮਾਰੀ—॥੪੭॥ ਪਾਇ ਜ਼ੋਰ ਅਨਗਨਤ
ਚਮੂੰ ਤਬਿ ਉਮਡੀ ਓਰਜ਼ ਆਈ।ਧੁਖਹਿ ਪਲੀਤੇ,ਛੁਟਹਿ ਗੁਲਕਾ,ਗਿਰਹਿ
ਬੀਰ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੪੮॥ ਰੁਪਯੋ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਤਜਤਿ ਨ ਥਲ ਕੋ ਹਤਹਿ
ਬੀਰ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ।ਲਲਕਾਰਤਿ 'ਮਾਰਹੁ ਰਿਪੁ ਗਨੁ ਕੋ' ਇਮ ਕਹਿ ਆਗਾ
ਰੋਧਾ[2] ॥ ੪੯ ॥ ਤਮ ਮਹਿ ਗਿਰਹਿ ਤੁਰਕ, ਗਿਰਬਾਸੀ, ਘਾਲਹਿ ਹੇਲ
ਬਿਸਾਲੇ।ਬਹੁਤ ਅਲਪ ਕਛੁ ਲਖੇ ਨ ਜਾਂਹੀ ਭਾ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਕਰਾਲੇ॥੫੦॥ਹਜ਼
ਹਜ਼ ਹਸਤਿ ਜੋਗਨੀ ਨਾਚਹਿ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਬੈਤਾਲਾ। ਜੰਬੁਕ ਬ੍ਰਿੰਦ ਪੁਕਾਰੈਂ
ਦਾਰੁਣ ਆਮਿਖ ਭਖੈਂ ਬਿਸਾਲਾ ॥੫੧॥ ਤਮ ਮਹਿ ਜਿਮ ਜੀਂਗਣ[3] ਝਮ-
ਕੰਤੇ ਧੁਖੈਂ ਪਲੀਤੇ ਪੁੰਜਾ। ਤੜ ਭੜ ਸ਼ਬਦ ਧਾਨ ਬਹੁ ਲੈ ਜਿਮ ਭਾੜ ਬਿਖੈ
ਕਿਨ ਭੁੰਜਾ[4]॥੫੨॥ਗਿਰਹਿਂ ਸਿੰਘ ਸਨਮੁਖ ਹਤਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਬਰੈਂ ਬਰੰਗਨ[5]
ਆਈ। 'ਲੋਥ ਪੋਥਨਾ ਹੋਤਿ ਜਹਾਂ ਕਹਿ ਅਟਕ ਪੈਰ ਗਿਰ ਜਾਈ' ॥
੫੩॥ ਤਿਸ ਉਪਰ ਤੀਜਾ ਗਿਰ ਪਰਿ ਹੈਂ[6] ਦਰੜੇ ਆਪਸ ਮਾਂਹੀ। ਪਰੇ
ਕਰਾਹੈਂ ਉਠਿ ਹੁੰਕਾਰਾ 'ਹਾਇ ਹਾਇ' ਬਹੁ ਪ੍ਰਾਹੀਂ ॥੫੪॥ ਬਿਨ ਮਾਰੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ
ਗਨ ਮਰਿ ਗੇ ਗਿਰੇ ਠੋਕਰਾਂ ਖੈ ਕੈ। ਜ਼ੋਰਦਸਤ ਅਰੁ ਖਾਨ ਵਜ਼ੀਦਾ ਬੋਲੇ[7]
ਊਚ ਰਿਸੈ ਕੈ॥੫੫॥'ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਤੁਮਕਨੈਂ ਬਲ ਹਾਰਕੇ,ਅਲਪ ਸਿੰਘ ਨਹਿਂ
ਮਾਰੇ।ਪਕਰੋ ਗੁਰ ਕੋ ਨਹਿ ਤ ਮਾਰ ਦਿਹੁ ਲਾਖਹੁ ਤੁਮ ਬਲ ਹਾਰੇ' ॥੫੬॥
ਸੂਬੇਦਾਰ ਜੋ ਨਿਕਟ ਖਰੇ ਥੇ ਦੇ ਕਰਿ ਗਾਰਿ ਪਠਾਏ।'ਜਾਨ ਨ ਪਾਵੈ ਗੁਰੂ
ਜੰਗ ਕਰਿ,ਪਕਰਹੁ'ਕਹਿ ਕਹਿ ਧਾਏ॥੫੭॥ 'ਹਜ਼ਰਤਿ ਬਖਸ਼ੈ ਬਹੁ ਬਖ-
ਸ਼ੀਸ਼ਾਂ ਜੋ ਗੁਰ ਗਹਿ ਲੇ ਚਾਲੈਂ'। ਇਮ ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਧਾਇ ਪਰ ਖਲ
ਤਜੀ ਤੁਰੰਗਨਿ ਜਾਲੈਂ ॥੫੮॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ॥ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਸਿਧਾਰੇ। ਖਰੇ ਧੀਰ

[1]ਜਿਵੇਂ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜੰਗ ਹੋਇਆ ਸੋ ਸੁਣੋ। [2](ਵੈਰੀ ਦਾ ਅੱਗਾ) ਰੋਕ ਰਖਿਆ।
[3]ਟਟਾਣੇ। [4]ਦਾਣ ਬਹੁਤੇ ਲੈਕੇ ਜਿਵੇਂ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੁੰਨਦਾ ਹੈ। [5]ਦੇਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ,
ਅਪੱਸਰਾਂ। [6]ਇਥੋਂ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਹਾਲ ਦੱਸਣ ਲਗੇ ਹਨ। [7]ਲੋਥਾਂ ਦਾ ਢੇਰ ਜਿੱਥੇ ਹੋਵੇ ਪੈਰ
ਅੜਕਕੇ ਡਿਗ ਪੈਣ। [8]ਤੀਜਾ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧਾਰੇ। ਨਹੀਂ ਸਿੰਘ ਹਾਲੇ। ਬਡੇ ਹੇਲ ਘਾਲੇ॥੫੯॥ਲਰੀ ਆਨ ਗੋਰੀ।ਤਨੂੰ
ਦੋਰਿ ਵੈਰੀ। ਮਿਲੇਂ ਹੱਥ ਵੱਥੇ। ਮਹਾਂ ਓਜ ਸੱਥੇ॥੬੦॥ਤੁਫੰਗਾਨਿ ਝਾਰੀ॥
ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਨਿਕਾਰੀ। ਜੁਟੇ ਸਿੰਘ ਸੂਰੇ। ਬਡੇ ਕ੍ਰੋਧ ਪੂਰੇ ॥੬੧॥ ਦਸ਼ਾ ਦੁਸ਼ਟ
ਕੀਨੇ। ਅਧਰਮੀ ਸੁ ਚੀਨੇ। ਲਰੇ ਮਾਰ ਕੇਤੇ। ਗਿਰੇ ਸਿੰਘ ਖੇਤੇ ॥੬੨॥
ਰਹੇ ਫੇਰ ਥੋਰੇ। ਪਰਯੋ ਖੇਤ ਘੋਰੇ।ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰੋਧਾ।ਰੁਪਯੋ ਧੀਰ ਜੋਧਾ॥੬੩॥
ਹਟਯੋ ਨਾਂਹਿ ਪਾਛੈ। ਤਜੇ ਬਾਨ ਆਛੈ। ਮਿਲੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਆਈ।ਰਹ੍ਯੋ ਓਰ ਧਾਈ
॥੬੪॥ਘਿਰਯੋ ਬੀਚ ਘੇਰੇ। ਬਿਲੋਕੇ ਚੁਫੇਰੇ। ਤਊ ਧੀਰ ਧਾਰੇ। ਤਜੇ ਤੀਰ
ਸਾਰੇ ॥੬੫॥ [1]ਭਯੋ ਤੂਣ ਛਾਛਾ। ਤਜ੍ਯੋ, ਚਾਮ ਹਾਥਾ। ਕਰਾਚੋਲ ਕਾਢੇ।
ਕਿਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਬਾਢੇ॥ ੬੬॥ ਜਿਤੇ ਸਿੰਘ ਸੰਗੀ। ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਸੁ ਨੰਗੀ। ਲਏ
ਘੇਰ ਸਾਰੇ। ਜਥਾ ਖੇਤ ਬਾਰੇ[2]॥੬੭॥ਮਨੋ ਚੰਦ ਭਾਨਾ[3]। ਪੁਕਾਰੇ ਮਹਾਨਾ।
ਚਲੇ ਬਾਨ ਗੋਰੀ। ਦਈ ਦੇਹਿ ਫੋਰੀ॥ ੬੮ ॥ ਬਡੇ ਖੱਗ ਬਾਹੇ। ਮਹਾਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ
ਗਾਹੇ। ਗਿਰੇ ਸਿੰਘ ਮਾਰੇ। ਸੁ ਸੁਰਗੀ ਸਿਧਾਰੇ॥ ੬੯ ॥ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਏਕੂ।
ਪੁਕਾਰੈ ਅਨੇਕੂ। ਜਿਤੇ ਕੂਦਿ ਜਾਵੈ। ਤਿਤੇ ਮਾਰ ਘਾਵੈ॥੭੦॥ਨਹੀਂ ਨੇਰ
ਢੁਕੇ। 'ਹਤੋ' ਭਾਖਿ ਕੂਕੇ[4]।ਨਹੀਂ ਨੇਰ ਹੋਵੈਂ। ਰੁਪਯੋ ਸਿੰਘ ਜੋਵੈਂ ॥੭੧॥
ਦੋਹਰਾ ॥ ਤੁਰਕ ਪਹਾਰੀ ਬਹੁ ਹਤੇ ਖੇਤ ਪਰਯੋ ਸਮੁਦਾਇ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ
ਏਕ ਹੀ ਲਰਤਿ ਲਾਖ[5] ਰਿਪੁ ਆਇ॥ ੭੨ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬਹੁ ਜ੍ਵਾਲਾਬਮਣੀ
ਤਬਿ ਤਯਾਗੀ।ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਕੇ ਕੇਤਿਕ ਲਾਗੀ।ਘਾਇਲ ਭਯੋ ਸ੍ਰੋਣ ਨਿਚੁ-
ਰੈਤਾ।ਭੀਗੇ ਸਰਬ ਚੀਰ ਵਿਖਰੈਤਾ॥੭੩॥ਨਹੋਂ ਮੁਰਛਾ ਪਾਇ ਸੁ ਤਾਂਹਿ[6]।
ਬਹੁਰੋ ਖੜਗ ਹਨੈ ਰਨ ਮਾਂਹਿ।–ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਇਹੀ–ਜਾਨਿ ਰਿਪੁ ਅਰੇ[7]।–ਹੈ
ਕਰਿ ਹਤਿ, ਘਾਇਲ ਕੋ ਮਰੇ[8]–॥੭੪॥ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੇਲ ਧਾਇ ਫਿਰ ਢੁਕੇ।
'ਮਾਰ ਮਾਰ' ਕਰਿ ਕੈ ਮੁਖ ਕੂਕੇ। ਤਊ ਨਿਕਟ ਨਹਿ ਪਹੁੰਚੇ ਰਿਪੁ ਗਨ।
–ਮਾਰਹਿ ਜੋਧਾ–ਇਮ ਲਖਿ ਡਰ ਮਨ॥੭੫॥ ਡੇਢ ਪਹਿਰ ਲੌ ਰਿਪੁ ਦਲ

---

[1]ਭੱਥਾ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੋ ਛਡਿਆ ਤੇ ਢਾਲ (ਅਰ) ਤਲਵਾਰ ਕੱਢ ਲਈ [ਚਾਮ=ਢਾਲ]। ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਐਉਂ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠ 'ਤਜ੍ਯੋ ਚਾਂਪ ਹਾਥਾ' ਸੀ ਕਿ ਹੱਥੋਂ ਧਨੁਖ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗੇ ਪਾਠ ਹੈ ਕਿ ਤਲਵਾਰ ਪਕੜ ਲਈ। [2]ਵਾੜ ਜਿਵੇਂ ਖੇਤ ਨੂੰ (ਘੇਰਦੀ ਹੈ)। [3]ਮਾਨੋਂ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਨੂੰ। [4]'ਮਾਰ ਲੋ' ਕਹਿਕੇ ਕੂਕਦੇ ਹਨ। [5]ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ। [6]ਤਦ ਬੀ ਮੂਰਛਤ ਨਾ ਹੋਇਆ। [7]ਵੈਰੀ ਇਹ ਜਾਣਕੇ ਇਸ ਨਾਲ ਅੜੇ ਕਿ ਇਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। [8](ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਿੰਘ) ਘਾਇਲ ਹੋਕੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਮਰ ਗਏ ਹਨ ਵੈਰੀ ਇਹ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਡੇਰੇ। ਹਨੇ ਧਾਇ ਜਿਤ ਜਾਇ ਬਿਲੋਕੇ¹। ਏਵ ਬਧੁ ਲੇ ਆਇ ਬਿਬਾਨੇ। 'ਮੈਂ ਬਰ ਹੌਂ, ਮੈਂ ਬਰੌਂ' ਬਖਾਨੇ॥ ੭੬ ॥ 'ਐਸੋ ਮਹਾਂਬੀਰ ਮਮ ਲਾਇਕ। ਲਰਹਿ ਇਕਾਕੀ ਲਾਖਹੁੰ ਘਾਇਕ'। ਚਲੀ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਜਥੇ ਤੁਫੰਗੀ। ਛੋਰਿ ਦਏ ਸਗਰੇ ਹੀ ਅੰਗੀ ॥ ੭੭ ॥ ਮਸਤਕ ਬਿਖੈ ਲਗੀ ਜਬਿ ਗੋਰੀ। ਗਿਰਯੋ ਸਮੁਖ ਹੀ ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਓਰੀ। ਰਿਸ ਤੇ ਕਟਹਿ ਅਧਰ ਸੰਗ ਦੰਤਾ। ਭਯੋ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਕੋ ਇਮ ਅੰਤਾ॥ ੭੮ ॥ ਦੇਖਿ ਦੇਵਤਾ ਸਭਿ ਬਿਸਮਾਏ।ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਾਨਹਿ ਸਮੁਦਾਏ। ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਮਰਤਿ ਉਰ ਕਰਿ ਧਯਾਨ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਛੋਰੇ ਤਬਿ ਪ੍ਰਾਨ ॥੭੯॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸਟਮ ਰੁਤੇ 'ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੋਧ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤ੍ਰੈ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੩ ॥

੩੪. [ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜੋਧ। ਜੰਗ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਸੰਗਿ ਲੇ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਬਲ ਸੂਰ। ਗੁਰੂ ਨਿਕਟ ਪਦ ਪਾਇ ਬਡ ਜਗ ਮਹਿ ਜਸ ਭਰਪੂਰ ॥ ੧ ॥ ਭੁਜੰਗਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਸਭੈ ਸਿੰਘ ਸੂਰੇ ਜਥੇ ਮਾਰ ਲੀਨੇ। ਪਹਾਰੀ ਮਲੇਛੈਂ ਬਿਲੋਕੈਂ ਸੁ ਚੀਨੇ²। ਮਹਾਂ ਮੋਦ ਧਾਰਯੋ'ਗੁਰੂ ਮਾਰਿ ਲੀਨੋ। ਫਤੇ ਆਜ ਹੋਈ,ਨਹੀਂ ਜਾਨਿ ਦੀਨੋ ॥੨॥ ਜਿਸੀ ਨੇ ਪਹਾਰੀ ਘਨੇਰੇ ਖਪਾਏ। ਚਿਰੇਕਾਲ ਬੀਤਾ ਮਹਾਂ ਜੰਗ ਪਾਏ। ਘਨੀ ਸ਼ਾਹ ਕੀ ਸੈਨ ਜੁਝੰਤਿ ਮਾਰੀ। ਕਿਤੇ ਮਾਸ ਬੀਤੇ ਦਿਯੋ ਖੇਦ ਭਾਰੀ ॥੩॥ਨਹੀਂ ਖੇਤ ਤੇ ਹਾਰ ਲੈਕੇ ਪਧਾਰੇ। ਬਡੇ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਆਦਿ ਮਾਰੇ। ਬਡੋ ਬੀਰ ਥੋ ਪੈਂਡਖਾਨੋ ਬਿਦਾਰਾ। ਮਹਾਂ ਓਜ ਤੇ ਤਾਹਿ ਕੋ³ ਆਜ ਮਾਰਾ ॥ ੪ ॥ ਬਡੀ ਦੂਨ ਸਿਲਾਨ ਕੀ ਸੈਲ ਜੋਗਾ⁴। ਉਜਾਰੀ, ਪ੍ਰਹਾਰੇ ਜੁ ਥੇ ਬੀਰ ਲੋਗਾ। ਘਨੋ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ੇ ਜਸੀ ਜਾਂਹਿ ਗਾਵੈਂ। ਧਰੈਂ ਤ੍ਰਾਸ ਜੋਧੇ ਨਹੀਂ ਨੇਰ ਜਾਵੈਂ॥੫॥ਲਰੰਤੇ ਰਹਯੋ ਜੋ ਸਦਾ ਜੀਤ ਲੇਤਾ।ਅਰੇ ਲਾਖ ਬੈਰੀ ਨਹੀਂ ਪੀਠ ਦੇਤਾ।ਸਭੈ ਹਿੰਦੁਵਾਨਾ ਗੁਰੂ ਜਾਨਿ ਮਾਨੈ।ਮਰਯੋ ਆਜ,ਸੋਊ ਘਨੇ ਬੀਰ ਹਾਨੈ ॥੬॥ਭਯੋ ਜੰਗ ਕੋ ਅੰਤ ਹੋਤੋ ਹਮੇਸ਼ਾ⁵। ਰਹੈ ਜੀਵਤੋ ਭੇੜ ਪਾਵੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾ⁶। ਕਹੈਂ ਆਪ ਮਹਿ ਯੌਂ ਮਲੇਛੈਂ ਪਹਾਰੀ। ਨਹੀਂ ਮੂਢ ਜਾਨੈਂ ਗੁਰੁਖੇਲਧਾਰੀ

---

¹ਜਿਧਰੋਂ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ) ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਅੱਗੋਂ ਵੱਧਕੇ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ²ਮੁਕਾਬਲਾ। ²ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਮਲੇਛਾਂ ਨੇ ਵੇਖਕੇ ਪਛਾਣਿਆਂ (ਕਿ ਗੁਰੂ ਹੈ ਇਹੋ)। ³ਉਸ (ਗੁਰੂ) ਨੂੰ। ⁴ਸੈਰ ਕਰਨ ਦੇ ਲਾਇਕ ਪਹਾੜੀ ਦੂਨ। ⁵ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜੰਗ ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਸੋ ਅੱਜ ਮੁੱਕਾ। ⁶ਜੇ ਜੀਂਵਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਬੜਾ ਭੇੜ ਪਾਊਂਦਾ।

॥੭॥ਥਛੇ ਤੀਰ ਮਾਰੇ ਹਯੰਗਜਤ ਪਾਰੈ[1] । ਨਰੇ ਬਾਪੁਰੇ ਤੇ ਕਹੋ ਕੈਸੇ ਨ ਮਾਰੇ ?
[2]ਜਥਾ ਨੀਰ ਰੋਕੇ ਗਿਰੈ, ਅੱਗ੍ਰ ਰੋਕ੍ਯੋ ਫਹੈ ਤੇ ਚਲੇ ਫੈਲ[3] ਤੈਸੇ ਬਿਲੋ-
ਕ੍ਯੋ[4]॥੮॥ਦਲੈ ਅੱਗ੍ਰ ਦੌਰਯੋ ਮਿਲੇ ਤਾਂਹਿ ਆਈ[5]।ਗੁਰੂ ਨੰਦ ਸੰਗੋ ਜਹਾਂ ਥੀ
ਲਰਾਈ।ਨਦੀ ਸੋ ਚਢੀ ਮੀਂਹ ਵੁੱਠਯੋ ਉਚਾਏ[6]। ਕਿਤੇ ਸਿੰਘ ਕੌ ਬੇਗ ਬੀਥੈ[7]
ਬਹਾਏ[8]॥੯॥ ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਪਾਰ ਹੋਇਓ । ਲਰੇ
ਮਲੇਛ ਬਾਹਨੀ ਬਿਸਾਲ ਬਿੰਦ ਫੋਇਓ। ਛੁਟੰਤਿ ਹੈਂ ਤੁਫੰਗ ਥੈਂ, ਚਲਾਇ
ਤੀਰ ਤੀਛਨਾ। ਲਗੰਤਿ ਓਰ ਦੇਤਿ ਹੈਂ ਸਰੀਰ ਕੋ, ਨਿਰੀਛਨਾ[9] ॥ ੧੦ ॥
ਦੁ ਓਰੀਆਂ ਜੁ ਗੋਰੀਆਂ ਕਸੰਤਿ ਫੇਰ ਛੋਰੀਆਂ। ਸੁਕੰਤਿ[10]* ਸੀਸ ਊਪਰੇ
ਲਗੰਤਿ ਦੇਹਿ ਫੋਰੀਆਂ।ਮਚਾਇ ਸ਼ੋਰ ਠੌਰ ਕੌ ਅਮੋਰ ਠੌਰ ਜੰਗਕੇ[11]। ਮਿਲੇ
ਪ੍ਰਬੀਰ ਮਾਰਤੇ ਹਕਾਰਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਸੰਗ ਕੋ[12] ॥੧੧॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਦੀ ਤੀਰ ਲਗਿ
ਆਇ ਗੋ ਸਿਖਰੈਂ ਥਰੇ ਟਾਰ ਜੋਇ। ਪਿਖਿ ਕੈ ਦਲ ਬਲ ਰਿਪੁਨਿ ਕੋ ਭਯੋ ਨੇਰ
ਕਿਯ ਢੋਇ।੧੨॥ਅਪਰ ਸਿੰਘ ਕੋਤਿਕ ਥਿਰੇ ਹੋਨਿ ਲਗਯੋ ਸੰਗ੍ਰਾਮ।ਨਿਕਟ
ਢੁਕੇ, ਰੋਕੇ, ਹਤੇ, ਪਹੁੰਚਤਿ ਭਟ ਜਮ ਧਾਮ ॥੧੩॥ ਸੈਯਾ ॥ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ
ਥਿਰਯੋ ਤਿਹ ਠਾਂ ਗਨ ਸਿੰਘਨਿ ਹਾਥ ਤੁਫੰਗ ਸੰਭਾਰੇ। ਪਾਇ ਬਰੂਦ ਕਸੈਂ
ਗੁਲਕਾ ਦੁਇ ਠੋਕਨ ਤੇ ਛਟਕੈਂ ਗਜ ਭਾਰੇ। ਹਾਥਨਿ ਪੈ ਧਰਿ ਤਾਕ ਰਹੇ
ਕਰਿ ਛਾਂਡਤਿ ਪਾਵਕ ਤੂਰਨ ਧਾਰੇ ।ਮਾਰਤਿ ਹੈਂ ਢਿਗ ਆਵਤਿ ਨਾ, ਡਰ
ਦੇਤਿ ਮਹਾਂ,ਰਹਿ ਦੂਰ ਬਿਚਾਰੇ ॥੧੪॥ ਹੇਲ ਕੋ ਘਾਲਿ ਬਿਸਾਲ ਪਰੇ ਖਲ
ਮਾਰਤਿ ਥੌਲਨ ਕੋ ਲਲਕਾਰੇ। ਖਾਇਕੈ ਮਾਰ ਹਟੈਂ ਪਿਛੁਵਾਇਕੈ,ਕੌ ਮਰਿ
ਜਾਤਿ ਤ੍ਰਸੰਤਿ ਨਿਹਾਰੇ[13]।ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਰੁਪਯੋ ਪਗ ਠਾਢ ਹ੍ਵੈ ਛੋਰਿ ਤੁਫੰਗਨਿ

---

[1]ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਸੂਰ ਪਾੜੇ। (ਅ) ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ। [2]ਇਥੋਂ ਭਾਃ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅੱਗੇ ਵਧਕੇ ਲੜਨਾ ਤੇ ਗੁਰ ਸੁਤ ਨੂੰ ਮੋੜਨ ਦਾ ਹਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। [3]ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ(ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਗੇ)ਪਹਾੜ ਆ ਜਾਵੇ ਤਿਵੇਂ ਅੱਗਾ ਰੋਕਿਆ (ਆਉਂਦੇ ਵੈਰੀ ਦਾ)। [4](ਫਿਰ ਜਿਵੇਂ ਓਹ ਪਹਾੜ) ਢਹਿ ਪਵੇ (ਤਾਂ ਰੁਕਿਆ ਪਾਣੀ) ਫੈਲਕੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਦੇਖਿਆ (ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਨੇ)। [5]ਦਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੌੜਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਆ ਮਿਲਿਆ ਜਿੱਥੇ......। [6]ਕਿਸੇ ਉਚੇ ਥਾਂ ਮੀਂਹ ਵੱਸਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਨਦੀ ਚੜ੍ਹ ਆਈ ਸੀ। [7]ਆਪਣੇ ਵੇਗ ਵਿਚ ਬਹਾ ਲੈ ਗਈ (ਨਦੀ)। [8]ਬਹੁਤੀਆਂ। [9]ਅੱਖਾਂ। (ਅ) ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [10]ਸ਼ੂਕਦੀਆਂ ਹਨ। [11]ਜੰਗ ਦੀ ਜੋ ਅਮੋੜ ਥਾਂ ਸੀ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਸ਼ੋਰ ਜਾ ਮਚਾਇਆ। [12]ਜੰਗ ਦੇ ਵੈਰੀਆਂ (ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਂ) ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਕੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ ਜਾ ਮਿਲੇ। [ਸੰਸਃ, ਪ੍ਰਵੀਰ=ਵੱਡਾ ਸੂਰਮਾ]। [13]ਵੇਖਕੇ ਹੀ ਡਰ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਕੋਈ ਮਰਦੇ ਕੋਈ ਡਰਦੇ ਵੇਖੀਦੇ ਹਨ। *ਪਾਃ–ਸੁਕਾਤ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਗ ਪ੍ਰਹਾਰੇ। ਹੇਲ ਕੈ ਝਾਲਤਿ, ਝਾਲਤਿ ਮੇਂਦਹਿ, ਘਾਲਤਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ਦੁਖ ਭਾਰੇ ॥ ੧੫ ॥ ਕੇਤਿਕ ਸਿੰਘ ਗਏ ਮਰਿਕੈ ਗੁਲਕਾਂ ਲਗਿ ਫੂਟੇ ਪਰੇ ਨਿਜ ਅੰਗਾ। ਰੋਕਨ ਕੋ ਹਿਤ ਠੋਕਤਿ ਹੈਂ ਗਜ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਿਲੋਕਤਿ ਛੋਰਿ ਤੁਰੰਗਾ।ਘਾਇਲ ਘੂਮਤਿ ਝੂਮ ਗਿਰੈਂ ਜਿਮ ਬਾਯੁ ਉਖਾਰਿ ਕਰੈ ਤਰੁ ਭੰਗਾ। ਪੁੰਜ ਮਿਲੈਂ ਹਿਤ ਭੰਜਨ ਕੇ ਹੁਇ ਚੀਜਨ ਸ਼੍ਰੋਣਤਰੰਗ ਸੁਰੰਗਾ[1]॥੧੬॥ਆਨ ਪਰੇ[2]ਕਰਿ ਜੋਰ ਮਹਾਂ ਚਹੁੰ ਓਰਨ ਤੇ ਰਣਘੋਰਮਚਾਯੋ।ਤੀਰਤਿਸੀਸਲਿਤਾ ਥਿਰ ਹੋਇ ਬਡੋ ਚਲਤਾ ਜਲ ਬੇਗ ਬਹਾਯੋ। ਛੋਡ ਦਈ ਇਕ ਸੰਗ ਤੁਰੰ-ਗਨ ਸਿੰਘ ਜਿਤੇਕ ਸਮੂਹਨਿ ਧਾਯੋ। ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਗਿਰੇ ਸਭਿ ਪ੍ਰਾਨ ਦਏ ਗੁਰ ਕੋ ਪੁਰਿ ਪਾਯੋ ॥੧੭॥ ਪਾਰ ਪਰੇ ਕਿਤਨੇ ਜਲ ਤੇ ਚਲਤੇ ਬਲਤੇ,ਟਲਤੇ ਨ ਲਰਾਈ[3]।ਸ਼੍ਰੀਗੁਰ ਕੋ ਸੁਤ ਬੀਰ ਬਡੋ ਰਿਪੁ ਰੋਕਿ ਬਿਲੋ-ਕਤਿ ਮਾਰਗ ਜਾਈ[4]। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਬੋਲਿ ਭਤੇ ਜੁਤਿ ਜਾਇ ਮਿਲ੍ਯੋ ਪਿਤ ਕੋ ਹਰਿਖਾਈ। ਕੇਤਿਕ ਸਿੰਘਨਿ ਜੰਗ ਕਰੇ ਨਿਜ ਸੰਗ ਹੁਤੇ ਸੁ ਹਤੇ ਸਮੁਦਾਈ ॥੧੮॥ਕੇਤਿਕ ਘਾਇਲ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਚਾਲਤਿ ਪੁੰਜ ਸੰਭਾਲਤਿ ਲਗਾਇ ਲਵਾਏ[5]। ਸਿੰਘ ਉਦੇ ਰਿਪੁ ਰੋਕਿ ਲਿਯੋ ਭਟ ਲਾਖਹੁਂ ਆਯੁਧ ਆਨਿ ਚਲਾਏ[6]। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਢਿਗ ਭਾਖਤਿ 'ਬੈਠ ਮਨਿੰਦ ਥਿਰਯੋ ਤਿਸ ਜਾਏ'। ਤੀਰ ਪਿਖੇ ਰਿਪੁ,ਤੀਰ ਦਿਯੋ ਬਹੁ,ਬੀਰ ਗਏ ਖਪਿ ਕੈ ਸਮੁ-ਦਾਏ॥੧੯॥ਚਾਰ ਘਰੀ ਇਕ ਜਾਮ ਲਰਯੋਬਲ ਬਾਹੁਨਿ ਤੇ ਬਹੁ ਬੀਰਨਕੋ। ਬੀਧਤਿ ਗੇਰਤਿ,ਟੇਰਤਿ ਹੈਂ ਅਰਿ, ਜਾਚਤਿ ਕੇਤਿਕ ਨੀਰਨਕੋ[7]। ਹੇਰਤਿ ਹੈਂ ਮੁਖ ਟੇਰਤਿ ਹੈਂ ਮਿਲਿ ਘੇਰਤਿ ਹੈਂ ਚਹਿ ਪੀਰਨਕੋ[8]। ਫੋਰਿ ਸਰੀਰਨਿ ਬੀਰਨ ਕੇ, ਹੁਇ ਛੂਛ ਤੁਨੀਰਹਿ ਤੀਰਨਕੋ[9]॥੨੦॥ਮਯਾਨ ਤੇ ਖੈਂਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਲਈ, ਬਲਵਾਨ ਮਹਾਨ ਦਿਏ ਬਿਚਲਾਈ। ਛੋਭ ਤੇ ਛਾਲ ਮਹਾਂ ਉਛਲੈ ਕਟਿ ਅੰਗ ਨਿਸੰਗਹਿ ਜੰਗ ਮਚਾਈ[10]।ਹੈਇਕ ਸੰਗ ਮਲੇਛ ਤੁਰੰਗ ਦਈ

---

[1]ਬਹੁਤੇ (ਤੁਰਕ) (ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ) ਮਾਰਨ ਲਈ ਮਿਲਕੇ ਆ ਪੈਂਦੇ ਹਨ (ਪਰ ਆਪ) ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਾਲ ਰੰਗੇ ਜਾਕੇ। [2]ਭਾਵ ਤੁਰਕ ਆ ਪਏ। [3]ਕਿਤਨੇ ਚਲਦੇ ਜਲ ਤੋਂ ਬਲ ਨਾਲ ਪਾਰ ਹੋਕੇ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਟਲਦੇ ਨਹੀਂ [4]ਸ਼ੱਤ੍ਰੂਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਪੈ ਗਈ ਦੇਖਕੇ ਰਾਮਦੇ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸ਼ੂਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਰਸਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। [5]ਨਾਲ ਲੈ ਆਂਦੇ ਹਨ। [6]ਤ੍ਰੇਮ ਬਾਂ ਬਮ ਵਾਂਙੂ (ਉਦੇ ਸਿੰਘ) ਥਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। [7]ਕਈ ਪਾਣੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ [8]ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਮਿਲ ਕੇ ਘੇਰਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ [illegible] ਨਪੀੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। [9](ਵੈਰੀ) ਬੀਰਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਫੋੜਦਿਆਂ ਭੱਥਾ ਤੀਰਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ। [10]ਤਦੋਂ ਨਿਸੰਗ ਹੋਕੇ ਅੰਗ ਕੱਟਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਗਨ ਫੇਰ,ਕਰੀ ਸਮੁਹਾਯੀ[1]ਭ੍ਰਾਲ ਮੈਂ ਲਾਗਿ ਬਿਸਾਲ ਗਈ ਛੁਟਿਕੈ ਦਸੁ ਦ੍ਵਾਰ ਤਹਾਂ ਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਈ ॥ ੨੧ ॥ ਆਇ ਗਏ ਸਲਿਤਾ ਤਟ ਪੈ ਜਬਿ ਤੁਹਮ ਪੈ ਬਡ ਜੋਰ ਕੋ ਘਾਲਾ।ਮਾਰਿ ਕੈ ਤੀਰਨਿ ਬੇਧਿ ਸਰੀਰਨਿ ਬੀਰਨ ਕ ਬਡ ਹੇਲ ਕੌ ਝਾਲਾ।ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਮਰ੍ਯੋ ਤਿਹ ਠਾਂ ਗੁਲਕਾ ਲਗਿ ਕੈ ਪਦ ਪਾਇ ਬਿਸਾਲਾ[2]।ਤਾਂ ਛਿਨ ਮੈਂ ਚਢਿ ਨਾਰੋ ਗਯੋ ਜਲ ਹੋਇ ਗੰਭੀਰ ਸਬੇਗ ਤੇ ਚਾਲਾ ॥ ੨੨ ॥ ਕੇਤਿਕ ਸਿੰਘ ਗਏ ਬਹਿ ਬੀਚਹਿ ਨੀਠ ਹੀ ਨੀਠ ਤੇ ਆਇ ਉਰਾਰਾ।ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਅਬਿ ਆਪ ਸੁਨੋਂ: ਦਲ ਆਇ ਘਨੋ ਜਿਹ ਵਾਰ ਨ ਪਾਰਾ। ਦੇਰ ਕਰਹੁ ਨਹਿ ਆਪ ਉਲੰਘਹੁ ਤੂਰਨਤਾ ਕਰਿਕੈ ਬਲ ਭਾਰਾ'।ਯੋਂ ਸੁਨਿਕੈ ਸਲਿਤਾ ਜਲ ਕੌ ਤਬਿ ਕੋਪ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸ੍ਰਾਪ ਉਚਾਰਾ ॥੨੩॥'ਸਰਸਾ ਨਾਰਾ ਬਡੋ ਗੁਰ ਮਾਰਾ,ਲਹਯੋ ਇਹ ਔਸਰ ਨੀਰ ਬਢਾਯੋ'। ਹੈ ਅਬਿ ਲੌ ਇਹ ਬਾਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੁਰੂ ਮੁਖ ਤੇ ਜਿਮ ਸ੍ਰਾਪ ਅਲਾਯੋ। ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਤਬੈ ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਦੀਨ ਬਨ੍ਯੋ ਹਿਤ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਸਿੰਘ ਅਜੀਤ ਮਿਲੇ ਅਬਿ ਆਇਕੈ, ਪਾਛੇ ਰਹ੍ਯੋ ਸੁ ਮਰ੍ਯੋ ਰਣ ਪਾਯੋ[3] ॥ ੨੪ ॥ ਆਪ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਇ ਚਲੋ,ਥਿਰ ਸਿੰਘ ਰਹੈਂ ਰਿਪੁ ਰੋਕਨ ਕੋ।ਪੰਥ ਕੇ ਮੂਲ, ਅਹੋ ਨਿਕਸੋ ਪੁਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਇ ਅਨੇਕਨ ਕੋ।ਜੇ ਹਮਸੇ ਮਰਜਾਹਿ ਘਨੇ, ਬਹੁ ਫੇਰ ਬਨੈਂ, ਤਜਿ ਸ਼ੋਕਨ ਕੋ।ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ! ਜੀਵਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਵਹੁ, ਨਾ ਬਿਗਰੈ ਸਿਖ ਲੋਕਨਕੋ[4]'॥੨੫॥ਫੇਰ ਦਯਾਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਮਿਲੇ ਕਰ ਜੋਰ ਉਚਾਰਤਿ ਹੈਂ'ਸ੍ਰੀਪ੍ਰਭੁ!ਜੰਗ ਤਜੋ,ਪ੍ਰਸਥਾਨਹੁ,ਮਾਨਹੁ, ਸਿੰਘਬਿਚਾਰਤ ਹੈਂ।ਰਾਵਰ ਤੇ ਹੁਇ ਲਾਖਹੁ ਫੇਰ,ਅਹੋ ਸਭਿ ਮੂਲ ਸੁਧਾਰਤਿ ਹੈ[5]।ਆਪ ਕਹੋ ਜਹਿ ਪੁੰਜਥਿਰੈਂ ਹਮ,ਰੋਕਹਿਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਸਿਘਾਰਤਿ ਹੈਂ'॥੨੬॥ਬਾਰਹਿ ਬਾਰ ਬਿਨੈ ਬਹੁ ਬੋਲਤਿ ਬੀਰਨਬਾਤ ਕੌ ਮਾਨਿ ਗੁਸਾਈਂ।ਸ੍ਰੀਗੁਜਰੀ ਬਿਚ ਸ੍ਯੰਦਨ ਕੇ, ਜੁਗ ਨੰਦਨ ਨੰਦ ਕੇ[6] ਸੰਗ ਚਢਾਈ।ਤਾਹਿ ਸੁਭਾਖ ਕਰੀ ਸਮੁਝਾਵਨ'ਲੇ ਅਗਵਾਨ[7] ਚਲੋ ਸਹਸਾਈ।ਏਕ ਦੁ ਰਾਤ ਕਹੂੰ ਬਸਿਕੈ ਤਟ ਸੈਂਦੁਰ ਕੋ ਗਮਨੋਂ ਪਿਖਿ ਥਾਂਈਂ' ॥ ੨੭ ॥ ਸੋਰਠਾ॥ ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਬਸਨੀਕ ਏਕ ਸਿੱਖ

[1]ਸਾਹਮਣੇ ਪਾਸੇ ਕਰਕੇ। [2]ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪਾ ਲਈ। [3]ਜੋ ਪਿੱਛੇ ਰਹੇ ਸੀ (ਸਿੰਘ) ਸੋ ਜੁੱਧ ਕਰਕੇ ਮਰ ਗਏ। [4](ੳ)ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਨਾ ਵਿਗੜੇ।(ਅ)ਸਿੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੁਛ ਨਾ ਵਿਗੜੇਗਾ। [5](ਆਪ ਸਭ ਦਾ) ਮੂਲ ਹੋ (ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ)ਸੁਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗੇ ਤੇ ਰੋਕਾਂਗੇ। [6]ਦਾਦੀ ਦੋ ਪੋਤਰਿਆਂ ਨਾਲ। [7]ਅਗੋ ਲੈਕੇ (ਪੋਤਰਿਆਂ ਨੂੰ)। [8]ਮਤਲਬ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਸ਼ਕਰ ਬਿਖੈ ਔਰਕ ਆਦਿ ਨਜੀਕ ਕਰੀ ਤਰਨ ਗੁਰ ਬੰਦਨਾ ॥ ੨੮ ॥
'ਕਹੋ ਆਪ ਕੁਛ ਕਾਜ, ਜੋ ਮੋ ਤੇ ਕੁਛ ਬਨਿ ਸਕੈ।ਰਾਜਨ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ!
ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਤੁਮ' ॥ ੨੯ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿ ਤਾਂਹਿ 'ਨੀਕੇ
ਅਵਸਰ ਮਹਿ ਮਿਲਯੋ। ਜਾਤ ਬਿਹੀਰੇ ਮਾਂਹਿ ਜੁਗ ਡੇਰੇ ਤਿਨ ਸੋਂ ਮਿਲੋ
॥੩੦॥ਪੁਨ ਰੋਪਰ ਕੇ ਬੀਚ ਕਿਸਕੇ ਸਦਨ ਉਤਾਰ ਦਿਹੁ।ਲਖੈ ਉਰ ਨਹਿ
ਨੀਚ,ਨਹਿ ਸ਼ੰਕਾ ਰਿਤ ਧਾਰ।ਅਹਿ'॥੩੧॥ਸਿਖ ਬੋਲਯੋ ਕਰ ਬੰਦਿ 'ਮਮ
ਸਨਬੰਧੀ ਘਰ ਬਸਹਿ।ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ ਬਿਲੰਦ ਤਹਾਂ ਉਤਾਰੌਂ ਜਾਇ ਕਰਿ
॥੩੨॥ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਮਹਾਨ ਮੈਂ ਸਿਖ ਹੋਇ ਨ ਡਰਤਿ ਹੌਂ।ਰੱਛਹੁ ਆਪ ਸੁਜਾ-
ਨ ਕਰੌਂ ਅਜਤਨ ਅਰਾਧਨਾ'॥੩੩॥ਸੈਯਾ॥ਯੌਂ ਕਹਿ ਆਇਸੁ ਪਾਇ ਤਬੈ
ਸਿਖ ਜਾਇ ਬਹੀਰ ਕੀ ਭੀਰ ਮਹਿ ਝੋਰੋ।ਤੂਰਨਤਾ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੈ ਤਹਿ
ਧਾਇ ਗਯੋ ਫਿਰਿ ਕੈ ਤਹਿਂ ਟੇਰੋ।'ਮਾਤ ਥਿਰੋ ਨਹਿ,ਜਾਹੁ ਅਬੈ,ਨਿਸ ਬੀਤ
ਚਲੀ ਹੁਇ ਚਾਹਤਿ ਭੋਰੋ।ਸ਼ੱਤ੍ਰਨਿ ਪਾਪ ਦਗਾ ਸਭਿ ਕੀਨ,ਮਿਲੈਂ ਗਨ ਆ-
ਇ ਸਮੈਂ ਬਿਤਥੋਰੋ'॥੩੪॥ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਆਇਸੁ ਮੋਹਿ ਦਈ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਸਨਬੰਧ,
ਕਰੋ ਤਹਿ ਡੇਰਾ। ਸੈਨ ਤੇ ਲੇਹੁ ਬਚਾਇ ਤਹਾਂ ਪੁਨ ਆਪ ਚਲੋ ਜਿਹ ਠਾਂ
ਘਰ ਮੇਰਾ।ਰਾਵਰ ਕੀ ਬਹੁ ਸੰਗਤਿ ਹੈ ਕਰਿ ਪੰਗਤ ਸੇਵਹਿ ਸਾਂਝ ਸਵੇਰਾ।
ਫੇਰ ਮਿਲੋ ਜਿਸ ਥਾਨ ਟਿਕੈਂ ਗੁਰ,ਹੋਇ ਰਹਯੋ ਅਬਿ ਜੰਗ ਬਸੇਰਾ'॥੩੫॥ਯੌਂ
ਕਹਿਕੈ ਨਿਜ ਸੰਗ ਲਏ ਤਮ ਬ੍ਰਿੰਦ ਹੁਤੇ ਘਰ ਮਹਿ ਉਤਰਾਏ। ਏਕ ਹੀ
ਰਾਤਿ ਬਸੇ ਗੁਰ*ਰੋਪਰ ਭੋਰ ਹੀ ਗਾਡੀ ਮੈਂ ਲੀਨ ਚਢਾਏ। ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਪੰਥ
ਪਰੇ ਤਬਿ ਹੀ ਚਲਿ ਕੈ ਦਿਨ ਕੇਤਿਕ ਮਾਂਹਿ ਤਹਿ ਆਏ। ਕਾਹੂੰ ਨੇ ਭੇਦ
ਲਖਯੋ ਨ ਪਿਖਯੋ ਰਿਪੁ ਆਂਖਨਿ ਮਾਂਹਿ ਰਜ ਪੁੰਜ ਕੇ ਪਾਏ ॥੩੬॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁ-
ਜਰੀ ਜੁਗ ਪੋਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ਜੁਤਿ ਸੰਦਨ ਕੋ ਕਰਿ ਬੇਗ ਚਲਾਈ।ਦ੍ਵੈ ਮਹਿਲਾ
ਜਿਮ ਜਾਤਿ ਭਈ ਸੁ ਕਥਾ ਕਹਿ ਸ਼੍ਰੋਤਨਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ਸੁਨਾਈ। ਔਰ ਬਹੀਰ
ਗਯੋ ਤਟ ਰੋਪਰ ਆਨਿ ਮਲੇਛ ਮਿਲੇ ਸਮੁਦਾਈ।ਆਪਨੇ ਆਪਨੇ ਰਾਹ ਪਰੇ
ਕਛ ਲੂਟ ਲਿਏ ਬਚ ਬਾਹਨੀ ਆਈ ॥ ੩੭ ॥ ਫੇਰ ਕਰੀ ਬਿਨਤੀ ਬਹੁ
ਸਿੰਘਨਿ 'ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਤੁਮ ਆਪ ਸਿਧਾਵੋ'। ਹਾਥ ਕੋ ਜੋਰਿ ਨਿਹੋਰਤਿ ਹੈਂ

---

[1]ਉਰ ਨੀਚ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕੇਗਾ। [2]ਬਾਝ ਮੈਂ (ਇਹੀ) ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। (ਕਿ ਇਹ ਜਾਵਾਂ) ਬਿਨ ਯਤਨ (ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਓ)। [3]ਵੇਲਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤਿਆਂ ਆ ਪਹੁੰਚਣਗੇ।

*ਦੂਜਾ ਪਾਠ—'ਪੁਰ ਰੋਪਰ' ਚਾਹੀਏ, ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਕਲਮ ਉਕਾਈ ਹੈ।

'ਕਿਰ ਦਾਸ ਰਹੈਂ ਜਿਮ ਬਾਕ ਅਲਾਵੈ। ਲਾਖਹੁ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਰਹੈਂ ਤੁਮ ਕੋ, ਨਹੀਂ ਬੀਰ ਫਸੈ, ਨਹਿ ਜੰਗ ਮਚਾਵੈ। ਪੰਥ ਕਹੈ ਸਭਿ ਮਾਨੋਹੁ ਕਨੌਂ ਨਹਿ, ਤੇਜ ਤੁਰੰਗ ਕਰੇ ਚਲਿ ਜਾਵੈ' ॥ ੩੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੂਪ ਬਿਚਾਰਤਿ ਭੇ ਇਮ ਨੌਤਿ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇਰੀ। ਤੋਰਿ ਤੁਰੰਗਮ ਤੂਰਨਤਾ ਜੁਤਿ ਰੋਪਰ ਕੋ ਉਲੰਘੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ। ਸਿੰਘ ਖਰੇ ਤਹਿ ਕੌਤਿਕ ਭੇ ਸਭਿ ਛੋਰਤਿ ਹੈਂ ਗੁਲਕਾਂ ਬਹੁਤੇਰੀ। ਰੌਕਤਿ ਰੋਕ, ਬਿਲੋਕਤਿ ਹੈਂ ਨਿਸ ਬੀਤ ਚਲੀ ਲਗ ਹੋਨਿ ਸਵੇਰੀ ॥੩੯॥ ਸੂਰਮੇ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਸਾਯੁਧ ਪੰਚ ਰੁ ਤੀਸ ਰਹਾਏ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। ਔਰ ਫਿਰੇ ਭਟ ਸਾਥ ਮਲੇਛਨ ਛੋਰਿ ਤੁਫੰਗਨ ਕੋ ਰਨ ਘਾਲਾ। ਮਾਰ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਨਾਸ਼ ਕਰੇ ਬਹੁ ਲੋਟਤਿ ਹੈਂ ਲਗਿ ਘਾਵ ਕਰਾਲਾ। ਬਾਜ ਮਰੇ ਜੁਤਿ ਜ਼ੀਨ ਪਰੇ, ਕਿਤ ਛੂਛ ਫਿਰੇ ਅਸਵਾਰਨ ਤ੍ਯਾਲਾ' ॥ ੪੦ ॥ ਘੋਰ ਘਮੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਪਰਯੋ ਤਨ ਖੰਡਹਿ ਖੰਡ ਪਰ ਧਰਨੀ। ਸਿੰਘ ਕੇ ਹਾਥ ਛੁਟੀ ਗੁਲਕਾ ਨਿਫਲੀ ਨਹਿ ਜਾਤ ਗੁਰੂ ਬਰਨੀ। ਮਾਰ ਬਿਨਾਸ਼ਤਿ ਬੀਰ ਕਿ ਬਾਜ ਕੋ ਲਾਗਤਿ ਹੀ ਸੁ ਕਰੇ ਕਰਨੀ। ਮੁੰਡ ਫੁਟੇ ਕਿਸ ਤੁੰਡ ਫੁਟੇ ਕਿਸ ਅੰਗ ਕਟੇ ਅਰਿ ਸੋਂ ਅਰਨੀ ॥੪੧॥ ਕੋ ਲਗਿ ਔਰ ਬਖਾਨ ਕਰੌਂ ਹਨਿਕੈ ਬਹੁ ਬੀਰ ਮਲੇਛ ਪਹਾਰੀ। ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਭਏ ਸਗਰੇ ਭਟ ਪੰਚ ਬਚੇ ਤਨ ਹੋਇ ਸੁਮਾਰੀ। ਸੂਰਜ ਗੈਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਯੋ ਤਮ ਭਾਜਿ ਗਯੋ, ਜਗ ਭੀ ਉਜਿਆਰੀ। ਬੋਲਤਿ ਕੂਵਤਿ ਸੈਂ ਗਮਨੇ ਮਗ ਖੋਜਿ ਭਲੇ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਅਸਵਾਰੀ ॥੪੨॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਕੋ ਮਗ ਲਰਿ ਕੀਨ ਬਿਨਾਸ਼। ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਰੋਪਰ ਲਗੌਂ ਮਰੇ ਪਰੇ ਭਟ ਰਾਸ ॥ ੪੩ ॥ ਉਡੇ ਬਿਹੰਗਮ ਆਦਿ ਗ੍ਰਿਧ ਆਮਿਖ ਖਾਇ ਭ੍ਰਮਾਹਿਂ। ਬੀਸ ਕੋਸ ਲਗਿ ਬੀਰ ਮੈਂ ਪਲ ਭੁਖੀ ਦਿਖਰਾਹਿ ॥ ੪੪ ॥ ਬਾਜੀ ਬੀਰ ਹਜ਼ਾਰ ਹੀ ਜਿਤ ਕਿਤ ਮਰੇ ਦਿਖੰਤਿ। ਜੰਬੁਕ, ਕੂਕਰ, ਕਾਕ ਖਰ, ਕੰਕ ਸੁ ਗੀਧ ਭ੍ਰਮੰਤਿ ॥੪੫॥ ਲਾਖੋਂ ਦਲ ਪਸ਼ਚਾਤ ਗੁਰ ਮਾਰਤਿ ਮਰਤੇ ਆਇ। ਪਰਯੋ ਖੇਤ ਲਰ ਭਟਨ ਕੇ ਸਪਤਿ ਮਨੋ ਬਹੁ ਥਾਇ ॥੪੬ ॥ ਸਿੰਘ ਸੈਂਕਰੇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਪਰੇ ਤੁਰਕ ਪਹਾਰੀ ਬ੍ਰਿੰਦ। ਦਿਵਸ ਚਢੇ ਜਾਨੇ ਪਰੇ ਭਾ ਘਮਸਾਨ ਬਲੰਦ ॥੪੭॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਜੰਗ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤੀਨ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੩ ॥

[1]ਰੋਕ ਰੱਖਦਿਆਂ। [2]ਤੂੰ ਭੇਗ ਕੇ। [3]ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਵਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। [4]ਇਹ ਕਰਨੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। [5]ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਅੜਕੇ। [6]ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਕੇ। [7]ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਪੰਜ ਸਿੰਘ। [8]ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਛੀ। *੩੫ ਤੋਂ ਪੰਜ ਬਾਕੀ ਹੋ ਗਏ।

੪੪. [ਚਮਕੌਰ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਯੁੱਧ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਆਪ ਆਪ ਕੋ ਹੁਇ ਗਯੋ ਜੋ ਬਹੀਰ ਗੁਰ ਕੇਰ[1]। ਕੋ ਲੂਟਯੋ ਕੋ ਬਚ ਰਹਯੋ ਕੋ ਲਰਿ ਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਸ ਬੇਰ ॥੧॥ ਭੁਜੰਗਛੰਦ ॥ ਚਲੇ ਆਪ ਨਾਥੰ ਦਿਸ਼ਾ ਦੱਛਨੀ ਕੋ। ਹੁਤੋ ਮਾਜਰਾ ਬੂਰ[2] ਨਾਮੰ ਜਿਸੀ ਕੋ। ਤਿਸੀ ਗ੍ਰਾਮ ਆਏ ਖਿਰੇ ਥੋਰ ਕਾਲਾ। ਕਹਯੋ ਦਾਸ ਕੋ 'ਨੀਰ ਆਨੋ ਉਤਾਲਾ' ॥੨॥ ਸੁਨੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਡੋਰ ਲੋਟਾ ਸੰਭਾਰਾ। ਤਹਾਂ ਕੂਪ ਤੇ ਨੀਰ ਨੀਕੋ ਨਿਕਾਰਾ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਢਿਗੇ ਆਨਿ ਲੀਨੋ ਤੁਰਾਈ। ਚੁਲੇ ਕੀਨ ਨੇਤ੍ਰੰ ਪਖਾਰੇ ਬਨਾਈ॥੩॥ ਕਛੂ ਪਾਨ ਕੀਨੋ ਮਲੈਹੀਨ ਪਾਨੀ[3]। ਹੁਤੇ ਸਿੰਘ ਸੰਗੀ ਜਿਨੇ ਚਾਹ ਠਾਨੀ[4]। ਮੁਖੰ ਧੋਇ ਲੀਨਾ ਚਹਯੋ ਪਾਨ ਕੀਨਾ। ਚਲੇ ਫੇਰ ਆਗੇ ਜਹਾਂ ਪੰਥ ਚੀਨਾ॥੪॥ ਲਲਿਤਪਦ ਛੰਦ ॥ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਇਕ ਮਾਨਵ ਆਯੋ ਜਾਤਿ ਤੁਰਕ ਕੇ ਛੋਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੰਗ ਮਿਲਯੋ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਬੂਝਯੋ ਸਿੰਘਨ ਹੇਰੇ॥੫॥ 'ਕਿਤ ਤੇ ਆਯੋ ਜਾਇ ਕਹਾਂ ਕੋ? ਉਤਲਾਵਤਿ ਚਲਿ ਰਾਹੂ?'। ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਭਿ ਤਿਨ ਸਕਲ ਬਤਾਈ 'ਜਾਉਂ ਤੁਰਕ ਦਲ ਮਾਂਹੂ ॥੬॥ ਖੁਆਜ ਮਰਦ ਨੇ ਚਮੂੰ ਹਕਾਰੀ ਗੁਰ ਗਹਿਬੇ ਕੇ ਹੇਤੂ। ਸੋ ਦਸ ਲਾਖ ਆਇ ਅਸਵਾਰਹਿ ਆਨਿ ਮਿਲਹਿ, ਇਉਂ ਭੇਤੂ[5]॥੭॥ ਰਹੀ ਨਿਕਟ ਆਵਤਿ ਬਡ ਸੈਨਾ ਵਾਰ ਨ ਪਾਰ ਦਿਸੰਤਾ। ਅਨਿਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਨੇਕ ਨਗਾਰੇ ਜਨੋਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਉਮਡੰਤਾ' ॥ ੮ ॥ ਤਨਕ ਭਨਕ[6] ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਚਹੁੰ ਦਿਸ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚਲਾਈ। ਪੀਛੇ ਲਾਖਹੁੰ ਲਸ਼ਕਰ ਆਵਤਿ ਕਰਿ ਘਮਸਾਨ ਲਰਾਈ ॥੯॥ ਆਗੇ ਦਸ ਲਖ ਕੀ ਸੁਧਿ ਸੁਨਿ ਕੈ ਚਿਤ ਮਹਿ ਕੀਨ ਬਿਚਾਰਾ।–ਹਿਤ ਲਰਿਬੇ ਕੇ ਸਭਿ ਚਲਿ ਆਏ ਜੋ ਨ ਲਰਹਿ ਇਸ ਬਾਰਾ॥੧੦॥ ਕਹਾਂ ਕਹੈਂਗੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਸਮੂਹ ਗੁਰੂ ਲਰਯੋ ਨਹਿੰ ਪਾਯੋ[7]। ਕੋ ਗਢ ਲੇ ਕਰਿ ਜੰਗ ਮਚਾਵਹਿੰ[8]–ਇਮੋ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਭ੍ਰਾਯੋ ॥੧੧॥ ਗ੍ਰਾਮ ਨਾਮ ਚਮਕੌਰ ਜਿਸੀ ਕੋ ਥਲ ਊਚੇ ਪਰ ਹੇਰਾ।–ਇਸ ਮਹਿ ਥਿਰਿ ਘਮਸਾਨ ਮਚਾਵਹਿ ਲਸ਼ਕਰ ਹਤਹਿ ਘਨੇਰਾ ॥ ੧੨ ॥ ਹਾਥ ਦਿਖਾਵਹਿ ਦੇਖਹਿ ਇਨ ਕੋ–ਇਮ ਨਿਸ਼ਚੇ ਠਹਿਰਾਈ।–ਫੇਰਿ ਚਲਹਿ

---

[1] ਭਾਵ ਜਿੱਧਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਾਹ ਮਿਲਿਆ ਓਧਰ ਹੀ ਚਲਾ ਗਿਆ। [2] ਬੂਰ ਮਾਜਰਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਚਮਕੌਰ ਸੱਤ ਕੁ ਮੀਲ ਹੈ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ। [3] ਨਿਰਮਲ ਜਲ। [4] ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ [illegible] ਕੀਤੀ। [5] ਭਾਵ, ਇਹ ਭੇਤ ਦੇਣ ਆਇਆ ਹਾਂ। [6] ਥੋੜੀ ਭਨਕ। [7] ਭਾਵ ਗੁਰੂ [illegible] [illegible] ਕਰਿਆ। (ਅ) ਨਾ ਲੱਭਿਆ ਤੇ ਨਾ ਲੜਿਆ। [8] ਜੰਗ ਮਚਾਈਏ।

ਇਹ ਬਾਤ ਨ ਆਛੀ ਪਿਖਹਿ ਮਲੇਛ ਲਰਾਈ॥੧੩॥ਹਿੰਦੂ ਪਹਾਰੀ ਧਰਮ
ਬਿਨਾਸ਼ਕੋ ਤੁਰਕ ਸੁ ਬੇਈਮਾਨਾ। ਇਨ ਕਰਮਨਿ ਤੇ ਤੇਜ ਘਟੈ ਰਿਪੁ
ਭਾਰ ਸਮੂਲ ਪ੍ਰਹਾਨਾ¹–॥੧੪॥ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋ ਮਗ ਫੇਰਾ ਚਲੇ ਠੌਰ
ਚਮਕੌਰੇ। ਊਚੇ ਥਲ ਪਰ ਗ੍ਰਾਮ ਪਿਖਯੋ ਸ਼ੁਭ ਨਹਿ ਸਮੀਪ ਕੋ ਔਰੈ॥੧੫॥
ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸਮਰਥ ਕਰਨ ਹੁਤੇ ਜਿਮ ਕਾਜੈ। ਤਥਾ
ਬਨਾਉ ਬਨਾਵਤਿ ਜਹਿਂ ਕਹਿਂ ਗਮਨੇ ਮੈਰਾ ਸਮਾਜੈ॥ ੧੬॥ ਪਹੁੰਚੇ ਗ੍ਰਾਮ
ਦੱਛਨੀ ਦਿਸ਼ ਮਹਿਂ ਤਹਾਂ ਬਾਗ਼ ਸ਼ੁਭ ਹੇਰਾ। ਸਿੰਘਨਿ ਸਹਿਤ ਬਰੇ ਤਿਸ
ਅੰਤਰ ਉਤਰੇ ਕੀਨਸਿ ਡੇਰਾ॥ ੧੭॥ ਜੋ ਖੱਚਰ ਤੀਰਨਿ ਸੰਗ ਲਾਦੀ
ਖਰੀ ਕਰੀ ਤਿਸ ਥਾਨਾ। ਨਿਕਟ ਤੁਰੰਗਮ ਠਾਢੋ ਕੀਨਸਿ ਕਰਿ ਕਾਜੈ
ਬਲਵਾਨਾ²॥ ੧੮॥ ਅਪਰ ਸਰਬ ਹੀ ਉਤਰੇ ਭਟ ਬਰ ਫਰਕ ਫਰਕ³
ਕਰਿ ਬੈਸੇ। ਊਚ ਮਜਾਜ ਬਿਨਾ ਰਖ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਤਰੁਨ ਤਰਨਿ ਹ੍ਵੈ ਜੈਸੇ⁴
॥ ੧੯॥ ਹੋਇ ਨ ਸਕੈ ਸਮੀਪ ਸਿੰਘ ਕੋ, ਕਹਨਿ ਸ਼ਕਤਿ ਕਿਸ ਮਾਂਹੀ?
ਦੁਰਨਿਰੀਛ* ਦਰਸ਼ਨ ਤਿਸ ਛਿਨ ਮਹਿ, ਮੋਨ ਧਰੇ ਕਹਿ ਨਾਂਹੀ⁵ ॥੨੦
॥ ਜਟਿਤ ਜਰਾਵ ਜਵਾਹਰ ਜ਼ਾਹਰ ਜਗਮਗ ਜਗਮਗ ਜੋਤੀ। ਕੁੰਡਲ
ਕਰਨ, ਕਰਨ ਕਲ ਕੰਕਨ⁶, ਮਾਲ ਬਿਸਾਲ ਸੁ ਮੋਤੀ॥ ੨੧॥ ਜਿਗਾ
ਜਟਤਿ ਸ਼ੁਭ ਰਤਨ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿ ਕਲਗ਼ੀ ਝੁਲਤਿ ਉਤੰਗੀ।ਨਵਰਤਨੀ
ਜਨੁ ਮਿਸ ਕਰਿ ਤਨ ਕੋ ਨਵ ਗ੍ਰਹ ਗੁਰ ਭੁਜ ਸੰਗੀ॥ ੨੨॥ ਸਬਜ
ਸਰਾਸਨ⁷ ਸੁੰਦਰ ਸਾਜਸ਼ੈ ਸੁਵਰਨ ਸੁ ਵਰਨ ਗੋਸ਼ੇ⁸। ਆਯੁਤ, ਨਿਠੁਰ,
ਪੀਨ⁹ ਕਰ ਧਰਿ ਕਰਿ ਤੁਰਕ ਅਰਿਨਿ ਪਰ ਰੋਸੇ॥ ੨੩॥ ਕਸਯੋ ਨਿਖੰਗ

---

¹ਮੂੰਢ ਨਾਲੇ ਸਮੇਤ ਨਾਸ਼ ਹੋਸੀ। ਭਾਵ ਜੜ੍ਹੋਂ ਤੇ ਮੁੱਢ ਨਿਕਲੇਗਾ। ²ਬਲਵਾਨ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਕਾਜੇ ਕੀਤਾ (ਕਾਜੇ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਲਈ ਦੇਖੋ ਗੁਃ ਨਾਃ ਪ੍ਰਃ ਉਃ ਧਿਆ ੪੨ ਅੰਕ ੨੫)। ³ਵਿੱਥ ਵਿੱਥ ਤੇ। ⁴ਬਿਨਾ ਦੁਖ਼ ਤੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ) ਉੱਚੀ ਮਜ਼ਾਜ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਵਤ ਤੇਜ਼ ਵੇਖਕੇ। ⁵(ਜਿਵੇਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਤੱਕਣਾ ਕਠਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਗੁਰ ਜੀ ਦਾ) ਦਰਸ਼ਨ ਉਸ ਛਿਨ ਵਿਚ ਦੁਰ ਨਿਰੀਛ ਸੀ, (ਸਿੱਖ) ਚੁੱਪ ਹਨ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ। [ਸਃ, ਦੁਰ ਨਿਰੀਕਸ਼ਨ–ਜਿਸ ਵਲ ਤੱਕਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਜੈਸੇ ਸੂਰਜ]। ⁶ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਬਾਲੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸੁਹਣੇ ਕੜੇ। ⁷ਧਨੁਖ। ⁸ਸੁਹਣੇ ਰੰਗ ਵਾਲੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗੋਸ਼ੇ (ਧਨੁਖ ਦੇ)। ⁹ਚੌੜਾ, ਕਠੋਰ ਤੇ ਮੋਟਾ (ਧਨੁਖ)।

*ਕਈ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਠ 'ਦੁਰਜ ਨਰੀਛ' ਹੈ, ਜੋ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੈ। ਦੁਰਨਿਰੀਛ ਪਾਠ ੧੯੧੨ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਓਥੇ ਅਗਲੇ ਪਦ ਦਾ ਪਾਠ 'ਦਰਸ਼ਨ' ਹੈ। ਹੋਰ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਾਂਙੂ 'ਦਰਸ' ਪਾਠ ਨਹੀਂ।

ਖਤੰਗਸੰਗ ਭਰਿ,ਖਪਰੇਖਰੇ ਪੁਲਾਈ[1]।ਤੀਛਨ ਭੀਛਨ ਪੀਨ ਕਾਨ ਜਿਨ ਬਡੇ ਕਿਤਿਕ ਮਰਜਾਦੀ[2] ॥੨੪॥ ਇਕ ਤੌਲਾ ਕੰਚਨ ਇਕ ਸਰ ਕੋ ਪਰ ਦੀਰਘ ਦਰਸਾਏ। ਚੰਦ੍ਰਹਾਸ ਦਿਸ਼ਿ ਦੂਸਰ ਦੀਪਤਿ ਕੰਚਨ ਮੁਸ਼ਟ ਜਰਾਏ॥੨੫॥ਕੇਤਿਕ ਬਾਨ ਪਾਨ ਮਹਿ ਲੇ ਕਰਿ ਭੂੰ ਪਰ ਮੁਖੀ ਟਿਕਾਈ। ਢੋਕਨਿ ਪਰ ਕਰ ਜੁਤਿ ਸਿਰ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਥਿਰ ਤਰੁਵਰੁ ਤਰ ਥਾਂਈ[3] ॥ ੨੬ ॥ ਕਰਤਿ ਜੁੱਧ ਕ੍ਰੁੱਧਤਿ ਰਿਪੁ ਬਧਿ ਕਰਿ ਲਰਤਿ ਸਿੰਘ ਸਭਿ ਮਾਰੇ। ਤਿਨ ਮਹਿ ਤੇ ਬਚਿ ਪੰਚ ਸਿੰਘ ਭਟਆਏ ਚਲੇ ਪਿਛਾਰੇ॥੨੭॥ਘਾਵ ਲਗੇਬਹੁ ਸ਼ੋਨਤਿ ਨਿਕੁਰਤਿ ਭੀਜੇ ਚੀਰ ਸਰੀਰਾ। ਗੁਰ ਬਲ ਤੇ ਚਲਿ ਦਲ ਖਲ ਦਲਮਲ,ਖਲਭਲ ਤੇ ਧਰਿ ਧੀਰਾ[4] ॥੨੮॥ ਨਮੋ ਕੀਨ ਸਿਰ ਨੰਮ੍ਰੀ ਹੁਇ ਕੈ ਪੁਨ ਗੁਰ ਢਿਗ ਬੁਲਾਈ।ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਨੋ ਰੋਕਤੇ ਲਸ਼ਕਰਾਂ[5] ਸਿੰਘ ਲਰੇ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੨੯ ॥ ਪੂਰਬ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਰਣ ਕਰਿ ਕੈ ਹਤੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਖੋਟੇ। ਕੁਛ ਸਿੰਘਨਿ ਸਨ ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤ ਭਏ,ਅਟਕ ਛੂਟੇ ਮਤਿ ਮੋਟੇ[6]॥੩੦॥ ਬਹੁਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਰਿਤੇ ਸਨੇ ਸਨੇ ਚਲਿ ਆਏ। ਬੀਸ ਕੋਸ ਲੌ ਬਾਜੀ ਬੋਰਨ ਪਰੇ ਮਰੇ [illegible]॥੩੧॥ਤੁਰਕ ਪਹਾਰੀ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਹੀ [illegible] ਭੂਮ ਪਸਾਰਾ। ਲਾਲ ਨਿਹਾਲੀ ਜਨੁ ਵਿਛਾਇ ਕਰਿ ਪਰਿਗੇ ਭੂਮ ਨਿਰਵਾਰਾ ॥ ੩੨ ॥ ਸਗਰੇ ਸਿੰਘ ਜਿ ਗੜ੍ਹ ਤੇ ਨਿਕਸੇ ਲਰਿ ਲਰਿ ਕਰਿ ਤਨ ਛੋਰਾ।ਹਮ ਪੰਚਹੁੰ ਅਰਿ ਸਨ ਲਰਿ ਲਰਿ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਤੁਮਰੀ ਓਰਾ॥੩੩॥ ਤੁਰਕ ਪਹਾਰੀ ਲਸ਼ਕਰ ਅਨਗਨ ਆਵਤਿ ਸਕਲ ਪਿਛਾਰੀ। ਹਮ ਕੋ ਮਗ ਮਹਿ ਮਿਲਯੋ ਜਾਤਿ ਨਰ ਤਿਨ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੀ॥੩੪॥ਸ਼ਾਹੁ ਪਠਾ ਦਸ ਲਖ ਦਲ ਅਉਰੈ ਖ੍ਵਾਜੇ ਮਰਦ ਹਕਾਰਾ। ਗਹਿਬੇ ਹਿਤ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਆਯੋ,ਭੂਰ ਪਰਾ ਬੰਧ ਲਾਰਾ[7] ॥ ੩੫ ॥ [8]ਦਗ਼ਾ ਤੁਰਕਪਤਿ ਗਿਰਪਤਿ

---

[1]ਫੌਲਾਦ ਦੇ ਫੰਗੇ ਤੇ ਦੋੜੇ ਫਲ ਵਾਲੇ ਤੀਰ। [2]ਤੀਰ ਕਈ ਚੌੜੇ ਹਨ, ਕਈ ਦਰਮਿਆਨੇ ਹਨ (ਪਰ ਹਨ) ਤ੍ਰਿੱਖੇ ਤੇ ਭਯਾਨਕ (ਤੇ) ਕਾਨੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਹਨ। [3]ਢੁਕਵਾਂ ਉਤੇ ਹੱਥ ਸਮੇਤ ਸਿਰ ਧਰਕੇ ਬਿ੍ਛਾਂ ਦੇ ਤਲੇ ਦੀ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਬੈਠੇ। [4](ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ) ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਚਲਕੇ (ਖਲ=) ਵੈਰੀ ਦੇ ਦਲ ਨੂੰ ਮਲ ਸੁਟਿਆ ਤੇ ਖਰਬਾਟ ਤੋਂ ਬੀ ਧੀਰਜ ਧਾਰਿਆ ਹੈ। [5]ਲਸ਼ਕਰ ਨੂੰ ਰੋਕਦਿਆਂ। [6]ਮੋਟੀ ਮਤ ਵਾਲਿਆਂ (ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਂ) ਦੇ ਅੱਗੋਂ ਜੋ ਅਟਕਾਰਾ ਸੀ ਸੋ ਛੁਟ ਗਿਆ। [7]ਸਾਰਾ ਦੇਸ ਬਹੁਤਾ ਭੂਮਲ ਆਇਆ। [8]ਰਾਈ ਜਿਨਾਂ ਦੀ ਸੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵੈਰੀ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ (ਦੀ ਸਹੂੰ ਵਿਚ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਗ਼ਾ ਕਿਤਾਂਵਿਆ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਿਭਵਨੋ, ਮਾਨਹੁਂ ਸਾਚ ਨ ਰਾਈ[1] । ਘਟਾ ਸਮਾਨ ਬਡੀ ਦੁਹਿ ਦਿਸ਼ ਤੇ ਚਮੂੰ ਚਢੀ ਉਮਡਾਈ ॥ ੩੬ ॥ ਜਤਨ ਕਰਨ ਕੋ ਅਵਸਰ ਆਏ ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਬਨੈ ਬਨਾਵੈ । ਬਿਨਾ ਬਿਲਮ ਹੀ ਪਹੁੰਚੇ ਲਖੀਅਹਿ ਫਿਰ ਨਹਿ ਬਨਹਿ ਉਪਾਵੈ ॥੩੭॥ ਭਨਯੋ ਸਿਨ ਸੋਂ ਤੁਰਤ ਨੁਰੰਗੋ-ਗੁਰੂ ਨਿਕਟ ਤੂੰ ਜਾਵੈ । ਮਿਲੈ ਜਿ ਆਵਤਿ ਪੰਥ ਬਿਖੈ ਕਿਤ ਤਊ ਤੁਰਤ ਗਹਿ ਲ੍ਯਾਵੈ-॥ ੩੮ ॥ ਆਪ ਰਹੇ ਕਹਿ ਕਿਨਹੁਂ ਨ ਮਾਨੀ[2] ਮ੍ਰਿਤੂ ਸਭਿਨਿ ਨਿਯਰਾਈ । ਬੰਚਕ ਨਿਪੁਨ[3] ਨੁਰੰਗਾ ਬਾਦੀ,ਕਸਮ ਦਰੋਗ਼ਹਿਖਾਈ[4]॥੩੯॥ ਸਰਬਕਲਾ ਸਮਰਥ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਹਥ ਚਹਹੁ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਰੀ। ਹਮ ਅਲਪੱਗਜ ਕਹਾਂ ਗਤਿ ਜਾਨਹਿ ਭੂਤ ਭਵਿਖਉਰਧਾਰੀ'॥੪੦॥ ਇਮ ਸੁਨਿਕੈ ਕਲਗੀ-ਧਰਚਿਤਵਤਿ-ਬਾਹੁਨੁਰੰਗਾ ਦ੍ਰੋਹੀ॥ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਅਹੈ ਅਰੁ ਗਿਰਪਤਿ ਸਗਰੇ ਕੁਸ਼ ਮਿਲੇ ਸਭਿ ਧ੍ਰੋਹੀ-॥੪੧॥ ਸਿੰਘਨ ਦਿਸ਼ ਬਿਲੋਕਿ ਪ੍ਰਭੁ ਬੋਲੇ'ਦੇਖਹੁ ਗ੍ਰਾਮ ਮਝਾਰੀ। ਕਾਚ ਹਵੇਲੀ ਦੀਰਘ ਕੀਨਸਿ ਊਚੇ ਥਾਨ ਉਸਾਰੀ॥੪੨॥ਕਾਚੀ ਗੜ੍ਹੀ ਅਟਾਰੀ ਦੀਖਤਿ ਜੁਥ ਛਾਤਨ ਕੀ ਹੋਵੈ। ਇਸ ਕੋ ਮਾਲਕ ਪੰਚ[5] ਜਾਰਕੇ ਤਿਹ ਆਨਹੁਂ ਹਮ ਜੋਵੈ'॥੪੩॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਪੰਚਸਿੰਘ ਤਬਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗਮਨੇ ਗ੍ਰਾਮ ਮਝਾਰਾ। ਹੁਤੋ ਅਥਾਈ[6] ਕੇ ਵਿਚ ਬੈਠਯੋ ਚੂਰਨ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੪੪ ॥ 'ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਤੂੰ ਪੰਚ ਗ੍ਰਾਮ ਕੋ ਗੁਰੂ ਹਕਾਰਨਿ ਕੀਨੋ । ਉਪਬਨ ਮਹਿਂ ਉਤਰੇ ਕਰੁਨਾਨਿਧਿ ਚਲੀਅਹਿ ਬਿਲਮ ਬਿਹੀਨੋ'॥੪੫॥ ਸੁਨਿ ਗਾਹਕ ਹਿਤ ਟਾਰ ਕਰਨਿ ਕੋ ਸਿੰਘਨਿ ਸੰਗਬਖਾਨਾ।'ਨਹਿ ਅਕੋਰ ਕੁਛ ਮੋਰ ਸਮੀਪਹਿ ਰਿਕਤ ਪਾਨ ਨਹਿ ਜਾਨਾ' ॥੪੬॥ ਏਕ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ ਚੂਰਨ ਆਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਸਾਥ ਉਚਾਰਾ। '-ਤਜਾਰ ਉਪਾਇਨ ਅਬਿ ਕਿਛ ਨਾਹਿਨ ਰਿਕਤ ਪਾਨ-ਕਰਿ ਟਾਰਾ[7]' ॥੪੭॥ ਦਯਾਸਿੰਘ ਦੀਨਾਰ ਪੰਚ ਦੇ ਚੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪਠਾਯੋ । ਦਈ ਚੌਧਰੀ ਕੇ ਤਬਿ ਕਰ ਮਹਿਂ ਲੇਕਰਿ ਸੋ ਉਠਿ ਆਯੋ ॥ ੪੮ ॥ ਉਪਬਨ ਮਹਿ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਧਰਿ ਦੀਨਾਰ ਅਗਾਰੀ। ਬੰਦਨ ਪਦ ਅਰਬਿੰਦਨ ਪਰ ਕਰਿ ਬੈਠਯੋ ਸ਼ੰਕਾ ਧਾਰੀ ॥ ੪੯॥

---

[1]ਪ੍ਰਯਾਦਾ ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇਦੇ ਅੰਕ ੮ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ। [2]ਆਪ ਕਹਿਰਹੇ ਸਾਓ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੰਨੀਨਹੀਂ (ਆਪ ਦੀ ਕਹਿਣੀ)। [3]ਛਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੀਨ। [4]ਝੂਠੀ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ। [5]ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ। [6]ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਉਹ ਥਾਂ ਜਿਥੇ ਬੈਠਕੇ ਲੋਕੀ ਸਲਾਹਾਂ ਤੇ ਪੰਚੈਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੱਥ। [7]ਟਾਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਹਿ,ਸਮਝਯੋ ਘਰ ਲੈਨ; ਪੇਚ ਕੋ ਜਤ ਹ੍ਵੈ ਸਨਮੁਖਿ ਦੇਖੈ¹। ਬੂਝੀ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਪੁਰਬ,ਭਾਖੀ ਸ੍ਰੋਧ ਵਿਸ਼ੇਖੈ॥ ੫੦ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਕਿਲਾ ਜਸ ਤੇਰੋ ਸੋ ਹਮ ਕੋ ਦਿਖਰਾਵੈ। ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਰਚਯੋ ਪ੍ਰਕਾਰਾ² ਪੌਰ ਨੌਰ ਦ੍ਰਿਢ ਗਾਵੈ'॥੫੧॥ਸੁਨਤਿ ਜਾਟ ਹਹਿਰਯੋ³ ਉਰ ਦੀਰਘ ਜਤਨ ਨ ਪਾਇ ਖਿਚਾਰੈ–ਲਾਖਹੁਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਗੈਲ ਮਹਿ ਇਨਕੇ–ਜਾਨਿ ਫਰੇਬ ਉਚਾਰੈ⁴॥੫੨॥ 'ਮਹਾਂਰਾਜਏ ਦੁਰਗਨ ਜਾਨਹੁ ਬਸਿਬੇ ਕੋ ਘਰ ਕੀਨਾ। ਬੁਰਜ ਨ ਮੁਰਚਾ ਪੌਰ ਨ ਗਾਢੋ ਪਰਖਾ⁵ ਦੀਰਘ ਹੀਨਾ⁶॥੫੩॥ ਏਕ ਅਟਾਰੀ ਏਹ ਜੁ ਦੀਖਤਿ ਕਾਮ ਨ ਲਰਿਬੇ ਕੇਰੀ⁶। ਦੁਇ ਤ੍ਰੈ ਘਰ ਜਾਟਨ ਕੇ ਅੰਤਰ ਬਾਂਟੀ ਭ੍ਰਾਤ ਨਿਬੇਰੀ⁷॥੫੪॥ਪੁੰਜ ਤ੍ਰਿਯਨ ਕੋ ਪਰਦਾ ਰਾਖੈਂ ਬਸੈਂ ਇਸੀ ਕੇ ਮਾਂਹੀ।ਨਾਂਹਿ ਤੁ ਮੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਲੇ ਚਾਲਤਿ ਪਿਖਨ ਅਟਕ ਕਿਛ ਨਾਂਹੀ॥੫੫॥ਬਹੁਭ੍ਰਾਤਨ ਕੋ⁸ ਸਾਂਝਾ ਘਰ ਹੈ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ ਨ ਪੁਰਖ ਬਿਗਾਨਾ⁹। ਬਡੇ ਹਮਾਰੇ ਹੇਤੁ ਮ੍ਰਜਾਦਾ ਪ੍ਰਥਮੈ ਨੇਮ ਬਖਾਨਾ¹⁰॥੫੬॥ਲਰਿਬੇਉਚਿਤ ਹੁਤੇ ਜੋਗਢ ਇਹ ਹਿੰਬਹੋਇ ਨ ਕੋਈ। ਤੁਮ ਤੇ ਆਛੋ ਅਪਰ ਕੌਨ ਹੁਇ ਜਿਸ ਹਿਤ ਰਾਖਹਿ ਗੋਈ¹¹ ॥੫੭॥ ਮਹਾਂ ਚਤੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਧਿ ਬੁਧਿ ਕੇ ਲਖਿ ਫਰੇਬ ਹੁਇ ਠਾਢੇ। ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਪਕਰਾਇ ਜਾਟ ਕੋ 'ਨਹਿ ਛੂਟਹਿ,ਗਢ ਗਾਢੇ'*॥੫੮॥ ਸੰਗ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਚਢੇ ਤੁਰੰਗਮ ਚਲੇ ਗ੍ਰਾਮ ਕੋ ਆਛੇ ਦੁਰਬਲ ਜਾਟ ਪਿਖਯੋ ਇਕ

¹(ਉਹ) ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਘਰ ਲੈਣਗੇ ਪਰ (ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ) ਪੇਚ (ਛਲ) ਸੁਝਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ (ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਇਸਲਈ)ਜਤ ਹੋਕੇ ਸਾਹਮਣੇ (ਬਿਤਰ ਬਿਤਰ) ਤੱਕਦਾ ਸੀ। (ਅੰਕ ੫੨, ੫੭ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛਲ ਢੂੰਡ ਰਾਹਕ ਦੇ ਜੀ ਵਿਚ ਫੁਰ ਰਿਹਾ ਸੀ)। ²ਫਸੀਲ। [ਸੰਸ:, ਪ੍ਰਕਾਰ=ਗਿਰਦੇ ਦੀ ਕੰਧ]। ³ਕੰਬ ਗਿਆ। ⁴ਜਾਣਕੇ ਫ਼ੇਬ ਦੀ ਗਲ ਕਹਿਣ ਲਗਾ। ⁵ਖਾਈ ਵੱਡੀ ਨਹੀਂ ਹੈ [ਸੰਸ:, ਪਰਿਖਾ]। ⁶ਲੜਨ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਹੀਂ। ⁷ਭ੍ਰਾਵਾਂ ਨੇ ਵੰਡਕੇ ਨਿਖੇੜ ਛੱਡੀ ਹੈ। ⁸ਭ੍ਰਾਵਾਂ ਦਾ। ⁹ਬਿਗਾਨਾ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ¹⁰ਨੇਮ ਕਿਹਾ ਹੈ(ਕਿ ਓਪਰੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਵੜਨ ਦੇਣਾ)। ¹¹ਲੁਕਾਕੇ ¹²ਛੁੱਟ ਨਾ ਜਾਵੇ ਪੱਕੀ ਗੰਢ ਦੇ ਲਓ ਭਾਵ ਫੜ ਲਓ। [ਗਢ=ਗੰਢ। ਗਾਢੇ=ਪੱਕੀ]।

*ਗੁਰ ਸੋਭਾ ਵਿਚ ਜੱਟ ਦਾ ਇਨਕਾਰ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜਨਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਓਥੇ ਜੱਟ ਨੇ ਆਪੇ ਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਦੇਣੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। 'ਗੁਰ ਸੋਭਾ' ਸੂ: ਪ੍ਰ:, ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਆਦਿਕਾਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ। ਓਥੇ ਐਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:–ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੇ ਮੱਧ ਬਸੇ ਚਮਕੌਰ। ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਤਤਕਾਲ ਹੀ ਵਹੁ ਆਯੋ ਉਨ ਦਉਰ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਐਸੇ ਕਹਯੋ ਬਿਨਤੀ ਸੁਣੋ ਕਰਤਾਰ। ਬਸੋ ਮੱਧ ਚਮਕੌਰ ਕੇ ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ। ਤਬ ਸੁਆਮ ਸਾਹਿਬ ਭਏ ਛਾਡਿ ਬਾਗ ਕੋ ਠਉਰ। ਸਿੰਘ ਸਾਥ ਸਭਿ ਹੀ ਲੀਏ ਆਇ ਬਸੇ ਚਮਕਉਰ ॥ ੭ ॥ ੪੭੯ ॥

ਆਗੇ ਤਿਹ ਸੋਂ ਪ੍ਰਭੁ ਅਲਾਇਅਪਈ॥ 'ਕਹਾਂ ਦੁਰਗ ਕੇ ਪੋਰ ਬਤਾਵਹੁ ਚਲਿ ਆਗੇ ਖੁਲਵਾਵਹੁ। ਹੇਰਨ ਹੇਤ ਹਮਹੁ ਨੇ ਬਰਨਯੋ ਸਕਲ ਭੇਤ ਸਮੁਝਾਵਹੁ'॥੬੦॥ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੋਲਯੋ'ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਮੈਂ ਮਾਲਕ ਅਧਿ ਕੋਰੋ। ਘਰ ਦਾਰਿਦ ਸਭਿ ਗੁਜਰ ਤੰਗ ਹੈ ਵਧਯੋ ਸ਼ਰੀਕਾ ਮੇਰੋ॥ ੬੧ ॥ ਜੋ ਕੁਛ ਦਰਬ ਦੇਹੁ ਅਬਿ ਮੋ ਕੋ ਗਵ ਦੇ ਹੌਂ ਤੁਮ ਤਾਂਈ। ਜੋ ਖੋਲਹਿ ਨਹੀਂ ਸ਼ੂੰਗ ਕਿਵਾਰਾ ਥਿਰ ਅੰਤਰ ਦਿਢਤਾਈ'॥੬੨॥ ਮਮ ਘਰ ਮਹਿ ਇਕ ਅਲਪ ਦ੍ਵਾਰ ਹੈ ਤਹਿ ਕੇ ਕਰੋ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਾ ਭੀਤਰ ਹ੍ਵੈ ਤੁਮ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਲਾਯਕ ਚਹਹੁ ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਤ ਤੈਸਾ'' ॥ ੬੩ ॥ ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਤਰਗਸ ਤੇ ਬਾਹਰ ਮੁਹਰ ਪਚਾਸ ਨਿਕਾਰੀ। ਦੁਰਬਲ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਕਰ ਦੀਨਸਿ ਹਰਖਤਿ ਚਲਯੋ ਅਗਾਰੀ॥ ੬੪ ॥ ਗਏ ਪੋਰ ਕੀ ਠੌਰ ਨਿਹਾਰੀ ਅਪਰ ਸਕਲ ਤਕਰਾਈ। ਕਰੇ ਕਿਵਾਰ ਅਸਿਜਤਿ ਗਾਢੇ ਹੁਇ ਅੰਤਰ ਦਿਢਤਾਈ॥ ੬੫ ॥ ਰਹਯੋ ਖੁਲਾਇ ਜਾਟ ਜੋ ਦੁਰਬਲ ਅੰਤਰ ਕੇ ਨਹਿ ਮਾਨੈਂ। ਸਿੰਘਨਿ ਭਨਯੋ 'ਹਨੈਂ ਇਹ ਮਾਲਕ ਪਕਰਯੋ ਲੇਹੁ ਪਛਾਨੈਂ'' ॥ ੬੬॥ "ਪਕਰਹੁ ਮਾਰਹੁ ਭਯੋ ਨ ਖੋਲਹਿ,ਲੂਟ ਜੋ ਹੈ ਸਭਿ ਗ੍ਰਾਮਾ। ਲਾਖਹੁ ਲਸ਼ਕਰ ਬੈਰੀ ਤੁਮਰੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਹਿ ਮਮ ਧਾਮਾ' ॥੬੭॥ਅਪਨੇ ਸਦਨ ਦਿਸ਼ਾ ਤਬਿ ਗੰਮਨਯੋ ਕਹਿ, ਤਾਕੀ ਖੁਲਿਵਾਈ। ਪ੍ਰਥਮ ਜਾਟ ਬਰ ਸੰਗ ਬਰੇ ਗੁਰ, ਤਜਿ ਤੁਰੰਗ ਤਿਸ ਥਾਈ ॥੬੮॥ ਪੰਚ ਸਿੰਘ ਪੁਨ ਤਜਿ ਤਜਿ ਹਯ ਕੋ ਅੰਤਰ ਭਏ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਾ। ਖੋਲਿ ਪੋਰ ਕੋ ਸਿੰਘ ਬਰੇ ਤਬਿ ਦਈ ਸਜਾਇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾ'† ॥ ੬੯ ॥ ਦਏ ਨਿਕਾਰ ਵਹਿਰ ਨਰ ਤ੍ਰਿਯ ਸਭਿ ਕਹਿ ਕਰਿ ਬਚ ਦੇ ਤ੍ਰਾਸਾ। ਲਰਨ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਅੰਤਰ ਲੇ ਗਨ ਦਿਢ ਕੀਨੈਂ ਚਹੁੰ ਪਾਸਾ ॥੭੦॥ ਕਰੀ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਤਤਛਿਨ ਬਾਹੀ ਪੋਰ ਅਟਾਰੀ'। ਰਹਯੋ ਜੁ ਅੰਤਰ ਸੰਚਨ ਕਰਿਕੈ ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਭਟ ਭਾਰੀ॥੭੧॥ ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿੰਥੇ ਖਸ਼ਟਮ ਰੁਤੇ 'ਚਮਕੌਰ ਆਗਵਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੪ ॥

---

[1]ਕਿਹਾ ਹੈ। [2]ਦਰ ਤਕੜਾਈ ਕਰਕੇ ਠਹਿਰਨਗੇ। [3]ਭੱਥੇ ਵਿੱਚੋਂ। [4]ਇਹ ਜੋ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮਾਲਕ ਅਸੀਂ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗੇ ਇਹ ਪਛਾਣ ਲਓ। [5]ਅੰਦਰਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ। [6]ਚਾਹੇ ਭਾਵੇਂ ਜਾਂਦੇ ਮਾਰੇ। [7]ਭਾਵ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਡਰ ਦੇਕੇ। [8]ਅਟਾਰੀ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਬਾਹੀ ਵੱਲ।

*ਇਹ ਆਦਮੀ ਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਪਰ ਹੈ ਛੋਟਾ ਗਰੀਬ। †ਦੂਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਮੂਜਬ ਏਹ ਸਭ ਗ਼ਲਤ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੇ ਹੇਠਲੀ ਟੂਕ।